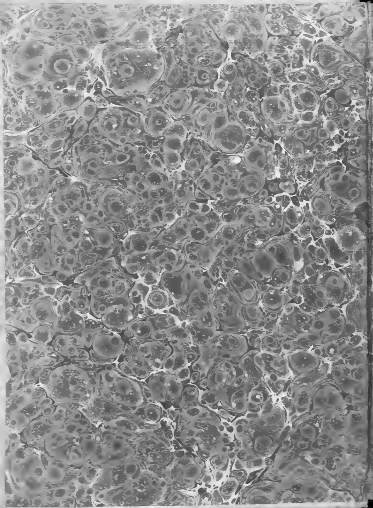
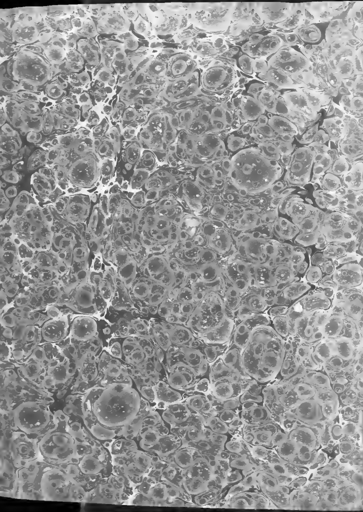




¶ Rubrice rationalis diuinorum officiorum.

¶ Rubrice secundi libri.

Rubrice tercij libri.

¶ Rubrice quarti libri.



¶ Rubrice septimi libri.

¶ Rubrice octaui libri.

Incipit rationale diuinoꝝ offici
orum editū per. R. in xpo patrē et
dominū dn̄m Guilielmū durāti dei
ꝛ aplice sedis gratia presulē Mima
ten̄. qui composuit speculū iuris et
patrum pontificale.



Uecūq; in ec
clesiasticis of
ficijs reb⁹ ac
ornamētis cō
sistūt diuinis
plena sūt sig
nis atq; miste
rijs ac singu
la celesti sunt dulcedine redundātia
Si tn̄ diligentē habeāt inspectorem
q norit mel ō petra sugere. oleūq; ō
durissimo saxo. qs tn̄ nouit ordinez
celi ꝛ rōes ipsi⁹ ponet in terra. Scru
tator quippe maiestatis opprimet a
glia. Siquidez puteus altus est ꝛ in
quo aquā hauriā nō habeo nisi por
rigat ille qui dat oībus affluenter ꝛ
nō improperat ut int medium montiuz
transeuntē hauriā aquā in gaudio ō
fontib⁹ saluatoris. Licet igit nō
omniū q a maiorib⁹ tradita sunt rō
reddi possit. ff. de legi. l. nō omniū.
xxiij. q. iiij. nabuchodonosor. i pn̄.
lxviij. di. cor epi. xij. di. omis. qa tn̄
qō in his rōne caret extirpandū est.
lxviij. di. cor epi. xij. di. ois. Idcirco
ego Guilielmus duranti sancte Mi
matensis ecclesie sola dei pacientia
dict⁹ epus pulsans pulsabo ad ostiū
si forte clauis Dauid aperire digne
tur ut me introducat rex in cellā ui
nariā in q mihi supnū demōstretur
exemplar. qō Moysi fuit in monte
monstratū. qtenus de singulis q in
ecclesiasticis officijs rebus ac orna
mentis ɔsistūt. qd significent ꝛ figu
rent eo ualeā reuelante clare ꝛ apte
differere ꝛ rōnes ponere q linguas
infantiū facit disertas cui⁹ spūs ubi
uult spirat. diuidens singulis prout
uult. de renunci. nisi. ad laudez ꝛ glo
riaz trinitatis. Sane hic sacramē
ta pro signis accepim⁹ seu figuris.
q siquidez figure nō sūt uirtutes sz
uirtutū signa qbus tanq̄ scripturis
utentes docent. Signoꝝ aūt alia
sunt naturalia alia positiua de quo
ꝛ qd sit sacrm̄. dicet in quarta pte
sub septima pticula canonis super
uerbo misterium fidei. Sacer
dotes igit ꝛ prelati ecclesie qb⁹ da
tū est nosse misteria ꝑut in luca ha
betur ꝛ sacramentoꝝ portatores ꝛ
dispensatores existūt. xliij. di. dispē
satio. sacra intelligere ꝛ uirtutib⁹ q
ꝑ illa significant fulgere debent. ut
ex eoꝝ luce ceteri similiter illuminēt
alioqn ceci sūt ꝛ duces cecoꝝ. extra
de renunci. nisi. iuxta illud prophe
ticū. Obscurent oculi eoꝝ ne uideāt
xxxviij. di. §. i. sed prochdolor. ipsi
hodie ut plurimū de his q usu quo
tidiano in ecclesiasticis cōtractāt re
bus ꝛ proferūt officijs quid signifi
cent ꝛ qre instituta sunt modicu ap
prehendūt adeo ut impletū esse ad
litterā illud ꝓpheticū uideat ꝛ erit
sacerdos q̄si un⁹ ex ꝓplo. Isaie. xxiiij.
ferentes siqdem panes propositois
ad mensaz dn̄i atq; misteria q neq;
intelligūt neq; uidēt tn̄ inō nimiru
iusto dei iudicio habituri q̄tuz ad
iumenta panes ad usum portantia
aliorum de qua ignorantia ratio
nem reddituri sunt in die uindicte
ꝛ ire. quādoquidez cedri ꝑadisi tre
mebūt. qd ergo faciet uirga deserti.
eis eni ꝑ prophetā dicit. Ipsi uero
nō cognouerūt uias meas qbus iura
ui in ira mea si introibūt in requiez
meā. Siqdez liberaliū atq; qua
rūlibz artiū professores. unde forte
atq; incolorate in illis plerūq; cōten
ta satagūt causis ꝛ rōnibus uestire
fulcire atq; colorar. Pictores quo
q; ac quilibz mechanici seu opifices
in qbuslibet opeꝝ suoꝝ uarietatib⁹

ſtudent uerisimiles ratiões ⁊ cauſas ⁊ reddere ⁊ in ꝓmptu hr̃e. ¶ Sed ⁊ ſm ipſas mundanas leges turpe ē patritio ⁊ cauſas tractāti ignorare ius in quo uerſat̃. ff. de ori. iur. l. ij. §. poſt hos. ¶ Uez licet ſacerdotibus ſcientia ſit ualde neceſſaria ad doctrinā. de here. cū ex iniūcto. xxxviij. di. ſedule. nō eſt tñ ſimplicibus ſacerdotibuſ etiā a ſcolaſticis detrahenduz. Iuxta illud. dis nō detrahes unde ſm Aug. nō irridebunt ſi forte aduerterint aliquos antiſtites et miniſtros eccl'ie. uel cū barbariſmis ⁊ ſoleociſmis deū inuocare uel eadē uerba q̃ pronunciant nō intelligere pturbateq; diſtinguer̃ nō quia talia corrigenda nō ſunt. ſed quia ſūt pie a ſcientib⁹ tollerāda. ¶ Que aūt ſacerdotes ſcire debeāt in ſcd̃a parte ſub tractatu de ſacerdote dicetur.

¶ Porro nō uidetur ꝙ ea que in eccleſiaſticis fiunt rebus atq; officijs figuraliter fiant. tum quia figure receſſerunt ⁊ eſt tempus hodie ueritatis. tum quia nō debemus iudaizar̃ extra de ſacra unc. in ſi. ſʒ licet re uera figure quaꝝ hodie ueritas apparuit receſſerunt. tñ adhuc multiplex ueritas latet quā nō uidimuſ ꝓpter qḋ utitur eccleſia figuriſ. ubi gratia p ueſtimenta candida intelligimus aliquo mō decorez aiaꝝ nr̃aꝝ. ſ. gloriam imortalitatis noſtre quā uidere nō poſſumus manifeſte. xxx. q. v. femine. ⁊ in miſſa a prefatōe in ātea chriſti paſſio repñtatur ut tenatius ⁊ fidelius memorie teneat̃. de cōſe. di. ij. liquido. ¶ Notandū autez eſt ꝙ coꝝ que in lege cōtinent̃. alia ſūt moralia. vj. di. §. his ita. alia miſtica. Moralia ſunt q̃ mores informāt ⁊ ſic intelligenda ſunt ꝓut ipſa ūba ſonant. ut diliges deuz. honora patrez nō occides. ⁊ hmōi. Miſtica ſūt figuralia q̃ aliō ſignificāt preter id qḋ lr̃a ſonat. Hoꝝ āt alia ſunt ſacramētalia. alia cerimonialia. Sacramētalia ſunt de quib⁹ ratio reddi pōt. quare ad litterā ſic precepta fuerūt ut de circumciſione ⁊ de obſeruātia ſabbati. ⁊ hmōi. Cerimonialia ſunt de quib⁹ ratio reddi ñ pōt. q̃re precepta fuerunt. ut nō arabis in boue ⁊ aſino. nō feres ueſtem lino lanaq; contextā nō ſeres agrum diuerſo ſemine. ⁊ hmōi. ſiquidez q̃tum ad moralia lex nō recipit mutatōz. ſed quātuz ad ſacramentalia ⁊ cerimonialia mutata eſt quo ad ſupficiem littere miſticus tñ eoꝝ intellect⁹ mutatus non eſt. unde non dicit̃ lex mutata q̃uis trāſlatio in noa ſacerdotio ſit tranſlata. extra de conſti. tranſlato.

Sciendu; quoq; eſt ꝙ in diuinis ſcripturis eſt ſenſus hiſtoricus. allegoricus. tropologicus ⁊ anagogic⁹. Unde ſm Boecium ¶ Omnis diuina autoritas aut eſt ex hiſtoriali. aut allegorico. aut ex utroq; cōpoſita intellectu Et ſm Iero. debem⁹ diuinā ſcripturā triphariā ſcrutari. primo iuxta litteram. ſecundo iuxta allegoricam. i. ſpiritualem intelligentiam. Tercio ſm futuroꝝ beatitudinem. Hiſtoria eſt ſignificatio uocū ad reſ uidelicet qñ res quelibet qūo ſm litteram geſta ſit plano ſermone refert̃. ut qūo populus iſrahelitic⁹ ex egypto ſaluat⁹ tabernaculū dño feciſſe narrat̃. Et dr̃ hiſtoria ab hiſtorin qḋ ē geſticulari. īde hiſtriōeſ geſticulatores uocantur qſi hiſtrioneſ Allegoria eſt qñ aliud ſonat in littera ⁊ aliud in ſpiritu. ut qñ p unuz factū aliud ītelligitur qḋ ſi illud ſit uiſibile eſt ſimpliciter allegoria. ſi inuiſibile ⁊ celeſte tunc dr̃ anagoge eſt etiaz allegoria qñ p alienuz ſermonem alienus ſtatus deſignat̃. ut cum xp̄i preſentia uel eccleſie ſacr̃a uerbis uel miſticis reb⁹ deſignātur. ubi gr̃a ut ibi. Egrediet̃ ūga de radice yeſſe qḋ apte ſonat naſcetur ūgo

Maria de stirpe Dauid q̇ fuit filius
yesse. misticis uero reb⁹. ut p̄plus ab
egypciaca suitute p agni sanguinez
liberatus significat ecclesiaz passiōe
xp̄i a demonica suitute ereptā. ⁊ dr̄
allegoria ab aleon grece qđ est alie
nuz ⁊ goro qđ est sensus q̄si alienus
sensus. Tropologia est couersio ad
mores seu moralis locutio ad corre
ctōz ⁊ moꝝ institutōz mistice uel ap
te respiciēs. mistice ut ibi. omni tpe
uestimenta tua sint cādida. ⁊ oleum
de capite tuo nō deficiat. i. opa tua
sint munda. ⁊ caritas de mente tua
nunq̄ʒ decidat. ⁊ ibi oportet ut Da
uid interficiet in nobis Goliā. i. ou
militas supbiā. Apte ut ibi. frange
esurienti panez tuū ⁊ ibi n̄ diligam⁹
lingua uel v̄bo sed ope ⁊ ueritate.
Dr aūt tropologia a tropos qđ est
ouersio ⁊ logos qđ est sermo q̄si cō
uersus s̄mo Anagoge dr̄ ab ana qđ
est sursuz ꝙ goge qđ est ductio q̄si
sursū ductio. vn̄ scl⁹ anagogic⁹ dr̄ q
a uisibilib⁹ ad inuisibilia ducit. ut lux
pria die facta significat rez inuisibi
lem. i. angelicā naturā in pricipio fa
ctaz. anagoge ergo est sensus locutoz
ad supiora siue celestia ducēs. s. ad
trinitatez ⁊ ad ordines angeloꝝ et
de premio futuro ⁊ de futura uita
q̇ in celis est apertis uel misticis ser
monib⁹ disputās. Aptis ut ibi. Btī
mūdo corde q̄m ipsi deū uidebūt.
Misticis ut ibi Beati q̇ lauāt stolas
suas ⁊c. ut illis sit ptās in ligno uite
⁊ p portas intrent ciuitatez ꝙ paten
ter sonat. Beati q̇ mundāt cogitatio
nes suas. ut illis sit ptās uidendi de
um q̇ est uia ueritas ⁊ uita. ⁊ p do
ctrinā. i. exemplū patrum intrent in
regnū celoꝝ. Silr ⁊ Iherusalez intel
ligitur historice ciuitas illa terrestri[s]
quā peregrini petunt. allegorice ec
clesia militans. tropologice q̇libet
fidelis aīa. anagogice celestis Ierusa
lez siue patria. De his etiā alia exem
pla uideri p̄nt in lectōib⁹ q̄ dicūtur
in sabbato sancto. prout ibi in. vj.
pte dicetur. In hoc aūt ope plerūq̄ʒ
citra idez diuersi sensus adhibentur
⁊ de uno sensu ad aliū transitur quē
admodū lector sedulus liquido po
terit intueri. sicut eni nemo prohibe
tur diuersis exceptōibus uel defensi
onib⁹ uti. ff. de excepti. nemo. extra
de prescrip. auditis. xvj. q. ij. §. i. sic
etiaz nec diuersis in laudez dei expo
sitionibus salua fide. ¶ Cōsiderari
aūt oportet ꝙ in diuino cultu mul
tiplicis ritus uarietas reperit̄ vna
queq̄ʒ fere. nanq̄ʒ ecclesia ꝓprias ha
bet obs̄uantias. ⁊ in suo sensu habū
dat. lxxvj. di. utinā. nec censet repre
hensibile ul' absurdū deuz ⁊ sanctos
eius uarijs cōcentib⁹ seu modulatio
nibus atq̄ʒ diuersis obseruantijs ue
nerari. cuz ⁊ ipsa ecclesia triumphans
s̄m ꝓphetā circūdata sit uarietate ⁊
in ipsoꝝ ecclesiasticoꝝ sacroꝝ admi
nistratio. ne de iure consuetudinis
uarietas tolleretur. Vn̄ s̄m Aug[u]. xi.
di. ecclesiasticaꝝ. ecclesiasticaꝝ insti
tutionū in diuino officio q̇sdā scrip
turis accepim⁹. q̄sdam uero aplica
traditione siue scriptis ɔfirmatas p
successores. quasdaz etiam quaꝝ in
instituto ignorat̄. ɔsuetudine robo
ratas approbat usus. q̇bus par rit⁹
seu obseruantia debet̄. nō igitur lec
toris moueat̄ animus si forsitan in
hoc opusculo legerit q̇ in sua no no
uerit ecclesia obseruari aut no inue
nerit quicquid ibi seruat̄. Non eniz
uniuscuiusq̄ʒ loci specialia sed coes
atz usitatiores ritus hic proseqmur
qui cōem nō pticularem doctrinam
tradere laboram⁹. nec sit nobis pos
sibile quorūlibet locoꝝ specialia p
scrutari. ¶ Decreuimus itaq̄ʒ pro
anime nostre salute atz legentiu uti
litate secreta diuinoꝝ officioꝝ mis. e
ria hic claro stilo prout erit possibi
le exarare atq̄ʒ degerere ⁊ que u. r. s

ecclesiastic pro quotidiani usus in
telligentia necessaria uisa sūt enucle
are ꝛ medullit⁹ explicare quēadmo
dū ꝛ pro illis q̄ circa iudicia uersan
tur secularia olim in speculo iudicia
li fideliter egisse dinoscimur in sta
tu dissimili ɔstituti uerumtñ sedulo
pensandū est ꝙ circa ipsa diuia offi
cia plures sunt usuales obſuantie q̄
nec ad moralē nec ad misticū ex in
stitutōe referūtur intellectū. sed nō
nulle propt̄ necessitatē. q̄daꝫ ꝓpter
ɔgruitateꝫ. q̄dam propt̄ ueteris et
noue legis dr̄iam. q̄dam propter ea
rum cōuenientiā. ꝛ q̄dam propter
maiorē ipsoꝝ officioꝝ celebritatem
ꝛ reuerentiā inolite esse cognoscunt̄
unō sicut ait beat⁹ Aug. xij. di. oia.
talia diuersoꝝ locoꝝ diuersis mori
bus innūerabiliter uariātur. ita ut
uix aut nunq̄ꝫ oīno inuenire possint
cause q̄s i eis ɔstituēdis hoies sunt
secuti. ¶ Sane liber iste rōnalis uo
cabulo describit̄. Naꝫ quēadmodū
in rōnali iudicij ꝙ legalis pōtifex fe
rebat i pectore. scriptū erat manife
statio ꝛ ueritas. sic ꝛ hic rōnes uari
etatū i diuinis officijs ꝛ caꝝ ueritas
describunt̄ ꝛ manifestant̄ q̄s in scri
nio pectoris sui ecclesiaꝝ p̄lati ꝛ sa
cerdotes debēt fideliter ɔſuare. xxx
vi. di. §. ecce. ꝛ sicut i illo erat lapis
in cui⁹ splēdore filij israhel deū sibi
fore ꝓpiciū agnoscebāt. sic ꝛ deuot⁹
lector ex h⁹ lectōis splēdore in diui
noꝝ officioꝝ misterijs erudit⁹ agno
scit deū nobis fore ꝓpiciū. nisi forte
eius indignatōꝫ culpe offēdiculo im
prouide incurram⁹. Illud quoq̄ꝫ q̄
tuor colorib⁹ auroq̄ꝫ ɔtextū erat ꝛ
hic ut p̄missuꝫ est rōnes uarietatū in
ecclesiasticis reb⁹ atꝫ officijs q̄tuor
sensib⁹. uideliꝫ historico. allegorico
tropologico. ꝛ anagogico. fiō medi
a colorāt̄. Distiguit̄ āt in octo ptes
q̄s seriati fauēte dño ꝓseq̄mur. In
quaꝝ p̄ma aget̄ de ecclesia ꝛ ecclesi
asticis locis ꝛ ornament ō ɔsecrati
onib⁹ ꝛ de sacramēt. ¶ In scđa de
ecclesie mistris ꝛ eoꝝ officijs. ¶ In
tercia ō sacerdotib⁹ ꝛ alijs indumē
tis. ¶ In q̄rta de missa ꝛ de singul̄
q̄ in ea agunt̄. ¶ In q̄nta ō alijs di
uinis officijs i gener̄. ¶ In sexta spā
liter de singul̄ dñicis ꝛ ferijs ꝛ festi
uitatib⁹ ad dñm ptinentib⁹. ¶ In
septima de festiuitatib⁹ sctōꝝ ꝛ de
festo ꝛ officio ei⁹ ꝛ dedicatōis eccle
sie ac mortuoꝝ. ¶ In octaua de cō
puto ꝛ Kalendario

¶ Incipit liber prim⁹ de ecclesia ꝛ
ecclesiasticis locis ꝛ ornament ꝛ de
cōsecrationibus ꝛ sacramentis.

¶ In hac ergo prima hui⁹ opis pte
de q̄busdaꝫ generib⁹ tractare preui
dimus uidelicet. ¶ De ecclesia ꝛ ei⁹
ptibus. ¶ De altari. ¶ De pictur
ꝛ ymaginib⁹ ꝛ ornamentis ecclesie.
¶ De campanis. ¶ De cimiterio
ꝛ alijs sacris loc. ¶ De ecclesia de
dicatōe. ¶ De altar cōsecratōe.
¶ De cōsecratōib⁹ ꝛ unctōib⁹. ¶ De
sacramentis ecclesiasticis.

¶ De ecclesia ꝛ eius ptibus. Rica.

PRius est ut de ecclesia
ꝛ eius ptibus uideam⁹
Notanduꝫ est ergo ꝙ
ecclesiaꝝ alia est corpo
ralis in qua uidelicet diuina officia
celebrāt̄. Alia spūalis q̄ est fideliuꝫ
collectio. ō ɔse. di. i. ecclesia. siue po
pulus p mistros cōuocat⁹ ꝛ in unuꝫ
cōgregat⁹ ab eo q̄ unāimes habitar̄
facit in domo. Sicut eni corporalis
ex ɔgregatis lapidib⁹ ɔstituit̄. sic ꝛ
spūalis ex diuersis hoibus ɔgregat̄
Ecclesia ergo grece dr̄ cōuocatio la
tine. q̄a oīa ad se uocat. qō nomen
magis proprie cōuenit ecclesie spūa
li q̄ꝫ corporali qm̄ hoies nō lapides

ɔuocant᷑.sepe tñ nomẽ signati attri
buit᷑ signanti.Ecclesia aũt material᷑
spũalem designat.ut dicetur ubi de
eius ɔsecratõe agetur.Rursus eccl̃ia
grece dr̃ catholica.i. uniuersalis xi.
di.catholica.quia p totũ mundum
est cõstituta seu diffusa.quia uniuer
si in deũ credentes in una debent eẽ
congregatõe.uel quia in ea est gene
ralis doctrina ad instructõꝫ omniuꝫ
fidelium.¶ Sinagoga quoqꝫ grece
cõgregatio dicitur qd̃ proprie nom̃
iudeoꝝ populus tenuit.ipsoꝝ enim
proprie sinagoga dici solet q̃uis et
ecclesia dicta sit. apostoli tñ nunq̃
sinagogam dixerũt sed semp eccl̃iaꝫ
forte discernendi causa. Dicit᷑ etiaꝫ
presens ecclesia syon eo q̄ ab hac pe
grinatione longe posita promissiõꝫ
reruꝫ celestiuꝫ speculatur.ꝛ ideo syõ
i.speculatio nomẽ accepit. pro futu
ra uero patrie pace ihr̃lm uocatur.
Nã ihr̃lm pacis uisio interpretatur
dicitur etiam ecclesia domus dei sic
dicta a dogmate qd̃ grece dicitur re
ctum quasi dans manere unanimes
in se. Dicitur etiã qñqꝫ Kiriaca.i.do
minicalis.qñqꝫ basilica qd̃ uerbum
grece sonat latine regia seu regalis a
regi.s.basilio.Carnaliũ enim regum
palacia sic dicta sũt nostra. aut orõ
nis domus regia dicitur quia in ea
regi regum seruitur. qñqꝫ templum
quasi tectũ ampluꝫ in quo regi deo
sacrificia offeruntur.xxvj.q.ij.sed il
lud.ꝛ qñqꝫ dei tabernaculum.de cõ
se.di.iiij.nec quenq̃ꝫ. quia in presen
ti uita peregrina est ꝛ in itinere ad
patriam pgens.ut iam dicetur. Uel
dicitur tabernaculũ quasi taberna
dei.prout sub ecclesie dedicatiõe di
cetur.quare etiam dictum est taber
naculũ uel archa testimonij sub alta
ri dicetur. qñqꝫ uere martiriũ quod
in honorem alicuius martiris sancti
fit.qñqꝫ capella prout in scd̃a parte
sub tractatu de sacerdote dicetur.

qñqꝫ cenobiũ.qñqꝫ sacrarium. qñqꝫ
sacellũ.qñqꝫ dom᷒ orõnis.qñqꝫ mo
nasteriuꝫ.ꝛ qñqꝫ oratoriuꝫ.Genera
liter tamen quilibet loc᷒ ad orandũ
statutus oratoriũ dici põt.¶ Rur
sus ecclesia qñqꝫ dicitur corpus xp̃i
xxvj.q.ij.sed ꝛ illud. qñqꝫ etiaꝫ uir
go uocatur.Juxta illud.Emulor eñ
uos ꝛc̃.qñqꝫ sponsus quam christ᷒
despon͛auit sibi in fide . de qua in
euangelio qui habet sponsam spon
sus est.vij.q.i.sicut.qñqꝫ mater.q̇a
quotidie in baptismo spũales filios
deo parit.xij.q ij.q̇ abstulerit.qñqꝫ
filia. Juxta illud ppheta pro patri
bus tuis nati sũt tibi filij. lxviij.di.
quoꝝ. ¶ Item qñqꝫ ponitur uidua
quia ppter pressuras nigrescit et ut
Rachel nõ cõsolatur. qñqꝫ meretrix
figuratur propter ecclesiam de gen
tibus cõgregatã. qñqꝫ uocatur ciui
tas propter cõem sanctoꝝ ciuium
murata.propter munitionem scrip
turaruꝫ quibus heretici arcentur ha
bens lapides ꝛ ligna diuersi gener̄.
quia diuersa sunt merita singuloruꝫ
prout iam dicetur.Quicquid auteꝫ
sinagoga per legem accepit.hec nũc
ecclesia a christo cuius sponsa est p
graciam recipit ꝛ in melius cõmuta
uit. ¶ Sane nõ est noua oratorij si
ue ecclesie institutio.precepit nanqꝫ
dñs Moysi in mõte synai ut faceret
tabernaculũ de cortinis mirifice fa
bricatis.diuisum enim erat interpo
sito uelo in duas ptes cuius ps pri
or sancta.ubi pp̃lus sacrificabat. in
terior uero sancta sanctoꝝ.ubi sacer
dotes ꝛ leuite ministrabant diceba
tur.ut dicetur in prohemio quarte
partis qd̃ postq̃ꝫ uetustate cõsump
tum est iussit dñs fieri templuꝫ qd̃
Salomon edificauit opere mirifico.
duas habens partes ut ꝛ tabernacu
lum. Reg.iij.c.viij. ab utroqꝫ uero
s.a tabernaculo ꝛ a templo nostra
materialis ecclesia formaꝫ sumpsit.

In cui⁹ pte anteriori pplus audit et orat. In sanctuario vo clerus orat. pdicat. iubilat. ꝛ ministrat. tabernaculū aūt qa in itinere factū. qnqꝫ gerit typū mūdi q̄ transit ꝛ ꝯcupiscentia eius. unde ꝯstat ex q̄tuor cortinarū coloribus sicut ꝛ mūdus ꝯpactus ē ex q̄tuor elementis. deus igit in tabernaculo deus est in hoc mūdo uelut in templo christi sanguie rubricato. expresse vo tabernaculū typuꝫ gerit ecclesie militantis q̄ nō hꝫ hic manentē ciuitatē sed futurā inqrit. Ideoqꝫ dr̄ tabernaculū. tabernacula eni militantiū sunt. de⁹ eni in tabernaculo. deus est in fidelib⁹ suo noie ꝯgregatis. Pars prima tabernaculi in qua pplus sacrificabat uita est actiua in q̄ pplus in pximi dilectiōe laborat. Pars altera in q̄ leuite ministrabant uita est cōtemplatiua in qua dilectioni et contemplatiōi dei religiosoꝝ uiroꝝ sincera cōuersatio uacat. tabernaculū uertit' i templū qa ꝯ milicia currit' ad triūphū. ¶ Est āt ecclesia sic edificāda parato nāqꝫ fundamēti loco. Iuxta illud Bn̄ fundata est dom⁹ dn̄i sup firmā petrā. debet epus uł sacerdos de eius licēcia ibi aquā aspgere bn̄dictā ad abigendas inde demonū fantasias ꝛ pmarū lapideꝫ cui impssa sit crux in fundameto ponere. de cōse. di. i. nemo. Debꝫ quoqꝫ sic fūdari ut caput recte inspiciat ꝯsus orientē. de quo dicet' in pbemio ānte ptis uidelicꝫ ꝯsus ortū solis eq̄noxialeꝫ. ad notādū ꝙ ecclia q̄ in terris militat tēperare se dꝫ eq̄nimiter in psperis ꝛ in aduersis. ꝛ nō ꝯsus solstitialeꝫ ut faciūt q̄daꝫ. Ceteꝝ si muri ihrl'm que edificat' ut ciuitas edificari p uia cos iubent' ſm pphetā q̄to mag' ꝛ nos muros ecclie nr̄e edificare debem⁹. ¶ Siquidē ecclesia materialis in q̄ pplus ad laudandū deū cōuenit sanctā significat eccliaꝫ q̄ in celis uiuis ex lapidibus cōstruitur. xvj. q. vij. sed hoc dixim⁹. Hec est domus dn̄i firmiter edificata. cui⁹ fundamentū est angularis lapis christ⁹. sup quo fundamēto positū est fundamentuꝫ aplorum ꝛ prophetaꝝ sicut scriptū est. Fundamenta eius in montibus sanctis superedificati parietes. iudei sunt ꝛ gentiles ꝯ q̄tuor mūdi ptib⁹ ad christū uenientes. ꝛ qui p ipsum crediderūt seu credūt ꝛ credēt. fideles aūt ad uitaꝫ predestinati sunt lapides in structura hui⁹ muri q̄ semper usqꝫ in finem hui⁹ mundi edificabitur. lapis uero sup lapidem ponitur qn̄ magistri ecclesie minores in propriū studiū assumūt ad docēduꝫ ꝛ corrigendū ꝛ stabilienduꝫ. In sancta ecclesia habet lapides sup se ad ferendū pro edificio q̄cunqꝫ laborem fraternū portat. grossiores uero lapides ꝛ politi seu quadrati q̄ ponūtur foris altrinsicus i quoꝝ medio minores lapides iacent. sunt uiri pfectiores q̄ suis meritis ꝛ orōnibus cōtinent infirmiores i sancta ecclesia. Cementū aūt sine quo muri stabilitas esse nō pōt. fit ex calce sabulo ꝛ aqua. calx feruens caritas est q sibi ꝯiungit sabulū. i. terrenū op⁹ qa va caritas sollicitudineꝫ maximā habet mixtā pro uiduis. senibus pupillis. ꝛ debilibus. lxxxvij. di. delo iatio. ¶ Et ideo studet operari manibus ut habeant unde eis beneficiat. ut aūt calx ꝛ terra ad edificium muri ualeant aque cōmixtione conglutinant'. Siquidem aqua spūs est sicut eni sine cemento lapides muri non simul iungūtur ad muri stabilitatem. sic nec hoies ad muri edificium celestis ihrl'm possunt simul sine caritate iungi qua spūs sanctus operatur omnes muri lapides politi sunt ꝛ quadrati. i. sancti mundi et firmi. qui uidelicet per manus summi pontificis disponunt' in ecclesia

pmansuri quoꝝ quidam feruntur ꝛ
nõ ferunt ut simpliciores in ecclesia.
alij ferũtur ꝛ ferunt ut medij. alij tã
tuꝫ ferũt ꝛ nõ ferũtur nisi a solo chri
sto qui est singulare fundamentũ ut
pfecti. oẽs quideꝫ vna caritas more
cementi cõiungit dũ uiui lapides pa
cis cõpage colligãtur. Christus no
ster murus fuit in cõuersatione ꝛ añ
murale in passione. ¶ Sane iudeis
muros ihrl̃m edificantibꝰ aderãt ini
mici uolentes illoꝝ opus impedire.
Ita ꝙ sicut in Esdra legit̃. Adeo ab
hostibus infestabãtur ꝙ una manu
ponebãt lapides in muro ꝛ alia ma
nu cõtra hostes pugnabãt ꝛ nobis
muros eccl̃ie edificãtibus assunt in
circuitu inimici .s. uicia siue puersi
hoĩes opa nr̃a impedire uolẽtes. vñ
muros .i. uirtutes edificãdo hostes
impugnemus. ꝛ iuxta moreꝫ iudaici
ppli teneamꝰ arma nr̃a .i. scutũ fidei
loricã iusticie. galeã salutis. ꝛ gladiũ
uerbi dei in manibus nr̃is. ut nos ꝯ
illos defendamus. ꝛ opilio seu sacer
dos sit nobiscũ uice christi qui do
ceat nos p electõꝫ ꝛ muniat p orati
onem. ¶ Porro ex quibus taberna
culũ in ueteri testõ fieret oñdit dñs
dicens in exo ad Moysen sume pmi
cias .i. preciosa queq; a pplo israhel.
sed ab eo tm̃ qui ultra obtulerit au
rum ꝛ argentuꝫ ꝛ es iacinctũ ꝛ pur
purã coccũq; bis tinctũ .i. setã iacin
ctini ꝛ purpurei ꝛ coccinei coloris ꝛ
bissim qđ est genus lini egyptiaci
molle ꝛ candidũ pilosq; capraꝝ et
pelles arietũ rubricatas quas ptbi
tas dicimꝰ. quia ptbi sic colorati eas
excogitauerũt ꝛ pelles iacinctineas
ꝛ ligna sethim. Est autem sethim no
men montis ꝛ regionis ꝛ arboris q̃
similis est albe spine in folijs ꝛ est
leuissimũ lignum ꝛ imputribile ꝛ in
cremabile. oleũq; ad luminaria ꝛ aro
mata in unguẽta ꝛ thimiama boni
odoris. ꝛ lapides onichinos. ita ꝙ
sardonices ꝛ gemmas sanctuariũ fa
ciant mihi ut habitem ĩ medio eoꝝ
ne sit eis labor recurrere ad montẽ
hũc. Hec plene magister in historijs
pseq̃tur sup exo. ¶ Dispositio aũt
ecclesie material̃ modũ humani cor
poris tenet. ¶ Cancellus nãq; siue
locus ubi altare est caput repñtat.
crux ex utraq; pte brachia ꝛ manꝰ.
reliqua ps ab occidente quicq; cor
pori supe.e uidet̃. sacrificiũ altaris
uotũ significat cordis. Sed ꝛ ẽm Ri
cardũ de sancto uictore dispositio
ecclesie tripliceꝫ statũ in ecclesia sal
uandoꝝ significat. Sanctuarium tm̃
significat ordinem uirginũ chorus
cõtinentium. corpus ꝯiugatoꝝ. stri
ctius est eni sanctuarium q̃ chorus
ꝛ chorus q̃ corpus. quia pautiores
sunt uirgines q̃ cõtinentes ꝛ isti q̃
ꝯiugati. sacratior quoq; est locꝰ san
ctuarij q̃ chorus. ꝛ chorus q̃ corpꝰ
quia dignior est ordo ṽginuꝫ q̃ cõ
tinentium ꝛ illoꝝ q̃ cõiugatoꝝ. ad
hoc ecclesia ex q̃tuor parietibus cõ
sistit. i. ex doctrina q̃tuor euãgelioꝝ
longa lataq; surgit in altuꝫ. i. in alta
ṽtutum. lõgitudo cuiꝰ lõganimitas
est q̃ pacienter aduersa tollerat do
nec ad patriã pueniat. latitudo cari
tas est q̃ dilatiõe mentis amicos in
deo ꝛ inimicos diligit ppter ðm. al
titudo uero spes est future retribu
tionis q̃ prospera ꝛ aduersa cõtem
nit donec uideat bona dñi in terra
uiuentium. Rursus ĩ templo dei seu
gr̃e est fundamentum fides q̃ est de
re nõ uisa. tectuꝫ caritas q̃ opit mul
titudineꝫ peccatoꝝ. ostiuꝫ obedien
tia. de qua dñs inq̃t. Si uis ad uitã
ingredi serua mãdata. Pauimentuꝫ
hũilitas. ð q̃ psal. Adhesit pauimen
to aĩa mea. Quatuor laterales pari
etes sunt q̃tuor principales uirtutes
iusticia. fortitudo. prudentia ꝛ tem
perantia. Hec sunt in apocalip. qua
tuor latera ciuitatis equalia fenestre.

⁊ sunt hospitalitas cū hilaritate et misericordia cū largitate. de hac domo dn̄s ait. Ueniem⁹ ad euȝ ⁊ mansionem apud eū faciem⁹. Quedā tn̄ ecclesie in modū crucꝭ formant᷑. ad notandū nos mūdo crucifigi seu crucifixū seq̄ debem⁹. iuxta illud Qui uult uenire p⁹ me abneget semetipsum ⁊ tollat crucē suā ⁊ sequat᷑ me. Nonnulle etiā in modū circuli rotūde formant᷑ q̄ significāt ecclesiā dilatatā esse p circuitū orbis un̄ illō Et in fines orbis terre v̄ba coꝝ. seu ꝙ de circulo orbis puenieṁ⁹ ad circuluȝ corone eternitatis. ¶ Sane chorus clericoꝝ est ꝯsensio cātantiū ul᷑ multitudo in sacris collecta. Dict⁹ aūt est chorus a chorea uel corona. oliȝ eni in modū corone circum aras stabāt ⁊ ita psalmos cōcorditer cōcinnebant. Sed flauian⁹ ⁊ Theodorus alternatim psallere cōstituerūt edocti ab ignatio q̄ sup hoc fuit diuinitus edoctus. Duo ergo chori psallētiū designāt angelos ⁊ sp̄ūs iustoꝝ q̄si reciproca uoluntate laudantiuȝ ⁊ se ad bonā opatōȝ inuicē exortantiū. ¶ Alij choꝝ dixerūt a cōcordia q̄ in caritate cōsistit. q̄a qui caritatē nō habet cōuenienter cātare nō pōt Quid aūt chor⁹ iste significet ⁊ q̄re in illo maiores sedent posterius. dicet᷑ in q̄rta pte sub introitu ⁊ sub ti. de accessu pontificis ad altare. Et nō. quia cū un⁹ cantat dr̄ grece monodia latine ticiniū. cū uero duo cātant biciniū appellat᷑. cū uero multi chor⁹. ¶ Exedra est absida siue uolta q̄daȝ sepata modicū a templo ul᷑ palacio. xuj. q. ij. precipiendū. sic dicta. quia extra heret muro. grece āt sydon uocat᷑ ⁊ significat fideles laicos xp̄o ⁊ ecclesie inherētes. Cripte siue specus subterranee q̄ in q̄busdam fiūt ecclesijs sunt heremite cultores siq̄dē secretioris uite. ¶ Atrium ecclesie significat xp̄m p queȝ in celestē ihr̄lm patȝ ingressus qō ⁊ porticus dr̄ sic dicta a porta. uel ꝙ sit apta. xvij. q. iiij. si quis cū. ⁊. c. ii q̄s in atrio. ¶ Turres ecclesie predicatores sunt ⁊ prelati ecclesie qui sunt munimē ⁊ defensio ei⁹. vn̄ spōsus ad sponsaȝ in cāticis amorꝭ sic loquit᷑. Collū tuū sicut turrꝭ Dauid edificata cū ppugnaculis. ¶ pinnaculum turris uitā ul᷑ mentē prelati q̄ ad alta tendit repn̄tat. Gall⁹ sup ecclesiā posit⁹ predicatores designat. gallus eni profunde noctꝭ puigil horas ei⁹ cantu diuidit. dormiētes excitat. diē appropinquantē precinit ȝ p̄us seipsum alaꝝ uerbere ad cantandū excitat. hec singula ministerio nō carēt. nox eni est hoc seculū. dormiētes sūt filij h⁹ noctis in peccatis iacentes. gall⁹ predicatores qui distincte predicāt ⁊ dormiētes excitāt. ut abiciāt opa tenebraꝝ clamātesue dormiētibus exurge qui dormis. lucē uenturā prenūciāt dū diē iudicij ⁊ futurā gloriā predicāt ⁊ prudent᷑ añq̄ alijs ꝟtutes predicēt se a somno peccati excitātes corp⁹ suū castigāt. iiij. q. vij. ꝟ. qō testat᷑. unō aplus. castigo corpus meū ⁊c̄. hij etiā sicut ⁊ gall⁹ ꝯtra uentū se uertūt qn̄ increpando ⁊ arguēdo ꝯ rebelles fortiter r̄sistūt ne lupo ueniēte fugisse arguant᷑. ex̄ de renunci. nisi cū pridē. ¶ Uirga ferrea in qua gallus sedet rectū rep̄sentat predicantis ꝟmonem ut non loquat᷑ ex spiritu hois sed dei. iuxta illud. Si quis loquitur q̄si sermones dei ⁊c̄. ꝙ v̄o uirga ipsa est supra crucē seu summitateȝ ecclesie posita innuit sermoneȝ scripturarū ꝯsumatum esse ⁊ confirmatū. Unde dominus in passione ait. Consumatū est ⁊ titul⁹ eius sup eū indebiliter scriptus est. ¶ Collus. i. sumitas templi eminens ⁊ rotunda supra quā crux ponitur propter sui rotunditatem significat quaȝ perfecte ⁊ inuiolate

catholica fides predicāda sit ⁊ tenē
da quā nisi quisq̄ integrā inuiolatā
q̄ ſuauerit absq̄ dubio ineternū pi
bit. ¶ Fenestre ecclesie uitree sunt
scripture diuīe q̄ uentū ⁊ pluuiā re
pellūt.i.nocuia ꝓhibēt.⁊ tūc clarita
te ueri solis.i.dei.in ecclesiā.i.in coꝛ
da fideliū trāsmittūt inhabitātes il
lumināt. hee intus latiores sunt q̄a
misticus sensus āplior est ⁊ precellit
lr̄alez.de ꝯſe.di.iiij.null⁹ aūt.Itez ꝑ
fenestras q̄nq̄ sensus corpoꝝ signi
ficant q̄ ex strictī e.ſe debet ne uani
tates hauriāt ⁊ intus patere ad do
na spūalia liberius capiēda.per can
cellos ū° q̄ sunt an̄ fenestras ꝓphe
tas uel alios doctores obscuros in
telligim⁹ eccl̄ie militātis i q̄bus ob
duo caritatis precepta.q̄nq̄ due co
lumne duplicant̄ ꝟn qō ⁊ ap̄li bini
ad predicandū mittūtur. ¶ O.tiuz
eccl̄ie est christus. Un̄ in euangelio.
Ego suz ostiū dicit dn̄s. ap̄li etiam
porte ei⁹ sunt. dictū est aūt ostiū ab
obsistendo hia q̄ foris sunt. uel ab
offendendo aditū. ualua uero dr̄ a
uoluēdo.porta a portādo qa ꝑ eaz
portātur q̄cunq̄ offerūtur. ¶ Colū
ne uero ecclesie ep̄i ⁊ doctores sunt
q̄ templū dei ꝑ doctrinā sicut ⁊ euā
geliste thronuz dei spūalit̄ sustinēt.
hij nempe ꝑ sonoritate diuini elo
quij argētee colūne dicūtur.iuxta il
lud in cantic̄ canticoꝝ.Colunas fe
cit argēteas.vn̄ ⁊ Moyses i ingressu
tabernaculi posuit q̄nq̄ columnas.
⁊ an̄ oraculū.i. sancta sanctoꝝ iiij.
qδ exponetur in.vj. pte. sub ti. de
ipe aduētus. ¶ Licz aūt colūne plu
res sint tn̄ septē eē dicūt̄. iux̄ illud.
Sapiētia edificauit sibi domū ⁊ exci
dit colūnas septē q̄m ep̄i debēt esse
septiformi gr̄a spūs sc̄ti repleti ⁊c̄.
Iacob⁹ eni ⁊ Io. ut ait ap̄lus uide
bātur colūne. ¶ Bases colūnaꝝ sūt
ap̄lici episcopi uniuersalis ecclesie
machina supportātes.capita colum

narū sunt mētes episcopoꝝ ⁊ docto
rū.sicut eni capita mēbra sic mente
uerba nr̄a dirigūtur ⁊ opa.capitella
quoq̄ sunt ūba sacre scripture quo
ru meditationi subdimur ⁊ obſuan
cie. ¶ Pauimentū ecclesie est fidei
nr̄e fundamentū. In ecclesia ū° spi
rituali pauimentū sunt paupes xp̄i.
s.pauperes spū qui se in omnib⁹ hu
miliant. quare propter humilitatez
pauimēto assimulātur. Rursus paui
mentū qδ pedib⁹ calcat̄ uulgus est
cui⁹ laboribus ecclesia sustentatur.
¶ Trabes que domū ꝯiungūt sunt
principes uel p̄dicatores seculi q̄m
ecclesie muniūt unitatez. hij ūbo ⁊ i
facto. ¶ Reclinatoria in ecclesia sig
nant cōtemplatiuos in q̄bus deus
sine offensa q̄escit qui q̄a summā di
uinitatem ⁊ eterne uite claritatez cō
templātur auro cōparant̄. Unde in
cantic̄ dr̄ Reclinatoriū fecit aureū.
¶ Ligna in ecclesia sunt predicato
res qui eā spūaliter subleuāt. ¶ La
quearia etiā siue celature sunt predi
catores.q̄a eam ornant uel roborāt
de quibus quia ꝑ uicis non putres
cunt.sponsa gloriat in eisdem canti
cis dicens Ligna domoꝝ nostraruz
cedrina.laq̄aria cipressina.deus eni
ecclesiam sibi ꝯstituit uiuis ex lapi
dibus ⁊ lignis imputribilib⁹. iuxta
illud.ferculū sibi fecit rex Salomon
de lignis libani.i. xp̄s de sanctis ca
stitate cādidatis.de hoc alit̄ sub ti.
de picturis dicet̄. ¶ Cancell⁹.i. ca
put eccl̄ie humilior reliquo corpore
eccl̄ie misticat q̄nta humilitas debeat
eē in clero seu p̄lato.iuxta illδ. q̄nto
maior es humilia te in oib⁹. ¶ Cācel
li ū° q̄bus altare a choro diuiduntur
separōz celestiū significāt a terrenis
de cācello seu ꝑiculo choꝝ circūeun
te.dicet̄ sub ti.de picturis. ¶ Stal
lus ad sedendū i choro designat q̄
aliqn̄ corpus recreandū est. qa qδ
caret alterna requie durabile nō est

¶ Pulpitū in ecclia est uita pfecto
rū ⁊ dr̄ quasi publicū siue i loco pu
blico ɔstitutū. Nempe legit̄ in para
lipomenon. vij. q̄ Salomō fecit ba
sim eneā panens cā in medio basili
ce stetitq̄ sup eā ⁊ extendens manū
suā loquebat̄ ppl̄o dei. Esdras quo
q̄ fecit gradū ligneū ad loquenduȝ
in quo stās sup uniuersuȝ ppl̄m emi
nebat. ambonologiū etiā dr̄ quia in eo
uerbū dei legit̄ ⁊ enūciat̄. logos eni
grece uerbū uel rō dicit̄ qd̄ dr̄ etiaȝ
ambo uel ambiēdo q̄a intrantē am
bit ⁊ cingit. de quo in. iiij. pte sub
ti. de euāgelio dicet̄. ¶ Horologiū
p qd̄ hore legunt̄. i. collegūt̄ signifi
cat diligentiā quā sacerdotes in di
cendis canonicis horis debito tpe
hr̄e dn̄t. iuxta illō septies in die lau
dem dixi tibi. Tegule tecti q̄ im
brem a domo repellūt. sunt milites
q̄ eccliaȝ a pagāis ⁊ ab hostib⁹ ɔte
gūt. ¶ Locice q̄ꝝ exēplar a tēplo Sa
lomōis sūt uie muris interuolute la
tenter p q̄s latent arcbanā cognitōȝ
singuloꝝ accepim⁹ q̄s soli q̄ ad cele
stia gradiūt̄ agnoscūt. ¶ De gradi
bus p quos ad altar̄ ascendit̄. se. ti.
dicet̄. ¶ Sacrariū siue loc⁹ in quo
sacra reponūt̄ siue i quo sacerdos sa
cras uestes iduit. uterū sacratissime
Marie significat i quo xp̄us se sacra
ueste carnis induit. Sacerdos a loco
in quo uestes iduit ad publicū pce
dit. q̄a xp̄s ex utero uirgis pcedens
in mundū uenit. Loc⁹ ep̄i in ecclia
altior est. sicut in ꝭa pte sub tracta
tu de ep̄o dicet̄. ¶ Prope altare ēt
qd̄ christū significat collocat̄ pisci
na seu lauacrū. i. christi misericordia
in q̄ man⁹ lauant ad notandū q̄ in
baptismo ⁊ penitētia q̄ p illā signi
ficant̄a peccatoꝝ sordib⁹ diluimur
qd̄ a ueteri testō tractū ē. Legit̄. n.
exo. xxx. ⁊. xl. q̄ Moyses fecit labiuȝ
eneū cū basi suo i tabernaculo i quo
Aaron sacerdos ⁊ filij lauarent̄ ac

cessuri ad altare ut in eo offerent
tymiama. ¶ Lumen qd̄ in ecclesiis
accendit̄ christū significat. iuxta illō
Ego sum lux mūdi. ⁊ Jo. erat lux ue
ra ⁊c̄. uel luminaria ecclesie signifi
cāt ap̄l̄os ⁊ ceteros doctores quoꝝ
doctrina fulget ecclia ut sol ⁊ luna
de q̄b⁹ dn̄s ait. Uos estis lux mūdi
i. bonoꝝ operū exempla. vn̄ ipse ad
monēs eos ait. Luceat lux ur̄a coraȝ
hoibus. Illumiatur aūt ecclesia ex p
cepto dn̄i. unde in exo. xxvij. legitur
precipe filijs Aarō ut offerāt oleū d̄
arborib⁹ oliuaꝝ purissimū ut arde
at lucerna semp in tabernaculo testi
monij. de quo i seq̄nti pte de accoli
to dicetur. Fecit quoq̄ Moyses lu
cernas septē q̄ sunt septē dona spūs
sancti q̄ in nocte h⁹ seculi tenebras
nr̄e cecitatis illustrāt q̄ sup candela
bra ponūtur q̄a req̄euit supra chri
stū spūs sapiētie ⁊ intellect⁹ spūs cō
silij ⁊ fortitudinis. spūs sc̄ie ⁊ pieta
tis. spūs timoris dn̄i q̄bus predica
uit captiuis indulgentiā. pluralitas
in ecclia lucernaꝝ pluralitatē desig
nat i fidelib⁹ grāꝝ. ¶ Crux triūpha
lis i pleriſq̄ locis i medio eccl̄ie po
nitur. ad notandū q̄ de medio cor
de redemptorē nr̄m diligim⁹ q̄ iux
ta Salomonē corp⁹ suū media cari
tate ɔstrauit ppter filias ihr̄lm ⁊ ut
oēs signū uictorie uidētes dicāt. aue
sal⁹ toti⁹ seculi arbor salutifera ⁊ ne
unq̄ i nobis dilectio dei obliuioni
tradatur q̄ ut ꝭuū redimeret tradi
dit unicū filiū sȝ crucifixū imitemur
Crux aūt in altū dirigitur p qd̄ xp̄i
uictoria designatur. de hoc dicetur
ubi de ecclesie ɔsecratōe agetur.
¶ Quare ecclia intus ⁊ n̄ ex̄ ordine
tur. sub tractatu de picturis dicetur
¶ Claustꝝ sic̄ ait Sicard⁹ ep̄us cre
monen. i mitrali ab excubijs ⁊ custo
dijs leuitaꝝ citra tabernaculū ul̄ ab
atrio sacerdotū uel a porticu Salo
monis ad templū sumpsit exordiū

precepit enim dñs Moysi ne leuitas
cũ plebeia multitudine numeraret.
sed ɔstitueret eos sup tabernaculũ
testimonij ad portandũ ⁊ custodiẽ
dũ pptẽr qḋ domini preceptũ duꝫ
diuina pagunt misteria clerici debẽt
in ecclesia stare a laicis segregati.vñ
statuit conciliũ maguntin.ex de ui.
⁊ ho.cle.c.i.ꝙ ps illa q̇ cancellis di
uidiť ab altari psallentib⁹ tm̃ pate
at cleric.s. porro sicut templũ triũ
phantẽ designat ecclesiá. sic claustꝝ
celeste significat paradisuꝫ ubi erit
cor unũ.⁊ ideꝫ in dei dilectiõe ⁊ uo
lũtate ubi oĩa cõiter possidebũt.qa
q̇ quis min⁹ hẽbit in se i alio se gau
debit hr̃e.qa deus erit oĩa in oĩbus
ideoꝙ regulares unanimiter in clau
stro degẽtes ad ſuiciũ dei surgũt et
secularia relinq̃ntes in oĩbus uitam
cõem ducũt.diuersitas aũt officina
rũ ⁊ officioꝝ in claustro. diuersitas
est mansionũ cũ diuersitate pmioꝝ
in regno.qm̃ in domo pr̃is mei mã
siões multe sunt dicit dñs.de pe di.
iij.c.domo.Moralit̃ uero claustrũ
est aĩe cõtemplatio ubi se recipit dũ
a turba cogitationũ carnaliũ sepať
⁊ sola celestia meditať.xlvij.di.oẽs
In hoc claustro sunt q̃tuor latera.s.
cõtempt⁹ sui.ɔtempt⁹ mũdi. amor
pximi.⁊ amor dei. unũquodꝙ aũt
latus suũ hꝫ ordinẽ columnaꝝ.Con
tempt⁹ sui hꝫ mentẽ humiliatoꝫ.car
nis afflictõꝫ.humilẽ ſmoneꝫ ⁊ silia.
Basis omniũ columnaꝝ est pacietia
In hoc claustro diuersitas officina
rũ est diuersitas uirtutũ. Capitulũꝫ
est cordis secretũ. de hoc alit̃ tn̄ di
ceť in.v.pte sub ti.de prima. ¶ Re
fectoriũ dilectio sancte meditatõis
¶ Cellariũ sacra scriptura. ¶ Dor
mitoriũ mũda ɔsciẽtia. ¶ Orato
riũ uita imaculata. ¶ Ort⁹ arboꝝ ⁊
⁊ herbaꝝ cõgeries uirtutũ pute⁹ aq̃
rũ uiuentiũ irrogatio donoꝝ q̇ hic
sitiꝫ mitigãt ⁊ in futuro penitus ex

tinguent. ¶ Sedes aũt ep̃ales que
iuxta beati petri dispositõꝫ sunt in
singulis ciuitatibus antiquitus con
secrate prout diceť in prohemio se
cunde ptis.non in memoriã cõfesso
rum sꝫ ad honorẽ apostoloꝝ ac mar
tirũ.⁊ pcipue beate Marie uirginis
ueterũ deuocio dedicauit. ¶ Ceteꝝ
ideo in ecclesia cõuenimus. ut ibi
delictoꝝ ueniam postulemus ⁊ diui
nis laudibus insistamus.ut dicetur
in prohemio q̇nte partĩ ⁊ ubi bona
siue mala iudicia audiam⁹ ⁊ dei coꝫ
nitõꝫ discamus ⁊ accipiam⁹ ⁊ ut do
minicũ corp⁹ ibi mãducem⁹. ¶ In
cõuentu ecclesie mulieres ⁊ uiri seor
suꝫ habitãt qḋ ſm Bedã a ueteri cõ
suetudine deriuatũ accepim⁹.⁊ inde
fuit ꝙ Joseph ⁊ Maria puerũ dereli
querũt.qm̃ alter illũ queꝫ secũ non
cernebat cũ altero esse putabat. Cã
aũt diuisionis est q̇a caro uiri ⁊ mu
lieris si ppetus accesserit ad libidi
neꝫ accendunť.unde cũ ibi peccata
flere debeam⁹ necesse est tunc coruꝫ
fomenta ⁊ delectatõeſ carnales uita
ri.Masculi aũt in australi.ſemine aũt
in boreali siue in aquilonari pte ma
nent ostẽdatur firmiores sanctos de
bere stare cõtra maiores hui⁹ seculi
temptatõea.Infirmiores uero ɔtra
minores seu minus fortiores firmio
rem ꝙ sexũ in aptiori loco cõsistere
debere.qm̃ ſm apostolũ.ſidelis est
deus q non paciet̃ uos temptari su
pra id qḋ potestis sustiner̃.Ad hoc
etiã ptinet ꝙ Jo. uidit angelũ fortẽ
qui posuit suũ pedeꝫ dextrũ sup ma
re.Nam ⁊ fortiora mẽbra maiorib⁹
periculis opponunť. ſm alios uero
uiri in pte anteriori mulieres in po
steriori manent. quia uir est caput
mulieris ideoꝙ dux eius. ¶ Mulier
quoꝙ uelata capite esse dꝫ i ecclesia
xxxiij.q.v.mulier. qa nõ est imago
dei ⁊ q̇a p illã puaricatio incoata
est.iõ ꝙ in ecclesia ppter reuerentiã

sacerdotis qui est christi uicari⁹ co
ram eo tanq̄ corā iudice propter re
atus originem habeat caput uelatū
non liberū. nec propter eandē reue
rentiam habeat ptātē loquendi in
ecclesia corā eo. Olim aūt uiri ⁊ mu
lieres comā sibi nutriētes assistebāt
in ecclesia nudo capite crinibus glo
riantes qđ inhonestū erat. ¶ Qua
lis locutio in ecclesia habenda sit a
postolus oñdit dicens. Loquentes
uobismetipsis in psalmis ⁊ ymnis ⁊
canticis spūalibus. unde ibi a vbis
superfluis abstinendū est. extra de
cele. mis. dolētes. Iuxta illud Criso.
In aulā regiam ingressurus habitu
⁊ incessu te cōponas. angeli enī do
mini assunt. quia domus dei plena
est uirtutibus incorporeis ⁊ domi
nus ad Moysen. ⁊ Angelus ad Io
sue. solue calciamentū de pedibus
tuis. locus enī in quo stas sanct⁹ est
¶ Ultimo notandū est ꝙ eccl'is cō
secrata reos sanguinis ad se cōfugiē
tes q̇ in illa uel cōtra illam delique
runt defendit ne uitā ꝑdant aut mē
bra. xvij. q. v. reos. ex̄ de immu. eccl'.
inter. unde legit̄ ꝙ Ioab in taberna
culū fugit ⁊ cornu altaris apprehen
dit. Idem etiā priuilegiū hꝫ non cō
secrata in qua diuina officia celebrā
tur. ex̄ de immu. eccle. ecclesia. Cor
pus aūt christi a talibus sumptum
eos nō defendit nec cōfugientes ad
illud. tum quia hoc priuilegiū eccle
sie ꝯcessum est. quare nō est ad alia
protrahendū. tū quia illud est cib⁹
anime nō corporis. de conse. dis. ij.
non iste. unde animā liberat ⁊ non
corp⁹. Ecclesie tribus de causis de
loco ad locū mutant̄. đ conse. di. i.
tribus. ⁊ c. se. Primo ꝑ necessita
tem ꝑsecutoꝝ. Secundo ꝑpter diffi
cultatē locoꝝ puta propter aeris in
temperiē. Tercio cū maloꝝ societate
grauant̄. ⁊ tunc cū ꝯsilio pape uel
epi. ¶ Quare ecclesiā ingrediens si
gno crucis se munit dicetur in ꝓhe
mio quinte partis.

¶ De altari Rica.

Altare in ecclesiis propter
tria fit prout sub eius de
dicatōe dicet̄. Sciendū
aūt est ꝙ Noe primus deinde Isaac
Abraam ⁊ Iacob altaria edificasse
legunt̄ que nō aliud q̄ lapides ere
cti intelligunt̄ sup quos sacrificia
mactabant q̄ supposito igne crema
bant. Moyses etiā fecit altare de lig
nis sethim. ⁊ idem altare timiamatꝭ
qđ uestiuit auro purissimo. ꝓut le
git̄ exodi. xxv. ⁊ xxvij. ⁊ xxix. c. ubi
etiā ponit̄ forma ipsius altaris. Sa
lomon quoq̄ sicut legit̄ in iij. reg.
vij. c. prope finē. altare aureū fabri
cauit. ab his q̇dē antiquis patrib⁹
altaria modernoꝝ sumpserunt exor
diū que in cornua quatuor origūt̄.
quoꝝ quedā unius sunt lapidis. q̄
dam ex pluribus ꝯponunt̄. nempe
altaria ⁊ are aliquotiens indifferent̄
inueniunt̄ interest tñ. nam altare q̄si
alta res uel alta ara dicit̄ in quo sa
cerdotes incensum adolebant ara q̄
si aera. i. plana uel ab ardore dicit̄.
q̇s in ea sacrificia ardebant. Et nō.
ꝙ multipliciter in scripturis legitur
altare uidelicet superius ⁊ inferi⁹. in
terius ⁊ exterius. quoꝝ etiā qđlibet
duplex est. Altare superius est deus
trinitas. de quo legit̄ non ascendes
ad altare meū ꝑ gradus. est ⁊ altare
superius ecclesia triūphans. de quo
dicit̄ tunc impones sup altare tuū
uitulos. Altare aūt inferius est eccle
sia militans. de quo legit̄ si altare la
pideū fecerꝭ mihi nō edificabis illđ
de sectis lapidib⁹. Est etiā altare in
ferius mensa templi. de qua dicitur
constituite diē solemnē in ꝯdensis
usq̄ ad cornu altarꝭ. ⁊ in. iij. reg. vij.
dr̄ ꝙ Salomon fecit altare aureum.

¶ Altare uero interius est cor mundū
prout infra dicetur . Est etiā altare
interius fides incarnatōis.de qua iu
betur in exod. Altare de terra facie
tis mihi. Altare aūt exterius est ara
crucis hoc est altare holocausti sup
quo cremabatur sacrificiū uespertinū
unde in canone misse dicitur. Iube
hec in sublime altare tuū pferri ⁊c.
Altare etiā exterius sūt ecclesiastica
sacra ꝺ quibus dictā est. Altaria tua
dn̄e uirtutū ⁊c. Rursus altare ē mor
tificatio nr̄a seu cor nostrū in quo
carnales motus feruore spūs sancti
cōsumuntur. Scđo altare etiaz signi
ficat ecclesiam spūalem. quatuor ei⁹
cornua significant q̄tuor mundi pla
gas p quas eccl'ia dilatatur. Tercio
significat christuz sine quo munus
nullū acceptabile patri offertur. un
de ecclesia solet orōnes ad patrem
dirigere p christum. Quarto signifi
cat corpus domini prout in pte. vj.
sub ti. de parasceue dicetur. Quito
significat mensaz in qua cū discipul'
cōuiuatus est christus. ¶ Sane legi
tur in exo. ꝙ in archa testamēti siue
testimonij reposita est testificatio. i.
tabule in q̇bus scriptū erat testimo
niuz licet etiā quedā reposita ibi te
stimonia dici possint ⁊ hoc in testi
ficatōz ꝙ legez naturalē in cordibus
scriptā suscitauerat in scripti ¶ Repo
sita est etiā ibi urna aurea plena mā
na in testificatōz ꝙ panem dedisset
filijs israhel de celo ⁊ uirga Aaron
in testimoniū ꝙ omnis ptās a dn̄o
deo est ⁊ deutronomij i testimoniū
pacti quo dixerant oīa que dixerit
nobis dominus faciemus ⁊ ob hoc
dicta est archa testimonij uel testa
menti. ob hoc etiā dictū est taberna
culū testimonij. sup archaz ṽo factū
est propiciatoriū. de quo dicetur in
prohemio. iiij. ptis in cuius rei imi
tatōz in q̇busdam ecclesijs sup alta
re collocatur archa seu tabernaculū
in quo corpus dn̄i ⁊ reliq̇e reponun
tur. precepit etiā dn̄s fieri cādelabꝝ
doctile ex auro purissimo. exo. xxv.
legitur in. iij. Regū. c. viij. ꝙ i archa
federis aliud nō est ni'i due tabule
lapidee quas posuerat in ea Moyses
in oreb qn̄ pepigit fed⁹ dn̄i cū filiis
israhel cū egrederent' de terra egyp
ti. Et nō ꝙ tpe Siluestri pape. Con
stantinus imperator cōstruxit basi
licā lateranensis in q̄ posuit archā
testi quā Titus imperator apporta
uerat de ihr'lm ⁊ candelabꝝ aureuz
cū septem infusorijs lucernis. In q̇
archa sunt hec. ānuli ⁊ uestes auree
tabule testimonij. ⁊ uirga Aaron.
manna. panes ordeacei. urna aurea.
uestis incōsutilis. ⁊ arundo. ⁊ uesti
mentū sancti Iohannis baptiste. et
forfices cū q̇b⁹ tonsus fuit s̄ctūs Io
hannes euangelista. ¶ Sane homo
si habet altare mensam candelabꝝ.
⁊ archā templū dei est oportet siqui
dem eū altare hr̄e ubi recte offerat
⁊ recte diuidat. Altare est cor nr̄m
in quo debemus offerre. vn̄ in exod.
precepit dn̄s in altari offerea holo
causta. q̇a de corde debent precede
re opa igne caritatis accensa. Holo
causta dicunt' ab olon qđ est totū
⁊ cauma qđ est incendiū. unde holo
causta quasi ex toto incensa. In isto
igitur altare debemus recte offerre
⁊ recte diuidere. recte offerimus qn̄
bonū qđ cogitam⁹ ad pfectionē per
ducimus. sed nō recte diuidimus. si
nō discerete illud faciamus q̇a sepe
putat homo facere bonū ⁊ facit ma
lū. ⁊ sepe ex una parte facit bonū et
ex alia pte facit maluz. ⁊ ita ipse edi
ficat ⁊ destruit. Sed tunc recte diui
dimus qn̄ bonū qđ facimus non no
bis sed soli deo attribuimus. mensā
quoqꝫ oportet hominez habere ut
inde panes uerbi dei sumat p men
sam sacrā scripturā intelligimus. de
qua psal. Parasti in conspectu meo

mensam aduersus eos qui tribulãt
me.i.dedisti mihi scripturã contra
temptatõꝫ demonicam oportet ut
hanc habeamus.i.mente reponam⁹
ut panes uerbi dei inde sumamus.
pro defectu huius panis dicit Iere
mias. Paruuli petierũt panem ⁊ nõ
erat qui frangeret eis. oportet etiaꝫ
eũ habere candelabꝝ ut bonis ope
ribus luceat. Candelabꝝ exterius il
luminans est opus bonũ qḋ aliis ꝑ
bonũ exemplũ accendit. de quo dr̃
nemo accendit lucernã ⁊ ponit eam
sub modio sed supra cãdelabꝝ. Lu
cerna iuxta uerbũ domini est bona
intentio quia christ⁹ dicit. Lucerna
est oculus tuus. oculus uero est intẽ
tio. non debem⁹ ergo lucernã pone
re sub modio sed supra candelabrũ
qm̃ si habemus bonã intentõꝫ non
debem⁹ abscondere sed donũ opus
alijs in lumen ⁊ exemplũ manifesta
re. ¶ Oportet eum etiã hr̃e archaꝫ
que dicit̃ ab arcẽdo. archa ergo po
test dici disciplina uel regularis uita
ꝑ quam crimina nobis arcentur. In
archa aũt sunt tabula. uirga. ⁊ man
na. quia in regulari uita debet esse
uirga correctionis ut caro castiget̃.
⁊ tabula dilectionis ut deus diliga
tur. In tabulis eniꝫ scripta sunt mã
data que ꝑtinẽt ad dilectõꝫ dei. de
bet etiam ibi esse mãna diuine preli
bationis. ut q̃ suauis est deus guste
mus ⁊ uideamus. quia bona est ne
gociatio eius. Iuxta illud prouer.
¶ De muliere forte gustauit ⁊ uidit q̃
bona est. ut ergo templũ dei simus
habeamus in nobis altare ꝑ oblati
onem ne appareamus in cõspectu dei
uacui. Iuxta illud eccle. Non appare
bis in cõspectu dei tui uacu⁹. de cõ
se.di.i.omnes. mensaꝫ ꝑ refectõꝫ ne
deficiamus in uia quasi ieiuni. Iux
ta illud euangelij si dimiserim⁹ eos
ieiunos deficient in uia. Candelabꝝ
ꝑ bonam opationem ne simus ocio
si. Iuxta eccle. Multam maliciaꝫ do
cuit ociositas. extra de renunc.nisi.
§.uerum. Archam ne sim⁹ sicut filij
belial .i. absq̃ iugo indisciplinati.
disciplina enim necessaria est. Iuxta
illud psal. Apprehendite disciplinaꝫ
neqñ irascat̃ dñs ⁊c̃. de his etiaꝫ in
alijs ornamentis in se.ti. dicet̃.
¶ Hoc altare ille edificat q̇ cor suũ
uera humilitate alijsq̃ uirtutibus ex
ornat. unde Greg. qui uirtutes sine
humilitate cõgregat quasi qui pul
ueꝫ in uentũ portat. Per altare eni
cor nostrũ intelligit̃. ut dicet̃ ubi ḋ
altaris dedicatione agetur qḋ est in
medio corporis. sicut altare i medio
ecclesie. De altari iubetur a dño in
leuitico. Ignis in altari meo semper
ardebit. ignis est caritas. altare est
cor mundũ. ignis semꝑ ardebit in
altari. quia caritas semꝑ feruebit in
corde nostro. unde Salo. in canticis
canticoꝝ. aque multe nõ potuerunt
extinguere caritatẽ quia enim semꝑ
ardet extingui nõ põt. uos ergo ſm
prophetã agite diem leticie in ꝯfre
quentationib⁹ seu in cõdensis usq̃
ad cornu altaris. quia reliquie cogi
tationũ diem festum agent tibi. De
hac aplus excellentiore uiam nobis
demonstrat. excellentiorem uiaꝫ no
bis dixit caritateꝫ. quia ipsa est suꝑ
oẽs uirtutes. ⁊ quicũq̃ ipsaꝫ habet
omnes uirtutes habet. hoc est ḋbuꝫ
abbreuiatũ qḋ facit dñs suꝑ terrã.
quis adeo breue est ut dicat̃ habe
caritatem ⁊ fac quicquid uis. ex his
namq̃ duobus mandatis tota lex
pendet ⁊ prophete. uel ꝑ altare uni
uscuiusq̃ aiam intelligimus que edi
ficatur dño ex lapidibus uiuis. i. ex
uirtutib⁹ uarijs ⁊ diuersis. ¶ Por
ro linteamina alba quibus operit̃
altare. carnem siue humanitateꝫ sal
uatoris designãt que multo labore
candidant̃. sicut ⁊ xp̃i caro ⁊ terra
i. ex Maria orta ꝑ multas tribulatões

ꝛ resurrectoꝝ ad candorem ꝛ leticiaꝫ
imortalitatis ꝑuenit de qua fili⁹ ex
ultat patri dicens. Concidisti saccū
meum ꝛ circūdedisti me leticia. alta
re ergo uestiri est aīam imortali ꝛ in
corruptibili corpori cōiungi. Rurs⁹
albis ꝛ mundis pannis operit̄ alta
re qn̄ cor mundū bonis opibus ad
ornat̄. unde apoc̄. iij. uestimentiſ al
bis induaris ne appareat cōfusio nu
ditatis tue. ꝛ Salomon omni tp̄e ue
stimēta tua sint candida. i. opa sint
munda. modicū enim prodesset ac
cedenti ad altare summā dignitateꝫ
ꝛ infimā uitam habere. unde Bern.
mōstruosa res est uita prima ꝛ uita
ꝑma. grad⁹ summus ꝛ status infim⁹
ingens auctoritas ꝛ animi instabili
tas. ¶ Pallia uero serica sup altare
posita sunt diuersaꝝ uirtutuꝫ orna
menta quibus anima decorata est.
Uestimenta quoqꝫ quibus altare or
natur sunt sancti. ut dicetur in ti. se.
principiū ꝛ finis misse fiunt in dex
tra parte altaris. mediū in sinistra.
prout in. iiij. pte sub ti. de mutatiōe
sacerdotis dicet̄. Antiqui altaria cō
caua faciebant. propter illud qd̄ le
gitur Ezechieli. xliij. ꝙ in altari dei
fossa erat. ꝛ hoc sm̄ Grego. ne holo
causta supposita uentus dispgeret.
dicit̄ etiam in. c. xl. ꝙ altare erat re
flexū intrinsecus p circuitū. ¶ Cete
rum gradus q̇bus ad altare ascendi
tur spūaliter demonstrat aplos et
martires xp̄i quos quia p ei⁹ amo
re sanguinem suū fuderunt. sponsaꝫ
in canticis amoris uocat ascensum
purpureū. Exprimunt̄ quoqꝫ. xv.
uirtutes que signant̄ p. xv. gradus
q̇b⁹ ascendebat̄ in templū Salomo
nis ꝛ a propheta in. xv psalmis con
tinue demonstrat̄ quas beatus uir
ascensiones in corde suo disposuit
hanc scalaꝫ uidit Jacob sumitas ei⁹
celos tangebat. lxxxviij. di. c. i. per
hos gradus cōpetenter uirtutū gra
dus intelligunt̄ quibus ad altare. i.
xp̄m ascenditur. Juxta illud psal. Et
ambulabunt de uirtute in uirtuē. de
pe. di. ij. duꝫ sanctā. in prin. Et Job
per singulos gradus meos pronun
ciabo illū. Legit̄ tamen in exo. Nō
ascendes ad altare meū p grad⁹ ne
reueletur turpitudo tua. nondū eni
forte antiqui femoralibus utebant̄
In concilio toletano. xxvj. q. vj. qui
cunqꝫ. cauetur ꝙ clericus causa dolo
ris in alteri⁹ pniciem altare uł ymā
ginem exuens uestibus uel lugubri
ueste uel spinis accingens uel eccłie
luminaria extinguens deponat̄. Sꝫ
si ecclesia sua iure suo indebite spo
liatur hoc causa meroris facere licet
uel sm̄ quosdaꝫ quēadmodū ꝛ i die
passionis dn̄i in signū tristicie alta
ria denudant̄. qd̄ tn̄ hodie cōciliuꝫ
reprobat lugdunen̄. extra de of. or.
si canonici. ¶ Deniqꝫ altaria q̄ per
somnia. de conse. di. i. placet. ꝛ per
inanes quasi reuelatōes hominū cō
struuntur reprobantur omnino

¶ De picturis ꝛ cortiniſ ꝛ ornamē
tis ecclesie. Rica.

P Icture ꝛ ornamēta i eccle
sia sūt laicoꝝ lectō ꝛ scrip
ture. Un̄ Grego. de cōse.
di. iij. perlatū. Aliud est picturā ado
rare. aliud p picture historiā q̇d sit
adorandū adiscere. Nam ꝙ legenti
bus scriptura hoc ydeotis cernenti
bus p̄stat pictura qꝛ in ipsa ignorā
tes uident quid sequi debeant in ip
sa legunt qui lr̄as nesciunt. ¶ Sane
caldei igneꝫ adorant ꝛ cogunt alios
idem facere alia ydola cōtrahentes
Pagani uero ymagines seu yconias
ꝛ idola adorant qd̄ saraceni nō faci
unt qui ymagines nec habere nec ui
dere nolunt moti ex uerbo illo. Nō
facies tibi omnem similitudineꝫ eo
rum q̄ in celo uel in terra uel in aq̄s

uel ſub terra ſunt. exo. xx. c. ⁊ ex alijs
auctoritatib⁹ q̄ ſtatim ſequūtur nos
ualde ſup hoc increpantes. ſed nos
illas nō adoramus nec deos appella
mus. nec ſpem ſalutꝫ in eis ponim⁹.
q̄a hoc eſſet ydolatrare. ſed ad me
moriam ⁊ recordatōꝫ rerū olim ge
ſtarū eas ueneramur. unde v̄ſus. Ef
figiem chriſti qui tranſis pron⁹ ho
nora. Nō tn̄ effigiē ſꝫ qḋ deſignat
adora. Eſſe deum rōne caret cui cō
tulit eſſe. Materialis lapis effigiale
manus. Nec deus eſt nec homo pn̄s
quem cernis ymago. Sed de⁹ eſt et
homo q̄ ſacra figurat ymago. Gre
ci etiam utūtur ymaginib⁹ pingētes
illas ut dicitur ſolū ab umbilico ſu
pra ⁊ nō inferius. ut omnis ſtulte co
gitatōis occaſio tollatur. nullā etiā
faciunt ſculptilem ymaginē. pro eo
qḋ legitur exo. xx. c. nō facies ſculp
tile neq̄ ymagines. Itꝫ leuitici. xxvj.
c. nō facietis ydoluꝫ neq̄ ſculptile.
Item deutro. iiij. c. ne forte decepti
faciatis uobis ſculptā ſimilitudineꝫ
Item nō facietis uobis deos aureos
⁊ argenteos. Itꝫ propheta ſimulacra
gentiū argentū ⁊ aurū opa manuuꝫ
hominū. Similes illis fiant qui faci
unt ea ⁊ oēs qui ꝯfidūt in eis. Con
fundātur oēs qui adorāt ſculp. ⁊ q̄
glo. in ſi. ſu. Itꝫ Moyſes ait ꝓplo
iſrahel ne forte errore decept⁹. ado
res ea q̄ creauit dn̄s deus tuus.

¶ Hinc etiā eſt ꝙ ſpentem eneum
queꝫ Moyſes erexerat. Ezechias rex
cōfregit. quia ꝓplus ille contra legis
preceptū thuris adolebat incenſuꝫ.
Ex his aūt ⁊ ſilibus auctoritatibus
reprobatur nimius ymaginū uſus.
Ait enim aplus. i. corint. Scim⁹ enī
quia ydolū nihil eſt in mūdo ⁊ nul
lus deus niſi unus. poſſent nāq̄ ſim
plices ⁊ infirmi p nimiū ⁊ indiſcre
tū uſuꝫ facile ad ydolatriā trahi. un̄
ſapiētie. xxiiij. c. ydolis nationū nō
erit reſpect⁹ quoniā creature dei in

odiū facte ſūt ⁊ in temptatōꝫ aīe ho
minū ⁊ in muſcipulā pedibus inſipi
entiū. ¶ Moderate v̄o uti picturis
ad repreſentanduꝫ mala uitanda ⁊
bona imitanda reprehenſibile non
eſt. unde dn̄s ad Ezechielē. Ingrede
re ⁊ uiḋ abhominatōes peſſimas q̄s
iſti faciūt. ⁊ ingreſſus uidit omnem
ſilitudineꝫ reptiliū ⁊ aialiuꝫ ⁊ abho
minatōꝫ ⁊ uniuerſa ydola dom⁹ iſra
hel depicta in pariete. Nempe Gre
go. hoc exponēs in paſtorali. li. ij. c.
xx. dicit dū exterioꝝ reꝝ intrinſecus
ſpecies attrahūtur quaſi ī corde de
pingitur quicquid fictis ymaginib⁹
deliberando cogitatur. Rurſus ad
eundē Ezechieleꝫ dicitur. Sume tibi
laterem ⁊ pones eū corā te ⁊ deſcri
bes in eo ciuitatem ihrl̄m. ei aūt qḋ
dictū eſt ꝙ ymagines ſunt laicoruꝫ
littere obuiat illud euāgelij. Habēt
inquit Moyſen ⁊ prophetas audiāt
eos. de hoc etiā dicetur in. iiij. pte
ſub q̄rta pticula canonis ſup uerbo
ſuiuitis. conciliū agathen̄. de conſe.
di. iij. placuit. inhibet picturas in ec
cleſijs fieri. ⁊ qḋ colitur ⁊ adoratur
in parietibus depingi. Sed Grego.
de conſe. di. iij. pfatuꝫ. dicit ꝙ pictu
ras nō licet frangere ea occaſione ꝙ
adorare nō debent. Pictura nanq̄
plus uidetur mouere animū q̄ ſcrip
tura. p picturā q̄dem res geſta ante
oculos ponitur. q̄ſi in pn̄ti geri uide
atur. de ꝯſe. di. ij. ſemel. ſed p ſcrip
turā res geſta quaſi p auditū q̄ mi
nus animū mouet ad memoriā reuo
catur. Hinc etiā eſt ꝙ in eccleſia nō
tantā reuerentiam exhibemus libris
quantā ymaginib⁹ ⁊ picturis. ¶ Pi
cturaꝝ ſiue ymaginū alie ſunt ſupra
eccleſiā ut gall⁹ uel aquila. alie extra
eccleſiā. ſ. foris in fronte eccleſie. ut
bos ⁊ leo. alie intra ut ycone ſtatue
⁊ diuerſa ſcripturaꝝ ⁊ picturaꝝ ge
nera q̄ uel in ueſtibus uel in parieti
bus uel in uitrealibus depinguntur

De quoꝝ aliquib⁹ sub tractatu de
ecclesiis dictū est. q᷒ a tabernaculo
Moysi ⁊ tēplo Salomonis sumptuȝ
est. sculpsit enī Moyses sculpsit et
pinxit ⁊ Salomon ⁊ parietes celatu
ris ⁊ picturis ornauit. ¶ Sciēduȝ
aūt est q᷒ saluatoris ymago tribus
modis conuenienti⁹ in ecclesiis depin
gitur. uidelicȝ aut ut residēs in thro
no. aut pendēs in crucis patibulo.
aut ut residens in mr̄is gremio. q̇a
uō Jo. bapti. xp̄m digito mōstrauit
dicens. Ecce agn⁹ dei. iō q̇dam pīge
bāt xp̄m sub ypē agni. q: tn̄ umbra
transiuit. ⁊ christus uerus est hō di
cit Adrian⁹ papa. de cōse. di. iij. sex
taȝ q᷒ ipsū in forma hūana depinge
ra debem⁹. nō eni agn⁹ dei in cruce
principaliter depingi dȝ sed hoie de
picto nō obest agnū in p̄te inferiori
uel posteriori depingi cu ipse sit ue
rus agnus alijs q tollit peccata mū
di. Hiis q̇deȝ ⁊ diuersis modis salua
toris ymago depingitur propter di
uersas significatōes. Nam picta in
presepio rememorat natiuitateȝ. de
picta in mr̄is gremio puerilē etatē.
picta uel sculpta in cruce passiōȝ et
q̄nq̄ȝ in ipsa sol ⁊ luna q̄si eclipsiȝ pa
cientia depingūtur. depicta uero in
scalaꝝ ascensu ascensiōȝ. picta ut re
sidēs in throno seu in solio exce. so.
p̄tem iudicat potentiā ⁊ p̄tāteȝ. q.
diceret data est ei oīs p̄tās in celo ⁊
in terra. Juxta illō. Uidit dn̄m sedē
tem. s. s. e. ⁊c. i. dei filiū sup angelos
regnanteȝ Juxta illud. Qui sedes su
per cherubin. q̄nq̄ȝ uero depingitur
sicut uiderūt eū Moyses ⁊ Aaron Na
dab ⁊ Abyu. s. supra montem ⁊ sub
pedib⁹ eius q̄si opus saphiricū ⁊ q̄si
celū serenū. ⁊ q̄n sicut ait Lucas tūc
uidebut filiū hoīs uenientē in nube
cū p̄tāte magna ⁊ maiestate. Ideo et
q̄nq̄ȝ circūcirca pingutur angeli qui
ei semp̄ fuiūt ⁊ assistūt. ⁊ depingun
tur cū sex alijs sm̄ Isaiā d. Seraphī

stabāt iuxta illō sex ale vni ⁊ sex ale
alteri duab⁹ uelabāt facieȝ eius. dua
bus pedes. ⁊ duab⁹ uolabāt. depin
gunt̄ etiā angeli tanq̄ȝ in etate iuue
nili florētes nunq̄ȝ eni senescūt. q̄nq̄ȝ
etiā circūpingit̄ archāgel⁹ Michael
draconeȝ subpeditans. Juxta illud
Jo. Factū est preliū in celo Michael
cū dracone pugnabat q̇ pugna est
dissidiū angeloꝝ. ꝯfirmatio bonoꝝ
⁊ ruina maloꝝ. aut in p̄nti ecclesia p
secutio fideliū. q̄nq̄ȝ etiā circūpingū
tur uigintiq̄tuor seniores sm̄ uisiōȝ
ipsius Jo. in uestib⁹ albis ⁊ coronis
aureis p quos significant̄ ueteris ⁊
noui legis doctores qui sūt. xij. pp
ter fidem trinitatis quā annunciant
p q̄tuor elementa mūdi. aut. xxiiij.
propter opa ⁊ obſuantiam euange
liorum. si lampades addūtur dona
spūs sancti repn̄tant̄. si mare uitreū
baptismus innuitur. q̄nq̄ȝ etiā circū
pingūt̄. iiij. aīalia sm̄ uisiōȝ Ezechie
lis ⁊ eiusdem Jo. facies hominis ⁊ fa
cies leonis a dextris. facies bouis a
sinistris ⁊ facies aquile desup ipsos
q̄tuor. hij sunt. iiij. euangeliste. unō
pingūtur cū libris in pedib⁹. q̇a q̄
uerbis ⁊ scriptura docuerūt menta
⁊ ope cōpleuerūt. Matheus figuraȝ
sortitur humanā. Marcus figurā te
net leonis. hij ponunt̄ a dextris. q̇a
xp̄i natiuitas ⁊ resurrectio fuerūt
omniū leticia generalis. unde in p̄s.
Et ad matutinū leticia. Lucas uero
uitulus est eo q᷒ a zacharia sacerdo
te inchoauit ⁊ christi passiōȝ ⁊ hosti
am spūalius p̄tractauit. Uitulus q̄o
est animal sacerdotū sacrificijs aptū
comparatur etiam uitulo propter
duo cornua. quasi duo continens te
stamenta. ⁊ propter quatuor peduȝ
ungues quasi q̄tuor euangelioꝝ sen
tentias. Per hūc quoq̄ȝ figurat̄ xp̄s
qui fuit pro nobis uitulus imolat⁹.
ideoq̄ȝ ponit̄ a sinistrꝭ. q: mors xp̄i
fuit aplis tristis. De hoc ⁊ qualiter

beatus Marcus pingi dz.in.vij.pte sub ti.de euāgelistis dicet᷑.Johānes āt figuratur aquile.qm̄ sed excelsa p uolās ait.In pricipio erat vbuz.hic quoqꝫ significat xp̄m cui⁹ iuuentus ut aquila renouatur.qꝛ resurgens a mortuis floret ꝛ i celuz ingreditur. hic tn̄ nō iuxta sed supeste depingi tur. qm̄ ascensiōz designat ꝛ vbum apud deū pronūciat.Sed cū qōlibz ipsoꝝ aialiuz haberet q̄tuor faciei ꝛ q̄tuor alas. q̄liter possent depingi. dicetur in.vij. pte sub ti.de euāgeli stis.ubi ēt lati⁹ de hoc agetur.qn̄qꝫ ēt circūpingitur uel poti⁹ subpingū tur apli qui fuerūt testes ei⁹ vbo ꝛ ope usqꝫ ad ultimū terre.ꝛ pingūtur criniti q̄si nazarei.i.sācti.Lex.n.fuit nazareoꝝ. ut a tpe sue sepationis a cōi uita hoiūz nouacula nō transiret sup caput eoꝝ.pigūt᷑ ēt qn̄z sub for ma.xij.ouiū.qꝛ tanq̄ bidentes occi si sūt.propt᷑ dn̄m. sed ꝛ.xij. tribus israhel.qn̄qꝫ tn̄ plures uł pauciores oues circa sedez maiestatis pigūt᷑ sed tūc aliud figurāt.Juxta illo Ma thei.xxv.c.i fi. Cū uenerit fili⁹ hoīs i maiestate sua tūc sedebit sup sedez maiestatis sue statuens oues a dextris ꝛ edos a sinistris.Qualiter Bartho lome⁹ ꝛ Andreas apl̄i depingi dn̄t in.vij.pte sub eoꝝ testis dicetur. et q̄re patene cū rotulis ꝛ apl̄i cū lib.i pingūtur.ꝛ aduerte qꝛ piiarche ꝛ p phete pingūtur cū rotul i manibus. quidā vo apl̄i cū libris ꝛ quidā cuz rotulis.Nempe qꝛ an̄ christi aduen tū fides figuratiue ondebatur ꝛ quo ad multa in se implicita erat ad qō ondenduz piiarche ꝛ prophete pin gūtur cuz rotulis p quos q̄i q̄asi impfecta cognitio designatur. qꝛ vo apli a christo pfecti edocti sūt.ideo libris p quos designatur ɔgrue pfe cta cognitio uti pnt. Sed qꝛ quidā illoꝝ qō didicerūt ad doctrinā alio rum in scriptis redegerūt. iō illi cō grue tanq̄ doctores cū libris i mani bus depingūtur. sicut paulus.euan geliste.petrus.Jacobus.ꝛ Judas.alij vo qui nihil stabile seu ab eccl̄is ap probatū scripserūt nō cuz libris sed cuz rotulis in signū sue predicatōis pingitur.unde apl̄us ad ephe.extra de here.cuz ex iniūcto. dn̄s quosdā dedit apl̄os.quosdā prophetas.ali os euāgelistas.alios pastores ꝛ doc tores in opus ministerij. sed ꝛ diui na maiestas depingitur qn̄qꝫ cum li bro clauso i manibus qꝛ nemo inuē tus est dignus aperire illuz. nisi leo de tribu iuda.ꝛ quādoqꝫ cum libro aperto ut in illo quisqꝫ legat ꝙ ipse est lux mundi ꝛ uia ueritas ac uita ꝛ liber uite. Quare ēt paulus ad dex terā ꝛ petrus ad sinistrā saluatoris depinguntur.dicetur in.vij.pte sub ti.de euāgelistis.Johānes vo bapti sta quādoqꝫ depīgitur ut heremita. Martires cuz aculeis.ut Laurentius in craticula.Stephanus cum lapidi bus.ꝛ quādoqꝫ cum palmis q̄ uicto riā signēt.Juxta illud Justus ut pal ma florebit. ꝛ sicut palma uiret sic eoꝝ memoria feruet.Hic est ꝙ q̄ de iherosolimis ueniunt palmas i mani bus ferunt.in signuz ꝙ illi regi mili tarunt qui ierosolimis cum palmis honorifice receptus ē.ꝛ postmoduz ibidē cum dyabolo pugnās uictor extitit ꝛ celi palacium cum angel̄ tri umphās introiuit.v. Justi cum pal ma florebunt ꝛ sicut stelle fulgebūt

¶ Cōfessores pingūtur cū suis isig nijs.ut episcopi mitrati. abbates ca puciati.ꝛ quādoqꝫ cū lilijs q̄ castita tem designāt.doctores cū libris in manibus.uirgines sm̄ euāgeliū cum lampadib⁹.paulus cum libro ꝛ en se.cuz libro.qꝛ doctor siue propter cōuersiōz suā.cuz ense.qꝛ miles.unō vsus.Mucro furor pauli liber est cō uersio sauli.Generaliter āt sanctoꝝ patꝝ ymagines quādoqꝫ i parietibus

ecclesie. quādoqꝫ ī posteriori altarꝭ
tabula. quādoqꝫ in uestibus sacris ꝛ
alijs uarijs locis pinguntur ut illoꝝ
actus ꝛ sanctitate iugiter nō īducia
ta uł inutilia meditemur. unde ī exo.
diuina uoce precipitur ut in Aaron pe
ctore rōnale iudicij uittis ligātibus
imprimatur q̄tenus sacerdotale cor
nequaq̄ fluxe cogitatōes possideāt.
se ro sola ɔstringat. In quo et rōnali
uigilater fm Greg xij. patriarcharum
noīa describi iubetur. Nēpe a scrip
toꝝ pres semp in pectore terre ē an
tiquoꝝ uitā sine intermissiōe cogita
re. Tunc āt sacerdos irreprebē. incur
graditur. cuꝫ exempla patꝝ precedē
tium indesinenter intuetur cuꝫ scoꝝ
uestigia sine cessatōe cōsiderat ꝛ illi
citas cogitatōes deprimit. ne extra
ordinis limitez opis pedem tendat.
¶ Considerandū quoqꝫ est ꝙ Jesus
semp coronat⁹ depingit. q. d. Egre
dimini filij ibrlm ꝛ uidete regez Sa
lomonez in dyademate quo corona
uit eum mater sua. Fuit enī christ⁹
coronatus tripliciter. primo a mr̄e
corona misericordie in die cōceptio
nis. q corona duplex est. propter na
turalia ꝛ gratuita. ideoqꝫ ꝛ dyade
ma uocat q o est duplex corona. Se
cūdo a nouerca coroa misericordie
in die passionis. Tercio a patre coro
na glorie i die resurrectōis. un̄. Glo
ria ꝛ ho. co. e. do. Demū coronabit
a familia corona potentie in die ulti
me reuelationis. Ueniet. n. cū sanctis o
nibus terre iudicans orbem terre in
equitate. Sic ꝛ oēs sancti pinguntur
coronati. q. d. Filij ibrlm uenite ꝛ
uidete martires cū coronis aureis q̇
bus coronauit eos dn̄s. ꝛ in libro sa
pientie. Justi accipient regnū decorꝭ
ꝛ dyadema speciei ō manu domini.
Corona aūt diuina depingit in for
ma scuti rotundi. qa sancti dei pro
tectiōe diuina fruūtur. unde cantāt
gratulabūdi dn̄e ut scutū bo. uolū.

tue co. nos. uerumtī christi corona
p crucꝭ figurā a sanctoꝝ coronis di
stinguitur quia p crucis uexillū sibi
carnis glorificatōꝫ ꝛ nobis meruit a
captiuitate liberatōꝫ ꝛ uite fruitōꝫ.
cū uero aliquis prelatus aut sanct⁹
uiuens pingit non in formā scuti ro
tundi sed quadrati corona ipsa de
pingitur ut q̄tuor cardinalib⁹ uirtu
tibus uigere mōstretur. prout in le
genda beati Greg. habet. ¶ Rursꝰ
qnqꝫ in ecclesijs padisus depingit.
ut aspicientes ad delectatōꝫ premi
oruꝫ alliciat. ꝛ qn̄qꝫ infernus ut eos
a formidine penaꝝ deterreat. qnqꝫ
flores ꝛ arbores cū fructibus ad re
presentandū fructus bonoꝝ operū
ꝛ uirtutū radicibus prodeuntium.
¶ picturaꝝ aūt uarietas uirtutum
uarietatez designat. alij enī datur p
spiritū sermo sapie. alij scientie ꝛc.
Uirtutes uero mulierꝭ specie depin
gunt quia mulcent ꝛ nutriunt. Rur
sus p celaturas q̄ ꝛ laquearia noīan
tur q̄ sunt ad decorem dom⁹ simpli
ciores christi famuli intelligūtur q̄
ecclesiaꝫ nō doctrina sed solis uir tu
tibus ornant. ceteꝝ sculpture promi
nentes de parietib⁹ egredientes eē
uidentur. quia cū uirtutibus fideles
in tantā cōsuetudinez deueniunt ut
eis naturaliter insite uideant multi
pharia eaꝝ operationibus exercen
tur. ¶ Sinagoga uero q̄liter depin
gitur. dicetur in. iiij. parte sub ti de
reuerentia qualiter palliū romanoꝝ
pontificū depingatur. in. iij. pte ubi
ti. de pallio dicetur. Annus uero et
xij. signa ꝛ menses qualiter depingā
tur. dicetur in prin. viij. ptis. ꝛ ubi
de mense agitur. sed ꝛ diuerse histo
rie tam noui qꝫ ueteris testamēti p
uoluntate pictoꝝ depinguntur. nam
pictoribus atqꝫ poetis quolibet auđi
endi semp fuit equa ptas. ¶ porro
ornamenta ecclesie in tribus ɔsistunt
s. in ornatu ecclesie chori ꝛ altaris.

ornatus ecclesie ↄsistit i cortinis et
auleis ꝛ palleis sericꝭ ꝛ purpureis ꝛ
sil.b⁹.ornat⁹ chori i dorsalib⁹ tape
tis substratorijs ꝛ bancalib⁹. Dorsa
lia sūt pāni i choro pendentes a dor
so clericoꝝ. Substratoria q̇ pedib⁹
substernūtur. Tapeta ēt sunt panni
q̇ pedib⁹ substernūtur q̄si stratio pe
du ꝛ precipue pedib⁹ episcopoꝝ q̇
mūdana pedib⁹ calcare dn̄t. Banca
lia sūt panni q̇ sup sedes uł bancas
in choro ponutur. ¶ Altaris vo or
natus ↄsistit i capsis ꝛ palliis phila
terijs ꝛ cādelabris in crucib⁹ i auri
frisio in uexillis in codicib⁹ in uela
minibus ꝛ in cortinis. ¶ Et nō.ꝙ
capsa in q hostie ↄsecrate ꝟuāt sig
nificat corpus v̇ginis gloriose. ꝺ q̄
dicitur in ps̄. Surge dn̄e in req̇. tu.
tu ꝛ arch.s.t.q̄ qn̄ꝗ ē de ligno qn̄ꝗ
de ebore cādido. qn̄ꝗ de argento.
qn̄ꝗ de auro. ꝛ qn̄ꝗ de cristallo.ꝛ
ꝭm uarias ꝓprietates uarias ipsius
corporꝭ christi exprimit dignitates.
¶ Rursus capsa ipsa ↄtinens hosti
as siue ↄsecratas siue nō ↄsecratas
memoriā designat humanā. Debet
na.ꝙ hō iugiter recordari acceptoꝝ
bn̄ficioꝝ dei taꝫ tpaliū q̄ ꝑ hostias
nō ↄsecratas q̄ꝫ spualiuꝫ q ꝑ cōsecra
tas designātur qȯ figuratū est i urna
in q̇ de⁹ iussit māna reponi qȯ licet
tpale esset prefigurabat tn̄ istȯ nr̄m
sacrificiū ip̄e.sic precipiens ut esset
in memoriale sempiternū i futuras
generatōes. sicut legitur in exo. Cap
se āt sup altare qȯ est christ⁹ posite
sunt apl̄i ꝛ martires. Palle ꝛ uestes
sūt ↄfessores ꝛ v̇gines uel om̄s sci ꝺ
q̇b⁹ ait dn̄s ad ꝓpetā. His sicut ue
stimento uestieꝛis. ꝛ de hoc dictū est
ti. precedēti. Aliud ēt est philateriū
aliō philateria. Philateriū est cartu
la in q̇ precepta legꝭ scribūtur. hm̄oi
cartulā solebāt pharisei añ se in sig
nū religionis portar̄. un̄ in euāgelio
Dilatāt philateria sua ꝛc̄. ꝛ sic sumi

tur. xxvj. q. v. nō oportꝫ. ꝛ dr̄ phila
teriū a philare qȯ ē custodire ꝛ tho
rat qȯ est lex. Philateria v̇o ē uascu
lū de argento uel auro uel cristallo
uel ebore ꝛ hm̄oi i quo scōꝝ cineres
uel reliq̇e recōduntur. Cū.n.eiusdi⁹
fideles cineretios uocaret pro eo ꝙ
cineres ipsos ꝟuabāt ↄ eius derisioꝫ
statutū fuit i ecclesia ut honorifice
ꝛ in preciosis uascul̄ ꝟuarentur qȯ
nomen est ↄprehensū a philare qȯ
est ꝟuare ꝛ teron qȯ est extremitas.
q̇a ibi aliq̇d de extremitate scōꝝ pu
ta dens uel digit⁹ uel aliq̇d tale ꝟua
tur. ¶ Sup altare etiā in q̇busdā ec
clesijs collocatur tabernaculū. ꝺ q°
sub ti. ꝺ altari dcm̄ est. ¶ In cornu
bus altarꝭ duo sūt cādelabra ↄstitu
ta ad signandū gaudiū duoꝝ ꝓploꝝ
de christi natiuitate letantiū q cāde
labra mediāte cruce faculas ferūt ac
censas. Angel⁹.n. inq̇t pastoribus.
anūcio uobis gaudiū magnū qȯ erit
oi ꝓplo. q: na. est no. ho. sal. mū. Hic
est uerus Isaac q̇ risus iterpretatur
Lumen āt cādelabri fides est ꝓpli.
Nā ad iudaicū ꝓplm̄ iquit ꝓpheta.
Surge illumiare ihrl̄m. q: uenit lu.
tu. ꝛ. g. d. s. te or. est. Ad ꝓplm̄ uero
gentileꝫ dicit apl̄us. Eratis aliq̄n te
nebre. nūc āt lux in dn̄o. Nā ꝛ in or
tu christi noua stella magꝭ apparuit
ꝭm uaticiniū Balaā. Orietur inquit
stella ex Iacob ꝛ ↄsurget v̇ga ex isra
hel. de hoc etiā dcm̄ est in ti. de alta
ri. ¶ Emunctoris siue forcipes ad
emūgendū licbinia sūt v̇ba diuia q̇
bus lr̄as legis āputam⁹ ꝛ lucentem
spm̄ reuelam⁹. iux illȯ uetustissima
ueteꝝ ↄmedetꝭ ꝛ nouis supuenienti
bus ueters abicietis. Vasa in q̇bus
emūcta liquina extinguūtur sūt cor
da fideliū q̇ obꟅuantiā legalem ad
lr̄aꝫ admittūt. Rursus forcipes quo
rū gemio dente cōponitur ignis. sūt
predicatores q̇ nos cōsonis utriusꝗ
testi paginis instruunt ꝛ moribus

cōponentes ad caritatē accedunt. ¶ Scruta uo.i.uasa eq̄lis āplitudinis ī fūdo ꝛ in ore ad calefaciendū facta. sūt illi doctores q̄ thesaurum cordis nō celāt sed ex eo pferūt noua ꝛ uetera. Lucernā quoqꝫ non ponūt sub modio sꝫ sup candelabꝝ. ut bij q̄ sunt ī domo dñi lumen ꝛ calorē accipiāt. s.s. ¶ Crux quoqꝫ sup altar̄ ponenda est ꝛ eā inō tollit bauilus crucꝭ in quo recolitur. q2 crucē de christi hūeris sublatā tulit Simon cireneus. Intra duo cādelabra crux ī altari media collocatur qm̄ inter duos pplos christ⁹ in eccl̄ia mediator extitit. Ipse.n. est lapis angularis q̄ fecit utraqꝫ unū. ad quē pastores a iudea ꝛ magi ab oriente uenerūt. de hoc alit̄ dicetur ī phemio q̄rte ptꝭ sub ti. de accessu sacerdotis ad altare. ¶ Rursus altarꝭ frōs aurifrisio ornatur. Iux̄ illud exo. xxv. ꝛ xxvij. c. Cōstrues mihi altare facies qꝫ illi coronā p gyrū seu circuitū altā q̄tuor digitꝭ. Nēpe altar̄ qn̄qꝫ significat cor hoīs ī q⁹ sacrificiū uere fidei p otritōꝫ offerri dꝫ. ꝛ tūc aurifrisiū cōceptū bone opatōis significat quo frontē nr̄aꝫ ornare dēmus ut ceterꝭ luceam⁹. ¶ Qn̄qꝫ altar̄ significat xp̄m ꝛ tūc p aurifrisiū ogrue ornamentū caritatꝭ designat̄. Sicut eni aurū p̄eminet oībus metallis. sic ꝛ caritas ceteris uirtutib⁹. xcvj. di. duo. unde apl̄us ad corint. Maior hoꝝ est caritas. frontē.n. nr̄aꝫ sic aurifrisio caritatis dēm⁹ ornare ut parati sim⁹ p xp̄o aīas ponet̄. ¶ Uexilla ēt p altare erigunt̄ ut triūph⁹ xp̄i iugiter i ecclesia memoret̄ p quē et nos de inimico triūphare speram⁹. ¶ Codex ēt euāgelic⁹ sup illud ad optat̄ eo qꝫ euangeliū ab ipso.s. xp̄o sit editū ꝛ ipsi phibeat testimoniū q̄ q̄re exteriꝰ ornet̄. dicetur i tercia pte sub ti. de legalib⁹ indumentis. ¶ Deinde uasa ꝛ utensilia i domo dñi a Moyse ꝛ Salomōe originē habuerūt q̄ in ueteri te. plura ꝛ diuersa habuerūt. put in exo. legit̄. diuersa hn̄tia significata. de q̄bus hic breuitatis cā nō agimus. ¶ Sane oīa q̄ ad ornatū ptinēt tpe q̄dragesime remoueri uel cōtegi dn̄t qd̄ fit ꝰm aliquos in dn̄ica de passiōe q2 ex tunc diuinitas fuit abscōsa ꝛ uelata i xp̄o dimisit.n. se capi ꝛ flagellari ut bōtenꝫ nō haberet in se uirtutē diuinitatꝭ. un̄ in euāgelio diei h⁹ dr̄. Iesus āt abscōdit se ꝛ exiuit de tēplo. tunc ergo coopiunt̄ cruces. i. uirt⁹ sue diuinitatis. alij hoc faciūt a prima dominica q̄dragesime q2 ex tūc eccl̄ia incipit de eius passiōe agere. un̄ eo tpe crux p eccl̄iā n̄ nisi coopta portari dꝫ ꝛ ꝰm morē quorūdā locoꝝ duo tm̄ uelamina seu cortine tūc retinent̄. quoꝝ unū ponit̄ p circuitū chori. aliud suspendit̄ inter altare ꝛ choꝝ ne appareāt q̄ sunt inter sācta scōꝝ. Q2 sanctuariū ꝛ crux tūc uelātur significat lr̄aꝫ legis. i. eius carnalē obs̄uantiā sine qꝫ in ueteri te. an̄ xp̄i passiōꝫ intelligētia sacraꝝ scripturaꝝ uelata opta ꝛ obscura erat. ꝛ q̄ tpe illo fuerut uelamen. i. obscurā sciā an̄ oculos habuerūt. significat ēt rumphea illā q̄ fuit an̄ ianuā paradisi. ꝛ qm̄ h⁹ carnalis obs̄uantia et obscuritas ꝛ rūphea in christi passione sublata sunt. iō cortine uel uelamina hmōi i parasceue remouent̄. sed ꝛ q2 ēt in ueteri te. fuerūt aīalia ruminantia ꝛ ungulas scindentia ut boues arātes. i. scripturaꝝ misteria discernētes ꝛ spūaliter intelligētes. Ideo in q̄dragesima p⁹ uelū igredi unt̄ sacerdotes pauci q̄bus datū est nosse misteriū regni dei. Circa hoc aūt notandū est qꝫ triplex gen⁹ ueli suspendit̄ in ecclesia uidelicet qꝫ sacra operit qꝫ sacrariū a clero diuiditur ꝛ qꝫ clerū a pplo secernit. primū ē nō nr̄e legꝭ. scōm nō nr̄e idignitatꝭ

q̇: indigni sum⁹ imo impotentes ce
lestia intueri. Tercium est cohercium nr̄e
uoluptatis carnalis. Primum uidelicet
cortine q̄ ab utroq̧ altaris latere ex
tendit sacerdote secretū intrante. p
ut in. iiij. pte sub ti. de secreta dicet
significatu est in hoc qḋ sicut legit
exo. xxxiiij. Moyses posuit uelamen
sup faciez suā. quia filij israbel clari
tatez uult⁹ eius sustinere nō poterāt
ꝛ sicut dicit aplūs hoc uelamen ad
huc hodie ē sup corda iudeoꝝ. Scḋz
uidelicet cortina q̄ in q̄dragesima in
officio misse an̄ altare extendit sig
nificatū est in hoc ꝙ uelū infra ta
bernaculū erat suspensuz qḋ diuide
bat sancta scōꝝ a sanctis. ut dicetur
in prohemio. iiij. ptis. p qḋ archa
ꝑpio uelabatur ꝛ erat miro ope con
textū ꝛ pulchra uarietate distinctū
qḋ in passiōe dn̄i scissuz est ꝛ illi⁹ ex
emplo hodie cortine uaria pulchri
tudine texunt. ō pmisso uelo ꝛ qua
les esse debēt cortie hētur exo. xxvj.
ꝛ. xxxvj. c. Tercium inde tunc habuit
originez. q: in primitiua ecclesia pa
ries⁹. i. paries qui circuit choꝝ nō
eleuatur. nisi usq̧ ad apodiatōz. qḋ
adhuc in q̇busdaz ecclesijs obserua
tur qḋ ideo fiebat ut ꝑplus uidens
clerū psallentez inde bonū sumeret
exemplū. uerumtn̄ hoc tpe quasi cōi
ter suspenditur siue interponit uelū
aut murus inter clerū ꝛ ꝑplm ne mu
tuo se cōspicere possint. quasi ipso
facto dicatur auerte oculos tuos ne
uideāt uanitatez ꝛc. In pasceue ꝟo
omne tollitur uelū. q: in passiōe dn̄i
uelū templi scissuz est ꝛ p eam reue
lata est nobis legis spūalis intelligē
tia q̄ antea latebat ut premissuz est
ꝛ apta est celestis regni ianua ꝛ da
ta est nobis fortitudo ut uinci nisi
uelimus ꝛ carnali ↄcupiscentia neq̄
amus. Uerumtn̄ uelū quod diuidit
sanctuariū a clero retrahitur uel ele
uatur in uespera cuiuslibet sabbati
quadragesime qn̄ officiū diei dn̄ice
inchoatur. ut clerus possit in sanctu
arium intueri. quia dn̄ica recolit re
surrectōz. Hoc etiam ideo fit in sex
diebus dominicis. quia nulla fuit
etas in qua non fuerit gaudiū eter
num. Gaudium quidem figuratum
qḋ celo uelatur ꝙ p uelum illud sig
nificatur. Inde est ꝙ diebus domi
nicis non ieiunam⁹ ꝛ hoc propter
gloriam dominice resurrecōis. Naz
prima dn̄ica significat gaudium qḋ
habuerūt primi parentes in paradi
so an̄ peccatū. Scḋa dominica figu
rat gaudiū qḋ pauci habuerut in ar
cha Noe alijs omnibus diluuio sub
mersis. Tercia qḋ habuerūt filij isrl̄
alijs sub Joseph fame afflictis. Quar
ta qḋ habuerut sub Salomōe in pa
ce uiuentes. Quinta qḋ habuerūt re
deuntes de captiuitate babilonie.
Sexta qḋ discipuli habuerunt a re
surrectione usq̧ ad ascensiōz qn̄ cuz
eis principaliter fuit sponsus. In fe
stiuitatibus etiam nouem lectionuz
q̄dragesime uelum ipsum eleuatur uel
retrahitur. Sed hoc nō habetur de
primaria ecclesie institutōe q̇a tunc
nulluz festum celebrabatur in q̄dra
gesima solēniter. Sed si aliqḋ festuz
occurrebat quacūq̧ die occurreret
in sabbato ꝛ in dn̄ica ō eo cōmemo
ratio fiebat prout in canone Marti
ni pape hētur. xxxiij. q. iiij. nō opor
tet. i. ꝛ. c. nō licz. ꝛ i burcardo. li. xiij.
ꝛ hoc totū propter temporis illius
tristiciam. postea usus in contrariū
obtinuit. ut uidelicet festū nouez le
ctionū in suo die solemniter celebre
tur ꝛ nihilomin⁹ ieiunetur. ¶ Rur
sus cortine in festiuitatib⁹ extendū
tur in ecclesijs propter ornatum ut
p uisibiles ornat⁹ ad inuisibiles mo
ueamur q̄ sunt q̄nq̧ uarijs colorib⁹
colorate ut pmissuz est. ut ex diuersi
tate coloꝝ ipsoꝝ notetur ꝙ hō qui
est dei templū ornatus esse dz uarie

tate seu diuersitate uirtutū. Cortīa
alba significat uite mundicia rubea
caritatē. uiridis cōtemplatoꝝ. nigra
carnis mortificatōꝝ. liuida tribulati
onē. Adhuc sup cortinas candidas
suspendūtur qñꝗ panni uarij colo
ris ad notandū ꝙ cor nr̄m purgatū
esse debet a uicijs. ⁊ in eo debēt esse
cortine uirtutū ⁊ uarietas bonorū
operū. ¶ Porro in festo natiuitatis
dn̄i q̄dam ecclesie nullos suspendūt
pannos. quedā uiles. ⁊ q̄dā bonos
que nullos suspendūt nr̄m figurant
roborē. ⁊ si. n. maxiū sit nobis gau
diū de nato saluatore non tn̄ debe
mus esse sine robore. pro eo ꝙ tn̄
fuit nr̄m peccatū ꝙ dei filius seip
sum propter nos exinaniuit formā
serui accipiens. ⁊ propterea etiā in
ipsius obitu nō cum leticia solemni
zamus sed acerrimū ieiuniū facim⁹
cū tn̄ in alioꝝ sanctoꝝ obitu leti so
lemnizemus ⁊ aliq̄ntulum lautius in
cibo ⁊ potu nobis indulgeamus. ꝑ
ut in sexta pte sub parasceue dicet.
Robur quippe nobis e ꝙ dn̄s mor
tuus est propter peccata nostra. san
cti uero nō propter peccata nostra.
sed propter xp̄. n passi sunt. Qui ui
les suspendūt figurāt ꝙ dn̄s suilē
induit formā ⁊ ꝙ uilibus pānis eo
die inuolutus fuit. Qui bonos gau
diū de rege nato habitū attendūt ⁊
quales esse debeam⁹ in receptōe tā
ti hospitis oñdunt. ¶ In q̄busdā
ecclesijs altare in pascha ꝑciosis or
natur palleis ⁊ supponūtur uelamia
triū coloꝝ. rubeū. subalbū. ⁊ nigꝝ.
q̄ tria tp̄a designāt. prima lectiōe ⁊
responsorio finitis remouetur uela
men nigrum quod tempus ante le
gem significat. secunda lectione ⁊ re
sponsorio finitis remouetur subal
bū qd̄ tempus sub lege designat.
tercia finita remouetur rubeū qd̄
tempus gratie significat. in quo ꝑ
christi passionem ad sancta sancto

rum ⁊ ad eternā gloriam nobis adi
tus patet. ¶ De pannis uero ⁊ ue
stimentis altaris in tractatu de alta
ri dictū est. ¶ In precipuis festiui
tatibus thesauri ecclesie in publicū
eduntur propter tria. primo prop
ter consideratōꝝ cautele. ut uidelicꝫ
appareat q̄ꝫ cantus fuerit in seruādo
qui illum seruare tenetur. Secundo
propter solemnitatis uenerationē.
Tercio propter oblationis memori
am uidelicet in memoriam illorum
qui prius ea ecclesie obtulerunt.
¶ Quod aūt ecclesia intus ⁊ nō ex
tra festiue ornatur. misterialiter in
nuit ꝙ omnis gloria eius ab intus
est. extra de sacra unc. Licet enim ex
terius despicabilis sit in anima tamē
que sedes dei est radiat. Iuxta illud
Nigra sum sed formosa ⁊c̄. ⁊ domi
nus per prophetā. Etenim heredi
tas mea precla. est mihi. propheta
etiam cōsiderans ait hoc domino.
Dilexi decorem dom⁹ tue quā spā
liter fides. spes. ⁊ caritas exornant.
¶ Ecclesia quoꝗ materialis ⁊ etiā
spiritualis mundari debet. de quo
in sexta parte sub ti. de pascha. ⁊ de
quinta feria cene dicetur. ¶ In nō
null' ecclesijs oua strutionū ⁊ hmōi
que admirationem inducunt ⁊ que
raro uidentur consueuerunt suspen
di ut per hoc populus ad eccles. am
trahatur ⁊ magis afficiatur. Rursus
aiunt quidam ꝙ structio tanq̄ꝫ auis
obliuiosa derelinquit in fabula oua
sua. demū quedam stella uisa recor
datur ⁊ redit ad illa aspectu suo fo
uens ea. oua ergo in ecclesijs suspen
duntur. ad notandū ꝙ homo prop
ter peccatum Ade relictus si tandē
diuino lumine illustratus recordat⁹
delictorum suorum penituerit ⁊ ad
ipsum redierit per aspectum miseri
cordie illius fouetur. per quē etiā
modū dr̄ i luce. ꝙ respexit dn̄s pe
trū p⁹q̄ꝫ negauit xp̄m. l. di. fidelior.

Suspendunt̄ ēt ut in illis unusq̄sqꝫ ꝯtemplet̄ ꝙ hō facile deū obliuisci tur nisi p stellā.i.s.s.grām influentē illustratus ad eū redire p bona opa recordet̄. ¶ Sane in pmitiua ecclīa sacrificiuꝫ fiebat ī uasis ligneis ⁊ ue stibus cōibus.tūc.n. erāt lignei cali ces ⁊ aurei sacerdotes.nūc vō ecōtra est. Sed Zepherinus papa instituit ꝙ in uitreis fieret. qꝛ uero illa fragi lia erāt. iō Urbanus papa ⁊ ēt cōci liū remen.de ꝯse.di.i.⁊ calix.⁊ de ce le.mis.c.si.statuit ꝙ in argēteis uel aureis uasis sacrificet̄. uel ṗpt pau pertatē in stanneis q̇ nō eruginant̄. nō tn̄ in ligneis uel ex aurocalco.nō ergo dꝫ esse de uitro ṗpt piculū ef fusiōis.nō de ligno.qꝛ cū sit porosū ⁊ spōgiosuꝫ corpus sanguinē absor beret.nō de ere uł auricalco qm̄ ob uini uirtutē eruginē uel uomitū pro uocaret. Et nō. ꝙ calicis nomē a ue teri ⁊ nouo te.originē traxit. un̄ Je. calix aureus babilon inebriās oēm terrā. ⁊ Dauid. calix in domo dn̄i ui ni meri plen⁹ mixto. ⁊ alibi. Caliceꝫ salutaris accipiā ⁊ no.do.inuo. Iteꝫ in euāgelio. potestis bibere calicem illū.q.e.bi.sum. Itē accipiēs calicem grās egit. Calix āt aureus significat thesauros sapie in xp̄o abscōditos. argenteus mūdiciaꝫ culpe. Stanne⁹ innuit silitudineꝫ culpe ⁊ pene. stan nū eni est mediū interꝫ argentū ⁊ plū bū. ⁊ caro christi lꝫ nō fuit plūbuꝫ i.peccatrix. fuit tn̄ carni silis pecca trici. ⁊ lꝫ nō fuerit argentū.i. passibi lis. ṗpt suā culpā. fuit tn̄ passibilis ṗpt nr̄aꝫ culpā. qꝛ lāguores nr̄os ip se tulit ⁊ do.no.ip.p. ¶ De calice ⁊ patena dicet̄ sub ti.de ꝯsecratōibus ⁊ unctōibus. ¶ Nēpe si q̇s tenui re ligiōe tēt⁹ dicat ꝙ dn̄s ṗcepit Moy si ut cūcta uasa tabernaculi i oēs us⁹ ⁊ cerimonias ex ere faceret. ut legit̄ exo.xxvij. ⁊.xxxviij.c. qōqꝫ hmōi ṗ ciosa uasa ⁊ ornamēta poterāt uenū dari ⁊ dari pauperibus. similis est Jude ⁊ mulieri unguentorie cōtrari us. hoc enim agimus non ꝙ deū mi nus uilia ornamēta delectent q̄ au rea. Sed quis cum omnes qui dili gunt deum libenter offerunt per di uinam latriam suam uincunt auari ciam. ¶ preterea hec diuina pieta tis officia moralis sunt ⁊ future glo rie significatiua. unde etiā in ueteri lege ex auro ⁊ iacincto purpura coc co bis tincto ⁊ bisso retorta ⁊ alijs preciosis supbumerale fieri precipi tur ut q̄ta sacerdos uirtutū diuersi tate clarescere debeat demonstret̄ ⁊ altare ⁊ propiciatoriū ac candela brū ⁊ alia uasa ⁊ ornamenta altaris ex auro fieri ⁊ argento. exod.xxv.⁊ xxx.⁊.xxxviij.c. Tabernaculū quoqꝫ ex diuersis preciosis fieri preceptuꝫ est. prout dcm̄ est sub ti.de ecclesia. Legalis.n.pontifex alijs diuersis ṗ ciosis utebat̄ ornamentis. ṗut dice tur in.iij.pte sub ti. de legalibus in dumentis. De hoc etiā sub ti. de ec clesie dedicatōe.prope prin. dicet̄. ¶ porro prohibitū est in concilio aurelian.e.d. ad nuptiaꝝ ne diuia misteria prestent̄ ad nuptiaꝝ orna tum ne improboruꝫ tactu uel pom pa secularis luxurie polluantur quo nimirum ostendit̄ ꝙ ex ueste cuius cunqꝫ persone fieri non debet casu la uel aliquis alius sacris misterijs deputādus ornatus. ¶ Stephanus quoqꝫ papa statuit.e.d. uestimenta ne uestimētis ecclesie in alijs usibus quis fruatur quodqꝫ nisi a sacratis hominibus tangantur ne ultio que Balthasar regeꝫ babilonie percussit sup hoc transgredientes ueniat. Cle mens etiaꝫ papa statuit.e.d.nemo. ne mortui sepeliantur uel inuoluā tur seu operiant̄. uel etiam feretruꝫ cū palla.i.pannis altaris aut cū map pa q̇ calix inuoluitur seu cū q̄ sacer dos manus post consecratōꝫ tergit.

Qñ uero palle.i.corporalia. ⁊ uela
i.ornaméta altarꝫ seu cortine sup al
tare pendentes sordidate fuerit aŗa
coni cū ministris būilibꝰ illa lauet
intra sacrariū ⁊ nō ex̄.Pro uelis aūt
lauādis q̄ ad cultū altaris ptinent
nous peluis babeaf. Palle uero.i.
corporalia i alia pelui lauenf. Uela
quoq; ianuaꝝ.i.cortine q̄ extendūt
in ecclesijs i uestis ⁊.xl. in alia pelui
lauenf. Hic est q̄ statutū est in cōci
lio plemen.de cose.di.iij.ois.q̄ ad
corporale lauandū ⁊ ad pallas alta
ris propria babeātur uasa foris in
quibꝰ nibil aliud lauef. Sed fm eū
dem Clementē.e.di.altaris. si alta
ris palla.i.uestimenta altaris uel ca
thedra in qua sedet sacerdos sacris
uestibus indutus uel candelabꝝ uel
uelū.i.pannus uel cortina sup altar
pendens fuerit uetustate cōsumpta
crementur ⁊ cinerea uel in baptiste
rio uel in pariete aut in fossis paui
mentoꝝ unde nō fit trausitus iactē
tur. Et nō.q̄ ecclesiastica ornaméta
benedicūtur.ut dicetur.sub ti.ō cō
secrationibus ⁊ unctionibus.

De campanis. Rrica.

C Ampāe sunt uasa enea in
nola ciuitate cāpanie pri
mo inuenta. Maiora itaq;
uasa cāpane a cāpanis regiona.mio
ra uo nole a nola ciuitate dicūtur.
Pulsaf aūt ⁊ bñdicitur cāpana
ut p illius tactū ⁊ sonitū fideles in
uicē inuitemur ad premiū ⁊ crescat
in eis deuotio fidei fruges mētes ⁊
corpora credentiū fuent pcul pellā
tur bostiles exercitus ⁊ oēs insidie
inimici fragor ⁊ grandinū procella
turbinū ipetus tempestatū ⁊ fulguꝝ
temperātia Infestaq; tonitrua ⁊ uē
toꝝ flamina suspendaf spūs pcella
rū ⁊ aere ptātes prosternātur ⁊ ut
boc audiētes ɔfugiāt ad scē mrīs ec
clesie gremiū an scē crucꝫ uexillū cui
flectit oē genu ⁊c. sicut bec singula
i bñdictiōibꝰ cāpane bñtur. Sciē
dū āt est q̄ cāpane qꝝ sonoritate cō
uenit pplus ad ecclīaz ad audiendū
⁊ clerꝰ ad anūciandū mane mīsicor
diā dñi ⁊ ueritatē eiꝰ p noctē.ex̄ de
bomic. Jo.i.di. iua militare. signifi
cāt tubas argēteas qbꝰ i ueteri lege
pplus ad sacrificandū accersiebatur
de qbꝰ dicef i.vj. pte sub penthe.
quēadmodū.n.uigiles i castrꝫ tubis
sic ⁊ ecclīaꝝ mistri cāpanaꝝ sonitu
se excitāt ut ɔ insidiantē dyabolū p
noctēt. Signa igif nr̄a enea sonorio
ra sūt tubis ueteris legis. q: tūc no
tus erat deꝰ i iudea tm̄.nūc uo in oī
terra sūt ēt durabiliora significār ēt
p̄dicatoꝝ noui.t.fore āplius duratu
rā tubis ⁊ sacrificija ueterꝫ legis qa
usq; ad mūdi finē. Siqdē cāpane
p̄dicatores significāt q̄ fideles ad si
militudinē cāpane ad fidē uocare
dñt qd significatū est i eo qd dñs p
cepit Moysi ut faceret uestē sūmo
ponfici bñrē.lxxij. titinabula q̄ so
narēt cū pōtifex in scā scōꝝ ingrede
retur.xliij.di.sit rector. Ipsum ergo
uas oa p̄dicatorꝫ designat.iux̄ illud
aplī. factꝰ sū uelut es sonās siue ci
bulū tinniēs. Duricia metalli forti
tudinē designat i mēte predicatorꝫ
vñ dñs dedi frontē tuā duriorē frō
tibꝰ eoꝝ.plectrū seu ferrū qd iteriꝰ
ex utraq; feriēs sonū reddit doctorꝫ
linguā qua scia ornatur ⁊ q̄ utrūq;
teitm̄ resonare facit figurat. prelatꝰ
ergo absq; scia predicatōis erit qsi
cāpana sine plectro. iux̄ illud Gre.
Sacerdos si predicatōis est inscius
quā clamorꝫ uocē daturus est pre
co mutus est.etenim qsi canis murꝰ
latrare nō ualens. Ipsa uo pcussio
denotat q̄ predicator primū dꝫ p
correctōꝫ in se uicia ferire ⁊ postmo
dū ad aliena exprobanda accedere
ne ɔ doctrinā apl̄i alija predicans

ipse reprob9 inueniat .iij.q.vij. qd testat .unde ps. peccatori aut dicit deus q̄re tu enarras iusticias meas ꝛ assumis.t.meū p̄ os tuū. Sue nāq passionis exemplo plerūq accendit quos eruditione s̄monis mouere nequit. vij.q.i.§.q uero. Vinculū vo quo plectrū uali ꝯiungit seu ligat est moderatio qua lingua temperatur que ad tractum corde.i. ad auctoritatem scripture linguā mouet p̄dicatoris. Lignū in quo cāpana pēdet lignū dn̄ice cruc̄ signat qd ideo quoq a superioribus ꝯtinetur.q2 crux ab antiqs p̄ribus nūciat . Instrumēta q̄bus ipsum lignū allegatū seu affixum est.oracula sunt prophetaꝝ. ligatura uero ferrea qua cāpana ligno cōiungitur caritatē denotat per quā predicator indissolubilit cruci affixus gloriat .d. Mibi absit gloriari nisi in cruce do.n. Cauilla ligno affixa qua mediante cāpana pulsat rectā predicatoris mentez significat qua diuinis mādatis inherens illa fideliū auribus p frequentez pulsationez inculcat. Funis aūt ab illa pēdens qua cāpana pulsatur est humilitas seu uita predicatoris. funis ēt ipsa uite nr̄e mēsurā ōndit . Ad hec cu funis iniciū habeat a ligno i quo cāpana pendet p qd crux dn̄ica itelligit recte sacra scripturā a ligno sācte cruc̄ descendente designat.sicut etiaz funis ex trib9 est funiculis. ita ꝛ scriptura ex trinitate cōsistit.s.ex historia. ex allegoria. ꝛ ex moralitate.funis ergo descendēs a ligno in manu sacerdot̄ est scriptura a ministerio crucis descendēs in ore predicatoris. Rursus ideo funis usq ad manus q̄bus cōtinetur extendit .q2 scriptura usq ad opa transire deb3. funis quoq eleuatio ꝛ depressio in pulsando denotat q sacra scriptura aliqn̄ loquitur d altis aliqn̄ de inferiorib9.seu q p̄dicator aliqn̄ ꝑpē aliquos alta dicit.viij q i.oportet. xlvj.di.§.fi.qn̄q ꝑpt alios ꝯdescēdit. Iux illd apli. siue extēdim9 ꝑpter dm siue ꝯdescēdim9 ꝑpter uos. Ad hoc sacerdos deorsū funē trahit dū ad actiuā uitā a ꝯtemplatōe descendit.ipse vo sursū trahit dū scriptura docēte i ꝯtēplatōe erigit .deorsuz ēt trahit dū scripturā ad lr̄az q̄ occidit.itelligit sursū trahit dū sp̄ālit eaz exponit. ¶ Rurs9 s̄m Greg.deorsuz trahit ꝛ sursuz trahit dū in ea se metitur q̄tū uidelz in prauis iaceat ꝛ q̄tū ad bona facienda ꝑficiat. S3 ꝛ ex tractu funis cāpana resonat ꝑplus ad expositōz sacre scripture adunatur p̄dicator audit ꝛ ꝑplus in unitate fidei ꝛ caritat̄ unitur. Sacerdos itaq q se recognoscit p̄dicatōis debitore nō se subtrahat a mouēdis signis qm̄ ꝛ filij Aarō clangebāt tubis.funē g9 mouet q̄ fr̄es aut ꝑplm ex officio ꝯuocat . Annul9 i fine corde p quez in plerisq locis corda trahitur.est corona premij seu ꝑseuerātia i finez.uel ē ipsa diuīa scriptura. ¶ porro sauinian9 papa statuit ut hore diei p ecclesias pulsent . ¶ Et no.q ad diuīa officia p.xij.diei horas cāpane cōiter duodecies pulsantur uidelicz. In prima hora semel. ꝛ in ultima sili̇r semel. q̄a ab uno deo ois ꝛ idem unus erit oia in omnib9 In tercia pulsatur ter. p scd̄a tercia ꝛ quarta horis q̄ sub illis cantātur Similiter ꝛ sexta ter p trib9 uidelicz p q̄nta sexta ꝛ septia horis. Sili̇r in nona ter p trib9. Ad uesp̄as uero q̄ est.xi.hora nō soluz semel sed multipliciter. q̄a in tpe gratie multiplicata est p̄dicatio aploꝝ. Itez in nocte ad matutinū sepe q̄a sepe exclamandū est. Exurge qui dormis ꝛ exurge a mortuis. Cōiter tn̄ ter pulsatur in nocturnis. primo cū squilla q̄ significat paulū acute p̄dicantē. s̄a pulsatō significat barnabā sibi associatū.

Tercia innit q iudeis repellentibus vbū dei apostoli cōuerterunt se ad gētes q̄s i fide trinitatꝭ q̄tuor euāgelioꝝ imbuerūt discipulꝭ. un̄ ꝛ q̄dam q̄ter pulsāt. Et nō. sex ē genera tintinabuloꝝ q̄bus in ecclesia pulsatꝰ. s. squilla cimbalū. nola. nolula. seu dupla cāpana. ꝛ signū squilla pulsatur in triclinio. i. in refectorio. Cimbalū i claustro. Nola i choro. Nolula seu dupla i horalogio. Cāpana i cāpanili signū i turri. Quōlibet tn̄ hoꝝ pōt generaliter tintinabulū nuncupari. Uarijs ergo designātur uocabulꝭ. q2 pdicatores p illa designati ad multa necessarij sūt. ❡ Sane i tota. lxx. sub q. xl. ɔtinetꝰ in dieb⁹ pfestis nō dꝫ pulsari nec dupulsari. sꝫ solū sim pulsari. i. simplex pulsari ad horas diei uel matutinas. In ecclesijs tn̄ bene ordinatis bis pulsatur ad p̄maꝫ. Primo ad inuocandū. Scdo ad inchoandū. In tercia ter ꝰm numeruꝫ horaꝝ q̄ sub illa pulsanꝰ ut p̄missū est. vna ad inuocandū. alia ad ɔgregandū. tercia ad inchoandū. Silr fit in sexta ꝛ i nona. ꝛ eedē cāpane ꝛ eodeꝫ ordine pulsantur ad matutinas simpliciter. ad missaꝫ vo ꝛ ad uespas duab⁹ dūtaxat cāpanis pulsatur. In mioribus vo ecclesijs simplr tm pulsandū ē iuxta premissa ꝛ hoc i ferijs In dn̄icis vo ꝛ solēnib⁹ dieb⁹ put i alijs tpib⁹ ɔpulsatꝰ. qi eni predicatores q̄ p cāpanas figurātꝰ tpe gratie crebrius habundāt ꝛ oportūe ꝛ inportūe instāt. Idcirco i festis q̄ ad gfaꝫ ptinent cāpane tumultuosi⁹ tinniūt ꝛ plixius ɔcrepāt ut dormiētes ꝛ ebriosos excitēt. ne dormiāt ultra modū. Quid āt significet ɔpulsatio qn̄ cātatꝰ Te deū laudam⁹. in. v. pte sub ti. de nocturnis dicetꝰ. ❡ Uerū aliquo moriēte cāpane dn̄t pulsari ut pplus hoc audiēs oret p illo. pro muliere q̄deꝫ bis p eo q ipsa inuenit alteritatē. Primo. n. fecit hoīeꝫ alienū a deo. q̄re scd̄a dies nō habuit bn̄ dictōꝫ. Pro uiro vo ter pulsatꝰ. quia primo iuenta ē in hoīe trinitas. primo. n. format⁹ est Adā de terra. deinō mulier ex Adā. postea hō creat⁹ est ab utroqꝫ. ꝛ ita ibi ē trinitas. Si āt cleric⁹ sit tot uicib⁹ simpulsatur quot ordies habuit ipse. Ad ultimū vo ɔpulsari dꝫ cū oībus cāpanis ut ita sciat pplus p quo sit orandū. Dꝫ etiā ɔpulsari q̄ī fun⁹ ad eccl'iam et qn̄ de eccl'is ad tumulū deportatur ❡ Ceteꝝ cāpane i processiōib⁹ pulsanꝰ ut demōes timētes fugiāt. put in. iiij. pte sub ti. d'accessu pō. ad al. dicetur. Timēt. n. auditꝫ tubis eccl'ie militātis. s. cāpanis sicut aliq̄s tyrānus timet audiēs i terra sua tubas potentis regis inimici sui. Et hoc etiā est cā quare ecclesia uidens cōcitari tempestateꝫ cāpanas pulsat. s. ut demōes tubas eterni regis cāpanas audientes territi fugiāt ꝛ a tempestatꝭ concitatōe quiescāt ꝛ ut ad cāpane pulsatōꝫ fideles admoueātur ꝛ puocentur pro instanti piculo oroni insistere. ❡ Silēt āt cāpane triduo an̄ pasca. ut dicetur in. vj. pte sub q̄nta feria cene. ❡ Rursus cāpane tpe interdicti silēt. q2 sepe ob delictū subditoꝝ ipeditur lingua predicatoꝝ. Iuxta illud prophete. Linguā tuaꝫ adherere faciā palato tuo. q2 dom⁹ i. pplus exasperās. i. inobediens est. ex de renūc. nisi. ꝗ. propt. ❡ Dꝫ ēt ecclesia organa de quib⁹ in quarta pte sub ti. de sanctus dicetur

❡ De cimiterio ꝛ alijs locis sacris ꝛ religiosis. Rica.

NUne de cimiterio ꝛ alijs locis sacris ac religiosis loq̄ dicam⁹ ❡ Sane uenerabiliū locoꝝ. alia sūt hūane necessitati ɔputata. alia oroni dicata. loca hūane necessitati ɔputā sūt zenodochiū

zenostoriū qd̄ idez est uasochomiū. ierontbachomiū. orphanocrophiū ꝛ belphotrochiō. Sancti eteni pr̄es ꝛ religiosi pn̄cipes hm̄oi instituerūt loca in q̇bus paupes. pegrini. senes. orphani. infantes. emeriti. infirmi. imbecilles. ꝛ saucij recuperent᷑ ꝛ fouerent᷑. Et nō. ꝙ geronta grece dicitur senex latine. ¶ Locoꝝ aūt orōni dicatoꝝ alia sunt sacra. alia sunt sancta. alia religiosa. Sacra sunt que p manus pontificū rite dedicata et deo sanctificata sunt que uarijs nominib᷒ appellant᷑. prout sub ti. ō ecclesia premissū est. Sancta sunt loca imunitatis siue priuilegiata suitoribus ꝛ ministris ecclesiaꝝ deputata de q̇b᷒ uidelȝ sub interminatōe certe pene uel a iure uel p spāle priuilegiu interdicit᷑. ne q̇s illa uiolare presumat sicut sunt atria ecclesiaꝝ. xvij. q. iiij. si quis in atrio. ꝛ in q̇busdaȝ locis claustra infra q̄ sunt dom᷒ canonicoꝝ in q̇bus reis cuiuscūqȝ sceleris cōfugientib᷒ si se ibi receperit securitas pstat᷑ ꝛ s̄m statuta legalia isti. de re. di. ℣. sancte porte ꝛ ibea tra ciuitatū. Religiosa sūt ubi cadauer hois integꝝ uel etiā caput tm̄ sepelit᷑. q̇a nemo pōt duas sepulturas hr̄e. Corpus ṽo uel aliqd̄ aliud mēbrū absqȝ capite sepultū nō facit locū religiosuȝ. ff. de reli. ꝛ sump. fu. cū in diuersis. sed ꝛ s̄m legalia instituta cadauer iudei uel gentilis uł infantis nondū baptizati locū in quo sepultū est religiosuȝ facit. s̄m religionē tm̄ christianā ꝛ canonicā doctrinaȝ soli christiāi cadauer locū facit religiosuȝ. Et nō. ꝙ quicq̇d ē sacruȝ est religiosuȝ ꝛ nō ecōtra. ¶ Ceterū loc᷒ iste religiosus diuersimode appellat᷑ uideȝ cimiteriū. poliantꝝ uł andropolis qd̄ idem ē. Itē sepulchꝝ mansoleū qd̄ idem est dormitoriu. Tumul᷒. monumentū. ergasculū. sarcophagus. piramis. buliū. arna et spelūca. Cimiteriū dr̄ a cimen qd̄ ē dulce ꝛ sterion qd̄ est statio. ibi eniȝ dulciter ꝯfunctoꝝ ossa q̇escūt ꝛ saluatoris aduentū expectāt. Uel quia ibi sunt cimices. i. uermes ultra modū fetentes. poliantꝝ dr̄ quasi pollutū antꝝ ꝑpter cadauera hominuȝ ibi sepultoꝝ. uel poliantrū interp̄tatur multitudo uiroꝝ a polis qd̄ est pluralitas ꝛ antros qd̄ est uir. ꝛ s̄m hoc ꝑprie dr̄ cimiteriū propt̄ multitudinē hominū ibi sepultoꝝ. Silr̄ ꝛ antropolis qd̄ ideȝ est. Sepulchꝝ dr̄ quasi sine pulsu. q̇a qui ibi sepelit᷑ pulsu caret. uel est locus ubi ossa ꝯdunt᷑. Mansoleū dictuȝ est a quodam qui dictus est mausoleus qui fuit diues ꝛ potēs ꝛ ab arthemeisa ei᷒ uxore ualdē dilctūs adeo ꝙ eo defūcto ipsa gloriosū ei ꝯstruxit sepulchꝝ qd̄ uocauit māseolū a noīe uiri sui. Exinde igit᷑ mos inoleuit ut q̄libet p̄ciosa sepultura mansoleū nūcupetur. xcvj. di. bn̄ quideȝ. ꝑpe fi. Dormitoriū dr̄ a dormiēdo. q̇a ibi corpora sctōꝝ q̇escūt q̇ in dn̄o dormiunt. Tumul᷒ q̄si tumēs tell᷒ qm̄ hoie in terra sepulto terra aliquātulū eleuat᷑. Monumentū dr̄ qꝛ monet mentē cuiuslibȝ īspicientꝭ ut recordetur ꝙ cinis est ꝛ in cinerē reuertet᷑. Ergasculū dr̄ ab erga qd̄ opus. uel ab erga qd̄ est labor ꝛ sterio qd̄ est statio. ibi eni req̇escūt corpora eoꝝ q̇ in dn̄o moriūtur. un̄ Beati mortui q̇ in dn̄o mo. āmodo iaȝ dicit illis spūs ꝛc̄. Sarcophag᷒ dr̄ a sarcos qd̄ ē caro ꝛ phagi qd̄ est ꝯmeder̄. qꝛ ibi caro comedit᷑. i. ꝯsumit᷑. piramis dr̄ a pir qd̄ ē ignis. qꝛ corpa igne cremata ꝛ incinerata ibi recōdebāt᷑. uł qꝛ sicut ignis a lato icipit ꝛ tēdit i acutū. sic ꝛ piramis ꝛ ē gen᷒ altissime sepulture. tale ē rome i quo fuerūt cineres Julij cesarꝭ collocati. ꝛ corrupto uocabulo uulgarit᷑ uocatur acus sancti Petri q̄ tm̄ iulia dici deberet.

Similem piramidez fieri fecit Cesar iuxta turonū prope ripam ligeris ꝛ reclusit ibi cineres cuiusdaz militis amici sui interfecti. Bustū uero a nomine cōtenti nomē traxit cōtinentis loc⁹ uidelȝ in quo busta siue humana corpora sepeliebantur. Urna dcā est eo ꝙ antiquitus moris fuit hūana corpora rogo cōburere ꝛ cineres in terreis urnis collocatꝗ fuere. Spelunca quoqꝫ dicit duplex ut iaȝ dicetur. ¶ Cimiteriū inicium habuisse dicitur ab Abraam qui emit agrū ab Ebron in quo erat duplex spelunca ubi ipse sepultus est ꝛ sara Jsaac et Jacob ꝛ Adam ꝛ Eua. ꝓpterea enīȝ emit ut sibi ꝛ suis sepultura eēt. Duplex spelunca ideo ibi erat qm̄ duo ibi sepeliebanť cōiugue. s. uir ꝛ uxor uel in una uiri ꝛ in altera mulieres. uel quia unicuiqꝫ illic sepeliēdo duplex spelunca in modū cathedre fiebat. ut dicit Jero. Qꝫ tres pr̄iarche sepulti sunt in ciuitate ebron in spelunca duplici cū tribus uxorib⁹ suis Sepeliebanť aūt quasi sedētes ꝛ superior pars spelunce q̄ truncū capiebat a natibus supra dicebať una spelunca. pars uero inferior que capiebat pedes crura ꝛ femora dicebatur alia spelunca. ¶ Sane nō debēt passim oēs intra ecclesiā sepeliri. uideť enim ꝙ locus sepulture non ꝓsit. extra de sepul. sacrꝗ. Lucifer nāqꝫ de celo fuit prostratus ꝛ Adam de ꝑadiso eiectus. ꝛ que loca his meliora sunt. Item Joab in tabernaculo interfect⁹ est. ꝛ Job ī sterquilino triumphauit. immo obesse diciť si q̄s iniustus ꝛ peccator in ecclesia sepeliatur. xiij. q. ij. cū grauia. Legiť enīȝ in dyalogo beati Greg. li. iiij. c. lvj. ꝙ cū quidaz flagiciosus in ecclesia beati faustini brixieñ. sepult⁹ fuissȝ eadem nocte btūs faustin⁹ apparuit custodi eiusdē ecclesie diceñs. dic epo ut proiciat hic carnes fetentes quas hic posuit. alioqn ipse die. xxx. morietur. Custos timuit hec dicere epo ꝛ epus die. xxx. subito mortuus est. Legitur etiam ibidem in. c. lviij. de quodaz alio qui sepultus fuit in ecclesia ꝙ cadauer ei⁹ postea inuentū est extra ecclesiam ꝛ linteamina mā serūt in loco suo. ꝛ Aug. inquit. xiij. q. ij. quibus. et. c. se. Quos peccata grauiora deprimunt si in locis sacrꝗ sepeliri se faciunt. restat ut de sua ꝓsumptione iudicētur quia eos sacra loca non liberant sed culpa temeritatis accusat. Nullū ergo corpus dȝ in ecclesia aut prope altare ubi corpus dn̄i ꝛ sanguis cōficitur sepeliri. nisi corpora sanctoꝝ patrū qui dicunť patroni. i. defensores qui meritis suis totā defendunt patriā ꝛ epi ꝛ abbates ꝛ digni presbiteri. xiij. q. ij. nullus. ꝛ laici summe sanctitatis. xiij. q. ij. precipiendū. ꝛ. c. null⁹. sed cuncti debent circa ecclesiā sepeliri puta in atrio. aut in porticu. aut in exedris siue uoltis ecclesie exterius adherentib⁹. aut in cimiterio. ut in c. precipim⁹. ꝛ in. c. nō extimem⁹. dicunt eni quidā ꝙ loc⁹. xxx. pedū circa ecclesiā dȝ ad h⁹ ꝯ ecrari. alij uero solū circuitōȝ quā facit epus dedicans ecclesiam ad hoc sufficere dicunt. Augꝗ. dicit in li. de cura ꝓ mortuis agenda. in fi. ꝙ sepelire apud martirū memorias in hoc defūcto ꝓdest ut cōmendans eū etiā in martirū patrocinio affectus pro illo supplicationis augeatur. Antiquit⁹ solebant hoies in ꝓprijs domib⁹ sepeliri. sed ꝓpter cadauerū fetorē statutū fuit ut ex̄ ciuitatē sepelirentur ꝛ quendā locū cōem sanctificatuȝ ad hoc deputabāt. Nobiles ꝟo sepeliebantur supra mōtes ꝛ in medio mōtiuȝ ꝛ in radicib⁹ eoꝝ ꝛ in proprijs predijs. ¶ Ceterum si quis in obsidione interficiatur nec possit cimiterium haberi sepeliať in loco ubi pōt

Si uero negociator uel pegrin⁹ mo
riatur in equor̄ ⁊ fuerit terra uicina
sepeliat̄ ibi ꝙ si portus remotus sit
in aliqua insula propinqua sepeliat̄
Si aūt terrā nō uideat fiat ei domū
cula de lignis si hr̄e possunt ⁊ proi
ciatur in mari. In cimiterio autem
xp̄ianoꝝ nō nisi xp̄ianus baptizatus
sepeliri debet. de hoc in.c. ex pte.ꝺ
sepul. nec tn̄ omnis. qm̄ null⁹ in ma
leficio interfect⁹ si maleficiū sit mor
tale peccatuꝫ. ut si sit interfectus in
adulterio uel latrocinio uel in ludis
gentiliū. extra de torne.c.ij. ⁊ ideo
ubi quis inuenit̄ mortuus ibi sepe
liatur ꝓpter dubiū cause mortis eius
Si uero quis subito moriat̄ in ludis
cōsuetis. ut in ludo pile sepeliri pōt
in cimiterio. quia nemini intēdebat
nocere. sed qꝛ mūdalibus occupaba
tur. aiunt quidā ꝙ sepeliri debet si
ne psalmis ⁊ sine ceteris mortuorū
exequijs. Sed ⁊ si quis impetēs aliū
in rixa uel tumultu impenitens mo
riatur nec sacerdotem petijt non dꝫ
sepeliri in cimiterio ut q̇daꝫ dicunt
nec is qui manu propria mortē sibi
ꝯsciuit. xxiij. q.v. si nō licet. ⁊.c.cuꝫ
homo. de pe.di.iij. iudas. Secus si
uim ad tutelā sui uł suoꝝ repellebat
⁊ alias in penitentia manebat. si vō
nō ꝓpt̄ aliq̄ꝫ māifestā cām sed solo
dei iudicio q̇s subito morit̄ pōt i ci
miterio sepeliri. Iustus enim in qua
cunqꝫ hora moritur saluat̄. presertī
si dabit opam alicui licite rei defen
sori iusticie ⁊ pugnanti in prelio iu
sto occisis in cimiteriū ⁊ officiū libe
re cōceduntur. interfecti tn̄ in ecclīam
nō portent̄. ne pauimentū sanguine
polluatur seu ⁊ si aliquis rediens ꝺ
lupanari uel de aliquo loco ubi for
nicatus sit in uia occidatur uł aliq̄s
incōfitens moriatur nō sepelietur in
cōi cimiterio. ⁊ hoc si legitime ꝓba
ri pōt euꝫ fornicatū fuisse. nec ꝯstet
cum postea ꝯfessum uel contritum
fuisse. de pe.di.vj.c.i. alioquin sepe
liri debet. Rursus mulier moriēs in
partu nō dꝫ in ecclesia poni. ut q̇dā
dicunt ne pauimentū ecclesie sangui
ne polluatur. sed extra ecclesiaꝫ ei di
catur obsequiū ⁊ in cimiterio sepeli
atur qꝺ nō placet. alioq̇n pena uer
teretur sibi in culpā. v.di. baptizari.
Uñ licite in ecclesiam fertur. ita tam̄
ꝙ ecclesia a maculis corporis ne pol
luatur diligenter caueatur. part⁹ tn̄
de uentre ipsius extractus mortuus
⁊ nō baptizatus extra cimiteriū sepe
liatur. Sunt tn̄ qui dicunt ꝙ partus
debꝫ vna cū muliere in cimiterio se
peliri eo q̇a pars uiscerū eē censet̄. ꝺ
ꝯse. di. iiij. si q̇cq̇d. Sane uir ⁊ uxor
in eodem sepulchro ponendi sunt.
xiij. q. ij. unaqueqꝫ. extra de sepul. ꝺ
uxore. exemplo Abrae ⁊ Sare ubi
spālem non elegerūt sepulturā. unꝺ
⁊ Thobias precepit filio ut cū mat̄
illius cōpleuisset dies suos locasset
eam in eodem sepulchro cū eo. xiij.
q. ij. embron. Itē q̇libet in sepucbro
parentū tumuland⁹ est nisi ex deuo
tiōe alibi elegerit sepeliri. e. q. soror.
Ceterū in cōcilio maguntineñ. xiij.
q. ij. c. fi. Statutū est ꝙ suspensi qui
pro suis peccatis penā extremā per
soluūt ex quo ꝯfessi sunt uel cōfiteri
desiderauerūt ⁊ cōicauerunt in cimi
terio sepeliri pn̄t ⁊ oblatiōes ⁊ misse
fieri pro eis. di. ulti. c. fi. ¶ Qualit̄
humanū corpus sepeliendū sit dice
tur in septima parte sub ti. ꝺ officio
mortuorum

¶ De ecclesie dedicatione. Rica.

Quia de ecclesiis ⁊ altari in
supioribus mentio facta ē
ꝯsequens est ut aliqua de
illoꝝ dedicatōe subiciam⁹ dicētes.
primo unde cōsecratio ecclesie ortū
habuit. Secūdo p quos. Tercio q̄re
Quarto qualiter ecclesia dedicetur

ꝛ quid significet tam ipsa dedicatõ q̄ singula que in ea aguntur. ¶ De officio uero festi dedicationis ecclesie in septima parte dicetur. ¶ Primo igitur dicendũ est unde dedicatio ecclesie initiũ habuit. Sup quo notandũ est ꝙ Moyses dño precipiente fecit templũ ꝛ sacrauit illud cũ mensa ꝛ altari eiꝰ ꝛ ereis uasis ꝛ utẽsilibus ad diuinũ cultum explendũ ꝛ non solum diuinis precibus ea sacrauit. uerũ etiaꝫ sancti olei unctiõe domino iubente liniuit. de cõse. di. i. ꝗ. iij. Legitur enim dominũ precepisse ipsi Moysi ut crisma cõficeret quo ungeret tabernaculũ in dedicatione ꝛ archam testamenti. Salomõ quoqꝫ filius Dauid iubente domio ꝯfecit templũ cum altari ꝛ reliqua ad diuinũ cultum peragendũ consecrauit. sicut in libro regum habetur Nabuchodonosor etiã rex uocauit omnes satrapas optimates ꝛ tirannos ad dedicatõꝫ statue auree quaꝫ fecerat. Iudei ergo sicut legit̃ in burcardo in. liij. c. Iudei loca in quibus domino sacrificabant diuinis habebant supplicationibus cõsecrata nec alijs q̄ deo dedicatis locis munera offerebant. Si igit̃ illi qui umbre legis seruiebant hoc faciebant q̄to magis nos quibꝰ ueritas patefacta est ꝛ gratia ꝛ ueritas p Iesuꝫ christũ data est templa dño edificare ꝛ pro ut melius possumus ornare atqꝫ ea diuinis precibus ꝛ sanctis unctionibus cum altaribus ꝛ uasis uestibus quoqꝫ ꝛ reliquijs ad diuinũ cultum implendũ utensilibus deuote ꝛ solẽniter ex institutõe felicis pape. iij. sacrare debemus. ¶ Rursus cuꝫ in siria ciuitate baruth iudei quandaꝫ ymagineꝫ crucifixi pedibus cõculcarent ꝛ latus eius perforarẽt. moxꝫ inde sanguis ꝛ aqua exiuit. Iudei aũt hoc uiso mirati sunt ꝛ infirmi eoruꝫ hoc sanguine deliniti ab omnibꝰ in firmitatibus suis liberati sunt. ppt̃ qđ xp̄i fide suscepta baptizati sunt ꝛ sinagogas eorũ in ecclesias consecrauerunt ꝛ inde mos inoleuit ut ecclesie consecrent̃ cum prius tantum altaria consecrarent̃. ꝛ propter hoc etiam miraculũ ordinauit ecclesia fieri memoriã dominice passionis. v. kal̃. decembris ꝛ rome cõsecrata est ecclesia in honore saluatoris ubi q̄dam ampulla cum illo sanguine reseruatur ꝛ solemne festum tunc agitur ¶ Secũdo notandũ est ꝙ solus põtifex potest ecclesias ꝛ altaria dedicare. xxvj. q. v. ministrare. de conse. di. i. nemo. extra de cõse. eccle. ꝙ in dubijs. qm̃ gerit ymagineꝫ ꝛ figurã summi pontificis xp̄i spũaliter dedicantis sine quo non possumꝰ in gratia stabilire. unde ipse ait. Sine me nihil potestis facere. ꝛ pã. Nisi dñs edi. do. ꝛc̃. unde conciliũ carthaginẽ. xxvj. q. vj. c. iij. prohibꝫ hoc facere sacerdotẽ. nec potest hoc alicui inferioris ordinis demandari. extra e. aqua. ¶ Sane ecclesia ut sacri edocent canones. de conse. di. i. nemo. extra de cõse. eccle. uel alta. cũ sicut. dedicanda nõ est. nisi prius dotata sit ꝛ ex licite acquisitis. i. q. i. nõ est putanda. Legitur enim ꝙ dũ q̇daꝫ epus ecclesiam de usuris ꝛ rapinis cõstructaꝫ consecraret uidit post altare dyabolũ stantem in cathedra in habitu pontificali qui dixit epo. cessa ecclesiaꝫ cõsecrare ad meã enꝫ iurisdictõꝫ pertinet cum sit ex usurij ꝛ rapina facta. Epo uero ꝛ clero territis ꝛ inde fugientibus. dyabolꝰ cõtinue ipsaꝫ ecclesiam cũ grandi strepitu destruxit. Rursus ecclesia que pro questu cupiditatis ꝯstructa est ea. di. si quis basilicam. cõsecranda non est ꝛ cui dos sufficiens assignata non est. extra. e. cum sicut. ꝛ i qua paganus uel infidelis sepultus est. e. di. ecclesiis. i. ꝛ ii. donec inde fuerit

eiectus ꝛ ecclesia abrasis prius pari
etibus uel tignis reconciliata. idem
etiam est de excōmunicato. extra de
sepul. sacris. Si uero mulier pregnās
illic sepulta sit ea non eiecta poterit
consecrari. licet partus baptisatus
non sit. ff. de uentre inspi. l. i. § . i. ff.
de sta. ho. qui in utero. de conse. di.
iiij. si ad matris. ꝛ. c. se. q̄q̄ quidaꝫ
aliter scripserunt sapientes. ꝛ potest
etiam consecrari diebus dominicis
ꝛ priuatis. extra. e. c. ij. ꝛ plures epi
ꝛ plura altaria possunt simul ab eo
dem in una ecclesia consecrari. extra
e. cum sit. ¶ Tercio dicendum est
quare ecclesia dedicatur. ꝛ quidem
ꝓpter quinqꝫ causas. primo ut dya
bolus ꝛ eius potestas inde penitus
expellatur. unde refert Greg. in dia
logo. li. iij. c. xxx. Qꝫ cum quedaꝫ ec
clesia arrianorum fidelibus reddita
consecraretur ꝛ reliquie sancti Se
bastiani ꝛ beate Agate illuc delate
fuissent ꝑplus ibidem congregatus
porcū repente inter pedes huc illuc
qꝫ discurrere senserunt qui fores ec
clesie repetens a nullo uideri potuit
omnesqꝫ in admirationem cōmouit
quod idcirco dominus ostendit. ut
cunctis pateficeret ut de loco eodeꝫ
immundus habitator exiret. Sequē
ti autem nocte magnus in eiusdem
ecclesie tectis strepitus factus est ac
si in eis aliquis errando discurreret.
Secunda uero nocte grauior sonus
increuit. Tercia quoqꝫ nocte tantus
strepitus insonuit ac si omnia illa ec
clesia fundamentis fuisset euersa. sta
timqꝫ recessit nec ulterius apud illā
antiqui hostis inquietudo apparuit
Scḋo ut ad eam cōfugiētes saluent̄
prout legit̄ in canōe Greg. xxiij. q.
v. reos. et ob hoc Joab i tabernacu
lum fugit et altaris cornu appreben
dit. Tercio ut ibi orōnes exaudiant̄
unde in orōne ad missaꝫ dicitur Cō
cede ut omnes qui huc deprecaturi
cōueniunt ex quacunqꝫ tribulatōne
consolatōnis tue beneficia cōsequā
tur. Sic etiā orauit Salomon i tēpli
dedicatione ꝓut legitur. i. re. viij. c.
Quarto ut ibi deo laudes soluātur
prout sub ti. de ecclesia dictum est
Quinto ut ibi sacrā ecclesiastica mi
strentur. unde ꝛ ipsa ecclesia dicitur
tabernaculum quasi taberna dei in
qua sacramenta diuina continentur
ꝛ ministrātur. ¶ Quarto dicenduꝫ
est qualiter ecclesia consecrat̄ ꝛ qui
dem omībus de ecclesia eiectis solo
dyacono ibi manente recluso. Epus
cum clero ante fores ecclesie aqueꝫ
non sine sale benedicit ꝛ in terim in
trinsecus ardent. xij. lumiaria ante
xij. cruces in ecclesie parietibꝰ depic
tas. postmodum uero clero ꝛ popu
lo in sequenti ter circueundo ecclīaꝫ
exterius cuꝫ fasciculo ysopi parietes
cum aqua iam benedicta aspergit ꝛ
qualibet uice ad ianuam ecclesie ue
niens percutit super liminar̄ cū bac
culo pastorali. d. Tollite portas pn.
ue. ꝛc̄. Dyaconus deintus respōdet
Quis est iste rex glorie. Cui pōtifex
dominꝰ fortis ꝛc̄. Tercia uero uice
reserato ostio ingreditur pōtifex ec
clesiam cum paucis ex ministris clero
ꝛ populo foris manēte. d. Pax huic
domui. ꝛ dicit letanias. Deinde i pa
uimento fiat crux de ciner̄ ꝛ sabulo
ubi litteris grecis ꝛ latinis totū scri
bitur alphabetū. ꝛ iteruꝫ aliā aquā
sanctificat cum sale ꝛ cinere et uino
ꝛ altar̄ consecrat. Deinde xij. cruces
in parietibus depictas crismate inū
git. ¶ Sane quecūqꝫ hic uisibiliter
fiunt deus per inuisibilem uirtutem
in anima operat̄ que ueri dei tēplū
est. ubi fides facit fūdamentū spes
erigit caritas consumat. Ipsa eniꝫ ec
clesia catholica ex uiuis lapidibus
adunata dei templum est. quia mul
ta templa unum templum. quorum
unus est deus et una fides. domus

igitur dedicanda est anima sanctifi
canda. ¶ Et est notandum ꝙ cõse
cratio duo efficit. nam ipsam ecclesi
am materialez deo appropriat. ⁊ no
straz. s. tam ecclesie ꝗ̃ fideles anime
d. spe usatõz insinuat. Dom⁹ namq̧
non consecrata est sicut puella uiro
alicui destinata non tamen dotata.
nec matrimoniali cõmercio in unio
ne carnis unita. sed in consecratione
dotatur ⁊ transit in propriam Jesu
christi sponsam quam sacrilegiũ est
per adulterium ulterius uiolari. de
sinit enim lupanar esse demonũ. ut
patet in consecratione illius templi
quod antea panthea uocabatur.
¶ Primo itaq̧ dicendum est de aq̃
benedictione super quo dñs dicit.
Nisi quis renat⁹ fuerit ex aqua ⁊ spi
ritu sancto non intrabit in regnum
celorum. Aqua enim que lauandis
corporibus idonea est. tantam diui
nitus uirtutem accipere meruit q̇ᵭ
sicut corpora lauat a sordibus ita
animas mundat a peccatis. Manife
stum quidem est ꝙ hec aqua cuius
aspersione ecclesia consecratur bap
tismum significat. quia quodãmo
do ecclesia baptisatur. Ipsa uero ec
clesia illa utiq̧ ecclesiam designat q̄
in ea continentur scilicz fideliũ mul
titudinem. unde ecclesia uocatur eo
ꝙ ecclesiaz contineat continẽs uide
licet pro contento. ¶ Querendum
autez est quare huic aque sal admis
ceatur cum saluator noster de bap
tismo loquens nullaz de sale fecerat
mentionem. Non enim dixit. Nisi
quis renatus fuerit ex aqua salsa uł
sale mixta uel aliquid huiusmodi.
sed dixit. Nisi quis renat⁹ fuerit ex
aqua ⁊ spiritu sancto ⁊c̃. Et idipsuz
de oleo ⁊ crismate queri potest. Sz
notandum ꝙ sal in diuino eloquio
sepe pro sapientia ponitur. Juxta il
lud. Sermo uester sit sale conditus.
Et dominus inquit discipulis. Ha
bete sal in uobis ⁊ pacem inter uos
Itemq̧ uos estis sal terre ꝙ si sal in
fatuatum fuerit in quo condietur.
iij. q. vij. Jtē in euangelio. Hinc etiã
est ꝙ ẜm legem nulla hostia sine sa
le offerebatur sed in omni sacrificio
ponebatur ex quibus omnibus cõ
uincitur ꝙ sal pro sapientia ponit̃.
Est enim sapientia condimentũ om
nium uirtutum sicut sal omnium ci
borum. Hinc est ergo ꝙ nullus bap
tisatur priusꝗ̃ sale cibetur etiam in
fantes ut quod actu habere nõ pos
sunt habeant saltez signatione sacra
menti. nec sine sale benedicitur aq̃.
de alterius aqua benedictione. in se
quenti tractatu dicetur. ¶ Trina
autem interius ⁊ exterius cum ẏso
po ex aqua benedicta aspersio trinã
baptisandi immersionem significat
Et fit propter tria. Primo propter
demonum expulsionez. Nam aqua
benedicta proprie de sui uirtute ha
bet demones expellere. Unde in ex
orcismo eius dicitur ut fiat exorcisa
ta ad effugandum omnem inimici
potestatem ⁊ ipsum inimicuz eradi
care ⁊c̃. Secundo propter ipsius ec
clesie purgationem ⁊ expiationem
omnia namq̧ hec terrena propter
peccatum corrupta sunt ⁊ fedata.
Hinc etiam est ꝙ in lege omnia pe
ne mundabantur per aquaz. Tercio
propter remouendaz omnem male
dictionem ⁊ introducendam bene
dictionem. Terra enim ab inicio cuz
fructu suo maledictionez accepit eo
ꝙ ex eius fructu deceptio facta fuit
aqua uero nulli maledictioni subia
cuit. Hinc est ꝙ dominus piscem co
medit sed carnem non legitur nomi
natim comedisse. nisi d̄ agno pascha
li. ⁊ hoc propter legis preceptuz in
exemplum. i. abstinendi aliquando
a licitis ⁊ aliquando eadez comedẽ
di. ¶ Rursus aspersio in circuitu fa
cta signat ꝙ dominus curam suorũ

habens mittit angelum suum in cir
cuitu timentium se. Tria uero respō
soria que interim decantātur est hi
laritas trium ordinum fidem susci
pientium. s. Noe. Daniel. ꝛ Iob. Et
quoniam ad hanc inuocationez gra
tia fidei spei ꝛ caritatis infunditur.
Ideo ad pedem ꝛ ad medium ꝛ ad
partem parietis superiorem aspergi
tur. de interiori etiam aspersione iā
dicetur. de uirtute ꝓsopi in sequenti
ti. dicetur. ¶ Triplex uero circuitus
quem episcopus aspergendo facit.
triplicem circuitum quem christus
fecit propter ecclesie sanctificationē
designat. primus fuit quo uenit de
celo in mundum. Secundus quo de
mundo descendit in limbum. Terci
us quo de limbo rediens ꝛ resurgēs
ascendit in celuz. Triplex quoq; cir
cuit⁹ ostendit ꝙ ecclesia illa ad ho
norem trinitatis dedicatur. Osten
dit etiam triplicem statum saluādo
rum de ecclesia qui sunt uirgines. cō
tinentes. ꝛ coniugati. ꝙ etiam dispē
satio ecclesie materialis ostendit. ꝓ
ut sub ti. de ecclesia dictum est.
porro trina ad superliminare ostij
percussio signat triplex ius qḋ xp̄us
habet in ecclesia sua propter quod
sibi debet aperiri. Est enim sua crea
tione redemptione ꝛ glorificationis
promissione. Naz pontifex xp̄m uir
ga eius potestatem figurat. Rursus
per triplicem percussionez ianue cū
uirga pastorali predicatio euange
lica intelligitur. Quid enim est ūga
pastoralis nisi sermo diuinus. Iuxta
illud Isaie. percutiet terram uirga
id est sermone oris sui ꝛc̄. Uirga igr̄
ianuas percuter̄ est aures audientiū
predicationis uoce pulsare. Aures
enim porte sunt per quas ad corda
audientiu sancte predicationis uer
ba introducimus. unde ps̄. Qui ex
altas me de portis mortis ut annun
ciez omnes laudes tuas in portis fi
lie syon. Quid enim sunt porte filie
syon. nisi aures ꝛ auditus fidelium.
Tercio triplex cum uirga percussio
ꝛ ianuarum aperitio significat ꝙ ꝑ
predicationem pastorum infideles
uenient ad fidei consensum. per illā
enim porte iusticie aperiūtur ꝛ illas
ingressi fidez confitentur. unde ps̄.
Aperite mihi portas iusticie ꝛ igres
sus in eas confitebor domino. Hec
porta domini iusti intrabunt ꝑ eaz.
percutit igitur ep̄us in superlimina
ri. s. rationis dicens. Suple o uos p̄n
cipes. i. demones seu potius homies
tollite. i. auferte. portas. i. ignorātiā.
uestras. i. a cordibus uestris. Inter
rogatio uero dyaconi inclusi respō
dentis in persona ꝑpli. Quis est iste
rex glorie. est ignorantia populi nes
cientis. quis est qui debet intrare.
Aperitio ostij euacuatio est peccati
Recte ergo ep̄us ter percutit q̇a nu
merus iste notissimus ꝛ sacratissim⁹
est. ꝛ in omni dedicatione ep̄us ter
ianuas percutere debet quia sine in
uocatōne trinitatis nullum fit in ec
clesia sacramentum. Trina uero pro
clamatio tollite portas ꝛc̄. significat
triplicem christi ptātem uidelicz ꝙ
habet in celo in mūdo. ꝛ in inferno
unde in ymno ascensionis dicit̄. Ut
trina rerum machina celestiuz terre
strium ꝛ infernorum condita flectāt
genua iam subdita. ¶ Cōsequenter
ostio aperto intrat episcop⁹ ad no
tanduz ꝙ si debite utat̄ officio suo
nil ei resister̄ potest. iuxta illḋ. Do
mine quis resistet potēstati tuo. In
greditur autem cū duob⁹ uel trib⁹
ut in ore duorum uel trium testium
stet omne cōsecrationis uerbuz. Uel
quia paucis p̄ntib⁹ domin⁹ se trans
figurans pro ecclesia orauit. Et igre
diens dicit. pax huic domui ꝛ oīb⁹
habitantibus in ea. quia ꝛ christus
mundum ingrediens pacem inter
deum ꝛ hominem fecit. Uenit enim

ut nos deo patri reconciliaret. post
hoc dum dicitur letania prostratus
orat pro sanctificatōe domus. Nā
ꝛ xp̄us humiliatus ante passionem
pro discipulis ꝛ crediturꝭ omnib⁹
orabat dicens. Pater sanctifica eos
in nomine tuo. Postq̄ vero surrexit
orat sine salutatōne q̄m nō dicit do
minus vobiscum cum ecclesia nōdū
sit quasi baptizata ꝛ qui cathecumi
tantū sunt nō sunt digni ut eis fiat
applausus cum nondum sint sancti
ficati. est tamē pro eis orādū. Cler⁹
orans ꝛ letaniam concinens aposto
los representat qui pro ecclīa a ani
marum sanctificatione ad deum in
tercedebant. ¶ In paui mēto ecclīe
scribitur alphabetū hoc modo. Fit
enim crux de cinerē ꝛ sabulo ex trans
uerso ecclesie super quā crucem pul
ueris scribitur alphabetū i modū
crucis litteris grecis ꝛ latinis nō āt
hebraicis. quia iudei recesserūt a fi
de ꝛ scribitur cū baculo pastora.i.
Sane alphabetum super crucē scrip
tum tria representat. primo quidē
scriptura ex grecis ꝛ latinis lr̄is in
modū crucis facta rep̄ntat cōiunctō
nē seu unionē in fidē utriusq̄ p̄pli
iudei videlicet ꝛ gentilis per crucē
christi facta. Iuxta illud. Iacob cā
cellatis mānibus filiis bn̄dixit. Ipsa
uero crux siue uersus ex trāuerso ec
clesie doct⁹ videlicꝫ unus a sinistro
angulo orientis i dextrum occidētis
ꝛ alter a dextro orientis in sinistrū
occidentis significat q̄ populus ille
qui prius erat dexter factus est sini
ster. ꝛ qui erat in capite factus est in
cauda ꝛ econuerso. ꝛ hoc p̄pter cru
cis uirtutem. Christus enim ab oriē
te transiens reliq̄t iudeos in sinistra
quia ifideles ꝛ uenit ad gentes qui
bus licet in occidente fuisset dat eē
in dextra ꝛ tandem a gentib⁹ in dex
tra orientis positis uisitabit iudeos
in sinistro angulo occidentis quos

constat deteriores esse q̄ prius fu
erit gentiles. Ideo autē in obliquā
ꝛ in modum crucis ꝛ non in directā
hee litterē scribuntᵉ. quia ad hāc sā
tam intelligenciam pertingere non
ualet qui crucis misteriū nō recipit
ꝛ christi procedendo passione nō se
credit esse saluandū. In maliuolam
animam non introibit sapiencia. et
ubi xp̄us fundamentum nō est sup̄a
dificari nō potest. i. q. i. cum paul⁹
Secundo scriptum alphabeti repre
sentat paginam utriusq̄ testamenti
q̄ per crucem christi adimpletū est
in passione nāq̄ eius uelum templi
scissum est quia tunc scripture apte
sunt ꝛ reuelata sūt sancta scōrū vn̄
ipse moriens dixit. Consumatū est
In his quidem paucis litteris ois
sciencia cōtinetᵉ ꝛ tunc crux ex trans
uerso ducitur quia unum testamētū
in alio continetur. rota enim erit in
rota. Tercio rep̄sētat articulos fidei
Ecclesie enim pauimentū est nostre
fidei fūdamentū. Elemēta ibi scrip
ta sunt fidei articuli quibus rudes
atq̄ neophiti in utroq̄ populo i ec
clesia erudiuntur qui se debent pul
uerem ꝛ cinerē reputare. Iuxta illd
quod dixit Abraham gen xviij. Lo
quar ad dominū meū cū sim puluis
ꝛ cinis. Scriptura ergo alphabeti i
pauimento est simplex doctrina fi
dei in corde humano. Sambuca seu
baculus quo alphabetū scribitᵉ mō
strat apostolorum doctrinā vł doc
torum misteriū quo facta est cōuer
sio gentium ꝛ perficienda iudeorū
¶ Consequēter ep̄us ad altarē acce
dens incipit stans. de⁹ in adiu. me.
inten. quia tunc demum incipit qđ
est in hoc officio principale. ꝛ dicitᵉ
uersus gloria patri ꝛc̄. quia hec bn̄
dictio fit ad exhibendam gloriā tri
nitati non tamē dicitᵉ alleluia. pn̄t i
se. tit. dicetur. ꝛ consecrat altare. In
qua quidem consecratōe alia aqua

benedicitur prout in se. ti. dicet̃. ex
qua postquam altare septies asper
sum fuerit. aspergitur etiã ter interi
us tota ecclesia sicut prius absq̧ ali
qua differentia maiorum lapidum
uel minorum. quoniam apud deuz
non est acceptio personarum. extra
de iudeis. nouit. ꝭ .i. de sta. mo. ea q̃
in prin. ideo interius ad notandum
quia exterior ablutio sine interiori
nil prodest. extra de sacra unc. c. i. iõ
ter quoniam ut premissum est asp̃
sio illa significat aspersionem ⁊ mũ
dationem baptismi qui datur bene
ficio trinitatis. Iuxta illud. Ite doce
te omnes gentes baptizantes eos in
nomine pa. ⁊. fi. ⁊. s. s. quia enĩ eccle
sia non potest in aqua imergi. sicut
immergit̃ baptizãdus. ideo ter asp̃
gitur aqua quasi loco trine immer
sionis. Rursus aspergitur proceden
do ab oriente in occidentem ⁊ per
medium semel in formam crucis. qꝛ
christus totã iudeam aut omnes gẽ
tes baptizari precepit in nomine tri
nitatis. cui baptismo tribuit effica
ciam in misterio passionis. incipiẽs
a iudeis de quibus ortus ẽ. ⁊ residu
um aque ad basim altaris fundit̃.
prout in sequenti titulo dicet̃. Qui
dam tamen aliam aquã non benedi
cunt. sed cum prius benedicta totũ
officiũ implent. ¶ Interim autem
cantat chorꝰ psalmũ illuz. Exurgat
deus ⁊ dis. ini. e. ⁊c. ⁊ illum Qui ha
bitat in adiuto. ⁊c. in quibꝰ fit men
tio de ecclesia ⁊ eius consecratione.
ut patet ibi. Qui habitare facit uni
us moris in domo. Episcopus uero
dicit domus mea domus orationis
uocabitur. quia eius officiũ est face
re ut ecclesia domꝰ dei sit nõ negoti
atiõis. i. q. iii. ex mĩtis. ¶ Sane cris
mato altari. xii. cruces in parietibus
ecclesie depicte crismantur. Depigũ
tur autem ipse cruces. primo prop
ter demonum terrorem. ut. s. demo
nes qui inde expulsi sũt uidẽtes sig
num crucis terreantur. ⁊ illic ingre
di non presumant. Secũdo propter
triumphi ostensionem. Cruces nan
q̧ sunt uexilla christi ⁊ signa trium
phi sui. Merito ergo ut ostendatur
ꝙ locus iste christo domino subiu
gatus est ibidem cruces depingũt̃.
nam ⁊ apud imperialem magnificẽ
ciam obseruatur ut aliqua ciuitate
sibi tradita iperiale uexillũ in ea eri
gatur. ⁊ in huiusmodi figuratiõe di
citur. gene. xxviii. ꝙ Iacob lapidez
quem supposuerat capiti suo erexit
in titulum uidelicet in titulum pre
conialem. memorialem. ⁊ triumpha
lem. ¶ Tercio ut earum ĩspectores
christi passionem qua suam eccle
siam consecrauit ⁊ passionis fidez ad
memoriam reducant. Unde in canti
cis. Pone me ut signaculuz sup̃ bra
chium ⁊c. ¶ Duodecim uero lumi
naria ante cruces ipsas posita signi
ficant duodecim apostolos qui per
fidem crucifixi totum mundum illu
minauerunt ⁊ quorum doctrina te
nebre fugate sunt. Unde dicit beatꝰ
Bernardus. Tota prophecia uera ẽ
in fide crucifixi. ⁊ apostolus. Nihil
me iudico scire inter uos nisi Ihesũ
christum et hunc crucifixuz. Cruces
igitur per quatuor ecclesie parietes
illuminantur ⁊ crismate inungunt̃.
quoniam apostoli crucis misterium
predicantes fide passionis christi q̃
tuor mũdi climata illuminauerunt
ad cognitionem inflammauerũt ad
amorem unxerunt ad conscientie ni
torem quod per oleum ⁊ ad bone
fame odorem quod per balsamum
designatur. Adhuc post crismatio
nem altaris ipsum altare ⁊ ecclesia
ornantur lampades accenduntur.
Si missa in qua pontifex aliis uesti
bus utitur. quã fuerit in aspersione
usus. prout in sequen. titu. dicetur.
¶ Postremo notãdũ est ꝙ ecclesia

dicatur in sanguine alicuius cõsecrati. unde secundum Pelagium et Nicolaum in martirio apostolorũ Petri ꝛ pauli. ecclesia romana consecrata est.xxi.di.quãuis. xxij.di. sacro. consecratur itaqꝫ ecclesia ut premissum est et altare. prout in titulo sequenti. ꝛ cimiterium ac alia. prout sub titulo de consecrationibus dicetur. ꝛ quamq̃ꝫ legatur in ueteri testamento templum ter fuisse consecratum. primo in septembri. de consecratio.dis.i.c.i. Secundo in martio sub dario. ar.i.q.i. prophetisauit. Tertiõ in decembri sub Juda machabeo. de consecra.di.i.solemnitates. Ecclesia tamen semel consecrata nõ est iterũ reconsecranda.ea.dis.ecclesijs.de sacra.non iteran.c.i.et.ij. de apostata.c.i.nisi fuerit execrata.quod contingit.primo si fuerit combusta ita ut parietes omnes uel eoruꝫ maior pars fuerit decrustati. ut i prin. c.ecclesijs.ff.de contrahen.emptio. l.domum. Leuitic.c.xiiij. prope fi. Si enim solũmodo tectum uel aliq̃ eius pars.parietibus integris manẽtibus. uel saltez in modica parte destructis cõbusta fuerit. reconsecranda non est. extra de consecra.eccle. uel alta.ligneis .Secundo si tota ecclesia aut eius maior pars simul funditus corruerit ꝛ ex toto. siue ex eisdem siue ex alijs fuit lapidibus reparata.ea.dis.de fabrica . Consecratio etenim ecclesie maxime in exteriori unctione ꝛ in lapidum coniunctione ꝛ dispensatione consistit. ut in prin.c.ecclesijs. Si uero nõ simul sed successiue parietes omnes ruerit et reparati fuerint. eadem censetur ecclesia. ideoqꝫ non reconsecranda sed dumtaxat cum aqua exorcisata ꝛ missa solemnitate est reconciliãda de consec.di.i.de fabrica. ꝛ.c.si motum.ff.de leg.i. ꝙ in rerũ. quamq̃ꝫ eam recõsecrandã quidã scripserunt sapientes. Tertio reconsecranda est ecclesia si dubiuꝫ sit utrum aliquando fuerit consecrata.eo ꝙ super hoc nulla scriptura.nullusqꝫ etiaꝫ unus testis de uisu uel etiam de auditu.q̃ ut quidam dicunt sufficeret extat.õ consecra.dis. i.ecclesie.ꝛ.c. solemnitates.i.xxiiij q.i.sane.xxij q.v. hoc uidetur. de consec.di.iij.paruulos. ¶ Altare quoqꝫ semel consecratum reconsecrandum non est. nisi illud execrari contingat. quod fit primo si mensa.id est superior tabula. de consecra.di.i. si motum. extra eo.c. i.et.c.quod in dubijs. in qua fit principaliter consecratio mota uel in sui forma mutata. uel enormiter puta ultra medietatem fracta sit. Enormitas tamen huiusmodi iure debꝫ ad episcopi arbitrium referri. Idemqꝫ maxime est si tota altaris structura mota et reparata fuerit. ecclesia tamen ꝓpter altaris uel structure motionem uel fractionem reconsecranda non est.ex̃.eo.c.i.quia alia est altaris consecratio. ꝛ alia ecclesie. Sic econuerso si ecclesia totaliter destructa altare non leditur. ecclesia ipsa reparata solum ꝛ non altare recõsecratur. quãuis tunc decens sit illud aqua exorcisata lauari.de consecra. di.i.si motum. Consecrato tamẽ maiori altari nihilominus alia minora altaria ecclesie consecranda sunt.ex̃ eo.cum sit. quãuis quidam dixerũt sufficere in illius consecratione alia digito demonstrari.ar.ff. de acqui. posses. ꝙ in eo.§. si uenditionẽ. C. de naturali.li.auten.iteꝫ si quis. Si uero altare modicam exterius patiatur lesionẽ. non ob hoc est reconsecrandum. extra.eo.c.i. ¶ Secundo reconsecratur altare si altaris sigillũ id est paruus lapis cum quo sepulchrum siue foramen in quo reliquie reconduntur clauditur seu sigillatur motum aut fractũ sit.ex̃ eo.ligneis.

Et fit foramen ipsum quandoq; in summitate stipitis. ⁊ tūc quandoq; aliud sigillū non apponitur. sed pn̄cipalis mensa supposita loco sigilli habetur. Quandoq; uero fit ī parte posteriori. ⁊ quandoq; in anteriori in quo etiam foramine in testimonium consecrationis caute includi solent litere consecrantis episcopi. cōtinentes nomen eius. ⁊ aliorum episcoporum in consecratione presentium. ⁊ in cuius sancti honorē consecratur altare. et etiam ipsa ecclesia quando simul consecratur utrunq; annum quoq; ⁊ diem cōsecrationis. ¶ Tertio reconsecratur altare si iunctura qua sigillum foramen. uel etiā qua mensa stipiti ubi aliud sigillum ꝙ mensa ipsa non est adheret mota uel aliquis ex lapidibus ipsius iuncture seu stipitis mense. uel sigillum tangens motus uel fractus sit in cōiunctione etenim sigilli ⁊ foraminis atq; mense et stipitis seu structure inferioris precipue consecratō intelligitur. ¶ Quarto reconsecratur altare si ei uel coniunctioni mense et structure inferioris tantum fiat augmentum ꝙ pristinam formam amittit. quoniam forma est esse rei. ar. x. q. ij. hoc ius. xxxij. q. ij. ꝙ non est. ff. de noui ope. nunc. l. i. §. si quis edificium. propter modicum tamē additamentum non execratur. sed tūc sacrum trahit ad se non sacrum. ex. eo. quod in dubijs. dum tamen coniunctio mense ⁊ structure inferioris non multum imutetur. ¶ Quinto altare sicut ⁊ ecclesia propter dubium reconsecratur. ea. di. ecclesia.

Sexto altare uiaticum si lapis de ligno in quo insertus est qui quodammodo sigillum representat remoueatur. ⁊ in eodem uel alio ligno iterū reponatur. nonnulle reconsecrandū alij uero solūmodo reconciliandū autumant. Quamuis et illud sepe iussu episcopi de loco ad locū trāsferatur ⁊ per uiam portetur. ꝓpter quod portatile uel uiaticum appellatur. ea. di. cōcedimus. extra de priuil. in his. non tamen ob hoc reconsecratur aut reconciliatur. ¶ Quid si calix consecratus deauratur. nunquid est reconsecrandus. ⁊ uidetur ꝙ sic. quoniam nouus calix esse uidetur. Nouum enim opus uidetur facere qui pristinam operis faciem immutat. ff. de noui oper. nunc. l. i. §. opus nouū. ⁊ reficit qui rei iam facte remediū facit. ff. de iti. actuq; pri. l. iij. §. penul. ff. de usufru. l. usufructu. extra de iudeis. consuluit. Si quidem consecratio in superficie cōsistit. et hinc est ꝙ ecclesie muris decrustatis. reconsecrandam esse predixi. contrarium tamen uerum est. quia nec propter murorum dealbationem. aut propter picturam. aut propter modicum additamentum ecclesia reconsecranda est. ut iam dixi. Cum enī propter hoc calicis forma non mutetur. idem calix manet quare reconsecrandus non est. sicut ⁊ ecclesiam reparatam. quoniam eadem manet. reconsecrandam non esse premissum est. Si uero forma prior immutaretur secus esset. quoniā forma dat esse rei. ut dixi. honestū tamen est ꝙ propter pollutarū manuum contractum. tum etiā ꝓpter prophane materie appositionem calix aqua exorcisata lauetur. priusq̄ ibi sacrosanctum corpus ⁊ sanguis domini imoletur. de consecra. di. i. si motum. ¶ Premisso de consecratione aliqua de reconciliatione dicamus. ¶ Circa quod notandum ē ꝙ templum spirituale quod est hō quandoq; polluitur. xxxij. q. iiij. in eo. et. q. vij. non solum. Unde in leuit. xv. Uir qui fluxum seminis patitur imundus erit. xlvj. di. sit rector. prope fi. ⁊ idem in muliere fluxum

sanguinis menstrui uel alterius pati
ente.ut ibidez in.c.xv.v.di.ad eius.
⁊ ideo ibi pollutus ecclesiam ingre
di probibeatur. donec aqua lauare
tur ⁊ purificaretur. ⁊ Numeri.xxxi.
c. Qui cadauer mortui tetigerit im
mundus est. Unde aspergatur aqua
⁊ sic mundabitur. ⁊ propbeta. Asp
ges me dn̄e ysopo ⁊ mun. ¶ Mate
riale etiaz templuz quod est ecclesia
testante papa Grego. ⁊ leuit.c.xv.
polluitur. Unde ꝓpbeta. polluerūt
templuz sanctum tuuz ⁊c̄. Et boc si
militer bodie aqua lauatur ⁊ recon
ciliatur.ex̄.eo.proposuisti. ⁊.c. con
suluisti.⁊.c.ulti.⁊.c.fi. Fit enim recō
ciliatio cuz misse celebratiōe. ⁊ aque
cum uino sale ⁊ cinere solēniter be
nedicte aspersione.ea.di. ꝺ fabrica.
⁊.c.proposuisti. Nempe per salem
discretio. per aquaz populus. extra
de cele.mis.cū martbe.§.quesiuisti.
ad fi. per uinum diuinitas. p cinerē
passionis cbristi memoria. p uinum
aque imixtum unio deitatis ⁊ bumi
litatis significat᷑. Hec ergo simul po
nuntur ad notanduz ꝙ populus di
screta memoria passionis cbristi mū
datus cbristo adunat᷑. Fit etiaz per
episcopuz tantum si sit ecclesia cōse
crata. ⁊ quāꝗ̄ ipso alteri coepisco
po possit simul totū. scilicz aque be
nedictionez ⁊ reconciliationē. ⁊ uel
solam aque benedictionez. uel etiaz
tantum reconciliationē aque prius
per ipsuz benedicta cōmittere. Sim
plici tamen sacerdoti neutrum com
mittere ualet. extra eo.aqua.⁊.c.con
suluisti. nisi forte boc ex priuilegio
sibi cōpetat speciali. Si uero ecclesia
consecrata non sit. debet stati secun
duz constitutionē Greg.ix. ex̄.eo.c.
fi. aqua exorcisata lauari. quam loti
onez quidā fieri posse astruūt. iussu
tamē episcopi per simplicē sacerdo
tem. cū fieri babeat cuz aqua exorci
sata q̄ fieri pōt p quēlibz sacerdotē.

Nōnulli uero eximie autoritatis pe
riti scripserūt. quod ⁊ tutius ē. boc
dumtaxat per episcopuz fieri. nec p
sacerdotem posse cōmitti. naz cano
nes de consecra. di.i.si motum.⁊.c.
de fabrica. aquaz exorcisataz uocāt
aquam cū uino ⁊ cinere solēniter be
nedictaz. quod quidē uerum est de
ecclesia non consecrata. ad consecrā
dum tamen deo dedicata. ex̄.de im
muni.eccle.ecclesia. Secus eni est in
simplici oratorio qꝺ nec sacer nec re
ligiosus locus est. utpote ꝙ unusq̄s
ꝙ pro uelle ubi placet ordinat. saltē
ad orandū.de cōsecra.di.i. unicuiꝗ̄
ex̄.de censi.c.fi. licet forte non sine
diocesani licencia ad celebranduz ⁊
pro uelle ad alium usum deputat lo
cuz ipsum in auten.coll᷑.v.ut nullus
faber.ora.do.§.i. in auten.col.ix.ꝺ
eccle ti.§.si quis in sua domo.⁊.§.
si uero. ¶ Est autē eccl'ia recōcilian
da i premisso casu. Itē ꝓpter adulte
riuz ibi cōmissum ⁊ ꝓpter fornicati
onez.ea.di.si motū. ⁊ generaliter cu
iuscūꝗ̄ semie.ex̄.ꝺ adul.significasti.
scilz maris ⁊ femine clerici uel laici.
beretici uel pagani. naturaliter siue
inaturaliter. studiose ⁊ peccādi libi
dine ibi emisso fuerit polluta. etiaz
si uir ibi uxorē cognoscat. qm̄ licz ta
lis concubitus sit alias legitimus ⁊
concessus. nō tamen quolibet tēpo
re siue loco. extra eo.c.si. quāꝗ̄ mul
ti in boc contrariuz sentiant sapien
tes. Secus autē esse dicimus si quis
forte ibi in somnis polluatur. Nam
tunc animus magis pertulisse ꝗ̄ fe
cisse dolēdus est.xxxi.di.qm̄. ⁊ etiaz
in cuiuscūꝗ̄ bruti animalis semine
ibi emisso. cum ratione careat neꝗ̄
peccet.vi.di. testamentū. ¶ Recōci
liatur etiam ꝓpter bomicidiuz.ff. si
qua.pau.fe.di.l.i.xv.q.i.§.ex eo. si
ue cū sanguis effusiōe. siue sit quocū
ꝗ̄ mō studiose cōmissuz. ⁊ etiā circa
bomicidiū ꝓpter quālibz uiolentaz

et iniuriosam humani generis effusionem. ea. di. si motum. siue ex uulnere siue absq; uulnere ex naso uel ore nam in ueteri testamēto Leuit. xiiij. & xv. c. probibitum fuit sanguinem in templum fundi & semen emitti. et talia agentez. & pacientem illud igredi. Si autem absq; uiolentia uel iniuria ex naso uel ore uł cicatrice. uel in minutione. aut etiam ex emorroydibus uel menstruis. uel aliter naturaliter in ecclesia fluxerit. aut forte ludo uł casu fortuito elicitur. ea. di. ecclesijs. extra. eo. c. fi. aut si quodcūq; animal ibi occiditur. uel quis subito per se ibi moritur. aut lapide uel ligno cadente aut fulgure occiditur. propter hec quidez & similia nō reconciliatur. nec etiam si alibi uulneratus ad ecclesiam cōfugiens illic sanguīe multo effuso moritur. quoniam tunc non fuit homicidium in ecclesia perpetratuz. xv. q. i. §. itaq; Si uero econuerso in ecclesia uulneratus extra moritur. uel etiam extra sanguis ex uulnere fluit. secus est etiam si intra ecclesiam ex uulnere sanguis minime fluxisset. quoniaz ictus uulnerū attendūtur. ff. ad. l. acquil. itez mela. §. sz si plures. ff. ad. l. cor. de sic. ultimum. ex. de cleri. percu. c. ij. sed & si supra tectum ecclesie sanguis effunditur aut semen humanū emittitur. quia per hoc extra ecclesiam committitur. non reconciliatur.

¶ Ceterum si furtum aut rapina in ecclesia cōmittitur. de consuetudine que in talibus attenditur reconciliatur. extra. de cele. mis. perniciosus. Idemq; in qualibet uiolentia absq; sanguinis effusione ibi commissa fieri debere quidam affirmant. cum illa fornicationi equiparentur in iure xvij. q. iiij. sicut qui ecclesiam. ut si ad eam confugiens inde per uiolentiam extrahatur. xvij. q. iiij. reum. extra de immuni. ecclesi. inter. uel ibi effractio committatur. uel etiam si preter sanguinis effusionem rixa tumultuose agatur. uel si quis fracto osse uel liuore secuto absq; sanguine ibi grauiter uerberet. uel ad mortem uel ad mutilationez ibi presentialiter condemnatus inde extrahitur. ut ad locum executionis ducatur. extra de reli. do. decet. extra de immunita. ecclesi. cum in ecclesia. extra de appel. qua fronte. Sed cum casus isti non sunt in iure expressi. necesse non est ecclesiam per episcopum solemniter reconciliari. honestuz tamen fore putamus per sacerdotem cum aqua exorcisata episcopi iussu lauari. Idemq; dicendum uidetur si ecclesia diu absq; tecto & ianuis. plena forte letamine alijsq; spurcicijs. animalibus et naturalī hominū usui quasi diuersoriū locus passim patuerit. nec essz forte malū eam in tali casu solemnirer p episcopum reconciliari. Si autem aliquis extra ecclesiam occisus mox intra ecclesiā infertur. occisor uel alius mortuum fore non credens corpori adhuc calido plagā infligit ex quo sanguis fluit. reconciliāda est. tum propter horrorem & abhominationem tum propter uiolentiam & peccandi uoluntatez. quāuis enim homo mortuus non sit homo. humanus tamē sanguis eius per uiolentiam est ibi effusus. nam & ipsi cadaueri uiolentia horror & iniuria irrogātur. ff. de sepul. uiol. l. iij. §. nō prope. & §. aduersus. et. l. sepulchri. ff. de reli. ne corpora. extra ō iudeis. sicut iudei. Secus autem est si naturaliter mortuus in corporis obsequium & honorem in ecclesia demembretur uel euisceretur. ut forte pars ibi & pars alibi sepeliat᷑. Recōciliat᷑ etiā ecclia in qua īfidelis uel etiā publice excōicatus sepultus ē. & tūc pietes sūt abradēdi. de cōse. di. i. ecclīam. i. et. ij.

¶ Sane in premissis cas(ib)9 in q̄bus
ecclesia reconciliatur req̄ritur ut fac
tum recōciliationē inducēs publicū
saltē p famam existat. ex̄ de adulte.
significasti. ex̄. ò accu. iquisitiōis. §.
fi. scandalum enim ⁊ horror atq3 ab
hominatio de turpitudine ⁊ pecca
to atq3 uiolentia i sacro loco siue in
ecclesia cōmissis. extra. e. proposui
sti. ubi delictorum uenia postulat᷑.
Ubi esse debet tutela refugij. extra
de immu. eccle. cum in ecclesia. Ubi
īmolat᷑ saluatorꝝ hostia ꝓ peccatꝝ. le
uiti. xiiii. c. Ubi etiā confugiētes sal
uantur. ⁊ deo laudes exsoluunt. re
conciliationem inducunt ⁊ etiā pro
positum ⁊ uoluntas mortaliter ibi
peccātis. extra e. consuluisti. extra ò
sen. ex. cum uoluntate. xvii. q. i. §. si
ergo. Si uero occultum sit reconcili
ari necesse non est. quoniam ecclesia
cum sancta sit coinquinari non po
test. extra ò cohabita. cle. uestra. xv.
q. ul. c. si. xxiiij. q̄stione. i. ⁊. c. i. i fi
ne. immo ipsius loci sanctitas infa
miam loci abolet. quamuis in hoc
quidam contrarium sentiant ut sal
tem occulte ita ut delinquentes nō
prodantur sit reconcilianda. fit ta
men reconciliatio ad exemplum et
terrorem ut uidelicet uidentes eccle
siam que in nullo peccauit propter
peccatum alterius lauari ⁊ purifica
ri existimet quantum propter delic
torum suorum expiationez sit labo
randum. ff. ad l. iul. repe. l. i. ¶ Ci
miterium quoq3 in quo paganus ul᷑
infidelis aut excommunicat9 sepul
tus est reconciliandū est. extra. e. cō
suluisti. de conse. di. i. ecclesiam. i. ⁊
ii. extra de sepul. sacris. ossibus tamē
sepulti si ab ossibus fidelium discer
ni poterunt inde prius abiectis re
conciliatur etiā in premissis casibus
in quibus ecclesia reconciliat᷑. cimi
terium enim eisdem priuilegiis qui
bus ⁊ ecclesia gaudet prout sub ti.

de unctionibus dicet᷑. Nam ex quo
benedictum est sacer locus est. ff. de
re. diui. sacra. i fine. ⁊ reconciliatur
per episcopum. extra. e. consuluisti.
sicut ecclesia per aspersionem aque
solenniter cum uino et cinere bene
dicto. ¶ Illud autem notandum ē
q᷑ in quacunq3 parte ecclesie uel ci
miterii uiolentia uel pollutio cōmit
tatur utrunq3 ⁊ etiam quelibet coꝝ
partes propter connexitatem. extra
de consti. translato. uiolate intelligi
tur. xvii. q. iiii. sicut antiquit9. ⁊. §.
frater. ⁊. c. minor. ⁊. c. si triginta. ex
tra de immu. eccle. in Rica. hoc ho
die in parte correctum est p domi
num Bonifacium. ò conse. c. i. in vi.
li. Et si enim consecrationes ecclesie
altarꝝ ⁊ cimiterii sint diuerse tamen
omnium una ⁊ eadem est imunitas
que non est ad alterum eorum tan
tum uel ad alterius angulū restrin
genda. quod uerum est si ecclesia ul᷑
cimiterium sunt coniuncta. Si eniz
unum a reliquo distet bene potest
unum sine reliquo uiolari. Si igitur
altero eorū uiolato seu polluto etiā
aliud uiolatum ⁊ pollutum est pari
ratione. altero tamen eorūz reconci
liato utrunq3 intelligitur reconcilia
tum. ar. extra. e. consuluisti. extra. e.
de immu. eccle. i Rica. quoniā nihil
tam naturale est q̄3 unumquodq3
eo genere dissolui quo ligatuz ē. ar.
ff. de ui ⁊ ui ar. l. i. §. ibi autem ait p̄
tor. ⁊ par est ius ligandi atq3 soluen
di. ff. ò regu iuris. nihil. extra. e. c.
i. ⁊ sic uiolato uel polluto cimite
rio sufficit ecclesiā reconciliari. Nō
nulli tamen simpliciter asserunt per
unius uiolationem nequaq̄3 alteruz
uiolari et perconsequens quodlibz
eorum debere specialiter reconcilia
ri quibus tamen pontificalis libri
obuiat auctoritas in qua specialis
forma reconciliationis cimiterii nō
habeatur. ¶ Denique si ecclesia

uel cimiteriū aut aliud quodcūqꝫ ꝑ
epiſcopū excōmunicatum conſecra
tur ſeu bñdicatur talia recōciliatiōe
non egent qm̄ ſacramēta a talibus
in forma eccleſie collata. uera quidē
ſunt. viij. q. i. ordinatōes. i. q. i. miti
prope ii. extra de ſacra. non ite. c. i.
et. ij. extra de coha. cleri. ueſtra. ut di
cetur i prohemio quarte partis.
Uerum cum ſicut premiſſu eſt ex cō
municati funus cimiteriū et eccliam
prophanet multo quidez magis ex
teriora ſacramēta et bñdictōnes que
per manus et os excōmunicati tran
ſeunt et proſiſcūtur ꝯſiuum ad coruz
menta ꝑtinet contaminari et coram
deo fetere uidentur. i. q. i. ſ. qꝫ aūt ſa
cramēta. et. c. ſe. et. c. odit deus. et. c. illi
offerūt. extra de ſciſma. c. i. ideo ho
neſtuz eſt qꝫ reconcilientur priuſqꝫ fi
deles talibus ſacramētis utantur ꝑut
ſacrorum canonum lectio edocz eui
denter. lxxxi. di. ſi qui ſunt. Ait eniz
dominus per prophetaz. Maledicaz
bñdictōnibus ueſtris. de cōſe. di. i.
altaria. i. et. ij.

De altaris conſecratōe. Rica.

Non ſolum eccleſia uerum
etiam altare conſecratur
de conſe. diſtin. i. altaris.
i. et. ij. Et hoc propter tria
primo ad ſacramentū deo ſibi offe
rendum. gene. viij. Edificauit Noe
altare domino et tollens de cunctis
uolucribuſ. et pecoribus mundis ob
tulit ſuper altare. Hoc autem ſacra
mentum eſt corpus et ſanguis chri
ſti quod in memoriam paſſioniſ do
minice immolatus. Iuxta illō Hoc
facite i meam cōmemorationem. Se
cundo ad nomen dei inuocandum.
unde gene. xij. Edificauit Abraham
altare deo qui apparuit ei et inuoca
uit ibi nomen domini. Hec autem i
uocatō que fit ſuper altare proprie
dicitur miſſa. Tercio ad cantanduz
Eccle. xlvij. Dedit contra inimicos
potentiam et ſtare fecit contra altar
cantores et in ſono eorū fecit dulceſ
modulos. Sane hoc modo et or
dine conſecratio altaris fit. In pri
mis nanqꝫ pontifex incipit. Deus in
adiutorium meum intēde. poſtmo
dum benedicit aquam. deinde in q̄
tuor cornibus altaris configurat
quatuor cruces cum aqua benedic
ta. Conſequenter circuit altare ſepti
es et ſepcies menſam altaris cū aſꝑ
ſorio de yſopo aq̄ benedicta aſper
git. Eccleſia quoqꝫ iterum aſpergi
tur et aque reſiduum ad baſim alta
ris funditur. Deinde in quatuor an
gulis ſepulchri in quo reliquie recō
di debent. quatuor cum criſmate fi
unt cruces et ponuntur reliquie in
capſella cum tribus granis thuris et
ſic reconduntur in ſepulchro. Dein
de ſuperponitur eis tabula cum ſig
no crucis facte in medio confirma
ta. poſtmodum lapis qui menſa di
citur ſuper altare adaptatur et ad
aptatus ungitur cum oleo in quinqꝫ
locis et eodem modo inungitur poſt
ea criſmate ſicut de oleo dictum eſt.
Confirmatur etiam altare in fronte
cruce criſmatis. et adoletur incenſuz
in quinqꝫ locis. Poſt hoc altare tegi
tur et mundis pannis induitur et de
mum ſuper illud ſacrificiuz celebra
tur. Nunc ſeriatim ſingula ꝑmiſ
ſa proſequamur. primo igitur notā
dum eſt qꝫ altare criſmatis unctiōe
et benedictione interueniente conſe
cratur et lapidem ſolum. de conſec.
di. i. altaria. i. et. ij. Unde pontifex
ſtans incipit. Deus in adiutoriū me
um intende. quia ipſe dominus ait
ſine me nihil poteſtis facere. et quia
hec dedicatio ſignificat baptizādos
qui percepta fide ad pugnaz ſe pre
parat et qui adhuc ſut iter ſuſpiria
et icertamina miſericordie cōſtituti.

Ideo non dicitur alleluia. qui enim
baptisati nõ sunt laudib⁹ angelorũ
digni nõ sunt. Unde Thobie penul.
Et in plateis eius alleluia cantabit᷑.
post completam uero ecclesie uel al
taris consecrationem cantatur alle
luia. quoniam exclusa demonũ fan
tasia deus ibi laudabit᷑. Nã ⁊ chri
stus ad aram crucis accedens ad tri
nitatis gloriam manifestandã mor
tem soluit. sed alleluia dumtaxat p⁹
resurrectionem cantauit. ¶ Secũdo
circa aque benedictionem notandũ
est ꝙ huius aque exorcisatio sit ad
aufugandũ uno inimicũ. In qua be
nedictione quatuor necessaria sunt.
uidelicet aqua. uinũ. sal. ⁊ cinis. Et
hoc propter tria. Primo quoniam
quatuor sunt que inimicũ expellũt
Primum est lacrimarũ effusio que
per aquam. Secundum est spiritua
lis exultatio que per uinum. Terciũ
naturalis discretio que p sal. Quar
tum profunda humilitas que per ci
nerem significatur. Aqua igitur est
penitentia. Uinũ mentis exultatio.
Sal sapientia. sicut in precedenti ti.
probatũ est. Cinis penitentie humi
litas. Unde de inimicis dicit᷑. quia
rex ipse surrexit de solio suo ⁊ indu
tus est sacco ⁊ sedit in cinere. hic et
Dauid inquit. quia cinerẽ tanꝗ pa
nẽ manducaba ⁊c̃. hinc ⁊ Abrahã
loquar inquit ad dominũ meũ cũ
sim puluis ⁊ cinis. ¶ Secundo mõ
aqua est ꝑplus seu humanitas quia
aque multe ꝑpli multi. Uinũ deitas.
Sal doctrina diuine legis que est sal
federis. Cinis qui ↄsumat memoriã
dñice passionis. uinũ aque mixtum
christus deus ⁊ hõ. p fidem enĩ dñi
ce passionis. que p doctrinam diuine
legis habetur. ꝑplus per aquam sig
natus per fidei unionẽ coniungitur
capiti suo deo ⁊ homini. ¶ Tercio
modo potest dici ꝙ hec aqua bene
dicta spm̃ sanctũ significat sine cu⁹

flatione nihil unꝗ sanctificatur. et
sine cuius gratia nõ fit remissio pec
catorũ. ꝙ spiritus sanctus aqua uo
cetur ipsa ueritas ostendit dicẽs. ꝗ
credit in me flumina de uentre eius
fluent aque uiue. quod euangelista
exponens dixit. Hoc autem dixit de
spiritu sancto quem accepturi erant
credentes in eum. ¶ Et nota ordi
nem sacramenti exterius aqua inte
rius spiritu ecclesia cõsecratur. hoc
est enim quod dominus ait. Nisi
quis renatus fuerit ex aqua ⁊ spiri
tu sancto ⁊c̃. ecce aqua. ecce spiritus
in baptisatis enim sacramento nec
aqua sine spiritu. nec spiritus est si
ne aqua. quod quidem ipse spirit⁹
sanctificabat qui in prima mundi
creatiõe ferebatur super aquas. hac
ergo aqua ⁊ ipsum altare ⁊ totũ in
terius templũ quando illud simul
⁊ altare dedicantur aspergitur. licet
igitur spiritus ⁊ aqua ad baptismi
et consecrationis ecclesie perfectio
nem sufficerent tamen sancti patres
qui hoc constituerunt uoluerunt
nobis satisfacere. non solũ in his
que ad uirtutem. uerũ etiam i his
que ad significationem pertinent sa
cramenti. Ideoꝗ apposuerunt salẽ.
uinum. oleũ. cinerem. ⁊ crisma. Non
enim crisma uel oleum habuit Phi
lippus quando Eunuchum baptisa
uit. ac. viij. c. alterum ergo horum
deesse non debet. ⁊ simul cõmisceri
debent. quia populus dei qui est
ecclesia sine his simul iunctis neꝗ
sanctificatur neꝗ a peccatis soluit᷑.
De hoc etiam tangetur. sub titulo
de consecra. ¶ De qua quidẽ ma
nifestum est. quia nisi quis renatus
fuerit ⁊c̃. ¶ De sale etiam quia sine
fidei condimento quod in sale signi
ficatur nemo unquam saluari pote
rit quantumcunꝗ aqua baptisma
tis aspergatur. ¶ De uino quoꝗ p
qđ spũalis diuine legis intelligentia

designat. Unde dominus in nuptiis
aquam in uinum conuertit. Si quis
aspersus nō fuerit. i. quicunq; de eo
non biberit. uel propinantibus nō
crediderit ad uite eterne beatitudi
nem non perueniet. ¶ Cineris etiaz
aspersio per quam penitentie humi
litas intelligitur tam necessaria est.
ut sine ea no fiat in adultis remissio
peccatorum. per ipsam enim uenit
ad baptismum ⁊ ipsa est singulare
refugium peccatoribus post baptis
mum. unde ⁊ non immerito baptis
mus uocat. dicente domino in euā
gelio de Iohanne. quia uenit in uni
uersam regionem galilee predicans
baptismum penitentie ⁊ remissionē
peccatorum. ¶ Et nota quatuor es
se genera aque benedicte. de aqua
in parte quarta dicetur sub titu. de
aque benedicte aspersione. ¶ His
omnibus permixtis pontifex quatu
or cruces cum aqua ipsa in quatuor
cornubus altaris ⁊ unam in medio fa
cit. quatuor cruces representāt qua
druplicem caritatem quam hij qui
ad altare accedunt habere debent
scilicet ut diligant deum. seipsos.
amicos. ⁊ inimicos. de quibus qua
tuor cornubus caritatis dicitur ge
nesi. xxij. dilataberis ad orientem et
occidentem. septentrionem ⁊ meri
diem. ⁊ ideo quatuor cruces in qua
tuor cornub⁹ fiant ad designanduz
q̧ christus per crucem quatuor mū
di partes saluauit. ¶ Secundo fiūt
ad significanduz q̧ quatuor modis
crucem domini portare debemus.
scilicet in corde per meditationem.
in ore per confessionem. in corpore
per carnis mortificationem. ⁊ in fa
cie per assiduam impressionem.
¶ Crux in medio altaris significat
passionem quam christus in medio
terre subijt per quam operatus est
salutem in medio terre .i. in ihrlm.
¶ Deinde septies altare pōtifex cir

cuit. Primo ad significandū q̧ ipse
debet pro omnibus curam impene
re ⁊ uigilantiam habere que per cir
cuitum designatur. unde tunc canta
tur. Inuenerut me uigiles qui circui
bant ciuitatez. Debet enim sollicite
uigilare super greges sibi cōmissos.
naz ut ait Gilber. ridiculosa res est
speculator cec⁹. p̄cursor claud⁹. p̄la
tus negligens. doctor insipid⁹. et p̄
co mutus. ¶ Secundo septenus cir
cuitus circa altare significat septem
meditationes quas circa septempli
cem uirtutem humilitatis christi ha
bere debemus ⁊ p̄ ipsas circuere fre
quenter. Prima uirtus est q̧ de diui
te factus est pauper. Secunda q̧ in
presepio positus. Tercia q̧ parenti
bus subditus. Quarta q̧ sub manu
serui caput inclinauit. Quinta q̧ dis
cipulū furez ⁊ proditorem sustinuit
Sexta q̧ añ iniquuz iudicez mansue
tus stetit. Septima q̧ pro crucifigē
tibus clement orauit. ¶ Tercio per
septem circuitus septem uie christi
significāt. Prima fuit d̄ celo in uterū
2a d̄ utero i p̄sepiū. tercia d̄ p̄sepio i
mūdū. Quarta d̄ mūdo i patibuliū.
q̄nta d̄ patibulo ad sepulchrū. sexta
de sepulchro in limbu. septima de
limbo in celū. ¶ Cōsequenter epūs
aspergit altare. quid autem altare
in templo significet. apostolus dicit
templuz enim dei sanctuz est quod
estis uos. si ergo templum dei sum⁹
altare nostrum est cor nostrum. hoc
enim est cor in homine quod alta
re in templo. in hoc altari fit sacrifi
cium laudis ⁊ iubilationis. Iuxta il
illud p̄s. sacrificiū deo spūs contri
bulatus ⁊c. in hoc altari fit cōmemo
ratio corporis ⁊ sanguinis christi.
Hinc preces ad celū ascendunt qa
ad cor respicit deus. xiij. q. v. si qd.
hoc igitur altar̄ aqua aspergitur qn̄
corda hominū per euangelicam pre
dicationem a peccatis mundantur.

nam ⁊ predicatio aqua est. Iuxta il
lud. Omnes sicientes uenite ad aq̄s
hac igitur aqua.i.euāgelica predica
tione ⁊ sancti spiritus sanctificatiōe
⁊ altare cordis ⁊ totus homo mun
datur ⁊ sanctificatur. Consecratur
etiam altare cordis per conceptum
timoris ut inicietur ad bonuꝫ ⁊ per
effectum amoris ut confirmetur in
melius.nam iniciuꝫ sapientie timor
domini. septies autem altare aque
aspergitur.ad notandum ꝙ in bap
tismo septem dona spiritus sancti
tribuuntur. per hoc etiaꝫ figuratur
ꝙ habere debemus memoriam do
minice passionis. ¶ Septem nanqꝫ
aque aspersiones sunt septem sang
uinis christi effusiones. Prima fuit
in circumcisione.Secunda in oratio
ne.qn̄ sudor eius fuit sicut gutte san
guinis. Tercia in corporis flagellati
one. Quarta in capitis coronatiōe.
Quinta in manuum perforatione.
Sexta in peduꝫ cruci affixione. Sep
tima in lateris apertione. ¶ Quidā
uero ter asperguntur. quia in sancte
trinitatis nomine baptizat᷑. Uel q̇a
ecclesia a peccatꝭ cogitationis locu
tionis ⁊ operis emundatur.unde et
tunc miserere mei dicitur. ¶ Fiunt
insuper huiusmodi aspersiones. et
cum aspersorio de ysopo facto per
quam herbam que humilis est chri
sti humilitas congrue designatur.
quoniam predicte sanguinis effusi
ones facte fuerunt cum ysopo humi
litatis christi ⁊ inextinguibilis cari
tatis quo aspersa ecclesia catholica
mundatur.hec etiam herba natura
liter crescit in petra. ⁊ humilitas na
ture creuit in christo petra.nam iux
ta apostolū. petra autem erat xp̄us
calide etiam nature est ⁊ christi hu
militas corda frigida ad exercenda
opera caritatis accendit. Item eius
radices saxa penetrant. ⁊ humilitas
duricia abstinentie cōfringit.ualet
ad pectus ⁊ contra tumorem ⁊ hic
superbie tumorem sanat. Item illa
nascitur ⁊ renascitur radicat᷑ in ter
ra.unde ⁊ si per eam tota fidelium
multitudo intelligi possit.precipue
tamen illi per ysopum figurantur.
qui in christi fide radicati ⁊ funda
ti ab eius amore euelli et separari
non possunt per quos quid melius
q̄ꝫ episcopos ⁊ presbiteros intellige
re possumus.qui quanto maiorem
in ecclesia obtinent dignitatem .tan
to firmius christi fidei inherere de
bent. ¶ Per hos siquidem aspergi
tur aqua.p hos ⁊ ab his baptisant
christi fideles.his datum est perfice
re baptismatis sacramenta.dum ue
ro altare aqua aspergitur episcopus
cantat. domus mea domus oratio
nis est ⁊c̄. ⁊ iterum narrabo nomen
tuum fratribus meis . Et quia sine
deo nullum opus perficitur in con
sumatione orat ut exaudiātur ingre
diētes ibi beneficia petituri. ¶ Cō
sequenter quando ecclesia simul et
altare consecrantur tota ecclesia aq̄
illa aspergitur. prout in precedenti
ti.tactum fuit. Quo peracto ponti
fex ad altare cum psal.accedit ⁊ resi
duum aque infunditur ad basim al
taris.sicut in ueteri testamento resi
duum sanguinis fundebatur ad cre
pidinem . quod idem est ꝙ basis.
per quod significatur ꝙ residuum
quod excedit uires humanas in tā
to sacramēto deo cōmendatur qui
est summus sacerdos cui⁹ est alioꝝ
sacerdotum supplere defectū. ¶ Se
pulchruꝫ uero siue foramen in quo
reliquie recondi debent significat
urnam auream plenam manna que
in archa testimonij posita erat.pro
ut sub titulo de altari dictum est.
siquidem sepulchrum huius quod
a quibusdam confessio nuncupatur
est cor nostrum quod quatuor cru
cibus de crismate factis consecrat᷑.

quia quatuor sunt uirtutes in libro
sapientie descripte.s.prudentia.for
titudo.temperantia.7 iusticia. qb⁹
cor nostrum quasi mungitur. dum
ad suscipienda secretoꝝ celestiū mi
steria ꝑ donū sancti spiritus prepa
ratur. ¶ Fit aūt sepulchꝝ hoc.qnq̄
ex superiori parte altaris.7 qnq̄ ex
latere anteriori. ¶ Sane sine sancto
rum reliquijs aut ubi ille haberi nō
possunt sine corpore christi non fit
cōsecratio altaris fixi.de conse.di.i.
de fabrica.7.c.placuit.sed uiatici uł
portatił.sic.e.d.cōcedimus. Reliq̄e
siquidē sunt exempla utriusq̄ testa
menti autoritates passiones marti
rum 7 uita confessoꝝ.que nobis sūt
ad imitationē relicta. hec in capsa
recondimus. cum ad imitanduz ea
in corde retinemus qd si audim⁹ et
intelligimus 7 opa non facimus ma
gis est ad damnatōz q̄ ad salutez q2
non auditores legis iusti sunt apud
deum sed factores tm̄. unde aplus
dicit Imitatores mei estote sicut et
ego christi.Solemnis uero reliquia
rum deportatio fit ad imitatōz. qd
sicut legitur in exo.in archa testamē
ti erant duo circuli aurei totū lignū
penetrantes.xxxvij.di.§.ecce.7 per
eos uectes de lignis sethin deaurati
imittebantur quib⁹ archa ferebať.
7 priusq̄ pontifex intret ecclesiā cir
cuit eam cū reliquijs ut sint illius ec
clesie protectores . legiť quoq̄ .iij.
reg.viij.c.q̄ in templi dedicatōe cō
gregati sunt oīs maiores natu isrł
cum principibus tribuū 7 duces fa
miliarū ad regem Salomonem in
ihrlm ut deferrent archam federis
dni.ueneruntq̄ cuncti senes de isrł sa
cerdotes aūt intulerunt archā fede
ris domini in locum suū in oraculū
templi i sanctū sanctoꝝ subter alas
cherubim.siquidem cherubin expā
debant alas sup locū arche 7 prote
gebant illam 7 uectes eius. Rex aūt
Salomon 7 omnis multitudo isrł q̄
ad eum cōuenerunt gradiebāť cum
illo ante archam.In cuius q̄dem rei
testimoniū prelati.magnates.7 ppłi
prouincie hodie cōueniunt ad eccle
siaꝝ dedicatōz 7 sequunť processio
naliter cōsecrantez 7 reliquie ꝑ sacer
dotes sub papilione seu umbraculo
solemniter deportanť. ¶ Deinde
pontifex priusq̄ ecclesiam cum illis
ingrediatur sermonē facit ad ppłm.
naz 7 Salomon archa deportata cō
uertit faciem suā 7 benedixit omni
ecclesie isrł 7 pro orantibus in eccle
sia orauit.omnis eni ecclesia isrł sta
bat.7 ait Salomon benedictus dn̄s
deus isrł 7c̄.prout legiť ibidem.Re
conduntť aūt reliquie sanctoꝝ cum
tribus granis thuris in capsula.q̄a
exempla sanctoꝝ cū fide trinitatis.s.
patris 7 filij 7 spūs sancti debemus
in memoriam retinere.nam debem⁹
credere unū deum.unā fidez. 7 unū
baptisma. quia iustus ex fide uiuit
sine qua sicut dicit aplus.impossibi
le est placere deo. supponiť 7 adap
tatur ipsi sepulchro quadaz tabula
signo crucis ex crismate roborata.si
quidez ꝑ crisma intelligiť spūs.s.do
num.quo tabula.i. caritas sup iun
gitur.quia cor nr̄m ad obseruanda
secreta celestia spūs.s. gratia robo
ratur. tabula ergo hoc signo robo
rata reliquijs supponitur. quia per
exempla sanctoꝝ caritas accenditur
que operit multitudinem peccatoꝝ
sicut 7 tabula reliquijs operit.Unď
aplus.caritas dei diffusa est in cor
dibus nr̄is ꝑ spm̄ sanctū qui datus
est nobis. ¶ Hec aūt tabula siue la
pis continet siue diciť sigillū sepul
chri.sicut ait Alex.papa.iij. extra ď
conse.eccle.uel alta. aqua. 7.c.i.po
stea uero lapis qui mensa altaris dr̄
sup altare adaptatur ꝑ quem perfe
ctionem 7 soliditatē notitie dei pos
simus intelligere q̄ nō ꝓpt duriciē

sed propter soliditatē fidei lapidea
esse debꝫ. de cō.e. dis. i. altaria. sicut
dn̄s ait pe. tu es petr⁹ ⁊ sup hāc pe
tram. s. hanc fidei firmitatē edifica
bo ecclesiam meā. l. di. fidelior. sicut
n. mensa cōfirmatio ⁊ pfectio altar
ē. ita dei noticia cōfirmatio et pfec
tio est omnium bonoꝝ unde dicit
in sapiencia ad deū. noscere enim te
cōfirmata iusticia est. ⁊ noscere iusti
ciam tuā ⁊ uirtutē tuā radix ē imor
talis. Et dn̄s per Jere. in hoc glorie
tur qui gloriat scire ⁊ noscere me.
uel per ipsū lapidē xp̄s intelligit. d
quo dicit apostolus ipso sūmo an
gulari lapide xp̄o ihesu. per lapidē
quidē xp̄i humanitas designat. de
quo in danielē legit ꝙ lapis abscis⁹
xp̄s ē de monte sine manibus quia
de beata uirgine que propter emi
nentiā uirtutū mons dicitur sine ui
rili semine mirabiliter est natus et
factus in montē magnū totuꝫ reple
uit orbem terrarū. de quo etiāꝫ per
pſal. dicit lapidem quē reprobaue
runt edifi. h. f. e. in. c. a. quoniā xp̄s
quem edificātes. i. iudei. reprobaue
runt dicentes. nolumus hunc regna
re sup nos. hic fac. est in ca an. qa si
cut ait apostolus. exaltauit illū deus
⁊ dedit illi nomē ⁊c. uł p lapideꝫ ca
ritas itelligitur ut pma. illa ē q debet
esse magnus ⁊ latus. qm̄ latum est
mandatū caritatis quod etiā ad ini
micos extenditur iuxta preceptum
dn̄i. diligite inquit īimicos uestros.
no ergo ungūt altaria nisi lapidea.
quia xp̄s per altare significatus est
lapis excrescens in montem ut dic
tum est ipse est mons pinguis oleo
leticie pre consortib⁹ suis unctus.
¶ Ueruntamē in exo. legitur dn̄m
precepisse fieri altaria de lignis Se
thin que sunt imputrebilia. ⁊ altar
lateran ligneū est. Salomon quoqꝫ
fecit altare aureaꝫ prout legitur. iii.
reg. vij. c. sed illa facta sūt in figura

⁊ in comitatu prouīcie in castro sāc
te marie d̄ mari. altare terreū quod
ibi fecerāt maria magdalena. ⁊ mar
ta. ⁊ maria iacobi. ⁊ maria salomee.
¶ Post hoc aspso altari ⁊ cū aqua
baptizato restat ut oleo ⁊ crismate
liniatur. epus enī supinfūdit oleuꝫ
⁊ crismata. ⁊ cātatur. erexit iacob la
pidem in titulū fūdens oleū desup.
illa enī ecclesia fuit titulus a. iaꝝ. qr
de syon exiuit lex ⁊ uerbū dn̄i d ihe
rusaleꝫ. faciens primo sup illo q̇nqꝫ
cruces ex oleo infirmorū icōm ordi
nem romanū. secundū qualdā uero
alias ecclesias de utroqꝫ oleo unam
in medio ⁊ quatuor in cornubus.
postea eodeꝫ mō totidem ex crisma
te. ¶ Sane per oleū spūs. s. gr̄a in
telligitur de quo dicit Ysaias pphe
ta. coputrescet iugū a facie olei. qr
sicut episcopus oleū infūdit sup al
tare. ita christus q̇ est sūmus ponti
fex effudit gr̄am sup altare nostrū.
quia ipse est distributor omniū gra
tiarū per spūm. s. sicut dicit aposto
lus. alij datur sermo sapiētie. alij ser
mo sciencie. alij fides alij gr̄a sanita
tū ⁊c. ⁊ sicut per oleuꝫ epus purifi
cat mensā altaris ita ⁊ spiritus. s. pu
rificat cor uestrū ab omnibus uicijs
⁊ peccatis. ¶ Christus quoqꝫ oleo
fuit unctus nō quidem uisibili. sed
inuisibili. i. gratia spūs sancti. unde
Dauid unxit te deus deus tu⁹ oleo
leticie ⁊c. i. plusquā omnes sanctos
qui fuerūt participes gr̄e eius. i. gra
cie christi unde unctio expressi⁹ cō
uenit christo ꝙ alijs. quia pre omni
bus alijs unxisse eū dicitur ad habē
dum plenitudinem bonoꝝ. ideoqꝫ i
terpretatur unctus. ¶ Unctio quo
qꝫ ex oleo misericordiam significat
iuxta illud euangelij. unge capud tu
um ⁊ faciem tua laua quia sicut ole
um in liquorib⁹ ita ⁊ misericordia
in bonis opib⁹ superior ē. quēcunqꝫ
enī liquore oleo supinfundas illud

ſemper deſuper natat. de misericor dia uero ſcriptum eſt. Suauis dñs uniuerſis et miserationes e. ſ. o. o. et misericordia ſuperexaltat iudicium. Hoc igitur oleo linitur altare cordis noſtri. ut ſemp misericordie memo res aſperſiōis aque et regeneratiōis baptiſmi effectum non amittamus.

¶ Quinq; cruces de oleo ſignificāt q memoriam quinq; paſſionū chri ſti quas pro nobis in cruce ſuſtinu it ſemper habere debemus. ipſe nā q; quinq; plagas ſuſtinuit. ſ. in ma nibus in pedibus ⁊ in latere. Deſig nat etiam quinq; compaſſiones mi ſericordie que nobis ſut neceſſarie. Neceſſe enim eſt ut homo misereat chriſto paſſioni eius compatiendo Unde Iob in perſona chriſti. miſere mini mei. mi. m. ⁊c. oportet etiā ut homo misereatur proximo cui' ma la uidet. vnd in eccleſiaſtico miſera tio hominis circa proximmū ſuum ⁊ ſibipſi et hoc tripliciter. ſ. pro cō miſſis plāgendo illa. unde. Iere. nul lus eſt q agat penitēciam ſuper pec cato ſuo. d. quid feci pro obmiſſis. unde Iſa. ue mihi quia tacui. i. quia no ſum locutus quaſi diceret. quia oomiſi bonum quod facere potui. et pro bonis minus pure factis. un de Lu. cum bona omnia fecerimus dicamus q ſerui inutiles ſumus ⁊c. quaſi. d. bona fecimus nō bene pu re. ⁊ ideo inutiliter fecimus ſicut fa ciens elemoſinam ad uanam gloriā bonum facit ſed nō bene non pure.

¶ De hac triplici miſeratione dici tur eccl. miſerere anime tue placens deo. quia uera compaſſio mentis debet eſſe cum exhibitione operis. ideo bis fiūt cruces. primo d oleo. poſtmodum de criſmate. vnd pſal. beatus qui miſeretur et com. q men te miſeretur. et comodat opere. et qm nō ſufficit habere compaſſionē in mēte cum boni operis exhibitōe abſq; odore bone fame Iuxta illud euāgelij. Sic luceāt opera ueſtra ut glorificetur deus. et ideo fiunt cru ces de criſmate quod conſtat ex bal ſamo et oleo. balſamum quidez pp ter bonū odorem ſignificat bonam famā. oleū propter claritatē et nito rem conſcientie quam habere debe mus. Iuxta illud apoſtoli gloria no ſtra hec eſt teſtimonium conſciētie noſtre. extra d ſacra unc. c. i. Tūc au tem balſamū oleo recte coniungit quando bonus odor miſericordie additur. Ruſus per quinq; cruces de oleo et criſmate quinq; ſenſus cor poris noſtri intelliguntur qui dupli cantur et in denarium ſurgant quia quinque ſenſus corporis utendo et nosmetipſos bene cuſtodimus et alios exempla et doctrina noſtra in bono opere confirmamus. vnd ille bon' negotiator gloriabatur dicens ecce alia quinq; ſuperlucrat' ſum. dū autez fiunt ille premiſſe inuncti ones. cātat. unxit te de' deus tu' qd de chriſto dictuz eſt. ¶ Ter ergo al tare inungit bis oleo. tertio criſma te quoniam eccleſia fide ſpe et cari tate que maior eſt ceteris inſignit et dū criſma infunditur cantat. ecce odor filij mei. ſicut odor ag. b. c a ger eſt eccleſia que floribus uernat. uirtutibus ſplēdet. operib' flagrat. Ubi ſunt roſe martiru. lilia uirginū. uiole cōfeſſorū. ⁊ uiror incipientiuz

¶ Poſt unctionē ad o. et incenſuz. qd deuotionē orōnis ſignificat. Qui enim habz ſeptē dona ſpūs ſācti ⁊ aſſi milatus ē deo. deuota pōt illi offer re orōnem cuius habz ſimilitudinē

¶ In quinq; locis adoletur uidelicet in q̄tuor angulis. ⁊ in medio quia nc quinq; ſens' corpis exercere debem' ut fama boni opis nri uſq; ad prox imos extendat. de q dicit apoſto lus. Chriſti bonus odor ſumus in omni loco. extra de ſac. unc. c. i. ⁊ in

euangelio . sic luceat lux uestra rc.
¶ ... incensi frequentatio est
continua christi sacerdotis atq; pō
tificis p nobis apud deū pr̄ez inter
pellatio. Crucem cum incenso facer̄
est eius passionem patri ostendere.
r ipsū pro nobis iterpellare. ¶ In
censum copiose in medio r in angu
lis comburere est orationes per ihe
rosol.maj. r in uniuersali ecclesia mł
tiplicare. ¶ Consequēter altare cū
signo crucis confirmatur dicendo.
confirma hoc deus rc.que confirma
tio ex crismate a pontifice in fronte
lapidis facta significat confirmatio
nem que quottidie fit a spiritu sāc
to.per caritatem in altari cordis ut
nulla tribulatio cor nostrum a cari
tate dei ualeat separare . unde dice
bat apostolus quis separabit nos a
caritate xp̄i tribulatio angustia rc.
et subiungitur gloria patri. ut laus
trinitati cantetur. ¶ Ultima altarī
benedictio significat illam finalem
benedictionem quando dicetur.ve
nite benedicti patris mei rc. ¶ De
niq; altare linteo candido extergit̄
ad notandum q cor nostrum casti
tate uite mundare debemus. ¶ De
inde benedicuntur uasa.uestes r lin
teamina diuino cultui deputanda.
nam et moyses per .xl. dies .edoct9
est a domino facere linteamina r or
namēta in tēplo necessaria. ¶ Nem
pe utensilia benedicer̄ est opera no
stra ad deum referre . ¶ Post hoc
altare albis et mundis pannis uesti
tur de quo sub titulo de altari dic
tum est. ¶ Postremo ornatur eccle
sia et accenduntur luminaria . tunc
enim opera iustorum splendescent.
tunc fulgebunt iusti tanq; sancti in
arundineto discurrent. r inde super
altare hoc ordine consecrato missa
celebrat̄. r sacrificium altissimo of
fertur .illud uidelicet de quo pphe
ta ait.sacrificiū deo spūs contri rc.

prout dicetur in prohemio quartē
partis.non enim debet fieri cōsecra
tio sine missa secundum Gelasium
papam.de conse.di.i. omnis .quia
tunc reuelatur sacramentum quod
etiam angelis ab initio fuit abscon
ditum.et attende quoniam in asper
sione basilice pōtifex lineis dumta
xat et minoribus utitur indumētis
sed in missa uestibus ornatur ponti
ficalibus et preciosis recolens q le
galis pontifex in lineis sanctuarium
expiabat r post lotus in pontificali
bus in holocaustum arietem offere
bat.sed quia in eisdem lineis hircuz
emittebat post expiatōnē. ideo etiā
in consecratione fontium et immer
sione cathecuminorum ubi peccata
eorum transferuntur quidam utun
tur simplicibus r lineis indumētis.

¶ De cōsecratōib9 r unctōib9 Rica.

LEgitur dominuz pcepisse
Moysi ut cōficeret crisma
quo unguento ungeret ta
bernaculum in dedicatio
ne r archā testamenti mensamq; cū
uasis et quo similiter sacerdotes et
reges inungerentur.de cōse. di.i. §.
i.Moyses tamen non legitur fuisse
unctus.nisi unctiōe spirituali . sicut
et christus.uoluit itaq; christ9 nos
unctione materiali inungi. ut in illa
consequamur spiritualē. et ideo pia
mater ecclesia diuersas exhibz uncti
ones de quibus hic aliqua perstrin
gamus dicētes . ¶ Primo quid hu
iusmodi significēt unctiōes . ¶ Se
cundo ex quibus fiant . ¶ Tercio
de unctione baptizādorū. ¶ Quar
to de unctione baptizatoruz. que p
episcopum fit in fronte . ¶ Quito
de unctione ordinandorū ¶ Sexto
de unctione consecrandoruz episco
porum.et principum . ¶ Septimo
de unctione ecclesie altaris calicis r

aliorum ministeriorũ ecclesiasticoꝝ
¶ Octauo de extrema unctione
Nono de consecratione ⁊ benedicti
one cimiterij uestium. et aliorum or
namentorum ecclesiasticorum .
Decimo de consecratione ⁊ benedi
ctione uirginum. ¶ Circa primum
igitur notandum est ꝙ due sunt spe
cies unctionis. extra. de sacra. unc. c.
i. exterior. que materialis siue corpo
ralis et uisibilis est. et interior que
spiritualis et inuisibilis est exteriori
uisibiliter ungitur corpus interiori
⁊ inuisibiliter ungitur cor. de prima
Iac. apostolus ait. infirmatur quis
in uobis inducat presbiteros eccle
sie ⁊ orent super eum. ungentes eũ
oleo in nomine domini. et oratio fi
dei saluabit infirmum. De secunda
Ioh. apostolus ait. et uos unctionẽ
id est unctio quam ab eo accepistis
maneat in uobis ut non necesse ha
beatis ut aliquis doceat uos. sed si
cut unctio eius docet uos de omni
bus. ¶ Unctio exterior signum est
interioris. interior uero non solum
est signum id est signatum. sed etiã
sacramentum. quia si digne sumit̃
uel augit uel auget absq; dubio qḋ
designat puta salutẽ. iuxta illud sup
egros manus imponent et bene ha
bebũt. ¶ Circa secundũ sciendum
ꝙ ad exhibendum exteriorem et ui
sibilem unctionẽ duplex oleum be
nedicitur. extra. de sacra unctio. ui
delicet oleum sanctum seu cathecu
minorum in quo cathecumini ungũ
tur. et oleum infirmorum de quo in
firmi unguntur. de qua unctione lo
quitur dicta autoritas . infirmatur
quis ex uobis ⁊c̃. ¶ Qualiter autẽ
fiant benedictiones utriusq; olei et
crismatis. in sexta parte sub quinta
feria cene domini dicetur. ¶ Sed q̃
ritur quare infirmi et cathecumini
oleo inunguntur. Respon. ut ex uisi
bilibus inuisibilia facilius capiant̃

sicut enim oleum fugando infirmita
tem recreat artus fessorum et de sui
natura lumen prestat. sic credendũ
ꝙ unctio olei consecrati quod est si
gnum fidei peccata fugando sanita
tem anime confert et lumen ei p̄stet
¶ Siquidem oleum uisibile in si
gno oleum inuisibile in sacramento
et oleũ spirituale intus est de oleo
infirmorum autoritatem accepimus
ab apostolis. de oleo cathecumino
rũ ab apostolicis. Et licet deus pos
sit oleum spirituale sine corporali
tribuere. quia tamen apostoli ꝑ in
firmis. apostolici pro cathecuminis
hac arte nisi sunt non sine peccato
obmitti potest quod eorum autori
tas consecrauit. prout sub titulo de
altari dictum est. sicut et antiquitus
iusti sine circũcisione placuere deo
Sed postquam eis preceptum fuit
ut circumciderentur. hoc omittẽtes
peccato subiciebantur. xxxv. di. ab
exordio. ¶ Tertio dicendum est de
unctione baptisandorum. et quidẽ
in nouo testa. extra. de sa. unc. non
solum reges et sacerdotes ungunt̃
sicut iam dicetur. uerum etiam quia
christus in sanguine suo fecit nos
deo nostro regnum et sacerdotes.
id ẽ regales sacerdotes. iuxta quod
petrus apostolus ait. uos estis gen⁹
electum. id est electi ex generib⁹ ho
minum regale sacerdotiũ . idest be
ne uos regentes . Omnes christiani
bis ante baptismum unguntur sed
oleo benedicto. primo i pectore. de
inde inter scapulas . Et bis post ba
ptismũ sed crismate sacro. primo
in uertice. deinde per episcopum in
fronte. ⁊ secundũ Aug. xi. di. eccle
siasticarũ. prime tres unctiões intro
ducte sunt potius usu q̃ ꝑ aliquam
scripturã. in pectore quidẽ in quo ẽ
locus cordis baptisandus unguitur
oleo. primo ut ꝑ spũs sancti donũ
abiciat errorẽ ⁊ ignorãtiã ⁊ suscipiat

fidem rectam. quia iustus ex fide ui
uit ⁊ corde creditur ad iusticiam. In
ter scapulas uero ut per spiritus sci
gratiam excutiat negligentiam ⁊ tor
porem. ⁊ exerceat bonam operationes
quia fides sine operibus mortua est
ut per fidei sacramentum sit mūdi
cia cogitationum. In pectore ꝑ ope
ris exercicium sit fortitudo laborum
In scapulis quatenus fides per dile
ctionem secundum apostolum ope
retur. Oleum igitur a corde ad sca
pulas transfertur quando fides que
mente concipitur opere perficitur.
In uertice uero baptisatus crismate
a sacerdote inungitur. ut sit paratus
omni poscenti de fide reddere ratio
nem. Quia per caput mens intelligi
tur iuxta quod legitur. oculi. id est
intellectus sapiētis. in capite. id est
in mente eius cuius scilicet mentis
superior pars est ratō. ⁊ inferior sen
sualitas. unde bene per uerticem que
est superior pars capitis intelligitur
ratio que est superior pars mentis.
De hoc etiam in sexta parte sub sab
bato sancto ubi agitur de confirma
tione dicetur. Ideo autem ante bap
tismum ungitur oleo benedicto. et
post baptismum oleo sacro. quia cris
ma solum competit cristiano. Chri
stus enim a crismate dicitur. uel po
tius a christo dicitur crisma. non se
cundum nominis formam sed scđm
fidei rationem. a christo uero cristia
ni dicuntur tanq̄ uncti deriuentur
ab uncto. scilicet a christo. ut omnes
concurrant in odorem unguēti illius
scilicet christi. cuius nomen oleum
est effusum. sed secundū unum nomis
cristiani a crismate dicuntur. scđm
Isido. de hoc dicetur in ꝓhemio se
cunde partis. ¶ Rursus secundum
Aug. de consecra. di. iiij. prima unc
tio ex oleo ostendit nos ad auditum
plene fidei preparatos. ⁊ ad bonum
christi odorem uocatos. ⁊ ad renunti
andum diabolo esse cōmunitos. Se
cunda unctio in pectore ⁊ inter sca
pulas fit secundū Rabanum. eadem
di. deinde ut per fidem undiq̄ mu
niamur ⁊ ad bona opera perficiēda
per dei gratiam roboremur. Nempe
per pectus fidei uirtus. per scapulas
uero in quibus onus portat hominis
robur ⁊ operatio recte intelligitur.
iuxta illud. xxvj. q. ul. alligāt. alligāt
onera importabilia ⁊ imponunt hu
meris hominis. ⁊c. Ungitur ergo in
pectore ⁊ inter scapulas. ut mente ⁊
actu opera diaboli postponat. ⁊ ut
sit capax ad intelligendū uerbū dei.
⁊ robustus ad portandū iugum ipsi⁹
et omnis legis. ¶ Unctio uero que
fit in uertice. id est in sūmitate capi
tis sup cerebrum fit secundū ipsum
e. d. postq̄. ⁊. d. v. nouisse. ut celestis
regni particeps fiat inunctus. ⁊ q̇a
baptisati anima. capiti idest christo
desponsatur. ⁊ ꝓpterea fit cum cris
mate ex oleo ⁊ balsamo confecto. ut
sciamus q̄ spiritus sanctus ei datur
qui inuisibiliter operatur. oleum nāq̄
fessa membra fouet ⁊ lumen prestat
ut premissum est. balsamus uero re
dolere facit. siquidē fessa sunt mem
bra anime quando penitet se cōtra
deū egisse. spiritus sanctus uenit ad
illum illuminās eius intelligentiam
⁊ demonstrās ei peccata sibi esse di
missa uel dimittenda. ⁊ prestans illa
bona opera que in alijs bonum inspi
rāt odorem. quod ꝑ flagrantem balsa
mum designat. Item quia sedes sup
bie que semꝑ iuxta ipsius nominis
cōsonantiā superiora appetit. in uer
tice esse uidetur. Ideo rite fit ibi hec
unctio sub forma crucis ⁊ sub noie
humilitatis. ¶ Hanc unctionem Sil
uester papa fieri instituit per p̄sbite
ros ꝓpter occasionem mortis. unde
credibile ē q̄ ante eius tēpus utraq̄
unctio. scilicet ⁊ uerticis ⁊ frontis epo
reseruabat. cū eni gremiū dilataret

ecclesie nec oībus episcopi ualerent
per confirmationez occurrere. ideo
ne sine crismatis unctione perirent.
instituit ut a sacerdotib⁹ in uertice
supra cerebrum ubi est sedes sapien
tie ungerentur ad robur ꝛ augmen
tum gratie. unde si postea decesserit
dixit Sicardus in mitrali. ꝙ ꝑ rata
gratie augmentuz consequentur et
glorie. ¶ Uerūtamen ꝛ sine unctiōe
credimus solo baptismo saluari. ꝛ si
ne manus impositione spirituz sanc
tuz dari cui deus dare uoluerit. put
in actibus apostoloꝝ legitur. Amal
dite tamen perfidi heretici asserūt
ꝙ nunꝗ per baptismuz aque homi
nes spirituz sanctum accipiunt. nec
samaritani baptisati illuz acceperūt
donec manus ipositionez acceperūt
¶ Sane utraqꝫ unctio fit secunduz
Rabanū. de consecra. di. iiij. postea
in moduz crucis ut ab eo tēpore dia
bolus i uase suo pristino cognoscēs
signuz sue interemptōnis sancte cru
cis qua interemptus est. iam sibi de
incepa illud sciat alienuz. id est a se
alienatuz. ¶ Fit quoqꝫ secundū euz
ea. di. deinde. unctio in pectore cum
inuocatōe trinitatis. ut nulle reliquie
latentis inimici in eo residеant. sed
in fide sācte trinitatis mens eius cō
fortetur. ꝛ suscipiat ꝛ habeat intelli
gentiā mandatorū dei. Quisqꝫ ergo
fidelis bis inungitur. bis oleo. post
ea similiter bis crismate. primo i ba
ptismo in uertice. secundo post bap
tismuz in fronte. scilicet in confirma
tione. quia etiā spiritus sanctus bis
fuit apostolis datus. ut dicet̄ in sex
ta parte sub sabbato sctō. ¶ Quar
to loco dicenduz esset de unctōne q̄
fit per episcopū in fronte baptisati.
Sed de hoc dicet̄ in sexta parte sub
sabbato sancto. ¶ Quinto loco cir
ca unctionē ordinandoꝝ. notanduz
est ꝙ manus presbiteri ab episcopo
inunguntur. ut cognoscat hoc sacra
mento se per spirituz sanctum susci
pere uirtutem ꝛ gratiam conseerādi
Unde episcopus eos ungens dicit.
Cōsecrare ꝛ sanctificare digneris do
mine manus istas per istā unctionē
ꝛ nostram benedictionē. ut queeūqꝫ
conseerauerint cōsecrentur. ꝛ q̄cun
qꝫ benedixerint benedicantur in no
mine domini. xvj. q. i. §. hoc idem.
ꝛ extra. de sacra unctio. ideoqꝫ uiri
deuoti osculātur manus sacerdotuz
statim post ordinationez eorum. cre
dentes per hoc orationum illorum
participes ꝛ bonorum fieri. ꝛ ungū
tur oleo saero ut opera misericordie
pro uiribus ad omnes debeant exer
cere. per manus enim opera. per ole
um misericordia designatur. unde
samaritanus ille appropians uulne
rato uinum superinfudit. ꝛ oleū uul
neribus eius. Unguntur etiam oleo
ut humide sint ad offerendum deo
hostiam pro peccatis. ꝛ large ad ce
tera opera pietatis. nō aride ꝛ curue
ad retinendum. i. qōne. i. sicut urget i
utrūqꝫ enim uidelicet gratia curatio
nis. ꝛ caritas dilectionis per oleum
designatur. Rursus ideo impositio
manus cum oleo super caput ordi
nandi fit. Quia per manum opus. ꝑ
digitos dona spiritus sancti. ꝛ ꝑ ca
put mens intelligitur. Manus ergo
imponitur. quia donis spiritus san
cti mente imbutus ad opera christi
mittitur. ¶ Sexto circa episcoporū
ꝛ principuz unctionez sciendum est
ꝙ episcoporuz unctio a ueteri testa
mento sumpsit originez. extra. de sa
cra unctio. nam leuit. xxj. c. dicitur.
pontifex super cuius caput fusum ē
unctionis oleum. ꝛ cuius manus sūt
in sacerdotio consecrate. Sane epūs
ungitur crismate. quod sicut premis
suz est conficitur ex oleo ꝛ balsamo
ꝛ ungitur illo tam in corpore q̄ꝫ in
corde. ut interius nitorem conscien
tie quantum ad deum. quod per

oleum ꝛ exterius habet ordinem fa
me quo ad proximuꝫ. quod per bal
samuꝫ designatur. De nitore consci
entie dicit apostolus. gloria nostra
hec est testimonium conscientie no
stre. nam omnis gloria filie regis ab
intus scilicꝫ procedit. De odore bo
ne fame idem apostolus ait. christi
bonus odor sumus. id est exemplū
ꝛ imitatio sumus in oi loco. ꝛ alijs
sumus odor uite in uitaꝫ. xxiij. q. iij.
nabuchodonosor. in principio. q̄si
diceret. sumus exemplum dilectiōis
ꝛ bone opinionis ducentis in uitaꝫ
eternaꝫ. alijs odor mortis in morteꝫ
id est inuidie ꝛ male opinionis ducē
tis in mortem eternam. Debet eniꝫ
episcopus bonum in se habere testi
monium. ꝛ ab his qui sunt intus. et
ab his qui sunt foris. ut cortina. id
est fidelis. cortinā. id est īfideleꝫ. tra
hat scilicet ad fidem. ꝛ qui audit sci
licet adiscendo ꝛ credendo dicat. ue
ni scilicet ꝑdicando ꝛ dicendo. Hoc
unguento caput ꝛ manus episcopi
consecrantur. Per caput enim mens
intelligitur. iuxta illud euangelij. un
ge id est humilia caput tuuꝫ ꝛ faciē
tuam. id est conscientiam laua lacri
mis. per manus opera designantur
iuxta illō in cāticis ꝛc. Manus mee
id est bona opera distillauerūt mir
ram. id est dederunt alijs bonum ex
empluꝫ. Caput igitur ungitur balsa
mo caritatis. primo ut episcopus di
ligat deum ex toto corde et ex tota
mēte ꝛ ex tota anima sua. ꝛ etiā chri
sti exemplo proximuꝫ suum sicut. id
est ad id quod seipsum. Oleum eniꝫ
in capite est caritas in mente. scōm
Grego. Secundo caput ungitur ꝑ
pter autoritateꝫ ꝛ dignitatem. quia
non solum episcopus sed etiam rex
constituitur. Tertio ut ostendatur
illius scilicet christi tanquam eius
uicarius representare personam. de
quo dicitur per prophetam. sicut
unguetum in capite ꝛc. caput enim
uiri est christus. caput christi deus.
qui de se dicit. spiritus domini suꝑ
me. eo ꝙ unxerit me. ꝛ euangelisare
pauperibus misit me. Christus eni
caput nostrum unctus est oleo inui
sibili. ipse pro uniuersa interpellat
ecclesia. episcopus pro sibi cōmissa
Manus uero unguntur propter mi
sterium ꝛ officium. manus quidem
que opera signant ungūtur oleo. id
est crismate pietatis ꝛ misericordie
primo ut episcopus operetur bonū
ad omnes. maxime autem ad dome
sticos fidei. nemini claudantur. omi
bus aperiantur. iuxta illud. manus
aperuit inopi. ꝛ brachium extendit
ad pauperem. manus arida manus
auara manus tenacitate contracta
aperiri non potest. Ungatur igitur
ut sanetur ꝛ aperiatur. ꝛ ut indigen
tibus elemosinas largiatur. Secūdo
ut ostendatur accipere potestatem
benedicendi ꝛ cōsecrandi. Unde cū
eas consecrator inungit. consecrare
inquit ꝛ sanctificare domine digne
ris manus istas ꝛc. ut supra. Tertio
ut munde sint ad offerendum hosti
stias ꝑ peccatis. ¶ Et nota ꝙ licet
manus episcopi iuncte fuerint oleo
cum in presbiterum ordinaretur. ite
rum crismate unguntur cum in epi
scopum consecratur. extra de sacra
unctio. siquidem. per manus opera
per oleum spiritus sanctus. uel gra
tie copia. per balsamum quod oleo
admiscetur in crismate. odor bone
fame designatur. eccle. xxiiij. Quasi
balsamum non mixtum odor meus
quia ergo in operibus episcoporuꝫ
ꝛ aliorum superioruꝫ plusq̄ꝫ alijs in
ferioribus munus spiritus sancti ap
parere ꝛ odor fame sentiri debꝫ. iux
ta illud. ij. ad corinth. ij. christi bo
nus odor sumus deo. nam ꝛ in cele
sti ierarchia superiores angeli supe
rioribus donis et gratia eminent.

lxxxviij.di.ad hoc. ideirco in eorũ consecratione manus altas oleo iun cte.crismate rationabiliter inungun tur. Pollet etiam crismate confirma tur. ut pollicis impositio cunctis ꝑ ficiat ad salutem. Nempe in ueteri testamento non solũ ungebatur sa cerdos. uerum etiã rex ꝛ propheta sicut in li.reg.habetur. unde domi nus precepit helie. uade ꝛ reuertere in domum tuam per desertum i da mascũ. cũq̃ perueneris illuc unges azahel in rege super syriam. ꝛ Jeu fi lium nausi unges regẽ super israhel Heliseum autẽ filium saphat qui ẽ de abel unges prophetam pro te. Samuel quoq̃ unxit dauid in regẽ Sed post ꝯ ihesus nazarenus quem unxit deus spiritu sancto.sicut in ac tibus apostolorũ legitur. unctus ẽ oleo pre consortibus suis.qui scḋm apostolum est caput ecclesie que est corpus ipsius. principis unctio a ca pite ad brachiũ est traslata.ut prin ceps a tempore christi non ungatur in capite sed in brachio siue i hume ro uel in armo. in quibus principa tus cõgrue designatur. iuxta quod legitur.factus est principatus super humerum eius ꝛc.ad quod etiam si gnandum Samuel fecit poni armũ ante Saul.cui dederat locum in ca pite mense ante eos qui fuerunt inui tati. in capite uero pontificis sacra mẽtalis est delinitõ obseruata. quia personã capitis.s.christi qui est ca put ecclesie in pontificali officio re presentat. ¶ Differt aũt inter põti ficis ꝛ pricipis unctionẽ.quia caput pontificis crismate consecratur.bra chiũ uero principis oleo delinitur. ut ostendatur quanta sit differẽtia inter autoritatẽ pontificis ꝛ princi pis potestatẽ. ¶ Et nota ꝙ sicut in euangelio legitur. quidã paterfa milias uocauit seruos suos ꝛ dedit illis decem mnas. Siquidẽ uocatio

serui est canonica electio episcopi. que fit secundũ uocationẽ domini uocantis aaron. extra de elec. transl missa.Mna datur ei quando is qui sibi manus imposuit dat ei textum euangelij dicẽs.uade predica. ꝛ ipse cum primo ingreditur ciuitatẽ suã prefert euangelium in pectore suo. iuxta morem quarũdam ecclesiarũ ostendens quasi negotiator mnam suam. in quibusdam etiam ecclesijs cum archiepiscopus dat illi uirgam dicit.uade predica. ꝛ ille statim be nedicit populũ. in quo signatur ꝙ moyses cũ uirga missus est in egip tum. ¶ Rursus episcopi in die sue consecratõnis cõsueuerunt equitare equos albis pãnis coopertos.repre sentãtes illud quod legitur in apo. xix.c.exercitus qui sũt in celo sequũ tur illum in equis albis. siquidem exercitus qui sunt in celo sunt boni ꝛ iusti uiri ꝛ prelati qui cottidie se quũtur pro celestibus deum in om nibus bonis operibus.qui ideo di cuntur esse in celo.quia sola celestia diligũt ꝛ querũt.unde apostolꝰ.nr̃a cõuersatio in celis ẽ. hij exercitus.id est boni ꝛ iusti uiri ꝛ prelati sequũt ihesũ quãdo.s.expugnãt in se uicia p correctionẽ. ꝛ in p̃mis p admo nitionẽ. unde Jac.qui conuerti fece rit peccatorẽ ab errore uie sue. libe rabit animã suã a morte ꝛc.iusti ex ercitus sũt in equis albis.i.ꝛ in cor poribꝰ castis. Corpora bonoꝝ dicũ tur equi.q̃ sicut equi dirigũt scḋm uoluntatẽ sessoris. ita iustorum cor pora regunt scḋm uoluntatẽ christi isti equi debent esse albi. siue albis operti.id est corpora iustorũ ꝛ pre latorum debent esse casta ꝛ munda si enim casta non fuerint christum sequi nõ poterũt. ꝛ petrus.christus passus est ꝓ nobis.nobis relinquẽs exemplũ ut sequini uestigia eiꝰ ꝛc. Sed ꝛ clerici sancte romane ecclesie

et concessione constantini imperato ris. xcvj. di. constantinus. equitant equos decoratos liteaminibus can didissimi coloris q̄ die debeat epus consecrari. et quare coder euangelij ponitur super humeros consecrādi dicetur in scda parte sub ti. de epi scopo. ¶ Septimo loco dicendum ē de unctione ecclesie altaris calicis et aliorum ministeriorum ecclesie. que secundum morem dum dedicantur inunguntur. extra de sacra unctio. non solum ex mandato legis diuine uerum etiam exemplo beati Siluestri qui quando consecrabat altare illō crismate pungebat. precepit eni do minus moysi ut faceret oleum uncti onis de quo ungeret tabernaculum testimonij. mensam archam testamē ti. candelabrum et suppellectilia. exo. xxx. et. xl. c. et alia ut premissum est. Que unctiōes sunt in rebus iunctis ut maior reuerētia exhibeatur et ma ior eis gratia infundatur. de his unc tionibus in suis locis dictum est et dicetur. ¶ Uerum unctionis sacra mentum aliud quod efficit et figurat tam in nouo q̄ in ueteri testamento extra. de sacra unctio. unde nō iuda isat ecclesia cum unctionis celebrat sacramētum. sicut aliqui antiqui mē tiuntur. qui nec scripturas nec dei nouere uirtutes. De unctionibus ec clesie et altaris in suis titulis dictum est. ¶ Patena siquidem consecratur et inungitur ad aministrationem cor poris christi. qui in ara crucis pro omnium salute imolari elegit. nam et omnipotens deus asperiam simila ginem in patenis aureis et argenteis ad altare suum deferri iussit. ¶ Ca lix quoque consecratur et inungitur. ut gratia spiritus sancti perficiatur nouum sepulchrum corporis et san guinis christi. et ipse dignetur illum sua uirtute perfundere. qui calicem melchisedech famuli sui pfudit.

Octauo de extrema unctione que. f. ex institutione felicis pape quarti. et ex precepto Jacobi apostoli dat laborantibus in extremis. dicendum est. de qua dicunt quidam q̄ illa nō ē ita pprie sacramentū. sicut crisma tio que fit in fronte uel alia. quia si cut asserunt iterari potest. cū sit ora tio super hominem quod in sacris non contingit. d: consecrati. di. iiij. ostenditur. et nota. de cōsecra. di. v. c. i. ¶ Sane hec unctio per solum sa cerdotem fieri potest si plures adesse non possunt. extra. de uerbo. sig. quesiuit. per quam quidem uenialia remittuntur. iuxta illud Jac. infirma tur quis ex uobis. ut supra. Fit autē unctio hec in diuersis corporis mē bris. propter causas que ex oratōni bus que tunc dicuntur et colliguntur et spetialiter in illis in quibus quinque sensus hominis uigent. ut quicqd p illos ifirmus deliquit. per huius un ctionis uirtutem aboleatur. ¶ In quibusdam ordinarijs legitur q̄ iu i gendus debet esse admonitus. prius. annorum. et q̄ egrotans semel dumta xat debet in anno inungi. licet pluri es egrotet. et q̄ nullus inungendus nisi q̄ prius compos mētis existens uerbis aut signis illud postulauerit xxvj. q. vj. is q̄. et. c. se. ex. ō sen. s no bis. et q̄ nō debēt scapul' iungi. q̄ i baptis. no fuerūt inuncte. et a modo ministerio carēt. et q̄ cōfirmat' non debent iungi in fronte s, in tiporibus. nec pbiteri man' ungi debēt iterum si exterius. q̄ i ordinatōe eius interi us iuncte fuerūt. et q̄ ab epo semel i unct' nō debet ppter eius reuerētiam ulterius p presbiterū ibi iungi. ex. ō tēpo. or. cū distribuēdis. de cōse. di. ij. c. fi. et q̄ si eger iunctus cōualescit loca iuncta lauent'. et aqua lotiōis in ignē piciat'. si uero decedat nō laue tur corpus ppter recentē unctionem et q̄ si eger in extrema laborat cito

ungatur. ne inunctus decedat. v. di. baptisati. Quidam etiam penitentes ꝛ morituri cilicium induunt. et sternūtur in cinere. ut dicetur in sexta parte sub quarta feria in capite ieiuniorum. ¶ Nono cimiteriū qḋ eisdem gaudet priuilegijs cum ecclesia cōsecratur ꝛ benedicitur. xvij. q. iiij. si quis contumax. et. c. se. extra. de consecra. eccle. consuluisti. extra de immuni. eccle. in Rica. et. c. cum ecclesia. sicut dominus benedixit ꝑ manus seruorum suorum. Abrahe ysaac ꝛ Jacob. terram a filijs effrem causa sepulture comparatam. Benedicitur autem ut ulterius desinat illic imundorum spirituum habitatō esse. et fidelium corpora ibi usq; in diez iudicij requiescant in pace. nisi paganorum uel infidelium uel etiaz excōmunicatorum corpora ibi fuerint humata. donec inde fuerint electa. de consecra. di. i. ecclesiam. i. ꝛ. ij. extra. de sepul. sacris. Jllud etiaz nota ꝙ palle altaris uestimenta sacerdotalia ꝛ huiusmodi ecclesiasticalis ornamenta benedicenda sunt. Legimus eni de consecra. di. i. §. i. Moysen ex precepto domini tabernaculum diuinis precibus sacrasse cum mensa ꝛ altari ꝛ uasis ꝛ utensilibus ad diuinum cultum explendum. Si ergo iudei qui legis ꝛ futurorū umbre seruiebāt hec agebant. hebreo. viij. et. x. c. quantomagis nos quib⁹ ueritas per christum patefacta est hoc agere debemus. ꝛ hoc per epos sacratos ꝛ nō ꝑ coepiscopos. lxviij. di. quāuis. unde legitur exodi. pe. c. Cūcta uasa mysterij benedixit moyses. ꝛ si sacre uesti pecia uel filum adiungatur non ideo benedictionē iterari debere iuris testimonio cōprobatur. ar. institu. de re. di. §. cum ex aliena. ꝛ. §. qui tamen. ex. de conse. eccle. ꝙ in dubijs. Quare autez res huiusmodi ꝛ similes benedicantur. ex earuz benedictionibus colligitur euidenter. De uestibus uero sacris dicetur in ꝓhemio tertie partis. et attende quia benedictio seu consecratio ecclesie ꝛ uestium ꝛ ornamentoruz ecclesiasticoruz non fit eo ꝙ illa sint gratie susceptiua. cuz illa sint inanimata. sed hoc noscitur itroductum. quia sicut ꝛ homines sic ꝛ illa per benedictionez ꝛ consecrationez diuino cultui habilitātur. ꝛ idonea ꝛ maioris reuerentie efficiūtur. Personis uero per unctionez ꝛ benedictionez maior gratia infunditur. quidam autē in ornamentorū benedictione manus suspendūt. de quo dicet᷑ in scḋa parte sub ti. de diacono. ¶ Decimo esset de cōsecratione uirginum dicendum. sed de hoc in prohemio secūde partis agetur.

¶ De eccl'iasticis sacramētis. Rica.

Circa ecclesiastica sacramēta notandū est ꝙ secundū Grego. i. q. i. multi. Sacramentū est in aliqua celebratiōe cuz res gesta ita fit ut aliq̊d significare rei accepimus ꝙ sancte. id est digne accipiendū est. Mysteriū uero est qḋ occulte ꝛ inuisibiliter oꝑatur spūs sāctus. ita ꝙ oꝑando significat. ꝛ scificando bndicit. mysteriū eni est in sacramentis. ministeriū dicit᷑ in ornamētis. sȝ ꝛ scḋm Aug. de cōse. di. ij. sacrificiū. ꝛ. c. signū. Sacramentuz ē inuisibis gr̄e uisibilis forma. Itē sacrificiū uisibile inuisibile sacramentum. Itē idē signū est res ꝓter spēm quā igerit sensib⁹ aliqḋ aliud ex se faciēs i cognitionē uenire. Dicit᷑ etiā sacramētū sacre rei signū. ul' sacrū secretū de hoc etiā in q̄rta ꝑte sub sexta ꝑticula canonis dicet᷑. sub v̄bo. mysteriū fidei. ꝛ sub ti. ḋ oblatōe. Sane quedam sunt sacramēta necessitatis tantū. q̄daz dignitatis ꝛ necessitatis

quedam ordinis et necessitatis. [illegible]
dam dignitatis et uoluntatis q[illegible]
uero uoluntatis tantum. Sac[illegible]
tum necessitatis tantum est bapt[illegible]
qui i summa necessitate a quoc[illegible]
dum tamen in forma ecclesie co[illegible]
proficit ad salutem. de sum. trin. [illegible]
c. i. §. penulti. xxij. di. §. uerum. e[illegible]
cit necessitatis. qz sine eo nemo [illegible]
uari potest. si ex cõtemptu defera[illegible]
¶ De hoc sacramento in. iij. parte [illegible]
sabbato sancto dicetur. Sacrame[illegible]
dignitatis et necessitatis est cõfir[illegible]
tio dignitatis. quia a solo episco[illegible]
confertur. extra de consue. quan[illegible]
de sacra uncti. c. i. Necessitatis q[illegible]
ex contemptu illud dimittens nõ [illegible]
uatur. ut i predicto. c. quãto. d[illegible]
etiã sub dicto sabbato dicet. Sa[illegible]
mẽta uero ordinis et necessitatis [illegible]
penitẽtia eucharistia. et extrema u[illegible]
tio. Ordina quia tantum a rite or[illegible]
natis secundũ claues ecclesie da[illegible]
bent. nisi in necessitate in qua q[illegible]
potest etiaz laico cõfiteri. Necessi[illegible]
tis quoniam ex cõtemptu illa dimit[illegible]
tens saluari non põt. De peniten[illegible]
uide i sexta parte. sub ti. de quinta
feria cene domini. Et diximus in re
portorio nostro sub ti. de peni. et re
mis. De eucharistia in quarta parte
sub canone dicetur. De extrema unc
tione in precedenti ti. dictũ ẽ. Sac[illegible]
mentum uero dignitatis et uolunt[illegible]
tis est ordo dignitatis quia a sol[illegible]
episcopis confertur. uel quia nõ m[illegible]
dignus. et digne ad illum assumẽd[illegible]
eit. extra. de sum. trini. c. i. in fi. Uol[illegible]
tatis quia sine illo quis saluari p[illegible]
extra de epis. qui re. epis. c. i. et. i. q[illegible]
§. sed notandum. et. §. ecce cum [illegible]
hoc dicetur in prohemio secunde p[illegible]
tis. Sacramentum uoluntatis tan[illegible]
est matrimonium. et dicitur uolunta
tis quia sine illo quis saluari potest.
Non enim expedit homini ad regna
celorũ tendere uolenti nubere. xxxij.

q. iiij. tunc saluabitur. Circa qd
notandum est q secunduz canones
xxxiij. q. iiij. non oportet. ex. de fer.
capellanus. solemnitas nuptiarum
facienda nõ est a. lxx. quod est tẽpus
tristicie usq ad octauaz pasche. nec
tribus ebdomadis ante festum san
cti Johannis. sed secundum consue
tudinem ecclesie generalis matrimo
niuz publice contrahitur in ecclesia
a crastina dominice in albis. uidez
ab octaua die pasche usq ad primũ
diem rogationuz. et in prima die ro
gationuz in mane clauditur hec solẽ
nitas. et durat phibitio usq ad octa
uum diez post penthecost. inclusiue
et sic loquitur Clemens papa in sua
epistola decretal. ex. de fer. capella
nus. a prima quoq dominica aduẽ
tus usq ad epiphaniã non debent
nuptie celebrari. ut in pdicto. c. non
oportet. xxxiij. q. iiij. nec etiã fierent
usq ad octauam epiphanie. nisi qa
dominus nuptias cum sui presentia
cum etiam miraculo decorauit. Un
de tunc cantatur. hodie celesti spon
so iuncta est ecclesia. quidaz tamen
dicunt sanctius esse q hec phibitio
usq ad octauaz ipsius festi extẽdat
sicut et officium cõuersionis aque in
uinuz in nuptijs. In premissis ergo
tẽporibus matrimonia non contra
hũtur. quoniam ipsa tempora sunt
orationi deputata. et ideo debet tuc
homo a lecto uxorio sequestrari. ge
neraliter enim tẽpore quo abstinet
a nuptijs. abstinendum est etiam a
coniugali amplexu. xxxiij. q. iiij. per
totum. nisi forte ob fragilitatem hu
manitatis uir ab uxore poscat con
iugale debitum. uel econuerso. quo
niam poscenti soluendum est. quia
secundum apostolum. extra. de con
uer. coniugat. quoddam. uir non ha
bet potestatez corporis sui sed mulí
er. et econuerso. licz aũt solẽnitas nup
tiaruz premissis tpibus iterdicta sit

quocūq; tamē tempore matrimōiuz legitime per uerba de presenti cōtia ctuz tenet. ꝙ uero statutū fuit in ca none. xxxiij. q. iiij. nō oportet. ꝙ tribus septimanis precedētibus festuz beati Johānis baptiste nuptie non celebrētur. iō factuz fuit ut orationi liberius uacetur. īstituerat eni ecclesia prius duas q̄dragesimas preter maiorē. unā ante natale dn̄i q̄ cōiter uocatur sci martini. ⁊ durabat usq; ad natale. Aliam scilz. xl dierū ante festū beati Johānis baptiste. in q̄b⁹ uacandū erat orōnibus elemosinis ⁊ ieiunijs. sed propter hominū fragilitatē ille due ad unā sunt redacte. et iteruz illa diuisa est in tres ebdomadas aduentus. ⁊ tres añ natiuitatē sci Johānis. in quib⁹ est ieiunandū ⁊ a nuptijs est abstinendū. porro secundū beatuz Isido. ca. q. se mne. femine dū maritātur ideo uelātur ut nouerint se semp̱ uiris suis subditas esse. Et q2 rebecca uiso ysaac se uelauit. Item iō nubētes post bn̄dictionez uitta uno inuicē uiculo copulantur. ne cōpagem id est fidē unitatis cōiugalis dirūpant. eadē uero uitta candida purpureoq; colore p̱miscetur. q2 candorē mundicia uite. purpura ad sanguinis posteritatē adhibetur. ut hoc signo ⁊ ɔtinētia ⁊ lex ɔtinendi ab utrisq; ad tēpus admoneatur. ⁊ post hoc ad reddendū debitū nō egetur. ¶ Itē ꝙ in p̄mis annulis a spōso spōse datur. fit nimirū ꝓpter mutue dilectōis signū. uel ꝓpter id magis ut pignore. id ē signo eoꝝ corda iungātur. Unde ⁊ in q̄rto digito iō annulus inseritur. q2 in eo uena quedā ut fert̄ sāguinis ad cor usq; p̱uenit. Itē prothcus quidam sapiēs primū ob amorē signū ferreū annulū fecit. ⁊ inibi adamantem inclusit ⁊ inde subarrare sponsas instituit. quia sicut ferrū oīa domat. sic amor omīa uincit. q̄m nihil amoris furore uehemētius. in auten. de nuptijs. ⁊ sicut adamas est infrāgibilis sic ⁊ amor est īsuperabilis. Fortis ē eni ut mors dilectio. ideoq; ī digito annularis in quem uena procedit a corde illū portare instituit. Postmoduz uero pro ferreis sunt aurei ɔstituti. ⁊ pro adamāti gēmis ornati. q2 sicut aurum cetera metalla. sic amor uniuersa bona precellit. ⁊ sicut aurū gēma decoratur. sic cōiugalis amor ceteris uirtutibus adornatur. Nuptie aūt scdm̄ Ambro. ca. q̄one. nec illud. dicte sunt a nubendo. ille eni q̄ nubūt caput propter uerecundiam obnubere nō loqui solent. unde et rebecca uiso ysaac cui despōsari debebat caput obnubere cepit. xxxij. q. ij. honoratur. in. fi. Uerecūdia nāq; debet precedere nuptias quo ipsum cōiugiuz plus uerecūdia cōmendet ⁊ magis expetita debet uideri a uiro ꝙ ipsa uirum expetijsse. Sed secū duz Hieronimū ca. q̄one. ɔnubia. Cōnubia legitima peccato peccata carent. non tn̄ tempe illo quo actus cōiugalis gerūtur penitētia spūs scī datur. etia si propheta esse uideatur qui officio generatōnis obsequitur ¶ Notanaū etiam est ꝙ triplex spirituale sacramentū in carnali matrimonio ɔsumato designatur. ¶ Primuz sacramentū est unio fidelis anime ad deum. p̱ fidez dilectionē ⁊ caritatē. siue unio uolūtatis. s. caritas q̄ cōsistit in spiritu inter deū ⁊ iustā animā. ex̄. de biga. debitum. Unde apostolus. q̄ adheret deo un⁹ spūs eit cū illo. hoc sacramētū significat̄ p̱ cōiunctionez animoꝝ habitam in p̄ma despōsatōe carnalis m̄rimonij Secundum est unio humane nature ad deum. que facta est in utero uirginali per incarnationem uerbi dei. siue nature conformitas que consistit in carne inter christum ⁊ sanctā ecclesiam. de consecra. distinc. ij. in

christo patre. ad quod pertinet illud
uerbum caro factum est ⁊c. hoc sa
cramentum designatur in matrimo
nio carnali per coniunctionem corpo
rum consumato. non quod ipsa coniun
ctio in qua spiritus sanctus non ad
est illud designet. sed per ipsum actum
consumatum significatur. ¶ Terci
um sacramentum est ecclesie unitas
ex omnibus gentibus collecta. ⁊ uni
uiro scilicet christo subiecta. xxvj. dis
tinc. acutius. hoc sacramentum sig
nificatur in eo qui unicam tantum
⁊ uirginem habuit uxorē facto post
modum clerico ⁊ ordinato. ubi uero
quis ad bigamiam siue ad secundum
matrimonium transit iam ab unita
te recedit. quia carnem suam in plu
res diuidit. et sic huius tertij sacra
menti signatio in eo non cadit. quare
promoueri nō potest. nam promotus
unitatē significare nō potest. propter
ea per secundū matrimoniū recedit a
prioris coniunctione matrimonij. Ec
clesia uero ex quo se christo coniunxit
nunquam ab eo discessit. nec ab ea chri
stus. Bigamus ergo talē unitatem si
gnificare nō potest. unde merito pro
pter huius sacramēti defectum pro
moueri nō potest. ex. de secun. nup.
c. i. ⁊ c. uir. ⁊ xxxij. q. de his. quod illud
etiā nota. quod sicut statutū est in cōci
lio carthaginen. xxv. di. sponsus. et
xxiij. di. sponsa. spōsus ⁊ sposa bñdi
cēdi a parētibus uel a paranimphis of
ferant ecclesie sacerdoti. accepta autē
benedictiōe eadē nocte pro reuerētia
bñdictiōis in uirginitate permaneant
¶ Ceterū nuptie benedicēde sunt a
sacerdote cū precibus ⁊ oblatōnibus
ex institutiōe Euarisci pape xxx. q. v.
c. i. Uerūtamen uir ⁊ mulier ad biga
miā transiēs matrimonium contrahē
do nō debz a presbitero bndici. ex. de
secun. nup. c. i. ⁊ c. v. s. xxxj. q. i. de hu
qui. quia cū alia uice benedicti sunt
eorum benedictio iterari nō debz. Nō

ergo debent nuptie bñdici nisi ubi
uirgo cū uirgine contrahit. propter rati
ones que ponitur in prohemio secunde
partis. Immo presbiter qui benedictio
nem cū secunda uxore celebrauerit of
ficio ⁊ bñficio suspēsus est ad sedem
apostolicam mittendus. quod quidē ad ex
hortationē cōtinētie nō. est introdu
ctum. secundum quorundam locorum cōsue
tudinē. si quis contrahit cū secunda uir
gine benedictio iteratur. ⁊ hoc si dñs
papa sciat ⁊ tolleret. alioquin nō ualz
¶ Dicūt etiā quidā quod si aliqui uirgi
nes cōtrahētes nō fuerint benedicti
facti bigami iterū cōtrahendo pote
rūt bñdici. sz ⁊ si cōtrahētes fuerint
benedicti licz se non cognouerit car
naliter. nō ideo iterū contrahētes bene
dicentur. De benedictione uirginu di
cetur in prohemio secunde partis. ¶ Notan
dum autē est quod unū sacramentū dignius
est alio quatuor modis. scilz ratione effi
catie ut baptismus. ratione sanctitatis ut
eucharistia. de cōsecra. di. ij. nihil. ra
tiōe significatiōis ut cōiugiū. Quidā
tamen nō approbāt istū modū. ⁊ ratione cō
ferētis. ut confirmatō ⁊ ordo. ¶ Sed
queritur quare instituta sunt sacramēta.
quia sine illis potuisset deus humano
generi uitā eternam ⁊ grām donasse
Responsio propter tria. primo propter humi
liationē. ut dū homo ex dei precepto
se rebus insensibilibus ⁊ se inferioribus
reuerenter subicit. ex hac obediētia
magis apud deū meretur. Secundo propter
eruditionē. ut per id quod foris in specie
uisibili cernitur ad inuisibilē uirtutē que
interius ē agnoscendā mēs erudiatur
Tertio propter exercitationē quia cū homo
ociosus esse nō debeat proponitur ei
utilis ⁊ salubris exercitatio in sacra
mentis. qua uanam et noxiam decli
net occupationem. Iuxta illud. Sē
per aliquid boni operis facito. ut
diabolus inueniat te occupatum. de
cōsecra. di. ij. nunquam. Nō ergo debet
obmitti. put i pcedēti ti. dictū est.

Incipit liber secundus. de ministris et ordinibus ecclesiasticis et de eorum officijs.

In hac secunda pte de ministris et ordinibus ecclesiasticis eorumque officijs tractare preuidimus. premittentes quod tres sût secte famose videlz gêtilium. hebreorum et christianorum. ¶ Prima est erroris. ¶ Secunda veritatis. ¶ Tercia ueritatis et salutis. ¶ In prima naufragamur. In secûda a periculo eripimur. In tercia saluamur. ¶ Prima secta dicitur a secando. quia secat id est separat nos a deo. Secunda et tercia a secando et tenêdo quoniam illuminat saluat et liberat. christianorû persone. tam seculares quâ ecclesiastice ab alijs duabus sectis sumpte sunt. hebrea uidelicet et gentili. Sicut eniz apud nos duo sunt genera personarum. scilicz laicales et ecclesiastice. xij. q. i. duo. sic et apud gêtiles et hebreos. Apud gentiles quidem seculares persone erant hee monarcha. scilicet imperator romanus. patricij qui et senatores dicebantur ad quoruz arbitriû uniuersa ordinabâtur. reges. duces. comites. presides. prefecti. suffecti. tribuni militum. tribuni plebis. pretores. centuriones. Decuriones. Quaterniôes. diuini iuri questores. ediles. et aule ianitores. Inter poetas uero erant aduocati. Carminuz relatores. Carminû scriptores. Comedi. tragedi. et historiografi. Uates autem qui a ui mentis dictus ê. modo sacerdotem. xxj. dist. cleros. modo prophetam. modo poetam significat secundum Isidorum. In situ temploruz erant apud gentiles archiflamines. prothoflamîes. flamies et sacerdotes. ut iam dicetur. Erant quoqz apud eos uirorû et mulieruz religiosi côuentus. Apud hebreos quoqz eadem erat diuersitas personarum. Alie nâqz erât seculares. alie diuino cultui uidelicz in templo dedicate. In templo erant sûmus sacerdos. ut Melchisedech. minores sacerdotes. leuite natinei luminum extinctores. exorciste. ianitores. et edituj seu cantores. Super populû uero regendum. erat dux populi Moyses et sub eo quos ipse constituerat ad concilium Jetro soceri sui. Erât etiam ciliarche et acontrarche. penthacontrarche et decacontrarche. id est milenarij. centenarij. quinquagenarij. et decani. Cilios enim interpretatur mille et archos princeps. inde ciliarcha id est princeps super mille etacentum. inde etacentarcha. q̇ super centum potestatem habebat. penthacontrarchus dicitur qui preest quinquaginta. pêtha enim quinque sonat. Decanus qui decem. deca enim decem sonat. Apud christianos quoque similis diuersitas reperitur. Et nota quod christiani a christo dicti sunt. Christus uero a crismate. de quo dictuz est in parte prima sub titulo de consecratione. Nomê christianorum primo in antiochia inuentum est. antea enim omnes uocabant discipuli. uel fratres donec apostoli in antiochia concilium fecerunt. xj. q. iij. ad mensam. ¶ Et dicuntur christiani orthodoxi. id ê recte gloriantes. et ut credunt uiuêtes. Nam orthos grece dicitur recte latine et doxa gloria. Dicitur ergo christus a crismate quasi unctus. Ipse autem unctus est eternaliter a deo pre consortibus suis. prout legit in actuû apostoloꝝ. et hoc nomen est oleum effusum. hinc est quod in ueteri testamento sacerdotes et

reges christi nuncupabantur. quia
uncti erant unctione temporali. iux
ta illud. nolite tangere christos me
os. hoc autem nomen christus non
est proprium nomē saluatoris. sed
est communis nuncupatio potesta
tis. est enim commune nomē digni
tatis. Sed hoc nomen Jhesus prop
um est uocabulum persone saluato
ris. quo ab angelo Gabriele in con
ceptione uocatus est. Euāgelista te
stante. uocabis inquit nomen eius
Jhesum. et ab hominibus in circum
cisione. ¶ Et nota q̄ Jhesus dicit
hebraice messias. grece christus. uel
sother. uel sophia. latine unctus. ut
premissum est uel saluator eo q̄ ipe
saluum faciet populum suum a pec
catis eorum. potestatem enim habz
dimittendi peccata. sicut ipse dicit.
uel saluatoris quia ipse nobis salu
tem dedit. Si enim precepta eius s̄
uauerimus uitam eternam posside
bimus. Hoc autem nomē Jhes⁹ por
phirius philosophus greca et latina
ligua peritus scribebat latine ihesus
grece uero per. h. quaz greci pro. i.
longa sonant. Unde et quidam pro
ferunt gysus. latini uero pro e loga.
Rectius ergo uidetur sic esse pigen
dum ihesus p grecam abbreuiatio
nem q̄s ihesus per latinam aspiratio
nem. Sed et hoc nomen christus. cū
sit grecū greca scribitur abbreuiati
one sic christus. Nam greci ponunt
x. pro chi. puero pro. r. et. c. pro. s.
Sic autem scribitur p. s. latina ter
minatione finitur ergo si longo sce
mate scribitur sic per aspiratōnem
pingatur christus. ¶ Circa nomi
na autez christi notandum est q̄ q̄
dam ex ipsis dicuntur de christo re
latiue seu quasi relatiue. ut pastor
sponsus et mediator. quedā non re
latiue. ut homo. quedaz trāslatiue.
ut agnus. ouis. uitul⁹. serpēs. aries.
leo. uermis. Et quedam cū sint uiti

tutione relatiua sunt et p̄rogatiua
priuilegia appropriata ut christus.
ihesus autem est proprie propriū no
men eius ut premissum est. Uocat
etiam christus alpha. et o. id est pri
cipium et finis. et hebraice emanuel.
quod est nobiscum deus iterpreta
tum. Nobiscum enim est per presē
tiam maiestatis per participationē
ueritatis. et per uinculum caritatis.
et per adimpletionem uirtutis. Uo
catur propterea uia ueritas et uita.
Johannis. xiiij. uia in exemplo. uel
p̄cepto. Ueritas in promissio. uita i
premio. Sabaoth uero id est de⁹ ex
ercituū. adonay quod est domine.
athanathos id est immortalis. kyri
os id est dominus. theon id ē deus.
panthographon id est pater dispo
nens uel perfectus. Homousion id ē
unius essentie nomina sunt dei. non
tantum persone christi. de cōse. dis.
ii ego. Uocatur propterea christus
secundum Jsayam admirabilis con
siliarius. deus. fortis. pater futuri se
culi. princeps pacis. admirabilis in
incarnatione. Consiliarius in inte
gra rerum cognitione. deus rerum
creatione. fortis in rerum dispositi
one. pater futuri seculi in meritoruz
retributione. princeps pacis dicit.
Uel quia fuit mediator dei et homi
num. uel etiam hominum et angelo
rum. uel quia confert illis pacem q̄
exuperat omnem sensum cuius pac
non erit finis. uocatur etiam christ⁹
ineffabili nomine thetragramathō.
id est quatuor litterarum. que sunt
ioth. hee. uau. heth. que sunt apud
nos. i. e. u. he. est ergo nomē. ieuhe.
quod dicitur ineffabile. nō quia nō
ualeat fari. sed quia non est de⁹ hoc
nomine nisi in arduis inuocandis.
uł q̄a eius sīia sufficiēt neq̄at expli
cari. Cui⁹ iterp̄tatio ē talis ioth pri
cipiū ge. iste. uau. passiōis. heth uite
quasi iste ē p̄ncipiuz uite passionis.

Genitiuus more grecorum ponitur pro ablatiuo. passionis pro passiõe id est per passionē. Quomodo autē uita nra a ipsi⁹ morte dependeat nos possumus intueri. De hoc dicetur in tercia parte sub titulo de indumentis legalib⁹. Hoc aūt nomen deus appropriatur patri ꝛ filio ꝛ spiritui sancto prout in simbulo Athanasii legitur. Quamuis etiam qñq3 ad alias personas extendatur. Iuxta illud. Diis non detrahes. extra de hereticis. cum ex iniuncto. xi. q. i. ex sacerdotibus. Et alibi applica illuz ad eos. Et apostolus. Nam et si sunt q dicantur dii. siue in celo. siue in terra nobis tantū un⁹ deus pr ex quo omnia et idem si nostrum euangelium est opertum in hijs qui pereunt est opertum in quibus deus hui⁹ seculi excecauit mentes infideliū. ¶ Rursus ihesus dictus est nazaren⁹ a quodam uico galilee. Deus dictus est propter unicam cum patre substantiam. Dominus uero dicitur propter seruientem creaturam. Deus et homo dicitur quia uerbum ꝛ caro. Uerbū dicitur quia pater per eum omia condidit i. ue iussit. Imago dicitur propter parem similitudinem patris. Siquidem apud christianos seclares psone laici dicūt. Laos eniz grece dicitur populus latine. Clerici calea sunt que in ecclesia deseruiūt. uel ipsum regunt. a cleros quod est sors prout iam dicetur. Hec autem subdiuiduntur in monachos id est in singulariter degentes. xvi. q. i. si cupis. nam monos grece dicitur singularis latine. ꝛ alios religiosos.

¶ Sunt autez quatuor genera monachorum. Alii sunt cenobite qui uidelicet in communi monasterii regula ꝛ uita obedietie maiorum deseruiunt. Alii sunt anachorite. Qui uidelicet edificant solitudines. ꝛ ꝙ uis in comuni uita positi. priuate tamē contēplationi uacāt alij sūt heremite. qui uideliz solitarie in desertis degunt. alii sunt girouagi. id est uagabundi ꝛ circumcelliones xxiii. q. v. c. i. ¶ Religio uero dicta ē quia per eam uni deo religamur. ad diuinum cultum uinculo seruiendi et in clericos seculares qui in usurpato nomine seculares dicuntur. extra de offici. ordin. licet. ad differentiaz regularium. qui proprio carēt. quod non contigit in illis. nam ꝛ secuduz Augus. xvi. q. i. legi. Bon⁹ monach⁹ uix bonum clericum facit. ¶ Sed ꝛ ecclesiarum personarum duo sut genera. Naz aliud est dignitatis. aliud ordinis. Dignitatis ut papa. patriarcha. primas. archiepiscopus. siue metropolitanus. quod idem est episcopus. Archidiacon⁹. ꝛ archipresbiteri. et prepositus. Quamuis omnes qui presūt prepositi generaliter rite uocet. extra de ꝟbo. signi. quia. In choro uero psōe sūt decan⁹. subdecanus. cantor siue precantor. succentor. thezaurarius. siue sacrista. archiacola. et huiusmodi. Dignitates autem ut et ordines a lege originem ꝛ exempla traxerunt Iuxta illud Constitues eos principes super omnem terram. quanquam quidaz dicunt dignitates a gētilitate sumpsisse inicium. ¶ Ordines autem p o ne sūt sacerdos diaco. ꝛ ceteri quos inferius prosequimur. ¶ Qualiter a ueteri ritu taz gentilium ꝙ hebreorum ad cultum presentis ecclesie translatio personarum facta sit. ꝛ q̄liter ab illis persone dignitatum in ecclesia originem habuerunt. Breuiter uideamus. ꝛ quidem domin⁹ papa qui pater uel custos patrum est uicem gerit summi pōtificis. Romanus iperator monarche similitudinem gerit. Senatoria ꝛ patriciorum dignitas manet in ecclesia in q̄tuor patriarchis. ꝛ in ecclesia romana in

cardinalibus.lxxxvj.di. cõſtãtinus.
primates qui tribus archiepiſcopiſ
preeſſe habent.regem exprimunt q̇
tribus ducibus preeſt. Metropoli
tani ſeu archiepiſcopi ducibus com
parantur. qui pluribus comitibus
preſũt. ſicut illi pluribus epiſcopis
pelagius tamẽ papa dicit. vj.q uj.
ſcitote.ꝙ una prouincia habet regẽ
⁊ metropolitanuꝫ.epiſcopi comituꝫ
ſimilitudinem gerunt. ❡ Coepiſco
pi quorũ poteſtas ſublata ẽ. lxviij.
di.quãuis.⁊.c.cor epiſcopi.preſidũ
⁊ prefectoruꝫ.prepoſiti uero ⁊ tribu
nos militum imitantur. archipreſbi
teri tribunos plebis.cancellarij pre
tores. Archidiaconi cẽturiones. de
cani decuriones . preſbiteri curati
aduocatos. perſone quoqꝫ ordinuꝫ
ab illis originem habuerunt. Nam
preſbiteri uices gerunt edilium. dia
coni quaternionuꝫ. Subdiaconi du
um uiroruꝫ. exorciſte queſtores imi
tantur. hoſtiarij aule ianitores.lec
tores carminum relatores. accoliti
carminum ſcriptores. ❡ Sane epi
ſcopalis ordo ſecundum Iſido.xxj.
di.cleros.quadripartitus eſt.uideli
cet in patriarchis. archiepiſcopis.
metropolitãis.atqꝫ epiſcopis. Apo
ſtolica autem ſedes ſicut ait anacle
tus papa.xxij.di.ſacro .caput ⁊ car
do eſt aliarum.quoniam ſicut hoſti
um cardine regitur.ſic illius auctori
tate omnes eccleſie reguntur.⁊ inde
dicti ſunt cardinales per quos tota
eccleſia ſicut hoſtium per cardinem
gubernatur. Illius autem prelatus
papa. id eſt pater patrum uocatur.
⁊ uniuerſalis quia uniuerſe eccleſie
principatur. ⁊ apoſtolicus quia pͥn
cipis apoſtolorum uicefũgitur. ⁊ ſũ
mus pontifex quia caput eſt omniũ
pontificum.a quo illi tanq̃ a capite
membra deſcendunt. ⁊ de cuius ple
nitudine omnes accipiunt quos ip
ſe uocat in parte ſolicitudinis. non

in plenitudinem poteſtatis. extra d̃
uſu pal.ad honorem. Hic eſt melchi
ſedech cuius ſacerdotium non eſt ce
teris comparatuꝫ. ❡ Patriarcha ue
ro greca lingua ſummus patrum in
terpretatur.quia primuꝫ id eſt apo
ſtolicaꝫ retinet locuꝫ.xxj.di . cleros.
⁊ ideo quis ſũmo honore fungitur
tali nomine cenſetur.ſicut romanus
Conſtãtinopolitanus. antiochenus
alexandrinus.hieroſolimitanus. Di
citur etiam patriarcha quaſi pater
arche.id eſt eccleſie. uel patrum pͥn
ceps. archos enim grece princeps i
terpretatur latine. Hic eſt moyſes q̇
aaron in pontificem oleo conſecra
uit.archiepircopus greco uocabulo
dicitur.eo ꝙ ſit ſũmus ſeu princepſ
epiſcoporum.tenet enim uicem apo
ſtolicam.⁊ preſidet tam metropoli
tanis q̃ꝫ ceteris epiſcopis. Metropo
litani ſeu metropolite a menſura ci
uitatum uocantur. Singulis enĩ ꝓ
uincijs preeminent. quorum autori
tati ⁊ doctrine ceteri ſacerdotes ſub
iecti ſunt.ſine quibus nihil reliquis
epiſcopis agere licet. Solicitudo.n.
totius prouincie eis cõmiſſa eſt. Un
de pelagius papa ait.vj. q.iij . ſcito
te.Scitote certam eſſe prouinciaꝫ q̃
habet decem aut undecim ciuitates
⁊ unum regem. ⁊ totidem minores
poteſtates ſub ſe.⁊ unum metropo
litanum.alioſqꝫ ſuffraganeos. deceꝫ
uel undecim epiſcopos iudices. ad
quorum iudicium omnes cauſe epi
ſcoporum ⁊ reliquorum ſacerdotuꝫ
ac ciuitatum referantur. ❡ Omnes
autem ſuperius deſignati ordinea
epiſcoporum ⁊ ſuperiorum.uno eo
dẽqꝫ uocabulo epiſcopi nominant᷑.
Sed priuato nomine quidaꝫ utunt᷑
propter diſtinctionem poteſtatum
quam ſingulariter acceperunt. Epi
ſcopatus uocabulum unde dictum
ſit ſub titulo de epiſcopo dicetur.
porro ſecunduꝫ anacletum papam

xcix. di. prouincie. primates ⁊ patriarche diuersorum nominuз. sed eiusdem forme atq; officij sunt. et ideo quidam primates usurpant sibi nomē patriarche. ut aquilegeñ. ⁊ grandeñ. primaria autem dicta est a primicijs conuersionis ad fideз. ¶ In concilio quoq; affricano ea. di. i. statutum est. ne prime sedis episcopus princeps sacerdotum. aut summus sacerdos. aut aliquid huiusmodi. sз tantuз prime sedis episcopus appelletur. pelagius etiam papa statuit ea. di. nullus. ut nullus patriarcharuз uniuersalitatis uocabulo unq; utat̃ nec aliquis in suis epistolis uniuersalem nominet illū. quia si unus patriarcha uniuersalis dicitur. patriarcharum nomen ceteris derogatur ⁊ subtrahitur. sed hoc summoruз pontificum presulum atq; reliquoruз sacerdotuз institutio in ueteri testamēto sumpsit exordium. ⁊ in nouo est plenius consumata. xxj. di. § i. sūmi nāq; atq; minores sacerdotes a deo ꝑ moysen instituti sunt. ut perpetuus esset cultus tabernaculi. per successores eorum a filijs israhel. Exo. xxvij. David autem ministeria domus dei amplians. ianitores instituit ⁊ cantores. Salomon exorcistas inuenit. sicut sub titulo de sacerdote dicetur. Hec omnia ecclesia in nouo testamento imitata est. ut iam dictū est. habet eniз ianitores quos hostiarios appellamus. pro cantoribus uero lectores simul ⁊ cantores instituit. exorcistas etiam nomine ⁊ officio antiquo manente recepit pro filijs. aaron omnes infra summuз pōtificem sacerdotiuз administrantes consecrati sunt. inter quos quedam discretio est exorta. ut alij appellent̃ simpliciter sacerdotes. alij archipresbiteri. alij episcopi. alij archiepiscopi seu metropolite. alij primates. alij patriarche. alij sūmi pontifices ut premissum est. Que discretio maxime a gentilibus introducta est. q̇ suos flamines. alios simpliciter flamines. alios archiflamines. alios ꝓthoflamines. id est primates appellabant. hij in capite pileuз habebāt in quo erat breuis uirga quã a carnibus sacrificiorū sues arcebāt. pileuз autem ipsum desuper aliq̇d lane habebat. quod cum per estum ferre non possent. filum tantum in capite ferre ceperunt. Unde a filo quo utebantur flamines dicti sunt. quasi filamines. uerum festiuis diebus filo deposito. ꝓ sacerdotij eminentia pileum imponebant. maiorū quoq; ⁊ minorum sacerdotum discretio in nouo testamento ab ipso christo sumpsit exordium. Qui apostolos pro maioribus. discipulos ꝓ minoribus sacerdotibus instituit. petrum uero in summum sacerdotē elegit. apostoli etiam eandeз formā secuti. in singulis ciuitatibus episcopos ⁊ presbiteros ordinauerunt. ꝓut sub titulo de sacerdote dicetur. Leuitas uero ab apostolis legimus ordinatos. Unde ciprian⁹ ait. xciij. di. dominus. Meminisse debent diaconi quoniam episcopos ⁊ prepositos dominus elegit. Diaconos autē post ascensionem domini in celum apostoli sibi constituerunt subdiaconos. ⁊ acolitos tempore ꝓcedente ecclesia sibi constituit. Et sicut canon Clementis pape testatur. lxxx. di. in quibus. beatus petrus episcopos primates uel patriarchas in illis ciuitatibus poni precepit. in quibus olim apud ethnicos siue gentiles erant flamines eorum atq; p̄me legis doctores. in quibus uero olim apud eos erant eorum archiflamines. quos minores reputabant q̃ doctos. primates eorum archiepiscopos institui precepit. et in singulis reliquis ciuitatib⁹ singulos epos

anacletus quo℞ papa ea.di.episco
pi.instituit presbiteros per castella
ꝛ uillas poni ꝛ ordinari. ¶ Ceterū
in Leuit. legitur uoce supna ad moy
sen dictum esse. Loquere ad aaron
homo de semine tuo per familias q̇
habuerit maculā non offerat panes
deo suo. nec accedat ad ministeriaȝ
ei⁹. si cecus fuerit. si claudus uel par
uo uel grandi uel torto na͞o. si frac
to pede. si mancus. si gibbus. si lip
pus. si albuginem habens in oculo
si iugem scabiem. si impetiginem in
corpore. si pōderosus. si languidus.
quia indignum est dare deo quod
dedignatur homo. xlix.di. hinc ete
nim. ꝛ.c. sequenti. in quo instruitur
quales a clericatu sint repellēdi.
Dicuntur autem clerici a cleros gre
ce quod ē sors seu hereditas latine
quasi sint de sorte domini. ul' quasi
dominus sors eorum sit. Juxta illud
prophete. Dominus pars heredita
tis mee. ꝛc̄. xij.q.i. clericus. ꝛ.c. qui
extra de prebend. cum secundum.
Ex quo patet ꝙ nihil extra deuȝ ha
bere debent. sed solum decimas pri
micias ꝛ oblationes. que sunt here
ditates domini accipiant. Siue quia
si sint sorte electi. In ueteri nanq3 te
stamento ꝛ apud gentiles. et clerici
ꝛ sacerdotes sorte ex libris eligeban
tur. et in nouo testamento Mathias
sorte electus est. ¶ Primus autem
clericus factus est petrus. Iniginus
papa composuit clerum. et distribu
it gradus. ¶ Circa coronaȝ clerico
rum tria attendenda sunt. scilicet ca
pitis abrasio. capillorum detrunca
tio. et forme circulatio. ad capitis
abrasionem tria sequuntur. scilicet
mundicie conseruatio. deformatio.
et denudatio. mundicie conseruatō
quia ex capillis sordes in capite ag
gregantur. Deformatio. quia capil
li ad ornatum sunt. significat ergo
tonsura mundam et non formabilē
uitam. id est ꝙ clerici debent habe
re munditiam mentis interius. ꝛ nō
formabilem uitam id est non exqui
situm habitum exterius. secundum
Dionisium in ecclesiastica ierarchia
Rasura quoq3 et tonsura capilloruȝ
est depositio omnium temporaliuȝ.
Clerici enim uictu et uestitu conten
ti omnia communia habere debent
xij.q.i. clericus. ꝛ.c. dilectissimis. un
de contra apostolum cōmunia non
natriant. Sed caput desuper in mo
dum spere radant. xxiij.di. prohibi
te. Denudatio autem ipsa superio
ris partis capitis nullum debere es
se medium inter nos ꝛ deum demō
strat. ut reuelata facie gloriam do
mini libere contemplemur. ¶ Rur
sus radimus caput relictis inferius
in modum corone capillis. quia ca
put mentem signat. ¶ Capilli uero
seculares cogitationes. Sicut ergo
caput mundatur superius a capillis
ita mens nostra dum superiora. id
est celestia cogitat a secularibus co
gitationibus mundari debet. sed
pars inferior capillos habet. Quia
non est prohibitum aliquando de
secularibus cogitare. sine quibus ui
ta presens duci non potest. i. qōne.
i. si quis obiecerit. ¶ Circa detrun
cationem capillorum notanduȝ est
quia illa significat quod clerici om
nes superfluas cogitationes debent
a mente abscindere. Abtonso igitur
capite et patētibus auribus incede
re debent. ne capilli crescendo aures
operiant et oculos impediant. xxiij.
di. non liceat. quoniam prouiden
dum est ne seculares cogitationes
aures ꝛ mentis oculos impediendo
nos ad secularia trahant. Unde ca
pillos super aures tondeamus. ut
quinq3 capitis sensus expeditius ad
dei seruicium habeamus. Bene igi
tur ad Ezechielem dicitur. xliiij.c.
Sacerdotes caput suuȝ non radent.

neqꝫ comam nutrient. ſed tondẽtes
attondeant capita ſua. Siquidem
ut ait Grego. in paſtorali. libro.ij.
c.xiiij. capilli in capite exteriores
ſunt cogitationes in mente. qui duz
cerebris inſenſibiliter oriuntur. cu
ras uite preſentis exprimunt. que
quia ex negligẽtis ſenſu importune
aliquando prodeunt. quaſi nobis
non ſentiẽtibus procedũt. Quia
ergo ſacerdotes qui ſunt ſacri fideli
um duces ſolicitudines exteriores
habere. nec tamen eis uehemẽter in
cumbere debent. recte caput radere
et comam probibentur nutrire. ut
cogitatione cordis de uita ſubdito
rum. Nec a ſe funditus amputent.
Nec rurſus ad creſcendum nimis re
laxent. et bene ſubditur. tondentes
attondeant capita ſua. ut uidelicet
cure temporales ſolicitudines ⁊ q̃n
tum neceſſe eſt prouideant. et tamẽ
reſcandantur citius. ne in imoderan
tiam excreſcant. Dum ergo per ad
miniſtrationem exterioruz prouidẽ
tia corporis et uita protegitur. et
rurſum per moderatam cordis intẽ
tionem non impeditur. capilli in ca
pite ſacerdotis reſeruantur. ut cutẽ
cooperiant. et reſecantur ne oculos
claudant. ¶ Circa forme circulati
onem ſeu coronam ſciendum eſt.
ꝙ ſit propter multa. ¶ Primo in
ſignum ꝙ chriſtus rex noſter ſeipſũ
in ara crucis oblaturus ſpineam co
ronam portauit. Unde et nos qui
per eandem paſſionem liberari deſi
deramus. dominice paſſionis ſignũ
id eſt formam ſpinee corone quam
ipſe ut ſpinas peccatorum noſtro
rum auferret. in paſſione portauit.
in capite in uerticibus noſtris por
tamus. ut ſicut ille pro nobis. ⁊ nos
pro illo irriſiones et obprobria pa
ratos eſſe libenter ſufferre monſtre
mus. ¶ Secundo circulus capillo
rum. uirtutem equalitatis undiqꝫ

rationi conſentientem deſignat. tũc
enim temporales res bene cogitan
tur ſi conueniant rationi. ¶ Tertio
circularis figura fit. quia hec figura
non habet principium neqꝫ finem.
per quod datur intelligi ꝙ clerici
ſunt miniſtri dei. qui non habuit
principium neqꝫ habebit finem.
Quarto hec figura nulluz habet an
gulum. per quod ſignificatur ꝙ cle
rici non debent habere ſordem in
uita. quoniam ubi angulus ibi ſor
des. ut dicit Bernhardus. Et ꝙ de
bent habere ueritatem in doctrina.
quoniaz ueritas angulos non amat.
ut dicit Hieronimus. ¶ Quinto
quia hec figura omnium figurarum
eſt pulcherrima. Unde in hac deus
celeſtes creaturas fecit. per quod ſi
gnificatur ꝙ clerici debent habere
pulchritudinem interius in mente.
et exterius in conuerſatione. ¶ Sex
to quia hec figura eſt omnium ſim
pliciſſima. nam ſecundum aug. nul
la figura ex una linea tantum conſi
ſtit. niſi ſola circularis que unica li
nea clauditur. per quod ſignificatur
ꝙ clerici debent habere ſimplicita
tem columbinam. Iuxta illud. ⁊ ſim
plices ſicut columbe. vj. q. i. ex me
rito. ¶ Septimo corona clericos eſ
ſe ſpecialiter regnum dei demõſtrat
ipſi nãqꝫ ſecũduz Hiero. xij. q. i. duo
ſunt. ſũt reges ⁊ ſacerdotes. id eſt re
gales ſacerdotes. ⁊ ſunt reges. id eſt
ſe ⁊ alios in uirtutibus regẽtes. ⁊ i. a
in deo regnuz habent. ¶ Sane raſu
ra capitis clericoruz fit. ſicut ait Be
da. in hiſtoria angelorum. in memo
ria eius. quia cum beatus petrus in
antiochia predicaret. abraſerunt ſũ
mitatem capitis eius. in contumeliã
nominis criſtiani ⁊ dominice paſſio
nis. quod quidem hodie toti clero
traditur in honorem. Fuerunt tamẽ
qui dicerẽt ꝙ tonſure eccleſiaſtice
uſus a nazareis qui oĩa ueteris legis

custodiunt exortus est. xxiiij.q.iij:
quoddam.v. nazarei. hij enim prius
crine nutrito denuo post magne uite
continentiam caput radebant. et ca
pillos in ignem sacrificium mittebāt
ut perfectionem deuotionis suo do
mino consecrarent. quorū exemplo
ab apostolis introductum est. ut et
nazarei ac sancti dei crine pretonso
innouentur. quāuis olim christiani
a iudeis quasi in obprobriū nazarei
uocarentur. ꝑ eo ꝙ saluator noster
a uico quodam galilee nazarenus ap
pellatus est. potest etiam dici ꝙ usus
tonsure a lege occasionem traxit. Sa
cerdos nāq legis tyaram. id est pile
um ex bisso in modum medie spere
in capite. rex uero coronam gestabat
para uero capitis rasa tyaram. circu
lus crinium designat coronam. ad
notandam ꝙ instituit eos deus ge
nus electum. et regale sacerdotium.
¶ Rursus lex coronam quatuor di
gitorum super mensam et super aure
olam fieri iubebat. ¶ Ceterum ad
Ezechielem dominus dicit. Sume
gladium acutum et educ per caput
tuum et barbam. longitudo nāq ca
pillorum multitudinem significat pec
catorum. Hinc igitur clerici barbas
sibi radere informantur. Rasio nāq
pilorum barbe qui ex superfluis sto
machi prouenire dicuntur humori
bus. designat ꝙ uicia et peccata que
in nobis superflua sunt. resecare de
bemus. ¶ Radimus etiam barbas
ut per innocentiā et humilitatem pu
ri uideamur. et angelis qui semper i
iuuenili etate florent coequemur.
In ieiunijs tamen quandoq capil
los crescere permittimus. quis cogi
tationes que contra deum non sunt
ut est ecclesiam edificare. agrum co
lere. et similia. que tempore abstinē
tie fieri solent prohiberi non debēt
Conciliū carthageñ. ex de ui. et ho.
cle. clerici. xxiij. di. si quid. statuit ut

clerici neq comā nutriant neq bar
bam. ¶ Ordinantur autem clerici
ut deo seruiant. nec decetero seruiāt
mundo nec glorie mundi. debent er
go offerre corpora sua hostiā uiuen
tem. sanctam deo placentem. Unde
apostolus ad roma. Confundantur
omnes qui gloriant in stultitia. id ē
in gloria mundi. q̄ non est uera glo
ria sed ymago glorie. Quare aūt or
dinandis manus imponitur. dicet
in tractatu de diacono. ¶ Ordinan
tur in q̄tuor temporibus ideo. q2 sa
cerdotes et alij clerici locum in eccle
sia obtinent. quem leuite in populo
israhel obtinuerunt. quos sicut in li
bro numerorum legit. dns ꝑ primoge
nitis recepit. et eos in egipto dum ꝓ
mogenita egiptiorū interficeret cu
stodiuit. ꝓmogenita uero q̄si quedā
primitie sunt. Unde quasi ꝓmitias
dño offerimus. cū aliquos ad sacros
ordines cōsecramus. Conueniēs igi
tur ē ut in ꝓmitijs temporū. s. in q̄tu
or temporibus primitias hominum
offeramus. ¶ Rursus ideo in q̄tuor
tpibus. et ut q̄tuor uirtutibus exor
nent. et sub q̄tuor euangelijs seruire
christo et ecclesie moneant. In uere
ut uirtutibus floreant. In estate ut
fructus afferant. In autumno. ut fru
ctus bonorum operum metant. In hie
me ut collectas cōseruent in horreo.
et eis fruant in dño. Et uide in sexta
pte sub sabbato post domicam xvij.
¶ Ideo aūt potius in sabbatis q̄tu
or temporum q̄ in quartis uel sextis
ferijs fiunt ordinatōnes. q2 illa dies
spiritui sancto consecrata est. cuius
dona in ordinibus recipiunt. prece
ptum enī est priori populo sabbatum
celebrare. ad hoc ut esset figura san
ctificationis spūs sancti. Unde exo.
xvj. c. requies sabbati scīficata ē do
mio. Et iterū. custodire sabbatū me
um. sanctū est enī mihi. q2 erit signū
inter me et uos in generatōibus urīs

Exo.xxxj.et.xxxv.c. ꝓpterea nunq̃ legimus in Gene. sanctificationē fieri per oēs priores dies. sed de sabbato solum dictū est. Sanctificauit deus diem sabbati. Fiunt etiam in sabbato in signū ꝙ ordinādi debēt habere sabbatū temporis. ut tandem trāseant ad sabbatū eternitatis.

Ordinatio autē que fit in sabbato sequentis diei est. figurat enī sacerdotes ordinatos esse ministros diuersoꝝ dn̄icoꝝ sacramentorū. Ideo ꝙ fit hora nona. quia iam illud tempus ad dn̄icum diem. s. resurrectōis intelligitur ptinere. lxxv. di. q2 patribus. ex. de tempo. or. lr̃as. Ordinandi enī ad christi similitudinē sabbato resurrexisse intelligūtur. Congrue igitur in hac die. s. dominica celebrātur ministeria sacerdotaliū benedictionum. in qua sūt collata crismata gratiarū. in ea enī dn̄s resurrexit. in ea apl̃is insufflauit dicens. Accipite spūm sanctū quoꝝ remiseretis peccata. ⁊c̃. In hac pmissus spūs sanct⁹ aduenit. recte ad eam benedictiōes sacerdotales dirigimus. ut cū apl̃is hilariter cātare possimus. Ueni scte spūs reple tuoꝝ. s. ordināndoꝝ. Fiūt etiam ordinatiōes in sabbato medi ante ebdomade. xl. qua cātatur sicientes. lxxv. di. c. fi. lxxvij. di. c. pncipali. xvj. q. i. in parrochiis. ⁊ etiā in sabbato scō. Uerūtamen usq̃ ad tpa Simplicij pape romani pontifices dicūtur semp in decembri ordines celebrasse. ut dicet̃ in sexta pte sub sabbato post. xvij. dn̄icam. Unde ⁊ tūc officia plena inueniuntur. qd in alijs nō contigit. ¶ In sabbato vo ante penthecostē ordines sacri non cōferunt̃. q2 in sequēti tūc septimana recepta spūs sci gratia celebrant̃ ¶ Solus aūt romanus pōtifex pōt subdiaconos facere ī diebus dn̄icis. ex̃. d tēpo. or. c. i. Alij prelati possūt ī diebus dn̄icis solū mi..ores cōferre ⁊ uirgines cōsecrare. Si aūt urgente necessitate ī die dn̄ica ordinatō fiat q2 forte pfici nō potuit in sabbato. debꝫ hoc fieri ieiunio cōtinuato. tā ab ordinādo. q̃ ab ordiatore. quia tūc ꝓpter cōtinuationē ieiunij fingitur una dies. ex̃. de tēpo. or. lr̃is. Ceterū in quibusdā locis hn̄tes festa suarū ecclesiaꝝ in sabbato q̃tuor tēporū. transferre dicūtur ieiuniū in pcedentē septimanā. ob honorē suaꝝ festiuitatū. sꝫ dicimus nec hoc eis licere. nec tūc posse ordies celebrari. Melius igitur festiuitates ipsas trāsferri. de hoc dicetur in sexta pte sub q̃rta feria tertie ebdomade aduētus Qua die ⁊ hora fiat episcopoꝝ cōsecratio. sub ti. de epō dicet̃. Illud etiā cōsiderandū est. ꝙ sacerdotes ⁊ diaconi tm̄ nominātur ab apl̃o. in epla eo ꝙ ipsi precipue ī ministerio altaris necessarij sūt. Ceteri uero ordies postea adiecti sunt. ꝑ utilitate ministerij. qd ꝓpter multitudinē credentiū rite p illos nō poterat adipleri. Unde ⁊ scdm Ambro. illoꝝ ordinatio precipue circa altaria celebratur ⁊ ꝑ eis epūs ante altare ꝓsternitur Alij uero nequaq̃ ad altare ordinātur. eo ꝙ nec ad altaris misteria statuūtur. sꝫ alia officia iplent. siue cantando. siue legēdo. siue alia seruitia faciēdo. oēs tamē querūt faciē prelati. id ē presentiā dn̄i. ut ualeāt in pmogenitia hereditare. ad instar Iacob q̃ sibi fratris pmogenita uēdicauit. Et attēde q2 in quibusdā ecclijs imediate post collationē cuiuslibet ordinis cātatur respōsoriū ul' tract⁹ ⁊ bene. ad denotandū ꝙ ordiati ad sollicitudinē ⁊ laborē que p illa designātur. uocātur. ¶ Quia vo de uirgine in cōsecratōe mentio facta ē. Uidendū est pmo q̃bus bn̄dicātur. Secūdo q̃d significet que in earū benedictione agūtur. Benedicūtur autē ī dn̄icis dieb⁹. ⁊ ī dieb⁹ epiphaniaꝝ

et in albis pascbalibus. et in festis
apostoloꝝ. ut spiritus scūs sup eas
simplices ut columbas descēdere ui
deatur. Et ut p apostolos qui morē
uirginitatis ecclie prius tradiderūt
q̄si p paranimpbos sponse dn̄o con
secretur. ¶ Sequit̄ uidere quid sig
nificēt q̄ in earū benedictōe agitur
ꝛ licet oīs anima deo desponsetur p
fidez. unde Osee. ij. sponsabo te mi
bi in fide. Uirgines tamē spetialius
christo despōsari dicūtur. q̄ earum
caro carni christi familiarius se cōfor
mat. pro eo q̄ illa sicut nec caro chri
sti corruptionem nō sensit. Et inde
est q̄ uirgines sequūtur agnuz quo
cūq̄ ierit. Apoc. xiiij. ¶ Sane uirgi
nes benedicēde sub papilione uel ali
quo alio loco stāt incluse. que coram
presbitero uel alio ante euangelium
alta uoce cantāte. prudētes uirgines
ꝛc. Cum cereis ardētibus in manibus
nudis capitibus exeunt obuiam epi
scopo. ꝛ ecclīam ingrediunt̄. Siqui
dez cereos accensos ferūt in manibus
Iuxta illud Luce. xij. Sint lumbi uri
pre. ꝛ lu. ar. in ma. ue. ut ostendāt se
imitari prudētes uirgines q̄ ornaue
rūt lampades suas ꝛ exierunt obuiā
sponso. spōsus nāq̄ earum ē christus
quē pontifex eius uicarius represen
tat. Lucernas quidē ardentes in ma
nibus tenere. est p bona opera exē
plum proximis mōstrare. Iuxta illud
¶ Luce. xv. luceat lux uestra coram bo
minibus. ut uideāt opera ur̄a bona
ꝛc. Egressus uero earū de papilione
ꝛ ingressus in ecclīam designat q̄ p
suscipiendā benedictionez ꝛ christo
despōsationez. de ergasculo ꝛ erum
nis ac tenebris presentis mūdi falla
cis. ad celestis regni libertatez gau
diuz ꝛ claritatē. ꝛ ad supni regis tha
lamuz transducūtur. Unde in canti.
Ueni electa mea ꝛ ponam in te thro
num meū. Nudis capitibus obuiaz
ueniūt. ꝛ pōtifex cantādo dicit illis.

Uenite. ꝛ ipse similit̄ cantādo respō
dent. Et tūc sequimur. ad represen
tandū q̄ in cāticis legit̄. Surge ami
ca mea. sponsa mea. ostende mihi fa
ciem tuam. ꝛ sonet uox tua ī auribus
meis. Rursus denudatio capituz. de
sponsatio uē ꝛ abrenūtiationez mun
danorum cōgrue designat. nudato
etiam capite ecclīaz ingrediūtur. ad
notandū q̄ uelut formose. ꝛ sponso
placide. in ipsius spōsi tabernaculū
introducūtur. Iuxta illud in cāticis.
Nigra suz sed formosa. ꝛ introduxit
me rex in tabernaculū suum. ¶ Ter
autē dicit eis. uenite. ad notandū q̄
ad hoc debent tripliciter uenire. sci
licet p abdicationē ꝓprietatis. p uo
tum castitatis. ꝛ p sponsionem obe
dientie. ¶ Debent quidem uenire.
Primo per abdicationē ꝓprietatis.
de cōuersatiōe mundana. de seruitu
te egiptiaca de carcere. de laqueis. ꝛ
de retibus. Unde psā. Cadent in reti
aculo peccatores. et sapie. xiiij. c. cre
ature dei facte sunt in temptationē.
anime hominū. ꝛ in muscipulam pe
dibus insipientium. ¶ Secundo de
bent uenire p uotuz castitatis. de de
lectatione carnali. ꝛ de imunditia. ꝛ
de loco toxicato. de quo si quid ani
ma sumit ꝛ penitētia nō reicit. mori
tur morte eterna. ¶ Tertio p spon
sionem obedientie. de ꝓpria uolun
tate. sicut de corruptione ꝛ clibano
accenso. ꝛ de babilonica fornace. et
ideo cum pueris q̄ erant in fornace
illa dicunt. ꝛ nunc sequimur in toto
corde ꝛ timemus te. ꝛ q̄remus faciē
tuam. Daniel. iij. parum an̄ psal. be
nedicite. De quolibz aūt istorum ex
eundum est. firmo cordis ꝓposito.
solemniori uoto. ꝛ totius uite per
seuerantia. ꝛ hec sunt q̄si tres diete.
Exo. iij. g. Uiam trium dierū ibimus
in solitudine. Quas tres dietas pre
misse tres uocationes tripliciter facte
designant. Quia uero post susceptū

tam laudabile propositum resistant insidie et temptationes demonum atque acerrima contra mundum carnem et demones certamina. et insuper regularis obseruantie difficultas. et muliebris infirmitas sufficiēter per se sustinere nō posset. Ideo diuinū auxilium et sanctorum suffragia per letaniam q̄ subditur implorant.

Consequenter deponūt uestes ueteres. et induūt nouas benedictas. ad notandum q̄ in hoc proposito uetus homo exuitur. et nouus induitur. qui sicut legit' Ephe. iiij. c. creatus ē in iusticia et sanctitate ueritatis. et debent esse uestes mūde et candide. ad designandum q̄ q̄ dei filio despōsant. Debent decetero se sanctas et mundas absque macula preseruare. uel conseruare. Iuxta illud apostoli. De spondi enim uni uiro uirgines castā exhibere christo. hoc eni candor seu mūditia uestis ostendit. unde ecclesia. ix. c. Omni tempore uestimenta tua sunt candida. et hoc sumpta est a beata Cecilia. q̄ exterius ueste fulgebat. intus castitate nitebat. et ab angelis qui in christi resurrectione uisi sunt in uestibus albis. uel si sit niger habitus. significat carnis mortificatione. q̄ enim christus sponsus suus mortuus est pro ipsa. debēt et ipsi cōmori pro illo. unde gal. v. Qui christi sunt carnem suā crucifixerunt cum uicijs et cōcupiscentijs. Et ro. vj. si cōplantati facti sumus similitudini mortis christi simul et resurrectionis erimus. Rursus nigredo habitus est contemptus uirius amplexus. ¶ Subsequenter induite uestibus bñdictis uersus episcopum ueniūt. quasi ipso actu dicant. Regnum mundi et omnē ornatum seculi cōtempsimus. propter amorem domini nostri ihesu christi &c. Uela quoque sup scapulas et pectora dependētia ex institutione Sotheris pape cum signo crucis earum capitibus imponūtur. Primo ad significandū q̄ pro christo debēt mundū humiliter cor de et opere cōtemnere. et sensus uelare. ac memoria passionis christi munire. ne ad mūdana lasciuiendo eueant. uel illa ad illarū sensus intrēt. Iuxta illud gal. v. Mihi mūdus crucifixus est et ego mundo. ¶ Secūdo uelantur. quia non sunt ymago dei. xxxiij. q. v. mulierē. ¶ Tertio ut ostēdantur subiecte. ¶ Quarto ut illicite cunctis uiris appareāt. ¶ Quinto ne spetiea earum occasio inspectoribus sit peccandi. quia ps. ait. Die delectasti me i factura tua. et creature dei facte sunt in temptationē. ut premissū est. Uelum ergo est signum pudoris et futuri honoris. Deinde quia christo despōsantur qui est alpha et o. id ē principiū et finis. Ideo datur eis anulus q̄ rotundꝰ est. principio et fine carēs. Et ponit' in q̄rto digito ex quo uena quedam sanguinis ad cor ptēditur. ut sciat se sponsum suum christum toto corde debere diligere. et ei inseparabiliter adherere. ¶ Postremo uero corone capitibus earum imponūtur. Iuxta illud in cant. Ueni sponsa christi accipe coronam. &c. Ad notandū q̄ quādo uirgo per consecrationē summo regi desponsatur. regina efficitur. id ē se et alios in uirtutibus regēs. Unde prouer. i. ut addatur gratia capiti tuo. et torques collo tuo. In qua coronatione pontifex cantat illud canticum leticie. Ueni electa mea &c. tanque celestis sponse paranimphus. et hinc est q̄ illarū amici et consanguinei in hac cōsecratōne letantur. Leo papa primus instituit in cōcilio calcedon. q̄ ipse celebrauit solas uirgines debere uelari. ¶ Quia uero in premissis de uelo mentio facta est. Ideo notandū est q̄ uelum aliud e cōuersionis. aliud cōsecratōis. aliud

ꝓfessionis.aliud ordinatõnis.aliud
prelationis. Uelum cõuersionis aliq̃
de seculari uita ad religionẽ transiẽs
assumit.⁊ tunc si per annũ inter ue
latas steterit. ulterius exire nõ pote
rit.ex̃.de reg.uidua.⁊.c.statuimus.
Uelum cõsecrationis a solis episco
pis solis uirginibus. ⁊ solũ in festi
uis ⁊ dñicis diebus datur. Urgente
tamen necessitate sicut ⁊ baptismus
omi die dari posset .xx.q.i.deuotõ.
nõ datur etiã nisi in.xxv.anno illõ
recipienti. nisi forte dispẽsatiue.ea.
q.placuit.⁊.lxxvij.di.placuit.Uelũ
autẽ ꝓfessionis suscipitur a uirgine
quãdo continentiã ꝓfitetur. no ta
men ante.xij.annum.ea.q.i.⁊.q.ij.
puella. qm̃ nec ante illud tẽpus be
nedicitur.ex̃.de reg.cũ uirum. Dat̃
uelum huiusmodi cũ benedictione
solemni.⁊ cũ letania.ex̃ ea.ex parte.
Hoc uelum nullus epũs dat uiduis
uel corruptis.ut in.c.deuotis. in fi.
sed ipsamet de altari ut dicunt q̇dã
assumit.xxvij.q.i.uiduas. extra.de
reg.uirũ. ¶ Sane uirgo ⁊ nõ uidua
ideo ab episcopo uelatur. qꝛ uirgo
in hac desponsatiõe typum gerit ec
clesie.que pura et uirgo uni nupsit
uiro.id ẽ christo. Et in signũ huius
rei uelatur ab episcopo.qi a christo
recipitur in coniugiũ. In cuius ꝑso
na dictũ est. annulo suo subarrauit
me dominus.Sed uidua nõ gerit in
tali facto typum ecclesie sicut uirgo
cũ non sit integra mente et corpore
sicut illa. Unde non sic coniungitur
christo ut representet ecclesie cõiun
ctionẽ.quare nõ uelatur. ¶ Preter
ea sacerdos ꝓhibetur secundis nup
tijs interesse.⁊ super secundo nuben
tes benedictionem infundere. extra
de se.nup.c.i.prout dictum est in ꝑ
ma parte sub ti.de sacramẽtis. Sed
hec uidua q̃si secundo nubit.primo
homini.postea in ꝓfessione christo.
Ideo ꝙ ei q̃si celebrãti scõas nuptias

non porrigitur uelum cõsecrationis
nec etiam ꝓfessionis. sed ipsa illud
suscipit de altari. Aiunt tamen q̇dã
ꝙ licet nõ ab episcopo. potest tamẽ
a sacerdote uelo ꝓfessionis uel con
uersiõis uelari.ex̃.de reg.uidua.xxj.
q i.deuotũ.ex̃.ꝙ met.cau.c.i.a quo
seu a cuius ministro habitũ seu ue
stẽ religiosã assumit.xx.q i.uidua.
extra.qui cler.uel uo. cõtulit. In li
bro tamen põtificali secundũ ordi
nem romanum habet̃ benedictio ui
due cõtinentiam ꝓfitentis ⁊ ueli ei⁹
Nam ⁊ dominus sareptanam uidu
am p helиam ꝓphetam cõsolatus ẽ
Et uidimus in urbe epũm hostieñ.
inter uirgĩes benedicere duas uidu
as moniales. ¶ Uelum ordinatiõis
olim diaconisse in q̈dragesimo ãno
dabatur. ut posset legere euangeliũ
in nocturnis.xxj.q.i.sãctimoniales.
xxvij.q.i. diaconissam. In concilio
laudiceñ.xxxij.di.c.fi.statutum est.
ut mulieres q̃ apud grecos ꝓ̃sbiteri
appellant̃. apud nos ꝟo uidue. aut
seniores uni uiro.aut matricurie ap
pellant̃.in ecclĩs tanq̃ ordinatas cõ
stitui nõ debere. ¶ Uelũ prelatõis
olim abbatissis in.xl.anno dabat̃.
xx.q.ij.iuuẽculas.xxxj.q.i. qũo.
Illud aũt sciendũ est.ꝙ sacrosc̃ã ma
ter ecclĩa.gradus ⁊ ordĩes habz dis
tinctos.Et romanus põtifex celebri
ter missarũ solẽnia agens. sex habet
secũ ordines clericorũ.scilicz epos.
ꝓ̃sbiteros.diaconos. subdiaconos.
acolitos.⁊ cantores. ipso numeri sa
cramẽto ꝑfectionẽ huiusmodi offi
cij manifestãs. Senarius nãq̃ nume
rus ꝑfectus ẽ. ut in ꝓhemio tertie ꝑ
tis dicet̃. Sed ⁊ sex ordĩes ministro
rũ fuisse ĩ ueteri legimus testa. uide
licz.põtifices.sacerdotes.leuitas.na
thineos.ianitores.⁊ psaliẽtes. quos
ex maiori pte distinxit arthaxerxes
in epistola quã esdre scribe direxit
dicẽs. Notũ facimus ꝟ sacerdotibus

uniuersis ⁊ leuitis. cantorib⁹. ⁊ ieni
toribus. ⁊ nathineis. ⁊ ministris do
mus dei. ut eis uectigal tributum et
annona nullatenus imponantur. Or
dines uero ecclesiasticos Siluester
papa enumerat. xxiij. di. a subdiaco
no. ij. q. vij. clericus. dicẽs pontifici
presbiter. presbitero diaconus. dia
cono subdiaconus. subdiacono aco
litus. acolito exorcista. exorciste lec
tor. lectori ostiarius. ostiario abbas
abbati monachus. in oĩ loco obseq
um representẽt. Beatus quoq; Isid.
xxj. di. cleros. ita dicit. generalit̃ cle
rici nũcupant̃ omnes qui in ecclesia
christo deseruiũt. quoꝝ grad⁹ ⁊ no
mina sunt hec. ostiarius. p̃salmista.
lector. exorcista. ⁊c̃. mentionẽ etiam
faciens post alia de cantore. Et hij
oẽs gaudent priuilegio clericali. Ue
rũtamen q̃dam pfidi heretici sacra
mentuz ordinis cõdemnantes falso
mentiunt̃. ꝙ ecclesia non haberet ꝑ
sonas quas exorcistas. ceroferarios.
lectores uel diaconos appellaret. Sz
soluz exorcistas demonũ. qui aduer
sabantur paulo. nec eã q̃ christus fe
cit ut ap̃lus dixit. pro tam uilibus
significatõibus q̃ infra sequũtur fe
cit ⁊ dixit. sed altiora ⁊ pretiosiora
q̃ romana nescit ecclesia demonstra
uit. ¶ Horum autem ordinum qui
dam sunt non sacri. ⁊ quidam sacri.
Non sacri seu minores sunt hij. can
toratus. psalmistatus. ostiaratus. le
ctoratus. exorcistatus. acolitatus. Sa
cri ṽo seu maiores sũt isti. subdiaco
natus. diaconat⁹. presbiteratus. epi
scopalis ordo. ¶ Communiter aũt
asseritur septez ordines fore. quoꝝ
ostiarius est primus. ⁊ sacerdos ulti
mus. ꝑpter septiformẽ spiritus san
cti gratiã. Cuius munera sua officia
prosequuntur. Si autez uelis ad sin
gulos ordines singula dona referre
a timore incipiens. illum hostiario
deputabis. ⁊ exinde singula singulis
referens. sapientiaz presbitero adap
tabis. Hee sunt septem mulieres in
quibus spũs sanctus habz hospitiũ
⁊ unaqueq; illaruz suuz parat conui
uium. ¶ Rursus spũaliter ostiarius
est quicũq; alios spũaliter in eccl̃iaz
introducit. q̃ fidez predicãdo docet
lector est quilibet mores docendo.
exorcista orando. acolitus illuminã
do. subdiaconus humilitatẽ mõstrã
do. diaconus alios exortando. sacer
dos seipsuz hostiam sanctã deo offe
rendo. episcopus sacramenta mini
strando. De quolibz tamẽ seriatim
spetialiter prosequamur.

¶ De Cantore Rica.

Nonnulli cecitate ignorãtie
ducti. cantoratum de mi
noribus esse autumant or
dinibus. pro eo ꝙ ut iam premissuz
est. in quibusdam canonibus inter
minores ordines fit mentio de can
tore. falluntur tamen quoniã nomẽ
est officij ⁊ non ordo. qui autem in
ueteri testamẽto cantores dicti sunt
hodie lectores uel psalmiste uocan
tur. ¶ Cantor itaq; uocatur qui
uocem modulatur in cantu. xxj. di.
cleros. cuius duo sunt in arte musi
ca genera. precentor scilicet ⁊ succẽ
tor. precentor uocem premittit in
cantu. Succẽtor canendo subsequẽ
ter respondet. Concentor uero dici
tur qui consonat. vnde qui non cõ
sonat non concinit nec concentor
erit. ¶ Sane Dauid prophetarum
eximius cultum dei uolens solemni
us ampliare. cantores instituit. qui
coram archa federis domini musi
cis instrumentis et modulatis uoci
bus decantarent. Inter quos pre
cipui fuerunt. Heman. Asaph. et
Ethan. sed omnium primus He
man. Cuius uicem pronunc in ec
clesia christi primicerius obtinet.

uel precentor qui cãtoribus est prelatus. Unde legitur in paralipomenon. isti sunt quos cõstituit Dauid super cantores domus domini. stantes iuxta ordinez suuz in ministerio de filijs caha t. heman cantor filius iobel. et a dextris eius asaph filius barachie. ad sinistram autem ethan filius chusi. ¶ Porro debent cantores consonis uocibus ⁊ suaui modulatione concinere. quatenus animas audientium ad deuotionem dei ualeat excitari. Uerũtamen secundum Grego. xcij. di. in sancta. plerũqꝫ in sacro ministerio dũ blanda uox queritur. congrua uita negligitur. ⁊ cantor deum moribus stimulat cũ uocibus populuz delectat. Ideoqꝫ in ecclesia romana altaris ministri cantare non debent. solũqꝫ euangelice lectionis officium intra missarũ solemnia exoluant. Et apl̃us ait. xcij. di. c. i. Cantantes ⁊ psallentes in cordibus uestris domino. Hiero. non audient adolescentuli. audiant hij quibus est officium in ecclesijs psallẽdi deo. non uoce tantũ sed corde esse cantandũ. nec intra grediarũ modũ guttur ⁊ fauces medicamine liniẽdi sunt. ut i ecclesia theatralea moduli ⁊ cantica audiuntur. Cantãtes igĩ in corde ⁊ in caritate cantẽt in choro. quoniã magis deuotione cordis q̃ iubilatione cantanduz est. xxviij. di. sedulo. non tenentes in manibus cymbala uel aliq̇d huiusmodi. put in ueteri testamẽto fiebat. ¶ Ceterũ ppter carnales non ppter spirituales cantãdi usus in ecclesia ĩstitutus est. ut qui uerbis non cõpunguntur suauitate modulaminis moueãtur. Unde Aug. in li. cõfessionuz. consuetudinẽ canendi pbat ecclesia. ut per oblectamẽta aurũ infirmior anim⁹ ad affectũ pietatis assurgat. antiqui pridie qꝺ cantandũ erat cibis alijs abstinebant. preterq̃ psallentibus legumibus causa uocis. Unde ⁊ cantores uulgo fabarij dicti sũt. ¶ Cantores aũt qui sunt dei laudatores representãt predicatores alios ad dei laudem excitãtes. eorũ nãqꝫ simphonia plebem admonẽt in unitate cultus unius dei pseuerare. p cantoris quoqꝫ officium paterfamilias intelligitur. qui de thesauro suo noua et uetera pfert. ¶ Nec est pretereundum qꝫ cantores tenent baculos in choro. ad representãduz illud quod in lege precipiebatur. ut uidelz edentes agnũ baculos in manibus haberent. significãtes qꝫ qui ad patriam festinant. esu celestis agni ⁊ baculis id est scripturarũ sententijs indigẽt contra demones. p baculos enĩ cantorum sentẽtias scripturarũ. uel doctrinas predicatoruz intelligimus. Unde cum legitur euangeliuz deponuntur. quia p euangelicaz predicationez legales deposuimus obseruãtias. ¶ De choro dictũ est in pͥma parte sub tractatu de ecclesia. ꝺ cantu uero in fine prohemij quinte partis dicetur.

¶ De psalmista Rica.

Psalmistatus quãdoqꝫ tonsuratus uocatur. sicut constitutio Inno iij. ex. de reiudi. cũ inter. euidẽter ostendit. q̃ñ qꝫ etiaz clericatus. Unde in alia eiusdem Inno. epistola. ex ꝺ eta. ⁊ qua. cũ contingat. dicitur qꝫ abbas Benedictus ⁊ sacerdos potest in suo monasterio clericalẽ dare tonsuraz per quã ordo clericalis cõfertur. qui ordo sic collatus psalmistatus uocaĩ In canone quoqꝫ leonis pape. xxxij. di. seriati. sic inter cetera cõtinetur. seriatiz ⁊ aperte psequamur. qꝫ sancta romana ecclesia in gradibus clericorũ ait clericos ostiarios. lectores ⁊c. at nomĩe clericoꝝ psalmistas ibi

intelligi indubitatum est. uocat̃ eti am quandoq͂ cantoratus. Unde in tholetano concilio. xxij. di. si psalmi sta. ita legitur psalmista. id ē cantor potest absq͂ conscientia episcopi so la iussione presbiteri officium suscɩ pere cantandi. dicente sibi presbite ro. uide ꝛ quod ore cātas corde cre das. ꝛ quod corde credis operibus comprobes. ¶ Sane ꝙ in plerisq͂ sacris canonibus. xciij. di. a diacono lxxvij. di. c. i. ij. ꝛ. iij. facta de alijs or dinibus mentōne. nihil de hoc ordi ne tangitur. ex eo contingit. quo mā alij omnes cum solēnitate ꝛ a solis episcopis dantur. Iste uero etiam a sacerdote cōferri potest. Ideoq͂ hūc non ordinem sed officium fore pluri mi asseruerāt. quāq͂ in eo ab episco po collato quis clericale priuilegiū assequatur. xxv. di. perlectis. xxj. di. cleros. in principio. ¶ Dictus est autem psalmista a psalmis dicendis siue ab officio canendi. prout sub lectore dicetur. Ad ipsum nāq͂ per tinet secundum Isidorum. officiū canendi. dicere benedictiones. id ē benedicamus domino. laudes id ē alleluia. uel christus uincit. uel chri stus regnat. ꝛc̃. sacrificiū. id est offer torium. responsorium. id est officiū misse. et quicquid ad canendi peri ciam spectat.

¶ De Ostiario ꝛubrica.

Ostiarij secundum Isido. xxj. di. cleros. dicti sunt eo ꝙ ostijs templi presint. Ipsi enī claues ecclesie tenentes. oīa intus extraq͂ custodiunt. atq͂ inter bonos ꝛ malos habentes iudiciū. fi deles recipiūnt. infideles respuūt. et excōicatos repellūt. ¶ Ostiarij idē sunt ꝙ ianitores. qui in ueteri testa. ad custodiā templi electi sunt. ne in grederet̃ in illud imundū in omni re. id est aliquid in omnibus rebus. Stabant enim prout legitur in para lipomenon. in q̃tuor teplī partibus uidelicȝ in oriente. in occidēte. aqui lone. ꝛ austro. portas templi singu las ita obseruātes. ut nec in puncto discederēt a ministerio. Leuite enim quibus numerus ianitoꝝ creditus erat. eis cibos parabāt. hij aūt uni tant̃ editiuos. qui apud gētiles erāt ꝛ idem custodiebāt. ¶ Sane iuxta decretuȝ thelotani concilij. xxiij. di. ostiarius. Ostiarius cum ordinatur postq͂ ab archidiacono instructus fuerit q̃liter in domo dei debeat cō uersari. ad suggestioneȝ archidiaco ni tradat ei episcopus claues eccl̃ie de altario dicēs ei. sic age sic uiue. quasi redditurus deo rationem pro his rebus. que his clauib⁹ recludun tur. Clauium ergo traditio ꝛ uerba premissa sunt huius sacramenti sub stantialia. cetera sunt solemnitatis. ¶ Hoc officium impleuius dum ꝑ fidem in ecclesiam aliqueȝ introdu cimus. ¶ Christus hoc officiuȝ im pleuit quando dixit. attollite por tas principes uestras ꝛ eleuami por te eternales. ꝛc̃. Et ementes ꝛ uendē tes de tēplo eiecit. xvj. q. vij. sed hec diximus quō in ecclesia spiritualiter agit. Unde in euangelio dicit. Ego sum ostium.

¶ De Lectore ꝛubrica.

Lector scdm Isido. xxj. di. cleros. a legēdo. psalmista a psalmis canendis uocati sūt. lector. n. ꝑdicat. i. legit. siue reci tat poplis q̄d seq̄nt̃. psalmista uo canit ut excitet ad ꝯpūctionē anios audiētiū. licȝ qdaȝ lectores ita mis a bilit̃ ꝑnuntiēt. s. alte ꝛ ꝑ uoceȝ sono ram. ut quosdā ad luctu lamentatio neq͂ cōpellant. Lectores etiaȝ ꝓnun tiatores uocant̃. ꝑ eo ꝙ porro siue

a longe pronuntiant. tanta enim et
tam clara debet esse eorum uox. ut
quãuis longe positorum aures im
pleat. ¶ Ad lectores quoqꝫ perti
net lectiones et legendas in matuti
nis pronuntiare. et ea que prophete
uaticinati sunt. et apostoli dixerunt
populis predicare. id est legere. ad
hoc enim ordinantur ut libros dei
distincte ꝛ aperte ad intelligendum
legant. sicut in ueteri testamento ac
cepimus esdram fecisse. neemie. viij.
ad eius quoqꝫ pertinet officium pa
nem et omnes nouos fructus bene
dicere. ¶ Lectores autē idem sunt
ꝙ carminum relatores. qui erant
apud gẽtiles. Martinus papa. xxij.
di. lectores. statuit ut nulli liceat in
pulpito psallere aut legere. nisi qui
ab episcopo fuerint ordinati lecto
res. ¶ Sane iuxta tholetanum con
cilium. xxiij. di. lector. Lector cum
ordinatur faciat de illo˜ uerbum epi
scopus ad plebem. indicans eius fi
dem ac uitam atqꝫ ingenium. post
hoc spectãte plebe tradat ei codicẽ
in quo lecturus est dicens. ¶ Accipe
ꝛ esto relator uerbi dei habiturus
si fideliter ꝛ utiliter impleueris offi
cium partem cum eis qui uerbum
dei ministrauerint. Codicis ergo
traditio ꝛ uerba premissa sunt de
substantia huius ordinis. cetera sũt
solemnitatis. ¶ Hoc officium im
plemus dum male uiuentes in eccle
sia corrigimus. ꝛ aliquem bonis mo
ribus instruimus. ¶ Christus hoc
officium impleuit quãdo in medio
seniorum librũ Isaie prophete ape
riens legit distincte ad intelligendũ
dicẽs. Spũs dñi sup me. eo ꝙ unxit
me ꝛc. extra de sacra unctio.

¶ De Exorcista ℞ica.

Exorcista scdm̃ Isido xxi.
di. cleros grece latie dicit̃
adiurans siue increpans. Innocat
enim super cathecuminos seu super
eos qui habent spiritum imundum
nomen domini ihesu. adiurans per
illud ut egrediatur ab eis. de quo i
sexta parte sub sabbato sancto d ce
tur. Decet igitur ut mundum habe
at spiritum. qui debet imundis spi
ritibus imperare. ad eum itaqꝫ per
tinet exorcismos memoriter retine
re. manus super energuminos et ca
thecuminos exorcisando imponere.
xxv. di. perlectis. Et secundum con
cilium carthageñ. de consecra. di. v.
energuminus. ipsis energuminis in
domo dei assistentibus uictū cotti
dianū oportuno tempore ministra
re. ¶ Refert Iosephus regem Salo
monem modos exorcismi. id est cõ
iurationis adinuenisse. quibus im
mũdi spiritus ab hominibus obses
sis per eleazarum exorcistam pelle
bantur. ita ut reuerti ulterius nõ au
derent. ¶ Hinc officio mancipati
exorciste uocati sunt. de quibus in
euangelio legitur. Si ego in beelze
bub eicio demonia. filij uestri exor
ciste uidelicet in quo eiciunt. et imi
tantur questores qui erant apud gẽ
tiles. ¶ Sane iuxta decretum thole
tani concilij. xxiij. di. exorciste. exor
cista cum ordinatur. accipiat de ma
nu episcopi librum. in quo scripti
sunt exorcismi. siue adiurationes. di
cente sibi episcopo. accipe ꝛ cõmen
da memorie. ꝛ habeto potestatem
imponẽdi manus sup energuminū
siue baptisatũ siue cathecuminũ. Li
bri ergo acceptõ ꝛ uerba ꝑmissa sũt
de substãtia huius ordis. cetera sũt
solẽnitatis. Energumi sũt q̃ a demo
nib⁹ obsessi sũt. uł lunatici siue mor
bũ caducũ patiẽtes. sic dicti ab erge
qḋ ẽ labor. ꝛ mene qḋ ẽ defect⁹. ꝛ no
is qḋ ẽ mẽs. q. s. defectũ mẽtis i de
fectu lune maxie patiũt̃. Cathecumi
dicũt̃ in fidei articulis añ baptismũ

instructi. ¶ Hoc officium implem' dum per nostras orationes uicium diaboli de homine expellimus. Christus hoc officiū exercuit. quando de maria magdalena septem demonia eiecit.

¶ De acolito Rica.

Acoliti grece latine cerosetarij uel accensores luminum nūcupantur. Hij ab aaron ꝛ filijs eius ministerij sui sumserunt exemplum. Juxta illud exo. precipite filijs aaron ut offerāt oleum oliuarum purissimuz piloqꝫ cōtussum. ut ardeat lucerna semper in tabernaculo testimonij. et collocabunt eam aaron et filij eius. ut usqꝫ mane luceat corā domino. Quid ergo tunc sacerdotes agebant hoc nunc acoliti faciunt in ministerio lucernarum. quoniam preparant luminaria in sacrario. multa quippe non solum in nouo. uerum etiam in ueteri testamento legi mosayce superaddita legimus et mutata. extra de consangui. ꝛ affi. non debet. Unde Dauid in libro paralipomenon dixisse perhibetur. Non erit officium leuitarum ut portent ultra tabernaculum et omnia uasa eius ad ministrandum. ¶ Acoliti tamen secundum Jsidorum. xxj. di. cleros. xxiij. di. acolitus. cereos ferunt accensos dum legitur euangelium. aut offerētur sacrificium. non ut tenebras aeris sed cordis illuminent. cum sol forte eodem tempore rutilet. et ut proximis opera lucis ostendāt. atqꝫ ad signuz leticie demonstrandum. ut sub typo luminis corporalis illa lux ostendatur. de qua in euangelio legitur. Erat lux uera que illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum Ipsi etiam preparant pro eucharistia suggesta. id ē uinū ꝛ aquaz seu uasa in quibus ponitur aqua ꝛ uinum. xcv. di. perlectis. Acoliti imitantur carminum scriptores qui erant apud gentiles. seu uerius emūctores siue luminum extinctores. q̄ lucernas emungebant. ꝛ luminaria continuabant. ut nadab ꝛ abiu. Sane iuxta decretum concilij tholetani. xxj. dī. acolitus. acolitus cum ordinatur ab episcopo quidem doceatur qualiter in officiō suo agere debeat. Sed ab archidiacono accipiat ceroferarium. id est candelabruz cū cereo. ut sciat se ad accendenda ecclesie luminaria. id est cereos dum euangelium legitur mancipari. accipiat ꝛ urceolum uacuum ad suggerendum. id est ad ministrandum ui num in eucharistiam. id est in calicē in quo est eucharistia sāguinis christi. premissa igitur uerba ut utensilia sunt huiusmodi substantialia. ceteris sunt de solēnitate. ¶ Hoc officium implemus dum ignezuerbi celestis quo fratres ad cognoscenduz deum illuminentur ꝛ inflāmentur. predicando ministramus ꝛ dum lucem boni operis alijs ministramus. ¶ Dominus autez hoc officium se habere testatur cum dicit. Ego sum lux mundi. qui sequitur me non ambulat i tenebris. s; hēbit lumē uite.

¶ De Subdiacono Rica.

Premisimus de non sacris et minoribus ordinibus. Nunc de sacris et maioribus. qui anthonomatice sacri dicuntur subiciamus. et primo de subdiacono. Ordo enim subdiaconatus sacer hodie secundū Jnnocen. tertiuz reputatur. ¶ Siquidem diaconi nathineoruz uices in ecclesia represētāt. de q̄bus i Esdra legit'. q̄ Dauid dederat nathineos ad misteria leuitaz. vñ grece ypodiaconi dicūt'. q̄a

officijs et preceptis leuitarum sub
iacent. eis ⁊ ministrant. ex quorum
ordine fuit ille nathanael quem do
minus in euangelio cõmendauit di
cens. Ecce uere israhelita in quo do
lus non est. Nathanei autem hebra
ice dicuntur latine. id est humiliate
domino seruientes. uel deo oblati.
¶ Subdiacones debent secundum
Isidorum. xxv. di. perlectis. oblatio
nes in templo domini a fidelib⁹ su
scipere ⁊ leuitas supponendas alta
ribus deferre. calicem ⁊ patenã ad
altare christi deferre. ⁊ leuitis trade
re. eisq; ministrare. urceolum quoq;
cum uino ⁊ aqua. manile ⁊ manuter
gium tenere episcopo presbitero et
leuitis pro lauandis ante altare ma
nibus aquam prebere. corporalia ⁊
subtractoria lauare. de quib⁹ recte
placuit patribus. xxxj. di. lex. ⁊. c. oi
no. ut qui sacramenta contractant
legem continentie debeant obserua
re. sicut scriptum est in propheta.
Mundamini qui fertis uasa domini
tenent autem locum duum uirorũ
qui erant apud gẽtiles. ¶ Sane iux
ta decretum concilij tholetani. xxiij.
di. subdiaconus. Subdiaconus cũ
ordinatur quia manus impositionẽ
consecratoriam non accipit patenã
de manu episcopi uacuam. et cali
cem uacuũ accipiat dicente sibi epi
scopo. Uide cuius ministerium tibi
traditur. de manu uero archidiaco
ni pro eo ꝙ in eius adiutorium con
secratur. accipiat urceum scilicet cũ
uino ⁊ aqua. manile id est bacile. et
manutergiũ. premissa igitur uerba
⁊ utensilia sunt huiusmodi sacramẽ
ti substãtialia. cetera sunt de solem
nitate. ¶ Queritur autẽ quare sub
diaconus legit lectiones ad missam
cum non reperiatur hoc sibi compe
tere uel ex nomie uel ministerio sibi
ocesso. Respõdeo. in primitiua eccle
sia diaconus nõ legebat euãgelium

quia hoc statutum non erat. post ꝫ
uero illud statutũ fuit preceptum.
est etiam ut subdiaconus qui diaco
no subest. epistolam siue lectionem
legat. ¶ Subdiaconus autem utit᷑
amictu alba ⁊ baltheo sicut ⁊ hosti
arius lector exorcista ⁊ acolitus. et
insuper tunica ⁊ sudario. tunicã san
ctam portat. ut se iusticiã quasi lo
ricã induat. sudario. ut sordes a ua
sis extergat. de quo in parte sequen
ti. sub titulo de tunica ⁊ manipulo
dicet᷑. ¶ Hoc officio utitur q̊ tãte
munditie est ꝙ ipsius exemplo ⁊ cõ
silio ceteri a sordibus criminum la
uentur. ¶ Christus hoc officium ex
ercuit. quando in chana galilee de
aqua uinum fecit. ⁊ quando cena fa
cta mittens aquam in peluim pedes
discipulorum lauit. Canon adriani
pape. lxiij. ualentinianus. in fi. uide
tur inuenire ꝙ imperator debet or
dinem subdiaconatũ habere. ubi di
citur. Adiutor ⁊ defensor tuus ut
meum ordinem decet semper existã
sed non est ita. gerit tamẽ illud offi
cium. quoniam in die ordinationis
sue receptus. primo in canonicum a
canonicis sancti petri. ministrat do
mino in missa pape in officio subdi
aconatus. parando calicem ⁊ huius
modi faciendo. ¶ Quidam etiam
dicunt. ut nõ. ff. de reruz. di. l. sacrã.
ꝙ sit presbiter. Iuxta illud cuius me
rito quis non sacerdotes appellat.
Imperator etiam pontifex dictus ẽ.
ut in tractatu de episcopo dicet᷑.

¶ De diacono Rica.

Diaconi grece dicuntur
hebraice leuite. latine
uo mistri siue assumpti
siue offerẽtes. sm Isido. xxxj. di. lex.
xxj. di. cleros. ¶ Diaconorũ quidẽ
ordo in libro numerorũ. a tribu leui

filij iacob sumpsisse legitur exordiū
et inde leuite. id est assumpti uoca
bantur. quoniam assumpti sunt ad
auxilium sacerdotum. ut Eleazar et
ythamar. dominus enim ad moysen
locutus est dicens. applica tribum
leui ꝛ fac eū stare in conspectu aarō
sacerdotis. ꝛ ministrent ei. ut excu
bent ꝛ obseruēt quicquid ad cultuꝫ
pertinet multitudinis coram taber
naculo testimonij. ut custodiant ua
sa tabernaculi seruientes in ministe
rio. sicut enim in sacerdote consecra
tio. ita in diacono ministerij dispen
satio habetur. ut iam dicetur. A
quinquagesimo autēꝫ anno iussi sūt
leuite uasa custodire. ꝛ a .xxv. annis
ꝛ supra iussi sunt in tabernaculo de
seruire. tanꝗ̄ etatis ad onera portā
da robuste. qui possunt archam fe
deris. mensam propositionis. ꝛ uasa
tabernaculi deportare. quod ꝛ ī no
uo testamento recolitur cum diaco
nibus supra sinistruꝫ humerum sto
la imponitur. ꝛ in diebus ieiuniorū
super eundem humeruꝫ casula com
plicatur. quia quicquid laborib⁹ in
hac uita sufferimus. tanꝗ̄ in sinistra
portamus donec a sinistra transea
mus in dexteram. in qua requieꝫ ha
bemus. ¶ Hinc etiaꝫ diaconi cardi
nales mensam lateraneñ. altaris hu
meris suis in die cene ad sacrarium
deportant. et in sabbato sancto ab
altari reportant. Ipsi quoqꝫ semper
sūmum pontificem uelut archam fe
deris deportant. Non ergo diacon⁹
dalmaticaꝫ ut subdiaconus tunicel
lam in diebus ieiunioruꝫ in officio
misse portat. propter rationē in ter
tia parte. sub titulo de diacono ꝛ in
sexta parte sub titulo de septuagesi
ma scriptam. Sed casulas seu plane
tas super humerum sinistrum com
plicatas gestant. nō replicatas a dex
tris ꝛ a sinistris sicut facit sacerdos
sed ab anteriori parte sup brachia
eleuatas. ¶ Subdiaconus tamē epi
stolam lecturus illam deponit. qua
lecta eam resumit. ꝛ diaconus euan
geliuꝫ lecturus illaꝫ exuit et eam de
center plicatam super sinistrum hu
merum imponit. ꝛ sub brachio dex
tro ligat. ita ꝙ ab humero sinistro
ad latus dextrum ad modum stole
descendat. sic ꝙ circūcinctus eam te
net. donec dicatur illa ultima oratō
post cōmunionem. tunc enim illam
induit sicut prius. Missa uero finita
tam subdiaconus ꝗ̄ diaconus illaꝫ
deponit. Sane hec diuina plena sūt
mysterio. Planetas uero replicatas
his temporibus portant. Primo ꝓ
pter illam suprapositam rationem.
Secundo eas portant ad ostenden
duꝫ ꝙ ipsi ad tantaꝫ perfectioneꝫ in
illis tenentur. ad quantaꝫ sacerdos
in alijs diebus. ꝛ ad notanduꝫ ꝙ ex
caritate que per planetam significa
tur ministrant. ꝛ non ex timore. ꝓut
in ueteri lege fiebat. que erat lex ti
moris et non amoris sicut noua. ut
presertim tempore ieiunij ꝙ sine ca
ritate factum meritoriū non est.
ferunt autem illas ab anteriori pte
eleuatas. ut liberius ualeāt ministra
re. ꝛ ad ostendendum ꝙ ipsi iuxta
apostoluꝫ ad hebreos. que retro sūt
obliuiscentes. ad anteriora ferūtur.
portant etiaꝫ illas super brachia ele
uatas. ad significanduꝫ ꝙ opere de
bent caritatem ostendere. quam ge
runt in mente. per manus eniꝫ ꝛ bra
chia caritas cōgrue designatᷣ. nō aūt
replicatas a dextris ꝛ a sinistris pro
ut facit sacerdos. ad insinuandum
dissimilitudineꝫ potestatis ꝛ officio
rum suorū. ¶ Subdiaconus tamen
epistolaꝫ lecturus tanꝗ̄ officio suo
functurus illam deponit. ipse nanqꝫ
ex officio suo ueterē legem represen
tat. Unde ꝛ epistole q̄nqꝫ de ueteri
lege sumuntᷣ. sub qua non ex amore
ut premissuꝫ ē. sꝫ ex timore fuiebatᷣ

Quia ergo illō durauit quādiu lex
durauit. ideo ad hoc figurandū do
nec epistola finiat᷑ nō tenet planetā
que amorē designat. ❡ Diaconus
uero euangeliū legens eam non de
ponit. sed iuxta modū stole suo of
ficio competenti illam sibi coaptat
quia eius officiū est doctrinā euan
gelicam que est lex amoris ꝑdicare.
⁊ hoc ex amore qui facit iugū dñi
suaue. quod iugū ex quo omnia mū
dana premuntur. per stolā super si
nistrū humerū significatur. Cingit᷑
autem planeta. id est caritate ab hu
mero sinistro in latus dextrū. ut sit
ei suaue iugum domini in prosperis
⁊ in aduersis. que per leuā ⁊ dextrā
designantur tanq̄ armatus in hume
ris contra aduersa. ⁊ succictus in la
tere contra mundi suauia seu ꝓspe
ra. Rursus diaconus duplex gerit of
ficium. scilicet predicando populo.
Unde lecturus euangelium dicit po
pulo. dominus uobiscū. ⁊ ministrā
ti sacerdoti. nempe ꝓpter predican
di officium casulam super humerū
portat. q᷑ predicator in presenti ui
ta opera populi portare debet. qđ
a legali sacerdote tractum est. qui
dum sacrificabat sūmitates balthei
sup humerum reflectebat. pro eo ꝙ
sacerdoti mistrat. ⁊ q᷑ ꝓpter instan
tes necessitates ire atq̄ redire habet
dextram habere debet expeditam ⁊
liberam. Unde in tholetano cōcilio.
xxv. di. unum. ita legit᷑. unum orari
um oportet leuitam gestare in sini
stro humero. propter qđ orat. id ē
ꝑ eo ꝙ predicat. propterea subdia
conus ⁊ diaconus lecturi deponunt
casulas. q̄si profitentes nō esse uestē
ꝓpriam. sed ob reuerentiā tēporis
recipere cōmodatam. ❡ Deniq̄ cir
finem misse diaconus planetam idu
it. ad notandū ꝙ non sufficit opus
ex caritate inchoare. nisi ⁊ ī caritate
ꝑficiatur. ❡ Tertio etiam dici pōt
ꝙ diaconus casulam induens innuit
se esse predicatorem. qui in dilectōe
ferueat. ⁊ uite contemplatiue inhiet
dum uero se illa precingit ⁊ humero
duplicatam imponit. opus ꝑdicatō
nis orationis ⁊ lectōnis intromittit
⁊ ꝓximo in necessitatibus subuenit.
quam reflectit in dexteram. cū oīa
refert ad sūmum bonum. Et sic dū
casulam induit. Mariam dum preci
git representat. in misterio marthā
❡ Quarto dū diaconus ieiunioꝝ
tempore casulam super humerū re
plicat. quasi gladium cōtra hostem
uibrat. ut dicet᷑ in prohemio tertie
partis. ❡ In nouo uero testa. ordo
iste ab apostolis sumpsit initium. q̄
septē uiros boni testimonij plenos
spiritu sancto diaconos elegerūt. ut
iam dicetur. Unde ⁊ sancti patres ō
creuerūt. xciij. di. diaconi. ⁊. c. seq̄n.
ut in matrice ecclesia septē diaconi
circa altare pontifici in celebratōne
misse assistant. Hij in apocalipsi di
cuntur septem angeli tuba canētes.
quia illorum est alta mysteria de su
ꝑna inspiratione foris resonare. Hij
sunt septem candelabra aurea. qui
christi lucem euangelij alijs ostende
re debent. ❡ Hij dicūtur septē to
nitrua. q᷑ terribilit᷑ cōminari debēt
ꝙ omnis arbor que nō facit fructū
bonum ⁊c. ex. de deci. quāuis in fi.
xciij. di diaconi. ⁊. c. se. Hij preconis
more palam admonent ad orandū
⁊ genua flectendum. ad eosq̄ ꝑtinet
assistere sacerdotibus ⁊ ministrare ī
omnibus que aguntur in sacramētis
christi in baptismo. scilicē in crisma
te. in patena. in calice. oblationes id
est hostias inferre ⁊ disponere ī al
tare. componere etiā. id est ornare
mensā domini. id est altare. atq̄ ue
stire. crucem ferre puta in processio
nibus. ⁊ predicare id est legere euan
gelium. ⁊ apostolum id est epistolā
puta subdiacono deficiente. xxv. di.

perfectis . extra de deci . quāuis . in
fine ¶ Nam sicut lectoribus uetus
testamentuȝ . ita diaconibus nouuȝ
predicare . id est legere preceptum
est . Sicut eniȝ dominus donec euā
gelium predicauit minister fuit . Iux
ta illud ¶ Non ueni ministrari sed
ministrare . Ita nulli magis conue
nit euangelium legere ꝙ diacono .
qui minister interpretatur ¶ Unde
cuȝ ordinatur ideo stolaȝ per quaȝ
christi iugum significatur accipit .
quia euangelium in quo de ipso iu
go continetur lecturus est . Ad ip
sum quoqꝫ pertinet officium precuȝ
id est dicere letanias . et recitatio no
minum eorum qui ordinandi ¶ uel
etiam baptisandi sunt ¶ Ipse premo
net aures adhibere ad deum cum
dicit ¶ humiliate capita uestra deo .
uel humiliate uos ad benedictioneȝ
Ipse hortatur clamare dicendo . Ky
rieleison in rogationibus ¶ Ipse do
nat pacem . scilicet subdiacono . uel
saltem cuȝ dicit . dominus uobiscuȝ
et annuntiat festiuitates . ¶ Hec si
quidem et alia plura ad eius perti
nent officium . que in canonibus Ie
re . xxiij . dis . diaconi . et . c . legimus .
plenius continentur ¶ Debent etiaȝ
tanꝙ oculi episcopi cuncta circum
lustrare ⁊ episcopo referre . xxiij . di .
diaconi ecclesie . et . c . sequenti . usqꝫ
ad . § . compagis ¶ Non tamen debēt
baptisare . nec dominicum corpus
dispensare ¶ nisi in necessitate . scilicȝ
episcopo uel presbitero absentibus
et iubentibus . nec possunt calicem
benedicere ¶ Non debent etiam in
ter sacerdotes uel coram eis uel su
pra ipsos nisi eorum iussu sedere .
possunt tamen in conuentuȝ presbi
terorum rogati predicare . ¶ Dia
cones tenent loca quaternionuȝ qui
apud gentiles erant . ¶ Sane sicut
in canone . xxiij . di . diaconus . legitur
Diaconus cuȝ ordinatur solus epus

qui eum benedicit manus super ca
put illius imponit . quia non ad sa
cerdotium sed ad ministeriuȝ . id est
ad diaconatum consecratur . id est
ordinatur . In actibus tamen apo
stolorū ita legitur . hos statuerunt
ante conspectum apostolorum . et
orantes imposuerunt manus super
eos . In quo ostenditur non solum
episcopum . uerum etiam presbite
ros tunc astantes debere manum su
per diaconuȝ dum ordinatur impo
nere . Nunquid eniȝ plus potest pre
cari solus episcopus quam plures
apostoli . Imponentes enim manuȝ
non dant sanctuȝ spirituȝ . sed orant
ut super eos ueniat . ¶ Cum igitur
usus omnium donorum non sit in
uno sed in pluribus . merito plures
manus imponunt . ut unusquisqꝫ do
minum deprecetur . ut partem de
spiritu sancto tribuat ordinādo . ad
instar Moysi de cuius spiritu dedit
dominus septuaginta uiris ¶ Ideo
fit manus impositio super ordinan
dos . quia per manum opera . per
digitos spiritus sancti dona . per ca
put uero mentem intelligimus ¶ Re
cte ergo manus iponitur . quia do
nis spiritus sancti in mente imbuti
ad opera christi mittuntur . ¶ De
manus impositione sub titulo de
episcopo dicetur . ¶ Sed cum dia
cono manus iponatur ¶ extra de sa
cra . non itera . c . finali . queritur qua
re quādo postea fit presbiter ei ma
nus imponit iterato ¶ Respondeo
quia per consecrationeȝ transit de
opere ad opus . id est de ministerio
ad dei īmolationeȝ . quod sicut nec
illud nisi gratia dei adiuti agere nō
ualemus . ¶ Suspensio uero manu
um fit dum oratio super caput ef
funditur ordinādi . ex̄ de sacra . nō ite .
c . finali . ¶ Et nota quoniaȝ tunc ⁊
super confirmatos in frontibus . et
cum sal et aqua . palle altaris . uestes

sacerdotales . ꝛ huiusmodi benedi
cuntur . Ideo hec manuum suspen
sio fit. quia uirtus quedaȝ manibus
consecratis inest que quasi suscita
tur dum benedictio cum huiusmo
di manuum suspensione super res
effunditur benedicēdas . Unde apo
stolus monens discipuluȝ inquit.
Moneo te ut resuscites gratiam dei
que est in te . per impositionem ma
nuum mearuȝ .ij. ad Thimo.i.c. Un
de sicut corde per affectum. sic cor
pore per suspensionem manuum de
uotio excitetur . Uerum etiam in re
bus inanimatis uirtus consistit. Un
de nōnulli asserūt ꝙ uirtute templi
si quis illud deuotione ingreditur.
uenialia in eo delentur . ¶ Rursus
suspensio huius in prolatione exor
cismorum potissime fit quasi sacer
dos ipso corporis actu fugando di
abolos uirtute consecrationis ma
nuum comminetur . ¶ Tertio potest
dici ꝙ dispensatio sacramentorum
soli deo principaliter . ministris ue
ro ecclesie ministerialiter competit.
Ipsi enim nihil a se sed a principali
ter habent agente . quia ergo in sa
cramentorum dispensatione uestiū
uel aque et huius benedictione seu
consecratione aliquis spiritualis san
ctificatio confertur. quam ministri
de suis meritis non confisi debent
ab ipso deo corde et opere postula
re . congruum est hoc per eleuatio
nem seu suspensionem manuuȝ per
quas opera intelliguntur exprimi.
Unde tren.iij . Leuemus corda no
stra cuȝ manibus. ¶ Diaconus dal
matica utitur ut discat occultam ra
tionem sublimium indagare. Unde
in quibusdam ecclesijs ea non nisi
in festis utitur. quia discipuli subli
mia non intellexerunt. nisi postquā
dominus est glorificatus. Et utitur
ea sine alba tempore oblationis et
electionis tantum . sicut statuit Zo

zimus papa xciij. di. diaconus sede
at . ¶ Ad hoc diacono cum ordina
tur traditur sub certis uerbis stola
et codex euangelij. que res et uerba
sunt huius sacramenti substantia .
cetera sunt de solemnitate. Ideo au
tem stolam accipit . quia euangeliū
quod per christi iugum figuratur
lecturus est . ¶ Hoc officio utitur
qui corpus et sanguinem christi dis
crete dispensat . et qui ad oranduȝ
et uigilanduȝ sui exemplo alios hor
tatur . ¶ Christus uero hoc offici
um exercuit quando post cenam sa
cramentum corporis et sanguinis
sui proprijs manibus discipulis dis
pensauit. et iterum quando aposto
los hortatus est ad oranduȝ dicens
Uigilate et orate.ꝛc. et quando euā
gelium predicauit.

¶ De Sacerdote Rică .

Sacerdotalis ordinis insti
tutio a ueteri lege exordi
um sumpsit. Dominus nā
ꝙ legitur precepisse Moysi . appli
ca inquit fratreȝ tuum Aaron ad te
cum filijs suis de medio filiorum is
rahel. ut sacerdotio mihi fungatur
Unxit ergo Moyses Aaron in maio
rem sacerdotem . filios uero illius
in minores. Unde propheta inquit
Moyses et Aaron in sacerdotibus
eius .xxj. di. sacro. in fine . id est pri
mi et sūmi inter sacerdotes fuerunt
Ipse tamen Moyses prior fuit quaȝ
Aaron ordine. et maior administra
tione. et tanquaȝ minorem redargu
ebat . de peniten. di. iij. inter hec .
Sed quo ad consecrationeȝ sacerdo
talem pares fuerunt . Moyses anteȝ
non offerebat hostias. sed solum uo
to pro populo .xxv. distinc. si quis
uult. lxxxviij. di. decreuit . ¶ Ante
legem etiā sacerdotes fuisse legunt
Unde Melchisedech iust⁹ sacerdos

dei altissimi legitur extitisse. cui decimas ex omnibus spolijs Abrabaz tanquaz sacerdoti persoluit. Erant autem multi minores sacerdotes. quos canonicos communiter appellabant. et unus erat summus sacerdos quem uocabant spetialiter azabarchā. Sed et Dauid uigintiquatuor summos sacerdotes instituit. sedecim de Eleazar. et octo de ythamar. quibus tamen omnibus unuz prefecit quem statuit principem sacerdotum. et singulis per sortem uicis sue diuisit ebdomadas. quaruz octaua peruenit Abie de cuius genere zacharias pater Johannis baptiste descendit. ¶ In nouo quoq; testamento christus maiores et minores sacerdotes cōstituit. uidelicz duodecim apostolos. et septuagintaduos discipulos. per apostolos electos quos premittebat binos in omnem ciuitatem et locuz quo erat ipse uenturus. xxi. di. in noua. Sicut enim deus per Moysen sūmos pontifices regendis populis in lege prefecit. et ad eorum societatis et operis adiumentum sequentis ordinis uires et secunde dignitatis elegit. Nam in Eleazaro et ythamar filijs Aaron paterne transfudit plenitudinis habundantiam. ut ad hostias salutares et frequentioris officij sacramenta ministerium sufficeret sacerdotum. Et sicut in heremo per septuaginta uiroruz prudentiū mentes Moysi spirituz propagauit. quibus ille usus in populo innumerabiles multitudines facile gubernaret. Sic et christus apostolis suis discipulos addidit. quibus illi totuz orbem sanctis predicationibus repleuerunt. Sicut hec et alia in pontificali sub ordinatione sacerdotis habentur. Apostoloruz itaq; uices maiores obtinent sacerdotes. id est episcopi. qui dicuntur summi. i. q. vij. accusatio. de consecra. di. v. manus. et. c. de his. discipulorum uero minorum. id est presbiteri. Petruz autem quasi in summuz sacerdotem elegit. ei pre omnibus claues regni celorum tradens. et ipsum pre ceteris ponens caput et fidei fundamētum. inquiens. Tu es petrus. et super hanc petraz edificabo ecclesiaz meam. xxi. di. in nouo. iuxta illud ꝓphete. pro patribus tuis nati sunt tibi filij. ⁊c. lxviij. di. quorum. Apostoli uero episcopos. presbiteros. et leuitas ordinauerunt. sicut in prohemio huius partis dictum est. Sacerdotes ergo sunt successores septuaginta uirorum. quibus dominus Moysi spiritum propagauit. et. lxx. discipulorum. sicut episcopi sunt uicarij Moysi et apostolorum. ¶ Ceterum secunduz Isidorum. xxi. dis. cleros. presbiter grece latine senior interpretatur. non modo pro etate uel decrepita senectute. sed propter honorem et dignitatem quam acceperunt. Senectus enim uenerabilis est. et cani sunt sensus hominis. ex. de trāsla. quanto. ij. q. vj. anterior. Unde ⁊ domin⁹ inquit ad moysen. Congrega mihi septuagita uiros de senioribus israhel quos tu nosti q̈ senes sint populi et magistri. ¶ Presbiter ergo secunduz Iere. xciij. dis. legimus. ad fi. nomen est etatis. episcopus uero dignitatis. ¶ Porro sicut in libro numeroruz legitur. moysi precipitur ut eligat presbiteros id est seniores. lxxviij. di. porto. Unde in prouer. dicitur. gloria senium est canicies. hec uero canicies sapientiam designat. de qua scriptū est canicies hominuz prudentia est. cū q̈ noningentis et eo amplius annis ab adam usq; ad abrahaz uixisse homines legamus. nullus alius prim⁹ appellatus est presbiter. id est senior nisi abrahaz. q̄ multo paucioribus

annis uixisse conuincitur. Non ergo
propter decrepitam etatem sed pro
pter sapientian presbiteri nominan
tur. Hinc est ꝙ illi duo iudices qui
falso iudicauerunt Susannam. pre
sbiteri uocati sunt. qui autez presbi
teri nunc nuncupantur. olim princi
pes populi. ut Chore. Dathan. ⁊ A
biron. uel magistratus aut magister
templi. ut Nicodemus et Gamaliel
dicebantur. ¶ Dicitur autem pre
sbiter quasi alijs uiuendi prebens
iter. uel prebens beatum iter. uide
licet populo de exilio mundi ad pa
triam paradisi. De presbitero etiã
sub titulo de episcopo dicetur.
Sacerdos uero antistes dictus est.
quia ante stat et supra se nullum in
ecclesia habet. xxj. di. cleros. Dicit
quoqꝫ sacerdos a sacrificando. quia
consecrat et sanctificat. Unde etiaz
dicitur sacerdos quasi sacra dans.
uel sacer dux. ut ait Beda ⁊ Grego.
in pastorali. li. ij. xviij. c. Sacerdos
etiam dicitur iusticie cultor. Juxta
illud. ff. de iusti. et iu. l. i. cuius meri
to quis nos sacerdotes appellat. In
plerisqꝫ locis sacerdotes capellani
uocantur. Nam antiquitus reges
francie ad bella procedẽtes cappaz
beati martini secuz portabant. que
sub quodam tentorio seruabatur.
quod ab ipsa cappa dictum est ca
pella. et clerici in quorum custodia
ipsa capella erat. inde capellani di
cebantur. ⁊ consequenter ab illis ad
cunctos sacerdotes nomen illud in
quibusdam regionibus est transfu
sum. ¶ Sunt etiam qui dicunt ꝙ
antiquitus in expeditõnibus in ten
torijs fiebant domuncule de pelli
bus capraruz supertecte. in quibus
misse celebrabantur. et inde capelle
nomen tractum est. Sacerdotes ue
ro gentilium flamines dicebantur.
sicut in prohemio huius partis dic
tum est. Presbiteri uices gerunt edi
lium. qui apud gẽtiles fuisse noscũ
tur. ¶ Sane secundum canonicam
traditionem presbiter cum ordina
tur episcopo eum benedicente ⁊ ma
num benedictoriã supra caput eius
tenente. et omnes presbiteri qui pre
sentes sunt manus suas iuxta manus
episcopi teneant supra caput illius
spiritum sanctum inuocantes. que
manus impositio operuz sancti spi
ritus exercitationez significat. Nam
per caput mens accipitur. per digi
tos spiritus sancti dona. per manus
opera figuramus. ¶ Quare autez
fit manus impositio cum facta fue
rit cum in diaconum ordinaretur.
dictum est sub titulo de diacono.
¶ Ungitur etiam manus presbite
ri oleo in sui ordinatione. de quo
in prima parte sub titulo de unctio
nibus dictum est. ¶ Sacerdotes ui
cem gerunt christi dum pro pecca
tis obsecrant. et per penitentiam re
conciliant peccatores. mediatores
enim sunt inter deum ⁊ homines. ꝓ
ut in sequenti titulo plenius osten
detur. ¶ Hij stolam super utrunqꝫ
humerum accipiunt. ut ex hoc se ꝑ
arma iusticie esse munitos intelli
gant. prout in sequenti parte sub
titulo de stola dicetur. ¶ Accipiũt
quoqꝫ de manu pontificis calicem
cum uino. et patenam cum hostia.
quatenus his instrumentis potesta
tem se accepisse cognoscant. placa
biles hostias. et corpus. et sanguinẽ
christi offerendi. Unde episcopus
hec tribuens dicit. Accipite pote
statem offerre sacrificium. missam
deoqꝫ celebrandi. tam pro uiuis ꝙ̃
pro defunctis. in nomine domini.
¶ Hoc ordine nullus in ecclesia cel
sior est episcopis. tamen quedam su
peraddita est potestas. sicut in pro
ximo ti. dicetur. ⁊ in huius partis ꝓ
hemio tactum est. Ne si eadem po
testas passiz penes oẽs sit. obediẽtia

ſoluatur et ſcandalum generetur. lxxviij. di. ad hec. ¶ Non autem uacat a myſterio quod ordinator ordinatum in ſacerdotē cōmunicans oſculatur. Diaconus uero uel ſubdiaconus ordinati communicantes oſculantur manū ordinatoris.
Ratio diuerſitatis eſt. primo ut per hoc ordinū notetur diſtinctio. prout in quarta parte. ſub titulo de cōmunicatione ſacramēti dicet̄.
Secundo quia pontifex oſculando ſacerdotem denotat quod ille ad equalitatem ordinis recipitur quantum ad ſacramentum eucharistie conſecrandū. quod eſt ſacramentū amoris qui per oſculum ſignificatur. Diaconus uero et ſubdiaconus non recipiuntur ad talem equalitatē. ſed ad imitationem bone operationis que ex caritate procedit. quod ſecundum Grego. per manus oſculū deſignatur. ¶ Sane et qui in preſbiterum ordinatur traduntur ſub certis uerbis. ſtola. et caſula. calix cū patena. et etiam inungitur. que res et uerba ſunt huiuſmodi ſacramenti ſubſtantia. Cetera uero precedentia et ſequentia de ſolemnitate ſunt.
Porro ſicut ait beatus Aug. xxviij. di. que ipſis. ſacerdotes ſcire debēt librum ſacramentorum. ſiue miſſale lectionarium. antiphonarium. computum. canones penitentiales. pſalterium. omelias per circulum anni diebus dominicis et feſtiuis aptas. ex quibus omnibus ſi unum defuerit ſacerdotis nomen uix in eo conſtabit. ¶ Magnus etiā Dioniſius ea. di. omnes inquit ſubſtantia ſummi ſacerdotij ſunt eloquia diuinitꝰ tradita. id eſt uera diſciplina ſeu ſciencia diuinarum ſcripturarum. Et propheta. quia tu ſcientiam repuliſti. et ego te repellam ne ſacerdotio mihi fungaris. non debent enim diſcere que ex officio alios debent docere. xxxviij. di. ecce. i. qōne. vij. conuenientibus. ¶ De premiſſis uero libris et omelijs in prohemio ſexte partis dicetur. Item qui ſunt canones penitentiales. et utrum ſacerdos penitentias in illis diffinitas ualeat moderari. et que ſacerdotes ſcire oportet diximus in aureo repertorio noſtro ſub titulo de peni. et remiſſ. de computo i finali parte dicemus.
¶ Hoc officium chriſtus exercuit quando poſt cenam panem et uinū in corpus et ſanguinem ſuum diuina uirtute ſua conuertit dicens. Accipite et comedite hoc eſt corpus meum etc. ¶ Excellētius quoque hoc officio uſus eſt. cū pro peccatis humani generis ſeipſum in ara crucis obtulit patri. Idem epiſcopus ſacerdos et hoſtia et adhuc glorioſius implet. dum ſedens ad dexterā patris interpellat pro nobis.

¶ De Epiſcopo Rica.

Propterea que ſpetialiter officio epiſcopali incumbunt. epiſcopatus inter ordines in ſacris canonibus connumeratur. xxi. di. cleros. in principio. xxxi. di. c. i. extra de pur. ca. quo cauſa. extra de conſecra. eccle. uel alta. c. penultimo. Epiſcopi autē nomē plus ſonat oneris quam honoris. Nam epiſcopus grece ſuper intendens interpretatur latine ſpeculatoris officium gerens. xxi. di. cleros. Nā prepoſitus in eccleſia ſpeculator dictꝰ eſt. Iuxta quod dominus inquit per prophete. fili hominis ſpeculatorem dedi te domui iſrahel. ut plebi ſibi commiſſe nō negligenter incumbat ſed uitam et mores eorum. et cuncta diligenter proſpiciat. ¶ Quia ergo epiſcopus ſpeculator eſt. ideo ex inſtitutione Clementis primi. cathedra ſiue locus eius in eccleſia altior

est. ut superintendat ⁊ populum cu
stodiat omnesq; conspiciat. ⁊ illum
cuncti. sicut uinitori altior locus est
pro uinea custodienda. Ob hoc in
quit apostolus. qui episcopatu3 de
siderat bonu3 opus desiderat. viij.
qōne. i. qui episcopatum. non dixit
honorem sed opus. quonia3 episco
pus non tantum ut presit quantum
ut prosit eligitur. ¶ Rarius faldi
storium episcopi spiritualem iuris
dictionem annexam pontificali dig
nitati designat. quoniam exercere
diffiniendo non debet. nisi pro tri
bunali sedens. quod probatur ex
uerbis domini dicētis in euangelio
Supra cathedra3 Moysi sedent scri
be ⁊ pharisei que dixerūt facite ⁊c.
xix. di. secundum. iij. qōne. vij. §. fi.
per scabellum uero temporalis po
testas significatur. que subiecta de
bet esse spirituali. Sicut probant
Gelasius papa. extra de ma. ⁊ ob. so
lite. xcvj. di. duo. et. c. sequenti. ⁊ In
nocen. iij. in sua epistola decretali.
et a spirituali per disciplinam corre
ctionis conculcatur. quando uero
exorbitat per peccatum. extra de iu
di. nouit. lxiij. di. ualentinianus. Un
pā. donec ponam inimicos tuos sca
bellum pedum tuoru3. ¶ Pontifex
uero princeps sacerdotu3 est. quasi
pons et uia sequentium tactus. xxj.
di. cleros. Ipse etiam summus sacer
dos. Ipse etiam pontifex maximus
nuncupatur. ut premissum est. Ipse
nanq; efficit sacerdotes atq; leuitas
Ipse officia et ecclesiasticos ordines
distribuit et disponit. et preordina
tor est in cunctis. Ipse quod unusq;s
q; facere debeat ostendit. Antea au
tem pontifices ⁊ reges erant. prout
tactum est in prima parte sub titu
lo de consecratione. Maiorum eni3
hec erat consuetudo. ut rex et ponti
fex et sacerdos esset. Unde et roma
ni imperatores pōtifices dicebant.

¶ Dicitur etiam presul. quoniam
in concilio presidet. extra d tempo.
or. quod translationem. ¶ Dicit
etiam antistes. quia ante alios stans
premium populo. uel ab anti quod
est contra. quoniam hereticis con
tradicit ut pastor lupis. ¶ Ordo
episcopalis unde procedit dictum
est in prohemio huius partis.
Sane consecratō episcopalis in qua
spiritus sanctus digne sumenti dat
semper in die dominica et hora ter
tia fit. lxxv. distinc. c. i. quoniam e
piscopi uicem apostoloru3 obtinēt
quibus in die penthecostes et hora
tertia spiritus sanctus datus est. nō
tamen potest quia in episcopum cō
secrari die illa qua in presbiterum
ordinatur. Sed et iuxta canonū sta
tuta. lxxviij. distinc. si forte. Episco
pus cum ordinatur comprouincia
les episcopi conuenire debent cum
metropolitano. et duo episcopi po
nant ⁊ teneant euangeliorum codi
cem super caput et ceruicem eius.
siue super humeros. uno super eum
fundente benedictionem. reliqui ue
ro omnes episcopi qui assunt. mani
bus suis caput eius tangant. xxiij.
distinc. episcopis. siquidem tenetur
liber super caput eius. ¶ Primo ut
dominus firmet euangelium in cor
de ipsius. ¶ Secundo ut per hoc
intelligat cui labori et honori subi
ciatur. quia omne quod hic eminet
id est prelatus omnis plus merori
bus afficitur qua3 honoribus gau
deat. xxij. distinc. uerum. ¶ Tertio
ad notandu3 q; pondus euangelice
predicationis eum circunquaq; fer
re pigre non debet. ¶ Quarto ad
monendum illum ut magis solito
iugo subiaceat et obediat euange
lio. ¶ Trium autem episcoporum
adminus computato metropolita
no presentia requiritur. ratione et
exemplo. Ratione ne tantū hisicu3

uideatur furtiue prestitum. ut pro illo pariter ad deum preces effun dant. Exemplo quia et Jacobus frater domini a petro Jacobo et Johanne apostolis ordinatus est episcopus ierosolomitanus. lxvj. distinc. porro. ¶ Manus uero impositio sumpsit exordium ab ysaac qui dum Jacob benedixit imposuit sibi manum. et Moyses Josue. cum eum populo prefecit. et dominus apostolis cum eos principes mundi constitu it. Sed et ipsi apostoli per manus impositionem spiritum sanctum dederunt. De manus impositione dictum est sub titulo de diacono.

¶ Ceterum circa episcopi ordinationem. sciendum est quod ipse sabbato hora uespertina examinatur de moribus et statu preterite uite ubi ter benedictio petitur ut sancta trinitas in ordinatione pelle monstret.

¶ Mane uero sequenti examinatur de futura conuersatione et fide. ex primitiue ecclesie institutione propter suspectos in fide moribus et conditione. et unguntur caput eius et manus. de quo dictum est in prima parte sub titulo de consecrati.

¶ Deinde unguntur manus eius et datur ei mitra in capite in signum quod benedictionem omnium gentium dedit illi. et testamentum suum confirmauit super caput eius. Dantur etiam ei baculus et annulus. de quibus in sequenti parte dicetur. Singula autem cum proprijs uerbis traduntur et fiunt. que uerba et capitis et manuum unctio et pollicum confirmatio. bacul et annuli atque euangelij traditio sunt huius sacramenti substantia. Cetera solemnitatis sunt. De euangelij et baculi traditione et quare consecratus equum albus su albis coopertum equitat dictus est in predicto titulo de consecrati.

¶ Consecratur autem episcopus inter epistolam et euangelium. extra de electione quod sicut. nec potest dicere consecrationis sue ordines celebrare. quia ipse tunc non celebrat sed concelebrat principaliter celebranti. papa tamen qui ante pmnum angelicum consecratur hec posset. quia ipse missarum solemnia perficit consecratus. ¶ Differt autem inter episcopos et sacerdotes. quia licet sex sunt que communiter ad omnes pertinent sacerdotes. uidelicet cathezizare. baptizare. predicare. conficere. soluere ac ligare. tamen ad pontificem nouem specialiter spectant. scilicet clericos ordinare. uirgines benedicere. pontifices consecrare. manus imponere. basilicas dedicare. degradandos deponere. sinodos celebrare. crisma conficere uestes et uasa sacrare.. ¶ Sunt et alia que ad officium episcopale pertinent. puta in fronte crismare. benedictionem solemnem ante pacem dare et similia. xcv. distinct. per lectis. et lxxvij. distinct. quamuis. ¶ Ceterum tamen et maiores et minores sacerdotes communiter in quibusdam uicem gerunt summi pontificis id est christi. dum uidelicet pro peccatis obsecrant et per penitentiam reconciliant peccatores. Unde apostolus. Deus erat in christo mundum sibi reconcilians. et posuit in nobis uerbum reconciliationis. Obsecramus ergo pro christo reconciliemini deo. Mediatores enim sunt sacerdotes inter deum et homines. dum et precepta dei populo referunt predicando. et uota deo porrigunt supplicando quo circa tales debent existere ut et deo grati et hominibus sint accepti. Nam ut ait Alexander papa. i. q. i. christi sacerdotes. Christi sacerdotes quanto digniores fuerint tanto facilius in necessitatibus populi pro quibus clamant exaudi

untur. Et sicut apostolus dicit. Mediator non est unius et discordes reconciliare non potest qui simul utrisq; societatis et amicicie uinculo non est concors. Si enim is qui displicet ad intercedendum mittitur irati animus ad deteriora prouocatur. xlix. distinc. §. i. ¶ Episcopus quoq; et sacerdos nomine presbiteri intelliguntur. sicut patet ex his que ad titum apostolus scripsit. qui eundem et episcopum et presbiterum nominauit. q; autem idem sit episcopus et presbiter multis rationibus comprobatur. Presbiteri a filiis Aaron in ueteri testamento sumpserunt exordium. Episcopi uero ab ipso Aaron qui uero tunc uocabantur sacerdotes. tunc presbiteri dicuntur. Qui tunc princeps sacerdotum nunc episcopi nominantur. Hodie autem ideo diuersa sunt uocabula ut episcopus non dicatur presbiter uel econtra. quoniam antiquitus quādoq; pietati studebāt presbiteri in omni loco ordinabantur. et apud iudeos qui populo preerant presbiteri dicebantur. hoc nomen honoris accipientes uocabantur etiam episcopi ab illo opere qd implere uidebantur eo q; considerare habebant quecunq; ad pietatis cultum fuerunt constituta. Hinc etiam Jeronimus sic ait. xcv. distinc. olim. Olim idem presbiter qui et episcopus et anteq̄ dyaboli instinctu studia siue dissensiones in religione fierent et dicerentur in populis. ergo ego sum pauli. et ego sum Apollo. ego cephe. communi presbiterorum concilio ecclesie gubernabantur. Postq̄ autem unusquisq; eos quos baptizauerat suos esse putabat non christi. in toto orbe decretum est unus de presbiteris superponeretur. Episcopi ergo nouerint se magis consuetudine q̄ dispensatione dominice ueritatis presbiteris esse maiores. Augustinus uero. ii. q. vii. quamquam. dicit q; quamquam secundū uocabula que usus obtinuit episcopus sit presbitero maior. Augustinus tamen minor Jeronimo est. ¶ Hoc officium christus exercuit quando manus super capita discipulorum leuans eis benedixit dicens. Accipite spiritum sanctum quorum remiseritis peccata remittuntur eis etc.

¶ Incipit liber tercius de indumentis seu ornamentis ecclesie. sacerdotum atq; pontificum et aliorum ministrorum. Rubrica.

In quotidiano usu non est uestibus sacris utendum. ad notandū q; sicut mutationem habitus secundū litteram facim⁹. ita secundum spiritum agamus. Non ergo cum uestibus communis uite usu pollutis in sancta sanctorum ingrediamur. sed cum conscientia munda et uestibus mundis et sacris deo sacramenta tractemus.

de consecra. dis .i. c. i. ¶ Unde Stephanus papa. de consecra. distin. i. uestimenta. statuit sacris uestibus non nisi in ecclesiasticis et deo dignis officijs uti. et Ezechielis. xliiij. Non sanctificabant populum in uestibus suis. Habet ergo secundum Hieronimuz. religio diuina alterum habitum in ecclesiasticis officijs. alium in communi usu. ut cuncto populo christiano exemplum prebeat bone conuersationis. quatenus loti prius sordes noui christo fiant homines. Exuit enim tunc sacerdos ueterem hominem cum actibus suis et induit nouum qui secundum deum creatus est. ¶ Per uestes quoque quibus in sacris utimur tantum non omnia sacramenta fore populo reuelanda intelligimus. xliij. distin. in mandatis. et. §. finali. xj. q̃one. ij. nolite. ¶ Et nota quod tempore ludouici imperatoris filij Caroli magni. episcopi et clerici singula auro texta et exquisitas uestes. et alia secularia ornamenta deposuerunt

Sacre autem uestes a ueteri lege uidentur assumpte. precepit enim dominus Moysi ut faceret Aaron sacerdoti et filijs eius uestes sanctas in gloriam et decorem. ut loti et sacris uestibus induti fungerentur officio in sacris. Exo. xxviij. xxxj. xxxv. et. xl. ca. ¶ Docuit enim dominus Moysen per quadraginta dies facere pontificalia et sacerdotalia uestimenta sacerdotibus et leuitis suis ornamenta quoque et lintheamina. sed et maria tenuit et fecit illud in usum ministerij tabernaculi federis ¶ Quedam tamen ab apostolis sumuntur. sed tam ille quam iste uirtutes designant. uel ministerium incarnationis. Sane pontifex celebraturus exuit uestes cottidianas et induit mundas et sacras. ¶ Et primo sandalia calciat. ut sit memor dominice incarnationis. ¶ Secundo sibi imponit amictum. ut motus et cogitatus. fauces et linguam cohibeat. ut fiat cor mundum spiritum rectum percipiens in uisceribus innouatum. ¶ Tertio albam thalarem. ut habeat mundiciam carnis perseuerantem. ¶ Quarto cingulum. ut impetus luxurie refrenet. ¶ Quinto stolam. in signum obedientie. ¶ Sexto tunicam iacinctinam. id est celestem conuersationem. ¶ Septimo superinduit dalmaticam. id est sanctam religionez. et carnis mortificationem. ¶ Octauo cirothecas. ut declinet uanam gloriam. ¶ Nono annulum. ut diligat sponsam. id est ecclesiam sicut se. ¶ Decimo casulam. id est caritatem. ¶ Undecimo sudarium. ut quicquid fragilitate uel ignorantia peccat. penitentia tergat. ¶ Duodecimo pallium superponit. ut ostẽdat se imitatorem christi. qui languores nostros tulit. ¶ Terciodecimo mitram. ut sic agat quod coronaz mereatur percipere eternam. ¶ Decimoquarto baculum. id est auctoritatem potestatis et doctrine. et postea tapeta calcat. ut terrena despicere et amare celestia discat.

Omnibus autez premissis uestibus induitur a ministris. quia et ut uestes induat spirituales angeli suffragantur. uel quia uicarius est christi cui angeli ministrant. et omnia seruiunt. ¶ Rursus pontifex uersus acquilonem respiciens. quamuis et uersus orientem seu uersus altare sibi sit magis accomode respicere possit tanquam aduocatus et pugil. cum hoste pugnaturus antiquo. uestibus sacris quasi armis induitur. iuxta ap̃lm. ut iam dicet. Primo sandalia pro ocreis habz. ne quid macule uel pulueris affectionũ inhereat. Secundo amictus pro galea caput otegit

Tertio alba pro lorica totum cor
pus cooperit. Quarto cingulum ꝑ
arcu. subcingulum pro pharetra as
sumit. et est subcingulū illud quod
dependet a cingulo quo stola pon
tificis cum ipso cingulo colligatur.
¶ Quinto stola collum circundat
quasi hastam contra hostez uibrās
¶ Sexto manipulo pro claua uti
tur. ¶ Septimo casula quasi clipeo
tegitur ¶ manus libro pro gladio ar
matur. De singulis etiam aliter di
cetur infra. ¶ Hec itaqꝫ sunt arma
quibus pontifex uel sacerdos arma
ri debet. contra spirituales nequiti
as pugnaturus. nam ut inquit apo
stolus. Arma militie nostre nō sunt
carnalia. sed postea a deo ad destru
ctionem inimicorum. et in alia epi
stola ad Ephesios. vj. Induite uos
inquit armatura dei. ut possitis sta
re aduersus insidias diaboli. State
ergo succincti lumbos uestros in
ueritate. ⁊ induti loricam iusticie
et calciati pedes in preparatione
euangelij pacis. in omnibus sumen
tes scutum fidei in quo possitis om
nia tela nequissimi ignea extingue
re. et galeam salutis assumere. et gla
dium spiritus quod est uerbuz dei.
¶ Hec quidē armatura ē premissa
septuplex uestis sacerdotalis. signi
ficatiua septuplicis uirtutis sacer
dotis. et representatiua christi ue
stium. quibus indutus fuit tempo
re passionis. prout infra dicetur.
¶ Prouideat ergo diligenter epi
scopus et attendat studiose sacer
dos. ut signum sine significato non
ferat. id est ut uestem sine uirtute
non portet. ne forte similis sit se
pulchro a foris dealbato. intus ue
ro omni spurcicia pleno. Quisquis
enim sacris indumentis ornatur et
honestis moribus non induitur. q̄n
to uenerabilior apparet hominibus
tanto redditur indignior apd̄ deuz.
¶ Pontificalem itaqꝫ gloriam non
iam honor cōmendat uestium. sed
splendor animarum. quoniam et il
la que quondam carnalibus blandi
ebantur obtuitibus. ea potius que
in ipsis erant intelligenda poscebāt
ut quicquid illa uelamina in fulgo
re auri. in nitore gemmarum. ⁊ in
multimodi operis uarietate signa
bant. hoc iam in moribus actibus
qꝫ clarescat. cum et apud ueteres
reuerentiam ipsa significationū spe
cies obtineret. et apud nos certio
ra sint experimenta rerum quaz eni
gmata figurarum. prout hec ⁊ alia
in pontificali ubi agitur de episco
pi consecratione leguntur. Sic
itaqꝫ munitus ad certamen contra
spiritualia nequitie in celestibus. et
ꝑ sedanda in subditos iudicis ira
ad altare procedit. et per confessi
onem diaboli renuntiat domino. ⁊
seipsuz accusat. Populus uero qua
si pro suo pugile oraturus in profe
stis diebus terre prosternitur. duz
autem ille orationes et alias recitat
quasi totis uiribus contra diabolū
pugnat. Dum diaconus in ieiunijs
ante euangelium casulam super hu
meruz replicat. quasi gladium con
tra hostem uibrat. Dum epistola le
gitur uoce preconis imꝑatoris edic
ta dantur. cantus sunt tubicine. pre
centores chorū regentes sunt duces
exercituū ad pugnā instruentes. qui
bus lacescentibus alij subueniunt.
Cantus aūt sequētie est plausus seu
laus uictorie. Dum euangeliū legit᷑
hostis q̄si gladio uulnerat᷑. aut exer
citus post uictoriā dispersus aduna
tur. ¶ Epus predicās est imꝑator
uictores laudās. oblatiōes sunt spo
lia q̄ uictoribus diuidunt᷑. Cantus
offertorij ē triumphus q̇ debet᷑ im
ꝑatori. pax aūt in fine dat᷑. ut popli
q̇es hoste ꝓstrato isinuet᷑. ⁊ deinde
popl̄us data licētia ꝑ ite missa ē cuz

gaudio de uictoria et pace obtenta
ad propria redit. ¶ Celebraturus
itaq; missam episcopus aut presbi
ter indumentis suo ordini congru
entibus se exornat. et uestiuz cultui
actionis que conueniant ornamen
ta.ea.distinc.rationis. ¶ Circa qd
notandum est. q sex sunt indumen
ta sacerdotibus et episcopis cōmu
nia. quia et sex sunt in quibus com
munis presbiterorum et episcopo
rum potestas consistit. Nouez eniz
sunt ornamenta pontificibus speti
alia. quia et nouem sunt in quibus
spetialis episcoporuz potestas con
sistit. per hunc ergo communium
et spetialium indumentorum cōmu
nitas et spetialitas potestatuz inter
episcopos et sacerdotes significat.
De quo in parte precedenti dictuz
est sub titulo de episcopo. Hoc et
enim tam in nouo quaz in ueteri te
stamento legitur constitutum. ut
pontifices preter communes uestes
habeant spetiales. Sed ibi quatuor
erant cōmunes et quatuor spetiales
prout dicetur sub titulo de legali
bus indumentis. Quod siquidem
ratio mistica postulat. nam ille date
sunt carnalibus et mundanis. quo
niam quaternarius numerus conue
nit carni propter quatuor humores
et mundo propter quatuor elemen
ta. Hee autez spiritualibus et perfe
ctis date sunt. Nam senarius nume
rus qui perfectus est. quia reddit
ex suis partibus aggregatis perfec
tis conuenit. Unde et sexto die per
fecit deus celum et terram. et omnez
ornatum eorum. sed et cum in ple
nitudine tēporis sexta uenisset etate
¶ Sexto die sub hora sexta rede
mit genus humanum. Senarius er
go numerus perfectus est. quia suo
ordine numeratus perficitur. nam
cum unum duo et tres dicuntur. se
narius numerus impletur. uel quia
in tribus partibus diuiditur id est
in sexta tertia et dimidia. uidelicet
in uno duobus et tribus. ¶ Noue
narius etiaz spiritualibus conuenit.
quia nouem sunt ordines angelorū
qui secundum prophetam per no
uem gemmaruz speties designantur
¶ Quindecim ergo sunt ornamen
ta pontificis. quindecim uirtutuz
gradus ipso numero designantia.
quos per quindecim cantica gradu
um psalmista distinxit. Uestes eniz
sacerdotales ỽtutes significāt. qbus
debent sacerdotes ornari. secundū
illud propheticum. Sacerdotes tui
induantur iusticia. et sancti tui exul
tent. Que talares dicuntur. quia
talus finis est corporis. per quod
ostenditur q non sufficit opus bo
num incboare. nisi studeatur perse
uerāti fine compleri. prout sub titu
lo de tunica dicet ¶ Sic ergo no
ster pontifex plura q octo induit
uestimenta. quāuis Aaron non ni
si octo habuisse legatur. quibus mo
derna succedūt. quod ideo est quo
niam oportet iusticiam nostraz ma
gis habundare quaz scribarum et
phariseorum. ut intrare possimus
in regnum celorum. ¶ potest etiaz
dici q noster pontifex octo habet
a capite usq; ad pedes. exceptis ue
stimentis pedum et manuuz. scilicz
amictum album. cingulum. et stolaz
duas tunicas. casulaz. et palliuz. uesti
mentū enim peduz potius pertinet
ad nostruz q ad Aaron. qa nostris
dictū est. euntes in oēs gentes etc.
¶ Deniq; preter premissas uestes
sacris ordibus et mistris deputatis.
Est et alia quedaz uestis linea q sup
pelliciū dicitur. quo qbuslibet serui
eis altaris. et sacroruz uacantes sup
uestes cōmunes uti debent. ut in
sequēti dicet. Suppelliciuz autē pp
ter sui candorē mundiciā seu purita
tē castitatis designat. iuxta illō. omi

tēpore uestimenta. id est opera tua sint candida. id est munda. propter nomen uero suum carnis mortificationem figurat. ¶ Dictum est enim superpellicium. eo ꝙ antiquitus super tunicas pelliceas de pellibus mortuorum animalium factas induebatur. quod adhuc in quibusdam ecclesijs obseruatur. representantes ꝙ Adam post peccatum talibus uestitus est pellicijs. ¶ Tertio denotat innocentiam. ꝛ ideo ante omnes alias uestes sacras sepe induitur. quia diuino cultui deputati innocentiā uite cunctis uirtutum actibus superponere debent Iuxta illud psalmiste. Innocentes et recti adheserunt mihi. ¶ Quarto propter sui latitudinem congrue caritatem designat. vnde super prophanas et communes uestes induitur. ad denotandum ꝙ caritas operit multitudinem peccatorum. ¶ Quinto propter sui formam. quia in modum crucis formatur. passionem domini figurat. quodꝙ illud gentes crucifigi debent uicijs et concupiscentijs. ¶ Fiunt autez superpellicia in quibusdam locis. de crismalibus lineis que ponunt super infantulos baptisatos. exemplo Moysi. qui de purpura et bysso et alijs a populo in tabernaculo oblatis fecit uestes. quibus Aaron et filij eius induerentur quando ministrabant in sanctis. Exodi. xxxix. c. ¶ Est etiam et alia uestis que pluuiale uel cappa uocatur. que creditur a legali tunica mutuata. Unde sicut illa tintinabulis. sic ista fimbrijs insignitur. que sunt labores et huiusmodi solicitudines. ¶ Habet etiam capucium. quod est supernum gaudium. prolixa est usꝫ ad pedes. per quod perseuerantia usꝫ in finem significatur. in anteriori parte aperta est. ad notandum ꝙ sancte conuersantibus uita patet eterna. seu ꝙ eorum uita patere debet alijs in exemplum. xj. q̄one. iij. non sunt. in fine. ¶ Rursus per cappam gloriosa corporum immortalitas intelligitur ¶ Unde illam non nisi in maioribus festiuitatibus induimus. aspicientes in futuram resurrectionem quando electi deposita carne binas stolas accipient. uidelicet requiem animarum et gloriaz corporum. que cappa recte interius patula est. et nisi sola necessaria fibula inconsuta. quia corpora iaz spiritualia facta nullis animam obturbant angustijs ¶ fimbrijs etiam subornatur. quia tunc nostre nihil deerit iperfectioni. sed quod nunc ex parte cognoscimus ¶ tunc cognoscemus sicut et cogniti sumus. Quidam autem heretici garriunt nusquaz reperiri in nouo testamento ꝙ christus uel discipuli eius premissis uestibus induerentur. reprehendentes nos temere quia talibus ornamur. quoniam sicut Iohānes ait ¶ Dominus surgens de cena posuit uestimenta sua. et postea alia nunquaz accepit nisi sua. Nos uero ut dicunt alia plura ꝙ̄ uestimus et reuestimus in missa. in qua cenaz ipsam imitamur. et dominus ab alijs qui uolunt ambulare ī stolis nos cauere precepit dicens. Cauete a scribis qui uolunt ambulare in stolis. dicunt enim ꝙ hoc facimus ut iusticiores ꝛ excellentiores populis appareamus. contra illud. Uos estis qui iustificastis uos coram hominibus. Deus autez nouit corda uestra quia quod hominibus altum est. abbominatio est apud deuz ¶ Error autem iste ex premissis apertissime confutatur. Legitur enim Ezechielis. xlij. et. xliiij. Cum ingredientur sanctuarium meum et accedent ad mensam meam ut mihi ministrent

et custodiant cerimonias meas . ue
stibus lineis induentur . Ascendet
super eos quicquaz laneum . Cun
ꝙ ingredientur atrium exterius ad
populum . exuent se uestimentis su
is in quibus ministrauerant . et nõ
sanctificabunt populuz in uestibus
suis . ¶ Et nota ꝙ hostiarij lecto
res . exorciste . et acoliti albis utun
tur . uidelicet superpellicio . amicto
et alba . et baltheo . ut angelos dei
ministros per castitatis mundiciaz
imitentur . et in eis in carne glorio
sa effecta spirituali quasi in albis
uestibus socientur . ¶ Inde est ꝙ
potius lineis uestibus utuntur . q̃a
sicut linum multo labore ad cando
rem producitur . sic necesse est per
multas tribulationes ad regni glo
riam peruenire . ¶ In concilio ma
goteñ . xj . q̃one . i . episcopus presbi
ter . statutum est ꝙ episcopus in or
dinatione sua recipiat orarium . ba
culum . et annulum . presbiter orari
um et planetam ¶ Diaconus orari
um et dalmaticam . Subdiaconus
patenam et calicem . Et cum degra
dantur ea perdunt . Et in concilio
tholetano . xciij . distinctione . diaco
nus . In conuentu statutum est ꝙ
diaconus tempore oblationis tan
tum . scilicet quando legit euangeli
um utatur alba . id est dalmatica
¶ Notandum quoqꝫ est ꝙ uestes
euãgelici sacerdotis aliud designãt
in capite . scilicet in christo . aliud
ꝙ figurant in membris . quãquam
et caput et membra sacerdotis no
mine nuncupantur . ad caput dicit
psalmigraphus . Tu es sacerdos in
eternuz secundum ordinem melchi
sedech . ad membra uero dicit apo
stolus . Uos estis genus electum re
gale sacerdotium . ¶ Exponenda
ergo sunt eorum mysteria . primo
secundum quod membris . Conse
quenter secundum quod capiti . sci
licet christo conueniunt . put in quo
libet capitulo distinguetur . ¶ De
ornamentis autem et palleis et ue
stibus ecclesie uel altaris . in prima
parte dictum est . ubi agitur de pi
cturis . ¶ Porro sex indumenta sa
cerdotibus et episcopis communia
sunt hec . amictus . alba . zona . seu
cingulum . stola . manipulus . plane
ta . ¶ Nouem uero pontificibus
spetialia sunt hec . calige . sandalia
succinctorium . tunica . dalmatica .
cirothece . mitra . annulus . baculus
pastoralis . ¶ De quibus omnibus
singulatim prosequimur . Et etiaz
de sudario . et de pallio . et de colo
ribus quibus ecclesia in ecclesiasti
cis utitur indumentis . et de lega
libus indumentis .

¶ De Amictu Rica .

PRimo de sex ornamen
tis episcopis et sacer
dotibus comunibus .
est secundum premissa
dicendum . ¶ Lotis itaqꝫ manibus
episcopus seu sacerdos celebratur⁹
assumit amictuz quo caput tegitur
quem pontifex loco ephot siue sup
humerale ⁊ rationale habet . ⁊ nunc
etiaz superhumerale uocari potest .
significans salutem que per fidem
tribuitur . ¶ De hoc apostolus ad
Ephe . vj . Galeam salutis assumite .
significat etiam castitatem cordis .
et corporis . quia ⁊ renes ⁊ pectus
ambit ⁊ tegit . ⁊ omnibus sacris ue
stibus supponit . sed omnibus sup
eminet . quia castitas . Et debet esse
intus in pectore . ⁊ foris niteri in o
pere . unde in renibus stringitur .
quia ibi precipue luxuria dominat᷑
¶ Per amictuz quoqꝫ super hume
ros . quia circunquaqꝫ diffunditur
operum fortitudo designatur . Hu
meri nanqꝫ fortes sunt ad opera

peragenda. Iuxta illud patriarche Iacob supposuit humerum ad portandum. factus est tributi seruiens ¶ Duo uasculi siue due cordule quibus ante pectus ligatur significant intentionem et finem quibus informanduz est opus. ne fiat in fermento malicie et nequitie. sed in azimis sinceritatis et ueritatis. ¶ Sacerdos igitur non debet ociosus existere. sed bonis operibus insudare. secundum illud apostoli. ad Timotheum. Labora sicut bonus miles ihesu christi. Laudanda tamen quorundam locorum habz consuetudo. ut linea camisia alba. aut superpellicium super communes uestes induitur. priusque amictus imponatur. per quod fides que primo adesse debet significatur. ¶ Porro amictus super os planete reuoluitur. De quo sub titulo de planeta dicet. Amictu quoque collum stringitur. per quod uocis castigatio intelligitur. quoniaz per collum in quo uox est. usus loquendi exprimitur. ¶ Stringitur ergo collum. ne inde ad linguam mendatium transire possit. Leuitc tamen cum eo pectus et fauces stringuntur. prout sub titulo de cingulo dicetur. ¶ Illo etiam caput operimus ¶ ne circunquaque libere prospiciendo illicita cogitemus. ¶ Pectus seu cor ideo tegitur. quia animus sacerdotis ad ea que incumbit debet totus esse intentus. nec debet tunc ad uanitates uel ad aliqua mundana libere meditanda dissolui. ¶ Porro amictus quo sacerdos caput obnubit secundum quod capiti. scilicet christo conuenit. significat id quod in Apocalipsi describitur. uidelicet angelum dei fortem descendisse de celo amictum nube. et in ysaia ¶ Ecce dominus ascendet super nubem candidam ueniens enim ad saluationem mundi saluator mundi dei filius. angelus magni consilij amictus est nube. dum diuinitatem abscondit in carne. nam caput uiri christus. caput christi deus. extra de sacra unctione. ¶ Hoc ergo carnis latibulum significat sacerdotis amictus quod per illam sindonem expressius significatur. quia summus pontifex caput obducit. De qua in titulo de succinctorio dicetur ¶ Et pulchre quidem per calciamentum pedum hoc ipsum per amictum capitis designatur. quia diuinitas in carne latuit. et per carnem innotuit. Nam cum esset in iudea deus et in israhel magnum nomen eius. In ydumeaz extendit calciamentum suum. et ante conspectum gentium reuelauit iusticiam suam. ¶ Amictus etiam representat operimentum quo iudei uelabant faciez christi dicentes Mathei. xxvj. prophetisa nobis christe quis est qui te percussit.

¶ De Alba Rica.

Post amictum camisiam siue albam sacerdos induit. que membris corporis conuenienter aptata. nihil superfluum aut dissolutum in uita sacerdotis. aut in eius membris esse debere demonstrat. hoc ob speciem candoris mundiciam demonstrat. secundum quod legitur. Omni tempore uestimenta tua sint candida. ¶ Fit autem de bysso uel lino. propter quod scriptum est. Byssinum sunt sanctificationes sanctorū ¶ Est autem byssus linum egiptiacum. Sicut enim byssus uel linuz candorem quem ex natura non habet. multis tonsionibus attritum acquirit per artem. sic et hominis

caro munditiam quam nō obtinet per naturam. per exercicia bonoruꝫ operum multis castigationibus macerata. sortitur per gratiam. Sacerdos ergo secundum apostolum castiget corpus suum et in seruitutem redigat. ne forte cum alijs predicauerit ipse reprobus fiat. Habet aūt alba capuciuꝫ quod est professio castitatis. Habet etiam lingulam que significat linguam sacerdotaleꝫ que ligat contumaces ꝛ absoluit penitētes. ¶ Rursus hec uestis que in ueteri sacerdotio linea. uel poderis grece. seu tunica thalaris dicebatur stricta fuisse describitur. ꝑpter spiritum seruitutis iudeorum in timore. In nouo uero larga est. propter spiritum adoptionis in ubertate. quia nos christus liberauit. Qꝫ auteꝫ aurifrisium ꝛ gramata diuersis in locis ac uarijs operibus ad decoreꝫ habꝫ illud insinuat quod propheta dicit in psalmo. Astitit regina a dextris tuis in uestimentis deauratis. circūuarie. ¶ Rursus alba cingulo stringitur. ut omnis uoluptas carnalis astricta intelligatur. dicente domino. Sint lumbi uestri precincti. Manice quoqꝫ tam albe ꝙ etiaꝫ tunicelle conuenienter debent esse stricte. non nimis laxe ut labātur ꝛ brachia nudentur. habentes in sūmitatibus aurifrisia. ad designandum aureos torques ꝙ brachia nuda beati martini missam celebrantis miraculose decenter operuerunt. prout in sexta parte sub eius festo dicetur. Per albam etiā qua corpus a sursum usqꝫ ad deorsum tegitur. spes que ex gratia prouenit ecclesie de sursum. ꝛ ex meritis ecclesie deorsum figuratur. De hac apostolus ad Romanos octauo. Spe salui facti sumus. Quia uero usqꝫ ad talos descendit. perseuerantiam designat. prout tactum est prope fineꝫ in prohemio huius partis. ¶ Porro secundum ꝙ capiti. scilicet christo conuenit alba que est lineum uestimentum longissime distans a tunicis pelliceis que ex mortuis animalibus fiunt ¶ quibus adam uestitus est post peccatuꝫ. nouitatem uite significat ¶ quam christus et habuit et docuit. et tribuit in baptismo. de qua dicit apostolus. Exuite ueterem hominem cum actibus suis. et induite nouum qui secundum deum creatus est ¶ Nam in transfiguratione resplenduit facies eius sicut sol. et uestimenta eius facta sunt alba sicut nix. Semper enim uestimenta christi munda fuerunt et candida. quia peccatuꝫ non fecit. nec inuentus est dolus in ore eius. ¶ Hec etiam uestis representat albam uestem in qua herodes illusit christo. Luce. xxiij.

¶ De Zona seu cingulo Rica.

Debet autem alba circa lumbos sacerdotis seu pontificis zona seu cingulo. quod in lege et apud grecos baltheuꝫ dicebatur precingi. ne defluendo gressum impediat. ut castitas sacerdotis per albam significata nullis incentiuorum stimulis dissoluatur ¶ Cingulum nanqꝫ continentiam significat. Unde sint lumbi uestri precincti et lucerne ardentes in manibus uestris. In lumbis quideꝫ luxuria dominatur. Sicut dominus loquens de diabolo manifestat. uirtus eius in lumbis eius. et fortitudo eius in umbilico uentris eius. de peniten. di. ij. si enim inquit. ad finem. ¶ Sane a sinistro latere pontificis ex cingulo duplex dependet succinctorium. quia duo sunt quibus castitas roboratur. et sine quibus difficile cōseruatur. scilicet oratō

⁊ ieiunium. unde dominus ait. Hoc genus demoniorum non eicitur nisi in oratione ⁊ ieiunio. Debent ergo lumbi per continentiam precingi. ⁊ per abstinentiaꝫ succingi. Unde apostolus. State succincti lumbos u(est)ros in ueritate. Uerum succinctoriū q(uo)d alias perizoma uel subcingulum uocatur inter indumenta legalia fuisse non legitur. quia ⁊ si legales sacerdotes accincti tempore sacrificii abstinere deberent. Alio tamen tempore licite uacabant amplexibus. hodie autem additur cingulum. quia moderni ministri iugem habere debent continentiam. ⁊ ideo non solum cingi sed etiam succingi debent. ideo autem duplex est succinctorium ut duplex castitas denotetur. uidelicet mentis que per cingulūꝫ. ⁊ corporis que per succingulum significatur. a parte sinistra dependꝫ. quia potior est castitas mentis q̄ꝫ corpor(is). ⁊ dextra pars potior est q̄ꝫ sinistra. Unde Grego. Lumbos precingimur cum carnis luxuriam per carnis continē tiam coartamus. ¶ Cingulum quoq(ue) conuenienter temperantiaꝫ designat de subcingulo etiam dictum est in prohemio huius partis. ¶ Et ad uerte q(uod) pectus ⁊ fauces leuiter cum amictu stringuntur quia motus in nostra potestate non sunt. Helias primus clausit celūꝫ quando petiit q(uod) non plueret q̄ꝫ animū quando desiderabat uindictam de morte prophetarūꝫ. Lingua etiam in humido sedet ⁊ in madido ⁊ facile lubricat(ur). unde princeps apostoloꝝ ad uoceꝫ ancille magistrūꝫ negauit. sed renes fortiter cingulo stringuntur ut castigetur corpus ⁊ in seruituteꝫ redigat ⁊ impetus luxurie refrenetur.

¶ Porro secunduꝫ q(uod) capiti. s. christo. conuenit zona sacerdotalis significat illud quod Jo. apostolus ait conuersus uidi similē filio hominis precinctuꝫ ad mamillas zona aurea per zonam auream perfecta christi caritas designatur. quam dicit apostolus supereminentem scientie caritatem christi feruentem in corde. radiantem in opere. Cuius succinctorium illud significat quod ysa. xi. d(e) christo loquens predixit. Erit iusticia cingulum lumboꝝ eius ⁊ fides cinctorium renum eius. Nam iustus dominus iusticiam dilexit. equitatē uidit uultus eius. ⁊ fidelis dominus in uer. su. ⁊. s. in om. ope. su. ¶ Due summitates ipsius due sunt partes naturales iusticie quam christus fecit ⁊ docuit. s. quod tibi non uis fieri alteri non feceris. Secunduꝫ quecunq(ue) uultis ut faciant uobis homines ⁊ uos eadem facite illis. ¶ Cingulum ergo iusticiam significat cui(us) duo sunt brachia sese cōstringentia s. declinare a malo ⁊ operari bonū. ¶ Representat etiam flagelluꝫ quo pilatus cecidit Jesuꝫ. Jo. xix.

¶ De stola Rica.

Post cingulū sacerdos orarium siue stolam que leue domini iugū significat. xxiii. di. ecclesiastica. siue qua est iugum preceptoruꝫ domini super collum sibi imponitur. ut iugum domini se suscepisse demonstret. q(uo)d cum osculo sibi imponit ⁊ deponit. ad notandum assensum ⁊ desiderium quo se subicit huic iugo. Illa autem a collo per anteriora descendēs dextrum ⁊ sinistrum latus adornat q(ui)a per arma iusticie a dextris ⁊ a sinistris. i. in prosperis ⁊ in aduersis. sacerdos debet esse munitus. quaten(us) nec aduersis frangatur nec prosperis eleuetur. unde ⁊ cum sacerdos in ordinatione stolā accipit dicit illi episcopus. Accipe iugum dei iugum enim eius suaue. ⁊ onus eius leue. suaue

in ꝓsperis. leue in aduersis. ¶ Sto
la quippe usq; ad genua que curuan
tur protenditur. ut nos mites corde
⁊ humiles insinuet. Significat enim
pacientiam de qua scriptum est. pa
cientia uobis necessaria est ut repor
tetis promissiones. ⁊ iterũ. in pa. ue
stra pos. ani. ues. hinc est ergo ꝙ sto
la cum zona seu cingulo a dextris ⁊
sinistris quibusdam nexib⁹ colliga
tur quia uirtutes uirtutibus socian
tur ⁊ iurant ne aliquo moueantur
temptationis impulsu. ⁊ ad designã
dũ ꝙ tã in prosperis ꝙ̃ in aduersis
deb; xp̄i iugũ pacienter ferri facie
te glutinio caritatis. a quibusdã uero
pontificibus addit premissis ṽbis
stola innocẽtie induat te dñs ꝙ sto
la respicit primitiuã q̃ fuit innocen
tie significatiua. Rurs⁹ stola ab hu
mero sinistro sacerdotis in dextruz
duz ordinatur reflectit. q; cuz obe
dientia incipiat ab actiua ꝑ dilecti
one proximi transit in ꝯtemplatiuã
uitaz ꝑ dilectõz dei. Lõgitudo autez
stole ꝑseuerantiã significat. duo bra
chia stole dependentia significant
prudentiã ⁊ temperantiã. vñ aplus
ad thim. iij. Sobrie iuste ⁊ pie uiua
mus ⁊c. sed ⁊ ſm decretũ bracaris
cõcilij. xxiij. di. ecclesiastica. d; sacer
dos de uno eodemq; orario ceruicẽ
piter ⁊ utrũq; humerũ premens sig
nũ crucis in suo pectore preparare
ut q̇ imperturbatus precipit inter ꝓ
spera ⁊ aduersa ꝯsistere uirtutũ sem
per ornamento utroq; circũspectus
appareat humero. si quis aũt aliter
egerit excõicatiõi debite subiacebit
nisi forte q̇s dixerit hoc decretuz ꝑ
ꝯriam generalis ecclesie ꝯsuetudinẽ
obrogatũ. naz uero ubiq; ptes stole
reducunt añ pectus in modũ crucis
crucẽ aũt gerit in pectore dũ christi
passiõz cuius minister est imitat in
mente. ¶ Orariũ itaq; iugum simul
⁊ onus est iugũ sacerdotibus. onus
diaconibus unde fit ut sacerdotib⁹
circa collum ⁊ diaconibus super si
nistrum humerũ ponatur. sicut eniz
iugum collo portatur sic ⁊ humeris
onera feruntur. lege in leuitico. ⁊ ui
debis solos leuitas ferendis onerib⁹
destinatos. In diacono etiam stola
iugum significat. prout in secunda
parte dictuz est ubi de diacono agi
tur ¶ Adhuc stola sinistro humero
diaconi imponitur quia decet tem
poralia spiritualibus deseruire. uel
quia dextram diaconi oportet esse
liberam ut expeditius ad misteriuz
sacerdotis discurrat. de quo etiam
dictuz est ibi. Ad lumbos stola suc
cingitur ut sit fortis ⁊ expeditior cõ
tra pugnas libidinum quandoq; ta
men solum super sinistrum brachiũ
pars anterior stole complicatur qđ
tactum est a legalibus sacerdotibus
qui dum sacrificabant summitates
balthei super humerũ reflectebant.
¶ In episcopo uero uel sacerdote
ab utraq; parte equaliter dependẽt
anterius quia christus cuius tipum
gerunt qui equanimiter se habuit
in prosperis ⁊ in aduersis que per
leuam ⁊ dextram significantur habi
tatores terre ad celestia ducere desi
derabat qđ semper ante oculos mẽ
tis sue gerebat. ¶ Dictum est autẽ
orarium quia quamuis sine alijs in
dumentis sacerdotibus baptizari cõ
signare. ⁊ alia plura orando facere
liceat sine orario tamen nisi cogẽte
magna necessitate nihil horum face
re liceat. ¶ In cõcilio tiburtino in
burcardo libro sexto capitulo. pres
biteri. legitur ut presbiteri non ua
dant nisi stola orarioue induti. No
tandum autem est ꝙ antiquitus sto
la erat uestis candida pertingens us
q; ad uestigia qua patriarche utebã
tur ante legem quam primogeniti
cum benedictionem patris accipe
rent induebant ⁊ domino uictimas

ut pontifices offerebant. sed postq̃
alba cepit portari mutata est in tor
quem. per pͥmaȝ stolam innocentia
intelligitur que fuit in primo homi
ne. sed cum eam perdidit propter
peccatum oportuit eã recuperare p
uitulum saginatum. quia igitur sup
est ut qui per inobedientiam cecidi
mus per obedientiam resurgamus.
recte pro ueste innocentie recuperã
da subimus torquem obedientie.
nam per stolam qua nunc utimur
obedientiam accipimus euangelij
crucifixi. Porro secundum q̈ capiti
s. christo conuenit stola que super
amictum collo sacerdotis incumbit
obedientiam ꝛ seruitutẽ significat
quam dominus omnium proptẽ su
orum salutem subijt. nam in forma
dei esset non rapinaȝ arbitratus est
esse. se. e. d. ❡ Exinaniuit eñi semet
ipsum formam serui accipiens fact⁹
est obediens usq̈ ad mortem. in a.
cru. causam quippe mortalitatis nec
traxit origine nec cõmisit in opere.
❡ Stola etiam significat ligaturaȝ
qua Jesus ligatus fuit ad calumnaȝ
Statutuȝ est in canonibus. xxiij. di.
non oportet. ꝛ. d. c. se. ne subdiaconi
lectores ꝛ psalmiste orarijs sine sto
lis utantur.

❡ De manipulo. Rica

Quia uero mentibus bene
compositis de diuino cul
tui mancipatis sepe subre
pit accidia que quodam tempore
reddit animũ dormientem. ps. Dor
mitauit anima mea pre tedio. ideo
in sinistra manu ministri ad altaris
ministerium accedentis quadaȝ ap
ponit͛ mãipula q̃ fanõ uł manipul⁹
uel sudarium appellatur quaten⁹ su
dorem mentis abstergat. ꝛ soporeȝ
cordis excutiat ut bonis operibus
inuigilet depulso tedio uel tempo
re. per manipulaȝ enim bona opera
uel uigilantia designantur de qua
dominus in euangelio ait. Uigilate
quia nescitis qua hora filius homĩs
uenturus sit. Unde sponsa dicit͛ in
canticis. Ego dormio ꝛ cor meum
uigilat. per sudarium etiam peniten
tia designatur qua lares cotidiani
excessus ꝛ tedium mundane conuer
sationis extergitur. de quo dicitur
Dormitauit anima mea pre tedio.
tedet enim animam peccatorum cõ
scientie ꝛ infirmitatis corpore signi
ficat etiam futurorum bonorum re
tributionem. Unde in quibusdam
locis quotiens in uestis albis utun
tur manipulos portant ex eo q̈ in
illa uita unusquisq̈ propriam mer
cedem accipiet. ꝛ uenientes uenient
cum ex. por. mani. su. Item quia ma
nipulus pacientiam designat. inde
est q̈ sudarium subdiaconi magis
fanone sacerdotali formatur quia
ubi maior excessus maior penitẽtie
fructus exigitur. de sudario etiam
infra dicetur ❡ Sane ministri mani
pulum in brachio sinistro ferũt. ad
notandum q̈ stricti debent esse ad
terrena. sed ad celestis expediti. an
tiqui autẽ non erant astricti ad hoc
quia deo etiam pro nobis tempora
libus seruiebant. ꝛ ad significanduȝ
nos in hac uita que per misterium
significatur pati tedium superflui
humoris. i. dilectationis ꝛ alia sup
flus mentis ad hoc manipulus in si
nistra fidem in hac uita designat.
Manipuli usus est sumptus non ab
Aaron sed ab antiquis patribus qi
sicut legitur in martilogio bene ar
cemus sudarium semper ferebat in
sinu uel manu ad tergendum efflu
entiã lacrimarum. Porro secundum
q̈ capiti. s. christo conuenit q̈ sacer
dos manipulum portat in leua de
signat q̈ christus brauium obtine
bat in uia. Per manipulũ enĩ pͥmũ

designatur. iuxta qđ legitur.ne.au.
ne.c.ex.por.ma.su. christus autez si
mul fruebatur in patria ⁊ merebat᷑
in uia. nam simul ⁊ brauium cópre
hendebat ⁊ stadium ꝑcurrebat. qa
simul erat in patria ⁊ i uia. nemo in
qait ascendit in celuz nisi qui descé
dit de celo filius hominis qui est in
celo.manipulus etiaz representat fu
nem quo iesus cóprehensus a iude
is ligatus fuit. unde Job.xviij.com
prehenderút ⁊ ligauerút eum. mani
pulus tamen post indutam planetā
consueuit romano pontifici imitti.
quod etiam a pluribus obseruatur.
de quo in quarta parte sub ti. ó có
fessione dicetur. ¶ Notandú autez
ꝙ diaconus pontifici induenti ⁊ ex
uenti se sacris uestibus sine manipu
lis seruiunt. primo ut expeditius et
liberius administrent. secūdo ad no
tandum ꝙ in tali obsequio nó debz
fructum querere temporalem qui
quādoqꝫ ꝑ manipulum significatur
Juxta illud pā. uenientes autem ⁊c.
Rursus dum pontifex se induit uel
exuit.diaconus stat a dextris ⁊ sub
diaconus a sinistris. qꝛ diaconus ex
ordine suo ad fortiora et ꝑfectiora
que per dextram significantur assu
mitur ꝙ̄ subdiaconus.

¶ De casula seu planeta ·Rica.

Postremo super omnes ue
stes induitur casula que q̄
si parua casa dicitur. et a
grecia planeta uocatur.a planon qđ
est error. qm̄ errabūdus eius limb⁹
super brachia eleuatur.significās ca
ritatez sine qua sacerdos est sicut es
sonans aut cimbaluz tinniens. sicut
eniz caritas operit multitudinē pec
catorum ⁊ omnia legis ⁊ ꝓphetarū
mandata cótinet. dicente apl̄o. ple
nitudo legis dilectio est. sic ⁊ hec ue
stis cuncta planat.⁊ omnia alia idu

menta intra se claudit ⁊ cōtinet. de
caritate dicit apl̄us. adhuc excellen
tiorem uiam uobis ostendo. si lin
guis hominū loquar ⁊ angelorum.
caritatez autē non habeaz nihil sum
⁊ iterum. si fidem habeaz ut mōtes
transferā.caritatem autē non habeā
nihil sum.de cósecra.di.iuj. hec siq̄
dez est uestis nuptialis de qua dn̄s
inquit in euangelio. amice quomó
huc intrasti nó habens uestem nup
tialem.sine hac autē nunꝙ̄ sacerdos
debet suum officium exercere. quia
semper eum decet in caritatis uincu
lo ꝑmanere. per hoc autē ꝙ amict⁹
super os planete reuoluitur. innuit᷑
ꝙ opus bonum debet ad caritatem
referri.nam finis precepti. ⁊ caritas
de corde puro.⁊ cósciencia bona.et
fide nó ficta. Quid uero casula in ex
tensione manuū in anteriorem ⁊ po
steriorē partez diuiditur. significat
duo brachia caritatis.scilicz ad deū
⁊ ad ꝓximuz. diliges inquit deú tu
um.⁊c.in his duobus mādatis pen
det tota lex ⁊ ꝓphete. Rursus lati
tudo planete.latitudinem significat
caritatis. que ⁊ usqꝫ ad inimicos ex
tenditur. Unde.latum mandatu tu
um nimis. due quoqꝫ plicature sini
stre uidelicz ⁊ dextre sunt duo ꝓcep
ta caritatis.scilicz amor dei ⁊ ꝓximi
Duplicatur etiam ante pectus. per
quod cor. ⁊ inter humeros.ꝑ quos
opera exprimūtur. ⁊ in eis uestimen
tuz ipsum duplex efficitur. qꝛ sic de
bemus bona opera foris ostendere
ꝓximis.ut eadem intus in corde co
ram domino integra seruemus.cari
tatem enim debemus habere in cor
de ⁊ opere ⁊ intus ⁊ foris . Rursus
ante pectus duplicatur.qm̄ ꝑ carita
tem bona opera uolūtatis ⁊ sancta
cogitatio generatur. duplicat᷑ etiaz
inter humeros.qꝛ per illam aduersa
a ꝓximis ⁊ ab aduersarijs supportā
tur. ¶ Ad brachia aūt eleuat᷑ dum

bona opera caritatis operamur. ad
dextrum dum operamur bonuz ad
domesticos fidei. ad sinistram dum
extenditur etiaz ad inimicos. ¶ Ad
huc triplicat' in brachijs. in dextro
quidem dum fidelibus monachis
clericis ⁊ laicis subuenimus. in sini
stro dum infidelibus. scilicet malis
cristianis iudeis ⁊ paganis necessa
ria ministramus. ¶ Per casulam re
cte quoqꝫ opera iusticie designãtur
Iuxta illud. sa. tu. in. iu. ¶ Sane sa
cerdos agens suum officiuz nõ debz
casulam exuere. qꝛ precipiente dño
Leuit. xvj. c. non licet egredi de scis
scilicet rebus preceptis. ¶ Porro se
cundũ quod capiti. s. christo cõue
nit casula magni sacerdotis. ẽ eccle
sia uniuersalis. de qua dicit aplus.
quotquot in christo baptisati estis
christum induitis. hoc est illud Aa
ron uestimentum cuius in oram de
scendit unguentũ. sed a capite descẽ
dit in barbam. ⁊ a barba descendit
in oram. qm̃ de plenitudine spiritus
eius nos oẽs accepimus. pmo apli.
postmopuz ceteri. Quid aũt casula
unica ⁊ integra ⁊ undiqꝫ clausa est.
significat fidei unitatem ⁊ integrita
tez. ¶ Uerũtamen in extensione ma
nuum in anteriorem ⁊ posteriorem
partem quodãmodo diuiditur. de
signans antiquã ecclesiam que passi
onem christi precessit. ⁊ nouam que
passionem christi subsequit'. nam ⁊
qui preibant ⁊ qui sequebãtur cla
mabãt dicẽtes. Osanna fillo dauid
be. q. ue. in no. do. ¶ Hec etiam ue
stis representat purpureũ uestimen
tuz quo milites circũdederũt ihesuz
Iohan. xix. c.

¶ De Caligis ⁊ sandalis Rica.

Superius de sex ornamẽtis
tam sacerdotalibus q̃ȝ epi
scopis cõmunibus dictuz
est. Nũc autem de nouem spirituali
bus dicenduz restat. ⁊ prius de cali
gis ⁊ sandalis uideamus. Uestimen
tuz autez pedum nõ habuit originẽ
ab Aaron. qui dumtaxat in iudea
cõuersabatur. ideoqꝫ necesse nõ ha
buit. sed ab aplis quibus dictum ẽ
eũtes docete omnes gentes. nisi for
te quis dixerit. qꝫ calige ⁊ sandalia ĩ
locum femoraliũ succedũt. Cal
ciaturi igitur pontifices pedes inter
ea duz dicunt' quinqꝫ psalmi in pre
paratione euangelij pacis. caligis et
sandalis calciant. quoꝝ pulchritu
dinez ãmirabatur pphta dicẽs. q̃ȝ
speciosi pedes euangelisantiũ pacez
bona. Unde aplus ad ephe. calciati
pedes calciamentis uirtutum. et in
euangelio legitur dominum misisse
discipulos suos sandalijs calciatos.
calciatos utiqꝫ in preparatione euã
gelij pacis. si enim calciati nõ essent
quomõ super serpentes ⁊ scorpiões
calciare potuissent. Cogitent igitur
episcopi cur ita calciati sunt. imiten
tur eorum exempla quoruz imitant'
calciamẽta. siquidez per pedes cõue
nienter affectus intelligũtur. debẽt
nãqꝫ habere affectus ⁊ desideria cal
ciata. ne puluere terrenoruz seu tem
poralium maculetur. per huiusmõi
quoqꝫ calciamentũ ꝓhibitio peduz
cõgrue intelligitur. ad uidelicet ne
illicita festinent. Quia uero affectus
facilius inficiunt' ⁊ maculantur tem
pore ꝓsperitatis quod ꝑ dextrum
q̃ȝ tẽpore aduersitatis quod per sini
strum intelligit'. ideo ut maiori peri
culo cicius occurrendũ ostendatur.
a dextro pede pontifex incipit calci
ari. Prius tamen q̃ȝ sandalia pedib⁹
imponãtur. caligis induuntur usqꝫ
ad genua ꝓtensis ibiqꝫ cõstrictis. qꝛ
predicator pedibus suis rectos de
bet facere gressus suos ⁊ genua de
bilia roborare. naz qui fecerit ⁊ do
cuerit hic magnus uocabit' ĩ regno

celorum. Calige quoq iacinctini.id
ē aurei seu celestis coloris. denotāt
ꝙ celestes debet habere pedes. id ē
affectus. ꝛ firmos ne claudicet. sꝫ di
cat cōfortamini pusillanimes et con
sequēter sandalia pedibus imponū
tur. que sic uocantur ab herba. uel
sandarico colore quo depingūtur.
Habent autem desubtus integram
soleam. desuper uero coreum fene
stratum. quia gressus predicatoris
ꝛ subtus debent esse muniti. ne pol
luantur terrenis. Iuxta illud dnicūꝫ
Excutite puluereꝫ de pedibus uris.
ꝛ sursuꝫ aperti. q̄tenus ad cognoscē
dum misteria seu celestia reuelentur
Iuxta illud ꝓpheticū. reuela oculos
meos ꝛ cō. mi. de le. tu. In hoc quo
q ꝙ de super aperta sunt. ꝙ corda
semper ad deuꝫ erecta habere ꝛ ocu
los mentis ad ea que sursuꝫ sunt ap
tre debemus significatur. Qꝫ etiam
subtus solida sunt. significat ꝙ men
tem in terrenis obtusum habere de
bemus. nec debemus q̄rere benedic
tionem esau que in terrenis est. sed
Iacob que est in celis. ¶ Rursus ꝙ
sandalia in quibusdā locis aperta ꝛ
in quibusdaꝫ integra seu clausa sunt
designat ꝙ euāgelica predicatō nec
omnibus reuelari. nec oibus abscon
di debꝫ. Iuxta illud. uobis datū est
nosse misteriū regni dei. ceteris aūt
in pabolis. nolite sanctuꝫ dare cani
bus. neq margaritas ꝓgere añ por
cos. xj. q. iij. nolite. Sandalia quoq
interius ex coreo albo fiūt. qꝛ neces
se est intentionē candidā ꝛ cōscienti
am puram coraꝫ deo habere. ꝛ exte
rius nigrum appareat. qꝛ predicato
rum uita ꝓpter tribulationes huius
mundi nigra ꝛ despecta secularibus
uidet᷑. cūꝫ etiam rubeum ad modū
martirij designandū. ꝛ quādoq di
uersis coloribus uariatū. in quo uir
tutū uarietas q̄bus ornatus esse de
bet significat᷑. Lingula uero e coreo
separata super pedē cōsurgens. linguas
eorum q̄ predicatori bonū ꝓhibēt
testimonia significat. qui tñ quodā
modo a spiritualiū cōuersatiōe sepa
ti sunt. Secūdo lingula ipsis spūali
um lingua ē. que p̄dicatorē in opus
predicationis introduxit. Tertio eti
am ipsius predicatoris linguā desi
gnat. lingua uero ab ipsa ligula usq
ad finem sandalij ꝑ mediū eius ꝓce
dens. euangelicā ꝑfectionē designat
Linee uero ab utroq latere ꝓceden
tes q̄ in fine sandalij ad ipsam lineā
mediam referūtur ibiq terminātur
legem figurant ꝓpheticam. que in
euangelio recapitulat᷑. ꝛ in eo deter
minatur. Superior quoq pars san
daliorum ꝑ quam pes introducitur
uarijs cōsuitur funiculis. ne duo ei⁹
cornua defluant. ꝛ ab inuicem sepa
rent᷑. seu ab inuiceꝫ disiungātur. sed
notandū ꝙ predicator seipsuꝫ uari
is alligare debꝫ uirtutibus. atqꝫ scri
pture sentētijs. ne ipsius intrinseca
ab his q̄ exterius lucent coram altis
simo disiungātur. Ipsa quoq sāda
liorum ligatura significat ꝙ platus
qui huc illucq discurrere habꝫ gres
sus mentis firmare debet euꝫ in tur
bis uersat᷑. Quia uero corrigie huc
illuc atq manibus ducūtur ut sāda
lia firment᷑ ꝛ ligentur. significat ꝙ
predicator sic firmo gressu incedere
debet ut nulli onerosus existat. ꝛ ne
in uia ministrādo deficiat. nam fru
stra ueslociter currit qui priusq̄ ad
metam ꝑueniat deficit. de. peni. di.
iij. incassum. mistice enim sandalia
cursum predicatoris significāt. Qñ
q tamen sandalia nō ligant᷑. qꝛ chri
sti incarnatio aliquādo humanis sē
sibus apta est. ut est pannis inuolut
ꝛ in presepio posit. aliquando uero
corrigie sandalijs superogantur. qꝛ
scriptū est. quodcūq superogaueris
ego cū rediero reddam tibi. Potest
etiaꝫ dici ꝙ calige significant illam

lotionem de qua dñs ait. qui lotus
est nō indiget ut pedes lauet. sed q;
nō sufficit nisi mūdicia cordis absq;
paciētia psecutionis. iō sequūtur cē
tones rubei q̇ martiriū figurāt. qui
aūt in corde mundiciā ꝛ in uolūtate
si opus fuerit habuerit pacientiā. se
curus accedat ad predicationē quā
sandalia designāt aplica. ¶ Porro
ſm ꝙ capiti. i. christo cōueniūt san
dalia aliud designāt. pontifex enim
in altaris officio capitis sui. s. christi
cuius ē membrū representās psonā
eius dum pedibus assumit sandalia
illud incarnationis dñice calciamen
tuȝ insinuat. de quo dñs ait in ps̄.
In pdumeam extendā calciamentuȝ
meum. id ē in gētibus notam faciaȝ
incarnationē meā. uenit eni ad nos
calciata diuinitas. ut p nobis dei fi
lius sacerdotio fungeret̃. Per lingu
las aūt quibus pedibus ipsa sanda
lia cōstringūtur. illud ideȝ accipim⁹
quod p calciamēti corrigiam. Iob.
baptista significauit cū ait. cuius nō
sum dignus corrigiam calciamenti
soluere. unionem uideliȝ ineffabilē
ꝛ copulam carnaleȝ insolubileȝ. qui
bus uerbis diuinitas nostre se carni
cōiunxit. ¶ Sane mediantibus cali
gis pedes sandalijs cōiungunt̃. qm̄
anima mediante carne diuinitas est
unita. sicut enim pes corpus susten
tat. ita diuinitas mundū gubernat.
Unde ps̄. Adorate scabellum pedū
eius qm̄ sanctū est. ¶ Uerum iċōm
decretū Gre. xciij. di. ſ. compagis.
ꝛ duobus. c. se. Diaconi nō debent
uti cōpagis id ē sandalijs. neq; ma
nipulis id ē calciamentis episcopali
bus. absq; indulgentia sedis aplice
spetiali. Olim eni utebant̃. q: coruȝ
erat discurrere p comitatuȝ. Hodie
ergo nec ipsi nec sacerdotes utuntur
sed episcopi solum. ut p uarietatem
sandaliorū notetur uarietas officio
rum. ppterea epi habent p plebes
discurrere. sacerdotes ṽo domi ho
stias imolare. Clerici aūt romane ec
clesie ex cōcessione Constātini impe
ratoris uti possent calciamentis cuȝ
utonibus id ē candido linteamine.
xcvj. di. constantinus.

¶ De succinctorio ꝛ orali Rica.

DE succictorio nil aliud di
cimus ꝙ quod ė subzona
ꝛ cingulo in pbemio hui⁹
partis dictuȝ est. ¶ Sane romanus
pontifex post albam ꝛ cingulū assu
mit orale. quandā uideliȝ sindoneȝ
quod capiti q̄si in modum ueli ipo
nit ꝛ replicat sup humeros ꝛ an̄ pec
tus. legalis pōtificis ordineȝ sequēs
qui post lineam strictam ꝛ zonam i
duebat epbot. id est suphumerale.
cuius locum modo tenet amictus.
Assumit etiam crucem quandā cate
nulis insertam quam a collo suspen
sam sibi statuit ante pectus. qm̄ ꝛ le
galis pontifex laminam aureaȝ gere
bat in fronte. pro qua pontifex iste
crucem gerit in pectore. ꝛ sic signo
crucis aurea lamina cessit. naȝ miste
rium quod in q̄tuor litteris auri la
mina cōtinebat. in quatuor partib⁹
forma crucis explicuit. Iuxta illud
quod inquit aplus. ut cōprehenda
tis cuȝ omnibus sanctis que sit lati
tudo ꝛ longitudo. que sublimitas ꝛ
quod pfundum. Sacramentū ergo
quod ille tunc p laminam q̄ fereba
tur in fronte. hoc iste iam recondit i
mente. Naȝ corde creditur ad iusti
ciam. ore autem confessio fit ad sa
lutem. Et secundum Hieronimum.
auro legis ꝛ sanguis euangelij preci
osior est. Crucem quoq; statuit sibi
ante pectus. ad designanduȝ quod
ait apostolus. Glorificate ꝛ porta
te deuȝ in corpore uestro. ¶ Impo
nendo autem sibi ꝛ deponendo cru
cem illam osculatur. sed notandum

ꝙ christi passionem que per illam
significatur credit et confitetur. ad
quam representandaȝ in officio mis
se se parat.

¶ De Tunica Rica.

Post appositam stolam pō
tifex induit tunicam que
alibi subtile. in lege uero
poderim. id est talaris dicebatur. si
gnificantem perseuerantiam. Unde
Joseph inter fratres suos talareȝ ue
stem describitur habuisse. cum eniȝ
cetere uirtutes in stadio currāt. per
seuerantia tantum brauium accipit
quoniam qui pseuerauerit usqȝ in fi
nem hic saluus erit. de penitē. di. ij.
apostolus. et. c. multi. Unde preci
pitur. esto fidelis usqȝ ad mortem.
ꝛ dabo tibi coronā uite. ¶ Rursus
iaco post albaȝ tunica induit. quia
sicut per albam castigatio corporis
ita per tunicam uirtutes intime in
telliguntur. quas semper debet habe
re perfectus. ¶ porro tunica non
cingitur. quoniam secunduȝ sui for
mam iter non impedit. sic et uirtu
tes per illam designate liberum iter
ad contemplationem dei prebent.
sed alba cingitur prout sub cingulo
dictum est. ¶ In ueteri testamēto
erant due tunice. uidelicet byssina ꝛ
iacinctina. Exo. xxxix. c. Et hodie eti
am quidaȝ pontifices duabus utun
tur. ad notandum ꝙ proprium est
eorum habere scientiam duorum te
stamentorum. ut sciant de thesauro
domini proferre noua ꝛ uetera. siue
ut se ostendant diaconos ꝛ sacerdo
tes. ¶ preterea unaqueqȝ earum ty
pum proprium gerit. quoniaȝ alba
que byssina siue linea est castitatem
significat. ut sub titulo de alba dic
tum est. prima etiam tunica que se
rica est quia originem traducit ex
uermibus qui sine coitu creantur.
castitatem ꝛ humilitateȝ demōstrat
Secunda tunica que iacinctina esse
debet. sicut ꝛ olim erat coloris lapi
dis iacincti que etheris serenitatem
imitatur. sanctos significat celestia
cogitantes ꝛ imitantes. siue celesteȝ
cogitationem ꝛ conuersationem. Si
cut enim lapis ille colorem cuȝ aere
mutat. nam in sereno aere serenus. ꝛ
in obscuro pallidus est. Sic spetiali
ter decet episcopuȝ gaudere cū gau
dentibus. ꝛ flere cuȝ flentibus. si au
tem illa alterius coloris fuerit. sit ꝛ
alterius significationis. ¶ Ceteruȝ
pontifex unam tunicam sub alia in
duit. ad notandum ꝙ sicut coopta
tunica a populo nō uidetur sed tm̄
a clericis scitur. ita ꝛ ratio sublimiū
ꝛ uirtutes quas perfectus semꝑ ha
bere debet que per illaȝ significant̄
patere nō debent omnibus. sed ma
ioribus ꝛ perfectis. ¶ porro scōm
ꝙ capiti. id est christo cōuenit hec
uestis que in ueteri sacerdotio iacin
ctini coloris erat. ꝛ habebat ꝑ fim
brijs malapunica cum tintinabulis
aureis ab inferiori parte dependen
tia. ut pōtifex totus uocalis incede
ret. prout dicetur. sub titulo de lega
libus indumentis. celestem christi
doctrinam insinuat. cuius noticiam
habuerunt omnes quibus dicitur
per ꝑphetam. In montem excelsum
ascende tu qui euangelizas syon. p̄ci
pue tamen hanc tunicā habuit euā
gelice textrix doctrine sapientia dei
ihesus xp̄us. ꝛ dedit illaȝ ap̄lis suis
Om̄ia inquit que audiui a p̄re meo
nota feci uobis. hanc ergo significa
uit illa tunica domini quaȝ milites
scindere noluerūt. eo ꝙ esset incōsu
tilis desuꝑ contexta per totum. xvj.
q. vj. sicut deum. damnuȝ fore mag
nuȝ existimantes. in quo significatū
est ꝙ̄ dānosum sit qui doctrinā euā
gelicam heresibus scindere moliun
tur. ¶ Subdiaconus quoqȝ utitur

tunica de q̃ i sequēti tractatu dicet᷑.

¶ De Dalmatica Rica.

Pontifex imediate super tunicam dalmaticā uestit. secundū institutionez Siluestri pape. que ab incōsutili domini tuni. a ꝛ apostolorū colobio credit᷑ mutuata. Est aūt colobium uestis sine manic.s. ꝓut in cuculla monachali apparet. sed Siluester papa in dalmaticaȝ uertit latas manicas addēdo ꝛ in sacrif.cijs altaris portandam instituit. xciij. di. diaconi ita. ¶ Dicta est aūt dalmatica. eo ꝙ in dalmatica ꝛ post omnia alia indumenta sacerdotalia sit reperta. hec sui forma significat largitatē. eo ꝙ largas habȝ manicas ꝛ ꝓtensas. Unde secundū aplm. oportȝ episcopū non esse turpis lucri cupidū sed hospitalem. xlvij. di. quoniaȝ. lxxxvij. di. cōsequens. ¶ Non ergo manuȝ habeat ad dandū collectam ꝛ ad recipienduȝ porrectam. sed illud efficiat quod propheta suadet. Frange esurienti panem tuum. ꝛ ege. ua. in. in do. tu. ꝛc̃. Et ob hoc forte diaconi specialit᷑ utuntur dalmaticis. quia principaliter electi sunt ab aplis ut mensis ex officio ministrent. ¶ Ceteruȝ dalmatica diaconi ampliores habȝ manicas q̃ȝ tunicella subdiaconi que alicubi subtile uocatur. quia ipse ampliorez debet habere caritatem q̃ȝ subdiaconus. ꝓpter maius donū. pontificis etiaȝ dalmatica latiores habȝ manicas q̃ȝ diaconi. ad notandū ꝙ ipse magis est expedit⁹ nihil habens quod ipsius manus restringat. q̄ꝛ ꝓ celestibus omīa debȝ largiri. Caritas eniȝ eius extenditur etiam usqȝ ad inimicos. ¶ Nempe tunicella subdiaconi. dalmatica diaconi. ꝛ casula p̄sbiteri succedunt in locū tunice iacinctine q̄ erat coloris celestis. id est aerei. ad notanduȝ ꝙ omnes ministri altaris celestē debēt habere cōuersationez. licet scdm̄ maius ꝛ minus. qḋ notat latitudo uel strictura manicaruȝ dalmatice ꝛ tunicelle. ut premissuȝ est. ¶ Quia igitur sacerdos maxime debȝ esse ad celestia expeditus. ideo hec ornamēta nō gerit. nec aliud brachia stringēs. ¶ Epus autē simul utitur ꝛ dalmatica ꝛ tunicella ꝛ omniū ornamen. is ut ostendat se ꝑfecte omnes habere ordines. tanq̃ȝ qui eos alijs confert. minores sacerdotes eos nō cōferūt. ꝛ ideo illa nō portant quibus sufficit unum quod celesteȝ significet cōuersationem. ¶ Preterea pōtifex in ornamentis atqȝ in officio magis expresse gerit similitudinez saluatoris q̃ȝ simplex sacerdos. ꝛ magis sibi cōueniunt ornamentoruȝ significata. Ideoqȝ pluribus utitur ornamētis. ¶ Debet autem dalmatica habere duas lineas cortineas hicinde ante ꝛ retro a sūmo usqȝ deorsum. ut pōtifex ostendatur habere fauorem caritatis ad deuȝ ꝛ ꝓximuȝ in ꝓsperis ꝛ aduersis. Iuxta ueteris ꝛ noui testamenti preceptuȝ quod est. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo. ꝛ proximuȝ tuuȝ sicut te ipsuȝ. Unde Io. carissimi nō mandatum nouū scribo uobis. sed mandatuȝ uetus quod ab inicio habuistis Et iterū. mandatū nouū scribo uo uobis ꝛc̃. Quñqȝ linee purpuree sunt significātes fidē sanguis xp̄i. in utroqȝ poplo necessariū. In sinistro quoqȝ latere dalmatica fimbrias solet hēre solicitudīes actiue uite significātes. q̃s epus ꝓ subditis suis debȝ hēre. Iuxta qḋ dicit aplus. p̄ter illa q̄ extrīsec⁹ sūt instātia mea cottidiana solicitudo oīuȝ eccliaꝝ. Per dextrū ṽo latus qḋ fimbrijs caret nōt̄ ɔtēplatio celestiū sine solicitudibus ꝛ q̇eta a mltiplicitate ꝑturbationuȝ

¶ Adhuc quedam dalmatice quin
decim habēt fimbreas ante ⁊ retro.
quia quindecim psalmi in ueteri te
stamento quasi quindecim gradus
exeunt de tramite caritatis. et quin
decim rami similiter in nouo testam̄
to excrescunt de opere caritatis. ex
empli gratia. Caritas paciens benig
na est ⁊c. usq; caritas nunq̄ excidit.
Alique uero habent. xxviij. ante et
totidē retro. ubi septiformis spūs
est octies repetitus. qui replet octo
maneries laudantium. scilicet reges
⁊ populos. principes ⁊ iudices. iuue
nes ⁊ uirgines. iuniores ⁊ seniores.
¶ Rursus in dalmatica uarietas ē
siue scissura. quia licet uaria religio
nis opera apud deū agantur. tamē
in uotis non discrepāt. ¶ Item ap
ta est a lateribus sub acellis. insinu
ans illi qui eam induit ut christi q̇
in latere lancea perforatus est uesti
gia imitetur. ¶ Adhuc dalmatica
formam crucis pretendit. unde per
eam christi passio figuratur. ideoq;
in misse officio portatur. ubi christi
passio representatur. ¶ Significat
etiam dalmatica sanctam religionē
⁊ carnis mortificationem. atq; subli
mium rationem. Alba dalmatica sā
ctam ⁊ imaculatam significat uitam
Rubea martirium. alba uero opere
polimitico uariata. notat mundiciā
⁊ uirtutum uarietatem. ⁊ est aurifri
sio adornata. Iuxta illud. Astitit re
gina a dextris tuis in ue. de. ¶ Por
ro secundum ꝙ capiti. scilicet chri
sto cōuenit dalmatica sui forma la
tam ⁊ largam christi misericordiā
significat. quā ipse pre ceteris ⁊ do
cuit ⁊ impendit. Estote inquit mise
ricordes sicut ⁊ pater uester miseri
cors ē. Beati nāq; misericordes qm̄
misericordiam cōsequentur. Hic est
ergo samaritanus ille ꝓximus nr̄ q̇
fecit nobiscū misericordiā. supfun
dens uulneribus nr̄is uinū ⁊ oleum

Nam ꝑ uiscera misericordie domini
dei nostri uisitauit nos oriens ex al
to. qui nō ex operibꝰ iusticie nostre
que fecimus nos. sed secundū mise
ricordiā suam. n. f. ꝓ peccatoribus
uenit. ut de peccatis ueniā indulge
ret. Misericordiam inquit nolo ⁊ nō
sacrificium. Legit̄ in canone Greg.
xxiij. di. cōmunis. ꝙ in primitiua ec
clesia nō licebat episcopo uel diaco
no uti dalmatica absq; indulgentia
sedis aplice spetiali. ¶ Sane dalma
tice tpe aduentus domini a diaconi
bus intermittunt̄. qm̄ quando aliq̄
claritas sacri ordinis ad tempus in
termittit̄ clarius resplendet ⁊ audi
us sumitur qn̄ resumitur in animia
deuotarum. q: quod rarum est ma
gis appetit̄. xciij. di. legimus. ad fi.
¶ Rursus in aduentu diaconus nō
utitur dalmatica nec subdiaconus
tunica. q: lex quam subdiaconus si
gnificat ante incarnationē domini
euangelij ornatu carebat. ⁊ caritas
euāgelij quā diaconus significat. nō
dum apparuerat. uel nondū uenerat
qui uestem innocentie ⁊ imortalita
tis nos īduere debebat. ideo uestes
leticie dimittunt̄. Utuntur aūt tunc
casulis. de quo in secunda pte sub
titulo de diacono dictum est. In ie
iunijs tamē penthe. potest diaconꝰ
dalmatica uti. lxxvij. di. de ieiunio.

¶ De Cirotheca Rica.

Quia pleriq; bonum opus
quod faciunt inani fauore
corrumpunt. Ideo statim
post indutam dalmaticam pōtifex
iuxta ritum aplorū manus operit
cirothecis. ut nesciat sinistra sua q̇d
faciat eius dextra. Per cirothecam
ergo cautela congrue designatur. q̇
sic facit opus in publico ꝙ inten
tionem cōtinet in occulto. Nam ⁊ si
dn̄s dixerit. Luceat lux uestra corā

hominibus ut uideāt opera uestra bona. ⁊ glorificent patrem uestrum qui in celis est. Ad quid etiam desi gnandum cirothecā circuluȝ desup habet aureum. ipse tamen precipit Attendite ne iusticiam faciatis corā hominibus ut uideamini ab eis. ali oquin mercedeȝ non habebitis apō patrem uestrum qui in celis est. Manus ergo quandoq̧ uelantur ci rothecis ⁊ quandoq̧ denudantur. quia bona opera interduȝ ad uitan dum uanam gloriam occultantur. ⁊ interdum ad edificandū proximos propalantur. Sunt autē incōlutiles quoniam actiones pontificis fidei recte debent esse cōcordes. per ciro thecas quoq̧ in manibus exempla sanctoruȝ que in opetibus habenda sunt. intelligūtur que opera ab omi inquinamēto mundata sunt. ne mo dicum fermenti totam missam cor rumpat. per ipsas uero cirothecas albas castitas ⁊ mundicia denotat̃ ut manus id est operatiōes sint mū de. ⁊ ab omni sorde imunes. porro secunduȝ ꝙ capiti. id est christo con ueniunt. cirothece sunt edorū pelli cule quas manibus Jacob rebecca circūdedit. ut pilose man⁹ similitu dinem maioris fratris exprimerent.

¶ Sane pellis edi ē similitudo pec cati quaȝ rebecca mater. id est spūs sancti gratia manibus ueri Jacob id est operibus christi circūdedit. ut si militudinē maioris. id ē prioris ade scōus exp̄meret. Christus enī simili tudinē peccati sine peccato suscepit ut incarnationis misteriuȝ diabolo celaret. naȝ ad similitudinē peccato rum esuriyt ⁊ sitiuit. doluit et expa uit. dormiuit ⁊ laborauit. Unde cuȝ ieiunasset. xl. diebus et. xl. noctibus ac postea esurisset. accedēs ad illum diabolus eū ad similitudinē prioris ade temptare tēptauit. sȝ q̄ primuȝ uicerat eisdē modis uictus ē a scōo.

¶ De Mitra Rica.

POstq̧ episcopus planetaȝ induit. mitra loco cydaris seu tyare seu infule capiti eius imponitur. Juxta illud. Gloria ⁊ honore co. e. do. Sed ⁊ papa coro naȝ. frigiū. lorum. suphumerale. cla mideȝ purpureā. ⁊ tunicā iacinctinā habet. ex ɔcessione cōstantini impa toris. xcvj. di. cōstantinus. Mitra au teȝ scientiā utriusq̧ testamēti desig nat. Duo nāq̧ illius cornua duo sūt testamēta. anterius nouū. posterius uetus. q̄ duo epūs memotiter debȝ scire. xxiij. q. epūs. et illis tanq̧ du plici cornu fidei inimicos ferire. Ui deri debȝ quidē subditis episcopus cornutus. sicut ⁊ Moyses de monte synai descendēs. ⁊ duas tabulas te stamēti tenens. apparebat cornutus Aaron ⁊ filijs israhel ex cōsortio ser monis dei. ꝑut legit̃. Exo. xxxiiij. c. Quidā auteȝ heretici mitram ⁊ eius cornua ⁊ epum illam ferenteȝ condē nant. inducētes in fomentū sui erro ris ꝙ Jo. ait in apoc. Uidi aliam be stiam ascendenteȝ de terra. ⁊ hēbat cornua duo similia agno. ⁊ loq̄bat̃ sicut draco. Due vō fimbree poste rius dependentes. spūs ⁊ lr̄a sunt. per duas quoq̧ fimbreas seu figu las notat̃ ꝙ paratus esse debȝ tam in mistico q̧ in historico sacre scrip ture intellectu. in quarū sūmitatib⁹ sunt fimbree rubei coloris. denotan tes eius ad p̄mptitudineȝ fidei ⁊ sa cre scripture defensioneȝ. etiam usq̧ ad sanguinis effusionē. xxv. q. i. sunt quidam. que super scapulas pēdēt ad notandū ꝙ id quod p̄dicat ore ostendere debȝ opere. quia eniȝ sca pulis nulla pars altior est ad opus siue ad onus ferenduȝ. ideo recte p eas opus itelligit̃. Circulus aureus q̄ posteriorē ⁊ anteriorē mitre com plectit̃ parteȝ. indicat ꝙ oīa scriba

doctus in regno celorum de thesau
ro suo noua ⁊ uetera proferre debꝫ.
Caueat ergo diligēter episcopus ne
prius uelit esse magister ꝙ nouerit
esse discipulus.lxj.di.miserum.ex.ꝺ
elec.cum in magistrum. de renunc.
post translationem.⁊.c.nisi. ne si ce
cus cecum duxerit ambo in foueam
cadant.Scriptum est enim per ꝓphe
tam.tu scientiam repulisti. ⁊ ego te
repellam ne sacerdotio fungaris mi
hi.xxxviij.di.omnes.⁊ ī predicto.c.
nisi. ¶ Non competenter etiam mi
tra que in altū de sui forma produ
citur altitudinē sapientie de signat
Debet enim episcopus sic subditos
scientia excellere. ut ipsius compati
one ceteri merito grex dicātur.xxv.
di.§.nunc autem.i.q.i. ulissimus.
et q.vij.conuenientibus. Due pen
dule ex posteriori parte duplicē de
signant memoriam. Prima est actu
um diuinorum. ne celebrando eam
contemnens puniatur. Unde in uete
ri testamento sacrificium oblaturus
ambiebatur tintinabulis. ut per eo
rum sonitum reciperetur dignus uel
repelleretur indignus ab angelo ad
custodiam templi posito.xliiij.dis.
c.i. Secunda est peccatorum suorū
ut de illis compungatur. de penitē.
di.iiij.iudas. Mitra etiam quia qū
ꝙ linea est ⁊ alba. castitatis cando
rem mūdiciāꝙ significat.Unde hoc
ornamentum multum capiti neces
sariū erat.in quo quinꝙ sensus cor
poris uigent. quibus corruptis faci
le castitas uiolatur. ¶ Sunt etiam
nōnulli dicentes ꝙ mitra pōtificis
spineam coronā significat.⁊ inde est
ꝙ diaconus in officio misse in quo
pontifex christū in passione figurat
mitrā illi imponit ⁊ deponit. quia
ipse ex officio suo habet euangeliū
legere.in quo xp̄us spinis legitur co
ronatus. Duo cornua sunt duo cari
tatis ꝓcepta. pōtifex igitur mitram

accipit intelligēs ꝙ quinꝙ sensus a
mundi illecebris custodire debꝫ. ut
duorum testamentorū precepta ser
uet.⁊ duo caritatis precepta ipleat
⁊ coronā mereat̄ percipere eternā.
¶ Ceteri uero sacerdotes et clerici
generaliter caput cōtegunt nullo or
namēto. licꝫ in festis sint ī toto alio
corpore subornati. tum qꝛ non duꝫ
est plenum gaudium nostrum. gau
demus enī non in re presentiū.sed
in spe futurorū. tum quia ad hoc tē
dimus ut deum nuda facie contem
plemur. ¶ Sane mitra aurifrisiata
utendum est a pascha usꝙ ad aduē
tum. ⁊ a natiuitate domini usꝙ ad
septuagesimā in omnibus festis du
plicibus ⁊ nouē lectionū totius an
ni.nisi in festo innocentū. prout di
cet̄ sub ti.de coloribus.⁊ in domini
cis predictorū temporū. ⁊ genera
liter quandocūꝙ gloria in excelsis
⁊ te deū laudamus dicūtur. ¶ Cū
enī illa dicātur in festiuis diebus in
quibus uirtutē ⁊ gaudium generale
uel spetiale capitis uel mēbrorū ad
memoriā reducimus. ut dicet̄ in ꝓ
hemio septime ꝑtis. merito tūc mi
tra aurofrisiata utimur. qꝛ aurum ⁊
gēmarū nitor gaudiū representāt.
In diebus uero ieiuniorū non ē ea
utendū ut seq̄tur. qꝛ cū dies illi or
dinati sint ad delenda peccata que
sunt tūc ad memoriā reducēda.nō
sūt tūc agenda uel ferēda que gaudi
um.sed q̄ potius humilitatē ⁊ affli
ctionē designāt. ¶ In alijs uero tē
poribus generaliter non aurofrisia
ta sed simplici utendum est. uideli
cet ab aduentu usꝙ ad natiuitatem
nisi q̇s dn̄s papa utit̄ aurofrisiata
in dn̄ica gaudete ⁊ a septuagesima
usꝙ ad pascha.⁊ i dn̄ica letare irl̄m.
ꝓut dicet̄ sub ti. de colorib᷒.⁊ etiā
in quīta feria cene dn̄i ī officio mis
se tm̄.⁊ in sabbato scō in officō mis
se. ¶ Itē in festis trium lectionum

illius temporis ꝛ in omnibus uigilijs
in quibus ieiunium celebratur. ꝛ in
quatuor temporibus. ꝛ in rogatõib⁹
dominus tamē papa utitur in festo
sancti marci in missa tantum. Item
in officio defunctorum. ¶ Illud
quoq; notandū est. ꝙ romanus pō
tifex in signū imperij utit̃ regno. id
est corona imperiali. ꝛ in signū pōti
ficij utitur ꝛ ubiq;. regno uero non
semper nec ubiq;. q2 pontificis auc
toritas ꝛ prior est ꝛ dignior. ꝛ diffu
sior est ꝙ imperialis potestas. ¶ Sa
cerdotiū enim in populo dei regnū
precessit. cum Aaron primus ponti
fex Saulem primū regez precesserit
ꝛ noe nembrot. q2 sicut legitur pri
mū regnū nembrot extitit babiloniſ
p. di. 9. bis ita. Noe uero edificauit
altare dño. ꝛ holocausta obtulit su
per illud. Regno quidē non utit̃ ni
si certis diebus ꝛ locis. nunq; intra
ecclesiaz sed extra. ¶ Porro rōn qō
capiti. id ē christo cōuenit mitra pō
tificis. illud significat qō ꝓpheta lo
quēs de filio dicit ad patrē. Gloria
ꝛ honore co. eū. do. ꝛ cōsti. ꝛc. hoc ē
itaq; nomen quod est sup omne no
men. ut in nomie ihesu oē genu flec
tatur celestiū terrestriū. ꝛc. Nam ꝛ in
aurea lamina frōtis pontificalis scul
ptū erat nomen dñi tetragramaton
cuius misteriū declarauimus in ti.
de indumētis. ¶ Per mitram ergo
capitis christi sūmam illam glorifi
centiā intelligimus. q̄ ꝓpter diuini
tatez debet̃ humanitati. nam ꝓpter
pedem adorat̃ scabellū. Adorate in
quit scabellū pedū eius. qm̄ sanctū
est. Et nota ꝙ sicut ait zacharias pa
pa. ꝛ de cōse. di. i. nullus. epus ad al
tare oraturus accedēs. seu altario as
sistens. uel orōnes ad deuz effundēs
mitram deponit ꝛ baculū. q2 aplus
ꝓhibet uiros capite uelato in eccl̃ia
orare. ut reuelata facie gloriaz domi
cōtemplent̃. qn̄ uero ad populuz se

cōuertit ut illi predicet. insignia cō
minatiōis sue resumit. Unde ꝛ moy
ses causaz populi apud deū precib⁹
causam uero dei ad populū gladijs
allegabat. xlv. di. disciplina. ad si.
Ultimo nota ꝙ quidā episcopi solē
niter bñdicunt in missa ꝛ altare thu
rificāt deposita mitra. alij uero cuz
mitra in capite. primi ea rōne mo
uent̃. q2 solēniter benedicēdo uice
dei funguntur. ꝛ deus p eoꝝ misteriū
benedicit. Numeri. vj. in fi. ubi dici
tur. Inuocabunt nomen meū sup fili
os israhel. ꝛ ego benedicaz eis. Alta
ris uero thurificatio significat orati
ones. apoc. viij. Ascēdit fumus incē
soꝝ de orōnibus sanctoruz. q2 ergo
in orōnibus causam plebis ad deuz
agit. ideo cū reuerentia mitra uideli
cet deposita illud agere debz. ¶ Se
cūdi uero attendūt ꝙ benedictio ꝛ
thurificatio nō sunt essentialia ad cō
secrationez corporis xpi. sed ad solē
nitatez ptinēt. ꝛ iō ea cū mitra agut
ut p hoc a simplicibus sacerdotib⁹
discernātur. quāuis enim plus hēat
episcopus ꝙ simplex sacerdos i h s
que ad solēnitatez ptinēt. ut in orna
mētis ꝛ alijs. non tñ in his q̄ ad cōse
cratiōnē xpiam spectant. sed hec rō
minus sufficiens uidet̃. quoniaz rōn
hoc mitra in missa deponeret̃. nisi
quādo uerba ad quoꝝ ꝓlationē sit
speterius trāsubstātiatio ꝓferutur.

¶ De Annulo.

Annulus ē fidei sacramētuꝫ
quo xpus spōsam suaz san
ctā ecclīam subarrauit. ut
ipsa de se dicere ualeat. Annulo suo
subarrauit me dñs meus ihesus xps
cui⁹ custodes ꝛ pedagogi sūt ep̄i. et
ꝓlati annulo ꝓ signo i testimonium
hui⁹ rei ferētes. de qbus sposa dicit
i canti. Inuenerūt me uigiles q custo
diūt ciuitatez. hūc annulū dedit pr̄

filio reuertenti. secundū illud euan
gelij. Date annulū in manu eius. ex
quo euangelij annuli usus creditur
acceptus. Annulus ergo pontificis
integritatē significat fidei. ut uide
licet ecclesiam dei sponsam sibi cre
ditam sic ut se diligat ⁊ sobriam et
castam celesti sponso custodiat. Iux
tā illud. Despondi enī uos uni uiro
uir. ca. ex christo ⁊ se meminerit nō
dominū sed pastorem. vj. q. i. sicut
alterius. de hoc sponso ⁊ sponsa Io.
euangelista dicit. Qui habz sponsā
sponsus est. amicus aūt sponsi qui
stat ⁊ audit cū gaudio gaudet ꝓp
ter uocem sponsi. epus ergo uicari⁹
⁊ amicus est sponsi ꝙ si uicari⁹ est
ipse quodammodo sponsus est.

¶ Rursus antiqui litteras ānulo si
gillabant. Unde epus annulum por
tat quoniam scripture misteria ⁊ ec
clesie sacramenta perfidis sigillare ⁊
hūilibus reuelare dz. ¶ porro ſm
ꝙ capiti scilicet christo cōuenit an
nulus digiti donum significat san
cti spiritus. Digitus enim articulās
atqꝫ distinctus spiritum sanctum in
sinuat. secundum illud. digitus dei
est hic. ⁊ alibi. si ego in digito dei ei
cio demonia filij uestri in quo eici
unt. ¶ Annulus autem aureus ⁊ ro
tundus perfectionem donorū eius
significat quā sine mensura christ⁹
accepit. quoniam in eo plenitudo
diuinitatis corporaliter habitat. nā
q̊ desursum uenit sup omnes est. cui
deus non dedit spūm ad mensurā
dicens sup quem uideris spūm san
ctum descendentē ⁊ manentem su
per eum hic qui baptizat. nam reque
scet super eum spiritus sapientie et
intellectus. Ipse uero de plenitudi
ne sua secundū differentes donatōes
distribuit. alij ſm apl'm dans ſmo
nem sententie. alij gratiam sanitatū
alij opatōz uirtutū ⁊c. qđ ⁊ uisibilis
pōtifex imitat'. alios i eccl'ia cōstitu
ens sacerdotes. alios diaconos alios
subdiaconos ⁊ hmōi. Nō igit' ab re
i epi digito gēmat⁹ fulget annul⁹. ꝑ
cuius misterium dantur fulgida ca
rissimata gratiaꝝ. De annulo spon
se satis dictum est in prima parte
sub ti. de eccle. sacra.

¶ De baculo pastorali Rica

Baculus pastoralis correc
tionem pastoralem signifi
cat. propter qđ a cōsecra
tore dicitur cōsecrato. Accipe bacu
lum pastoralis officij ut sis in corri
gendis uicijs pie seuiens. de quo di
cit apl'us. In uirga ueniā ad uos. uir
ga eni pastoralis potestas intelligit'
sacerdotalis quā christ⁹ eis cōtulit
qñ apostolos ad predicandū misit
ꝑcipiens eis ut baculos tollerent. et
Moyses cū uirga missus est in egyp
tum. de hoc in prima parte dictum
est in ti. de consecra. ¶ Bacul⁹ ergo
a lege ⁊ euangelio sumit' qui et est
uirga pastoralis et sambuca ⁊ pedū
⁊ ferula nuncupatur. Moyses enim
ex mandato domini uirgam habuit
que terribilia fecit in celo ⁊ in terra
⁊ in mari. quia cibum de celo po
tum de petra produxit. ⁊ gregem
ad terram fluentem lacte ⁊ melle mi
nauit. ad hoc per baculum doctri
ne auctoritas intelligitur. hac enim
infirmi sustentantur. inquieti cor
ripiūtur errantes ad penitentiā tra
huntur. ¶ Unde et pedum quod
est lignum recuruum quo pastores
pedum retrahunt animaliū. ¶ Sa
ne quandoqꝫ baculus ex osse ⁊ lig
no cōficitur que cristallina ⁊ deau
rata sperula cōiungunt' os superi⁹ re
curuat'. lignum interius ferro acuit'
modice tamen reconditur. siquidē
os est duricia legis. lignum mansue
tudo euangelij que duo coniuncta
sunt sperula diuinitatis Iesu christi

uel os ſeueritas lignum pontificis
eſt leuitas quas iungit in iudicio p
caritatem. Nam ſeueritaſ uel miſeri
cordia multum deſtituitur ſi una ſi
ne altera teneatur.xlv.di.diſciplina
Ad quod deſignandum ferrum ob
tunditur quia iudiciuz miſericordia
temperatur.baculus recuruatur cū
penitentes ad penitentiam reuocan
tur. Aliquando in curuatura caput
formatur.quoniam ad deum cōuer
ſis uita eterna promittitur . Quan
doqꝫ etiam in curuatura ſcribitur
cuz iratus fueris miſericordie recor
daberis ne ob culpaz gregis ira tur
bet in paſtore oculum rationis.vj.
q.i.ex merito. Aliquando in ſperu
la ſcribitur homo ut pontifex ſe ho
minem memoretur . ⁊ de poteſtate
collata non eleuetur.Aliquando eti
am iuxta ferrum ſcribitur parce. ut
in diſciplina ſubditis parcat. ⁊ mi
ſericors a miſericordia miſericordi
am conſequatur. ꝙ uero bacul⁹ eſt
acutuſ in fine.rectuſ in medio.retor
tus in ſummo.deſignat ꝙ pontifex
debet pungere pigros. regere debi
les ſua rectitudine.⁊ colligeſ uagos
xlvij.di.ſ.neceſſe.xlv.di.diſciplina
⁊.c.omnia.unde vſus. Collige ſuſtē
ta.ſtimula.uaga.morbida. lenta.et
reddendo ſingula ſingulis.vſus iſte
continet omnia premiſſa.uel ſic.
Attrahe per primum. medio rege.
punge per ymum. Romanus autez
pontifex paſtorali uirga non utitur
tum propter hiſtoriam. tum prop
ter miſticam rationem. extra de ſa
cra.unctio.c.unico. in fi. Hiſtorica
eſt quoniam beatus petrus apoſto
lus marcialem diſcipuluz ſuum quē
dominus inter diſcipulos cōſtituit
cum dixerit . Niſi efficiamini ſicut
paruulus iſte non intra.⁊c. miſit cū
quibuſdam alijs ad predicandum
germanis quo in uia ad uiginti die
bus defuncto froto collega eius. re
diit ad nunciandum hoc petro.cui
petrus. Accipe hunc baculum ⁊ tan
gens illuz dic. Surge in nomine do
mini ⁊ predica. Ille uero in quadra
geſimo die a tempore mortis illius
tetigit eum ⁊ ſurrexit. et ita petrus
baculum a ſe remouit ⁊ ſubditis de
dit .nec recuperauit. Innocentiuſ ue
ro papa tercius ſcripſit in eccleſie
ſpeculo. ꝙ beatus petrus miſit ba
culum ſuum Euchario primo treue
rorum epiſcopo quem una cum ua
lerio ⁊ materno ad predicandū euā
gelium genti theutonice deſtinauit
cui ſucceſſit in epiſcopatu maternuſ
qui per baculum petri de morte ſu
ſcitatus quem baculum uſqꝫ hodie
cum magna ueneratione treuereñ.
eccleſia ſeruat . ⁊ ideo papa in illa
dyoceſi utitur baculo ⁊ non alibi.
¶ Miſtica uero eſt ratio quia bacu
lus in ſummitate eſt curu⁹ eſt attra
hendum ꝙ in romano pontifice ne
ceſſe non eſt quia nullus ab eo fina
liter diuertere poteſt . preterea per
baculum deſignatur cohertio. quaz
quia ceteri pontifices ab homine re
cipiunt.ideo a ſuis ſuperioribus ba
culoſ recipiunt ⁊ habent. Romanuſ
uero pontifex quia poteſtatem a ſo
lo deo accipit baculum non habet.
porro ſecunduz ꝙ capiti.ſ. chriſto
conuenit uirga pontificis . poteſta
tem chriſti ſignificat . de qua ps̄.
Uirga. recta ſue directionis uirga
regni tui.quia dilexiſti iuſticiam et
odiſti iniquitatez. propter qḋ alibi
dicit. Reges eos in uirga ferrea. du
ricias ferri uigorem ſignificat equita
tis qua chriſt⁹ tanqꝫ uas figuli pec
catores confringet. ¶ Uerum pote
ſtas chriſti non ſolum eſt uirga ſed
baculus. quia non ſolum corripit.
ſed etiam ſuſtentat .unde ps̄.Uirga
tua ⁊ baculus tuus ipſa me conſola
ta ſunt.

¶ De ſudario.

EXpeditis nouem speciali bus pontificum ornamen tis aliquod q̊busdā alijs. et primo de sudario uideamus qḋ est lineus pannus quem ministrans episcopo semp paratum habet quo ille sudorem ⁊ omne superfluuz cor poris tergat humorem significans studium quo humanas cōtagiones in hac uita extergimus per exempla sanctorum patrum quibus ad paci entiaz corroboramur. sicut enim su dor est in corpore sic etiam tedium est in anima quandoqꝫ ex cōscientia peccatorum premens cōscientie frō tez. habeamus igitur ex lino multis tonsionibus castigato ⁊ mundato. per quod mundanos extergamus affectus. ⁊ etiam cum Dauid ⁊ Job tristiciam abiciendo nos tergamus ¶ In quibusdam ecclesijs diacon⁹ sudariuz habens illud in dextro cor nu altaris deponit ut si forte quicq̄ꝫ sordidum accesserit illo tegatur ⁊ su darium sacerdotis mundissimū ma neat. Manipuli quoqꝫ pene eadem est significatio. prout ibi dictū est.

¶ De pallio.

COnsequēter aliqua de pal lio subiciamus qḋ patri archarum primatuz ⁊ me tropolitanorum est propriuz ut per illud a ceteris episcopis discernant̄ ⁊ priuilegiatam obtinent dignitatē quare sub premissis ⁊ cōmunibus uel specialibus ornamentis minime continetur. ¶ Siquidem per palli um simul utrum ⁊ super humerale ꝙ ⁊ rationale legalis pontificis intel ligimus. qi enim super utrunqꝫ pon tificis humerum iacet super hume rale siue longion dicitur quia uero inde descendens in ipso pontificis pectore iungitur rationale uocatur. habebat eniz Aaron super humera le ⁊ rationale que cathenulis aureis simul iungebantur. sunt tamen qui dicunt ꝙ rationali nullum hodie or namentum succedit. de quo sub ti. de leg. indu. dicetur. Alij dicunt ꝙ pallium pro aurea lamina institutū est quamuis probabilius uideatur aurifrisea mitre uicem lamine gerāt ¶ Sane pallium quo maiores utū tur significat disciplinā qua seipsos ad exemplum subditorum ⁊ etiam ipsos subditos regere ⁊ constringer̄ debent. per hanc acquirit̄ torques aurea quam legitime certantes acci piunt. de qua dicit Salomon in pa rabolis. Audi fili mi disciplinaz pa tris tui. ⁊ ne dimittas legem matris tue ut addatur grauitas capiti tuo ⁊ torques collo tuo. sicut autem tor ques seu brauium non dabatur nisi legitime certanti. Iuxta illḋ aposto li. Multi quidem currunt sed unus accipit brauium. ita ⁊ ad honorem pallij nemo ascensurus est quin in singulis honorum gradibus legiti me prius desudauerit. nam ⁊ officia secularia non deferunt principalem locum ingressus uestibulis mactiōis lix. di. officia. sed examinat̄ per plu rimos gradus ⁊ is gradus ceteros antecessit quem labor prolixior et stipendia longiora fecerunt anteire C. de offi. ma. of. nemo. ff. de mu. et ho. gradatim. Super cūcta indumē ta fertur ut ceteri hoc uidentes ad legitimum certamen hortentur. ¶ Pontifex uero pallium dum sibi imponitur ⁊ detrahitur osculatur. ad notandum summuz legitime cer tandi desiderium brauiuz promerē di. ¶ Est autem pallium de candi da lana contextum habens circuluz humeros constringentem. ⁊ duas li neas ab utraqꝫ uideliꝫ ante ⁊ retro pendentes. A sinistris est duplex a dextris simplex. habet quatuor cru ces purpureas scilicet ante ⁊ retro.

a dextris ⁊ a sinistris. ¶ Insigūtur
in pallio tres acus. ⁊ quedam sunt
que per metropolis sine pallio agi
non possunt. quo etiaȝ nisi certis di
ebus uti non ualet. que omnia mo
ralibus imbuta sunt misterijs. et di
uina grauida sacramentis. nam ut
scriptura testatur. in thesauro sapiē
tie significatō discipline. ¶ In lana
quippe asperitas. in candore benig
nitas designatur. Nam ecclesiastica
disciplina contra rebelles ⁊ obstina
tos seueritatem exercet. sed erga pe
nitentes ⁊ humiles exhibet pietateȝ
ꝓpter quod de lana non cuiuslibet
animalis sed ouis dūtaxat efficitur.
que est animal mansuetuȝ. Unde ꝓ
pheta. Tanq̄ȝ ouis ad occidendum
ductus est. ⁊ sicut agnus contra ton
dentem se non aperit os suum. hinc
est ꝙ illius semiuiui uulnerib⁹ queȝ
samaritanus duxit in stabulum ⁊ ui
num ⁊ oleum infundens. ut ꝑ uinuȝ
mordeantur uulnera per oleum mo
ueantur. quatenus qui sanandis uul
neribus ꝑest in uino morsum seueri
tatis adhibeat. in oleo molliciem pi
etatis. Hoc nemirum ⁊ per archam
tabernaculi designatur. xlv. di. disci
plina. in qua cum tabulis uirga con
tinetur ⁊ manna. quoniam in mente
rectoris cuȝ scripture scientia uirga
debet esse directionis ⁊ manna dul
cedinis. ut seueritas imoderate non
seuiat. ⁊ pietas plusq̄ȝ expedit nō in
dulgeat. Item fit de uili materia sci
licet lana. ut habeat pretiuȝ nō a se
sed ab eo qui significat̄ in se. ut non
oculis sed mēti spectabile sit. ut nō
ad ornandum sed ad significanduȝ
indui intelligatur. ¶ Circuitus pal
lij per quem humeri cōstringuntur
est timor domini. per quem opera
exercentur. ne uel ad illicita defluāt
uel ad superflua relaxent. quoniā di
sciplina sinistraȝ cohibet ab illicitis
formidine pene. dexteram uero tem
perat a sup̄fluis iusticie amore. bea
tus ergo uir qui semper est pauidus
nam iuxta sententiaȝ Salomonis. ti
mor domini peccatum expellit. qui
uero sine timore existit iustificari nō
poterit. Ideo eni circulus pallij sub
collo humeros cōstringit. ad notan
dum ꝙ illum ferens debet esse ideȝ
opere ⁊ sermone. ¶ Duas uero line
as quarum una post dorsum. ⁊ alte
ra ꝓgreditur ante pectus. huius ui
te curas et solicitudines significare
putamus. quib⁹ ⁊ cor ⁊ humeri pō
tificis sic sepissime grauantur ⁊ ipe
diuntur. ut a proprio statu euȝ auer
tant. ⁊ uana quedaȝ ⁊ transitoria co
gitare ⁊ portare compellant. hinc ē
ꝙ pallium ante ⁊ retro a dextris ⁊ a
sinistris ante pectus ⁊ super hume
ros frequenter aptatur. ut his post
habitis in seipsum redire intelligāt
Actiuam quoq̄ȝ ⁊ contēplatiuam ui
tam significat. quas ita debet exerce
re prelatus. ut exemplo moysi nunc
in montem ascendat. ⁊ ibi philoso
phetur cuȝ domino. ⁊ nūc ad castra
descendat. ⁊ ibi necessitatibus ꝓui
deat populorum ꝓuisurus. attendi
mus ut cum sepe se dederit alijs. in
terdum se sibi restituat. quatenus ⁊
cuȝ martha circa frequens misteriū
satagat. ⁊ cum maria uerba audiat
saluatoris. extra ō renūc. nisi. ad fi.
lxxxviij. di. decreuit. utraq̄ȝ tamen si
ea grauat inferius. quia corpus qḋ
corrumpitur aggrauat animam. de
primit terrena inhabitatio sensum
multa cogitanteȝ. ¶ Palliū duplex
est in sinistra sicut et rationale. sed
simplex in dextra. quia uita presens
que per sinistram accipitur multis ē
subiecta molestijs. ⁊ in ea duplicita
te carere non possumus. quia nūc ꝓ
speris extollimur. nunc aduersis frā
gimur. nūc terrena petimus. nūc ce
lestibus adheremus. nunc carni nūc
menti seruimus. sed uita futura que

per dexteram significatur in una sp
est collecta quiete. qd ueritas ipsa
designauit cuz intulit. Martha mar
tha solicita es ꝛ turbaris erga pluri
ma. porro unum est necessariuz. ma
ria optimam partez elegit que non
auferetur ab ea. Rursus pallium est
duplex in sinistra. quatenus ad tol
lendas uite presentis molestias pre
latus fortis exultat. simplex i dextra
quatenus ad obtinendā uite future
quietem toto suspirat affectu. iuxta
uerbū ps. dicētis. Unam petij a do
mino banc requiram. ut inhabitez i
domo domini omnibus dieb⁹ uite
mee. Illuc enim nulla est duplicitas
sine ruga. sed ꝓsperitas sine aduer
sitate. gaudium sine tristicia. ꝛ felici
tas sine miseria. ¶ Quatuor cruces
purpuree sunt quatuor uirtutes po
litice. scilicet iusticia. fortitudo tem
perantia. ꝛ prudētia. que nisi i chri
sti crucis sanguine purpurentur. fal
sum sibi nomen uirtutis usurpant.
ꝛ ad ueram beatitudinis gloriā non
perducunt. unde dns inquit apls.
Nisi babundauerit iusticia uřa plus
ꝗ scribarū ꝛ pha. nō in. in re. ce. nec
est purpura regis tincta canalibus
quā Salomon cōmemorat in canti
cis canticoꝝ. Is ergo qui pallij glo
ria decoratur. si cupit esse quod di
citur in anteriori parte. debet babe
re iusticiā ut reddat unicuiqꝫ quod
suum est. ex ꝓpbe. decre. prudentiā
in posteriori. ut caueat quod cuiqꝫ
nociuum est. fortitudine a sinistris
ut eum aduersa non deprimant. Tē
perantiaz a dextris. ut eum ꝓspera
non extollant. ¶ Tres autem acus
in pallio infiguntur. s. ante pectus ꝛ
super sinistruz bumerum. ꝛ post ter
gum. non ad pungendū. ꝛ non pro
pter buius uite punctionis. sed ad
planetam palliuqꝫ iungenduz. anti
quitus in planetis posite erant qui
bus acus inferebatur ꝛ palliū simul
cum planeta firmabant. ne a suo lo
co pallium moueretur. possumus tñ
per tres acus fidem spem ꝛ caritatē
intelligere. sine quibus pallium ab
epo rite teneri non potest. Rursus
tres acus compassionē proximi. ad
ministrationē officij. distinctionēqꝫ
iudicij significant. quarū prima pū
git animaz per dolorem. secunda p
laborem. tertia per terrorez. Prima
pungebat apostolum cum dicebat.
Quis infirmatur ꝛ ego nō infirmor
quis scandalizatur ꝛ ego non uror.
extra de renūc. nisi. Secunda cuz aie
bat. preter illa que extrinsecus sunt
instantia mea cottidiana solicitudo
omniuz ecclesiarū. Tertia pungebat
Job dicentem. Si iustus uix saluabi
tur. ipius ꝛ peccator ubi apparebūt
Super dextrum bumerū non infigi
tur acus. quoniam in eterna quiete
nullus est afflictōis aculeus. nullus
stimulus punctionis. abstergit eniz
deus omnez lacrimaz ab oculis sanc
toruz. ꝛ iam non erit amplius neqꝫ
luctus neqꝫ clamor. sꝫ neqꝫ ullus do
lor. quoniā priora transierūt. Acus
uero aurea esse debet. sed inferius a
cuta. ꝛ superius rotunda. lapidez cō
tinens pretiosuz. qa nimirū bonus
pastor ꝓpter curam ouiuz in terris
affligitur. sed in celis coronabitur.
ubi illam pretiosaz margaritā babe
bit. de qua dominus in euangelio.
Simile est regnū celorum bomini q̄
renti bona. ꝛc. inuenta una pretiosa
margarita dedit omnia sua ꝛ cōpa
rauit eam. ¶ In pallio ꝛ cum ipso
cōfertur pontificalis officij plenitu
do. binc ē ꝙ anteqꝫ metropolitanus
pallio decoretur nō debet conciliuz
cōuocare. crisma cōficere. clericos ui
in sua ꝓuincia ordinare. pontifices
cōsecrare. uel ecclias dedicare. nec se
archiepm nominare. ex. de elec. ꝙ si
cut. in fi. de postu. bone. ij. ad finez.
Aiunt tamē quidā ꝙ extra ꝓuintiā

ſuam inuitatus poſſet ordines tanq̄
ſimplex epūs ſine pallio celebrare.
Sunt etiam qui dicūt q̄ epūs etiaꝫ
ſi ſit talis q̄ pallio utat̄. non poteſt
dare licentiaꝫ alieno archiepiſcopo
utendi pallio in dioceſ. ſua. niſi dic
tus epūs palliatus exemptus exiſtat
nec etiā archiepiſcopus in ꝓuincia
ſua. niſi forte inuitatus priuilegium
habeat q̄ poſſit uti pallio extra ſuā
ꝓuintiam ſi fuerit inuitatus. ſed hec
potius iuris ſunt ꝛ rigoris q̄ꝫ curiali
tatis. neqꝫ ſubtiliter inuenti aliud ui
detur in epō palliato exempto q̄ꝫ in
nō exēpto. ſed unus metropolitanꝰ
nō poteſt cū alterius pallio celebra
ri. neqꝫ pari ratione ſepeliri. ſed cuꝫ
ꝓprio tm̄. extra ꝺ uſu pallij. ad hoc.
Palliatus tamen ad aliam eccl'iam
tranſlatus cum pallio ſecundo loco
ſibi cōceſſo ſepelitur. Item palliatꝰ
ad aliam trāſlatus eccleſiam non po
teſt ibi uti pallio prima eccleſia ob
tenta. q2 non ſoluꝫ datur cōtempla
tionē pſone. uerumetiam loci. ex̄ de
poſtu. bone. ij. ad fi. hinc eſt q̄ non
poteſt uti eo extra ꝓuinciaꝫ ſibi de
cretam. extra de uſupa. cum nuper.
ꝛ. c. ex tuaruꝫ. ſilicꝫ ſi quis renūtiet
archiepiſcopatui. neq̄t ulterius pal
lio uti. ex̄. ꝺ renunc. c. ad ſupplicatō
nem. nec etiā poteſt quis pallio niſi
intra eccleſiam ꝛ diuinis officijs uti
Unde ſi forte ꝓceſſionaliter uel ad
predicandū uel aliquod huiuſmodi
eum eccleſiam exire cōtigerit cū pal
lio non exibit. extra eo. c. i. i. di. pal
lium. ꝛ. c. ſemper. ¶ Siquideꝫ regu
lariter uſu pallij interdicit̄. niſi in ſo
lēnibus diebus. et qui in cuiuſcūqꝫ
eccleſie priuilegijs cōtinetur. ex̄. co.
penul. ꝛ ult. puta in feſtiuitatibus
natalis domini. ſācti ſtephani. ſācti
Johannis. circūciſionis. epiphanie.
ramiſ palmaꝝ. cene domini. ſabbati
ſancti. in tribus diebus reſurrectōis
aſcenſionis. pēthecoſtes: ſcī iohānis
baptiſte. omniū apl'orum. in q̄tuor
feſtiuitatibus beate marie. ꝛ ſcti mi
chaelis. ꝛ oium ſanctorū. ſancti mar
tini qui ē par apl'is. In feſtiuitatibꝰ
ꝑncipalibus eccleſie pallio decora
re. In dedicatōibus eccleſiaꝝ. conſe
crationibus epōrum. ordinatōnibꝰ
clericoꝝ. ꝛ anniuerſario cōſecratōis
palliati. de cōſe. di. i. porro. Quidā
etiam addunt dies domicas que ad
reſurrectionē ꝑtinent. quod tamē in
uſu nō eſt. poſſꝫ etiā dici. q̄ ubicūqꝫ
in ſua ꝓuincia corpus alicuius ſācti
quieſcit. metropolitanus i feſto euiſ
dem ſancti ꝛ etiā in principali feſto
cuiuſlibet loci ſue ꝓuincie ad locuꝫ
illum declinās poterit pallio ꝛ ſan
dalijs uti. In exequijs uero defunc
toꝝ uel in benedictionibus nubenti
um uti nō licet. niſi hoc in ꝑuilegio
cōtineatur expreſſum. ex̄. co. c. fina.
Epiſcopus hoſtien. qui papam con
ſecrat pallio utitur. ex inſtitutione
marcij pape. ꝛ etiaꝫ quidā epiſcopi
ex priuilegio ſpetiali. ut auicien. et
quandoqꝫ eccen. ex̄. de preſump. cū
in iuuentute ¶ poſtremo ſcienduꝫ
eſt q̄ romani pōtifices q̄ beatuꝫ Sil
ueſtrum ꝑceſſerunt depingūtur tan
q̄ꝫ gerentes lineas pallij circa hume
ros inuolutas. nam legalis ſacerdoſ
dum ſacrificabat ſūmitates balthei
ſup humeros reflectebat. in quo ſig
nificatur q̄ illoꝝ iuriſdictio ꝛ pote
ſtas p pallium ſignificata. inuoluta
ꝛ iplicata nō libera fuit. Ipſe uero ꝛ
eius ſucceſſores liberam ꝛ explicatā
habuerūt. quare linee ipſe i eis expli
cite ꝛ extenſe. ante ꝛ retro dependen
tes depingūtur. Poteſt etiā dici q̄
linee ipſe q̄ ut premiſſuꝫ eſt ſolicitu
dines ꝛ curam ſignificāt. iō a tempe
Silueſtri pape explicite dependent
ꝓpter ꝯceſſa ſibi ꝛ ſucceſſoribus tē
poralia. q̄ abſqꝫ ſolicitudine ꝛ cura
nequeūt poſſideri. xcvi. di. cōſtanti
nus. ¶ Deniqꝫ bruno dixit q̄ ſumꝰ

pontifex preter premissa ornamēta
⁊ regnum portat ⁊ purpura utitur.
prout sub ti. de mitra dictum est.
non pro significatione. sed quia cō
stātinus imperator olim beato Sil
uestro omnia romani imperij insig
nia tradidit. in predicto. c. constan
tinus. unde ⁊ in magnis processioni
bus omnis ille apparatus romano
pontifici exhibetur. qui quondam
impatoribus fieri solebat. ⁊ cum di
ademate imperiali papa ipse coro
nabitur.

¶ De q̄tuor coloribus q̇bus eccle
sia in ecclesiasticis utitur indumentis.

Quatuor sunt principales
colores quibus secunduȝ
ꝓprietates dierum sacras
uestes ecclesia distinguit. albus. ru
beus. niger. ⁊ uiridis. Naȝ ⁊ in lega
libus indumentis q̇tuor colores ru
isse leguntur. Byssus. purpura. iacin
ctus. ⁊ crocus. de quibus in sequēti
ti. dicetur. Ecclesia etiaȝ romana uio
laceo ⁊ croceo colore utit̄. ut infra
dicetur. Albis indumentis utenduȝ
est in festiuitatibus sanctorum con
fessorum ⁊ uirginum. qui martires
non sunt ꝓpter integritatem ⁊ inno
centiam. nam candidi facti sunt na
zarei eius. ⁊ ambulabunt mecum in
albis. uirgines enim sunt ⁊ sequūtur
agnum quocūq̧ ierit. propter ean
dem causam utenduȝ est albis in so
lemnitatibus angeloꝝ. de quorū ni
tore dominus loquitur ad luciferū.
ubi eras cuȝ me laudarent astra ma
tutina. Item in omnibus festis sanc
te dei genitricis marie. In festo om
nium sanctorum. quidam tamē tūc
rubeis utuntur. ut infra dicetur. In
principali festo sancti Johānis euā
geliste. In cōuersione sācti pauli. In
cathedra petri. de his etia infra di
cet̄. Item a uigilia natiuitatis dn̄i.

usq̧ ad octauaȝ epiphanie inclusiue
ut dicet̄ in ꝓhemio septime partis
exceptis festis martirū intermedijs.
In natiuitate saluatoris ⁊ etiam pre
cursoris. qm̄ uterq̧ natus ē mundus
id est carens peccato originali. ascē
dit enim dominus nubem leuem. id
est assumpsit carnem a peccatis imu
nem. ⁊ intrauit egiptum. id ē uenit ī
mundum. Juxta illud quod angelus
inquit ad uirgineȝ. Spiritus sāctus
superueniet in te ⁊ uirtus altissimi ob
umbrabit tibi. ⁊c. Johannes autem
⁊ si fuerit in peccato cōceptus. fuit
tamen in utero sanctificatus. scd̄m
illud ꝓpheticum. Anteq̄ exires de
uulua sanctificaui te. ⁊ angelus inq̇t
ad zachariam. Spiritu sancto reple
bitur adhuc ex utero matris sue. Jtē
in epiphania propter splendorem
stelle que magos duxit. secundum il
lud propheticum. ambulabunt gētes
in lumine tuo. ⁊ reges in splendore
ortus tui. In ypopanti propter pu
ritatem marie. que iuxta canticaȝ sy
meonis. obtulit lumen ad reuelatio
nem gentium. ⁊c. In cena domini ꝓ
pter confectionem crismatis. qđ ad
mundationem anime cōsecratur. nā
⁊ euangelica lectio munditiam ꝓnci
paliter in illa solēnitate cōmendat.
Qui lotus est inquit non indiget ni
si ut pedes lauet. sed est mundus to
tus. ⁊ iterum. si non lauero te nō ha
bebis partem mecum. Iteȝ a sabba
to sancto in officio misse usq̧ ad oc
tauam ascensionis inclusiue. quādo
cūq̧ officiū de tempore agitur. pre
ter dies rogationuȝ. ⁊ preterq̄ in fe
stis martirum intermedijs. prout in
fra dicet̄. In resurrectione propter
angelum testem resurrectionis ⁊ nū
tium. qui apparuit stola candida co
optus. đ quo dicit matheus. q̧ erat
aspectus eius sicut fulgor. ⁊ uestim
ta eius sicut nix. ⁊ q2 pueri tūc rena
ti albas habent uestes. In ascēsione

propter nubem lucidaꝫ in qua chri
stus ascendit. nam ⁊ duo uiri astite
runt iuxta illos in uestibus albis. q
⁊ dixerũt. Uiri galilei q̇d statis ⁊c̄.
Illud auteꝫ notandũ est ꝙ licꝫ in cõ
secratione pontificis talibus sit indu
mẽtis utendũ qualia scd̄m diei pro
prietateꝫ cõueniunt. in dedicatõe tñ
ecclesie semp est utenduꝫ albis quo
cũqꝫ dierũ dedicatõ celebret̃. qm̄ in
cõsecratione põtificis cantat̃ missa
de die. sed in dedicatione basilice õ
dedicatõne misse cantat̃. Nam ⁊ ec
clesia uirgineo nomie nũcupat̃. Iux
ta illud apl̄i. Despondi eni uos uni
uiro uirgineꝫ castam exhibere xp̄o.
de qua sponsus inquit in canti. Lo
ta pulchra es amica mea ⁊ ma. n. e.
in te ue. de li. ⁊c̄. Ipse eni qui ꝯsecra
tur debet esse albis ornatus. ad no
tandũ ꝙ omni tp̄e uestimenta eius
debent esse candida. id ē uita eius ĩ
maculata. Item p̄ octauas predicto
ruꝫ festoꝝ octauas habentiuꝫ uten
dum ē colore albo. qñ de ipsis agit̃
octaua. ¶ Rubeis aũt utendũ est ĩ
dumentis. in solẽnitatibus apl̄oruꝫ.
euãgelistaruꝫ. ⁊ martirum. ꝓpter sã
guineꝫ passionis quem ꝓ christo fu
derũt. nam ipsi sũt q̇ uenerũt ex ma
gna tribulatione. ⁊c̄. preterqꝫ ĩ festo
innocentũ ut iam dicet̃. Itẽ in festo
crucis in q̄ christus sanguineꝫ suum
fudit pro nobis. Unde ꝓphe. quare
rubeũ est indumentũ tuum sicut cal
cantiũ in torculari. sꝫ scd̄m alios me
lius est tũc albis uti. qm̄ non passio
nis sed inuentionis uel exaltationis ē
festum. Item a uigilia penthecostes
a missa usqꝫ ad sabbatũ post ipsuꝫ fe
stum inclusiue. ⁊ hoc ꝓpter sp̄us scti
feruorem q̇ sup̄ apl̄os in igneis lin
guis apparuit. nam apparuerunt illis
dispertite lingue tanqꝫ ignis ⁊c̄. Unde
ꝓpheta. de celo misit ignem in ossi
bus meis. Licet aũt in apl̄oꝝ petri
⁊ pauli martirio rubeis sit utendũ.

in cõuersione tñ pauli ⁊ in cathedra
petri utendũ est albis. sicut ⁊ licꝫ in
natiuitate scĩ iohãnis baptiste sit al
bis utendũ. in decollatõne tñ ipsius
est rubeis utendũ. Cum aũt illius fe
stiuitas celebrat̃ qui simul est mar
tir ⁊ uirgo. martiriũ uirginitati pre
fertur. qꝛ signuꝫ est p̄fectissime cari
tatis. iuxta ꝙ ueritas ait. Maiorẽ ca
ritateꝫ nemo habꝫ ut animã suaꝫ po
nat quis ꝓ amicis suis. q̄propter ⁊
in oĩ cõmemoratione sanctoꝝ q̇daꝫ
rubeis indumẽtis utunt̃. Alij uero
ut ecclesia romana candidis. cuꝫ nõ
tm̄ in eadeꝫ sed de eadem solẽnitate
dicat etiã scd̄m apoc. Io. Stabãt in
cõspectu agni amicti stolis albis. et
palme in manibus eoꝝ. hinc spõsa
dicit in canti. Dilectus meus candi
dus ⁊ rubicũdus. electus ex milibus
candidus in cõfessoribus ⁊ in uirgi
nibus. rubicũdus in martiribus ac
apostolis. hij siquidẽ ⁊ illi sunt flo
res rosarũ ⁊ lilia cõuallium. Rursus
qui ĩ festo oium sanctoꝝ rubeis utũ
tur ex eo mouent̃. qꝛ festũ illud pri
mo in honore martirũ tm̄ institutũ
fuit. sꝫ respõderi põt ꝙ imo etiaꝫ in
honore beate uirginis. ⁊ hodie ex in
stitutione Gregorij. vij. festat eccle
sia de illa etiaꝫ ꝓ cõfessoribus ⁊ uir
ginibus. ꝓut in septima p̄te sub ip
so festo dicet̃. Iteꝫ p̄ octauas p̄mis
soruꝫ octauas habentiũ utendum ē
colore rubeo qñ agitur de octaua.
Nigris utendũ est ferꝫ sexta ĩ pasce
ue. ⁊ in diebus afflictionis abstinen
tie pro peccatis. ⁊ etiã in rogationi
bus. sicut sub illo tractatu in sexta
p̄te dicetur. ⁊ in ꝓcessionibus quas
romanus põtifex nudis pedibus fa
cit. ⁊ in missis ꝓ defunctis. ⁊ ab ad
uentu usqꝫ ad uigiliã natiuitatis. et
a septuagesima usqꝫ ad sabbatũ pa
sche. Sponsa quippe dicit ĩ canticis.
Nigra sum sꝫ formosa filie ierusaleꝫ
sicut tabernacula cedar. sicut pellis

Salomonis. nolite me cōsiderere ꝙ fusca sim quis decoloreuit me sol. In festo aūt sanctoꝝ innocentū quidam nigris alij uero rubeis indumētis utendum esse contendunt. illi ꝓpter tristiciam. quia uox in rama audita est ploratus ⁊ ululatus multus rachel plorans filios suos. ⁊c. naꝫ ⁊ propter eandem causam cantica leticie subticentur. ⁊ sine aurifrisio mitra defertur. Isti propter martiriuꝫ quod principaliter comemorans innuit ecclesia. Sub throno dei sanctiones clamant. uindica sanguineꝫ nostrum qui effusus est domine deus noster. sicut ⁊ in letare ierusaleꝫ propter leticiam quam aurea rosa designat. romanus pontifex portat mitram aurifrisio insignitam. sed propter abstinentiam nigris utitur indumentis. sed ecclesia romana tūc utitur uiolaceo colore. quādo illud occurrit extra dominicam. sed in octaua rubeo. ¶ Restat ergo ꝙ i dieb⁹ ferialibus ⁊ comunibus uiridib⁹ sit indumentis utendum. quia uiridis color medius est inter albedinem ⁊ nigredinem ⁊ ruborem. ⁊ spetialiter inter octauaꝫ epiphanie ⁊ septuagesimam. ⁊ inter penthecosten ⁊ aduētum. quādo dominicale agitur officium. hic color exprimitur ubi dicitur cipricū nardo. nardus ⁊ crocus.

¶ Ad hos q̄tuor colores ceteri referunt᷑. s. ad rubeuꝫ coloreꝫ coccineus. ad nigrum uiolaceus. qui aliter coccens uocatur. ad albuꝫ byssinus ad uiridem croceus. quāq̄ꝫ nonnulli rosas ad martires. crocum ad cōfessores. ⁊ lilium ad uirgines referent. De coloribus etiam in fine sequētis tractatus dicetur. Uiolaceo autē colore uti in diebus quibus ē usus nigri coloris non est incouenięns. unde ecclesia romana utitur colore uiolaceo a prima dn̄ica aduētus usq̄ꝫ ad missam uigilie natiuitatis dn̄i. inclusiue. ⁊ a septuagesima usq̄ꝫ ad officium uigilie pasche exclusiue. quando ꝙ in predictis tēporibus officiū de tēpore agitur. exceptis quinta feria cene domini. ⁊ feria sexta parasceue In festiuitatibus uero sanctorū que a septuagesima in aduētu occurrūt non est nigris uel uiolaceis utēdum Et est intelligendū ꝙ in sabbato sācto in to officio quod agit᷑ ante missam utendū est uiolaceo colore. hoc excepto ꝙ diaconus qui benedicit cereuꝫ indutus dalmatica. ⁊ subdiaconus ministrās indutus tunicellis albis utuntur. quia benedictio illa sicut ⁊ missa ad resurrectioneꝫ pertinet. sed benedictione cerei expleta diacon⁹ remota dalmatica assumit planetaꝫ uiolacei coloris. ⁊ tenet eaꝫ usq̄ꝫ dum inchoatur officium misse. subdiaconus uero non mutat uestes Quidam etiaꝫ in dominica in ramis palmarum utuntur albis in processione. et in ramorum benedictione dum legitur euangeliuꝫ. ⁊ dum cantatur gloria laus. propter leticiaꝫ festiuitatis christo iacte q̄ in ꝑmissis cōmemoratur. sed ecclesia romana tunc semper utitur uiolaceo colore. ⁊ in processione que fit in purificatione ante missam. pro eo ꝙ officium illud est de antiqua expectatione symeonis. ⁊ sapit uetus testamentū.

Utitur etiam ecclesia romana uiolaceo colore in q̄tuor temporib⁹ septembris. ⁊ in uigilijs sanctorum in quibus est ieiunium. quando missa est de uigilia. ⁊ in diebus rogationū ⁊ in missa q̄ dicitur ī die sancti marci. de officio letanie. Cum enim ieiunamus carnem nostram crucifigētes maceramus. ut sic facta liuida christi liuoribus cōformetur. cuius liuore sanati sumus. ad quod designandum tunc colore uiolaceo utuntur. qui pallidus ⁊ quasi liuidus est. Ceterū uelamīa truꝫ coloꝝ ponunt᷑

in altari in festo pascbatis. prout di
ctum est in prima parte sub trac.a
tu de picturis .

¶ De indumentis legalibus seu ue
teris testamenti . Rtca .

Quoniam minus plene rem
significataȝ bumana fragi
litas cōprebendit. si peni
tus rem significanteȝ ignoret. idcir
co de indumētis legalibus ad buius
cecitatis ignorantiaȝ ꝓpellendam.
primo secundū bistoriaȝ. Secundo
secundū allegoriā. Tertio uero scōm
tropologiam aliqua dicemus.
primo igitur secundū bistoriā notā
dum est. ꝙ q̄tuor erant legalia indu
menta scōm mosaicaȝ legem. tam mi
noribus sacerdotibus ꝙ principib⁹
sacerdotū cōmunia. d̄ quibus legit̄
Exo xxviij. c. primuȝ dicebat̄ mana
scaltm. quod grece bracce. latine ue
ro femoralia dici potest. d̄ bysso re
torta contextū. quo utebātur ꝓ eo
ꝙ legitur in Exo. xx. c. in fi. Non as
cendes ad altare meum ꝑ gradus:
ne reuelet̄ turpitudo tua. ⁊ Ezech.
xliiij. feminalia linea erūt in lumbis
eorum. Secunda cathemone siue li
nea quod nos subuclam uel albaȝ
sed moyses abaneth appellauit. he
brei uero discedentes a babylonis
emissaneam uocauerunt. eratq̄ bys
sinum ⁊ duplex. Tertium baltheus
id est zona uel cinguluȝ. latus q̄si di
gitis q̄tuor. sic reticulatus ut quasi
pellis uipere uideret̄. contextum de
bysso cocco purpura ⁊ iacincto. per
que q̄tuor elemēta significātur.
Quartuȝ est tyara. qd̄ hebrei mam
phte. nos autē infulam uel mitram
appellamus. a tydari pōtificali pluri
muȝ differens. quasi formaȝ rotūde
cassidis repsentās . ¶ Sup hec q̄tu
or cōmunia q̄tuor ꝓprijs pontifex i
dumētis utebat̄ . primū erat tunica
iacinctina. quam hebreus dicit me
tbil. grece dicit̄ poderis. latine tha
laris. que habebat ꝓ fimbrijs mala
granata cū octuaginta tintinabulis
auri inter. scalari modo disposita.
ut audiretur sonus cum pontifex in
grederet̄ sanctuarium. ne forte mo
reretur. Secundū erat ephot. id ē su
ꝑhumerale. de q̄tuor predictis colo
ribus auroq̄ contextū. sine manicis
ad modum colobij. habens aperturā
in pectore quandā ad magnitudinē
palmi. in qua logion eiusdem mēsu
re inserebatur. in cuius pte superiori
uidelicet super humeros infibulati
erant auro duo lapides onichini. q
bus duodecim nomia filioꝝ israhel
erant insculpta. sex in uno ⁊ sex in al
tero. Qz autē samuel ⁊ dauid legūt̄
induti ephot. illud erat lineum ⁊ ꝓ
prie quidē ephotar dicebat̄. Tertiū
hebraice dicebatur heen. grece logi
on. latine uero rationale uocat̄. qd̄
pontifex ferebat in pectore. dictuȝ
est aūt rationale iudicij. qz ibi erat
lapis in cuius splendore sibi deum
ꝓpicium esse cognoscebāt. Erat aūt
rationale quadrangulum duplex. in
modum unius palmi de q̄tuor ṗdi
ctis coloribus auroq̄ cōtextum. ha
bens duodeci lapides per quatuor
ordines. In primo sardium topasiū
⁊ smaragdum. In secundo carbūcu
lum saphirum ⁊ iaspidem. In tertio
ligurium achatem ⁊ amatistum. In
quarto gresolitum onichinum ⁊ be
rillum. In quibus erant scripta duo
decim nomina filiorum israhel. i sin
gulis singula iuxta ordinem sue na
tiuitatis. Erant etiam in eo scripta
hec duo nomina. urim ⁊ thumim.
id est ueritas ⁊ disciplina. Insereba
tur autē logion sup humerale a par
te superiori per duos annulos. ⁊ du
as cathenulas aureas immissas duo
bus uncinis. qui sub duobus predi
ctis onichinis . et super humerali

continebatur infixi. ab inferiori uero parte per duos annulos aureos cuz duabus iuncturis siue cathenis iacinctinis colligabatur ephot. Quartum et ultimū erat capitis ornamentum. uidelicet tyara seu cydaris in acutum pcedens. habens circulum aureum cuz malogranatis et floribus ex qua supra frontem pendebat aurea lamina. quam petalum dicūt ad modum lune dimidie. in qua scriptuz erat. anoth. adonay. id est sacrū nomen dñi thetragramaton. id est quatuor lr̃arum ut infra dicetur. ne uero cū mouebatur pontifex moueretur et lamina. ligabatur uitta seu iunctura iacinctina pspicua. q summitates posterius diffundebat. Noster ergo pontifex pro feminalibus habet sandalia. p linea albam. p baltheo cingulū. pro poderim tunicā. pro ephot amictum uel stolam. pro logion palliuz. pro cydari uel tyara mitram. pro lamina crucem. et qdaz ex his diuersam habent formaz ab illis. sed eandem figuraz. ¶ Secundo dicamus de typo dictorum legalium indumentoꝝ secunduz allegoriam. Sane his uestibus ornatus pōtifex totius orbis preferebat ymaginem. feminalia nāqꝫ bissina terram cōgrue figurabāt. qꝛ bissus de terra pcedit. est enim bissus linum egiptiacum. Balthei cum uittis et uasculis circūuolutionez occeani designabant. Tunica iacinctina ipso colore aerea pferebat. per tintinabula sonitus tonitruoruz. per malogranata chorusicationes fulgorum signabāt. Quatuor minoris sacerdotis et quatuor sūmi pontificis indumenta. quatuor microcosmi et quatuor macrocosmi ptes ipso numero designabant. id ē quatuor humores et quatuor elementa. ephot sui uarietate celū syderū ostēdebat. Qꝛ aūt aurum erat intextum coloribꝰ. figurabat qꝫ calor uitalis penetrat uniuersa. Duo lapides onicum solem et lunaz. uel duo emispheria designabāt. In rōnali uero duodecim gēme pectorales. duodeci signa in zodiaco preferebāt. Ratōnale quidez erat in medio. qꝛ ratione plena sunt uniuersa qua terrena celestibus herent. imo ratio terrenoruz et tempoꝝ caloris et frigoris. et duplex inter utrūqꝫ tempies de celi cursu et rōne descēdit. Per annulos cathenulas et uncinos elementorū humoruz et temporū colligamēta significabātur. Cydaris celum empireuz. lamina supposita deum figurabat omnibꝰ presidentez. Hanc quidē allegoriaz libri sapientie. c. xviij. cōfirmat auctoritas dicens. In ueste enim poderis quam habebat totus erat orbis terraruz. et pntum magnalia i quatuor lapidum ordinibus erant sculpta et magnificentia tua in diademate capitis illius erat scripta. ¶ Tertiō subicienda ē expositio indumentoruz legaliū secundū tropologiam. his si quidez indumentis legalibus sacerdos hoc ordine induebat. lotis nanqꝫ prius manibus et pedibus prius induebat manasteseim. id ē femialia signficās qꝫ sacerdos mūdatis operibus et affectibus lacrimis penitentie debet assumere cōtinentiaz. ut offerat hostiam imaculatam sanctam deo placentez. ¶ Noster tñ pontifex qꝛ iugem debet habere otinētiā nō induit in sacrificio feminalia. sed sandalia. ac si dicatur. qui lotus est nō indiget nisi ut pedes lauet. sed ē mundus totus. p manus enim opa designātur. scd̄m illud. Benedictus dñs deus meus q̇ docet manus meas ad preliū. et digitos meos ad bellum. Per pedes significātur affectus scd̄m illud. Excutite puluerem ō pedibus uestris. Et est notandū qꝫ ipsemet sacerdos sibi feminalia induebat. p que uirginalis cōtinentia sig

nificabat. que qm res est cōsilij nō precepti. xxviij. q. i. sicut eni. xxxiij. q. v. qui sitit. ideo ipsemet sibi ipo nebat. iuxta illud apli ad Corinth. xiij. c. De uirginibus preceptuz dñi nō habeo. cōsiliuz aūt do. ꝛ dñs in euangelio. Qui potest cape capiat. Hoc indumentū alternati induebāt sacerdotes. qm ad iugem ɔtinentiā nō ita tenebātur sicut ministri noui testamenti. ideoqꝫ fm quosdā huic indumēto nullum hodie respōdet. Secūdo induebat cethemone. id est lineaz significās qꝙ sacerdos debꝫ induere inocentiaz. ut qꝺ sibi nō uult fieri alij ne faciat. linum enīꝫ ꝓpter candorez significat inocentiā. scōm illud. Oi tpe uestimēta tua sint candida. Tertio cingebat se baltho. significans castitatē. quo circa lumbos debet accingi. ut restrigat carnis cōcupiscentiaz. unde ueritas ait. Sint lumbi uri precicti. ꝛ lu. ar. in ma. u. Baltheū autez qꝺ cōtextuz erat ex q̄tuor ꝓut supius dictū est. significabat qꝙ omes motus surgētes ex q̄tuor humoribus. siue ex q̄tuor elementis debet refrenare. ꝓuer. ulti. et cingulum tradidit chananeo. ꝛ ps. ix. c. Erit iusticia cingulū lumboꝝ eius per iusticiā enīꝫ refrenant huiꝰ mundi motus bestiales. pendebāt autez usqꝫ ad pedes. qꝛ usqꝫ ad finez uite debebat esse mundus. Quarto induebat tunicaz poderim. id ē talarez. significans qꝙ pōtifex debꝫ induere ꝑseuerantiā. qꝛ qui ꝑseuerauerit usqꝫ ad finem hic saluus erit. ꝑ taluz enī ꝓpter extremitatez ꝑseuerātia designatur. scōm illud. ipsa cōteret in caput tuū ꝛ in ca. eius. Dependebant autez ꝑ fimbrijs malogranata cum tintinabulis aureis. per malogranata intelligitur operatio. per tintinabulum aureum accipitur predicatō que duo debent in sacerdote cōiungi. ne sine illis ingrediēs sanctuariuꝫ in cōspectu domini moriatur. Cepit enī ihesus facere ꝛ docere. sacerdotibus relinquens exemplum. ut sequātur uestigia eius. qui peccatum non fecit. ut sit honestas in cōuersatione nec inuētus est dolus in ore eius. ut sit ueritas in predicatione. Per tintinabula quoqꝫ intelligitur uox predicatoris. ne uidelicꝫ sacerdos ꝑ silentium iudicium superni inspectoris offendat. Per malogranata exēpluꝫ bone uite. uel uoluntatis martiriꝫ. q̇a huiusmodi granis reficiunt infirmi Sacerdos aūt secundū Greg. plui. di. sit rector. Ingrediens uel egrediens moritur si de eo sonitus non audiatur. quia iram circa se occulti iudicis exigit si sine predicationis sonitu incedit. Aperte ergo tintinabula uestimentis illius describunt inserta. per uestimenta etenīꝫ sacerdotis quid aliud q̄ꝫ recta opera recipere debemus. iuxta illud prophete. Sacerdotes tui induātur iusticia. uestimentis itaqꝫ populi illius titinabula inherēt. ut uite uiam cum lingue sonitu ipsa quoqꝫ sacerdotis opera clament. iterum tintinabulis mala punica coniunguntur. quid per mala punica nisi fidei unitas designat. Nam sicut in malopunico uno exterius cortice multa interius grana utuntur. sic innumeros sancte ecclesie populos unitas fidei contegit. quos intus diuersitas meritorum tenet. ¶ Quinto induebat ephot id est superhumerale. significans qꝙ pontifex debet induere pacientiaz ut in pacientia sua possideat animā suam. humeris enim opera portamus. secundum illud. Supposuit humeruꝫ suum ad supportandaꝫ. ꝛ factus est tributis seruiens. Habebat autez duas oras coniunctas in utroqꝫ latere summitatum. significās qꝙ pōtifex debꝫ hēre arma iusticie a dextris ꝛ a sinistris. ut nō erigat ꝓꝑs

nec deprimatur aduersis. Habebat
⁊ duos lapides onichinos insertos
humeris. in quibus sculpta erāt du
odecim nomina filiorū israhel. sex i
uno ⁊ sex in alio. ꝑ duos onichinos
significatur ueritas ⁊ sinceritas. ueri
tas per claritatē. sinceritas per soli
ditatē. ꝑ filios israhel significantur
sancta desideria ⁊ iusta opera. scḋm
illud. Maledictus homo qui nō reli
querit semen in israhel. per senarium
significatur perfectio. eo ꝙ dns sex
to die ꝑfecit celum ⁊ terrā. ⁊ omnē
ornatū eorū. Qȝ ergo sex nomia fi
liorū israhel sculpta erant sex i uno
lapide ⁊ sex i alio. significabat ꝙ de
sideria sacerdotis ⁊ opera cōficꝫ de
bent nō in fermēto malicie ⁊ nequi
tie. sed in azi. sin. ⁊ ue. ut sinceritas i
formet intentionē. ⁊ ueritas finem.
Greg. ait in pastorali. xiij. c. ꝙ sup
humerale ex auro iacincto purpura
coccoqȝ bistincto. ⁊ bysso retorta ꝓ
cipitur. ut quanta sacerdos claresce
re uirtutū diuersitate debeat demō
stret. In sacerdotis quippe habitu
ante omnia aurū fulget. ut in eo in
tellectus sapiētie ꝓncipaliter emicat.
Cui iacinctus aereo colore splendēs
adiūgitur. ut per omne quod intelli
gendo penetrat. nō ad fauores infi
mos sed ad amorē celestiū surgat.
ne dum suis incautis laudibus capi
tur. ipso etiā ueritatis itellectu eua
cuetur. Auro quoqȝ ⁊ iacincto pur
pura ꝑmiscetur. ut sacerdotale cor
cum sūma que predicat sperat. in se
metipso etiam suggestiones uiciorū
reꝓmat. eisqȝ uelut ex regia potesta
te cōtradicat. Auro autē iacincto ⁊
bysso ac purpura bistinctus coccus
adiungitur. ut ante interni iudicis
oculos omnia uirtutū bona ex cari
tate decorentur. ⁊ cuncta que corā
hominibus rutilant. hec in conspec
tu occulti iudicis flamma intimi a
moris accendat. que scilicet caritas
quia deum simul ⁊ proximū diligit
quasi ex duplici tinctura fulgescit.
sed cum mens ad caritatis precepta
tenditur. restat ut per abstinentiā
caro maceretur. Unde ⁊ bistincto
cocco torta byssus adiungitur. de
terra enim bissus nitenti spetie orit
⁊ quid per bissum nisi candens de
core mundicie corporalis castitas
prosignatur. que uidelicꝫ torta pul
chritudini superhumeralis innecti
tur. quia tunc castimonia ad perfec
tum mundicie candorē ducitur. cū
per abstinentiā caro fatigatur. cum
ꝙ inter uirtutes ceteras etiam afflic
te carnis meritum proficit. quasi in
diuersa suꝑhumeralis spetie bissus
torta candet. ¶ Sexto induebat
logion. id est rationale. significans
ꝙ pontifex debet induere discretio
nem per quam discernat inter lucē
⁊ tenebras. inter dexterā ⁊ sinistrā
quia non est conuentio lucis ad te
nebras. neqȝ christi ad belial. de pe
nien. di. i. §. hoc idem. Erat autem
rationale quadrangulū. significans
ꝙ debet discernere inter q̄tuor. s. in
ter uerū ⁊ falsū. ne deuiet in creden
dis inter bonū ⁊ malū. ne deuiet in
agendis. Erat ⁊ duplex. qȝ debet di
scernere ꝓ duobus. ꝓ se uidelꝫ ⁊ po
pulo. ne si cecus cecū duxerit ambo
in foueā cadāt. Habebat ⁊ q̄tuor or
dines lapidū. significās ꝙ pontifex
debet hēre q̄tuor uirtutes ꝓncipales
scilicꝫ iusticiā. fortitudinē. prudētiā
⁊ tēperantiā. In singulis aūt ordi
nibus habebat tres lapides. signifi
cans ꝙ pontifex in ꝓmo debet hēre
fidem. spem. ⁊ caritatē. In secundo
modestiā. mansuetudinē. ⁊ benigni
tatē. In tertio pacem. misericordi
am. ⁊ largitatem. In quarto uigilan
tiam. solicitudinē. ⁊ longanimitatē.
per lapides enim figurantur uirtu
tes. secundum illud. Alius edificat
aurum ⁊ argentū ⁊ lapides ꝓtiolos

Habebat et duas cathenulas auri
purissimi sibi inuicem coherentes. q̄
duobus inserebantur uncinis. signi
ficans ꝙ pontifex debet habere du
os caritatis affectus. ad deū. s. ⁊ ad
ꝓximum. de quibus precipit̄. Dili
ges deum tuuȝ ex toto corde tuo. et
proximuȝ tuum sicut teipsum. sicut
eniȝ aurum ꝑeminet uniuersis metal
lis. ita caritas precellit uniuersas uir
tutes. de qua dicit aplus. maior ho
rum caritas. Duo uncini sunt inten
tio ⁊ finis. quibus cathenule inserū
tur. ut tam deum ꝙ ꝓximuȝ diligat
ex corde puro ⁊ cōsciētia bona. et
fide nō ficta. tam deum ꝙ ꝓximum
diligat propter beatitudinē. deuȝ ꝓ
pter seipsum. ⁊ ꝓximuȝ diligat pro
pter deum. Portabat aūt aaron rati
onale iudicij. in quo descripta erāt
duodeci nomina patriarcharū. ꝑut
dictū est in prima ꝑte sub ti. de pic
turis. ⁊ scōm Greg. in pastorali. i. c.
xij. bene rōnale iudicij uocat. qꝛ rec
tor debet subtili semꝑ examine bo
na malaqꝫ discernere. ⁊ q̄lis. quibus
qū. ⁊ q̄liter cōgruāt studiose cogita
re. nihilqꝫ ꝓprium querere. sed sua
cōmoda propinquoꝝ bona deputa
re. unde i Exo. xxxvj. di. ℣. ecce. scri
ptum ē. pones aūt in rationali iudi
cij doctrinā ⁊ ueritateȝ. que erunt i
pectore aaron quādo ingrediet̄ co
ram dño. ⁊ gestabit iudiciu filioruȝ
israhel in pectore suo in conspectu
dni semper. Sacerdoteȝ quippe iudi
cium filioꝝ israhel in pectore suo co
ram cōspectu dñi gestare. est subiec
torum causas pro soli iterni iudicis
intentione discutere. Quidam autē
dixerunt ꝙ rationali nullum respon
det hodie ornamentum. quoniā nō
habemus copiam lapiduȝ pretioso
rum. sed ad instar illius defert pon
tifex in cōsecratione sua textuȝ euan
gelij ante pectus coram toto popu
lo. Ibi enim scripta erat doctrina et
ueritas. ⁊ eṗus debet habere in cor
de ueritatem euangelij. ⁊ in ore doc
trinam quantū ad manifestationeȝ.
⁊ hec potest esse causa quare in qui
busdaȝ ecclesijs postes codicis euā
gelij ex auro ⁊ argento ⁊ lapidibus
pretiosis ornātur. Est etiaȝ ⁊ alia ra
tio. qꝛ in illo rutilat aurum sapiētie
argentū eloquentie. ⁊ miraculoꝝ la
pides pretiosi. xlix. di. ℣. hinc etiaȝ.
Hec sunt sponse murenule auree ar
gēto uermiculate. ¶ Septimū ⁊ su
premuȝ capitis ornamentū erat cy
daris uel tyara. quam ultimo ponti
fex assumebat. significans humilita
tem. de qua dñs ait. Omnis q̇ se ex
altat humiliabit̄. ⁊c̄. Hanc auteȝ ge
stabat in capite. significans ꝙ ponti
fex debet gerere humilitatē in mēte
exēplo capitis nostri dicētis. Disci
te a me qꝛ mitis suȝ ⁊ humilis corde
Per caput enim mens intelligitur. se
cundum illud. Unge caput tuum. et
faciem tuam laua. ¶ Rursus tyara
in minoribus sacerdotibus signifi
cat continentiaȝ quinque sensuum.
in maioribus uero contemplationē
debent enim esse cōtemplatiui. De
cydari pēdebat a fronte lamina au
rea. significans sapientiam. uel figu
rabat signuȝ crucis quod fit in offi
cio confirmationis. in qua scriptuȝ
erat nomē domini thetragramaton
id est quatuor litterarum. que sunt
he. ioth. eth. et uau. id est principi
um uite passionis iste. prout dic
tum est in prohemio secunde par
tis. ac si apertius diceretur. Ille cu
ius pontifex iste gerit personam. sci
licet christus. est principium. id est
auctor. uite passiōis. id ē uite restau
rate per passioneȝ. quia mortem no
strā moriendo destruxit. ⁊ uitaȝ no
strā resurgēdo reparauit. Erant aūt
hec indumēta ꝑ maiori ꝑte cōtexta
ope polimito. i. uario. ꝓpt̄ uarieta
teȝ uirtutis. de qua dicit ps̄. Astitit

regina a dextris tu. in ue.de. cir.ua.
⁊ ex quatuor pretiosis coloribus.s.
purpura.cocco.bysso. ⁊ iacicto.per
purpuream regie dignitatis signifi
catur pontificalis potestas. que uia
regia debet incedere. ne declinet ad
dexteram.uel deuiet ad sinistraȝ.ne
liget dignos aut soluat idignos.per
purpuram quoq aqua significatur.
qꝛ in conchis marinis habitant uer
mes qui eum egerunt. Per coccū co
loris ignei significatur pontificalis
doctrina.q̄ sicut ignis lucere debet
⁊ urere.ꝓpter qd̄ ⁊ bistinctus fuisse
narratur. Lucere quidem debet per
ꝓmissionem.ut omnis qui relinq̄rit
domū patrem ⁊ matreȝ ⁊ cetera.cen
tuplum accipiet. ⁊ uitam eternā pos
sidebit. Urere debet ꝑ cōminationē
ut omnis arbor que nō fecerit fruc
tum bonum excidetur ⁊ in ignē mit
tetur. Hinc est q summus pontifex
cappa rubea exterius semꝑ apparet
indutus.cū interius sit indutus can
dida ueste.qꝛ interius candere debȝ
ꝑ innocentiaȝ ⁊ caritatem. ⁊ exterius
rubere per cōpassionem. ut uidelicȝ
ostendat se semꝑ paratum ponere
animam ꝓ ouibus suis. qꝛ personaȝ
gerit illius qui ꝓ ouibus uniuersis
rubrum fecit indumentū suum.
Ex concessione uero constantini im
ꝑatoris.xcvj.di.constantinus.ferre
potest clamidem purpureaȝ.atq tu
nicam coccineam. ⁊ omnia impialia
indumenta sceptra signa ⁊ ornamē
ta. Crux quoq quocūq ierit eum p̄
cedit.ad significandum magis ei q̄
cuiq alteri cōuenire.iuxta illud apo
stoli. Mihi auteȝ absit gloriari nisi ī
cruce domini. ut se crucifixuȝ imita
ri debere cognoscat. Rursus coccus
bistinctus in ueste pontificali est ca
ritas que quasi bis tingitur.duȝ di
lectione dei et proximi coloratur.
Per byssium uero candoris eximij si
gnificat̄ p̄claritas fame q̄ debȝ esse
retorta.ut pontifex habeat bonū te
stimoniuȝ. secundū apostoluȝ. ⁊ ab
his q̄ sūt intus ⁊ ab his q̄ sūt foris.
Per iacinctū qui est coloris aerei.si
gnificatur serenitas cōscientie. quaȝ
intra se pontifex debet habere. Sm̄
quod dicit apostolus. Gloria nr̄a
hec est testimoniū cōscientie nostre.

Liber quartus de missa et singu
lis que in missa aguntur.

Inter cūcta ecclesie
sacramēta illud cō
stat esse ꝑncipiū qd̄
ī misse officō supra
mensaȝ sacratissimi
celebratur altaris.
illud ecclesie representās conuiuiuȝ
in quo filio reuerenti pater occidit
uitulum saginatuȝ. panem uite ⁊ ui
num quod miscuit sapientia propo
nens. Hoc autem officium ipse chri
stus instituit eum nouum condidit
testamentum.disponens heredibus
suis regnuȝ. sicut pater suus sibi dis
posuit.ut super mensam eius edant
et bibant in regno quod ecclesia cō
secrauit. Cenantibus enim illis ac
cepit ihesus panem.et gratias agens
benedixit ac fregit deditq discipu
lis suis dicens. accipite et comedite
hoc est corpus meum quod pro uo
uobis tradetur. hoc facite in meam
cōmemorationeȝ. hac igitur institu
tione formati ceperunt apostoli sa
crosanctum frequentare misteriuȝ.
propter causam quam christus ex
presserat. et formam seruantes in
uerbis. ⁊ materiaȝ tenentes in rebus
sicut apostolus corinthijs ꝓtestatur
dicēs. Ego accepi a dn̄o qd̄ ⁊ tradi
di uobis.qm̄ dn̄s ihesus in q̄ nocte
tradebat̄ accepit panē. Quia igi
tur misse officiū ceteris diuinis offi
cijs dignius ⁊ solēnius ē.ideo d̄ illo

priusq̃ de alijs officijs est in hac qr ta parte dicenduз. in qua aliquibus additis ꝛ detractis speculum Innocētij pape. iij. ꝓsequamur. Sane ut premissum ē missam īstituit dominus ihesus sacerdos. secundum ordinē melchisedech. quādo panē ꝛ uinum in corpus ꝛ sanguinem suum transmutauit dicens. hoc ē corpus meuз. hic ē sanguis meus. in ꝺmūgēl hoc facite in meaз cōmemorationē. Apostoli aūt hāc missaз adauxerūt dicētes in missa nō solum uerba premissa. uerum etiā dnicam orationeз supaddentes. Unde beatus petrus sic missam primus dicit̃ celebrasse. in ꝑtibus orientalibus. ubi post dominū passionē q̃tuor annis tenuit cathedram sacerdotalē. Deinde uero accepit cathedrā antiochie. ubi tres orōnes ad missam adiecit. In ꝓmordio ergo nascētis ecclie missa aliter dicebatur q̃ȝ modo. sicut in texta ꝑte sub ti. de pasceue dicetur. Seq̃nti uero tpe epla tm̄ ꝛ euangelio recitatis missa celebrabat̃. Subsequenter Celestinus papa īstituit introitū ad missam cātari. ꝓut sub introitu dicet̃. Cetera diuersis tpibus ab alijs papis ꝛ a Gelasio. Celestino. ꝛ Gregorio. ꝛ alijs diuersis ꝑtibus leguntur adiecta. ꝓut cristiane religionis cultu crescente uisa sunt decētius cōuenire. ꝺ hoc dicit̃ in ꝓhemio scōe partis. In canone de cō. di. i. iacobꝰ. legitur ꝙ iacobus frater dn̄i epus ierosolimitanus. ꝛ basilius episcopus cesarien. addiderunt nobis in scripturis ordinē celebrandi missam. Itē iste iacobus alphei dicit̃ primus inter aplos missam celebrasse. nam ꝓpter excellentiā sanctitatis eius apostoli hunc sibi fecerūt honorem ut post dn̄i ascensioneз primus int̃ eos missam ierosolimis celebraret. etiaз priusq̃ȝ in epm esset ordinatus. uel forte iō dicitur primus celebrasse.

q2 primus in pōtificalibus eaз dixisse ꝑhibetur. sic ꝛ petrus postmodū primus missaз in antiochia celebrauit. ꝛ marcus in alexandria. ¶ Quidam aūt ꝑfidi heretici reprehendūt nos quia euāgelia ꝑ particulas lacerata in missa legimus. ꝛ q2 ꝓmitiue misse uidelicet ultra dominicā orationem aliq̃d supaddimus. scriptum nāq̃ȝ ē. Si quis apposuerit ad hec apponet sup illum deus plagas scriptas in libro isto. ꝛ q2 supra nouuз testamentū ꝛ precepta apostoloꝝ alias īstitutiones ꝛ nouam doctrinam instituimus ꝛ seruamus. cōtra illud quod christus ait. Bene irritum fecistis mandatū dei. ut uestraз traditōnem seruetis. ꝛ alibi. Omnis plantatio quā non plātauit pater meus celestis eradicabit̃. ꝛ aplus. doctrinis uarijs ꝛ ꝑegrinis nolite abduci. xij. di. de his. Item fundamentū aliud nemo pōt ponere preter id qꝺ positum ē. quod est christus. Dicūt etiā ꝙ ecclesia christi nec missam nec matutinas cātauit. nec christꝰ nec apostoli eam instituerunt. nec in tēpore apostolorum cantata fuit. nec nomen misse tunc in mundo audiebatur. nec scriptum inueniebatur. sed id quod missa representat. ab euangelistis cena uocatur. nec ecclesia in principio. nec apostoli cum musica si organo. nec alta nec dulci uoce eam cantabant. reprehendētes nos quia hec agimus. et quia nocturnos et alias canonicas horas dicimus. falso contra nos inducentes illud Amos prophete. Conuertam festiuitates uestras in luctum. et omnis cantica uestra in planctum. et illud propheticum. Audiunt sermones tuos et non faciunt eos. q̇a in canticum oris sui uertunt eos. et auaritiam sequitur cor eorum. et est illis tanquam carmen musicuз quod suaui dulciq̃ȝ sono canit̃.

Illorū tamen error aptissime confu
tat᷑ ex his q̄ in ꝓhemio quinte ptis
dicent᷑. ¶ Rursus in primitiua ec
clesia diuina misteria hebraice cele
brabātur. sed tempore adriani ꝑmi
impatoris greci in orientali ecclesia
cristianoꝝ primo celebrari ceperūt.
¶ porro misse officiuꝫ tam ꝓuida
reperitur ordinatione dispositū. ut
q̄ per christū ꝛ in christum ex quo d
celo descendit usq; dum in celū ascē
dit gesta sunt. magna ex parte cōti
neat ut ea taꝫ uerbis q̄ʒ signis admi
rabili quadā spetie representat.
Ipsum aūt officiuꝫ in q̄tuor cōsistit
uidelicꝫ in ꝑsonis. in operibus. in v
bis. ꝛ in rebus. Personarū tres sunt
ordines. s. celebrantes. ministrātes.
ꝛ circūstantes. Operum quoq; tres
sunt spetie. uidelicet gestus. actus.
ꝛ motus. Uerboruꝫ etiam tres sunt
diuersitates. s. orationes. modulati
ones. ꝛ lectiones. Reruꝫ similit᷑ tres
sunt maneries. s. ornamenta. instru
menta. ꝛ elemēta. Siquidē hec omīa
plena sunt diuinis misterijs. sicut in
ꝓhemio libri dictū fuit. ¶ Sane tē
plum erat in duas ptes interposito
uelo diuisum. pars prior uocabat᷑
sancta. interior uero sancta sanctoꝝ
Quicquid ergo in officio misse ante
secretam agitur. q̄si in ede priori est
quod aūt in secreta agitur intra scā
sanctoꝝ est. erant igit᷑ intra sancta
sanctoꝝ. ara incensi. archa testamēti
tabula sup archam. ꝓut in prima p
te sub ti. de ecclesia ꝛ de altari dictū
est. et in Exo. habetur. ꝛ supra tabu
lam duo cherubin glorie mutuo uul
tu sese respicientia. huc intrabat so
lus pontifex semel in anno. habens
nomina patrum in rationali ꝛ sup
humerali scripta. ferens sanguinem
ꝛ carbones. quos omnes cum tymi
amate in thuribulo orans ponebat
donec fumus eum obumbraret. de
inde tabulaꝫ ꝛ aram sanguine asper

gebat. post exibat ad populuꝫ ꝛ ue
stes lauabat. non enim iudicabatur
mundus ante uesperam post immo
lationem densituli ruffi. hec olim signa
fuerunt. sed recesserunt postq̄ʒ signi
ficata uenerunt. Sīq̄deꝫ prior edes
significat presentem ecclesiam. sanc
cta sanctorum celum. pontifex chri
stum. sanguis passionem. carbones
caritatem christi. thuribulum carnē
ipsius. thus crematum preces odo
riferas. ara cohortes celi. archa chri
stum secundum humanitateꝫ. tabu
la deum patreꝫ. duo cherubin duo
testamenta que sese adinuiceꝫ respi
ciunt. quia concordāt. uestis que la
uatur homineꝫ. uespera hominis ue
stem significat. Conferas ergo que
olim fiebant ꝛ que christus egit. et
respice quomodo minister ecclesie
illa in officō misse representat ꝛ agit
quid etiam hec significent sub cano
ne misse in principijs cuiuslibet par
ticule illius tangetur. per archam
quoq; christi humilitas intelligitur
a qua nobis per ipsius misericordi
am omne bonum aduenit. ¶ Et no
ta q; sicut in Exo. c. xxv. et. xxxvij. le
gitur. factum est super archam pro
piciatorium aureum. id est tabula
aurea eiusdem longitudinis et lati
tudinis cuius et archa. ut eam tege
re sufficeret. et hoc dicebatur oracu
lum. quia dominus de celo illo re
sponsa dabat orantibus. ¶ Dice
batur etiam propiciatorium. quia
exinde loquens dominus propicia
bat populo. uel quia die propiciati
onis uidebant gloriam domini tem
per ibi descendere ꝛ inde tabernacu
lum siue locus super posteriori pte
altaris collocatus in quo xp̄us ꝓpi
ciatō nr̄a. id ē hostia ꝯsecrata ꝓuat᷑
hodie ꝓpiciatoriū nūcupat᷑. ex utra
q; vo pte oraculi. s. in duob⁹ āgulis
anteriorib⁹ posite sūt duo cherubi
aurei. q̇ sūt ſm Josephū duo aialia

uolatilia habentia figuraꝫ que a nullo hominum est inspecta. hec dicit moyses se in dei sede conspexisse figurata. unde cherub alteruꝫ inspiciebat uersis tamen uultibus in propiciatoriuꝫ. duabusqꝫ alis ex opposito expansis. ⁊ mutuo se tangentibus. uelabant oraculum siue tegebant ꝓpiciatorium. Siquidē ꝑ propiciatorium incarnatus dominus figurat̄. de quo Job Ipse ē propiciatio pro peccatis nostris. duo cherubin duo sunt testamēta. scilicꝫ uetus ⁊ nouū. dum ergo illa non discrepant ſꝫ misteriuꝫ incarnationis cōcorditer narrant. illud ꝓphetando. istud asseuerando. in propiciatoriuꝫ uultuꝫ sue intentionis dirigunt ⁊ se mutuo respiciunt. ¶ Rursus tria sunt ecclesie sacrificia que in ueteri testamento ꝑ propiciatorium thuribulum ⁊ altare significata sunt. uidelicꝫ sacrificium penitētie. iusticie. ⁊ eucharistie. de primo. Sacrificium deo spūs cōtribulatus. ⁊c̄. de secundo. Tunc acceptabis sacrificium iusticie. de tertio. Tibi sacrificabo hostiā laudis. sup altare scilicꝫ corporis caro mactatur per contritionem inter thuribulum scilicet cordis thus adolet̄. per deuotionem ad ꝓpiciatoriuꝫ. s. dei patris sanguis infertur ꝓ redēptione. Hec quidem tria sacrificia sacerdos offert in missa. Primuꝫ in cōfessione. Secundum in prefatione. Tertiuꝫ in actione. Naꝫ hec tria sūt que secundum prophetam deus respicit in homine. ⁊ requirit ab hoie diligere misericordiaꝫ. facere iudicium. ⁊ solicite ambulare cuꝫ deo. Diligat ergo misericordiaꝫ qui uult offerre sacrificium penitentie. faciat iudicium qui uult offerre sacrificium iusticie. cum deo solicitus ambulet qui uult offerre sacrificium eucharistie. hinc est qđ ait beatus Bernhardus. Fratres mei imolantes hostiaꝫ laudis. iungamus uerbis sensuꝫ. sensui affectū. affectui exultationem. exultationi maturitatē. maturitati humilitatē. humilitati libertateꝫ. Celebraturus ergo missam offerat altissimo sacrificiū illud de quo. ps̄. ait. Sacrificiū deo spūs cōtribulatus. et alibi. imola deo sacrificiū laudis. ⁊c̄. Et aplūs. exhibete corpora ur̄a hostiam uiuentē sanctam deo placentē ut sit rationabile obsequiū uestruꝫ. mortificantes in altari cordis membra ur̄a que sunt sup terram. uidelꝫ imundiciam. libidinē. cōcupiscentiā malam. ⁊ auariciam. q̄tenus mūdo corde ⁊ casto corꝑe sacrificetis dn̄o uosmetipsos. In sacramēto aūt corporis xp̄i scdm̄ Aug. de cōsec. di. ij. utruꝫ. Nil a bono magis. nil a malo minus ꝑficitur sacerdote. dūmodo ille cum ceteris in archa cōsistat. et formaꝫ obseruet traditā a columba qꝛ non in merito sacerdotis. sed in uerbo cōficitur creatoris. aurum enim eque uerum ē in archa furis sicut in thesauro regis. i. q. i. ꝰ. ex his. unde cayphas pōtifex ꝑsecutor unius et uerissimi sacerdotis. quāuis ipse uerax nō esset qđ dedit tamen uerum fuit. si nō suum dedit sed dei. id ē in forma ecclesie. i. q. i. dn̄s. ⁊. c. dictū. Non ergo sacerdotis iniquitas ipedit effectum sacramēti. sicut nec medici infirmitas uirtutē impedit medicine. quāuis igitur opus operans aliquādo sit imundum. opus tamē operatū semꝑ est munduꝫ. sed sicut omnia sunt munda mundis. sic oia sunt imunda imundis. i. q. i. ois. et c. multi. malus ergo cū uitaꝫ accipit mortē incurrit. sic ecōtra bonus cuꝫ mortē sustinet. uitā acq̄rit. nam qui māducat idigne. iudiciū sibi māducat. ꝙ ō talibus ꝓpheta. i. q. i. mīti. ⁊. lxxxj. di. si q̇ sūt. ait. Maledicaꝫ benedictōibus ur̄is. ⁊ Greg. Bn̄dictio eoꝝ uertit̄ in maledictionē. ⁊ oratō

in peccatum. de precisis ab ecclesia non tolleratis seu notorijs itelligit. quorum benedictio debet quantuz ad ipsos maledictio reputari. qm̄ secundum Aug. i. q. i. ꝙ quidez mali quantum in eis est dicūtur sacramēta polluere. cum tamen illa permanent īpolluta. sunt enim bonis ad pmium. reprobis ad iudicium. unde Aug. i. q. i. si fuerit. spiritualis uirt⁹ sacramenti ut lux pura ab illuminādis excipitur ad salutem. sed per immundos ministros quasi per canale transiens nō coinquinatur. Arnaldiste tamen perfidi heretici dicunt nusq̄ legi ꝙ imundis et luxuriosis ministris christus sponsam suam ecclesiam traderet custodiendam. uel potestatem sacrorum misteriorum peragere. uel claues regni. uel potestatem ligandi uel soluendi. quia illi soli ut ait Greg. ⁊ iusti in hac carne positi potestatez habent ligandi atq̄ soluendi sicut apostoli qui uitaz uel fidem illoruz cum eorum doctrina tenent. unde ut dicunt a talibus sacramenta prestita nec ualēt nec pficiunt ad salutem. Legitur enim in libro numeri. Quicquid tetigerit imundus imunduz faciet. Et christ⁹ Non potest arbor mala bonos fructus facere. ⁊ Dauid. peccatori autē dixit deus. quare tu enarras iu me. ⁊ tu a. te. m. p os tuū. et apostolus. Omnia munda mundis. coinquinatis autez ⁊ infidelibus nihil est mundum. ⁊ Grego. in pastorali. li. i. c. x. xlix. di. ϛ. i. Duz is qui displicet ad intercedendū mittitur. irati animus ad deteriora puocatur. Item ibidē iij. c. xij. Necesse est ut munda debeat esse manus que diluere sordes curat. ne tacta queq̄ ipsa sordida deterius inquinet. ¶ Celebratur autē missa hora tertia. sexta ⁊ nona. in tercia quia secundū marcum hora illa christus crucem ascendit. et linguis iudeorum crucifixus est. clamantiuz crucifige. ⁊ q̄a illa hora spiritus sanctus super apostolos i linguis igneis descendit. de cōsecra. di. i. nocte. In sexta quia illa hora secunduz matheum uere crucifixus ⁊ imolatus ē. Et in nona q̄ hora illa in cruce pendens emisit spiritū. ¶ Thelesophorus papa. de cōsecra. di. i. nocte. statuit ut missa ante horam tertiaz nō dicatur. quod de publicis et popularibus missis intelligendum est. q̄a sicut Aug. de cōsecra. di. i. ⁊ hec ait. Non deberet in publico fieri. ne populus a publicis que hora tertia dicuntur retrahatur. Cantatur autem diebus dominicis ⁊ festiuis hora tertia. in profestis hora sexta. in q̄dragesima hora nona. de cōsecra. di. i. solent. ⁊ ϛ. in ieiunijs. ⁊ etiam ex institutione pelagij pape. ⁊ aliorum in diebus ieiunioruz. tamen nō oium. In sabbatis uero ieiuniorum q̄tuor tēporum sero potest celebrari. propter ordines sacros. qui ad dn̄icam sequentem pertinere noscuntur. sed quia missa in ieiunio dici debet. et ideo ne minus ieiunent post uespas inchoatur. ⁊ sic usq̄ ad noctem lucinium protelatur. lxxv. di. ꝙ a patribus. lxxvj. di. dilectionis. ꝺ quo i sexta pte sub sabbato paschali dicet. Qꝫ uero missa quandoq̄ summo mane cantatur. ex consuetudine non ordine est. Leo tamen papa. de cōsec. di. i. necesse. diluculo siue pma diei parte ad missam intrabat. nescio an necessitate. an ratione. an sola uius aplici potestate. uel ꝺ peculiari missa intelligendum est. qui autez necessitati preueniunt tertiaz aut offerūt post sextam aut nonam amore diuino ne uidelicet eis dies absq̄ sacrificio pretereat. excusari possunt cum discipulis qui euellebant spicas in sabbato. de cōsec. di. v. discipulos. ⁊ cuz Dauid qui comedebat panes

propositionis. de conse. di. ij. trib⁹. uel quia in missa fit memoria passionis. mortis. sepulture. resurrectionis. ꝛ ascensionis. ideo cantatur tot uariis horis. In tertia in memoriam passionis ꝛ ascensionis. post sextam in memoriam mortis. post nonam in memoriam sepulture. In mane i memoriaꝫ forte resurrectionis. Asserũt etiam quidam dominuꝫ in medio hore horaruꝫ crucifixum. ꝛ ideo nunc hanc nunc illam horam positaꝫ. vñ ecclesia inter unam horam ꝛ alterã celebrat missam. In die autẽ natalis domini prima missa de nocte cantatur. put sub ipso festo dicetur. Ceterum si in quadragesima occurrunt duo officia quos dies duplices uocamus. missa de festo dicitur in tertia ꝛ absq; genu flectione. officium uero de ieiunio dicitur in nona ꝛ cũ genu flectione. Tempore etiã aduentus debet missa in sanctorum festiuitatibus hora tertia celebrari. Uerum nullus debet eadem die plures missas regulariter celebrare. de consecra. di. i. sufficit. extra de cele. mis. te reuerẽte. quia christus so ua passus fuit. ꝛ ualde felix est qui etiam unaꝫ digne potest celebrare. nec potest quis duas missas cum uno. uel unam cũ duobus sacrificijs celebrare. ea. di. tribus. sub uno tamẽ canone possunt plures hostie confici. nã ꝛ presbiteri debent semper hostiaꝫ pro infirmis habere parataꝫ. ea. di. presbiter. põt quoq; sacerdos unaꝫ missam cum sacrificio ꝛ aliam siccaꝫ celebrare. Missa sicca dicitur quoniam si sacerdos non potest conficere quia forte iam celebrauit. uel ob aliam causam. potest accepta stola epistolam ꝛ euangeliuꝫ legere. ꝛ dicere orationem dominicã. ꝛ dare benedictionem. quinimo si ex deuotiõe nõ ex superstitione uelit totum officiũ misse sine sacrificio dicere. accipiat omnes uestes sacerdotales. ꝛ missaꝫ suo ordine celebret usq; ad fineꝫ offerende. dimittens secretam que ad sacrificium pertinet. prefationeꝫ uero dicere potest licet in ea uideant angeli inuocati ad cõfectionem corporis ꝛ sanguinis christi. de canone uero nihil dicat. sed orationem dñicaꝫ non ꝑtermittat. ꝛ que ibi sequũtur sub silentio dicenda non dicat. calicem uel hostiaꝫ non habeat. nec de his que super calicem seu eucharistiam dicũtur uel fiunt aliquid dicat uel faciat. potest etiam dici. pax domini sit semper uobiscũ. ꝛ exinde misse officium suo ordine peragat. melius est tamẽ alia obmittere. Uerum quidaꝫ incipiunt missaꝫ de die celebrantes illam suo ordine usq; ad offerendam. postea incipiunt aliam missaꝫ ꝛ eam cantant usq; ad eundem locum. ꝛ idem faciunt plures si uolunt. ꝛ incepta missa uiuoꝝ incipiunt quandoq; missam mortuorum eam ꝓsequentes usq; ad eundem locum. ꝛ exinde ꝓcedentes dicunt tot secretellas quot missas inceperunt. semel tamũ canonem dicentes ꝛ cõsecrantes. ꝛ in fine tot orationes dicunt quot officia misse inceperunt. sed hoc tanq; detestabile reꝓbamus. Potest tamen quandoq; sacerdos plures missas una die celebrare. extra de cele. mis. c. iij. primo in festo natalis domini. sicut in septima parte sub illo festo dicetur. Secundo ubi necessitas exigit. puta si quis moriatur. ut ibi. ꝛ de conse. di. i. sufficit. Concilium tamen cartaginen. ea. di. sacramẽta. dicit ꝙ si epus uel alius post tertiam obierit. cõmemoratio solis orationibus facienda est sine missa. Tertio causa honestatis. ut si aliqua magna persona superueniens uelit missaꝫ audire. extra. e. c. i. et. ij. Quarto secundũ quosdam causa utilitatis. puta ꝓpter ꝑegrinos

propter hoſpites. propter cōmean
tes. propter infirmos. propter ſpon
ſos. ꝛ propter raritatem clericorum
ꝛ propter paupertatem eccleſiarum
ſacerdotes proprios non habenti
um. Quinto ut dixit Sicardus epi
ſcopus cremoneñ. in mitrali. cū due
feſtiuitates occurrunt. poſſunt etiaȝ
tres celebrari. tum quia hoc fit lici
te in natali. tum quia chriſti paſſio
tripartita eſt. paſſus enīȝ eſt linguiſ
inſultantium. manibus uerberantiū
ꝛ clauis crucifigentium. Ipſe etiam
eſt a patriarchis geſtibus immola
tus. a prophetis uerbis ſacrificatus
a patre ꝛ a ſeipſo realiter oblatus.
Sexto pari ratione ſi in die ieiunij
occurrit aliquod ſolemne feſtuȝ. po
teſt unam de feſto ꝛ aliaȝ de ieiunio
celebrare. ſi alius preſbiter non aſſit
Legitur etiam ꝙ leo papa ſepe ſep
ties ꝛ aliquando nonies in eadem
die miſſam celebrauit. Sacerdos ta
men aliam miſſam in eadem die ce
lebraturus. in ultima tantum perfu
ſione. n ſumat. quoniam ſi in prima
ſumeret ieiunus non eſſet. et ſic alia
miſſa impediretur. eo. ti. ex parte.
alius autem quotiens celebrat. toti
ens corpus chriſti ꝛ etiam perfuſio
nem ſumat. de conſecra. di. ij. com
perimus. et ca. tribus. ¶ Sed nun
quid pranſus conficiat. Reſpondeo
ſic licet hoc facere non debeat. non
enim ieiuniuȝ eſt de ſubſtantia. pro
ut in canone innuit Aug. in di. 10. c.
liquido. alias dominus non confe
ciſſet. magiſter tamen huguitio di
cit contra. ¶ Sane priſcis tempori
bus hereticis pullulantibus ꝛ trini
tatem impugnantibus. ex inſtitutio
ne alcuini magiſtri Caroli rogatu
bonifacij archiepiſcopi maguntiñ.
ſtatuentis. Prima feria miſſa de tri
nitate dicebatur. Secunda feria de
ſapientia. Tercia feria de ſpiritu ſan
cto. Quarta feria ꝺ caritate. Quinta
de angelis. Sexta de cruce. Septima
de beata uirgine. Cauſa uero illa ceſ
ſante illud ceſſauit. ꝛ dominicali of
ficio ordinato ſtatutum fuit. ut pri
ma feria ſuum haberet officium. ſci
licet de trinitate. Secunda de angel'
quia tunc primo creati ſunt in bo
nis gratuitis. tunc eniȝ lux diuiſa fu
it a tenebris. id eſt boni angeli a ma
lis. quia tunc ceciderunt mali. boni
uero cōfirmati ſunt. In prima uero
feria creati fuerunt angeli in bonis
naturalibus. Cantatur etiaȝ in ſecun
da feria pro defunctis. ut illis adhi
beamus ſuffragia angeloruȝ. ꝛ quia
ut dicunt quidam. In prima feria
refrigerium habent illi qui ſunt in
purgatorio. et ſtatim in ſecunda fe
ria redeunt ad penas ꝛ laboreȝ. q̄re
ut eoruȝ ſubueniatur laboribus. miſ
ſa pro illis ſecunda feria celebratur
In feria tertia ꝑ peccatis. In quar
ta pro pace. In quinta pro tribula
tione. uel in tertia feria debet repeti
introitus miſſe de dominica. Inſti
tutum etiam fuit ut in quarta feria
ieiunaretur. ꝛ illa ſimiliter die debȝ
miſſa de dominica dici. niſi feſtiui
tas impediat. In quinta feria debet
ſimiliter repeti officium dominice
introitus. epiſtola. euangeliuȝ. quia
dies iouis dicitur cognata domice
diei. prout dicetur ſub ti. de acceſ.
pon. ad altare. In ſexta feria de cru
ce. illa enim dies appropriatur chri
ſto et cruci. quia ipſe in ea mori et
crucifigi uoluit pro ſalute generis
humani. In ſeptima feria de beata
uirgine. quia initium habuit. quoni
am olim in quadam eccleſia ciuita
tis conſtantinopolis erat ymago be
ate uirginis. coraȝ qua dependebat
uelum quod totam uelabatur yma
ginem. ſed hoc uelum in ſexta feria
poſt ueſperas recedebat ab ymagie
nullo mouēte. ſolo dei miraculo q̄ſi
deferetur in celū. ut ad plenū poſſit

ymago a populo prospici. celebra
tis uero in uesperis in sabbato de
scendebat ipsum uelum ante candē
yconam siue ymaginem. et ibi mane
bat usq ad sextam feriam. hoc uiso
miraculo sancitum est. ut semper il
la feria de beata uirgine cantaretur
Alia etiam ratio est. quia domino
crucifixo et mortuo. ꝛ discipulis fu
gientibus. ꝛ de resurrectione despe
rantibus. in ea sola tota fides i sab
bato illo remansit. de consecra. dis.
iij. sabbato. sciebat enim quomodo
portauerat eum sine labore. ꝛ pepe
rerat sine dolore. ꝛ ideo certa erat
ꝙ filius dei esset. ꝛ a mortuis die ter
tia re urgere debebat. Et hec est ra
tio quare dies sabbati magis quaꝫ
alia dies beate marie appropriatur
¶ Tertia ratio est quia dies sabba
ti est ianua ꝛ introitus ad domini
cam diem. unde cum sumus in sab
bato sumus iuxta dominicam diem
Dies auteꝫ dominica est dies reqei
ꝛ significat uitam eternam. unde cū
sumus in gratia domine nostre. su
mus quasi in ianua paradisi. quia
igitur ipsa est nobis porta ad reg
num celorum. quod per diem domi
nicam figuratur. ideo de die i la so
lemnisamus in septima feria que di
em dominicam precedit. ¶ Quar
to ut solemnitas matris solemnita
ti filij continuetur. ¶ Quinto ut fe
stiuitas agatur in die in qua deus
ab omni opere requieuit. ¶ Notan
dam etiam est ꝙ in misse officiō ubi
christi passio repre entatur tribus
linguarum generibus utimur. scilicꝫ
greca. hebraica. ꝛ latina. ad signifi
candum ꝙ his tribus linguis scrip
tus est titulus crucis christi. Jo. xix.
et ad designanduꝫ ꝙ omnis lingua
que per hanc triplicem intelligitur
deum laudare ꝛ confiteri debet. q̄a
dominus noster ihesus christus in
gloria est dei patris. ¶ Licet enim

multa sint genera linguarum. iste ta
men principales sunt. hebrea prop
ter legem. ꝛ quia est aliarum mater.
greca propter sapientiam. latina ꝓ
pter nobilitatem ꝛ romani imperij
dominium. uerba latina sunt episto
le. euangelia. orationes. et cantus.
greca sunt. Kyrieleison. christeleison
ꝛ ymnas. hebraica sunt. alleluia. amē.
sabaoth. ꝛ osanna. unde ꝛ in missa
romani pontificis in precipuis solē
nitatibus legitur euangelium ꝛ epi
stola non solum in latino. uerum eti
am in greco. ad designandum con
iunctioneꝫ utriusq populi sub una
fide. siue ꝙ ecclesia constat non so
lum ex latinis. uerum etiam ꝛ grecis
et uide in sexta parte sub titulo de
parasceue. ¶ Sed queritur utrum
sacerdos minus q̄ duobus presen
tibus debet celebrare missam. et ui
detur ꝙ non. statuit nanq Sother
papa de consecra. di. i. quoq. ut nul
lus missaruꝫ solemnia celebrare pre
sumat. nisi duobus presentibus si
biq respondentibus ipse tertius ha
beatur. cum enim ipse presbiter di
cat. dominus uobiscum. ꝛ in secreta
dicat. orate pro me. conuenit ut ipsi
us salutationi a pluribus responde
atur. ¶ Ueruꝫ aliud est necessitatis
articulus in quo potest uno solo p̄
sente celebrare. et aliud religionis
contemptus. pie quoq credendum
est ꝛ sacris auctoritatibus cōproba
tur. ꝙ angeli dei comites assistunt
orantibus. Juxta illud ꝓpheticum.
In conspectu angelorum psallam ti
bi. ꝛ angelus ad thobiam. Quando
orabas cuꝫ lacrimis ego obtuli ora
tionem tuam domino. sed ꝛ in cano
ne misse cōtinetur. supplices te roga
mus omnipotens deus. iube hec ꝑ
ferri per manus sancti angeli tui i
sublime altare tuum. ¶ Preterea q̄
libet homo habet suum proprium
angelum ad custodiaꝫ. unde dn̄s in

euangelio lo quens de paruulis ait. angeli eorum semper uident faciem patris. illos igitur habemus in oratione participes. quos habebimus in glorificatione consortes. solus tamen presbiter non potest diuinum officium absq; ministri suffragio celebrare. put in constitutione alexā. extra de fil. presbi. proposuit. cauet' canon quoq; tolletañ. concilium ait. xij. q. i. illud statuit. ut ubi temporis uel loci siue clerici copia suffragatur habeat quisq; deo sacrificās post se uicini solaminis adiutorem. ut si aliquo casu ille qui ad officia impletura accedit turbatus. uel ad terraz illusus fuerit. a tergo semper habeat qui eius uicem trepide assequatur. siquidem copia temporis suffragat' si non sit guerra loci. si ecclesia sit diues cleri. si sit ibi copia clericorum.

¶ Generaliter autem dicenduz est q; illa est legitima missa in qua sunt sacerdos. respondens. offerens. atq; cōmunicans. sicut ipsa precum compositio euidenti ratione demōstrat. Introitus ad chorum pphetaruz respicit. quoniam secunduz Aug. moyses minister fuit ueteris testamenti. prophete ministri noui. Kyrieleison ad eos respicit prophetas qui circa domini aduentum erant. de quibus fuerunt zacha. et Joh. bap. filius ei⁹. Gloria in excelsis ad cetum respicit angelorum. gaudiuz natiuitatis domini pastoribus ānuntiantium. prima collecta respicit ad hoc qd dñs circa annum. xij. agebat. quando scilicet ascendens in iherosolimaz sedebat inter doctores audiens et interrogans. Epistola ad Jo. predicationem ptinet. respon soriuz ad beniuolentiam apostoloruz respicit. s. quo a dño uocati secuti sunt eum. alleluia ad leticiam mentis eorum ptinet quam hēbant de pmissionibus ei⁹. uel de miraculis que p eum uel per nomen eius fiebant. Euangelium respicit tempus a sua pdicatione usq; ad predictum tempus. qd deinceps uero in misse officio agitur ad illud respicit tempus quod est a dominica quando pueri hebreorum obuiauerunt ei usq; ad diem ascensionis ei⁹. siue penthecostes. Oratō uero secrete usq; nobis quoq; peccatoribus. designat illam orationez quā ihesus in monte oliueti exercebat. qd autē postea agitur significat tempus illō quo dñs in sepulchro iacuit. Quando uero panis in uinū mittitur anima dei ad corpus redire demōstrat' Salutatio sequens significat salutationes postea discipulis a christo factas. fractio oblate significat fractionem panis factam a dño discipul' in emaus. hec plenius in suis locis dicentur. De missa p mortuis et eorum officio in septima parte dicet'. adhuc missa non nisi i sacratis deo locis. id ē tabernaculis diuinis pcibus a pontificibus delibutus usq; magna necessitate dici debet. nō ergo in pphanis domibus ab epi licētia. quia sanctius est missam nō cantare uel non audire. q; in locis in q bus hoc fieri non oportet. de cōse. di. i. clericos. et c. se. Unde scripuz ē de conse. di. i. sicut. et c. iij. se. et c. cō cedimus. et c. unicuiq;. unde ne offeras holocausta tua i omni loco quē uideris. sed in omni loco quem elegerit dñs deus tuus. de hoc dicet' in phemio quinte partis. potest autem esse necessitas ut dicatur i naui uel in exercitu sub papilione. siue sub diuo si illud haberi non possit. sed tunc cum tabula seu altari uiatico. ea. di. c. si. presbiter autem non debet missam celebrare sine licētia episcopi in altari i quo epūs ea die celebrauit. ea. di. concedimus. ex de priuil. in his. Sixtus tñ papa statuit missam nō nisi sup altari celebrari.

Felix papa primus statuit super me
morias martirum missas celebrari.
Bonifacius papa secundus statuit.
ut in misse celebratione clerici a lai
cis sint diuisi. Martinus papa statu
it missam alta uoce cantari. Uirgili
us papa statuit eam in ecclesie orie
tali parte dici. Illud quoqꝫ notan
dum est ꝙ in missa representatur pu
gna ⁊ uictoria sacerdotis contra ho
stem antiquum. processus ad hanc pu
gnam ponetur suo ti. de acces. pon.
ad altare. in fine. arma uero et pug
na sacerdotis posita sunt in prohe
mio tertie partis. Rursus missa qua
si quoddam iudicium imitatur. ui
de ⁊ canon actio uocatur. de conse.
di. i. necesse. est enim actio causa in
iudicium deducta. de uerbo. sign.
forus. in missa quidem causa nostra
agitur. oratorium est pretorium. de
us iudex. diabolus accusator. mini
stri testes. sacerdos aduocatus ⁊ de
fensor. hic est moyses qui causaꝫ po
puli ad dominum allegabat. cuius
patrocinio delatoris fallacia confu
tatur. ⁊ nostra innocentia cōproba
tur ⁊ absoluitur. ⁊ iudicis ira placa
tur. ⁊ per misericordiaꝫ culpa remit
titur. xlv. di. disciplina. ex. de re iu
di. cum uterum. Ceterum missa dici
tur misterium quod profertur. ⁊ sa
crificiuꝫ quod offertur. ¶ Misse au
tem officium in duas principaliter
diuiditur partes. uidelicet in missaꝫ
cathecuminorum. ⁊ missam fideliū.
Missa cathecuminoruꝫ est ab introi
tu usqꝫ post offertorium. que missa
ab emittendo dicitur. quoniam qn̄
sacerdos incipit consecrare euchari
stiam cathecuminum foris de eccle
sia mittunt. unde antiquitus plecto
euangelio diaconus supra pulpituꝫ
acclamare solebat si qs cathecumi
nus adest exeat foris. prout dicetur i
sexta parte sub quarta feria quarte
domice q̄dragesime. qd ideo fiebat
qm̄ cathecumini licet sint in fide in
structi. nondum sunt renati siue ba
ptisati. ⁊ ideo nondum sunt de cor
pore ecclesie. sicut nec iudei nec gen
tiles. quare sacris altaris misterijs
interesse non debent. que non nisi
baptisatis fidelibus cōmittūtur. nec
thesauri ecclesie sunt inimicis osten
dendi unde de quibusdam q̇ cathe
cuminorum ⁊ nondum renatorum
typpum seu figuram gerebant scrip
tum est. ihesus autem non credebat
se illis sciens ꝙ in homie esset. hinc
etiam in canone carthagiñ. cōcilij. de
consec. di. i. epus. dicitur ꝙ nec gen
tilis nec hereticus nec iudeus prohi
beatur ecclesiā ingredi ⁊ audire uer
bum dei usqꝫ in fineꝫ misse cathecu
minoruꝫ. nec etiam incestuosi. xxxv.
di. iij. de inces. ⁊. c. se. Missa uero fi
deliū est ab offertorio usqꝫ ad post
cōmunionem. ⁊ dicit missa illa a di
mittendo. quia ea expleta ad ppria
quisqꝫ fidelis dimittit. Missa ergo
aliquando est nomen collectiuum.
quia quādoqꝫ missa uocatur qd est
ab introitu usqꝫ ad offertoriū. qn̄qꝫ
qd ē ab introitu usqꝫ ad ite missa ē.
⁊ hoc uerius quia tuc hostia mittit
quādoqꝫ quod usitatius est dicitur
missa totuꝫ officium ab itroitu usqꝫ
ad ite missa est siue inuocatō nomis
dei que fit a sacerdote super altare
quasi trāsmissa eo ꝙ populus fide
lis per misterium sacerdotis q̇ uice
mediatoris inter deum ⁊ homines
i. christi fungitur preces supplicatio
nes ac uota altissimo trāsmittit. qn̄
qꝫ tantuꝫ officium ꝙ sub silentio di
citur. quādoqꝫ solum uerba illa qui
bus dominicum conficitur corpus.
Aliquādo missa est nomen ppriuum
quia significat christum qui missus
est a patre in hunc mundum. signifi
cat etiam angelum qui mittitur ut
per eius manus hostia offeratur in
sublime altare domini. ipsum ergo

ſacrificiū id eſt hoſtia uocatur miſ
ſa quaſi tranſmiſſa. prius ſiquidem
a patre nobis ut ſcilicꝫ eſſet nobiſcū
poſtea a nobis patri. ut intercedat
⁊ ſit ꝓ nobis apud ipſum. ¶ Item
trāſmiſſa nobis primo a patre per
incarnationem chriſti filij ſui. qui
fuit miſſus celeſtis. ⁊ poſtea patri a
nobis per paſſionem eius. ſimiliter
in ſacramento tranſmiſſa pro nobiſ
primo a patre per ſanctificationem
qua nobiſcum eſſe incipit. poſtea
patri a nobis per oblationem qua
pro nobis apud patrē intercedit.
hec enim miſſio ſeu legatō ſola ſuffi
ciens ⁊ idonea eſt ad ſoluendas iter
deum ⁊ hominē inimicicias ⁊ offen
ſas. ¶ Cum ergo diaconus in fine
miſſe dicit. ite miſſa eſt. idē eſt ſi di
cat. redite ad propria. uel ſequimi
chriſtum. quia miſſa ſiue oblata eſt
hoſtia ſalutaris. pro nobis ad deū
patrem placandum. ¶ Poteſt etiā
⁊ aliter miſſa diuidi in quatuor par
tes ſecundum apl̄m. i. ad thimote.
ij. ⁊ habetur etiam in canone cōcilij
tolletañ. ſcilicꝫ in obſecrationes. ora
tiones. poſtulationes. ⁊ laudes. ſiue
gratiarum actiones. quoꝝ uerborū
expoſitio in quinta parte ſub tertia
ponetur. Pars prima ꝓtenditur ab
introitu uſqꝫ ad offertoriū. ⁊ dicit
obſecrationes. id eſt precationes q̄
ſcilicꝫ fiunt priuſqꝫ ſpeties incipiant
benedici. Secunda uſqꝫ ad finē do
minice orationis ubi uidelicꝫ. libera
nos queſumus dn̄e. ⁊c̄. Tertio uſqꝫ
ad cōmunionē. uidelicꝫ ſcd̄m Aug.
oratiōes quas epiſcopus dicit poſt
cōmunionē. ¶ Quarta uſqꝫ in finem
ſcilicꝫ ſecundū Aug. quādo poſt ite
miſſa eſt. uel benedicamus domino
populus reſpondet. deo gratias. ſe
cundū alios uero prima pars protē
ditur ab introitu uſqꝫ ad. te igitur.
Secūda uſqꝫ ad. oremus p̄ceptis ſa
lutari. ⁊c̄. Tertia uſqꝫ ad collectas.
Quarta uſqꝫ ad. ite miſſa ē. ¶ Rur
ſus quia quicūqꝫ fuerunt ſanguinis
chriſti effuſiones. ideo miſſe officiū
ab offer. inantes in quinqꝫ ſubdiui
ditur partes. ut ibi dicetur. ſed ⁊ q̄
in ſola cruce etiam quinaria fuit ſan
guinis effuſio. ideo et ſolus canon
ſubdiuiditur in quinqꝫ partes. p̄ma
uſqꝫ. qui pridie. ſecunda uſqꝫ ad me
mento. tertia uſqꝫ ad p̄ceptis. quar
ta uſqꝫ ad emboliſmum. quinta ad
collectas.

¶ De quinque pſalmis quos
pontifex celebraturus dicit.

Celebraturus pontifex miſ
ſarum ſolemnia quoſdam
pſalmos ⁊ orationes ex in
ſtitutione Celeſtini primi premittit
quos interim dum caligis ⁊ ſandali
is ornatur dicit ſecundum exhorta
tionem pſalmiſte dicentis. Preocu
pemus faciem eius in confeſſione. ⁊
in pſalmis iubilemus ei. hij pſalmi
ſunt quinqꝫ. uidelicꝫ. Quam dilecta
tabernacula tua. Benedixiſti. Inclia
Credidi. De ꝓfundis. ut quicquid
īmundū quinque ſenſuū tranſgreſ
ſione cōmiſit. quinque pſalmorum
ratione detergat. quedā enim conti
nentur in quolibet ipſorum que rec
te conueniūt celebraturis altaris mi
ſterium. ⁊ eucbariſtie ſacramentum
Orationes uero quas dicit manife
ſte pertinent ad impetrandū cordis
⁊ corporis munditiam ⁊ munimen.
¶ Rurſus ideo dicit Quā dilecta
⁊ alios pſalmos. ut in chriſto cuꝫ ty
pum gerit uirtutum plenitudo note
tur. Et nota ꝙ religioſus ſcd̄m ordi
nis ſui ꝓfeſſionem diſcalciatus ince
dens miſſam celebraturus ſe calcia
tus ex p̄cepto apl̄i dicētis ad ephe.
State calciati pedes in preparatiōe
euangelij pacis. nempe ꝑ calciamen
ta que fiunt de pellibus animalium

mortuorum ⁊ calcant terram ⁊ sunt
clausa desubter ⁊ aperta desuper. si
gnificat q sacerdos debet esse mor
tuus mūdo. ⁊ debz cor habere clau
sum ad terrena. ⁊ ipsa tanq̄ lubrica
calcare ⁊ uilipendere. ⁊ apertum ad
respiciendū ⁊ desiderandū celestia.

¶ De capitis compositione
et manuum lotione. Rica.

Caligijs ⁊ sandalijs impo
sitis pontifex ⁊ sacerdos
caput pectinat. manus et
faciem lauat. nam ⁊ legalis sacerdos
sacrificaturus lotis prius manibus
ac pedibus īduat manastasim. cui⁹
loco hodie sandalia habent. prout
dictum est sub tertia parte sub ti. d
legalibus indumentis. ¶ Pectinat
igitur caput ⁊ faciem lauat primo
exemplo marie que futuram christi
passionem figurās unxit oleo caput
eius. etenim in misse officio christi
passio representatur. Secūdo ex mā
dato dñi dicentis. Math. tu autē cuz
ieiunas unge caput tuum ⁊ faciē tuā
laua. per hoc significans q in sāctis
operibus nostris omnē fictionem ⁊
simulationem a nobis āmouere de
bemus. Tertio pectinatur caput. nā
per capillos sup̄flue cogitationes et
cura terrene solicitudinis. per caput
mens ⁊ intentio que cunctis anime
actibus sicut caput ceteris mēbris
supeminet significātur. Congrue igi
tur pectine capilli cōplanantur ⁊ or
dinantur ⁊ euulsi separantur. ad notā
dum q tunc spetialiter mores cōpo
nere ⁊ sup̄fluas cogitationes a se re
pellere debet. iuxta illud ꝑpheticū.
Auferte malum cogitationuz uestra
rum. atq mens ipsius preuia discre
tione separari quietari ⁊ purgari a
terrenis solicitudinibus. ⁊ uirtutib⁹
ornari debet. Pecten enim est pro
pter ordinatam in scissionibus diui

sionem discretionem significat. que
intentio anime adornat. sicut capil
li capitis pectine adornantur. Ma
nus quoq lauat propter reuerentiā
tanti sacramenti. quatenus ad illud
pertractandū mundissimus accedat
unde Greg. in pastorali. li. i. c. xij.
Necesse est ut munda studeat esse ma
nus q̄ diluere sordes curat. Corpo
raliter igitur lauat manus. ut spiri
tualiter mūdet actus. iuxta il. d ps.
Lauabo inter inocentes manus me
as ⁊c. ne quasi illotis manibus ad
mensam peruenire uideatur. non q
lutum manuum diuina sacramenta
contaminet. sed si quis indigne mā
ducat ⁊ bibit. iudicium sibi mādu
cat ⁊ bibit. unde in euangelio Ma
thei. Non lotis manibus manduca
re non coinquinat hominem. que
uero de ore procedunt ⁊ de ore exe
unt. uidelicet cogitationes male.
homicidia. ⁊ adulteria. ⁊c. huiusmo
di ⁊ hec sunt que coinquinant ho
minem. Solicite ergo satagendum
est ut non tam exteriora manuum
q̄ interiora mentiuz inquinamenta
purgentur. manuum autez lotio a
lege sumpsit exordium. ut premis
sum est. Legitur enim Exo. xxx. et
xxxviij. ⁊ xl. c. q moyses fecit labiū
eneum de speculis mulieruz in quo
lauabant se sacerdotes in ingressu
tabernaculi testimonij. ⁊ quando
accessuri erant ad altare. siquidez in
labio eneo sonoro significatur con
fessio. in altari aureo mentis amari
tudo. in speculis mulierum uite san
ctoruz consideratio. Sacerdos er
go priusq̄ ad altare ueniat per con
fessionem siue lacrimis penitentie se
abluat per mentis amaritudinez se
purget. per consideratione uite san
ctorum se informet. De primo ysa.
iij. Mundamini qui fertis uasa do
mini. De secundo. i. Corinth. vj. Ex
purgate uetus fermen. ⁊c. De tertio

bebre.ij. Habentes impositam nu
bem deponamus omne pondus. et
circũstans nos peccatum. ut sit i nu
mero innocentum audacter dicenti
um. Judica me domine quoniã ego
in innocentia. ⁊c. ⁊ ita lauabo in. in.
ma. me. et cir. al. tu. do. ¶ Deinde
manus lotas manutergio tergit. q̇a
post lachrimas contritionis pecca
ta abhorrere ⁊ abolere per opera sa
tisfactionis debet. linum quidem
per laborem ad candorem perduci
tur. et penitentes per satisfactionez
ad perpetuam glorificationem per
ducuntur. Crinium igitur manuuz
⁊ faciei ornamenta non sunt uolup
tates oblectamenta. sed in figuram
a domino sacerdotibus leges iniun
cta.

¶ De aque benedicte aspersione.

Sacerdos in dominicis di
ebus celebraturus alba et
stola paratus priusq̃ pla
netaz induat. ut liberius uacare pos
sit aquam ex institutione alexã. pa
pe primi benedicit. altare ecclesiam
⁊ populuz aqua benedicta consper
get. ut omnis spirituum imundoruz
spurcicia tam de habitaculo quã de
cordibus fidelium propellatur. hec
enim uirtus aque exorcisate inest. ⁊
etiam quia nouus cristianorum po
pulus baptismatis sacramẽto rena
tus. ita misterio aque lota rena
torum corpora innuit. sicut sanguis
agni a prisco populo ad repellen
dum percussorez in postibus pone
batur. unde in canone alexan. ita le
gitur. Aquam sale aspersam popu
lis benedicimus. ut ea cuncti asper
si sanctificentur et purificentur. qđ
et omnibus sacerdotibus facienduz
esse mandamus. nam si cinis uitu
li aspersus populum sanctificabat
atq; mundabat. scilicet a uenialibus
et multo magis aqua sale aspersa.
diuinisq; precibus sacrata populũ
sanctificat atq; mundat a uenialib⁹
Et si sale aspersa per elizeum sterili
tas aque sanata est. quanto magis
diuinis precibus sacratus sal sterili
tatem rerum aufert humanarum.
⁊ coinquinatos sanctificat ⁊ purgat
⁊ cetera bona multiplicat. et insidi
as diaboli auertit. et a fantasmatis
uersucijs homies defendit. ¶ Rur
sus tunc sacerdos intus tabernacu
lum aspergit. dum dei misericordiã
petit. Cyprianus quoq; papa ait.
ꝙ ideo homines aqua benedicta as
perguntur. quia ualet ad sanctifica
tionem. Unde scriptura per ezechie
lem dicit. aspergam super uos aquã
mundam et mundabimini ab omni
bus immundicijs uestris. et dabo
uobis cor nouum et spiritum nouũ
in uobis. ¶ Item in numeris. qui
tetigerit cadauer homini. siue hu
mane anime morticinium. id est a
morte cadens. ⁊ propter hoc si sep
tem diebus fuerit immundus asper
gatur ex hac aqua die tertia et sep
tima. et sic mundabitur a peccato.
Si enim aspersus die tertia non fue
rit. septima non poterit emundari.
¶ Item qui ex hac commixtione as
persus nõ fuerit. polluet tabernacu
lum. id est tanq̃ pollutus non intra
bit cum alijs tabernaculum. id est
seipsuz qui est pars tabernaculi do
mini. id est ecclesie. ⁊ peribit ex isra
hel. ¶ Item qui aqua expiationis
non est aspersus immundus erit. et
manebit spurcicia eius super euz. et
iterum. purificabis leuitas circum
spergens eos aqua purificationis.
et iterum. aqua aspersionis purifi
catio est. Ex quibus apparet asper
sionem aque instar salutaris laua
cbri obtinere. Quidam inde pre
missa referunt ad aquam baptismi.
¶ Aqua igitur in memoriam bap

tismi omni dominica benedicitur. ut dicetur in sexta parte sub ascensione. preterea in pascha et penthecosten. quia in sabbatis dominicas illas precedentibus benedictis fontibus ante chrismatis infusionem aqua recipitur. et ad aspergendum nos et domos reseruatur. sicut in canone cautum habetur. Ex aqua ergo benedicta nos et loca in significationem baptismi aspergimus. nec aspergimur ut rebaptisemur. sed ut gratiam diuini nominis cum memoria baptismatis inuocemus. Et licet in dictis duabus dominicis aspergatur altare. nō tamen tunc cantatur antiphona. asperges me domine. etc. quia tūc potius lugendum nobis est cum recolimus nos esse a christo mundatos. per sue supplicium passionis. iuxta illud in tren. iij. memoria memor ero et tabescet in me anima mea. In dominicis ergo diebus ante missam et maius altare tantum et totus populus asperguntur. quamuis in nocturnis et uesperis omnia altaria. uel saltem precipue thurificent. ¶ Circa quod considerandum quod huiusmodi aspersio alia ratione fit super populū et super altaria. quis enim cōclusit deus omnes sub peccato saltem ueniali. quia septies in die cadit iustus. Idcirco ipse populus ecclesiam ingrediens diuinis insistere intendens. ipsa aqua sanctificata aspergitur. que ualet ad cottidiana delēda. sicut cinis uitule in ueteri testamento. secundū quod qui immundus erat prohibebatur ecclesiam ingredi donec aqua lauaretur. ¶ Altare enim aspergitur propter reuerentiam sacramenti quod ibidem cōsecrandū est. ut inde omnium malignorum spirituū presentia arceatur. et quia christus per altare quod esse debet lapideum significatur. secundum illud apostoli. Petra autem erat christus. et fides nostra de uno christo. et nō de pluribus est. idcirco ut signū signato respondeat. unico altari asperso uniuersus aspergitur populus. quia ipse solus est qui tollit peccata mūdi. ¶ Thurificatio uero quandoque representat diffusionē diuersarum gratiarū spiritualium. et quoniam gratia non solum in capite uerum etiam in alijs subiectis capiti inuenitur. ideo cōuenienter post primū secundario alia altaria per que diuersi gradus sanctorum intelliguntur thurificari solent.

Rursus thus in thuribulo cor igne orationis accensum significat. quia ergo oratio nostra nō solum ad deum et christū mediatorem nostrum debet principaliter applicari. ideo et altare et crucifixus thurificari solent ¶ In paschali autem tempore ad aspergendum cantamus. Uidi aquam. quod sumitur de ezechiele cui dominus ciuitatē ostendit edificatam super montem et uergentē ad austrum. in qua erat mirabile templum. ¶ Ciuitas ecclesia est. de qua dicitur. Non potest abscondi ciuitas supra montem posita Templum est corpus christi. de quo dicitur. Soluite templum hoc. et post triduum edificabo illud. aqua de templo egrediens fons est baptismi de latere christi procedens. sed cum fuerit in leuo lanceatus cur hic dicitur. a latere dextro. Respondeo duo sūt latera christi. scilicet dextrum et leuum. Dextrum est diuinitas. et leuum humanitas. a latere igitur dextro exiuit quia de diuina christi natura spiritus sancti aqua inuisibilis procedit. que aque inuisibili que de latere leuo. id est humanitate lanceata profluxit. saluandi uirtutem tribuit. Recte igitur hic in processione paschali cantamus in laudem fluminis huius cuius inundatione per mortem christi reuiximus. Uerum post octauas penthecostes cantatur in dominicis ad aspergendum antiphona. asperges me domine etc.

que a pascha usq; tunc intermittit᷑.
quia de fide passionis ⁊ humilitate
baptismi propheta predixit. porro
aque cum benedicitur sal admiscet᷑
quod ab Elizeo sumpsit exordium.
⁊ fit hoc ad notandum ꝙ populus
per aquam intellectus ut sanctifica
ri possit per sacerdotis officiuȝ uer
bo dei imbuitur quoq; per salem si
gnificat᷑. ¶ Fit ter crux super aquā
⁊ salem. quia docetur populus sanc
te trinitati gratias pro sua eruditio
ne atq; redēptione referre. Per aquā
quoq; confessio. per salem amaritu
do significatur. ex aqua mixta gemi
nus partus procedit. scilicet diuisio
seu sepatio delictorum. ⁊ ortus uir
tutum ⁊ bonorum operum. ¶ Sed
quare prius benedicit᷑ sal q̃ꝫ aqua.
R̃ndeo. per sal intelligitur amaritu
do penitentie. per aquaȝ baptism᷒.
quia ergo cordis contritio debet p̄
cedere absolutionem. ⁊ penitentia
baptismum. ideo prius benedicitur
sal q̃ꝫ aqua. ¶ Et notā quatuor es
se genera aque benedicte. Prima in
qua fit iudicium purgationis que ī
usu non est. Secunda aqua que san
ctificatur in dedicatione ecclesie et
altaris. de quibus in prima predic
tum est sub ti. de consecra. eccle. ⁊ al
ta. Tertia est qua in ecclesia aspergi
mur. de qua hic agitur. Quarta aq̃
baptismi. de qua dicet᷑ in sexta ꝑte
sub sabbato sancto. ⁊ hac solebant
homines aspergi priusq̃ꝫ crismaren
tur. ⁊ adhuc fit in quibusdaȝ locis.
sed hodie interdictum est. putabāt
enim se iteruȝ a peccatis huius aque
aspersione mundari. cuȝ tamen con
stet nulluȝ bis baptisari posse. quia
uero magis dignum trahit ad se mi
nus dignum. ideo si aqua non be
nedicta admisceatur benedicte ef
ficitur benedicta.

¶ De officio et introitu misse.

IN introitu prima pars
misse incipit. Sciendū
autem ꝙ sancti patres
et prophete ante chri
sti aduentum suspiran
tes ⁊ preconantes premiserunt ope
ra. desideria. laudes. et preces. que
singula figurantur in missa. ¶ In
troitus nanq; scilicet ipsa antipho
na uaticinia prophetarum et sanc
torum patrum desiderium cuȝ pre
conijs. filij dei aduentum et incar
nationem dei expectantium expri
mit. In cuius rei signum in prima
dominica aduentus cantat ecclesia
introitum. Ad te leuaui. chorus igi
tur psallentium clericorum qui sig
nificat chorum prophetarum. et
multitudineȝ sanctorum christi ad
uentum expectantium. animam su
am dilatat et introitum in iubilo
cantat. quoniam prophete patriar
che reges et sacerdotes. omnesq;
fideles aduentum christi cum desi
derio expectabant. clamantes et im
plorantes. Emitte agnum domine
dominatorem terre. ⁊c. ¶ Item
ueni domine et noli tardare. Hinc
etiam ille Symeon iustus et senex
benedixit dicens. Nunc dimittis
seruum tuum domine. ⁊c. quia ui
derunt oculi mei. et dominus. Mul
ti reges et prophete uoluerunt ui
dere que uos uidetis et non uide
runt. ⁊c. Ex eorum ergo persona
cantatur introitus. per quos chri
stus introiuit in mundū. iuxta illud
apostoli. Et cum introduxit primo
genituȝ ī orbem terre. ⁊ adorent euȝ
omnes angeli dei. ¶ Sequitur uersi
culus psalmisticus siue psalmus qui
uersionē ad operationē notat. Dici
tur etiaȝ uersus. q꞉ per eum reuerti
mur ad introitū. significās opera et
uaticinia. Cōsequent ex istitucōe da
masi pape dicit᷑ gloria p̄ri. ⁊c. qꝺ si
gnificat laudeȝ. q꞉ post operationem

danda est gloria. Dicitur etiam glo
ria ut ostendatur patrem. filium. et
spiritum sanctum equalem habere
gloriam et coeternam maiestatem.
in principio ⁊ nunc et semper et in
secula seculorum. id est in preterito
presenti ⁊ futuro tempore. ¶ Inter
positio autem glorie inter primam
cantationeꝫ introitus ⁊ ipsius repe
titionem. designat captionem beni
uolentie. ut enim quod expectabāt
facilius obtinerent. ad totam trini
tatem cordis ⁊ uocis glorificationē
clamabant dicentes. Ostende no
bis domine misericordiam tuam. ⁊
sa. tu. da no. Qui sedes super cheru
bin apparere coram effra. b. et ma.
quorum tandem clamoreꝫ spiritus
sanctus exaudiens unxit eum oleo le
ticie pre consortibus suis. et ad euā
gelisandum pauperibus destinauit.
sicut ipse dei filius per prophetam
testatur dicens. Spiritus domini su
per me. ꝓpter quod unxit me. euan
gelisare pauperibus misit me. Dein
de antiphona ipsa seu introitus re
petitur. ut desiderium antiquorum
patrum seu alteratio et multiplica
tio suspitiorum. ⁊ clamoris ipsoruꝫ
euidentius exprimatur. Unde ꝓphe
ta. manda ⁊ remanda. expecta et re
specta. modicum ibi ⁊ modicum ibi
si moram fecerit expecta eum. quia
ueniens ueniet ⁊ non tardabit. Hoc
autem desiderium antiquorum nō
semper representat introitus intelle
ctu littere. sed iubilo cantilene. ¶
Uerū in diebus ꝓfestis bis introit⁹
cantatur. in laudem diuine ⁊ huma
ne nature. que in persona filij sunt
unite. In quibusdam uero ecclesijs
⁊ precipuis festiuitatibus triplicat᷑
in laudem ⁊ honorem trinitatis. q̄si
ei tripudiemus. in cuius memori
am missam cantamus. ⁊ dicitur se
mel cum gloria patri. ad laudem in
carnationis. Quandoqꝫ autem in

choatur uoce demissa. ad notanduꝫ
humilitatem. Subsequenter alta uo
ce repetitur. que uocis exaltatio sig
nificat excitationem a somno pecca
ti. quam uox expressa demonstrat.
iuxta illud apostoli. Hora est iam
nos de somno surgere. ¶ Potest eti
am et aliter dici prout de inuitato
rio in sexta parte sub nocturnis di
cetur. semper tamen integre repetit᷑
ut perfectio leticie denotetur. Que
dam uero ecclesie dicunt introitum
primo perfecte. quia ecclesia deum
laude perfecta laudat. Secundo im
perfecte. quia imperfecta est omnis
laus uie. Tertio quia perfecta ē laus
patrie. Dicitur autem introitus eo
ꝙ duꝫ ille canitur sacerdos ministra
turus ad altare intrat. seu quia per
illam antiphonam ad officiuꝫ intra
tur. qui etiam uocatur officium q̄si
efficiuꝫ. prout dicetur in prohemio
quinte partis. ¶ Celestinus papa
statuit ut psalmi dauid centūquin
quaginta ad introituꝫ misse ante sa
crificium antiphonatim canerentur
quod antea non fiebat. sed epistola
pauli tantuꝫ ⁊ euangeliuꝫ legebant᷑.
⁊ postea missa celebrabatur. de illis
ergo psalmis excepti sunt omnes in
troitus regulares. gradualia. offerto
ria. ⁊ cōmuniones. que cuꝫ modula
tione primo ceperunt ad missam in
ecclīa romana cantari. Gre. eniꝫ in
troitū misse cum cantu ordinauit. ⁊
unū v̄sum de illo psalmo q̇ cantaba
tur retinuit. Irreglares uero itroit⁹
sunt q̇ ƀm uarietates solēnitatuꝫ in
stituti sūt. ut puer natus ē ⁊c̄. ⁊ spūs
dn̄i ⁊c̄. et hij sūt v̄sus de psalmo pre
terq̄. uiri galilei. ⁊ nūc scio uere qa.
⁊c̄. ⁊ alij quidē ƀm aliquas ecclīas.
Et est notanduꝫ ꝙ qn̄ introitus de
psalmo sumit᷑ si primus uersus psal
mi sit introitus aliq̄a de sequēribus
uersibus eiusdem psalmi erit uersus
illius itroitus. sicut patet in itroitu

tertie ferie prime ebdomade q̄dra
gesime que incipit. Domie refugiuz
uerius enim est. priusq̄ mõtes fierẽt
Si uero non primus uersus psalmi
sed aliquis alius de sequentibus sit
introitus tunc prim⁹ uersus psalmi
erit uersus ipsius introitus. ut ecce
in natali est introitus. Domin⁹ dixit
ad me ꝛc. v̄sus uero est. quare fremu
erunt gentes. ꝛ in festo innocentum
introitus est Ex ore infantium ꝛc. v̄
sus est. Domine dominus noster. ꝛc
ꝛ sic de alijs q̄d fit ad significanduz
unionem et connexitatem capitis et
membrorum. ¶ Rursus v̄sus quan
doq̄ est duplex. quādoq̄ unus quā
doq̄ dimidius. de quo dicetur i sex
ta pte sub sabbato tertie ebdomad̄
quadragesime. dum autem introit⁹
canitur non sedetur quoniā ad op⁹
ꝛ preconium christi introitus refert̄
ut predestinati ad uerum cultū dei
uocentur. ¶ In quibusdaz ecclesijs
trophi dicūtur pro psalmis ex insti
tutione Greg. pape. ad maius gau
dium de christi aduentu representā
dum. Est autem proprie trophus q̄
dam uersiculus qui ī precipuis festi
uitatibus cantatur immediate ante
introitum. quasi quoddā preambu
lum ꝛ continuatio ipsius introitus
ut uerbi gratia. in festo natiuitatis
ante introituz illum. puer natus est
ꝛc. p̄cedit trophus iste. Ecce adest
de quo prophete cecinerunt dicen
tes. puer natus est ꝛc. Habuit autez
trophus originē a lege. Legitur eniz
numeri. x. q̄ dum eleuaretur archa
cantabatur. Exurge domie. cum ue
ro deportabatur cantabatur. Reuer
tere domine ad multitudinez exerci
tus. et dicitur trophus a trophos
quod est conuersio. quoniā quedaz
ibi solent fieri cōuersiones ad intro
itum. unde quandoq̄ prius dicitur
v̄sus ꝛ post eleison. ꝛ inde etiaz tro
phum dicitur zona. q̄z conuertitur
ab umbilico ad umbilicum circum
eundo. ¶ Potest etiam ꝛ aliter dici
quoniam introitus est laus ecclesie
de iudeis conuersis. Unde tria conti
net. uidelicet antiphonaz. uersum. et
gloriam. ꝛ hoc propter tres ordies
fideliuz qui fuerunt hebraice lingue
scilicet patriarche. prophete. ꝛ apo
stoli. Introitus siue antiphona ē pa
triarcharum. v̄sus prophetaruz. glo
ria uero apostolorum. antiphone re
petitio est p̄dicationis identitas.
ꝛ confirmatio quasi q̄d longe prius
patriarcha gestibus figurauit. pro
pheta predixit. apostolus euangeli
zauit. Ad quam etiam conuersionez
notandam solemnes trophi alicubi
inserūtur. qui sunt laudes ad introi
tuz cōuertibiles. nam trophos grece
dicitur cōuersio latine. ut p̄missum ē.

¶ De accessu sacerdotis ac pontificis ad altare. et de processione.

Dum introitus canitur pō
tifex seu sacerdos paratus
et sacris indumentis or
natus de sacra ede egreditur. ꝛ ad
altare accedit significans q̄ christ⁹
expectatio gentium carne sacrosan
cta assumpta. ex uirginis carne in
corrupta de secreto habitaculo ce
lorum egressus est in mundum. uel
de secreta ede. uidelicet de uirgi
nali utero egressus est. tanquam
sponsus de thalamo suo. ¶ Porro
episcopus siue sacerdos egrediens
procedit inter duos. uidelicet in
ter unum presbiterum et diaconum
quem antecedit subdiaconus euan
gelij codicem clausum gerens. Il
lum precedūt duo ceroferarij quos
etiam precedit ferens thuribulum
cum incensis. Demuz ep̄us uel sacer
dos ad altare perueniens mitrā depo
nit. cōfessionez dicit. codicez aperit.

et osculatur apertum. Sacerdos ita ꝗ seu episcopus illum magnum re presentat sacerdotē. scilicet christū de quo ait apostolus. Christus assi stens pontifex futurorum bonorū ⁊c. Sacerdos ⁊ leuita illum deducē tes legem ⁊ prophetiam designant secundū illud quod ipse dominus proposuit in parabola sauciati. q̇a sacerdos quidam descendit eadem uia ⁊ uiso illo preteriȷt. similiter ⁊ le uita. Moyses quoqꝫ ⁊ helias in figu ra legis et prophetie apparuerunt in monte cū christo loquentes. Sa cerdos ergo ⁊ leuita deducunt epi scopum. quia lex et prophetia chri stum ānuntiauerunt ⁊ promiserunt Unde moyses inquit. prophetā uo bis suscitabit deus de fratribus ue stris. ipsum tanꝗ me audietis. Itē ysaias. Ecce ueniet propheta mag nus. ⁊ ipse renouabit iherusalē. uel episcopus seu sacerdos inter duos existens significat christū inter duo testamenta. ipse enim a duobus te stamentis mundo per prophetas ⁊ apostolos predicatur. quia uero il le in mundum uenturus premisit ꝓ phetas sapientes et scribas. in lo cum scribarum premittit pontifex seu sacerdes subdiaconum portan tem scripturas. qui sapiens sit domi nica disponere uasa. Quandoqꝫ ue ro archidiaconus ⁊ sacerdos ponti ficem deducunt. quem immediate diaconus ⁊ subdiaconus antecedūt qui significant apostolos ⁊ discipu los quos christus misit ante faciem suam. ⁊ adhuc cottidie mittūtur p̄ dicatores ⁊ prelati ecclesie ꝑparare uiam domino spiritualiter ante faci em suam. Adhuc subdiaconus ante cedens significat Iohannē baptistā qui precessit in spiritu ⁊ uirtute he lie p̄parare domino plebem perfec tam. ⁊ fert ante pontificē codicem euāgeliȷ. q: Iohānes ante christum predicationem euangelicam inchoa uit dicens. Penitentiam agite appro pinquabit enim regnū celorū. Dia conus uero representat prophetas. q: ānuntiauerunt futurā ex euange lio uitam. Ceterum episcopus ideo sequitur euangelium. ad notandū ꝙ debet semper illud ⁊ intueri ⁊ in mente habere. ⁊ ante illum portat̄. quia per doctrinā euangeliȷ ad chri sti uitam uia preparatur. Potest eti am dici ꝙ per subdiaconū librum ferentem ⁊ per diaconum euangeliȷ preconem. sanctos noui testamenti per librum uero euangeliȷ nouū in telligimus testamentū. Per cerofera rios uero ⁊ thuriferarium. sanctos qui precesserunt nouū testamentū. ⁊ per duo candelabra cum cereis ar dentibus. legem ⁊ prophetiam que christum mundi lucem nuntiabant cōmemoramus. sine igne enim non debet sacrificari. ex̄ de cele. mis. c. fi. iuxta illud Leuit. vȷ. c. ignis in al tari meo semper ardebit. Quid lu men huius significet. et de candela bris dictum est in prima parte sub ti. de picturis. Cerei feruntur super candelabra q̄ fūdamentū designāt ut super fūdamentū luceat coram hominibus lux predicatorum. pul chre ergo candelabra diaconus. et subdiaconus ante euangelium pre cedunt. quia lex et prophete legem gratie precesserunt. In quibusdā ecclesiȷs sunt tres cerei. quorum me dius significat illum qui ait. Ubi cunqꝫ fuerint duo uel tres. ⁊c. In albis septem. quia gratia septi formi tota ecclesia illuminatur. de hoc aliter sub euangelio dicetur. Thurificarius uero ceroferarios et alios antecedit. ad notandū ꝙ thu ris significatio sanctis utriusqꝫ testa mēti cōmunis ē. per thuribulū aūt cor humanū cōpetent̄ notat̄ qd̄ de bet esse aptū supius ad suscipiendū

et clausum inferius ad retinendum
habens ignem caritatis et thus de
uotionis. siue suauissime orationis.
seu bonorum exemplorum sursum
tendentium. quod per fumum inde
resultantem notatur. sicut enim thus
in igne thuribuli suauiter redolet.
et sursum ascendit. ita opus bonum
uel oratio ex caritate ultra omnia
thimiamata fragrat. Adhuc thuri
bulum cum incenso corpus christi
suauitatis odore plenum carbones
spiritum. scilicet thus boni operis
odorem designant. de hoc etiam di
cetur in quinta parte sub titulo de
laudibus matutinis. et infra sub ti
tulo de thurificatione. ¶ Postquam
ad altare uentum est. cerei qui pre
cesserant postponuntur. ut ostenda
tur doctores fuisse ante natiuitatem
e post illuminantes. Candelabra ue
ro manibus per acolitos tenentur.
donec Kyrieleison incipiatur. ad no
tandum quod doctor opere debet exer
cere quod docet. quodque non debet
rudem populum deserere donec sci
at profiteri. domine miserere. Illo
uero incepto deponuntur quando
que in pauimento. tum quia post se
ta bona opera humiliare et esse pul
uerem recognoscere nos debemus.
tum quia doctores in bono opere
et in predicatione se terram esse cog
noscere debent. Sed cum officium
inchoatur subleuari debent. quia
quisque et precipue prelatus se erige
re per bona opera debet. ut ceteri
hoc uidentes glorificent patrem qui
in celis est. Adhuc pontifex ad alta
re perueniens deponit mitram. prout
dictum est in tertia parte sub titulo
de mitra. Deinde confessionem facit
Interea uero dum confessio fit sub
diaconus tenet librum euangeliorum
clausum ante faciem eius a parte si
nistra. Stat quidem ad sinistram. quoniam
ipse tenet in aliquibus locum prophe
tarum. quos sepe in ecclesia legit. te
net librum ante oculos pontificis. ut
ille iugem memoriam habeat euan
gelice predicationis. qui clausus te
netur. quoniam lex euangelica clausa
in prophetis mistice continetur. Con
fessione autem facta sacerdos librum
aperit et osculatur. prout sub titulo de
osculo altaris dicetur. ¶ Sane secundum
Inno. papam. iii. pontifex dum sta
tionalis solemnitas celebratur cum
sex ordinibus clericorum. de quibus
in prohemio secunde partis dictum
est. A sacrario siue a loco ubi se indu
it et parauit processionaliter progredi
tur ad altare. designans quod christus
exiuit a patre et uenit in mundum.
hic enim processionis ordo. genera
tionis christi seriem representat. quam
Matheus euangelista describit. In
qua sex inueniuntur ordines perso
narum. a quibus secundum carnem
christus originem traxit. et in mun
dum processit. uidelicet patriarche
prophete. reges. principes. pastores
et duces. abraham patriarcha. da
uid propheta. salomon rex. salmon
princeps. Judas pastor. zorobabel
dux. ¶ Duo diaconi pontificem
deducentes significant abraham et
Dauid. quibus incarnationis chri
sti facta est repromissio. nam illi re
promissum est. In semine tuo be
nedicentur omnes gentes. Isti ue
ro pollicitum est. De fructu uen
tris tui ponam super sedem tuam.
propter quod euangelista figurali
ter hos duos in generatione christi
premisit inquiens. Liber generatio
nis ihesu christi filii dauid filii ab
raham. Iste sunt due columne quas
uetus ille pontifex in uestibulo templi
posuit ante ostium. quas ambit funiculus
xii. cubitorum. i. quos fides. xii. apostolorum
amplectitur. de quorum medio christi osti
um credentibus aperitur. Quatuor sunt
ministri super pontificem mapulam

ferūt in sūmitatibus quatuor bacu
loruʒ colligataʒ. ⁊ inde ipsi minustri
manipularij nūcupantur. mapula il
la que diuersis figurata est ymagini
bus. sacram designat scripturam. q̄
multis ⁊ uarijs est insignita miste
rijs. Hec quatuor baculis super pō
tificem portatur extensa. quia sacra
scriptura quatuor modis sup christi
stum fertur exposita. uidelicet histo
rice. allegorice. anagogice. et tropo
logice. prout dictū est in prohemio
libri. Hic est fluuius paradisi qui q̄
tuor in capita diuisus progreditur.
hec est mensa ꝓpositionis que qua
tuor pedibus eleuata subsistit. Sup
pontificem ergo portatur extensa.
ut is uenisse monstretur quem lex
scripserat ⁊ prophete. nam ipsemet
christus incipiēs a moyse ⁊ prophe
tis interpretabatur in om̄ibus scri
pturis que de ipso erant. ꝓpter qḋ
alibi dicitur. Si crederetis moysi
etiam crederetis ⁊ mihi. de me enīʒ
ille scripsit. Quatuor ministri mapu
lam ferentes quatuor sunt euangeli
ste sacram scripturam declarantes.
⁊ fidem exaltantes. Hinc est ꝙ in sū
mitatibus baculorum eoruʒ ymagi
nes collocantur. ⁊ preferuntur duo
luminaria cum incenso. quia lex et
prophete cum psalmis christi pro
nuntiauerunt aduentuʒ. christo atte
stante qui ait. Necesse est impleri om
nia illa que in lege moysi ⁊ prophe
tis ⁊ psalmis de me scripta sunt. In
maioribus auteʒ solemnitatibus se
ptem candelabra coram pontifice
deferuntur. per illud quod ostendi
tur quod Ioh. in apoca. describit.
Conuersus inquit uidi septeʒ cande
labra aurea. ⁊ in medio illoruʒ simi
lem filio hominis uestitum podere.
ut ille per hoc aduenisse mōstretur
super queʒ requieuit spiritus gratie
septiformis. secundum illud ysa. ua
ticiniuʒ. Egredietur uirga de radice
yesse ⁊ flos de radice eius descēdet.
e. i. s. c. s. d. s. s. ⁊ in sp. con. ⁊ f. s. s. et
p. et. r. e. s. t. d. ⸿ In quibusdam
enim basilicis circa medium chori
manipulus stupe appenditur. cui
pontifex transiens ignem apponit.
ut in conspectu populi cito incine
retur. per hoc secundum aduentuʒ
commemorans. in quo christus ui
uos et mortuos ⁊ seculum per igneʒ
iudicabit. Nam ignis in conspectu
eius semper ardebit. et in circuitu
eius tempestas ualida. ne uidelicet
quis male securus existat. quoniam
qui in primo aduentu blanditur.
per secundum exterret. qui enim iu
dicandus uenit in primo. iudicatu
rus ueniet in secundo. ⸿ Hoc etiaʒ
fit ut pontifex igneʒ apponens con
sideret ꝙ ipse debet in cinerem redi
gi. et ornatus eius in fauillaʒ conuer
ti. et ꝙ quemadmoduʒ stupa facile
comburitur. sic etiam facile ⁊ qua
si in momento presens transit mun
dus. ⁊ concupiscentia eius. quia se
cundum Iacobum apostolum uita
nostra uapor est. ⁊ ad modicum pa
rens. ne forte qui gloriosus incedit
in temporali gloria delectetur. nam
omnis caro fenum. ⁊ omnis gloria
eius quasi flos agri. cum auteʒ iam
pontifex appropiquat altari. primo
terius stole cantorum accedens dex
terum ipsius humerum coram astā
tibus osculatur. quia cum christus
nasceretur in mūdo. angelus ille cuʒ
quo facta est celestis militie multi
tudo laudantium deum. natiuita
tem eius pastoribus patefecit. de
quo dicit propheta. Puer natus est
nobis et filius datus est nobis. et
factus est principatus super hume
rum eius. ⁊c. ⸿ porro tres sacer
dotes qui pontifici uenienti coram
altare reuerenter occurrūt ⁊ inclinā
tes os eius osculātur ⁊ pectus. signi
ficātes illos tres magos q̇ uenerunt

ſherosolimez dicētes. ubi eſt qui nа
tus eſt rex iudeorum. ⁊ procidentes
adorauerunt eum. ⁊ q; apertis the.
ſu.o.e.m.a.t. ⁊ mirrā. per geminū q
dem osculum geminaz in christo cō
fitentur naturam. diuinam ſcilicz et
humanam. diuinam quaſi latentem
in pectore. humanaz quaſi patentez
in ore. quas etiā per oblata munera
magi miſtice figurarunt. Oſculum
enim ſignū eſt reuerentie. prout ſub
titulo de pacis oſculo dicetur.
Diſponitur autem iſta proceſſio ue
lut caſtrorū acies ordinata. naz ma
iores ⁊ fortiores quaſi cuſtodes ex
ercitus preueniunt ⁊ ſequuntur. mi
nores autez quaſi debiliores in me
dio colliguntur. precedunt eniz epi
ſcopi ⁊ preſbiteri ſubſequuntur. pō
tifex ⁊ diaconi in medio colligūtur
ſubdiaconi ⁊ acoliti. cantores uero
quaſi tubicines exercitum precedūt
ut euz ad prelia contra demones ex-
citent ⁊ inuitent. de quo prelio apo
ſtolus dicit. Non eſt nobis collucta
tio aduerſus carnem ⁊ ſanguinē. ſed
aduerſus ſpiritualia nequitie in cele
ſtibus. Unde buccinate in neomenia
tuba in die in ſignis ſolēnitatis uſe
¶ Premiſimus de ꝓceſſione ſummi
pontificis. inde etiam occaſione ſūp
ta ⁊ de aliis proceſſionib⁹ aliquid
ſubiciamus. ¶ Circa quod genera
liter notandū eſt. ꝙ ſicut in miſſa le
gatio chriſti pro nobis in munduz
figuratur. ⁊ in proceſſionibus nr̄is
reuerſio noſtra ad patriam noſtraz
denotatur. quarum ſolēnitas egreſ
ſum populi de egipto pene in omni
bus imitatur. Sicut enim populus
ille per moyſen ereptus eſt de ma
nibus pharaonis. ſic populus dei li
beratur per chriſtum de ore leonis
Et ſicut tabule teſtamenti de mōte
ſynai accepte ſunt a moyſe. ⁊ coram
populo portate. Exo. xxxiiii. ⁊. xxxv.
c. ſic liber euangelii ſumitur de alta
ri ⁊ portatur. Illos uero colūna ig
nis precedebat. ⁊ nos lumen cande
le precedit. ante turmas illorum ſig
na ferebantur. ⁊ ante nos cruces et
uexilla portantur. Ibi prodigia fie
bant. ⁊ apud nos miracula nō ceſſāt
Illic leuite tabernaculū federis porta
bant. ⁊ noſtri diacones ⁊ ſubdiaco
nes planaria ⁊ capſas ferunt. Ibi ar
cha domini a ſacerdotib⁹ portaba
tur. ⁊ apud nos ſcrinium aut feretrū
cum reliquiis et preſbiteris depor
tatur. Apud illos aaron ſummus ſa
cerdos ſequebatur ornatus. ⁊ apud
nos epiſcopus infulatus. Apud eos
moyſes cum uirga. apud nos rex cū
ſceptro. uel epiſcopus cum cambu
ca. Ibi clangor tubarum. hic ſtrepi
tus campanaruz. Ibi populus arma
tur. hic clerus ſacris ueſtibus. ⁊ po
pulus uirtutibus adornat̄. Ibi po
pulus aſpgebatur ſanguine. hic aq
benedicta cuz ſale. Illis obuiat ama
lech ſanguinez ſitiens. nobis turma
demonum noſtre uite ſemper inſi
dians. Illis ſuus Ioſue uictor exti
tit. ⁊ noſter ihesus nobis uictoriam
obtinuit. Cum autem ad aliquaz ec
cleſiaz ꝓceſſionaliter tendimus. tūc
quaſi ad terraz promiſſionis accedi
mus. Cum uero eccleſiam cantantes
intramus. quaſi gaudentes ad patri
am peruenimus. Cum circa eccleſiaz
feretrum cum campanaruz pulſatio
ne portamus. quaſi cum archa cuz
ſono tubaruz ⁊ cum clangore popu
li iericho circuimus. Iericho corru
it ut deſtruitur. cum in nobis con
cupiſcentia uincitur. Cum uero de
choro ad aliquod altare imus. ibiq;
ſtationem facimus. ſignificat ꝙ ani
me ad chriſtum tendent ⁊ conuenēt
in conſortiis angelorum. ¶ Secun
do etiam dauid ⁊ ſalomon nos ad
proceſſiones informauerunt. cuz da
uid archam dei in tabernaculum. ⁊
ſalomon in templum cum ymnis et

canticis portauerunt ⁊ sub alis che
rubin locauerunt. Sic christi huma
nitas ascendens celum ingreditur. ⁊
ab angelis perhenniter adoratur.
quem fidelis anima comitatur.
Tertio etiam in processionibus me
moramus ꝙ christus de sinu patris
uenit in mundum. de presepe ad tē
plum ⁊ de bethania in iherusalem.
⁊ de iherusalem in montem. optātes
ut de mundo reuertamur ad patriā
⁊ de una ecclesia ad aliam. scilicet de
militante ad triumphantem. sequē
tes crucem. id est uestigia crucifixi.
⁊ nos uicija ⁊ concupiscentija cruci
figentes. sequentes etiā uestigia san
ctorum precepta euangeliorum. et
induite uestes sacras. scilicet loricaz
iusticie. cingulum continentie. scutū
fidei. ⁊ galeam salutis eterne. Dein
de sacerdos celebraturus quasi con
tra spiritualia nequitie in celestibus
pugnaturus sacris uestibus quasi
armis induitur. prout dictum est in
prohemio tertie partis. ¶ In non
nullis autez ecclesiis sic processio or
dinatur. precedunt nanqꝫ septem
acoliti cum luminarijs. significantes
omnes qui per septiformem spiritꝰ
sancti gratiam lumen scientie fideli
bus ministrauerunt. Illos sequunt
septem subdiaconi cum planarijs.
significantes illos qui per eandem
gratiam plenitudinez diuinitatis in
christo habitam corporaliter docu
erunt. ⁊ post eos septem diaconi re
presentantes uniuersaliter omnes q̂
per eandem gratiam spiritualem in
telligentiam. uidelicet euangelicam
de christo habuerunt. Et post eos
duodecim priores. significātes om
nes qui fide sancte trinitatis. uel tri
um uel quatuor uirtutum operibus
choruscant. quos comitantur tres
acoliti cum thuribulis ⁊ incenso. sig
nificantes tres magos qui christo
munera obtulerunt. Deinde sequit
unus subdiacons codicez euangelij
baiulans. qui significat legem. qui
ideo pontificem precedit. quia lex
continens in se passionis euangelicū
sacramentum precessit christi aduē
tum. ⁊ portat illum clausum. ad no
tandum quod illud in lege fuit ob
scurum. priusqꝫ agnus septimi libri
singula aperiret. Deinde pontifex a
duobus quasi in curru uehitur. quē
turba comitatur orando. in quo de
signatur ꝙ populus sequitur chri
stum in celum. In quo comitatu de
cem sunt ordines. scilicet hostiarij.
lectores. exorciste. acoliti. subdiaco
ni. diaconi. presbiteri. cantores. laici
mares. ⁊ mulieres. quia currus dei
decem milibus multiplex milibus
dicitur. ad insinuandum eorum per
fectionem. sed diaconos sudiaconos
⁊ acolitos presertim secum paratos
adducunt. iuxta illud. Ecce ego mit
to ad uos prophetas sapientes et
scribas. prophete sunt diaconi. sapi
entes subdiaconi. scribe acoliti. His
siquidez christi uicarius ⁊ ipse chri
stus in publicum deducitur. in mo
dum adolescentularum timpanistā
rum. Eum autem productum canto
res ⁊ duo chori suscipiunt gratulan
do. cantantes introituz cum gloria
in excelsis. Nempe cantores siue cle
rici in albis exultantes angeli sunt
qui christum ascendentem cum glo
ria ⁊ laudibus in altissimis excepe
runt. ¶ Duo chori qui laudes con
cinunt sunt duo populi. iudaicus ui
delicz ⁊ gentilis. qui christo uenien
ti ad eum laudibus occurrunt. Ipsa
uero processio est uia ad celestez pa
triam. Aqua benedicta precedens
mundicia uite est. Luminaria mise
ricordie opera. iuxta illō. Sint lum
bi uestri precincti. ⁊ lucerne ardētes
in manibus uestris ⁊c. siquidez pō
tifex seu sacerdos quasi medius col
locat inter cleruz ⁊ crucē pcedentez

⁊ populum subsequentem tanquaʒ mediator dei hominum uices gerẽs Propterea maiores in choro ⁊ in ꝓ cessione posteriores sunt. quia salus fit descendenti. Unde zacheus prin ceps publicanorũ. q̇a pusillus erat cum ascendisset sicomoruʒ. ut uide ret ihesum transeunteʒ. ait ei ihesus zachee descende quia hodie oportʒ me manere ĩ domo tua. at ille descẽ dit ⁊ accepit illum gaudens ĩ domũ suam. Iudei uero in sublimi stantes erant ⁊ maiores eorum ꝑmas cathe dras in sinagogis habent. ¶ Crux ergo quasi r̃egale uexillũ ⁊ triũphale signum in ꝓcessionibus premittit̃. Primo ut fugiant qui oderunt eum a facie eius. est enim signum uictorie christi. iuxta illud. Uexilla regis ꝓ deunt ⁊c̃. quo demones uicti sunt. unde illo uiso timent ⁊ fugiũt. ⁊ ꝓp ter hoc in quibusdam locis tempe statibus aeris opponitur ut demões fugiant et ab aeris concitatione de sistant. Nempe sãcte crucis misteriũ est nostrum signum ⁊ uexillum unď Isa. .xj. Stat in signum populorum ipsum gentes deprecabunt ⁊ erit se pulchrum eius gloriosum. Secũdo crucis uexillum premittitur. quia si cut ait apostolus ad Galatas. absit nobis gloriari nisi in cruce domini nostri ihesu christi per quẽ mũdus nobis ⁊ nos in mundo crucifigi de bemus. de hoc etiam sub ti. de euã gelio dicetur. Quãdoqꜫ etiã uexilla premittũtur ut dicetur in sexta ꝑte sub ti. de rogationibus. ¶ Sane ut premissum est dum fit processio cã pane pulsantur naʒ sicut rex terren' in exercitu suo regali habet insignia s. tubas ⁊ uexillas sic ⁊ rex eternus christus in ecclesiis suis militanti cã panas pro tubis ⁊ cruces ꝓ uexillis habet. ď quo in parte prima sub ti. de campanis dictum est. Adhuc cã panarum strepitus ꝓphetas q̇ xp̄i prenuntiauerunt aduentum figurat panni ⁊ alia substernuntur in loco unde transire ⁊ ad cantandum pro cessio stare debet. iuxta illud Tho bie penul. platee tue sternentur au ro mundo ⁊ candido. ⁊ in uijs eius cantabitur alleluia. ¶ Illud autem sciendum est ꝙ quatuor sunt solem nes processiones. scilicet in purifica tõne beate uirginis marie. In ramis palmarum. In pascha. de quibus in suis locis dicetur. et quarta que fit in ascensione domini. ad representa tionẽ illius ultime processionis quã discipuli post dominum in die ascẽ sionis eius in celuʒ fecerunt. uenien tes simul cum eo in montem oliueti Unde assumptus est uidentibus il lis. in cuius processionis representa tioneʒ, fit processio in dominicis di ebus. ¶ Sciendum est enim ꝙ pri mitiua ecclesia obseruat diem domi nicam solemneʒ ut ⁊ modo. ⁊ fiebat in ea processio in memoriam resur rectionis. ⁊ obseruabat etiam quin tam feriam. ⁊ fiebat in ea processio in memoriam dominice ascensionis sed multiplicatis sanctorum solem nitatibus sublata est solemnitas q̇n te ferie. ⁊ eius processio per agapitũ papam in dominicam translata est. ut a populo tunc ad ecclesiam ueniẽ te simul ⁊ solemniter ualeãt celebra ri. et propter hoc dies iouis dicitur uulgariter cognata diei dominice. quia uidelicet antiquitus par solem nitas fuit utriqꜫ. In diebus igitur dominicis processionem facientes resurrectionem dominicam memo ramus. et processionem per discipu los post dominum factam represen tamus. non ꝙ illi eam in dominica die fecerint. ut premissum est.

¶ Nempe egrediendo ecclesiam et re grediendo ad eam quasi de iheru salem redimus ad iherusalem. pro ut illi fecerunt. et sequimur crucem

sicut illi crucifixum. Et licet illi sine
ihesu redierunt. nos tamen cum cru
ce redimus. pro eo qꝫ ipse dixit. Uo
biscum sum usqꝫ ad consumatio
nem seculi. que processio anteqꝫ ter
tia dicatur facienda est. prout in sex
ta parte sub ascensione dicetur.
Non est etiam pretermittendum qꝫ
in dominicalibus processionibus de
nouo dumtaxat testamento cantare
et uirginem salutare. et aliquid quod
ad eius laudem proprie pertineat
cantare debemus. ex quo etiam con
suetudo inoleuit ut in claustris ora
torium uirginis construatur. quam
in statione prima ex pristina consue
tudine salutamus. licꝫ enim dicatur
qꝫ christus resurgens prius magda
lene apparuit. uerius tamen creditur
qꝫ matri sue ante omnes apparuerit
sed ad euangelistas hoc dicere non
pertinuit. quoruꝫ officiū fuit testes
resurrectionis inducere. nec decuit
ad testificandum pro filio matrem
inducere. Si enim uerba extranearū
feminarum uisa sunt incredulis deli
ramenta. quomodo non magis ma
trem pro filij amore crederent deli
rasse. et sic romana sentire uidetur
ecclesia. que in prima die post resur
rectioneꝫ scilicet in pascha apud be
atam mariam maiorem celebrat sta
tionem. quasi preponens iherusaleꝫ
id est uirginem que uidit pacem p̄
alijs in principio leticie sue. quocir
ca sicut prima die ad misericordiaꝫ
suam apud sanctam mariam maio
rem precurrimus. sic et ad eius ho
norem in dominicalibus processio
nibus prima statō deputatur. ut eā
laudibus extollentes. et ad eius ora
torium festinantes. cum sponso dice
re uideamur. Uadam ad montem
mirre et ad collem thuris. mons qui
dem est ipsa beata uirgo ad quam
filius resurgens uadit apparendo
et nos adorando. Postremo no
tandum est qꝫ in quibusdam eccle
sijs post processionem omnes cleri
ci ante crucifixum ueniunt inclinan
tes illi et dicentes. Aue rex noster
benedictus. sed et qui pluuialia aut
alias solemnes uestes portarunt. an
te altare illas deponunt. Primo ad
representandum qꝫ filij hebreorum
sternebant uestimenta sua in uia an
te christum in processione sibi ihe
rusalem uenienti facta. Secundo ad
ostendendum qꝫ diuino uacaturi of
ficio omnia mundana a mentibus
abicere debent.

¶ De confessione ḡnali.

Sacerdos uel episco
pus gradus altaris ascen
dat. et anteqꝫ sacrum ordi
natur officium. ad seipsum reuertēs
inclinat se ante altare. significat chri
sti exinanitionem qui inclinauit ce
los et descendit. cum se formam ser
ui accipiens exinaniuit. et cōsiderās
qꝫ sicut dicit Salomon. Justus in
principio sermonis accusator est sui
considerans etiaꝫ de illa prophetia
consolatione. Dixi confitebor et tu
re. etc. de peniten. di. i. dixi. de pecca
tis suis cum astantibus generaliter
psalmum illum premittens. ex insti
tutōne Celestini pape primi. rite ad
hoc conuenientem. Judica me deus
etc. ut discretus a gente non sancta
et ab homine liberatus iniquo. ad
altare dei dignus introeat. petit enī
liberari a temptatione. et illumina
ri a gratia. ut patet in ipso psalmo
petit etiam a deo ut det ei qꝫ offerat
scilicet filium suum. quem nisi ei da
ret prout abrahe dedit. non habe
ret quid offerret. Fit ergo confessio
ut purior sit et sine macula ingredi
atur. In qua notandum est quia nō
ut quidam minus prouide faciunt
in spetie ne cauterisentur cōscientie

auditorum . sed in genere confiten
da sunt peccata . quoniam ista con
fessio non est occulta sed manifesta.
¶ Et nota ꝙ cum in templo Salo
monis dedicato sacerdotes dicerēt
Confitemini domino quoniam bo
nus. qm̄ in seculuȝ misericordia ei⁹.
Nebula impleuit domum domini
⁊ obumbrauit facies sacerdotuȝ. ita
ꝙ se inuicem uidere non poterant.
⁊ ait Salomō. dixit dominus ꝙ ha
bitaret in nebula. dixit id est opere
demonstrauit . quoniam in monte
synai apparuit in nebula. israhel in
nube precessit. ⁊ ante moysen in ca
uerna positum transiuit in nebula.
¶ Percutimus autem pectus cum
peccata confitemur. exemplo publi
cani qui pectus suum percutiebat
dicens. Domine propitius esto mi
hi peccatori . In tonsione quidem
pectoris tria sunt. ictus. sonus. ⁊ ta
ctus. per que significantur tria que
sunt in uera penitentia necessaria. ui
delicet. cordis contritio. oris confes
sio. ⁊ operis satisfactio . quia in tri
bus peccamus. scilicet. corde. ore. et
opere . ¶ Deinde pro circumstanti
bus orat. indulgentiam peccatoruȝ
implorans. nam christus de secreto
patris in mundum ueniens , et de
utero uirginali procedens. patribus
suspiria multiplicātibus. pro nobis
passurus iherusaleȝ introiuit. in mor
tem se inclinauit. causam suam con
tra hominem dolosum ⁊ iniquum
deo cōmittens. et patri confessioneȝ
fecit dicens . Confitebor tibi pater
celi ⁊c. ipse quoqȝ nobis indulgens
ꝓprio corpore peccata nostra por
tauit . ¶ Bene pontifici facturo cō
fessionem subdiaconus manipulum
coram altari immittit. primo ad no
tandum ꝙ concessa temporalia ꝑ
manum alienam. puta subdiaconi
uel alterius . et non per propriam
recipere et administrare debet. Se
cundo ad designandum ꝙ non suf
ficit oris confessio. nisi et boni ope
ris fructus per manipulum signifi
catus sequatur. Tertio ut uidens se
inferioris misterij ornamento orna
ri . animo humilietur . ¶ Rursus
ideo pontifex post acceptam casu
lam et non ante manipulum recipit
quia christus cuius typum gerit nō
prius manipulos operum qui per
manipulum ipsum designantur ob
tulit. quam celestem haberet con
uersationem. que per casulam figu
ratur. prout in parte tertia sub dal
matica dictum est . ¶ Sacerdos ue
ro econtra ante indutam casulam
manipulum sumit. quoniam celestē
conuersationem adipisci nequit. ni
si prius sanctorum operum manipu
los portet . ¶ Ad hoc pōtifex post
ꝙ̄ ad altare peruenit manipulum re
cipit . ad notandum ꝙ tunc demū
bonorum operum effectiuuȝ premi
um percipiemus . cum ad eterni tri
bunal iudicis perueniemus . ¶ Sa
cerdos autem dum facit confessio
nem et etiaȝ sepe in misse, officio ma
nus iungit . que manuum iunctio
nes deuotionem significant. ⁊ quia
illa in aliquo est maior . ⁊ in aliquo
est minor. ideo certus manuum iun
ctionum non est numerus determi
natus . ¶ Rursus sacerdotis manu
um iunctio significat omniuȝ bono
rum a deo fluentium in ipso unita
tem ⁊ coniunctionem. et quia infini
ta bona infinitis ⁊ indeterminatis
modis possunt a deo procedere. iō
manuum iunctionis sacerdotis nu
merus determinatus non est . Incli
nationes uero sacerdotis in officio
misse secundum morem quarūdam
ecclesiarum sub certo numero pre
stringuntur . quoniam regulariter
octo uicibus profunde coram alta
ri. et tredecim uicibus mediocriter
super altare inclinat . octo ꝓfundas

inclinationes ante altare facit. ad referendas gratias ipsi christo de octo principalibus que egit ante suaꝫ immolationem. quam sacerdos in officio figurat altaris. Primum fuit admirabilis incarnatio. Secundum fuit discipulorum gratuita uocatio Tertium demonis in temptationibꝰ superatio. Quartum miraculorum operatio. Quintum infirmorum sanatio. Sextum mortuoruꝫ resuscitatio. Septimum omnium questionū ei ꝑpositarum per suam sapientiaꝫ determinatio. Octauuꝫ salutaris populorum instructio. ⁊ quecūqꝫ ante suu imolationem egit ad hec octo secundum Bernardū reduci uidentur ¶ Tredecim uero inclinatōnes mediocrit facit super altare. quia christus tredecim fecit in ara crucis. sumēdo aram crucis pro toto tempore sue passionis. quod incepit in hora captionis. Primum fuit iude proditoris discreta redargutio dicens. Juda osculo filium hominis trades Secundum fuit ipsius captionis sui prebitio dicens eis. Quem queritis qui responderunt. ihesum nazarenū quibus respondit. ego sum. Tertiuꝫ falsis testibus et regibus mansueta responsio. Quartum sputoruꝫ ⁊ uerboruꝫ sine murmuratione tolleratō Quintuꝫ in his que uidit ⁊ audiuit nulla sibi uel aliis data perturbatio Sextum discipuli cum ter negantis culpe condonatio. Alia uero septeꝫ enumerat ambrosius ab eo in ligno crucis facta dicens ¶ Actor pietatis in cruce pendens officia diuidebat. persecutionem apostolis. paceꝫ discipulis. corpus iudeis. spiritū patri. paranimphum uirgini. paradisum latroni. et infernum peccatori Oscula quoqꝫ sub certo numero fiunt. prout dicetur in quarta particula canonis.

¶ De incenso benedicendo. et in thuribulum mittendo Rica.

Post factam confessionem et datam absolutionem. pontifex uel sacerdos priusquaꝫ dicat. Deus tu cōuersus ⁊c. incensum cum benedictione in thuribulo apponit. representans ꝙ legalis sacerdos ferens sanguinem ⁊ carbones cum tymiamate in thuribulo orans ponebat. donec fumus eum obumbraret. ꝑut dictum est in prohemio huius partis. Per hoc etiam illud insinuans ꝙ angelus uenit et ante altare stetit. habens thuribulum aureum in manu sua. quod impleuit de igne altaris. ⁊ data sunt ei incensa multa. ut daret de orationibus sanctorum. ¶ Sane angelus ē christus. thuribulum aureū corpus immaculatum. altare ecclesia. ignis caritas. incensum oratio. secundum illud propheticuꝫ. Dirigatur oratō mea si. incē. in con. t. Uenit ergo angelus id est christus. qui stetit ante altare. id est in cōspectu ecclesie. habens thuribulum aureum. id ē corpus imaculatum. plenum igne. id ē caritate. ⁊ data sunt ei scilicet a fidelibus. incensa multa. id est oratiōes ut daret. id est representaret eas patri. de orationibus sanctorum. Et nota quia non dicit orationes. christus enim non omnes oratiōes exaudit. sed dicit de orationibus. ō illis uidelicet que pertinent ad salutem. Unde cum paulus ter dominuꝫ rogasset ut ab eo stimulum carnis auferret. respondit ei dominus. sufficit tibi gratia mea. nam uirtus in ī firmitate ꝑficitur. Episcopus ergo uel sacerdos thus in thuribulo apponit. quia christus oratōnes inspirat in animo. ut per ipsam offerat incensum in odorem suauitatis. sacerdos aūt minister incensū repñtat

episcopo . uel diaconus sacerdoti.
quia lex illud pretiosum thimiama
confecit. quod in odorez suauitatis
altissimo offerret. de quo dominus
subdit in Exo. xxx. c. Talem confec
tionem non facietis in usus uestros
quia sanctum est domino. ⁊ homo
quicūqꝫ fecerit simile ut odore illi⁹
perfruatur. peribit de populis suis
Et ex hoc uerbo fuerunt qui dice
rent. ꝙ si oblato thure ⁊ benedictō
super altare thuribulum ascendat
ab altari ad clericos uel laicos. tunc
aliud ibi thus sine benedictione ap
ponendum est. ⁊ omnibus tam cle
ricis qꝫ laicis offerendum. tanqꝫ illō
spectat ad latriam. istud ad duliam
melius tamen secundum spirituz qꝫ
secundum litteram intelligitur. naz
littera occidit. spiritus uiuificat. et
propter premissam etiam causam o
dor thuris benedicti non datur in
ecclesia sponso ⁊ sponse. Per concre
mationem uel consecrationem uero
thuris significatur ꝙ sacerdos ora
tionem feruentem ⁊ deuotam debz
habere. Thus enim uirtutem habz
ascendendi ex fumi leuitate. consoli
dandi ex sui qualitate. constringen
di ex glutinitate. confortandi ex aro
maticitate. sic oratio ascendit in dei
memoriam. animam consolidat q̄n
tum ad culpam preteritaz impetrā
do medelam. ⁊ constringit quo ad
cōmittendi licentiam. cōfortat quo
ad presentem impetrando tutelam.
de quo etiam dictum est sub titulo
de thurificatione. ¶ Nauicula ue
ro in qua incensum reponitur desig
nat ꝙ per orationem quam incensū
significat de huius mundi mari ma
gno ⁊ spatioso ad celestem patriaz
satagimus nauigare. Unde in prou.
Facta est quasi nauis institoris por
tans de longe panem suum. Potest
etiam dici ꝙ per thuribulum cor
hominis. per ignem feruor deuoti
onis. per incensum orationes. per
nauiculam ecclesia. in qua deuote
orationes offeruntur. que per ange
lum ad deum perferuntur signatur.
¶ Uascula quibus ignis recipitur
sunt filij qui corda patrum pietate
fluentia imitantur. et flammam ce
lestis sacrificij quam in proximorū
mentibus aspiciunt. in suis accende
re satagunt. ¶ Instrumenta uero
quibus ignis ad altare portatur.
sunt predicatores qui exemplis san
ctorum caritatis ignem portant. ⁊
in corda fidelium transferunt. que
corda patrum in filios conuertunt.
¶ Thuribulum autem quid signi
ficet. dicetur sub titulo de thurifi
catione.

¶ De osculo altaris et libri Rica.

POst immissum in thuribu
lo incensum sacerdos seu
episcopus dicto. deus tu
conuersus ⁊c. sacrum osculatur alta
re. ut notetur pacificatio cum iude
is. ⁊ ad designanduz ꝙ christus ad
nos ueniens sanctam sibi copulauit
ecclesiam. iuxta illud epitalamicū.
Osculetur me osculo oris sui. In os
culo siquidem os ori coniungitur.
⁊ in christo non solum humanitas ē
unita diuinitati. uerum etiam spon
sa copulata est sponso. iuxta illud ꝓ
pheticum ¶ Quasi sponsam decora
uit me corona. ⁊ quasi sponsam or
nauit me monilibus. ¶ Rursus q̄n
prophetalis uersus introitus a can
tore incipitur. sacerdos ad altare
ascendens illud osculatur. quia ꝓ
phetarum testimonio christus ue
nit in mundum ¶ et ad passionem
altaris. Quotiens autem in officio
misse osculetur altare. et in qua par
te eius oscula fiant. et quare mani
bus super illud depositis. ⁊ quare
signo crucis ī locis osculādis prius

impresso. dicetur sub quarta parti cula canonis. In hoc autem loco al tare significat populum iudaicum. Codex uero euangelij siue euange lium populum gentilem. qui per euangelium credidit. Ideo ergo epi scopus uel sacerdos euangelium et altare osculatur. quia christus utrisque dat pacem. quando lapis angularis factus fecit utraque unum. ¶ Potest etiam dici quod subdiaconus librum euangelij qui clausus portabatur of fert episcopo uel sacerdoti. Ille ue ro ad altare perueniens illum ape rit. ad insinuandum illud quod in apoca. describitur. Quia nemo dignus est aperire librum qui intus erat scri ptus. et foris sigillis septem signatus nisi leo de tribu iuda clauis dauid qui librum aperuit. et septem eius signacula soluit. per altare uero ec clesie signatur. iuxta illud Exo. Si altare lapideum feceris mihi. non edi ficabis illud de sectis lapidibus. per sectionem lapidum in altari diuisio nem fidelium reprobat ecclesia. ne uidelicet per errores et scismata di uidatur. Liber ergo aperitur cum episcopus ad altare peruenit. quo niam ubi christus primitiuam apo stolorum congregauit ecclesiam do cens et predicans scripture misteria reuelauit dicens. Uobis datum est nosse misterium regni dei. ceteris au tem in parabolis. Unde post resur rectionem aperuit illis sensum ut in telligerent scripturas. Recte igitur facit episcopus cum ipsemet aperit librum euangeliorum. licet et chri stus per ministros suos patefecerit misteria scripturarum. Libro uero aperto illum osculatur a parte sini stra. ad designandum quod predicato res reconciliauerunt et obtulerunt gen tes christo. quibus ipse per se non predicauit. licet et ipse per se pacem in euangelio predicauerit dicens.

pacem meam do uobis etc. Quia uero ipse etiam in cruce pendens pa cem fecit. ideo mox transiturus ad dextrum cornu altaris signat se sig no crucis. quia ait apostolus ad ephe sios. Christus pax nostra utraque fe cit unum. duos et diuersos parietes id est populos copulans. Post hoc codex euangelij super altare clau sus ponitur. quod quantum ad hoc significat iherusalem. prout sub euan gelio dicetur. ¶ Deinde romanus pontifex et etiam alij quidam conuer sus osculatur diaconum. ut ostendat pacem illam in aduentu christi ue nisse quam prophete promiserant. unde dauid. Orietur in diebus eius iusticia. et habundantia pacis do nec au. l. et alius propheta. pax erit in terra nostra cum uenerit. et ideo christo nascente uox intonuit ange lorum. et in ter. p. ho. bo. uo. Osculum enim quandoque pacem significat. p ut dicetur sub titulo de osculo pa cis. Diaconus uero statim se incli nans osculatur pectus eius ¶ desig nans quod inspiratione diuina prophe te pacem predixere futuram. Nam et Johannes super pectus domini re cumbens euangelij fluenta de ipso sacro dominici pectoris fonte pota uit. xciij. di. legimus. ¶ In nonnul lis uero ecclesijs episcopus primum osculatur ministros. postea altare. deinde euangelium. quoniam chri stus primum reconciliauit sibi apo stolos. postea iudeos. deinde genti les. ¶ In quibusdam etiam locis offert osculum pacis cantoribus. quasi retrorsum implens illud. pa cem meam do uobis pa. re. uo. Dat quidem presentibus. relinquit absen tibus. nec ante osculum pacis canto res dicunt gloria patri. quia fides trinitatis non ante claruit quam se do minus inclinauit. et nos reconcilia uit. Et trinitatem per apostolos

predicari mandauit. et ideo osculo
dato episcopus innuit eis ut dicant
Gloria.p.et fi.et.s.s. si.e. in prin.
Ecce quid cantor ānunciat.s.ꝙ cor
da patrum conuertantur in filios.
Abraham autem tres uidit et unuz
adorauit. Sic oportet nos filios ei⁹
credere trinitatem in unitate. Post
datam ergo pacem cantor dat sanc
te trinitati gloriam.q.d. referimus
gloriam deo patri ⁊ filio ⁊.s.s. quia
pacem quam prophetauit per sanc
tos suos prophetas nobis in nouis
simis temporibus dignatus est ostē
dere. quando uero dicit. sicut erat i
princi. diaconi ad altare procedunt
et iterum reuertuntur ad episcopuz
in quo figuratur ꝙ ideo apostoli se
morti tradiderunt. ut christi cor
pori adunarentur. prius autez stete
runt cum episcopo ante altare incli
nati. sed cum uersus ipse incipitur
se erigunt. quia chorus sanctorum
martirum ante nouissimam tribula
tionem in conualle lachrimaruz ma
net. postea uero martirio coronati
erecti stabunt liberati ⁊ securi ante
dominum semper. Osculo autez da
to rursus diaconi cū pontifice orāt
quasi dicāt. Domine doce nos ora
re. In quibusdam etiam ecclesijs di
aconi bini et bini latera altaris altrī
secus siue alternatim osculantur. eo
ꝙ dominus apostolos binos misit
ad predicanduz dicens eis. In quā
cunqꝫ domum intraueritis dicite.
pax huic domui. qui reuersi sunt
ad christum sicut diacones reuertā
tur ad episcopum.

De thurificatione Rica:

Post datum osculum epi
scopus seu sacerdos acci
piēs de manu diaconi thu
ribuluz sacrum incensat altare. quia
christus corpus assumēs de genere
prophetarum factus ex semine da
uid secundum carnem. suis orationi
bus fouet ecclesiam. secunduz quod
orat in euangelio. Pater sancte ego
pro eis rogo. ⁊ non pro eis tantum
sed pro illis qui credituri sunt per
uerbum eorum. Qz autem diacon⁹
postea thuribulum accipit ut incen
set episcopum uel sacerdotez. mora
liter instruit ꝙ si digne uolumus in
censum orationis offerre. thuribulū
incarnationis debemus tenere. nam
sine fide mediatoris homines deo
placere nō possunt. sed iuxta uerbuz
promissionis ipsius. si quid petierit
in oratione credentes accipient. per
thuribulum enim uerbum accipitur
incarnatum. nam sicut in thuribulo
pars superior ⁊ inferior trib⁹ cathe
nulis uniuntur. ita in christo tres
sunt uniones quibus diuinitas et
humanitas uniūtur. unio carnis ad
animam. unio diuinitatis ad carnez
⁊ unio diuinitatis ad animam. Qui
dam enim quartam unionem assig
nant. uidelicet diuinitatis ad cōpo
situm simul ex anima ⁊ carne. Unde
⁊ quedam thuribula quatuor cathe
nulas habent. de hoc etiaz thuribu
lo moyses inquit spetialiť ad aarō
Tolle thuribuluz de hausto igne de
altari mitte incensum desuper. Est
et alia in thuribulo consideratio. ꝑ
ut in titulo de access. pon. ad al. tac
tum est. Rursus igitur thurifica
to altari. episcopus uł sacerdos thu
rificatur. ad significandum ꝙ sicut
christus est altare ⁊ hostia. sic est
pontifex et sacerdos. cui est oratio
nis sacrificium offerendum. Quia
uero adoratur non solum inquantū
deus. sed etiam inquantum homo.
et ideo in quibusdam ecclesijs pon
tifice thurificato. altare a diacono
circum circa thurificatur. Unde ps.
Circūdabo altare tuum domie.
Sane thuribulum autem significat

sapientiam. quia omnes thesauri sapientie et scientie dei in ea fuerunt absconditi. Unde stetit angelus iuxta altare ha. tbu. au. in ma. sua. id est christus resurgens carnem habuit in potestate. Argenteus significat christi carnem ab omni labe mundaz et mundicia renitentem. Cupreum fragilem et mortalem. ferreum resurgentis fortitudinem. si quatuor habet cathenulas demonstrat eam ex quatuor elementis constare. uel quatuor uirtutibus. scilicet iusticia. prudentia. fortitudine. et temperantia decorari. Quinta que partes diuidit animam designat. que se in morte a carne in illo triduo separauit. Si uero tres habet cathenulas. figurat aiam carnem et uerbum in una conuenire persona. Quarta que partes separat potestas est qua animam suam ponsuit pro ouibus suis. Si una tantuz cathenula sustentatur. designat quod solus de uirgine generatur. quodque solus est inter mortuos liber. Circulus cui hec omnia inectuntur est deitas. que nullo termino clauditur. a qua hec omnia cōtinentur et operantur. preter iusticiaz etiam rationem ob hoc incensatur altare. ut omnis ab eo nequitia demonū ppellatur. Fumus enim incensi ualere creditur ad demones effugandos. unde cum thobias interrogasset angelū quot remedia haberent ex que de pisce iusserat obseruari. respōdit. cordis eius particulaz si super carbones ponas. fumus eius omne demoniorum genus extricat. ¶ Sother papa. xxj. distin. sacratas. statuit ne moniales incensuz circa altaria ferant.

¶ Qualiter episcopus uel sacerdos et ministri ad altare stare debent.

Purificatione peracta episcopus uel sacerdos ad dexteram altaris partez se transfert. ibi una cum ministris plane officium et kyrieleison dicens. qui transitus de medio altaris in dexteram partem significat christi transitum de passione per resurrectionez ad uitam eternam. Item a leua transiens in dexteram imitatur christum ingredientem mundum. leuam enim tetigit christus quando temporalē assumpsit uitam. Ad dexteram iuit quando carnem assumptam ad dexteraz dei eleuauit. ¶ Rursus per hoc quod accedens ad altare prius dexteram illius partem petit. innuit quod emanuel in lege promissus prius uenit ad iudeos quam ad gentes. Iudei enim tūc propter legem in dextera parte fuerunt. gentes uero quasi in sinistra. quia idola colebant. Sacerdos ergo sacris uestibus ornatus christuz carne nostre humanitatis uestitum significat. ueniens ad altare christum de celis uenisse ad populum ut eum saluaret designat. Deinde in dexteram transiens designat quod christus in mundum ueniens uenit ad iudeos. de quibus uoluit nasci. Beata enim maria iudea fuit. de hoc tamen situ dicetur sub titulo de mutatiōe sacerdotis et oratione. Et nota quod licet domino pape celebranti uel missam audienti legatur a capellanis suis introitus et kyrieleison. et gloria in excelsis. et credo. et sanctus. et agnus. non tamen graduale uel alleluia. uel tractus. uel offertorium. uel postcommunio. pro eo quod illa instructoria sunt et introductoria. quibus ipse non eget. ¶ Illud autem notandum est quod sacerdos stat erectus ante altare. ad notandum quod christus uenit suos regere invincibili doctrina. et respicit uersus orientez. quia christus nō suam sed patris uoluntatez quesiuit. nec respicit

retrorsum. tum quia christus semp faciem patris intuetur. iuxta illud. Scio unde uenio et quo uado. tum quia nemo mittens manum ad aratrum ꝛ respiciens retro. a. est. r. dei. extra de uoto. magne. immo ad populum dorsum uertit. representans quod dominus ait ad moysen. Uidebis posteriora mea. faciem autez uidere non poteris. Exodi. xxxiij. c. Episcopi tamē ꝛ superiores celebrātes non ante altare sed remoti ab illo ad dextrum eius latus usqꝫ post dictum offertorium manent. quod fit primo ad representandum ꝙ ex latere christi qui per altare significatur. initium nostre redemptōnis fuit. Secundo fit hoc non soluz ad maiorem solemnitatem. ut per hoc a minoribus sacerdotibus decernātur. uerum etiam fit hoc quia ipse in missa non solum representat christi dignitatem et excellentiam ante eius oblationem. uerum etiam humilitatem et obedientiam in ipsa sui oblatione ꝛ consecratione. siquidem christus quantum ad sui dignitatez est patri equalis. ꝛ sedet a dextris dei patris. prout in simbolo legitur. quod representat prelatus stans ante oblationem ad dextrum latus altaris. In sui uero oblatōne christus pro nobis factus est hostia Et ideo prelatus eius uices gerens extunc ipsi altari quod aram crucis insinuat. debet totaliter inherere. Tertio quoniam prelatorum actus esse debent subditis ad doctrinam Ideo usqꝫ tunc manet ab altari separatus. ꝛ extunc manus lauandum ꝛ thurificandum et sacrificandum ad altare accedit. ut ostendat quecunqꝫ in missa precedunt solemnitates ꝛ laudes esse. de cōse. di. ij. panis ē. sed tūc deinde ad essētialia seu substātialia pagenda accedit. Quarto in hoc rep̄sentat ꝙ legalis pontifex intrans in sancta sanctorum carbones ferebat et sanguinem. prout tactum est in prohemio huius partis Quinto fit hoc ad representandum quod ait propheta. Dixit dominus domino meo. sede a dextris meis. donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Sacerdos quidem christum representans sedet a dextris altaris deum patrem in hoc loco signantis. donec ad consecrandum hostiam accedat. per quaz fracta sunt tartara. et inimici demones deuicti. ꝛ quasi scabellum pedum positi. Ministri uero scilicet diaconus ꝛ subdiaconus retro illum ad altare stant. qui tamen in ueniendo precesserunt. signantes martires q̇ in ueteri testamento fuerunt. et tamen post domini natiuitatez digne coronantur. et ad quamcunqꝫ altaris partem ille transierit. ipsum retro stantes sequuntur. ut ostendāt impletum esse quod dominus ammonuit dicens. Qui mihi ministrat me sequatur. ꝛ ubi ego suz ꝛc. Intendentes semper atqꝫ solicite in illum ad notandum ꝙ fideles quāuis adhuc in hac uita positi. tamen eternitati christi semper intendunt.

In quibusdaz etiam ecclesijs illo se uertente ad populum illi similiter se uertunt. et illo se conuertente ad altare se similiter conuertunt. Nam christus ab oratione ad predicationem. aliquando uero econuerso duz uiueret se conuertit. quod designat uersio ad populū. ꝛ cōuersio ad altare. In quo quidem imitandus est a p̄dicatorib᷒. qui p ministros ipsos congrue designantur. ¶ Anacletus papa. ꝟ cōse. di. i. episcopus. statuit ꝙ ep̄us deo sacrificans secum testes habeat diaconos. qui oculi eius dicunt. ꝛ subdiaconos reliquosqꝫ ministros. q̇ sacris iduti uestib᷒ ī frōte id ē an̄ ꝛ a tergo. ꝛ p̄sbit a regiōe. i.

a parte dextra leuaq; cõtrito corde et humiliato spiritu ac prono stent uultu custodientes eum a maliuolis hominibus. ⁊ consensum prestantes sacrificio. ⁊ secundum lucium papã de consecra. di. i. iubemus. eum nõ deserant. quia propter maliuolos oportet illum habere bonum testimonium ab his qui foris sunt. Statutum est etiam ut celebrans missaz habeat a tergo uicini solaminis adiutorem. prout dictum est in phemio huius partis. ⁊ ideo in qbusdã ecclesijs aliqui diaconi stant post episcopum quasi orantes ut eum sequantur usq; ad mortem. ⁊ cum eo transeant ad uitam eternam. Maior tamen pars in dextera parte moratr altaris. ⁊ minor in sinistra. qz utrunq; petit ecclesia. scilicet ⁊ temporalẽ benedictionem ⁊ eternam. ut sic ibi transeamus per bona temporalia. ut non amittamus eterna. ¶ Ceterum dicti ministri retro stantes inclinati ante facies suas usq; ad finez dominice orationis perseuerant. significantes illos apostolos qui i passione domini magna tribulatiõe oppressi non audebant se erigere ut christi discipulos se esse confiterentr Stabant tamen in facie fidei. sed postea eriguntur sicut dicetur sub .xi. particula canonis. super uerbo. Nobis quoq;. Signantes etiam choruz sanctorum martirum in conualle lacrimaruz. ante nouissimam contribulationem manentium. postea erigunt. quia illi qui postea martirio coronati stant erecti id est ab omni tribulatione liberati. Ad hoc stantes facie inclinati signant mulieres que de cenaculo ad monumentum uultib9 declinatis currebant i christi amore ardentes. ¶ Sane sacerdos minister inter moras puluinar molle missali supponit. ad notandũ q; deuotum ⁊ molle cor ⁊ q; facile diuinaz impressionez recipiat suppõi debet iugo domini et celestium preceptorum. iuxta illud sapientis. Suscipiat uerba mea cor tuum ⁊c. ut i Exo. Spiritus domini requiescat. De hoc etiam sub euangelio dicetur.

¶ De kyrieleison Rica.

TRanslato in dexteram altaris partem episcopo seu sacerdote. deinde quia tẽpus plenitudinis et annus benignitatis aduenit. sicut predictum fuit a psalmista. Tu exurgens domine misereberis syon. quia uenit tẽpus miserendi eius. Congrue chorus laudat et inuocat trinitatem triplicando kyrieleison. Ideo autez post introitum dicitur kyrieleison. quia ante omnem orationem sacerdotuz necesse est misericordiam domini implorare. siquidez kyrieleison grece interpretatur. domine miserere. nam kyrie sonat domine. leison miserere. et inde xpeleison. id est christe miserere. uel kyrie christe. eleydeus. eya miserere. son nobis. deinde kyrieleison. id est o christe deus miserere nobis. unde propheta. Miserere nobis te eniz expectamus. Dicitur autem nouies. primo ut ordo decimus ex hominibus reparatus nouem associetur ordinibus angelorum. Secundo ut ecclesia puenia(t) ad societatem nouem ordinum angelorum. Tertio contra nouem genera peccatorum. Est eniz peccatum originale ueniale ⁊ mortale. ¶ Item peccatum cogitationis. locutionis. et perpetrationis. ¶ Item peccatum fragilitatis. simplicitatis. et malignitatis. fragilitatis per impotentiam. Simplicitatis per ignorantiam. Malignitatis per inuidiam. Hoc est peccatum in patrem. peccatũ in filium. peccatũ

in spiritum sanctuz. Adhuc ideo di
citur ter ad patrem. Kyrieleison. ad
filium xpeleison. et ter ad spiritum
sanctum. Kyrieleison. sed ad patrem
⁊ spiritum sanctum sub eodem tan
tum uocabulo. quia pater ⁊ spiritus
sanctus sunt eiusdem tantuz nature
Ad filium uero sub alio. quia filius
⁊ si sit eiusdem nature cum illis. est
tamen et alterius. ut gemine gigas
substantie. propterea ideo dicit ter
quantum ad patrem. ter quantum
ad filium. ter quantum ad spiritum
sanctum. ut notetur pater in filio. ⁊
filius in patre. ⁊ spiritus sanctus in
utroqꝫ. De hoc dicetur in quinta p
te sub titulo de prims. sed in medio
mutatur kyrie in xpe. ut notetur du
as esse naturas i christo. ¶ Rursus
Kyrieleison ter triplicatuz. significat
preces patrum ueteris testamenti
multiplicatas ad hoc ut gratia sum
me trinitatis per aduentum christi
eos consociaret nouem agminibus
angelorum. ¶ Est autem magna ũ
borum istorum efficatia. Legit' eni
ꝙ cum beatus basilicus Kyrieleison
clamasset. porte ticine siue papieñ
ecclesie sunt aperte. Rursus cum be
atus gemimianus kyrieleison clama
ret. quandoqꝫ reges conuersi dicun
tur in fugam. unde forte significat
aliud ꝙ̃ domine miserere. qd tamen
nos ignoramus. ¶ In quibusdam
ecclesijs statim post ultimuz kyrie
leison subiciunt ymas. quod uerbuz
grecum sonat latine nobis. ⁊ sensus
est Kyrieleison. ymas id ẽ potentia di
uina miserere nobis. ⁊ beatus Gre.
instituit Kyrieleison nonies. et a cle
ro tantum publice in missa cantari.
quod prius apd grecos simul a cle
ro ⁊ populo cantabat'. Siluester ue
ro papa illud de grecis assumpsit.

¶ De gloria in excelsis Rica.

Dicto Kyrieleison mox sa
cerdos uel pontifex ex in
stitutione thelesphori pa
pe inchoat ymnum Gloria in excel
sis deo. quem angeli auditi sunt de
cantare. sicut legitur in euangelio lu
ce. Qui angelorum ymnus phibet
testimonium temporale christi nati
uitati. Sane sacerdos primus ⁊ so
lus illum inchoando prenuntiat. q
angelum magni concilij representat
Nam ortum saluatoris solus ange
lus cuius personaz ipse gerit primo
nũtiauit. unde Luce. ij. Ecce euange
lizo uobis gaudium magnuz quod
erit omni populo. quia hodie nat'
est ⁊c. Et illum inchoando stat ante
medium altaris. in hoc cõmemorãs
ꝙ dum medium silentium tenerent
omnia. natus est in medio id est p
omnibus messias quem prophete p
dixerant. representans etiaz quia an
gelus christi natiuitatem pastorib'
ãnuntians stetit in medio eorum. ⁊
incipiẽs eleuat manus propter cau
sas scriptas in sequenti titulo ad fi
nem. ¶ Item incipiens uertit se ad
orientem. tum quia ad orientem do
minum adorare solemus. Tertio in
choans stat ante medium altaris.
ad notandum ꝙ christus mediator
fuit inter nos et deum .x. di. quoni
am. per cuius mediationem deo pa
cificati sumus. Chorus uero conci
nendo respondens gerit personam
multitudinis. de qua in euangelio
sequit'. Subito facta est cuz angelo
multitudo ce. mi. lau. de. ⁊ di. glia i
altissimis deo. ⁊ in. t. p. h. bo. uo. de
consec. di. i. nocte. ymnus autez iste
non tantũ est angelorũ. sed etiaz ho
minũ congratulantiũ. ex eo ꝙ muli
er illa q̃ dragmam pdiderat decimã
iam lucernam accenderat ut drag
mam perditam inueniret. ⁊ pastor
dimissis nonagintanouem ouibus
in deserto iam uenerat ut quereret

centesimam ouem amissaȝ. Ante natiuitatem enim christi tres erant miniciarum parietes. primus inter christum ⁊ homines. secundus inter angelum et homines. tertius inter hominem ⁊ hominem. Homo nanq per inobedientiam creatorem offenderat. et per suum casum restaurationem angelorum impedierat. atq per uarios ritus se ab homine separauerat. Judeus nanq cerimonias excolebat. gentilis ydolatriam exercebat. sed ueniens pax nostra fecit utraq unum. ⁊ huiusmodi parietes destruxit. Abstulit enim peccatum ⁊ reconciliauit hominem deo. reparauit casum. ⁊ reconciliauit hominē angelo. destruxit ritus ⁊ reconciliauit hominem homini. Restaurauit ergo secundum apostolum Ephe. i. que in celis ⁊ que in terris sunt. et ob hoc illa celestia militie multitudo psallebat. gloria in excelsis deo. id ē in āgelis qui nunq peccauerūt nec discordiaȝ cum deo habuerunt. ⁊ in terra pax a christo facta hominibus. uidelicet iudeis ⁊ gentilibus bone uoluntatis. qui usq ad christi natiuitatem propter peccata sua cū deo ⁊ cum angelis discordiaȝ habuerunt. Hinc etiam est q angelus loquitur ⁊ congaudet pastoribus. qa pax est inter angelos ⁊ homines reformata. nascitur deus homo. quia pax est inter deum ⁊ hominē restaurata. nascitur in presepio bouis et asini. quia pax inter homines ⁊ homines reparat. per bouem enim iudaicus. per asinuȝ gentilis populus figuratur. secundum illud. Non arabis in boue ⁊ asino. iudeo scilicet et gentili. xvi. q. vij. in noua. ⁊ iterum. Cognouit bos possessorem suum. et asinus presepe domi sui. ideo ergo canitur ymnus iste. quia quem uenerantur angeli in celis. homines uenerantur in terris. per hoc quod dicitur. gloria in excelsis ⁊c. repsentatur mesticia antiquorum patrum ex tedio expectandi incarnationem domini. Isa. xxvij. Expectate deum ⁊c. et ideo etiam cantatur alleluia. quia habebant spem liberationis. unde ps. Sperauerūt ⁊ liberasti eos ¶ In hoc quoq ymno notat spes ecclesie. que cum angelis sperat se canere. unde iam illorum canticum assumit. Sequitur. laudamus te. scilicet inenarrabilia opera tua predicando. que uerba et sequentia a beato hilario pictauieñ. asseruntur apposita fuisse. ⁊ precedentia soluȝ antiquitus dicebantur in missa. Innocen. tamen tertius dixit illa a thelesphoro papa addita fore. Alij uero a simaco papa. ¶ Simacus papa constituit tam in dominico die q in natalicijs martirum. gloria in excelsis ad missam cantari. quia sanctorum per dominicam resurrectionem gloria angelorum societas esse recolitur ¶ Cantatur etiam in festis apostolorum et confessoruȝ. in quorum honorem quecunq ecclesia dedicata est. et generaliter in festis que nobis celestem solemnitatem representant. In diebus uero luctus et ieiuniorum non dicitur preterq in duobus sabbatis spiritualibus ministerijs adornatis. iuxta illud. Cantate domino canticum nouum prout dictum est in prohemio huius partis. dictus quoq thelesphorus papa precepit illum cantari ad missam nocturnam natalis domini quam ⁊ ipse instituit. Quidam dicunt non esse cantandum in missa nisi in horam tertiam. quia tunc spiritus sanctus super apostolos descendit. et eos gloria et exultatione repleuit. ¶ Innocen. tertius statuit ut quando in diebus profestis celebratur in honorem beate uirginis uel spiritus sancti. uel sancte crucis

nec ymnus angelicus nec simbolum dicatur. nec etiam te deum laudamus in laudibus matutinis. In aduentu uero uel in septuagesima non canitur. prout ibi in septima parte et sub titulo de septem diebus post pascha dicetur. Episcopus tamen bethlemitanus ex abusu omni die et omni missa et pro defunctis gloria in excelsis decantat. pro eo quod ymnus ille Luca testante. primo in bethlemitana regione cantatus est.

De salutatione ad populum.

Angelico ymno finito sacerdos ad populum se uoluens illum salutat dicens. Dominus uobiscum. quod sumptum est de libro Ruth. ij. Sic enim legitur Booz salutasse messores suos. et propheta in paralipomenon assa regem et qui cum eo erant. et salutans gedeonem dixit. dominus tecum. Booz quidem figuram salutatoris expressit qui ruth moabitidem duxit uxorem et hec salutatio significat salutationem quam christus fecit apostolis post resurrectionem. De quo in quinta parte sub titulo de prima dicetur. In omnibus ergo misse orationibus sacerdos premittit. dominus uobiscum nisi in orationibus que precedunt prophetias. uel etiam orationes super populum in quadragesima. et nisi in orationibus que imediate sequuntur post primam orationem. et in illis que dicuntur in parasceue. sed tunc missa non dicitur licet sacerdos comunicet. Cum enim per dictam salutationem optetur dominum esse cum populo. qui est in eo per spiritum gratie septiformis. ideo ecclesia ordinauit septies tantum in missa populum salutari. ut iam dicetur. Ideoque in premissis orationibus tantum dicitur. premittitur tamen alia exhortatio ad humiliationem. per flectamus genua uel per humiliate capita uestra deo quia oratio que facienda est cum ieiunio ad malignum spiritum eiciendum. tunc demum ualet si cum humilitate fiat. ¶ Rursus in diebus ieiuniorum representat ecclesia tempus babilonice captiuitatis. Merito ergo sacerdos tunc populum utpote absentem non salutat. nec se ad illum conuertit. sed absolute incipiens. Oremus insinuat pro illo fore orandum. et quia oratio debet fieri cum effectu. mox subicitur flectamus genua. uel humiliate capita uestra deo. representat etiam tempus dominice passionis quod precipue post cenam cum discipulis factam incepit. Quia ergo tempore illo dominus discipulos non salutauit. sed eos ad orandum pluries excitauit. ideo sacerdos tunc populum non salutat. sed ei orare insinuat. sed et quia tempore illo christus in oratione genua flexit. deo mox ad genua flectenda inuitat. Dicit autem flectamus genua. in persona uniuersitatis omnium fidelium. quasi omnium sindicus seipsum includens. et ideo loquitur in prima persona excitans se et omnes ad orandum humiliter et deuote. sed mox subicit leuate. in persona alterius. scilicet christi. cuius typum gerit in officio misse. et tunc loquitur in secunda persona et in dissimili cantu. quasi ipse christus dicat. Surgite quoniam uestram humilitatem et deuotionem uideo. et tunc uice omnium sequitur sine orat. Quid significent collecte que dicuntur post flectamus et post humiliate dicetur in quarta parte sub quarta feria in capite ieiuniorum. Alijs uero diebus et temporibus exultationis et plenitudinis. quod precipue fuit post christi resurrectionem representat. et tunc sacerdos populum salutat. representans ut premissum est

ꝙ dominus post resurrectionē disci
pulos salutauit. ¶ Sacerdos ergo
oratōnibus premittit. dominus uo
biscum. ut populum reddat atten
tum ꝙ mens eius ad deum dirigat
⁊ ei per intentionem sedulam coniū
gat. et est sensus dominus uobiscū
id ē in uobis maneat. ⁊ uos premio
uite eterne remuneret. ⁊ petitionibꝰ
uestris effectum tribuat. seu gratiaꝫ
dei impetretis perseuerātes in illa.
Chorus uero ⁊ populus respondēt
et cum spiritu tuo. quod sumptum
est ex epistola secunda ad thimo. ul
timo ubi dicitur. Dominus ihesus
christus cuꝫ spiritu tuo. huiusmodi
etenim mutue salutationes notant
ꝙ sacerdotis et populi unus debet
esse affectus. ⁊ est sensus. tu pro no
bis facturus es preces ad dominuꝫ.
et quia dominus deus preces illas
tantum approbat ⁊ exaudit que ex
bono corde procedunt. oramus et
nos similiter pro te. ut ille sine quo
nullum est bonum sit cum spiritu
tuo. ut qui tecum est in ore. sit et in
corde. ⁊ in te maneat. et secundum
hoc cessat hesitatio querentiuꝫ. q̄re
populus respondet. ⁊ cū spiritu tuo
cuꝫ sacerdos dicendo dominus uo
biscum optauerit dominum esse cū
illis non solum in spiritu. uerum eti
am in corpore. nam ⁊ idipsuꝫ popu
lus per hanc responsioneꝫ optat. ut
premissum est. potest etiam dici ꝙ
in hac responsiōe populus se refert
solum ad actionem immolationis.
ad quam sacerdos procedit. in qua
totaliter per spiritum eleuatus ⁊ ab
omni terrenitate prorsus abstractus
esse debet. ¶ Postq̄ȝ uero chorus
respondit ipse se ad altare reuoluit
scilicꝫ ad orientem. ut dicetur in pro
hemio quinte partis. ⁊ quasi paruꝫ
de sua bonitate cōfidens uniuersalē
ad se colligit ecc̄liam dicens q̄si om
niū sindicus. oremus. q̄si dicat orate
omnes simul mecuꝫ. ut quod postu
lamus citius impetremus. quoniaꝫ
impossibile est multitudinem nō ex
audiri. ⁊ sic orationem dicit. dicēdo
ergo oremus hortatur alios ad orā
duꝫ. quia ⁊ ipse christus monuit di
scipulos orare dicens. Orate ne itre
tis in temptationem. ⁊ postea orat
quia et postea christus orauit. ipse
enim fecit ⁊ docuit. Qꝫ autem dicit
oremus. ab antiquis habeamus qui
premisso oremus subiungebant cō
muniter orationem. Dicit autēꝫ ore
mus stans ante mediuꝫ altaris. pro
pter rationes positas in principio ꝑ
cedentis tituli. Oratio autem quam
dicit significat indulgentiam quam
dominus repromisit. ⁊ deinde trāsit
ad dexteram parteꝫ altaris. ut dice
tur sub sequenti titulo. ¶ Oratiōe
finita chorus respōdet amen. quod
est hebraicum uerbum. q. d. fiat no
bis sicut orasti. seu feliciter acta sit
oratio tua. ⁊ est sumptum amen ex
apoca. Johan. Ambrosius exponit
amen. id est uerum est quod sermo
sonat affectus sentiat. de consec. di.
ij. reuera. in fine. xxxviij. di. sedulo.
iij. q. v. ⁊ hoc autem. Quandoq̄ȝ po
nitur pro uere. ut ibi. amen amen di
co uobis. extra de iureiurā. ⁊ si chri
stus. prout sub titulo de oratione
dicetur. Et nota ꝙ premissa saluta
tio. scilicꝫ dominus uobiscuꝫ. ad mi
nores ⁊ imperfectos ad simplices ꝑ
tinet sacerdotes. Episcopus uł eius
superior qui perfectus esse debet. ⁊
expressam christi humilitatem gerit
ut se uicarium christi ostendat. ora
turus prima uice utit̄ uerbo domi
ni dicentis. Joh. xx. pax uobis. que
fuit prima uox domini ad discipu
los quando eis post resurrectioneꝫ
apparuit q̄si dicens. In ꝑsenti detur
uobis pax pectoris. ⁊ in futuro pax
eternitatis. De utraq̄ȝ Jo. xiiij. paceꝫ
relinquo uobis. pacē meā do uobis

Hoc etiam uerbo usus est dispensa
tor Joseph ad fratres eius. postea
uero ad instar ceterorum sacerdotū
dicit. dominus uobiscum. ut se esse
unuz ex ipsis ostēdat. xcv. dis. olim.
et. c. se. in fine. Et est aduertenduz ꝙ
tunc demum pax uobis dicitur. qñ
gloria in excelsis cantatur. et hoc iō
ut correspondeat ei quod ibi dicit
⁊ in terra pax hominibus ⁊c. preter
ea hec salutatio a christo tempore
gaudij ⁊ leticie. scilicet resurrectiōis
ad discipulos facta. illi cantico leti
cie respondere debet. ¶ Sunt etiaz
qui dicunt ꝙ pontifex solēniter cele
brans in diebus quibus gloria in ex
celsis dicitur. representat christum
post resurrectionem seu resurrectio
nis gaudium. quo tempore sepe di
cta salutatione ad discipulos usus ē
Ideoq₃ christum imitando ꝑmissis
diebus hoc dicat. In missis uero q̄s
alijs diebus uel temporibus dicit.
uel etiam que ab inferioribus dicū
tur. christi passio figuratur. ⁊ planc
tus atq₃ afflictio conformatur. ⁊ iō
in illis pax uobis nō dicitur. ne gau
dium cum dolore misceatur. ¶ Po
test etiam dici ꝙ per christuz facta
est pax inter deum ⁊ hominem. ⁊ in
ter angelos ⁊ homines. quod mani
festauit angelus quando in christi
natiuitate cantauit. Gloria in excel
sis deo. ⁊ in terra pax hominibus bo
ne uoluntatis. Pacem uero inter de
um ⁊ homines manifestauit christ⁹
quando post resurrectionem dicit
apostolis. pax uobis. hec representā
tur in missa primum per quemlibet
sacerdotem qui potest cantare glo
ria in excelsis. angelum representans
Secundum per episcopuz qui solus
dicit pax uobis. representans chri
stū qui in persona ecclesie dixit apo
stolis. pax uobis. utrūq₃ autez dicit
episcopus solemniter celebrans. q̄a
utrūq₃. scilicet christum ⁊ angelum
representat. Ipse enim spetialior est
christi uicarius q̄₃ simplex sacerdos
ideoq₃ cum obmittit officiuz angeli
scilicet temporibus quibus cantica
leticie subticentur. scilicz. te deū lau
damus. ⁊ gloria ī excelsis. obmittit
similiter ⁊ hoc officium christi non
dicens. pax uobis. sed dominus uo
biscum. sicut simplex sacerdos. non
enim per episcopum qui represētat
christum ⁊ angelum una pax sine al
tera nuntiatur. Idem etiam est i ite
missa est. quod non dicunt nisi glo
ria in excelsis dicatur. ¶ Sane dia
conus non dicit. dominus uobiscuz
per horas. eo ꝙ non ita gerit typuz
christi qui per Booz hac salutatiōe
usus est sicut sacerdos qui ea in per
sona christi utitur. legens tamē euā
gelium hoc dicit. quia tūc utitur of
ficio predicatoris. ⁊ ꝓnuntiat doc
trinam ab ipso christo immediate
prolatam. ⁊ etiam cereum paschalē
benedicens. qui tunc christi resurre
ctionem representat. Sunt tamen q̄
dam qui dicunt ꝙ in diuinis offici
is que dicere tenetur licite posset hoc
dicere cum ꝓhibitus non legatur. q̄
bus generalis usus ecclesie contradi
cit. ut se inferiores sacerdotibus co
gnoscant. ¶ Notandum autem est
ꝙ septem uicibus populus salutatur
in missa. quatenus exclusis septez ui
cijs capitalibus suscipiat gratiam se
ptiformem. Misterium enim misse
ad septem dona spiritus sancti refer
tur. Primo in ipso misse exordio an̄
collectam. Secundo ante euangeliū
Tertio post euāgeliū siue dicto sim
bolo. scilicz ante offertorium. Quar
to ante prefationez. cum dicit sacer
dos. Per omnia secula seculorum. et
consequenter. dominus uobiscum.
Quinto ante pacis osculuz cū dicit.
pax domini sit semper uobiscū. Sex
to ante primam post cōmunionem.
Septio finita finali postcōmuniōe

uel oratione. In prima salutatione
spiritus sapientie intelligitur. quia
sapientia intrauit in hunc mundum
ut saluaret nos. In secunda spiritus
intellectus. ideo enim predicauit ut
doceret nos. In tertia spiritus consi
lij. hoc enim secreto dei consilio se
passioni obtulit. ut redimeret nos.
In quarta spiritus fortitudinis. q̇a
pendens in cruce diabolū expugna
uit. ut redimeret nos. In quinta spi
ritus scientie. quia resurgens disci
pulos salutauit ꝛ eis sensum aperu
it. ut erudirent nos. In sexta spirit⁹
pietatis. quia sola pietate humanā
naturam super astra leuauit. ut exal
taret nos. In septima spiritus timo
ris quia angeli timebunt cum uene
rit ad iudiciū. ut glorificet nos. Ce
terum in qualibet salutatione muta
tur officium misse. ꝛ de uno officio
ad aliud transitur. quare merito sa
lutatio premittitur. cum enī ad ope
rarios nouiter ingredimur eos salu
tare solemus. ꝛ secundum hoc. viij.
officia sunt in missa. ¶ Rursus salu
tatur etiam in octaua ut quidā uo
lunt. scilicꝫ post offertorium ante se
cretellam. nam uoluens se ad popu
lum dicturus. orate fratres ꝛc. debꝫ
dicere sub silentio. domin⁹ uobiscū
uerum licet eis quos salutamus faci
em regulariter representemus. tamē
in quinqꝫ dūtaxat ex premissis salu
tationibus sacerdos ad populū se
conuertit. nam in illa salutatione q̄
fit ante euangelium se non cōuertit.
quia iam intentus est ad uerba dei
ānuntianda. nec etiam in illa que fit
ante prefationem. quia iam intētus
est ad sacrificium altaris tractandū
Nec etiam in illa que fit ante pacis
osculū. q: iam tenet corpus christi
in manibus ꝛ cor habet sursum ad
deū. ꝛ omnino itentus est ad reuerē
ter illud tractandū. Nemo enī mit
tens manū ad aratrum ꝛ respiciens
retro aptus est regno dei. ex̄. de no
to. magne. ¶ Ceterū quins ad po
pulum cum dn̄s uobiscum facta cō
uersio. significat quinqꝫ apparitiōes
quas christus fecit discipulis suis ī
die resurrectionis. prima fuit marie
magdalene. Joh. xx. ꝛ marci ulti. Se
cunda eidē ꝛ alijs mulieribus redē
untibus de sepulchro. quādo dixit
eis. auete. Math. ulti. Tertia petro.
Quarta duobus discipulis euntib⁹
in emaus. Quinta in domo decē di
scipulis absente thoma. Jo. xx. Sed
quia altera illarum manifesta nō fu
it. quando uidelicꝫ primo apparuit
marie magdalene. Uel secundū ali
os quando apparuit petro. q: nesci
tur quando ꝛ ubi. ideo sacerdos an̄
secretellam dicturus. orate fratres.
predicit sub silentio. dn̄s uobiscum
sed patenter dicit. orate ꝛc. quia pa
tenter dixit apostolis. Orate ne itre
tis in temptationem. Fuerunt etiam
ꝛ alie apparitōnes. de quibus nil ad
presens. Non est etiam obmittēdū
ꝙ sacerdos semꝑ uoluerit se ad po
pulum a dextera. ꝛ ꝑ eandem se ad
altare reuoluit. q̄si ipso facto dicēs.
Dextera dn̄i fecit uirtutē. de. do. ex.
m. dex. d. f. u. Secundo ad designan
dū ꝙ in sepulchro dn̄ico angelus a
dextris sedebat. Tertio ut sacerdos
ꝑ hoc innuat se rectam ꝛ attentam
habere intentionem ꝓ se ꝛ populo
ad celestem patriam. que ꝑ dexterā
significatur. iuxta illud in canticis.
Dextera illius āplexabit̄ me. Quar
to quia uersus salutando populum
ꝛ cōuersus dicendo. oremus. horta
tur tam se q̄ꝫ populum ad orandū
ꝛ oratio debet fieri ꝓ eternis. que ꝑ
dexteram significatur. Unde christ⁹
sedere dicitur ad dexteram patris
merito a parte dextera fit utrumqꝫ.
Gerit quippe sacerdos typum chri
sti qui perfectus est in salutationi
bus et orationibus q̄ a dextera fiūt

Ueruntamen postq̃ dicit. Orate pro me fratres ꝛc. se reuoluit a sinistra. iuxta illud ps̄. Circuiui ꝛ immolaui in tabernaculo eius ho.uo. ꝛc. Pre parans enim se ad imolanduȝ quen dam circuitum facit. se igitur conuer tit tunc ad sinistram que imperfec tior ꝛ infirmior est. ad notanduȝ im perfectionem cuiuslibet sacerdotis preter christum. Hinc est ꝙ p̄missa uerba dicendo obsecrat tanq̃ imp fectus ꝛ peccator. ꝛ indigēt aliorum auxiliuȝ impendi sibi ab alijs bene ficium orationis. Secundo quoq; reuoluitur tūc a sinistra. ut per hoc significet tristiciam de passione chri sti. ad quam representandaȝ statim intendit. Tristicia enim recte per si nistram significatur. iuxta illud apo stoli. a dextris ꝛ a sinistris per glo riam ꝛ ignobilitatem. per infamiam ꝛ bonam famam. ¶ Debent etiam fieri ille uolutiones ꝛ reuolutiones ante medium altaris. iuxta illud. In medio ecclesie aperuit os suum ꝛc. In quo ꝛ illud cōmemoratur ꝙ re demptor noster iuxta salomon cor pus suum media caritate cōsecrauit propter filias iherusalem. Et atten de quia quidaȝ dicto. dominus uo biscum. ad altare reuoluti dicunt. oremus. stantes ante medium alta ris. ꝑ hoc insinuantes se in loco ma nifesto ꝛ populo conuenienti orare scilicet ante mediuȝ altaris. quodq; populus debȝ de medio cordis ora tiones ad deum effundere. Alij ue ro ad dexterū cornu altaris ubi ora tionem proferre debet dicunt. ore mus. ut sic inter insinuationeȝ ꝛ ora tioneȝ nullum actum alium interpo nāt. et ut ibi precedat orandi insi nuatio. ubi mox subsequi ipsa ora tio. et orantis populi esse debet in tentio.

¶ De oratione seu collecta Rica.

Salutatione premissa ora tiones subiciuntur. quia enim omnis nostra oratio a deo inchoata circulariter in ipsuȝ terminari debet. ideo misse officiuȝ incipit ab oratione. ꝛ terminatur in gratiarum actione. ¶ Unde uiden dum est quis debet orationes dice re. ¶ Qualiter et pro quibus sit o randum. ¶ Quid sit oratō. ꝛ quan do. ꝛ ubi. ¶ Et uersus quam partē orationes dicende sint. ¶ De mu tatione sacerdotis ab una parte al taris ad alteram. ¶ Unde oratiōes dicantur. ꝛ unde origineȝ habuerūt. ¶ Qualiter uerba eorum intelligā tur. ¶ Qualiter orationes terminē tur. ¶ Quare uocētur collecte. Que ꝛ quot orationes dicende sūt. ꝛ de inuentoribus earum. ¶ Quo modo pontifex seu sacerdos illas di cens stare debet. ¶ Circa primum notanduȝ est. ꝙ ea quibus populus immediate ordinatur ad deum. sa cerdotes tantuȝ dicunt qui sunt me diatores inter deum ꝛ populum. et quorum quedam dicuntur publice spectantia ad totum populuȝ. in cu ius persona ipse solus ea a deo pro ponit. sic sunt orationes ꝛ gratiaruȝ actiones. Quedam priuate que ad officiuȝ eius tantum spectant. ut cō secrationes ꝛ huiusmodi orationes. quas ipse pro populo facit. non ta mēn in persona populi orans. et in omnibus premittit. dn̄s uobiscum. ut mens populi deo cōiungatur. et quia populus in his que ad deuȝ ꝑ tinent sacerdotem ducem habet. iō in fine cuiuslibet orationis populus consentit respondens. amen. ut iam dicetur. ꝓpter quod ꝛ omnis oratō alte terminatur. etiaȝ si priuate fiat. ¶ Sane orandum est breuibus uer bis. nō in multiloquio. ut iam dicet̃ xij. di. omnia. xliij. di. sit rector. ꝓpe finē. Unde greci parum ꝛ frequēter

orant sed in lachrimis ꝛ in puritate
cordis. non in uoce clamosa. sed in
mentis intentione. ꝛ lachrimaruꝫ cō
punctione. sic enim in conspectu di
uine maiestatis ꝛ angelorū oportet
nos esse ut mens nostra uoci concor
det. Iuxta illud ps̄. Exaudiuit domi
nus uocem fletus mei. ꝛc̄. et iteruꝫ.
Sacrificium deo spiritus cōtribula
tus ꝛc̄. Debet etiam oratio esse de
uota. nam omnium creatori cum de
uotione supplicandū. Dum auteꝫ sa
cerdos dicit alte orationem. alij nō
debent uerbis orare. sed illam ora
tionem attendere. ꝛ ad eam respōde
re. amen. ¶ pro quibus sit orandū
dicetur in sexta parte sub titulo de
parasceue. ¶ Quid sit oratō. ꝛ qua
hora. ꝛ ubi hore canonice dicende
sunt. ꝛ uersus quam partem orandū
est. dicetur in ꝓhemio quinte ꝑtis.
¶ Quid significet oratō que dicit'
ante epistolam. dicetur sub ti. de ses
siōe episcopi. ¶ Sane sacerdos duꝫ
orat ad dexteram consistit altaris.
iuxta illud Exo. xxx. Deprecabitur
aaron sup̱ cornu altaris. ꝛ placabit
super eum in generationibus suis.
In hoc illud signans quod fuit pro
phetatum. Deus ab austro ueniet.
Christ⁹ eni iudeos docuit. ad quos
a patre missus fuit. quia dextera iu
deos. gentiles sinistra figurat. ꝛ qm̄
leticia per dexteraꝫ. tristicia uero ꝑ
sinistraꝫ designatur. Idcirco ad dex
teram partem altaris primum acce
dit. ut gaudiū dominice natiuitatis
ostendat. Deinde dicturus euange
lium ad sinistram cōuertitur. ut tri
sticiam passionis insinuet. sed iteruꝫ
redit ad dexteram. ut gaudiū resur
rectionis ānuntiet. De hoc aliter di
cetur sub ti. de mutatione sacerdo
tis. Romanus uero pōtifex oratur⁹
ad sedem post altare uel alius epūs
ad latus altaris ascendit. ꝛ stans col
lectam ꝓnūtiat qn̄ libro legit apto.

et deinde sedet. q꞉ sicut euāgelista
testatur. Uenit ihesus in nazareth ꝛ
ubi nutritus fuerat. ꝛ intrauit secun
dum cōsuetudinem diei sabbati in
sinagogam. ꝛ surrexit legere. ꝛ tradi
tus est ei liber ysaie prophete. quēꝫ
ut aperuit inuenit locum ubi scrip
tum erat. Spiritus domini sup̱ me
ꝓpter quod unxit me. ꝛ cum plicuis
set librum reddidit ministro ꝛ sedit.
¶ Rursus pōtifex ad latus altaris
usq꜀ post dictum offertoriuꝫ mora
tur. ut dictuꝫ est sub ti. qualiter epī
scopus ul' sacerdos. ¶ Sequitur ui
dere unde oratio dicatur. ꝛ unde o
rationes origineꝫ habuerunt. ꝛ qui
dem dicitur oratio ab orando. eo ꝙ
per eam a populo bona corporis ꝛ
anime orando petuntur. licet enim
dominus sciat quibus egemus. orā
re tamē debemus. ꝓut dicetur sub
oratione dominica. Orat etiaꝫ sacer
dos pro bonis ut assint. ꝛ pro malis
ut absint. ¶ Designantur autē ora
tiones in apoc. per fumuꝫ aromatū
qui ascendet in cōspectu domini de
manu angeli. christus eni uerus hō
propter nos passioni deditus. cuius
illa uox est. holocausta etiam ꝓ de
licto non postulasti. tunc dixi ecce
uenio. semper pro nobis orabat. q̇a
secundum apostolum. Exauditus ē
in omnibus pro sui reuerentia.
Qualiter uerba orationū intelligen
da sint uideamus. ꝛ quidem quid
in quibusdam codicibus cōtinetur
prosit huic uel illi sancto. talis obla
tio ad gloriam ꝛ honorem sic intelli
gi debet ꝙ ad hoc prosit ut ille ma
gis ac magis a fidelibus glorificet'.
aut etiam honoretur in terris. extra
de cele. missa. cum marthe. ꝑpe fi.
Cum enim ipsi sint perfecti beati.
omnia eis in celis ad uota succedūt
Unde non egent nostris orationib⁹
imo iniuriam facit martiri qui orat
pro martire. licꝫ pleriq꜀ repsentent

non indignuꝫ sanctorum gloriã pos se usqꝫ in diem iudicij augmentari. ⁊ ideo ecclesiaꝫ interim rite ꝑ posse augmentationem glorificationis eorum optare. Quod autem post finẽ orationis subiungitur. per dominũ nostrum ihesum christum. Illud significat quod ipse in euangelio dicit Quicquid petieritis patreꝫ in nomine meo fiet uobis. Orat enim sacerdos ad patrem ut per filium suum qui dominus noster est equaliter sicut pater oratio perficiat᷑. Hinc enĩ est ꝙ omnis oratio generalit᷑ ad patrem dirigitur. ⁊ terminatur in noīe filij. Non enim per aliam uiam ad nos eterna dei beneficia possunt decurrere ꝗ̃ per eum qui est mediator dei ⁊ hominum homo christus ihesus. x. di. quoniam. sicut ꝑ mediantem cristalluꝫ mittitur ignis in escaꝫ supposito a sole longinquo. ⁊ sumptum ẽ hoc de epistola ad romanos ubi dicitur. Gloriemur in deo per dominum nostrum ihesum christuꝫ Nemo enim uadit ad patrem nisi ꝑ me. ⁊ ipse alibi dicit. Si quid petieritis patrem in nomine meo dabit uobis. Et nota ꝙ ihesus est ꝓpriuꝫ nomen. ꝓut dictuꝫ est in prohemio secunde partis. Quod uero sequitur q̇ tecuꝫ uiuit ⁊ regnat in unitate spũs sancti. ⁊c. Ita potest intelligi. in unitate spiritus sancti. hoc est una cum spiritu sancto. Nam pater ⁊ filius ⁊ spiritus sanctus sunt unus. Uel ĩ unitate spiritus sancti. hoc est ĩ spiritu sancto qui est unitas patris ⁊ filij. ⁊ amor ⁊ connexio utriusqꝫ. Possunt etiaꝫ sic exponi premissa uerba. per dominum nostrum. ⁊c. ut sit sensus

¶ O pater exaudi per filium tuuꝫ qui hoc uult ⁊ potest. uult q̇a uiuit. potest quia regnat. Uiuit inquam ⁊ regnat tecuꝫ in unitate spiritus sancti. Non quideꝫ uiuit ⁊ regnat ut tirannus spiritus iniquitatis. sed uiuit ⁊ regnat deus spiritu benignitatis.

¶ Quod uero sequitur. per omnia secula seculorum. uel consecutiue uel antonomatice intelligi potest. Consecutiue sicut generationes generationuꝫ. q. d. per omnia secula seculoruꝫ. sibi inuicem succedentia. dicuntur enim secula quia sequuntur. Nam alijs discedentibus alia sequũtur. Antonomatice sicut cantica canticorum. ⁊ ẽ sensus. sicut ante omnia secula filius cum patre in unitate spiritus sancti in deitate uixit ⁊ fuit. ita ⁊ in presenti seculo ⁊ in futuro. ubi iusti cũ sanctis angelis ꝑmanebunt. ⁊ iniusti cũ diabolis cruciabũtur. credit᷑ equaliter uiuere cum patre ⁊ spiritu sancto. ⁊ nullo fine concludi. ¶ Sequit᷑ amen. quod uerbum optantis uel affirmantis ostendit affectuꝫ uel cõsensum. ut premissum est. populus enim assentiens uoci sacerdotis qui dixit. per omnia secula seculorum. assentit ꝙ seculum per eum creatuꝫ est. Unde in fine psalmoruꝫ ubi nos dicimꝰ fiat fiat. hebreus dicit amen amen. ⁊ christus in euangelio sepe dicit amen amẽ. id ẽ uerum dico uobis. Respicit ergo ad formam orationis. ut quod oratur optet᷑. uel ad modum conclusionis. ut quod concluditur affirmetur. Uerum cũ sacerdos orationes dicit. Da nobis q̃sumus omnipotens domine salutem mentis ⁊ corporis. populus respondit amen. id est fiat. ⁊ cum sacerdos concludit. qui tecũ ui. ac re. in uni. spi. san. de. per omĩa secula seculoꝝ. populus affirmando respõdet amẽ. id est uerum ẽ. Uel amen interpretatur ueritas. ut in apoc. hoc dicitur. Amen testis fidelis. de hoc dictum est in precedenti tractatu. ¶ Circa terminationem collectarum notandum est. ꝙ in eis quandoqꝫ dirigit᷑ sermo ad patreꝫ. quandoqꝫ ad filiũ. quandoqꝫ ad spiritum sanctum. et

quandoq; ad totam trinitatem. Si sermo ad solum patrez dirigitur nō habita intentione de filio neq; de spiritu sancto. tunc dicitur in fine. per dominum nostrum ihesum christuz filium tuum. qui tecū uiuit ⁊ regnat in unitate spiritus sancti deus. per oia secula seculoꝝ. siue ꝑ eundem et eiusdē. ut in illa oratione. Protector in te sperantium. ⁊c. Si uero fiet ibi mentio ⁊ de spiritu sancto. refert an ante finalem partem orationis. an in fine ipsius fiat mētio de filio. an finez tunc dicitur in fine. per eundez dominum nostruz. ⁊c. ut in illa oratione. Deus qui de beate marie uirginis. ⁊c. Si in fine tūc subicitur immediate. qui tecum. siue per eundez ⁊ eiusdem. ut in collecta sctī stephani. Omnipotens sempiterne deus q̇ primitias martiruz. ⁊c. et in illa. Deus qui salutis eterne. uel dominum ihesum christum. siue per. ut in illa collecta. Deus qui nos redemptōis que dicitur in uigilia natalis. ⁊ in illa. Illumina quesumus. ut dicitur i epiphania. uel ihesus christus dn̄s noster. ut in illa. Deus qui ad eterna que dicitur feria tertia post pascha. ⁊ in secreta illa. ipsi tibi. que dicitur in cena domini. Si uero in oratione que ad patrem dirigitur fit mentio de spiritu sancto dicitur in fine. per dominum nostrum. sed tunc dicit in unitate spiritus sancti deus. ut in illa. Deus qui corda fidelium. et in illa. Assit nobis q̄sumus uirtus spiritus sancti. ⁊c. Qz si fiat ibi mentio primo de spiritu sancto. ⁊ postea de filio. tunc subicitur in fine imediate qui tecuz. ut in illa. Mentes nostras quesumus domine paraclitus. ⁊ in illa. Ure igne. ⁊c. ¶ Rursus qn̄ ad patrem dirigimus sermonez orādo ut ipse det nobis spiritū uiuificādi uel huiusmodi. tūc dicitur ꝑ dn̄m. siue ꝑ eundem. uel eiusdez. ut in illa que dicitur in benedictione cineris ¶ Deus qui humiliatione. ⁊c. ⁊ in illa que dicitur in benedictione fontis. ¶ Omnipotens sempiterne deus respice. ⁊c. Si autem sermo ad filium dirigitur. ut in illa oratōne. Excita domine potentiam tuam ⁊ ueni. ⁊ similiter in alijs collectis de aduentu domini. ⁊ in illa. Deus qui uirginalem aulam. ⁊c. tūc dicitur in fine. qui uiuis ⁊ re. cū deo pa. in uni. s. s. de. ⁊c. Et si fiat ibi mentio de patre tūc dicitur. qui cum deo patre. ⁊c. ut i illa oratione canonis. Domie ihesu christe fili dei. ⁊c. Si uero sermo dirigit ad spiritum sanctum. dicunt quidā q; tunc dicitur in fine. qui cum pr̄e ⁊ filio uiuis ⁊ regnas. ⁊c. Uerūtamē omnis oratio dirigitur ad patrem uel ad filium ⁊ nulla ad spiritū sanctum. quia spiritus sanctus est donū ⁊ a dono non petitur donuz. sed potius a largitore doni. petitur ergo a patre ⁊ filio ⁊ ad eos sermo dirigit tanq; a donatore. ⁊ nō a spiritu sancto qui est donum. ⁊ pariter ab utro q; ꝓcedit. Si autem ad totam trinitatem sermo dirigitur. tunc dicitur in fine. per dn̄m. siue per eundez. ut in illa oratione canonis. Suscipe scā trinitas. ⁊ in illa que dicitur in fine misse. placeat tibi sācta trinitas. In quibus dicitur. per christum dominum. quod succedit in orationibus in locum. per dominum enim causa breuitatis. Idemq; est si in oratione que ad deum patrez dirigitur de eo mentio fiat. ut in illa. Omnipotens sempiterne deus qui dedisti famulis tuis. tūc dicunt quidā. qui uiuis et re. u. d. ꝑ oia se. s. Alij uero itelligentes q; oratio ipsa ad deum si dirigatur dicunt tunc. q̇ uiuis ⁊ re. in uni. s. s. d. ꝑ. o. s. s. et in illa oratione. Fidelium deus oium cōditor. Tota nāq; trinitas cōditor ⁊ redēptor est. licet christus ꝓprie sit redēptor. potest

etiam dici ꝙ oratio que ad trinita
tem dirigitur concluditur ſine aliq̄
perſonarum diſtinctione ſic. qui ui.
⁊ re. de. p o. ſ. ſ. Uel conuertat orãs
ſermonem ad ſe uel ad populum. d.
quod ipſe preſtare dignetur. et ſic
etiam concluditur in oratiõibus be
nedictionalibus. ¶ Sane in oratõe
in qua ſermo dirigitur ad caput ec
cleſie uidetur debere dici. qui uiuis
⁊ regnas. cum chriſtus ſit caput ec
cleſie. extra de ſacra unctione. c. i. ſ;
non eſt ita. Tota nãq; trinitas eſt ca
put eccleſie. ideoq; dici debet. p do
minum noſtruz. In exorciſmis uero
ad expellendum demonem aliter di
citur. quoniam in aque benedictiõe
dicitur. p eum qui uenturus eſt iudi
care uiuos ⁊ mortuos ⁊ ſeculuz per
ignem. Similiter in catbecimis dici
tur. qui uenturus ẽ. ⁊c. quãdo enī
diabolus audit chriſtum eſſe uentu
rum iudicare ſeculū per ignem. fugit
timens iudicium ignis. quia ſcit ſe
poſt diem iudicij eterno igne pmen
dum. Eadem quoq; ratiõe dixit ma
giſter Gilbertus. ꝙ orationes in ex
equijs mortuorū debent ſimili mo
do finiri. Cõmunis tamē uſus eccle
ſie tenet ut dicatur. per dominum
noſtrum. ⁊c. In illa tamen oratione
Fidelium deus omnium conditor.
debet dici. qui uiuis ⁊ reg. ⁊c. ut p̄
miſſum eſt. Et aduerte ꝙ orationes
in laudibus in miſſa ⁊ in ueſpis ſub
eodem ⁊ ſolemniori tono dicuntur.
p eo ꝙ ille bore ſolemnius ⁊ feſtiui
us in eccleſia dicuntur. in alijs uero
horis ⁊ officijs alius tonus minus
ſolemnis ſeruatur. tum quia minus
ſolemniter dicūtur. tam quia ille ad
alium referri poſſunt ſignatum. om
nibus autez orationibus preterq; ex
orciſmis premittitur. oremus. non
tamen ſemp. dñs uobiſcuz. ut dictū
eſt in p̄cedenti ti. ¶ Sequitur uide
re quare orationes q̄ circa p̄ncipiuz
miſſe dicuntur collecte uocantur. et
quidez ideo. quia ſacerdos qui fun
gitur legatione ad deum pro popu
lo in eis petitiones omnium in unū
colligit ⁊ concludit. ut eis ad domi
num referat. ꝓprie tamen dicuntur
collecte que ſuper collectuz populū
dicuntur. puta in ꝓceſſionibus. uel
cum colligitur populus ad ſtationē
faciendam. ut de una eccleſia proce
dant ad alteram. lix. di. qm̄. de con.
di. v. cõuenit. In urbe naq; quelibz
eccleſia ſtationalis habet aliquaz ec
cleſiam ſibi uicinam. in qua colligit̄
populus die ſtationis. ⁊ ibi dicitur
collecta ſuper collectum populum.
⁊ inde omnes ſimul ad eccleſiam in
qua fit ſtatio accedunt. Unde in cõ
cilio agathen. de con. di. v. cõuenit.
in fi. dicitur ꝙ plebs collecta orati
one ad ueſperam dimittatur ab epi
ſcopo cum benedictõne. ⁊ eſt ſump
tum hoc nomen de Leuitico. ubi ce
nophegia que eſt ultimum feſtoruz
legaliuz collecta uocatur. p eo quia
in fructuuz collectione fiebat. ⁊ figu
rabat futuram operum noſtrorum
collectionem. cum dicetur. Ecce ho
mo ⁊ omnia opera eius cum eo.
Orationum varij fuerunt doctores
quaruz numerus ⁊ uarietas intantū
excreſcebat ꝙ octauum affricanum
concilium ſtatuit. ut nulle preces uł
orationes uel miſſe uel prefationes
uel cõmendationes. uel manus ĩpo
ſitiones dicantur. niſi in concilio fu
erint approbate. et Gelaſius papa
tam a ſe q̄z ab alijs compoſitas p̄ceſ
dicitur ordinaſſe. Beatus Grego. ſe
cluſis his que nimia uel incõgrua ui
debantur. rationabilia coadunauit
congrua. multa nihilominus per ſe
neceſſaria ſuperaddens. ¶ Ceteruz
quidam modum ⁊ ordinem excedẽ
tes intantum orationes multiplicãt
ut auditoribus tedium generent et
faſtidiū. q̄ſi deus ⁊ homo uerboruz

multitudine flecti possit. ut premissum est. de conse. di. v. nō mediocriter. Cum econtra psalmis dicat. Cum multiplicaueritis orationes uestras non exaudiam. ⁊ dominus in euāgelio dicat. Cum oratis nolite multuz loqui sicut ethnici faciunt. putant eniz in multiloquio exaudiri. Unde cum ei dixissent apostoli. domine doce nos orare. compendiosam eos orationem docuit. pater noster. ⁊c. Huiusmodi ergo orationis formaz sequentes sacerdotes in missa septenarium orationis numerum nō excedunt. Nam christus septez petitōnibus omnia corpori ⁊ anime necessaria comprehendit in illa. prout sub eo dicetur. Quia uero numero deus gaudet impari. quidam obseruant ut impares dicant in missa oratiōes uidelicet uel una tantum. sicut una epistola. uel unum euangeliuz dicūtur. ⁊ iste numerus est ordinarius. uel tres. uel quinq3. uel septem. Unā ad designandum fidei unitatem. uel unitatis sacramentum. Tres ad significandum misterium trinitatis. et quia christus ter in passione orauit dicens. pater si fieri potest trāseat a me calix iste. Quinq3 ad designādū quinq3 plagas christi. seu in quinq3 partitam christi passionem. Septez ad designanduz spiritum gratie septiformis. seu septem dona spiritus sancti. deus enim diuisionem et discordiam detestatur. Unde cum ceterorum dierū operibus ben diceret operibus tamen secunde diei bene dixisse nō legitur. eo q binarius numerus primo ab unitate recedat. et ab eo ceteri diuisibiles numeri originem sortiuntur. ⁊ impar numerus mundus est. xxxij. q. i. nuptie. Et nota q in summis festis tantūmodo dicitur una collecta. nisi forte eadez die aliud festum concurrat. ¶ Sciendum quoq3 est q totidez collecte ⁊ eodē ordine dici debent. in ⁊ post cōmunione quot precesserunt ante epistolam in exordio misse. nec plures nec pauciores. finis nanq3 debet suo principio ⁊ postcōmunio collecte ⁊ secretelle precedentibus conuenire. ¶ Cauendum est etiam quia si collecta pro defunctis intermisceatur in missa que dicitur pro uiuis non finalis sed penultima uel antepenultima dicatur. quis finis debet ad suum principium retorqueri. de cōsecra. di. i. nullus episcopus. semper enim facienda est memoria pro defunctis. prout dicet sub decima particula secrete sup uerbo. Memento etiam domine ⁊c. quia etiam illi uiuorum ⁊ etiam sanctorum in quorum honore celebrātur qui uita glorie uiuant auxilio egent. Sed in missa pro defunctis intermisceri nō debet collecta pro uiuis. etiam ut quidam dicunt illa cōmunis. Deus qui uiuorum dominaris ⁊c. ab Aug. cōposita. ad notandum q defuncti iuuare nequeunt uiuentes eterna uita licet ipsi iuuari ualeant ab utrisq3. In missa tamen p defunctis potest ut quidaz dicunt esse penultima collecta de sanctis. ⁊ econuerso. Inno. papa primus composuit quatuor collectas pro mense septembri. Innocen. uero papa tertius composuit illam. A cunctis nos q̄sumus domine mentis ⁊ corporis. ⁊c. In ecclesia lateran. nunq3 dicitur oratio. sed in missa ⁊ in omnibus horis loco orationis alta uoce pnuntiatur oratio dominica. que inno. t. prima oratio fuit. Nam ⁊ in primitiua ecclesia sic fiebat. ¶ Sane pōtifex seu sacerdos dum orare seu orationem dicere incipit manus eleuat ⁊ extendit. iuxta illud. manus demissas erigite. et genua debilia roborate. ⁊ romano pōtifici ac etiam alijs episcopis i multis ecclesijs ministri astātes manus

eleuatas sustentant. que manuuz ele
uatio a lege sumpsit exordiuz. Legi
tur enim in Exo. xvj. c. et. xxxvj. dis.
si quis. Q2 cuz israbel pugnaret ad
uersus amalech in deserto. moyses
ascendit super uerticem collis. cúq3
leuaret manus uicebat israbel. si ue
ro paululum remisisset. amalech po
pulum superabat. Aaron autem et
hur sustentabāt manus eius ex utra
q3 parte. Legitur etiaz tertio Regū.
c. viij. q3 salomon stetit ante a tare
domini in conspectu ecclesie israbel
ꝛ expandit manus suas in celū orās
ꝑ populo. ꝛ Genes. xiiij. Leuo ma
num meam ad dominuz deum excel
sum. Eleuatio autez ipsa representat
q3 christus eleuatis manibus fereba
tur in celuz. uel eleuat manus ad in
star saluatoris in cruce pendentis.
unde illud. Eleuatio manuum mea
rum sacrificium uespertinuz. Exten
sio uero manuuz ideo fit. Nam chri
stus cum expandisset manus i cruce
ꝑ persecutoribus orauit dicens. pa
ter mi dimitte illis q2 nesciunt quid
faciunt. Moraliter instruens q2 chri
stus semper paratus est recipere pe
nitentes. iuxta illud quod ipse ꝑmi
sit. Omnis qui uenit ad me non eici
am foras. Quidam tamē perfidi he
retici derident huiusmodi manuum
extensionez. ꝑpter illud ysaie. Cum
extenderitis manus uestras. auertaz
oculos meos a uobis.

De Epistolla Rica.

ORatione finita dicitur epi
stola que significat doctri
nam apostolorum. elegan
ter autem illam precedit oratio. q2
legitur Luce. x. c. Rogate dominum
messis ut mittat operarios suos in
messez suam. Sane epistola ergo
latine supermissio. uel supereroga
tio dicitur. ab epi quod est supra
et stolon missio. Missa enim est ab
apostolis supra legem moysi. supra
psalmos et prophetas. supra euan
gelium. sicut et prophetie supra le
gem. Unde ꝛ littere de una persona
ad aliam misse appellantur epistole
supramisse. quasi misse supra. seu ꝑ
ter id quod refert nūtius uiua uoce
sicut ꝛ apostolus supra id quod di
xerat ephesijs. corinthijs. ꝛ alijs epi
stolas mittebat. Legi debet epistola
secundum magistrum petrum antio
siodoren. in dextera parte ecclesie.
quia christus primo uenit ad iude
os qui dicebantur in dextera esse.
melius tamē fit in medio ecclesie. ꝑ
eo q3 Johannes fuit medius inter
apostolos et prophetas. ut iam di
cetur. Dicitur quoq3 epistola in lo
co inferiori. euangelium in superio
ri. et supposito panno. de quo sub
euangelio dicetur. ¶ premittitur
autem epistola euangelio. epistola
namq3 designat officium quod Jo
hannes ante christum exercuit. qui
preiuit ante faciem domini parare
uias eius. sicut ipse testatur. Ego
uox clamantis in deserto. parate ui
am domini. Johannes ergo quasi
subdiaconus ꝛ subminister illius q
de se dicit. Non ueni ministrari sed
ministrare. Unde sicut predicando
Johannes precessit predicationem
christi. ita epistola euangelium pre
cedit. Gerit quoq3 epistola figuraz
legis et prophetie que christi aduē
tum precesserunt. sicut ipsa euange
lium precedit. precessit quidem lex
euangeliuz. sicut umbra lucem. sicut
timor caritatem. et initium perfecti
onem. ¶ Sane subdiaconuz episto
lam lecturum unus tantum comita
tur acolitus. quia predicationez Jo
hannis secuti sunt. quoniam lex ne
minem ad perfectuz ducit. Sed dia
conum euangelium lecturū tam sub
diaconi q3 acoliti ꝛ ceteri comitant

quia predicationeȝ euangelij que ꝑ
fectum facit plurimi susceperunt.
Dici etiam potest ꝙ per subdiaconi
ꝛ diaconi ad legendum processum
duplex christi manifestatio per du
plicem eius aduentum significatur.
quorum primus unum tantum ha
buit precursorem. s. Johannem qui
per subdiaconum precedentem sig
nificatur. Secundus duos habebit
uideliȝ Enoch ꝛ heliam. qui per du
os uel plures precedentes diaconuȝ
figurantur. ¶ Facies autem episto
lam legentis respici debet altare qđ
christum significat. quia Johannis
predicatio se ad alios dirigebat in
christum de cuius uultu iudicium ꝛ
equitas prodeũt. ex. ut eccle. bene.
ut nostruȝ Js uero qui precedit sub
diaconum euntem legere non uertit
faciem ad legentem. quia Johannes
non ad se audientes sed potius ad
christuȝ se dirigebat. sed qui diaco
num eunteȝ legere precedebant. nũc
respiciunt ad euangelium ꝛ ad faciẽ
recitantis. Primo ut ex mutua utri
usqȝ inspectione amor caritatis chri
sti notetur qui in euangelio predica
tur. Secundo ut se esse cõteites euã
gelice doctrine ostendant. sicut legi
tur in ysaya. Uos estis mei dicit dns
Quia uero Johannes fuit limes pre
cedentium ꝛ subsequentiuȝ medius
inter apostolos ꝛ prophetas. Nam
lex ꝛ prophete usqȝ ad Johannem.
ꝛ ex eo regnum dei euangelisatur. iđ
epistola nec semper legitur de pro
phetia. nec semper de aplis. sed iter
dum sumitur de ueteri testamento.
interdum de nouo. Johannes enim
cuius uocem representat epistola cũ
antiquis christum predixit futuruȝ
dicens. Qui post me uenit ante me
factus est. ꝛ cũ modernis christum
ostendit ꝑsenteȝ dicens. Ecce agnus
dei. ecce ꝗ tollit peccata mundi. In
terdũ ergo sumitur de aplis. qꝛ licet
eorum doctrina nõ precesserit euan
gelium. tñ ad uitam actiuam refert᷑.
sicut lex ꝛ prophetia. ꝛ interdum de
ueteri testamento. raro tñ. qꝛ uelum
templi scissum est. nec ponenduȝ est
ante oculos uelum. Epistola tñ non
legitur de quinqȝ libris moysi. ꝗa in
illis temporalia ꝓmittebantur. In
cuius signum lectiones de illis sum
pte terminãtur in grauem accentuȝ.
ut iam dicetur. ¶ Considerandum
autem ẽ. ꝙ quãdo lectio uel epla de
libris moysi uel salomonis sumitur
nomen eorũ recitatur. ut dicetur in
prohemio sexte partis. Item ĩ eplis
que sumunt᷑ de ꝓphetis uel de acti
bus aplorum. siue de apoca. ponit᷑
in principio hec oratio. In diebus
illis. ꝛ in fine dicitur. ait dñs omni
potens. eo ꝙ in libris illis hoc sepe
scriptum inuenitur. Eadeȝ etiam ra
tione dicitur in eplis Jacobi ꝛ petri
Carissimi. ꝛ in eplis pauli. fratres.
ꝛ in christo ihesu dño nr̃o. In epla
tamen ad hebreos dicunt quidam
nõ debere apponi fratres. eo ꝙ apo
stolus suspectus erat hebreis. sȝ me
lius ẽ ut apponatur. quoniaȝ quidaȝ
boni erant inter eos. ut ipse eos in
quodam loco eiusdem epistole ip
se uocat fratres. propter premissaȝ
etiam causam dicitur in euangelio
In illo tempore. proprie tamen lo
quendo nulla epistola est de uete
ri testamento. sed ille lectiones uo
cantur. ¶ Porro licet in epistolis
que de apoc. legunt᷑ dicatur. Lectõ
libri apoc. beati Johãnis apli. In ꝗ
busdã tñ ecclijs ꝛ epistolis tacetur
illud uerbũ beati. Certum ẽ enim ꝙ
beatus ꝑcipue fuit inter oẽs aplos
a christo dilectus. Dilectio autẽ dei
bonos nos efficit. quia beatus quẽ
elegisti ꝛ assumpsisti. hac ergo consi
deratione eum sicut ceteros sanctos
supantem ẽ beatitudinis titulo sanc
tum ostendere. ꝛ solũ quodãmodo

facilius adiuuare. cum ipse uelut ti
tulus per se patens effectuz beatitu
dinis. scilicet dilectionem dei cui dē
tur pre ceteris sit sortitus. ¶ Cete
rum nullus debet epistolam solem
niter in ecclesia legere. nisi sit subdi
aconus. qui si forte defuit dicatur a
diacono. de quo dictuz est in secun
da parte sub titulo de subdiacono.
⁊ de diacono. uel etiam a sacerdote
Melius enim est ut sacerdos etiam
missam cantans illam legat. q̃z si ab
acolito uel alio inferioris ordinis le
gatur. ¶ Circa hoc autez notanduz
est. ꝙ populi instructio fit ꝑ uerbū
dei. quod quidem a deo ꝑ eius mi
nistros ad populum peruenit. ⁊ iō
ea que ad plebis instructionem per
tinent nō a sacerdote sed a ministris
dicuntur. Ministerium tamen uerbi
dei triplex est. primum auctoritatis
quod cōpetit christo. qui minister
dicitur. ad Ro. xv. Erat enim sub po
testate docens. Secunduz manifeste
ueritatis. quod competit predicato
ribus noui testamenti. de quo dicit᷑
in. ij. Corith. iij. Qui ⁊ idoneos nos
fecit ministros. Tertium figuratōis
quod competit predicatoribus ue
teris testamenti. ideoq̃z doctrinam
christi ꝓponit diaconus. Doctrina
uero predicatorum ueteris testamē
ti proponitur per subdiaconos. nec
obstat ꝙ aliquando per eos legitur
loco epistole aliquid de ipso ueteri
testamento. quia predicatores noui
testamenti etiam uetus predicant.
¶ Ceterum doctrina predicatoruz
ueteris testamenti nō semper legit᷑.
sed illis diebus quibus precipue cō
figuratio noui ⁊ ueteris testamenti
designatur. ut in ieiunijs quatuor
temporum. ⁊ quando aliq̃ celebran
tur que in ueteri lege figurata sunt.
sicut passio. natiuitas. baptismus.
⁊ aliquod huiusmodi. ⁊ qm̃ utraq̃z
doctrina ordinat᷑ ad christuz ⁊ coꝝ

que sequebātur. ideo doctrina chri
sti postponitur quasi finis. ¶ Cuz
autem dicitur epistola genua nō fle
ctimus. cum ad nouum pertineat te
stamentuz. imo sedemus. quia doc
trina in silentio ⁊ quiete audiēda ē.
Usus etiam sedendi a ueteri testam̄
to assumitur. sicut in Esdra legitur.
Milites tamen stare consueuerunt.
qm̄ epistole pauli leguntur in hono
rez eius qui miles fuit. Unde i signū
militie sue depingitur cuz ense i ma
nu. uel ideo quia ipse suam predica
tionem euangelium nominauit. Et
est sciendum ꝙ nunq̃z in quadrage
sima legitur epistola pauli. nisi tan
tum in cena domini. que ad nouum
pertinet testamentuz. ¶ Sane lecti
ones apostolicas uel euangelicas q̇s
ante sacrificium dici debere statuit
non omnino certuz est. Creditur ta
men ꝙ primi successores apostolo
rum. eo ꝙ in illis cadez sacrificia ce
lebrari inueniuntur. Queritur autem
quare prophetias i uoce inferius de
flexa. euangelium uero ⁊ epistolam
uoce exaltādo finimus. Respondeo
per prophetiam que est de ueteri te
stamento sinagoga que inclinata est
⁊ cecidit intelligitur. ideoq̃z inclinā
do uocem ⁊ quasi cadendo prophe
tia finitur. Hinc etiam est ꝙ sinago
ga depingitur quasi fracta hasta ue
xilli. Per euangelium uero ⁊ episto
lam ecclesia militans representatur
que exaltata est. ⁊ ideo illa cum exal
tatōne uocis finiuntur. ¶ Preterea
in ueteri testamento temporalia et
caduca ꝓmittebant᷑. in cuius figura
lectiones in grauem accētum termi
nantur. In nouo uero testamēto spi
ritualia ⁊ eterna. In cuius rei signuz
euangeliuz ⁊ epistola in accentuz ter
minantur acutum. Quedam tamen
lectiōes de ueteri testamēto sumpte
que in officio misse pro eplis sepe le
guntur in acutū terminātur accentū

ꝛ sub tono epistolari legūtur cū eni tunc in locum epl'e succedāt merito ꝛ quo ad hoc ꝛ quo ad nomē illarū debent imitari formam.

De Graduali Rica.

POst lectam epistolam subdiacons cū acolito ad sacerdotem accedit. illud innuens ꝙ Johannes cum audisset in uinculis opera christi. misit duos ex discipulis suis nō credentes christū esse messiam. ut interrogarent illum Tu es qui uenturus es an alium expectamus. ꝛ respondens ihesus ait illis. Euntes renūtiate Johanni que uidistis ꝛ audistis. ceci uident ꝛc. ut dicet in sexta parte sub tertia dñica aduentus. Quia uero illi per uisa miracula cognouerūt hunc esse d quo eorū magister predixerat. Qui post me uenit ante me factus ē. cuius nō sum dignus soluere calciamenta sua Ideo pronus ad pedes calciamentū romani pōtificis subdiaconus osculatur. quia dextera dñi fecit uirtutē Ideo subdiaconus in quibusdaz ecclesijs osculatur dexteraz sacerdotis

Ad hoc lecta epistola subdiaconus librum clausuz epo representat ipse uero super illum manum ponit quaz subdiaconus osculatur. Nempe episcopus christum figurat cui clausus liber p̄sentatur. ad designandu ꝙ solus christus potuit aperire librum ꝛ soluere signacula eius. in quo ꝛ ipse christus et eius misteria clausa erāt. donec cepit ab ipso christo p predicationē euangelij aperiri Christus autē legem in qua clausus tenebatur opere impleuit. qui non uenit legem soluere sed adimplere. quod significat manus impositō super librum. Manus enim opus significat. ipsa quoqꝫ manus positio significat desiderium ꝛ promissionem credendi. ꝛ opere complendi que lecta sunt. Quia uero nemo accipit benedictionem in lege promissam. nisi qui cum amore qui per osculuz designatur opere perficit quod sermone alios facere docet. Ideo ad hoc designandum subdiaconus benedictioneȝ accepturus manum episcopi osculatur. Rursus quia pōtifex ut premissam est christum representat. subdiaconus ꝛ ceteri debent ei actus suos humiliter subdere. ꝛ ab ipso benedictionis gratiam postulare. Unde in euangelio. Cum omnia bene feceritis dicite. serui inutiles sumus. quod debuimus facere fecimus. et subsequenter episcopus uel sacerdos subdiacono benedicit quia ꝛ christus commendauit Johannem dicens. Quid existis uidere in deserto prophetam. etiam dico uobis plusqꝫ propheta. amen dico. Inter natos mulieruz. ꝛc. Subdiaconus ergo post finem. diacon⁹ uero ante principium lectionis ad sacerdotem accedit ꝛ exhibet reuerentiam. quia lex finem accepit in christo. sed euangelium originē sumpsit ab ipso. Nam lex ꝛ prophete usqꝫ ad Johannem. euangeliuz christi ꝛ epistole post Johannem. In missa uero pro defunctis subdiaconus lecta epistola non uenit ad osculuz manus. tum quia ibi cessat ratio supra dicta. tum quia in illa missa quelibꝫ solemnitates subtrahuntur.

De sessione sacerdotis uł' episcopi et ministrorum Rica.

ORatiōe finita sacerdos seu ep̄us sedet. Et ē notanduz ꝙ in misse officio tribus horis sedet. uidelicet dum epistola legitur. De quo in titulo de mutatione sacerdotis dicetur. Secūdo etiam dum responsorium ꝛ alleluia

cantatur. significans tres dies quibus dominus sedit iherosolimis in templo in medio doctorum audiēs ⁊ interrogans illos. Sedens autem stat conuersus ad populum. ut ostēdat potestatem sibi a deo esse dataꝫ ꝙ possit speculari ⁊ superintēdere q̄ stant i ecclesia humiliter que sup̄be anime enim ei cōmisse sunt. ⁊ de illꝰ est rationeꝫ redditurus deo. Sedet etiam in loco eminentiori. ut quasi uineator custodiat uineam suam. et populo superintendat. Nam ⁊ dn̄s in alta polorum sedens custodit ciuitatem suam. ❡ Porro oratio que dicitur ante epistolam priusq̄ꝫ sacerdos sedeat spetialiter significat tempus illud quo christus in celuꝫ ascēsurus apostolis benedixit. Sessio uero que sequitur significat christi sessionem post ascensioneꝫ ad dexterā patris. Unde sessio sacerdotis uictoriam christi designat. ut dicetur sub titulo de mutatione sacerdotis. Sessio ministrorum significat sessioneꝫ ipsorum quibus dicitur. Sedebitis uos super sedes iudicantes duodeci tribus israhel. scilicet illos qui in celestibus iam regnant. Qui uero in choro laborant. illos qui adhuc in mundo peregrinantur. Unde lectores ⁊ cantores ad officium surgētes negotium dei agunt. quibus dicitꝰ. Negotiamini dum uenio. Quidam ergo ministrorum cum episcopo sedent. per quos christi membra i pace iam quiescentia intelliguntur. de quibus apostolus. Consedere fecit nos in celestibus in christo. Aut illi qui iudicabunt duodecim tribus israhel. Alij uero stant. per quos christi membra adhuc in certamine posita intelliguntur. Nempe pontifice sedente in quibusdam ecclesijs candelabra mutātur de locis suis. ⁊ collocantur i ordinē unius linee a p̄mo usq̄ꝫ ad altare. Ad notandū ꝙ ō plenitudine christi omnes accepimus i spiritus unitate. sed gratiarum uarietate. diuisiones enim sunt gratiarū idem autem spiritus. de cōsecra. di. iij. cum omni. Spiritus enim a primo cereostato seu candelabro. id ē a christo precedens ⁊ usq̄ꝫ ad altare id est electorum corda perueniēs alternatim in mēbris dona uariat gratiarum. Et memento ꝙ acoliti deponunt candelabra in terram. quoniaꝫ post peracta predicationis officia per humilitatem agnoscunt ꝙ sunt puluis ⁊ cinis. sicut dixit abraham. Loquar domino cum sim puluis et cinis. In romano ordinario legitur. ut pontifex non sedeat donec post primam orationem dicatur amen. Non ergo debet sedere usq̄ꝫ ad lectionem. quoniam precedens officiuꝫ gratulationi de aduentu ⁊ operibus christi deputatur. Episcopus enim christum uenientem ⁊ operantem significat. Ceteri uero eos qui p̄ibāt et qui sequebantur. et qui obuiabunt representant.

❡ De Graduali Rica.

Post epistolā cantatur graduale seu responsoriū qđ pertinet ad opera actiue uite. ut notetur nos operibus respōdere eis que in lectione audiuimus scilicet predicationeꝫ. ❡ Rursus ꝙ Johannes predicabat penitentiam dicens. Penitentiam agite appropinquabit eni regnū celorū. ⁊ iterum. Facite dignos fructus penitētie. Merito post ep̄lam graduale sequitur. qđ penitētie lamentū insinuat. p̄pt̄ qđ in diebus pēthecostes de officiō tollitꝰ. ut iam dicetꝰ. Tertio iō post ep̄lam graduale seq̄tur. q꞉ post p̄dicationem Johannis discipuli secuti sunt christum. sicut Johannes euangelista describit. d. Stabat inquit

Johannes ⁊ ex discipulis eius duo. ⁊ respiciens ihesum ambulantez dixit. Ecce agnus dei. ⁊ audierūt duo discipuli eum loquentem. et secuti sunt Johannem. ¶ Ad hoc cantus epistolaȝ comitatur. quia predicatōnes predicatorum secute sunt gaudium ecclesie. ⁊ dei laudes ⁊ preconia de credentium conuersione. quia ꝑ graduale conuersio de iudeis. ꝑ uersum conuersio de gentibus. per alleluia utriusqȝ in fide leticia. ꝑ sequentiam canticum uictorie figuratur. Alia ratio ponetur sub titulo de tractu. ¶ In quibusdam tamen ecclesiis graduale ante epistolam cantaꝛ. ad notandum ꝙ predicator prius opere ⁊ postea uerbo debet docere Dicitur autem graduale uel gradale a gradibus scilicȝ humilitatis. significans ascensus nostros de uirtute ī uirtutem. sicut filij israhel de mansione in mansionem ꝓcesserunt. ut tādem uideatur deus deorum in spon Unde in deutro. Terra nostra montuosa est. hec terra est celestis iherusalem. que per cogitationeȝ celestiū habetur. conuenit enim generale illi qui nec dum ascendit de uirtute in uirtutem. sed adhuc in conualle positus lachrimarum. iam tamen ascensiones ī corde disposuit. Rectius ergo faciunt qui graduale nō festiuis ⁊ modulatis uocibus offerunt. sed quasi cantum grauem ⁊ asperuȝ simpliciter potius et lamentabiliter canunt. tamen responsorium ꝑ quod ⁊ predicatio noui testamenti figuratur. altius lectionem ⁊ epistolaȝ que significant predicationeȝ ueteris testamenti cantur. ut si quis forte auribus obduratis depressa āmonitione ueteris testamenti non excitatur saltem excelsa modulatione noui demulceaꝛ. Uerūtamen lector ⁊ cātor officiū suum ipleturi ⁊ gradū ascendunt. quia doctor perfectione uite uulgus trāscendere debet. iiij. disti. statuimus. Potest etiam dici ꝙ per epistolam Johannis. per graduale apostolorum predicatio intelligiꝛ. ꝑ alleluia deuotio ⁊ leticia. Rursus per lectionem uetus. per cantum nouum intelligitur testamentum. sicut ergo cantus suauior est lectione. sic nouum testamentum suauius est ueteri. Secūdo dicitur graduale a gradibus altaris. sic ⁊ alleluia cantatur ad notandum premissos uirtutum gradus. In profestis uero diebus in medio chori ante gradus altaris cātatur. ad significandum ꝙ in corde quod est in medio corporis premissos gradus fundare debemus. Tertio dicitur graduale. quoniam apostoli post dominum gradiebantur. ut iam dicetur. ¶ Responsoriuȝ uero dicitur qꝛ uersui uel epistole correspōdere debȝ. ut si in epistola agatur de gaudio. ⁊ in responsorio similiter. si ibi de tristicia. ⁊ hic similiter ne possit nobis iproperari quod dominus dicit. Cātauimus uobis ⁊ nō saltastis. lamentauimus ⁊ nō plorastis. Unde aplus. Gaudete cuȝ gaudentibus. ⁊ flete cum flentibus. Dicitur etiā responsorium qꝛ choro respondente illud incipiētibus cantatur. ꝓpter quod significat uitā actiuam. in qua sancti se adinuicēȝ hortantur. ut ad eternaȝ ꝑueniant uitā. Potest tm̄ responsoriū ad responsionem aplorūȝ referri. qm̄ christo uocante ⁊ dicēte. Uenite post me. ipsi non tm̄ uerbo sed opere respōderūt quia relictis oībus secuti sunt eum. ⁊ gradiebantur post dn̄m. discipuli post magistrum. de hoc diceꝛ in ꝓhemio quite ptis. ¶ Significat aūt graduale seu responsoriū laborātes in hac uita. ⁊ ideo non dicitur infra octauas pasche ⁊ penthecosten. per quas octaue nr̄e resurrectionis designātur. qn̄ oīs laboris exꝑtes erimꝰ

Absterget deus omnē lachrimā ab oculis sanctorū suorum. itaq; i graduale seminamus. i alleluia metem⁹ Uersus responsorij sic uocatur. qm̄ de eo fit reuersio ad ipsuʒ responsorium. ꝓut sub titulo ꝺ alleluia dicetur. ¶ Rursus graduale bonū opus ⁊ uitam presentē in qua seminam⁹ ⁊ a domio peregrinamur significat. Uersus uero adiutorium designat. uersus ergo post graduale canit᷑. q2 adiutorium nobis est necessarium quādiu i hoc ergasculo detinemur. Graduale plane incipitur. ne nimis uersus ascendat. in quo designātur qui religionem propter eius austeritatem ingredi metuunt. uersus uero alte in quo designātur qui ieiunando orando. ⁊ alia bona faciendo ascendunt non timentes carnem quaʒ cum uicijs ⁊ concupiscentijs mortificant. Ad hec quādoq; unus solus uersum cantat. ad monendū ꝙ quisq; secum fragilitatem suam tractet. ⁊ quāꝫ gradum timore uersus alte non inchoetur. In quo etiam significantur hij qui consideratōne ꝓprie fragilitatis quicquid agunt humilius agunt. finito tamen uersu uox fiducialiter exaltatur. in quo designatur ꝙ de misericordia dei confisi fiducialiter omni sue actioni insistūt. Cantatur autem graduale a ꝑfectis prout in ti. sequenti dicetur. porro responsoriuʒ quod in missa cantat᷑ nec perfecte nec imperfecte repetit᷑ nec enim gloria patri subicitur. qꝺ tamen in respōsorio aliorū fit horaruʒ. ¶ Circa quod attendendū est ꝙ alie canonice hore institute sunt ad referendū deo laudes pro diuersis beneficijs in illis horis ab eo receptis. hinc est ꝙ lectio i illis primo dicitur in qua beneficium uel pars eius in illa hora datum designatur. postea cantatur respōsoriuʒ in quo laus bn̄ficio correspōdet. quia ergo laus repeti debet. iuxta illud apl̄i. Gaudete in domino iterū dico gaudete. id est laudem deo dicite. ideo huiusmodi responsorium repetitur Sed ⁊ quia quis benefactori suo tenetur. deo uero nihil aliud possum⁹ nisi gloriam ⁊ honoreʒ offerre. ideo in fine respōsorij ⁊ cuiuscūq; nocturni nisi in lectionibus aliquod beneficium totum uel pars eius est repetitum referimus gloriam ⁊ gratiam trinitati. Responsorium autem qꝺ in missa cantatur gratiam designat. ut premissum est. responsioneʒ apostolorum christo eos uocante omnia relinquentiuʒ. quia ergo illi nihil retinuerunt pro quo iterum eos uocari oporteret. ideo responsoriū illud nullo modo repetitur. licet nec cum gloria patri finitur. quia nō ad gloriam sed ad luctum uocati sunt. dicente domino in luc. Sicut misit me pater et ego mitto uos. Et nota ꝙ Gre. Ambro. Gelasius cōposuerūt gradualia tractus ⁊ alleluia. ⁊ ea ad missam cantare statuerūt. Ceterum quādoq; solum responsoriū cantat᷑ in missa. quandoq; solum alleluia. quādoq; responsoriuʒ cum alleluia. quandoq; cum tractu. qn̄q; alleluia cū tractu. de quo dicet᷑ in sexta ꝑte sub ti. de septē diebus post pascha.

¶ De Alleluia. Rica.

Quia post luctum sequitur cōsolatio. Nam beati qui lugent quoniā ipsi cōsolabuntur. iꝺ post graduale cātatur alleluia. quod ē leticie canticuʒ ⁊ auditum ab angelis decantari. sicut legitur in apoc. ¶ Rursus quia ascensus de uirtute in uirtutem quos ꝑ graduale diximus significari. sepe tediosi essent nisi gaudiū hērent admixtū. sicut filijs israhel multa incōueniētia acciderūt. qn̄ de mansione

in mansionez pcesserunt. ideo post
graduale cantatur alleluia. Thobie
penul. platee tue sternētur auro mū
do ꝛ candido. ꝛ in uicis eius canta
bitur alleluia. ❡ Est autem alleluia
laus angelica. sententia quidem bre
uis magnuz continens iubilum. siue
incitans ad iubilum. Jubilat eniz ec
clesia sciens ꝙ grandis restat uita uſ
ꝗꝫ ad montem dei oreb. qđ interp̄
taꝛ mensa. timens ꝙ fideles obdor
miant in fide ꝛ faciant uitulum con
flatilem. id ē lasciuiant in temporali
bus. Et est alleluia hebraicū nomen
uocabulum siquidez significans. po
tius ꝙ̄ exprimens ineffabile gaudiū
ab hac uita peregrinum. gaudiū ui
delicet angelorum ꝛ hominuz ī eter
na felicitate lerantium. qđ nec ocu
lus uidit nec auris audiuit nec ī cor
ho. ascē. Cuius uerbi expositio secū
dum Inno. iij. ex. cxij. psalmo habe
retur. cui cum alleluia premittatur
in ti. statim psalmus exponēdo titu
lum incipit. Laudate pueri dominū
Unde secundū eum alleluia interpre
tatur. Laudate pueri dominum. Au
gustinus uero sic exponit. Al. id est
saluum. le. i. me. lu. i. fac. ia. i. domie
Jero. sic. alle. i. cantate. lu. i. laudem
ia. i. ad dn̄m. Greg. sic. alle pater. lu
filius. ia spiritus sanctus. Uel alle. i.
lux. lu. i. uita. ia. i. salus. Magister pe
trus antisiodoreñ. sic. al. i. altissimus
le. i. leuatus est ī cruce. lu. i. lugebāt
apl'i. ia. i. iam surrexit. Petrus man
ducator dixit super apoc. ꝛ augusti
nus in glo. psalterij. ꝙ alleluia ē uer
bum impatiui modi. ꝛ sonat alleiu.
id ē laudate. ia. i. uniuersalē. uel ia. i.
inuisibilem. s. deū. quasi laus inuisibiľ
dei. ꝛ quoniā alleluia future beatitu
dinis q̄si pprium est uocabulū. me
rito magis eo tēpore. i. paschali fre
quentatur quo christus resurgens
eiusdē beatitudinis spem nobis tri
buit ꝛ pmissuz. put ibi diceꝛ. quod

enim alijs tēporibus caneretꝛ ad miſ
sam olim ecclesie romane ꝯsuetudo
non erat. sed a beato Gre. constitu
tum imo potius restitutuz est. Nam
cum prius tempore Damase pape
fuisset eadem cōsuetudo defecerat.
Jero. dicit ꝙ alleluia dicatur in miſ
sa tractū esse de eccl'ia ierosolimo
rum. Canim⁹ igiꝛ alleluia post gra
duale canticum uidelicz leticie. post
luctum penitentie sūmopere nitētes
exprimere magnitudinē consolatio
nis que reposita ē lugentibus. iuxta
illud. Beati qui lugent qm̄ ipsi con
solabuntur. Jubilantes potius ꝙ̄ ca
nentes. unāꝗꝫ breuē digni sermonis
sillabam in pluces neumas ptrahi
mus. ut iocundo auditu mens atto
nita repleatur ꝛ rapiaꝛ illuc ubi sē
per erit uita sine morte. ꝛ dies sine
nocte. Est enim alleluia modicum ī
sermone. ꝛ multum in neuma. quia
gaudiuz illud maius est ꝙ̄ possit ex
plicari sermone. Neuma eniz seu iu
bilus qui fit in fine exprimit gaudī
um ꝛ amorem credentium. ꝛ quan
ta leticia et laus secuta sit per fidez
predicatione audita. iuxta illud. au
diuit et letata est spon ꝛc. et in can
ticis. Exultabimus et letabimur in
te. Quid sit neuma dicetur in pro
hemio quinte partis. Quando au
tem dicitur sequentia non dicitur
neuma post alleluia. prout sub titu
lo de sequentia dicetur. ❡ Potest
etiam alleluia referri ad exultatio
nem eorum qui de miraculis christi
gaudebāt laudantes dominum ꝛ di
centes. Quia uidimus hodie mira
bilia. ꝛ quia uisitauit dominus ple
bem suam. tunc enim cantabatur in
iubilo alleluia. qꝛ omnis pleba ut ui
dit dedit laudez deo. ꝛ gaudebat ō
uniuersis q̄ gloriose fiebant ab eo.
hinc ē ꝙ a septuagesima usꝗꝫ ad paſ
cha nō cantaꝛ alleluia. qꝛ tēpe tristi
cie nō debꝫ decantari carmen leticie

prout ibi in probemio sexte partis dicetur. ¶ Porro q3 alleluia iterposito uersu repetit et sic bis in missis dicitur. desygnat eterne uite gaudiū ⁊ q3 interiecta leticia sancti geminiani glorificationis stolam accipient. anime uidelicet ⁊ corporis. Nam secunduz stolam mentis seu anime exultabunt sancti in gloria. le. in cu. s. secundum stolam carnis fulgebunt ⁊ tanq3 scintille in. a. d. De hoc dicetur in sexta parte sub sabbato in albis. Uersus ergo nihil sinistrum aut triste sed totum iocundū ⁊ dulce debet sonare. quales sunt illi. Dominus regnauit decorem. Dn̄s regnauit exultet terra ⁊c. Jubilate deo ⁊c. Justus ut palma florebit ⁊c. quoniā absterget deus omnem lachrimaz ab oculis sanctoꝝ. ⁊ iam nō c. l. n. t. q. p. t. Uersus quoq3 dicitur a reuertendo. eo q3 per eum reuertimur ad alleluia. qui post alleluia sequitur. quia significat operationem que laudi coniungi debet. quia non bene deuz laudat q̄ bene operari cessat. Per hoc uero q3 alleluia cum neuma repetitur laus ⁊ gaudium ineffabile patrie significatur. Jn nonnullis ecclesijs alleluia cantatur a pueris. graduale a magnis. ut notetur q3 ex ore infantium deus perfecit laudem. ⁊ ps̄. Laudate pueri dominum. cuius psalmi titulus est alleluia. Jlli enim q̄ pueri sunt laudi christi conueniunt. fortes uero in fide ⁊ in tollerando aduersa qui pugnare posunt contra amalechitas graduale debent cantare.

Circa hoc notandum est q3 cantorū alij sunt qui i choro cantus uoce magna distribuūt. hij sunt rectores ecclesie qui deum laudant ⁊ alios uerbo ⁊ exemplo ad laudandū inuitāt. Alij sunt pueri qui graduale in gradibus cantant. hij sunt actiui de uirtute in uirtutē. in caritatis gradibus ascendentes. qui cum graduale inchoant. alios ad compunctionem inuitant. Dum uerbū concinunt ad se redeuntes suas cogitationes accēdunt. ⁊ dum illum finiunt se bonū certamē certasse ⁊ cursum insinuant consumasse. Alij sunt perfecti uiri qui in alijs ecclesijs alleluia uel tractus in pulpitis concinunt. Hij sunt contemplatiui carnem affligentes ⁊ mentem excedentes. quorum cōuersatio est in celis. nō est hic hominuz sed angelorum. ¶ Sequentiam uero non illi soli decantant. sed chori cōmuniter iubilant. quoniam iubilus eternus ⁊ ieffabilis angelis erit cōmunis ⁊ hominibus. Deberet etiam alleluia in gradibus ⁊ uersus orientem decantari. ⁊ quoniam uitam contemplatiuā significat debet legi in altiori loco q̄3 responsoriū quod actiuam designat. ¶ Rursus in quibusdam ecclesijs cantans alleluia sumit aliquid in manu. ut insinuet deum se nō solum uoce. sed opere colaudare. seu manus ducit. iuxta ps̄. Omnes gentes plaudite manibus. ¶ Jn plerisq3 etiam ecclesijs alleluia de trinitate cantant in dominicis diebus. scilicz Benedictus. uel qualis pater. ut fidem hilariter ꝯfitentes ad spem perueniant. ¶ Et attende q3 alleluia dominicalia a pēthecostē usq3 ad aduentum sepe obmittimus quoniam aliter ⁊ aliter in alijs ⁊ alijs gradualibus disponūtur. Ea igitur diligens cantor attendat. ⁊ diligenter uniuersitatibus officioruz assignet.

¶ De tractu Rica.

Dominica septuagesime usq3 ad uigiliam pasche. scilicet in diebus et officijs luctus. quia tunc nō canitur carmē leticie loco alleluia. quod significat exultationē habitam de spe eternoꝝ Dicuntur etiā tractus ex istitutione

Thelesphori pape. Dicitur autem
tractus a trahendo. quia tractim et
cum asperitate uocum ꝛ prolixitate
uerborum canitur. eo ꝙ miseriam ꝛ
laborem presentis incolatus insinu
at. de quo ps̄. Heu mihi quia inco
latus meus ꝓlongatus est ꝛc̄. In tra
ctibus eniꝫ representatur longa san
ctorum patrum expectatio. ꝛ iudeo
rum meror ꝛ afflictio. qui tempore
babylonice captiuitatis sedentes su
per flumina babylonis ꝛ flentes in
salicibus sua organa suspenderunt.
quod tempus ecclesia representat a
septuagesima. cantica leticie subti
cendo ꝛ tractus dicendo. ¶ Tantū
autem interest inter alleluia ꝛ trac
tum quantum inter leticiam ꝛ tribu
lationem. Item tantum est inter re
sponsorium cui omnes respondent
ꝛ tractum cui nemo. quantum inter
actiuam ꝛ contemplatiuam uitam.
Est autem tractus medius inter re
sponsorium ꝛ alleluia. ut dicetur in
sexta parte sub titulo de septem die
bus post pascha. ¶ Porro quia tra
ctus gemitum ꝛ canticum lacrima
bile exprimit. lachrimas sanctorum
siue in actiua siue in contemplatiua
uita representat. Unde tractus dici
tur quasi sancti suspirantes ab ymo
pectoris gemitum trahunt. quia li
cet sepe gaudeant ut monet alleluia
tamen hic in ualle lachrimarum cō
morantes habent irriguuꝫ superius
et inferius quod tractus misticat.
gemit enim flebiliter pro dilectione
superne beatitudinis. ꝛ super flumi
na babilonia sedētes pāie sue memo
res. Item lachrimas fundunt pro
suis ꝛ aliorum excessibus. dum ex ui
cinitate babylonici fluminis seipsos
uident sepe aspersos. ꝛ alios penitus
immersos. ipsius fluuij rapiditate
ferri deorsum. Sed quia hic plora
tus quandoqꝫ est respectu superni
gaudij. quandoqꝫ respectu nostre

miserie. ideo tractus similiter quan
doqꝫ ē de leticia ꝓ superiori irriguo
ut de profundis ꝛ alijs huiusmodi.
De utroqꝫ irriguo tractat. Gre. in li
bro tertio dialogorū. c. xxxiiij. Et ē
aduertendum quia post duos trac
tus tribulatōnis sequitur tractus le
ticie. put sub dominica septuagesi
me ꝛ dominicis sequentibus uideri
potest. ꝛ hoc ideo quia post duos
dies sepulture domini occurrit terti
us resurrectionis. ¶ Rursus quia
gaudium sanctoruꝫ non est hic ple
num ꝛ continuum. sed sepe interrū
pitur. Ideo ecclesia quandoqꝫ inter
ponit tractum. ut in tempore septu
agesimali. ꝛ cum in sabbato pascha
li post alleluia sequitur tractus. q̇a
hoc gaudium non expedit sine fletu
In sabbato tamen in albis duplica
tur alleluia. quia in eterna uita ꝑfec
tum erit gaudium glorificata carne
cum anima. ꝛ completa resurrectiōe
sanctorum cum resurrectiōe christi.
¶ Sane in dominica septuagesime
usqꝫ ad quartam feriam cinerum di
cuntur tractus solum in dominicis
diebus. eo ꝙ populus tunc melius
cōuenit in ecclesia qui indiget edo
ceri qualiter captiuitateꝫ diabolicā
per babilonicam significatam debꝫ
deplorare. Tractus eniꝫ tempus ba
bylonice captiuitatis representat.
sed post dictam feriam que ē caput
ieiuniorum magis frequentātur. q̄
tunc magis est tempus meroris et
afflictionis. ut pote ordinatum ad
excutienduꝫ iugum diabolice capti
uitatis. per merorem contritionis ꝛ
humilitatem confessionis. atqꝫ aspe
ritatem satisfactionis. que precipue
in ieiunio uigent. Sed ꝛ licet domi
nica dies resurrectionem figuret. tm̄
in dominicis septuagesime cantica
leticie subticent. ꝛ tractus dicuntur
q̄ iudei toto septuagēario babylōi
ce captiuitat| ɔtinue afflicti fuerūt.

et nos in istius uite septuagenario que per septenarium ꝛ per cōsequēs per septuagenarium ducitur. continue dolores ꝛ miserias experimur. donec ad octauam uere ꝛ perfecte ꝛ non figurate resurrectionis p christi misericordiam uenismus. Postremo considerandum est ꝙ usus sequentiarum bini ꝛ bini sub eodez cantu dicuntur. quod ideo cōtingit quia ut plurimuz bini per richmos sub partibus componuntur. quod in uersibus tractuum non reperitur qui ex sacra scriptura ut plurimum sumuntur. ideoqꝫ intantuz nequeūt combinari. ¶ Rursus ille sub uno cantu combinantur. ad notandum ꝙ exultatio uere caritatis i uno deo perficitur. sequentia enim exultationem. combinatio caritatez designat Uersus uero tractuum quia merorē significant singulariter decantantur Iuxta illud psā. Singulariter suz ego donec trāseam. Iere. xj. q. i. quādo. Solus sedebam quia amaritudine plenus eram. ¶ Non est etiam obmittendum. ꝙ licet regulariter graduale uel alleluia imediate sequatur epistolam. ne nos musicus ille reprehendat dicens. Cantauimus ꝛ non saltastis. lamentauimus ꝛ non planxistis. Alleluia enim cantatur pro salutatione. graduale pro planctu subiungitur penitentie. hoc tamē fallit in sabbatis quatuor temporum. et in quarta ꝛ in sextis ferijs maioris ebdomade. ꝛ in quibus tractus immediate sequitur epistolam. et hoc ideo quia in illis diebus musicus ille nobis aufert᷑. Nam in dicta quarta feria uenditur. ꝛ in sexta crucifigitur. quod ī dictis sabbatis quo ad aliquid representatur. ꝛ ideo ad maiorem luctum insinuandum tractus in illis epistolam imediate comitat᷑ Qꝛ autem tractus maiorē insinuet luctum ꝙ̄ graduale. p hoc innuitur ꝙ nunqꝫ cum alleluia cantatur. nisi ob spetialez causam in sabbato paschali.

¶ De prosa seu sequētis Rica.

POst alleluia prosa seu sequentia dicitur. quod est similiter canticum exultationis. ad notandum geminam glorificationis stolam quam sancti accipient. prout iam premissum est. ¶ Cantatur autem sequentia ab oībus simul in choro. ut notetur concordia caritatis. talis enim laus deo placet. Unde in canticis. Uulnerasti cor meum soror mea. sponsa mea in uno oculorum tuorum. ideo dicit ī uno ut notetur concordia ꝛ uoluntas uniformis. quia laus sic facta ē cibus delicatissimus deo. hec est tunica illa inconsutilis quam deus nō patitur scindi. xvj. q. ij. sicut. de hoc dictum est sub titulo de alleluia. et dicetur in prohemio quinte partis. ubi de antiphonis agit᷑. ¶ Nocherus abbas sancti Galli in teotonia primo sequentias pro neumis ipsius alleluia composuit. ꝛ Nicolaus papa ad missas cantari concessit. Sed ꝛ hermannus cōtractus teotunicus inuentor astrolabij composuit sequentias illas. Rex omnipotens ꝛc. ꝛ Aue maria. ꝛ antiphonam. Alma redēptoris mater. ꝛ Simon barions. Petrus uero cōpostolanus episcopus fecit illā. Salue regina. Quidam uero rex francie Robertus nomine composuit sequentiam illam. Ueni sācte spiritus. et ymnum. Chorus noue iherusalem. Antiquitus enim mos erat ut semper alleluia cantaretur cum neuma. Sed postea dictus papa instituit loco illius neume in precipuis festiuitatibus seqntias dici. Quando ergo non dicitur alleluia. non debet sequentia dici.

quoniam loco neume eius dicitur.
⁊ idem significat qđ neuma. scilicet
eterne uite gaudium ⁊ delicias que
nullo uerbo exprimi possunt. ⁊ ideo
per neuma que est uox non significati
ua intelliguntur. Et inde est ꝙ que
dam sequentie sunt que solent uerba
noua ⁊ incognita habere ⁊ inusitata
tum quia ceu gaudium secretum at
ꝙ incognitum est mortalibus. tum
quia nobis incognitus ē modus lau
dandi deum in patria. tum quia iu
bilus cordis in presenti uita incog
nitus est ad plenum. tum quia oīa
noua sunt pulchritudine decorata.
ut in pħemio digestorum. hodie ue
ro sequentie cum uoce significatiua
dicuntur. ad notanduz ꝙ in illa ma
gna festiuitate uite eterne iubil⁹ ple
ne scietur. Sequentie uero eterne ui
te misticant laudes. iuxta illud. Bea
ti qui habitāt in domo tua dñe ⁊c.
Habet uerba laudiflua ⁊ dulcem at
ꝙ suauem cantum. quia ibi omnia
erūt plena laude ⁊ melodia celestis
organi habundabit dulciflua leticia
quia sicut letantium omnium habi
tatio erit ibi. ¶ Rursus qm̄ laudes
eternitatis uocibus humanis plene nō
resonantur. ideo quedaz ecclesie mi
stice neumatisant sequētias sine uer
bis. aut saltem aliquos uersus earū
Nulla enim erit uerborum significa
tio necessaria. ubi singuloruz corda
patebunt. singulis intuētibus librū
uite. ⁊ ubi idem erit testis accusator
⁊ iudex. xj. q. iij. eorum. Et nota sm̄
Isidorum ꝙ prosa est producta rō
a lege metri resoluta sic dicta. ex eo
ꝙ sit profusa. Sequentia uero dicta
est quia neumam iubili sequitur. et
hic ⁊ in euangelio dicitur. sequentia
sequentie in numero singulari.

¶ De mutatione sacerdotis Rica.

Hactenus dū epistola lecta
fuit. ⁊ choro graduale psallente. sa
cerdos tacitus ad dexteram partez
sedebat altaris. illud insinuās ꝙ Io
hanne predicante christus quodam
modo tacebat. quia nō predicabat
aperte. sed dicturus euangelium sur
git. quia ut euangelista tradit. post
ꝙ Iohannes traditus est uenit ihe
sus in galileam predicans euangeli
um regni dei. ⁊ quoniam sedes uic
toris est sessio sacerdotis uictoriam
christi recte significat. qui post ieiu
nium uicit diabolum. nam reliquit
eum temptator. ⁊ accesserunt ange
li ⁊ ministrabant ei. Post dictam er
go sequentiam surgens sacerdos et
ad sinistram altaris partem accedēs
pronuntiat euangelium. significans
ꝙ christus non uenit uocare iustos
sed peccatores. Iuxta quod ipse in
euangelio dixit. Quia non indigent
qui sani sunt medico. sed qui male
habent. ij. q. i. multi. per dexteram
enim iusti. per sinistram uero pecca
tores significantur. propter quod
dominus in iudicio statuet quidem
oues a dextris. edos a sinistris. De
hoc dictum est sub titulo de oratōe
¶ Quidaz tamen dixerunt ꝙ ideo
sacerdos in principio misse cōsistit
ad dexteram. cum uero pronuntiat
euangelium conuertitur ad sinistrā
Et circa finem iterum redit ad dex
teram. quia cultus dei primo fuit ī
populo iudeorum. ⁊ iudea tūc erat
a dextera. deinde iudeis non creden
tibus ⁊ uerbuz dei tanꝙ indigni re
spuentibus. cultus dei transiuit ad
gentes ad quas apostoli transierūt
Et tunc iudea fuit a sinistra parte. ⁊
circa finem reuertetur iterum ad iu
deos ad predicationez Enoch ⁊ he
lie. qui conuertent corda patruz in
filios. quoniam in diebus illis salua
bitur iuda. et reliquie israhel salue
fient. Qui enim primo dixerat. in
uiam gentium ne abieritis. postea

precepit dicens. Ite in orbem uni
uersum. quia ergo predicatio perue
nit etiam ad illos qui in sinistra par
te fuerũt. dum siccato gedeonis uel
lere ros aream irrigauit. merito in p
te sinistra legitur euangelium. sicut
in sequẽti titulo dicetur. unde ṽsus.
¶ Est ratio cur pars altaris dextra
in se. ¶ principiuz fineq̃ tenet. me
diũq̃ sinistra. ¶ Dextra iudeos. gẽ
tiles leua figurat. ¶ Cepit ab his.
defertur ad hos. refertur ad illos.
¶ Nostra fides. ⁊ erunt omnes in
fine fideles. Sed cum sacerdos qui
pronuntiat euangelium representet
personam christi. qui non predica
uit gentibus sed iudeis. iuxta quod
ipse dicit in euangelio ¶ Non sum
missus nisi ad oues que perierãt do
mus israhel. Utrum aliud recte dica
tur prudens auditor aduertat. De
hoc dictum est sub titulo qualiter
episcopus uel sacerdos. ad quamcũ
q̃ uero altaris partem ille se transfe
rat. ministri eum retro sequuntur.
put dictum est ibidem.

¶ De Euangelio Rica.

Supra proxime tactum est
qualiter sacerdos non so
lemniter celebrãs ipsemet
euangelium dicit. Uerum quando
episcopus uel sacerdos celebrat cuz
ministris cuncta solemnius pagunẽ
Tunc enim in quibusdam ecclesijs
ut rome diaconus dextra manu põ
tificis osculata. codicem euãgelij su
mit de altari. illum subdiacono ad
ferendum tradens. postea benedic
tionem postulat ab episcopo uel sa
cerdote. et ei benedicitur. ¶ In ali
is tamen ecclesijs prius benedictio
nem postulat q̃ codicem suscipiat
de altari ¶ Data itaq̃ benedictione
procedit diaconus ad pulpitum p
dexterã partem chori. quẽ precedit
subdiaconus cum textu euangelij. il
lum precedit thuribulum cum incẽ
so. ⁊ ante thuriferarium ceroferarij
cum faculis accensis. ante illos in q
buidam ecclesijs crucis uexilluz. sic
q̃ pulpitum ascendit ⁊ euangelium
incipit. quo dicto ad episcopum uel
sacerdotez simul redeunt. que singu
la prosequemur. ¶ Notandum est
autem q̃ in quibusdam ecclesijs in
precipuis festiuitatibus. diaconus
pficiẽs uolens ad legenduz euange
lium incipit antiphonam que est in
nocturnis sup benedictus. ⁊ duz ip
se accedit ad pulpituz illa cantatur
⁊ finitur a choro. ut notetur caritas
⁊ cantatur sine neuma. ad notanduz
q̃ deus non precepit nos habere ni
si simplicem caritatez. ¶ Sane iam
figura mutatur. nam diaconus qui
primo representabat pphetaz. iam
representat euangelistam. q̃ lex ⁊ p
phete usq̃ ad Johannem. ⁊ ex eo re
gnum celorum euangelisatur. ideo
autem euangelium legitur. ut uelut
christus post legez pphetias ⁊ psal
mos ore suo predicauit. ita post epi
stolam responsoriũ ⁊ alleluia. per il
lud populo predicatio eius ãnunti
etur. ⁊ dicitur euangelium quasi bo
nus nutius. ab eu quod est bonum.
⁊ angelus quod est nuntius. Est eñ
euangelium christi ⁊ apostoloruz p
dicatio. nuntiat quidem uitaz post
mortem. requiem post laborem. re
gnum post seruitium. ¶ Est autem
sciendum q̃ sicut caput p̃eminet ce
teris corporis membris. ⁊ illi cetera
membra seruiunt. sic ⁊ euangelium
principale est omnium que ad offi
cium misse dicuntur. et toti preemi
net officium misse. ⁊ quecũq̃ ibi cã
tantur ⁊ leguntur illi consentiunt in
intellectuali ratione. put in sexta p
te sub dominica qualibet dicet.
Diaconus ergo p̃mo dexterã manũ
põtificis osculat̃ nihil dicens. quia

predicator euangelisare debet pro gloria eterna. de qua sponsa dicit i canticis. Dextera illius amplexabit me. Nam ꝛ angelus qui resurrectionis gloriam uenerat nuntiare. sedebat in dextera stola candida coopertus. In alijs tamen ecclesijs nō osculatur. sed solum inclinans benedictionem poscit. Uerum subdiaconus uel diaconus non manus sed pedes romani pontificis osculatur. ut summo pontifici summam exhibeat reuerentiam. ꝛ eum illius ostēdat esse uicariū. cuius pedes osculabat mulier illa q̄ erat in ciuitate peccatrix. Adorandum ē enim scabelluꝫ pedū eius. quia sanctum ē. cuius etiam resurgentis a mortuis. pedes mulieres tenentes adorauerunt. Generaliter enim nemo debet manuꝫ summi pōtificis osculari. nisi cum de manibus eius aliquid accipit. uel cum ad manus eius aliquid tribuit. ut ostendatur ꝙ ex utroqꝫ debemus ei gratias agere. qui sicut semper dat propria sic nunqꝫ recipit aliena. quas oblationes romanus pōtifex recipiat subti. de oblationibus dicetur. ¶ Subsequenter diaconus textum euangelij sumit de altari. quia de syon exibit lex ꝛ uerbum domini de iherusalem. non utiqꝫ mosayca lex quondā exiuerat de monte synai. sed euangelica de qua propheta ait. Ecce dies ueniunt dicit dominus. ꝛ consumabo testamentum nouum sup domū israhel. ꝛ supra domum iuda. ¶ Sumitur etiam liber de altari. quoniaꝫ apostoli de altari euangeliuꝫ acceperunt. cum predicantes passionē christi euangelisabant. uel altare in hoc significat iudeos. a quibus trāsfert regnuꝫ dei. ꝛ datur genti faciēti fructum eius. Et ex eo ꝙ liber sumitur de altari notatur ꝙ euangelium est uerbum dei. quod per altare significatur. secundum illud Exodi. xx. Altare de terra facietis mihi. sumit autem illum ut quidam uolunt. de dextera parte altaris. quia ecclesia de iudeis a qua nostrum sumpsit exordium antiquitus fuit a dextris. ꝛ ponit eum in manu sinistra dexterā supponens. iuxta illud. Leua eius sub capite meo. ꝛ dextera eius amplexabitur me. ꝛ hoc propter triplicem causam. Primo quia euangelista docet celestia que per dexteram terrenis que per sinistram intelligūtur supponi. ¶ Secūdo inclinatur liber super sinistrum humerum. ad notandum ꝙ christi predicatio de gentili populo transibit ad iudaicū Ysaye. xx. c. In diebus illis saluabit iuda. Tertio quia in uita temporali que per illam significatur. necesse est euangelium predicare. Et textus euangelij in quibusdam ecclesiis ornatur exterius argento ꝛ lapidibus. prout dictum est in parte tertia sub titulo de legalibus indumētis. Liber autem ipse ab aduentu sacerdotis ad altare donec euangeliū legatur super altare remansit. quod quantum ad hoc significat iherusalem. quoniam angelica doctrina primum in iherusalem facta est. ꝛ ibi permansit ab aduētu domini illud donec publicaretur gentilibus. iuxta illud. de syon exibit lex. ut infra: iherusalem enim est locus passionis. q̄ per altare etiaꝫ significatur. ¶ Consequenter benedictionem postulat. quia nullus debꝫ predicare nisi mittatur. iuxta illud apostoli. Quomō predicabūt nisi mittantur. extra de here. cum ex iniūcto. ꝛ dominus inquit apostolis. Rogate dominum messis ut mittat operarios i messeꝫ suam. xxv. dis. in nouo. Ysa. autem cum audisset uocem domini dicētis Quem mittam ꝛ quis ibit ex nobis respondit. Ecce ego sum mitte me. dixitqꝫ dominus. Uade ꝛ dic populo

hunc. Audite audientes &c. viij. q. i. sciendum. ¶ Rursus huiusmodi benedictionem prefigurauit moyses qui ascendens in montem accepit tabulas et benedictionem. et populo mandata proposuit. et dominus etiam benedixit ordini diaconali. cui dedit spiritum sanctum. et misit ad predicandum per universum orbem. pontifex ergo vel sacerdos visibiliter benedicit diacono qui lecturus est euangelium. quod non fecit subdiacono lecturum epistolam. quia christus inuisibilis manens legem et prophetas que per epistolam significantur inuisibiliter misit. sed postquam in terris visus et cum hominibus conuersatus est. apostolos et euangelistas visibiliter misit et docuit. Euntes inquit predicate dicentes. Appropinquabit regnum celorum. Illi autem egressi circuibant castella euangelisantes et euntes ubique. Et mittit eum ad legendum euangelium. ad notandum quod christus misit apostolos ad predicandum regnum dei. Diaconus autem ea que sibi in benedictione dicuntur. considerans se corde purum. ore mundum. et opere castum studeat exhibere. quatenus sacrosanctum euangelium possit digne proferre. quia puteus aquarum viuentium. id est euangelica predicatio non fluit impetui. id est libere de libano. id est de corde casto. et ore candido ¶ Non enim est speciosa laus in ore peccatoris. imo peccatori dixit deus. Quare tu enarras iusticias meas. et assumis testamentum meum per os tuum. iij. q. viij. §. quod testatur. et ideo signo crucis munitur. Deinde licentia et benedictione obtentis. et insuper cruce impressa. ut securus incedat. procedit ad pulpitum cum silentio inclinato capite. nihil in quibusdam ecclesijs ferens. propter illud quod dominus ipse precepit apostolis quos misit ad predicandum regnum dei. nihil inquit tuleritis in via. et neminem salutaueritis. In alijs tamen ecclesijs diaconus fert librum. ut iam dicetur. sed perueniens ad ambonem salutat quasi intrans domum. cui offert pacem. ut infra dicetur. et transit per dexteram partem chori ad sinistram. et liber euangelij de dextra ad sinistram transfertur. et ibi legitur. quia de syon exibit lex. ut supra. Iudea enim respuente verbum dei apostoli transierunt de iudeis ad gentes et postea predicatum est gentibus que per sinistram intelliguntur. unde apostolus ad hebreos dicit. Vobis oportebat prius predicari verbum dei. sed quoniam repulistis illud. et indignos vos iudicastis ecce reuertimur ad gentes. extra de renunc. nisi. De hoc supra in titulo proximo. In ecclesia romana et quibusdam alijs subdiaconus per unam viam. et diaconus per aliam in pulpitum ascendit. quoniam ille docendo. et iste discendo in augmentum scientie procedit. et quia ministrator per meritum operis. et predicator per meritum oris in augmentum iusticie progreditur. unde psalmista. Iusticia tua sicut montes dei. per eandem tamen viam descendentes ad pontificem reuertuntur. quia per finalem perseuerantiam pertingunt ad primum. sicut dominus ait. Qui perseuerauerit usque in finem &c. de penitentia di. ij. apostolus. et c. multi. Et quia predicatio sine opere non sufficit. cepit enim ihesus facere et docere. Ideo predicator per eandem viam reuertitur per quam accesserat ministrator. ¶ preterea ideo lecturus euangelium ab una parte progreditur et ascendit. iuxta illud euangelij. per aliam viam reuersi sunt in regionem suam. quoniam apostoli prius predicauerunt iudeis. et postea gentibus. secundum illud apostoli. quia repulistis verbum dei et

indignos nos fecistis rc. Sane di
aconum subdiaconus antecedit.q2
Johannes r eius predicatio christū
r eius predicationem precessit. por
tans in quibusdā ecclesijs puluinar
quod libro supponat. Per puluinar
quidem quod fesso supponitur ad
quietem.significatur uite solatium.
siue temporalia.q.d. si uobis semi
namus spiritualia.non est mirum si
a uobis metimus carnalia.xij.q.i.
§.1.Nam secundum aplm.1.ad Co
rinthe. Qui altari seruiunt cum al
tari participant.extra de prebē.cuz
secundum. dignus est enim operari
us mercede sua.Math.x. r dñs pre
cepit in lege. Non claudes os bouis
triturantis.extra de preben.extirpā
de. ¶ Rursus puluinar supponitur
euangelio. ad notandum q̄ suaue ē
iugum domini. siue onus euangelij
illud portare uolentibus. Unde in
Math.Jugum meum suaue. r onus
meum leue. huic iugo qui subicitur
omnia subiecta habz.secundū Aug.
puluinar ergo suauitas r dulcedo i
mandatis dei.unde propheta.para
sti in dulcedine tua pauperi deus. r
iteruz.quā dulcia faucibus meis elo
quia tua domine. ¶ In ecclesia tū
romana diaconus p̄cedit ut doctor
subdiaconus sequitur ut auditor.il
le precedit ut predicet.iste sequitur
ut ministret. post lectionē uero sub
diaconus quasi sufficienter edoctus
precedit referens euangelium. quo
niam mercedem euangelij de sua mi
nistratione reportat.secunduz illud
quod dñs ipse promisit in euāgelio
Qui recipit p̄phetam nomine pro
phete.mercedem prophete recipiet
Quem ideo premittit diaconus ad
pontificē.ut ostendat se fructū pre
dicationis referre. de quo dñs dixe
rat.Posui uos ut eatis r fructum af
feratis. r fructus uester maneat.Ad
hoc subdiaconus libruz r puluinar

reportans significat q̄ predicator
bono opere debet uitam suam deo
offerre. unde aplus ad Corinth.ix.
Omne quodcūq̄ facitis aut uerbo
aut opere. in nomine domini ihesu
christi facite.xxvij.q.ulti. nō obser
uetis. ¶ premittit quoq̄ episcopus
ante euangelium thuribulum cum i
censo.quia christi opera precesserūt
eius doctrinā. iuxta illud.Cepit ihe
sus facere r docere.Thuribulum au
tem cum thure significat orationez
cum deuotione. quaz tunc maxime
debent habere fideles in audiendo
diuinum sermonez. ¶ Rursus ideo
diaconus premittit thuribulū.quia
predicator debz odorem bone opi
nionis ex se mittere. iuxta illud apli
Christi bonus odor sumus in omni
loco.nā cuius uita despicitur.restat
ut eius predicatio condemnatur.ex
de sacra unctio.c.i. Tertio thuribu
lum precedit ut ipsius diaconi orō
sicut incensum in conspectu domini
dirigatur. Ante thuribulum uero p̄
mittit duos ceroferarios cuz faculis
accensis.primo quia debet desideri
um r gaudium cordibus auditorū
accendere.quatenus r libenter audi
ant. r gratāter obediant. ¶ In qui
busdam tamen ecclesijs thuribuluz
cereos precedit.quoniam oratōnes
opera r uirtutes.de ratione famam
lucem r signa precedunt.iuxta illud
luce.Luceat lux uestra. r illō. Et uir
tus exibat de illo r sanabat omnes.
¶ Secundo sacerdos uel epus pre
mittit ante diaconuz duos acolitos
portantes cereos r incensum.ad no
tandum q̄ christus premittebat bi
nos nuntios ante faciem suam i om
nem ciuitatem r locū quo ipse erat
uenturus.preferētes chorus catōnes
miraculorum. r odorem uirtutum.
unde reuersi dixerūt.Dñe in tuo no
mine etiā demonia subiciunt nobis
facies enim christi couenienter hic

intelliguntur apl̄i. qui normam doc
trine sue populis ostendebant. pro
pter quod ipsis aiebat. Qui uos re
cipit me recipit. Tertio ideo libruȝ
euangelij precedūt thuribulū ⁊ can
delabra. q: doctrinaȝ christi uirtus
⁊ fama preibant. euangelista testāte
Exiuit ihesus in uirtute spiritus in
galileam. ⁊ fama exiuit de illo in uni
uersam regionem. ⁊ ipse docebat in
sinagogis eorum. ¶ Quarto prop
ter causam in secunda parte sub ti.
de acolito scriptam. Rursus duo ce
rei illuminati doctores ecclesie. per
quos ecclesia illuminatur. ⁊ qui de
bent habere notitiam utriusꝗ testa
menti designāt. Hinc ē ꝙ ipsi cerei
plerūꝗ diuersorum colorum lineis
decorantur. ad notandum ꝙ ꝑ doc
tores ipsos sacra scriptura diuersis
sensibus exponitur. ꝓut dictum est
in prohemio libri. Si uero linee ipse
auree uel argentee sint. designant ꝙ
in ipsis doctoribus est aurum sapiē
tie. ⁊ argentum eloquentie. uel cerei
ipsi designāt duo testamenta q̇bus
genus humanum illuminatur. uel le
gem ⁊ prophetias qui in quibusdā
ecclesijs dum euangelium legitur in
pauimento ponuntur. quoniā leges
umbra ⁊ ꝓphetarum enigmata per
lumen euangelij etiam ab humilib⁹
intelliguntur. quia ꝑ euangelicā do
ctrinaȝ lex ⁊ prophetia penitus eua
nuerunt in littera. ¶ In quibusdaȝ
tamen ecclesijs in diebus profestis
unus puer cum uno tantuȝ cereo di
aconum precedit. per quod signifi
catur ꝙ primum christi aduentum
qui humilis fuit ⁊ occultus ꝓuenit
tantum unus cursor. scilicet Iohan
nes baptista. qui fuit lucerna uerbi
In diebus uero festiuis duo cerei ꝓ
cedunt. quia in secundo aduentu q̇
solemnis erit ⁊ manifestus duo pre
mittentur precones. scilicet Enoch
⁊ helias. q̇ interficient̄ ab antixp̄o
in hierusaleȝ. quod significatur per
extinctionem cereorum. De candela
bris ⁊ etiam cereis aliter dictum est
in prima ꝑte sub titulo de picturis.
¶ Antecedit quoꝗ crux. primo ad
notandum ꝙ diaconus debȝ predi
care crucifixum. Secundo ꝙ qui eū
intuetur per fidem sanatur a morsu
serpentis antiqui. ipse enim est ser
pens in palo. Tertio crux precedit
euangelium. in signuȝ ꝙ predicator
sequi debet crucifixum. unde domi
nus inquit petro. Sequere me. Ioh.
xxj. c. ¶ Post hec diaconus suꝑ am
bonem ascendit. Dicitur autem am
bo ambonis pulpitum ubi legitur
euangelium. ab ambio ambis. quia
locus ille gradibus ambitur. Sunt
enim in quibusdaȝ ecclesijs duo pa
ria graduum. siue duo ascensus in il
lum per medium chori. unus a sini
stris uidelicet uersus orientem. quo
fit ascensus. alter a dextris uidelicet
uersus occidenteȝ quo fiat descēsus
ut premissuȝ est. uel ascendit ab au
strali parte. nam christus a betel. id
est bethleem que est ad austrum ue
nit in hierusalem. unde dicitur. De
us ab austro ueniet. Ascendit ergo
super ambone ad notanduȝ ꝙ chri
stus ambit omnes qui custodiunt
uerbum euangelij. ⁊ ut possit ambi
ri. ⁊ sic melius ab omnibus intelligi
Item ascendit ut in edito ⁊ alta uo
ce ānuntiet euangelium. tanꝙ ubiꝗ
⁊ ab omnibus audiendum. iuxta il
lud propheticum. Super montem
excelsum ascende tu qui euangelizas
syon. exalta in fortitudine uocem tu
am. ⁊ dominus inquit in euangelio.
Quod dico uobis in tenebris. dici
te in lucem. ⁊ quod in aure auditis
predicate super tecta. extra de here.
cum ex iniuncto. ut imitemur domi
num qui in monteȝ ascendit ut euan
gelium ꝓdicaret. ⁊ aperiens os suuȝ
docebat discipulos dicens. Beati

pauperes spiritu &c. Lex etiam in monte data est. euangelium uero in alto et eminenti loco legitur. quia doctrina euangelica dilatata fuit ubique terrarum. Unde in omnem terram exiuit sonus eorum &c. xix. di. ita. Epistola uero in loco inferiori. quia lex et prophete qui per illam figurantur clausi fuerunt in iudea. Unde notus in iudea deus &c. propterea per epistolam predicatio ueteris testa. que humilior. per euangelium noui testa. que excellentior est intelligitur. doctrina enim christi uel lex euangelica excellit apostolicam. et apostolica legalem doctrinam. unde apostolus ad hebreos. vij. Lex neminem ad perfectum duxit. euangelium autem dat salutem omni credenti. In missa tamen pro defunctis non in loco eminentiori. sed iuxta altare euangelium et epistola leguntur. ad notandum quod quantum spectat ad defunctos talia non sunt predicationes que uiuis publice fiunt. ipsis autem cum sint absentes fieri nequeunt publice uel occulte. sed magis sunt pro ipsis orationes per quas ad christum qui per altare significatur appropinquantes eis possumus reuelationem aliquam obtinere. ¶ Legitur etiam de morte euangelium super acquilam. iuxta illud. Et uolauit super pennas uentorum. et acquila ipsa seu locus in quo legitur in diebus festiuis aliquo panno lineo uel sericeo detegitur. ad significandum mollitiem cordium christianorum. unde dominus per prophetam Ecce cor carneum dabo uobis. et scribam legem meam in cordibus uestris Locus uero in quo epistola legitur non cooperitur. ad significandum duriciam cordium iudeorum. ¶ Lecturus autem euangelium transit ad partem sinistram. prout iam et supra sub ti. de mutatione sacerdotis dictum est. Et opponit faciem suam acquiloni. iuxta illud ysa. xliij. Dicam acquiloni da. et austro. Noli prohibere ut ostendat nos doctrina euangelij debere amari. et predicationem christi contra illum spetialiter dirigi qui ait. ponam sedem meam ab acquilone et similis ero altissimo. nam et secundum prophetam ab acquilone pandetur omne malum super habitatores terre. ¶ Rursus uersus acquilonem euangelium legitur. iuxta illud quod legitur in canticis. iiij. Acquilo surgat. id est diabolus fugiat. Et auster ueniat. id est spiritus sanctus accedat. Recte enim contra diabolum euangelium legitur. ut illum sua uirtute expellat quoniam diabolus. nihil enim quantum euangelium odit. Siquidem acquilo uentus frigidus diabolum significat qui flatu temptationum corda hominum dei timore congelat et refrigerat. Cum ergo fides in euangelio contineatur que est armatura nostra contra diabolum. iuxta illud Cui resistite fortes in fide. merito legitur contra illum. Quandoque etiam uersus meridiem legitur. quia doctrina christi que primo fuit inter iudeos et nunc inter gentiles. ad eos in fide redibit Hij uero qui eum in ueniendo precesserant respiciunt ad euangelium et ad faciem recitantis. prout sub epistola dictum est. Deinde lecturus euangelium salutat populum. ut illum ad audiendum uerbum dei attentum reddat dicit. dominus uobiscum. ostendens etiam per hoc se orare ut dominus sit cum eis. et obseruans quod dominus iussit. In quamcunque domum intraueritis primum dicite. pax huic domui. Chorus uero et populus quasi redditus attentus ad illum et ad quamcunque partem in qua euangelium legitur se uertunt. quis omnibus prepositum est. Ite in mundum uniuersum predicate euangelium omni creature. id est homini pro quo facta est omnis creatura. uel qui habet aliquod principium cum omni creatura. et respondent. et cum

ſpiritu tuo. ſupple ut digne poſſis euangelium legere. ac ſi dicant. tecuz ſit ad dicendum. ⁊ ſic mutuo ſe ſalutant. ꝓut ſub preſatōne dicetur. Sane euangeliū ſtando ⁊ non ſedendo auditur. ſicut ſtatuit anaſtaſius papa. de cōſe. di. i. apoſtolica. ut ad preliuʒ ꝓ chriſti fide ſeruanda ꝓmptitudo notet᷑. unde luce. xxij. Qui non habet gladium uendat tunicaʒ ⁊ emat illum. ⁊ quia ipſius doctrina ad amorem celeſtium dirigit mētes noſtras. ad huiuſmodi etiam ꝓmptitudinem deſignandā quidam duʒ euangelium legitur clamides deponunt. ⁊ etiam ad notanduʒ ꝙ omia temporalia dimittenda ſunt propt̄ chriſtum. iuxta illud euangelij. Ecce nos reliquimus omia ⁊ ſecuti ſum⁹ te. et ex quo ſtandum eſt apparet ꝙ nec iacere nec appodiari debemus euangeliuʒ audiendo. ¶ Reclinatoria ergo tunc relinquuntur. ad notandum ꝙ non debemus confidere in principibus. nec ſuſtentari in terrenis. quia uanitas uanitatum ⁊ omnia uanitas dixit eccleſiaſtes. ſubauditur compatione dei in quem curā noſtraʒ iactare debemus. ⁊ ſecundū ipſum anaſtaſium ſtantes curui manere debemus. ut humilitatem que a domino docetur etiam corpore ō monſtremus. Auditur etiam capite nudato. primo ut attentio adeſſe demonſtretur. ob quam etiam cauſam quidam tunc mentum ⁊ genas manu tenent. Secūdo ut quinqꝫ ſenſus patuli ſint ad audiendum. Tertio ad notandum ꝙ omnia que ſub uelamine ⁊ figura in lege ac ꝓphetiſ continebantur. ſunt in euāgelio manifeſtata. ¶ In chriſti enim paſſiōe uelum templi ſciſſum eſt ⁊c̄. Deponuntur etiam tunc baculi ⁊ arma. primo ne imitemur iudeos in cōſpectu crucifixi arūdines ⁊ arma ferentes. Secūdo ad notandū ꝙ chriſto predicāte omnes legales obſeruātie que p̱ baculos ſignificant᷑. depoſite ſunt. Tertio depoſitio baculorum ⁊ armorum humilitatem notat. ⁊ chriſtiane p̱fectionis eſſe. nō ſe uindicare. ſed dn̄o reſeruare uindictam. iuxta illud. Mihi uidicta ⁊ ego retribuam dicit dn̄s. ⁊ Mat. v. Qui te p̱cuſſerit in una maxilla prebe ⁊ ei alterā xxiij. q. i. §. i. auditur etiam euangelium in ſilentio. quia omnia ſoluta ſunt in euangelio. que in lege ⁊ prophetis ꝓmiſſa erāt. ¶ Pontifex uero ſeu ſacerdos dum euangelium legitur facieʒ uertit ad illud. ad notādum ꝙ chriſtus predicatores euangelij ſemp̱ ad adiuuandum reſpicit. ſtans ſuper ſcabellum. ad deſignanduʒ ꝙ per huiuſmodi predicationē omnis aduerſa poteſtas debellatur ⁊ chriſti pedibus ſubmittitur. ⁊ ſic impletur qd̄ in pſ̄. dicitur. Donec ponā inimicos tuos ſca. pe. tu. Diaconus uero ſtatim poſtqꝫ ſibi reſpōſum ē. ⁊ cum ſpiritu tuo. ut cunctoſ reddat dociles ⁊ beniuolos ad audiendū uerbuʒ euangelij. id ē bonum nuntiū nuntiantē regnū dei. ſubdit. Sequētia ſancti euāgelij. thurificās librum ⁊ ſignās ſigno crucis. ⁊ etiaʒ in quibuſdā locis oſculatur libruʒ. q̄ſi dicat. hic eſt liber ſeu euangeliū dei. hic ē liber crucifixi quem p̄dico hic eſt liber pacifici p̱ quem reconciliationeʒ accepimus. Unde ap̄ſus. i. ad corinth. i. p̄dicamus uobis xp̄m crucifixum. per incenſi autē fumum bona predicationis opinio intelligitur. ¶ Deinde ſignat ſe in fronte. ī ore pariter et in pectore ſeu in corde. Ne diabolus qui bonis operibus inſidiatur tollat ei per erubeſcentiam deuotionem de corde. uel ſermonem de ore. ac ſi dicat. ego chriſti crucem non erubeſco. ſed eā ore p̄dico ⁊ corde credo. q̇a corde creditur ad iuſticiā. ore aūt cōfeſſio

fit ad salutem. Predicamus inquit apl'us christum ihesum ⁊ hunc cru cifixum. iudeis quidem scandalum. gentilibus stulticiam. ⁊ apl'us ad ga lath. vj. Mihi autem absit gloriari nisi i cruce domini nostri ihesu chri sti. Dominus etiam in euangelio ait

¶ Qui me erubuerit ⁊ sermones meos hunc filius hominis erubescet cum uenerit in maiestate sua ⁊ patris et angelorum sanctorum. Unde in Da niele legitur. Non est confusio confi tentibus te. Quidam autem signāt se tantum in fronte ⁊ in pectore. q̄si in utroq; sup liminari. Clerus uero ⁊ populus audito titulo euangelij. scilicz sequentia ⁊c̄. siue bono nūtio uertentes se ad orientem. siue ad al tare. ut deum qui uerus est oriens glorificent. quis misit eis uerbum salutis. sicut legitur in actibus apo stoloꝝ. ⁊ glorificauerūt deū dicētes ergo ⁊ gentibus deus penitentiā de dit. ⁊ uitam cum reuerentia ⁊ hono re. respondent. gloria tibi dn̄e. pro posito itaq; euangelio ad legenduz in quo agitur de gloria ⁊ de nostra liberatione. scilicz qualiter christus diabolum deuicit. et nos ab ipsius seruitute liberauit. ⁊ uictor ad glori am patria ascendit. ipsi auditores euangelij letantes in laudem sui sal uatoria cōclamant dicentes. gloria tibi dn̄e. q. d. gloria tua que nobis in euangelio predicatur. nobiscum sine fine ꝑmaneat. ⁊ semper crescat. ⁊ hec dicendo signo crucis in frōte in ore ⁊ in pectore se similiter cōtra diabolū muniunt. ne eos impediat in audiendo. in fronte. quia ibi est locus pudoris ⁊ uerecundie. Unde per hoc ꝙ crucem fronti imprimūt ostendunt se non erubescere credere crucifixum. cuius liber legitur. ⁊ eū hēre deum ⁊ dn̄m. ꝑ hoc ꝙ in ore si gnāt. significant se crucē dn̄i audac ter ꝑdicare. ꝑ hoc ꝙ i pectore osten dunt se libenter compati ꝑ nomine christi. qua etiam ratione quidam quādiu euangeliū legitur cum utro q; pollice ante pectus signuz crucis figurant. ¶ Rursus nos in ore sig namus. ad designandū ꝙ de uerbis euangelij debet esse locutio nostra. In pectore uero ad significanduz ꝙ uerba euangelij debent nos ꝑcutere in pectore ⁊ in mēte. Mox uero post factum signum crucis uersus diaco num audituri euangeliū se cōuertūt De crucis misterio dicetur in ꝓhe mio quinte ꝑtis. ¶ Porro alicubi subdiaconus duz legitur euangeliuz sinistram manuz libro supponit. ad notandū ꝙ illi qui sub tempore le gis fuerunt quoruz ultimus fuit Io hannes. quem significat subdiacon⁹ ⁊ si aliqua bona agebant. illa tamē debilis ⁊ infirma erant. que per sini strā significantur. quia si lex ad gra tiam disponeret. tamen gratiam nō ꝓbebat. Conuenienter ergo sinistra manus libro euangelij supponitur. in quo christi fides predicatur. sine qua per opera legis nemo saluatur.

¶ Rursus per sinistram manum tē poralia. per librum euangelij spiri tualia congrue designantur. Manus ergo sinistra libro supponitur. ad no tandum ꝙ sicut anima sine corpore nō uiuit. ita nec spiritualia diu sine temporalibus subsistere nō possunt

¶ Terminatur autem euangeliū ex altando uocem in fine. ꝓut sub epi stola dictum est. et mox illo finito munit se diacon⁹ signo crucis. ne di abolus susceptū semen euāgelij ō ua se signato surripiat. ⁊ deinde euāge liū osculat᷑. ad notādū se ex caritate ⁊ amore euāgelisasse. Auditores ṽo se ṽsus orientē ꝯuertūt. q̄si ad xp̄m gratias agētes. q̄ inde uenit ad nos euangeliū. iuxta illud qđ dominus dixit in euangelio apl'is. Uos eritis mihi testes horum in omnes gentes

incipientes a iherusalē. ⁊ signo crucis se in pectore muniunt cōtra diabolum. ne semen uerbi dei suffocet in eis. unde luce. viij. Uolucres celi comederunt illud. ⁊ ne sermonē domini rapiat de pectoribus eorum. quasi dicant. Deus nos faciat ī doctrina christi perseuerare. ⁊ ut significent se habere in corde quod exprimunt ore. Quod etiam apertius designatur in quibusdam ecclesijs. in quibus finito euangelio dicit̄ amē. ⁊ bene. quasi dicant. uerum ē quod in euangelio dictum est. quod ē contra quosdam hereticos. q̇ lecto euāgelio quasi cōtradicentes dicūt. falsum est uelamen. q. d. fiat nobis q̇ȯ dominus in euangelio pollicet̄. In alijs uero ecclesijs dicitur deo gratias. sic fit post aliquam lectionem uł capitulum. Quidā etiam litterati dicunt. benedictus qui uenit in nomīe domini. q̇ȯ ē finis euangelij Math. quod legitur in festo beati stephāi ⁊ in dominica palmarū. ¶ In quibusdam locis cerei qui significant doctores per quos ecclesia illuminatur. statim post lectum euangelium extinguuntur. quoniam christo ī eis loquente possunt ecclesiaꝫ illuminare. eo autem tacente. id est spiritu sācto ab eis recedente hoc nequeunt. propterea euangelij predicatione finita lex ⁊ ꝓphete cessabunt. ¶ In nonnullis tamen ecclesijs dum euāgelium legitur candelabra cum cereis deponuntur ad terram. ad notandum legem ⁊ prophetiam inferiorē euangelio esse. ¶ Consequēter subdiaconus codicē euangelij refert. diaconus uero uacuus redit. ut ostendat se predicatione finita cōtemplationi uacare. ueniens autē prius ad legendū euangeliū librū in q̇busdaꝫ ecclijs ferebat. ad notanduꝫ ꝙ ipse nō soluꝫ debebat docere sꝫ ⁊ facere. redit etiā ad ep̄um seu sacerdotem unde uenit. ad notandū ꝙ omīs doctrina a deo ē ⁊ ad ipsuꝫ reuertitur. unde salomon. Unde exeunt flumīa reuertuntur. Textus quoq; euāgelij super puluinar reportat̄. quia ecclesia ut audiuit euangeliū illud suauiter corde suscepit ⁊ letata ē. iuxta illud. Audiuit ⁊ letata est syon. ⁊ ait Anima mea liquefacta ē ut dilectus locutus est. Liber quoq; euangelij ⁊ thuribulū ad pontificem reportātur. quia ad eum omnia bona referenda sunt a quo cuncta ꝓcedunt. ipse enim est finis consumans sꝫ nō consumens. alpha ⁊ o. primus ⁊ nouissimus. initiū ⁊ finis. Nam ⁊ ap̄li predicatione peracta ad christum reuersi sunt. referentes ei gratias de miraculis ⁊ predicationis profectu ¶ Episcopus uero thus odoret. et euangelium osculatur. primo ad notandum quia quod christus inspirauit et docuit. hoc approbat ⁊ acceptat. Deus enim nihil accipit nisi quod efficit. nec remunerat nisi q̇ȯ donat. quia sicut cuncta que facit bona sunt. sic nulla sunt bona nisi que fecit. nam uidit deus cuncta q̄ fecerat. et erant ualde bona. ¶ Secundo apertum codicem osculatur. ad significandum ꝙ scire debet. ac nuda ⁊ aperta sibi esse debent quecūq; sunt in lege. unde luce. viij. Uobis datum est nosse misterium uerbi dei. et Malachie. ij. Labia sacerdotis custodiunt scientiam. et legeꝫ requirunt. supple subditi de ore eius. extra de hereticis. cum ex iuncto. ¶ Tertio quia ipse solus intrat in sancta sanctorum. prout in prohemio huius partis dictum est. ¶ Quarto quia huiusmodi osculum significat affectum amoris ad euangelium. qui precipue in ep̄o uigere debꝫ adeo ꝙ ꝑatus sit mortē ꝑ eo subire. xxv. q. i. uiolatores. Quito subdiacon⁹ libꝝ aptū p̄lato

sacerdoti offert ad osculandum. ad
notandum ipsum debere delectari i
fide fidelium. que infuia est in eis et
patefacta per euāgelij predicationē
que prius in lege fuerat clausa. post
ea in quibusdam ecclesijs liber clau
sus illis qui sunt in choro ostendit̄
p eo ꝙ post premissa uerba. uobis
datum est ꝛc. sequit̄ in aplo. Cete
ris autē in parabolis. Et est aduer
tendum ꝙ postꝗ̄ diacon⁹ lecto euā
gelio librum osculatus est. ad notā
dum se ex caritate ꝛ amore euāgeli
sasse. tunc demum fertur euangeliuꝫ
episcopo qui christum significat ad
osculandꝫ. id ē ad predicationeꝫ ac
ceptandam. ꝛ non ante. ad figuran
dum ꝙ deus illam dūtaxat predica
tionem acceptat que fit ex amore ꝛ
caritate. Uerūtamen in missa pro de
functis euangelium nō fertur ponti
fici ad osculandū. tum quia tunc p̄
misse rationes cessant. tum quia in
missa illa omnis solemnitas subtra
bitur. ne festiue solemnitates cū de
solationis meroribus misceant̄. Le
gens tamen euangelium in missa p
defunctis librum in quibusdā eccle
sijs osculatur. quia quicūꝗ̄ illud p
nuntiat debet caritatis amore in il
lum tendere cuius doctrinam euan
gelicam recitauit. qui amor p oscu
lum designatur. ❡ Et attēde quia
statim post libri osculum sacerdos
minister pontificem qui christuꝫ de
signat incensat. ad ostendendū ꝙ sa
cerdos maxime officium ē orationis
ignitum sacrificium qō per incensuꝫ
significatur christo offerre. nō soluꝫ
in expiatione delicti. uerum etiam i
gratiarum actione. put in Leuitico
habetur. ❡ Potest etiam sub epilo
go dici. quia ꝙ liber euangelij p sub
diaconum portatur ꝙ subdiaconus
pulpitum ascendit. ꝙ aperto libro
populū salutat. ꝛ omnes respondēt
ꝙ titulū euangelij premittit. ꝙ alta

uoce ꝛ distincte. ꝛ cōtra aquilonem
legit. ꝙ omis populus aures ꝛ ocu
los ad librum dirigit. ꝛ in silētio ac
stando audit. ꝛ in fine ad celum ma
nus leuans orat. d. amen. Hec inquā
omnia ꝛ singula ex lege sumuntur.
Legitur enim in p̄ncipio Neemie. ꝙ
cōgregato populo ad plateam que
est ante portam aquarū. esdras scri
ba attulit libruꝫ legis moysi. ꝛ stetit
super gradum ligneuꝫ quem fecerat
ad loquendum. ꝛ aperuit libruꝫ co
ram omni populo. Porro leuite
silentiuꝫ faciebant in populo ad au
diendum legem. benedicentes deo
magno. ꝛ ōis populus stans in gra
du suo respondit amen. ꝛ legerunt ī
libro legis dei distincte ꝛ aperte ad
intelligendum. Omnis uero popul⁹
eleuantes manus suas adorauerunt
proni ad terram. ❡ Illud quoꝗ̄ p̄
tereundum non est. ꝙ euangelijs q̄
in ecclesijs leguntur generaliter due
prefationes premittuntur. Prima
est. Inicium sancti euangelij. Secun
da est. Sequentia sancti euangelij.

Siquidem prima prefatio pre
mittitur principio cuiuslibet euan
gelij quatuor euangelistarum. scili
cet euangelio Johannis. In princi
pio erat uerbum. euangelio Mathei
Liber generationis. euangelio luce
fuit in diebus herodis. et euange
lio Marci. principium euangelij ihe
su christi. quod in quibusdam eccle
sijs legitur in prima dominica de
aduentu. ut ibi dicetur. et tunc nō
subicitur. In illo tempore. quia in
ipsis principijs agitur et determi
natur certum tempus. Unde esset
nugatio. et superfluerent uerba il
la. ❡ Secunda uero prefatio p̄mit
titur omnibus alijs euangelijs. et
dicitur sequentia. quia uerba ipsa
que legenda sunt sequūtur post ini
tiuꝫ. uel post ea que p̄cedunt i euan
gelio unde sumpta sunt. Unde cum

dicitur sequentia. supplendum est. sunt uerba sancti euangelij 7c. Uel sequẽtia est numeri singularis. 7 tūc cuȝ dicitur sequentia sancti euangelij secundum Johannem. suppletur hec est. ¶ Sane in euangelijs q̇bus ipsa secūda prefatio preponitur. subicitur quandoq;. In illo tempore. 7 quandoq; non subicitur. Siquidē sine in illo tempore dicuntur. quando ex eorum uerbis certum est de tēpore. ut premissum est. 7 tūc incipiunt per aliquam determinationem regie uel alterius potestatis. ut illō. Anno quintodecimo Liberij. uel p simplicem rei geste narrationem certum tempus determinantē. ut illud Cum esset desponsata. 7 illud. Post q̄ȝ consumati sunt. et illud. Cum natus esset ihesus. 7 illud. Factum est auteȝ cum baptisaretur. 7 illud. Cuȝ esset ihesus annorum duodecim. et illud. Postq̄ȝ impleti sunt dies. et illud. Uespere autem sabbati. 7 illud Elizabeth impletum est 7c. Reliq̄s uero euangelijs subicitur. in illo tēpore. 7 est sensus in illo tempore. scilicet gratie. de q̄uo dicit apostolus Ecce nunc tempus acceptabile. 7c. de penitē. di. i. ecce. Non est etiam obmittendum. q̄ euangelium legit̄ in ecclesia quandoq; secundū historiam. ut illud quod dicitur i die pasche. Maria magdalena 7 maria iacobi. 7c. et illud quod cantatur in natali. in secunda missa de pastoribus Quandoq; secunduȝ allegoriam. ut illud quod legitur in assumptione beate marie. in quo mentio fit ō maria 7 martha. ubi dicitur. Intrauit ihesus in quoddam castellum 7c. p ut ibi in septia parte dicet̄. Quandoq; secundum rem. ut illud de sancta trinitate. Quandoq; secundum personam. ut illud quod cantatur i festo sancti Thome apostoli. ubi dicitur. Thomas unus de duodecim.

Quandoq; secundum partem. ut illud quod dicitur in festo sancte crucis de me...emo. ubi dicitur sic. oportet exaltari filium hominis 7c. In quo uersu christus passionem suam significat. 7 exaltationem corporis sui in cruce. Et ideo euangelium in quo hec clausula continetur legitur in festo crucis. 7 in festo Michaelis archangeli. propter illum uersuȝ Angeli eorum semper uident facieȝ patris mei qui in celis est. ¶ Item etiam secundum partem. ut illud. Liber generationis 7c. et hoc propter ultimum uersum. in quo fit mētio de christo. Quandoq; secundū totum. ut illud quod legitur in circumcisione domini. Postq̄ȝ consumati sunt dies octo 7c. Quandoq; secunduȝ tempus. ut illud quod dicitur in prima die quadragesime p pter ieiunium. Quandoq; propter letanias. ut illud. Si quid petieritis 7c. quod in letanijs dicitur. in quo fit mentio de ouo pane 7 pisce. et quandoq; propter locum. ut illud quod legitur i dominica sexagesime scilicet. Exijt qui seminat 7c. ¶ Sane mulier etiam abbatissa non debet legere euangelium. Licet enim beata uirgo dignior et excellentior esset uniuersis apostolis. dominus tamen non commisit ei claues regni celorum. extra de penitē. 7 remis. noua. Hinc est q̄ abbatissa non potest proprias moniales benedicere. uel earum confessiones in criminibus audire. uel euangelium legere uel publice predicare. In matutino tamen posset. sed non publice euangelium dicere. xvij. q̄ōne. i. diaconissam. ¶ Et nota q̄ quatuor sunt euangelia de beata Maria. ut dicetur in septima parte sub festo assumptionis.

¶ De Simbolo. Rica.

Euangelio lecto mox cãtat
alta uoce simbolũ illud. s.
Credo in unũ deum. quia
enim corde creditur ad iusticiã. ore
autem confessio fit ad salutem. ideo
ecclesia ut ostendat ꝙ euangelium
uerbum seu predicationem fidei et
corde recipit. mox fidei simbolum
ore decantat. Simbolum ergo post
euangelium. fidem post predicatio
nem ostendit. Unde Joh. hec eo lo
quente multi crediderunt in eum.
Nam secundũ apl'm ad Ro. x. fides
est ex auditu. auditus autẽ ꝑ uerbũ
christi. Dicitur autem alta uoce. ut
omnes illud dicant ⁊ adiscant. Oĩs
enim cristianus tenetur publice fidẽ
catholicã profiteri. propter quod
in fronte signatur. in prima uero ⁊ i
completorio sub silentio dicitur. ne
musce morientes perdant suauitatẽ
unguenti. prout in quita parte sub
titulo de prima tãgetur. ¶ Rursus
ideo in missa patẽter dicitur. ad no
tandum ꝙ hodie fides catholica li
bere predicatur ⁊ docetur. In ꝑma
uero sub silentio dicitur. ad notan
dum ꝙ in primitiua ecclesia preser
tim tempore passionis christi predi
catores ⁊ fidei ꝓfessores siluerunt.
⁊ in completorio ad notandũ ꝙ si
militer in fine seculorum antichristi
ꝑsecutione inualescente. illorũ ora
claudentur. ¶ Sane sacerdos seu
episcopus illud incipit. ad designã
dum ꝙ omne bonum a christo pro
cedit. Nam omne datum optimum
⁊ omne donum perfectum desursũ
est. d. a. p. lu. i. q. ij. ꝗpio. Ne autẽ
musicus ille celestis dicat. Cantaui
mus uobis ⁊ non saltastis. Chorus
euangelice doctrine cõsona uoce re
spondet. ⁊ solemni tripudio fidem
catholicã profitetur dicens. Patrẽ
oĩpotentẽ ⁊c. Quis ĩ missa pape qñ
ꝙ aliť obseruetur. put iam diceť. Ad
hoc sacerdos illud incipiens manet

erectus ante mediũ altaris. manibꝰ
extensis sursum eleuatis. quas post
ꝙ inceperat iungit. ¶ Siquidẽ sa
cerdos christũ representans erectus
manet. ad notandũ ꝙ christus sem
per paratus est cunctis spũalia bo
na largiri. ⁊ ante medium altaris in
uenis ꝙ nõ est ꝑsonarum acceptor
sed quantũ in ipso est omnibus eq̃
liter influit. nec angulũ diligit neq̃
sinum. manibus quoq̃ extensis. ad
designandũ ꝙ paratus ẽ habundan
ter bene meritis illa largiri. sursum
tñ eleuatis. q̃si ipso facto ostendens
ꝙ que sursum sunt q̃rere atq̃ a deo
misericordiam poscere. ⁊ in eo solo
sperare debemus. ¶ Deĩde postq̃
incepit manus iungit. qꝛ ei soli de ꝑ
ceptis bonis gratias agere. ⁊ nos hu
miliare debemus. ¶ Et qm̃ simbo
lum uerbum est euangelicũ quo ad
sensum. ideo stando illud audire si
cut ⁊ euangelium. ⁊ illo dicto signũ
crucis facere debemus. ¶ Simbolũ
autem grece latine sonat indicium.
uel signum. uel collatio. tum quia re
gulam fidei plenam indicat ⁊ perfe
ctam. tum quia simul in unum fidei
continet articulos. ¶ Et nota ꝙ tri
plex est simbolum. Primum est sim
bolum apostolorũ. quod uocatur
simbolum minus. quod uidelicẽ ex
institutione Damasi pape dicitur ta
cite per ferias in singulis canonicis
horis. ⁊ illud dicitur a sin quod est
con. et bolos quod est sententia.
quia compositum fuit ex diuersis
uerbis apostolorum. sicut pueri ĩ
festiuis conuenientes afferre solent
bolos. id est frustra carnium ⁊ pa
nis. que in unum collecta simbo
lum uocantur. id est collectio mi
nutiarum. xliiij. distinc. non opor
tet. ¶ Traditur enim ꝙ postquã
apl'i spiritum paclitum acceperunt
cũ iam forent ad ꝑdicandũ euange
liũ ꝓfecturi. cõferentes in unũ suꝑ

articulis fidei statuerũt.ut sicut oẽs
erant in una fide concordes. sic oẽs
unam fidem cõcorditer predicarẽt.
ꝛ ideo simbolum minus componen
tes unusquisqꝫ bolum. id ẽ particu
lam unam apposuit. Unde secunduꝫ
apostoloruꝫ cathalogum siue nume
rum duodecim particulas dinoscit̃
continere. Petrus nãqꝫ apposuit. Cre
do in deũ p̃rem omnipotentẽ crea
torẽ celi ꝛ terre. Andreas. ꝛ in ihesũ
christum filium eius unicum dñm
nostrum. Jacobus. qui conceptus ẽ
de spiritu sancto natus ex maria uir
gine. Johannes. passus sub poncio
pilato crucifixus mortuus ꝛ sepult⁹
Philippus. descendit ad infer. ter. d.
re. a mor. Bartholomeus. Ascendit
ad celos sedet ad de. d. p. om. Tho
mas. inde uenturus ẽ iu. ui. et mor.
Matheus. Credo in spirituꝫ sanctũ.
Jacobus. sanctam ecclesiam catholi
cam sanctorum cõmunioneꝫ. Simõ.
remissionem peccatorum. Thadeus
Carnis resurrectionem. Mathias. et
uitam eternam. ⸿ Secundũ simbo
lum ẽ. Quicũqꝫ uult saluus esse ꝛc.
ab anastasio patriarcha alexãdrino
in ciuitate Treueri compositũ. Hoc
tamen potest dici tertium. nam nice
num õ quo sequitur fuit prius ĩ pri
ma nicena sinodo compilatum.
Tertium est nicenum. xv. di. c. i. scili
cet. Credo in unum deuꝫ. qȫ Dama
sus papa ex condicto uniuersalis si
nodi apud Constantinopolim cele
brare instituit in missa cantare patẽ
ter. quãq̃ et Marcus papa primus
statuisset illud alta uoce cantari. et
uocatur simbolũ maius. a grecis er
go usus cantandi ad missam simbo
lum creditur peruenisse. quod simi
liter duodecim clausulas continet.
prima est. Credo in unum deuꝫ ꝛc.
Secunda. ꝛ in unum dominum ihe
sum christum. Tertia. qui ꝓpter nos
homiẽs. ꝛc. Et cũ dicit̃ ibi. ꝛ homo
factus est. debemus genua flectere.
quia christum hominem factum et
ꝓ nobis crucifixũ adoramus. Quar
ta. Crucifixus etiam ꝓ nobis. Qui
ta. ꝛ resurrexit tertia die secundum
scripturas. id est. eo modo. eo ordie
ꝛ eo tempore quo predictum est in
scripturis. Sexta. ascendit in celum.
Septima. ꝛ iterum uenturus est ꝛc.
Octaua. ꝛ in spiritum sanctum dñm
Nona. ꝛ unam sanctam catholicam
ecclesiam. Decima. Confiteor unuꝫ
baptisma. Undecima. ꝛ expecto re
surrectionem mortuorũ. Duodecia
ꝛ uitam uenturi seculi amen. ⸿ Et
est notanduꝫ ꝙ in predictis niceno
ꝛ Constantinopolitano concilijs nõ
legunt̃ uerba illa. secundum scriptu
ras. nec illa. filioqꝫ. ꝛ quoniam apõ
grecos ĩ fine ipsius simboli sub ana
themate dicitur ꝓhiberi. ne quis õ
fide trinitatis aliud docere uł aliud
predicare q̃ꝫ ibi continetur p̃sumat
Sed ꝛ calcedoñ. conciliuꝫ apud eos
celebratuꝫ anathematisari precepit
eos qui alteraꝫ fidem ausi essent cõ
ponere. proferre. scribere. docere. uł
aliud simboluꝫ tradere q̃ꝫ premissuꝫ
est. Ideo ipsi greci nos anathemati
satos asserunt. ꝓ eo ꝙ ibi addimus
uerba ipsa. sed minus bene dicunt.
tum quia illud non fuit canon late
sententie. sed cõminatio quedaꝫ. ex̃.
de sagit. c. unico. C. cõuiuas epulas.
l. i. tum quia inferior potentioreꝫ li
gare non potest. xxj. di. inferior. Ro
mana enim ecclesia non subest con
cilijs. sed potius cõcilia subsũt sibi.
extra. de elec. significasti. ⸿ preter
ea uerba illa secundum scripturas.
sumpta sunt ex expositõne fidei eius
dem concilij Constantinopolis. et
sic nihil uidetur additũ. nec errorẽ
aliquem sapiunt. ⸿ Sane ut supra
sunt exposita intellecta. Item ꝑ uer
ba illa. filioqꝫ. non docemus aliud
uel aliter de trinitate predicamus.

immo idem. Cum enim filius idē sit
cum patre in substantia. ergo quod
a pr̄e procedit ⁊ a filio ꝓcedit. ⁊ sic
nihil addimus. sed potius declara
mus. nec alteram fidem componim⁹
ꝓferimus. scribimus. uel aliud sim
bolum tradimus. nec in aliquo con
tra predictum facimus anathema.
Mirum tamen est quo ausu ipsi gre
ci spiritum sanctum a filio proced-
re negare presumunt. cum ⁊ hoc in
cōcilio ephesino apud eos edito cō
tineatur expresse. de consec. di. v. c.
ulti. ⁊ penul. sed ipsi se errasse uiden
tes quosdam prelatos de suis ad ge
nerale concilium lugduñ. sub Gre
gorio papa decimo celebratum mi
serunt. qui in dicto concilio publice
nobis uidentibus suo ⁊ omnium pre
latorum. ⁊ imperatoris romani no
mine professi sunt. ꝙ spiritus sanct⁹
eternaliter ex patre ⁊ filio nō tanꝙ̄
ex duobus principijs. sed tanꝙ̄ ex
uno principio. non duabus spiratō
nibus. sed unica spiratione ꝓcedit.
prout in eiusdem Greg. cōstitutiōe
extra. de sum. tri. fideli. habetur. co
ram toto concilio ter grece ⁊ ter la
tine simbolum cum dictis uerbis. se
cundum scripturas. ⁊ filio ꝗ solēnit
decantando. ¶ Cantatur autē hoc
simbolum maius in solemnitatibus
eorum. dūtaxat qui hoc composue
runt. ⁊ in illis de quibus aliqua mē
tio fit in ipso. uidelicet omnibus di
ebus dominicis. In festiuitatib⁹ do
mini. scilicet in natali. epiphania. ce
na domini. pascha. ascensione. pen
thecosten. in transfiguratione. et in
festo de trinitate. ⁊ i omnibus festi
uitatibus beate marie. sancte crucis
angelorum. ⁊ apostolorum. de q̄bus
fit mentio ibi. ⁊ apostolicam ecclesi
am. In solemnitatibus autem luce ⁊
marci euangelistarum. dicunt qui
dam non debere cantari. quia illi
apostoli non fuerunt. ¶ Item dici

debet in dedicationibus ecclesiarum
⁊ in commemoratione omnium san
ctorum. quāꝗ ⁊ ipsa sit dedicatō:is
festiuitas. Et dicitur etiam infra oc
tauas natalis domini. excepto die i
nocentum. in qua cantica leticie sub
ticentur. In octaua tamen cantatur.
prout in sexta parte sub illo festo di
cetur. Cantatur enim infra octauas
epiphanie. pasche. ascensionis. pen
thecostes. apostolorum petri ⁊ pau
li. assumptionis beate marie. licet
enim in natiuitatibus sanctorum. Jo
hannis baptiste. ⁊ laurentij simbo
lum non cantetur. in octauis tamen
eorum cantatur. eo ꝙ infra octauas
apostolorum ⁊ assumptionis occur
runt. ⁊ ob hoc etiam in octaua sanc
ti Johānis baptiste prefatio de apo
stolis. ⁊ in octaua beati laurentij ꝑ
fatio de assumptione cantatur.
In quibusdam tamen ecclesijs dici
tur simbolum in festo Johannis ba
ptiste. ⁊ non incompetenter. quia ī
simbolo de propheta fit mētio. ibi
qui locutus est per prophetas. ⁊ q2
ipse non solum fuit propheta. sed
plus ꝙ̄ propheta. De ipso quoꝗ
scriptum est. Fuit homo missus a
deo. ⁊c̄. et ita fuit apostolus. de ip
so etiam ait Joh. os aureum in s̄mo
ne qui legitur in festo decollationis
Johannes par angelis apostolorum
uox. Ipse etiam primo baptisauit.
⁊ baptismum predicauit. ⁊ in simbo
lo fit mentio de baptismo. Horum
quidem omnium fit cōmemoratio
in simbolo. quorūdam tamen obscu
re. ut epiphanie. est tamen illud fe
stum domini. est etiam festum illud
baptismatis. De quo in simbolo cō
tinetur ibi. Confiteor unum bapti
ma ⁊c̄. et cene domini. sed illa est
solemnitas eucharistie. ad quam re
spicit illud. sanctorum communio
nem. et angelorum. sed illi nomine
celi debēt ītelligi. de quo ī simbolo

dicitur ibi. Creatorem uel factorem celi ⁊ terre ⁊c. Quibusdam tamen uidetur tunc non esse cantandum. eo ꝙ angeli nunꝙ̄ habuerunt fidez sed spem. nec credunt sed sciunt. quoniam plenam scientiam habent fit etiam commemoratio licet obscure dedicationis ecclesiarum. sed ad illud respicit illud. Sanctam ecclesiam catholicam. tunc enim sanctificatur. ⁊ ut ita dicam catholicat' ecclesia cum dedicatur. Ad octauas uero respicit resurrectio mortuoruz De qua dicitur ibi. ⁊ expecto resurrectionem mortuorum. In festo sancte agnetis simbolum non cantatur quia licet in ecclesia celebretur. non est tamen festum octaue. prout in septima parte sub isto festo dicetur.

Porro quidam non absurde simbolum cantant singulis diebus. a die resurrectionis usꝙ ad festum ascensionis. sicut in omnibus dominicis diebus. ⁊ etiam in solemnitate beate marie magdalene. dicentes illam fuisse apostolorum apostolam. eo ꝙ ipsa primo resurrectionis gaudium apostolis nuntiauit. ⁊ in festo beati martini. quia de eo cantatur. Martinus par apostolis. Quidam etiam dicunt illud ĩ principali festo cuiuslibet ecclesie seu oratorij. non tamē in octauis eorum si eas celebrent.

¶ Uerūtamen de quibusdam mentio fit in simbolo. in quorum cōmemoratione simbolum non cantatur ut passionis ⁊ sepulture. quoniam illorum dierum officium aliorum officiorum regulam non sectatur.

Non dicitur etiam quando in festis celebratur ad honorem beate uirginis. uel sancte crucis. uel sancti spiritus. extra de cele. miss. cōsilium.

In quibusdam locis cantato simbolo. uel cuz cantatur populus cantat kyrieleison. quoniaz christus ⁊ apostoli postꝙ̄ docuerunt fideles iude recepta laudes deo dederunt. quas forte representat suauissimi simboli melodia. ¶ Illud autem sciendum est ꝙ christus non uenit predicare gentibus sed iudeis. iuxta illud euāgelij. Non sum missus nisi ad oues que perierunt domus israhel. Unde precepit apostolis. In uiam gentium ne abieritis. ⁊ in ciuitates samaritanorum ne intraueritis. Donec post resurrectionem precepit eis dicens. Euntes in mundum uniuersuz predicate euangelium omni creature. et idcirco romano pontifice solēniter celebrante simbolum fidei nō cantores in choro. sed subdiaconi ad altare decantant. ⁊ generaliter ipsi ad uniuersa respondent. usꝙ duz ipse pontifex dicit. Pax domini sit semper uobiscum. quoniā usꝙ post christi resurrectionem sola iudeorū ecclesia. que per subdiaconos qui sursum ad altare consistant designatur. corde creditur ad iusticiam. et ore confessio est ad salutem. extra de sacra unctio. c. i. Sed extunc cantores in choro respondent. ⁊ uniuersa decantant. quia post resurrectionem ecclesia gentium quaz cantores qui deorsum in choro subsistunt ď signant fidem christi recepit. ⁊ laudum preconia personuit saluatori.

¶ Inter euangelium tamen ⁊ sacrificium chorus concinit offertorium. quoniam inter passionem ⁊ predicationem gentilitas fidei uotum deo offerens cātauit. quādo mulier chananea de finibus tyri ⁊ sydonis egressa clamauit ⁊ dixit. miserere mei domine fili dauid. filia mea male a demonio uexatur. Cuius tandem fidez cōmendans dominus ait. O mulier magna est fides tua. fiat tibi sicut petisti. ¶ Postremo simboluz apostolorum tanꝙ̄ breue ⁊ omnia continens sub compendio exponamus. Credo in deū p̄rem oīpotentē

creatorem celi ꝛ terre. ꝛc. ¶ Nota
ꝙ aliud est ut ait Aug. credere deo
aliud est credere deum. ꝛ credere in
deum. Credera deo est credere uera
esse que loquitur. quod etiam mali
faciunt. ꝛ nos credimus homini. et
non in homine. Credere deum ē cre
dere ꝙ ipse sit deus. quod etiam de
mones faciunt. Credere in deum est
credendo amare. ꝛ credendo in eum
ire. credendo ei adherere. quod soli
boni faciunt. ergo qui dicit. Credo
in deum mentitur si non diligit deū
nisi dixeris ꝙ in persona ecclesie lo
quitur. dicens autem deum singula
riter deorum fugit pluralitatem. un
de notabiliter i maiori simbolo ad
ditum est hoc uerbum. iuxta illud.
¶ Audi israhel dominus deus tuus
unus est. ꝛ apostolus. Unus deus.
una fides. unum baptisma. Dicens
uero patrem incipit personas disti
guere. de quibus ysa. Quis appen
dit tribus digitis molem terre.
Et alibi seraphin clamabat. Sanctꝰ
sanctus sanctus. ꝛ dominus. Bapti
sate omnes gentes in nomine patris
ꝛ filij ꝛ spūs sancti. ꝛ Jacobus. Tres
sunt qui testimonium dant in celo.
pater. uerbum. ꝛ spiritus sanctus.
Pater est prima nō tempora sed au
ctoritate in trinitate persona. ꝙ sa
quīc omnipotentem nomē est essen
tiale. ideoqꝫ illud ad substantiuum
deum uel ad relatiuum patrem. non
sine ratione referimus dicentes. Cre
do in deum patrem omnipotentem
uel credo in patrem omnipotentem
¶ Similiter ꝛ qđ sequitur. Creatorem
celi ꝛ terre. ubi cōfutatur hereticus
qui alium celi alium terre asserit cre
atorem. alium celestiū. alium terra
strium. alium corporum. alium ani
marum. Contra quos ait moyses.
In principio creauit deus celum et
terram. ꝛ dauid. In principio tu do
mine terraꝫ fundasti. ꝛ opa manuuꝫ
tuarum sunt celi. ꝛ aplus. In ipso cō
dita sunt uniuersa in celo ꝛ in terra.
¶ Sequitur ꝛ in ihesum christum
filium eius unicum dominuꝫ nostrū
Ecce altera in trinitate persona. Hic
est ihesus qui saluum facit populuꝫ
suum a peccatis eorum. Hic est chri
stus oleo leticie pre cōsortibus unc
tus. Hic est enim unicus patris filiꝰ
de quo dauid. Filius meus es tu ego
hodie genui te. ꝛ aplus. Misit deus
filium suum natum de muliere fac
tum sub lege. Hic ē dominus noster
quia nos creauit. qui nos seruos ali
enos. pretio sanguinis emit. ¶ Se
quitur qui conceptus est de spiritu
sancto natus ex maria uirgine. Ecce
primum christi sacramentum. s. icar
natio. ac si dicat. qui cum sit deus fa
ctus est homo. non ex uirili semine.
sed conceptus ex operatione spūs
sancti. natus ex maria uirgine. unde
ysa. Ecce uirgo concipiet ꝛ pariet fi
lium. ꝛ uocabitur nomen eius ema
nuel. ꝛ angelus in euāgelio. Aue ma
ria gratia plena dominus tecum. et
ille. Spiritus sanctus superueniet in
te. ꝛ uirtus altissimi obumbrabit ti
bi. ¶ Quidam tamen hec uerba. q̇
conceptus est de spiritu sancto. iun
gunt cum precedentibus. ¶ Sequi
tur passus sub pontio pilato. cruci
fixus mortuus ꝛ sepultus. Ecce secū
dum sacramentum secunduꝫ huma
nitatem christi. s. passio. cuius tem
pus describitur sub pontio pilato.
forma subdiuiditur crucifixus. finis
cōcluditur mortuus ꝛ sepultus. Un
de plangens dicit ex ore dauid ꝛ Je
remie. Foderunt manus meas et pe
des meos. ꝛ dinumerauerunt omnia
ossa mea. De morte ait ppheta. Do
mini dñi fuit exitus mortis. De se
pulchro ait ysa. Sepulchruꝫ eius ex
titit gloriosum. hec sunt in euanga
lio manifesta. ¶ Seqͭ descēdit ad
iferos tertia die resurrexit a mortuis

Ecce tertium sacramentū. s. resurrec
tio. sed de descensu ad inferna p̄mit
titur ex quo mortui liberātur. unde
in Osee. De manu mortis liberabo
eos. de morte redimā eos. ero mors
tua o mors. morsus tuus ero īferne
Hic est euangelicus fortis qui fortē
ligauit. ⁊ eius uasa diripuit. Hic est
qui dicit i ps̄. Ego dormiui ⁊ sopo
ratus sum et exurexi. qm̄ dominus
suscepit me. Qui patri dicenti. exur
ge gloria mea. exurge cum psalmis ⁊
cithara. Breui sermone respondit. ex
urgaȝ diluculo. Cuius resurrectioni
mulieres ⁊ uiri perhibent testimoni
um in euangelio. Qꝫ autē dicitur in
maiori simbolo. resurrexit tertia die
secunduȝ scripturas. exponitur. id ē
eo modo. eo ordine. ⁊ eo tempore.
quo predictum est a scripturis.
Sequitur. ascēdit ad celos sedet ad
dexteram dei patris omnipotentis.
ecce quartum sacramentum. s. ascen
sio. Ascendit eniȝ sicut ait dauid su
per cherubin. ⁊ uolauit super pēnas
uentorum. ⁊ parauit in celo sedeȝ su
am. ⁊ regnum eius omnibus dn̄abi
tur. Cui ait pat̄. Sede a dextris me
is. donec ponam ini. tu. sca. pe. tu. et
ut ascensioni de uisu quoqꝫ testimo
nium nō deesset ait lucas. Uidētibꝰ
discipulis eleuatus ē. ⁊ nubes susce
pit eum ab oculis eorum. Sequi
tur. inde uēturus ē iudicare uiuos ⁊
mortuos. ecce quintū quod nondū
apertum est sacramentū. Ueniet eni
rex manifeste cui pater iudicium de
dit. ⁊ sicut ait dauid. parauit in iudi
cio thronuȝ suum. ⁊ iudicabit orbē
terre in equitate. iudicabit populos
in iusticia. et alibi. Deus manifeste
ueniet deus noster ⁊ nō silebit. ⁊ lu
cas. Ita ueniet sicut uidistis cuȝ eun
tem in celum. ⁊ Micheas. Judicium
domini cum populo suo. Sequi
tur. Credo in spūm scūm. ecce tertia
i trinitate p̄sona. s. spūs scūs. ꝺ qua
moyses. Spiritus dn̄i ferebatur sup̄
aquas. ⁊ ps̄. flauit spiritus eius et
fluent aque. ⁊ dominus in euāgelio.
Spiritus qui a patre procedit doce
bit uos omnia. Jlle enim docet. ille
sctificat. ille uiuit. ille peccata remit
tit. per hunc resurrectionem in glo
ria. per hunc cōsequimur uitam eter
nam. ¶ Unde sequitur. sanctam ec
clesiam catholicam. ⁊ possunt hec
uerba ⁊ sequentia sic intelligi ⁊ con
iungi. Credo in spirituȝ sanctuȝ san
ctam ecclesiam catholicam. id ē cre
do p̄ spiritum sanctum. id est scām
ecclesiam fideliuȝ sanctificari. Jtem
credo in spiritum sanctum. sanctorū
cōmunionem. id est per spiritū sanc
tuȝ sanctos i uinculo caritatis uniri
Et credo in spiritum sanctum remis
sionem peccatorum. id est p̄ spiritū
sanctum peccata remitti. ⁊ credo in
spiritum sanctum carnis resurrectio
nem. ⁊ uitam eternaȝ. uel sic. Credo
sanctam ecclesiam catholicam. non
ita dicimur ut asserit Aug. de cōse.
di. iiij. p̄ma in fine. Credere in eccle
siam sicut in deum. sed in ecclesiam
sanctam catholicam credimus duȝ
in ecclesia cōuersantes ⁊ in deuȝ cre
dimus. ⁊ que sequūtur nos inde fir
missime consequi profitemur. s. san
cta sanctorum. cōmunionem. remis
sionem peccatorum. carnis resurrec
tionem. ⁊ uitam eternam. Unde sic
cōiunges. Credo in sanctam ecclesiā
catholicam. sanctorum cōmunioneȝ
id est p̄ fidem quaȝ habeo existens
in sancta ⁊ uniuersali ecclia assequor
sanctorum cōmunionem. id est con
cordiam ⁊ unionē. sicut enim ē unus
pastor. sic unum ouile. sicut unus de
us. sic una fides ⁊ unum baptisma.
uel p̄ceptio sanctorum cōmunioneȝ
id ē paneȝ bn̄dictionis. de quo dici
tur. Crede ⁊ māducasti. de cōse. di.
ij. ut q̄d. similiter ⁊ q̄ sequunt̄. Cre
do scām ecclaȝ. peccatoꝝ remissionē

id est p fidem quaȝ habeo existens
i sancta uniuersali ecclesia. cõseqaor
remissionem peccatorum. ⁊ lepre cu
rationem. de qua dicitur in lege ⁊ i
euangelio. Maria soror aaron cũ sep
tem diebus fuisset extra castra. ẽ a le
pra mãdata. l. di. ꝟ. ecõtra. Naamã
syrus septies lotus in iordane. ẽ a le
pra curatus. sic ⁊ dominus deceȝ le
prosos mãdauit. sed unus tantum
dedit gloriam deo. De magdalena
dicitur. quia dimissa sũt ei peccata
multa. qi dilexit multuȝ. Paralitico
quoqȝ ait dominus. Fili remittũtur
tibi peccata tua. ¶ Seqtur. Credo
in sanctam ecclesiam catholicaȝ. car
nis resurrectionẽ. id est p fidẽ quaȝ
habeo existens in ecclesia cõsequor
carnis resurrectionem. de qua Iob.
Credo ꝙ redemptor meus uiuit. ⁊ i
nouissima die de terra surrecturus
sum. et in carne mea uidebo deum
saluatorem meum. Unde in euange
lio. Deus abraham. deus ysaac et
Iacob. nõ est deus mortuorum sed
uiuorum. et apostolus. Omnes qui
deȝ resurgemus. sed non omnes im
mutabimur. Similiter cõiungendaȝ
est quod sequitur. Credo in sanctã
ecclesiam catholicam uitam eternaȝ
id est per fidem quaȝ habeo existẽs
in ecclesia consequar uitam eternaȝ.
hec est terra uiuentium de qua Da
uid. Credo uidere bona domini in
terra uiuentium. Est auteȝ uita eter
na uidere deum patrem. ⁊ quem mi
sit ihesum christum. De hoc etiam
sub sabbato sancto in sexta parte
ubi agitur de baptismo dicetur.

¶ De predicatione ⁊rica.

Quoniam ut premissum est
euangelium predicatio ẽ.
⁊ simboluȝ fidei professio
Ideo post illa fit populo predicatõ
quasi euãgelici uerbi ⁊ simboli. sine

noui ⁊ ueteris testamenti expositio.
qui modus sumptus est ex libro ne
emie. in principio. ubi legitur. Et le
gerunt leuite in libro legis dei. Nee
mias autem sacerdos et esdras scri
ba interpretabantur populo uniuer
sa. Preterea monebantur antiquit⁹
qui in fraterno odio erant. ut ad cõ
cordiam uenirent priusqȝ cõmunica
rent. ⁊ ꝙ mundi essent priusqȝ coraȝ
suo saluatore cui nota sunt secreta
cordium apparent. ex quo siquideȝ
predicandi usus in ecclesia inoleuit
Inde etiam est ꝙ oratio dominica
que ad primam ⁊ in alijs horis uo
ce demissa dicitur. ad missam alta
uoce ⁊ patenter dicatur. et in ea hu
iusmodi fraterna monitio continet̃
communiter tamen post predicatio
nem simbolam decantatur. quia fi
dem predicataȝ se tenere ecclesia ꝓ
fitetur. ¶ Uerum cum predicandi
officium priuilegiatum sit. nullus ꝑ
dicare debet nisi cui cõmittitur. aut
cui ex officiõ sibi iniuncto incumbit
Iuxta illud apostoli. Quomodo ꝑ
dicabunt nisi mittantur. extra de he
reticis. cum ex iniuncto. et ideo pre
dicaturus licentiam petit dicens. iu
be domine benedicere. Debet auteȝ
predicator loco eminentiori esse. si
cut ⁊ euangeliam legens. propter ra
tiones sub titulo de euangelio scrip
tas. Nam ⁊ ihesus uidens turbas as
cendit in montem. ⁊ aperiens os su
um docebat eos. Mat. v. Et esdras
fecit gradum ligneum ad loquendũ
ut dictum est in prima parte sub ti.
de ecclesia. ubi de pulpito agitur.
Debet tamen humiliter proferre q̃
docet. nec secundum Gregorium
xlvj. distinctio. habet. in fine. Illum
elatis moribus predicet queȝ in cor
dibus audientium sacris sermoni
bus insectatur. et secundum Am
brosium. predicatio christiana non
indiget pompa nec cultu sermonis

Debet quoq; secundum Greg. predicator esse discretus in silentio. utilis in uerbo. ne aut tacēda proferat. aut proferenda reticescat. xliij. dis. sit rector. Sunt tamen nonnulli huius doctrine obliti. qui sicut ait Beda. ij. q. vij. secuti sunt auditores suos in precipuum mergunt. quibus non salutaris que corrigāt. sed que illos delectant erronea predicant. Alij uero secundum Grego. xlviij. di. hinc eteni. viij. q. i. oportet. xliij. di. §. fi. Dum extimari ebetes nolūt sepe ex immoderata subtilitate se in quibusdam inquisitionibus plusq; expediat exercēt. secreta misteria sua predicatione non intelligentibus referando. Oportet enim eum qui docet τ instruit pro ingenio discentiu; semetipsum aptare. τ uerbi ordine; pro audientium capacitate dirigere Quonia; qui docet ea que ab auditoribus intelligi nequeunt. non ad eorum utilitatem sed ad sui ostentationem facit. ut plura scire uideatur uel adulatione. ut eis placeat quib⁹ secreta reuelat. Juxta quod apostolus ait. Christus me misit predicare non in sapientia uerbi. ¶ In concilio carthagiñ. de conse. di. i. sacerdoti. statutum est ut sacerdote uerbu; scilicet predicationis in ecclesia faciente. qui egressus de auditorio fuerit. uidelicet contemnens excōmunicetur. ¶ Post predicationem fit cōfessio τ indulgentia pro cōmissis et obmissis conceditur. ut si conscientiis emundatis. iuxta illud prophetîcum. τ scopebam spiritu; meum. accedant singuli ad cōmunionis sacramentum. quod mox in missa. uel sacramentaliter. uel spiritualiter, recepturi sunt. que spiritualis cōmunio fit per fidem operantem per dilectionem. iuxta illud Aug. Crede τ mā ducasti. de consecratio. distincti. ij. ut quid.

¶ Secunda pars misse. de offertorio Rica.

Secunda pars misse i offertorio siue in dominus uobiscum incipit. que i quatuor subdiuidit' particulas. Prima dicitur secretella. Secunda prefatio Tertia canon. Quarta oratio dominica cum sua prefatione. s. preceptis saluta. Potest etiā quicquid ab hoc loco usq; in fine; misse dicitur secreta uocari. que secreta in quinq; diuiditur partes. Prima ē ab offertorio usq; ad prefationem. τ hoc spetialiter dicitur secreta. Secunda dicitur prefatio. Tertia canon. Quarta oratio dominica. Quita ē embolismus Quia etenim fuit dominici sanguis effusio. Prima in circūcisione. Secunda in sudore. Tertia in flagellatione Quarta in crucifixione. Quinta in mortui lanceatione. ¶ Sane ordo conueniens est ut post predicationē sequatur fides in corde. laus in ore fructus in opere. Predicatio quide; est in euāgelio. fides i simbolo. laus in offertorio. fructus in sacrificio. q propter offerēda cantatur. quia sacrificium laudis offertur. unde ps. Circuiui et imolaui in tabernaculo eius. hostiam uociferationis cantabo τ psalmum dicam domino. τ in paralip. Cum offerrent holocausta ceperūt laudes canere dño organis τ in diuersis que dauid rex copererat cōcrepare. Offertorium quidem inter euangeliū τ sacrificiū canitur. put in ti. de simbolo dictu; est. Sacerdos aute; dicturus oremus. pmittit domin⁹ uobiscū. q. d. nisi dominus sit uobiscū orare non possumus ad salutem nostra;. Subicit ergo oremus monēs populū orare. ut fidem in simbolo recitatam credat. et in ea stabilis pmaneat. qz τ christus discipulis suis dixit. Orate τc.

Luce.xxij. monens etiam unūquēqꝫ
ad se redire. cōsciencia suam disci
tere. ⁊ seipsum in holocaustū iustuz
deo offerre. Prius ergo ꝙ chorus
cantet offertorium salutatur a sacer
dote ut possit deuote cātare. ⁊ mox
postꝙ ille dixit oremus. chorus can
tat canticum offerentium. s. ne of
fertorium. ⁊ populus offert. ut no
tetur ꝙ post impletionem manda
torū offerimus nos ipsos. sicut sub
ti. de oblatione dicetur. ac si unusqꝫ
ꝙ offerens dicat. Credo ⁊ fidē quā
in simbolo ꝓfessus sum opere com
pleto ⁊ orationi sacerdotis ꝯsentio
Unde ⁊ sacerdos statim offert do
na consecranda. ¶ Et attende ꝙ of
fertorii uersus cū multa diligentia
ab antiquis patribus īuenti. hodie
in plerisqꝫ locis obmittuntur. tum
breuitatis causa. ut tam ministri ꝙ
populus oblationibus orationi et
sacramento altaris liberius uacent.
tum etiam qꝛ sicut ait Aug. xij. dis.
omnia. ipsam christianaz religionez
paucissimis et manifestissimis cele
brationū sacramentis misericordia
dei uoluit esse liberam. ⁊ secundum
Je. de consec. di. v. nō mediocriter.
Melior est quinqꝫ psalmorū cuz cor
dis hilaritate decantatio. ꝙ totius
psalterij cum anxietate modulatio.
uerboruz etenim multitudine deus
flecti nō potest. solum ergo in offer
torio quod dicitur in missa ꝓ defū
ctis uersus ipsi hodie dicūtur. quia
officium illud nō sequitur in multis
normam alterius officij. ¶ Porro a
patribus introductū est ut offerto
rium cantetur. qui ut premissum est
quando offerebant in tubis clange
bant. hilarem nāqꝫ datorem diligit
deus. xxiij. q. vj. §. ex his. Inductuz
est etiam ex eo ꝙ salomon in dedica
tione templi ⁊ altaris innumerabilē
multitudinem holocaustoruz obtu
lit. cum magna solemnitate. Et a

Moyse cui descendente de monte ⁊
populum salutanti ⁊ oranti occur
rit populus ⁊ munera obtulit.
Cantatur etiam offertoriuz cum of
fertur. ad memorandum iocundita
tez israhelitici populi offerentis do
naria ad edificium tabernaculi. uel
potius ad designandum clamorem
mulieris. de qua legitur in apocal.
xij. c. Mulier id est ecclesia. amicta
sole id est christo. quem induit in
baptismo. habens lunam sub pedi
bus. id est omnia mutabilia calcans
et in capite coronam duodecim stel
larum. id est chorum duodecim a
postolorum. et habens in utero sup
ple ea que i sui initio gesta sunt. cla
mat parturiens. et cruciatur ut pa
riat. Clamorem ergo eius parturien
tis uel salubrim domini cruciatum
mittatur offerenda per suum grauē
et grandisonum cantūqꝫ neumis di
stenta. et uersibus fecundata quan
tumuis longa iubilatione. quod si
gnificat non satis exprimere ualet.
Quis tamen offertorium cantari in
stituerit ignoratur. ¶ Traxit nomē
offertorium a ferta quod est obla
tio que in altari offertur. et a ponti
ficibus consecratur. Inde offertori
um dicitur. quasi prefertum. Obla
tio uero uocatur. quia offertur. Di
citur etiam offertorium. quia dum
offerenda cantatur sacerdos accipit
oblationes uel hostias a ministris
De quibus sub titulo de oblatione
dicetur. ¶ Aduertendum autem ē
ꝙ licet sacerdos premittat oremus
non tamen immediate orat. immo
thurificat. oblationes recipit. ⁊ alia
agit. quasi ipso facto dicat. non
cessat orare qui non cessat bene age
re. Dum ergo offertorium canitur
et incensum portatur. instante me
moria dominice passionis silentiuz
obseruat. usqꝫ dum alta uoce dicit
per omnia secula seculorum. illud

insinuans q ihesus post suscitationem lazari non palam ambulabat apud iudeos. cum cogitarent eum interficere. sed abijt in ciuitatem que dicitur effren. et ibi morabatur cum discipulis suis. Collegerunt enim pontifices et pharisei consilium. et unus ex ipsis cayphas nomine dixit. Expedit ut unus homo moriatur pro populo. et non tota gens pereat. et ab illo die cogitauerunt eum interficere. De hoc dicetur sub titulo de inclinatione sacerdotis.

¶ De manuum ablutione Rica.

Priusq sacerdos offerat. manus iterum lauat. quam uis prius dum uestibus se ornaret lauisset. prout dictum est sub titulo de capitis compositione. Et etiam post secundam thurificationem iterum lauat. ut sic magis ac magis mundatus offerat hostiam immaculatam sanctam deoq placentem. nam et ps. Cum mundatus esset petebat amplius emundari dicens. Amplius laua me ab iniquitate mea. et a peccato meo munda me. Lauat autem semper ad dextrum cornu altaris. nam dextera prosperitatem. sinistra aduersitatem significat. Quia igitur plurie peccatur in prosperis q in aduersis Iuxta illud ps. Cadent a latere tuo scilicet sinistro mille. et decem milia a dextris tuis. Merito magis lauandum est ad dexteram q ad sinistram. ¶ Sacerdos itaq hostiam oblaturus manus lauat. ad significandum q lauare ac mundare debz conscientiam lachrimis penitentie et compunctionis. Iuxta illud. Lauabo per singulas noctes lectum meum. lachrimis meis stratum meum rigabo. et ideo tunc dicit. Lauabo inter innocentes manus meas id est opera. et psa. Lauamini et mundi estote. Nam et christus priusq unicum et uerum sacrificium in ara crucis offerret. in resuscitatione lazari lachrimas miseratas effudit. euangelista testante. Ihesus inquit infremuit spiritu. turbauit semetipsum et lachrimatus est. ¶ Lauat etiam manus ne reus sit corporis et sanguinis domini. Iuxta illud. Munde sunt manus mee a sanguine iusti huius. et ut mundi sint a terreno pane iam in populi oblatione recepto. uel a terreno desiderio.

¶ De pallis corporalibus Rica.

Interim uero dum sacerdos manus abluit. diaconus corporalem pallaz super altare disponit. In quo ammonentur ministri et populus ut sint ab omni carnali cupiditate mundi. sicut ipsa palla mundata est a naturali uiriditate et humore. Munditia quoq corporalis significat munditiam populi fidelis. De hac palla in canone ita dicitur. de consecratio. distinc. i. ex consulto. Ex consulto omnium constituimus ut sacrificium altaris non in serico panno aut in tincto quisq celebrare presumat. Sed in puro linteo ab episcopo consecrato. terreno scilicet lino. id est de terra procreato atq contexto. Sicut corpus domini nostri ihesu christi in syndone linea munda sepultum fuit. et christus ueram carnem passibilem et mortalem de terreno uirginis corpore assumpsit. De lino igitur candido non intincto ex institutione Sixti pape. et Eusebij fit corporale. Significat autem corporale passionis intentionem seu corpus christi. Quia sicut linum multo labore ac

maltis tonsionibus acquirit cando
rem. Ita christi caro multo certa
mine ad resurrectionis gloriam per
uenit. ¶ Significat etiam ecclesiam
per quam corpus christi intelligit.
que multis passionibus et pressuris
ad candorem eterne uite perducitur
¶ Tertio significat ipsum christum
cum enim complicetur ut nec initi
um nec finis eius appareat. sic eius
diuinitas initio caret nec finem ha
bebit. Et sicut oblata coniungitur
corporali et ponitur in altari. sic
christi caro iuncta diuinitati affigi
tur cruci. ¶ Et nota ꝙ in quibus
dam ecclesijs palla corporalis que
calici supponitur in longum altaris
extenditur. que quatuor in longum
et tres habet plicaturas in latum.
Siquidem in longum altaris exten
ditur. quia ut aiunt quidam linthe
amen in quo christi corpus inuolu
tum fuit. per illam figuram exten
sum in longitudine sepulchri inuen
tum est. Quatuor eius plicature in
longum quatuor designant cardi
nales uirtutes. scilicet iusticiam.
prudentiam. temperantiam. et for
titudinem. per quas innate nobis
passiones reprimuntur. Tres uero
plicature in latum tres theologicas
uirtutes. scilicet spem. fidem. et ca
ritatem. per quas deo unimur fi
gurant. ¶ potest quoqꝫ et aliud in
his figurari. Duplex enim est palla
que dicitur corporale. Una quam
diaconus super altare extendit. Al
tera quam super calicem plicatam
imponit. significantes duo linthea
mina quibus Joseph corpus christi
inuoluit. Extensa representat syndo
nem qua corpus fuit in sepulchro
inuolutum. et inde corporale uoca
tur. plicata super calicem posita su
darium quo caput eius fuit separa
tim inuolutum. siquidem extensa
que corporale uocatur significat fi
dem. plicataqꝫ sudarium uocatur
intellectum. Hoc enim misterium
credi debet sed comprehendi non
ualet. ut fides habeat meritum cui
humana ratio non prebet experi
mentum. de peniten. distinc. iiij. in
domo. ¶ Secundo quoqꝫ corpora
le siue syndo subsistens. significat
christi humilitatem in passione. su
darium uero laborem. ¶ Tertio eti
am corporale significat lintheum
quo christus erat precinctus. suda
rium laborem in persecutionibus.
¶ Adhuc palla super calicem posi
ta aliquam scilicet superiorem eius
partem non totum tegit. In quo
datur intelligi ꝙ sudarium aliquam
partem capitis christi tegebat. et
aliquam non. sicut mos est iudeis
facere. ¶ Quedam tamen ecclesie
non habent nisi unum corporale.
pro eo quod in euangelio legitur.
ꝙ Joseph corpus christi inuoluit
in syndone munda. Non enim di
xit in syndonibus in plurali. et hoc
ad significandum sacramenti unita
tem. et significat syndonem qua
corpus christi fuit inuolutum.
Corporale autem ideo remanet su
per altare usqꝫ ad sumptionem cor
poris et sanguinis eleuationem ca
licis de altari. quia linthcamen et
sudarium in sepulchro usqꝫ ad do
mini resurrectionem remanserunt.
propterea corporale remanens ꝑ
pter sui albedinem ostendit mun
diciam mentis. quam semper habe
re debet corpus domini sumens.
Sother papa. xxiij. distinctio. sa
cratas. statuit ne femine sacrate.
uel moniales sacra uasa. puta cali
cem. uel patenam. uel sacras pal
las. et corporale contingant. Ipse
tamen huiusmodi ornamenta alta
ris et ministrorum facere possunt

exemplo Marie que talia fecit. et te
xuit in usum ministerij tabernaculi
federis. ¶ Communiter tamen pal
la uocatur munda mappa. super
quam distenditur corporale. et di
citur palla eo quod pallat uel abscon
dit in se misterium supradictum.
¶ Debet autez altare duplici map
pa operiri. ad duplicem stolam mē
tis scilicet et corporis designandaz.

¶ De oblatione sacerdotis. et
de officio ministrorum circa il
lam. et de patena. et de obla
tionibus populi et clericorum
Rubrica.

LOtis igitur manibus
diaconus uel sacerdos
minister extensis mani
bus mediante munda
tobalia accipit manus
episcopi quasi iuuans illum de fal
distorio ad surgendum. quod qui
dem fit non ad iuuandum. sed po
tius ad prouocandum illum. id est
christum quem significat. quod surge
ret et pro populo oret. Juxta illud
Exurge domine adiuua nos. et ite
rum ¶ Exurge qui dormis. Et sic
mediante munda tobalia. ad no
tandum quod mediante mundicia ma
nuum. id est operum nostrorum
excitatur dominus ad adiuuanduz
nos apud patrem. ¶ Si autem hoc
ad ipsum pontificem christi refera
tur uicarium. tunc dicendum est
quod ipse prouocatus iuuatur per mun
diciam manuum eorum pro quibus
orat. ut eius oratio efficax habea
tur. ¶ Rursus christus omnia ope
ra bona ecclesie principaliter ope
ratur. sicut legitur in ysaia. Om
nia bona opera nostra operatus es
in nobis domine. cuius locum gerit
episcopus. Minister uero tanquam eius
famulus et eius coadiutor typum
cooperantis ecclesie gerit. que in su
is operibus christi operantis mini
stra est et adiutrix. sicut dicit apo
stolus. Coadiutores eniz dei sumus
qui tobaliam. id est deuotam reue
rentiam adhibet. quoniam secun
dum apostolum. Non sumus suf
ficientes aliquid cogitare a nobis
quasi ex nobis. sed sufficientia no
stra ex deo est. ¶ Deinde episco
pus uel sacerdos ingreditur sanctu
arium perueniens ad altare conse
cratum. Hic est christus qui cena
culum grande stratum est ingressus
cum discipulis cenaturus. et eis cor
pus suum traditurus. ubi misticaz
oblationem accipit a ministris. in
sinuans illud quod Johannes euan
gelista describit. Joh. inquit ante
sex dies pasche. uenit in Bethani
am. ubi lazarus mortuus fuerat.
quem suscitauit ihesus. et fecerunt
ei cenam in qua Martha ministra
bat. ¶ procedit autem ad altare
absque mitra et baculo. et cum ue
stibus sacris. prout in suis locis
dictum est. ¶ Considera ergo or
dinem. nam euangelium precedit.
fides in simbolo sequitur. deinde
munera offeruntur. Necesse est eniz
primum audire. quomodo inquit
apostolus. Credent sine predican
te. deinde ¶ Quis nisi recte credi
derit. munus deo acceptabile of
ferre non poterit. Quia sine fide
impossibile est deo placere ¶ Hic er
go de triplici genere oblationis di
cendum est. uidelicet de oblatio
ne sacerdotis ¶ ministrorum. et po
puli. ¶ Sacerdos itaque primo of
fert seipsum ¶ Offerenda etiam sunt
que sunt dei deo. id est anime ba

bentes ſimilitudinem dei impreſ
ſam. ¶ Deinde que ſunt ſacrificio
neceſſaria. panem. uinum. et aquaꝫ.
et alia ſacrificia apta. ¶ Et nota ꝙ
in ueteri teſtamento ponebantur
ſuper menſam tabernaculi duode
cim panes azimi. de ſymola mun
di ualde. et ponebantur ſeni altrin
ſecus. et ſingulis ſupponebatur pa
tena aurea. et ſuper patenam pu
gillus thuris. ¶ panes autem uti
dicti ſunt ſacerdotales. quia ſoli
ſacerdotes eos de altari ſublatos
comedebant. ¶ Uel ſecundum Jo
ſephum. quia dominus preceperat
ꝙ ſoli ſacerdotes illos formarent.
et coquerent. ponerent in menſa.
et tollerent de menſa. Jpſi tamen
hoc non obſeruauerunt. Et ex his
conicitur ꝙ ſacerdotes debebant
hoſtias facere per ſeipſos. ¶ Di
cebantur etiam panes propoſitio
nis. quia poſiti erant ſuper men
ſam propoſitionis coram domino
Jn memoriam ſempiternam duode
cim tribuum filiorum iſrahel. exo
di. xxv. c. ¶ Uel porro poſiti. id
eſt longo tempore poſiti. ſcilicet
per totam ebdomadam. Nam in
diluculo ſabbati recentes et calidi
imponebantur menſe. et erant ibi
immoti uſqꝫ ad ſequens ſabbatuꝫ
Et tunc ſubtrahebantur. Uel erant
ibi ineternum. per ſucceſſionem po
nendi in menſa. ¶ Hoſtia autem
formatur rotunda. Quia domini
eſt terra et plenitudo eius. orbis
terrarum et uniuerſi qui habitant
in eo. viij. diſtinctio ¶ quo iure.
Ut ipſa ſui forma ſignificet illum
qui principio caret et fine. Quam
uis ipſe ſit alpha et. o. principium
principians atqꝫ finis. Prout ſcri
bitur in apocalipſi. i. c. ¶ Rurſus
cum figura rotunda formetur a pũ
cto ad punctum. Per hoc innui

tur ꝙ ab ipſo ſunt omnia. et ad
ipſum omnia retorquentur. Unde
pſalmiſta. Ueritas tua in circuitu
tuo. De hac figura dictum eſt in
prohemio ſecunde partis. De hoc
etiam dicetur in ſexta particula ca
nonis ſuper illo uerbo. accepit pa
nem ꝛc. ¶ Ceterum duo ſunt que
offeruntur. donum uidelicet et ſa
crificium. ¶ Donum dicitur quic
quid auro et argento uel qualibet
alia ſpetie offertur. Aliud tamen
eſt donum. et aliud munus. pro
ut dicetur ſub prima particula ca
nonis ſuper illo uerbo. hec dona
ꝛc. ¶ Sacrificium eſt uictima. et
omnia alia quecunqꝫ in ara cremi
antur ſeu ponuntur. quaſi ſacrum
factum uel ſiccum. Quia prece mi
ſtica conſecratur pro nobis in me
moriam dominice paſſionis.
Quidam autem peruerſi heretici
nobis hoc ad preſumptionem ma
gnam reputant. quia ſacrificamus
et ipſam conſecrationem hoſtie ſa
crificium appellamus. Cum ſcrip
tura ex perſona domini dicat ¶ No
lo ſacrificium. et de hoc etiam y
ſayas dicit ¶ Ne offeratis ultra ſa
crificium fruſtra. ꝛc. et de hoc eti
am in euangelio dicitur. Miſericor
diam uolo. et non ſacrificium. et
Dauid in pſalmo. Si uoluiſſes ſa
crificium dediſſem holocauſtis tu
is. ꝛc. ¶ De hoc et quid ſit ſa
cramentum. dictum eſt in prima
parte ſub titulo. de eccleſiaſticis
ſacramentis. ¶ Omne autem quod
deo datur. aut dedicatur. aut cõ
ſecratur. Quod dedicatur dicen
do datur. unde et appellatur.
Errant igitur quidam qui conſecra
tionem dedicationeꝫ ſignificare pu
tant. Jmmolatio ab antiquis dic
ta eſt. eo ꝙ in mola altari ſuperpo
ſita uictima cederetur. mactari enī

post immolationem est. nunc autez immolatio pani et calici conuenit. Libatio uero calicis tantum oblatio est. Juxta illud. Et libauit de sanguine uue. et illud poeticum. Nunc pateras libate ioui. Libare enim proprie est effundere. et antiquitus quod in liquida materia offerebatur ut uinum et oleum libamen dicebatur. quod uero in sicca ut simila panis et thus. oblatio nominabatur. Hostie apud ueteres dicebantur sacrificia. que fiebant priusq̄ contra hostes pergerent. Victima uero sacrificia. que post uictoriam deuictis hostibus immolabant. De quo dicetur sub sexta particula canonis. super uerbo. qui pridie. et erant uictime maiora sacrificia q̄ hostie. Vel uictima dicebatur quia uincta ducebantur ad aras. ¶ Holocaustum illud est ubi totum quod offerebatur. puta agnus uel uitulus in altari igne consumitur. Olon enim grece dicitur totum. caustos incensio ¶ Cerimonie apud latinos dicuntur. sacra omnia que apud grecos orgia uocantur ¶ proprie tamen cerimonie a carendo dicuntur. eo q̄ in hijs que in sacris offeruntur in suo usu careant homines. ¶ Alij appellant cerimonias obseruantias iudeoruz in abstinentia quarundam escarum secundum ueterem legem a carendo. quia carent rebus quibus abstinent. ¶ Panis autem et calicis sacramentum eucharistie dicitur. prout dicetur sub dicto uerbo. qui pridie. ¶ Porro circa oblationem sacerdotis ministri sua officia exequuntur. diaconus enim corporale super altare explicat et disponit In quo ostenditur q̄ euangelium christum seu corpus christi immo totam ipsius humanitatem plene

describit. Corporale enim hoc corpus christi significat. prout in precedenti titulo dictum est. ¶ Deinde subdiaconus in primis calicez preparat. panem et uinum in illo disponens a sacerdote postmoduz consecranda. quia nimirum lex que per subdiaconum hic congrue designatur. huiusmodi oblationis misterium presignauit dicens. q̄ melchisedech sacerdos obtulit abrahe panem scilicet de frumento. et uinuz de racemis a christo postmodū exhibenda. et in ueritate consecranda. sicut habetur in Genesi. et dicetur sub sexta particula canonis. super uerbo. accepit panem. Oblatio panis et uini significat pia desideria fidelium. seu pro immolatione. seu pro hostia uiua. Rursus in pane corpus christi. in uino sanguis eius. in quo populus representatur. et dicitur panis a pan quod est totum. quoniam hic et in futuro est tota uita nostra Vinum dicitur a uite. cui dominus in euangelio se comparat. Aqua uero ab equalitate dicitur. quia per hoc sacramentum angelis equari ꝺ bemus. Licet autem sint due species ¶ non tamen sunt duo sacrificia. Unitas enim uerbi unitatem efficit sacrificij. hoc est enim illud pallium quo Noe filij contexerunt quo christiani christi ebrietatem. id est passionem sub sacrificio tegunt. ¶ Deinde subdiaconus ferens in manu sinistra calicem ⁊ desuper corporale. et illum diacono offerens. significat q̄ dominus subdiaconus fuit quando librum aperuit. et diaconus quando dixit. Non ueni ministrari. sed ministrare. ¶ Diaconus uero patenam cuz hostia de manu subdiaconi recipit. int̄ pollices ⁊ idices utriusq̄ manus

interposito tamen manipulo inter ipsos pollices et patenam. Nempe manus subdiaconi opera sunt legis patena latitudo cordis. manipulus opera euangelij. pollex uigor uirtutis. index discretio. Fiunt igitur hec ad significandum quod opera legis et latitudo cordis ad opera caritatis non sufficiunt ad salutem. nisi operibus euangelicis quorum diaconus annuntiator est. cum uigore uirtutis et discretione mentis adhibitis adiuuentur atque perficiantur. Supponuntur autem indices pollicibus. ad notandum quod uirtutis uigor exercendus non est absque discretione. que cunctarum est mater et fundamentum uirtutum. extra de offi.cura.c.i. ¶ Subsequenter diaconus ipse patenam cum hostia ex institutione concilij anchiritani.l. distinc.presbiteros.xxv.distinc.perlectis. pontifici representat. ad notandum quod per euangelicam traditionem quam diaconus figurat ad altare. id est ad solemnem ritum peruenit ecclesia. quia lex que per subdiaconum significatur hoc nostre salutis sacrificium solummodo prefigurauit. ut premissum est. Et pontifex seu sacerdos hostiam collocat super altare. calicem uero cum uino ipse diaconus retinet et collocat in altari. ¶ Circa quod notandum est. quod hostia significat corpus christi non sanguinem. sacerdos christum. Solus ergo sacerdos absque cuiusque adiutorio illam offert dicens. Suscipe sancte pater etc. quia christus seipsum in ara crucis obtulit deo patri. et illam in altari super corporale quasi supra syndonem mundam disponit. innuens quod ipsemet christus hoc sacramentum instituit. et ecclesie tradidit obseruandum dicens. hoc est corpus meum etc. hoc facite in meam commemorationem. Disponit autem et collocat hostiam cum signo crucis. quia sicut christi oblatio in cruce facta fuit. sic et oblatio sacerdotis que in illius memoriam fit. cum signo crucis fieri debet. Collocat etiam illum directe super crucem in consecratione altaris cum crismate factam. Quia et christus carnem suam cruci affixit. uerum uinum in calice sanguinem christi designat. et ideo solus diaconus absque sacerdote qui christum designat calicem tenet. ad notandum quod in christi immolatione sanguis fuit a corpore separatus Non tamen solus sed una cum sacerdote illum offert. et super pallam corporalem collocat. seu potius sacerdos illo mediante. quod ex eo patet quia non dicit offero in singulari sicut dicitur in hostie oblatione sed dicit. offerimus tibi domine etc. Ex quo etiam clare conicitur quod ambo pariter debent uerba ista proferre. ¶ Diaconus ergo calicem una cum sacerdote offert. Quia non solum christus seipsum deo patri obtulit. uerum etiam per euangelium suum cuius diaconus est figura et baiulus huius sacrificij ritum instituit et ecclesie commendauit. quam institutionem et commendationem ipse diaconus tanquam predicator euangelij nuntiare et manifestare debet. ex suo officio ab ista militante ecclesia obseruandam. Ideoque participari debet sacerdoti in calice offerendo. non tamen in consecrando. quia illud solius est officium sacerdotis. solus tamen episcopus uel sacerdos aquam uino commiscet in calice. quod nulli inferiori facere licet. quoniam solus christus populum suo sanguine redemit propterea admixtio huiusmodi unionem populi cum christo designat. ut sequitur quod fieri non potest nisi per gratiam christi cuius typum gerunt pontifex et sacerdos. commiscetur autem

aqua uino in calice. ex institutione
alexādri pape.i. primo ad notandū
ꝙ nunq̄ salus populi esse potuit si
ne sanguine christi effusione. nec eti
am sanguinis effusio sine populi sa
lute. quia christus populum sibi re
conciliauit in morte. Scriptum est
enim ꝙ aque multe sunt populi mul
ti. christus autem sanguinem suum
fudit pro populo. sicut ipse testat᷑.
Hic est sanguis meus noui testamen
ti qui pro multis effundetur in re
missionem peccatorū. ¶ Secundo
ad notandum ꝙ de latere christi ex
iuit sanguis et aqua. quatenus nec
christus sit sine populo. nec popu
lus sine christo. Cum ergo aqua ui
no miscetur. tunc christo populus
adunatur. de consecra. distic. ij. cum
omne. prope finem. Hoc quoq̄ mi
sterium lex mosayca presignauit. si
cut apostolus exponit dicens. Bibe
bant de spirituali consequente eos
petra. petra autem erat christus. de
consecra. di. ij. reuera. Quapropter
sacerdos in calice aquam fundit. ut
sicut aqua non separatur a uino. sic
populus nunq̄ sepetur a christo.
¶ Tertio cōmiscetur ut diuinitas
et humanitas in una persona cōiunc
te esse intelligantur. de consecrati.
di. ij. c. ij. iij. iiij. et. v. Nam per uinū
diuinitas. per aquam humanitas
intelligitur. Qui ergo in altaris of
ficio aquam sine uino uel econuerso
ei ministrat. quantum in se est diui
nitatem ab humanitate separat. ¶ de
hoc dicetur in particula canonis su
per uerbo. hoc est corpus meum. et
super uerbo. hic est calix. ¶ Sane
sacerdos uel minister missurus ui
num et aquam in calicem. prius ef
fundit modicum in terram. non so
lum ut meatus siue locus uasis per
quem fluere debent mundetur. et
si quid est i superficie uini uel aque
emittatur. Uerum etiam ad osten
dendum ꝙ sanguis et aqua de late
re christi usq̄ in terram fluxerunt.
ad quod misterium se preparat per
agendum. ¶ Considerandum etiā
est quia aqua benedicitur quando
uino admiscetur. uinum uero non.
et hoc ideo ut dicunt quidam. pri
mo quia uinum suam benedictio
nem expectat. sed hec ratio non ui
detur sufficiens. quoniam in bene
dictione uini sub nomine calicis.
tam uinum q̄ aqua simul benedi
cuntur. Unde potest secundo modo
dici. ꝙ uinum in hoc loco christū
significat qui nulla eget benedicti
one. aqua populum qui in hac ui
ta nequit esse sine peccato. propter
quam indiget benedictione dei. ut
reddatur dignus ad premissam uni
onem cum christo. Ad hoc igitur
significandum aqua benedicitur.
quando uino admiscetur. ¶ Tertiō
etiam uinum non benedicitur. quia
subdiaconus qui non potest bene
dicere debet illud ex officio suo in
calicem mittere. ut premissum est.
¶ Quarto quia populus per aquā
significatus unitur christo solum p
benedictionem gratie ipsius christi
quem sacerdos benedicens figurat
¶ Est autem plus de uino q̄ de a
qua ponendum arbitrio sacerdotis
Ita tamen ꝙ aqua a uino absorbea
tur. et uini saporem retineat. extra
de celebra. miss. perniciosus. ⁊ hoc
in signum ꝙ ecclesia debet incorpo
rari christo. non christus ecclesie.
Unde August. Non tu mutabis me
in te sicut cibum carnis tue. sed mu
taberis in me. De hoc etiam dice
tur sub dicto uerbo. hic est calix.
et in sexta parte sub quinta feria ce
ne domini prope finem. predictus
etiam alexander papa statuit obla
tionem ex azimo. et in modica fieri
quantitate dicens. Hec oblatio q̄n
to est rarior. tanto magis potior.

Non est etiam obmittendum ꝙ in missis priuatis ministrans sacerdoti ampullam cum uino manum eius non osculatur. sed ministrās ampullam cum aqua sic. quoniam uinum christum. aqua genus humanū. osculum uero pacis inter deum ꝛ hominem significat reformatam. regulariter tamen dum celebranti aliquid porrigit' uel ab eo recipitur. manus osculum interponitur. ad designandum ꝙ omne seruitium omnisqꝫ reuerētia deo exhibita. cuius uices celebrans gerit. procedere debꝫ ex feruore caritatis ꝛ amoris. qui per manus osculum designatur. de hoc etiam sub euangelio dictum est. ꝛ sub titulo de pacis osculo dicetur. Calix autem ponitur rome ad dexterū latus oblate. ꝛ bene. quasi sanguinem suscepturus qui de latere christi noscitur profluxisse. ꝛ ad designandū sanguinem ꝛ aquam de dextro christi latere emanasse. propterea nisi a latere stet recta pars crucis que fit cōmuniter sup hostiam ꝛ calicē. nō producitur solūmodo super hostiā quod tamen fieri debet. Crux enim ipsa inchoari debet super hostiam. ꝛ perfici super calicem. ꝑut ex diuersis locis ꝛ uerbis ipsius canonis colligitur euidenter. de hoc dicetur in octaua particula canonis super uerbo. hostiam sanctam. Cōmuniter tamen alibi ponitur hostia inter sacerdotē ꝛ calicem. primo ad notandū ꝙ christus est mediator dei ꝛ hominum. x. di. quando. ꝛ secundum hoc sacerdos deum patrem. hostia christum. aqua in calice populū significat. q: non nisi christo mediante ad resurrectionis gaudiū possumus ꝑuenire. Secūdo ꝓpinquior est sacerdoti hostia ꝙ̄ calix. q̇a prius a christo consecrata legitur ꝙ̄ sanguis. et apostolis prius data. sed hec ratō facit poti' ꝓ dictis romanis. q̇ cruces incipiunt sup hostiam. ꝛ deinde eas super calicem ꝓducunt. Porro cum sacerdos accipit patenam cū hostia urceolum cum aqua. calicē cū uino thuribulum cum incenso. efficit sup ea crucis signaculū. ut ꝑ crucis uirtutem omnis conatus diabolice malignitatis effugiat. ne cōtra sacerdotem uel sacrificiū aliquo modo ꝑualeat. Et nota ꝙ in ampullis i quib' uinū ꝛ aqua cōtinetur ꝓ sacrificio. spūaliter considerandū est ꝙ in ꝑua substātia incōprehensibilia cōtinentur futura sacramēta. dicitur aūt ampulla q̄si ampla bulla. significās cor humanū quod amplum debet esse latitudīe caritatis. Rursus ampulle id ē uasa ad offerendū uinum. sunt ꝑdicatores mordaciter increpantes uel quilibꝫ spūs sci gratia inebriati ꝛ alios inebriantes. ydrie uero id ē aquatica uasa. sunt doctores aqua sapiētie salutaris potati. ꝛ uitalibus aquis repleti. ¶ Rursus adhuc premissa alio ordine ꝓseq̄mur. in q̇busdā ecclījs subdiaconus portat calicem i sinistra. patenā in dextra. ꝛ desup corporale. unus cantor oblatā cū fanone ꝛ uinū cū ampulla. alter uero ꝑbet aquā uino miscendā. ultimo diacon' fundēs aquā i calice offert ꝑsbitero seu epō. nempe subdiacon' ē xp̄us. calix passio. patēa crux. sinistra p̄ns uita. dextra futura. corporale ecclīa. un' cātor iudaicū populū figurat. alter gentilē. āpulla ꝯuotionē. oblata corpus. uinū sanguinē. aq̄ ecclīam. archidiaconus xp̄m ꝑsbiter seu epus deū p̄rem. Subdiaconus ergo calicē portat in sinistra q: xp̄us de torrēte bibit ī uia. i. passionē sustinuit i ꝑsenti uita. patena i dextra. q: ꝑ crucē ꝑuenit ad gloriā. ꝓpt hoc eni exaltauit illū de'. desup corꝑale. q: ei' passionē ecclīa nō desinit imitari. corꝑale. n. cādidat' ꝛ ꝑ m̄ltas tribulatōes xp̄o ꝯformat'.

Subdiaconus etiam noster. scilicet christus patenam cum calice portauit. quando crucem in passione baiulauit. primus cantor offert oblatam cum fauone et uinum cum ampula. quia primitiua ecclesia de iudeis suscepit fidem passionis in deuotione mentis oblatam. ergo non nudis manibus sed cum fauone candido. id est cum manipula alba et munda offert. sed notandum ꝙ christi corpus ab his tantum digne suscipitur qui carnem suam cum uiciis ꝛ concupiscentijs crucifigunt. Alius autem cantor offert aquam quã diacon⁹ miscet uino ꝛ offert presbitero seu episcopo. hec est gentilitas que suam obtulit multitudinem. quam christus in passione obtulit deo patri. Potest enim nõ incompetenter dici ꝙ altare mensaʒ domini in qua cum discipulis suis conuiuabatur. ara crucem. calix sepulcbrum uel passionem christi. de quo in prima parte sub titulo de picturis dictum est. ꝛ patena que a patendo dicitur cor latum ꝛ ampluʒ significat. super hanc patenam id est super latitudinem caritatis sacrificiuʒ iusticie debet offerri. ut holocaustuʒ anime pingue fiat. hãc cordis latitudinem habebant apostoli. cuʒ petrus dicebat. ꝛ si oportuerit me mori tecum non te negabo. similiter ꝛ oẽs apostoli christo dixerunt. sed latitudo cordis ab eis affugit ꝛ latuit cuʒ omnes magistro relicto fugerunt et latuerunt. ad quod significandum post susceptam inde oblatam sacerdos abscõdit sub corporali patenã uel saltem eam ab altari remotã subdiaconus retro cõtinet inuolutam. ꝑ hoc ergo discipulorũ fuga uel latibulũ. uel infidelitatis excecatio designat᷑. qui dum uerũ sacrificiũ offerretur. xp̄o relicto fugerũt ꝛ latuerũt sicut eis ipse ꝓdixerat. oẽs inq̃t uos scandalũ patiemini i me i hac nocte Scriptũ est enim. ꝑcutiam pastoreʒ ꝛ dispgẽtur oues gregis. postq̃ aũt surrexero precedam uos in galileaʒ De hoc dicet᷑ sub ti. de sãctus. ꝛ iõ sacerdos dictur⁹. pax dñi. q̃si dñice resurrectionis ãnũtiaturus eulogiuʒ resumit patenã. qꝛ cũ esset sero die illa una sabbatoꝝ. ꝛ fores essent clause ubi erant discipuli cõgregati ꝓpter metũ iudeoꝝ. uenit ihesus ꝛ stãs i medio dixit eis. pax uobis. r̃sumẽs oues q̃ trepidãtes aufugerãt. Rursus patena q̃ ꝓpter sui formaʒ diuinitatẽ que initio caret ꝛ fine. significat usq; ad dñicam orationẽ abscon sa tenetur. ad designandũ ꝙ diuinitas nobis abscõsa ꝛ uelata est i hoc mundo. sed qñ in orõne dñica dicit᷑ panẽ nr̃m. manifestat᷑ ad ostendendũ ꝙ qñ ad panẽ nr̃m q̇ in celis est ꝑueniemus. tũc diuinitas q̃ in hoc mũdo abscõsa ꝛ uelata ẽ. manifestabit se nobis. ꝛ uidebim⁹ ipsum quõ ẽ. de hoc dicet᷑ sub ti. de resũptiõe patene. In quibus[illegible]ã tñ locis patẽa discoopta tenetur. ad designanduʒ ꝙ sacerdos orat ꝑ eternis. q ꝑ xp̄i predicationẽ nobis reuelãtur. ꝑ patenã eni q̃ rotũda ẽ. eternitas q pricipio caret ꝛ fine cõgrue designatur Bene subdiaconus tenet patenã a ꝑte supiori eleuatã. q. d. imitami me q̇ posterioꝝ oblit⁹ ad anteriora me extendo. inuens etiã ꝙ referre debem⁹ oia opa nr̃a ad christũ ꝛ coronã eternã. patena quoq; seorsũ a calice reuoluta. s. ps supior subtus posita significat lapidẽ a sepulchro cõmotũ ꝛ reuolutũ. Et nõ ꝙ diacon⁹ tradit patenã subdiacono tenendã. innuens ꝙ xp̄us ꝯtulit discipul᷑ suis ptãteʒ ꝓdicãdi regnũ dei. de hoc etia uidebit᷑ sub ti. õ resũptõe patene. Circa oblationẽ popl̄i notãduʒ ẽ ꝙ populus offerre debʒ. iuxta illõ exo. nõ apparebis i ꝯspectu dei tui uacuus.

de conse.di.i.omnis. p oblata quo
ꝙ muneta possamus cõmemorare
copiosam uictimaꝫ que oblata est a
populo dum rex salomon templum
ꝛ altere dño sacraret.exemplo enim
illius plebs fidelis offert se ꝛ dona
deo. Sed in ueteri testa.cõueniebat
populus in iherusalē quibusdā ma
gnis solēnitatibus.s.pascha.penthe
costen.ꝛ in festo cenofegiarū.ut ora
rent in templo.ꝛ tūc tenebant̄ offer
re.Et nota ꝙ i ueteri testa.populus
offerrebat sacrificiū legale ꝛ uolūta
rium.s.ꝓ peccato.ꝓ gratiarū actiōe
dona uota ꝛ holocausta. Sacrificiū
legale sunt decime ꝛ primitie.uel ea
que lex iussit offerri. Deutro.xij.c.
Uoluntariū ē qḋ sponte ꝓ peccato
ꝛ ꝓ legis trāsgressione offerebatur.
Dona sunt q̄ in templi ornatū offe
rebant̄.Uota q̄ ꝓ periculis īfirmita
tis uel belli. de holocausto ꝓmissuꝫ
est.unde dicitur in paralip.ꝙ obtu
lerūt principes ꝓ uotis pro spōtane
is.ꝓ peccato.ꝓ regno.ꝓ sanctuario
ꝓ iuda.Ritus igit̄ sinagoge trāsiuit
in religioneꝫ ecclesie. ꝛ sacrificia car
nalia populi mutata sūt in obseruā
tiam populi spūalis. Nam sicut po
pulus ille moysi descendēti de mōte
diuersa dona ad faciendū taberna
culum offerebat.sic epō de pulpito
ueniēti cristiani deuotas offerūt ob
lationes. alius offert aurū imitatus
magos q̄ aurum dño obtulerūt. ali
us argentū secutus illos q̄ pecuniaꝫ
in gazophilatio posuerūt. ali⁹ uero
aliq̄d de sua substātia.ut associetur
illis qui p paulū ꝛ barnabā necessa
ria pauperibus trāsmiserūt.nec est cu
randū que q̄ntitas uł species offera
tur.sꝫ potius mēs attendit̄ offerētis
Unde puer.iij.honora dñm deū tu
um de tua substātia.ꝛ Thob.iiij.ex
tua substātia fac elemosinaꝫ.ꝛ magi
obtulerūt xp̄o nato aurꝫ thus ꝛ mir
ram Mat.ij. iuxta illō ps̄.Tibi offe

rent reges munera. nec ſm Gregori
um offerēs a muneribus sꝫ munera
ab offerēte placēt. Offerūt quoqꝫ le
gale sacrificiū in decimis ꝛ ꝓmitijs.
uoluntariū in spōtaneis oblatōib⁹.
ꝓ peccato dū penitētias redimunt.
ꝓ grãruꝫ actiōe dū ꝓ collatis a deo
aliq̄ gratia quecūqꝫ offerunt. dona
dū in edificia ecclīarūꝫ uel utensilia
aliq̄d offerūt.uota dū qḋ in piculis
uouerūt exoluunt. holocaustuꝫ offe
rūt q̄ seculū derelinquūt. ꝛ sua pau
pibus distribuūt. offerēs aūt manū
sacerdotis osculat̄. p qḋ fides cum
opere designat̄.de quo etiā iā ꝓmis
suꝫ ē.Offerētes ūo panē ꝛ uinū signi
ficāt discipulos q̄ pueniunt parare
necessaria ad pascha.Uerū clerici uł
monachi etiā admistratiōes hn̄tes
nō offerūt nisi i officijs mortuoruꝫ.
ꝛ in noua celebratōe sacerdotis.ꝛ in
quibusdā ꝓcipuis solēnitatibus.de
cōse.di.i.alia.cū enim ipsi de oblati
onibus uiuāt.ꝛ ipsi ac sua deo obla
ti sunt.nō tenent̄ offerre. Uiri ante
mulieres offeruūt. ipsi enim fortes
in christo designāt.s.martires qui ī
primitiua ecclesia plures cōtumelias
passi christo uictimam obtulerunt.
cum occubuerunt. Deinde mulieres
que fragiliores designant. scilicꝫ cō
fessores qui tempore pacis domio
laudis hostias obtulerunt. propter
ea uir caput est mulieris.ꝛ ideo a ca
pite ratio est edenda.ff.de eden.ar
gentarius.Sub diaconi autē uel aco
liti recipiunt oblatōnes que ad ma
nuꝫ episcopi deferūtur.ad notandū
ꝙ ipse nō sua sed aliena manu debꝫ
tēporalia ministrare. Sane roma
nus pōtifex nullā oblationē manib⁹
tāgit.nisi illā que ꝓ defūctis offert̄
quā iō manib⁹ accipit.ut sugillet er
rorē dogmatisantiū elemosinas non
ꝓdesse defūctis. ꝛ nisi oblationē pa
nis quā tāgit.tum ꝓpter reuerentiā
sacrificij qḋ ex pane conficitur.tum

quia est uicarius eius qui de se dicit
Ego sum panis uiuus. Ceteras uero
oblationes ad pedes accipit. ꝑpter
illud quod in actibus apostolorum
habetur. quoniaꝫ offerebant pretia
eorum que uendebātur. ⁊ ponebāt
ante pedes apostoloruꝫ. ⁊ quia om
nia sua sunt. prout sub euangelio ta
ctum est. ⁊ sacerdos oblationes ma
nu tangit. representans illud Leuit.
i. et. iiij. ponetqꝫ manus sup̱ caput
hostie. ⁊ acceptabilis erit. atqꝫ in ex
piationeꝫ proficiens. ¶ Et nota ꝙ
pro defunctis offertur panis ⁊ uinū
Iuxta illud. Thobie. iiij. panem tuū
⁊ super sepulturam iusti constitue.
id est distribue. ⁊ pecuniam siue ar
gentum exemplo iude machabei. q̇
misit offerri duodecim milia drag
mas argenti pro peccatis mortuoꝝ
ij. Machabeorū. xij. ⁊ pretia eorum
ponebantur ante pedes apostolorū
ut premissum est. Est etiam lumen
ad illuminandum illos qui in tene
bris purgatorij sedent. quasi offe
rens ipso facto dicat. lux eterna lu
ceat eis domine. ⁊c̄. ¶ Sane moyses
uidens ꝙ populus multa obtulissꝫ
iussit preconia uoce cantari. ne quis
ultra offerret. exodi. xxxv. et. xxxvj.
c. Nullus tamen sacerdotum nostri
temporis talia facere uisus est. Su
sceptis itaqꝫ a populo oblationibus
⁊ choro offertoriuꝫ cantante. episco
pus seu sacerdos ad altare reuertit᷑.
quoniam christus susceptis fideliuꝫ
uotis cantantibus turbis. osanna ĩ
excelsis. in proximo immolandus
intrauit in templum.

¶ De secunda thurificatōne Rubrica.

Oblatione mistica de qua
premissum est suscepta.
statim adoletur incensum
per quod illud innuitur quod sta
tim subscribitur a Iohanne in euan
gelio. de quo premissum est prope
principium precedentis tituli. Ma
ria ergo scilicet magdalena accepit
libram unguenti nardi pistici preti
osi. ⁊ unxit pedes ihesu. ⁊ impleta
est domus ex odore unguenti. et sa
cerdos in moduꝫ crucis superducit
⁊ circūducit incensuꝫ super sacrifici
um ⁊ altare. ut et crucis signaculo
et thuris incenso diabolice fraudis
malignitas extricetur ⁊ effugiat. ꝙ
uero tertio superducit ⁊ circūducit
incensum. designat ꝙ maria ter exhi
buit ⁊ adhibuit unguentum circa
corpus ihesu. primo enim unxit pe
des ipsius in domo simonis phari
sei. Secundo cum in domo simonis
leprosi super caput eius unguentuꝫ
effudit. Tertio cum emit aromata
ut ueniens ungeret ihesum iam posi
tum in monumento. uoluntas enim
reputatur pro facto. xvij. q. i. et si
ergo. cum ꝑ per ipsam non steterit
quominus expleuerit quod incepit
¶ Qꝫ uero postmodum undiqꝫ totuꝫ
incensatur altare. designat ꝙ post
factum illud totam resdarit eccle
siam. sicut dominus ipse testatur
Amen amen dico uobis. ubicunqꝫ
predicatum fuerit euangelium hoc
in toto mundo dicetur ꝙ et hoc
fecit in memoriam eius. Potest
etiam dici ꝙ altare thurificatur in
figuram angeli qui stetit iuxta araꝫ
templi. habens thuribulum in ma
nu sua. de quo fumus aromatum
in conspectu domini ascendebat.
Christus enim magni consilij ange
lus carnem immaculatam igne san
cti spiritus plenam. pro nobis in
ara crucis obtulit domino in sua
uitatem odoris. ¶ Fumus aroma
tum sunt orationes sanctorum. que
per ardorem caritatis ex passione
domini propagate ad deum patreꝫ
ascendūt. et nos ad coronam eter
nitatis prouehunt. Ideoqꝫ sacerdos

thurificat in modum crucis et corone. Si autē semel thurificat recolit unicam passionem. si semel coronat unius denarij retributionem. si uero ter eternitatis in passione operationem. ꝛ trium ordinum glorificationem. ꝛ ideo thurificans ait. Dirigatur oratio mea sicut incensum in cōspectu tuo. ꝛ e. m. m. sa. ue. Moralit̄ autem incensum deuotionis adolendum est in thuribulo cordis igne caritatis ut odorē suauitatis emittat ut uidelicet tam nos ꝙ oblatio nostra simus bonus odor deo. de quo dicit scriptura. Fungi sacerdotio et habere laudem in nomine ipsius. et o. il. in. d. in. o s. Hoc enim incensū sacerdos accipit. id est christū acceptat. ꝛ incensat ex eo sacrificium ꝛ altare. Potest etiam dici ꝙ thuribulum quod oblationi sacerdos supponit significat christum. per quem petit ut sibi propicietur deus. Sane omnibus defertur incensum. ut ostendatur ꝙ omnia a sacerdote facta pertinent ad omnes. unde ps̄. Dirigatur domine oratio mea sicut incensum in conspectu tuo. Nisi in missa pro defunctis. ut dicetur in se prima parte sub ti. de officio mortuorum. In concilio rothomageñ. in bucardo li. iij. c. ut tempore. ita legitur. In tempore quo legitur euangelium finito euangelio super oblationem incensum in mortem uidelicet redemptoris nostri ponatur decreuimus. Leo etiam papa statuit i censum super oblatā poni. Quidā tamen heretici garriunt in missa nō esse thurificandum. quoniam christus in cena terrenum incensum nō fumigauit. ꝛ ps̄a. Incensū est abbominatio mihi. Quare altare ꝛ crucifixus thurificatur dictum est sub titulo de aque benedicte aspersione ¶ Post thurificationem iterum digitos lauat. nec ulterius usqꝫ post communionē cum eis cum quibus sacram hostiam tractare habet aliquid tangat. sed post eius reuelationem eos iungat. ut dicetur sub octaua pticula canonis. ¶ Minister quoqꝫ episcopi trahit et sub brachiis eius informat planetam et alia indumenta. nam et legalis sacerdos dum sacrificabat. summitates balthei super humerū reflectebat.

¶ De inclinatione sacerdotis ꝛ osculatione altaris. ac oratione Suscipe sancta trinitas.

Thurificatōnis expleto misterio sacerdos se inclinando dicit. Suscipe sancta trinitas ꝛc̄. quod sumitur de tertio Danielis. ut uidelicet hostiam offerat ex pinguedine caritatis. et sic dignus ad sacrificium immolandum. ¶ Sacerdotis inclinatio christi humilitatem significat. qui exinaniuit semetipsum formam serui accipiens. factus obediens usqꝫ ad mortem. mortem autem crucis. qui etiam inclinans se ad pedes discipulorum post sacramentum in cena traditum orauit patrem. postea uero se erigens osculatur altare. ad notandum ꝙ per passionē christi populus liberatus est. et deo patri reconciliatus. Unde apostolus ad Ephesios. ij. faciens pacem ut reconciliet ambos deo in uno corpore. ¶ Consequenter sacramentum incepturus orat. primum pro se. deinde pro populo. conuertens enim se ad illum sub silentio dicit Dominus uobiscum. sicut dictum est sub titulo de salutatione. Et mox uoce aliquantulum eleuata. ut oratio omniū auxilietur ei. quasi non presumens. ꝙ solus possit tantum mysterium exequi. monet illū dicens. Orate ꝑ me fratres ꝛc̄.

et ego pro uobis. in quo significat illud quod christus discipulis suis dixit. luce. xxij. Orate ne intretis in temptationem. ꝛ ibidem. Ego ꝑ te oraui petre. monet autem orare ut sacrificium fiat deo acceptabile. et populus debet similiter secrete orare respondens. memor sit dominus sacrificij tui. ꝛ holocaustuꝫ tuū pingue fiat. uel respondet. suscipiat dominus sacrificiū. ꝛc. uel dicat. Spūs sanctus superueniat in te. uel illud. Mittat ti dn̄s auxiliū de sancto. uel immola deo sacrificium laudis. Debemus enim inuicem orare secundū apl̄um. ut saluemur. orauit enim et christus primum ꝑ se. pater inquit uenit hora clarifica filium tuum. ut filius tuus clarificet te. deinde ꝑ populo dicens. pater sancte serua eos quos dedisti mihi. ut sint unū sicut ꝛ nos. extra de summ. tri. c. ij. ¶ Dicturus ergo orate ꝑ me fratres. se uertit ad populum. quia ipsum distincte alloquitur. sed dicturus oremus post dn̄s uobiscum. se ad altare cōuertit. quia tunc non distincte sed ꝑ modum cōceptionis ad aliquid excitat ad secum orandum seu gratias referendum. ¶ Monito itaq; populo sacerdos statim reuoluitur ad altare per sinistraꝫ partem. ꝑut sub ti. de salutatione ad populuꝫ dictū est. ꝛ tunc tandem dicit orationem quā intermiserat ab offertorio citra quando dixit oremus. ad notandū q; christus iterū uenit iherosolimaꝫ ad domum orationis. quaꝫ ad tempus deseruerat. cuꝫ secesserat effren. ¶ Sic enim legitur in euangelio. cū uenisset ihesus iherosolimam intrauit in templum. ꝛ eiecit ementes et uendentes de tēplo. d. Domus mea domus orationis uocabitur. Instat enim sacerdos orationibus. ne indignus inueniatur. ut oza qui tetigit temere archam dn̄i. ꝛ ꝑcussus est a dn̄o. nec legit aliud fecisse nisi uxorem ꝑpriam cognouisse in nocte ꝑcedenti. Bethsamite quoq; quia temere uoluerūt archam dn̄i tangere. occisi sunt de populo. lxxviij. o plebe. l. milia. pretiosa archa ē calix domini. ¶ Orat autē uoce demissa. ꝑmo ne uilescat officium misse. ꝛ ideo oratio ipsa q̄ꝛ secrete dicitur a q̄busdam secreta. a quibusdaꝫ secretella ad differentiam maioris secrete. a q̄busdaꝫ uero sacra uocatur. De quo ꝛ de huiusmodi silentio sub ti. de secreta dicetur. ut dictum est sub ti. ō offertorio. Secundo orat in silentio ut deuotius oret. nec cogitet quomodo eius uox ꝛ corporis compositio placeant populo. q̄ꝛ ꝛ dn̄s elongatus est a discipulis quantum continet iactus lapidis ut oraret. Tertiō in hoc q; secrete orat significat secretas preces christi dicentis. pater mi si fieri potest transeat a me calix iste Math. xxvj. Quarto hoc silentiuꝫ recolit sacramentum in sacrificijs patrum absconditum in abel. ꝑ isaac. in agno paschali. in uitula rufa. i hirco emissorio. Quinto in hoc representatur silentium qd̄ dn̄s habuit i passione. quia tanq; ouis ad occisioneꝫ ductus est. quod etiaꝫ martires imitati sunt. Unde murmur resonat nō querimonia ꝛc. Sexto ideo oratōes que post oblationes sequunt in silentio ꝛ secrete dicuntur. quia iudei statim post suscitationem lazari uoluerūt occidere ihesum. ille uero abscondit se in ciuitate effren. in solitudine. ꝛ tacuit a predicatione ꝛ miraculorum operatione usq; in sabbatum ramis palmarum. quo uenit in domum symonis leprosi. ꝛ tunc ꝑdicauit aperte. Ad quod designandum sacerdos in fine secrete eleuat iterum uocem dicens palam ꝛ alta uoce. per omnia secula seculorum Quod expositū est sub ti. de oratōe

Secundo ideo dicitur alte ꝑ omnia
ad notandum ꝙ christus post resur
rectionem predicauit aperte. Tertio
quia est principiū sequentis oratio
nis. ut iam dicetur. ¶ Quia uero q̄
rit ascensum populo ⁊ confirmatio
nem. quia ipse est quasi legatus po
puli. ideo populus assentiens uoci
eius dicit amen. quia seculum ꝑ ip
sum creatum est. ¶ Adhuc dicitur
per omnia secula seculorū. deponit
manus super altare. Primo ad notā
dum ꝙ omnem cogitatū tempora
lem deponit. ⁊ se totaliter deo com
mittit. immolatione dumtaxat tota
mente intendens. Secundo manus
deponit. cum enim nunc ad cordis
eleuationem et ad gratiarum actio
nem inuitet. ⁊ eleuationē cordis ꝑ
contemplationē precedere debeat
exercicium bone operationis. quam
manuū depositio significat. de qua
operatione postea gratias referimus
ei qui in nobis incipit opus bonū
ut perficiat. sicut dicit aplus. Idcir
co tunc manus deponit.

¶ De prefatione Rica.

Inter prefationem descri
bitur in libris quedam fi
gura representans ex par
te anteriori litteram. v. ⁊ ex parte ue
ro posteriori litterā. d. que due litte
re cōiuncte pro uere dignum ponun
tur. littera uidelicet ꝑ dictione.
Sane per litteram. v. q̄ inferius clau
sa ⁊ superius aperta est habens ini
tium a linea longiori humanitas si
ue humana christi natura. q̄ in uirgi
ne principium habuit. sed fine care
bit. Per. d. uero circulariter clausū
diuinitas seu diuia natura. que nec
principium nec finem habet figura
tur. Tractus uero in medio utrāq
copulans partem crux est per quā
diuinis sociant ⁊ uniuntur humana
Ideo ergo hec figura in prefationis
principio ponitur. quia per misteri
um unionis et dominice passionis
pacificantur homines angelis ⁊ sociā
tur humana diuinis in preconio sal
uatoris. In prefationibus enim ho
mines conueniunt ⁊ angeli ad conci
nendum preconia regi. unde ⁊ alta
⁊ delectabili uoce cantat. quia i eis
angelorum preconia representantur
et cantatur coram altari ⁊ a solo sa
cerdote. Iuxta illud apocalip. xiiij.
Et cantabunt quasi canticum nouū
ante sedem. et nemo poterit dicere
canticum nisi. ⁊c. Siquidē hec ora
tio uocatur prefatio. quia precedit
sacrificium principale. est enim qua
si prelocutio. id est ad misterium ꝑ
paratio. prelocutio uero totius ora
tōnis secuture. a te igitur usq ad ag
nus dei. In hac enim preloquitur sa
cerdos grates ⁊ laudes deo. ut meli
us ad consecrandum corpus christi
ualeat peruenire. Uocatur etiam pre
paratio. quia preparat fidelium mē
tes ad future reuerentiam consecra
tionis. Dicitur etiam ymnus angeli
cus. quia angelicis laudibus est ple
nus. Uerūtamen sacrificium uocat
in secretella oblatio. sed a dominus
uobiscū quod statim post illam se
quitur usq ad sanctus uocatur ym
nus. ¶ Sane sicut in ꝑrimo titulo
dictum est. in fine secretelle dicitur
alta uoce. per omnia secula se. quod
siquidem est finis illius orationis ⁊
initium prefationis. per quod sacer
dos insinuat ꝙ christus est lapis an
gularis qui fecit utraq unum. iude
os continens ⁊ gentiles. ut sit unū
ouile et unus pastor. ¶ Dicturus
autem sacerdos rem attentione dig
nissima salutat populū dicens. Do
minus uobiscum. optans non tales
existere cum quibus dominus ma
nere dignetur. ⁊ illud nobiscum cele
brare conuiuium. ad quod mulier

attulit alabastrum unguenti nardi
pistici preciosi. ⁊ effudit illud super
caput domini recumbentis. ⁊ popu
lus respondet dicens. ⁊ cum spiritu
tuo. ⁊ sic mutuo pro se orant. nam ⁊
ī ueteri testa. omnes sacerdotes ora
bant dum cōsumeretur sacrificium.
ionatha incboante. ⁊ ceteris respon
dentibus. postea sacerdos eos inci
tans subiungit. sursum corda. id est
in celestibus nō in terrenis. ⁊ eleuat
manus ꝓpter ratōnes sub ti. de ora
tione scriptas. ad finem. Chorus re
spondet. habemus ad dominū. id ē
habere debemus. unde in canone ci
prini. de cō. e. di. i. quando pape. ita
dicitur. Ideo sacerdos ante oratio
nem canonis prefatōne premissa pa
rat fratrum mentes dicendo. sursuꝫ
corda. ut dum plebs respondet ha
bemus ad dominū. admoneatur ni
hil se ꝙ ad dominū cogitare debere
Rursus ideo chorus subiūgit habe
mus ad dominuꝫ. ut ecclesia uere si
cut mulier illa unguentaria sursum
ad illam uerbi diuinitatē cor eleuet
⁊ illud caput equale deo patri fide
contingens unguento catholice pro
fessionis perungat. cuius sane preco
nium sacerdos prosequitur dicens.
Gratias agamus domino deo nr̄o.
quia ꝓ omnibus beneficijs q̄ nobis
contulit grates ei referre debemus.
Chorusꝙ respondet. dignuꝫ ⁊ iustū
est. qm̄ gratias omnipotenti deo re
ferre debemus. Sequitur per xp̄um
dominuꝫ nostrum. supplendum est
cōfidentes ⁊ credentes. ꝙ per xp̄um
maiestateꝫ eius laudant angeli. ado
rant dominationes. tremēt potesta
tes. Hoc sacre cōfessionis preconiuꝫ
ita recte cōcludit ecclesia ut cum an
gelis ⁊ hominibus decantet hunc ꝺ
uoti pectoris ymnum. Sanctus sanc
tus ⁊c̄. de quo infra dicetur. ¶ Po
test etiā prefationis officiū ad illud
referri. q₂ ihesus ascēdit in cenaculū
magnū stratum. in quo multa locu
tus est cuꝫ discipulis suis. ⁊ gratias
agens ymnum illum retulit deo pr̄i
de quo dicit Mat. xx. d. ymno ex[iue]
runt in monteꝫ oliueti. ergo ꝑ domi
nus uobiscū. oratio quam discipul[is]
fecit accipitur. ꝑ sursum corda ascē
sus in cenaculū. iterum ꝑ sursuꝫ cor
da ad confitendū filio surgimus. et
angelorū ministeriuꝫ imploramus.
qui uota nostra suscipiant. ⁊ ad deū
ꝑferant. per gratias agamus recoli
mus gratiarū actioneꝫ. ⁊ inuitamus
populū ad agendū gratias deo pr̄i
ꝑ filium. ⁊ ꝑ quem redimimur. ⁊ cū
angelis ad laudandum admittimur
Monet ergo sacerdos populū sursū
id est supra semetipsum habere uel
leuare corda ad dominum. iuxta ex
hortationem ap̄li dicentis. Que sur
sum sunt querite. non que super ter
ram. nam qui in terrenis sunt nihil
dignum deo offerre possunt. ubi enī
est thesaurus tuus ibi est ⁊ cor tuū.
multi quidem dū ore loquūtur cele
stia corde meditantur terrena. qui
bus dominus īproperat ꝑ ꝓphetā
Populus hic labijs me honorat. cor
aūt eoruꝫ longe est a me. Chorus ue
ro respōdens ꝯfitetur se sacerdotis
monita suscepisse. d. habemus ad
dominū. unde diligēter ꝓuideat ne
cor habens deorsum ad seculuꝫ spi
ritui sancto dānabiliter mentiatur.
¶ Sacerdos etiam postꝙ attentos
reddit ⁊ deuotos hortatur ut grati
as agamus domino deo nr̄o. quoni
am ipse est deus. id ē creator. ipse ē
dominus. id est redemptor. ipse est
noster. s. saluator. Tunc enim erit ue
rissime noster. cū erit omnia in omi
bus. id est sufficientia singulorum.
¶ Rursus q₂ populus ꝯfessus ē se
intentū esse ad dominū. ideo p̄sbit
subiungit. gratias agamus. Chorus
uero sacerdotis uerbū approbans ⁊
affirmās respōdet. dignū ⁊ iustū est

Dignum quidē quantū ad deū. q2 ipſe ē dn̄s deus noſter. Juſtū quantum ad nos. q2 nos ſumus populus eius. ⁊ oues paſcue ei9. Dignū quoꝙ ⁊ iuſtum eſt quantū ad utrūꝗ. ut ſ. populus ſimul cū ſacerdote gratias agat deo a quo omia bona ſuſcipimus. Subſequēter ſubiūgit ſacerdos. uere dignū ⁊c. ⁊ ſecundū magiſtrū petrū antiſſiodoreñ. hic incipit prefatio. i. ꝓlogus uel prelocutio ſequētis canonis captans domini beniuolentiā. d. Uere dignū ⁊ iuſtū ē equū ⁊ ſalutare. Dignū q2 bonus ē Juſtum quia benificus. equū q2 miſericors. ſalutare quia ſalus. uel dignum quia nos mera uolūtate feciſti Juſtū quia nos pura miſericordia redemiſti. equū. quia gratuite nos uiuificas. ſalutare. i. ſalute plenū. q2 ꝑpetuo nos glorificas. Nos tibi ſē ꝑ ⁊ ubiꝗ gr̄as agere domine ſancte pr̄ oipotens eterne deus. ubiꝗ enī eſt dominus ſanctus. ubique eſt pr̄ oipotens. ⁊ ſemꝑ eſt eternus deus unde ps̄. In omni loco dn̄ationis eius benedic anima mea domino. ⁊ iterū. Benedicā domio in omni tp̄e ſemꝑ laus eius ī ore meo. Sequitur ꝑ chriſtū dominū noſtrū. aduocatū enī habemus ſm̄ ap̄l'm. apud pr̄em ihesum chriſtū dominū nr̄m. qui interpellat ꝓ nobis. ⁊ ipſe eſt ꝓpiciatio ꝓ peccatis nr̄is. qui exauditur ī oibus ꝓ ſua reuerentia. ꝑ eum q̄ſi ꝑ mediatorē laudes offerrimus. ꝑ eū q̄ſi aduocatū gratias exhibemus. ꝑ quem maieſtatē tuā ⁊c. Maieſtas dicitur q̄ſi maior ſtans. uel maior poteſtas. q2 maior eſt eius poteſtas q̄ꝫ hominū. laudant angeli. adorāt dominationes. trement ꝑtātes. utiꝗ ꝑ illum laudant adorāt ⁊ trement. per quem oīa facta ſunt. ꝑ quem ſimul cum pr̄e omnes ſpirituū ordīes ſūt creati. nam dixit deus. fiat lux. ⁊ facta eſt lux. uerbo dixit ⁊ uerbo fecit. q2 uerbo domini celi firmati ſunt. ⁊ oia ꝑ ipſum facta ſunt. ⁊ ſine ipſo factum eſt nihil. Choros angelorū nominat. q2 angeli huic officio nō dubitant adeſſe. ⁊ ad notandū ꝙ eccleſia angelis eſt aſſimulāda. ad hoc ut placeat deo. Rurſus ꝑ hoc ꝙ dicit' dn̄e ſancte pr̄ oipotens eterne deus ꝑ chriſtū dominū noſtrū. quem laudant angeli adorāt ⁊c. intelligit' ꝙ eccleſia ⁊ angeli laudāt deum nō ſolum inquantū deum. uerum etiā inquantū hominē. dicit ergo laudant unde ps̄. Laudate eū oēs angeli ei9 adorant. unde eſdras. Exercitus celi te adorat. tremēt. unde iob. Columne celi cōtremeſcunt ⁊ pauent aduētum eius. tremere uero dicuntur nō metu fortitudinis cū ſint ꝑfecti beati. ſed admiſtratiōis affectu. uel obedientie famulatu. cuꝫ ſm̄ ap̄l'm. oēs ſint adminiſtratorij ſpūs in miniſterium deſtinati. tremunt quoꝗ ꝑtātes. nō ꝙ ordines angelorū corporales ſint. ſed ideo dicitur ut intelligamus oia celeſtia terreſtria ⁊ iſernalia ante cōſpectū diuine maieſtatis tremere ac timere. ſicut ⁊ nos tremere ⁊ timere ante domios nr̄os ſolemus Sequitur celi celorū. ꝑ celos hic troni accipiūtur. q2 dominus ait. Celū mihi ſedes eſt. ⁊ dicūtur celi laudare deū. q2 laudis materiaꝫ prebent. unde ꝓph̄e. Celi celoꝝ ⁊ aque q̄ ſuper celos ſunt laudāt nomen domi. celi quidē diuini iuſſioni obediunt q2 ſe oſtendere ſerenos uel nebuloſos ꝑtātem non habent. Cherubin quoꝗ ⁊ ſeraphin. ad intelligentiam eorum q̄ hic dicūtur. notandum eſt nouem eſſe ordīes angeloꝝ. uidelicꝫ angeli. archangeli. troni. domīatōes uirtutes. ꝓncipatus. ꝑtātes. cherubi ⁊ ſeraphi. Angeli quoꝗ grece dicūtur nuntij latine. ſcilicꝫ excelſi ⁊ celeſtes. eo ꝙ de celis ad ānuntiandū et exequendū dn̄i uoluntatē mittūtur.

Angelorum autem uocabulum officij nomē est nō nature. spiritus enī3 sunt semper. sed cu3 mittuntur angeli uocantur. Quibus ideo pictoru3 licentia pennas facit. ut celerem eorum in cuncta discursum significet. sicut ꝛ iuxta fabulas poetaru3 uenti pennas habere dicuntur ꝑpter uelocitatem. s. iuxta illud. Qui ambulat super pennas uentoru3. Archangeli ergo grece summi nuntij interpretātur. Qui enim parua uel minima annūtiant angeli sunt. qui sūma archāgeli nūcupantur. Archāgeli ergo dicuntur. eo ꝙ inter angelos teneant principatū. na3 archos grece. latine princeps interpretatur. sunt enī duces ꝛ principes sub quorum ordine unicuiq3 angeloꝝ sunt officia deputata. quidā autem archangelorū ꝑ͛uatis nominibus appellātur. ut per uocabula ipsa in opere suo quid ualeant designet̄. Gabriel nāq3 hebraice interpretatur latine fortitudo dei ubi etiam ipsa potentia diuina uel fortitudo manifestatur. gabriel mittitur. unde ipse nuntiat christu3 nasciturum. qui diabolum deuicit. et humiliter ad debellādas aereas potestates uenit. Michael interpretat̄ quis ut deus. quādo enī aliquid mire uirtutis in mundo fit. hic archangelus mittitur. ꝛ ex ipso opere nomē est ei. q2 nemo ualet facere quod facere potest deus. unde ipse missus ē in egiptum ad imittendu3 illas plagas famosas. Quidā tamen dixerūt ꝙ michael est nomen unius angeli. Raphael iterpretatur curatio uł medicina dei. ubicūq3 enim curandi uł medicādi operis necessarium est. raphael archāgelus mittitur. unde ad thobiam missus est ut eum a cecitate liberaret. De gabrieli michaeli ꝛ raphaeli dicetur in. vij. parte sub festo michaelis. Uriel iterpretatur ignis dei. sicut legimus apparuisse in rubo. legimus etiā ignem missu3 desuper ꝛ implesse quod preceptū est Hec sunt nomia ꝑsonalia angeloru3 que nec a seipsis nec a deo imposita sunt. sed ab hominibus. ꝛ nesciтur a q̇bus. nec alia ꝑsonalia īueniuntur in scriptura. alia uero sunt nomia ordinum. ¶ Ceterum. troni. dn̄ationes uirtutes. ꝓncipatus. ꝛ potestates. q̇bus uniuersam celestem societatem apl̄us cōplectitur. ordines angeloꝝ ꝛ dignitates itelligūtur. ut iam dicetur. sed ꝓ hac ipsa distributione officiorū. alij troni. alij domiationes. alij uirtutes. alij ptātes. dicuntur ꝓ certis dignitatibus quibus ab inuicem distinguūtur. Troni sunt agmina angelorum q̇ latine sedes iterpretantur. ꝛ uocati sūt troni q2 illic cōditor presidet. ꝛ per eos iudicia sua disponit. ¶ Domiationes sunt hij qui in uirtutibus ꝛ ꝓncipatibus ꝑeminent. qui ꝓ eo ꝙ ceteris angeloꝝ dominātur agmibus dn̄ationes uocantur. nominant̄ ergo hic ad notādu3 ꝙ eis magis assimilari debem⁹ q2 usum dominandi docent. est eni3 uera domiatio facere dei uoluntatē. Uirtutes angelice quedā ministeria perhibētur. ꝑ quas in mundo signa ꝛ miracula fiunt. ꝓpter quod ꝛ uirtutes dicūtur. Principatus sunt qui angeloru3 agmibus presunt. qui ꝓ eo ꝙ subditos angelos explendum ad ministerium diuinū disponunt. principatus uocabulū acceperunt. nam alij sunt q̇ administrāt. alij qui assistunt. sicut ꝛ per Daniel̄. dicitur Milia milium ministrabant ei. ꝛ decies milies centena milia assistebant ei. potestates sunt quibus uirtutes aduerse subiecte sunt. ꝛ inde ptātu3 nomine nūcupantur. q2 maligni spiritus eorum potestate cohercentur. ne tantum noceāt quantū cupiunt. Nominatur ergo hic ad notandum ꝙ potestatē diaboli arcere debem⁹

Cherubin autez ⁊ ipsi sublimes celo
ruz potestates ⁊ angelica ministeria
ꝑhibent᷑. qui ex hebreo in latino sci
entie multitudo seu plenitudo inter
pretatur. sunt eni͂ sublimiora agmia
angelorū. pro eo ꝙ uicinius sunt po
siti diuina scientia ceteris amplius
sunt pleni. ipsi sūt illa duo aīalia su
per ꝓpiciatoriū arche ficta ex metal
lo. propter significandū angelorum
presentiā. in quorū medio medius
ostēditur deus. Seraphin uero mul
titudo est angelorū. qui ex hebreo ī
latinum ardentes uel īcendentes in
terpretātur. eo ꝙ pre ceteris ardent
⁊ succendūtur in caritate. ⁊ qꝛ inter
eos ⁊ deum nulli angeli cōsistunt. et
ideo q̄nto uicinius coraz eo cōsistūt
tanto magis claritate diuini luminis
inflāmantur. unde ⁊ ipsi sicut ysa. le
gitur uelant faciem ⁊ pedes sedētis
in trono dei. ⁊ idcirco cetera angelo
rum turba uidere plene essentiā dei
nō ualet. q̄m seraphin eam tegit. se
cundū Isidorū. nominātur ergo hic
cherubin ⁊ seraphi͂. qꝛ sicut illi toti
in dei dilectione ardere debemus.
Reperitur autez hoc nomen seraphin
neutrum ⁊ masculinū. sed neutralit̄
terminatur in n. ut in hoc loco bea
ta seraphin. masculine uero termina
tur in m. unde propheta. Seraphim
clamabant alter ad alterū. Jer. dicit
ꝙ cherubin ⁊ seraphi͂ singularis sūt
numeri. ⁊ generis masculini. cuius t̄
minatio pluralis ē ꝑ neutrū. non ꝙ
ī ministris dei sit sexus. sed uocabu
la diuersis generibus iuxta lingue ꝓ
prietatē appellātur. Greca uero con
suetudo neutro genere per n. scribit
Josephus dicit. cherubin et seraphi͂
esse duo aīalia uolatilia. prout tactū
est ī prohemio huius partis. premis
sa autem ordinū nomina preter che
rubin ⁊ seraphin. ⁊ preter nomīa an
gelorū ⁊ archangeloꝝ latina sūt.
Uerū cū nouez sint ordīes angeloꝝ
sicut dictuz est. qui postq̄ꝫ decimus
cadens propter superbiam uersus ē
in diabolum. in perseuerantia eterne
beatitudinis solidati sūt. Queritur
quare tribus exclusis sex tantum in
prefatione cōmuni ponūtur. in qua
per celos troni accipiūtur. ut dictuz
est. uider᷑ enim ex hoc ꝙ illi cum ce
teris maiestatē diuinaz nō glorificāt
⁊ adorant. sed absit hoc. nam uirtu
tes celoꝝ omnes ordines cōprehen
dūt. ut testatur Gre. in omelia illius
euangelij. Erunt signa in sole ⁊ luna
Unde ps̄. Uerbo dn̄i celi firmati sūt
⁊. s. o. e. o. u. e. ⁊ iterū. Dominus uir
tutuz ipse ē rex glorie. Uel forte licz
occulta. tamen circa hoc prouisuz ē
ratione. Dyonisius quippe tres tra
didit esse ierarchias siue ordines an
geloruz. trinos in singulis ponēs. ut
similitudo trinitatis in eis in᷑uenir᷑
impressa. Et dicitur ierarchia a iear
quod est sacrum. ⁊ archos quod est
princeps. q̄si sacer ꝑncipatus. Sunt
eni tres ordines superiores. tres īse
riores. tres medij. Superiores sunt
cherubin seraphi͂ ⁊ troni. medij sūt
dn̄ationes ꝑncipatus ⁊ potestates.
inferiores sunt uirtutes archangeli
⁊ angeli. de quorū singulis medius
ordo in prefatione subtrahitur. ad
notanduz ꝙ cōparatione trinitatis
eterne. cuius maiestas ī eis precipue
recōmendat᷑. oīa alia trinitas dimi
nuta reperitur ⁊ īperfecta. naz quis
in nubibus equabitur dn̄o. quia si
milis erit dn̄o in filijs hominuz. De
superioribus subtrahitur cherubin
De medijs ꝑncipatus. De inferiori
bus archangeli. Hanc quippe eternā
⁊ indiuiduā trinitatez laudant āgeli
adorant dn̄ationes. trement ptātes
Cum q̄bus et nr̄as uoces. ¶ Duas
enim oīpotens deus rationales edi
dit creaturas. angelicam uidelicet ⁊
humanaz. que laudibus diuinis insi
sterent. ⁊ ei grāruz redderēt actiōes.

quas dum pari uoto concelebrant
tanq̄ ſuperiores cum inferioribus
corde in celeſti cithara ſociantur. de
qua dicit Jo. ⁊ audiui uocem citha
redorum citharizantiū citharis ſuis
⁊ cantabāt quaſi canticū nouum. iō
ergo dicit. ſocia exultatione concele
brant. qm̄ omnes predicti ordines.
⁊ etiam humana creatura maieſtatē
dei pr̄is per chriſtū ſocia exultatiōe
eq̄liter cōcelebrant. ſupplici cōfeſſio
ne. quaſi nō ſuperba p̄ſumptione ſʒ
humili laude dicentes. Sanctus ſcūs
ſanctus. ⁊c. ¶ Porro gelaſius papa
tractus ⁊ ymnos cōpoſuit ⁊ prefati
ones. cantu quidē ⁊ non elimato ſer
mone dictauit. Et eſt notandū ꝙ li
cet olim innumere eſſent p̄fationes
hodie decem tantū ſunt canonizate
Unde pelagius papa. de conſe. di. i.
inuenimus inquit. Inuenimus has
nouē prefatōnes in ſacro cathalogo
tantūmodo recipiendas. Unam i re
ſurrectione ⁊ in albis paſchalibus.
id ē ſeptimana paſchali. Aliam i die
aſcenſionis dn̄i. Tertiam in die pen
thecoſtes. Quartam in natali domi
Quintam in epiphania dn̄i. Sextaʒ
de apl'is. Septimaʒ de ſancta trinita
te. Octauam de cruce. Nonam de ie
iunio in q̄dragesima tantūmodo di
cenda. De qua dicetur ī ſexta parte
ſub quarta feria cinerum. Urbanus
quoq̄ papa. lxx. di. ſanctorū. addi
dit. x. de beata uirgine maria. illam
uidelicet. equū ⁊ ſalutare. q̄ ⁊ unige
nitum tuum.

¶ De Sanctus ⁊c.

Ecleſia ſperans ſociari an
gelis ⁊ archangelis de qui
bus in prefatione mentio
facta eſt. ſtatim poſt illaʒ cōformat
ſe angelico cantui. canens ymnum il
lum. Sanctus ſanctus ⁊c. quem Six
tus papa primus iſtituit decantari
Hic eſt cantus puerorum quem can
tauerunt domino offerenti ſe illis i
decima luna. qui q̄ſi reſeruatus fuit
uſq̄ ad quartādecimaʒ lunam in be
thania. Cum ergo ſacerdos fuit. lau
dem ſiue prefationem totus chorus
qui repreſentat eccleſiaʒ ſimul canit
deinde euangelicum ymnum. ut una
⁊ equalis gloria ⁊ laus ⁊ honor de
cantetur patri ⁊ filio ⁊ ſpiritui ſanc
to. ¶ Notandum autem eſt ꝙ ym
nus iſte partim angelorum. ⁊ parti
hominum uerba complectitur. pri
ma enim pars laudeʒ continet ange
lorum. ultima hominū. Legitur eni
in yſa. vj. c. ꝙ ſeraphin clamabāt al
ter ad alterum ⁊ dicebant. Sanctus
ſanctus ſanctus dominus deus exer
cituuʒ. plena eſt omnis terra gloria
eius. Legitur quoq̄ in euangelio.
Mat. xxj. c. et Marci. xj. c. ꝙ qui pre
ibant ⁊ qui ſequebantur clamabāt
dicentes. Oſanna filio dauid. bene
dictus q̄ ue. in no. do. Siquidē uox
angelorum. ſ. oſanna in altiſſimis tri
nitatis ⁊ unitatis. in deo cōmendat
archanum uox hominum. ſ. oſanna
filio dauid. diuinitatis ⁊ humanita
tis in chriſto perſonat ſacramentū.
Merito autem cantica angelorum i
eccleſia cātamus. quia per hoc ſacri
ficium terrena celeſtibus iungi non
dubitamus. ⁊ ideo cum eis in excel
ſis ſaluari clamamus. ¶ Illud etiaʒ
aduertendum ꝙ ter dicitur ſanctus
ut notetur trinitas ſeu diſtinctio p
ſonarum. ſed ſemel tantum dicitur
dominus deus ſabaoth. ut notetur
diuine uſie unitas. de conſecra. diſ.
ego. Quia unitas adoratur ut ſic tri
nitatis ⁊ unitatis miſterio compro
betur. ¶ Item dicitur ter in ſingu
lari numero. ſanctus. et non dicitur
pluraliter ſancti. ut una ſanctitas in
his tribus perſonis. ⁊ una eternitas
intelligatur. hoc non ſolum ſeraphi
clamabant ſub excelſo dei ſolio. ſm

prophetaꝫ. sed ⁊ quattuor animalia
secunduꝫ apocalip. In circuitu sedes
requiem non habebant die ac nocte
dicentia. Sanctus scũs scũs do. de.
oipotens. Dicitur autem deus scũs
id est sanctificans. non autem sancti
ficatus. Unde sancti estote quia ego
sanctus sum. ⁊ dominus deus uester
dicitur pater sanctus. dicente filio.
pater sanctifica eos in ueritate quos
dedisti mihi. quia tu sanctus es. Di
citur filius sanctus angelo ꝓtestãte
Quod nascetur inquit ex te sanctuꝫ
uocabitur filius dei. Dicitur sãctus
spiritus sanctus christo dicente. Ac
cipite spiritum sanctum quorum re
miseritis peccata remissa erunt. Di
citur quoqꝫ dominus deus sabaoth
id est dominus exercituum. uidelicꝫ
angelorum ⁊ hominum. quoruꝫ ter
ribilis est ut castrorum acies ordina
ta. de quo in ps̃. dicitur ab angelis.
Quis est iste rex glorie do. uir. ⁊c.
Tot enim exercitus habet deus i ter
ra quot sunt ordines in ecclesia. tot
habet in celis quot ordines sunt in
angelis. Nomen ergo celorum ⁊ ter
re angeli ⁊ homies diuini pleni gra
tia hic perhibentur. uel ad litteram
celi et terra gratia diuina repletur.
quia deitas est ubiqꝫ. unde ꝓpheta
Si ascendero in celum tu illic es. si d̊
scendero ad infernũ ades. Sabaoth
ergo dicitur dominus exercituũ siue
militarium uirtutum seu uictoriarũ
interpretatur. uel omnipotens ut ip
se sit dominus deus ⁊ ipse omnipo
tens. qui exercitum angelorum atqꝫ
hominum disponit. Et ideo subdit
pleni sunt celi ⁊ terra gloria tua. hoc
ẽ ut eiꝰ gloria celi ⁊ terra gubernent
⁊ qui in celis ⁊ q̇ in terra sũt glorifi
cent ⁊ honorent nomen sanctũ eius.
Celi autem pleni sunt gloria. terra
uero spe. Tunc uero in re plena erit
cum adimplebitur illud. fiat uolũtas
tua sicut in celo ⁊ in terra. Dum aũt
dicimus pleni sũt celi ⁊ terra gloria
tua. agimus gratias creatori de om
nibus beneficijs. Dum uero dicimꝰ
benedictꝰ qui uenit ⁊c. agimus gra
tias spetialiter de beneficio redemp
tionis. quia enim necessariuꝫ est ad
eternam saluteꝫ incarnationis miste
rium confiteri. recte subiungitur be
nedictus qui uenit in nomine domi
Ego inquit ueni i nomine pr̃is mei.
nomen patris mei est filius. de quo
dicit propheta. Ecce nomen domini
uenit de longinquo. Dum ergo san
ctus inchoatur inclinati stare debe
mus. quia tunc incarnationem maie
statẽqꝫ diuinam per angelorum ho
minũqꝫ cantum recognitam uenera
mur. Rursus dicẽdo benedictus ⁊c.
et cum hec sint de euãgelio debemꝰ
signum seu uexilluꝫ crucis nobis fa
cere seu imponere. quia christus ꝑ
crucẽ triumphauit ⁊ nos triumpha
re facit. Quando enim christus ue
nit ad iherusalem. ⁊ descendit d̊ mõ
te oliueti. tunc filij israhel clamaue
runt dicentes. Benedictus qui uenit
in nomine domini. q̇ aduentus chri
sti in iherusalem significat futuram
resurrectionem. quando ipse ueniet
iudicare uiuos ⁊ mortuos. ⁊ appare
bit nobis in eadem carne in qua ꝓ
nobis passus est. et tunc in nomine
ihesu omne genu flectatur celestiuꝫ
terrestrium ⁊ infernorũ. unde ⁊ tũc
quidam incipiunt genu flecte ⁊ de
uote orare. ¶ Sequitur osanna qd̊
est uerbuꝫ hebreum. ⁊ significat sal
ua obsecro. supplendum est populũ
tuum. uel totum mundum. composi
tum quideꝫ uerbum est ex osi quod
interpretatur uiuifica. ⁊ anna quod
est apud hebreos iteriectio obsecrã
tis. motum animi significans sub d̊
precantis effectu. Integre ergo dici
tur osyanna. quod nos corrupta me
dij uocabuli littera ⁊ elisa dicimus
osanna. quod facimus ex ignorãtia

aut scienter sinalimphantes uocalez elidimus. prout in metris fieri cõsue uit. Dicitur autem bis osanna in ex celsis. propter duas partes salutis. que sunt stola mentis ⁊ stola carnis quibus sancti beatificãtur in gloria ut uidelicet anima ⁊ corpore saluati inter angelos deputemur in excelsis id est in altis. s. in celo. Reperit᷑ aũt hic ṽsiculus in psalmo cẽtesimodeci moseptimo. ꝙ enim turbe dixerunt osanna hoc est qȯ tibi dicit᷑. O dñe saluum me fac. et eisdem uerbis ibi subiungitur. Benedictus qui uenit ĩ nomine dñi. Sane in hoc angeloruz ⁊ hominũ concinio quandoq̧ orga na concrepant. quod a dauid ⁊ a sa lomone introductũ est. qui institue rũt ymnos in sacrificio dñi organis ⁊ alijs instrumẽtis musicis cȯcrepa ri et laudes a populo cȯclamari. Ue rũtamen quanto cor maius est cor pore tanto dño deuotius corde ꝙ̃ corpore cõfitemur. De hoc dicit᷑ in fine phemij quinte ꝑtis. ¶ Ex nũc autem gestibus ⁊ uerbis christi pas sio representatur. Nam diaconus ⁊ subdiaconus post dorsuz uadũt epi scopi seu sacerdotis. i quo fuga apo stolorũ in christi passione significa tur. prout in ti. de oblatione dictuz est. Si qui uero stant retro altare ꝓ spicientes in epum. significant muli eres que a longe stantes eius passio nem uiderunt. Omnes sũt ⁊ qui re tro stant ⁊ qui in faciem episcopi in spiciunt inclinant se. maiestatez diui nam ⁊ inclinationem dñi uenerãtes que ꝑ cantum angelorũ ⁊ hominuz introducta sunt. Ordo enim angelo ruz sanctus scũs scũs dñs deus saba oth maiestatem introduxit diuinaz. Ordo uero hominũ dicit. Bñdictus qui uenit in nomie dñi aduentum si gnificauit in carne. Ipsa quoq̧ incli natio mesticiã significat discipuloꝝ de morte christi. qui nõ audebãt se erigere ⁊ ꝯfiteri se esse discipulos eiꝰ Ideoq̧ stant inclinati donec dicat᷑ libera nos a malo. uanuz eni erat eis ante lucem surgere. i. ante resurrecti onez de christo gloriari. ꝑ quã sunt ab oibus tribulationibus liberati. unde ⁊ hec petitio in dñica oratione septima ẽ. qui numerus est uniuersi tatis. De hoc dictum est sub ti. qua liter episcopus uel sacerdos.

¶ De secreta seu canone misse Rca

Post acclamatuz preconiuz sequitur secretuz silentiuz in quo ⁊ misse canõ deuo te dicitur ⁊ sacrum misteriũ ꝑagitur qȯ fit ꝑ solum sacerdotem. qm̃ ẜm Mat. xpus solus orauit. ⁊ secunduz quosdã hic incipit missa. qm̃ cetera sunt de solẽnitate. de conse. di. ij. pa nis est. Canon autẽ misse ⁊ oblatio ut dictum ẽ in ti. de prefatione. ⁊ ac tio. ⁊ canon. ⁊ sacrificiũ. ⁊ secreta uo catur. Actio dicit᷑ propter sacra mi steria que in eo agunt᷑. ⁊ qꝛ tunc cuz deo agitur causa nostra. ut dictuz ẽ in prohemio huius ꝑtis. unde qꝛ i c. illo. cȯmunicantes ⁊c. ⁊ in illo. hãc igitur oblationẽ. certis diebꝰ ultra ordinaria canonis seu actiȯis uerba quedã adduntur ⁊ dicũtur. ideo in missalibus in uarijs locis suꝑ illas additȯnes scribitur talis titulus seu rubrica infra actionem. eo ꝙ ille in fra seu q̃si in medio ipsius actionis siue canonis dici debꝫ. Canon uero dicitur ꝙ regulis patrum cȯpositus est. a sanctis eni patribus sunt aliq̃ uerba mistica ibi istituta. Canõ aũt grece dicitur regula latine. Dicit᷑ eti am canon. qꝛ regulariter xpus uerus sacerdos in eo representat᷑. seu quia ꝑ hunc fit regulariter cȯsecratio sa cramẽti. Sacrificiũ autez dicit᷑ a sua parte digniori. de quo dictũ est sub ti. de oblatione. Secreta dicitur q̃si

nobis occulta. q̇a humana ratione nequaq̄ tantū misteriū plenarie capere potest. ad quod significanduꝫ merito secreta uoce celebratᷣ. ad hoc etiā significandū sacerdos secretum intrans q̄si uelatur quibusdaꝫ cortinis que sunt ī lateribus altaris. ꝑut infra dicetur in quarta ꝑticula canonis super uerbo. hanc igitur. dicitur etiā secreta. qꝛ secrete ⁊ sub silentio dicitur. christus enī ad cōsecrationē corporis sui uēturus secrete ⁊ solus orabat ab hora cene usq̄ dum suspēsus est in cruce. quas orōnes secreta significat. priscis quoq̄ tēporibus antiqui p̄res sub silētio sacrificabāt ⁊ cōmunicabāt. quod etiam in sabbato sancto obseruamus. preterea ut Joh. euangelista describit. postq̄ christus honorifice fuit receptus et magnificatus a turbis cū palmis et laudibus. abijt ⁊ abscondit se non utiq̄ trepidantis formidine. sed dispensationis officio. qꝛ nō dum uenerat hora eius quā post que aduenit spontaneus ad passioneꝫ accessit. Illud ergo christi latibulū hoc secretū silentiū representat. in quo sola dirigitur ad dominū intenta deuotio. Tunc eni sacerdos intrare debꝫ ī cubiculum cordis ⁊ hostio sensum corporis clauso deum patrē orare. qui exauditor est clamoris cordis nō uocis. Unde anna typum gerens ecclie non petitione clamosa sed tacita deuotione qꝺ petiuit īpetrauit. ꝺ qua in libro Reg. legitur ꝙ loquebatur in corde suo ⁊ labia eius tm̄ mouebātur. sed uox penitus nō audiebatᷣ Unde ⁊ moysi dn̄s inquit. Quid clamas ad me cum tm̄ ipse tacebat. propheta etiā dicit. Dicite in cordibus uestris ⁊ in cubilibus uestris cōpungimini. ¶ Potest etiā dici ꝙ prima secretella representat tēpus illꝺ qn̄ christus uenit hierosolimā ad diem festū nō manifeste. hec autēꝫ secreta tēpus illud quo receptus fuit in iherusalē cum ymnis ⁊ ramis. ⁊ sexta feria sequēti crucifixus fuit. Prefatio uero illud qn̄ christꝰ in cenaculo ymnum retulit. ⁊ illo dicto exiuerunt in montē oliueti. sursum corda ascensionem. Secundo ideo secreta in silentio dicitᷣ. ne sacerdos clamādo his que aguntᷣ minus intēdat. Tertiō ne uox sacerdotis nimio clamore deficiat. Quarto ne sacrosc̄ā uerba uilescant. fertur enī ꝙ cū antiquitus publice ⁊ alta uoce canon diceretᷣ. oēs pene ꝑ usum illum sciebāt. ⁊ in plateis ⁊ in uicis decantabāt. Unde cū quidā pastores illum in agro cantarēt ⁊ paneꝫ sup lapidē posuissent ad uerborum ipsorū ꝓlationem panis in carnem cōuersus ē. Ipsi tm̄ diuino iudicio igne celitus misso ꝑcussi sūt ꝓpter qꝺ sancti patres statuerunt uerba ista sub silentio dici. inhibentes sub anathemate ne ꝓferanturᷣ nisi a sacerdotibus sup altare ⁊ in missa ⁊ cum uestibus sacris. quedā etiā orationes q̄ ante prefationē sub silētio dicūtur secrete uocātur. De quo ⁊ de silentio sub ti. de inclinatōne sacerdotis dictū est. ¶ Consecrantis ergo mens ut premissum ē ad id solum debet esse intenta. nam eos qui adorant in spiritu ⁊ ueritate adorare oportet. ne uero musce uenientes perdant suauitatē unguenti. i. ne importune cogitationes tollant deuotioneꝫ orōnis. flabello spūs abigantur. i. inspiratione gratie repellātur. q̄tenus auster adueniēs ⁊ spūs scūs accedēs perflet ortum. i. mentē fecūdet ut aromata fluant. i. ut uirtutes habundēt. ad qꝺ etiaꝫ significandū estiuo tp̄e materiale flabellū duꝫ in secreta dicitur adhibetᷣ. hac etiaꝫ ratōe uidelicꝫ ne musce ueniētes ꝑdāt suauitatē unguēti. dici potest ꝙ canon dici debꝫ expedite nō morose ⁊ ne auditoribus tediū generetᷣ. unde

in Exo. dicitur. fac festinãter. qd de
imolatione agni dictũ est. ꝛ pbatur
etiã; ibi. ꝛ comedetis festinãter. sed
nec nimis etiã festinãter. q2 nõ deb;
sacrificiũ sine sale. i. discretione ꝛ de
uotione offerri. debet etiã in libro
legi ne ullus error cõtingere possit.
¶ porro sacerdos missam celebrãs
repñtat ea q̃ olim põtifex iter scã
sanctorũ egit. ꝛ q̃ christus egit quẽ
ille pfigurauit. Siquidẽ ea q̃ fiunt a
pncipio secrete usq; in fine;. passio
nem dñi sepulturã ꝛ resurrectionem
dñicam repñtãt. Recolitur enĩ ibĩ
memoria eorũ que gesta sũt p ebdo
madã antepaschale;. a decima luna
pmi mensis qñ ihesus obijt ierosol
lima;. usq; ad septimãdecima; qñ re
surrexit a mortuis. pptᵉr qd in ple
risq; sacramẽtis iter pfationẽ ꝛ ca
none; imago crucifixi depingit̃. ut
nõ solum itellectus lr̃e uerũ etia; as
pectus picture memoriã dñice passĩ
onis ĩspiret. ꝛ forte diuine factum ẽ
puidẽtia lic; humana nõ sit ĩdustria
pcuratũ. ut ab ea lr̃a canon ĩciperet
i. atq; hebraice thau dicitur. que sui
forma signũ ꝛ misteriũ crucis ostẽ
dit ꝛ exprimit dicendũ. sed p Ezech.
signa thau ĩ frontibus uirorũ dolẽ
tium ꝛ gementiũ sup abhomĩationi
bus ierusalẽ. qm p christi passionẽ
hec oĩa in cruce ipleta sunt ꝛ efficaci
am habẽt. In quibusdã tñ codicib⁹
ꝛ maiestas pr̃is ꝛ etiã imago depin
git̃ crucifixi. ut sacerdos q̃si presen
tem uideat quem ĩuocat ꝛ quẽ allo
quit̃ dicens. Te igitur ꝛc̃. et passio
q̃ hic representat̃ cordis oculis ĩge
ratur. Sacerdos aũt osculat̃ pedes
ipsius maiestatis ꝛ se signat in frõte
inuens q; reuerẽter ad misteriu; pas
sionis accedit. Quidam tamẽ prius
osculãtur pedes maiestatis ꝛ postea
crucifixi. sm seriem canonis. alij ecõ
tra. q2 p filium puenitur ad patre;.
deinde dicẽs. te igitur. se iclinat. ut
ibi dicet̃. ¶ Secreta ergo passione;
representat. passio incipit ibi. unde
ꝛ memores ꝛc̃. crucifixio ibi. hostiã
puram. hostiam scãm. hostiam ĩma
culatam. Oratio uero a christo i cru
ce incepta ibi. supplices te rogamus
ꝛc̃. Episcopi seu sacerdotis ĩclinatio
tũc facta ante altare significat emissi
one; spũs capite inclinato. Eleuatõ
uocis cũ dicitur. nobis quoq;. signi
ficat exclamationẽ centurionis dicẽ
tis. uere filius dei erat iste. Due cru
ces supra corpus ꝛ calicem facte do
cent christũ p duobus populis cru
cifixu;. Oblata ĩ calice significat cor
pus christi. Uinum in calice sanguĩ
nem eius subdiaconus a facie epi in
cipiẽtis. pater nr̃. significat mulieres
sepulto dño recedẽtes a monumẽto
Patena significat feminarũ corda in
obsequio sepulture christi latitudie
caritatis patẽtia. put sub ti. de obla
tione dictũ est. De his p sua loca di
cet̃. Traditur aũt q; gelasius papa
quinq̃gesimusprim⁹ a beato petro
canonẽ pncipaliter ordinauit. nõ enĩ
secreta tota simul ab uno cõposita ẽ
put dicetur ĩ tertia pticula sup uer
bo. cõicantes. Et licet aliqua uerba
sint ab aliquib⁹ quos tñ ignoramus
addita que in euãgelij textu nõ con
tinẽtur. ut in sexta pticula super uer
bo. eleuatis oculis. nulli tñ subtrahe
re uel addere licet nisi forte quãdo
cũq; eorum nomĩa p quibus nomi
natim sacrificiũ offertur. sicut inferi
us in decima pticula ostendit̃.
Notandũ uero est q; quida; sedent
in canone misse. significantes ap̃los
qui sedebant tristes de nece domini
in cenaculo. alij stant significantes
moysen qui extẽsis manibus orabat
ꝛ aaron ꝛ hur illius manus sustenta
bant. De quo sub ti. de oratione di
ctum est. Quidam uero ut aliqui ex
ministris nec sedent nec stant seu in
uestibus sacris sunt facie inclinati.

ꝑut dictum est sub ti. de sanctus. et sub titulo q̄liter sacerdos ⁊ mistri ad altare debent stare.

¶ De expositione canonis qui incipit. Te igitur. Rica.

EXpositōni canonis hic uacare ꝑnidimus. uerūtamē quicquid conamur exprimere uix nullius apparet esse momēti. Deficit nāq lingua. sermo dispa ret. superatur ingeniū. opprimitur itellectus. pulsabo tamen ad hostiuz ut amicus accomodet mihi tres panes. ꝺ peni. di. i. importuna. qui maxime in hoc cōuiuio necessarij erunt ut uidelicet fide que petit ⁊ accipit uitam. spemq querit ⁊ inuenit uiaz ⁊ caritatem que pulsat ⁊ aperit ueritatem. ¶ Canon autez undecim cōtinet partes. Secūda incipit ibi. memento domine. Tertia ibi. communicantes. Quarta ibi. hanc igitur Quinta ibi. quam oblatinez. Sexta ibi. qui pridie. Septima ibi. simili modo. Octaua ibi. unde ⁊ memores Nona ibi. supplices te rq. Decia ibi memēto. Undecima ibi. nobis quoq. ¶ Alij dicunt ꝙ cōtinet. xij. partes. Secunda pars incipit ibi. in primis. Tertia ibi. memēto. Quarta ibi cōmunicātes. Quinta ibi. hanc igit Sexta ibi. qui pridie. Septima ibi. unde ⁊ memores. Octaua ibi. supra que ꝑpitio. Nona ibi. memēto. Decima ibi. nobis quoq. Undecia ibi ꝑ quem hec omnis. Duodecima ibi oremus preceptis salu. mo. ¶ Sed secundū alios sex solum cōtinet partes. secunda incipit ibi. in primis. tertia ibi. cōicantes. quarta ibi. hāc igitur. quinta ibi. supplices te ro. sexta ibi. oremus ꝑceptis. ¶ Sunt etiam qui dicunt ꝙ quinq tm̄ sunt ꝑtes. unde ⁊ q̇nquies cōcluditur per christū do. no. eo ꝙ ꝑ quinq ꝑtitaz dn̄i passionē oratio fideliū exaudit. de hoc dictū est in fine ꝓhemij huius partis. Incipit ergo canon ⁊ ei9 prima ꝑticula. Te igitur. ⁊ exponit id est certe. sacerdos eni hoc dicens alloquitur deum tanq presentē uel istud ergo cōtinuat precedentia q̄si diceret. tu es sanctus dn̄s. igitur clemētissime pater. i. clarissima mente habūdantissime. uel. i. misericordissime. uel. i. mentez clarificās. mens eni clarescit cum deum ꝓpicium sentit. que uerba dicendo sacerdos se ante altare iclinat. significans ꝙ petrus iclinauit se dum ꝓspexit in monumētum. Rursus hec sacerdotis inclinatio in principio canonis humilitatē christi ad passionem. Quodq sacerdos ipse cum reuerentia ad misteriū crucis accedit significat. Et i his uerbis notatur ꝙ sicut legalis sacerdos uultum uersus ꝓpiciatorium habebat. prout dictum est in prohemio huius partis. sic ⁊ noster ad dei clementiam cor debet habere. et sicut pontifex intrabat in sancta sanctoꝝ semel in anno ferens sanguinem hirci aut uituli. sic ⁊ christus per propꝛium sanguinem introiuit semel i sancta eterna redemptione inuenta. sic et minister ecclesie intrat cum sanguine in sancta sanctorum quotiēs in mente memoriam saguinis christi gerens. Secrete inchoat misterium qui non solum mente sed etiam crucis signaculo. de quo iam dicetur christi recitat passionem.

¶ Sequitur supplices. id est humiles. uti accepta habeas. id est ut accipias. seu ut grata habeas. et hic osculatur altare in reuerentiam passionis. per hoc compati se ostendēs ¶ Sane eadem die qua laudes a turbis christo sunt acclamate. uidelicet decima luna ꝑmi mensis qn̄ ꝑm legez typicus agnus i domos hebreorū iferebatꝰ. Uerus agnꝰ ihūs xp̄us

ingressus ē iherosolimā ⁊ multis in sidijs q̄rebatur ad mortē. ¶ Traditus aūt est a tribus. s. a deo p̄re pro nobis. unde ap̄l's. Proprio filio nō pepcit deus. sed ꝑ nobis oībus tradidit illū. a iuda. unde in Mat. querebat iudas oportunitatē ut eū traderet. et a iudeis pilato. unde in Jo. gens tua ⁊ pōtifices tui tradiderūt te mihi. Prima traditio fuit ex gr̄a qꝛ dilexit nos ⁊ tradidit seipsū pro nobis. Secunda ex auaricia. qꝛ cōstituerunt ei. xxx. argēteos. Tertia fuit ex inuidia. sciebat enī pilatus q̄ per inuidiā tradidissent eū. Deus ergo tradidit ex dono. iudas ꝑ munere. iudeus in sacrificiū illibatū. Ad q̄d designandū sacerdos facit tres cruces sup oblatā ⁊ calicem cum dicit hec dona. hec munera. hec sc̄a sacrificia illibata. q̄si diceret. offerimus tibi clemētissime pat̄ hec dona. hec munera. hec sc̄a sacrificia. cōmemorantes illam traditionē quam deus fecit ex dono. iudas ꝑ munere. iudeus in sacrificiū illibatum. singuli tn̄ ad mortē. mortem aūt crucis. Secundo etiā fiunt tres cruces in reuerentiam eius qui ē trinus deus. cuius potentia fit cōuersio panis ⁊ uini. Tertio in figurā triplicis unionis in acceptatione saluatoris. Quarto i memoriā triplicis crucifixionis. prima fuit in uolūtate ꝑsequentiū. de qua Jo. xi. Collegerunt ergo pōtifices ⁊ pharisei conciliū ⁊c̄. Secunda fuit i uoce clamantiū. de qua Mat. xv. at illi magis clamabāt crucifige eum. Tertia fuit in crucifixione manuū ⁊ pedum. de qua Luc. crucifixerūt eū. Quinto in tribus crucibus. tempus ante legem q̄d tribus distiguitur interuallis innuimus. scilicꝫ ab adā ad noe. inde ad abrahā ⁊ inde ad moysen. In quibus tribus temporibus iusti christū suis sacrificijs p̄figurauerūt. ut abel in agno. melchisedech

in pane ⁊ uino. ⁊ abraham in filio. Uerum ꝑ premissa tria uerba nō aliud atq₃ aliud dicitur. sed res una ꝑ sui magnitudie diuersa appellatione laudatur. Donū quidē dantis. munus accipientis. sacrificiū offerentis pater dedit. filius obtulit. spiritus sanct⁹ accepit. unde ap̄l's. Christus ꝑ spiritum sanctū semetipsum obtulit deo imaculatum. singuli tamē dederunt obtulerunt ⁊ acceperūt. sed ad distictionem dicitur pater dedisse ꝑpter auctoritatē. filius obtulisse propter humilitatē. spiritus sc̄us accepisse ꝑpter benignitatem. Eadē enim sacrificia dona sunt ⁊ munera Dona sunt nobis ad sustentationē a deo collata. munera sunt a nobis deo ut laudetur oblata. nam ⁊ que sacris offerūtur altaribus ⁊ munera nūcupātur ⁊ dona. Unde ⁊ domin⁹ inquit in euangelio. si offers munus tuum ante altare uade prius reconciliari fratri tuo. ⁊ daniel dixit ad balthasar. munera tua tibi sunt ⁊ dona tua alteri da. ⁊ alibi. xiiij. q. v. scriptum. Respexit deus ad abel ⁊ ad munera eius. ¶ Sacrificia dicuntur qꝛ sacrificantur et offeruntur pro peccatis nostris. et nos sacros efficiūt Unde apostolus inquit de pontifice ut offerat dona et sacrificia pro peccatis. ¶ Sermonum igitur iculcatio pie deuotionis est excitatio et ineffabilis commendatio sacramenti. quod sacramentum digne eucharistia appellatur. prout dicetur in sexta particula sub uerbo qui pridie Proprie autem munus dn̄i. donum deo datur. nam munera dicuntur q̄ manib⁹ dantur uel accipiunt̄. Rursus dicuntur dona quo ad panē in quo est farina ⁊ aqua. munera quo ad uinū in quo est uinū ⁊ aqua. hec sc̄a sūt sacrificia quo ad utrūq₃. ſm Aug. dona referim⁹ cū nosmetipsos deo offerimus ⁊ donamus. munera

cum eius beneficiorum memores su
mus. Sacrificia illibata cũ ei bumili
tatem et laudes ĩpendimus. de hoc ui
de. ĩ cõse. di. ij. in canone. cõperim⁹.
Et nota ꝙ ideo dicit͛ pluraliter do
na mũera sacrificia. qꝛ panis et uinũ
priusꝙ cõsecrantur et diuerse sũt spe
cies substantiarũ et diuerse substãtie
speciarũ. sed ubi cõsecratio celestis
accesserit species quidẽ remanẽt. sed
substãtie cõuertuntur. itaꝙ diuersa
sunt cõtinentia. sed unicũ est conten
tum. nam idem sub utraꝙ specie cõ
tinetur. licet nõ in idem utraꝙ sub
stãtia cõuertatur. sicut infra planius
et plenius ostẽdetur. Dicũtur etiam
scã et illibata. qꝛ panis et uinum scifi
cant͛ in sacrosanctũ corpus et imacu
latum sanguinem christi. nõ enim di
cunt͛ illibata qua ĩ nõdum gustata.
sed potius dicũtur illibata. i. ĩmacu
lata. q̃ sine macula cordis et corpo
ris oportet offerri. quatenus et cor
ab iniquitate et corpus ab imundi
cia purgetur anteꝙ offerant͛. qm̃ ut
ait aplus de cõse. di. ij. qui celare. c.
se. Quicũꝙ mãducauerit panem et
biberit calicem dñi indigne. reus erit
corporis et sanguinis dñi. ꝓbet autẽ
seipsum homo et sic de pane illo edat
et de calice bibat. qui eni manducat
et bibit idigne. iudiciũ sibi mãducat
et bibit. Dicũtur ergo illibata. i. sine
labe. sicut agnus pascbalis q̃ signifi
cat christũ qui est sine macula. id ẽ
ruga. uel illibata. i. ĩcorrupta. nõ qꝛ
substãtia panis et uini corrumpi nõ
possit. sed quia corpus et sanguis fi
lij dei in que uirtute uerboꝝ ĩ species
iam transsubstantiate sunt. corrũpi
non possunt. Unde ps̃. Non dabis
sanctum tuum uidere corruptionẽ.
Tertio dicit illibata. ad notandum
ꝙ nullus extraneus ad fidem debet
approximare illis. ut dicetur in ter
tia particula super uerbo cõicantes.
¶ Tria autem sunt ecclesie sacrificia
per tria que fiebant in ueteri testõ
figurata. prout dictum est in prohe
mio huius partis. Sequitur in p̃mis
que tibi offerimus etc. ¶ Sane lega
lis pontifex ingrediens in sancta san
ctorum orabat. ut dictum est in pro
hemio huius partis. et christus ante
passionem orauit se glorificari disci
pulosꝙ conseruari. et nunc etiam se
dens ad dexteram patris interpellat
ꝓ nobis. sic et noster minister sequẽs
aaron et christum ꝓ tota supplicat ec
clesia. que consistit in prelatis et sub
iectis etc. Licet autem unus tm̃ sacri
ficium offerat. tamẽ pluraliter dicit
offerimus. qꝛ sacerdos non tantũ in
sua. sed in totius ecclesie persona sa
crificat. quapropter in sacramento
corporis christi. nil a bono maius.
nil a malo minus ꝑficitur sacerdote
ꝓut dictum est in prohemio huius
partis. ¶ Uerum nobis hic inuesti
gandũ occurrit. quibus et ꝓ quibus
et qualiter et quare debeamus sacrifi
cium altaris offerre. Et quidem hec
q̃tuor ex ipso canone colligere pos
sumus euidenter. quibus soli deo ui
delicet ĩdiuidue trinitati. ꝓ quibus
ꝓ ecclesia sancta catholica. uidelicet
pro oĩbus orthodoxis. q̃liter in uni
tate fidei. uidelicet in cõmunione sc̃õ
rum. q̃re ꝓ beneficijs corporalibus
spũalibus et eternis. sed oĩbus pro
pter deũ. primum notatur ibi. Tibi
reddũt uota sua eterno deo uiuo et
uero. Secundũ ibi. pro ecclia tua scã
catholica. Tertiũ ibi. cõicantes et me
mo. ue. Quartum ibi. ꝓ redẽptione
aĩarum suarũ ꝓ spe sa. et icol. sue. Sa
crificium ergo laudis offert͛ et genera
liter ꝓ cũctis et spãliter ꝓ quibusdã
s. ꝓ p̃ptis q̃ sunt iuxta aplm. in sub
limitate cõstituti. et ꝓ subditis ꝓ ui
ris et mulieribus. et ꝓ sacerdotibus
et astantibus. pro nobis et nostris de
p̃latis et subditis ibi. una cũ famulo
tuo papa nr̃o et oĩbus orthodoxis

De uiris uel mulieribus ibi. memen
to domi̅e famulorum famularu̅q̅ tu
arum. De ſacerdotibus ⁊ aſtantibus
ibi. omnium circu̅ſtantium ⁊ qui ti
bi offerunt hoc ſacrificiu̅. De nobis
⁊ noſtris ibi. ꝓ ſe ſuiſq̅ omnibus.
ſic ergo expone̅da eſt lr̅a. que tibi of
ferimus. In p̅mis. i. principaliter ꝓ
eccleſia tua ſa̅cta catholica. i. uniuer
ſali toto terraru̅ orbe diffuſa. ſed fi
dei ſacrame̅tis unita. quam. i. ut eam
pacificare digneris. ut habeat pace̅
ab hereticis ⁊ ſciſmaticis. ⁊ aduna
re q̅ diſperſa eſt inter perfidos ⁊ pa
ganos. uel hic dicitur ꝙ orandu̅ eſt
ꝓ diſcorda̅tibus abinuicem. quam ⁊
cuſtodire digneris a uicijs ⁊ demo
nib9. ⁊ regere in ꝓſperis ⁊ aduerſis.
Idipſum tn̅ uidet̅ eſſe pacificare q̅d
adunare cuſtodire ⁊ regere. tu̅c enim
pacificat cum fideliu̅ mentes adunat
ut ꝑ ſpiritum ſanctu̅ caritate diffuſa
multitudinis credentiu̅ ſit cor unum
et anima una. extra de ſum. tri. c. ij.
tunc cuſtodit cu̅ inter mundi ꝑicula
regit. ut de ſancto mittens auxilium
eam de ſyon tueatur. licz eni̅ in apo
calip. ſeptem ſcribatur eccleſijs. una
tame̅ in canticis eſt colu̅na. nam ſapi
entia edifi. ſi. do. ⁊ exci. co. ſep. Una
igitur eſt eccl̅ia ſeptem ordinibus di
ſtributa. uel ſeptem cariſmatibus in
ſignita. quam ipſe pacificat ⁊ adunat
Ille cuſtodit ⁊ regit. qui ꝓpter ipſi9
regimen ⁊ munimen unum ꝓpoſuit
uniuerſis. ut omnes ab uno ſicut cor
pus a capite guberne̅tur. ꝓ quo ſta
tim oratur cu̅ dicitur. una cum famu
lo tuo papa noſtro. que uerba addi
dit Clemens papa. Nam ut inquit
pelagius papa. conſtat ab uniuerſo
orbe ſepatos eſſe qui qualibet diſſe̅
ſione inter ſacra miſteria apoſtolici
pontificis memoriam ſecundum co̅
ſuetudinem non frequentant. Qui
uero non ſunt de romana dioceſi. ꝓ
ſuo quoq̅ debet orare pontifice.

quatenus unitatem ſpiritus in uin
culo pacis obſeruent. Unde debent
dicere uerba ſequentia. ſcilicet ⁊ an
tiſtite noſtro. Antiſtes tamen ipſe
celebrans non debet ea dicere.
Quod uero addunt quidam de an
tiſtite ⁊ rege. noua traditio eſt. ubi
orandum eſſe pro prelatis oſtendi
tur orandum etiam eſſe pro princi
pe apoſtolus docet. i. ad Thi. ij. c.
Obſecro inquit primo omnium fie
ri obſecrationes orationes et poſtu
lationes et gratiarum actiones. pro
omnibus hominibus. pro regibus
⁊ omnibus qui in ſublimitate ſunt
conſtituti. ut quietam ⁊ tranquillam
uitam agamus in omni pietate ⁊ ca
ſtitate. de conſecra. diſtinc. i. de pri
mis. ad finem. Sicut enim due ſunt
uite. celeſtis uidelicet ⁊ terrena. una
qua ſpiritus uiuit ex deo. et altera
qua caro uiuit ex ſpiritu. Ita due
ſunt poteſtates. eccleſiaſtica uideli
cet et mundana. Una que modera
tur ſpiritualia. et altera que mode
ratur carnalia. Iſta per clericos. et
illa per laicos. ut. xcvj. diſtinc. duo.
Poſt utra̅q̅ poteſtatem orandum e̅
pro omnibus orthodoxis qui utra̅
q̅ fidem catholicam uidelicet ⁊ apo
ſtolicam uenerantur et colunt. et ſic
heretici et ſciſmatici excluduntur.
Orthodoxi enim quaſi gloriantes
dicuntur. qui uidelicet deum recte
fidei confeſſione glorificant.

¶ De ſecunda parte canonis. ſcilicz
Memento domine. Rica.

Memento domine famulo
rum famularu̅q̅ tuarum et
omnium circu̅ſtantium ⁊c.
Secunda pars in qua etia̅ oſtendit̅
orandum eſſe ꝓ ſubditis. Et ex hac
iunctura uerborum euidenter co̅uin
citur ꝙ i̅ hoc loco debeat ſacerdos
ſpa̅lit̅ uiuos quos uoluerit me̅orare

quoniam sub sequenti memento de functoꝝ poterit agere memoriā ꝑe tialem. Hinc etiā euidēter apparet ꝙ̄ fenerū sit ⁊ salubre missarū interesse misterijs. cum sacrificiū eucharistie ꝑ circūstantibus spetialiter offerat᷑ ¶ Uerum cum deus nihil ignoret. nec alicuius ualeat obliuisci. quid ē ꝙ petimus ut deus meminerit nr̄i. porro deus dicit᷑ scire quos appro bat. unde nouit dn̄s qui sunt eius. ⁊ dicitur nescire quos reprobat. unde nō noui uos. Rursus dicitur obliui sci malorū cū malus ad bonū reuer titur. unde si ipsius egerit penitētiā omniū iniquitatū eius non recorda bor. Et dicitur obliuisci bonorum cū bonus ad maluꝫ ꝑuertitur. unde si iust⁹ a iusticia sua se auerterit. oēs iusticias eius nō recordabor. Deus etiaꝫ quādoqꝫ recordatur ad miserē dum. unde memēto mei deus meus qꝛ uentus est uita mea. quādoqꝫ ad puniendū. unde memēto dn̄e edom in die irl̄m. Petimus ergo nō ut nr̄i meminerit. sed ut nr̄i misereatur. se cundū illud. Reminiscere miserationū tuarū domie ⁊ mi. tu. q̄ a se. sūt. Sequitur quorū tibi fides cognita ē ⁊ nota deuotio. ⁊c̄. q̄si qui ꝓpicia ris fidelibus ⁊ deuotis. qui solus ui des in cōscientijs. qui recte credant ⁊ deuote te diligant. ut pote rerum scrutator ⁊ cordiū deus scientiaruꝫ dn̄s occultorū omnium ꝑscrutator. in cuius cōspectu nulla creatura est inuisibilis. ꝓ quibus tibi offerimus uel q̄ tibi offert hoc sacrificiū laudis ⁊c̄. q̄si diceret. memēto domie nō so lum eorū ꝓ quibus offerimus. sed etiā sacerdotū qui offerūt hoc sacri ficiū laudis ⁊c̄. Cum eni sacerdos of fert pro populo. nihilominus ⁊ ꝓ se uel ideo dicit. ꝓ quib⁹ tibi offerim⁹ uel q̄ tibi offerunt. qꝛ nō solum offe rūt sacerdotes. sed ⁊ uniuersi fideles Naꝫ qđ spāliter adimpletur misterio

sacerdotuꝫ. hic uniuersaliter agitur uoto fidelium. uel pro quibus offe rimus. s. actu. uel qui tibi offerūt. s. deuotione. Dicitur autem sacrificiū laudis secundū illud ap̄li. Quicq̄d facere debeatis oia ī laude dei facite ut deus laudetur in uobis. Secūdo sacrificium laudis dicitur. quia chri stus gratias agens illud instituit. ꝑ ut dicetur in serta particula sup uer bo. gratias agens. Tertio ideo. quia cum deo quicqꝫ offerimus sua tibi reddimus nō nostra largimur. unde si esuriero non dicam tibi meus est enim orbis terre ⁊ plenitudo eius. ergo immola deo sacrificium laudis ⁊ redde altissimo uota tua. Quarto quia deum laudare debemus nō so lum quia passus est pro nobis. etiaꝫ nobiscum est cottidie usqꝫ ad consu mationem uite. uel quia non solum se dedit pro nobis in pretium. sed etiam quia dedit se nobis in cibum ut per pretiuꝫ redimeret nos a mor te. per cibum aleret nos ad uitam. unde qui manducat me uiuit ꝓpter me. pro se effegesis est. id est exposi tio eius qđ sequitur. s. pro redemp tione animaruꝫ nostrarum. pro spe salutis ⁊ inco. sue. ¶ Seq̄tur suisqꝫ omnibus ⁊c̄. uidelicet cōsanguineis uel affinibus. familiaribus uel ami cis. licet enim diligere teneamur e. i am inimicos. secundū illud. Diligite inimicos uestros. seruare tamen de bem⁹ ordinē caritatis. q̄ incipit a se ipso. xxiij. q. v. si nō licꝫ. ꝺ pe. di. ij. sane cauendū. ex̄. ꝺ usupal. in fi. s̄m illud. Introduxit me rex in cellaꝫ ui nariā. ⁊ ordinauit in me caritatē. nā ⁊ ap̄lus ait. dum tēpus hēmus ope remur bonū ad oēs. maxime aūt ad domesticos fidei. ¶ Pro redēptiōe animarū suarum ⁊c̄. q̄si nō pro tem porali lucro uel appetitu terrenorū. sed ꝓ spe salutis ⁊ icolumitatis sue. i. ꝓ salute uel icolumitate speranda

Sepe enī salui facti sumus ꝑ salute quidē mentis ⁊ incolumitate corporis. Nam utraq; sanitas est ab illo q̄ dicit. Salus populi ego sum. Verū utraq; sanitas ꝑuenit ex redēptione anime. i. de remissione peccati. sic e cōtra de reatu peccati ꝓcedit ifirmitas utriusq;. iuxta sententiā ueritatis Ecce sanus inquit factus es iam noli peccare. ne deterius aliq̄d tibi cōtingat. ex. de pe. ⁊ re. cum ifirmitas. in prin. ¶ Porro tria sunt hominis bona corporalia. spūalia. ⁊ eterna. uidelicz infima. media. ⁊ suprema. ꝓ quibus sacerdos dicit se offerre. ꝓ corporalibus. i. ꝓ icolumitate. pro spūalibus. i. ꝓ redēptione. pro eternis. i. pro salute. Nam ⁊ dñs docet nos ꝓ his tribus orare uidelicet ꝓ eternis. unde adueniat regnū tuum ꝓ spūalibus. unde fiat uoluntas tua. sicut in celo ⁊ in terra. pro corporalibus. unde panē nostrū cot. da no. ho. Offerimus ergo sacrificium ꝓ eternis. ut dentur nobis in premiū pro spūalibus ut dentur nobis i meritū. pro corporalibus ut dentur nobis ad adminiculū. ut p hec ⁊ ista p ueniamus ad illa. Verum cū dicat aplus. q̄ uirtus i infirmitate pficit. ex. de sa. unc. c. unico. Et iterū. cum infirmor tūc fortior sū. i. q̄ ꝓ corporali icolumitate sacrificiū laudis offerimus. nisi ut nobis conseruata uel reddita sanitate gratiarū actiões in ecclesia referamus. ¶ Sequitur tibiq; reddūt uota sua ⁊c. uota sua dicūtur que uolūtarie ꝓmittuntur. q2 uolenter ⁊ libenter deo uouere ⁊ uotum reddere debemus. ex. de uoto magne. uerum cū nr̄a donemus ⁊ aliena reddamus. qm̄ uota si sua sūt reddunt. ⁊ nō potius donant. uel si reddūt ⁊ nō potius aliena. ¶ Sane uotū ⁊ hominis ⁊ dei ē. sed dei ꝑpter auctoritatē grē. hominis ꝑpter libertatem arbitrij. propter quod dicit apostolus ¶ Non autem ego sed gratia dei mecum.

¶ De tertia parte canonis Rica.

COmmunicātes tertia pars ciricius papa addidit hec uerba cōmunicātes ⁊ me. ve. Sane pontifex ut lex iubebat thuribulū uiuis carbonibus plenū intra sancta sanctorū secū portabat sicut in prohemio huius partis dictū est. Et christus carnis sue thuribulum omni uirtute plenū tulit ad astra. sic ⁊ sacerdos nr̄ christi uicem tenens uacuus a peccatis ⁊ plenus uirtutū odoribus ad sacrificiū altaris accedere debet. ¶ Cōicantes et memoriā uenerātes. cōmunicare idē est qd̄ pticipare. q2 sanctorū ⁊ angelorū pascua cōicare debemus. Quatuor autē modis in ecclesia cōicat' ꝓut dicetur in. vj. ꝑticula super uerbo. qui pridie. Memoriā uenerari idem est q̄ memoriā honorabiliter colere. q̄ beata maria uirgo per aduentum. s. genitrix facta est filij dei. ihesu christi domini nr̄i. qui deus ⁊ homo est. ¶ Illud autem notandū ē q̄ secreta nō tota simul ab uno. sz particulatī a pluribus ex eo ꝑpendere fuisse cōposita. q2 ter in ea scōrū cōmemoratio repetit'. licz hoc ipsū prouenerit ad laudē ⁊ gloriā trinitatis. In secūda quippe cōmemoratione supplentur q̄ de ꝓmitiuis sāctis deesse uidebātur. in prima uerum in ea cōmemoratione q̄ fit ante ꝯsecrationē corporis christi postulat' sanctorū suffragiū. In ea uero q̄ fit post cōsecrationē corpis xp̄i scōrū cōsortiū iploratur. q2 nimirū anteq̄ corpus christi qd̄ est uniuersalis eccl'is cōsecret'. i. anteq̄ regnū aduēiat. necessariū est nobis in uia scōrū suffragium. ut meritis eorum ⁊ precibus diuine ꝓtectiōis muniamur auxilio

Sed abi corpus christi fuerit conse
cratum. id ē ubi regnum aduenerit
assequemur in patria sanctoꝝ cōsor
tium. ut societatē ꝛ partem cū sanc
tis aplīs ꝛ martirib⁹ babeamus. In
uis quippe cōmunicamus cū sanctis
ꝑ fidem quam ipsi bic babuerūt. et
nos babemus. In patria uero ꝑtici
pabimus cū sanctis ꝑ spem quā ip
si babēt. ꝛ nos babebimus. Nos eni
fidem babem⁹ ꝛ spē ꝛ illi spem ba
bent ꝛ rem. nos ꝑcurrim⁹ stadiū illi
poss dēt brauiū. nos pugnam⁹ ī uia
illi triūpbant in patria. Cōicamus
igit̄ ꝛ memoriā ueneramur aplōꝝ
ac martiꝝ ꝛ precipue gloriose uirgi
nis dei genitricis Marie ut eorū suf
fragio de fide ꝑducamur ad spem.
de stadio ꝑueniamus ad brauiū. de
uia ad patriā transeamus. In ꝑmis
autē nomiatur nomen beate marie.
q2 ipsa eum qui oblaturus est ꝛ qui
uera bostia est genuit. ꝛ in celis ob
tinet principatū. Nominātur ꝛ. xij.
apostoli ꝛ. xij. martires qui oēs bu
ius sacrificij testes fuerunt. ꝛ passio
nem christi uerbis ꝛ effusionis san
guinis testimonio ꝓbauerūt. In bac
autē cōmemoratione sanctorū illō
obseruat ecclesia ꝙ antiq̄tas agere
cōsueuit ut in orōnibus suis recolat
patrū memoriā. quatenus eorū me
ritis suffragātibus facilius obtineat
qḋ implorat. sic ꝛ moyses ꝓ peccan
te populo intercedens patrū memo
riam iposuit dicēs. Recordare abra
bam ysaac ꝛ iacob seruoꝝ ꝛc. Exo.
xxxij. sic ꝛ azarias orasse legit̄ in for
nace. ne q̄sumus auferas misericordi
am tuā a nobis dn̄e deus nr̄. prop
ter abrabam dilectū tuum. ꝛ ysaac
seruum tuū. ꝛ israbel sanctū tuū. Et
qm̄ extra unitatē eccl̄ie nō est locus
offerendi sacrificiū unitatis. iō sanc
torū memorie cōicamus ī sacrificio
q̄tenus in cōmunione scōrū sacrifi
ciū offeramus. Nā sicut unus panis

ex multis granis. ꝛ unum corpus ex
multis mēbris. sic ex multis fidelib⁹
una constat ecclesia. Scriptū est eni
alienigena nō uescetur ex eis qm̄ san
cta sunt. ꝛ ideo solum illū ad esum
eius agni recipimus qui nostre con
iunctus est domui. uidelicet omnē
domesticū fidei. a principe usq3 ad
plebeiū. a populo usq3 ad publica
num. Scripserunt autem quidam ꝙ
q2 sacerdos legalis scripta babebat
in logion nomina duodecim tribu
um seu patrū. Exo. xxx. Ideo in bu
ius rei memoriam presbiter nomiat
memoriam beate uirginis ꝛ aposto
lorum ꝛ quorūdam martirum. Sed
cū ecclesia inter sanctos magnifice
memoriam confessorum ueneretur.
quare in canone nō fit de illis cōme
moratio. Respōderi potest. ꝙ canō
prius fuit editus q̄3 memoriam san
ctorum cōfessorum ecclesia celebra
ret. Nam omnes fere sancti qui ī ca
none cōmemorantur precessere Sil
uestrum. preter Io. ꝛ pau. ꝛ marcel
linum. ꝛ pe. qui ꝓxime successerunt
Ecclesia uero post tēpus beati Sil
uestri cepit memoriā sanctorum cō
fessorum uenerari. Canon autem ex
eo conicitur precessisse. ꝙ apostolo
rum cathalogus nō ita reperitur ita
in illo dispositus. siue in emendato
ribus codicibus. siue in euangelijs.
Inuenitur in prioribus eni editioni
bus ut dicit Ieronimus. non solum
euangelistarū mutatus est ordo. sed
etiam uerborum ꝛ sententiarū erat
confusa cōmixtio. potest etiam dici
ꝙ ideo in canone solum fit mentio
de martiribus. q2 cum boc sacramē
tū sit sacramentū amoris ī ipsius sa
cramēti misterio debet solū fieri me
moria de illis ī q̄bus spālius appa
ruit signū ueri amoris. in aplīs appa
ruit ꝑ tpaliū abiectionē. ī martirib⁹
ꝑ corporū tormētis expositionē. ꝙ ꝑ
mo mat. xix. ecce nos reliq̄m⁹ oīa. ꝛc

De .ij. sapie. iij. Et si coram hominib⁹ tormenta passi sunt &c. Rursus ideo nõ fit mentio de cõfessoribus. quia illi nõ sunt passi sicut christus cuius passionis est memoriale hoc sacramentum. ¶ Grego. iij. addidit hec vba scilicet illa q̃ in quibusdã ecclesijs dicuntur. s. quorũ solemnitas hodie i cõspectu tue maiestatis celebratur domine deus nr̃ in toto orbe terrarũ ¶ Terminatur aũt hec particula. p eundez do. nr̃m. sicut enim p filiuz oĩa facta sunt. ita p ipsuz habẽt oĩa esse reparata & terminata. Et scđm quosdam nõ debet hic responderi amen. neq₃ usq₃ ad fractionez hostie qr angeloruz chorus sancto ministerio assistens respõdet amen. hoc tamen non ubiq₃ seruatur. De hoc dicetur in .xj. particula.

¶ De quarta parte canonis Rica.

Hanc igitur oblationẽ q̃rta pars & hoc dicendo sacerdos in quibusdã ecclesijs pfunde se inclinat. ¶ Sane legalis pontifex orans fumo thimiamatis obumbrabatur & tegebatur. ne pateret alicui dũ cremaret incensum. sicut in prohemio huius partis dictũ est. & christus dum prẽm iterpellat p nobis angeloꝝ ptransiuit intuitũ quia intelligi nõ potest quantũ presentia sumpte carnis impeteret apđ prẽm p nobis. Sacerdos quoq₃ dũ uicem christi gerit quodãmodo tegitur & latet. qr nec cogitari nec narrari potest q̃nta uirtus & potẽtia sit in uerbis eius in hoc ministerio. q̃ latet homies & angelos. ad quod representanduz in quibusdã ecclesijs sacerdos secretaz intrans quibusdã cortinis q̃ tunc extendũtur q̃si tegitur & uelatur seruitutis nr̃e. id ẽ mea & cunctoꝝ qui tibi suiunt & famulãtur. Et nõ q₃ due sũt suitutis speties

Una que soli creatori debetur. q̃ dicitur latria. Altera q̃ creaturis ipenditur. que uocatur dulia. quasdam eni creaturas possumus inter oĩa uenerari. utrãq₃ spetiem dominus determiat dicens. Reddite q̃ sunt cesaris cesari. & que sũt dei deo. unde vsus Latria fit domio debet dulia seruo Ad corpus christi fertur iperdulia uere. Latria ergo est seruitiu siue cultus soli deo creatori debitus. quem debemus super oĩa uenerari. ad eaz quidem ptinent templa & altaria. sacerdotia. sacrificia. festiuitates. cerimonie. & huiusmodi q̃ soli deo sunt exhibenda. iuxta illud. Dominũ deum tuum adorabis & illi soli seruies id est soli deo seruitutẽ adorationis impendens. nõ enim sanctis & angelis ad honorem dei. sed potius deo ad honorem sanctoꝝ & angelorũ dedicantur templa. & altaria cõsecrantur. & sacrificia offeruntur. nec ipsis adorationis seruitus. sed soli deo impenditur. ut dicetur in phemio septime partis. ne si secus fiat nõ theosebie cultus exhibeat᷑. sed idolatrie crimen incurratur seruiendo creature tanq̃ creatori. et mutando gloriam incorruptibilis dei in similitudinem corruptibilis hominis. Si igit᷑ nec homies nec angeli adorãdi sunt attendãt quid agunt qui sub pretextu cuiusdã religionis seu pietatis diuersas adorant aliquid adorarẽt. p batũ est i pte pma sub ti. đ picturis Una quidez tm̃ dei pr̃is est imago. quam una cum pr̃e adoratiõe uenerari debemus. s. unigenitũ dei filiuz ihesum christuz. q̃ est splendor glorie & figura substãtie eius. cui⁹ nõ soluz deitatẽ. sed etiã humanitatẽ adorare debemus. iuxta illud. Adorate scabellũ pedũ eius qm̃ scũm ẽ. Ceteras uero imagies & creaturas sacras & scãs. i. angelos & hoies & sacramẽta nõ latria sz dulia possumus uenerari

De adoratione angelorū legitur ꝙ abraham oculis eleuatis in cōualle mambre tres uidit ⁊ unū adorauit ex angelis. Loth quoqꝫ duobus angelis intrantibus ciuitatē occurrēs adorauit petens ut in domum suā hospitio declinarent. De adoratiōe hominum legitur ꝙ Iacob uidens esau uenientem precessit utrāqꝫ turmam. ⁊ pnus in terram septies adorauit. Filij quoqꝫ iacob adorauerūt ioseph in egipto. De adoratōne sanctorum dicit ecclesia. Crucem tuam adoramus domine. Et alibi legitur christiani sacras imagines pie uenerantur ⁊ adorant. Seqtur. dies quoqꝫ nostros. Et nota ꝙ leo papa adiunxit infra actionē. hanc igitur oblationē usqꝫ placatus accipias. Beatus autē Greg. has tres petitiones in canone dicitur addidisse. Prima est. diesqꝫ nostros in tua pace disponas. supple ꝑ eum qui pro nobis est traditus in manus eorum qui pacē oderunt. Secunda ab eterna dānatione nos eripi. supple ꝑ eum qui pro nobis tēporali morte dānatus est. Tertia ⁊ in electorū iubeas gregē numerari. supple ꝑ eum qui pro nobis dānatus est cū iniquis. in pace tua. ⁊c. Et nota ꝙ est pax peccatorum. pax iustorū. que dicitur pax peccatorū siue spiritualis pax temporis ⁊ pax eternitatis. De pace peccatorū dicit ps̄. zelaui sup̄ iniquos pacem peccatorū uidens. Et de pace iustorum dicit apl̄us. Fructus spiritus ē. caritas. gaudium. pax. paciētia. hāc reliquit dominus apl̄is dicēs. pacē relinquo uobis. De pace temporis inquit ꝓpheta. Orietur in diebus eius iusticia ⁊ habundantia pacis. De pace eternitatis dn̄s dixit apl̄is pacem meam do uobis. nō quomodo hic mundus dat ego do uobis. Pro hac triplici pace ter oramus in missa. Primo ī hac orōne. hāc igitur ibi. diesqꝫ nostros in tua pace dispone. Secundo in orōne libera nos ibi Da ꝓpitius pacē in diebus nostris Tertio ibi pax domini. da nobis pacem. ut de pace temporis ꝑ pacem peccatoris transeamus ad pacē eternitatis. Ob hoc etiam sacerdos ter in missa osculatur altare. uidelicꝫ in ꝑncipio canonis. d. uti accepta ⁊c. ⁊ in oratiōe supplices. ⁊ post orōnē dn̄e ihesu christe qui dixisti apl̄is. licet quidam nonies osculentur. ut ī sui adiutorium ad hoc impetrandū nouem choros uel ordines angelorū in quib⁹ omnes sancti locati uel locandi sunt inuocent ⁊ inducant. uel hoc faciunt quasi gratias agentes ꝺ nouem ordinibus quos quilibet sacerdos gradatim suscepit. Circa huiusmodi altaris oscula notandū est ꝙ sacerdos ea facit tribus tēporib⁹ in missa. iuxta tria quibus indiget ⁊ alia tria ab eo in altari agēda. Primo enim facit quedam oscula ante collationē hostie ⁊ calicis. s. quādo primo ad altare accedit. ⁊ qn̄ ad ꝑmā collectā dicturus est dn̄s uobiscū. ⁊ iterū post euangeliū dicturus ē dominus uobiscū. que oscula facit ut fiat dignus minister in sacrificando. Scd̄o facit alia post collationē calicis ⁊ hostie ꝑusqꝫ cōicet. s. dicturus. orate fratres ⁊c. ⁊ quādo ī canone dicit uti accepta. ⁊ quādo dicit ex hac altaris ꝑticipatōe. ⁊ finita orōne illa. dn̄e ihesu xp̄e q̇ dixisti apl̄is q̄ facit ut sit iustus ī xp̄i corpore recipiēdo. Tertō uero facit alia postqꝫ cōicauit. s. dicturus dn̄s uobiscū. ante postcōionē. ⁊ ꝯpleta orōne placeat tibi sancta ⁊c. q̄ facit ut sufficiēs inueniatur. ⁊ gratias deo ꝓ receptis referēdo. Uerū oscula q̄ fiūt ante collationem hostie et calicis. et ea que fiunt post communicationem fiunt supra altare. uidelicet in medio eius. Cum enim sacerdotis dignitas

et auctoritas in sacrificando. necnõ
⁊ sufficientia ad referendum gratias
de acceptis sit soluꝫ a deo. a quo no
stra sufficientia est. Idcirco ante cali
cis ⁊ hostie locationem. ⁊ postq̃ cõ
municauit osculatur mediuꝫ altaris
per quod propter uirtutem cõsecra
tionis ⁊ unctionis ibi in mensa alta
ria facte. maxime representatur deus
in quo uniuntur extrema. Oscula ue
ro que fiunt post calicis ⁊ hostie col
locationem anteq̃ cõmunicet. fiunt
a sinistris calicis prope hostiaꝫ. Ad
hoc enim ꝙ sacerdos sit iustus in sa
crificando. requiritur non solum ac
tio diuina. uerum etiam sua. Unde
Aug. qui fecit te sine te. non iustifi
cabit te sine te. requiritur ergo dis
positio ex parte sui. quod fit si non
resistit diuinis motibus. sed infusio
gratie fit ex parte dei. Ideoq̃ oscula
que fiunt ante cõmunionem non di
recte fiunt in medio altaris. ¶ Rur
sus illud quod est ex nobis in iustifi
catione nostra ẽ. quod diminutiuuꝫ
et modicum respectu eius quod ex
deo est. Merito ergo fiunt a sinistra
parte calicis. que est pars diminuta
⁊ obliqua respectu dextre. fiunt ta
men iuxta hostiam. tum quia in iu
stificatione plura ⁊ nobiliora sunt
a deo seu a christo. tum quia etiam
illud quod a nobis est potius habe
ret rationem mali q̃ boni. nisi quo
dãmodo esset a deo per gratiam ꝑ
uenientem elicitum regulatum ⁊ ac
ceptum. Potest etiam secundo dici
ꝙ ideo quando calix ⁊ hostia non
sunt super altare oscula fiunt in me
dio altaris. uidelicet directe sup lo
cum crucis. ex crismate in ipsius cõ
secratione facte. quia christus stans
in medio discipuloruꝫ suorum ⁊ di
xit eis. pax uobis. que pax per ipsa
oscula designatur. ¶ Tertio ad desi
gnandum quod sicut habetur ĩ can
ticis. Christus assensuꝫ in cruce pur

pureum. id est sanguinẽ rubricatum
media caritate monstrauit. que cari
tas ꝑ osculum designatur. que etiaꝫ
media dicitur. q2 cõmunis omnibus
ꝓ omnibus enim uoluit pati ex cari
tate. Porro fiunt oscula ipsa mani
bus super altare depositis. Primo
ad notandum ꝙ caritas ꝑ osculum
designata operibus debet inniti. nã
secundũ Greg. operatur magna si ẽ
si autem rennuit operari amor nõ est
Secundo notandũ ꝙ in altaris sacri
ficio sacerdos omnium temporaliũ
curaꝫ deponere. ⁊ solũ ipsi sacrificio
affixam mentem debet habere. Ter
tio ad designandũ ꝙ ad hec opera
eius nõ sufficit. ꝙ solum dei miseri
cordia obtinetur. ad hoc nõnulli in
locis ipsis osculandis signuꝫ crucis
cuꝫ tribus extensis digitis prius im
primunt. tum q2 omnia in fide trini
tatis agenda sunt. tum q2 regulari
quicquid ori applicandũ est. debet
prius crucis signaculo insigniri. et
quãq̃ altaris mensa cõsecrata fuerit
⁊ alia multa crucis signa in ipso mis
se officio precesserint. non tamẽ hic
superfluunt. tum quia non ratione
ipsius loci sed ratione operis in lo
co ipso fiendi fiunt. tum quia quan
tumcũq̃ altaris mensa fuerit conse
crata. nescitur tamẽ quid in loco ip
so maligno spiritui ꝑmittat a deo
Alia etiam multa signa prius facta
non ratione loci sed ratione cõsecra
tionis corporis ⁊ sanguinis christi
facta fuerũt. Alia tamen in penulti
mo ⁊ finali dñs uobiscũ nec osculãt
altare nec ĩ illo ĩprimũt signũ crucis
sꝫ se solũ añ facieꝫ suã signãt. ⁊ bene
tuꝫ q2 ꝑ altaris osculũ qđ ĩ fine mis
se fit ĩtelligit sacerdos oĩa ꝓcedẽtia
approbare ⁊ eis toto mẽtis affcũ assẽ
tire. tuꝫ q2 ꝑ corpis dñi ꝑsentiaꝫ oĩs
ĩmundus spũs đ loco ipso credẽdus
ẽ aufugisse. đ osculo etiã altaris ⁊ li
bri sub ti. đ altaris osculo dictũ est.

¶ De quinta parte canonis. Rica.

Quam oblationē &c. Quinta pars in q̄ sacerdos accedit ad dñici corpis ↄsecrationē dicens. Quaȝ oblationē .i. terrenā materiaȝ ad corpus tui filij destinatā tu deus quesum⁹ i oib⁹ tota cognitiōe tota mēte ꝛ toto ītellectu digneris facere bñdictā. &c. ¶ Sane q̄rta feria iudas unus ex duodecim a dyabulo supplātat⁹ i mane sacrilegiū ꝑpetrauit dū filiū dei .xxx. argenteis uēdidit pharīseis ī recōpēsatōȝ dāni qd̄ incurrerat ꝓpter effusioneȝ unguēti. q̄re inq̇t hoc unguētū non uenit tricentis denariis ꝛ datū ē egenis. dixit aūt hoc nō q: de egenis ꝑtinebat ad eū ſȝ q: fur erat ꝛ loculos habens ea q̄ mittebant̄ asportabat quilibet argenteus ualebat decē denarios usuales. ꝛ ita dānū unguenti qd̄ ualuerat tricētos denarios .xxx. recōpēsauit argēteis. Si ṽo dicam⁹ argēteos fuisse denarios usuales dicem⁹ ꝙ iudas uēdidit xp̄m q̄si uile mācipiū trigīta denariis q̇ sūt decima tricentoꝝ denarioꝝ quos ualuerat unguētū ꝓpt̄ qd̄ dñs ↄ̄spectiue loq̇t̄ ꝑ ꝓphetā. appēderūt inq̇t mercedē meā trigīta argēteos p̄ciū appciati quo appciat⁹ sū ab eis. ad designādū ergo p̄cii q̄ntitateȝ quo xp̄us uēditus ē sacerdos hic facit tres cruces cōiter sup oblatā ꝛ calicē cuȝ dicit bñdictā asscriptā ꝛ ratā. nā ꝛ tricēta pariter ꝛ .xxx. multiplicatiōȝ susapiūt a trinario. postmodū aūt ad designandū uenditionē ꝛ emptionē duas cruces imp̄mit sigillatī. unā super oblatā ꝛ alterā sup calicē cuȝ dicit ut nobis corpus ꝛ sāguis fiat. q. d. illa uēditio fuit maledicta ꝓscripta irrita iniq̄ ꝛ detestabilis. ſȝ tu de⁹ hāc oblationeȝ digneris facere bñdictā asscriptā ratā rōnabilē ꝛ acceptabilē. iudas enim dilexit malediciōȝ ꝛ uenit ei ꝛ noluit bñdictionē ꝛ elongabit̄ ab eo. ſȝ tu deus hāc oblatōȝ digneris facere bñdictā ꝑ quā nos ī celestibus benedicas. iudas deletus ē de libro uiuentiū ꝛ cū iustis nō scribet̄. ſȝ tu deus hāc oblationē digneris facere scriptaȝ per quā nos inter electos asscribas. iudas laqueo se suspēdit ꝛ epatū ei⁹ accepit alter. ſȝ tu deus digneris hāc oblatōnē facer̄ ratam per quā ratū sit nr̄e salutis promissū. uel ratā quo ad cōfirmationē in oībus bonis ne sicut Cain offeramus q̇ se nō deo sed dyabulo obtulit sacrificiū. Itē iudas exiuit cōdem natus ꝛ oratio eius facta ē ī peccatū sed tu deus hāc oblationē facer̄ digneris rōnabilē .i. rōe plenā ꝑ quā rōnabile fiat nr̄e seruitutis obsequiuȝ. iudas quoqȝ reddidit malū ꝓ bonis ꝛ odiū pro dilectione retribuit. ſȝ tu deus hanc oblatōnē facere digneris acceptabilē ꝑ quam nos tibi tradas acceptos. Scd̄o fiūt tres cruces cōit̄ sup oblatā ꝛ calicē. q: xp̄us cōit̄ tria egit circa panē ꝛ uinū. uidelicet accepit benedixit ꝛ dedit. postmodum specialiter facit unā cruceȝ sup oblatā q: dixit cōmedite hoc est corpus meū. ꝛ alterā sup calicē. q: dixit bibite hic est sanguis meus. Et ꝭm hunc sensū recte subiungit̄ qui p̄die q̄ȝ pateretur &c. Tercio fiūt tres cruces q: iudas uendidit xp̄m ad crucifigēdū tribus. s. sacerdotibus scribis ꝛ pharīseis. Ad notādū ergo cōiter tres ēptores. facit. sacerdos tres cruces cōiter sup oblatā ꝛ calicē dū dicit benedictā asscriptā ꝛ ratā. ad notādū ṽo discrete uenditorē ꝛ uenditū uel tradentē ꝛ traditū. facit duas cruces discrete sup oblatā ꝛ calicē cū dicit ut fiat corpus ꝛ sāguis. Quarto tres p̄me cruces notāt qd̄ factum ē esse ex uirtute crucifixi. ul̄ significāt tres dies quibus xp̄us predicauit post dominicā in ramis palmarū. uel triduū

q'o in sepulcro quieuit. uł tria loca corporis in quibus passus ē. i. man⁹ pedes ⁊ latus. Due vo sequētes significāt diuinā ⁊ humanā naturā. uel q xp̄s in aīa ⁊ corpore passus ē. ⁊ fiunt quiq in figurā. q xp̄us. v. uulnera habuit. uel in. v. crucibus tp̄a legis exp̄mimus qȯ quiq libris distīguit̄ ⁊ in quolibet xp̄i passio denotat̄ q lex quiq p̄sonis regebat̄. s. iudice rege. p̄ncipe. pp̄heta ⁊ sacerdote qb⁹ xp̄s assimulat̄. ¶ Pn̄t quoq v̄ba p̄missa scḋo mȯ exponi sic. petimus ut deus hāc oblatiōȝ faciat bn̄dictaȝ asscriptā ⁊ rataȝ. i. ut eā cōsecret approbet ⁊ cōfirmet ī rōnabilē hostiā ⁊ acceptabile sacrificium. ut ita nobis. i. ad nr̄am salutē panis fiat corp⁹ ⁊ uinū sāguis dilectissimi filii tui do. nr̄i ihesu xp̄i. pr̄i q̇dē dilectus ē filius. sicut ipse pr̄ de celo testatus ē. d. hic ē filius meus dilcūs ⁊c̄. ⁊ nos euȝ diligere debem⁹. q: ipse p̄or dilexit nos ⁊ p nobis ē passus. ¶ Tertio mȯ sic q̄sumus tu deus hāc oblatiōȝ facere digneris benedictā. i. ut a te sp̄ūalit̄ benedicat̄. Unḋ uirtute pr̄is nr̄i sit bn̄dictus fruct⁹ v̄ginis marie. asscriptā. i. talē q ō memoria tua nulla possit obliuioni deleri. ratā. i. talē. q de bn̄placito tuo nulla possit obliuiōe cōuelli. rōnabilē. i. talē q tue diuine rōni ɔueniat. Refert. n. īter rōnabile ⁊ rōnale. Rōnabile dicit̄ qȯ de rōe p̄cedit. Rōnale uero dicit̄ qȯ utitur rōe. unde ⁊ liber iste rōnale uocatur q: eoȝ q in ecclesiasticis officiis agūtur rōnes cōtinet. acceptabilē. i. ut p eā tibi deo acceptemur. ¶ Quarto mȯ sic digneris facere bn̄dictā. i. sp̄ū scō replere. asscriptaȝ. i. diuinitati asscribere ratā. i. in ueritate ut ad salutē sufficiat solidar̄. rōnabilē. i. in nr̄a fide acceptabilē nr̄a deuotōe. ¶ Quinto mȯ sic quā oblatōȝ tu deus oīpotens digneris facere in oībus bn̄dictā hoc ē trāsferre ī eā hostiā q ē omnimode benedicta. asscripta. rata rōnabilis ⁊ acceptabilis. Bn̄dicta dicitur hostia salutaris. i. ab omni cā maledictionis īmunis tā origiali q actuali. tā criminali q uenlali. sicut Elisabet inq̇t ad uirginē. Bn̄dictus fructus uētris tui. asscripta dicit̄. i. figuris ⁊ scripturis ueteribus designata tā ī agno pascali q ī māna celesti. tā in Isaac immolādo q in Abel īmolato. qm̄ ut inq̇t Johannes. hic ē agnus qui occisus ē ab origine mūdi. Rata dicit̄ quasi nō trāsitoria. sicut uetus lex q cessit ubi noua successit sȝ q p̄manet ī eternū s̄m ordinē melchisedech. Rōnabilis dicit̄ q̄si nō pecualis. sicut erat legal̄ q sāguine thaurorū ⁊ hircoȝ nō poterat a peccato mūdare. sed q sāguine proprio ɔscientias emūdat ab operib⁹ mortuis Acceptabilis dicit̄ q̄si nō illa ō qua dicit pp̄heta. sacrificiū ⁊ oblatōȝ noluisti. sicut dn̄s ait. Nō accipiā ō domo tua uitulos neq de gregib⁹ tuis hircos. sed illa de q dicit ps̄. Tibi sacrificabo hostiā laudis. unḋ dn̄s ait Sacrificiū laudis honorificabit me. ⁊ s̄m hāc expositionē recte subiūgit̄ ut fiat corp⁹ ⁊ sāguis dilcissimi filii tui dn̄i. ⁊c̄. patri enī dilectus ē filius iuxta illud. hic ē filius meus dilcūs ⁊c̄. et nos eū diligere debemus quia ipse prior dilexit nos et passus ē pro nobis. ¶ Aug. vo sic exponit benedictā p quā benedicimur. asscriptaȝ p quā in celo oēs asscribimur. ratā p quā in uisceribus xp̄i. i. de corpe xp̄i qȯ ē ecclesia censemur rōnabilem p quā a bestiali sensu exuimur. Acceptabilē ut qui nobisipsis displicemus per hanc acceptabiles eius unico filio simus. subiūgens q sacerdos euāgelistarū uerba assumens. d. qui pridie q pateretur. ⁊c̄. Ambrosi⁹ dicit q hec uerba quā oblationeȝ asscriptā rōnabilem. ⁊c̄. sunt uerba euangeliste usq ibi accipite ⁊ māducate et

bibite ex hoc oēs. Alij vo dicunt ꝙ Alexander papa primus addidit canoni uerba illa q̇ pridie. usqꝫ hoc est corpus meū.

¶ De sexta pticula canonis Rica.

Qui pdie ꝙꝫ pateret. ꝛc. Sexta pars. ⁊ hec uerba dicit Alexāder papa pm⁹ addidisse ut pmissū ē. qḋ aūt ab hoc loco agit̄ representat id qḋ xpus in cena fecit. ⁊ ē sensus horū uerboꝝ. qui pridie ꝙꝫ pateret̄. i. una die anteꝙꝫ ipse passus ē ꝓ nobis uoluit trader̄ discipulis suis corpis ⁊ sāguinis sui misteriū ut illi traderent nobis. Quintadecima nāqꝫ die pmi mēsis q̇ tūc extitit feria sexta passus ē xps ⁊ pcedente nocte uidelicꝫ. xiiij. primi mensis ad uespā ut leges scripturarū impleret post typum pasca corporis et sanguinis sui sacrum istituit ⁊ ecclesie tradidit frequentādū. sic enim fuerit prefiguratū in exo. x. die mensis pmi tollat unusquisqꝫ agnū ꝑ familias ⁊ domos suas ⁊ seruabit euꝫ usqꝫ ad quartādecimā diem mensis hu⁹ ymolabitqꝫ euꝫ uniuersa multitudo filiorū israbel ad uesperā ⁊ sumēt de sanguine agni ac ponent sup utrūqꝫ postē ⁊ in superliminarib⁹ domorū in quibus comedent illū ⁊ post pauca ē enim phase. i. transitus domini

¶ Illud aūt notandū ē ꝙ sicut māna datū fuit hebreis post trāsitū maris rubri iō submersis egiptijs. sic eucharistia datur xpiāis post ablutiōꝫ baptismi iom deletis peccatis. ut ꝑ baptismū emundemur a malo. ꝑ eucharistiā cōfirmemur in bono. sicut enī manna populū illū per uastitatē in uia solitudinis ad terrā promissionis perduxit. sic eucharistia populū istū per incolatum uite pñtis ad patriā paradisi perducit sic dicta. quia nō aliud inuenit̄ uocabulū quo digne tm̄ sacrum ualeat appellari nisi ꝙ grece meli⁹ dicit̄ eucharistia qḋ latine exponit̄ ſm Isido. bona gr̄a. Uel ſm alios dator gr̄e. uiaticū quoqꝫ recte appellat̄ qꝛ reficiens in uia deducit ad pr̄iam. sicut enī filij israbel a trāsitu maris rubri māna rō deseruit donec uenirēt ad terrā ꝓmissionis ita ⁊ fidelibus renatis ꝑ baptismuꝫ rubricatū ⁊ sanctificatū sāguine xpi ñ deficiet eucharistia donec ueniet finis huius seculi. sed nec tūc nisi quo ad hec. qꝛ ulterius non sumetur sub specie. sed uidebim⁹ deū facie ad faciem. Hostia uero ſm hebreos dicit̄ ab hostio qm̄ ad hostiū tabernaculi offerebat̄. Sed ſm gentiles dicit̄ ab hoste. qꝛ deuictis hostib⁹ fiebat hostia. i. sacrificiū ⁊ uictima ꝓ uincēdis de quo dictū est sub ti. de oblatōne

¶ Dicit̄ quoqꝫ hostia ymolatio. qꝛ ibi xpus sacraliter ymolat̄. qꝛ semel in ueritate pro peccatis ymolatus ē in cruce qḋ tractū est a mola que fieri solebat de quodaꝫ genere frumēti qḋ far seu ador dicit̄. qḋ ergo ī manna precessit ī eucharistia cōsumatur nā ꝙꝫtamlibet q̇sqꝫ partem accipiat totaꝫ ꝑcipit eucharistiā. sicut euenit de māna. qꝛ nec qui plus collegerat habuit āpli⁹. nec q̇ min⁹ parauerat ꝑcepit minus. Hāc ergo ꝓfigurabat panis ille celestis de quo sapiēs ꝓtestat̄. panē ḋ celo prestitit sine labor̄ omne delectamentū in se habentē et oīs saporis suauitatē. qḋ ḋ se xps exponens. Ego inq̇t sū panis uiuus q̇ de celo descendi. si q̇s māducauerit ex hoc pane uiuet ineternū. Et panis quē ego dabo caro mea ē ꝓ mūdi uita. Et ē notandū ꝙ in ecclesia cōicatur corpus xpi sumendo pacē dādo panē benedictū ⁊ benedictionē suscipiēdo. ut dicet̄ sub ti. de pacis osculo. Qui aūt uult cōicare dꝫ timorē fidem ⁊ dilectionē hr̄e. de conse. di. u. timorem. ¶ Sequit̄ accepit panēꝫ ꝛc. hūc sacrificij rituꝫ Melchisedech

legitur primus celebrasse offerēs panem ꝛ uinū. erat enī sacerdos dei altissimi. unde Dauid innuit ad xp̄m Tu es sacerdos ineternū ſm ordinē mel. ꝛc. Sacrificiū igit̄ euāgelicū precessit legale nō solū dignitate ſ; etiā tpe. sicut apl̄us plenius ōndit i epl̄a ad hebreos. Ideo uero panē ꝛ uinū in sacrificiū corporis ꝛ sāguinis sui xp̄s instituit. ut in sūptione corpis ꝛ sanguinis xp̄i doceat esse pfecta refectio qꝛ sicut p̄ ceteris cibis ꝛ potib⁹ corpalib⁹ panis cor hominis ꝯfirmat ꝛ uinū cor hominis letificat. ita corp⁹ ꝛ sāguis xp̄i p̄ ceteris cibis ꝛ potib⁹ spūalibus interiorē hominē reficiūt ꝛ sagināt. unde poculū tuū inebriās quā preclarū ē. In hijs enī duobus plena cōsistit ꝛ pfecta refectio. sicut ipse testat̄. Caro mea uere ē cibus ꝛ sāguis meus uere ē potus. ꝺ hoc etiā; dicet̄ in. vij. pticula sup ṽbo hic ē calix. Ceterū panis d; esse de frumēto uinūq; de uite. qꝛ xp̄us semetipm̄ cōparauit frumēto cū ait nisi granū frumenti cadens in terrā mortuū fuerit ipsum solū manet. ꝛ uiti cū dixit Ego sum uitis uera. ipse etiā fuit racemus in torculari crucis pssus. unꝺ Isaias. lxiii. Uestimenta tua sicut calcantiū i torculari. porro nec racem⁹ uue nec granū frumenti d; offerri nisi uel expressū in uinū uel redactū in panē. de cōse. di. ii. cū omne. qꝛ xp̄s ꝛ panē se dicit ꝛ frumēto se cōparat In canone tamen apl̄oꝝ i burcardo li. v. c. si q̄s ita canit̄. Si quis ep̄us uel presbiter preter ordinationē dñi alia quedā in sacrificio offerat sup altare ꝛ mel aut lac aut ꝓ uino sicerā aut cōfecta q̄dā aut uolatilia. aut aīalia aliqua. aut legumina cōstitutionē faciens deponat̄. de hoc dictū est sub titu. de oblatione sacerdotis

¶ Nō d; etiā in pane ipso poni sal q̄uis quidā heretici cōtra faciāt ꝓpter illud qꝺ scriptū ē. q̇cquid oblationis sacrificii sali cōdies. ꝛ illud. nō auferas sal federis dñi dei tui de sacrificio tuo. ꝛ illꝺ. In oī oblatōe tua offeres sal. ꝛ in euangelio. omnis uictima salliet̄. q̄ de sale discretiōis nō materiali itelligūtur. Panis aūt hic formatur in modū denarii. tū qꝛ panis uite ꝓ denariis traditus ē. tum qꝛ idem denarius in uinea laborātibus in premiū dandus ē. ꝛ in forma rotūda. ut dictū ē sub ti. ꝺ oblatōe. In hoc etiā pane sepe scribit̄ nomē ꝛ ẏmago imperatoris nr̄i. i. q. i. ꝙ q̇dam. i fi. qꝛ per eū in ẏmaginem dei reformamur et nomina nr̄a in libro uite scribūtur. nonnulli ibi etiā agnum figurāt. tū; quia is qui ẏmolatur uerus ē agnus. tum etiā ꝓpter illud qꝺ legitur exo. xxix. hec quidā facies i altari offerens agnos iugit̄ ꝛ uinū ad libandū i agno. panis quoq; non fermentatus ſ; azimus i sacrificiū deb; offerri. tū rōne facti. tum rōne misterij. scriptum namq; est in exo. i mense et. xiiij. die p̄mi mensis ad uesperā comedetis azima usq; ad diē xxi. eiusdē mens̄ ad uesperā. Itē septem dieb⁹ fermētatū non inuenit̄ i domib⁹ ṽris. Item qui comederit fermētatū pibit anima eius de cetu israhel. Item omne fermētatū nō comedetis. Item i cūctis habitaculis ṽris comedetis azima. Cū ergo xp̄s die deciaquarta p̄mi mēs̄ ad uesperam cenauerit cū discipulis et agnū pascalem comederit et utiq; ritu legali cū azimis panib⁹ ꝛ lactucꝭ agrestib⁹. ꝯstat ꝙ ea hora fermētatū nō inueniebat̄ i domib⁹ hebreoꝝ et ita panem azimū i corpus suū absq; dubio ꝯsecrauit. Cū eni fermētū corruptōē significet. unꝺ ſm apl̄m modicū fermēti totā massā corrūpit. ut nihil corruptū uł corrūpēs ſ; totū sincerū atq; sincerās i h̄ ee sacro mōstret̄. nō fermētatū ſ; azimū ꝯsecr̄m⁹. iux̄ illud apl̄i. pasca nr̄m ẏmolat⁹ ē xp̄s itaq;

epulemur nõ in fermento ueteri ſ3 in azimis ſinceritatis ⁊ ueritatis. Greci tñ in ſuo pſiſtentes errore de fermẽtato cõficiũt. latinos azimitas uocantes cũ ipſi uerius fermẽtarij ualeant nũcupari. Dicũt eni in paraſceue lunã. xiiij. extitiſſe in q̃ uer⁹ agn⁹ ymolatus ẽ. ut legis impleret̃ figura que xiiij. luna primi mẽſis paſcalẽ agnũ iuſſerat ymolari. Dñs igit̃ eo die ſe paſſuꝝ eẽ pnoſcẽs i pcedenti ueſpa neceſſitate duct⁹ ãticipauit comedere paſca. ⁊ q2 tũc licite poterat comedere fermentatũ. Ideo ⁊ ipſi corpus dñi de fermẽto cõficiũt. Dicũt etiaꝫ ꝙ cũ beata uirgo Maria pgnans fuerit ꝺ ſpũ ſcõ recte p fermentatũ ſignificat̃ dñi incarnatio ppt̃ uirginei uteri tumorẽ. S3 rñderi põt ꝙ nõ offertur ⁊ i ſacrificiũ uirgis uterũ. nec ille ẽ ad trãſſubſtantiandũ neceſſarius ſ3 fides ⁊ dei uerbũ. ¶ S3 nũq̃d conficit q̇ fermentatũ uel azimum ſimul ⁊ fermentatuꝫ hodie apud nos ſacrificat ⁊ uidet̃ ꝙ nõ cũ xp̃us azimũ cõſecrauerit qñ ſacr̃m iſtituit ut dictũ ẽ. Preterea ut iã dicet̃ eccleſia a beatis petro ⁊ paulo hũc ſacrificij ritũ accepit. Quidã tñ ꝯdicũt pſertim ſi negligentia uel ignorãtia hoc facit. ex̃ de cele. miſ. c. fi. nã ⁊ legit̃ in leuitico. offeretis panes fermẽtatos cũ hoſtia gr̃arũ que offeretur p pacificis. Itẽ in penthateuco legit̃ offeretis panes pmiciaꝝ de duabus decimis fermentate ſimile ⁊ multis cũ fermentato ſacrificantibus eccl̃ia cõicat. ¶ Sequit̃ eleuatis oculis in celũ ⁊c̃. p hoc ꝙ xp̃s oculos in celuꝫ leuauit. inſinuat nobis ſe hr̃e a p̃re qꝺ h3 qꝺq3 in pricipio nr̃orũ opeꝝ debemus dirigere mẽtis oculos ad dñm tanq3 ad actorẽ oim opum bonoꝝ. Itẽ p hoc ꝙ oculos ad celũ leuauit ⁊ prĩ gr̃as egit docuit nos ꝙ ſemp prĩ ſupplicar̃ debemus. ut hoc tanq3 magnũ ſacr̃m p manus nr̃as p

ficere dignet̃. ¶ Hic aũt tria cõmemorant̃ q̃ nullus euangeliſtaꝝ ꝯſcribit uidelicet eleuatis oculis i celũ ⁊c̃ uſq3 diſcipulis ſuis. Itẽ eterni teſtamẽti. Itẽ miſteriũ fidei. q̇s ergo tãte audacie extitit ut hoc de corde ſuo tẽptauerit interponere. ex̃ de celeb. miſ. cũ marthe. Sane formã iſtã uerboꝝ ab ipo xp̃o acceperũt apl̃i ⁊ ab ipſis eccleſia. multa quidẽ tã de uerbis q̃ in factis dñicis ppt̃ breuitatẽ ptermiſerũt euãgeliſte q̃ tñ apl̃i ſupplenerũt. ut eſt qꝺ apl̃us ait in ep̃la ad corin. uiſus ẽ pluſ q̃ quigentis frĩbus ſimul. deinde uiſus ẽ ⁊ Jacob. ꝺinde apl̃is oibus. nouiſſime aũt tanq3 abortiuo uiſus ẽ ⁊ mihi. Nã ⁊ inter ipſos euangeliſtas q̃dã obmittunt̃ ab uno q̃ ſupplent̃ ab alio. unde cuꝫ tres euãgeliſte ꝯmemorẽt hoc ẽ corp⁹ meũ. ſolus Lucas adiecit qꝺ pro nobis tradet̃. ⁊ cũ Math. ⁊ Mar. dicũt p multis. Luc. dicit p nobis. ſ3 Mathe. addidit i r̃miſſionẽ peccatorũ. ¶ Sequit̃ gr̃as agens. ⁊c̃. hic colligit̃ unꝺ ſacrificiũ laudis dicat̃. dicit̃ eni ſic q2 xp̃s gr̃as agẽs ⁊c̃. illud inſtituit. gr̃as aũt agebat nõ p ſe ſ3 p nobis. i. p reparatiõe oim ſic ſupra. de hoc dictũ ẽ i. ij. pticula ſup ꝟbo p quibus benedixit ⁊c̃. Bñdixit eni benedictione celeſti ⁊ uirtute uerbi q̃ cõuertitur panis i ſubſtãtiã xp̃i corpis. ſ. hoc ẽ corpus meũ. ⁊ in platiõe huius uerbi fit cruꝫ ſup panẽ. q̃ ſignificat ꝙ xp̃s paſſus ẽ etiã i natura. totus eni paſſus ẽ ⁊ ſm animã et ſm corpus. ut dicet̃ in. xj. pticula ſuper uerbo ⁊ pſtas ut totũ hominem redimeret. q2 eni xp̃s accepit panem ⁊ calicẽ in ſcãs ac uenerabiles man⁹ ſuas utrũq3 bñdixit. iꝺ ſacerdos xp̃i exemplo panẽ ⁊ calicẽ in manus accipiens utrũq3 per ſe crucis ſignaculo bñdixit q̃ due cruces inuũt tp̃s cene ⁊ tẽp⁹ gr̃e in q̃ duo parietes in angulari lapide cõiungunt̃. uel ꝙ gigas

gemine substātie crucifigit᷑. ¶ Cuꝫ aūt ad ꝓlationē istorū ṽboꝝ. hoc ē corpus meū. hic ē sāguis me⁹. sacerdos cōficiat. de cōse. di. ii. panis est. credibile iudicat᷑ ꝙ ⁊ xp̄s eadē ṽba dicēdo cōfecit. Uerū cū dn̄s ꝓus fregerit ꝙ̄ cōsecrauerit uidetur ꝙ ecclesia q̄ prius cōsecrat ꝙ̄ frangat aliter agit ꝙ̄ xp̄s egerit ⁊ sic peccat qm̄ ei⁹ actio nr̄a dꝫ esse instructō. xij. q. i. exemplū. Sup hoc dixerūt q̇dā ꝙ xp̄s post bn̄dictionē ⁊ cōuersionē fregit. nā tūc cōfecit cū bn̄dixit lr̄aꝫ hoc ordine cōstituentes. accepit panē ⁊ benedixit subaudiēdū ē dicens hoc est corp⁹ meū ⁊ tūc fregit ⁊ dedit ⁊ ait accipite ⁊ comedite ⁊ iterauit hoc ē corp⁹ meū. prius ergo protulit hec ṽba ut eis uim cōficiēdi tribueret. d̄ inde ꝓtulit ut aplos formā cōficiendi doceret. Alij dixerūt ꝙ etiā xp̄us ꝓus fregit ꝙ̄ cōsecrauit. nā ꝓus beṅ dixit ⁊ postea fregit ⁊ demū ꝓtulit ṽba illa hoc ē corpus meū ⁊c̄. ⁊ tūc dedit. ⁊ f̄m hoc ⁊ sacr̄m ɔfecit ⁊ formā instituit post benedictionē cum dixit hoc ē corpus meū. itelligentes illā benedictionē fuisse uel aliq̄d signū q̄d sup panēꝫ impressit uel aliq̄d uerbū q̄d sup panē exp̄ssit q̇b⁹ illud uidet᷑ obsister᷑ ꝙ ꝓus fregit ꝙ̄ dixit hoc ē corp⁹ meū. nec ē etiā credibile ꝙ prius dederit ꝙ̄ ɔfecerit. Sane dici pōt ꝙ xp̄s ṽtute diuina nobis occulta. p̄mo cōfecit ⁊ postea formā exp̄ssit sub q̄ posteri bn̄dicerent. Ipse nāq; uirtute ꝓpria bn̄dixit. nos ṽo ex illa uirtute quā indidit ṽbis. Cuꝫ ergo sacerdos illa xp̄i uerba ꝓnūciat hoc ē corpus meū. ⁊ hic ē sāguis meus. panis ⁊ uinū in carneꝫ ⁊ sāguineꝫ cōuertūtur illa uerbi uirtute q̄ ṽbuꝫ caro factū est ⁊ habitauit ī nobis. q̄ dixit ⁊ facta sūt mandauit ⁊ creata sūt. q̄ feminā mutauit in statuā ⁊ uirgā cōuertit i colubrē. q̄ fontes mutauit i sāguineꝫ ⁊ aquā cōuertit ī uinū nā si uerbū helie potuit igneꝫ de celo deponere. nōne uerbū xp̄i poterit paneꝫ in carnem mutare. certe maius est de nihilo creare q̄d nō est ꝙ̄ q̄d est ī aliud trāsmutare. de cōse. di. ii. reuera. ⁊. c. panis ē. ⁊ incōpabiliter maius est ꝙ deus ita factus ē homo ꝙ nō desiit esse deus ꝙ̄ ꝙ panis ita fit caro ꝙ desinit esse panis. illud p incarnanatōnem semel factū ē. istud p cōsecrationē iugiter fit. Ad ꝓbationeꝫ ergo uerboꝝ pais diuinit⁹ trāsubstātiat᷑ in carnem. diuina enī materialis huius sacrificij substātia est uerbū q̄d accedens ad elem̄tū p̄ficit sacr̄m sicut uerbū carni unitū efficit hominem xp̄m. ¶ Notādū aūt ē ꝙ in corpore xp̄i. xj. miracula considerant᷑ de quibus expressa reddi rō n̄ pōt licet similitudinarie rōnes ad h̄ deseruiant. Primū est qr panis ⁊ uinū transsubstātiant᷑ in corpus ⁊ sāguinē de quo iā rōnes posite sūt. Alia etiā rō huic deseruit. qr ⁊ cibus ⁊ potus corporalis fit caro ⁊ sāguis mediāte natura. multo ergo fortius ipsa natura. s. deus imediate facer᷑ pōt ꝙ panis cōuertat᷑ i corpus suū ⁊ uinū in sanguinem. Scd̄m est ꝙ quotidie panis trāssubstantiat᷑ i corpus ⁊ nullū fit augmentū i deo. rō huic deseruit. qr ⁊ si scio aliq̄d secretū q̄d pluribus manifesto licꝫ illud oēs illi me reuelante sciāt tñ i me solo siue i mēte mea nullū ꝓpt̄ h̄ fit augmētū Terciū qr cotidie sumit᷑ ⁊ comedit᷑ nec aliq̄ fit ei⁹ diminutio. rō q̇s ⁊ si de lumine meo lumina mille sumāt᷑ nil deperit in meo. nā ⁊ uidua sareptana comedebat ⁊ nūꝙ̄ diminuebatur farina de idria nec oleū de lecbito. Quartū ē qr īdiuisibile diuidit᷑ ⁊ in qualibet parte eucharistie tot⁹ ⁊ integer remanet. rō in speculo in quo aliq̇d rep̄ntatur ⁊ si diuidat᷑ p partes in q̄libet parte idē rep̄ntatur ut dicetur in sequenti particula sup

uerbo simili mõ. Quintũ q2 a crimi
nosis sũptũ nõ coinquinat᷑. rõ quia
nec sol trãsiẽs sup loca fetida coinq̃
nat᷑. xix. di. scõm. Sextũ q2 corp⁹ xp̃i
qd̃ ẽ cibus uite peccatorib⁹ ẽ morta
le ut dictũ ẽ in ꝓhemio hui⁹ ptis. rõ
q2 ⁊ infirmis ⁊ debilib⁹ corpe bona
ciberia ut capones ⁊ bona uina sũt
nociua. Septimũ q2 sũptũ a sacerdo
te ⁊ quolibet alio ore clauso in celũ
rapit᷑. de cõse. di. ii. q2 corpus. i p̃n.
ut iã dicet᷑ sup uerbo accipite. ratio
q2 de corpore uirgis incorrupte xp̃s
exiuit q̃ etiã de monumẽto clauso re
surrexit cũ sit res simplicissima. ⁊ ho
stio etiã clauso in locũ ubi erãt disci
puli introiuit. ¶ Octauũ cũ sit corpus i
mensũ ⁊ in tam parua hostia stat. rõ
q2 ⁊ pupilla oculi q̃ mima ẽ magnuz
montẽ apprehendit. Nonũ q2 idem
corpus totũ simul i diuersis locis cõ
sistit ⁊ a diuersis ꝑcipitur. ⁊ uidetur
rõ ⁊ q2 uerbuz homis semel ꝓlatum
mx̃ uocis naturã totum simul ẽ i au
ribus diuersoꝝ. preterea q̃ fecit cor
pus ⁊ locũ utrũqꝫ facit in altero esse
ut uult. rursus luna ⁊ sol ⁊ lumẽ i di
uersis locis. ⁊ a diuersis uident᷑. De
cimũ q2 pane trãssubstantiato rema
nent accidẽtia panis. s. põdus color
⁊ sapor. rõ p similitudinẽ deficit hic
ut dicetur sup uerbo fregit. Undeci
mũ q2 sub specie pais ẽ ⁊ sumit᷑ cor
pus ⁊ sãguis xp̃i ꝑmo totus xp̃s sili
ter sub specie uini ẽ ⁊ sumit᷑ utrũqꝫ
⁊ tñ nõ ẽ ibi duplex sumptio corpis
⁊ sãguinis xp̃i. rõ q2 licet in uno prã
dio comedã ante potũ ⁊ post nõ tñ
dicor bis prandere. ⁊ de hoc dicet᷑
sub. vij. ꝑticula sup uerbo simili mõ
Uerũtñ sicut ait Leo papa ꝯ. ꝯse. di.
ij. in quibus. quid q̃ris nature ordi
nem in xp̃i corpore cũ preter naturã
sit ipse natus xp̃⁹ ex uirgie. ¶ Et nota
ꝙ q̃dam matrona singulis dieb⁹ do
minicis offerebat panes beato Gre
gorio qui post missarũ solemnia cor
pus dñi illi offerret ⁊ diceret. corp⁹
dñi nr̃i ihesu xp̃i custodiat te in ui.
eternã. illa lasciuia subrisit. ipse uero
mox dexterã ab eius ore cõuertẽs p
tẽ illã dñici corporis sup altare ꝑpo
suit. deide corã ꝑplo matronã inter
rogauit ob quã cãm rider᷑ presũpsit
at illa inquit. q2 panẽ quez proprijs
maibus feceraz tu corpus dñi appel
labis. tũc Grego. pro mulieris incre
dulitate se in orõnem ꝓstrauit ⁊ sur
gens ꝑticulã illaz panis ad instar di
giti carnẽ factã reperit ⁊ sic matronã
ad fidẽ cõuertit. orauit iterũ ⁊ carnẽ
illã in panẽ cõuersã uidit ⁊ matrone
sumendã tradidit. ¶ Legit᷑ quoqꝫ
ꝙ cũ Hugo de scõ uictore doctor ex
cellentissim⁹ ultĩa infirmitate labo
raret corpus dñi instãter pecijt sibi
dari. cũqꝫ nullũ cibũ retinere posset
fr̃es eius turbationẽ timentes simpli
cẽ sibi hostiã attulerũt qd̃ ille p spi
ritũ agnoscẽs ait. Misereat᷑ vr̃i deus
fr̃es cur me deludere uultis. iste eniz
quẽ portastis dñs meus non ẽ. at illi
attoniti mox corpus dñi attulerunt
sꝫ ipse uidens se ñ posse recipe eleua
tis i celũ maibus sic orauit. ascendit
filius ad p̃rem ⁊ spũs ad eũ q̃ fecit
illũ. eccle. ul. ⁊ inter hec ṽba spirituz
emisit ⁊ corpus dñi inde disparuit.
Quiqꝫ autem ex cãis sacr̃m corpis ⁊
sãguis sui xp̃s sub alis specie sumen
dũ istituit. Prima ẽ ad augendũ me
ritũ qm̃ aliud ibi cernit᷑ ⁊ aliud esse
credit᷑. ut fides hẽat meritũ cui hũa
na rõ nõ prebet expimentũ. de peni.
di. iiij. i domo. Scd̃a ẽ ad fouenduz
sensũ ne abhorreat aĩm⁹ qd̃ cerneret
oculus q2 nõ cõsueuimus carnez cru
dã comedere ul᷑ sãguinẽ humanã bi
bere. de cõse. di. ij. pais ẽ. Fouet᷑ eni
sens⁹ i uno dũ uidelicꝫ solita ꝑcipit
⁊ edificat᷑ fides i altero. dũ i eo ꝙ ui
det q̃le sit illd̃ qd̃ nõ uidit agnoscit.
Tercia ẽ ad uitandũ ridiculũ ne isul
taret paganus cũ illd̃ ageret xp̃ian⁹

ut ita ueritas assit ꝛ ridiculum desit
Quarta q2 nō possꝫ mortalis homo
intueri claritatē q̄ ē in corpore xp̄i
qđ experti fuit discipuli ī trāsfiguratio
ne. ꝓpterea panis cōfirmat ꝛ uinum
letificat cor hoīs. Quīta nō sumit̄
sub spē agni ne iudaizare uideamur
de more legali agnū offerētes. Se
quit̄ fregit. q̄ri solet q̇d xp̄s ī mensa
tūc fregit. ꝛ q̇d sacerdos nūc ī altari
frāgit. ꝛ fuerūt q̇ dixerūt ꝙ sicut p⁹
cōsecratōnē uera panis remanēt acci
dentia. sic ꝛ uera panis substātia. q2
sicut subiectū nō pōt subsistere sine
accidentibus. sic accidētia n̄ pn̄t sub
sistere sine subiecto. qm̄ accidētis eē
nō ē aliud q̄ inesse. sed panis ꝛ uini
substantijs ꝑmanentib⁹ ad ꝓlatōnē
illorū uerborū corpus ꝛ sāguis xp̄i
ueraciter incipiūt esse sub illis ita ꝙ
sub eisdē accidētibus utrūq3 uere su
scipit̄. s. panis ꝛ caro. uinū ꝛ sāguis
quorū alterū probat sens⁹ reliquuꝫ
credit fides. Hij dicūt ꝙ substantia
pāis frāgit̄ ac atterit̄ inducētes ad
hoc illud apl̄i panis quē frangimus
ꝛ Lucas. una sabbati cū ueniem⁹ ad
frangendū panes ꝛc̄. Et s̄m eos duꝫ
sacr̄m a mure corrodit̄ etiā ip̄a pāis
substātia comedit̄ sub q̄ corpus xp̄i
mox esse desinit cū corrodi īcipit. de
cōse. di. ii qui bene. ꝉ. sup v̄bo hoc ē
corpus. Inno. iii. dixit in speculo ec
clesie ꝙ forma panis frangit̄ ꝛ atte
rit̄ sꝫ corpus xp̄i sumit̄ ꝛ comeditur
ea q̄ notāt corruptionē referens ad
formā panis. ea uero q̄ notāt accep
tionē ad corp⁹ xp̄i Berengarius q̇p
pe q2 suspect⁹ habet̄ de heresi coraꝫ
Nicolao papa confessus ē panē ꝛ ui
nuꝫ q̄ in altari ponunt̄ post cōsecra
tionē non solū sacr̄m sꝫ etiā in uerita
te uerum corpus ꝛ sāguinē xp̄i esse ꝛ
sensualiter nō solū sacr̄m sed etiā in
ueritate manibus sacerdotū tractari
frangi ꝛ fideliū dentibus atteri. non
aūt corpus xp̄i uł in partes diuidit̄

uel dentibus lacerat̄ cū sit īmortale
ꝛ īpassibile. sꝫ in q̄ re fiat fractio uel
attritio. beat⁹ Aug. de cōse. di. ii. q̇
mādūcat. ondit dicens. qn̄ xp̄s man
ducat̄ reficit nō deficit. nec qn̄ man
ducam⁹ ꝑtē de illo facimus. ꝛ q̇dem
in sacr̄o sic fit. nā ꝛ xp̄us carnalē sen
sum discipulorū redarguit qui puta
bāt carnē eius sicut aliaꝫ carneꝫ diui
dendā in ꝑtes ꝛ morsibus lacerādā
Dicit̄ aūt forma panis non qđ sit. sꝫ
ꝙ fuit. sicut dicebat̄ symō leprosus
nō ꝙ talis existeret. sꝫ q2 talis extite
rat. Si uero q̄ratur q̇d a mure come
dit̄ dū corrodit̄. uł quid incinerat̄
dū sacr̄m cremat̄. R̄ndet ipse Inno.
ꝙ sicut miraculose substātia pāis cō
uertitur ī corp⁹ dn̄i ꝛ cū incipit esse
sub sacr̄o. sic quodāmō miraculose
reuertitur cū ipsū ibi desinit esse nō
ꝙ illa pāis substātia reuertatur que
trāsiuit ī carnē sꝫ eius loco aliud mi
raculose creatur q̄uis huiusmoi acci
dētis sine subiecto possint sic esse sic
edi. ¶ Dedit. q̄ri solet q̄le corp⁹ xp̄i
ī cena dedit mortale aut immortale
passibile aut īpassibile ac cetera que
ad hāc ꝑtinēt q̄stiōꝫ. Et licꝫ simplici
tate fidei sufficiat dicere ꝙ tale dedit
q̄le uoluit ꝛ rurs⁹ q̄le dederit ipe no
uit. fuerūt tn̄ q̇ dicerēt ꝙ sicut uera
citer ipse idē erat q̇ dabat ꝛ q̇ daba
tur. ita ī eo qđ dabat erat passibilis
ꝛ mortalis. ꝛ ī eo qđ dabatur erat ī
mortalis ꝛ īpassibilis. sicut uisibilit̄
gestabat ꝛ inuisibilit̄ gestabatur. inuisi
bilit̄ inquā q̄tū ad formā corp̄is nō
q̄tū ad speciē sacr̄i. naꝫ ī eo ꝙ gesta
bat qđ erat hoc apparebat. in eo v̄o
qđ gestabatur qđ erat ipse nō uide
batur. q2 forma panis ꝛ uini uelabat
formā carnis ꝛ sāguis. hic ē ille uer⁹
dauid qui corā achis rege geth suis
manibus ferebatur. qm̄ igitur imor
talis dabat̄ īcorruptibiliter edebat̄
hij ꝓfecto ↄcedūt ꝙ si ꝑs aliq̄ sacr̄i
ꝑ triduum mortis xp̄i sseruata fuissꝫ

idem corpus simul ⁊ iacebat mortuuꝫ i sepulcro ⁊ manebat uiuū sub sacramento in ara crucis paciebat̃ et sub forma panis nō ledebat̃. Sꝫ qm̄ incredibile iudicat̃ ut ſm eandeꝫ naturā simul esset mortalis ⁊ imortalis qd̓ tñ cōgruebat ei ſm eandē ꝑsonā fuerūt alij qui dixerūt ꝙ xp̄s mortalis utiqꝫ nō fuit necessitate sed uolūtate eo q̇ppe ꝙ imuis erat ab ōi culpa liberat ab oi pena ut nil morti ōberet ꝓ eo ꝙ nil peccati h̄ret. Sustinuit tñ sponte mortalitatē. qꝛ mortē sustinere uolebat qm̄ si mortalitateꝫ nō suscepisset oino mori nō potuissꝫ ut ergo ꝓbaret ꝙ mortalis erat nō necessitate sed uoluntate qn̄ uoluit mortalitatem deposuit sꝫ qn̄ uoluit mortalitatē r̃cepit. Legit̃ i euāgelio ꝙ cū iudei duxissent ihesuꝫ ad supcilium mōtis ⁊ eum p̄cipitare uellēt ille trāsiēs ꝑ mediū illorū ibat. cuꝫ ergo esset ducendus teneri se sicut passibilē tollerabat. sꝫ cū esset p̄cipitandus sic ipassibilis ꝑ mediū illoruꝫ transibat. pōt tñ salua fide cōcedi ꝙ tunc tale dedit q̄le tūc h̄uit mortale uidelicꝫ ⁊ passibile nō ꝙ posset pati sub sacr̃o. s. nūc. sꝫ ꝙ sub sacr̃o poterat s. tūc. nūc aūt sumit̃ a nobis imortale ⁊ ipassibile nec tñ maiorē nunc hꝫ efficaciā sic nec maiorē potentiā. ꝙ ergo passibilis edebat̃ ⁊ tñ nō ledebat̃ non erat h̄uane nature sꝫ diuine potētie q̄ uolebat quicq̄d oino uolebat. ¶ Discipl'is suis. dubitari solꝫ utrū iudas cū alijs accepit eucharistiaꝫ. Lucas eni ōndit iudā interfuisse cū alijs q̇ stati post calicē traditoreꝫ cōmemorat dicēs. hic ē calix noui testamēti in sāguine meo q̇ pro uobis effundet̃. Uerūtñ ecce manus tradētis me mecū ē i mensa. quotquot aūt, interfuerūt eucharistiā acceperūt Marco testāte q̇ ait ⁊ biberūt ex eo oēs. iux̄ qd̓ xp̄us ipse p̄ceperat teste Matheo. bibite ex hoc oēs. eū iudas nō interfuisse ꝓbat̃. nā ſm Matheū stati dixit ihes' bibentibus calicē ne bibā ammodo de hoc genimie uitis usqꝫ in diē illū. cū illū bibā uobiscuꝫ nouū in regno p̄ris mei. iudas ergo nō aderat. qꝛ cū eo non erat bibiturus in regno. In hoc casū forte tenēdū ē illud qd̓ Jo. insinuat. quia cum iudas accepisset buccellā exiuit continuo. erat enim nox. xp̄us aūt post alios cibos tradidit eucharistiā Luca testante q̇ ait. similiter ⁊ calicem postq̄ cenauit. patet ergo ꝙ iudas prius exiuit q̄ xp̄us traderet eucharistiā. qd̓ ergo Lu. post calicē cōmemorat traditorē ꝑ recapitulationē intelligi dictuꝫ pōt. quia sepe in sacra scriptura qd̓ pri' factū fuerat posterius enarrat̃. sicut Mathei biduo ante pasca commemorat alabastrū unguēti. qd̓ ſm Jo. ante sex dies pasce mulier i domo symonis leprosi effudit. ¶ Sed cōfesso ꝙ iudas acceperit eucharistiā qd̓ pleriqꝫ concedunt q̄re medicus salutaris medicinaꝫ dedit egroto quā ei mortiferā esse sciebat. qm̄ qui manducat indigne iudiciū sibi ⁊c̃. R̃ndeo forte ut suo doceret exemplo ꝙ sacerdos nō dꝫ illi cōmunionē negare cuius crimē ⁊ si sit sibi notū. nō tñ ē ecclesie manifestuꝫ ne forte nō sit corrector sꝫ proditor Unde legit̃ in canone de cōse. di. ii. nō prohibeat. nō ꝓhibeat dispensator. i. sacerdos pingues terre. i. peccatores mensā dn̄i. i. corpus ⁊ sāguinē xp̄i manducare sed moneat exactorē timere. sed cum minus maluꝫ sit reddi suspectum de crimine q̄ cōmittere crimen. ⁊ de duobus malis cuꝫ alterum urget minus tamen sit eligendum. xiij. di. duo. ⁊. c. nerui. uidetur ꝙ discretus sacerdos negare debet eucharistiā criminoso. quatenus minus malū incurrat ut mai' euitet. i. ut reddatur suspectus ne manducēt indigne. Sane cum nemo debeat

unum mortale cōmittere ne primus aliud mortale cōmittat eligendū est poti⁹ sacerdoti nō prodere peccatorē q̄ꝫ ut ille nō peccet. sꝫ ille poti⁹ dꝫ eligere ut abstinendo reddat̉ suspectus q̄ꝫ ꝙ cōicando mādu cet idigne .xiij.di.c.i. ¶ Sed queritur an xp̄s ad bonū an ad malū eucharistiaꝫ iude tradiderit. ⁊ quidē nō uidetur ad bonū dedisse ne sua sit ītentiōe fraudatus q̄ teste ꝓpheta fecit uniuersa q̄ uoluit. iudas enī nō ad bonū sed ad malū accepit. sꝫ nec ad maluꝫ dedisse uidet̉. qꝛ xp̄s nō ē actor maloꝝ sed ultor. Rn̄detur ꝙ si hec preposi tio ad cū dicitur dedit ad malū intē tionem denotet uel affectū falsa ē ꝓpositio. si autem consecutionē īnuat uel affectum uerū est. ¶ Sane xp̄us buccellam intinctam iude porrexit constitutum est ab ecclesia ne eucharistia detur intincta .de conse.di.ij. cum omne. nec debet intelligi ꝙ sub buccella panis intincta christus eucharistiam dederit traditori sed per buccellam intinctā atq̄ꝫ porrectā suū deniq̄ꝫ traditorē exp̄ssit ¶ Seq̄tur accipite ⁊ mādu cate. Quis unq̄ꝫ crederet ꝙ panis in carnem ⁊ uinum in sanguinem conuerti potuisset nisi ipse saluator hoc diceret qui panem ⁊ uinum ⁊ omnia ex inuisibilibus creauit. uoluit ergo per nos panē ⁊ uinū sibi offerri ⁊ ab ipso diuinitus cōsecrari. ut fidelis populus credat uerū esse misteriū quod ipse tradidit discipulis suis dicens. accipite ⁊ mādu cate. similiter ⁊ ꝺ calice dixit. ¶ Sane nō est intelligēdū ꝙ sūptū corp⁹ de manu dn̄i sibi discipuli mistrarēt sed qui cōsecrauit idē ⁊ ministrauit ac si diceret. comedite hanc utranq̄ꝫ huius sacri comestionem insinuans Dupliciter enī corpus xp̄i comedit̉ qꝛ dupliciter intelligit̉. s. uerū qꝺ de uirgine traxit ⁊ in cruce pependit. ⁊ misticū quod est ecclesia xp̄i sp̄ū uegetata. De uero corpore domi⁹ ait hoc est corpus meuꝫ quod ꝓ uobis tradetur. De mistico dicit apostol⁹ unus panis ⁊ unuꝫ corpus multi sumus. uerū corpus xp̄i comeditur sacramentaliter. i. sub specie. misticum aūt comeditur spiritualit̉. i. sub specie panis in fide cordis. De comestione sacramentali dicit dominus. accipite ⁊ comedite hoc ē corpus meū quod ꝓ uobis tradetur. hoc facite ī meā cōmemorationē. hoc modo tā boni q̄ꝫ mali xp̄i corpus manducāt sed boni ad salutē mali uero ad iudiciū. nisi enī ⁊ mali xp̄i corpus comederēt nō dixisset aplus ad cor. xj. q̄ manducat indigne iudiciū sibi manducat nō diiudicās corpus dn̄i. Ille autem indigne sumit qui sacrāmentaliter ⁊ non sp̄ūaliter sumit. nam ⁊ iudas cuꝫ aliis traditor eucharistiā accepisse ut iā dictum est. De sp̄ūali cōmestione dn̄s ait. nisi manducaueritis carnē filij hoīs ⁊ biberitis eius sāguinē non habebitis uitā in uobis hoc mō corp⁹ xp̄i comedūt soli boni. vnde qui manducat meā carnem ⁊ bibit me. sāg. in me ma. ⁊ e. ī eo. nā qui manet in caritate in deo manet ⁊ deus in eo. ut q̇d paras dentem ⁊ uentrē crede ⁊ manducasti. ꝺ conse. di. ii. ut quid. q̇ credit in xp̄m comedit ipsū qm̄ incorporat̉ xp̄o ꝑ fideꝫ ī. membrū eius efficit̉ uł unitate corporis eius firmus solidat̉. Alibi enī qꝺ manducat̉ incorꝑat̉ ⁊ q̇ manducat icorporat. hic aūt qꝺ manducat̉ incorporat ⁊ qui mā ducat icorꝑat̉ Utrūq̄ꝫ modū edendi xp̄us insinuat ubi dicit sp̄ūs ē q̇ uiuificat caro non ꝓdest quicq̄ꝫ. qꝛ caro xp̄i nisi sp̄ūaliter comedat̉ nō ad salutē sꝫ ad iudicium manducat̉. ¶ Sed q̇d fit ꝺ corpore xp̄i postq̄ꝫ sūptū fuit ⁊ cōestuꝫ Rn̄deri pōt ꝙ si presentia q̄rit̉ corporalis ī celo queratur ubi xp̄us ē in dextera dei sedens. ꝺ ꝯse. di. ij. tibus

ad tpus tm̄ p̄sētiā adhibuit corporalē ut ad spūalē pn̄tiā3 inuitaret. unde cū sacr̄m tenet̄ gustat̄ ⁊ comeditur xp̄s corp̄aliter adest in uisu ⁊ in sapore ⁊ q̄diu corp̄alis sens⁹ afficit̄ corporalis pn̄tia n̄ aufert̄. postq̄ uero i p̄cipiēdo sensus deficit corp̄alis deinceps nō ē querēda pn̄tia corp̄al̄ s3 spūalis ē retinēda. q2 dispensatōe cōpleta xp̄s de ore transit ad cor. melius ē eni ut p̄cedat i mentē q̄ descēdat in uentrē cibus ē nō carnis s3 aīe uenit ut comedatur nō ut cōsumatur ut gustetur nō ut icorporetur ore comeditur s3 stomacho nō digerit̄ reficit animū s3 nō affluit in secessū. Illud uero qđ dn̄s ait. oē qđ in os intrat in uentrē uadit ⁊ i secessū emittitur. nō de spūali s3 de carnali cibo dictū ē q̄ si forte secessus aut uomit⁹ post solā eucharistie p̄ceptione3 euenerit ex accidētibus hūorib⁹ generatur. cū interdū humores absq3 cuiuslibet cibi materia uł effluāt i secessū uel emittātur ad uomitū ita q̄ q̄tū ad nos fuat per oīa corruptibilis cibi similitudinē. s3 q̄tū ad se nō amittit inuiolabilis corpus ueritate3 sp̄es q̄nq3 corroditur ⁊ maculatur s3 ueritas nūq3 corrūpitur aut inq̄natur si q̄n tale quid uideris noli timere sibi s3 esto sollicitus tibi ne tu forte ledaris si male credideris. ℭ Seq̄t̄ hoc ē corpus meū. cū ad p̄latione istorū uerbo2 hoc ē corpus meū. pa̅is mutetur i corp⁹. ⁊ ad p̄latione illo2 u̇borū. hic ē sāguis meus. uinū uertet̄ in sāguinē. de cōse. di. ij. panis ē. ⁊ p̄us p̄ferātur ista uerba q̄ illa. uidet̄ q̄ panis prius mutetur in corpus q̄ uinū in sāguinē. ⁊ ita uidetur p̄ cōsequēs q̄ corpus sine sāguine ē uel sāguis ē sine corpore. p̄pterea dicitur a q̄busdā q̄ cū totū ē dictū totū ē factū nolentes uel nō ualentes ipsi⁹ cōuersionis determinare momētū. Alii uero dicūt q̄ licet ad prolatōnē precedentiū uerborū panis antea mutetur in corpus ⁊ ad p̄latione sequētium uinū postea mutetur in sāguinē nūq3 tm̄ corpus ē sine sāguine uł sāguis sine corpore. de cōse. di. ii. cōperimus. sicut neutrū ē sine aīa s3 sub forma panis sāguis existit in corpore p̄ mutationē panis in corpus ⁊ ecōuerso nō q̄ panis. i. corpus in sāguine3 uel uinū mutetur in corpus s3 neut2 pōt existere sine reliquo. de hoc ia3 dicetur. ℭ Sed q̄ritur q̇d demōstrauit xp̄s q̄n dixit hoc ē corpus meu3 p̄ hoc pronomē hoc. nō eni uidetur q̄ panem q2 panis non erat corpus xp̄i nec etiā corpus q2 nōdū illa uerba protulerat ad quorū prolationē panē mutauit in corpus. sup̄ hoc dicūt quidā q̄ per hoc pronomen nil demonstratur s3 illud materialit̄ ponitur. s3 s̄m hoc quō p̄ dictione3 nihil significantē fit trāssubstantiatio. Preterea dn̄s utebatur illa uoce significatiue ⁊ nos utimur materialiter ergo nō facimus qđ ipse fecit. ℭ Alii dicunt q̄ ea uis data ē ipsis uerbis q̄ ad ipsorū prolatione fit transsubstantiatio. Itē iō sacerdos ea nō profert significatiue. q2 nō posset sic ea p̄ferre. mentiret̄ eni si diceret hoc ē corpus meū. Uerū a premisse q̄stōis laq̄o facile se absoluit q̇ dicit q̄ xp̄s tūc confecit q̄n benedixit. d̄ quo dictū ē sub u̇bo benedixit. Ma3 si opponat̄ de sacerdote q̇ tūc ↄsecrat cū illa u̇ba pronūciat. R̄ndet̄ q̄ sacerdos nihil demonstrat cū illis uerbis nō utatur enūcatie s3 recitatie quemadmodū ⁊ tu3 ait. ego sū uitis uera ego sum lux mūdi ⁊ innumera talia. ℭ Rurs⁹ q̄ritur q̇d demōstrauit cū dixit māducate ex hoc oēs lic3 i nullo q̄tuor euangelistarū hoc legat̄ de corpore sed tm̄ d̄ sanguine inuenitur dictum bibite ex hoc omnes. Cū eni iā panem fregisset si demōstrauit aliquid fragmētorū illud nō debebāt

oẽs comedeř. ſꝫ ſingulis debebat ſin
gula diſtribuere. de cõſe. di. ij. ſingu
li. ⁊ c. ſe. ſi demõſtrat corp⁹ nõ pote
rãt ex illo ſꝫ illõ comedere. q꜡ corp⁹
xp̃i nõ manducař p ptes ſꝫ i integrũ
⸿ Sane frequenter in ſacra ſcriptu
ra uideř agi de uno ſꝫ agiř de diuer
ſis. ut ẽ illud bñdixit fregit ⁊ dedit
Benedixit panẽ. fregit formã. ⁊ dedit
corp⁹. eodẽ mõ cum dixit mãducate
ex hoc oẽs ꝓnomen oñdit integrum
corp⁹ ⁊ prepoſitio inuit formã diui
ſaꝫ. ut iſte ſit ſenſus. comedite corp⁹
integrũ ſub forma diua. naꝫ ſola for
ma per ptes diuidiř ⁊ totũ corpus i
tegrũ manducař. Simili mõ põt in
telligi qđ ſubiũxit. hoc ẽ corp⁹ meũ
i. illud quod prebeo ſub hac forma
⸿ Queriř etiã ſi additõ uel ſubtra
ctõ uel trãſpoſitio uel interpoſitõ uł
mutatõ fiat i illa forma uerboꝝ quã
xp̃a expreſſit ut ꝓ effectũ cõſecratõis
impediat ut ſi dicař addendo hoc ẽ
corpus meũ qđ aſſũpſi de uirgie uel
ſubtrahendo hoc ẽ corpus nõ dicen
do meũ. aut trãſponẽdo dicẽdo cor
pus meũ hoc ẽ. uel interponendo ut
hoc ẽ utiqꝫ corpus meũ. ſiue mutan
do hoc ẽ corpus ihesu. Sane grauiř
peccat q̇ qđlibet horuꝫ qũolibet at
tẽptauerit. preſerti ſi formã intendit
mutare uel hereſiꝫ introducere. ꝺ cõ
ſe. di. iiij. retulerũt. q꜡ forma uerboꝝ
quam xp̃us expreſſit p omnia dꝫ illi
bata ſeruari q̃uis ſm philoſophum
noĩa ⁊ ṽba trãſpoſita ideꝫ ſignificãt
eẍ de ꝟptis. cãmqꝫ. neqꝫ utile p inu
tile uiciet ⁊ nõ uerbũ ex ṽbo. ſꝫ ſen
ſuꝫ ex ſenſu transferendũ ẽ. eẍ de uer
bo. ſig. preterea. Quid ſi inter plati
onẽ forme panis ⁊ uini iterponatur
ſpaciũ. ⁊ quidẽ nihilomin⁹ ſit trans
ſubſtantiatio. de hoc tñ dubiũ nõ ẽ
ſm illos q̇ duas aſſerunt eſſe formaſ
ut iã diceř. ꝺ hoc nõ. de cõſe. di. iiij.
ſi nõ ſanctificatur. ⸿ Sꝫ cũ ad plati
onẽ iſtoꝝ uerboꝝ hoc ẽ corp⁹ meuꝫ

panis mutetur in carnẽ. de cõſe. di.
ij. panis ẽ. ⁊ ad prolationẽ illoꝝ hic
eſt ſãguis meus uinũ mutetur in ſãg
uinẽ. uidetur q꜡ panis ſine uino uel
uinũ ſine pane ualeat ꝯſecrari ut pre
miſſũ ẽ. ⁊ ita ſi poſt prolatõnẽ iſtoꝝ
⁊ ante ꝓlationẽ illorũ impedimẽtuꝫ
accidat ſacerdoti quo minus ꝓcede
re ualeat. uidetur q꜡ panis mutatus
ſit i carnẽ uino in ſãguiẽꝫ nõ mutato
Nũquid ergo hoc caſuali⁹ ſacerdos
totũ repetet a principio. ⁊ ſic ſuper
panẽ iterabitur ꝯſecratõ. an uero ab
eodẽ loco tñ incipiet i quo ſacerdoſ
ille dimiſit ⁊ ſic diuidetur miſteriuꝫ
unitatis. eẍ de elec. qđ ſicut. Super
hoc itaqꝫ legitur i cõcilio tholetano
vij. q. i. nihil. cenſuimus cõuenire ut
cũ a ſacerdotibus miſſarũ tpe ſacra
miſteria cõſecrant. ſi egritudis acci
dat cuiuſlibet interuent⁹ quo ceptũ
neq̃at cõſecratiois explere miſteriuꝫ
ſit liberũ ep̃o uel preſbr̃o alteri cõſe
cratõꝫ exeq̇ cepti officij ut precedẽti
b⁹ ſupple q̇ deferũt libent. alij ꝓ cõ
plemẽto ſuccedãt. de hoc etiã diceř
in. vii. pticula ſup ṽbo noui ⁊ eterni
ad fi. Uex cũ inter theologos de tpe
ꝯſecratiois ſit diuerſa ſnĩa quibuſdaꝫ
dicentibus q꜡ cũ totũ ẽ dictũ totũ ẽ
factũ. aliis aſſerentibus q꜡ panis ãte
mutatur in corpus et poſtea uinum
mutatur i ſãguinẽ ut dictuꝫ eſt. ideo
pleriqꝫ tutius incedentes affirmãt q꜡
alius ſacerdos repetere dꝫ cõſecratõ
nẽ atqꝫ pſiceř qm̃ nõ dicitur iteratũ
qđ neſcitur eſſe factũ. eẍ ꝺ ſacra. nõ
ite. c. i. tñ ne ulla fiat iteratio uł diui
ſio ſacri ne aliquis ſcrupulus erroriſ
uel dubitatõis remaneat. cõſulti⁹ in
dicatur ut ille talis oblata ſtudioſiſ
ſime ꝓ ifirmis recõdatur ⁊ ſup alias
ſpẽb⁹ ⁊ pais ⁊ uini tot⁹ canõ rpetat
⁊ p̃miſſa hoſtia ꝯſec̃ta in fine miſſe a
miſtro uel alio ſumař. ⸿ Sꝫ ſi miniſ
inueniri nõ poſſit uł aliquo caſu iter
cedẽte ꝺſuerit. q̃riř utrũ nece ſſitate

cogente uel casu intercedente sola pa
nis materia possit i eucharistiá ꝯsec
ri. sicut ⁊ sub sola panis specie dꝫ eu
charistia reseruari. Sūt sane q̇ dicūt
ꝙ cū uerbū ⁊ elementum cōficiāt sa
cramētū nec forma uerborū. nec ma
teria rerū quas xp̄s expressit mutari
sine dimidiari pōt. qꝛ sicut uinū sine
pane sic panis, sine uino mīme ꝯsec
tur. unde sine aqua ꝓ uino mittat' i
calicē siue ordeū ꝓ frumēto formet'
in panē sicut neutrū per se sic neutꝝ
cū alio transsubstātiat' in carnē aut
mutat' in sāguinē. nā si panis sine ui
no uł uinum sine pane mutari possꝫ
in carnē aut sāguinem. In his itaqꝫ
regionibus in quibus alterutrū inue
niri nō pōt licite possꝫ alterū sine al
tero cōsecrari. min' eni ignorātia q̄ꝫ
necessitas uel negligentia q̄ꝫ difficul
tas excusat. Alij uero dicūt ꝙ cum
xp̄us prius cōuerterit panē in carnē
⁊ postea mutauerit uinū in sāguineꝫ
sicut euāgelice lectōnis textus ōndit
⁊ sine uino panē ⁊ sine pane uinū cō
secrari contingit. grauiter tn̄ offēdit
qui negligenter uel ignoranter alter
utrā speciē pretermittit. grauius qui
scienter aut sponte maxime si formā
intendit mutare uel heresiꝫ introdu
cere. Quid ergo faciendū ē sacerdo
ti si uinū post consecrationē cōperat
ꝑtermissū. Rn̄deo si hoc studiose cā
introducendi heresim factū ē non ē
sacramentum corporis. Si uero per
obliuionē uel negligentiā nihilomi'
facta ē cōsecrato corporis ut ꝑmissū
ē. de cōse. di. iij. retulerūt. Tūc enim
ut dicūt aliq̇ uinuꝫ apponere dꝫ ⁊ su
per illud solū uerba ad cōsecranduꝫ
sāguinē repetere. s. ab illo loco simili
mō. ⁊c̄. usqꝫ in finē. obmissis tn̄ cruci
bus duab' q̄ fiūt sigillati sup paneꝫ
Alij dicunt ꝙ uino apposito i calice
panē ꝯsecratū dꝫ imitter' sic ꝙ absqꝫ
aliq̄ repetitione sumere sacrificiuꝫ si
cut fit de die parasceue. sꝫ uidet' ꝙ n̄

dꝫ uinū apponi ne scādalū generetur
Sꝫ qd̄ ꝑmi dicūt uerius ē. nā utilius
scādalū nasci ꝑmittit' q̄ꝫ ūitas reliq̄
tur. ex. de reg. iu. q̇ scādalizauerit. Si
eni hec ueritas ꝑtermittat'. s. ꝙ uinū
nō apponat'. nō pōt uere dici hoc sa
c̄mentū cōmixtio corpis ⁊ sāguinis
nec corp' xp̄i sine sāguine sumi dꝫ. ū
ꝯse. di. ij. cōpimus. uel hostia seruet'
⁊ sup alijs spēbus canon repetat' ut
ꝑmissū ē. Uerūtn̄ si sacerdos aq̄ gu
stata ieiuniū soluerit illa die n̄ iteret
sacrum. si aūt ante ūba trāssubstātia
tiōis. s. hic ē calix ⁊c̄. aduerterit uinū
fore ꝑtermissū uł etiā utrūqꝫ. s. uinuꝫ
⁊ aquā tūc illa apponat i calice ⁊ i cō
sectōne ꝓcedat reincipiēs ab illo lo
co. hāc igit' oblatōnē ⁊c̄ Si ūo uinū
sine aq̄ apponat' nō iō min' ē sacrum
ut dicet' in sequēti ꝑticula sup ūbo
noui ⁊ eterni testamēti. Quid si ali
q̄d de sāguine stillauerit ū hoc dice
tur etiā sup uerbo q̇ ꝓ multis. Uerꝫ
cū interdū uni pontifici multi sacer
dotes cōcelebrēt ꝓut dicet' i vi. pte
sub q̇nta feria cene dn̄i. ubi agit' de
oleo infirmoꝝ. si forte nō simul oēs
cōsecratoria uerba ꝓnūciēt. Querit'
an ille solus conficiat q̇ ꝑmus illa ꝓ
nunciat. ⁊ an ceteri iterāt sacrum. si
eni hoc cōcedat' poterit cōtinger' ꝙ
ille nō cōficit q̇ principalit' celebrat
⁊ ille conficit qui secūdario celebra
bit. ⁊ sic pia celebrātis itentō ūfrau
dat'. Sane dici pōt qꝛ siue ꝑus siue
posterius ꝓferāt sacerdotes referri
dꝫ coꝝ intentio ad instās ꝓlationis
epi cui pricipalit' ꝯcelebrāt ⁊ tunc
oēs simł ꝯsecrāt ⁊ ꝯcelebrāt ꝯficiūt
q̄ꝫ q̄ꝫ nōnulli cōsentiāt ꝙ q̇ prim' ꝓ
nunciat ille cōsecrat ne alioꝝ defrau
dat' intentio qꝛ factū est qd̄ intende
rāt. cōsueuerūt aūt ꝑsbr̄i cardinales
romanoꝝ circumstare pōtificē ⁊ cuꝫ
eo pariter celebrar' ⁊ cōsumato sacri
ficio ū manu eius cōmunionē accipe
re. significantes apostolos qui cum

dn̄o pariter diſcūbētes ſacraꝫ de ma
nu eius eucharıſtiā acceperūt ⁊ in eo
ꝙ cōcelebrāt oñdūt ap̄ſo͛a tūc a do
mino ritū hui⁹ ſacrificij didiciſſe. Sa
ne dictis uerbis illis hoc ē corp⁹ me
um. ſacerdos eleuat corp⁹ xp̄i. p̄mo
ut cūcti aſtātes illđ uideāt ⁊ petant
ꝙ ꝓficit ad ſalutē. iux̄ illud ego ſi ex
altatus fuero a terra ⁊c̄. Scđo ad no
tandū ꝙ nō ē aliud dignū ſacrificiū
ꝑmo ē ſup oēs hoſtias. Tercio exalta
tio euchariſtie ī manu ſacerdotis ſig
nat xp̄m uerū panem ꝑ ꝓphetas in
ſcripturis exaltatū. q. ñ. ſ. ei⁹ īcarna
tionē ꝓphetizabāt. unde Iſaias. Ec
ce ūgo ɔcipiet. ⁊ hūc cibū fore ceter
excellentiorē. ſimilit̄ ⁊ đ potu. Quar
to ſignificat reſurrectōnē. Quito ho
ſtia eleuat̄ ut ꝓplus nō ꝑueniens ɔſe
crationē ſ; ex hoc cognoſcens illā fa
ctam eſſe ⁊ xp̄m ſup altare ueniſſe re
uerēter ad terraꝫ ꝓſternat̄. iux̄ illud
ad philipē. In noīe ihesu oē genu fle
ctatur ⁊c̄. ⁊ illud corde ⁊ ore adorent
iux̄ illud apl̄i ad ro. Corde creditur
ad iuſticiā. ore aūt confeſſio fit ad ſa
lutē. Alia rō ponet̄ ꝓpe finē. xj. ꝑti
cule canonis. Licet igit̄ fides ſuffici
at ad ſalutē. iux̄ illđ Aug. de ɔſe. di.
ij. ut quid̄. crede ⁊ māducaſti. nō tn̄
ſupflua ē eleuatio. tuꝫ ꝓpt̄ cās p̄miſ
ſas. tū q: ibi tēp⁹ ⁊ locus egēdi opuſ
ſe offerūt. fides ſine opibus ſm̄ Iac.
mortua ē. propt̄ eaſdē quoq; cās ca
licis eleuatio licꝫ ſāguis uideri ñ poſ
ſit ſupflua nō ē. Utꝝ aūt calix coop
tus debeat eleuari dicet̄ in ſequenti
particula ſuper uerbo q̄ pro uobis
⁊ tam corpus q̄ calix cū utraq; manū
eleuātur ꝓpter maiorē reuerentiā et
ſecuritatē. exinde ſtringit pollices et
indices ꝓut dicet̄ ſuper uerbo unde
⁊ memores. ¶ In eleuatōe aūt utri
uſq; ſquilla pulſatur. nā in ueteri te
ſta. leuite tempe ſacrificij tubas clā
gebant argenteas ut earuꝫ ſonitu po
pulus p̄monitus foret ad adorandū
dn̄m p̄paratus. ⁊ ꝓpter cām eandeꝫ
ſquilla pulſatur dū corpus xp̄i ad ī
firmū portatur. mula etiā capellam
dn̄i pape baiulans ſquillā fert ob re
uerētiā reliquiarū q̄s portat. ¶ Tūc
etiam cerei accendūtur. propter cāꝫ
in. ij. parte ſub ti. đ acolito aſſcriptā

¶ De ſeptis particula canonis. Rica.

SImili mo do. ⁊c̄. ſeptia pa
licꝫ ſub utraq; ſpecie ſuma
tur utrūq;. ſ. corpus ⁊ ſāg
uis. utraq; tn̄ ſpecies ɔſecrat̄ et neu
tra ſupfluit. de cōſe. di. ij. cōꝑim⁹. ue
oñdatur ꝙ xp̄us humanā naturaꝫ aſ
ſūpſit. ſ. corpus ⁊ animā ut totū r̄di
meret. panis enī r̄formatur ad carnē
⁊ uinū ad animā. quia uinū ſāguinē
operatur in quo ſedes ē anime. xxy.
q. ij. moyſes. unde legitur in leuitic.
anima carnis in ſāguine eſt. Moyſes
quoq; teſtatur ꝙ caro ꝑ corpor̄ ſāg
uis autē offertur ꝓ anima. quocirca
panis ⁊ uinum in ſacrificio offerunt̄
ꝙ ualet ad tuitionem corporis ⁊ aīe
ne ſi ſub ſpecie panis ſāguis ſumat̄
cum corpore ⁊ ſic ſub altera tm̄ ſpe
cie ſumatur ad alterius tm̄ putetur
ꝑtinere ſalutē. ⁊ q̄uia ſub ſpecie pa
nis ſanguis ſumat̄ cū corpore. ⁊ ſub
ſpecie uini ſumatur corpus cum ſāg
uine. tamen ſm̄ Inno. iij. nec ſāguis
ſub ſpecie panis nec corpus ſub ſpe
cie uini bibitur aut comedit̄. quia ſi
cut nec ſāguis comeditur nec corpuſ
bibitur ita neutrum ſub ſpecie paīs
bibitur aut ſub ſpecie uini comedit̄
et ſi cōceſſibile uideatur ꝙ corp⁹ bi
bendo ⁊ ſāguis comedēdo ſumatur
Eſt ergo ſm̄ eū modus ſumendi car
nē ⁊ ſāguinē quo neutꝝ māducatur
aut bibitur. ⁊ ideo recte ſtatuitur in
canone đ cōſe. di. ij. comperimus. ꝙ
corp⁹ xp̄i ſacerdos ſine eius ſāguine
nō ſumat. unde ī quibuſdā locis p⁹
ſūptōnē corpis ⁊ ſāguinis xp̄i aliqđ

de ipso sanguine reseruat' in calice
ꝛ supinfundit' uinū puruȝ ut alii cōi
cantes inde sumāt .nō enim esset de
cēs tm̄ sāguinē conficere. nec calix ca
pax inueniret'. ¶ Utrū aūt ꝑ contra
ctum sāguinis uinū appositū efficiat'
sacr̄m dicet' super uerbo hic ē calix.
¶ Seq̄t' postea q̄ȝ cenatū ē ꝛc̄. xiiii.
luna ꝑmi mensis ad uesperā xp̄s ſm
legem tipicū pasca cū ap̄l'is celebra
uit de quo cū dixisset desiderio desi
deraui hoc pasca māducare uobiscū
añq̄ȝ paciar cur hoc diceret stati ostē
dit ut .s. ueteri pasce finē imponens
noui pasce subitueret sacr̄um acci
piēs eni panē benedixit ac fregit de
ditq̄ȝ discipulis suis dicens. accipite
ꝛ cōmedite hoc ē corpus meū qd̄ ꝓ
uobis tradet'. simili' ꝛ calicē postq̄ȝ
cenauit dicēs bibite ex hoc oēs hic ē
sāguis noui testamēti q̄ ꝓ. v. ꝛ ꝓ me
e. in. r. p. hoc facite in meā ɔmemo
rationeȝ. Hac igit' instōe formati ce
lebram' iugiter ꝑ misteriū qd̄ semel
offerebatur in ꝑciū. nā ubi ūitas ue
nit figura cessauit. ¶ Xp̄us' eni post
cenā corpus ꝛ sanguinē suum dedit
ap̄l'is ut hoc sacr̄um uelut ultimū te
statoris mādatū artius memorie cō
mendaret'. ꝺ conse. di. ij. liquido. un
de nouissimū condens heredibus te
stamentuȝ dixit. uos estis q̄ ꝑmansi
stis mecū in temptationibus meis ꝛ
ego dispono uobis regnū sicut pat'
me' mihi disposuit ut edatis ꝛ biba
tis sup mensā meā in regno meo. ꝛ li
cet ap̄l'i eucharistiā nō ieiuni accepe
rūt nō ideo calūniandū ē q̄ȝ prāsi de
beāt hoc sacr̄m recipe sicut faciebāt
illi quos ap̄l'us arguit dicēs. Cōuei
entibus uobis i unū iā nō ē domini
cam cenā māducare. unusq̄sq̄ȝ eni ꝑ
sumit cenā suā ad māducandū ꝛ ali'
quidē esurit alius ebrius ē. Item ex
hoc uerbo postq̄ȝ cenatū ē. uidet' q̄ȝ
sacerdos cōicare dȝ priusq̄ȝ trāsit ad
calicis ɔsecrationē. ſȝ de hoc dicetur

sub ti. ꝺ cōicatiōe sacerdotis. Se
quit' accipiēs ꝛ hūc ꝑclarū calicē ꝛc̄
ponit' cōtinēs ꝓ ɔtento. nā ꝛ un' et
idē ꝛ tūc ꝛ nūc ꝛ hic ꝛ alibi sacrifica
tur ab omnibus totus ē in celo tot'
ē i altari simul ꝛ sedet ad dextrā pa
tris ꝛ manet sub specie sacr̄i. sicut ta
ctum ē in. vj. ꝑticula. sup ūbo eleua
tis oculis. Qd̄ aūt uinū in calice cō
secrauerit. pȝ ex eo qd̄ ipse subiūxit
non bibā āmodo ex hoc genimie ui
tis ꝛc̄. Et fiunt iste cōsecrationes cū
signo crucis ut dictū ē in. vj. ꝑticula
sup uerbo benedixit. qȝ uirtute cru
cis ꝛ uerboꝝ fit trāssubstanciatō na
turarū. Hec aūt sūt uerba. hic ē calix
mei sanguinis. i. cōtinens sanguineȝ
meum uel sanguis significās passiōȝ
Et nota q̄ȝ passio dicit' calix uel a ca
lida potione. uel quia mensurate su
mitur. fidelis enim deus qui nō sinit
nos affligi plusq̄ȝ portare possumus
De calice dictum ē in parte. i. sub ti.
de picturis. Hic aūt parū eleuato ca
lice sacerdos illum deponens nō de
serit euȝ ad notandū q̄ȝ quilibȝ ap̄l'o
rum sic calicē accepit q̄ȝ unicuiq̄ȝ do
minus ministrauit. ¶ Sequit' noui
ꝛ eterni testamenti ꝛc̄. subaudi cōfir
matio noui dicit. qȝ nos innouat ꝑ
fidē xp̄i. eterni dicit q̄a lex noua non
ē trāsitoria sicut antiq̄. extra ꝺ cele.
mis. cū marthe. uetus eni testamētuȝ
qd̄ hircorū ꝛ uitulorū fuit sanguine
dedicatū ꝓmittebat homini tp̄alia
ꝛ trāsitoria. Nouū ūo qd̄ xp̄i sāgui
ne fuit cōsecratū promittit eterna. ꝛ
iō testamētū. s. illud fuit uetus ꝛ trā
sitoriū. hoc autem nouū ē ꝛ eternuȝ.
De nouo habet' Luce. xxij. dispono
uobis regnū. ꝛc̄. ut. s̄. uel inde ꝓbat'
eternū. i. perpetuuȝ. unde asserit' no
uū. i. ultimū. Nouissimū enīȝ hōis te
stamentū imobile ꝑseuerat. qȝ testa
toris morte firmat'. iuxta illō ap̄l'i te
stamentū i mortuis cōfirmatū ē. alio
quin nō ualet dum uiuit q̄ testat' ē.

Porro testamentū non solū dicitur scriptura sed ⁊ promissio ut dicit̄ in prohemio .vi. partis. ⁊ sm̄ hunc modū dicitur. hic ē sanguis noui ⁊ eterni testamenti .i. confirmatio noue et eterne promissionis sicut dn̄s ipse ꝓmittit. Qui manducat corpus meū ⁊ bibit meū sanguinē habet uitam eternā unde nec primum testamētū ut inquit apostolus sine sāguine dedicatū est. Lecto enī uniuerso legis mandato moyses accipiens sāguinē hircoꝝ aut uitulorū ipsū librū ⁊ omnē populū aspsit dicēs. hic ē sāguis testamenti qd̄ mādauit ad uos deus ecce ꝙ proprie moyses uerba ꝓdicit quibus xp̄s usus est in cena. ¶ Queritur utrum aqua cū uino cōuertat̄ in sanguinē. de quo etiā iam .ſ. dicetur si enim cōuertit̄ ergo aqua ē sacmentū sanguinis ymo uidet̄ ꝙ populi Nā aque multe populi multi. et ob hoc aq̄ miscet̄ uino ut xp̄o populus adunet. nā ⁊ de latere xp̄i sanguis exiuit ⁊ aq̄. ꝓut tactū ē sub ti. de oblatione. Si uero nō cōuertitur. queritur ubi post ꝯsecratiōē existat ⁊ qūo separat̄ a uino cui fuerat in unū ꝯmixta. Si aūt post cōsecratōnē aqua pura permanserit sm̄ hoc non bibit solū sanguinē sacerdos in hoc sacro. ⁊ si post unam sumptionē iterū eodē die cōtcare nō dz. ac si priusꝙ aquā bibisset. nā idcirco sacerdos postꝙ perfudit eodē die iteꝝ nō sacrificat q2 uinū purificationis sumit. an forte dicet̄ ꝙ sicut uinū mutat̄ in sacramentū redēptionis sic ⁊ aqua trāsit in sacramentū ablutionis q̄ ō latere xp̄i pariter effluxerunt q̄s hoc audeat diffinire. Nā ⁊ illud inquirit̄ utrum xp̄us resurgēs ex mortuis sāguinē illū resūpsit quē in cruce effudit. Si enī capillus ō capite nr̄o nō peribit q̄ fuit de ueritate nature. ⁊ tñ ille in plerisq3 ecclesiis dicitur conseruari. Quid etiā de circūcisione ꝓpucii ul̄ de ꝓcisione umbilici dicet̄ an in xp̄i resurrexione redijt ad ueritatē humane nature ⁊ ad locū glorificatū. sed melius ē totū deo ꝯmittere ꝙ aliq̄d temere diffinire. credit̄ tñ prepuciū in latera basilica cōseruari. licet a q̄busdā dicat̄ ꝙ illō fuit in ibrl̄m delatū ab angelo Karolo magno q̄ trāstulit illō ⁊ posuit aquisgrani honorifice in ecclesia beate marie. sz post a Karolo caluo positū ē i ecclesia .s. saluatoris apud Karoluz. sed si hoc uerū ē mirandū ē. Cū enī caro illa ō ueritate humane nature fuerit. creditur ꝙ xp̄o resurgente ad locū suum glorificatū redijt. Aliq̄ tñ dixerūt ꝙ hoc uerū esse posset iuxta opinionē eoꝝ qui dicūt id solū esse de ueritate nature humane ⁊ resurgere quod ab adam traductū ē. Illud aūt omnino nephas ē opinari ꝙ quidā dicere ꝓsūpserunt uidelicet aquā in fleuma cōuerti. nā ⁊ de latere xp̄i non aquā sed aq̄ticū humorē .i. fleuma mentiūtur exiisse. ex̄ de cele. mis. in quadam ¶ Duo nāq3 ꝓcipue ecclesie sacramēta de xp̄i latere fluxerūt uidelicz sacmētū redemptionis in sāguine. ⁊ sacmentū regenerationis in aq̄. nō eniz baptizamur in fleumate sed in aqua iuxta illud euāgelii. nisi q̄s renatus fuerit ex aqua ⁊ spū scō nō introibit in regnū celoꝝ. Quibusdā tñ ñ uidetur absurdū ꝙ aqua cū uino trāseat in sāguinē. ea uidelicz rōe ꝙ aqua ꝑ admixtionē trāsit in uinū ⁊ uinū ꝑ ꝯsecrationē transit in sāguinē. ut in c. cū marthe. ⁊ nō. de cōse. di. ii. c. i. ⁊ c. nō oportet. Aqua nāq3 transit i uinū cū multo uini modicū infūdit̄ aque. alioq̄n tota uini substātia ꝓpter guttā aque mutaret̄ ut quoddā fiat ex illis confusū qd̄ nec sit aq̄ nec uinū. ⁊ tota fōtis uel fluminis aqua ꝓpter modicā uini stillam in cōfusionis speciem mutaret̄ nec panis ille posset in eucaristiā cōsecrari q̄ fact⁹

est de frumento cui forte cōmixtum
fuerit uinū granum ordei uel auene
Sic ergo si plus apponat̄ aque q̄ʒ ui
ni erit irritū sacrm̄. oportet quidem
ut tm̄ ibi uini ponatur ꝙ eq̄ cōmix
tum saporē uini retineat. ex̄ de cele.
mis. c. penul. de hoc dicet̄ in. vj. pte
sub quinta feria cene domini ad fi.
¶ Si aūt post calicis cōsecrationeʒ
aliud uinū mittatur in calicem illud
qd̓ non transit in sāguinem nec sang
uini cōmiscetur sed accidentibꝰ prio
ris uini cōmixtū corpori qd̓ sub eis
latet undiqʒ circūfūdit̄ nō madidās
circumfusū. ex̄ ꝯ cele. mis. cū marthe
Ipsa tm̄ accidentia uinū appositū ui
dentur afficere ꝙ inde conficit̄ qꝛ si
aqua pura fuerit apposita uini sapo
rem assumit. Quidaʒ aūt uoluerunt
astruere ꝙ sicut aqua pura ꝑ aquaʒ
benedicte ꝯctū efficit̄ benedicta. sic
⁊ uinū per sacri contactuʒ efficit̄ cō
secratū ⁊ transit in sāguinem quorū
assertioni minime ratio suffragatur
ex̄ de consec̄. eccle uel alta. qd̓ in du
bijs. de quo etiā dicetur sub quinta
feria cene dn̄i. Sed nūquid irrituʒ ē
qd̓ geritur si forte aq̄ ꝓtermittatur
⁊ uidetur ꝙ si ex bijs q̄ sub ti. ꝯ ob
latione tacta sūt. cautū quoqʒ ē in ca
none Cipriani de cōse. di. ii. sicut in
sanctificando ꝙ nō pōt calix dn̄i eē
aqua sola neqʒ uinū solū nisi utrūqʒ
misceat̄. Et sicut calix dn̄i nō est aq̄
sola neqʒ uinū solum. sic nec corpus
dn̄i pōt esse farina sola. nisi utrūqʒ fu
erit adunatuʒ ⁊ panis unius cōpage
solidatū. ⁊ hoc quidā cōstanter affir
mant asserentes ꝙ sicut aqua sine ui
no consecrari non pōt. sic nec uinuʒ
sine aqua transsubstantiari uidelicʒ
qꝛ de latere xp̄i simul̄ utrūqʒ manauit
Alij uero cōcedūt ꝙ si quisqʒ nō itē
dens heresim introducere oblinione
uel ignorantia ꝓtermiserit aquā non
sit irritū sacrm̄. illā tm̄ per oblinionē
pretermittens uenialiter peccat. per

negligentiā mortaliter ⁊ grauiter est
puniendus. ⁊ semꝑ pōt apponi ante
transsubstantiationē ⁊ qd̓ predicit̄
uinū solum nō posse offerri itelligūt
nisi fiat simpliciter uel ignorant̄. uel
nō pōt. i. non dʒ. nam dicit̄ grecoruʒ
ecclesia nō apponere aquam in sacro
ait eni Ciprianus de cōse. di. ij. scrip
tura. si quis de antecessoribus uel ig
noranter uel simplicit̄ nō obseruaue
rit qd̓ nos dn̄s facere exemplo ⁊ ma
gisterio docuit pōt simplicitati eius
de indulgētia dn̄i uenia concedi. no
bis ꝟo nō pōt ignosci qui nūc a dn̄o
instructi sumus ut calicē dominicuʒ
uino mixto. i. uino cū aqua in calice
mixtū ſm ꝙ dn̄s obtulit offeramus
Ex quibꝰ uerbis apte colligit̄ ꝙ ui
nū aque mixtū xp̄us in cena discipu
lis tradidit. si uero uinū pretermitta
tur ꝯ hoc dictū est i. vj. particula su
per uerbo hoc ē corpus. ¶ Porro li
cet diligenti studio uinū optimū ꝓ
sacrificio sit querendū. uiciū tm̄ uini
nō maculat mūdiciā sacri. quocirca
siue nouū uinum qd̓ mustū appellat̄
siue etiā acidum qd̓ appellat̄ acetuʒ
offeratur sacrm̄ cōficitur ⁊ diuinitꝰ
consecratur. Uitanduʒ est tm̄ ne tale
uinum mixtum uel coctuʒ uel rosatū
uel speciatum in calice ponat̄. Sunt
tm̄ qui dicunt acetuʒ non esse uinum
cū propriaʒ mutauerit naturā. uinū
est calidum illud frigiduʒ. ⁊ ideo ex
eo confici nō posse. sicut nec ex agre
sta quod cōcedi pōt in aceto ex alio
q̄ʒ ex uino facto. naʒ si ex uino factuʒ
fuerit secus cū eadeʒ proprie sit usia
i. substantia. ff. de ꝯben. emp. in uen
ditionibus. de cōse. di. ii. ego. C. de
sum. tri. inter claras. § omnes uero.
Iulius quoqʒ papa. de cōse. di. ii. cuʒ
omne. ⁊. c. ꝓcedenti. dixit ꝙ cū lacte
cōfici nō pōt. botrus aūt uue i neces
sitate ꝯprimi ⁊ inde confici pōt. sed
de ipso botro nō cōpresso nō pōt cō
municari. nō pōt etiam cōfici cū aq̄

cum qua pannus in musto intinctus lauat᷑. Illud aũt notandum est ꝙ si uinum in calice congelatum fuerit debet tamdiu exolare sacerdos donec glacies soluatur qđ si sic solui nequerit adhibeat ignẽ. Si autẽ musca uel aranea uel aliquid tale ceciderit in sanguinem proici debet uinum illud in piscinam ꝛ aliud uinũ ꝛ aqua apponi. Si uero post transsubstãtiationem ibi ceciderit uel sãguinem tetigerit sanguis sumatur ꝛ illud prius ĩ aliquo calice sepe uino perfundat᷑ ꝛ q̃to diligentius ꝛ cauti⁹ fieri põt abluatur ꝛ demum super piscinam cremetur. quia uix posset absq̧ horrore ꝛ uomitu sumi. ablutionẽ uero ipsam sacerdos post consecrationez uel minister sumat. sꝫ ꝛ si quis statiz xp̄i corpore sumpto nauseam patit᷑ uomitus similiter super piscinam cõburatur ꝛ puluis in piscinaꝫ mittat᷑. Si tamen aliqua hostie particula uideatur ibi. uel si corpus xp̄i infirmo datum reiicitur illud reuerenter suscipiatur ꝛ contritum cum uino in calice sumatur si integrum nequeat recipi ꝛ si horror sit illud sumere ꝑ reliquijs custodiatur. non est igitur dãda eucharistia egroto uomenti sꝫ eredat ꝛ mãducauit. de conse. di. ij. ut quid. Sed ꝛ si quis adeo egrotus ẽ ut masticare nõ possit tũc tm̃ sumat aqua a xp̄i corpore tactam minimaꝫ tamen particulam sumens totum sumit ut premissum ẽ. Nõ est etiã danda ebrio insano heretico epilentico ꝛ similibus. nisi infirmitate cessante xxvj. q. ult. is qui. leproso tamẽ dari potest ꝛ muto ꝛ egroto compoti sue mentis post confessionem ꝛ ablutõnem a peccatis. ¶ Qualis aũt penitentis imponẽda sit ei propter ebrietatem uel uoracitatem uel per infirmitatem eucharistiam euomit. in canone Bede habetur de conse. dis ii. si quis. per totũ. ꝛ nota ꝙ is qui cõmunicauit si comode ꝛ absq̧ uiolentia nature põt debet abstinere a sputo. alioquin post horã cõuenientem spuere põt saltẽ in loco ubi sputũ nequeat pedibus conculcari. Si q̇deꝫ spũalis oĩa iudicat ꝛ ipse a nemie iudicatur ꝛ omnia mũda sũt mundis ꝙ si sup lignũ uel lapidẽ uel terram eucharistia uel aliquid de sãguine ceciderit sanguis lingua labentis est ꝛ deinde radẽdus ꝛ extergendus ẽ ipse locus ꝛ puluis in sacrario siue cuꝫ reliquijs reponendus. Si uero super corpale ceciderit fugat᷑ sicut diligentius fieri poterit ꝛ lauet᷑ ter in calice ꝛ aq̃ lotionis p⁹ missã sumat᷑. deĩde corpale recõdendũ ẽ ꝛ loco reliquiarum seruãdũ ẽ. Si uero palla altaris intincta fuerit eodẽ mõ ipsa pticula intincta incisa ẽ pro reliquijs huãda. Si aũt super casulã uel albam deguttat similiter fiat. ¶ Si super q̃cunq̧ ꝑ pannuꝫ uestimentũ cõburẽda ẽ ps illa ꝛ cinis in loco sacro reponendus ut dicũt. Pius tñ papa statuit ꝺ cõse. di. ii. si per negligẽtiã. ut si aliq̇d de sãguine stillauerit in terra lingua lambat᷑. Si uero fuerit tabula locus corrodatur ne conculcet᷑ ꝛ rasura igne consumat᷑ ꝛ cinis inter altare condatur. Et si sup altare stillauerit sorbeat minister stillã q̃tuꝫ poterit. Si sup lintheũ altaris minister lauet lintheamina q̇ stillã tetigerũt tribus uicibus calice subterposito ꝛ aqua ablutionis sumat᷑ in calice ꝛ iux̄ altare recondat᷑. ¶ Ibidẽ etiã sequit᷑ q̃lis pnia sacerdoti cui hec cõtingerẽt sit prius q̃ celebret imponenda. ꝛ nota ꝙ si ante transsubstantiationez effusa fuerit pars mutent᷑ palle sub silẽtio ꝛ celebrãs suũ officium exequat᷑ si totũ effusũ sit tũc premissa cõfessione minister denuo ꝛ reincipiat officiũ ab illo loco hãc igit᷑ oblationez ꝛc̃. Si uero post transsubstãtiationẽ ps effusa tũc simulit᷑ officiũ exeq̃tur

Si totū ita ꝙ nihil hauserit qđ ualđ enorme ē. tūc ponat hostiā sup ꝓpi ciatoriū ⁊ minister denuo panē uinū ⁊ aquā ⁊ reincipiat. hanc igit̃ obla. ⁊c̃. confessione tñ premissa hostia uero seruata sumat̃ postmodū a ministro in fi. misse uel seruetur ꝓ īfirmis Rursus conciliū aurelianeñ. de cōse. di. ii. qui bene. statuit ꝙ qui non bene custodierit sacrificiū ⁊ mus uł aliud animal illđ comederit. xl. dies peniteat. qui aūt perdiderit illud in ecclesia uel pars eius ceciderit ⁊ inuenta non fuerit. xxx. dies peniteat. In eodez etiā. c. ita sequit̃ in burcardo li. v. unde scriptū ē profūdēs aliq̄d super altare de calice qñ offert̃ sex dies peniteat. aut si habūdātiꝰ. vij. dies peniteat. Qui aūt perfundit calicem dū misse solemnitas celebrat̃ xl. dies penitebit. Si uero missa celebrata p̄sbiter neglexerit accipe ⁊ sacrificiū similiter. xl. dies peniteat. et q̊ pollutꝰ nocturno tpe acceperit sacrificiū. vij. dies peniteat. Qui negligētiā erga sacrificiū fecerit aut a uermibus cōsumptū ad nihiliū deuenerit tres quadragesimas cū pane ⁊ aqua peniteat. si integrū inuentū fuerit et in eo uermis cōburat̃ ⁊ cinis sup altare recondat̃. Et qui neglexerit q̄ ternis diebus suā negligentiā soluat Si cuz amissione saporis sacrificium dulcoratur. xx. dies ieiunio explanet̃ Qui uero conglutinatū miserit. vij. dies peniteat. si sacrificiū fuerit sordida uetustate perditū igne cōburēdum ē ⁊ cinis iuxta altare sepeliēdus sicut legit̃ in burcardo li. v. c. omne

¶ Istud etiā notandū ē ꝙ si a naso sacerdotis celebrantis sāguis exierit uel nausea superuenerit recipiat̃ in aliquo fasciulo, ne sancta cōtaminent̃ ⁊ terso naso uel ore abluto reincipiat sub silentio ubi dimisit. si uero infirmitas superuenerit innitat̃ super crepidinē siue oram altaris. uel sedeat donec conualescat et sic incipiat ubi dimisit. sȝ si nullo modo potest cōsumare misteriū alius sacerdos paratus incipiat ubi ille dimisit. prout dictū ē in. vi. particula. sup v̄bo hoc est corpus meū. sed si incertū est ubi ille dimisit. tunc q̄ꝛ periculosū esset uerba sacramenti iterari uel p̄termittere. posita oblata illa super ꝓpiciatoriū minister denuo ut premissuȝ ē

¶ Sequit̃ misteriū fidei ⁊c̃. ideo dicitur misteriuȝ fidei. q̄ꝛ aliud uidet̃ aliud intelligitur. hoc credere iubemur discutere non audemus. fides enī non ē nisi de occultis. iux̃ illud fides non habet meritū ⁊c̃. ut. s̄. Grego. de conse. dis. ij. quid sit. ad finez dicit ꝙ ideo dicit̃ misteriū fidei. q̇a credere debemus ꝙ ibi salus nr̄a cōsistit. uel quia sine fide non fit h̄ sacr̄mentū. i. sine ea illud intelligi plene non pōt. Dicitur autem misterium q̄ꝛ secretā ⁊ reconditā habet dispensationē. i. q. i. multi. misteriū aūt grece dicit̃ secretū latiē. ⁊ ƀm Inno. iij. de cele. mis. cū marthe. nullus euāgelistarū dixit hec uerba. ⁊ hijs autē ⁊ aliis scripture uerbis quidā dixerūt in sacramēto altaris ueritatē corporis ⁊ sāguinis xp̄i nō esse. sed ymaginem tantū ⁊ speciē ⁊ figurā ꝓ eo ꝙ scriptura memorat aliquociens id qđ in altari suscipit̃ esse sacramētuȝ ⁊ misteriū ⁊ exemplū. sed hij ꝑfecto laqueū erroris incurrūt. de quo etiā tactū ē in. vj. particula sup v̄bo fregit. Nunquid enī ideo sacr̄m altaris ueritas non ē. quia figura ē absit omnino. si eniȝ hoc esset. ergo nec mors xp̄i ueritas est. quia figura ē ⁊ resurrectio xp̄i ueritas non est. q̄ꝛ figura ē. nā morteȝ ⁊ resurrectionē xp̄i figuram ⁊ ymaginem ⁊ similitudinē esse manifeste declarat apostolꝰ dicens. Christus, mortuꝰ est pro delictis nostris et resurrexit ꝓpter iusticiā nr̄aȝ Et petrus apostolus. Xp̄us passus

est pro nobis nobis relinquēs exem
plū ut sequamur uestigia eius. ergo
mors xp̄i exēplū fuit ut peccato mo
riamur. ⁊ resurrectio eius exēplū fuit
ut iusticie uiuamus. si enī ueritas nō
fuit. ergo xp̄us uere mortuus nō fu
it ⁊ uere nō resurrexit. sed ⁊ mors eiꝰ
⁊ resurrectio eius uera non fuit. sed
absit hoc. nam propheta de eo p̄dix
it. uere languores nostros ipse tulit
⁊ dolores nostros ip̄e portauit. Alta
ris ergo sacramentū ē ueritas ⁊ figu
ra. Tria quippe sunt in hoc sac̄men
to discreta. uidelicet forma uisibilis
ueritas corporis. ⁊ uirtus spiritualis
de conse. di. ii. corpus. forma panis
⁊ uini. ueritas carnis ⁊ sanguinis. uir
tus caritatis ⁊ unitatis. primū ocu
lo cernitur. Scōm animo creditur.
Tercium corde percipit᷑. Primum ē
sacramentū ⁊ nō res. Scōm ē sac̄m
⁊ res. Tercium uero est res ⁊ non sa
cramentum. sed primum ē sac̄m ge
mine rei. scōm est res gemine sacra
menti. tercium autem ē sacramentū
unius ⁊ res alterius. nam forma pa
nis utrancꝫ christi carnem significat
i. ueram ⁊ misticam. sed ueraꝫ carnē
⁊ continet ⁊ significat. misticaꝫ uero
significat sed non continet. sicut enī
unus panis ex multis granis cōficit᷑
⁊ uinum ex diuersis racemis cōfluit
sic ⁊ corpus xp̄i ex multis membris
componitur ⁊ unitas ecclesiastica ex
diuersis personis consistit. s. in prede
stinatis uocatis iustificatis ⁊ glorifi
catis. nam quos deus predestinauit
hos ⁊ uocauit ⁊ quos uocauit hos ⁊
iustificauit. unde ap̄lus. unus panis
unum corpus multi sumus. In cuiꝰ
rei tipū est facti arche domini ꝺ lig
nis sethim que sunt putabilia ⁊ albe
spine similis. patet ergo ꝙ substan
tia corporis ⁊ sanguinis xp̄i ē sac̄m
⁊ res sed alterius sac̄i ē res ⁊ alteriꝰ
rei est sac̄m. est enim res primi. q̇a
signatur ⁊ continet᷑ a primo. uideli
cet a forma uisibili. ⁊c̄. ⁊ est sacramē
tuꝫ tercii. quia significat ⁊ efficit ter
ciū. i. unitatem ecclesiasticā. Dicitur
ergo hic misterū fidei. qm̄ aliud ibi
cernitur ⁊ aliud ibi credit᷑. cernitur
enim species panis ⁊ credit᷑ ueritas
carnis ⁊ sāguinis. Qꝺ aūt hic dicit᷑
misteriū fidei. ⁊ alibi dicit᷑ spiritus
⁊ uita. spiritus enī est ministeriū s̄m
illud littera occidit spūs autē uiuifi
cat ⁊ fides est uita. s̄m illud. Iustus
meus ex fide uiuit. huic ergo dn̄s ait
uerba q̄ locutus sum uobis spiritus
⁊ uita sunt. ¶ Uerū cū consecratio
perficiat sac̄m ⁊ post consecratōnē
nō sit in altari panis aut uinū. Que
ritur quis panis ē corporis. aut qꝺ
uinum est sāguinis sac̄m. nā si dica
tur ꝙ panis qui fuit uel uinū qꝺ ex
titit profecto. nec ille corporis nec il
lud ē sanguis sac̄m. quis panis tran
siuit in corpus ⁊ uinum in sāguineꝫ
Si uero dicat᷑ ꝙ species illa q̄ remā
sit. illa q̇deꝫ nec extitit ex granis nec
confluit ex racemis. qm̄ ex his non
prouenit accidēs sed substantis. quā
ergo similitudinem assignabimus in
ter sac̄m rei ⁊ rem sacramenti. Naꝫ
si sacramenta non haberent similitu
dinem rerum. quare sunt sac̄a pro
prie sacramenta non dicerent᷑. sicut
sac̄m baptismi quod est ablutō car
nis exterior similitudinem habet sig
nificati quod ē ablutio mentis inte
rior. ¶ Sane sacramentum istud in
eo gerit similitudinē corporis ī quo
panis similitudineꝫ representat. spe
cies ergo panis sac̄m est corporis
non solum ratione rei signate uerum
etiam ratione cōtente. ¶ Queritur
autem utrum species panis ⁊ ueritas
corporis unum sint sacramentuꝫ. an
diuersa. ⁊ uidetur ꝙ diuersa cū enī
diuersa sint signa uidetur ꝙ diuersa
sint sac̄a. preterea scriptū est perfici
ant in nobis q̄sumus dn̄e tua sac̄mē
ta quod continent. que v̄ba sub ti.

de oratione nouissima exponent᷑. Sȝ
uidetur contra ꝙ sint solū unū. cum
enim eandem rem sacr̄a significēt. ui
detur ꝙ ideȝ sint sacr̄m. preterea ali
bi legit᷑ p̄sta ut hoc tui corpis ⁊ sāg
uinis sacr̄m nō sit nobis reat⁹ ad pe
nam. Super hoc dicūt quidā ꝙ for
ma panis ⁊ uini sunt unuȝ sacr̄m nō
propter unuȝ significatū. sed propt̄
unū contentū. Species aūt panis ⁊
ueritas corporis sunt unū sacr̄m nō
propter unuȝ contentū sed propter
unum significatum. Hiſ debent con
cedere ꝙ sicut diuerse res ꝑpter idē
⁊ unum significatuȝ idem sūt sacr̄m
sic eadem res propter diuersa signi
ficata diuersa sunt sacr̄a. Quib⁹ obi
citur ꝙ si species panis ⁊ ueritas cor
poris idem sunt sacramentū cuȝ spe
cies panis sacramētū sit corporis. er
go ueritas corporis idem ē sacr̄m et
ita idem ē sacr̄m sui. sed hoc nō pro
cedit. q꞉ species panis ⁊ ē quoddaȝ
sacr̄m quod ē ueritas corporis. et ē
quoddaȝ qđ non ē illa qm̄ sunt duo
sacr̄a diuersa. Aliȷ uero dicūt ꝙ siue
diuersa sint significata siue diuersa
significantia semper diuersa sūt sac̄
menta quos oportet cōcedere ꝙ in
altari sunt ad minus q̄tuor sacr̄a. ui
delicȝ species pan̄s. ⁊ species uini. ue
ritas carnis ⁊ ueritas sanguinis. pre
terea cuȝ panis ⁊ uini diuersa sint ac
cidentia. ut sapor ⁊ odor pondus et
color. q̄titas ⁊ figura. uidetur ꝙ sin
gula per se sint uaria sacr̄a. qua eniȝ
rōne potius unū q̄ꝫ aliud dicenduȝ ē
sacr̄m. sed cui⁹ rei sacr̄m ē sapor aut
odor. Ad hoc pōt non incongrue re
sponderi ꝙ omnia simul accepta sūt
unū eucharistie sacr̄m eo ꝙ nulluȝ ꝑ
se solū significet sed omnia simul pa
nis speciē representant q̄ corpus xp̄i
continet ⁊ significat. Signorū auteȝ
alia sūt naturalia. alia positiua. Na
turalia sunt que scd̄m naturā signifi
cant. quorū quedam sunt que ꝑ āte

cedens signant consequens ut rubo
re uespertino significat᷑ serenitas ma
tutina. ¶ Alia sunt q̄ per consequens
significant antecedens. ut fumo uel
cinere significatur ignis fuisse. Posi
tiua sunt illa q̄ s̄m impositioneȝ sig
nificant. quorū alia sunt signa rei sa
cre. ut serpens eneus erectus in here
mo. Alia sunt signa rei non sacre. ut
archus triumphalis erectus in biuio
porro signoꝝ rei sacre. alia sūt sacra
ut baptismus. alia non sacra. ut ag
nus pascalis. Sacra sunt signa noui
testamenti. non sacra ueteris. q̄uis
eni utraqꝫ sunt signa rei sacre. i. rem
sacrā significantia. non tn̄ utraqꝫ sūt
sacra. i. iustificantia. Licet nonnulli
dixerint sacr̄a legalia iustificasse. hec
enim est dr̄a inter legalia ⁊ euangeli
ca sacr̄a. q꞉ illa significabant tm̄. hec
autem iustificant ⁊ significant. Uerū
qn̄qꝫ large. qn̄qꝫ stricte sacr̄m accipi
tur. Large s̄m ꝙ omne signū rei sa
cre siue sit sacrum siue non sacruȝ di
citur sacr̄m. Unđ signa legalia sacra
menta dicunt᷑. Stricte s̄m qđ sacruȝ
solummodo signū dicit᷑ sacr̄m. đ cō
se. di. ii. sacrificiū. ⁊. c. signū. ⁊. c. spēs
i. q. i. multi. Sacr̄m aūt dicit᷑ actiue
⁊ passiue. quasi sacrū signans uel sa
crum signatū. nā nomine sacr̄i quan
doqꝫ signum rei. qn̄qꝫ res signi uarie
nuncupat᷑ scd̄m ꝙ sacr̄m accipitur
pro signo rei. Sacr̄m dicit᷑ a sacro ⁊
signo. quasi sacrum signum. sed s̄m
qđ sacramētum accipitur ꝓ re signi
sacramentū dicit᷑ a sacro ⁊ secreto q̄
si sacrum secretum. Species ergo pa
nis dicit᷑ sacr̄m actiue. i. sacrū signās
unitas aūt ecclesie dicit᷑ sacramentū
passiue. i. sacrum signatū. Corpus ue
ro dominicū utroqꝫ mō dicit᷑ esse sa
cramentum. i. ⁊ sacrū signans ⁊ sacꝝ
signatum. Sacramentū uero cōsistit
in tribus. s. in rebus. in factis. in uer
bis s̄m proprietatē. similitudineȝ. ⁊
interpretationem. Leo nanqꝫ scd̄m

proprietatē signat dyabolū.vnđ ad
uersarius nr̄ dyabolus ē tāq̄ leo ru
giēs circuit querēs quē deuoret. Se
minare ꝑm similitudinē significat ꝑ
dicare.vnđ. Exijt q̇ semiat seminare
semen suū. ⁊ aliud cecidit i terrā bo
nam ⁊ aliud super petrā ⁊ aliud intˀ
spinas .Emanuel ꝑm interpretatōnē
significat xp̄m. vn̄. ⁊ uocabiť nomē
eius emanuel qđ īterpretať nobiscū
deus.res ut aqua baptismi.factū ut
signaculū crucis.uerbū ut inuocatio
trinitatis.singula reperiūť in hoc ex
cellentissimo sacr̄o. res.i.corpus et
sāguis.factū.i.esca ⁊ potus.uerbum
hoc est corpus meū hic est sanguis
meus. ❡ Sequiť qui ꝓ uobis ⁊ pro
multis effūdeť i remi::onē peccato
rū ⁊c̄.pro solis predestinatis effusus
ē q̄tū ad efficatiā.sed pro cūctis ho
minibus q̄tū ad sufficiētiā. Effusio
q̄ppe sāguinis iusti ꝓ iniustis tā fuit
diues ad preciū.ut si uniuersitas cre
deret in redemptorē .nullū omnino
uinculū dyaboli retineret.vbū enim
effusionis habundantiā notat.xvj.
q.i.reuertimini. ❡ peccatū sūt duo
bus modis ꝛmittiť uidelicȝ quo ad
meritū culpe ⁊ hoc per sanguinis fi
dē q̄ iustificamur a culpa .⁊ quo ad
debitū pene .⁊ hoc per sāguinis pre
ciū quo redēpti sumus a pena. oīs
eni q̄si oues errauimus unusquisq; i
uiā suā declinauit ⁊ dn̄s posuit i eo
iniquitates oim nostrū.unde uulne
ratus ē propter iniquitates nostras
attritus est propter scelera nr̄a disci
plina pacis nr̄e super eū ⁊ liuore eiꝰ
sanati sumus.uere lāguores nostros
ipse tulit.qꝛ ergo iustus iiuste puni
tus ē.iniusti iuste sūt liberati. assūp
sit eni in se penam pro omnibus ut
daret semper graciam uniuersis.hic
sūt sacerdos eleuat calicē ut illū po
pulo ostendat. nec ē supflua hec ele
uatio ut dictū ē in fi.pticule p̄ceden
tis. Et ē notādū ꝙ q̄dā ecclie duas

hn̄t pallas corꝑales et ibi eleuať ca
lix coopertus cū altera earū In quo
on̄diť hoc sacr̄m occultissimū fore ⁊
difficillimū ad intelligēdū qđq; tpe
institutionis huius sacr̄i sāguis xp̄i i
uisibilis erat.qꝛ inter uenas eius ex
stebat . Alie uero ecclesie unā tantū
hn̄t pallā ⁊ ibi eleuať discoopertus
absq; uelamie . Primo ad signanduȝ
ꝙ post institutionē huius sacr̄i sang
uis xp̄i factus fuit uisibilis ꝑ ipsius
effusionē in cruce.vn̄ hic diciť .hic ē
sāguis meus ⁊c̄. In eo eni ꝙ calix n̄
ē coopertus cuȝ palla suꝑ q̄ ē hostia
ꝯsecrata ꝯsignať ꝙ sāguis xp̄i a cor
pore effusus ⁊ separatus ē. Scđo qꝛ
hostia ē super pallā corporalem nec
bono mō posset alibi poni . Tercio
qꝛ ꝓpter uenti flatū periculosuȝ est
coopertū cū palla leuare . Et nō ꝙ
sacerdos actus xp̄i repn̄tās dū dicit
accipiens calicē parū eleuat calicem
deinde.d.benedixit ut sine periculo
calicē benedicat.illū in altari depoit
subsequenter etiā.d.accipite.paruȝ
tenet eleuatū usq; dū i altū eleuet ut
illū populo on̄det . ❡ Sequiť hoc
quociēscūq; feceritis ⁊c̄. hec clausula
qꝛ ꝯsecrationē tā corporis q̄ȝ sāguis
respicit post depositū calicē dȝ dici
Sane in ꝑceptiōe corpis xp̄i ⁊ sāgui
nis magna ē nobis adhibēda discre
tio.cauendū ē eni ne si nimiū differa
tur mortis periculū incurratur dn̄o
ꝓtestante. nisi māducaueritis carnē
filii hois ⁊ bi.eius san.nō habebitis
uitā i uobis . Si uero q̇s indigne su
scapit ꝑm apl̄m iudiciū.s.dānatōnis
sibi manducat ⁊ bibit.de cōse.di.ii.
q̄ scelerate.⁊.c.se.ideoq; ꝑm eundeȝ
apl̄m .ꝓbet seipsū homo ⁊ sic đ pa
ne illo edat ⁊ de calice bibat ⁊c̄. Di
cit ergo quisq; cōicandū esse quoti
die . aliꝰ uero dicit ecōtra. faciat igi
tur unusq̄sq; ꝙ pie crediderit facien
dū.nō eniȝ litigauerūt ad inuicē.nec
alter alteri se preposuit . zacheus.s.

ꝛ ille Cēturio cū alter eorū gaudens
xp̄m ī domo sua suscepit. ꝛ alter dix
erit. Dn̄e nō sū3 dignus ut itres sub
tectū meū. ꝛ h̄ ē qd̄ Aug. ait. xii. di.
illa. de cōse. di. ii. quotidie. Alii quo
tidie cōicant corpori ꝛ sāguini dn̄i.
alii certis diebus accipiūt ꝙ libera3
b3 obſuationē. de hoc sub ti. ꝺ oscu
lo pacis dicet᷑. ¶ Et nō ꝙ licet xp̄s
semel credentes sua morte redemerit
eccl'is tn̄ hoc sacro quotidie necessa
rio repetit ob tres precipue cās. pri
mo q: in uinea laborantes eo quoti
die reficiūt᷑. Scd̄o ut neophiti ꝑ illō
incorporēt᷑ xp̄o. Tercio ut memoriā
passiois xp̄i quotidie mētib⁹ fideliū
ad imitādū infigat᷑. quotidie enim
egem⁹. iō ꝗ panis quotidian⁹ uocat᷑
¶ Quotidianū ergo sacrificiū ut ꝓbat
pascasius papa. ꝺ ꝯse. di. ii. iterat᷑. ē
cōmemoratō nō iteratio passioīs. Et
iō sequit᷑ ī mei memoriā facietis. i. ī
hoc sacro uobis quotidie mortis et
passionis xp̄i memoria renouabit᷑. ꝺ
cōse. di. ii. corpus. ꝛ. c. iterat᷑. unꝺ. i.
ad corin. x. quociēscūꝗ mādūcaueri
tis panē hūc ꝛ ca. bi. mor. do. an. do.
ueiat. ꝑpter qd̄ ipe dicebat apl'is. h̄
facite ī meā ꝯmemoratō3. hāc ultī3
nobis memoriā dn̄s dereliquit. ꝑut
dictū ē sup ū̄bo postꝗ̄ cenatū ē. Et
nō ꝙ habem⁹ triplex memoriale do
mice passiois. primū ꝗ̄tū ad uisū in
ymaginib⁹ ꝛ picturis ꝛ ꝑpterea cru
cifixi ymago ꝺpingit᷑ ī libro ꝛ ī eccle
siis. Scd̄m ꝗ̄tū ad auditū. s. passiois
predicata. Terciū ꝗ̄tū ad gustū. s. sa
c̄mētū altaris ī quo xp̄i passio patē
ter exprimit᷑. ꝛ ꝑpter h̄ ꝑmisit ꝛ me
moria3 uenerantes. ¶ Et sequit᷑ vn̄
ꝛ memores. q̇ aūt calicē discooptu3
eleuāt illū ī hoc loco cū palla corpo
rali cooperiūt. innuentes ꝙ sepulto
dn̄o abuoluto lapide clausū ē hosti
um monumenti ut dicit᷑ Marcus ꝛc̄

¶ De octaua parte canonis Rica.

Unde ꝛ meōres ꝛc̄. ¶ Octaua
pars. q: dn̄s ipse ꝑceperat
in ca. Sil'i mō ꝛc̄. ut hoc in
sui memoriā faceremus. ¶ Idcirco in
hac ꝑte tria sibi ꝯmemorāda ꝑpoit
eccl'ia. s. tā beatā passionem necnō ꝛ
ab inferis resurrectō3. sed ꝛ in celos
gloriosā ascensionē quoꝝ ꝑncipiū. i.
passio excitat caritatē ¶ scd̄m. i. resur
rectio corroborat fidē. terciū. i. ascē
sio letificat spem ¶ Quid enī ī nobis
magis caritatē accendit ꝗ̄ ꝙ ꝑprio
filio suo nō pepcit de⁹. Quid magis
in nobis fidē cōfirmat ꝗ̄ ꝙ xp̄s r̄sur
rexit a mortuis ¶ Sicut enī ī adā oēs
moriūt᷑. ita ꝛ ī xp̄o oēs uiuificabūt᷑
¶ Quid magis ī nobis āplificat spem
ꝗ̄ ꝙ xp̄s ascēdēs ī altum capti. dux.
cap. ꝺ do. ho. ut ubi ipse ē illic sit et
mister ei⁹ ¶ Sacerdos igit᷑ hoc repre
sentās dicendo tā beate passiois ma
nus ī modū crucis extēdit ut habitu
corpis manuū xp̄i extensionē ī cruce
repn̄tet. qd̄ tn̄ alij faciūt qn̄ dicunt
hāc igit᷑ oblationē repn̄tantes cruci
fixionē stati secuturā. ꝛ q: xp̄s ꝑlix⁹
orās factus ē ī agonia. iō agoniā illā
habitu oculorū ꝛ faciei quodāmō re
ꝑn̄tat. dicēs aūt necnō ab inferis re
surrectionis illas ad se ut prius redu
cēs eas parū erigit. vn̄ ī cātico aba
cuc. altitudo manus suas leuauit. et
hoc ī signū. q: xp̄s inuict⁹ leo surrex
it a mortuis. Itē dicēs. s3 ī celos glo
riose ascēsiois eas erigit eq̄liter usꝗ
ad humeros ī signu3 ꝙ xp̄s eleuatis
maīb⁹ ferebat᷑ ī celū ꝛ sedet ad dex
terā dei pr̄is. ¶ Qd̄ igit᷑ dicit᷑ unꝺ
ꝛ memores. ꝛc̄. sic ē intelligendū q̄si
diceret. nos eē sacerdotes ꝑfitemur
ꝛ plebē tuam memorē esse testamur
xp̄i filiū tui ꝛc̄. Sacerdotes q̇dem me
mores ꝛ instructi esse debent. q: ipsi
si missā celebrant ꝛ sacrificiū xp̄i exē
plo offerūt. plebs etiā sācta memor
esse debet q: xp̄s nō solū ꝑ sacerdo
tibus uerū etiā pro plebe passus est

q̃ sc̃a dicit̃ q̃ fide ꝛ baptismo᷒ xp̃i
pcepto sc̃ificata ē. Itē ex nūc strigūt̃
digiti.s. pollices ꝛ indices nec disiū
gunt̃ nisi qñ oportet hostiā tāgi uel
signa fieri. qđ fit primo ob reuerētiā
sacri ne uidelicet aliquid tangāt p᷒
tactū corpis xp̃i. Scđo uidelicꝫ i sig
nū ꝙ in sacro sensus accedit primo
i. filius pr̃i obedit. ꝛ iō subicit̃. vñ ꝛ
memores tam beate passionis resur
rectōnis ꝛ ascensiōis ꝛc̃. Tercio digi
ti q̃ corpus xp̃i tetigerūt iūgunt̃ ad
oñdendū ꝙ fideles illđ fide ꝛ deuo
tione tangētes debēt esse caritate cō
iuncti ꝛ sicut digiti i tāgēdo ꝛ signā
do ab inuicē ad orā diuidūt̃ sic ꝛ fi
deliū opatōnes i hac uita cū expedit
sepant̃ qñ qñq; p cōtemplatōnē ad
spūalis eleuāt ꝛ qñꝫ p mūdanis neces
sitatibus tpalis admistrāt. Quarto
digitorū coniūctio indicat ꝙ corp᷒
et sāguis dñi nr̃i sacro ꝛ mens ꝛ cor
pus sacerdotis isepabilit̃ eē debent
affixa. Quito stringūt̃ ne puluis seu
pticula hostie illis forte adherēs ca
dat. Quis v̇o ecclis̃ dixit se memo
rē dñice passiois. iō stati acerbiorem
speciē ipsi᷒ passiois ↄmemorat reco
lens in quinq; crucibus quinq; plagas
Sicut eni subsequēs expositio decla
rabit ab hinc usq; dū copale desup
calicē remouet̃ dñice passiōis ordo
memorat̃. nā ubi dicit sacerdos ho
stiā purā. hostiā sc̃ā. hostiā imacu
latā. panē sanctū uite eterne ꝛ calicē
salutis perpetue quinariū crucis sig
naculū imprimit sup oblatā ꝛ calicē
signans quinq; xp̃i plagas uidelicet
duas manuū totidēq; pedū ꝛ unā la
teris. ul̃ quinq; cruces signāt ꝙ xp̃s
quinq; secula redemit. tres aūt cruces
cōiter facit sacerdos sup oblatā ꝛ ca
licē. qñ in tribus uerbis utrūq; pa
riter intelligit̃. nūq; eni in crucis sig
naculo panis sepatur a calice nisi cū
sepatim nominatur in canone. ꝛ qñ
hostia collocatur a sinistro latere ca
licis recta᷒ pars crucis solūmō super
panē trāsuersa uero ad calicē dꝫ ptē
di. qñ erecta pars crucis corp᷒ xp̃i
sustinuit. trāsuersa v̇o brachia descē
dit. due v̇o cruces sepatiꝫ facte aīmā
xp̃i sepatā a corpore signāt. sꝫ cū iaꝫ
plene ꝛ perfecte fit cōsecratō celebra
ta. naꝫ materia panis ꝛ uini iā trāsit
in substantiaꝫ carnis ꝛ sāguinis. nec
ulterius pōt deteriorari uel meliora
ri ꝛ sacerdos utit̃ ulterius suis ñ xp̃i
ꝟmoibus. đ ↄse. di. ii. panis ē. Queri
tur q̃re sup eucharistiaꝫ adhuc bene
dictōis signū iprimit̃ aut aliqđ cō
secratiois v̇bū pfertur. propterea q̃
daꝫ subiūgūt̃ i canone inuētia ꝙ nō
dū sit transsubstantiatio cōsumata
sup h̃ dicūt q̇daꝫ đ ↄse. di. ii utrūq;
scriptura nō attēdit hic hmōi angu
stias tpis. sꝫ sacerdos cū nō possit si
mul multa pferre ꝛ agere ita loq̇t̃ ꝛ
agit ac si tp̃us staret ꝛ essēt adhuc fa
cienda q̃ i ṗncipio ꝟmois nōdū erāt
facta ꝛ v̇ba ꝛ signa nō ad tp̃us sue p
lationis sꝫ ad ↄceptionē loquēiꝭ sūt
referenda. Inno. papa. iij. dixit ꝙ in
canone aliud v̇ba significant ꝛ aliđ
signa ptendūt. nāq; v̇ba ṗncipalit̃
spectant ad eucharistiaꝫ ↄsecrandaꝫ
signa v̇o p̄cipalit̃ ptinēt ad histori
aꝫ recolēdaꝫ. naꝫ v̇bis utimur ad cō
secrandū panē ꝛ uinū i corp᷒ ꝛ sang
uinē ihesu xp̃i. Signis utimur ad re
colendū ea q̃ per ebdomadaꝫ añ pa
scalē gesta sūt circa xp̃m. patet ergo
ꝙ q̃tū ad ordineꝫ eucharistie conse
crande. c. illud. qui ṗdie q̃ pateret̃
ꝛc̃. i fine canois subici debuissꝫ. q̃ in
eo ↄsecratio cōsumatur. sꝫ qñ impe
disset ordineꝫ historie recolende. q̃
qđ fuit gestū i medio poneretur i fi
ne. puidus canonis ordinator ut or
dinem seruaret historie q̃si quadaꝫ
necessitate cōpulsi. s. c. illđ. q̃ ṗdie
ꝛc̃. quasi cor canonis in medio collo
cauit ut q̃ sequuntur intelligant̃ p
cedere scđm illam figuram qua sepe

fit ut q̄ narratōe succedūt itellectu p̄
cedāt. uł potius ut tā lr̄e q̄z histořie
suus ordo fuetur. dicat̃ itaq̄z q̄ gti
nēt signa ad historiā passiōis ꝯcolen
dā q̄ significāt q̄nq̄z sensꝰ q̄ tūc ꝯue
ra paciebant̃ i xp̄o. uł q̄nq̄z eius pla
gas ut dictū ē. sȝ v̄ba uero pertinent
ad eucharistiā ꝯsecrādā. pmo ptinēt
ad eucharistiam cōsecratā3 hoc mō
nos serui tui uidelicȝ sacerdotes. sȝ ⁊
plebs tua sācta .s. populꝰ xp̄ianꝰ. nā3
qȯ ꝑplus agit uoto. sacerdotes per
agūt misterio. offerimꝰ p̄clare maie
stati tue. i. p̄ ceteris clare. nā3 si iusti
fulgebūt sicut sol i regno pr̄is eorū3
q̄to clariꝰ maiestas diuina ꝓfulgȝ ō
tuis donis. i. ō frugibꝰ segetū. ⁊ hoc
q̄tū ad panē q̄ ē cōsectus i carnē. ac
datis. i. ō frugibus arborū. ⁊ hoc q̄z
tū ad uinū qȯ ē cōsecratū i sāguine3
De hijs inq̄z ⁊ illis offerimus hostiā
pura3. hostiā sanctā. hostiā immacu
latā. i. eucharistiā imunem ab omni
culpa originali. ueniali. ⁊ criminali
vn̄ dicat̃ hostia dictū ē in. vj. ꝑticl̃a
sup uerbo q̄ pridie. uel purā q̄tum
ad cogitationē q̄si puro corde. sāctā
q̄tū ad locutionē. imaculatā q̄tum
ad operationē. q̄ peccatū non fecit
nec dolus inuentus ē i ore eiꝰ. supple
hoc ē panē sanctū. i. sanctificātē. sup
ple datorē uite eterne q̄tū ad stola3
carnis ⁊ calicē salutis eterne ꝑpetue
q̄tū ad stolā aie ſm illud. Ego sum
panis uiuus q̄ de celo descēdi si q̄s
mādūcauerit ex hoc pane ui. inet̄nū
P̄nt etia3 scd̄o mō hec uerba exponi
ut uidelicet xp̄us dicat̃ hostia pura
q̄ cōceptus ē sine peccato dicat̃ pa
nis uite eterne. q̄ ē refectio angeloꝝ
⁊ calix salutis perpetue. q̄ refectō ē
hominū. uel tercio mō hostiā pura3
q̄ xp̄s oblatus ē ut nos liberaret de
feditate originalis peccati. sanctā. q̄
uulneratus ē ut perfluerent sacr̃a q̄
bus ecclesia sanctificat̃. Immaculatā
q̄ mortuus ē ut nos liberaret ō mor

te eterna. panē uite eterne q̄ ē nr̄m
uiaticū. q. uia. ⁊ calicē salutis ꝑpetue
q̄ ē refectio angeloꝝ inebrians i pa
tria. Uel sic quarto mō ō tuis donis
ac datis. dona sūt in re eterna. data
in opera tpalia offerimus hostiā pu
rā .s. corpus. hostiā sanctā .s. sāguinē
hostiā immaculata3 quo ad utrunq̄z
uel puram. i. ab alijs sepata3. sancta3
i. sāctificatā. Immaculatā. i. a macu
lis emundatā. hostiā de corde puro
cōsciētia bona ⁊ fide nō ficta. Se
quit̃ supra q̄ ⁊c̄. cū aūt orauerit pro
hostia transsubstantianda pr̄i obtu
lerit. nūc orat pro ipsius acceptatōe
ut eā ad instar antiquoꝝ sacrificioꝝ
acceptet. ꝓpicio supple nobis. ac se
reno uultu. i. respectu placabili dig
neris respicere nō q̄ uultus eiꝰ mute
tur aliq̄n. sȝ tūc deus uultū suū super
nos illūiat ⁊ serenat. cū misericordi
am suā super nos exhibet ⁊ declarat
ſm illȯ ps̄. Illuminet uultū suū sup
nos ⁊ misereat̃ nr̄i. Itē p hoc q̄ di
cit digneris respicere. nō q̄ sacerdos
nr̄ uultū hȝ uersū ad propiciatoriu3
de quo in ꝓhemio huius ptis dictū
ē. ⁊ tunc aspergit intus tabernaculū
dum per dei misericordiā q̄rit eius
ꝓpiciationē ut habeat deus illa mu
nera accepta sicut hūit mūera Abel
iusti. Un̄ sequitur sicuti accepta hr̄e
dignatꝰ es munera abel ⁊c̄. hoc aūt
aduerbiū sicuti similitudine3 innuit
nō exprimit q̄titate3. multo quippe
acceptius ē hoc sacrificiū deo q̄z qȯ
obtulit abel qȯ obtulit abrahā qȯ
obtulit Melchisedech. ualet eni āpli
us res q̄z umbra. v̄itas q̄z figura. Ip
sā ergo silitudinē magis q̄z q̄titate3
debemus attēdere. Offerēdo igit̃ si
miles sumꝰ abel si recte q̄dē offerē
tes recte nihilominus diuidamus q̄
q̄ cayn nō egit peccauit. sua nāq̄z re
cte cui debebat obtulit deo. sȝ ꝯtinēs
sibi seipsū ⁊ cor suū subtrahens deo
male diuidit. Abel aūt acceptū deo

intus i corde obtulit holocaustū qr nō se sibi retinuit sȝ deo totuȝ se subdidit ⁊ impendit. Et iō legit̃ i gene. Respexit de⁹ ad Abel ⁊ ad munera eius. ad cayn uero ⁊ ad munera eius nō respexit. xiiij. q. v. scriptū. ꝑus respexit ad abel ⁊ postea ad mūera ei⁹ qr nō offerēs a munerib⁹. sȝ munera ab offerēte placuerūt. Silr̃ ⁊ abrahā egregius fide totuȝ ꝑus se offerebat altissimo. ⁊ propterea cū sua ducerȝ offerenda placidas ei hostias offerebat qō ut nos scientes ymitaremur patrios ab illo deus exegit affectus. tolle inq̇t filiū tuū unigenitū quē diligis Isaac ⁊ offer eū i holocaustum sup unū montiū quē monstrauero tibi. statimqȝ prōptū ⁊ obediētē iueit ymo nobis ostendit. Melchisedech quoqȝ nisi se prius acceptū deo sacrificiū obtulisset futuroꝝ cās minime preuidissȝ quarū intuitu misticū panis ⁊ uini ꝑmus obtulit sacrificium. erat enim sacerdos dei altissimi. Nominānt̃ igit̃ isti tres p̃res ueteris testamēti. qr illi ⁊ eoꝝ sacr̃a specialius ceterꝭ hoc sacr̃m ꝓsignauerūt. quid enī p munus Abel offerētis de ꝑmogenitis gregis. nisi xp̄s ꝑmogenit⁹ i multis locis exꝑmit̃ q̇ maliciose occisus ē a ꝑplo iudeoꝝ. sicut ille inuidiose a f̃re suo. nā ꝭm apoc. Ip̄e ē agnus dei q̇ occis⁹ est ab origīe mundi ❡ Quid p sacrificiū Abrahe dilectū ⁊ unicū filiū offerētis. nisi xp̄i passio ꝯsignat̃. de quo dicit apl̄us. ꝓprio filio suo nō pepcit de⁹. sȝ pro no. om. tra. il. Hic ē inqt filius meus dilcūs in quo mihi cōplacui. Oblatō quoqȝ Melchisedech tā prope nouū sacrificiū presignauit ut inde predictuȝ sit Tu es sacerdos ieternū ꝭm or. mel. q̇ ꝭm apl̄m assimulat⁹ p oia filio dei manēt sacerdos ippetuū. Abel dicit̃ puer non tā a puericia q̄ȝ a puritate ꝭm illō. ecce puer meus dilcūs queȝ elegi posui sup eū spiritū meū. Abrahā dicit̃ p̃triarcha nō tā ïsrabelitice plebis q̄ȝ ꝑplī xp̄iani illi⁹ p carnē huius p fidē. ꝭm illō nō ultra uocabit̃ nomē tuū abraam. sed appellaberis abraham. qr p̃rem multaꝝ gētiū cōstituere. Melchisedech iterpretat⁹ ē rex iusticie. deinde rex salem. i. pacis propter illud qō legit̃. orıet̃ i dieb⁹ ei⁹ iusticia ⁊ habūdātia pacis donec auferat̃ luna. Scm̄ sacrificiū imaculatā hostiā. hoc addidit i canone Leo papa ꝑmus.

❡ De nona ꝑticula canonis Rica.

Supplices te rogam⁹ ⁊c. Nona ps. Pontifex ut lex iubebat qō i prohemio hui⁹ ꝑtis dictū ē aspergebat tabulā ⁊ aram ⁊ exterius sacrū sanguine pacifico et xp̄s totiens asperget patrē sanguine quotiens eū placat p carnē assūptaȝ aram aspergit q̄ȝdiu numerū restaurat angelorū ❡ Exterius sacrū aspgit dū hoies scīficat ⁊ p̃ri q̇ i terris sunt recōciliat. sacerdos eosdē aspgit. q̇a hoc seruiciū placat deū ⁊ ueniaȝ impetrat ⁊ sic etiā super os aspergit. nā q̇ nos emūdat augmentat numeruȝ eiuū supernorū. aspergit etiā itus tabernaculū. put in precedēti ꝑticula dictū ē. Dū aūt hoc nominat sublime altare ꝯmemorat scā scōꝝ. ❡ Sane ymno dicto post cenā exiuit ihes⁹ in montē oliueti trans torrētē cedrō ⁊ progressus pusillū cecidit in facieȝ suā orās ⁊ dixit. p̃r si fieri pōt transfer calicē hūc a me. sȝ ⁊ scdo ⁊ tercio abijt ⁊ orauit eundem sermonem dicens ⁊ factus i agonia prolixius orabat ⁊ factus est sudor eius sicut gutte sāguinis decurrentis in terrā. tūc uenit ad discipulos suos dicens. surgite eam⁹ ecce approquinquet q̇ me tradet. Traditor aūt dedit eis signū dicēs quecūqȝ osculatus fuero ipse ē tenete eū. ⁊ cōfestim accedēs osculatus ē eū. Quia ergo ihesus procidit

orans ⁊ dicens pf si fieri ⁊c. ideo sacerdos se inclinans orat ⁊ dicit supplices te rogamus ⁊c. uel sacerdotis inclinatio significat emissionem spiritus xpi prout dictum est in prohemio canonis de inclinationibus dictum est sub ti. de confessione. Item dicit ut quotquot ex hac altari ⁊c. osculatur semel altare per quod repraesentatur osculum proditoris postquam dominus ab oratione surrexit. Quidam ter osculantur agentes gratias trinitati que per passionem domini genus humanum reconciliauit. alij bis ad notandum geminam in xpo naturam seu ipsum in anima ⁊ corporeum assumptum. ¶ Quia vero in agonia prolixius orabat tercio dicens eundem sermonem ideo sacerdos facit tres cruces. primam super oblatam dicendo sacrosanctum filii tui corpus. ⁊ secundam super calicem dicendo ⁊ sanguinem. terciam signando seipsum in facie cum dicit omni benedictione celesti forte propter sudorem corporis crucem imprimens super corpus. ⁊ propter guttas sanguinis crucem imprimens super sanguinem. ⁊ quia procidit in faciem suam orans. ideo imprimit sibi crucem in facie. uel potius crux que fit supra corpus designat uincula quibus est ligatum corpus. illa que fit super sanguinem designat flagella quibus allisus est ⁊ sanguis eductus. De uinculis legitur ministri iudeorum comprehenderunt ihesum ⁊ ligauerunt ⁊ uincientes duxerunt et tradiderunt poncio pilato. de flagellis legitur. apprehendit pilatus ihesum ⁊ flagellauit cuius liuore sanati sumus. Per terciam uero crucem que fit in facie recolitur illud quod expuebant in faciem eius ⁊ palmas in faciem eius dabant ⁊ uelantes faciem eius dicebant prophetiza nobis xpe quis est qui te percussit. Tercia crux que fit supra corpus martirium xpi que fit supra sanguinem martirium sanctorum designat. quarto prime due cruces significant quod xpus pro duobus populis passus est. Tercia que fit in facie quod in corpore suo passus est. alij vero non faciunt premissas duas cruces ¶ Considerari etiam oportet quod sacerdos dicendo supplices ⁊c. stat inclinatus cancellatis manibus ante pectus ad consignandum quod orationis humilitas per inclinationem designata tunc demum ⁊ non alias exaudiri digna est si ex fide procedat rectoris. i. mentis. fide dico per dilectionem operante que operatio per manus intelligitur. quia uero quedam sunt opera uite actiue. quedam uero uite contemplatiue sed opera uite actiue quodammodo cancellati ad opera contemplatiue uite sicut sinistra ad dextram comparatur eo quod opera actiue sicut supposita seu inferiora ad opera contemplatiue disponunt et opera contemplatiue sicut supposita et altiora illa perficiunt ⁊ consumant. ideo in ipsa manuum cancellatione dextra supponitur sinistre. Rursus orat cancellatis manibus ante pectus quasi ipso facto dicat obsecro te per crucem ⁊ passionem tuam ut iubeas hec perferri ⁊c. Cancellatio enim manuum passionem xpi figurat ⁊ dextra per quam resurrectio leue per quam passio designatur supponitur ut per hoc xpi resurrectio a mortuis insinuetur Verum in nonnullis ecclesijs dyaconus infra actionem lauat manus significans primo quod pilatus se lauit cum se mundum a xpi sanguine proclamauit. uel secundo quod nostra sordida opera xpi passione mundantur. tercio quod nullus nisi mundus ad percipienda sacramenta dei sacra procedat ¶ Sequitur iube hec perferri ⁊c. tante sunt profunditatis hec verba ut intellectus humanus uix ea sufficiat penetrare. unde btus Gre. de conse. di. ii. quid sit sanguis. ⁊ in fi. dialogi. tanti sacri dignus interpres de illis tanquam de re ineffabili bene ineffabiliter loquens quis inquit fidelium habere dubium possit in ipsa immolationis hora ad sacerdotis uocem celos aperiri in illo Ihesu xpi misterio angelorum chorus adesse summis yma sociari terrena celestibus iungi unumque ex inuisibilibus atque uisibilibus fieri. Idem etiam alibi dicit uno eodemque tempore ac momento in celum. i. celestem naturam rapitur misterio angelorum consociandum corpori xpi. s. mistico ⁊ ante oculos

sacerdotis i altari uidet. saluo tñ oc culto celestis oracli sacro posset hec ṽba lz siplici⁹ tñ securius sic expōi ū be.i.fac.hec.s.nota fideliuz.i.suppli catões .ꝛ pces pferri.i.pñtari.p ma n⁹ sci angeli tui.i.p misteriū angelo rū q̄ sunt admistratorii spūs ꝛ nota nr̃a corā deo offerūt.iux̄ illō qō ait raphael angel⁹ ad thobiā.thob.xij. qñ orabas cuz lachrimis ego obtuli orōz tuā dño. Ex h̄ ergo euidēt ap parz ꝙ angel⁹ sacris misteriis adesse credēd⁹ ē.nō ut ↄsecret.q: h̄ nō pōt sz ut orōnes sacerdotis ꝛ pp̄li iō rep sentet.ſm illō apo.ascēdit fum⁹ aro matū i cōspectu dñi de manu angeli q̄ sūt orōnes scōꝝ. i sublime altar tu um.supple hoc ē i cōspectu diuie ma iestatis tue.i.i cōtemplatiōe maiesta tis ꝛ curie tue celestis.naz ipe de⁹ di cit altare sublime.exo.xx. Nō ascen das ad altare meū p grad⁹.i.i tirini tate nō facies grad⁹. ¶ Porro sicut beatus Aug. determist. nō dicit an gelus offerre orōnes deo q̄si tūc pri mo deus nouerit q̇d uelimus q: de⁹ oīs nouit añq̃ꝫ fiant. sz q̇a necesse bz rōnalis creatura tēpales cās ad eter nitatē referre siue petendo q̇d.ergo si fiat siue consulendo q̇d faciat.aut q̇d deo iubēte implēduz esse cogno uerit.hoc nobis uel euident ul laten ter reportet. ¶ Pñt etiaz scdo mō p missa ṽba sic exponi.oipotēs de⁹ iu be hec.s.paēz ꝛ uinū pferri.i.trāsmu tari i sublime altare tuū.i.i corpus ꝛ sāguinē filij tui sup choros angeloꝝ exaltari.qꝛ corpus dñi dictū ē altare ſm illud. altare de terra facietis mi hi.per manus angeli tui.i. p misteri um sacerdotis.nō eni ſm Aug. ōpo scit ob aliud illic deferēda.nisi ut in telligat ꝙ illa fiāt.i.trāssubstantiet i eo sacerdotio.i.i ei⁹ misterio ṽtute spūs sancti.sz cū ism trāssubstātiata sint exponi possent tercio mō sic.iu be hec.i. xpi corp⁹ misticū.s.ecclīaz

xpi militātē.pferri.i.associari.i subli me altare tuū.i.i ecclesiā triūphātē q̄ dicit altare.ſm illud leuit.¦.Jgnis in altari meo semp ardebit.i.feruor caritatis i ecclīs triūphanti.ꝛ hoc p manus angeli tui.i.p opatiōnē ꝛ uir tutē xpi filii tui q̇ ē magni cōcilii an gelus.Jsai.ix. Jpse eni corpus suum misticū deo patri cōiungit ꝛ ecclesie triūphanti. Quarto mō hic ē ange lus magni cōsilii ↄsiliarius ille cuius cōsilio pr̄ múdū creauit ꝛ recreauit sublime altare in cōspectu dei ē xpūs crucifixus sedēs i dextera pr̄is. Jgit angelus fert hec sacra i sublime alta re i cōspectu dei dū cicatrices ↄndēs interpellat apud prēm p nobis hec sacra ↄficientibus. ¶ Que ṽo sint il la q̄ petit i sublime altare pferri det minat dñs dicēs.ut quotquot ꝛc.p hoc eni demonstrat corpus xpi mi sticū qō xpūs quotidie ad se trahit p mēbra .vnde Jere. patrē uocabis me ꝛ post me ingredi non cessabis.

¶ De decima parte canonis ꝛc.



Emēto etiā dñe ꝛc. Decia para.hec cōiunctio etiā cō tinuat sequētis ꝑtime pce dētib⁹.uel dici pōt ꝙ supfluit.nā in antiq̇s codicib⁹ p̄cedebat imediate q̄dā oīo incipiens.Memēto mei q̄so dñe ꝛc.in q̄ sacerdos p se orabat ut digne posset offerre.vñ tunc recte se q̄bat.Memento etiā dñe famul ꝛc. Sz qꝛ in multis modernis codicibus oīo illa nō inuenit.iō ſm illos istud etiā supfluit.ul q ō melius ē respicit aliud .Memento qō p̄cedit i quo ro gauit p uiuis. hic aūt orat p defun ctis. ¶ Orat ergo pis mater ecclesia nō solū p uiuis nez etiā p defūctis ꝛ eos deo patri sacre oblatōis inter cessione cōmendat certissime credēs ꝙ sanguis ille p̄ciosus q̇ pro multis effusus est in remissionē peccatorū

non solum ad salutem uiuentiū. uerꝫ
etiam ad absolutionem ualeat defū
ctorū. Ideoq gabilon. concilium. de
conse. di. i. uisum statuit ut in oībus
missarum solemniis loco competen
ti uidelicet in hoc loco secrete uel in
diebus nō solemnibus. In dñica enī
die ob resurrectionē dñicam anime
requiem creduntur habere ecclia ꝓ
defunctis dñm deprecetur. iux illud
Aug. nō sunt pretermittende suppli
cationes ꝓ spiritibus mortuoꝝ q̄s
faciendas pro oībus ī xp̄iana catho
lica societate laudam⁹. ꝛ q₂ qñq de
sunt defūctis parentes filij cognati
et amici qui supplicationes ꝓ eis ef
fundāt. una ꝛ pia mater. i. tota eccle
sia oēs defunctos sub generali ɔme
moratione suscipit tacitis illoꝝ no
minibus ꝛ ex eis exhibet cōmunionē
Inno. quoq papa statuit. e. di. ò no
minibus ut ante consecrationem ho
stie non recitent nomīs defūctorum
possent enī ꝑ̄ p̄lo recitari. s₃ deo quē
nihil latet necesse non ē qui cū₃ sig
no fidei nos precesserunt. s. ad dñm
xiij. q. ij. quā preposterū. in fi. nō ꝙ
ibi sit fides aut spes ubi specica ē et
res. nā fides euacuatur caritas nūq
excidit. sed signū fidei ꝑ caracteꝝ fi
dei xp̄ianitatis accipit. de pe. di. ii.
caritas. quo fideles ab infidelibus
discernunt. s̄m illud. audiui nume
rū signatorū. cxliiij. milia signati ex
omni tribu filioꝝ israhel ꝛ dormiūt
in somno pacis. s̄m illud. In pace in
idipsum dormiā ꝛ requiescam. Fre
quenter enim sacra scriptura defun
ctos dormientes appellat. pro eo. q₂
sicut dormientes euigilant ita mor
tui resurgent. propt̄ qò dicit ap̄lus
Nolo uos ignorare de dormientib⁹
ut non ɔtristemini. sicut ꝛ ceteri qui
spem nō hñt. ꝛ dñs inquit in euange
lio. Lazarus amicus noster dormit.
Ipsis dñe et omnibus in xp̄o quies
centibus. In hoc loco sacerdos quo
rum maluerit defunctorum d₃ agere
memoriam specialem. Finita ē enim
memoria mortis domini. ꝛ ideo seq̄
tur. mors nostra xp̄s precessit ꝛ nos
eius uestigia sequimur. hic autē₃ uo
cantur quiescentes in xp̄o qui in ca
ritate mortui sunt. habentes tñ ali
qua purgabilia. eo ꝙ nō plene satis
fecerant pro peccatis cōfessis. ꝑpt̄
quod ad locum purgatorij descēde
runt ubi existentes suffragio indigēt
ecclesie militantis tanq nondum ha
bentes in re pacem ꝛ refrigeriū₃ glo
rie licet habeatur incerta ꝛ ineffabili
spe locum refrigerij in quo non ē ar
dor penarū. lucis in quo nō ē obscu
ritas tenebrarum. ꝛ pacis in quo nō
est conflictus pugnarum. Nam ab
sterget deus omnē lacrimam ab ocu
lis eorum. ꝛ iam nō erit ampli⁹ neq
luctus neq clamor sed nec ullus do
lor quoniam priora transierunt sed
delectabuntur in multitudine pacis
eum placebant corā domino in regi
one uiuentium. Paradisus dicit̄ er
go locus refrigerij propter ardorē₃
ignis purgatorii per quē₃ anime trā
seunt. iuxta illud ps̄. transiuimus ꝑ
ignem ꝛ aquam ꝛc̄. Locus lucis con
tra tenebras inferni. de quibus Ma
thei. xxiii. mittite eū₃ in tenebras ex
teriores. Locus pacis propter men
tis tranquillitatē que ibi ē cōtra uer
mē₃ cōscientie eoꝝ qui salui nō erūt
unde Isai. v̄mis eorū nō moriet̄ nec
ignis eoꝝ extiguet̄.

¶ De undecima p̄te canonis R̄ica.

Nobis quoq ꝛc̄. undecīa ps
hec aūt orō ꝑtēdit̄ usq ꝑ
oīa secula seculorū. Et hec
v̄ba proferendo sacerdos paululū₃
expssa uoce percusso pectore silentiū
interrūpit. representans contritionē
ꝛ ɔfessionē latroīs ī illo passioīs do
minice articulo increpātis alteꝝ ꝛ di
cētis. nos digna factis recipim⁹. hic

autem nihil mali gessit. ⁊ dicebat ad ihesum Luce. xxiij. dn̄e memēto mei dum ueneris in regnum tuum. propter quod dixit illi ihesus. Amē dico tibi hodie mecum eris in paradiso. Rursus p exaltationem uocis ⁊ pcussionem pectoris. exprimitur illō qō centurio ⁊ qui cū illo erāt uisis hijs que fiebant timuerūt ualde dicētes Uere filius dei erat iste. ⁊ omnis turba que simul aderant ad spectaculū illud percucientes pectora sua reuertebantur. note uero eius ⁊ mulieres que xp̄m secute fuerant a galilea stabant a longe hoc uidentes quos significant ministri. s. dyaconos et subdyaconos retrostantes q̄ ad hāc uocem erecti in os sacerdotis uel ep̄i intuent᷑. Premissa autē pectoris unica tūsio significat qō ſm ap̄lm ad ro. vij. Xp̄s semel p peccatis nr̄is mortuus ē. ⁊ fit cuȝ tribus digitis. s. sine pollice ⁊ indice. ut trinitas in unitate notet᷑. Pectoris quoq; tūsio qn̄q; pniam designat put sub ti. de cōfessione dictū ē. Peccatoribus. hec iō dicit. quia si diximus q peccatum nō habemus nosmetipsos seducim⁹ ⁊ ueritas in nobis non ē. de peni. di. ii. si enim inquit. licet enim omni tēpore debeamus ex corde nos recognoscere peccatores. vi. di. testamēti ū precipue cū pro remissione peccatorū sacrosanctum misterium celebram⁹ de multitudine miserationū tuarum sperantibus. iux̄ qō inquit ps̄. scd̄m multitudinem miserationum tuaruȝ dele iniquitatē meam. Et nō q una tm̄ est dei misericordia non aliud q̄dem q̄ȝ q ipse ē misericors. ſȝ multi sunt eius effectus qui miseratiōes dicunt᷑. unde remiscer᷑ miserationū tuarum dn̄e ⁊ misericordiarum tuaruȝ que a seculo sunt. partē aliquā et societatem donare digneris. Sed cū ipse deus sit oīa in omnibus salus ⁊ p̄miū ⁊ gloria singulorum. iuxta illō

Salus populi ego sū. Quid ē qō dicit᷑ aliquā ⁊ societatē ⁊c. tanq̄ȝ n̄ omnes sint eundem denariuȝ accepturi ¶ Sane licet unū ⁊ idem sit p̄miuȝ singulorū uidelicet ipse deus: cuius cognitione salus eterna consistit ſm illud qō ipse dicit in euāgelio. hec ē uita eterna ut cognoscāt te uerū deū ⁊ hūc quem misisti ihesū xp̄m. tamē scd̄m dr̄am meritorum alii plus alii minus diuina uisione fruunt᷑. ¶ Nā et stella differt a stella ī claritate. ppt̄ qō ipse dn̄s ait. ¶ In domo p̄ris mei multe māsiones sūt. de pe. di. iiii. in domo. sicut unus ē sol cuius lumine pticipant uniuersi alii plus alii min⁹ ſm dr̄am intuētiū cū Io. Step. Mathia Barnaba. In hac scd̄a ꝯmemoratione scōruȝ magna ex pte supplēt᷑ qui de primitiuis sanctis deesse uidebant᷑ in p̄ma. Sȝ q̄re Iohānes repetit᷑ ⁊ Stephanus sociatus Iohāni p̄mittitur Mathie ac Barnabe ap̄lis. Sup h̄ dici pōt q Iohā. in prima cōmemoratōe disponit᷑ ⁊ cū ceteris numeratur ppter dignitatē ap̄lat⁹. In hac aūt ꝯmemoratōe repetit᷑ ⁊ cum Stephano sociat᷑ ppter priuilegiuȝ celibatus. uirgines eni sūt ⁊ sequūt᷑ agnū quocunq; ierit. preterea ceteris p̄mittit᷑. uirginitas nāq; Iohannis inde maxime cōmendat᷑. qr xp̄us in cruce matreȝ uirginem discipulo uirgini ꝯmendauit. ⁊ ex illa hora accepit eā discipulus ī suā. Stephani uo uirginitas ex eo maxime ꝯprobatur qr ipse deputatus ē ab ap̄lis ad ministeriū uiduarum ⁊ in eo q feminis ē prepositus testimoniuȝ meruit sincerissime castitatis. posset autē non euangelista sed baptista Iohānes intelligi. nisi p̄termitteretur cū tuis sāctis ap̄lis ac martiribus. unde cōnicitur q ap̄li tm̄ ac martires subnotātur q̄uis ⁊ Io. bap. merito possȝ int̄ martires nūerari. Enūerat ergo sacerdos scōs quorū societatē petit qr ⁊

sacerdos legalis nomina filiorū isra
hel habebat scripta. ut. s̄. dictū est
Et aduerte ꝙ hic octo uiri ⁊ septem
mulieres computantur. quia ꝑ hoc
sacrificium septem carismata gracia
rum ⁊ octo beatitudines iungūt̄ in
nobis. ❡ Sequit̄ nō estimator me
riti. quia non ſm exigentiam merito
rū retribuis sed minus puniēdo uł
magis remunerādo ꝙ̄ quisqꝫ meruit
Unde nō ſm peccata nr̄a fecit nobis
neqꝫ ſm iniquitates nr̄as retribuit
nobis. ⁊ alibi. mensurā bonam ⁊ cō
fertā ⁊ coagitatā ⁊ supereffluentem
reddent in sinū uestrum. ꝑ xp̄m do
minū nostrum. hic nō respondetur
amen. tū q2 angeli qui semꝑ assistūt
rn̄dent ꝓut in fi. tercie particule di
ctum est. tum quia hic tacite dicunt
nec rn̄dētes audire possunt. tū quia
ūba sequētia per quē omnia ⁊c̄. istis
coniungūtur ⁊ ab eis depēdet ita ꝙ
nihil interponi pōt. hoc aūt loco be
nedicūtur uue ꝓut dicet̄ in. vij. ꝑte
sub quinta feria cene dn̄i. ubi agitur
de diurno officio In canone apl̄orū
in burchardo. li. v. c. offerri. ita legi
tur. Offerri nō liceat ad altare. s. ad
benedicendum ꝑter nouas spicas et
uuas ⁊ oleū ⁊ luminaria ⁊ fabas ⁊ ti
miama ad incensū tp̄e quo sācta ob
latio celebrat̄. Sequit̄ ꝑ quem hec
omnia. ⁊c̄. ideo dicit oīa q2 per filiū
omnia creata sunt. unde Jo. i. oīa ꝑ
ipsum facta sūt ⁊ sine ipso factū ē ni
hil. ⁊ uidit deus cuncta q̄ fecerat et
erant ualde bona. creas igit̄ conden
do naturā sanctificas cōsecrādo ma
teriam uiuificas transsubstantiādo
creaturā bn̄dicis accumulādo grāꝫ
ꝙ aūt dicit̄ hec omnia ē simplex ꝓ
nomīs demonstratio. sicut tp̄us ūbi
ꝯfusūꝫ. nam pn̄s confusum ptītis nō
tenet usū. ⁊ est sensus hec oīa. s. panē
uinum ⁊ aquam semꝑ creas ſm cās
canoicas primordiales. ⁊ sāctificas
ſm cās sacr̄ales. uiuificas ut trāseāt

in carnem ⁊ sāguineꝫ. ⁊ benedicis ut
cōseruent unitatē ⁊ caritatē. ❡ Rur
sus in eo ꝙ dicit scīficas notatur ꝙ
qcūqꝫ scīficatur ꝑ graciā xp̄i scīfica
tur. de plenitudine aūt eius oēs acce
pimus. unde Jo. xvj. pater sāctifica
eos in ueritate. i. in filio. ❡ In eo ꝙ
dicit uiuificas notat̄ ꝙ quicq̄d uiui
ficat̄ per filiū uiuificat̄. Jo. xi. Ego
suꝫ uia ueritas ⁊ uita. viij. di. qui cō
tempta. In eo ꝙ dicit benedicis insi
nuatur ꝙ benedictio celestis datur
nobis per fructū uirginis benedictū
uel creas ut sint. sanctificas tibi ōpa
tando. uiuificas animādo. benedicis
ut utilia sint. prestas ut ꝓsint. ❡ Fi
unt autē tres cruces super dictis uer
bis. sanctifi. uiuifi. bene. In quibus
ecclesia primitiua representat̄ que fi
dem trinitatis suscepit. De hoc tam
aliter iam dicetur. Si quidem sacer
dos dicturus. ⁊ prestas nobis uel di
aconus remouet corporale desuper
calice. ad notandū ꝙ qn̄ xp̄s emisit
spiritum uelūꝫ templi scissūꝫ ē a sum
mo usqꝫ deorsūꝫ. ⁊ aperta sūt nobis
que prius obscura erant i lege ⁊ clau
sa. sicut dicit̄ in euangelio de q̄busi
dam. ⁊ erat absconditum uerbum
istud ab eis. ubi enim sumpto aceto
consumatūꝫ est reuelatum est. Et ca
lice discooperto accipiens hostiam
dicit. ⁊ prestas nobis. Dubitari aūt
uidimus quare calix ⁊ nō hostia co
operitur. ad quod quadruplex pōt
ratio assignari. primo propter peri
culum. quia sanguis faciliter posset
recipere immundiciam ꝙ̄ hostia. Se
cundo quia in calice ⁊ sanguine ma
gis significatur passio xp̄i ꝙ̄ i hostia
unde illud. pater si fieri potest tran
seat a me calix iste. ⁊ in canone i for
ma sanguinis ponit̄ actus effusionis
ibi q̄ pro nobis effundetur ⁊c̄. q2 er
go in calice ⁊ in sāguine magis signi
ficatur christus mortuus ꝙ̄ in cor
pore. ideo sicut ⁊ mortuus pannis

⁊ lapidibus operitur. ita ⁊ calix panno ⁊ sanguis calice ⁊ corporali cooperitur. Tercio sanguis in calice cooperto representat corpus xp̄i i sepulcro clauso ⁊ signato. hostia uero corpus christi extra sepulcruz. Quarto sanguis calice cooperto representat corpus xp̄i in sindone inuolutū. hostia uero non inuolutuz. ¶ Sequit̄ per ipsum ⁊c̄. si absq̄ alicuius uerbi uel temporis interpositione coniungas premissa uerba per christuz dominum nostrum. per quē hec oīa ⁊c̄ ⁊ facis punctum ibi ⁊ prestas nobis plana est littera. dic ergo per ipsum i. tanq̄ per mediatorem cū ipso tanq̄ cum coequali. quia ipse est coequal̄ patri. in ipso tanq̄ in consubstantiali. uel in ipso. i. in membris eius. i patre quippe notatur auctoritas ꝑpt̄ principiuz. in filio equalitas ꝑpter medium. in spiritu sancto cōmunitas propter consortiū. ¶ Sane sexta feria crucifixus est christ⁹ hora tercia linguis iudeorum. qđ narrat Marc⁹ hora sexta manibus gentiliuz. quod narrat Johannes. circa horam autez nonam inclinato capite tradidit spiritum. Ad recolendam igitur crucifixionem hora tercia factam linguis iudeorum clamantium ter crucifige crucifige euz. ⁊ rursus tolle tolle crucifige euz. sacerdos facit tres cruces super oblatā ⁊ calicē dū dicit sanctificas uiuificas ⁊ benedicis. Ad recolendam uero crucifixionez que post interuallum trium horaruz facta est manibus gentilium cum milites crucifixerunt ihesum. sacerdos iteruz facit tres cruces cum hostia super calicez super premissis tribus uerbis. s. per ipsum ⁊ cum ipo ⁊ in ipso. postmodum autem ad designandum diuisionez carnis ⁊ anime domini morientis facit duas cruces cū ipsa oblata in ore calicis dum dicit. est tibi deo patri omnipotenti i unitate spiritus sancti. cum eniz in christo tres sint unice substantie uidelicet diuinitas corpus ⁊ anima. due tm̄. s. corp⁹ ⁊ anima fuerunt in morte diuise. Nā diuinitas a neutra est diuisa ⁊ separata. ⁊ propterea non tribus crucib⁹ sed duabus mors domini designat̄. Ceterū sacerdos faciendo cruces manus super mensam altaris extendit quia ⁊ xp̄us super araz crucis man⁹ expandit. iuxta illud propheticū. Expandi manus meas ad populuz nō credentem mihi. Scđo etiaz premisse tres cruces cuz corpore super nudū calicem facte significant tres cruciatus quos xp̄s in nuda cruce sustinuit uidelicet passionem. propassionez ⁊ compassionem. passionē in corpore. propassionē in mente. compassionem in corde. de passione corporis ait dn̄s per prophetam. O uos oīs qui transitis per uiā attendite et uidete si est dolor sicut dolor me⁹. foderunt enim manus ⁊ pedes me. ⁊ dinu. omnia ossa mea. de propassione mentis dominus inquit apostolis. tristis ē aīa mea usq̄ ad mortē. cepit eniz ihesus tedere ⁊ pauere. cepit cōtristare ⁊ mestus esse. Ex compassione uero cordis pro crucifixorib⁹ orauit ad patrem dicens. pater ignosce illis q̄ nesciūt quid faciunt. si enim cognouissēt nūq̄ dominū glorie crucifixissent. ⁊ ideo sacerdos facit has cruces cum hostia super calicem. q̄a xp̄us sustinuit huiusmodi cruciatus in corpore super patibulum. per calicem enim passio designatur. ut iaz dictuz est. Tercio modo tres cruces cum hostia super calicez facte significant fidem centurionis dicētis Mathei. xxvij. Uere filius dei erat iste. ⁊ ita cognouit eū unum esse in trinitate. s. xp̄m deū ⁊ hominem. due uero que fiunt in ora seu latere calicis. designant duo sacramenta q̄ de latere christi profluxerunt uidelicet aqua

regenerationis ⁊ sanguis redemptio
nis. iux̃ testimonium Jo. dicẽtis. un⁹
militum lancea latus eius aperuit ⁊
continuo exiuit sanguis ⁊ aqua. ⁊ iõ
immediate post has duas cruces la
tus calicis in quibusdam ecclesijs cũ
hostia tangit̃ ꝑ quod percussio late
ris christi cũ lancea militis designa
tur. ¶ Quarto tres premisse cruces in
quibusdam ecclesijs ita fiunt ⁊ bene
nam prima que fit super per ipsũ fit
supra os calicis exterius. significans
ꝙ deus est extra omnia non exclus⁹
Scd̃a que fit super cum ipso fit par
inferius sub prima uidelicet a labio
calicis in labium significans ꝙ deus
ẽ super omnia non elatus. Tercia q̃
fit super i ipso fit inter os calicis cir
ca medium concauitatis eius. signifi
cans ꝙ ẽ inter omnia non inclusus.
Quarta que fit super deo patri fit a
medio oris calicis recto diametro ꝯ
faciem sacerdotis. significans ꝙ om
nia que in ministerio misse occulte
aguntur. in fine nobis ante oculos
ponentur. Quinta que fit super i uni
tate spiritus sancti. fit a latere calicis
inter ipsum calicẽ ⁊ sacerdotẽ uide
licet descendendo a sũmitate calicis
contra pedem. significans ꝙ deus ẽ
subter omnia non compressus seu ꝓ
stratus. quidam tamen de hijs dua
bus ultimis non faciunt nisi ultimã
Quinto dicte tres cruces significant
tres cruciatus quos xp̃us sustinuit
tribus temporibus uidelicet añ mor
tẽ alapas flagella sputa ⁊ huiusmo
di. in morte crucifixionem. ⁊ p⁹ mor
tem lateris perforatõnem. prima sig
nificat primũ. scd̃a scd̃m. tercia terci
um. quarta uero significat separatõẽ
anime a corpore xp̃i. quinta descen
sum in limbum uel cruciatum in pe
dibus. Sexto quinq̃ ordines signo
rum que fiunt ante sextum. s. ãte ta
ctum calicis cũ hostia. qñq̃ uidelicẽ
de duabus ultimis non fit nisi una

significãs quinq̃ mundi etates que
fuerunt ante xp̃i natiuitatem. Sextũ
uero uidelicet ipse tactus significat
sextũ tempus. s. a xp̃i natiuitate usq̃
ad finem mundi. Ipse enim unicus
tactus significat dñm semel ascendis
se crucem ut finem haberet. ipsa au
tem res est cruciatus qui per dictas
quinq̃ etates omnibus hominibus
fiebat. ¶ Notandum igit̃ ẽ ꝙ sacri
ficium septẽ uicibus signatur in ca
none. Prima uice ter ubi dicit̃ hec
dona hec munera ⁊c̃. Scd̃a uice qui
quies ubi dicit̃ quam oblationẽ tu
deus ⁊c̃. Tercia uice bis semel ubi di
citur qui pridie ⁊c̃. ibi. tibi gracias
agens benedixit ⁊c̃. ⁊ iterum ubi di
citur. similiq̃ modo ⁊c̃. Itẽ gratias
agẽs ⁊c̃. Quarta uice quinquies ubi
dicitur hostiam purã ⁊c̃. Quinta ui
ce bis ubi dicitur sacrosanctum filij
tui corpus ⁊c̃. Sexta uice ter ubi dici
tur sanctificas uiuificas ⁊c̃. Septima
uice quinquies. ubi dicitur per ipsũ
⁊c̃. prout in ipis locis dictũ est inter
quas septem uices sacrificiũ signifi
catur duabus uicibus bis uł duab⁹
uicibus ter ⁊ duabus uicibus quin
quies. Septima uero uice bis et ter
signatur ergo simul omnibus uicib⁹
iunctis. quinquies quinq̃ que sũt si
mul. xxv. qui numerus per se ductus
semper in seipsum reducitur si duca
tur in infinitum q̃tumlibet eni mul
tiplicetur eucharistie sacr̃m semꝑ est
idem sacrificium. Aug. tñ de conse.
di. ii. semel. dicit ꝙ si tñ semel signũ
crucis fieret super panem ⁊ uinũ suf
ficere posset. qꝛ semel dñs crucifixus
ẽ. In hoc etiam sacr̃o quinq̃ sensus
corporis. s. uisus auditus gust⁹ odo
ratus tactus. exercentur. s. circa colo
rem saporem odorem fractionem et
sumptionem. ut quinq̃ sens⁹ anime
spirituales exuberent. s. ¶ uisus intelli
gentie. auditus obedientie. odorat⁹
discretiois. gustus dilectiois ⁊ tact⁹

operis. de quibus reperitur in euan
gelio. dñe quinq; taléta tra. mi. ecce
alia quin. superlu. sum. sed ꝛ binari⁹
ꝛ ternarius bene congruit sacramen
to. binarius propter carnē ꝛ sãguinē
ternarius propter panem uinum et
aquã. Item binarius propter dupli
cem modum edendi. s. sacramentalē
sub specie panis ꝛ uini ꝛ spũalem in
fide cordis. Et ternarius ꝓpter tria
que sunt in hoc sacro discreta. uide
licet forma uisibilis uini ꝛ panis. ue
ritas corporis ꝛ sanguinis. ꝛ uirtus
spũalis unitatis ꝛ caritatis. de q̊bus
dictum ē in. vij. particula super ũbo
misterium fidei. i. ut ita ternarius bi
narius. i. fides trinitatis per dilectio
nez dei ꝛ proximi operetur. Fiũt igi
tur tres cruces que q̄tuor habēt an
gulos super artificiũ. qꝛ xp̄s dum in
cruce pependit quatuor climata mũ
di redemit ꝛ septem ordinibus ordi
nant̃. ad notandũ septiformē spirit⁹
sancti graciã. que in hoc misterio ne
cessaria est ꝛ fere in quolibet ordine
per numerum imparē signacula dis
ponuntur. qꝛ corpus xp̄i unum ma
nens non scindit̃ omnis honor tãq;
dño ꝛ gloria tãq; deo. ¶ Sequit̃ ꝑ
omnia secula seculoꝝ. nõ solũ crucis
impressio uerũ etiam uocis expressio
ꝛ pectoris percussio. que gesta sunt
iuxta crucem insinuat. prout dictuz
est sub uerbo. nobis quoq;. q̊a ergo
ihesus clamãs uoce magna tradidit
spiritum. ideo sacerdos dicendo ꝑ
omnia secula seculorũ exaltat uocem
ꝛ etiam aliq̄tulũ calicem eleuat. Ul̃
dicitur alte ad incitationē ꝓp̄li ut sci
ens finem canonis respondeat amē.
ul̃ ideo. quia centurio clamauit. uere
fili⁹ dei erat iste. quia uero mulieres
lamentabantur flentes dñm. iõ cho
rus quasi lamentando rñdet amen.
repñtans fidelem qui dñm contrito
corde lugebunt uelut quodam abel
inuidi fratris furore occisum paren
tes eius lamentabant̃. ¶ Cõsequen
ter dyaconus accedit ꝛ exaltatũ paꝝ
per sacrificiũ seu calicē cũ corpore õ
altari tam ipse q̄ sacerdos deponit
quia ut legit̃ Jo. xx. uenerũt ioseph
õ armathia ꝛ nicodemus ꝛ impetra
tum corpus ihesu a pilato deponen
tes sepelierunt. sacerdos ergo eleuãs
nicodemũ representat. ipsa uero ele
uatio xp̄i depositionem de cruce. de
positio collocationem in sepulcro õ
monstrat. ¶ Et aduerte quia sacer
dos dicens preceptis salutarib⁹ mo
niti calicem simul ꝛ hostiã deponit
Ad cuius rei euidentiã notandum ē
q̄ xp̄i corpus ꝛ sanguis bis in sexta
feria eleuata ꝛ deposita fuerũt semel
in cruce eleuata ꝛ de cruce ad terraz
deposita ꝛ semel de terra eleuata ꝛ i
sepulcro collocata. primũ repñtatur
in prima eleuatione ꝛ depositiõe cor
poris ꝛ sanguinis xp̄i que fit statim
post eorũ consecrationē. Alia repre
sentat̃ in eleuatione ꝛ depositõne q̄
fit in hoc loco. congrue igit̃ dũ hec
uerba proferũtur fit corporis ꝛ sãg
uinis eleuatio. ꝛ depositio designan
tes eleuationem corporis xp̄i de ter
ra ꝛ locationem eius in sepulcro. qꝛ
ioseph qui illud de cruce ꝛ de terra
leuauit ꝛ in sepulcro locauit monit⁹
ꝛ instruct⁹ erat preceptis salutarib⁹
xp̄i. sicut fidelis discipulus eius. vñ
õ eo legitur in Marco. ꝛ ipse erat ex
pectans regnuz dei. Simul aũt eleuã
tur corpus ꝛ sanguis iaz consecrata
quia ipse Joseph ut aiunt quidaz si
mul corpus cũ sanguine in sepulcro
locauit. adhuc in ipsa eleuatione te
netur hostia cũ q̄tuor digitis. Cũ er
go expectemus ꝛ necesse habeamus
impetrare q̄tuor principaliter ꝑ me
rita passionis xp̄i. s. potestatē ꝯ dya
bolum. humilitatem contra mundũ
castitatē ꝯ corpus propriuz. ꝛ subie
ctionē ad dilectionē quo ad deuz et
ꝓximuz. iõ ad hoc representandum

merito cum quatuor principalibus digitis hostia tenet᷑. Quedā tñ ecclesie in tribus primis petitōnibus dominice orōnis tenent calicē eleuatuꝫ et nunc calicis eleuatio aliud significat prout ibi dicet᷑. ¶ In quibusdā etiā ecclesijs dum calix parū ab altari eleuatur. quidā puer stat ultim⁹ post subdyaconū habens cappam ex transuerso. ad designandū ꝙ caput .i. iudei expectantes messiam .i. xp̄m cū iam uenerit transuersū ē in caudā Quia uero nicodemus sepulto dño aduoluit saxum magnū ad hostium monumenti. ideo dyaconus sup os depositi calicis corporale deponit. dyaconus quoqꝫ calicem cū corporali inuoluens representat Joseph qui corpus dñi sindone munda inuoluit Rursus quia in pace factus est locus eius. dyaconus scōm morem quarūdam ecclesiarū mensam osculat᷑ altaris. ꝛ quia factus ē principatus sup humeruꝫ eius. osculat᷑ dextrū armuꝫ pontificis. ut i utroqꝫ significet xp̄m ꝛ quieuisse post mortem ꝛ uicisse p⁹ mortem. iuxta qḋ ipse predixit i pā. In pace in idip. dor. ꝛ requi. ꝛ alibi O mors ero mors tua mors⁹ ero infer̄ne. xp̄us eniꝫ p mortē triūphauit de morte. nam qꝛ factus ē obediens usqꝫ ad mortem mortem aūt crucis idcirco deus exaltauit illū ꝛc̄. hoc ipsum etiāꝫ significat ꝙ xp̄us sibi cruceꝫ super humeros baiulauit. Scd̄o dyaconus oscu'ando dextrā sacerdotis significat ꝙ uult esse particeps laboris. ut sit socius eterne retributionis. Tercio per hoc innuit ꝙ ioseph deponens corpus illud fuit osculat⁹ In quibusdaꝫ ecclesijs sacerdos hic etiam hostiam osculatur. innuens ꝙ nicodemus idē fecerit qḋ ioseph. uł potius p dñi passioneꝫ factā esse nostrā recōciliatiōꝫ. p⁹ osculū hui⁹ dyaconus retrocedit a facie sacerdotis representans mulieres sepulto dño a monumento recedentes.

De pater nr̄ ꝛ eius expositōe. R.

Secūdū eos q̄ dicūt ꝙ tcia pars misse q̄ dicit᷑ postulationes incipit hic oremus preceptis salutaribus ꝛc̄. ꝛ ꝙ durat usqꝫ ad collectas ¶ Hec pars cōtinet quiqꝫ clausulas. prima ē ipsa p̄fatio .s. orem⁹ preceptis. qḋ addidit btūs Gre. Scd̄a ē pater nr̄. Tercia libera nos q̄sumus dñe. ¶ Quarta pax dñi ¶ Quinta fiat cōmixtio ꝛc̄. ¶ Quia ergo ihes⁹ uoce magna clamabat. pater i manus tuas cōmēdo spūm meum. sacerdos ꝛ nō totus ꝑplus ꝓut greci faciunt eleuata uoce pronūciāt oremus p̄ceptis ꝛc̄. nō eni dicit᷑ sub silentio sꝫ palā. qꝛ ē de euangelio ad notandū ꝙ rex celoꝝ i noua lege loquebat᷑ ꝛ sine uelamine predicauit. ad hoc iō hec dñica orō ꝛ etiā credo in unū deū alta uoce dicūt᷑ ut oms illa dicāt ꝛ addiscant. alia etiā ratio posita ē sub ti. de predicatōe. Sꝫ tercia clausula .s. libera nos ꝛc̄. sub silētio dicitur. in signū ꝙ xp̄s interduꝫ a p̄dicatione siluit. aliter tñ ibi dicetur. sed ꝛ ꝓferens pater nr̄ ꝛc̄. Item sicut prius extendit ac sursū eleuat manus. primo eni dicens. preceptis salutaribus ꝛc̄. actus ioseph de q̇b⁹ in precedēti colūna dictū ē quos preceptis salutaribus monitos. ꝛ diuina institutiōe informatos gessit rep̄sentauit. qꝛ igit᷑ doctrina audiendo meditando ꝛ inquiete dicenda ē. v. q. iiij. in loco. ideo uerba ista depositis sup altare manibus ꝓtulit dicēs aūt pater nr̄ ꝛc̄. xp̄m populuꝫ orare dicentē rep̄ntat. Ideoqꝫ moysi orātis exemplo manus extendit ꝛ sursū eleuat ut feruorē cordis ꝛ rectā ad deū intentioneꝫ ondat. xxxvij. di. si quis uult. ¶ Rursus dicendo preceptis salutaribus ꝛc̄. calicē simul ꝛ hostiam

deponit ut premissum ē. Sane legal̄
pontifex regressus ad populuz laua
bat uestes. immūdus tñ erat usq̄ ad
uesperam sicut in prohemio hui⁹ p̄
tis dictum ē. sic ꝛ xp̄us qui intrauit
in sancta sanctoruz redit ad ecclesiaz
compatiendo ꝛ auxiliādo ꝛ lauat ue
stes suas. i. scōs mundificat. ꝛ tamen
usq̄ ad finem mundi mēbris eius ali
que macule adherent. Sacerdos etiā
redit ad populū q: dum rursus alta
uoce multiplicat preces foras exire
uidetur ꝛ precibus uelut aquis uesti
menta sua. i. pp̄lm lauat ꝛ mūdat et
tñ immūd⁹ iudicat̄. q: usq̄ ad mor
tez erit in oī homine q̄ lauet̄. oratu
rus ergo ꝛ ostēsurus se cām suā age
re corā deo ꝛ que quotidie petere d
beamus monet pp̄lm orare dicēs pa
ter nr̄ ꝛc̄. que oīo habet̄ mathe. vj.
c. fiducialiter enī orare possum⁹ ut
filij patrē quos ipse dñs ad sic oran
dum informauit. ꝛ ip̄e uice uniuersa
lis ecclesie quā rep̄sentat orat. ne tñ
sua auc̄te. ꝛ quasi presūptiue petere
uideatur premittit quasi loco prefa
tionis preceptis salutaribus ꝛc̄. Di
cit aūt preceptis ꝛ diuina institutō
ne. q: ꝛ dñs hanc oīonez instituit et
ap̄los sic orare p̄cepit. ꝛ extūc maxi
me prostrati orare debemus usq̄ in
finem dñice oīonis saltem in p̄festis
diebus in festiuis uero stantes. Tres
aūt articuli sequentes. s. preceptis sa
lutaribus. pater nr̄. ꝛ libera nos. sig
nificāt tres dies dñice sepulture. iōq̄
ꝛ hijs dūtaxat utimur in parasceue.

¶ In q̄busdā ecclesijs dū sacerdos
dicit pat̄ nr̄ a dyacono et dū prelat⁹
dat benedictionē solemnez p⁹ pater
nr̄ manus eius a dyacono ꝛ sacerdo
te sustentant̄. in quo representatur
q̄ hur ꝛ aaron sustentabant manus
moysi orātis. de quo sub ti. ō oīone
dictū ē. Btūs Gre. oīoz dñicā p⁹ ca
nonē sup hostiaz censuit recitari asse
rens in registro incōgruū esse ut sup
eucharistiā diceret̄ oīo quā scolasti
cus cōposuerat ꝛ illa omitteret̄ quā
dñs ipse dictauerat ꝛ ap̄li dicere cō
sueuerant. ꝛ cantat̄ apud grecos a
toto populo sed apud nos a solo sa
cerdote. ¶ Illud aūt notādū est q̄
hec oīo ceteras oratōnes p̄pter q̄tu
or antecellit. s. auctoritate doctoris
Breuitate sermonis. Sufficientia pe
titionū. ꝛ fecunditate misteriorum.
Auc̄te doctoris. q: fuit ipsius salua
toris ap̄los orare docentis ore pla
ta. ꝛ inde dicit̄ oīo dñica. Breuitate
sermonis. q: facile discitur ꝛ p̄fert̄.
iux̄ illud cū oratis nolite multū loq̄
ꝛc̄. Sufficientia petitōnū q̄m uitusq̄
uite necessaria ↄtinet. fecūditate mi
steriorū q: immensa continet sacra.

¶ Uerū licet dñs sciat q̄d uelimus
uult tñ nos orare uocaliter propter
multa. primo pro excitanda deuoti
one. q: q̄d facit flatus carboni hoc
facit pronūciatio deuotioni. vñ ad
ip̄m ore meo clāui ꝛ exaltaui sb̄ lingua
mea. Scd̄o p̄ aliorū instructione ut
coruina cortinaz trahat ꝛ qui audit
dicat ueni. ex̄ ō sacra un. e. unico. un
de luceat lux vr̄a coram hominibus
Tercio p̄ lingue obsequio ut q̄ ling
ua peccamus lingua satisfaciamus.
unde. sicut exhibuistis membra ur̄a
seruire iniq̄tati ad iniquitatē. ita ex
hibete ea seruire iusticie i sacrificatō
nem. xlvij. di. oēs. Quarto p̄ rei pe
tende cōmemoratione. q: facil⁹ ob
tinetur q̄d instātius postulat̄. ō pe.
di. i. importuna. xliij. di. sit rector. in
fi. ¶ Unde petite ꝛ accipietis pulsate
ꝛ aperietur uobis. ¶ Quinto p̄ impe
trate rei custodia. q: q̄d sepius req̄
rit̄ diligentius custodit̄. unde tene
q̄d habes ne alius accipiat coronaz
tuā. ¶ Sane in hac oīone oratur p̄
bonis adipiscendis ꝛ p̄ malis uitan
dis. p̄ bonis tempalibus sp̄ūalibus
ꝛ eternis. p̄ malis p̄teritis p̄ntib⁹ ꝛ
futuris. ō bonis et̄nis dicit̄. adueniat

regnum tuū. de bonis spiritualibus
fiat uoluntas tua sicut in celo ꝛ i ter
ra. de temporalibus. panē nr̄m quo
tidianū da nobis hodie. eterna petū
tur in premium. spūalia in meritum
tpalia in sustentationē. De malis ꝑ
teritis dimitte nobis debita nr̄a ꝛc.
de presentibus. sed libera nos a ma
lo. de futuris. ꝛ ne nos inducas ꝛc.
preterita sunt dolenda. pn̄tia sūt ui
tanda. futura sunt precauēda. ¶ Sep
tem sūt oīonis dn̄ice petitiones pre
ter captionē beniuolētie q̄ significāt
septem uerba in xp̄i cruce. pmū fu
it. pater ignosce illis. scdm ecce muli
er filius tuus. terciū ecce mater tua.
quartū hodie mecum eris in paradi
so. quintū hely hely. sextū pater in
manus tuas. septimū consumatū ē
Uel significant septē uerba q̄ tm̄ be
ata uirgo legit̄ de xp̄o dixisse. pmū
fuit discretōnis. qūo fiet istud. scdm
humilitatis. ecce ancilla dn̄i. terciū
salutationis. ecce ut facta ē uox salu
tatōnis in auribus meis. quartū gra
tiarum actionis. magnificat aīa mea
do. quintū compassionis. fili uinum
non habent. sextū instructionis. qd
cūq3 dixerit uobis facite. septimum
amoris. fili quid fecisti nobis. sic ꝑ
ma autem petitō ē. sanctificet̄ nomē
tuū. scda. adueniat regnum tuū. ter
cia fiat uoluntas tua. quarta panem
nr̄m quotidianū. quinta ꝛ dimitte
nobis debita nr̄a. sexta ꝛ ne nos idu
cas in temptationē. septima libera
nos a malo. Et hee septē petitōnes
fm aplm septem postulatōnes dicū
tur. quaꝝ prime tres spectant ad ui
tam eternam siue ad patriā. ꝛ ideo
sacerdos in quibusdā locis eleuato
calice dicit eas ꝛ prefationē ꝑceptis
salutaribus ꝛc. Dicēs uero sicut i ce
lo parum magis eleuat illū. ꝛ dicēs
ꝛ in terra illum deponit. ¶ Tres ul
time ad presentem uitam siue ad ui
am pertinent. ꝛ iō deposito calice di

cit eas. media uero. s. panem nr̄m ꝛc
pertinent ad utrunq3. porro tres ꝑ
me succedunt ordine tēporis sed ꝑ
cedunt ordine dignitatis. Tres ultīe
succedunt ordine dignitatis sed pre
cedunt ordine tēporis. Duplex igit̄
ordo est in dominica oratione notā
dus. unus in ascendendo qui cōuenit
cū uirtutibus. alter in descendēdo q̄
concordat cū donis. Dona nāq3 de
summis ad ima descendunt. unde re
quiescet super eum spiritus sapiētie
ꝛ intellectus ꝛc. Uirtutes uo ab imis
ad summa conscendūt vn̄ beati pau
peres spū qm̄ ipsorum ē regnum ce
lorum. beati mites ꝛc. nempe dn̄s in
oratione ipsa secutus ē ordinem dig
nitatis qui est artificialis ut a maio
ribus ad minora descendere. sed do
ctores in illius expositōne sequūtur
ordinē temporis qui ē naturalis ut
de minoribus ad maiora. i. de tēpo
ralibus ad eterna conscendant. quē
modū seruabimus exponendo. Et
fit hic adaptatio septem petitionū
septem uirtutum. septem donorum
spūs sancti. ꝛ septem beatitudinum
contra septem uicia capitalia. septē
uirtutibus opposita. Nā dona petiti
onibus. uirtutes donis. ꝛ beatitudi
nes uirtutibus obtinent̄. ¶ Septē
dona sunt hec. sapientia. intellectus
concilium. fortitudo. scientia pietas
ꝛ timor. de quibus dicit propheta
requiescet sup eū spūs sapientie ꝛ in
tellectus spūs concilij ꝛ fortitudinis
spūs sciētie ꝛ pietatis. ꝛ replebit eū
spūs timoris dn̄i. Septem uo uirtu
tes sunt hee. paupertas spūs. mā sue
tudo luctꝰ. esuries iusticie. misericor
dia. mundicia cordis. ꝛ pax. Septē
quoq3 beatitudines sunt iste. regnū
celorū. possessio terre. consolatio. sa
turitas misericordie. cōsecutio. uisio
dei. filiatio dei. de quibus cōuictim
dn̄s ait. de prima. Beati paupes spū
qm̄ ipsoꝝ ē regnū celoꝝ. de secunda

beati mites qm̄ ipsi possidebūt t̄rā De tercia. beati q̄ lugent qm̄ ipsi cō solabunt̄ . de quarta . beati qui esu riunt ⁊ sitiut iusticiaȝ . qm̄ ipsi satu rabuntur. de quinta. beati misericor des qm̄ ipsi misericordiā cōsequent̄ de sexta . beati mundo corde qm̄ ip si deū uidebūt. de septima. beati pa cifici qm̄ filii dei uocabūt̄. ¶ Septē uero uicia capitalia sunt. Inanis glo ria siue superbia. Ira. Inuidia. Acci dia. Auaricia. Gula . ⁊ Luxuria. que significata fuerūt in septē populis q̄ terrā israhel promissā tenebāt. uide licet. etheus. iezeris. amorreus. cana neus. ferezeus. eueus . ⁊ iebuse᷒. ¶ Ho mo igit̄ ē egrotus deus medicus. ui cia sunt languores . petitiones sunt planctus . dona sunt antidota. uirtu tes sunt sanitates . beatitudines sūt felicitates ⁊ gaudia. Hec septē uicia per septem petitōnes huius fugant̄ oꝛonis ꝑut inferius ostēdet̄. ¶ Ad orationis ergo ipsius expositionē ue niamus. Et nota ꝙ in quibusdaȝ ec clesijs dū hee septeȝ petitiones dicū tur dyaconus stat inclinatus cōmuni onē expectās in quo significat aplos qui post mortē dn̄i ꝑ septē ebdomo das cōfirmationē spūs expectauerūt subdyaconus uero q̇escit. q̇a mulie res i sabbato q̄ ē dies septia siluerūt

Pater noster ⁊c. ordinē tem poris ut premissuȝ ē i hui᷒ orationis expositione fuā tes a fine eius iniciū sumamus ꝟsus principiū ordine retrogrado ꝓcedē do . si quidē homo multis malis cir cumdatis. ꝑmo petit liberari a ma lo. qꝛ uero sine temptatione uita ho minis nō ē super terrā. iō liberatus a malo petit ut in temptatōnē nō idu cat̄. ⁊ qꝛ dū in hac uita cōsistit sem per ē in quocūqꝫ peccato. nā si dixe rimus qꝛ peccatū nō habemus . ueri tas in nobis nō ē. iō petit ut debita i. peccata sibi dimittant̄. Cū aūt fu erit liberat᷒ a malo cū uicerit temp tationes cū debita fuerit ei dimissa qꝛ qui per se stare nō pōt necessarius ē ei spūs fortitudinis ne premiuȝ ex pectando deficiat. iōqꝫ petit ut pais cotidianus sibi donet̄. deinde cū fu erit liberatus a malis ⁊ roboratus in bonis. petit ut fiat uolūtas dei sicut in celo ⁊ in terra . ⁊ qm̄ ꝑmissa i hac uita ꝑfecte fieri non possent moꝝ pe tit ut regnuȝ adueniat in quo nomē patris sanctificetur in celis ut nunq̄ decetero possit a sanctificatiois gr̄a separi. ¶ Postq̄ petitionū cōtinua tionē premisimus moꝝ ad coꝝ expo sitionem ueniamus . prenotandū tn̄ ē ꝙ illud qđ in oratōne premittitur uidelicet pater noster qui es in celis captatio beniuolētie ē ut iam dicet̄. Nempe pater grece dicit̄ genitor la tine. ⁊ dicitur deus pater a patrādo siue perficiendo . qꝛ per eū oīa facta sunt. Deus aūt ⁊ generaliter ⁊ speci aliter ⁊ singulariter . et dicit̄ pr̄ Ge neraliter omniū per creatione. Spe cialiter iustorū per adoptionē. Sin gulariter xp̄i per generationem. per creationem ut ibi. flecto genua mea ad te deū patrē omnipotentē a quo omnia paternitas in celo ⁊ in t̄ra no minatur. per adoptionē ut ibi. si uos cū sitis mali nostis bona data dare filijs uestris. q̄tomagis pater ur̄ de celo dabit uobis spūm bonuȝ peten tibus se. per generationem. ut ibi. ne mo nouit filiū nisi pater. ⁊ nemo pa trē nisi filius ⁊ cui uoluerit filius re uelare. et per hoc qđ dicit pater nr̄ q̇ es in celis. dehortat̄ nos a duob᷒ uidelicet a superbia ne dicamus pa ter mi . quasi reputantes proprium quod est cōe . ⁊ ab indignitate. s. ne reddamur indigni tanto patre q̇ cō sistit in celis . deus enī solius xp̄i pa ter est per naturā cui soli cōpetit di cere pater mi . Fideliū aūt ē pater ꝑ

gracíam quibus competit dicere pa
ter noster. ille dicit pater mi si possi
bile est transfer a me calicē hunc. Isti
dicūt pater nr̄ qui es in celis sācifice
tur nomē tuū. ꝛ ipsemet dicit. uado
ad patrē meū ꝛ ad prēm uestrū. meū
quidem per naturā. uestrū ꝑ graciaꝫ
Hortatur etiā nos per hec ad duo. s.
ad seruandū graciaꝫ adoptionis. cū
dicit pater. ꝛ unionem fraternitatis
cū ait noster. Rursū per hec ꝙ dicit
pater qḋ ē nomē piū notat̄ bonitas
eius ꝛ ecclesie deuotio q̄ ipsū patreꝫ
appellat. ꝑ hoc uero ꝙ dicit noster
ostenditur dilatio caritatis. ꝑ hoc
ꝙ dicit in celis. in sanctis quoruꝫ cō
uersatio a fece mundi remota est dei
pietas designatur. quia igit̄ captatō
beniuolentie in hac oratione preter
mittitur. Sciendum ꝙ beniuolentia
captatur a tribus. s. a persona cogni
toris. petitoris ꝛ assessorꝫ. Cognitor
est deus. petitor ē homo. assessor est
angelus. A persona cognitoris cum
ait. pr̄. petitoris cū ait nr̄. assessoris
cū ait. qui es in celis. i. in angelis ut
in sanctis. ḋ quibus habet̄. celi enar
rant gloriā dei. Unde spes nobis re
tribuitur ut scōs nos faciat. uel i ce
lis. i. i secreto maiestatis diuine. per
qḋ datur fiducia obtinendi bonum
occultū qḋ oculus non uidit nec au
ris audiuit. nec in cor hominis ascē
dit. Dat ergo fiduciā impetrādi bo
num unde non dicit̄ dn̄e cui seruit̄
timore. sed pater cui seruitur amore
q. d. qi pater es uis. quia in celis es
potes. ergo libera nos a malo. Et nō
ꝙ celū dicit̄ a celando. qi celat diui
na secreta. uel a celsitudine. quia alti
us ē terrenis reb⁹. Sed libera nos a
malo. Triplex ē malū a quo petim⁹
liberari. innatum additū. ꝛ inflictuꝫ
Pmū contrahit̄. s. originale. Scōm
cōmittit̄. s. actuale. Terciū sustinem⁹
s. penale. Malum aūt uitamus ꝑ spi
ritum timoris. Nā ut inquit scriptu
ra. timor dn̄i expellit peccatū. Porro
triplex ē timor quo cessamus a malo
seruilis. inicialis. ꝛ filialis. Timore s̄
uili cessam⁹ a malo formidine pene
Timore filiali cessamus a malo amo
re iusticie. Iniciali timore cessamus a
malo partim formidine pene. ꝑtim
amore iusticie. Seruilis timor ē inci
pientium. Inicialis proficientiū. fi
lialis perficientiū. ❡ Dicit ergo sed li
bera nos a malo. q. d. da nobis spi
ritū timoris ꝛ paupertatē spūs ut ꝑ
spiritū timoris uitemus mala. ꝑ pau
pertatē spūs abdicemus bona qtūs
exclusis uicijs ꝛ contemptis terrenis
habeamus eterna. s. regnū celorum
quod lucifer ꝛ primi parentes ꝑ ina
nem gloriā siue superbiam amiserūt
Per hoc ergo ꝙ se humilando petit
liberari a malo. quod fit per donuꝫ
timoris fugat̄ superbia q̄ opponitur
timori. ꝛ sic finis orōnis cōcordat cū
principio ubi ab huilitate cōtra sup
biam incepit ut premissū ē. ❡ Et ne
nos inducas in temptationeꝫ. s. dya
bolicam. Nota ꝙ temptat nos de⁹
temptat homo. temptat dyabolus.
Deus temptet ut probet. homo ut
sciat. dyabolus ut fallat. De primo
legit̄. temptauit deus abrahā. de se
cundo. tempta nos obsecro diebus
decem. de tercio. cur sathanas temp
tauit cor tuū. ❡ Porro duob⁹ mo
dis temptamur interius. per delecta
tionem. ꝛ exterius per suggestionem
Interior temptatio parū efficit. Ex
terior multū proficit si nō cōsentiat̄
sed resistatur. Scriptū ē eni temptа
tio uos nō apprehendat nisi humana
Rursus. beatus uir qui suffert tēpta
tionem qi cū probatus fuerit accipi
et coronā uite. Cū ergo circa consen
sum temptam⁹ ducimur in tempta
tionem. cū consentimus in temptati
onem inducimus sicut piscis an cap
turam ducitur i rethe. Cū autē indu
citur capitur ꝛ tenet̄. tūc impletur

qȯ Ja. aplus ait . temptat aũt unus quisq; a concupiscentia sua mala ab stractus ⁊ illectus . Deinde concupi scentia cũ conceperit parit peccatuz peccatũ uero cũ cõsumatuz fuerit ge nerat mortẽ. Uerũ cũ idem aplus di cat q: deus ẽ interpretator maloruz ¶ Quid ẽ qȯ petimus ne deus nos inducat in temptatõz. Sz sciẽdũ ẽ ꝙ deus quodãmȯ tẽptat . ⁊ quodãmȯ non temptat ut ꝓbet iux̃ illud. ꝓba me deus ⁊ tẽpta me. nȯ tẽptat ñ fal lat . iux̃ illud. deus neminẽ temptat petimus ergo ne nos deus ĩ tẽptatȯ nẽ inducat. i. ne permittat induci. q: sicut dicit non ẽ malũ in ciuitate qȯ deus non faciat. i. ꝙ fieri ñ ꝑmittat Scriptum ẽ eni . fidelis deus q̇ non patit nos temptari supra id qȯ po testis. q̃si dicamus da nobis spiritũ pietatis ⁊ mansuetudinẽ spũs sui ut ꝑ spũm pietatis uincamus tẽptatio nes exercẽdo nos ad pietatẽ ⁊ ꝑ mã suetudinẽ spũs uincamus irã nȯ red dendo malũ ꝑ malo. uincam⁹ etiam inuidia q̇ opponit pietati. ut ita pos sideamus terrã uiuentiũ q̃ ꝑ spiritũ pietatis . ⁊ ꝑ mansuetudinẽ spũs ob tinebimus. nã pietas ꝓmissionẽ hz uite q̇ nunc ẽ ⁊ future. ⁊ beati mites qm̃ ipsi possidebũt terraz. unde ps̃. mansueti possidebũt terrã ⁊ delecta bũt ĩ multitudine pacis. ¶ Dimit te nobis debita nr̃a ⁊c̃. debita dicũ tur peccata que nos debitores pene cõstituũt. nȯ eni hic agit de debitis pniarum sz offensarũ. Tria aũt sunt debita q̃ petimus nobis dimitti. s. peccatũ in deũ. peccatũ in ꝓximum ⁊ peccatũ in nos. unde peccauimus cũ pr̃ibus nr̃is iniuste egimus iniq tatẽ fecimus. peccauimus cũ pr̃ibus nr̃is in deũ. iniuste egimus ĩ ꝓximuz Jniquitatẽ fecimus in nosmetipsos. Et q: peccauimus in deũ iȯ petimus ut ipse dimittat nobis debita nr̃a. q: peccauimus in nos. iȯ petimus ut

dimittat nobis debita nr̃a. q: pecca uimus in proximũ iȯ petimus ut di mittat nobis debita nr̃a. ¶ Sicut ⁊ nos dimittimus debi no. hoc pacto ergo ⁊ ea conditõne nobis dimittũ tur si nos dimittamus debitoribus alioquin etiam dimissa reuocant in debitum. ɓm illud euangeliũ. Serue neq; omne debitũ dimisi tibi qm̃ ro gasti me. Nonne ergo oportuit ⁊ te misereri conseruo tuo sicut ⁊ ego mi sertus sum tui. ⁊ iratus domin⁹ eius tradidit euz tortoribus quo adusq; redderet uniuersuz debitum sic ⁊ pa ter meus celestis faciet uobis si non dimiseritis unusquisq; fratri suo de cordibus ur̃is. ut ergo dñs euidẽter ostenderet ꝙ nullus ẽ totius orõnis fructus nisi debitoribus dimittam⁹ in fine eiusdẽ euangelij subiunxit ad ois. Si dimiseritis hoibus peccata eorum dimittet uobis pater celestis peccata ur̃a. Si aũt ñ dimiseritis ho minibus peccata eorũ nec pr̃ uester dimittet uobis peccata ur̃a. Hijs er go debitoribus non dimittunt hec orõ non prodesse uidet. quĩmo ui detur obesse. Nam qui sic petit sibi dimitti sicut debitoribus suis ipse dimittit ꝑfecto. si nȯ dimittit ipse ȯ bitorib⁹. uidet petere ut sibi non di mittatur. de conse. di. ij pane. ¶ Sz queritur quid tenet illi dimittere q̇ nec satisfacere uult nec ueniã postu lare. Sane distinguendũ ẽ inter pfe ctum ⁊ imperfectum. Js qui uiã per fectionis arripuit dz etiã nȯ petenti ueniam omnibus modis indulgere. Unde in canone. Jnno. de pe. di. v. c. fi. legitur. Falsa ẽ penitentia si peni tens offenso non satisfacit. aut si of fendẽti offensus nȯ indulgeat. Qui uero nȯdũ pfectionis uotũ assũpsit tenetur quidem rancorem cordis ȯ ponere sed non tenetur satisfactionẽ debitam condonare. Unde in cano ne Fabiani. xxiij. q. iiii. cum in lege.

ita cauetur. Si quis contristatus re conciliari noluerit fri suo satisffacienti eo qui contristauit acertimis macere medijs usq dū gratāri animo satisffactionē recipiat. Quamq̄ oīs uniuersalit teneamur diligere inimicos nr̄os benefacere hijs qui oderūt nos. ⁊ orare p persequentibus ⁊ calūniantibus nos. cx. di. si q̄s. Quia uero sūt culpe in quibus culpa ē relaxare uindictā. xxiij. di. quis sūt. et si peccatori in nos teneamur dimittere peccatū. tū in deū ⁊ proximuȝ debemus punire. Quisq ergo laborās odio uel inuidia grauat. magis hac oīone q̄ iuuetur. nisi tō ppositū habeat dimittendi. Uerūtū non in sua quisq sed in totius ecclesie uidet p sona oīare. unđ nō dicit dimitte mihi debita mea sicut ⁊ ego dimitto debitoribus meis. sed dicit. dimit. no. de. no. si. ⁊ nos di. de. no. quidā etiā uolūt ita illđ intelligi. dimitte nobis ⁊c. i. sic dimit. no. de. no. ut ⁊ nos dimit. de. nr̄is. q. d. da nobis donū. sciētiā. luctū ⁊ uirtuteȝ. qtūs tā nr̄a q̄s aliena peccata cognoscamus ⁊ defleamus ut nobis debita nr̄a dimittas ⁊ ita ɔsolationeȝ habebimus aduersus inuidiā que facit hominem dolere de alieno bono ⁊ aduersus iraȝ q̄ est ɔ̄ria scie. qȝ ira impedit animū ne possit cernere uerū. xi. q. iij. illa. ⁊. c. se. per scientiā eni ⁊ luctū in presenti remissionem accipimus. ⁊ in futuro cōsolationē habebimus. iux. qđ legitur a delicto meo mūda me. qm̄ iniq̄tatem meā ego cognosco. ⁊ beati q̄ lugent qm̄ ipi consolabūt. ¶ panē nr̄m quotidianū ⁊c. In euāgelio Iohā. dn̄e da semp nobis panē hūc. panis aūt grece interpretatur latie oīs unde oramus ut omnipotens pater omnē uictū spūalem ⁊ carnalē omni tpe nobis largiri digneť. Quinq autē panes sunt nobis necessarij. i una quatuor ⁊ quintus in pr̄ia. Corpalis ad sustentationem. spūalis ad informationem. doctrinalis ad eruditioȝ sacramentalis ad expiatōnem. ⁊ eternalis ad fruitionem. de primo legiť non in solo pane uiuit homo. de secundo. amice accomoda mihi tres panes. de tercio. uenite et comedite panē meum. de quarto qui panē domini mādūcat indigne reus erit corporis dn̄i. de quito ego sū panis uite uiuus qui de celo descēdi. postq̄ enīȝ fuerint homini peccata dimissa necessarius ē ei spūs fortitudinis ut premissū ē ideo dicit. panē nr̄m quotidianū. i. nobis quotidie necessariū alioquin qđ nostrum esset nobis dare non posset. nisi prius desineret eē nr̄m. ex de fi. instru. inter. Da nobis hodie. q. d. da nobis spiritū fortitudinis q̄ multiplici pane roborat aīoȝ ne deficiamus in presenti esuriendo iusticiā per quam expellentes accidiam ⁊ tedium de bono plena iusticia saturabimus in futuro. ẜm illud. beati qui esuriunt ⁊ sitiunt iusticiā qm̄ ipsi saturabuntur. Matheus dicit panem nostrum supersubstantialeȝ qđ duobus modis pōt intelligi. uel ut una sit dictio quasi. da nobis paneȝ nr̄m supersubstantialem. i. xp̄us q̄ ē supersubstātialis. i. super omneȝ substantiā. s. creatam q̄ panis ē in altari uel si sint due dictiones. quasi da nobis panem nr̄m. i. xp̄m qui est propter us cibus fidelium ⁊ hoc super panē s. preter paneȝ substantialem. i. necessarium ad sustentationē. q. d. da nobis utrunq panem. s. mētis ⁊ corporis. Lucas dicit panē nr̄m quotidianū. qđ taȝ de corporali q̄ sacramentali pane pōt intelligi uidelicet de uiatico. Grecus hȝ epynsion qđ interpretať supersubstantialeȝ. đ ɔse. di. ii. i calice. i fi Ebre⁹ đo segula qđ interpretať egregium uł peculiarē ob hoc forte lucas uidēs matheuȝ dixisse segula qđ sonat peculiarem. dixit

quotidianuꝫ. ¶ Grecus aũt interpres mathei. q2 uidit eũ dixisse segula qꝺ sonat egregiũ . dicit epynsion. i. sup substantialẽ. ¶ fiat uoluntas tua. hoc rogamus. ut q̃mo angeli uel oẽs sancti inculpabiles deo seruiũt. ita ⁊ nos absqꝫ graui peccato illi fuiam⁹ in terra. Uolũtas dei dupliciter intelligitur. s. ⁊ beneplacitũ dei eternum ⁊ signũ beneplaciti tpalis. ¶ Beneplacitũ dei eternũ semp impletur. vnde ⁊ uolũtati eius quis resistet. ⁊ omia q̃cũqꝫ uoluit dñs fecit. Signa bñplaciti tpalis sũt quinqꝫ. preceptio. phibitio. permissio. consiliũ. ⁊ operatõ vñ magna opa dñi exquisita in oĩa uoluntates eius. hec nõ semp implẽtur sed ut impleantur orat᷑. vñ dicit᷑ fiat uoluntas tua. i. ope compleatur qꝺ p̃cipis qꝺ cõsulis qꝺ suades . qa nõ sufficit uolũtas nisi assit facultas lxxxvj. di. nos satis. Sicut in celo et in terra. i. sicut illi q̃ sũt in celo uolũtatẽ eius faciũt. sic ⁊ nos in terrã faciamus. Ul' sicut in celo ⁊ in terra. i. sicut i angelis ita ⁊ i hominibus. uel sicut in perfectis sic ⁊ in cõuersis. uel sicut in xp̃o ita ⁊ in ecclesia. ul' sicut in mente ita pariter ⁊ in carne ut caro nõ cõcupiscat aduersus spũm. secũdũ illꝺ. Cor meũ ⁊ caro mea exultauerunt in deũ uiuũ. q. d. da nobis spũm consilij ut faciamus uolũtateꝫ tuã maxime misericordiã q̃ peremit auariciã qtũs misericordiã cõsequamur. ꝭm illud. Beati misericordes qm̃ misericordiaꝫ cõsequent᷑. Sicut eni auaricia cõsistit in acquirẽdo ⁊ r̃tinendo. ita misericordia consistit in dando ⁊ dimittendo. Huius petitionis ⁊ aliarũ duaruꝫ impletio inchoatur a uia ⁊ consumat᷑ in patria . ubi nil uelle poterimus nisi qꝺ deũ uelle sciemus tunc diligemus deũ ex toto corde ⁊ ex tota mẽte ⁊ ex tota aĩa et ex corde. i. intellectu diligimus filiuꝫ toto. i. sine errore. ex mente. i. memoria diligimus patrem. tota. i. sine obliuione. ex anima. i. uoluntate diligimus spiritum sanctum. tota. i. sine ꝯrietate. patrem potentiam. filium sapientiam. spiritum sanctum bonitateꝫ. ¶ Adueniat regnum tuum. hoc rogamus . ut semper xp̃us regnet in nobis ⁊ non peccatum. ut nos paratos inueniat quando animam a corpore iubebit exire. Regnum aũt dei dicitur ⁊ militans ecclesia. quia regitur. ⁊ triumphãs ecclesia. q2 regnat Item regnum dei dicitur a grã fidei ⁊ gloria spei. Rursus regnum dei dicitur ⁊ intellectus scripture ⁊ locus patrie. ¶ De regno militantis ecclesie scriptum est. exibũt angeli messores et colligent de regno eius omnia scãdala. ¶ De regno triumphantis ecclesie reperitur. uenient ⁊ recumbẽt cũ abraham isaac ⁊ iacob in regno celorum. ¶ De regno fidei dicit scriptura regnum dei intra uos est . De regno spei dominus ait . percipite regnum quod uobis paratum est ab origine mundi. De regno scripture legit᷑. auferetur a uobis regnum dei ⁊ dabit᷑ genti facienti fructus ei⁹. ¶ De regno temporis reperitur. fulgebunt iusti quasi sol in regno patris eorum. sed etiam ipse xp̃us dicitur regnum dei ꝭm illud. Si in digito dei eicio ꝺmonia profecto uenit in uos regnuꝫ dei Adueniat igitur regnum tuum. i. adueniat regnum ad regnum militans s. ad triumphans. Uel regnum tuum adueniat. i. ad uidendum te ueniat ut regnũ fidei ad regnũ trãseat spei qm̃ hec ẽ uita eterna ut cognoscam⁹ te solũ uerũ deũ ⁊ queꝫ misisti ihesũ xp̃um. q. d. da nobis spirituꝫ intellectus quo mũdati corde intelligam⁹ te in presenti regnare per fidẽ ut in futuro uideamus te regnantem i nobis p spem. tunc cognoscemus sicut ⁊ cogniti sumus uidentes nũc q̃si p speculũ in enigmate sed tũc facie ad

faciem cū uidebimus deū deorū in syon. qd̓ ē contra gulā. de q̄ ꝓphe ta. uinū inquit ⁊ ebrietas aufert cor per intellectū eni₃ desinit homo car naliter uiuere. unde Iero. ama sciam scripturarū ⁊ carnis uicia nō amabis Sanctificetur nomen tuu₃. hoc roga mus ut nos sancti simus ⁊ iusti ⁊ re cedamus a malo ⁊ semꝑ faciam⁹ bo nū. Et nō q̄ nomen pr̄is q̄tuor mo dis sanctificat̓ in filijs. duobus mo dis in uia ⁊ duobus in pr̄ia. In uia per efficientiā ⁊ perseuerātiā. In pa tria per cōsumationem ⁊ effectione₃ In uia nāq̄ nomē pr̄is sanctificatur in filijs qñ sanctificationis effectum operat̓ in eis. uel qñ scificatio qua₃ acceperūt in nomine pr̄is ꝑseuerat i illis. In patria uero nomen pr̄is san ctificat̓ in filijs q₂ sanxit̓ ⁊ cōfirma tur in eis ut nunq̄ possint a filiatōis gr̄a separari. hic est quasi mobile no men patris in filijs. nā ⁊ iudas qñq̄ fuit filius ⁊ qñq̄ nō fuit filius. Pro qua possibilitate mouēdi dixit apo stol⁹. iij. q. vij. §. q̄ testat̓. Castigo cor me. ⁊ in seruitutē redigo ne forte cū alijs predicauerim ipse reprobus efficiar. Ibiq̄ nomē patris scificat̓ i filijs. q₂ ibi tales sunt filii in quibus pater scūs apparet. tūc erūt maifesti qui nūc sūt occulti. ſm illud. nos in sensati uitā illorū estimabimus insa niā ⁊ finē illorum sine honore. ⁊ ecce quō cōputati sūt inter filios dei et i ter. s. s. illoꝝ ē. Dicit ergo scificet̓ no men tuū. q. d. da nobis spūm sapiē tie put dicit̓ a sapore. i. iocunditatē eternā. ut gustemus q̄ suauis ē dn̄s generās i nobis pacē. i. motuū interi orū quietē ut caro nr̄a nō ɔcupiscat aduersus spūm. q₂ non ē pax ossibus meis a facie peccatoꝝ meorū. ut ita sanctificet̓ nomē tuū. i. pat̓ in filius q̄tenus in pn̄ti difficile in futuro. ne quaq̄ a filiatōis gr̄a separemur. qd̓ ē maifeste ɔ̄ luxuria₃ qua q̇ laborat

nō iocundatur in deo. pacē mentis non habet. filius dei nō ē sed iumen to assimulatur. quia quasi iumentu₃ in suo stercore computrescit. gusta tio enim spiritu desipit omnis caro

In fine dn̄ice oōnis ponit̓ amen qd̓ ad oēs petitiones refert̓. Ebre⁹ aūt ponit in fine unum ex hīs t̓ hus amen sela salem. que sonāt uere sem per pacem. de amen dictū ē sub ti. ꝺ salutatione ad populū. licet aūt amē qñq̄ affectu₃ optantis exprimat hic tñ conclusionis affirmatione₃ oñdit unde glo. Mathei. vj. amē significat in hīs omnibus petitionibus indu bitanter a domino tribui qd̓ petit̓ si ultime conditionis pactu₃ seruaue rimus. Unꝺ subdit si dimiseritis ⁊c. ⁊ ideo amen hic nō a ꝓp̄lo uel a cle ro sed a sacerdote profert̓. Cum eni ipse sit mediator inter deum ⁊ homi nem. quis eius ē uota ꝓp̄li deo offer re ⁊ ipsius uoluntatem populo renū ciare. sicut legitur exo. xix. magis cō gruit illud a sacerdote ꝓferri a quo conuenit petita a domino fuisse con cessa affirmari q̄ a populo cui huius modi renunciatio ipso mediante fie ri debet. In alijs uero oōnibus que in officio ecclesiastico dicūtur amen exprimit potius affectū optantis q̄ conclusionē affirmantis. ideoq̄ in il lis cōgrue ꝓfert̓ a populo a quo op tat̓ q̄ illis a sacerdote orante postu lat. Profert tñ hic sacerdos amē sub silētio. Primo in signum q̄ dn̄s uult orantes latere q̄ a dn̄o exauditi sint ne postmodū tepescāt. Scd̓o q₂ si al te ꝓferret amē quo affirmat oōne₃ dn̄ica₃ exaudita₃ esse iudicari posset ꝓsūptō ⁊ quedā ostētatio sacerdotis

¶ Tercia pars misse ꝺ silentio post dominicam oratōnem. Rica.

TErcia pars misse incipit in hac oōne. Libera nos q̄s

dñe ꝛc. que oĩo dicit̃ embolisin⁹ uel superexcrescentia eo ꝙ nihil in ea petitur qḋ ĩ precedenti dñica oĩone petitum nõ fuerit nec tñ superfluit qm̃ ẽ repetitõ ꝛ expositõ nouissime petitionis illius. Ille enĩ dicit libera nos a malo. Ista dicit libera nos q̃su. ꝛc. ꝛ subdit a quibus malis. s. a p̃ntib⁹ preteritis ꝛ futuris. Et subdit̃ etiaꝫ transitus ad oĩoneꝫ pro pace. ibi Intercedente beata ꝛc. Uel dicit̃ superexcrescentia. q: in primitiua ecclesia multo tp̃e dicta nõ fuit. ¶ Et nota ꝙ duplex ẽ embolism⁹ uideliꝫ quotidianus ꝛ annuus. Quotidianus ẽ hec oĩo cum enim amen sit finis dñice orationis. ꝛ illud reseruatur sacerdoti a clero dicente ¶ Sed libera nos a malo ut premissum ẽ. Patet ꝙ hec oratio intelligitur embolismus non solum quotidianus uerum etiã dñice orationis ¶ Embolismus etiã quotidianus sunt p̃fationes. ut uere dignum ꝛc. Et cõicantes ꝛc ¶ Et hãc igitur oblationem offerri ꝛc. Te igitur clementissime pr̃. Annuus uero embolismus ẽ consecratio olei infirmorum. de qua dicetur in. vj. parte sub ti. de cena dñi. ꝛ benedictõ uuarum ꝛ agni pascalis ꝛ hmõi ꝛ etiã fruguꝫ ꝛ fabarũ primarũ que ex institutiõe eutbiciani pape super altare benedicuntur. Embolismo finito nõ cõcludit̃ per dominũ. Hec ẽ embolismorum ꝛ prefationũ consuetudo. sed ei continuatur oĩo. Da propicius pa. ꝛc. Da pacem inq̃ꝫ pectoris ut sim⁹ a peccato liberi. Da pacẽ tp̃is ut simus ab omni perturbatione securi. Nocet enim infirmis perturbatio. ꝛ ecce quã aperte enodatur a quibus malis erui dep̃cemur. Hec aũt oĩo Libera nos ꝛc. sub silentio dicit̃ ꝑ ut dictũ est sub ti. de pr̃ nr̃. sup uerbo oremus preceptis. qḋ silentiũ significat sabbatũ quo corpus dñi ĩ sepulcro quieuit. Tũc eñi nullus fideꝫ

p̃dicauit. vnde Luca testante. mulieres que parauerant unguenta sabbato quidẽ siluerũt ꝟm mandatũ legis xp̃s tamẽ nõ siluit. ymo ip̃e q̄ ꝟm carnem in sepulcro quieuit ꝟm animaꝫ descendit ad inferos ut fortior superueniens superaret fortẽ armatũ ad qḋ significãdũ ecclesia romana dicit ipsam orationẽ alta uoce ĩ die parasceue ꝛ mediolanensis semꝑ ꝛ tũc momordit in firmũ ducens suos uictos ḋ lacu in quo non erat aqua liberãs ḋ malis preteritis p̃sentibus ꝛ futuris ꝛ dans eis ꝑpetuã pacẽ in q̃ sũt semper ꝛ a peccato liberi ꝛ ab omni ꝑturbatione securi. unde ḋ hoc lacu liberari se ꝛ totã ecclesiã orat p̃sbit̃ dicens. Libera nos ꝛc. Et quia nos indigni sumus ueniã de preteritis ꝛ presentibus atq; futuris cautelã promereri nisi nobis donet̃ oratiõe beate uirginis ꝛ beatorũ petri ꝛ pauli atq; andree ꝛ aliorũ scõꝝ. Ideo hic eos in nr̃m patrociniuꝫ inuocamus Ad impetrandã ergo pacis graciam imploratur mater Salomonis. i. uiri pacifici. ꝛ Michael nuncius pacis ꝛ baptista preco pacis ꝛ tres apostoli testes pacis ꝛ non plures. q: in ore duoꝝ uel triũ stat omne uerbũ. ꝑus ergo orauimus ut liberaremur a malis. nunc uero ꝓ pace oram⁹. ¶ Rursus licet omnes apostoli superius fuerunt propter auctoritatem apostolatus connumerati In hac tamẽ oĩone que triduuꝫ quo dñs in sepulcro iacuit designant tres repetũt̃ ꝛ specialiter isti tres propter aliquas eorã prerogatiuas uidelicet propter ꝑuilegiũ prerogatiue dignitatis quo ad petrum propter priuilegiuꝫ predicationis ꝛ imense laboris. quo ad paulum. ꝛ propter priuilegium nimium cõcupite crucifixiõis. quo ad andream. adhuc ĩ hac oĩone ẽ intẽtio inuocare nõ solũ ap̃los uerũ etiã oẽs sanctos q̄ per triplicẽ statũ distiguũtur

sicut ⁊ omnes qui sunt in ecclesia militante. aut enim fuerunt uel sunt in statu coniugali qui per petrum. aut in statu continentie ⁊ uiduali qui per andream qui secundum crisostomum creditur uiduali statu fuisse. aut in statu uirginali qui per paulum designatur ad quem statum etiam angeli reducuntur. quis uirginitas soror est angelorum ⁊ de beata Maria etiam fit mentio tamquam de porta misericordie. ¶ Postremo nota quod post secretam tria dicuntur ad misterium consecrationis corporis domini perficiendi uidelicet preceptis salutaribus ⁊ oratio dominica ⁊ hec oratio. libera nos quesumus. ⁊ hoc propter tres dies quibus domini corpus iacuit in sepulcro. siue propter triplicem legem. s. naturalem moysaicam ⁊ euangelicam.

¶ De resumptione patene. Rica.

Quis post passionis tristiciam ad resurrectionis gaudium peruenitur. iuxta illud. ad uesperum demorabitur fletus et ad matutinum leticia. ideo subdyaconus inter ea dum chorus respondet: sed libera nos a malo. accedens ad dyaconum tradit illi patenam inuolutam Dyaconus uero illam recipiens eam reuelat ⁊ reuelatam representat ⁊ tradit sacerdoti osculando illius manum aut humerum dextrum. Sacerdos uero cum ea signum crucis sancte sibi facit in facie ⁊ eam postmodum osculatur. hii quidem tam numero quam obsequio sanctas illas mulieres significant. de quibus narrat euangelista mathe. ⁊ uespere sabbati que lucessit in prima sabbati uenit maria magdalena ⁊ al. maria uidere sepul. presentantes patenam i. cor patens latitudine caritatis in obsequium sepulture. iuxta quod legitur quod mulieres emerunt aromata ut uenientes ungerent ihesum. ⁊ ualde mane una sabbatorum ueniunt ad mo. or. iam sole ⁊ dicebant ad inuicem quis reuol. no. lapi. ab ho. monumenti. Accessus igitur dyaconi qui marias significat in tradendo patenam significat illud quod marie uenerunt uidere sepulcrum ⁊ resurrectionem christi late credentes eam apostolis nunciauerunt qui demum domino suo fidei latitudinem obtulerunt ⁊ ideo de manu dyaconi patenam. i. latitudinem caritatis accipit. sacerdos. i. christus acceptat. uel per subdyaconum intelligitur nicodemus qui etiam late credidit ⁊ obsequium exhibuit saluatori Quod uero patena prius inuoluta dehinc reuelata ad altare deportatur. Hic est moyses de fiscella ad reginam productus domum. exo. ij. Lex quidem que latuit sed cognitis misteriis ab ecclesia exaltata ad christum ascendere de egipto docens. Quod uero sacerdos super patenam sibi a ministris oblatam signum crucis facit representat illud quod in matheo legitur. quia principes sacerdotum ⁊ pharisei signauerunt lapidem cum custodibus. sed nec ratio ista nec signum crucis necessitatis sunt. Item quod patenam oblatam recipit significat quod christus omnes ad se ex caritate redeuntes cum desiderio recipit. quod etiam ex eo patet quod statim Marie perseueranti et aliis comparuit. de hoc etiam dictum est sub ti de oblatione sacerdotis. Post traditam dyacono patenam subdyaconus manipulam qua patenam tenuit erat inuolutam plicatam non super pillas altaris sed alibi reponit in quo significatur illud quod legitur Jo. xx. c. quia petrus in monumentum intrans uidit sudarium quod super caput christi fuerat non lintheaminibus positum sed separatim in unum locum inuolutum. dyaconus autem manum seu humerum dextrum sacerdotis osculatur ad notandum quod ipse uult esse socius in passione ut socius sit in regno. extra de sepul. c. i. secundum quod dicit apostolus. Si compatimur ⁊

congregabimus. Rursus ꝙ osculat dextrū illius humerū significat ꝙ deum hic uidere nō possumus nisi per speculū ⁊ in enigmate. In futuro uero uidebimus eum sicuti ē. qz uero crucifixus ardenti desiderio querebatur. ut qđ angelus inquit mulieribus. scio quia ihesum queritis crucifixuz Idcirco cum patena signatur crux i facie sacerdotis in qua maxime uires anime uigent. ⁊ ut hoc signo munit⁹ possit dei seruicium sine impedimēto cōsumare. ¶ Statimqꝫ sacerdos osculatur patenā oñdens ꝙ xp̄us cōfestim impleuit desideriū mulierum Mox enim occurrit illis dicēs. auete que procidentes tenuerūt pedes ei⁹ ⁊ adorauerunt. nec est dubium quin pedes eius fuerint osculate. de hoc sub ti. de osculo pacis dicet. Osculatur etiā patenam quasi petēs a deo pacē corporis ⁊ anime. Orandū est enim pro pace qđ fit specialiter i qbusdā ecclesijs. Osculū etiam huiusmodi caritatez significat ꝓut dicet ibidem. ¶ Rursus ideo se signat cū patena ⁊ osculatur post illaz. ad notandū ꝙ si per passionem filij reconciliamur deo patri erimus ⁊ heredes regni celestis. Uel signū crucis cum osculo significat glorationez xp̄i in cruce cū caritate. quidā etiā cū patena se signant ante pectus. per quod significat sincera affectio que per ptes corporis ⁊ cordis i sacra scriptura significat. Quidā aūt prius osculantur patenā cū dicūt Da ꝓpicius pacem. ⁊ postea cuz osculata patena in ultima clausula. s. ab omni perturbatione securi. se signant. qz p crucē ⁊ hoc sacrificiū ⁊ odorē eius oīa i celis ⁊ terris pacificata denūciāt. Quidam quoqꝫ consequenter osculātur summitatem ⁊ pedē calicis. qđ osculum pretendit intimū affectū ad monumentū seu sepulturā xp̄i. exemplo magdalene q̄ affectu stabat ad monumentum foris plorans ut dicitur in Io. Osculum quoqꝫ pedis calicis significat osculuz pedum xp̄i ꝺ quo iam dictum est. Aliqui etiam cuz patena summitatem latus ⁊ pedem calicis tangunt qđ similiter ex affectu intimo faciūt quasi totum monumētum amplectentes qđ per calicez et patenā repn̄tatur. Hoc enī propriuz est feruenter amantium ꝙ non paciantur dilectum ex omni parte corporis sui tāgere ⁊ etiā res dilecti quod maxīe oñdit magdalena q̄ a monumento non recedebat. Tact⁹ quoqꝫ cū patena i summitate ⁊ latere ⁊ pede calicis significat tres cruciat⁹ domini. s. i capite. in latere. ⁊ i pedib⁹.

¶ De fractione hostie ₰rica.

Finita oratione premissa. s. Libera nos ⁊c. et resūpta patena dyacon⁹ cooperit calicem inde remouens corporale ⁊ super calicem sedulo intuetur. Deinde sacerdos intendens hostiam frangere ipsaz de altari leuat et super patenam collocat. Unde tollens eaz super calicem per medium frangit dicens per eun. do. no. Et in quibusdā ecclesijs partem que post fractionez in dextra manu remansit ponit sup patenam dicendo. qui uiuit ⁊c. partem uero que in sinistra remansit uerum per medium frangit et particulam que post subdiuisionem in sinistra manu remansit coniungit parti prius super patenam posite dicēdo in unitate. s. s. ⁊c. Alteram uero particulam in dextra remanentem tenet sup os calicis cuz duobus digitis. s. cuz pollice ⁊ indice ⁊ erecto calice simul ⁊ ipsa particula paruz cū ābab⁹ manibus eleuatis alta uoce dicit. p oīa se. se. quo dicto calicē simul cū hostia ꝺponit ꝓferēs. pax dn̄i sit semꝑ uobiscū. ⁊ h̄ dicēdo ꝓducit ter signū

crucis super calicem cũ dicta hostie
particula. deinde emittit particulaꝫ
illam in calicem dicens. fiat cõmix
tio corporis ꝛc. ꝛ postea per epum
datˀ benedictio solemnis. ¶ De sin
gulis igitur ẽ uidendũ Et primo q̃re
dyaconus discooperit calicem et in
eũ discoopertum intuetur. Circa qḋ
dicendum ẽ ꝙ os calicis in hoc loco
hostiũ significat monumẽti de quo
dyaconus corporale remouet ꝛ i eo
sedulo intuetur. significãs ꝙ angelꝰ
dñi lapidem ab hostio monumenti
reuoluit ꝛ lintheamen amouit ꝛ i se
pulcro diligẽter aspexit. ¶ Scḋo ui
dendũ ẽ quare sacerdos hostiaꝫ sup
patenam locat ꝛ inde eã tollens sup
calicem frangit. Circa qḋ dicendũ ẽ
ꝙ per calicẽꝫ xp̄i passio uel etiã eter
ne beatitudinis fruitio designatˀ. un
de ps̄. Et calix meus inebrians quã
preclarus est. ꝛ iterum Inebriabuntˀ
ab ubertate domus tue ꝛc. Per pate
ne rotunditatem bonorum operum
perfectio significatur. sacerdos ergo
uolens hostiam frangere. primo caꝫ
sup patenam locat ut inde illam tol
lens super calicem frangat. ad signi
ficandum ꝙ nemo passionibus huiꝰ
mundi meritorie ualet exponi. ul' eti
am ad eterne beatitudinis fruitionẽ
admitti. nisi prius in bonorum ope
rum perfectione fuerit solidatus. un
de apostolus ad ephes. vj. Accipite
armaturam dei ut possitis resistere i
die mala ꝛ in omnibus perfecte starˀ
Adhuc patena hostie supponitur et
super calicem frangitur. ad significã
dum ꝙ christus ex latitudine carita
tis per patene dispositionem signifi
cate se supponit passioni. ¶ Rursus
super calicem frangitur ne minucie
spargantur. sed in eius concauitate
caute recipiantur. alibi tamen super
patenã hostia frangitˀ. ut ipse panis
uiuus q̃ de celo descendit fractus p
nobis in ara crucis rememoretˀ. Ali

cubi quoqꝫ hostia cõmendenda ḋ al
tari tollitˀ. naꝫ ꝛ in ueteri testa. sacer
dos panes ꝓpositionis ḋ altari sub
latos cõmendebat ꝓut dictuꝫ ẽ sub
ti. ḋ oblatõne sacerdotis. ¶ Tercio
uidendũ est quare hostia frangitur
ꝛ quidem q2 in lege iubebatur simi
lago frustratum offerri. sed ꝛ redẽp
tor nr̄ bñdixit panẽ ꝛ fregit. fractũqꝫ
discipulis distribuit. Et ideo sacer
dos ꝛ legem ꝛ xp̄m sequens panem
sacrosanctum in tres partes partitˀ
ut in fractione panis dominuꝫ agno
scamus. sicut ꝛ illi duo discipuli do
minũ cognouerũt quibus ipsa r̄sur
rectionis die eũtibus emaus appary
it. Dum enim sicut ait prosper. ḋ cõ
se. di. ij. frangitur. hostia frangitur ꝛ
sanguis in ora fidelium infunditur
ymolatio corporis xp̄i in cruce et ef
fusio sãguinis eius de latere designa
tur. ¶ Quarto quare ꝑ mediũꝫ ho
stia frangitˀ. Circa qḋ notãdũ est ꝙ
in duas medietates frangitˀ iux̄ du
plicem predestinatorũ statum. s. eter
ne glorie ꝛ temporalis miserie. ideo
una medietas subdiuiditˀ in duas p
tes. quarum una ẽ ꝓ predestinatis q̃
purgantur in purgatorio. alia pro il
lis qui adhuc uiuunt in hoc mundo
caduco. prout infra dicetˀ. ¶ Qui
to quare pars hostie post fractionẽ
in manu dextra remanens potiꝰ po
nitur super patenã q̃ꝫ q̃ in manu sini
stra remansit. ꝛ quidem pars ipsa q̃
in dextra manu remansit designat ꝑ
destinatos qui iã sunt in glorꝭ ꝛ iã
tenent illam inrectitudinem cui nul
la inrectitudo admisceri põt. ꝛ ideo
merito in parte dextra tenetur. Alte
ra uero pars designat illos predesti
natos qui adhuc sunt in tẽporali mi
seria ubi multa obliq̃ ꝛ pauca recta
inueniuntˀ. quare merito in sinistra
tenetur. Illa igitˀ que est i dextra cũ
diuidenda non sit ut iam dicetˀ sup
patenã ponitur. que uero ẽ i sinistra

cum diuidenda sit non deponit̃ sed
diuidenda retinetur. ¶ Sexto quare
pars que in sinistra remansit iterum
subdiuiditur. ad quod dicendum ē
ꝙ illi qui sunt ī gloria uniformē sta
tum tenent ꝛ una beatitudine fruūt̃
Ideo pars in dextra manu retenta
ꝛ super patenam collocata que illos
ut premissum ē signat non frangitur
sed illi qui sunt in temporali miseria
in statu ꝛ miseria sunt diuisi. naꝫ ali
us ē status ꝛ miseria coruꝫ q̇ adhuc
uiuunt in corpore. Et alius est corū
qui purgantur in purgatorio igne. ꝛ
ideo pars que in sinistra tenet̃ illos
significans diuidi debet. ¶ Septio
quare particula post subdiuisionem
remanēs in sinistra coniungit̃ parti
super patenam prius posite. Ad qđ
dicendum ē ꝙ sm Aug. deus habet
duas manus. s. dextram qua misere
tur. ꝛ sinistram qua punit illos qui
sunt in purgatorio. In q̄ꝝtum ibi pur
gantur respondet sola punitio. ꝛ iō
particula que ī sinistra tenetur illos
figurat. Hij uero qui adhuc sunt in
presenti uita in qua ē status merēdi
consequi possunt misericordiā. ꝛ iō
ipsi per aliam particulam que est in
dextra signantur. Quia ergo ō hijs
qui sunt in purgatorio nullum ē du
bium sicut nec de illis qui sunt in pa
radiso q̄ꝝtum ad futuram gloriaꝫ. iō
merito particula que erat in sinistra
eos designans coniungitur parti pri
us super patenaꝫ posite que illos q̇
sunt in paradiso designat. qm̄ isti il
lis indubitanter sunt coniungendi.
de hoc tamē aliter infra dicet̃. Sed
particula que in dextra remansit de
signat eos qui sunt in uita presenti
illi parti que est supra patenam nō
coniungitur sed in sanguinem mitti
tur. quia illi adhuc egēt meritis pas
sionis xp̄i que merita processerūt ex
effusione sāguinis agni immaculati
Ex premissa autem duarum partiuꝫ

coniunctione duo resultant quasi in
modum lune cornua connexitatem
utriusꝙ testamēti in xp̄i passione fa
ctam designantia. ꝛ illa uersus calicē
dirigenda sunt quasi sibi incorporāt
sanguinem sine quo corpus non est
In hac etiam coniunctione represen
tatur ꝙ postq̄ꝫ aliqui taꝫ presentibꝰ
q̄ꝫ futuris pressuris purgati fuerint
ipsi deo qui ē nostra beatitudo pro
fectissima unione iungētur. ¶ Octa
uo quare premisse due partes extra
calicem supra patenam reseruantur
Super quo aūt quidam ꝙ tres sūt
partes hostie tres status beatorum
figurant. s. qui sunt in celo. qui ī pur
gatorio. ꝛ qui in mundo uersantur
ut iam dicetur. Per calicem aūt sm
aliquem respectum ipsa eterna frui
tio ut premissum ē figuratur. q̇a er
go tam illi qui uersantur in hoc q̄ꝫ il
li qui sunt in purgatorio nondū ad
illam fruitionem admissi sunt. ideo
ipse due partes extra caliceꝫ reseruā
tur donec sumantur. Sed hec ratio
non concordat per omnia cū premis
sis. ꝛ ideo alia ratio inferius assignā
tur. Potest etiam dici ꝙ due hostie
partes ideo super patenaꝫ ponūtur
qm̄ si omnes partes super os calicis
cum ambabus manibus tenerentur
multa quidem pericula contingere
possent. de facili enim posset errore
pars non mittenda in calicem mitti
Uel propter manuum tremoreꝫ om
nes partes possent in calicem cadere
Sacerdos etiaꝫ taliter impeditus nō
posset que incumbunt libere expedi
re ꝛ similia. Alij tamē omnes partes
supra os calicis tenent ne forte ꝑpt
illarum deportationem seu translati
onem aliqua inde ꝑticula cadat aut
remaneat in patena. de quo etiā sub
ti. de cōicatione sacerdotis dicetur.
¶ Nono quare particula que remā
mansit in dextra sacerdotis supra os
calicis tenet. Ad quod dicenduꝫ est

ꝙ particula ipsa ut premissum ē rep̄sentat illos qui adhuc in corpore uiuentes indigēt misericordia dei siue predictis meritis passiōis xp̄i ex sāguinis eius effusione procedentibus. Tenetur ergo ipa particula supra os calicis respectu directo ad sāguinem ut detur intelligi intentio necnon expectatio ꝛ cōsideratio uiuentiū quo ad merita ꝛ passionem xp̄i. ꝛ tenet̃ cuꝫ pollice per quē uigor uirtutis ꝛ cum indice per quē mentis discretō significatur. ad ostendendū ꝙ cum fidei uigore ꝛ mētis discretione hec consideranda ꝛ expectanda sūt. Uel cum duobus digitis tenetur ad ōsignandum duplicem naturam q̄ fuit in corpore xp̄i. diuinitatem. s. et humanitatem. ꝛ coniungitur sanguini ad ostendendum ꝙ qui digne ꝛ cuꝫ fide merita et passionē xp̄i cōsiderāt ꝛ expectant eius passiōe ꝛ meritis iuuant̃. ¶ Decimo quare sacerdos dicturus per oia se. se. se erigit. ꝛ est dicendum ꝙ cum ipse petere uelit perpetuam existentiam dn̄i uobiscuꝫ et omne datum optimuꝫ ꝛ omne donū perfectum desursuꝫ sit. i. q. ij. q̄ꝫ pio. merito ad deum se tunc corpore et mente erigit sperans se accepturum qd̄ petit. ¶ Undecimo quar̃ uerba ipsa proferens uocem suā exaltat et parū calicem eleuat. Super quo dicēdum est ꝙ sacerdos xp̄i uicarius hostia ut premissum est fracta. mox pacem ānunciaturus uocem exaltat ut ꝓpl̄us pacem desiderans hoc intelligens dicat amen. xxxviij. di. sedulo. ꝛ calicem parum ab altari eleuando ostendit ꝙ xp̄us qui per passionem que per calicem designatur descenderat eleuatus per resurrectionē a mortuis pacem postmoduꝫ discipulis timentibus nunciauit dicens eis. pax nobis. Potest etiam dici ꝙ quem ad modum premissum est. particula q̄ super os calicis tenetur representat uiuentes credentes ꝛ expectantes iuuari meritis passionis ꝛ effusiōis sanguinis xp̄i. Sed ut credamus duo. p̄mo. s. xp̄m uerum fuisse deū. ꝛ sāguinem ꝛ corpus nunq̄ꝫ fuisse a diuinitate separata. Scd̄m xp̄m uerū fuisse hominem ꝛ corpus uerū ꝛ sanguinē uerum dicta non consequimur ꝑpt̄ hoc ergo calicem ꝛ dictam particulā paruꝫ simul eleuat ut ostendat ꝙ firmiter credimus primum ꝛ eā statim deponit ut ostendat ꝙ etiā eodē modo credimus scd̄m. ¶ Duodecimo quare dicta eleuatio et depositio fit cū utraq̄ꝫ manu ꝛ nō cū altera tantū Ad quod dicendū ꝙ hoc fit ut p̄ꝰlꝫ detur intelligi ꝙ sicut premissa duo credit itellectu ita amat et appetit affectu ꝛ toto conatu. fit etiā hoc mō ut securius ꝛ decentius fiat. ¶ Tredecimo quar̃ mox dicit altiori uoce pax dn̄i. ꝛc. ꝛ quidē q: non soluꝫ per signa ueruꝫ etiā per uerba resurrectionis est gaudiū exprimendū. Ideo sacerdos per leticiā de resurrectione habitā procedens statiꝫ deposito calice altiori uoce. d. pax dn̄i sit semp̄ uobiscum. representās ꝙ una sabbatoꝝ ihesus postq̄ꝫ surrexit a mortuis stans in medio discipuloꝝ dixit pax uobis eis. ꝛ iterū pax uobis. Io. xx. q. d. do uobis pacem pectoris i uia ꝛ pacem eternitatis in p̄ria. idē ergo innuit sacerdos. d. pax dn̄i. i. pax pectoris sit semp̄ uobiscum. i. in presenti hic. ꝛ pax eternitatis i futuro. Hec quidē pax est illa que tunc iustis est data quando anima xp̄i in infernuꝫ descendēs inde omnes fideles eduxit abstergens omneꝫ lacrimā ab oculis eorum ut amplius non sit eis dolor sed pax quia cum eo uiuant ineternum. uel illa que data ē corpori xp̄i quādo anima eius ad corpus rediit ut sicut nunq̄ꝫ anima turbata est ꝓ corporis morte ita nec ip̄sū corpus ulterius de sua mutatione turbetur

sed utraq₃ pace fruatur ⁊ semper de
eterna beatitudine letetur. ¶ Quar
todecimo quare dicēdo pax dñi ⁊c.
signum crucis fiat supra sanguinem
cum dicta hostie particula. Ad qd̄
dicendu₃ est ꝙ tres cruces significāt
triduum quo xp̄us fuit in sepulcro
Uel significāt ꝙ tres mulieres quere
bant christum crucifixum ad hostiū
monumenti. unde illud. quē querit
uiuentem cū mortuis. ¶ Quintode
cimo q̄re dicto pax dñi ⁊c. chor⁹ re
spondet. ⁊ cu₃ spū tuo. ⁊ quid ē hoc
dicendo optat pacem ipsi sacerdoti
⁊ petit etiam pacem sibi dari ut dig
nus sit illam recipere predicit ter ag
nus dei. Uerūtamē papa celebrante
in ecclesia sancte Marie maioris i ur
be ⁊ dicenti pax domini nil rn̄detur
prout in. vj. parte sub ti. de pasca di
cetur. ¶ Sedecimo quare dicta ho
stie particula immittitur i sanguine₃
nempe fit hec commixtō. primo ad
notandum ꝙ christi corpus nō fuit
sine sanguie suo nec sanguis sine cor
pore. Scd̄o ad designandum ꝙ unū
sacr̄m ɔficitur ex speciebus panis et
uini. Tercio corporis ⁊ sāguinis p⁹
trinum crucis signum cōmixtio ē ai
me ad corpus reditio. Omnib⁹ eni₃
in celo ⁊ in terra pacificatis uirt⁹ tri
nitatis animam crucifixi reduxit ad
carnem ne derelinqueret animā eius
in inferno nec daret carnem eius ui
dere corruptionem. iuxta qd̄ ipse di
cit in ps̄. Ego dormiui ⁊ som. cepi ⁊
exur. q₃ do. susc. me. Significat ergo
unitatem ⁊ anime ⁊ carnis que in re
surrectione christi denuo sunt unite
Nam ut premissum est panis ad car
nem ⁊ uinum refertur ad sanguinem
quia scd̄m philosophum in sāguine
est sedes aie. xxxii. q. ii. moyses. de h̄
etiā sub ti. d̄ oblatōe dictū ē. ¶ De
cioseptimo. qn̄ imissio fit faciēda ⁊
q̄dē aliq̄ infūdūt ꝑticulā ipsā in cali
cē postq̄₃ dicunt pax dñi ⁊c. qn̄ mai

festum ē pacem datā esse hominibus
bone uoluntatis ꝑ resurrectōnē quā
uerba ipsa significant ¶ Alij uero di
cto pax dñi ⁊c. ⁊ dicto etiā prius ag
nus dei ⁊c. demum immittūt ipsam
in sanguinē ut eo₇ oīo eff. catior sit
ꝑ eo ꝙ tenentes eā in manibus. du₃
dicit agnus dei osculo corporali et
mentali reuerēter intuent̄. Tercij uo
eā imittūt cū dicunt dona nobis pa
cem. Cum enim ter dicat̄ agnus dei
⁊ in primis duabus uicibus dicatur
miserere nobis. In primo dicit̄ mi
serere nobis q̄tū ad animā q̄ maxime
fundat̄ in sanguine ¶ In scd̄o q̄tum
ad carnē. p₃ ꝙ ista duplex oīo diuisi
dicit̄. ⁊ iō illa para hostie ꝑ qua₃ ca
ro significat̄ ⁊ sāguis ꝑ quē aia intel
ligit̄ non debent cōiūgi dū illis dua
bus uicibus dicit̄. agnus dei. s₃ solū
in fine tercii agn⁹ dei ubi petit̄ pax
s̄m utrunq₃. s. scd̄m corpus ⁊ s̄m ani
mā. Ipse eni lauit nos a peccatis no
stris in sāguine suo. Quarti rectius
⁊ usitatius agunt. qn̄ dicto pax dñi
⁊c. prius q̄₃ dicāt agnus dei ⁊c. imit
tunt. certum ē enim ꝙ agnus dei p⁹
salutationē repn̄tat illud qd̄ dn̄s fe
cit postq̄₃ discipulos uisitauit. qn̄ ui
delicet dedit eis potestatē dimitten
di peccata. ⁊ iō sacerdos illud repre
sentans post immissionem particule
hostie in sanguine dicit. Agnus dei
qui tol. pec. mū. mise. nobis. Ad de
signandū ꝙ sicut ipse corpus sāgui
ni coniungit. ita nos coniūctos eidē
sanguini seu meritis ex eius effusiōe
procedētibus ex sua pietate a pecca
tis emundet. ⁊ imittendo dicit ūba
illa. fiat cōmixtio corpis ⁊c. q̄ ūba
referenda sunt ad spēs panis et uini
quibus corpus xp̄i et sanguis conti
netur ¶ Dicit aūt agnus dei calice ia₃
cooperto. ad notandū ꝙ xp̄us i do
mo hostijs clausis dedit ap̄lis pote
statem dimittendi peccata. ¶ Deci
mo octauo. q̄re fiūt tres partes. ad

qȝ dicendū ē ꝙ frāgitur in tres ptes. primo in memoriam trinitatis. Scdo in memoriā triplicis status xpi. primus fuit cum hominibus manens. Scđus fuit mortuus i sepulcro iacēs. Tercius ē immortalis in celo existēs. Tercio uero in memoriā et signum ꝙ christus passus fuit in triplici parte sui s. in pedibus. in manibus. ꝛ in latere. Quarto in signum ꝙ tres sūt partes mistici corporis. prima est in celo siue i patria. s. ecclesia triūphās. scđa ē in terra. s. ecclesia militās. tercia ē i purgatorio. ꝛ hec dicitur purgans. Quinto in typū trium psona rū euntiū in emaus. s. xpi ꝛ cleophe ꝛ ut quidam dicunt luce. ¶ Deci mo. quid partes ipse significāt. uidendum restat. ꝛ quidem primo ſm Gelasium papā. pars in calice posita significat corpus xpi qȝ de uirgine traxit. pars sicca comesta. significat oēs fideles. pars reseruata usqȝ in finem misse scđm antiquū ecclesie romane morem pro ministris uel infirmis significat oēs mortuos. Secundo modo pars i calice posita significat ecclesiam militantē. pars comesta triumphantē. pars reseruata eos qui sunt in purgatorio. ¶ Tercio Sergius papa de conse. di. ij. triformě. ita dicit. Triforme ē corpus dñi pars oblata in calice missa corp⁹ xpi qȝ iam resurrexit monstrat. pars a sacerdote comesta ambulans adhuc super terram. pars in altari usqȝ ad finem misse remanēs corpus christi Uel scđm alios corpus fideliū latēs in sepulchro. hec pars remanet in altari usqȝ ad finem misse. qꝛ usqȝ i finē seculi corpora scōrū i sepulcris erūt sed ꝙ pars usqȝ ad finem misse reseruetur non est in usu. Quarto etiam modo potest hoc misterium explicari. est enī corpus christi uniuersalis ecclesia. s. caput cum membris. iuxta illud apli. un⁹ panis et unū corpus multi sumus. ꝛ inueniunť i isto corpore quasi tres partes ex quibus totum consistit. una pars ē ipsiū caput uidelicet xpus qui caput ē ꝛ ps corporis. Altera pars sunt illi quorum corpora requiescunt in tumulis ꝛ aīme q̄ regnāt cū xpo. ꝛ sunt q̄si simul iuncte. hee due partes caput. s. ꝛ hec corporis pars altera sicut scriptū ē. Ubicunqȝ fuerit corpus illic congregabuntur ꝛ aquile. propterea in altari seu super patena due partes cōiuncte extra calicē reseruāť q̄si extra passionem que per calicem designatur. xpus enim resurgens a mortuis iam non moritur mors illi ultra non dñabitur ꝛ qui cum ipso sunt sancti non esurient neqȝ sitient. ampli⁹ nō cadet super illos sol neqȝ ullus estus q̄ ñ priora transierunt. Tercia pars in calice ponitur significans sanctos qui adhuc in hoc mūdo uiuūt passiones que passuri sunt donec de hac uita migrantes ad caput suū transeunt ubi nec moriantur amplius nec ullatenus patianť. unde uers⁹. Tres partes facte de xpi corpore signant primo suam carnē scōsqȝ scđa sepultos. Tercia uiuentes hec ē in sāguine tincta. Martirij calicē gustāt in carne fideles. ¶ Quinto modo scđm magistrū Guil. antisiodorēß. pars que in sanguine mittitur significat uiuos una aliarū eos qui sūt i purgatorio alia uero illos qui sunt in paradiso. Orat enim ecclesia pro uiuis ut i bono conseruentur pro eis qui sunt in purgatorio ut citius liberenť ꝛ purgenť. pro eis q̇ sunt in celo ut orēt ꝓ nobis. Sexto etiā mō scđm Aug. ps in calicem mittitur ut ponitur ꝓ nō sanctis uiuentibus qui uoluuntur in sanguine ꝛ in peccatis. Alie uo due pro mortuis offeruntur una pro sanctis qui iam sunt in requie. ꝛ illa est gratiarum actio. quia nihil restat in eis purgandum. Altera ꝓ illis aiab⁹

que licet saluande sint tñ adhuc sũt
in penis . ꝛ ideo pars illa dicitur ob
latio. ¶ Sane particula hostie in ca
lice dimissa statim calix cũ palla cor
porali cooperitur. qꝛ xp̃i corpus de
cruce depositum latuit in sepulcro
sindone inuolutum que per ipsã pal
lam significatur . ¶ Uicesimo loco
uidenduȝ ẽ quare nunc solemnis be
nedictio datur. et quidem hoc loco
s. ante pacem solemnis episcopalis
benedictio datur. ad notandũ ꝙ pa
cem nullatenus habere possumus ni
si dñs noster ihesus xp̃us preueniat
nos in benedictõnibus dulcedinis q̃
sunt benedictiones gratie ipsius. qꝛ
scõm ps̃. Domini ẽ salus ꝛ super po
pulum suum benedictio sua. dũ sũt
episcopus se ad populum benedicẽ
dum conuertit . populus reuerenter
genu flectit . q̃si ipso facto dicat. Be
nedicat nos deus deus nr̃ ꝛ me. euȝ
om. fi. ter. Nam ipse ẽ dominus qui
ad illius inuocationẽ benedicit. vñ
ps̃. Benedixit filiis tuis in te. Et licȝ
hic solẽniter benedicatur nihilomiꝰ
quidaȝ in fine misse iterum solemni
ter benedicunt. de qua benedictõne
ibi dicetur. tuȝ qꝛ postq̃ꝫ dñs saluta
uit ap̃los iterum dixit eis pax uobis
ut iam dictum ẽ. ꝛ dicetur sub ti. de
pacis osculo. tũ quia sicut nõ possu
mus bene incipere uel pacem acqui
rere nisi diuine benedictionis gr̃a p̃
ueniat. ita nec in bono proficere nec
in pace finaliter perseuerare. nisi be
nedictionis sue gratia subsequat̃. In
missa uero pro defũctis pontifex so
lemniter non benedicit. tum qꝛ in il
la omnes solẽnitates cessant. tum qꝛ
hec solemnis benedictio fit nõ soluȝ
pro uenialiũ deletione. uerũ etiaȝ ꝓ
populi excitatione ut in dñi adiuto
rio confidat ꝛ benedictũ in secula cõ
fiteatur ac defuncti. uel ut absentes
excitari nequeunt . licet possint nr̃is
suffragiis adiuuari. tum qꝛ gaudiuȝ
non debet luctui admisceri. Illud au
tem notandum est ꝙ per mortem ꝛ
ĩ morte dñi fidelis anima benedicti
onẽ percepit . Unde circa mortis of
ficium rite dyaconus ad eã humilia
ri inuitat dicens. humiliate uos ad
benedictõnem statim pontifex bene
dicit . Quidã asserunt hoc officium
nõ esse de septem officiis misse eo ꝙ
has benedictiones romana nõ inue
nit ecclesia. unde nec utitur eis. et iõ
non hic sed in fine misse benedicit.
Sed quicunq̃ꝫ inuenerit recte in hoc
loco ponuntur ubi xp̃us ad inferos
descendisse representatur. s. primo
ante resurrectionem cum eductis de
carcere eternam tribuit benedictioȝ
has benedictiones prefigurauit Ia
cob qui filiis suis ꝛ Moyses q̃ filiis
israhel ꝛ xp̃us qui discipulis moriẽs
benedixit.

¶ De agnus dei. Rica

QUia Ihesus statim ut salu
tauit ap̃los ut iam p̃missũ
eſt. dedit eis potestatem r̃
mittendi peccata dicens. quorum re
miseritis peccata remittuntur eis. et
quorum retinueritis retenta sũt. Id
circo chorus clamat ad deũ ꝛ postu
lat. Agnus dei qui tol. pec. mun. mi
se nobis . Siquidem Io. uidens ihe
sum ambulantem dixit. Ecce agnus
dei qui tollit peccata mundi . quare
autem eum uocauerit agnum deter
minat subdens. qui tollit. i. qui uenit
ut tollat peccata mundi. quia pecca
tis tollendis pasca nostrum ymola
tus ẽ christus . Nempe ĩ ueteri testa
mento offerebatur agnus pro pecca
tis populi . ꝛ in nouo testamẽto xp̃s
obtulit seipsum deo patri ut huma
num genus liberaret ꝛ lauaret a pec
catis in sanguine suo. Merito ergo
dum corpus ꝛ sanguis domini sumi
tur. agnus dei cantatur . ut oĩs cre
damus. quia ipsius agni corpus et

sanguis tūc sumitur qui peccata mūdi moriendo tulit ꝛ uitam eternam nobis resurgendo donauit ibei⁹ xp̄s dominus noster. ꝛ ut oremus ipsum nunq̄ desistere misereri nobis q̄ in passione misertus est nostri. Agnus autem grece dicitur ab agon qd̄ est pium. quia ipse uerus agnus sola pietate sua se obtulit hostiaꝫ ꝑ nobis ꝛ nos redemit. ¶ Dicitur etiaꝫ agnus dei ab innocētia. quia agnus nec hominibus nec bestijs nocet. In p̄missis ergo uerbis Agnus dei qui tollis pec. mū. mise. no. est quedam deprecatio ut uidelicet innocētis agni misericordia peccata irruentia ꝛ subita uca auferantur. Tercio modo dicit' agnus ab agnoscendo q̄m in magno grege solo balatu matrem agnoscit. sic et xp̄us in ara crucis donans nobis prius paceꝫ agnouit nos cura ut iam dictum ē. agnouit etiam patreꝫ obedientia. iuxta illud ap̄li. ad ephe seos. ij. factus est obediens usq̄ ad mortem. agnouit etiam matreꝫ cura quam de ea habuit. unde illud Io. xx. Ecce mater tua. Ob hoc ergo in altaris ymolatione ter dicit' agnus dei. quasi agne qui agnouisti patreꝫ mi. no. Agne qui agnouisti matrem mise. no. Pie qui redemisti mundūꝫ ꝛ qui obtulisti te ꝑ nobis dona nobis pacem. Uel ideo ter dicit' ut triforme corpus dn̄i intelligatur uidelicet ambulans in terra. quiescens in sepulcro. ꝛ residens in celo. Pōt etiaꝫ dici q̄ xp̄us ad tria uenit. primo ut nos liberaret a miseria culpe. secūdo ut nos r̄dimeret a malo pene. tercio ut nobis daret ō plenitudine gratie sue. Quantum ad prima duo bis dicitur miserere nobis. q̄tum ad terciuꝫ dicit' dona nobis paceꝫ q̄ petitō pacis sequitur statim postq̄ agnus dei dictum ē ter. ad notandū q̄ ex beniuolentia trinitatis agnus missus est. Unde Isa. emitte agnum dn̄e ꝛc. Nā sicut in Apoc. legitur. xp̄us ē agnus qui occisus est ab origine mūdi. Et attende quia quidam sacerdotes dicunt. Agnus dei manibus super altare depositis ostēdentes in hoc q̄ ad ea que proferunt tota mēte intēdūt Intentio enim proprie per linguam exprimitur non per manus. Ideoq̄ loquēte lingua manus q̄escūt. quoq̄ ipsam misericordiā ꝛ pacem celestē pro populo petunt. non auteꝫ terrenam quod in manuum depositione significatur. Alij uero stant in manibus iunctis parum super altare inclinati ostendentes in inclinatione humilitatem que in oratōne necessaria est ꝛ in manuum coniunctione unicaꝫ ꝛ non uariam intentionem. ¶ porro scd̄m antiquam consuetudineꝫ sco.e cantorum in ecclesia romana quam adhuc ipsa scola obseruat nullaten⁹ uariatur sed trib⁹ uicibus uniformiter dicitur xp̄us miserere nobis. ꝑpter tria genera peccatorum que petimus remitti. cogitatōnis ī corde. locutionis in ore. ꝛ actionis in opere. Uel in honoreꝫ trinitatis. uel ꝑpter tres ordines fideliū in ecclesia. q sūt Noe Daniel ꝛ Iob. quos Ezechiel uidit in uisione saluandos. postmodū auteꝫ multis ac uarijs ecclesie aduersitatibus ingruentibus cepit ad dominum de tribulatione clamare. dona nobis pacem. ꝛ ut clamor eius facilius audiatur ꝛ ideo in ipsa ymolationis hora clamat. ꝛ hec uarietas n̄ discrepat a consuetudine ne. ꝛc. ubi euꝫ scd̄o repetitur. parce dn̄e parce populo tuo. Tercio uariat' ꝛ ne des hereditatem tuam in opprobriuꝫ. dicamus ergo miserere nobis q̄tū ad animam. Item miserere q̄tuꝫ ad carnem. ꝛ dona nobis pacem q̄tuꝫ ad utrunq̄ ut habeamus pacem pectoris spiritualem ꝛ pacem corporis temporalem. Est enim pax peccatorum pax iustorum. pax temporis. et pax

eternitatis. unde et ter orat in missa pro pace de quo dictum est sub. iiij. p ticu. a canonis super obo dies qz no stros. Et quia deus non dat pacem nisi illis quorum miseretur. Ideo ul timo dicit dona nobis pacem. Ecclia etiam lateranen. nūqz dicit dona no bis pacem. sicut nec scola cantorum sequens ut premissum est morem anti quam. unde nec ualet nec uera est ratō dicentium qz in ecclesia lateran. ideo non dicitur dona nobis pacem. quia omnes alie ecclesie ab illa que prime fuisse dicitur consecrata sumere dāt pacem non ipsa ab alijs. ¶ In feria quinta cene domini agnus dei ter di citur cum mise. nobis. ut ibi dicetur ¶ Rursus in missa pro defunctis di citur bis agnus dei cum dona eis re quiem. tercio additur sempiternam nec dicitur dona nobis pacem. quia tunc imitamur exequias saluatoris. Ultimo ergo agnus dei tm adiungi tur sempiternam. Super quo notan dum est qz pro fidelibus defunctis triplex requies debet optari. primo ut seruatur ab eis pena in qua est eis labor nō requies. scd̄o ut eis glo ria anime cōferatur. quia tūc uersci ter requiescent in bono desiderato sm ipo deo. tercio ut docent gloria corporis ne illud ulterius miserus ex ponatur. prima non est requies sem piterna. quia pena sublata adhuc ō siderant gloriam. scda etiam non to taliter requies sempiterna. quia fm Aug. ante resurrectionem corporum semper inest animabus quidam natu ralis appetitus resumendi corpora quo aliqualiter corpora retardatur ne totaliter ferantur in deū. Sz tcia requies cum premissis est uere requi es sempiterna. quia anime que deum presentialiter uidēt resumptis corpo ribus in ipsa ulterius et eternaliter et perfectissime requiescent. ideoqz so lum in tercia uice et non in duabus p cedentibus congruit dicere requiem sempiternam. ¶ Sergius papa pri mus constituit agnus dei inter com munionem ter a clero et populo de cantari.

¶ De pacis osculo Rica.

Postqz dominus salutauit apostolos ut premissum est iterum dixit eis pax uobis ostendens qz non solum debemus pa cem habere in ore uerum etiam in pe ctore ne simus ex illis qui loquūtur pacem cum proximo suo mala autē in cordibus eorum. ideoqz cum hec dixisset apostolis insufflauit in illos et dixit. accipite spiritum sanctum. ad quod designandum utiqz sacerdas facta cōmixtiōne et finita oratione ac cipit in quibusdam ecclesijs pacem ab eucharistia siue ab ipso corpore domini. ut scdm alios ab ipso sepul cro. i. calice uel altari et mox prebet oris osculum ministro dyacono qui ab ipso corpore accipiūt. hoc faciūt in signum qz pax specialis a christo data est humano generi. alij etiam idem signant. Dyaconus uero dat pacem alijs et alij inter se. in signum qz omnes debent pacem habere pre sertim filij ecclesie. Ipse uero dyaco nus pacem a sacerdote accipiens re uerenter inclinat et pectus osculatur ipsius scdm morem quarundā eccle siarum et planetam extendit. ut per pacis osculum et per planete extensio nem caritas extendenda monstretur quam per planetam in parte tercia diximus designari. Quia ergo cari tas dei diffunditur in cordibus no stris per spiritum sanctum qui datus est nobis. ideo pacis osculū p uniuer sos fideles in ecclesia diffundit. Nā et aplus admonet salutate uos inui cem in osculo sancto. Rursus qz sacer dos pacē ppl'o tribuit. prefiguratum

fuit a Josue qui hostibus superatis
terram obtinuit quã sorte diuisit et
in pace possedit .et xp̃us resurgens
dyabolo superato pacem ⁊ dona de
dit hominibus. pontifex uero p̃mo
dat pacem ministro qui prius erat a
sinistris sed pacem recepturus acce
dit ad dextram eius per quez signat᷑
p̃p̃lus gentilis qui primo in pace trã
siuit a sinistra infidelitatis ad dextrã
fidei ⁊ eternitatis .⁊ per hunc pax ad
populum descendit. ¶ Ceterũ i pri
mitiua ecclesia omnes qui celebratõ
ne missaruz intererant singulis dieb⁹
cõicare solebant eo q̃ apl̃i omnes d̃
calice biberunt dño dicente. Bibite
ex h̃ oms̃. de conse. di. ij. nõ iste. Of
ferebant eniz magnum panem ⁊ om
nibus sufficientem quod adhuc gre
ci seruare dicuntur. sed excrescente fi
delium multitudine traditur institu
tum ut tm̃ diebus cõmunicarent do
minicis. e. di. quotidie. de quo dictũ
est sub septima particula canõis sup
ṽbo hoc quociensc̃unq̃. ¶ Postmo
dum autem quia nec digne hoc po
tuit obseruari. tercia secuta ẽ institu
tio .ut ter saltem in anno quilibz xp̃i
anus acciperet eucharistiam. e. di. et
si non frequentius. uel hodie ad mi
nus in pasca. extra de peni. ⁊ remiss.
omnis. hoc inuento remedio ut uide
licet pro eo q̃ singulis diebus cõica
batur singulis diebus osculuz pacis
daretur pro ministerio unitatis .qđ
sacerdos dans ministro dicit in qui
busdam locis. Sumite uinculum pa
cis ⁊ dilectionis ut apti sitis sacrosã
ctis misterijs. quasi dicat Sumite ex
hoc omnes ⁊ diuidite inter uos. ⁊ p
cõione que singulis diebus domini
cis fieri solebat daret᷑ in diebus do
minicis panis benedictus sancte cõ
munionis uicarius qui ⁊ eulogia di
cit᷑. Sed ⁊ loco quotidiane cõionis
in quadragesima dicit᷑ in fine misse
oĩo sup populũ cui p̃ dicit᷑. Humiliate
capita ṽra deo. ¶ Sane populus in
missa se osculat᷑. primo q: cũ sicut p̃
missum est per ymolationem hostie
salutaris dimissis peccatis reconcili
emur altissimo. recte pacis osculum
dari decreuit ecclesia cuz p̱ peccatis
ymolatur hostia salutaris. Homines
igitur osculum. i. pacis signuz sibi in
uicem dant ut ostendant se coniun
ctos esse in corpore xp̃i per quem fa
cta est pax in celo et in terra. Sc̃do
Inno. i. qui osculum in ecclesia dari
decreuit. quod etiam Leo. ij. primo
statuerat. de conse. di. ij. pacem. ita
dicit. Pacem asseritis ante confecte
i. consecrata misteris quosdã popu
lis imperare. uel sibi inter se sacerdo
tes tradere cum post oĩa. i. post cõse
cratioñe que aperire non debeo. i. ñ
possum. i. pax sit necessario. i. causa
misterij indicẽda. per quaz. i. quia p̱
eam constat. populũ ad omnia que
in misterijs aguntur ac in ecclesia ce
lebrantur prebuisse consensum ac fi
nita esse pacis concludentis. i. deter
minantis signaculo demonstrantur
Tercio ideo se populus inuicẽ oscu
latur. quia dñi sui gratiam ⁊ angelo
rum concordiã per mortem ei⁹ se p̱
meruisse gratulatur. Quarto quia in
osculo caro carni ⁊ sp̃us spiritui iun
gitur. Et nos qui carnis propagine
de adam cõiungimur etiam caritatis
uinculo ꝯnectamur. Qui ergo se obe
dientes osculantur inde proditoris
osculo imitantur. Quinto propter p
ceptum apl̃i de quo premissum est.
¶ Rursus ideo prius q̃ cõmunicem⁹
pacem damus .ut inter nos esse con
cordiam ostendamus ⁊ cum illa cor
pus domini sumamus sine qua mu
nera nr̃a non recipiuntur a deo. In
missa uero pro defũctis pax non da
tur q: fideles aĩe iam non sũt nec ul
terius erunt in turbatione hui⁹ mũ
di sed quiescunt iam in dño. vñ non
est eis necessarium pacis osculũ qđ

est pacis ⁊ concordie signuȝ. et ideo in illa missa non dicitur oȯ illa. Domine ihesu christe qui dedisti apl'is tuis pacem ⁊c. nec sacerdos pacem recipit ab altari. De hoc etiam dicetur i septima parte sub ti. de officio mortuorum. Hinc est etiam ꝙ inter monachos pax non datur quoniam mundo mortui reputantur. de cōse. di. ij. pacem. ¶ Uiri quoqꝫ ⁊ mulieres non sibi inuicem osculuȝ in ecclesia porrigunt. ne forte aliquod lasciuie surrepat. quia ibi carnales fugiēdi sunt amplexus et casti ac spūales actus habēdi. propter quod etiam in ecclesiis situ sequestrantur locali. Odiuȝ pax pellit castum. pax nutrit amorem. ¶ Sane osculum in sacra scriptura significat unionem caritatem pacem ⁊ reuerentiaȝ. De osculo unionis dicit sponsa i canticis. Osculetur me osculo oris sui. De osculo caritatis. Isaac inquit ad filiū. Accede ad me ⁊ da mihi osculum fili mi. De osculo pacis dicit apl'us. Salutate uos inuicem in osculo sancto. Deus autem pacis ⁊ dilectionis ⁊c. De osculo reuerentie dn̄s inquit ad Simonem. Osculum mihi non dedisti hec auteȝ ex quo intraui non cessauit osculari pedes meos. Et hester i signum reuerentie sūmitatē uirge regie dicitur osculata. ¶ Ad designandū igitur tres uniones in xp̄o. s. unioneȝ diuinitatis ad animā. diuinitatis ad carnem ⁊ carnis ad animam. U'l unionē qua unita ē christo humana natura sancta ecclesia ⁊ fidelis aīs. Et sacerdos ter osculat' altare ut dictū ē sub quarta paticula canonis super uerbo. diesqꝫ nr̄os. designanduȝ triplicem pacem. s. temporalē. spūaleȝ ⁊ eternam. Episcopus solemniter celebrans iuxta morem quarūdam ecclesiaȝ ter osculat'. semel ministrum ⁊ scdo dyaconū. ⁊ tercio sacerdoteȝ Sȝ in missa ter orat' pro pace. ut dictum ē super uerbo. diesqꝫ nostros. ¶ Rursuȝ ad notandū duoruȝ testamentorū concordiam episcopus duabus uicibus codicem osculatur. qr rota cōtinetur in medio rote ⁊ duo cherubin sese respiciunt uersis uultibus ad propiciatorium. ad notādū etiam caritatem sacerdos osculatur patenam que designat cor patēs latitudine caritatis. Unde. Nonne cor nostrum ardens erat in nobis dū loqueretur nobis in uia. ¶ In signum uero reuerentie subdyaconus. ⁊ dyaconus pedes ⁊ manus pontificis sūmi osculantur. pedem subdyaconus osculatur post epistolam lectaȝ. ⁊ dyaconus ante legendum euangelium ¶ Manum uero subdyaconus osculat' afferens ampullā cum aqua calicēqꝫ cum uino. ⁊ dyaconus offerens patenam cum oblatis ⁊ thuribulum cū incenso. uterqꝫ etiam de manu summi pontificis accipiens eucharistiaȝ. ut dicetur i ti. sequēti. ¶ Illud quoqꝫ uacare nō creditur a ministro quod summus pontifex septem modis accipit osculum. uidelicet ad os. ad pectus. ad humerū. ad manus. ad brachia. ad genua. ⁊ ad pedes.

¶ Incipit quarta pars misse. Et primo de cōione sacerdotis Rica

Hic icipit quarta ps misse. post pacis eniȝ osculū sacerdos cōicat hoc mō. nam sicut i Niceī. concilio. xciij. di. peruenit. i. legitur eucharistiam confectam per se de altari siue de patena sumit ⁊ comedit Calicem uero cum sanguine nō ipse sed dyaconus eleuat de altari ⁊ porrigit ei. Unde in canone Ihero. ea. di. dyaconi. sunt inter cetera. ita legitur sacerdotibus etiam propter presumptiones nō licet de mensa calicē domini tollere nisi eis tradit' fuerit

a draconibus. Ideo autem sacerdos
corpus xp̄i per se sumit ⁊ nō calicem
cū sanguine q꞉ sumptio corporis sig
nificat corporū nostroꝝ restauratō
nem quaȝ xp̄us nullius misterio pfe
cit ⁊ futurā r̄surrectionē quā sua uir
tute absq꞉ omni mistro faciet. Sūp
tio uero sanguinis redemptionē aia
rū sine peccatorū significat que fit ī
tercessionibus aliorū. Hoc tm̄ ⁊ si iu
re cautū sit non tm̄ seruari uidemus
¶ Sane sacerdos ipse oēs ptes bo
stie comedit. In quibusdaȝ tm̄ eccle
sijs ipse unā partem sumit ⁊ reliquā
eucharistie medietatem sup patenaȝ
in duas partes diuidit quas mistris
s. dracono ⁊ subdracono comeden
das impendit. insinuās illud q꞉ Lu.
cōmemorat. Quia ihesus in emaus
accepit panē ⁊ fregit super mensam
Et etiaȝ ut aiunt quidaȝ comedit co
raȝ duobus discipulis sumensq꞉ reliq̄
q̄ȝ dedit illis. Ipse quoq꞉ postmo
dū partē piscis assi ⁊ faui mellis mā
ducauit ⁊ reliquas discipulis dedit
Et iō postq̄ȝ draconus et subdraco
nus cōicarūt clerici ⁊ religiosi ad cō
municandum accedunt ut ipsi pteȝ
sancte cōmunionis accipiāt. postmo
dum cōmunicat populus q꞉ ⁊ xp̄us
comedit non solū cum paucis apl̄is
uerum etiā ascensurus in celuȝ come
dit cū multitudine discipuloꝝ. vnō
⁊ sumptio corporis ascensionē signi
ficat saluatoris. ¶ Illud aūt preter
mittendum non ē q꞉ ut in perceptōe
corporis ⁊ sanguinis xp̄i nulla possit
fallacia suboriri. sed utraq꞉ pceptio
ne ueritas euidenter appareat. sūm⁹
pontifex non statiȝ particulā hostie
pmittit cadere in calicem. sed eaȝ p⁹
trinū crucis signaculum super pate
nam reponit. et post osculum pacis
ad sedem ascendens ibiq꞉ cōsistens
uniuersis cernentibus maiorem ptē
oblate suscipit de patena quam sub
draconus apportauerat de altari Ip

samq꞉ dentibus subdiuidens. unam
particulam eius sumit ⁊ aliam in ca
licem mittit ⁊ de sanguine cum cala
mo haurit. Deinde alteram pticulā
tradit cum osculo dracono. aliamq꞉
subdracono sine osculo quā draco
nus ministrans ei ad altare calicem
osculatur ⁊ tunc subdracono residu
um sanguinis cuȝ particula immissa
in calice sumit. ¶ Roman⁹ itaq꞉ pō
tifex ideo non cōmunicat ubi frāgit
qm̄ ad altare frangit et ad sedem cō
municat. quia christus in emaus co
ram duobus discipulis fregit. et in
iherusalem coram discipulis duode
cim manducauit. In emaus eniȝ fra
gisse legitur sed non comedisse legit̄
In iherusalem uero fregisse non legi
tur sed legit̄ comedisse scđm Inno.
iij. Ascendens igitur sedem ibi com
municat. Si quidem scđm apostolū
xp̄us caput ecclesie est. Caput aūt in
corpore sublimius ⁊ excellentius ob
sui perfectionē ceteris membris col
locat̄. Per calicē uero scđm quendā
respectum eterna beatitudo seu ipsi
us fruitio designatur. quia igitur in
ecclesia militante summus pontifex
sicut christi uicarius ⁊ caput omniū
prelatorū pfectius xp̄m repn̄tat. con
gruū ē ut ipse nō in altari sed ī loco
sublimiori cōicet. ostendens q꞉ xpus
etiā in sua humanitate perfectius et
copiosius percipiat illa ineffabilia
gaudia utpote in bonis potioribus
collocata. Cum uero celebrat p de
fūctis tūc super altare cōicat. q꞉ tuc
specialiter membroꝝ xp̄i hinc fideli
ter decedentiū gloria repn̄tat ac mē
bra christi cū ad illam gloriam pue
niunt inferioreȝ post christū gradū
obtinent sicut membra p⁹ caput. In
parasceue quoq꞉ ad altare commu
cat. Cum ob reuerentiam passionis
christi. Cum quia tunc q̄si exequias
celebrāt ihesu xp̄i. Cū etiaȝ solus cō
municat. q꞉ ī christi passione oībus

discipulis fugientibus ipse solus remansit. Alij aūt prelati non sic sꝫ super altare cōicant. quia non ita proprie xp̄m caput ecclesie representāt. Ministri aūt repn̄tant potifici oblatam ꝛ calicem. quia discipuli obtulerunt xp̄o partem piscis assis ꝛ fauuꝫ mellis. pars piscis assi est corp⁹ dn̄i crucifixi qui fuit in ara crucis assat⁹ fauus mellis est sanguis xp̄i. super mel ꝛ fauum dulcis faucibus anime diligentis. ambo ō manu pape communicant. qꝛ ꝛ apl̄i de manu xp̄i cōmunicauerūt. ¶ Ad notandu uero distinctōnem inter sacros ordines ꝛ non sacros. Dyaconi qui ꝛ supioris ordinis sunt cū recipiunt eucharistiam osculum suscipiunt ab ipso. Acolitus ꝛ qui sunt inferiorū ordinū nō suscipiunt. Subdyaconus etiaꝫ qui caracter huius quondā inter non sacros ordines nūc aūt inter sacros ordines reputatur. in perceptione corporis nō suscipit osculuꝫ a pontifice sed in perceptōne sanguinis suscipit osculum a dyacono. ut sic qui nō sacri sunt min⁹ ꝛ qui sacri sunt amplius honorent̄. q̄uis ꝛ in hoc mistica possit ratio assignari. Ipse aūt sumit illam eucharistie partem ꝑ quā prout sub ti. de fractione hostie dictum est caput ecclesie. s. xp̄us intelligitur cuius typū ecclesie speciali⁹ gerit ꝙ facit hoc modo ea nāqꝫ dentib⁹ sub diuisa particulā in ore remanentem sumit. alteram uero inter digitos residentem ī calice dimittit. ad notandum ꝙ xp̄us resurgens qui ſm Sergium papam per partem in calicem immisaꝫ significat̄ infernū momordit ꝛ suos inde sumptos in paradisū misit. iux illō Osee ulti. c. Ero mors tua ꝛc̄. Alia uero pars ex q̄ ministri cōicant significat membra magis ipsi xp̄o conformia ꝛ iō ipsi cōicant ō illa ad ostendendū misteriū unionis Eucharistia eni sacramētū ē maxime unionis. partem uero in calice intinctam que significat membra ꝑpter xp̄m passionibus subiecta dn̄o papa non recipit. primo quia ipsi magis q̄ alij representant in officio misse xp̄m cui mors illi ultra non dominabitur. Secūdo quia ipsi illorū typū gerunt in ecclesia qui propter eximiam sanctitatem a uita actiua semoti pro comtemplatiua iam xp̄o sociantur. Sed ministri illaꝫ sumunt quia typum actiue cōmuniter repn̄tant ꝛ precipue subdyaconus eam sumit pro eo quia ipse ultimo cōicat et ultimi est reliquias sumere ꝛ calicē purificare. Unde ꝛ dominus reliquias dedit discipulis ut premissum e. potest etiam mistice dici ꝙ pars intincta significat partem corporis mistici que iam regnat cum xp̄o. Cum ergo dn̄s papa expresse repn̄tet xp̄m q̄ realiter ꝛ sacramentaliter incorporatus est parti ipsius mistici corporis iō ipse non recipit illaꝫ nec etiā dyaconus qui legem euangelicam quaꝫ pronunciat repn̄tat que ē lex amoris. Propter amorem enim caritatis quilibet incorporatur xp̄o capiti et omnibus partibus corporis ei⁹ mistici. Subdyaconus uero represētat ueterē legē quā sepe pronunciat que fuit lex timoris. sed timor non est in caritate ꝑmo eū foras mittat. ꝛ ideo ipse particulā in sanguine missam sacramentaliter siue in signū recipit qꝛ immixtio ipsius partis cū sanguine dictā incorporationē figurat quā nō faciebat lex illa licet eam figuraret. ¶ Hoc aūt breuiter notandū est ꝙ sacerdos ante ꝑceptionē corporis ꝛ sanguinis xp̄i debet dicere orationes a sanctis patribus institutas. deīde meditari dꝫ in incarnatione ꝛ passione in uirtute huius sacramēti dicens panem celestem accipiam ꝛc̄. sed cuꝫ statim ūba ipsa subiūgat. Dn̄e non sum dignus ꝛc̄. uidet̄ ꝯtrius sibiipsi

sed ab īt tñ ℞ sacerdos dicens. panē
⁊c. seipsum incitat ad deuotionez re
ducens ad memoriā quid ē quod su
mere debet quia panem qui de celo
descendit et qualiter sumere debet
quia nomen domini inuocando ut
sic cum maiori sumat reuerentia ⁊ ti
more. ¶ Dicendo uero subsequenē
dñe non sum dignus ⁊c. ex humilita
te suam profitetur indignitatē. ac ex
citatio ad deuotionem ⁊ pfessio hu
militatis cōtraria non sunt. Legiti
mum itaqꝫ cōicandi tempus est ante
ultimam orationem que dicit̃ ad cō
plenduz quia ibi maxime petitio p
eis ē qui cōicant. ¶ Deinde corpus et
sanguinem domini sumpturus se cū
illis ante faciez cruce signat. sicut eni
prius cruces faciēdo actiue tanqꝫ mi
nister illa sanctificauit. sic se eis nūc
cruce signando passiue petit sanctifi
cari. Dicto itaqꝫ corpus dñi custodi
at ⁊c. sumat eucharistiam. deinde iū
ctis manibus inclinas sanguini dicit
quid retribuam ⁊c. ⁊ dicens. Calicez
domini accipiaz ⁊ non prius accipit
⁊ eleuat calicem de altari. postea ue
ro dicens. laudans inuocabo domi
num. se signat cum illo quo uersu ex
pleto sanguinem sumit. ¶ Sane qꝫ
circa maiora cautius est agēdum. sa
cerdos sanguinem sumens propter
maiorem securitatem ⁊ reuerentiam
calicem cum utraqꝫ manu tenere de
bet. sed in sumptōne perfusionis suf
ficit altera tantuz duobus digitis al
terius adiunctis. quasi per hoc innu
ens iam sanguinem ibi non esse. sed
⁊ sanguinem sumendo ter haurit tri
nitatem designans. perfusionem ue
ro sumendo bis. ut per hoc hec cari
tas que inter duo consistit significe
tur. seu etiā quotiēs nouerit expedi
re. ¶ Rursus qui eadē die debet ite
rū celebrar̃. nō sumit uinū pfusionis
ut dictū ē in phemio huius partis.
Sz cū in canone dicat̃. Simili mō
postqꝫ cenatū ē accipiens ⁊ hunc pre
clarū calicē ⁊c uidet̃ ex hoc qꝫ sacer
dos stati hostia cōsecrata. illa debet
sumere priusqꝫ ad calicis cōsecratōz
pcedat. qꝫ oīs xpi actio nr̃a debz eē
instructio. xij. q. i. exēplū. Sz ad hoc
dicendū ē qꝫ ecclesia instituit illā pꝰ
utranqꝫ consecrationez sumi. ad oītē
dendū qꝫ solā hostiam recipiens nō
plenū sacramentaliter recipit sacmē
tum. Et si eni in hostia cōsecrata xpi
sanguis sit non tamē ē ibi sacraliter
eo qꝫ panis corpus nō sāguinez et ui
nū sāguinem significat ⁊ nō corpus
Quia ergo sub altera tm̄ specie nō ē
cōpletū sacramentū uł signuz debet
hoc sacramentuz cōpleri priusqꝫ eo
presbiter utatur. Uerūtn̄ cū unū sine
reliquo nec sit nec unqꝫ fuerit nisi in
solo triduo ante pasca i quo christi
corpus mortuū fuit. in quo triduo si
quis de aplis cōsecrasset sanguis ibi
non esset in uinum caro ibi non esset
quia premissū ē nec panis sāguinem
nec uinū significat carnez. scdm hoc
nūc xpi sanguine intra uenas existen
te unū sine reliquo ppter unionē su
huius mixtiōz recipi nō pōt qd tn̄ n̄
ē rōe sacramenti uel signi qd idem ē
¶ post sumptum sacrificiū non est
spuendū. de cōse. di. ij. ut quid. put
dictū ē sub septima particula canoīs
sup uerbo. noui ⁊ eterni. Sed nec eu
charistia sicut alius cibꝰ ē mastican
da. sed discrete moderate ac leuiter
anterioribus dentibus tenenda ⁊ lig
ua mollificanda ne qua eius pticula
dētibus adhereat quā forte postmo
dū emitti screando contingat. pꝰ
cōicationem illico calix de altari of
fert̃. circa quod notandū est qꝫ cor
pus dñi remanet sup altare usqꝫ duz
tria capitula compleant̃. s. prologus
dñice orationis ⁊ ipsa oratio. libera
nos quesumus. quia ⁊ dñs tribus di
ebus in sepulcro quieuit. postea ꝯo
mixtio dñi corpe cū uino simul. qꝫ

pace annunciata auffertur corp⁹ do
minicum de altari. qm̄ in tercia dia
anima eius que descēdit ad inferna
ut liberaret iustos et membra uiuifi
caret redijt ad corpus. nec amplius
inuentum ē corpus dominicuȝ in se
pulcro. quia ergo xp̄us totus homo
resurrexit simul. ideo ad hoc notan
dum illico simul cum oblatione cor
pus domini de altari aufertur et su
mitur. ⁊ inde calix ⁊ corporale de al
tari totaliter eleuatur. prout dictuȝ
est sub titl̃o. de pallis corporalibus
¶ postremo notandum ē φ quisq̄ʃ
cōicare debet corpore a carnalibus
escis ieiunus esse debet. Cū enim aĩ
me sp̄uales sint et immortales sp̄ua
lia primitus alimenta uite eterne su
mere debēt.

¶ De perfusione Rica.

Post sumptum eucharistie
sacrificium. sacerdos digi
tos abluit ⁊ perfundit. ne
quid forte incaute remaneat seu ad
hereat ex contractu diuini sacramen
ti non φ quicq̄ȝ immundum ex ipso
contractu contraxerit. sed ut potius
suam cōmemoret indignitatem qui
se indicat tantis sacramentis celebrā
dis indignum. iuxta illud quod dn̄s
ait. Cum omnia bene feceritis dicite
serui inutiles sumus. sicut ⁊ sacerdos
legalis immūdus erat usq̄ȝ ad uespe
ram post ymolationem uitule ruffe.
Unde omnia ueitimenta sua bona la
uabat. indignum quideȝ existeretur
manus que corpus icorruptibile cō
tractarunt corpus corruptibile con
tingant uel ad res communes tangē
das accedant donec studiose lauent
Et propter hoc etiam quidam mis
sa finita exutis sacris uestibus iteruȝ
manus lauant. perfusionis aūt aqua
debet in locum mundum honeste ef
fundi ut altitudo sacramenti reuerē
ter honoretur. ¶ Trina ergo sacer
dotis ablutio que fit in principio ⁊
medio ⁊ in fine. designat mundatio
nem cogitationis. locutionis ⁊ actio
nis. Uel purgarionem peccati origi
nalis uenialis et criminalis. siue qđ
agitur per ignorantiam ⁊ negligenti
am et industriam. ad quorum mun
dationem offertur sacrificium saluta
re. de conse. di. ii. cum omne. in pn.
Hec autem ablutio referri potest ad
ablutōnem baptismi cuius formam
christus post resurrectionem institu
it dicens. Euntes docete omnes gen
tes baptisantes eas in nomine patis
⁊ filii et spiritus sancti. qui credide
rit et baptisatus fuerit saluus erit.
¶ Sane sacerdos digitos perfundit
et perfusionem sumit in dextro cor
nu altaris uł saltem reuolutus ad il
lud. primo propter rationem tactā
sub titulo de manuum ablutione.
Secundum quia ipsum cornu iuday
cum populum ex quo naturam hūa
nam christus assumpsit significat. si
cut autem ab illis naturam accepit
sic et ab eis illius nature purgatōnē
ab omnibus defectibus quos assūp
sit habuit. quoniam ab eis occisus
fuit. ad quam mortem secuta est re
surrectio in qua omnes defectus di
misit et eis oppositas uirtutes acce
pit. Ad hoc igitur representandum
in dextro cornu altaris uel saltem re
uolutus ad illud sacerdos perfūdit
⁊ perfusionem sumit. Tercio quia ut
aiunt quidam hec purificatio desig
nat ablutōnem manuum quam pila
tus fecit a perditōne sanguinis iusti
super iudeos per dextrum cornu al
taris significatos.

¶ De postcōmunione Rica.

Antiphona que postcōmu
nio a pluribus nuncupat'
ideo sic appellata ē qm̄ p⁹
cōmunicationem. siue in signum φ

cõmunicatio expleta ẽ.concinit. In primitiua nanq; ecclesia oĩs fideles qualibet die corpori ꝛ sanguini xp̃i cõicabant.ꝓut dictũ ẽ sub ti. de cõicatione sacerdotis.ꝛ statiꝫ pᵒ cõionẽ cantus iste fiebat .ut populus ostenderetur grãs et laudes agere de xp̃i corpore ꝛ sanguine susceptis. Ueruꝫ ꝓpter circumstans nos peccatum sequenti tempore statutũ est ut ter in ãno cõmunionẽ ꝛ sacerdos quotidis pro omnibus sacramentalit̃ sumat prout sub ti.de pacis osculo dictũ ẽ Quis auteꝫ specialiter introduxerit usum cantandi hanc antiphonaꝫ ignoratur. ¶ Hec autem antiphona apostolorũ gaudiũ de xp̃i resurrectione significat.iuxta illud.Gauisi sũt discipuli uiso dño et pre gaudio mirabantur .Qđ uero reciprocãdo in quibusdã ecclesijs cãtatur. insinuat ꝙ discipuli resurrectionis gaudium sibi mutuo nunciabant. Unde duo discipuli cuꝫ inuenissent cõgregatos vndecim ꝛ eos qui cũ ipsis erant dicentes.quia resurrexit dñs uere ꝛ apparuit symoni.narrabant que gesta erant in uia ꝛ quomõ cognouerunt eũ in fractione panis.Cantur etiam ab hominibus ut notet̃ cõitas gaudij .ꝛ ꝙ omnibus discipulis apparuit dñs. Est ergo cõmunio gratiaruꝫ actio.iuxta illud.Edent pauperes ꝛ saturabuntur ꝛ laudabunt dominũ Proprie tamen nouissima oĩo q̃ quaĩ.dicetur postcõmunio dici põt.

¶ De oratione nouissima. et de ite missa est. Rica.

Oratio cõionis misterio.põtifex seu sacerdos osculat̃ altare. innuens se credere firmiter et consentire hijs que circa sacrificiũ acta sunt .ꝛ conuersus populuꝫ salutat.ꝛ deinde redit ad dextrum cornu altaris .significans ꝙ in fine mundi post antixp̃i morteꝫ xp̃i predicatio siue xp̃us rediturus ẽ ad iudeos quos iam reprobauit. Tunc eni conuertẽtur ꝛ reliquie israhel salue fiant .Et eleuatis manibus ultiaꝫ orationem que proprie postcõio uocatur exequitur in qua rogat ꝛ grãs agit de sacramẽti perceptione.dicẽs collectas pro numero secretellarum. Orat enim pro hijs qui ad hanc cõmunionẽ eucharistie accesserũt. Hec aũt oratio significat orationẽ capitꝫ nostri ihesu xp̃i qui pro nobis interpellat quotidie apud patrẽ. Significat etiam ꝙ apl̃i post ascensione domini in oratione perseuerauerũt. Finis uero illius orationis.ubi dicitur Per dñm nr̃m ihesũ xp̃m ꝛc̃. significat ꝙ aduocatum habemus in celo apud patrem ¶ Illud aũt cõsiderãdũ est ꝙ sacerdos dicturus postcõionem premittit Dñs uobiscum .et Oremus .stans ante mediũ altaris. Deinde transiẽs ad dextrum cornu altaris ubi pronũciat oĩonem qua finita rediens ante altaris mediũ ibi dicit per dñm.ꝓut tactũ fuit sub ti. de salutatione. ¶ Circa qđ notãdũ est ꝙ dextrum cornu altaris significat populum iudaicum.sinistruꝫ uero gentilem. Predicatõ xp̃i ꝛ euangeliuꝫ eius incepit a iudeis ꝛ transiuit ad gentiles et iteruꝫ redire debet ad iudeos.ad quod significãdum sacerdos a dextro cornu altaris trãsit ad sinistrum ꝛ econuerso .Merito ergo postcommunio que est quasi finis misse dicitur in dextro cornu altaris Quia uero altaris medium representat fidem christi ꝛ ipsum deũ ĩ queꝫ uterq; populus unitur reducitur et finitur. ideo per dñm nr̃m ꝛc̃. qđ ẽ q̃si finis postcõionis ubi dicit̃ .ipse etiã ẽ qui utrũq; populũ ad se petendũ inducit ꝛ illuminat. ꝛ ideo. Dñs uobiscũ ibidẽ dicit̃ .per ipsum etiaꝫ quicquid boni in oratione petimus

impetramus ꝛ idõ ibidem pronũciat Oremus. de hoc dictũ ē sub ti. d̃ mutatione sacerdotis. ¶ Et nota ꝙ in sabbato quatuor tẽpoꝝ mensis septembris dicit̃ postcõio illa. Pficiãt in nobis q̃sumus dñe tua sacramenta q̃ continent ut que nunc i specie gerimus. rerum ueritate capiamus. Cuius ultimã partem Gre. exponẽs de cõse. di. ij. species. ita dicit. Postulat quippe sacerdos ut corpꝰ xp̃i q̃ sub specie panis ꝛ uini nunc geritur manifesta uisione. sicuti reuera ē qñ capiatur q̃uis nõ iprobabiliter. quidaꝫ exponunt hoc loco carnis ꝛ sãguinis ueritatem ipsã eorundẽ efficiẽtiã .i. peccatorum remissionem. De hac etiam oratione dictum ē sub septima particula canonis super uerbo misterium fidei. ¶ Sane oratione finita iterum populuꝫ salutat dicẽs Dominus uobiscũ. Circa q̃ notandũ ē ꝙ xp̃us pꝰ resurrectioneꝫ bis legitur discipulos salutasse dicẽs. pax uobis. in signum duplicis pacis. uidelicꝫ pectoris ꝛ eternitatis. q̃ scd̃m prophetã ē pax super pacem. d̃ qua dominus inquit apostolis. Paceꝫ relinquo uobis pacem meaꝫ do uobis Hanc duplicem pacem per duplex osculum sacerdos insinuat. cuꝫ uidelicet prius osculatur ministrũ. et posterius osculatur altare. prima ergo salutatio que fit ante orõnem significat benedictionem illam quam xp̃us ascensurus in celum legitur dedisse discipulis suis. nam ut Lucas cõmemorat. eduxit eos foras in bethaniã ꝛ eleuatis manibus benedixit eos. ꝛ cum benedixisset recessit ab eis et ferebatur in celum. vñ post salutatõnẽ nouissimam quam sacerdos oratiõe expleta facit ad populum que significat uitam eternam. dyaconus alta uoce pronunciat Ite missa est. representans quod dictum est ad apostolos. Hic est ihesus qui assumptus ē a uobis in celum. ¶ Notandum est autem ꝙ missa tribus modis finitur Primo per ite missa est. ꝛ hoc in solẽnitatibus quotiens cantatur. Te deum laudamus. et Gloria in excelsis deo. prout dicetur in prohemio septime partis. quasi dicat. redite ad pꝛ̃ pria quia missa seu oblata ē deo hostia salutaris pro genere humano. pꝛ̃ ut tactum est in prohemio huius pꝛ̃ tis. uł ãnunciat populo ꝙ missa seu preces sunt finite. quoniam statutuꝫ est in concilio Aurelianeñ. de conse. di. i. cum ad celebrandum. ꝙ nullus exire debet de ecclesia donec annunciatum sit per ministrum. Uel ē sensus. Ite missa est. i. ite post christum ꝛ sequimini ipsum. Non est enim in hoc mundo standum. sed ad patriã per bona opera festinandum. quod leuiter facere possumus. quia missa est ad deum patrem placandum hostia per quam fracta sunt tartara et reseratus paradisi introitus. Dicẽs autem ite missa est. dirigit uultũ ad populum. quia ad eos quos presentes licenciamus sermonẽ dirigimus ꝛ eis ad quos sermonem dirigimus facieꝫ representare solemus. sicut fit quando dicitur. Dominus uobiscũ uel Orate fratres. prout dictũ ē sub ti. de inclinatõne sacerdotis. Sed dicens. benedicamus domino. uel requiescant in pace. uel Oremus non stat uersus ad populum. quia illum distincte non alloquitur sed dirigit faciem ad orientem uł mentem ad deum. ¶ Dicto autem ite missa est. clericus ꝛ populus gratulando respondent. deo gratias. imitantes apl̃os q̃ adorantes ingressi sunt in ihrl̃m cuꝫ gaudio magno ꝛ erant i templo laudantes ꝛ benedicentes deuꝫ. Est enĩ ꝑut quidam asserũt. Deo grãs interiectio gratulatiua uel cõgratulatiua ꝛ hoc sumptum ē de exod̃. nõ scd̃m ṽbs sed scd̃m sensum. quoniã ꝓplis

israhel permissu pharaonis licentiā
te cyro ꝺ babilonica captiuitate ad
iherusalem reuersus grās egit deo.
Sed ⁊ apostoli post ascensionez dn̄i
regressi sūt in iherusalem benedicen
tes dominū. Sic ⁊ nos ultima bene
dictione accepta ad celestem patriā
ibimus ubi semper in gratiaꝝ erim⁹
actione. ¶ Apli quoq; predicantes di
cebant. Gratias agite sine intermissi
one orate. ¶ Potest etiā dici ꝙ sacer
dos incipiens Gloria in excel̄s deo
significat angeluz annūciantē pasto
ribus ineffabile gaudiuz de xp̄i nati
uitate. ¶ Ite missa ē designat accessuz
pastoruz ad locū natiuitatis xp̄i ꝑ
ut dicetur in prohemio septime par
tis. Chorus ridens deo grās repsen
tat qꝺ sicut Lucas refert ipsi pasto
res reuersi sunt glorificantes deum
in omnibus que uiderant ⁊ audierāt
¶ Scdꝺ modo missa terminatur ꝑ
benedicamus dn̄o uidelicet in profe
stis diebus ⁊ generaliter qn̄ ꝑmissa
cantica leticie nō dicunt̄ per qꝺ po
pulus ad gratiarū imitatur actiones
quia post omnia debemus deo hui
liari ⁊ ē sumptum de aplo uel ꝺ psal
mista uel de ymno trium puerorum
ubi dicitur Benedicamus patrem ⁊
filium. ⁊ r̄ndetur. deo gratias. qꝺ ad
gaudiū aploꝝ de quo premissuz ē re
fertur. De hoc dicet̄ prope finem in
prohemio quinte partis. Et popul⁹
deo gratias agendo ad propria redi
ens. significat discipulos cuz gratia
rum actione post passionem dn̄i in
iherusalē reuertentes. Circa hoc etiā
dicendum est ꝙ in primitiua eccl̄ia
cum ministri ecclesie missam sine po
pulo celebrabāt claudebat̄ missa ꝑ
benedicamus. quando uero popul⁹
erat presens quia alias nesciebat ille
quando missa finita esset. dicebant
ite missa est. Quia ergo in profestis
dieb⁹ ministri ut plurimuz q̄si soli si
ne populo missas dicūt. Ideo iuxta
morez antiquū in illis diebus dicūt
benedicamus. In solemnitatibus ue
ro quia tunc populus cōuenit dicūt
ite missa est. per tria tn̄ missa in tali
natali domini i quibusdā locis clau
ditur per benedicamus domino. eo
ꝙ saluatoris natiuitas de qua i illa
agitur paucis ab angelo nunciata ē
s. pastorib⁹ ⁊ ministros ecclesie figu
rant. ⁊ preterea sepe quasi soli mini
stri in illa presentes sunt. Alia tamē
ratio scribitur in septima parte sub
ti. de aduentu. In diebus quoq; ie
iunioruz clauditur missa per benedi
camus. ad notandum ꝙ si domino
semper benedicendum sit. multofor
tius hoc tempore id facere debemus
significat autē benedicamus. i. bene
dictio de qua iam sub ti. de benedi
ctōne dicetur. ¶ Tercio finit̄ missa
per requiescant in pace. s. missa pro
defunctis. ⁊ tunc r̄ndetur amen. i. fi
at. optatur eniz eis requies. ¶ Rur
sus finis misse mundi significat Ite
missa est. uel benedicamus libertatē
que dabitur iustis in patria ubi sem
per deum benedicent.

¶ Quare sacerdos humerum pon
tificis osculatur. Rica.

Dicto ite missa est. sacerdos
qui assistit episcopo ad al
tare in quibusdaz ecclesijs
mensam altaris ad armum dextrum
pontificis osculatur. ostendēs hunc
illum esse pontificem cui scdm̄ legis
figuram dexter armus separationis
delebatur ꝺ hostijs salutaribus ⁊ pa
cificis. Sane per humerum exprimi
tur principatus s̄m illud ꝑpheticuz
factus est principatus super hume
rū eius. extra de sacra unct. principa
tum uero saluatoris uere exp̄ssit uox
angelica ꝑphetica ⁊ legalis. Angel⁹
eni dixit ad uirginez. dabit ei dn̄s se
dē dauid p̄ris ei⁹ ⁊ regnabit i domo
iacob ineternū ⁊ regni ei⁹ n̄ erit finis.

propheta dicit. sedes tua in seculum seculi uirga directionis et uirga regni tui. propterea unxit te deus tuus oleo leticie pre consortibus tuis. Moyses inquit in lege. letamini simul cum eo celi et adorent eum omnes angeli domini dei. Ad quod designandum in ecclesia Ro. tres humeri pontificis osculantur. uidelicet primicerius in principio dyaconus in medio et sacerdos in fine misse.

¶ De benedictiōe nouissima Rica.

Altari seu humero osculato episcopus uel sacerdos populum benedicit. Rite quidem post cōmunionem benedicitur quoniam sic legitur Luce ultimo. postquam xpus in cruce orauit et coram discipulis māducauit et reliquias eis dedit eleuatis manibus benedixit eos. Unde statuit concilium Aurelianen. de cōse. di. i. cum ad celebrandas. et c. pce. ut populus ante benedictionem episcopi uel ubi ipse abest sacerdotis de ecclesia non discedat. ¶ Hec autem ultima benedictio super populum missionē spiritus sancti significat quem dominus ascendens in celum de celo misit in apostolos. iuxta quod ipse promiserat eis. Accipietis inquit uirtutē superuenientis in uos spiritus sancti ut iam dictum est sub ti. de oratione nouissima. Unde hec benedictio per uerbum oris et signum crucis exprimitur quoniam illa missio per sonum aeris et linguam ignis innotuit. iuxta illud. Factus est repente de celo sonus tanquam aduenientis spiritus uehementis. et apparuerunt illis dispartite lingue tanquam ignis. etc. Et licet spiritus sanctus specialiter missus fuit in apostolos. quia tamen indiuisa sunt opera trinitatis missionem illā tota fuit trinitas operata. Ideoque benedictionem istam faciat episcopus in nomine trinitatis auctoritate psalmiste dicentis. Benedicat nos deus deus noster et benedicat nos deus. Secundo hec ultima benedictio significat illam ultimam benedictiōnem. Uenite benedicti patris mei etc. Tercio illam qua xps in celū ascensurus discipulis dedit. unde ea facta sacerdos se ad orientem uertit quasi se ipso ascendenti commendans. ¶ Ceterum benedictiōnis formam legis expressit auctoritas. dicēte domino per moysen. inuocabis nomen meum super filios israhel et ego dominus benedicam. ¶ Et iterum propheta. Effundam super uos spiritū gracie et precium. Itē Aaron postquam sacrificauerat extendens manum cōtra populum benedixit illi. Leui. ix. Item Moyses et Aaron expletis hostiis et holocaustis intrauerūt tabernaculum testimonii et postea exeūtes benedixerunt populo. leui. ix. in fine Huiusmodi ergo finales benedictiones a ueteri testamento sumunt quoniam et Jacob in fine uite sue filiis benedixit et Moyses populo ante mortem. sicut et xpus discipulis ante ascensiōem ut predictum est. ¶ Et inde est quod cum separamur comitiuam et protectiuam querimus benedictionam. Sumunt etiam ab eo quod dominus precepit dari benedictiones in mōte garizim super legis obseruatores. sicut ecōuerso malediction in abel super transgressores a quibus excōmunicationes originem habuerunt. xxi. di. denique. ¶ Regulariter autem maior minori benedicit. unde abrahā a melchisedech benedicitur et econuerso. nullus ergo sacerdos maiore suo non innuente benedictionem daret. primo episcopo missā audiēte sacerdos in cūctis illius licētiam et benedictionē exposcit. Sacerdos tamen missam celebrans potest benedicere etiam episcopo presente et permittente ac benedicere nolente aliter non ut in premisso cōcilio

Aurelianensi cauetur. Nam secūdū Ibero. xcv. di. eadem. presbiter populum benedicere pōt qui christuz non metuit consecrare. Illud autez quod i cartagineñ. concilio. xxvi. q. v. ministrare. legit꜃ ꝙ presbitero benedictionem super plebem fundere non licet. de solemni benedictōne soli episcopo competenti. que fit per uerba ista. sit nomē domini benedictum ꝛc. est intelligendum. Rursus benedictio episcopalis fit ꝑ moduz manus impositionis. Unde ꝛ episcopus iam dicens tenet manum more Aaron super populum eleuataz ꝛ exemplo xp̄i qui ut premissum ē coraz discipulis manducauit. in celū ascensurus eleuatis manib⁹ eius benedixit. Quis ergo soli episcopi manus ī ponunt. quia sicut legitur in actib⁹ apl̄orum soli apostoli manus imponebant. ꝛ nullus alius discipulus. iō solemnem benedictionem solus episcopus dat. Sane ꝑost benedictonē solemnem que fit per ep̄m ante agnus dei iterum benedici solemnit꜃ in fine misse non oportet. In missa tñ pro defunctis nō benedicitur. prout sub ti. de fractione hostie dictum ē. placeat tibi ꝛc. qꝛ luca testante actuum. i. Dñs ihesus postq̄ꝫ locutus est discipulis benedicens illis assūptus est in celū ꝛ sedet ad dextram dei. iō sacerdos non ad xp̄m solum quē nubes suscepit ab oculis eorum sed ad totam trinitatem sermonē dirigit dicēs. placeat tibi ꝛc. q̄a oione finita osculatur altare ostendens ꝑ hoc se premissis oibus deuote toto mentis ꝛ corpis assentire affectu. quo facto recedit a conspectu populi ingredit꜃ uestiariuz uel interponitur uelum representans ꝙ ut premissum est xp̄m in celum ascendentez nubes suscepit ab oculis intuentiū. ꝛ sicut legit꜃ Luce ult. recessit ab eis ꝛ ferebatur in celum. Et deinde statum dicant꜃ ymni illi. Benedicite ꝛ laudate. uel in totū uel in partem. qꝛ deo pro omnibus beneficijs grās agere debemus quez ineternū laudabimus. vñ in concilio Agathen꜃. de cōse. di. v. cōuenit. ita legitur. post conclusionem matutinarū uel uespertinarū missarū. id est q̄ dicuntur mane uel circa nonaz post ymnos. i. postq̄ꝫ sacerdos dixit Benedicite ꝛ laudate. capitula de psalmis dicantur. s. confiteant꜃ tibi dñe omnia opera tua ꝛc. Et plebs collecta oione ꝛ oīonis causa ad uesperuz ab epo dimittitur cū benedictione. per hoc autē qd̄ dicit ad uesperā innuit꜃. qd̄ loquit꜃ dñs de missis que in quadragesima dicuntur. post qs statim uespere decantant꜃. de conse. di. i. solet. Et sic innuit ꝙ ep̄us uel presbit꜃ non debet tūc benedicere donec uespere sint cantate qd̄ tñ in usu non ē.

¶ Postremo licet preter propositū notandum ē ꝙ benedictio mense dupliciter inchoatur. primo qꝛ maior incipiens dicit Benedicite. ꝛ ceteri r̄spondent. Dñs. quia sicut debemus dño per gratiarū actiones benedicere ad quod maior dicendo benedicite hortatur. sic ꝛ indigemus benedici a dño sue grē infusione quam illi optantes postulant respōdendo. dominus suppleat benedicat sue gratie infusione. Scd̄o modo maiore incipiēte. benedicite. ceteri similiter respondent benedicite. ad ostendenduz ꝙ ad dei benedictionem debemus mutuo nos hortari pōt etiā dici ꝙ in ꝑori mō reuerentia dei cōsiderat꜃. Cū enim respondet꜃ Dñs supplendum ē benedicat. qꝛ nos digni non sumus benedicere. In secundo uero reuerētia superioris. cū enim respondetur Benedicite. supplēdū ē uos pater. qꝛ minor maiore presente benedicere ñ debet. deinde maiore uersū inchoante ceteri coadiuuant ad dicendū. ad notanduz ꝙ inferiores coadiutores

sunt prepositorū in oneribus suppor
tandis. In nonnullis ecclesiis pueri
benedicunt mensā etiā prelatorū ꝑ
eo ꝙ lectoris officiū ē benedicere pa
nem. Conuenientius tamen fit ꝑ pre
latos exemplo xpi qui in emaus mē
sam coram duobus discipulis bene
dixit. ¶ post omnia in quibusdam
ecclesiis benedicitur a sacerdote pa
nis populo distribuendus. exemplo
xpi qui in deserto quinqꝫ panes be
nedixit ⁊ ex eis quiqꝫ milia hominū
saciauit. de quo pane sub ii de pacis
osculo dictuꝫ ē. ¶ Deinde sacerdos
⁊ alii ad propria reuertuntur. Sacer
dos quidem ad propria rediens est
xpus qui legatione peracta ī gloriaꝫ
patris ascendit. Et fideles etiā reuer
tuntur dū de carceris exilio liberati
in glorie libertatē eripiūt.

¶ Liber quintus de diuinis officiis
tam in nocturnis ꝙ̄ diurnis in gene
re incipit Rica.

Legitur in exo. xxv. c. in
fi. dn̄m dixisse ad moy
sen. omnia fac scd̄m ex
emplar quod tibi ī mō
te monstratum ē. quocirca confirma
mari nos conuenit illi celesti iherusa
lem que dn̄m laudare iubetur. ⁊ q̄
sicut ait aplūs ad Galathas. iiii. de
sursum est ⁊ mater nostra ē. ꝓsertim
in laudando deum. iuxta illud. Sup
muros tuos iherusalem constitui cu
stodes qui tota die ⁊ tota nocte nō
cessabunt laudare nomen domini. ⁊
in apoca. iiii. c. habetur. ꝙ animalia
requiem non habebant dicentia. Sā
ctus sanctus sanctus ⁊c. Uerūtamē
militans ecclesia imitari plene neq̄t
triumphantem. qꝛ sicut legit̄ ī libro
sapientie. c. ix. Corpꝰ qd̄ corrumpi
tur aggrauat animā. nequimus eniꝫ
iniquitate nr̄a prepediēte ī singulis
xii. diei horis iugiter diuinis insistē

laudibus qm̄ necesse hꝫ homo aliq̄n
necessariis corporis intendere. iuxta
illud. Genes. c. iii. In sudore uultus
tui uesceris pane tuo. i. di. in capite.
⁊ ideo facimus quod possumus cer
tis diei naturalibus horis deum lau
dando. unde Esdras propheta. po
pulū israheliticū de babilonica cap
tiuitate reuersum docuit deū lauda
re quater in nocte ⁊ quater in die ut
unumquodqꝫ quatuor elementoruꝫ
ex quibus homo constat per compe
tentes horas obsequio se offerat cre
atoris uidelicet de nocte in uesperis
in completorio in nocturnis in dilu
culo. s. in laudibus in matutinis. De
die uero in prima in tercia in sexta ī
nona horis. Uespertinū officiū igit̄
qd̄ ē cuiuscunqꝫ officii iniciuꝫ ad no
ctē pertinere uidetur. probat̄ ꝙ s̄m
Isidorū libro ethimologiaꝝ dicit̄ a
uespera stella q̄ surgit nocte oriente
Uerum dauid inquit. septies in die
laudem dixi tibi. Et rursus. media
nocte surgebā ad cōfitendū tibi ⁊c.
Quem ordinē conciliū Agathen. ex
tra de cele. mis. c. i. approbat ⁊ sācta
ecclesia seruat. qm̄ nocturnū officiū
media nocte canitur. Relique uero
septeꝫ canonice hore de die dicunt̄
uidelicet laudes matutine que olim
in aurora dicebantur. sed hodie cuꝫ
nocturnis coniungent̄ prima. tercia
sexta. nona. uespere. completoriuꝫ q̄
septem hore uocant̄ canonice quasi
regulares. extra de peni. ⁊ remis. ꝙ ī
te. quia regulariter a sanctis p̄ribus
obseruate sunt. Nam canon grece re
gula dicitur latine. Misse aūt oblatō
propter tanti sacramenti excellentiā
qd̄ in ea conficit̄. super alias laudes
ē. ⁊ est laus per se nec sub numero
comprehenditur aliarū. propter qd̄
⁊ in hoc opere tractatum per se ob
tinet specialem ꝗuis nōnulli asserue
runt illam fore de officio tercio siue
none. pro eo quia bis duabꝰ horis

solet regulariter celebrari. ¶ Sane
nocturnum officium tempus miserie
quo genus humanum a dyabulo te
nebatur obsessum representat. Diur
num uero nostre redemptionis et li
berationis per xp̄m solem iusticie fa
cte tēpus significat qui claritate sue
diuinitatis tenebras nostras illumi
nauit. ⁊ a seruitute dyaboli nos edux
it. Quia ergo tantū bonū dono sep
tiformis gr̄e spūs sācti adepti sum⁹
merito septies laudem deo cātamus
¶ Secundo qꝛ dies naturalis repre
sentat uniuscuiusqꝫ etatem non quā
quilibet homo habet. sed quā si nō
peccasset haberet. Que naturalis di
es septem habet uarietates. prima ē
infantia que per matutinas laudes
representatur. Secūda pueritia que
ꝑ primam. Tercia adolescentia que
per terciā. Quarta iuuentus que per
sextam. Quinta senectus que ꝑ nonā
Sexta senium que per uesperas. Sep
tima decrepita etas siue finis uite no
stre que per completoriū designat᷑
In hijs iḋ singulis etatibus creatorē
nostrū super iudicia iusticie sue lau
dare debemus. De infantia beatus
Nicolaus nobis ostenditur in exem
plum qui quarta ⁊ sexta feria uirtu
te abstinentie materna ubera non su
gebat nisi semel in die. ď alijs quoqꝫ
etatibus liquet. ¶ Tercio quia s̄m
salomonem Septies in die cadit iu
stus per negligentiā. de peni. di. uij.
septies. ideo merito septies ut ꝑ oīo
nis uigilantiam resurgere ualeat diui
nū debet subsidiū inuocare. Quar
to qꝛ numerus septenarius uniuersi
tatis ē. ¶ Ceterū cū duodecim ho
re diei attribuant᷑ in quibus omib⁹
laudādus esset dn̄s. quare in quatu
or tm̄ diei horis in ecclesia psallitur
Respondeo cum in singulis horis ut pre
missum ē diuinis iugiter insistere lau
dibus nequeamus quod in alijs mi
nus fit. in prima in tercia in sexta in

nona horis complet᷑. In earum nāqꝫ
qualibet dicuntur tres psalmi et sic
in quatuor horis numerus psalmorꝫ
respondet numero horarū. ⁊ quilibꝫ
psalmus continet uersuum octonari
os. octauā resurrectionis significātes
de quibus sub ti. de completorio di
cetur. per octonarios siquidem in
hijs horis psallimus quia ď resurre
ctionis gloria exultamus. Rursus in
qualibet horarꝫ ipsarū dicit᷑ ter sup
psalmos gloria pr̄i ⁊c̄. ut quot diei
hore nobis pro corporis sustentatō
ne ad laborādū concesse sunt tociēs
in ipsis horis gloria pr̄i dicatur. ut
ꝑ hoc in dei seruicio omni hora nos
esse mōstremus. Si quidem tres glo
rificationes que sunt in hora prima
inducant nos esse in dei famulatu. i
prima secunda tercia horis. Et tres
que sunt in tercia nos protegunt in
q̄rta q̄nta ⁊ sexta horis. Tres quoqꝫ
que sunt in sexta nos muniunt cōtra
insidias dyaboli i septima octaua et
nona horis. ¶ Nona uero cū suis glo
rificationibus nos protegit in decia
undecima ⁊ duodecima horis. Pos
set etiā non incōpetenter dici qꝫ sub
prima due hore cōprehendūt᷑ uide
licet ipsa prima et scd̄a. Sub tercia
tres. s. ipsa tercia q̄rta ⁊ q̄nta. Sub
sexta similiter tres. s. ipsa sexta septi
ma ⁊ octaua. Sub nona due. s. ipsa
nona ⁊ decima. Uespere uero repre
sentant undecimam. ⁊ completorium
duodecimā. Sed i premissis sex diei
horis uidelicet in prima tercia sexta
nona uesperis ⁊ completorio. iḋ spe
cialiter deū laudamus. ⁊ nō in scd̄a
quarta quinta septima octaua deci
ma. quia ille in aliquibus pre alijs
sunt priuilegiate put i principio tra
ctatus cuiuslibet earū ostendit᷑. ꝓp
ter quod merito in illis diuinum ce
lebrat᷑ officium. ¶ Nempe in nocte
xp̄s ē comprehensus mane illusus et
hora prima gentibus tradit⁹. tercia

flagellatus ⁊ uere crucifixus . Sexta
cruci affixus . Nona mortuus. Unde
cima de cruce depositus . In duode
cima sepultus. Itē in nocte spoliauit
infernū . Mane surrexit . In pⁱma ho
ra marie apparuit . Tercia de monu
mento redeuntibus obuiauit. Sexta
iacobo . Nona petro . Uespa duobꝰ
euntibus in emaus scripturas aperu
it ⁊ se manifestauit . In completorio
aplīs . pax uobis dixit. ⁊ cū eis man
ducauit . ¶ Has aūt horarū laudes
qualiter absoluere debeamus oñdit
Bernardus dicens. fratres mei pmo
lantes hostiā laudis iungamus uer
bis sensum sensui affectū affectui ex
ultationē exultationi maturitatē ma
turitati humilitatē et hūilitati liber
tatem. Preterea diutine psalmodie
ideo a prima. tercia. sexta ⁊ nona et
non ab alijs nomen sumpserūt. ut p
eas dei seruiciū agamus . qm̄ pater
familias commemorat᷑ in euangelio
exisse in illis conducere opa̅rios in
uineam suā q̄ sanctā significat eccle
siam. Sūt etiā qui dicunt morē cātā
di terciā sextā ⁊ nonā fuisse a Danie
le sumptum q̇ intellecto ꝙ nabucho
donosor statuā erexisset quā omnibꝰ
adorandam preceperat intrauit do
mum suā ⁊ apertis fenestris ter ī die
genua flectebat uersus ihrl̄m. Qd̄
Ihero. exponens. d. hinc habet eccle
siastica traditio ꝙ ter in die sunt ge
nua flectenda. s. in tercia sexta et no
na . In eisdem quoqꝫ horis beatam
uirginē laudar̄ debemus. s. in noctur
nis siue matutino qꝛ tali hora q̄daꝫ
stella apparet in celo que transmōta
na uocat᷑ cuiꝰ ductu naute perueni
unt ad portū . ⁊ ipsa beata uirgo est
stella transmontana quia si eam dig
ne laudauerimus nos qui sumus in
hoc seculo ducet ad portum salutis
Item in prima nam tunc apparet q̄
daꝫ stella que dyana uocatur postqꝫ
sequitur sol . Et ipsa beata uirgo est
uere stella dyana que uerum solē. s.
xp̄m nobis portauit q̇ illuminat to
tum mundum . Item in tercia . nam
hora tercia cōsueuimus esurire ⁊ ipsa
portauit panem uerum. s. xp̄m cum
quo ē omnis sacietas . Item in sexta
quia illa hora magis feruet ⁊ calefa
cit sol ⁊ ipsa laudanda ⁊ roganda ē
ut nos frigidos calefaciat in caritate
per solem xp̄m quē genuit . Item in
nona . quia illa hora sol declinat ad
occasum ⁊ ipsa iuuat nos ⁊ protegit
cum ad occasum. i. ad senectutē de
clinamus . Item in uesperis . qꝛ tunc
incipit dies finiri ⁊ ipsa laudatores
suos in hora mortis defendit. Item
in completorio nā tali hora dies est
completa. ⁊ ipsa in complemento ui
te nr̄e pro nobis intercedit ⁊ in eter
na tabernacula recipi facit ubi com
pletum est gaudium electorū. ¶ Of
ficium beate marie instituit urbanꝰ
papa cantari. ut dicetur in ti. d̉ tem
pore aduentus . ¶ Nocturnale aūt
officium nobis ad memoriā reducit
tempus ab adam usqꝫ ad noe. Matu
tinale tempus a noe usqꝫ ad abrahā
Prima. tempus ab abraham usqꝫ ad
moysen . Tercia . a moyse ad dauid.
Sexta tempus a dauid usqꝫ ad aduē
tum xp̄i. Nona tempus sequēs usqꝫ
ad scd̄m aduentum . quando uentu
rus est reddens uicem pro additis.
Per uesperas recolimus sabbatuꝫ. i.
requiem animarum post exitū a cor
poribus usqꝫ ad dieꝫ iudicii . per cō
pletorium uero recolimus repletum
numerum ⁊ consumatum gaudiū sā
ctoꝝ. quod complebitur in dei mag
ne festiuitatis . quādo benedicti per
cipient regnum dei. In hac igit᷑ par
te de officiis ecclesiasticis in genere
tractare intendimus . uideliꝫ d̉ his
que in officio cuiuslibꝫ ecclesie dicū
tur. ¶ De nocturnis. ¶ De laudibꝰ
matutinis. ¶ De prima. ¶ De ter
cia ¶ De sexta. ¶ De nona. ¶ De

uesperis. ¶ De completorio.

Est autem officium secūdū Isidorū. proprius uel congruus actus uniuscuiusq; persone scōm mores ciuitatis uel instituте professionis. alia nāq; habēt īstituta monachi. alia canonici. alia heremite. ⁊ sic de reliquis. Et dicit officiuz scōm Ihero. in libro de officijs. ab efficiendo quasi efficium ab efficio efficis. una littera in aliā ꝓpt decorem sermonis mutata. Unicuiq; etenim conuenit suum efficere officium. Uel scōm Isidorū officium dicitur ut quisq; illa agat que nulli officiant sed pro omnibus prosint. Ceterum in ecclesia generaliter nil canēdum aut legendum est quod a sācta romana ecclesia canonizatuz ⁊ approbatum expresse aut per pacientiam non sit. In primitiua tamen ecclesia diuersi diuersa quisq; pro suo uelle cantabāt dūmodo qđ cātabant ad dei laudem pertineret. ¶ Quedam tñ officia obseruabantur ab omib⁹ ab inicio constituta uel ab ipso xp̄o ut oīo dominica uł ab apostolis ut simboluz. Succedentibus uero temporibus quia ecclesia dei propt hereses scissa ē. Theodosi⁹ imperator hereticorum extirpator rogauit Damasum papam ut per aliquem prudentem ⁊ catholicum uirum ecclesiasticum faceret officiuz ordinari. Unde idem papa precepit Jeroni. p̄sbitero tunc in bethlehem cuz paula eustochio ⁊ alijs uirginibus morāti q̄ prius sub septem apostolicis rome uixerat quatenus officiuz ecclesie ordinaret. ipse nanq; nouerat linguas hebraicam. grecam. caldaicam. ⁊ latinam. quod ille obtemperans fecit. Ordinauit itaq; q̄stuz de psalmis in dominica die. q̄stum in secūda feria ⁊ q̄stum in tercia feria ⁊ sic deinceps legeretur. Euangelia quoq; ⁊ epistolas ⁊ cetera que de nouo ⁊ ueteri testamento in ecclesia leguntur preter cantum. magna ex parte ordinauit quod opus expletum idem Jero. romam misit ⁊ a damaso papa canonizatum est ⁊ preceptum a cūctis ecclesijs obseruari. ⁊ appropriatum ē ipi damaso. propter auctoritatez suam quam interposuit. C. de ue. iu. enuc. l. tanta. ¶ Consequenter tñ beatus Grego. ⁊ Gelasius. orationes ⁊ cāt⁹ addiderunt ⁊ lectionibus et euangelijs. responsoria coaptauerūt ¶ Gradualia uero. tractus ⁊ alleluia. Ambrosius Gelasius ⁊ Grego. ad missā cantari instituerunt ¶ Plerīq; quoq; alij doctores ecclesie aliqua alia superaddidisse noscuntur. Sancti etenim p̄rea non simul oīa ad decorē officij pertinentia sed diuersi diuersis temporibus ordinauerunt. Unde ⁊ misse īceptio tres habuit uarietates. aliquando eniz a lectione inchoabatur prout fit hodie in sabbato sancto. Postea celestinus papa p̄ā ad misse introitum dici instituit. Gre. uero introitus cum cantu ordinauit ¶ Legitur in uita beati Eugenij q̄ dū ad hac officium ambrosianuz magis q̄ Gregorianum ab ecclesia seruaretur Adrianus papa concilium conuocauit ubi statutum est q̄ gregorianum deberet uniuersaliter obseruari. ad quod Karolus imperator omnes clericos minis ⁊ supplicijs per diuersas prouincias cogebat libros ambrosiani officij comburens. Beatus uero Eugenius ad concilium quoddam propter hoc conuocatum ueniens inuenit ipsum concilium per triduum iam solutum inducens dn̄m papam q̄ omnes prelatos qui cōcilio interfuerāt ⁊ iam per tres dies recesserāt reuocaret ¶ Concilio igitur iteruz cōgregato omnium patrū fuit una sententia. q̄ missale ambrosianuz ⁊ gregorianū super altare sācti petri apl̄i

ponerentur plurimorum episcopoꝝ sigillis munita ⁊ fores ecclie claude rentur ⁊ ipsi tota nocte orationi insi sterent ut dominus per aliquod sig num indicaret quod horum magis ab ecclesia seruari uellet sicq̧ p oia factū ē. Mane igit̃ ecclesiā intrantes utrunq̧ missale super altare apertū inuenerunt uel ut alii asserunt. missa le gregorianum penitus dissolutum ⁊ huc illucq̧ dispersum inuenerunt. ambrosianū uero solummodo aptū super altare in eodem loco ubi posi tū fuerat inuenerunt. quo signo edo cti sunt diuinitus gregorianū officiū per totū mundum dispergi. ambro sianum uero tm̄ in sua ecclesia obser uari deberet. ⁊ sic usq̧ hodie obser uatur. Siquidē tempore karoli im peratoris officium ambrosianum p̄ cipue dimissum est ⁊ gregorianū im periale auctoritate plurimum adiu uante diuulgatum. Ambrosius enī multa instituit iuxta ritū grecorum ut dicetur infra ubi de ꝑmnis ageť.

¶ Ut autem musce moriētes abigā tur ⁊ mens orantis serenetur ut dig ne cum deo loquatur ⁊ ut si mēte nō orauerit dominus in furore non ira scatur sed misereatur. Ideo laudabi li consuetudine inductū est ut sacer dos ante canonicarum horarum ini cia ⁊ in fine dominicam orationem ⁊ añ horas beate marie ⁊ in fine aue maria ⁊c̃. uoce submissa premittat. Unde in concilio gerundinēsi de cō se. di. v. idem semper. statutum ē ut etiā post singulas horas dicatur ne dyabolus ð corde sacerdotis rapiat si quid boni ibi seminatum ē. Unde in primitiua ecclesia post quamlibꝫ horam alta uoce absq̧ alia oratione dicebatur. quod adhuc ecclesia late ranensis dicitur obseruare. Quidaꝫ etiam in fine horarū dicūt. Dn̄s det nobis suam pacem. de hac domica oīone sub prima ⁊ sub uesperis dice tur. Quia uero dn̄s ait in euangelio Si me non potestis facere quicq̧ iō in singulis diurnis horis sacerdos in cipit. Deus in adiutoriū meū inten de. ⁊ singule finiuntur per deo grãs ⁊ sic iniciū ⁊ finis referuntur ad idē s. ad deū qui est alpha ⁊ o. i. ꝓncipiū ⁊ finis. xxxv. di. ab exordio. Dicēdo igitur deus in adiutoriū meū intēde Mater ecclesia inuitat homines. iuxͣ illud. uenite filii audite me. qđ ideo introductū ē. qm̄ dum archa dn̄i ad portandum leuabatur dicebat moy ses. Exurge deus. i. exurge fac ⁊ dissi pentur inimici tui et fugiāt qui ode runt te a facie tua. Sic ⁊ sacerdos nr̄ dicit. Deus in adiutoriū meum intē de. hoc est presta mihi auxilium i re surgendo a peccatis ⁊ contra uarios inimicos qui tuam circumdāt eccle siam. Per archam enim intelligitur ecclesia que usq̧ in finem circumda bitur a persecutoribus siue apertis si ue occultis. sicut archa ab inimicis circumdabatur. Orat ergo sacerdos ne inimici preualere ualeant aliquos a cetu fidelium per astutiam forsitā separando. Cum enim persecutō iu sti sit a leone. i. a dyabolo impetu. i. manifeste seruiente. uel a dracone. i. a dyabolo. insidiis i. occulte ꝓsequē te. omnes clament Deus in adiuto rium meum intende. vii. q. i. §. cū ue ro. preterea cum scd̄m apl̄m in dei nomine omnia faciēda sint. xxv. q. ult. non obseruetis. merito est ab eo inchoandum. ¶ Circa hoc notādū est ꝙ contingit tribus modis pecca re. uidelicet corde ore ⁊ opere. Ideo tribus diuersis modis hore inchoan tur. uidelicet completoriū per Con uerte nos deus. contra peccatū cor dis. nocturni per dn̄e labia mea ape ries. contra peccatum oris. Alie vo omnes diei hore. per deus i adiuto riū meū. ꝫ peccatū operis. Et qm̄ in peccato cordis et oris ē aliqđ opis

Ideo in omnibus horis tã diurnis q̃ nocturnis dr̃ Deus in adiutoriũ me um intende. ⁊ õ peccatum opis. Mo nachi uõ dicunt primo in nocturnis Deus in adiutoriũ meũ intende. po stea. dñe labia mea aperies. qꝛ sine adiutorio dei. nec cor nec labia ad ipsius laudẽ aperire ualent. Jo. xv. Sine me nihil potestis facere. Inte rea uero sacerdos cũ dicit. Deꝰ i ad iuto. me. inten. signo crucis se munit ad effugandum illius uirtute quãli bet dyaboli uersutiaʒ et potestatem ualde enim timet signũ crucis. unde Crisos. Ubicũq̃ demones signũ cru cis uiderint fugiũt timentes baculũ quo plagã acceperunt. Stephanus quoq̃ papa de conse. di. v. nũquid. ait. nunquid nõ omnia crismata. i. sa cramenta que cũ crismatis unctione prestant. sacerdotalis misterij cruc̃ figura. i. signo perficiunt. Nunquid baptismatis unda sine cruce sanctifi cata peccata relaxat ⁊ ut cetera prete reamꝰ sine crucis signaculo q̇a sacer docij gradus ascendit. Baptizãdus quoq̃ signo crucis signat̃ in frõte ⁊ in pectore. ❡ De profundo quideʒ crucis misterio dicetur i. vj. pte sub ti. õ parasceue. ⁊ hic etiã aliqua sup ponamus. ❡ Sane crux dñi multi pliciter fuit in ueteri testa. prefigura ta. Legitur siquidem q̃ moyses ad mandatum dñi eneũ sepertem erexit in palo in deserto ꝑ signo queʒ aspi cientes qui percussi fuerant a serpen tibus illico sanabantur. qđ ipe xp̃s exponens inquit in euangelio. Sicut moyses exaltauit serpenteʒ i deserto ita exaltari oportet filium hominis. ut omnis qui credit in ipsũ nõ pere at sed habeat uitã eternã. Legit̃ eti am q̃ cuʒ Joseph applicuisset manas seʒ ⁊ effraym ad iacob statuẽs maio rem ad dextrã ⁊ minorẽ ad sinistraʒ ut eis scðm ordinem benediceret. Ja cob manus cõmutans .i. in modum crucis cancellans dextrã posuit sup caput effraym minoris ⁊ sinistraʒ su per manasse maioris ⁊ dixit. Angelꝰ qui eruit me de cunctis malis bene dicat pueris istis ⁊c̃. Item moyses ait. Die ac nocte erit uita nr̃a pẽdẽs ⁊ uidebitis ⁊ cognoscetis. Xp̃us eni nocte fuit in cruce pendens q̇a tene bre facte sunt ab hora sexta usq̃ ad nonam. q̃ etiã fuerit pendens certũ ẽ. ❡ Rurius legit̃ ezechielis. ix. Eze chiel audiuit dnm dicentem ad uirũ uestitum lineis habentem attramen tum scriptoris ad renes transi per mediam ciuitatem et signa Thau in frontibus uirorum dolentium et ge mentium. Post hec dixit septẽ uiris Transite per mediam ciuitatem ⁊ p cutite omnem super quem non uide bitis thau. nemini parcet oculus ue ster. Item Jerẽ. Congregabo omnes gentes ⁊ erit eis in signum thau. Itẽ alibi. Et erit principatus eius super humerum eius. Xpus eniʒ portauit super humeros crucem in qua trium phauit. Johannes quoq̃ uidit ange lum ascendentẽ ab ortu solis haben tem signum dei uiui. ⁊ clamabat uo ce magna quatuor angelis quibꝰ da tum est nocere terre ⁊ mari dicẽs. no lite nocere terre et mari neq̃ arbori bus quousq̃ signemus seruos dei in frontibus eorum. Item lignum mis sum in marath aq̃s dulcorauit ama ras ⁊ ad lignum missum in iordaneʒ ferruʒ quod inciderat enatauit. hoc est lignum uite in medio paradisi. õ quo sapiens protestatur. Benedictũ lignum per quod fit iusticia quoniã regnauit i ligno deus. Hoc ergo cru cis signo se armat ecclesia in pectore ⁊ in fronte significans crucis misteri um esse corde credendum ⁊ manife ste ore confitendum. Per hoc enim signum confunditur ciuitas dyaboli ⁊ triumphat ecclesia terribibilis ut castrorum acies ordinat. iuxta illud

¶ Terribilis ē locus iste ꝛc̄. ⁊ alibi. Ui
di ciuitatem magnam sanctā ihrl̄m
nouam ꝛc̄. Augusti. tamen dicit. xi.
di. ecclesiasticarum. ꝙ nulla scriptu
ra noui testamenti uel ueteris docet
fideles crucis signaculo insigniri
¶ Est autem signuȝ crucis trib⁹ di
gitis exprimendum q꞉ sub inuocatō
ne trinitatis iprimitur . de q̄ prophe
ta ait . Qui appendit tribus digitis
molem terre. pollex tamen supemi
net. qm̄ totam fidem nostrā ad deū
unū ⁊ trinum referimus. ⁊ mox post
ipsam inuocationē trinitatis potest
dici uersus ille. Fac mecū domie sig
num in bonum ut uideāt q̄ me ode
runt ⁊ confundant̄ quoniā tu domi
ne adiuuisti me ⁊ consolatus es me.
¶ Jacobite uero asserentes sicut et
eutitiani. unam tm̄ naturā. s. diuinā
esse i xp̄o . simul ut una ē psona uno
tm̄ digito se signare dicuntur. quoꝝ
error i canonibus extirpatur. xii. di.
c. i. ⁊. ii. xxuii. q. iii. quidam. v. etitia
ni . Uerum quidam signant se a frō
te deorsū in quo illud exprimit̄ mi
steriuȝ. ꝙ inclinauit deus celos ⁊ de
scendit in terram ¶ Descendit quidē
ut nos de terra leuaret in celum. De
inde a dextra ad sinistraȝ . primo ut
eterna que per dextrā . temporalib⁹
que per sinistraȝ significantur prefe
renda designent . Scd̄o ad notāduȝ
ꝙ xp̄us de iudeis transiuit ad gētes
Tercio quia xp̄us a dextera idest a
patre ueniens . dyabolum qui per si
nistraȝ significatur in cruce peremit
Unde exiui a patre ⁊ ueni in mūduȝ
¶ Alii uero signuȝ crucis a sinistra
producūt in dextrā fulti auctoritate
illa. Egressus eius a prē excurs⁹ usqȝ
ad inferos recursus ad sedē dei . In
cipiunt enim se signare a parte supe
riori que patrē significat. descendūt
quoqȝ ad inferiorem que mūduȝ de
signat . Deinde a sinistra parte q̄ in
fernū producūt ad dextrā que celuȝ
significat ¶ Nam xp̄us descendit de
celo in mundum de mundo ad infer
nū ab inferno ascendit in celum ubi
sedet ad dextram dei patris ¶ Scd̄o
hoc faciunt ad insinuandum quia d̄
miseria transire debemus in gloriaȝ
⁊ de uiciis que per sinistram ad uir
tutes que per dextram significantur
ut legitur in euangelio Mathei. naȝ
et christus de morte transiuit ad ui
tam ¶ Tercio quia christus a tempo
ralibus ad eterna per fidem crucis
nos eleuat. ¶ Considerandum autē
est ꝙ qui a sinistra producūt in dex
tram seipsos et alios pariter consig
nant. Sed tunc super illos signum
crucis a dextra in sinistraȝ producūt
quia non consignant eos quasi uer
tentes dorsum. sed quasi faciem pre
sentantes sed et cum super alios p̄n
cipaliter signum crucis imprimunt
etiam seipsos a sinistra in dextram
sed alios a dextra in sinistram cōsig
nant. ¶ Sane regulariter in omni
bus euangelicis uerbis debemus fa
cere signum crucis ut in fine euange
lii simboli dominice orationis Glo
ria in excelsis deo. Sanctus sanctus.
Agnus dei. Benedictus dominus de
us israhel . Magnificat . et Nunc di
mittis . ⁊ in principio horarum ⁊ in
fine misse quando sacerdos dat be
nedictionem. ⁊ etiam ubicūqȝ d̄ cru
ce uel crucifixo mentio fit que etiam
omnia stando . sicut ⁊ euangeliū au
dire debemus. In omni etiam actu
nostro signum crucis facere debem⁹
Unde Ambro. ad omnem actum in
cessum ue. manus impinguat in cru
cem. ¶ Et aduerte quoniam crucis
figura qua tripartita est. Uel propt̄
q̄tuor elemēta que in nobis uiciata
xp̄us sua passione curauit . uel ꝓpt̄
homines quos ex quatuor partibus
orbis ad se traxit . iuxta illud. Si ex
altat⁹ fuero a terra oia trahaȝ ad me
ip̄m. uel ⁊ hec quadratura ꝑtinet ad

moralitatē. habet eni longitudinē latitudinē sublimitatē ꝛ profundum. profundū ē acumen qḋ terre infigit̄ Longitudo ē inde ad brachia. Latitudo ē in expansione. Altitudo seu sublimitas est a brachijs ad caput. profundū significat fidem que ē posita in fundamento. Altitudo spem que ē reposita in celo. Latitudo caritatē que ē ad sinistrā ꝛ ad inimicos extenditur. Longitudo perseuerantiā que sine fide concludit̄. De hoc dicetur in vj. parte sub ti. ᵭ parasceue. De signo crucis qḋ fit in principio ꝛ i fine euangelij dictū ē in q̄rta parte sub ti. de euāgelio. ¶ Post deus in adiuto. me. intende ꝛc̄. statī in singulis horis subicit̄ Gloria pr̄i ꝛc̄ Sicut erat ꝛc̄. quos duos uersus beatus Jero. scripsit inter opuscula q̄ pape damaso misit. ꝛ ipsius rogatu idē damasus illos in fine psalmorū cantari instituit. ipsū tn̄ uersum gloria pr̄i. nicena sinodus dicit̄ edidisse. qr eniꝫ dn̄s dixit. adhuc te loquēte Ecce assum. Ideo quasi nos iaꝫ intellexerimus exauditos esse gratiarū actiones trinitati tribuimus dicētes Gloria patri ꝛc̄. ¶ In exequiis tamen mortuorum. nec deus ī adiuto. nec gloria patri dicimus. quia ī filii saluatoris exequias imitamur in quibus hec cessant. prout in sequenti p̲te sub ti. de quinta feria cene domini dicetur. Similiter post unūquēq̄ psalmū dicitur gloria patri ꝛc̄. quia uersus iste totius trinitatis simplex laus est. psalmus nanq̄ bonam operationem significat qua finita merito deo gloria dādā ē. qui pro omni ope bono laudandus ē ꝛ nūc ꝛ semp̲ sicut laudandus erat ī principio qn̄ celū ꝛ terrā creauit. Sicut eni sibi soli laus ē de creatōne celi ꝛ terre. sic ꝛ ei soli laus ē de omni ope bono nūc ꝛ semp̲. ¶ In premisso quidē uersu Sicut erat in prin. ꝛc̄. multiplicium temporū uarietas demonstrat̄ uidelicet in sicut erat in p̄cipio p̄teritū in ꝛ nunc pn̄s. in ꝛ semper futuruꝫ ꝛ eternū ꝛ i secula seculorū longitudo magna. unde origen̄. Quotiens secula seculorum nominatur. fortasse liceꝫ nobis ignotus tn̄ a dn̄o statutus aliquis terminus indicatur. Legitur q̄ Ildebrandus prior cluniacen̄ fact᷒ papa. Gre. dū in minoribus agēs legatōnis officio fungeret̄ Archiep̄m Ebrundinen̄. de symonia accusatum ꝛ accusatores omnes corrumpenteꝫ ita ut cōuinci n̄ possit miraculose cōuicit. precepit enim illi ut diceret ū̄sum Gloria patri ꝛc̄. Ille uero licet expedite diceret gloria patri et filio tamen ꝛ spiritui sancto proferre nō poterat. quippe quia in spiritum sāctum peccauerat. Reatum ergo suuꝫ confessus ꝛ depositus mox expedite ꝛ spiritui sancto pronūciauit. Et nō q̄ gloria patri dicitur. xxiiii. uicibus in nocturnis festiuitatuꝫ prout dicetur in sexta parte sub ti. de feria quinta cene domini. quod fit in honorē xii. apostolorum qui sunt. xii. hore diei. i. xp̄i a uero sole illumiate ꝛ sūt xii. hore. noctem. i. ecclesiaꝫ illuminātes qui dominuꝫ glorie in nocte huius seculi predicauerunt. Tuli᷒ dicit q̄ gloria est frequens de aliquo fama cum laude. Ambro. dicit q̄ gloria est clara cum laude noticia. Augusti. dicit. v. de ciuitate dei. de gloria seculi. q̄ gloria est indicium hominū bene ᵭ hoibus iudicantiū. Et post gloria patri subicit̄ alleluia. de quo sub ti. de prima dicetur. ymni quoq̄ tā ex institutione Gelasii pape q̄ͣ ex approbatione ꝯciliorꝫ tholetani ꝛ agathen̄. de cōse. di. i. ᵭ ymnis ꝛ di. v. conuenit. in singulis diuinis officiis canunt̄. Est autē ymnus grece latine laus dei cū cantico uel uox hūana in laudē dei metrice cōposita Canticum uero est exultatio mentis

habita de eternis in vocē humanam prorumpens. qꝛ vero psalmi sūt ymni. Unde ꝛ psalteriū dicitur liber ymnorū. idō in quibusdam ecclesiis ymnos cantant qd tn̄ approbandū non est. qm̄ non sine causa sunt a sanctis patribus instituti. ꝛ preterea n̄ omnis ymnꝰ ps̄ est ut qñ nil operando deum qui mentis exultatione laudamus. propter quam laudem exp̄mēdam ymnus cātatur. psalmi vero opera bona significant ut infra dicetur. Illud aūt notandum ē ꝙ in diurnis officiis ymni precedunt ps̄. In nocturnis vero. s. in vesperis in completorio ꝛ laudibꝰ matutinis ecōverso Dies enim pertinet ad sp̄uales qui habent gaudiū cōscientie. nox ad penitentes qui habent remorsum conscientie illos exultatio ducit in operationem quibus dicit᷑. ❡ Cantate ei canticū novū bene psallite ei in vociferatione. Istos per operationē oportet venire ad exultatōnē. Idcirco in diurnis officiis ymni precedunt ps̄. In nocturnis vero econverso. In vesperis aūt ꝛ in prima quo loco ymni canētur ibi dicetur. Rursus stando ymnos cantamus in erectōne corporū. ostendentes ꝙ in laudando deū corda sursum erecta habere debemꝰ Veruntamen nisi mens consonet lingue certum est vocē q̄tumlibꝫ clamorosam domino non placere. Differētia est inter ps̄ ymnum ꝛ canticū. nā in ps̄ opa. in ymno laus. in cantico mentis exultatio intelligit᷑. de quo dicetur sub ti. d̄ laudibus matutinis de hiis tribus dicit ap̄lus ad Colocens. iii. In psalmis ꝛ ymnis ꝛ canticis sp̄ualibus cantantes ꝛ psallentes i cordibꝰ v̄ris dn̄o. xciii. di. cātantes ꝛ in hiis tribus varietatibus omne genus musicorum accipi potest put iam dicetur. ❡ In novo testamēto Hilarius pictaviensis ep̄us primus ymnorum carmine floruit ꝛ post eū Ambro. Idēq; ymni ambrosiani dicūtur quia eius tempore plurimū in ecclesia mediolanensi cantari ceperūt postea vero in ecclesiis occidentalibus quecunq; carmina in dei laudē dicuntur ymni vocantur. ❡ Augu. dicit in libro confessionum. ꝙ cum ambro. a iustina imperatrice arriana perfidia damnata persecutōnem pateretur et intra ecclesiam cum plebe catholica insidiis urgeretur instituit ymnos ꝛ psalmos scdm morem orientalium decantari ne populos meroris tedio cōtabesceret qd ad omnes fuit postemodum derivatum. ❡ Et adverte ꝙ i quibusdam ecclesiis ymnus natalis domini ꝛ festorū illius septima sub eodem cantu dicuntur Ratio ē qm̄ sicut membra ad caput sic sancti se habent ad xp̄m a quo sicut a capite influētie eterne beatitudinis participare noscunt᷑. qꝛ igitur hoc inchoatum existit in eius nativitate. ꝛ consumatum in resurrectōne quia tunc cirographus damnatiōis deletus est ꝛ reseratum celum quod tot annis manserat clausum. Idcirco eo precipue tempore solēnitates sanctorū sub cantu solemnitatis xp̄i rationabiliter recoluntur. ❡ Hoc autem non contingit in cantu ymnorū pascalis temporis in quo significat᷑ ꝙ sanctorum gloria in ipsis nondū totaliter est perfecta propter appetitum resurrectionis corporum suorū ꝛ ideo ipsi christo nondū totaliter conformātur. ❡ Antiphone quoq; in singulis horis ex institutione beati Ambrosii dicuntur pro eo ꝙ beatus Ignasius tercius a beato petro antiochenus episcopus audisse legitur in tripartita hystoria super quēdam montem angelorum choros antiphonas canentes. Inde enim greci p̄mo antiphonas cōposuerunt ꝛ eas cū psalmis i choro q̄si i chorea cātari ordinaverūt q̄ mos ad universas

transsit ecclesias ut iam ubiq̧ anti
phone decantent̄. Dicunt̄ aūt anti
bone respectu ad psalmodiaʒ cui re
spondent sicut ⁊ responsoria respcū
ad historiā. vñ et antiphona dr̄ q̄si
ante psalmū sonans. inchoat̄ eni añ
psalmū qui opus significat. ipsa vo
significat caritatis copulā seu muta
tam dilectionē sine qua opus non p
dest. ⁊ per quā opus incipit merito
rium esse. Recte igit̄ s̄m eius tonuʒ
melodie psalmi informat̄ q: dilectō
ops nr̄a iformat. ⁊ scōm h̄ dicit̄ ab
anti qḋ ē contra ⁊ phanus qḋ est so
nus qi psalmus scōm melos eius in
tonatur. ⁊ man⁹ opat̄ s̄m ꝙ caritas
igniculo excitatur. psalmus aūt anti
phone intermiscetur q: fides p dile
ctōnē operat̄ uerū ante ps̄ impfecte
⁊ post perfecte dicit̄ q: caritas i uia
imperfecte habetur seu hic iniciatur
sed in patria per bona opa q̄ hic ex
caritate fiunt pficietur. iux̄ illḋ Isai.
uiuit dn̄s cuius ignis in spon ⁊ cami
nus i ihrl̄m. In precipuis tn̄ festiui
tatibus etiā ante psalmū perfecte di
citur. ad notandū ꝙ in illis perfectō
res in bonis operibus nos adhibere
debemus ¶ Inchoat̄ quoq̧ ab uno
unius chori et finitur a plurib⁹ utri
usq̧ chori. Primo qi caritas ab uno
s. xp̄o incipit ⁊ in membris eius con
sumat̄ ab ipso. sicut ipe dicit in euā
gelio Jo. Mandatuʒ nouū do uobis
⁊c. Deus eni prior dilexit nos. unde
⁊ nos cōiter dilectioni eius correspō
dere debemus. ¶ Scḋo ad notādum
ꝙ uox predicatoꝝ q̄ semp ad unita
tē tendit nos monet ut qḋ unusq̄sq̧
singulariter operando acquirit alte
ri per dilectionē porrigat ut si unus
addiscat in scolis ⁊ alter seminat i cā
po tempe fructus doctor seminanti
doctrinā porrigat ⁊ sator doctori pa
nē. ¶ Ceterū ātiphona p⁹ psalmos
cōiter ab omnibus cantat̄. qi de di
lectione cōe gaudiū surgit. Cantatur
etiam duobus choris alternatiʒ. ad
notandum mutuam dilectioneʒ siue
caritatem que in paucioribus q̄ du
obus consistere nequit. Coniungit
ergo antiphona duos choros ut ca
ritas per bonum opus coniūgat du
os fratres. Isido. dicit in li. vi. ethi.
ꝙ antiphona grece interpretatur la
tine uox reciproca. quia duo chori
siue de uno ad unū reciprocando ui
cissim melodiaruʒ cantus alternant
quasi duo seraphin duoq̧ testamen
ta inuicem sibi conclamantia. Unde
clerici antiphonas cantantes nō uer
tunt uultus ad altare sed se ad inui
cem uersis uultibus respiciūt. quod
genus canendi greci adinuenisse tra
duntur. Est itaq̧ antiphona quedā
cantilena diuinis laudibus ad recre
ationem inserta. Nil enim amplius
caritate recreat animos que q̄a mo
dulando cantat̄ mentis iocunditatē
significat. iuxta illud psalmiste. psal
lite sapienter. tunc enim iocunditas
sapida est cum de deo ē. Hūc etiam
manus sub pennis sunt ezechielis. i.
⁊ i prouerbi. Beatus uir qui inuenit
sapientiam. ⁊ qui affluit prudentia
quia qui habet iocunditateʒ mentis
de eternis de facili affluit prudentia
i. bonis operibus quibus sibi preui
det in futuro. Uel scōm moysen. an
tiphona est quedam uox qua sibi in
uicem angeli colloquuntur. Sex auteʒ
antiphone que diebus feriatis ante
ps̄ nocturnales dicuntur de psalmis
sumuntur ⁊ bonorum operum perfe
ctionem. uel sex opera misericordie
designant qm̄ senarius numerus per
fectus est. Ille uero que dicunt̄ sup
benedictus in laudib⁹ ⁊ super mag
nificat in uesperis de euangelijs die
rum in quibus dicūtur sumūt̄ excep
tis illis que in quīta feria dicūtur. p
ut dicetur i. vi. parte sub q̄nta feria
scḋe dn̄ice. xl. Rursus in q̄busdaʒ
ecclesijs in fine ātiphone fit neuma

seu iubilus . qꝛ beatus populus qui scit iubilationem. Est aũt neuma seu iubilus ineffabile gaudiũ seu mentis exultatio habita de eternis . Ideoq; in diebus ieiuniorũ ⁊ affectionuꝫ nõ debent fieri . sicut nec in luctu citari zari. ⁊ fit neuma in unica ⁊ finali lra antiphone. ad notandũ ꝙ laus dei i effabilis ⁊ incõprehensibilis ẽ . ineffabile nanq; gaudiuꝫ per neuma significatur qd̃ hic pregustatur nec penitus exprimi nec penitus taceri ualet qꝛ merito ecclesia uerbis omissis iubilando cuꝫ neuma quasi in admiratõnem prosilit ac si dicat que uox que poterit lingua retexere ⁊c̃. Uerba enim hec nõ sufficiũt . nec intellectus capit nec amor etiã dicere sinit Quis enim plene enarraret qd̃ oculus non uidit nec auris audiuit nec i cor hominis ascendit ¶ Neumatizando ergo expic.sius quodãmõ sine ṽbis dicit quã per uerba innuit quantum sit illud celi gaudiũ ubi uerba cessabunt ⁊ homines oia scient . Uerũ qꝛ perfectoꝝ tm̃ iubilus ẽ ⁊ i magnis festiuitatibus nõ tam maiores q̃ꝫ etiã minores exultant . Inde ẽ ꝙ i q̇busdam ecclesiis in quibus neuma non dicit᷑ uox nõ significatiua in uocem significatiuã cõuertitur qꝛ loco iubili ⁊ neume trophi ⁊ sequentie ꝙ cantantur ad quas laudes ⁊ miores ⁊ maiores passim admittũt᷑ . ⁊ ideo cõiter ab oibus decantant᷑ ¶ In q̇b⁹ antiphonis dicat᷑ neuma seu iubilus ⁊ qꝛ hoc potius fit in tpe pascali ut dicet᷑ sub ti. de laudibus matutinis Iubilus aũt diuersa significat et i diuersis locis in codẽ misorio sepe fit prout dicet᷑ in . vj . parte sub natali. Itẽ de neuma que fit super alleluia i q̃rta parte sub alleluia dictũ ẽ . Item in quibus antiphonis dicat᷑ alleluia in sequẽti parte sub festo natalis dicet᷑ . Et nõ neuma neume sine. p. et i femino genere ẽ iubilus ꝙ quo dictũ

ẽ. Sed pneuma. tis grece scriptum ꝑ p. i neutro genere ẽ spũs scũs. utrũq; tñ ꝓ feminino sepe ponit᷑ i scriptur| Sane neume q̃ i missa fiũt repñtant gaudiũ q̃ potius fieri solent in . e. ut kyrieleis. uel i. a. ut alleluia q̃ꝫ i aliis uocalibus. ad notandũ gaudiũ spirituale qd̃ nobis restitutũ ẽ i ꝑtu ṽginis cui facta ẽ mutatio huius nomis eua in aue dicente angelo aue maria ⁊c̃. ⁊ ibi mutãs nomẽ eue. Significatio nanq; huius nomis eue manserat usq; ad angeli salutationẽ . Illã autẽ significationẽ ade ⁊ eue nascentes infantes exprimũt . nã femina nascens ꝓfert . e. masculus uero. a. vñ uersus Et dicũt e uel a quotquot nascũt᷑ ab eua . Ille ergo neume nõ significant dolorẽ quẽ nobis attulit trãsgressio ade ⁊ eue ꝓut q̇dã scripserũt ſꝫ gaudiũ nobis in premissa salutatõe ṽginis restitutũ. ¶ Rursus ɔsiderãdũ ẽ ꝙ fere ubicũq; in cãtu scribit᷑ ibr̃m neuma ꝓducit᷑ . ut celestis ibr̃m iubilatio figuretur. exemplũ habet᷑ in alleluia . Te decet qd̃ cantat᷑ dñica x. p⁹ penthecosten . Idẽ etiã ẽ quociens alleluia duob⁹ uersibus insignimus ut de stola duplici gaudeamus Exemplũ ẽ in alleluia pasca nr̃m qd̃ dicitur in die resurrectionis ⁊ in alleluia Angel⁹ dñi. qd̃ dicit᷑ in sexta feria tunc sequẽti . Utrũq; alleluia duos habet uersus prout gradualis antiqua ostendunt ⁊ sic de aliis ¶ In q̇buidam tamen festiuitatibus quidã uersiculi in nocturnis antiphonas ꝓcedunt de quo in sequẽti parte sub dñica de trinitate dicetur. ¶ P⁹ antiphonas i singulis horis diurnis ⁊ nocturnis ex institutõne Damasi pape pã ad antiphone simphoniaꝫ canũt . ⁊ significat ps̃ . bonã ⁊ diuinaꝫ operationem . Unde dauid in psalterio . de cacordo psallam tibi . In tali enim instrumento psallebat . innuens ꝙ in psalterio spirituali spiritu

nificato per fidem debemus psal
lere deo decem legis mandata iplen
do. ⁋ Ipse autez damasus instituit
ut chori in duas partes diuisi psal
mos cancrent alternatim . Et dicun
tur psalmi alternatim .ad notanduz
alternā sanctorū ad bene operandū
exhortationem . priscis nanqꝫ tēpo
ribus confuse ꝛ quasi in chorea dice
bantur. Ideoqꝫ sancti patres ordina
uerunt ut alternatiz dicerent̄ .i.una
pars chori unū uersum ꝛ altera aliū
diceret. quod beatus Ignasius pm⁹
institui se fertur in ecclesia anthioce
na pro eo ꝙ in uisione audiuit ange
los antiphonarim pā psallentes. de
hoc etiā dictuz est in prima pte sub
ti. de ecclesia. Dicuntur etiā alterna
tim .ad notandum ꝙ alter alterius
onus ferre debet ⁋ psalmos quoqꝫ
stando ideo dicimus. ad ostenden
dum ꝙ stantes bonis operibus uin
cimus. Dum enim pplus israbel cuz
amalech pugnabat q̄ꝫ diu Moyses
manus leuabat pplus uincebat. quā
do uero man⁹ dimittebat pplus uin
cebatur. xxxvij. di. si quis uult. Ele
uatio igitur ad standū significat mē
tis nostre deuotionē ut statu corpo
ris mentis affectionem monstremus
uidelicz nos paratos esse siue ad do
mandum carnem siue ad exercicium
operis . ⁋ Lectiones uero que sunt
doctrina nostra in silentio ꝛ sedēdo
audimus qm̄ doctrinam sedendo et
quiescendo recipimus. unde ecclesia
sticus. Sapientiam scribe in tēpore
ocij ꝛ qui minoratur actu percipiet
eā . Et uerū uerba sapientie . in silen
tio ꝛ quiete discūtur. ꝛ propheta ait
Erit cultus iusticie silentiū. v. q. iiij.
in loco. Sanctos quoqꝫ stantes ora
mus significantes eos in perpetuis le
ticia fore . iuxta illud Stantes erant
pedes nri in atriis tuis ihrl̄m. Sa
ne in diuinis bonis sex psalmi dicun
tur. p quos sex opera misericordie ō

notant̄ quibus in uinea dn̄i laborā
tes intendere debent q̄ si pie ꝛ mun
do corpore exerceamus a seruitute
dyaboli liberati ad libertatē uite p
ueniemus ꝛ retributionē diuini dna
rii recipiemus. Uerūtn̄ sub t'b⁹ glo
rificationibus dicūt̄ ad insinuandū
fidē scē trinitatis ad quā diuina sūt
opa referenda. In uesperis vo q̄nqꝫ
dicunt̄ put ibi dicet̄. Et sunt psal
mi horarū inuariabiles . put sub cō
pletorio dicetur. ⁋ Illud quoqꝫ pre
termittendum nō ē ꝙ unus atqꝫ idē
ps̄ in variis festiu tatibus cantat̄ p
eo qz ibi uersus pertinentes ad illas
inueniūt̄ .uerbi gr̄a .in natiuitate cā
tamus pā. eructauit. propter uersuz
illū. Speciosus forma. cātamus etiā
illū in festo uirginū. propter uersum
adducent̄ regi uirgines ꝛc̄. ꝛ etiā in
festo aplorū. propter uersū. p patri
bus tuis ꝛc̄. Item ps̄. quare fremue
runt. cantat̄ i natiuitate. pter vsū
dn̄s dixit ad me. ꝛ in passione domi
ni. propter uersū .astiterūt reges ter
re. ꝛ sic de aliis. preterea unū ꝛ idez
uocabulū sepe diuersimode accipit̄
uerbi gr̄a. hoc nomē templū signifi
cat corpus xp̄i ut ibi . Soluite tem
plū. hoc aliqn̄ significat templū ma
teriale. inde ē ꝙ psalmū illū. Magn⁹
dn̄s ꝛc̄ cantamus in natiuitate ppt̄
uersū illum. suscepimus deus ꝛc̄. In
telligimus enim ibi de tēplo corpis
Cantamus etiā eundē psalmū in pu
rificatione. ꝛ ibi accipimus de mate
riali templo in quo fuit eadē die p̄
sentat⁹ . De psalmodia tā nocturna
q̄ꝫ diurna i suis locis dicet̄. Et nota
s̄m Ihero. ō cōse. di v. nō mediocrit̄
ꝙ melior ē quinqꝫ psalmorū cuz cor
dis puritate ꝛ serenitate spūali ꝛ hi
laritate decantatio. q̄ꝫ totius psalte
rii cuz anxietate cordis atqꝫ tristicia
modulatio . ⁋ Postremo notanduz
est ꝙ psalmi graduales sunt. xv. qui
signati sunt per quidecim gradus

q̇bus ascendebatur ad templuȝ salomonis quod erat in monte. Hos q̇ndecim gradus uocant quidam canticum graduum. eo ꝙ in quolibet premissorum .xv. graduū singuli psalmi decantabātur. ⁊ hoc uerbum graduum casus genitiui est. De dictis gradibus dictuȝ est in prima parte sub ti. de altari. Significati sunt etiaȝ dicti .xv. psalmi per alios quindecim gradus Ezechielis quibus uisum est ei ascendi in ciuitatem dei. de q̇bus habetur de peni. di. ij. dū sanctam. ⁊ Ezechielis. xl. ubi primo habetur ꝺ septem gradibus ⁊ postea de octo. Nempe qui denarius numerus constat ex numero septenario ⁊ octonario. Septenarius refert̃ ad uetus testamentū. q: antiqui septimū diem septimum mensem ⁊ septimū annuȝ celebrabant. Octonarius ad nouuȝ testa. refertur propter resurrectionē dominicam que octauo die facta est. Quindecim ergo psalmos psallim⁹ o. tendentes ꝙ utriusq̧ testamenti p̄cepta obseruare debem⁹. Primi q̇nq̧ psalmi quinq̧ corporis sensus per quos peccamus significant. et ideo in aliquo illorū non dicit̃. gloria patri. quia illa peccata que per quinq̧ sensus corporis committunt̃ nobis non deo imputare debemus. sed dicitur post illos. Requiem eternam q̇n in illis pro defunctis oramus ac si quis dicat. oramus dñe ne ꝑ peccatis illis que comittuntur corporis sensibus uita negetur eterna sed per dei misericordiam requies cōcedat̃ eterna. ¶ In sequentibus .x. psalmis nobis ⁊ nostris proximis ⁊ cōgregationibus ⁊ prelatis dei misericordiā imploramus. ⁊ gloria pr̄i subiungimus q: ꝙ a cathenis peccatoruȝ absoluimur ꝙ te deuȝ toto corde perq̇rimus ꝙ tuū decalogū obseruamus nō nobis dñe ñ nobis sȝ nomini tuo da gloriā exhibemus. Rursus numerus .x. ex septenario ⁊ ternario cōstat. Ternarius ad p̄cepta prime tabule q̄ ad deū spectant. Septenari⁹ uero ad p̄cepta scđe tabule q̄ ad proximuȝ spectant refert̃. ac si dicat ꝙ decalogus obseruat̃ ꝑ deū ē. ¶ Uersiculi etiā in singulis dicūt̃ horis. Legit̃ in libro numeri ꝙ dū archa dñi que ecclesiā figurabat in tabernaculo reponebatur dicebat Moyses. reuertere dñe ad multitudinē filiorū israhel. Sane reuersio dñi ad israhel nihil aliud ē q̄ȝ ut reuerti faceret israhel ex toto corde ad se. Deus eni cui omne tp̄us p̄ns ē nō habet ad quos reuertat̃. ⁊ intelligit̃ reuertere. i. fac nos r̄uerti ad te. iux̄ illū ergo morē ꝟsiculi dicuntur ut si forte mentes nostre cogitādo uana p̄ nimio psalmorum ope deuiauerūt audito uersu ɔuertātant̃ ad orientē. i. ad xp̄m q̇ ē nr̄ oriens. seu ad mētē ſm ꝟsus significationē q̇ ab ipsa reuersione nomē traxit. Nā dicit̃ a uerto. tis. ⁊ inde est ꝙ dum uersus dicitur ad orienteȝ siue ad altare nos uertimus. Recte ergo uers⁹ qui significat fructuȝ boni operis alta ⁊ acuta uoce dicitur ad excitandum pigros qui in laudando deum ⁊ in intelligendo diuina torpent ⁊ reuertamur ad cor ut uidelicet eo audito omnis cogitatō que forte uidendo tempalia foras exijt reducat̃ intra nos. ¶ Rursus uersus nocturnal̃ significat q: ab officio psalmoꝝ siue a labore tūc uero reuertimur ad officia lectionū siue ad quietē ut q̇ psallendo stabat. nūc ad lectionē sedeat. Uñ uersus dicit̃ a uertendo. de hoc dictū ē in quarta pte sub ti. ꝺ gradu ali. Et nō ꝙ i q̇busdā ecclesijs i die dñica p⁹ primū nocturnū dr̃ iste ꝟs⁹ Memor fui nocte nomis tui domine post scđm dicit̃. media nocte surgebā. Post terciū. Exaltare dñe. Prim⁹ siquideȝ uersus. s. Memor fui ⁊c. ad q̇d ecclīa de lecto suo surrexit oñdit

Quo uero tempore surgendū sit no
tat secūdus.s.media nocte ꝛc.Et ad
quid surgendum sit .ostendit q̇ se
quitur Ad confitēdum nomini tuo
¶ Uerum quidam nolentes menti
ri quia non surgunt in media nocte
loco huius uersus ponunt illū.Quo
niam tu illuminas lucernam meā do
mine.Q̇ tamen media nocte surgē
dum sit.ostendit dauid dicens. Me
dia nocte ꝛc.ꝛ alibi.preueni i matu
ritate ꝛ clamaui.quod idem ē.Nam
in maturitate unica est dictio .unde
ꝛ quidam libri habent in maturita
te ꝛ sonat in maturitate quasi tēpus
non apertum operi . Alia tū littera
habet.preueni in tempesta nocte.qꝛ
tempestum apud antiquos idē erat
q̇ oportunum a tempore uel a tem
pestate uocabulo ducto . Unde i an
tiquis historijs sepe ita legitur. Hoc
factum est in illa tempestate.i.i illo
tempore. Unde intempestiuum uel
intempestum aūt tempus importu
nuȝ.i nocturnis actionibus nō opor
tunum . Tercius autem uersus.s.ex
altare dn̄e ꝛc. manifeste pertinet ad
nouum testamentū. in quo saluator
noster scd̄m humanitatem fuit exal
tatus. quidam tū dicunt tunc. Ego
dixi domine miserere mei. quia ad
gloriā q̇ data est tpe noui testamēti
nō preueniť nisi per remissionē pec
catorum . Sed queritur quare uersi
culi in nocturnis ante lectiones dicū
tur. In alijs uero horis post.s.post
capitula . Rn̄deo i nocturnalibus le
ctionibus ꝑpter earuȝ numerositatē
ꝛ magnitudinē sedere debemus . ne
igitur ꝑpter longā sessioneȝ aut ꝑp
ter lassitudineȝ siue ocium obliuisca
mur doctrine dn̄i quā lectōnes signi
ficant cogitādo forte inanis aut dor
miendo uel cōfabulando. iō uersu ꝓ
cedente ad lectiones audiendas inci
tamur. In alijs uero horis qꝛ nec tot
nec tante sunt lectiones nō ē necesse
sedere nec uersiculos premitti. Et iō
i alijs horis uersus post lectiones di
cuntur .ad notanduȝ q̇ ꝑpter inter
ualla horaꝝ doctrina dn̄i nō negligi
tur. ¶ Rursus uersus sepe a pueris
cantatur.ad notādū seruiciū nr̄m cū
innocentia prestitū dn̄o fore gratuȝ
De ṽsiculis qui in uespis seu in lau
dibus dicunť .sub illis locis dicētur
ꝛ uide quia uersus dȝ notare aut sta
tuȝ tpis aut officij. Statum tpis no
tat uersus prime.s.Exurge xp̄e adiu
ua nos .ubi cū diciť exurge.innuit i
iciū opere . Similiter in uersu tercie
Adiutor esto meus dn̄e ne derelinq̄s
me .Cu diciť ne derelinquas me no
tatur status pugne . Similiter in ṽsi
culo sexte.s. Dn̄s regit me ꝛ nihil mi
hi deerit i loco pascue ubi me collo
cauit .significatur status perfect⁹ et
ꝑfectionis . In uersiculo none.s. Ab
occultis meis mūda me dn̄e ꝛ ab ali
en.par.ser.tu. status demonstratur
frigescentis dilectiōis .Statū quoq̧
tpis innuūt uersiculi qui in passione
ꝛ resurrectione cantantur .Sed ṽius
uespertinalis officij statum officiu in
sinuant ut uespertina oīo ꝛc. ꝛ diri
gatur oratio ꝛc.Ex q̇bus uerbis col
ligitur q̇ uespertina oratio actitať
¶ Post uersum sequitur ꝑatio do
minica et post eam oreces de q̇bus
dicetur sub nocturnis. ¶ Lectiones
quoq̧ in singulis horis tam noctur
nis q̄ diurnis dicuntur ¶ Et dicitur
lectio quia nō cantatur psalmus uel
ymnus .sed legitur tantum. Illic eni
modulatio hic sola pronunciatio q̄
ritur . Si quidem lectiones noctur
nales sunt doctrina nostra qui per
eas docemur opera nostra retorque
re ad deum.obtinent ergo uicem le
ctionum quas doctores faciūt ad ig
naros . per eas quoq̧ scōꝝ oꝑa imi
tamur ꝛ earū cōmemoratiōe ad dei
laudem cōpungimur . Et iō ut ꝓmis
suȝ ē sedendo ꝛ in silentio audiūtur.

Lecturus autem lectionem ad librū accedens super gradum ascendit. qr doctor perfectiōn uita uulgos transcendere debet. ⁊ a presbitero uł episcopo benedictionem tanq̄ legendi licentiā postulat dicens Jube domne benedicere per quod principatus ecclesie q̄d q̄ nullus nisi a maiore iussus debet in ecclesia legere designat Et dicit domne ⁊ non domine. quia solus deus uester dominus ē. hinc ē q̄ presbiter seu episcopus nō a se benedictionem largitur. sed discrete a deo postulat illā dari dicens. Benedictionem perpetuam tribuat nobis ⁊c. in fine uero dicit. Tu autem dñe miserere ⁊c. quia tunc sermonem ad deum dirigit qui uere dominus est Rursus ideo in principio imperfecte ⁊ sincopato uocabulo pronūciat. qr tunc ad īperfectū uidelicet hominē s̄monē dirigit. iux̄ illud p̄phete. Jmperfectum meum uiderunt oculi tui quod etiam monachi cōmuniter obseruant dicentes. Domnus abbas. Hac quoq̄ cōsideratione famuli dominis seruientes alterum genu tātū s. sinistrum flectere debent. per quā partem corporalis seruitus significatur que tantum hominibus ⁊ nō spiritualibus debet. s; in ecclesia utrūq̄ genu flectendum est non alterū tm̄ ne iudeis assimulemur. Nam ⁊ christo omne genu flectetur. ad philipē. ij. e. extra de immuni. eccle. decet. Salomon quidem pro populo orans utrunq̄ genu interram figebat ⁊ manus ad celū expandebat. prout legitur. iij. Reg. c. viij. Eadem etiam rōe non est acclinandum principi seculari facie recta siue secrete siue loquendo siue auscultando. sed dūtaxat ab aure sinistra capite flexo. ¶ Jn fine uero perfecte ⁊ complete pronūciat quia ad perfectum ⁊ perfecto uocabulo dignum uidelicet ad deum dirigit sermonem. porro episcopo uolenti legere ⁊ dicēti. Jube domne benedicere. nullus minor benedicerē debet. xxi. di. deinde. Unde in quibusdam ecclesijs nihil ei respondet. Jn alijs uero respondet unus presbiter ora pro nobis pie pater ad dominū ⁊ tunc episcopus dicit. magnificate dominū mecū. Tunc autē episcopus debet perfecte pronūciare. Jube domine benedicere. quoniam ad deū qui perfectus est sermonem dirigere intelligitur. ¶ Jn nonnullis uero ecclesijs episcopo legere uolente sacerdos dicit. Jube domine benedicere ⁊ ipse episcopus dicta benedictione legit. cum enim legere lectionem nō sit sacerdotis uel episcopi officiū s; lectoris si nullus alius episcopus uł sacerdos assit potest alius inferioris ordinis tanq̄ lecturus in persona ecclesie dicere. iube domine benedicere. ⁊ ipse sacerdos uel ep̄us lecturus in personā christi ei reddit benedictionem. uel legat absq̄ iube domine benedicere. Jn quibusdā ecclijs ipse episcopus dicit. iube dñe benedicere. ⁊ minor cui uoluntarie i hoc se ex humilitate subicit. bñdicat. ii. q. vii. nō sum. ii. q. v. mandastis. Lectione finita dicit lector Tu autē ⁊c. quod neq̄ de lectione ē. neq̄ ei cōtinuatur. sed ille ad deum sermonem dirigens se excusat quasi dicat. dñe peccaui legendo forsan modulate p̄nunciās cupidine laudis humane uł captando uentum humani fauoris. et audientes similiter forte peccauerunt uanis cogitationibus intendentes uel a lectione auditum auertētes Autem pro sed tu domine miserere nostri. Qd̄ uero respondetur a cunctis. deo gratias. non ad tu aūt. sed ad lectionem refertur. Est enim uox ecclesie. deo gratias. exsoluētis. ac si dicat. deus pauit nos uerbis salutis q̄ sunt cibus anime. ⁊ p̄ huiusmodi beneficio. deo grās supple exsoluim⁹

¶ Rursus pluralitas lectionum plu
ralitatem significat predicatorū qui
sunt tpe gratie. sicut ⁊ paucitas i ꝓ
festis raritatem significat tēpe legis
sed ⁊ uicissitudines lectoruꝫ sunt suc
cessiones legatorum. qui dum iube
dn̄e benedicere dicunt licentiam ꝓfi
ciscendi petunt ⁊ dū eis benedicitur
licentia dat᷑. in quo innuitur ꝙ nul
lus ꝑdicare debeat nisi miss⁹. Quo
modo enim predicabunt nisi mittā
tur. ipsa enim lectio est iuncte legati
onis executio. Tu autem domine. le
gati reuersio. ubi in eo ꝙ misericor
dia imploratur innuitur ipsum lega
tionis uel predicationis officiū non
sine alicuius uel leuis culpe puluere
peragi posse. Unde Augu. uerbuꝫ ꝑ
dicatōnis securius auditur ꝙ̄ dicat᷑
predicator enim per terraꝫ ambulat
⁊ difficile ē ei qui per terram ābulat
pedes nullo puluere sordidare ⁊ pre
dicatoreꝫ cuꝫ se bene predicare sense
rit nullius spiritu elatōnis erigi.
¶ Et attēde ꝙ sicut in ecclesia duo
sunt ordines sapientes ⁊ insipientes
sic due sunt lectionum maneries. In
illis enim lectionibus que ad missaꝫ
leguntur sapientes instruuntur. In
his uero que in nocte dicuntur insi
pientes erudiūtur. unde ⁊ exponūt᷑.
¶ Et nota ꝙ terminantur lectiones
quatuor modis. Primo generaliter
per tu autem. Secundo in aduentu
⁊ in natiuitate ⁊ in epiphania lectio
nes de Isaia finiuntur. Hec dicit do
minus conuertimini ad me ⁊c̄. Qui
in natiuitate hoc dicunt mouent᷑ ex
illo. c. Isa. quod tunc legitur. primo
tempore alleuiata est. ubi dicitur ⁊
in omnibus his non est auersus fu
ror meus ⁊ populus meus non ē cō
uersus. Et ideo ecclesia hortatur in
persona xp̄i populum peccatoreꝫ ut
conuertatur. Hoc ideꝫ etiam fit ꝑp
ter eandem causam. In quibusdam
ecclesijs quando legitur de Ieremia
exprobrante duritiam peccatorum
qui per penitentiam non conuertun
tur. Tercio modo lectōnes que legū
tur triduo ante pasca de trenis Iere
mie finiuntur per iherusalem iheru
salem cōuertere ad dominum ⁊c̄. ꝓ
ut ibi dicetur. Quarto lectiones ꝓ
defunctis finiuntur simpliciter sine
altero premissoruꝫ. ¶ In quibusdā
tn̄ ecclesijs finiuntur per beati mor
tui qui in domino moriuntur. quod
sumitur ex fine cuiusdam sermonis
quem Augustinus de mortuis com
pilauit. hoc etiam no. quod i tertio
nocturno legitur euangelium ⁊ ome
lia euangelij eiusdem diei. quia ter
cia nocturna designat tempus gratie
in quo euangelium recitatum est et
in quo euangelica predicatō celebra
tur. prout in titulo de nocturnis di
cetur. ¶ Non est etiam obmittēduꝫ
ꝙ antiquis temporibus eliminatis
heresibus que ueritatē trinitatis im
pugnabant. sancti patres ad hoc ut
sancta trinitas magis nota esset ordi
nauerunt ꝙ nona lectio semper ð tri
nitate legeretur. ⁊ nouum responso
rium similiter de eodem cantaretur
et ꝙ etiaꝫ in prima feria missa de tri
nitate diceretur quo diutius obſua
to. ⁊ trinitate cunctis fidelib⁹ inote
scente ecclesia lectionem de trinitate
obmisit. Sed responsoriuꝫ de trini
tate ⁊ etiam alleluia in missa i domi
nicis diebus. uel propter solitū usuꝫ
uł propter dulcem cantilenam i ple
risqꝫ locis retinuit ⁊ ita nunc impro
prie uocatur responsorium. quia le
ctioni precedenti non respondet
¶ Diurne uero lectiones a quibus
daꝫ eo ꝙ breues sunt lectiuncule nū
cupantur. a pluribus uero capitula
eo ꝙ ut plurimum de capitibus epi
stolarum illorum dierum quibus di
cuntur sumuntur. Hec siquidem p⁹
psalmos ⁊ antiphonas i singulis ho
ris dicuntur prout statutū ē i ꝯcilio

Agathen . de conse. di. v. conuenit. qui modus ab Esdra sumptus ē ut premissum ē. Et significant capitula doctrinam. ne enim propter psalmo diam audientium animis se fastidiū ingerat. sicut iudeis qui manna fasti diebant . propter quod deus misit in eos serpentes ignitos que eos īnt ficiebant. ideo premittitur capitulū i. breuis lectio sumpta a nouo uł ue teri testamento prouocans ad deuo tionem que fastidio contraria est et exhortans ad perseuerantiam in bo no. iuxta illud . Hortamur uos ne in uacuū gratiam dei recipiatis . In no cturnis autē copiosius ꝙ diuino of ficio lectionibus uocamus quia tūc eis aures liberi⁹ accomodamus . Et dicūtur huiusmodi capitula siue ex hortationes in plerisqꝫ ecclesijs per pastorē ad domesticos ꝛ scientes q: sicut ligna ignis addicimus ut ignis magis ardeat ita ignitis domestico rum cordibus ignita pastorum ūba addiciuntur ut magis igniantur. Le guntur etiam hec lectiones sine iube domne benedicere ꝛ absqꝫ benedicti one . quoniam ut plurimum episco pus aut sacerdos qui uicē xp̄i gerūt et quorum officium tanquam maio rum est excitare pigros illa legūt cu ius proprium est licentiam ꝛ benedi ctionem dare ꝛ non petere . naꝫ ma ior minori benedicit ꝛ non econtra. Nocturnales uero lectiones a mino ribus leguntur. ideo a superioribus licentiam ꝛ benedictionem petunt.

¶ In his etiaꝫ diurnis lectionibus non dicitur in fine. tu autem. sic fit ī nocturnalibus quia sacerdos debet esse perfect⁹ . ꝛ quia dyabolicis sug gestionibus de facili non succūbat ꝛ quia in breui sermone ꝛ inter fami liares uix est quando uentus huma ni fauoris capetur . prout quādoqꝫ fit in nocturnalibus lectionibus ut premissum est . Respondetur tamen deo gratias propter cauſaꝫ ī noctur nalibus lectionibus assignatam. Ad hoc in capitulis horarum officia di uidentes per precedentia laborem per sequentia premium significam⁹ Ideoqꝫ p̄cedentia consistunt in psal mis sequentia in ymnis et canticis.

¶ Notandum uero est ꝙ pulcherri mus mos in ecclesia inoleuit ut qua ter in die ꝛ quater ī nocte per singu las diurne siue nocturne psalmodie horas lectio una siue capitulum de ueteri siue nouo testamento dicatur Quedam tamen ecclesie non dicunt capitulꝫ in prima nec in completo rio. sed quia secundum hoc lectōnes nostre non erūt octo sicut erant ſm Esdram in ueteri testamento. prout premissum est . ideo ecclesie ille post primam legunt in capitulo lectionē in prima preter missam . dicit enim aliquis Iube domne benedicere. ꝛ sa cerdos benedicēs respondet . regula ribus disciplinis ꝛc. que sequuntur Et ante completorium legunt preter mittendam in cōpletorio . s. fratres estote sobrij ꝛc. uel legitur de dialo go uel huiusmodi . de hoc sub ti. de prima dicetur. ¶ Queritur autem quare in nocturnalibus siue in diur nalibus lectionibus non pronūciat auctor earum prout fit in hijs que ī missa leguntur . Respondeo hii qui semper lectionibus et diuinis obse quiis insistunt ut sunt ministri ꝛ do mestici ecclesie earuꝫ auctorem ex ip sis lectionibus agnoscunt . quia igi tur illi nocturnalibus lectionibus as sistunt officius non est necesse nomē auctoris exprimi lectionum . in mis sa uero ideo exprimitur . quia ibi cō ueniunt bubulci. operarii ꝛ agricole ut si quis eorum forte pro eo ꝙ ra ro talia audit incognitam habeat hi storiam audiat eius autorem q̄ for te non est ei incognitus ut ex illius auctoritate firmi⁹ infigantur uerba

lectionis in corde Jn quibusdam ta
men nocturnalibus lectionibus quã
doq3 autor ipsarum exprimitur .pu
ta in sermonibus ꝛ omelijs Grego.
ꝛ Augus.de aliorum de quo in ꝓhe
mio septime partis dicetur . ¶ Por
ro in concilio mago.in burcardo.li.
viij.c.lapcus.statutum est ut lapcus
in ecclesia non recitet lectionem nec
alleluia dicat nisi psalmos tãtuz ꝛ re
sponsoria sine alleluia. ¶ Responso
ria quoq3 post lectiones subiciũtur
cum enim per lectiones doctrina. ꝑ
responsoria uero bona opera signifi
centur .rite post lectiones responso
ria subiciuntur .quia per bona ope
ra doctrine respondere debemus ne
cum seruo pigro qui pecuniaz domi
ni sui abscondit ꝛ in tenebras exteri
ores mittamur. Dicitur nanq3 respõ
sorium quia lectõni respondere.i.cõ
sonare debet ut si forte lectõnes sũt
de actibus apostoloruz responsoria
sint similiter de eodem . Unde nonũ
responsorium responderi solet none
lectioni que olim erat de trinitate ꝑ
ut iam dictum est. hoc tamen fallit
in r̃sponsorijs de historija que post
euangelium in nocturnis cantantur
que euangelicis lectionibus non re
spondent . De hoc etiam dictum est
in quarta parte sub ti. de graduali.
Dicitur quoq3 responsorium q2 uni
cantanti ceteri cõcorditer respõdẽt.
iuxta illud apostoli.i.corinthe.i. ut
idipsum omnes dicatis ꝛ nõ sint in
nobis scismata. Cantauit enim unus
scilicet christus ꝛ petrus ꝛ ceteri euz
secuti sunt .uel quia choro illud can
tanti uersus respondetur ab uno. Isi
dorus dicit ꝙ ytalici respõsoria tra
diderunt que unde responsorios can
tus uocant quia alio desinente id al
ter respondeat . ¶ Porro responso
ria nocturnalia spiritualibus cantiđ
comparantur. dicuntur enim cãtica
quia cantantur . Sunt spiritualia.q2

ex iubilatione spiritualis mentis ꝓ
cedunt . Cantantur uero ut recitatõ
ne lectionum ad superne patrie cõcẽ
tum mentem nostram incitent suble
uari quod etiam insinuat .gloria pa
tri .quod in unoquoq3 responsorio
canitur . Ceterum responsorium ab
uno incipitur ut ab alijs concinatur
per quod fratris ad fratres exhorta
tio ad seruiendum deo intelligitur.
Per uersum uero respõsorii q̇ totus
ab uno canitur singularis ad deum
deprecatio denotatur adhuc respon
sorium cantando quasi per tubã uo
cem exaltamus excitando fratres ad
altiora usq3 adeo ut ad laudez sãcte
trinitatis perueniamus dicẽtes. glo
ria patri ꝛc̃ ¶ Quandoq3 autem re
sponsorium tres habet uersus prout
i sexta parte sub prima dominica õ
aduẽtu dicetur. Responsoriũ quoq3
post uersuz imperfecte recantat᷑ .ad
denotandũ ꝙ si in monte.i.in statu
perfectionis saluari nõ possumus sal
tem in segor.i.in alia uia saluemur. i
statu uidelicet imperfectõnis adhuc
semiplene siue pro parte repetit᷑ ad
notandum ea que uiuentes facimus
imperfecta esse . Et fit primo repeti
tio a remotiori quo ad finẽ ꝛ postea
a minus remoto ꝛ ultimo gloria pa
tri dicitur .ꝓut sub dicta dominica
de aduentu dicetur . Jn festiuis uero
iterum totum perfecte repetitur .ad
notandum letitiã ꝛ perfectionem sã
ctorum . Orationes similiter in singu
lis horis dicũtur per quas ꝓmissio
impetranda est .oratio nanq3 petitõ
est.nam orare petere est sicut exorar᷑
est impetrare .ꝛ scdm̃ Grego. Uera
citer orare est amaros in compuncti
one gemit⁹ ꝛ composita uerba sona
re . Oratio autem dei misericordiaz
significat que precedit ꝛ subsequit᷑
hominez in bonis operibus . ꝛ ideo
dicitur in principio misse ꝛ in fine.ẽ
autem ultima oracõ dñi ad oparios

benedictio. ꝙ oratõnes in fine dicũ tur ab actibus sumitur apostoloruꝫ qui qũ disiungebantur positis genu bus suis orabant . siquidẽ oraturus sacerdos populũ salutat dicens. Do minus uobiscum . ⁊ hoc iõ ut illum animet ad orandũ pro ipso ꝙ eius oratõ sit accepta deo qꝫꝙ deus gra tiam suam sibi donet. oratione autẽ finita iterũ orat dicens. dñs uobiscũ de quo sub ti. de prima dicet᷑. ¶ Et nota ꝙ omne officiũ ꝑter nocturnuꝫ oratione et benedictione concludit᷑ ad notanduꝫ ꝙ qꝛ dũ in hoc seculo sumus necesse habemus presbitero rum orationibus muniri . Et mos ẽ ꝙ qñ cum famulis dei familiare ha bemus colloqũm cũ ab illis separa mur benedictionem ab eis poscim᷒ In nocturnis uero hoc non fit quia ibi non fit separatio . sed matutinuꝫ ⁊ matutine laudes dum eo cõiũctim canuntur . ¶ porro licet deus sit ubiqꝫ . tamen sacerdos in altari ⁊ in diuinis officijs debet ex institutione Uigilij pape uersus orientem orare Unde in ecclesiis hostiũ ab occiden te habentibus missam celebrans ĩ sa lutatione ad populũ se uertit . quia quos salutamus facie ad faciem pre sentamus. prout ĩ quarta parte sub ti. de salutatione dictũ ẽ . Et deinde oraturus se ad orientẽ conuertit. In ecclesiis uero hostia ab oriente habẽ tibus . ut roma nulla est ĩ salutatõne necessaria conuersio . quia sacerdos in illis celebrans semper ad populũ stat conuersus . Templũ quoqꝫ salo monis ⁊ tabernaculum moysi legun tur ab oriente hostia habuisse. exo. xl. c. Uersus orientem ergo oram᷒ primo memores ꝙ ille qui ẽ splẽdor lucis eterne sedentes in tenebris illu minauit . qñ uisitauit nos oriens ex alto. de quo legitur. Ecce uir oriens nomen eius . Cuius argumento in li bro sapientie dicit᷑. oportet ad ortũ lucis adorare. nõ ꝙ diuina maiestas localiter in oriente consistat que po tẽtialiter ⁊ essentialiter est ubiqꝫ. iux ta illud. celuꝫ ⁊ terrã ego implebo. ⁊ propheta. Si ascendero in celum tu illic es si descẽdero ad infernũ ades. sed quia deum timentibus orit᷑ sol iusticie qui illuminat omnẽ hominẽ uenientem in hunc mundũ. Secũdo iõ uersus orientẽ oramus ut animus noster se ad potiora conuertere ad moneatur . Tercio quia qui deũ lau dare uolunt non debent ad illuꝫ uer tere terga. Quarto ꝯm Ioh. dam. q̇ q̃tuor sequẽtes rõnes scripsit ĩ quar to libro canonum. v. c. ut patriã no strã nos requirere ostẽdam᷒ . Quin to . ut xp̃m crucifixum qui uerus est oriens ⁊ ad quem oramus directe re spiciamus . Sexto ut uenienteꝫ iudi cem nos expectare monstremus. ait enim sic ideꝫ damas. ibidẽ. Deus pa radisum scõm orienteꝫ plantauit un de hominem transgressuꝫ exulem fe cit ⁊ ante paradisum ex occidẽte ha bitare fecit. antiquam igit᷑ patriam requirentes et ad ipsam aspicientes deũ ad orientem adoramus. ¶ Septi mo qꝛ dñs crucifixus ad orientem r̃ spiciebat. ideo ⁊ nos oramus ad eũ respicientes. sed ⁊ ipse in celũ assũp tus ad orientem sursum ferebatur ⁊ ita ipsũ apl̃i adorauerũt. ⁊ ita ueniet quẽadmodum uiderũt eum euntẽ in celũ . ipsum igitur expectãtes ad ori entem adoramus. Daniel quoqꝫ in babilonica captiuitate ⁊ iudei simili ter uersus templũ orabant . Aug. tñ xi. di. ecclesiasticarum . dicit ꝙ nulla scriptura nos docuit uersus orientẽ orare. adhuc stãtes oramus sanctus prout iam premissũ ẽ ubi ꝺ psalmis agitur. Orandum aũt ẽ in ecclesia si ue adhoc inuenta ẽ prout in parte ꝑ ma sub ti. de ecclesia dictuꝫ ẽ. Unde ps̃. lxvii. In ecclesiis benedicite do mino deo ꝺ fõtibus israhel. Et alibi

adorate dñm in aula sancta eius. et illud. Introibo dñe in domum tuã adorabo ad templũ sanctum tuũ in timore tuo. Item preceptũ est coram altari hoc adorabis. Iteꝫ propheta Uenite adoremus ꝛ procidamus ante deuꝫ ploremus corã dño qui fecit nos qꝛ ipse ẽ dñs deus noster. deꝰ. i. creator. dominꝰ. i. redemptor. nr̃. i. saluator. ¶ Sed cũ deus sit ubiqꝫ ut premissum ẽ. quare potius in tẽplo q̃ alibi est adorandus. preterea legitur Jo. iiij. c. qꝫ cũ mulier samaritana solutioneꝫ questionis q̃ de loco adorationis inter iudeos ꝛ samaritanos sepe uertebatur a xp̃o quesiuissꝫ. Patres inquit nostri in monte hic adorauerũt ꝛ uos dicitis quia iherosolimis est locus ubi adorare oportet. Respondit illi ihesus. Mulier crede mihi. quia uenit hora quando neqꝫ ĩ mõte hoc neqꝫ in iherosolimis supplendum ẽ tantuꝫ adorabitis patrẽ sed ueri adoratores adorabũt prẽm in spiritu ꝛ ueritate. quasi dicat nõ prefero locum in adorando ubicũqꝫ adoretur deus dumtaxat in spiritu idem pro spiritualibus ꝛ ueritate. i. eternis. Unde apostolis inquit ut autem cum oraueris intra cubiculũ tuum ꝛ clauso hostio ora patrem tuũ Sed licet ubiqꝫ sit deus adorandus specialiter tamen in ecclesia. alioq̃n frustra tanto studio tantoqꝫ ĩpẽdio templum domino fieret nisi gratius in eo adorari acceptaret. Unde salomon in templo constructo ꝛ dedicato orauit ad dominũ ut quicũqꝫ illõ ascenderet pro peccatis suis uel pro quacunqꝫ tribulatione clamans ad dominũ in hiis que iuste postularet exaudiretur. quã orationis formam sequitur ecclesia in oratione quaꝫ dicit in ecclesie dedicatione. Assistunt enim angeli ibi adorantibus ꝛ deuotas coruꝫ orationes domino offerãt scd̃m illud. In conspectu angeloruꝫ psallam tibi adorabo ad templuꝫ sanctum tuum ad confitendum nomini tuo domine. Hinc angelus ad Thobiam. ego obtuli orationem tuã domino. Requiescunt etiam ibi sanctorum reliquie qui nobis deuote deuꝫ adorantibus suis precibus assequũtur quod nos nostris meritis nõ ualemus. In plateis uero ꝛ in publico more phariseorũ orare domino ꝓhibemur. qđ uero apostolus ad Thimoteũ inquit. uolo uos orare in omni loco leuantes puras manꝰ sine ira ad eternam pertinet orationẽ. in omni eniꝫ loco orat qui per caritatis officia ꝛ opera bona ubiqꝫ manus cordis mundas ad deum leuat. ¶ Ceterum adoradus est pater ꝛ filius et spũs sanctus. quoniam omes et singuli sunt unus solus ꝛ uerus deus. licet enim alia persona sit pater alia filius ꝛ alia spiritus sancti. tamẽ prĩs ꝛ filii ꝛ spiritus sãcti una ẽ diuinitas eq̃lis gloria coeterna maiestas. Una igitur ꝛ equalis totius indiuidue trinitatis est oratio de qua sane potest intelligi quod dominꝰ ait. ueri adoratores adorabũt patrem in spiritu ꝛ ueritate. nanqꝫ qui deuꝫ ueraciter adorat ipse quidem adorat patrem ĩ spiritu ꝛ ueritate. i. ĩ filio qui de se dicit. Ego sum uia ũitas ꝛ uita. Ego sum inquit in patre ꝛ pater in me ẽ. ideo pater adorandus est in filio ꝛ filius in patre ꝛ spũs sanctus ĩ utroqꝫ Est auteꝫ deus adorandus de corde puro conscientia bona ꝛ fide ñ ficta De corde puro non ut quidã faciũt qui in prosperitate deum glorificãt sed eum in aduersitate blasphemant De quibus propheta. Confitebuntur tibi dum bene feceris eis si uero nõ fuerint saciati murmurabũt. De conscientia bona non ut quidaꝫ faciunt qui contra deum grauissime peccant ꝛ postea temere illi sacrificant. De quibus ꝓpheta. peccatori dixit

deus quare tu enarras iusticias me
as ꝛ assumis testamentum meuꝫ per
os tuum. iij. q. viij. quod testatˀ illḋ
utiqꝫ testamentuꝫ de quo ueritas ait
Hic ē sanguis meus noui testamēti.
De fide non ficta non ut quidā ado
rant qui recte dicūt sed praue uiuūt
quibus dominus improperat dicēs
hic populus labiis me honorat cor
autem eorum longe est a me. dicunt
enim ꝛ non faciunt. Adorandus est
itaqꝫ deus corde per deuotionē. ore
per confessionem. et opere per uene
rationem. Sunt autem due species
adorationis. s. latria que soli deo de
betur. ꝛ dulia que quibusdam crea
turis adhibetur. ut dictum est in q̄r
ta parte sub quarta ꝑticula canonis
super uerbo seruitutis. ¶ Rursꝰ ca
nonice hore in ipsis horis diei dicē
de sunt. nec obstat illud ps̄. Benedi
cam dominuꝫ in omni tempore. nec
illud apostoli. sine intermissione ora
te. quoniam benedicere dominuꝫ in
omni tempore est illum semper dig
na conuersione laudare. Sine inter
missione orare est omnia i dei laude
seu gloria agere. sicut idem apostolꝰ
ait. siue manducatis siue bibetis si
ue aliquid aliud facietis i gloria dei
facite. xxvi. q ul. non obseruetis. Ce
terum orationem salutatio precedit
ꝛ sequitur ad illam responsio. prout
sub prima dicetur. ¶ finaliter aūt
post oratōnem dicitur Benedicamꝰ
domino. quod sumptum est de apo
stolo uel de ps̄. uel de ẏmno trium
puerorum. ubi dicitur benedicamꝰ
patrem ꝛ filium ꝛc. Et dicitur quā
doqꝫ a pueris qui sūt imperfecte eta
tis ad notandum omnia opera nr̄a
imperfecta esse. iuxta illud. imperfe
ctum meum uiderunt oculi tui ꝛc. ḋ
ꝯse. di. iiij. tulerunt. ꝛ ꝙ omnis laus
nostra puerilis ꝛ imperfecta ē ad cō
paratione dei quem laudamus q̇c
quid hic enim dici potest minus a

laude dei est. ac si dicat ecclesia. lau
damus sed laudando non sufficimꝰ
quia supereminentia dei eloquium
nostrum ꝛ intellectum superat. quia
accedet homo ad cor altum ꝛ exalta
bitur deus. unde ab omnibus conse
quenter dicitur Deo gratias. quasi
placet sicut pium est in dei laude su
par..ꝛ ¶ Dicitur etiam a pueris. ad
notandum ꝙ soli pueri. i. soli puri a
malicia digne laudant deum ꝛ grati
as agunt. Dicitur etiam quandoqꝫ
a maioribus. ad signandum ꝙ in et
na beatitudine cum domino perfe
cti erimus laudatores quia in hac ui
ta non possumus esse perfecti. Rur
sus post suffragia dicitur alia oratio
que misericordiaꝫ dei significat que
precedit ꝛ subsequitur hominem in
bonis operibus ¶ Dicitur etiam ite
rum bendicamus ꝛ deo gratias. q̇a
sicut dominus postq̄ꝫ iterum post r
surrectōnem suam salutauit discipu
los suos benedixit eis ꝛ illi gratias r
ferendo illum adorauerunt. ita ꝛ p̄s
biter uel alius iterum dicta oratōne
dicit Benedicamus domino. ꝛ ē sub
audiendum cuius membra sumus ꝛ
in quo benedicimus ꝛ etiam benedi
cit. Chorus uero gratias agens dicit
deo gratias quod sumptum est de
apostolo. per quod significatur ꝙ
usqꝫ in finem uite nostre innocentiā
debemus seruare ꝛ deo benedicere ei
pro beneficiis gratias exsoluēdo. uel
benedicamus domino cum deo gra
tias est laus finalis. ꝛ exultatio inef
fabilis que erit in gloria cum gratia
rum actione. uel deo gratias ē de cō
sumato cursu grstiarum actio. de h̄
etiam dictuꝫ est in quarta parte sub
ti. de oratione nouissima. sed uideṫ
ꝙ potius deberet responderi amen
i. fiat seu ita sit. s. ꝙ deus sit benedi
ctus. sed bene respondetur deo gra
tias ut notetur ꝙ hoc ipsum ꝙ deū
benedicimus ab ipso deo habemus

¶ porro qꝛ ꝙdiu uiuimus in lubrico positi sumus ⁊ a demonibus impugnamur quare semper sanctorum suffragiis indigemus. idcirco in plerisq; ecclesiis in singulis horis p⁹ benedicamus suffragia sanctorum subiciuntur. Et nota ꝙ quia totum tempus a natiuitate dñi usq; ad festum purificatõnis est de infantia saluatoris. ideo ut quidam dicunt non debent fieri tunc cõmemorationes presertim de cruce iuxta illud. nõ coq̄s hedum in lacte matris sue. nec etiam a dominica de passione usq; ad sabbatum post penthec. ut ibi dicetur. ¶ Hoc etiam sciendum ꝙ quia petrus ⁊ paulus in uita et in morte nõ sunt separati prout cãtat ecclesia. iõ nec in commemorationibus separantur que simul fiunt ⁊ communiter ð utroq;. ¶ Ultimo notandum est ꝙ cantãdi usus a ueteri testamẽto sũpsit originem. sicut in Esdra legit᷑. de quo in parte scða sub ti. de cantore ⁊ in quarta parte sub ti. de alleluia dictum est. ⁊ ecclesi. c. xlvij. dedit illi contra inimicos potentiam et stare fecit contra altare cantores ⁊ i sono eoruз dulces fecit modulos. Et psalmista ¶ Cantate ei canticum nouum bene psallite ei in uociferatione. Celebratur ei itaq; cantus ut ostendat᷑ homines debeř referre gratias ⁊ laudes deo dum manibus ceterisq; mẽbris satagãt agere opera quibus ualeant deo placere. Usum tamen cantandi quidam reprobant. prout dictum est in prohemio quarte partis ¶ Ordinem cantilene in diurnis siue nocturnis horis creditur beatus Gregorius plenaria ordinatione distribuisse cuз multi ⁊ ante ⁊ post eũ oratões ⁊ antiphonas ⁊ respõsoria composuerunt. Et nota secundum hugo. de sancto uict. ꝙ tres sunt species sonorum qui tres modulos faciunt. fit enim sonus pulsu flatu ⁊ uoce. Pulsus pertinet ad citherã. flatus ad tubam ⁊ organum. Uox uero ad cantum. hec genera musicorũ antiquus populus in dei laudem' exercebat. hec autem consonantia sonorum assignari potest concordie morum si ad pulsum cithare manuum operatio ¶ Ad flatum organi mentis deuotio ¶ Ad cantum uocis sermonis exhortatõ referantur. Bernardus inquit. quid prodest dulcedo uocis sine dulcedine cordis. frangis uocem frange ⁊ uoluntatem. seruas consonantiam uocum serua concordiam morum ut per exemplum concordes proximo per uoluntatẽ deo ⁊ per obedientiam magistro. De organo dictuз est in quarta pte sub ti. de sanctis. ¶ Rursus hoc triplex genus musicorum ad triplicem differentiam beneficii ecclesiastici refertur secundum Sicar. episcopum cremoneñ. in mitrali. Nam ipsum officium ecclesie consistit in psalmis. in canticis ⁊ lectionibus. Primum musicorum genus est quod fit pulsu digitorum. ut in psalterio ⁊ similibus ⁊ ad id pertinet psalmodia. iuxta illud. Laudate eum in psalterio et cithara ¶ Dicitur enim psalterium a psallin grece quod est tangere latine Secundum est quod fit uoce scilicet humana. ⁊ ad istud pertinent lectiones. unde psalmista. Bene psallite ei in uociferatione. et apostolus lectiones uocem uocauit dicens. Ignorantes ihesum ⁊ uocem prophetaruз q̄ per sabbatum leguntur. Tercium ẽ quod fit flatu sicut in tuba ⁊ ad istõ pertinet cãtus. Unde pã. laudate eũ in sono tube. Sane rationabiles diuersorum sonorum concentus ⁊ concordiam uarietate compactam ⁊ bene ordinate ciuitatis unitatem significat ¶ Suauis uero cantus fit ex diuersis sed non ex aduersis uocibus. Rursus cantus in ecclesia letitiã celi

significat. Uoces vero graues acute ⁊ superacute innuunt tribus modis predicandum esse tribus ecclesie ordinibus propter tricesimum sexagesimum ⁊ centesimũ fructum. uel iuxta tria uolumina salomonis. significat ordinem incipientiuꝫ profitentium ⁊ perfectorum. De choro dictũ est in prima parte sub ti. de ecclesia.

¶ Sane statutum est ĩ concilio tholetañ ⁊ gerundineñ. de conse. di. iij. institutio. et di. i. altaria. ⁊. xii. di. c. fiut tam misse ordo ꝙ psallendi ꝙ ministrandi consuetudo seruetur ĩ omnibus ecclesiis qui in ecclesia metropolitana seruatur. abbatibus quoqꝫ uel monachis curam animaruꝫ habẽtibus non licet publica officia aliter celebrare ꝙ in ecclesia episcopali ꝙ uis Aug dicat. xii. di. illa. ꝙ neqꝫ cõtra fidem neqꝫ contra bonos mores esse conuincitur indifferenter habendum esse ⁊ in ecclesiasticis sacramentis fit de iure consuetudo seruanda de conse. di. iiij. de cena. extra õ cele. mis. c. penul. xi. di. catholica.

¶ De nocturnis Rica.

LIcet ecclesiastica officia a uesperis incipiant iuxta illud. de uespera in uesperã celebrabitis sabbata uestra. extra õ feriis. c. ii. q2 tñ ordo cõueniens ẽ ut a tenebris prodeamus in luceꝫ ⁊ nõ ecõuerso ideo a noctis officio inchoemus. ¶ Tempus autem nocturnũ significat uitam nostram in peccatis nocturnum officium nostri exilii seruiciuꝫ. laus matutine penitentie suffragium per quam tendimus ad lucis gaudium ⁊ libertatis. uel temp9 ante nocturnum significat temp9 ante legem mortis in quo omnes silebant a laudibus dei. Tẽpus nocturnũ significat temp9 legis date moysi. Tempus laudis matutine significat tẽpus gratie a resurrectione usqꝫ ad finem mundi in quo tempore deum laudare tenemur. De bonis nature que in illa hora nobis contulit resurgendo. De bonis glorie que in illa nobis contulit resurgendo. ⁊ de bonis glorie que in ea nobis dabit resuscitãdo. ¶ Sane nocturnale officium media nocte canitur propter quinqꝫ rationes. Primo quia pmogenita egipti de nocte interfecta sũt ⁊ primogenita israhel saluata. ut igitur dominus nobis seruet primogenita nostra. i. hereditatem regni celestis quaꝫ nobis primogenitus dei filius acquisiuit. ideo ei canimus officiuꝫ nocturnale ne simus sicut esau qui pro edulio lenticule ruffe perdidit primogenita sua vij. q. i ꝙ periculosum ¶ Secundo quia dei filius fuit media nocte natus. iuxta illõ sapientie. c. xix. dum medium silentiũ tenerent omnia ⁊ nox ⁊c. usqꝫ a regalibus sedibus uenit ihesus filius tu9 ut ergo ipsius natiuitati grati sim9 cum de nocte laudam9 ⁊ grãs de ipsius natiuitate agim9. Tercio q2 xp̃us in hac hora captus ⁊ illusus est a iudeis. ea etiaꝫ ho a spoliauit infernũ large nocteꝫ accipiendo. s. ante lucẽ Mane uero surrexit. media etiam nocte ad iudicium uenturus asseritur. Unde statutum fuit ut in die uigiliarum pasce ante noctis mediuꝫ dimittere non liceat populos expectantes christi aduentuꝫ. ut dicetur in sexta parte sub sabbato sancto. Ideo hac hora deum laudamus gratias agentes de ipsius captõne ⁊ patrum liberatione eius etiam aduentum sollicite expectãtes. Quarto ut noctes delictorum nostrorum illuminarentur Uñ pau. ⁊ Sileas ĩ uinculis existẽtes media nocte orantes ymnum cũctis audiẽtibus dixisse memorantur ubi terremotu facto repente ianua spõte patefacta est. ⁊ eorum uincula illi

co sunt soluta . Quinto propter car
nis illecebras psallendo et orando
edomandas quia sicut dicitur eccle
siasti. xxxi. Uigilia honestatis domat
carnes. ¶ Sciendum autem est quod
in primitiua ecclesia ministri ecclesie
ter de nocte interpolatim surgebant
ad diuinum officium celebrandum
tria in hoc tempora designantes . ui
delicet tempus ante legem . tempus
sub lege et tempus gratie. Surgebāt
enim primo circa primum somnum
quando uulgus solet ire dormitum
Secundo circa mediam noctem . Ter
cio paulatim ante diem. Sic ordinā
tes officium ut nocturne finite et le
ctiones cum suis responsoriis perle
cte essent prius quam lucesceret. apparen
te uero aurora pulsatis campanis
cantabant. Te deum laudamus te do
minum confitemur . et matutinas lau
des . Ad primam nocturnam ponti
fex solum et ministri ecclesie surge
bant que sine inuitatorio cantabat
pro eo . quia nullus ad hanc inuita
batur. Et uocabatur uigilia quia ha
buit initium a pastoribus uigilias no
ctis super greges suos seruantibus.
¶ In principiis tamen solemnitati
bus populus tota nocte in dei laudi
bus persistebat . sed illud sublatum
est et ieiunium loco illius uigilie or
dinatum. prout dicetur in sexta par
te sub quarta feria tercie ebdomade de
aduentu . ¶ Ad secundam noctur
nam surgebant ministri simul et con
iugati tam mulieres quam uiri que cum
inuitatorio dicebatur . ad significan
dum angelos inuitātes pastores ad
uidendum regem natum. ¶ Ad ter
ciam surgebant omnes communiter
sed postea algescente caritate cum om
nes tam ministri ecclesie quam populus
surgere ad nocturnum officium pigri
tarent statutum est ut omnes media
nocte surgerent. iuxta illud propbe
te. Media nocte surgebam etc. et to

tum noctis officium continue canta
retur . et plures adhuc illa hora sur
gunt . quia uero quidam nocturnis
deliciis plus quam dei seruiciis uacātes
institutionem huiusmodi non serua
bant consequenter statutum est ut
saltem tempore ultime nocturne om
nes surgant . ¶ potest etiam dici quod
quatuor sūt ecclesie hostes. superio
res idest demones malignantes. infe
riores idest homines aduersātes. in
teriores idest concupiscentie carna
les. et exteriores idest illecebre secu
lares. De primis inquit apostolus.
Non est nobis colluctatio aduersus
carnem et sanguinem. sed aduersus
spiritualia nequicie in celestibus. De
secundis psalmista. Supra dorsum
meum fabricauerunt peccatores. pro
longauerūt iniquitatem suam . De ter
ciis apostolus. Caro concupiscit ad
uersus spiritum spiritus autē aduer
sus carnem. De quartis. Johannes.
Nolite diligere mundum neque ea que
sunt in mundo. quia quicquid ē in
mundo aut est cōcupiscentia carnis
aut oculorum aut superbia uite . Ad
uersus hos quatuor hostes rectores
ecclesie debent quatuor noctis uigi
lias sollicite custodire . nam pastores
custodiebant uigilias noctis supra
gregem suum uidelicet conticinium
gallicinium intempestum et ante luci
num . in quibus obsesse ciuitatis cu
stodes uigilant alternatim . primam
ergo uigiliam custodire debent con
tra fallacias primorum hostium . Se
cundo contra uersutiam secundorum
Terciam contra tercias. Quartam cō
tra quartas . Et ideo nocturnum of
ficium in quatuor est distinctum. s.
in tres nocturnos et matutinas lau
des quod per quatuor noctis uigili
as contra dictas quatuor hostium
persecutiones antiquitus ecclesia de
cantabat. ¶ porro in memoriā illius
laudabilis cōsuetudinis et deuotionis

antiquorum in tempore estiuali cele
brabat ecclesia nocturnum officium
in tempore prime nocturne licz quãqz
tempestiuius quo quidem uigilias
sub antiquo noĩe uocant ⁊ specialit̃
in festiuitatibus beatoruz Johannis
baptiste .petri ⁊ pauli. ⁊ assumptio
nis beate marie que sunt precipue il
lius temporis solemnitates . Et hoc
facere incipiunt in ipso festo beati
Jo.in crepusculo pro eo ꝙ ipse fuit
finis ueteris testamenti ⁊ inicium no
ui. Romani etiam adhuc in omnibꝰ
precipuis festiuitatibus totius anni
in sero dicunt tres psalmos et tres le
ctiones quos uigilias uocant ⁊ in no
cturnis idem repetunt et totum of
ficium matutinuz perficiũt . ¶ Rur
sus in memoriam dicte deuotionis
antiquorum ter in nocte surgentiuz
tres nocturnos dicimus qui et inde
nomen ⁊ originẽ habuerunt . Et no
ta ꝙ nocturna nocturne ponit̃ ꝓ ho
ra. Sed nocturni nocturnorũ pro of
ficio . Uel nocturna nocturne ẽ colle
ctio psalmorum qui dicuntur ãte le
ctiones in dominica .uel etiã in pro
festis diebus . Nocturne ĩ plurali dĩ
cuntur tempora ĩ quibus psalmi cã
tantur. nocturne . norum dicunt̃ .ix.
psalmi ⁊ .ix. lectiones cum suis respõ
sorijs in solemnitatibus. ¶ Sane ꝑ
nocturnas excubias dyaboli uitamꝰ
insidias . ⁊ ideo nocte surgentes cur
rimus campanis auditis ad ecclesiã
ueluti exercitꝰ ad miliciaz audito clã
gore tubarũ . Aulaz igitur regiã. i. ec
clesiaz ingredientes ad altare inclina
mus . q̇ quasi regez milites adoramꝰ
eterne enĩ regis milites sumus. Incli
nantes aũt trinã facimus orationem
dicentes ter pater noster . sermonez
ad patrẽ ⁊ filiũ ⁊ ad spiritũ sanctum
dirigentes . Cuz ad patrẽ loquimur
ad mediũ altaris intentione cordis
⁊ statu corporis nos presentamꝰ ꝓpt̃
patris potentiã ⁊ nostrã perseueran

tiã. Cũ ad filiũ loquimur ad sinistrã
altaris partẽ nos conuertimus ꝓpt̃
ipsius exinanitõẽ ⁊ nostri lapsus offẽ
sionez. Cũ ad spiritũ sanctũ ad alta
ris dextrum transimus propter ipsi
us benignitatem ⁊ nostram grẽ con
secutionem. Quidam tamen ad hoc
habent speciales orationes .deinde
quidam psalmos graduales incipiũt
de quibus dictum est in prohemio
huiꝰ partis ¶ Sacerdos itaqz noctur
num inchoans officium a domino q̇
est alpha ⁊ o. i. principium ⁊ finis ⁊
bonorum largitor omniũ incipit. et
quoniam scriptum est Jo. xv. Sine
me nihil potestis facere ⁊ os aperire
petit ante omnia fiducialiter ab eo
dicit aperi os tuũ ⁊ ego adimplebo
illud ut ei os aperiat ad digne ipsũ
laudandum dicens . Domine labia
mea aperies et os meũ annũciabit ⁊c.
quia non est speciosa laus dei in ore
peccatoris. nisi ipse in laudez dei sui
ipsius os aperire dignetur . iuxta ꝓ
phetam. iii. q. viij. §. quod testatur.
quare tu enarras iusticias meas ⁊ as
su. testa. me. per os tuum . Finit etiaz
hoc officium ipsi deo . dum dicitur
Deo gratias . ut initiuz ⁊ finis circu
lariter referãtur ad eum qui ẽ alpha
⁊ o. Et dicitur aperies ponit̃ tps ꝓ
tẽpore idest aperi . Rursus petit sua
labia aperiri . quoniam pridem in
completorio nos deo commendaui
mus . ⁊ os ⁊ pectus signo crucis mu
nientis conclusimus . quare merito
nunc euz precat̃ ut labia clausa ape
riat ad laudandum . Chorus vo ad
notandum armoniam nõ mutata ꝑ
sona respondens dicit Et os meum
annun. lau. tu. Est enim uera armois
ut sit credentium cor unum ⁊ anima
una. Actu. c. iiij. ⁊ in tali unitate lau
datur deus . ¶ Quia uero dyabolꝰ
dei laudẽ abhorret propter qđ deũ
laudare uolẽtẽ satagit impedire. nã
contemptus pharaonis. i. dyabolus

surgit i scandala .iō ecclesia ne succū
bat statim impetrata loquendi licē
tia orat dicens alta uoce . Deus i ad
iutoriū meū intende . Chorus respō
dens dicit.dñe ad adiuuandum me
festi. ⁊c. ¶ Sane premissis duobus
babitis uidelicet gratis per quas os
aperitur et dyabolo per auxiliū dei
repulso nihil aliud restat nisi lauda
re . Unde statim ecclesia laudās subi
cit Gloria pri ⁊c. de quo i pbemio
dictū ē . ¶ Uerū q̄z non sufficit deū
laudare nisi etiā ad laudandū alios
inuitemus .ut qui audit dicat ueni.
Apoc .ult. ⁊ extra ð sacra unc.c.uni
co . ⁊ cortina cortinā trabat exo.xx.
iō sequitur inuitatorium ⁊ inuitato
rius psalmus Uenite exultemus.ubi
multiplex cā redditur quare deo ex
ultare ⁊ iubilare debemus dū ibi di
citur.qm̄ deus magnus ⁊c. ⁊ ultimo
assignatur causa.scilicet ne ingrati si
mus sicut iudei qui propter suas in
gratitudinem ⁊ malicia terrā pmissi
onis non intrauerunt . Unde dicitur
ibi .si introibunt in requiem meam
q.d.nō.inuitatoriū aūt alta uoce di
citur quasi mater ecclesia per illud i
uitet homines ad confitendum dño
iuxta illud.uenite filii audite me.qð
notat scðus uersus. pocupemus ⁊c.
Hinc est q̄ in quibusdā ecclesijs ia
centes ad orationem ante matutinū
ante singula altaria statī cū audiūt
cantari . Uenite exultemus.chorū in
trant incipiens enim inuitatoriū est
quasi preco tanq̄ tuba exaltans uo
cem suam. ¶ Premittitur quoq̄ in
inuitatorio uox humilis .Sed cū ue
nitur ad psalmū inuitatorium exal
tatur . q̄z ecclesia primo secreto q̄si
hostio clauso laudat deū pp̄ter se.sz
postea manifeste propter alios ut ar
dor accendat proximos . Hinc ergo
est q̄ in precipuis festiuitatibus inui
tatoriū q̄si uoce ualð demissa incho
etur. Sz cū uenit ad uersū Hodie si

uocem eius audieritis ⁊c.exaltat̄ ne
quis corde forte obduratus ð uoce
non audita causet̄ . Unde Isa. quasi
tuba exalta uocem tuā. Rursus uoce
demissa inchoatur ad notādū q̄ in
primitiua ecclesia populus clam ad
fidē ⁊ ad xp̄m colendū inuitabatur.
Sed postea uox exaltat̄ ut ostēdat̄
q̄ hodie liber inuitatur predicat̄ ⁊
adoratur . Item inuitatoriū ipm ad
aliquos uersus illius psalmi uenite
repetit̄ ⁊ integre ad alios impfecte
q̄z licet oīs per ipsū inuitatoriū ad
laudes ⁊ gloriā dei inuitent̄ .aliqui
tn̄ perfecte ⁊ aliqui iperfecte hāc inui
tationē recipiunt . Dicit̄ aūt sexies
integre inuitationē recipiūt qui per
fecte laudes deo referunt . Perfecte
aūt laudes referunt qui nil qð nō sit
laudis interponunt . q̄z ergo senari⁹
est primus numerus pfectus qð pa
tet q̄z constat ex suis ptibus aliquo
tiens . scilicet uno duobus tribus.
ideo sexies repetitur pp̄ter illa tria
hominū genera qui ad cenā inuitati
inuitatōne nō receperūt.s.auari sup
bi ⁊ luxuriosi.ut dicet̄ in.vj.pte sub
scða dominica post penthe.uł pp̄t
nr̄am in tribus.s. in corde in ore ⁊ i
opere impfectionē . ¶ Ceterum epi
phanie officiū inuitatorio caret pūt
ibi in.vj.parte dicet̄ . Et etiā mortu
orum officium nisi funere presente
q̄z in illo officio xp̄i exequias imita
mur.nō enim in parasceue dicit̄ . Ad
huc quia non sufficit deum ore lau
dare nisi ⁊ mente laudetur. ideo p⁹
inuitatoriū subicitur ymnus.i.laus
dei . Item quia post inuitationē cō
sequentes multi deū cum leticia lau
dant iuxta illud.audiuit ⁊ letata est
spon . Ideo post inuitatorium canta
tur communiter ymnus. Tercio dici
tur ymnus in signum q̄z sicut in acti
bus apostolorum gentes gauisi sunt
q̄z ad fidē uocate sunt. Porro q̄z
iterū non sufficit laus oris ⁊ cordis

nisi ⁊ op⁹ sequatur q2 fides sine operibus non prodest ymo mortua est Ideo post ymnuz sequuntur psalmi qui bonam operationem designant ¶ Dicuntur etiam antiphone q̄ significant caritatem sine qua opus nō proficit. ⁊ uersiculi de quibus ī prohemio dictuz ē. ¶ Post uersus ante lectiones per quas doctrinam habemus dicitur oratō dominica .primo ad notanduz q̄ qui eget sapientia et intellectu postulet illaz a deo .q̄ sm̄ beatū Jacobum dat effluenter omnibus ⁊ non improperas . Scđo ut ipsius orationis auxilio proficiat ī nobis uersus intentio .Tercio ut p̄ illā dyaboli temptatōnes pellantur. ille enim sentiens nos uelle lectiones legere in quibus sanctoruz uictorie cōtra ipsum habite legūtur satagi nos acrius impugnare. Unđ nos illa oratione munimus .Dicitur aūt secrete per quod secretū regis consiliū intelligitur ut proposite similitudini p̄sequamur exemplū ⁊ ut diligēti⁹ capiat̄ uł q2 in ea loquimur deo. Ultima tamen pars patenter concludit̄ ut pateat ad quid oratio ipsa dicat̄ s.ne lector per fantasiam temptationum efferatur. ⁊ auditor a lectionis intellectu ⁊ profectu fraudetur. De hoc sub ti.de prima dicetur. Per p̄ces uero que dominicam orationem ante lectōnes sequuntur imploratur sanctorum intercessio ad obtinendū q̄ in ipsa oratione postulatur . Oramus enī dominū ut mittat oparios in messē suā .⁊ aperiat cor nr̄m ī lege sua ⁊ in preceptis suis ne semen ubi q̄ð audituri sum⁹ aut uolucres comedant aut spine suffocent .aut ī petra ubi nō habet humorē arescat. ¶ Cōsequenter lectōnes que sūt doctrina subiciunt .⁊ post lectiones responsoria que bona opera significant. de q̄bus in p̄hemio dictū ē. ¶ Illud aūt considerandū est q̄ ī diebus festiuis ⁊ dominicis tres dicim⁹ nocturnos in profestis unā. Siquidē in triū nocturnorū officijs tria tp̄a representamus. s. tempus ante legez. temp⁹ sub lege .⁊ temp⁹ gratie. quoruz q̄dlibet tribus distinctionibus uariat̄ .Tempus ante legem has distinctōnes habuit .prima fuit ab adā usq̄ ad noe scđa a noe usq̄ ad abrahā. tercia ab abraham usq̄ ad moysen. Tempus sub lege has distinctiones habuit. p̄ma a moyse usq̄ ad dauid .secūda a dauid usq̄ ad transmigratōnē babilonis .tercia a transmigratione babilonis usq̄ ad xp̄m . Tempus u͛o gr̄e has distinctiones habuit .prima distinctio fuit apostolice ⁊ euangelice predicationis .scđa temp⁹ impugnationis per hereses emergētes .tercia tempus pacis quando uidelicet hereses eliminate sunt . Recte aūt tres nocturni patres seu fideles utriusq̄ temporis significant qui uigilantes per dei laudem ad eternam peruenient laudem .Unde apostolus ad corinthe.i. Omnes stabimus ante tribunal iudicis ⁊ nos qui uiuimus ⁊ qui residui sumus non preueniemus eos qui dormierunt. Quia ergo illi bonis resistentes operibus bene uigilauerunt merito ⁊ nos ut eorum meritis trinitati placere ⁊ nouem ordinibus angelorum sociari possumus. In nocturnali officio sub antiphonarum. psalmorum .uersuum. lectionū responsoriorum nouenario deo laudes canimus antiphone ad dilectionē. psalmi ad actōnē uersus ad exercitationem. lectiones ad dei cognitionem. responsoria ad gaudium ⁊ cātum pertinent angelorum. Nouenarii uero antiphonarum. psalmorum lectionum ⁊ responsoriorum pro eodem accipiuntur quantuz ad numeri significatōnem. de hoc etiam dicetur in .vj. parte sub festo natalis. et sub feria quarta cene dn̄i. et sub ti.

de.vij.diebus post pasca. In quibus
dam tñ ecclesijs qñ dicit Te deú lau
damus.nonú responsoriú non dicit
premissas itaqꝫ triú temporú nouez
diuersitates seu distinctiones inueni
mus in nocturnis solemnitatú sancto
rum ꝛ dominicaruꝫ. In solemnitati
bus eniꝫ sanctorú tres nocturnos ce
lebrátes inuitamur excubias celestis
iherusalem q̃ edificatur ut ciuitas ꝛ
conseruatur per angelorú excubias
qui tñ trinas distinguunt.i. duꝫ ter
tria trinitati cócinnút.sic ꝛ nos qui
in illam credimus tres nocturnos ce
lebramus. Imitamur ꝛ in hoc p̃mi
tiue ecclesie tres interpollatas excu
bias que ter in nocte surgebant ad
confitendú dño ut premissum é. Si
quidem canimus noué lectiones.ix.
psalmos.ix.antiphonas ꝛ.ix.respon
soria. uidelicet in utraqꝫ nocturna
tres siue tria. ad notandum oḿs ele
ctos qui fuerant ante legeꝫ.sub lege
ꝛ sub gratia associatos esse in cogni
tione sancte trinitatis.ix.ordinibus
angelorum ꝛ in celis ipsi trinitati có
gaudere ꝛ usqꝫ in finé sociabunt.Si
cut súr angeli priores electis fuerút
ita ꝛ psalmi lectiones p̃cedút. ¶ In
dominicis quoqꝫ diebus in quibus
aliud festú non occurrit tres noctur
nos celebramus .Et dicút in primo
nocturno.xij.ps ꝛ tres antiphone q̃
rú quelibꝫ respondet q̃tuor psalmis
ꝛ in plerisqꝫ locis unum Gloria pri
iuj.ps.respondet. ¶ Sane dñicam
dié dñs sua resurrectóne glorificauit
ꝛ in ea angelorú consortia promeru
imus ¶ Unde dominica uox dñicam
resurrectioné nobis ad memoriaꝫ re
ducet .ꝛ etiam resurrectioneꝫ omniú
fideliuꝫ qui ab initio mundi fuerút
ꝛ usqꝫ ad finé seculi futuri sunt.quia
in resurrectione dñi omniú electorú
resurrectio significata est. Primú no
cturnú recolit tempus ante legeꝫ.s.
tpus legis natalis.xij.ps.illius t̃colit

resurrectionem omnium sanctorum
illius temporis presertim.xii. patri
archarú qui tunc maxime uiguerút
ꝛ uigilauerút a quibus ꝑplus dñi in
xii.tribubus fuit propagatus q̃ fuit
dño ꝑplus peculiaris. sicut in tépo
re gratie xii.apli pre ceteris prefuise
runt. Quaternarius psalmorum nu
merus quatuor principales seu car
dinales uirtutes pretendit uidelicet
prudentiá iusticiam fortitudinem ꝛ
temperantiá quas credimus sanctos
patarchas suo tpe pre ceteris habu
isse ꝛ alijs exemplo móstrasse .Tres
antiphone fidé sancte trinitatis siue
dilectionem in ea ostendunt. quarú
cuilibet respondent quatuor psalmi
ná quilibet tenens fideꝫ sancte trini
tatis quatuor premissis uirtutibus
est quadrat⁹. Ciuitas eni i quadro
posita é sicut habetur Apoc.c.ulti.
Ideo auteꝫ quatuor psalmi sub uno
gloria dicútur nec separant quia q̃
tur premisse uirtutes insepabiles sút
sed qui habet unam habet omnes si
cut probat Augusti. Item in eo q
sub una glorificatóne trinitatis qua
tuor psalmi copulantur .ostenditur
dictos patriarchas in una fide trini
tatis dictas quatuor uirtutes habu
isse ꝛ ceteris monstrasse. ¶ Uerum
quidaꝫ oḿs psalmi prime nocturne
sub una atiphona cátát ad notáduꝫ
dilectóꝫ quá habent i cognitóne tri
nitatis. Quidá etiá ad quelibꝫ psal
mum dicunt gloria sed per tres anti
phonas eos distinguunt .q̃ quilibꝫ
tenetur ex suo dono reddere laudes
trinitati ex hac dilectione quá habꝫ
in cognitione trinitatis. ¶ Et atten
de quia i prima distinctione tempo
ris ante legem uigilauerút Abel Ene
os .Enoch. et Lamech. quod in pri
mis quatuor ps inuit. Beat⁹ uir.cá
tat Abel q̃ tanqꝫ lignú plátatú sec⁹
decursus aquarum dedit in tpe suo
fructú iusticie dú ꝓ iusticia ꝯfuáda

succumbit. Quare fremuerũt cantat
¶ Enoc qui dño i timore seruiuit dũ
nomen domini inuocauit. Dñe qd
multiplicati sũt. cantat enoch quez
dñs suscepit. dum euz in paradisum
transtulit. Domine ne in furore. can
tat Lamech quem dominus exaudi
uit. dum ei talem filium dedit q̇ ge
nus humanum a furore dei in archa
saluauit. quia igitur quatuor dũtax
at psalmi dicuntur. Ideo duo ps̃. õ
matutinali officio subtrahuntur. ui
delicet Cum inuocarẽ. ⁊ uerba mea.
Et ideo illi potius q̃ alii quia p̃mus
semper in completorio. ⁊ scḋus i se
cunda feria ad laudes dicitur. In se
cunda uero distinctione p̱mi tẽpo
ris uigilauerũt Noe Sem Heber. et
Thare. Domine deus meus. cantat.
Noe quem dominus in illa generati
one iustuz inuenit. ⁊ ideo a quis per
sequentibus saluum fecit. Dñe dñs
noster. cantat Sem quem dñs gloria
⁊ honore coronauit. dũ eũ super fra
tres patris benedictione sublimauit
Confiteor tibi. cantat Heber. q̃ mi
rabilia dei narrauit cum ciuitatez gi
gantum dissigauit. In domino con
fido. cantat Thare qui in urbe calde
orũ positus in domino confidit. cu
ius pars calicis ignis sulfur existit.
¶ In tercia distinctione primi tem
poris uigilauerunt. Abrahã. Isaac
Iacob ⁊ Ioseph. quod sequẽtes psal
mi declarant. Saluuz me fac. cantat
Abrabam quem deus saluũ fecit. in
cuius tempore sanctus defecit quia
ydolatrie seruiunt ¶ Usq̃quo. cãtat
Isaac quem dominus in sacrificio r̃
spexit ¶ Dixit insipiens. cãtat Iacob
qui spes dñi fuit ¶ Uñ ibi dicit̃ exul
tabit iacob ⁊ letabit̃ israbel ¶ Dñe
quis habitabit. cantat Ioseph qui
fuit sine macula dum adulteriũ recu
sauit. ¶ Scḋm uero nocturnũ domi
nicale siue tres psalmi q̇ tũc dicunt̃
cũ trib⁹ antiphonis ⁊ tribus glorifi

cationibus recolunt resurrectõnẽ eo
rum qui sub lege mosayca fuerũt. et
licet tunc multi sancti fuerũt tñ tres
ordines fuerunt. s. legislator cũ suis
imitatoribus. ⁊ psalmista cũ suis et
prophete. fuerũt nanq̃ aliq̇ doctri
na legis contenti. Fuerunt etiam ali
qui qui cum dauid uel ad modũ ip
sius dño psalmos decantauerũt ãte
archam eius. Fuerunt ⁊ prophete q̇
bus datũ fuit corrigere populuz do
ctrina ⁊ sapientie sibi a deo data et
p̃dicare eis futura. Propt̃ hos tres
ordines tres psalmos dicimus. ⁊ q̃
isti seruierunt trinitati cũ delectatio
ne spirituali. Ideo ad singulos dici
mus. gloria pr̃i. cũ antiphona. Qui
autez oĩs ps̃ prime nocturne dicũt
sub una antiphona. Et oĩs scḋe no
cturne sub tribus. hoc attendunt. q̃
⁊ si illis qui fuerunt tp̃e legis̃ nature
reuelata fuerit aliq̃tulum ꝟitas illis
tñ qui fuerunt sub lege moysi magis
⁊ inde maior est eis exultatio qḋ no
tat antiphonarũ triplicatio ¶ prete
rea illis qui fuerunt sub lege nature
p̱missa fuit hereditas. sed his qui
fuerunt sub lege moysi co. lata ¶ Et
q̃ in prima distinctione tp̃e legis ui
gilauerunt sacerdotes. ut Aaron cuz
docuit quos exprimit psalmista. Cõ
serua me. quorum dominus pars fu
it hereditatis ⁊ calicis ¶ In secunda
iudices ut Gedeon dum iudicauit
quos exprimit psalmista. Exaudi do
mine iusticiam meam. quorum iudi
cium prodiit de uultu omnipotẽtis
In tercia reges ut Salomon duz po
puluz rexit quos insinuat psalmista
Diligam te. quos dominus constitu
it sup gentes. ¶ In tercio uero no
cturno tres psalmos dicim⁹ resurre
ctionem omnium illoruz qui tempo
re gratie siue in nouo testamento in
tribus mũdi partib⁹. s. Asia Affrica
⁊ Europa. uiguerũt ⁊ uigebunt. Et
q̃ tempore gratie maxime facta est

reuelatio et impletio ueritatis .ideo
psalmi cantantur sepius cum anti
phonis habentibus alleluia ad ma
ius gaudium designandum ꝓut ple
nius in sexta parte sub natali dicet᷑
Hic etiam est ꝙ in quibusdam eccle
sijs semper in omni tercio nocturno
siue dominicali siue estiuali lectões
ex nouo testamento subiciunt.s. ex
positiones euangeliorum . Et dicit᷑
Te deum laudamus . ¶ Et attende
quando in prima distinctione tem
poris gratie uigilauerunt apostoli
qui exprimũtur ĩ psalmis. Celi enar
rant. quis in omnez terram exiuit so
nus eorum . In scða martires quos
declarat ps̄. Exaudiat te. quoniã do
minus protexit eos in die tribulatio
nis eorũ. In tercia confessores quos
innuit ps̄. Domine in uirtute. q̇ nõ
sunt fraudati uoluntate labiorũ su
orũ. ¶ Illud ergo interest inter.xii.
ps̄ primi nocturni qui sine antipho
nis dicuntur quia non quilibet eoꝝ
habet antiphonam ꝛ tres psalmos.
aliorum nocturnorũ qui cuz ãtipho
nis dicuntur quod interest inter.xii.
patriarchas qui peregrini erãt ꝛ spe
rabant hereditatem quam eoruz po
steri possederunt ꝛ eorum posteros
qui terram in patribus eorum ꝓmis
sã hereditauerũt . Inter illos quoqȝ
tres psalmos tercij nocturni q̇ dicũ
tur cum antiphonis habẽtibus alle
luia. ꝛ illos secundi nocturni q̇ dicũ
tur cũ antiphonis sine alleluia.illud
interest quod interest inter illos qui
habuerunt testamentum imitanduz
ꝛ eos qui habent non imitandũ.ma
ior nanqȝ est gloriatõ noui q̄ꝫ ueter̃
testamẽti ꝛ de preceptis q̄ꝫ de ꝓmis
sis . ¶ premissi igitur tres nocturni
sunt illi tres anni ficulnee quã dñs ĩ
utilem inuenit dicẽs illi Dimitte me
ut succidã ꝛ responsum est ei adhuc
dimitte eã hoc anno ut circũfodiam
eã ꝛ mittã stercora. Cantamus enim
in prima nocturna ut recolentes fa
cta patrũ qui sub lege nature fuerũt
non inutiles inueniamur. Cantamꝰ
enim in scða ꝛ tercia ut recolẽtes fa
cta patrũ qui sub lege mosayca et q̇
etiam ante nos fuerunt sub lege gra
tie non inutiles inueniamur .ꝛ si inu
tiles sumꝰ oportet ꝙ pastor noster
fodiat circa nos reducendo nobis
ad memoriam mortẽm illoruz quos
uidimus paulo ãte florere. fili uide
q̄ꝫ fortis fuit ille q̄ꝫ nobilis q̄ꝫ diues
q̄ꝫ potens. ꝛ ecce ad monumẽtũ trã
siuit .oportet etiam ut stercora po
nat peccata uidelicꝫ añ oculos nr̃os
ponẽdo ꝛ si hoc non habꝫ effectũ di
cat in proximo est quod dominꝰ ad
radicem arboris securi ponet ꝛ si te
inutilem inueniet in ignem eternam
ubi perpetuo combureris proiciet.
¶ Dicto de nocturnis festiuitatum
ꝛ dominicarum .nunc de nocturnis
ferialibus siue non solemnium dieꝝ
pauca dicamus. Et quidem in illis
dicimus duodecim psalmos ut nos
debere seruire in duodeci noctis ho
ras ostendamus cuilibet hore unuz
psalmum attribuentes cum non pos
simus iugiter deo seruire prout in
prohemio dictum est . O siquidem
uarie psalmi canebantur. Nam alii
l. alii plures alii pauciores dicebant
Sꝫ angelo reuelante p̃res cõuenerũt
ut.xii.dicerentur . qui psalmi bini ꝛ
bini dicũt᷑. ad notandũ ꝙ sine cari
tate q̄ ad minus inter duos cõsistit
laudes nr̃e uel opera nostra nihil ꝓ
sunt . In quibusdã tñ ecclesijs ĩ die
bꝰ ꝓfestis inter duos ps̄ gloria p̃ri ĩ
terponit᷑ ad notandũ ꝙ xp̃s ẽ dei ꝛ
hominũ mediator . In alijs uero ec
clesijs duo psalmi sub uno gloria ter
minantur.ad notandũ qꝛ laudes no
stre tunc deo accepte sunt si ĩ carita
te maneamus.ꝛ sic inter duo s ps̄ ni
hil interponũt quia inter deũ ꝛ ꝓxi
mũ in quorũ dilectione caritas ꝑpe

consistit medium nō habetur . ⁊ fm
hoc in . xij . psalmis sexies tantuꝫ glo
ria patri dicitur . sicut sex sunt mūdi
etates . Preterea sicut hominū a nati
uitate usqꝫ in fineꝫ uite sex etates na
turaliter accidunt ita in quotidiano
nocturno sexies dicitur gloria patri
ut recolamus . quia usqꝫ in finem in
dilectione pseuerare debemus . ppt
eandem etiam causā tunc sex ātipho
ne dicuntur que quid significent in
prohemio dictum ē . Uel propter sex
opera misericordie que si obseruaue
rimus de tenebris huius noctis uel
mortis ad ueram lucem ⁊ uitam per
uenimus eternam . Tres quoqꝫ lecti
ones que tunc dicuntur doctrinam
electorum triuꝫ temporū significant
⁊ cū interpolate tria responsoria di
cuntur . ad notandum ꝙ quicq̇d ele
cti in tribus temporibus docuerunt
⁊ quicq̇d in tribus etatibus agimus
ad domini trinitatem referim⁹ et tri
nitatem in fide spe ⁊ caritate glorifi
camus ¶ Responsoria enim a respon
dendo dicuntur . Ad hoc tres lectio
nes dicūtur quia dn̄s tres posuit ui
gilias dicens . Si in prima si in secun
da si in tercia uigilia uenerit ⁊ ita in
uenerit beati sunt serui illi . Que tres
uigilie tres etates designant . i . pueri
ciam . iuuentutem . ⁊ senectutem . in q̇
bus bene uigilando deū laudare de
bemus . Et nota ꝙ psalodia triū no
cturnorum tam dominicalium ꝗ̄ fe
rialium dieta uocatur . Unde exo . c
iij . Uiam triū dierū ibimus in solitu
dine . ¶ Sane Grego . vij . constituit
ut in die resurrectōnis usqꝫ in sabba
tum in albis ⁊ in die penthecos . usqꝫ
in sabbatum eiusdem tres psalmi tā
tum ad nocturnos tres quoqꝫ lectio
nes dicantur ¶ Omnibus uero aliis
diebus per totuꝫ annum si festiuitas
ē noueꝫ lectiones legantur ¶ Aliis ue
ro diebus . s . in feriis . xii . ps̄ . ⁊ tres le
ctiones . In dominicis uero dieb⁹ ex

ceptis dominicis pasce ⁊ pentheco
stes . xviii . psalmi ⁊ nouē lectiones di
cantur ¶ Illi autem qui singulis die
bus preter ebdomadas pasce ⁊ pen
thecostes . tres tantū psalmos ⁊ tres
lectiones dicunt non ex regula sācto
rum patrum . sed ex fastidio hoc fa
cere comprobantur . Nocturnis fini
tis campane pulsantur . ⁊ Te deū lau
damus alta uoce cantatur . ad notā
dum ꝙ manifeste ⁊ mirifice ecclesia
tempore gratie laudat deuꝫ . ⁊ ad sig
nandum ꝙ si bonis operibus et do
ctrine sancte bene respōderimus . ad
celestem laudem cum angelis perue
niemus . Cantus quoqꝫ tunc alta uo
ce factus gaudium mulieris de drag
ma perdita inuēta designat . Qd̄ uo
finis eiusdem cantici ibi . p singulos
dies ⁊c̄ . ⁊ alii uersus sequentes altu⁹
canuntur significat congratulatōneꝫ
uicinarum quaꝫ mulieri ꝑpter drag
mam repertam fecerunt . Compulsa
tio uero campanaruꝫ conuocationē
uicinaruꝫ representat . In quibusdā
etiam ecclesiis luminaria accendunt
Nam ⁊ mulier ipsa lucerna totaꝫ do
mum euertit ¶ Hoc etiam significat
ꝙ ecclesia catholica p xp̄m extrahit
de inferno . Uel ipse ymnus futuruꝫ
gaudium ⁊ leticiam representat quā
ecclesia requiescens a laboribus suis
est in die iudicii consecutura . Et est
sciendum ꝙ cuꝫ beatus Ambrosius
beatum Augustinum de manicheis
conuersum baptizasset dixit Te deū
laudamus . Augustinus uero respon
dit Te dominum confitemur . ⁊ illo
dicente . Te eternum patrem . i lle . re
spondit . Tibi omnes angeli ⁊c̄ . ⁊ sic
totum illum ymnum alternatim . cō
posuerunt . ¶ Post te deū laudam⁹
uel quando illud non dicitur p⁹ om
nes lectiones ⁊ responsoria dicit̄ v̄
sus a sacerdote per quem excitat au
dientes ut in dei laude permaneant
Et dicitur uoce magis dimissa ad

notandū q̄ non prodest clamor uo
cis nisi assit clamor cordis . Uerum
beatus benedictus aliter officiū no
ctis ordinauit non tamen dissentiēs
a premissa ecclesie ordinatione uel il
li in aliquo contradicens sed ordini
suo quoddam peculiare constituens
Ipe nanq; instituit semel dici Deus
in adiutorium meum intende.et ter
Domine labia mea aperies propter
reuerentiam unitatis ⁊ trinitatis.de
inde psalmus. Domine quid multi
plicati.eo q̄ a somno surgens dicit i
eo.Ego dormiui ⁊ somnum cepi. ⁊c̄
Deinde in primo nocturno .vj.psal
mi ⁊ quatuor lectiones cum totidē
responsorijs cantari instituit et toti
dem in secundo.per hoc uitam con
templatiuam innuens ⁊ actiuam.Se
narius enim psalmorū numerus ui
tam designat actiuam in qua sex mi
sericordie opera conuenit exerceri.
Si quis ad contemplatiue uite per
fectionem uoluerit peruenire que p
quatuor euangelia designatur et per
quatuor lectiones similiter figurat̄.
Quaternarius quidem numer⁹ apō
monachos quadratam stabilitatem
⁊ euangelicā in sanctis exprimit seu
quadruplicem sensum scripturarum
propter quadrigas aminadab.idest
bistorialē.allegoricū.tropologicū
⁊ anagogicū. In tercio uero noctur
no tria cantica cantari instituit i lau
dem trinitatis a qua nobis uite per
fectionem dari cū caritate credimus
⁊ speramus. Cantantur autē illa cā
tica cum alleluia quod est canticum
celestis leticie .ut per hoc totam tri
nitatē esse dignam celesti laude ostē
datur .et ad quam plene laudandā
non sufficit laus bumana .Quatuor
uero lectiones de euangelio que se
quuntur significant q̄ laudatores
dei per quatuor euangelistarum do
ctrinam debent esse quatuor uirtuti
bus insigniti. per quatuor etiam re
sponsoria laudantium alacritas de
signatur . Sed ne boc bonum agen
tes illud sibi asscribant sed totū dei
laude attribuant .et se illius seruos
ostendant subiungitur .Te deū lau
damus . postea legitur euangelium
quod significat denarium .i.uitam
eternam qua digne deum laudanti
bus in fine reddetur.ad quod sequi
tur amen idest fiat nobis . quod ex
euangelio credim⁹ et speramus .Im
nus uero qui sequitur scilicet.Te de
cet laus ⁊c̄.gaudium quod sancti p⁹
laborem babent de remuneratione
denarij significat . Monachi autem
nunq̄ nouem lectiones dicunt nisi i
exequijs mortuorum.Unde et in tri
duo ante pasca nouem dicunt quasi
exequias domini repsentantes .
¶ Ad laudes autem instituit psal
mum illum ¶ Deus misereatur nostri
primo absq; antiphona decantari
tum quia tenebris facientibus dilu
culo matutine laudes cantantur .idō
in eo dicitur ¶ Illuminet uultum suū
super nos ¶ Tum quia boc officium
ad domini pertinet resurrectionem
per quam accepimus misericordiā
⁊ benedictionem . Rursus monachi
dominicam oratōnem in uoce dicūt
propter simplices qui eā non intel
ligunt aut obliuiscuntur ⁊ propter
uersutos qui spinam odij gerentes
in corde fratrem odiunt nolentes di
cere .dimitte nobis debita nostra si
cut ⁊ nos dimittimus debitoribus
nostris. Hoc igitur dicere compellū
tur in publico ut purgentur ab illo
uicio tam in fine noctis idest matu
tinis laudibus qui in fine diei idest
in uesperis ut noctem aut diem non
pertranseant sine reconciliatione fra
tris ¶ In alijs autem boris nō dicūt
in uoce .quia sepe cōtingit fratri fra
trem irasci et quodam furoris impe
tu commoueri. qui licet stati animū
non cobibeat .expectandus tamen

est ad ueniam. Sufficit eniꝫ si sol nõ oriatur super iracundiam eius. Dicunt etiam quatuor solũmodo psalmos ad uesperas prout in sexta parte sub ti. de tempore aduentus dicetur. ¶ Non tacet etiam misterio ꝙ monachi se toto corpore ab oriente in occidenteꝫ girant. significãtes deum ubi adorandũ fore quasi ubiqꝫ presentem. Uel quia rationabili motu ab ortu nostre natiuitatis usqꝫ ad occasum mortis eum sequi tenemur sicut ⁊ firmamentũ naturaliter uertitur ab oriente in occidenteꝫ. hoc etiam quedam designant ecclesie. in quibus dicentes Gloria patri se iclinãt ad orientem. ⁊ subdentes. sicut erat ⁊c. se uertunt in occidentem. Deuotio enim in diuinis officijs est seruãda. Quia uero monachorũ officiuꝫ ad nos non pertinet ad presens. de illo sufficiat hoc dixisse. ¶ Ultimo nota ꝙ monachorum ordo figuram cherubin qui inter angelorum ordines eximior predicatur habere ꝓbatur ¶ Nam sicut cherubin ita et monachi sex alis uelantur. dicente scriptura. sex ale uni ⁊ sex ale alteri. Due quidem in capucio quo caput tegit̃ demonstrantur ¶ Illud uero tunice quo brachijs extenditur siue dextra ⁊ leua ¶ Alias duas dicimus esse alas ⁊ ante ⁊ retro alias duas. ⁊ sic illud quo corpus tegitur sex alaruꝫ numeruꝫ implere asserit̃. Habitus quoqꝫ eorum habitum imitatur sanctoruꝫ De helia nanqꝫ legitur uir pilosus ⁊ zona pellicea accinctus renibus ⁊ de ipso ⁊ õ illis similibus dicit apostolus. Circuiuerunt in melotis et in pellibus caprinis. ⁊ de Johãne baptista iquit euangelista. zona pellicea circa lumbos. Ad hoc cuculla monachorũ sumpta est a collobijs apostoloruꝫ que ut dalmatica formabãtur ⁊ in eius forma crucis preferebatur. quia illi se uicijs ⁊ concupiscentijs crucifigebant. eius nigredo est mundi contemptus. longitudo pseuerantia i bono.

Sunt nonnulli qui esdre ordinem sequentes de quo i principio huius partis dictuꝫ est. matutinas laudes a nocturnis diuidunt illas fore per se officiũ asserentes. et mane aurora rutilante illas dicentes prout in ti. proximo dictum est. Tali nanqꝫ hora xp̄us uictor a mortuis resurrexit. vñ Marc⁹ Surgens ihesus mane prima sabbati. Uel saltem eius resurrectio in matutino notificata est. Tali etiam hora supra mare ambulauit. merito ergo in hac hora laudandus est ut ipe qui nos per suam sanctam resurrectionem saluauit supra mare huius seculi nos ire faciat sicco uestigio sicut petrũ. Hac etiã hora mundũ ⁊ angelos creauit. qui statim post creationem suã cantico laudes creatori suo iubilauerunt. Laudes ergo matutinas rubescente aurora dicunt. s. in quarta uigilia quam lucifer totaꝫ illustrat. qui ⁊ matutinus dicit̃ a mane quod est lumen quia nobis lumẽ mane reducit ad coronam glorie obtinendam. iuxta illud Non sit uobis uanũ mane surgere ante lucẽ qꝛ promisit dominus coronã uigilantibus Quid auteꝫ significet tempus matutine laudis. dictum est in principio precedentis tractatus. Dicuntur autem laudes quia illud officium laudem precipue sonat diuinam quam ei facimus pro eo ꝙ a tenebris erroris nos ad lucem seu uiam ueritatis reduxit. ⁊ ad temptationes dyaboli repellendas. Unde Isaie. xxvi. expergiscimini ⁊ laudate qui habitatis in puluere quia ros lucis est. De hoc matutinali officio dicit ꝓpheta. ad te de luce uigilo deus. Sane matutinum ⁊ uespertinũ officium ideo canimus quasi dño iuge sacrificium

offeramus. Offerebant enim dño in ueteri testamento iuge sacrificiuz. i. mane ⁊ uespere. Sed uespertinū dignius erat matutino quia pingui⁹ ut iudei dicunt prout in uesperis dicetur. Nos autez per matutinū officiū intelligimus legē. per uespertinū saluatoris passionem qui in uespa mūdi. s. in sexta etate obtulit se deo patri pro nobis. Unde eleuatio manuum mearum sacrificium uespertinuz. Respondet aūt hoc sacrificiū illi qȝ ibi psalmi ponuntur sub quinqȝ distinctionibus per gloria patri. sicut ⁊ hic. Item ibi ⁊ hic ymnus cū lectione ⁊ uersiculo ibi etiam canticū marie ⁊ hic canticuz Zacharie. Quia uero officium uespertinnm dignius est propter rem digniorem quaz significat omnia in maioribus solemnitatibus. ⁊ in uespertino solemnius cātamus q̄ȝ in matutino responsoriuz interponentes. Isidorus dicit ī libro ethimo. ꝙ officium matutinum ē in lucis inicio sic appellatum a lucifero que oritur mane incboante ut dictū est. ⁋ Hoc officium laudū plenum ē laudibus. prout dictum est in principio precedentis ti. ad quas sacerdos per uersum quem premittit excitat auditores qui ē quādoqȝ ī matutinis. meditabor in te. quandoqȝ excelsus super omnes gētes domin⁹ Uel alius et inde diuinum implorat auxilium dicens. Deus in adiutoriū meum intende. postmodū chor⁹ ad idem festinans auxiliū in summa trinitate glorificat deū dicens. Domie ad adiuuandū me festina Glia pri. deinde antiphona inchoatur. Circa quod notandū est ꝙ quedaz ecclesie in dominicis que sunt a prima dñica post epiphaniam usqȝ ad septuagesimā ⁊ ab octaua penthe. usqȝ ad aduentū dñi canūt ad laudes alleluia loco antiphone pro omnibus ps̄. Cum quia ut premissum est hoc officium laudibus est plenū. alleluia enī laus est angelica. Cum quia ut dominici dies resurrectionē dñi repsentant. Sicut ergo in tempore pascali quod ē resurrectionis alleluia multiplicatur. sic merito ⁊ in eis debent multiplicari. ⁋ Et ē attendendum ꝙ in dominicis que sunt ab octaua epipha. usqȝ ad septuagesimam concinunt alleluia. iuxta cantum quarūdam antiphonarū ad natiuitatē domini pertinentiū. In dominicis uo que sunt ab octaua penthec. usqȝ ad aduentum cantant alleluia iuxta cātum ferialium antiphonaruz q̄ dicūtur ad benedictus ⁊ de ipo sumunt. Quia igitur in singulis dominicis ꝑ uarietate antiphonarum ipsarū etiā cantus in alleluia uariantur. iō iuxta breuitatem uel prolixitatem cuiuslibꝫ antiphone iuxta cuius cantuz canit multiplicatur uł minuitur ī singulis dominicis numerus alleluia. ad hoc ideo certus numerus in alleltia non prefigitur. qñ deuote anime certus numerus uel modus in laudādo deum prefigi non pōt. In alijs uero ecclesijs passim in omnibus dominicis ad primos tres psalmos loco antiphone quasi ad intonandū psalmos bis concinnūt alleluia ad insinuādū ꝙ in laudē ex caritatis feruore procedunt. Nec cantant illud iuxta alicuius antiphone cantū. ad notandum ꝙ iuxta apostolū caritas non emolatur. Ad psalmū uero Benedicite. cātant antiphonā tres pueri cui nec iubilus nec alleluia subicitur propter rationes infra scriptas. Ad psalmuz uero Laudate dñm. ter dicunt loco antiphone alleluia non iuxta alicui⁹ antiphone cantū sed dumtaxat ad incboandum psalmū. Ter aūt dicitur pmo qȝ respondet tribus ps̄ sub ipso psalmo laudate contentis. Scdo propter multiplicē ordinē iustorum deū laudantiū de quo infra dicetur

¶ Porro in laudibus matutinis .v.
psalmi dicuntur ut quinq; sensuum
reparatō notet̄. ⁊ propter quinq; sta
tus ecclesie .Prim⁹ ps̄. ē Dn̄s regna
uit.in quo laudatur deus qui firma
uit orbem terre .s.in fide ⁊ in resur
rectione.ideo hic ps̄ pertinet ad reg
nū xp̄i. Scd̄us ē iubilate. qui ptinet
ad cōfessores. Unde ibi dicit̄ .introi
te por.eius in confes.et recte incipit
a iubilo .qm̄ confessio ualde placet
deo. Tercius ē. Deus deus meus ⁊c̄.
qui significat statū martirū q̄ sitiūt
ad dn̄m. Unde dicit̄ ibi.Sitiuit ani
ma mea. ¶ Et qm̄ tota nostra sitis et
intentio eē debet in trinitate ⁊ ad tri
nitatē.iō sequitur ps̄. Deus miserea
tur nostri.in quo tota trinitas nota
tur dū ibi dicitur Benedicat nos de
us deus nr̄ ⁊c̄.dicitur enim ter deus
propter patrē ⁊ filium ⁊ spūm sc̄tū
Quartus est canticū triū puerorum
Benedicite. qd̄ ē danielis.c.iij. signi
ficans statum antixp̄i ut iā dicetur.
⁊ in fine huius ps̄ non dicit̄ Gloria
patri .Primo q: ppter cōfessionez fi
dei piecti sūt tres pueri i caminuz ig
nis i quo facto maxie deo ⁊ trinitati
derogatum ē.Scd̄o q: ultimus v̄sus
illius ps̄ idē dicit qd̄ gloria patri. ⁊
in diuinis scripturis nihil debet sup
uacuū esse. Tercio q: in ip̄o psalmo
distincte tota trinitas notificatur et
laudatur deus in creaturis. Rursus
dū ps̄ iste dicit̄ nec sedet̄ nec genua
flectere debem⁹ .sicut dicit̄ sub sab
bato quatuor tēpoꝝ prime ebdoma
de quadragesime . Quintus ps̄ est
Laudate dn̄m. in quo status ille no
tat̄ qn̄ post mortē antixp̄i conuertē
tur iudei ut iam dicet̄. ⁊ in fine eius
dicit̄ Gloria pr̄i .ad ostendendū q̄
per bonā operationē sociabimur an
gelis q̄ incessanter deū laudant. Po
test etiā dici q̄ i laudibus octo psal
mi dicunt̄ q: officiū istud mistice r̄
colit statū ecclesie ab inicio apostoli

ce stabilitatis usq; ad pfectionez ele
ctorū qui i fine mūdi futuri sūt sub
quo statu octo ordines ecclesie siue
electorū i ecclesia sancta p baptismū
saluati reperiūt̄ sicut ⁊ in archa noe
octo anime illos significātes p aquā
saluate sunt . per diluuiū eni baptis
mus p archā uero ecclesia significat̄
¶ Primus ordo fuit ecclesie primi
tiue in iudaico populo conuersantis
q̄ per xp̄i predicationē reformata et
edificata ē sicut monstrat ille prim⁹
ps̄. Dn̄s regnauit.in primo eius v̄su
ubi de saluatoris regno ⁊ ipsi⁹ agit̄
potestate. ¶ In scd̄o uersu agit̄ de fū
datione ecclesie q̄ tūc ceperit fieri su
per illud fundamentū qd̄ ē xp̄s .iux
a pl̄m. de quo etiā fundamento i ti.
eiusdē ps̄ habet̄. ¶ Cantatur ergo hic
ps̄ i laudibus .q: cōtinet laudes xp̄i
Secundus ordo fuit primitiue eccle
sie intrantis ad gentes per predicati
onē dn̄i ⁊ apl̄oꝝ monentiū omnem
terrā.i.omnē gentē ad iubilandum
deo quod monstrat scd̄us ps̄. Iubi
late deo omnis terra. ¶ Tercius ordo
fuit credentis gentilitatis· quā terci
us ps̄ Deus deus meus.demonstrat
offerre gratias ⁊ beniuolentiaz apl̄o
rum uocationum . Quartus erit resi
piscentis iudaici populi per Enoch
⁊ Heliam conuersi quē ille q̄rtus ps̄
Deus misereatur nr̄i.mōstrat ad de
um reuersū poscere misericordiā ei⁹
et tūc gaudebunt se cognoscere uiaz
dei quā in gentibus esse cognoscent
Quintus erit eoꝝ qui futuri sūt sub
tp̄e antixp̄i in cuius figura precessit.
Nabuchodonosor q̄ licz tribulabit
sanctos utriusq; p̄pli nō tn̄ desistent
benedicere deū ad instar triū puero
rū quos deus liberauit d̄ camino ig
nis qui per illud quintū canticū Be
nedicite recoluntur.Eo eni tp̄e iusti
purgabūt̄ uelud in camino ignis nō
tn̄ urent̄ sed ibi accipient formā au
ri .Un̄ Jo.in apoc. Uidit pedes eius

similes auricalco sicut in camino ardenti. Unde rite sequitur ille ps̄. et propter tribulatōnem quā designat antiphona illius sine alleluia ꝛ ipse sine gloria p̄ri cantat̄. ẏmnus autem ipse tres habet distinctiones. In prima inuitantur supiores creature ad laudem creatoris. s. q̄ sūt supra celū que in celo ꝛ que in aere. In secūda inuitant̄ ad hoc creature terrene et q̄ mouent̄ in aquis. In tercia inuitant̄ oīs spūs et anime ut cū omni creatura dn̄o benedicamus. q: sicut tres pueri Nabuchodonosoꝛ ꝛ caminū ignis. sic nos dyabolū ꝛ inferni incendiū euasimus. ¶ Ceterū hoc cāticū bene conuenit diei dn̄ico et cuilibꝫ festiuo q: in prima die dn̄s uniuersa creauit ꝛ per suā resurrectionē postmoduꝫ innouauit Idcoq̄ꝫ in ea die ꝛ in festis q̄ resurrectionē dominicā imitant̄ dicitur. in quo dei creature ad creatoris laudē inuitantur Hinc etiā ē ꝙ eedem laudes sūt i dominicis ꝛ festiuitatibus sanctoꝝ et i tp̄e pascali q: representāt gaudia resurrectionis xp̄i ꝛ nostre. Sext⁹ septimus ꝛ octauus erit eoꝝ q̄ uniuersaliter ex tribus mundi partibus. s. ex Asia Affrica ꝛ Europa conuertendi ꝛ colligendi sūt qui p⁹ antixp̄i persecutionē ꝛ ei⁹ mortē maiore pace fruentur usq̄ꝫ in diē iudicij quā nūc habeat ecclesia. Tūc enim erit senectus in misericordia uberi. In qua quiete triplex ordo iustorū. s. cōiugati cōtinentes ꝛ uirgines quos Job Noe et Daniel exprimunt. Et generalit̄ uniuersi sancti quibus aureola debetur qui in tribus mundi partibus ō tribulatione euadent. regnaturi cū spōso ecclesie celebrabunt laudes dei q̄ continentur in illis tribus ps̄. s. Laudate dn̄m de celis. Cantate dn̄o canticū nouū. ꝛ Laudate dn̄m i sanctis eius. Queritur autēꝫ quare hij tres psalmi sub una antiphona et etiā sb uno gloria patri dicūt̄. ¶ Respōdet̄ iō. q: p̄missi sextus septimus et octauus ordines electoꝛuꝫ q̄ ex dictis tribus mundi partibus colligent̄ sin aliquo interuallo simul erunt ꝛ pariter glorificabunt̄. Continent etiam ipsi tres psalmi triumphū de mūdo carne ꝛ dyabolo. ¶ Et q̄m unum sine alio non habetur. iō merito cōiūgūtur. ¶ Querit̄ etiā quare premissi duo psalmi. s. Deus deus meus. et Deus misereatur nr̄i conbinantur ꝛ sub uno gloria patri. ꝛ sub una antiphona dicūtur. Ad quod q̄druplex ē responsio. primo q: ps̄. Deus de⁹ meus. significat sitim ad deū. In ps̄ deus misereatur nr̄i. trinitas notat̄ ut supra. Ad significandū igit̄ sitim ꝛ desideriū continuū ad deū hoc fit Secūdo ad notandū ꝙ ante persecutionē antixp̄i populus credentis gētilitatis qui recolit̄ per psalmū. Deus deus meus. ꝛ iudaycus populus resipiscens qui recolitur ꝑ ps̄. Deus misereatur nr̄i. unum erunt in fide ꝛ postq̄ꝫ hij coniuncti erunt ueniet antixp̄i tribulatio ut premissū est. Tercio q: primus ps̄ illorū significat dilectionē dei. Unde ibi dicit̄. Sitiuit in te anima mea ꝛc. Scd̄us uero dilectionē proximi. Un̄ ibi dicit̄. ut cognoscamus in omnibus gentib⁹ salutare tuū que ita connexe sūt. ut una sine altera in xp̄iana professione nō habetur. Quarto quia gratia quaꝫ ecclesia in primo ps̄ sitire uidet̄. in scd̄o collata esse monstratur. Un̄ ad gratiarū actionē inuitantur cū dicit̄ ibi. Confiteantur tibi ppl̄i deus ꝛc. Rursus iō in fine ipsius psalmi. Deus deus meus. nō dicitur Gloria patri. q: in eo agitur de miseria humani generis. Unde ibi dicitur. Sitiuit aīa mea. nō enim omnes ps̄ de miserijs multis. q: alijs aduersitatibus tractantes laudant illuꝫ pro illis q̄ō tū deberent. Sed sequēti psalmo. s.

Deus misereatur nři. subiicit᷑ Gloria patri. qꝛ in eo agitur ő misericordis dei ꝑ quā generi humano bona conferuntur ⁊ mala remouentur. Ceterum predicti duo psalmi. et ps̄ ille Laudate dñm nunq̄ uariant᷑. ad designandū ꝙ sine fide ⁊ desiderio trinitatis que in premissis duob⁹ psalmis unitis exprimunt᷑. ⁊ sine laude dei que per ps̄ Laudate designatur nunq̄ xp̄iani esse debemus. ¶ Queritur etiā quare ecclesia in psalmo illo Jubilate. ad iubilandū nos inuitat ⁊ tñ ipsa non iubilat. Ad quod dici pōt ꝙ officiū laudū dñi resurrectionem significat que iam completa in capite. s. in xp̄o adhuc est in mēbris implenda. ¶ Ad notandum igitur ꝙ iam in parte impleta est non dicitur iubilus in fine antiphonarum precipue tim illarum que dicūtur super psalmos in quibus fit mentio de resurrectione. ¶ Est enim iubilus cantus spe glorie conceptus. ¶ Quia uero resurrectio adhuc in membris implenda est. ideo in quibusdam antiphonis iubilus dicitur. Unde ⁊ ī tēpore pascali in uersiculis ⁊ responsoriis ⁊ in alleluia iubilamus propter nostram resurrectōnem quam speramus quā quia non uidemus nec adhuc plene exprimere possum⁹. ideo per uocem non significatiuaꝫ iubilamus. In antiphonis ergo non fit iubilus propter resurrectionem domini que impleta est. nec etiam in antiphonis laudum in quarum psalmis mentio fit de resurrectione domini ut in tribus primis psalmis nec in fine antiphone quarti psalmi. quia Nabuchodonosor uidens tres pueros ī camino ignis positos uidit. et quartum cum eis. s. christum eos cōsolanteꝫ. Qui enim sunt in tribulatione hoc solum orant ne deficiant ⁊ potius ē tunc locus timendi q̄ sperandi. Jdēq; in fine antiphone huius psalmi non dicitur iubilus precipue quia in tribulatione sanctorū gloria dei non apparet. sed in fine antiphone que dicitur supra psalmū Laudate dñm. dicitur iubilus. quia in illo non fit mentio de resurrectione. sed de spe glorie quam expectamus ex q̄ est iubilus. De hoc iubilo dictum ē ī prohemio huius partis. ¶ Porro primus psalmus laudum in dominicis. s. Dñs regnauit. qui ē psalm⁹ leticie cōmutatur. Jn feriis ps̄. Miserere mei deus. qui est psalmus penitētialis. Circa quod notandum est ꝙ dies dominici ⁊ festiui recolūt resurrectionem sanctorum qui fuerūt ab initio ⁊ erunt usq; in finē seculi. Unde in dominicalibus ⁊ festiuis laudibus recolētes regnum domini post resurrectionem eius a morte corporis siue gloriaꝫ resurrectionis electorum canimus psalmum. Dñs regnauit. qui tñ dicitur in dominicis ad primam a septuagesima usq; ad pascha prout ibi dicetur. Dies uero feriales recolūt peregrinationē ipsorū sanctorū ⁊ penitentiā. ⁊ ideo in ferialibus laudibus dicimus primū ps̄. s. Miserere mei deus. recolentes nr̄am resurrectionē a morte animarū ꝑ penitentiā siue electoꝝ peregrinationē ⁊ penitentiam siue cōuersionē. Quia eni iudei ad petri predicationē compuncti corde ⁊ conuersi illū frequentabant. inde inoleuit usus ut ⁊ nos qui de gentili errore conuersi sumus illuꝫ in officiis frequentemus quare nus ad conuersionē ⁊ penitentiaꝫ ꝓuocemur per quā resurgere ualemu᷑ de hoc etiaꝫ psalmo sub prima dicetur ¶ Adhuc loco scđi psalmi. s. Jubilate. qui ī dominicis ⁊ festiuis diebus dicitur sex psalmi in sex feriis dicuntur. quia sicut primitiua ecclesia sanctorū predicatione hereditatem accepit ⁊ post ad gentes intrauit. ⁊ sic gētilitas credidit. ⁊ sicut iudaic⁹

populus sanctoruȝ predicatione resi
piscet i fine ꝛ qui sub tpe antixpi fu
turi sunt persecutionē et tribulatiōȝ
euadent ꝛ populi post eius predica
tionē ex tribus mundi partibus col
ligentur ut premissū ē ita in loco ps̄
Iubilate qui sanctorū predicationē
continet dicit' in scd̄a feria ps̄. Uer
ba mea. que ē uox ecclesie ad heredi
tatē dni uocate. In septuagesima ue
ro ps̄. Confitemini prout ibi dicet'
Et in tercia feria ps̄. Iudica me de'
qui recolit qn̄ primitiua ecclesia in
trauit ad gentes. Et in quarta feria
ps̄. Te decet. qui cantat' in figura gē
tium que ab ydolis conuerse sūt ad
deū. Et in quinta feria ps̄. Dn̄e refu
giū. qui sic intitulatur Oratio moysi
hominis dei congruens resipiscentie
iudeorū. Et in sexta feria ps̄. Domi
ne exaudi orationē meā. quē dauid
cantauit qn̄ filius suus eū perseque
bat'. persecutionē antixpi significās
Et sabbato ps̄. Bonū ē cōfiteri dn̄o
qui sic intitulat'. ps̄ cantici i die sab
bati. i. in die quietis. figurans sāctos
e tribus mundi partibus collectos
post antixpi persecutionē fore in q̇e
te mansuros ꝛ dn̄o confiteri ꝛ psalle
re. premissi ergo sex psalmi ideo ita
ordinant' ut i eis notari possit ordo
xpiane conuersionis. ¶ Uerū loco
psalmi Benedicite. sex cantica in sex
ferijs dicūt'. qꝛ sicut ps̄ ille continet
gratiarū actiones triū puerorū. ita ꝛ
in canticis continentur gratiaꝝ acti
ones electorū. Talis enī est differen
tia inter canticū ꝛ psalmū qualis in
ter bonaȝ operationem ꝛ gratiarum
actionē. Moyses aūt legit' primus
omniū instituisse cātica qn̄ pharao
submersus est. Deinde Delbora nō
ignobilis femina in libro iudicum.
postea ꝛ uiri ꝛ femine. Canticū est
uox humana. psalmus uero est qd̄
cantat' ad psalteriū. Item ps̄ demō
strat opa electoꝝ illius ordinis queȝ
significat acta post conuersionē. Cā
ticū uero ostendit laudē dei p eisdē
operibus. De canticis dicit' in sexta
parte sub sabbato. Rursus ideo per
singulos dies feriales septimane se
cundus ꝛ quintus ps̄ mutant'. quia
sex psalmi et sex cantica que per sex
dies septimane cōmutātur cōcordāt
in significationibus octo psalmis q̇
canūtur in matutino dominicali seu
octo ordinibus electorū de quibus
premissū ē. ¶ Non incōgrue igitur de
die in diem ordinatiȝ canunt' quem
admoduȝ et psalmi dominicalis ma
tutini canūtur. seu quēadmodum or
dines electoruȝ quibus concordant
numerant' ut per eos electoruȝ ordi
nes in nouo testamento de tpe in tē
pus sic ordinatū fuisse ostendat'. ps̄
uero. Deus deus meus. ꝛ Laudate
nunq̄ cōmutant' nec pretermittunt'
qꝛ nulluȝ fuit tempus nec erit ī quo
anime iustorū non sitiant ad deum
fontem uiuū ꝛ quo non laudent do
minū in excelsis. ¶ Ut aūt hec clari
us pateant notandū ē q̄ quilibet di
ctoꝝ sex psalmoꝝ habȝ in se hoc uo
cabulū mane uł equipollens. Mane
aūt i sex diuiditur. s. in mane tempo
ris. i mane pectoris. in mane nostre
redemptionis. in mane hominis. in
mane eternitatis. ꝛ in mane mundia
lis prosperitatis. Mane tpis ē initiū
ꝛ fundamentū fidei de quo dictuȝ ē
Et factū ē uespere ꝛ mane dies unus
Mane pectoris ē initiū grē cū. s. grā
incipit lucere in corde. Un̄ emitte lu
cem tuā ꝛ mane exaudies uocē meaȝ
Mane nostre redemptōnis ē matuti
num tempus quo dn̄s nr̄ surrexit uł
eius resurrectio innotuit. Un̄ exitus
matutine ꝛ uespere delectabilis. Ma
ne hominis ē pueritia eius uel adole
scentia in qua uiret ꝛ floret. Un̄ ma
ne sicut herba transeat mane floret ꝛ
transeat uespere decidat induret et
arescat. Sepe aūt est q̄ homo mane

pueritie transeat.i.moritur. Si uero contingat eum uenire ad mane ado lescentie in quo uiret ꝛ floret sepe ē ꝙ tunc transu . ꝙ si forte eum conti gat uenire ad ue.perā senectutis tūc absq; dubio in mortez decidit indu ratur ut cadauer ꝛ arescit in puluere Mane aūt eternitatis est initiuz eter ne glorie . Unde Auditam fac mihi mane misericordiam tuam. idest uo cem misericordie tue scilicet. Uenite benedicti patris mei ꝛc. Mane mū dialis prosperitatis est ipsa prospe ritas . unde Ad annunciādum mane misericordiam tuam ꝛc. penitens er go sollicitus ð anima sua mane tem poris surgat ad oratōnem ut possit dicere astabo tibi ꝛ uidebo mane ex audies uocem meaz. quod habetur in primo psalmo Uerba mea. Ueruz quia oratio eius non habet effectuz sine mane pectoris. idest sine gratie initio. ideo dicit. Emitte lucem tuaz quod habetur in secūdo psalmo Iu dica me deus. Sed quia mane pecto ris pendet ex mane nostre redempti onis. ideo dicit exitus matutini qð est in tercio psalmo Te decet ꝛc. Et quia habito mane pectoris quod ē effectus mane redemptionis homo incipit sibi uilescere. ¶ Sequitur ma ne sicut herba transeat ꝛc. quod ha betur in quarto psalmo. ¶ Domine refugium . Sed quia q̄to sibi quisq; magis uilescit tāto magis mane eter nitatis affectat ¶ Idcirco dicit Au ditam fac mihi mane misericordiam tuam . quod habetur in quinto psal mo . Domine exaudi orationem me am . Et quia nemo ad hoc peruenit nisi qui laudat deum in aduersitate et prosperitate. ideo adiungit ad an nunciandum mane misericordiaz tu am ꝛc. quod habetur in sexto psal mo Bonum est confiteri ꝛc. ¶ Rur sus sex psalmi qui per singulas feri as mutantur ꝛ cantica que in illis di

cuntur inter se conueniunt ꝛ cōgrue possunt temporis gratie successibus coaptari . In secunda namq; feria re colitur status primitiue ecclesie que sanctorum predicatione hereditatez accepit dicitur ut dictum est. Unde i illo psalmo . uerba mea. orat eccle sia pro eterna hereditate quam per christum percipit . q̄re in textu eius dem psalmi dicit in fine. pro ea quā consequitur. In cātico uero gratias agit dicens . Confitebor tibi domie quoniam iratus es mihi conuersus est furor tuus ꝛ cōsolatus es me. qð est Isaie xij.c. Reuera ira dei ꝑman sit usq; ad passionem saluatoris. sed tunc conuersus est dominus a furo re ꝛ consolatus est ecclesiam aperiēs ei ianuam celestis regni cum omnes prius ad inferos mitterentur . Item in psalmo sollicitudinem suam ostē dens ecclesia dicit. Mane astabo tibi et uidebo ꝛc. In cantico uero con fidens dicit . Fortitudo mea et laus mea dominus . idest ipse per quem sum fortis . et quem laudare teneor Ad totam igitur pertinet ecclesiam quod dicitur . Uerba mea ꝛc. Sed specialiter ad primitiuam cui ꝑ apo stolos primo facta ē promissio eter ne hereditatis ꝛ tunc uexillum cruci cepit in natōnibus eleuari. ad quod pertinet canticum . sicut ex hijs que precedunt canticum in Isaia manife ste apparet ¶ Dicitur enim in libro paulo superius . In die illa radix yes se qui stat in signum populorum ipsum gentes deprecabuntur ꝛ erit sepulcrum eius gloriosum . Et pau lo post. eleuabit signum in nationes et congregabit profugos israhel ꝛc. ¶ Saluator noster est radix yesse et ipse stat in signum populoruz . quia ad eum respiciunt gentes et ipsum deprecantur eius sepulcruz fuit glo riosum . licet peccatis nostris exigē tibus ad tempus sit ignominiosū et

ipse per apostolos ꝛ alios pmitiuos
leuauit in nationes crucis signum in
quo est uictoria ut sciant omnes in
quo dyabolus est uictus . Sed ante
hoc congregauit ipse profugos ysra
hel qn̄ in die penthecostes erant uiri
religiosi in iherusalem ex omni pte ꝛ
natione que sub celo est ꝛ ex illis cre
diderūt una die tria milia ꝛ alia die
quinqꝫ milia . Nam eis dicit paulus
in actibus apostolorꝫ. primū opor
tebat iudeis loqui uerbum dei . In
tercia feria illud tempus recolimus
quando ab impijs ecclesia persecuti
onem patiebatur a iudeis primo et
postea a diuersis imperatoribus ro
manis presertiꝫ a tempore Neronis
usqꝫ ad tempora Diocleciani ꝛ maxi
miani imperatorum . Que aūt tunc
passa fuerit ecclesia indicant psalmi
Judica me deus ꝛ discerne cām meā
de gente non sancta. ꝛ ostendit tristi
ciam cuꝫ dicit Quare tristis incedo
dum affligit me inimicus. Sed quia
ab hac persecutōne liberata est. can
tat canticuꝫ . Ego dixi. quod ē Ysaie
xxxviij. c. quod cātauit Ezechias pꝰ
liberationem a Sennacherib ꝛ post
infirmitatem quam incurrerat ne ele
uaretur cor eius in superbiam . Uel
quia eleuatum erat propter inopina
bilem triumphum de exercitu Sen
nacherib . Sicut enim ille liberatus
reddidit gloriam deo . sic et ecclesia
prius tamen q̄si desperans dicit . nō
aspiciam hominem ultra ꝛ habitato
rem quietis .i. saluatorem meum per
quem mihi quies deberet esse . ymo
cum uideret suos passim interfici di
cebat. Generatio mea ablata ē ꝛ ite
rum precisa est uelud a texente uita
mea cum adhuc ordirer succidit me
Tamen sperans ecclesia dicit Uiuens
supple nūc in protectione tua. uiuēs
s. post in futura quiete ipse cōfitebi
tur tibi. sicut et hodie. ego supple li
berata ab hostibus ꝛ ego ita ago si
cut pater bonus notaꝫ facit filijs ue
ritatem suam . ¶ In quarta feria re
colitur illud tempus quo ecclesia ce
pit exaltari super inimicos suos red
dita sibi pace per imperatorem Cō
stantinum. Unde cantat Te decꝫ ym
nus deus in syon . Syon interpretat̄
speculatio siue contemplatio . quia
tempore quietis potuit ecclesia ua
care contemplationi . Ad hoc etiam
pertinet titulus. s. psalmꝰ dauid Cā
ticum Iheremie et Ezechielis de po
pulo transmigrationis uel uerba pe
regrinatōnis cum inciperet exire. Si
cut enim populus ille de babilonia
exire cepit recepta licētia a Cyro. ita
ꝛ ecclesia de babilone persecutionis
per Constantinum romanorum im
peratorem liberata quam patieba
tur sub peruersis imperatoribus ha
bet spem proficiendi in melius quo
usqꝫ perueniet in celestem iherusaleꝫ
Unde recolens preteritam persecuti
onem dicit. Uerba iniquorum preua
luerunt super nos . Et profectum su
um ostendens dicit Benedices coro
ne anni benignitatis tue . Corona
anni benignitatis tue est tempꝰ gra
tie quod per circulum dierum usqꝫ
in finem mūdi decurrit in quo cam
pi idest illi qui sunt plani tumore su
perbie carentes ubertate gratie r̄plē
tur . propter hanc liberationem can
tat ecclesia canticum anne matris sa
muelis quod cantauit liberata de p
secutione sue emule fenenne. scilicet
Exultauit cor meum in domino qđ
est primo Regum. ij. capitulo . Cuꝫ
enim respublica cepit per angelos
uiros et imperatores christianos mi
nistrari potuit ecclesia dilatare os
suum super inimicos suos. scilicet iu
deos paganos ꝛ hereticos. Unde se
quitur Dilatatum est cor meum ꝛc̄.
¶ Eadem quoque pace que gau
dent gentiles conuersi gaudent et
iudei conuersi ¶ Unde in persona

iudaici ppl'i cantamus i quinta feria Domine refugiū factus es nobis. ꝙ aūt iste ps̄ ad iudeos pertineat titulus ostēdit.s. Oratio moysi hominis dei. Ad idez etiam ptinet canticum moysi. cantemus dn̄o. qđ ē exo. xv. c. i principio. Sicut eni exultauerūt iudei interempto pharaone cum exercitu suo. ita exultant hodie xp̄iani deiectis peruersis imperatoribus q̄ ecclesiam persequebant' in odiuz nominis xp̄iani. ❡ In sexta feria fit cōmemoratio passionis domini. vnde cantatur ille ps̄ Domine exaudi orationem meam. cuius titulus ē ps̄ dauid. quādo persequebatur eū filius eius absolon. Sicut aūt dauid habuit plures filios. sed unus illorū. s. absolon persecut' est eū. ita ꝛ domin' noster plures habet filios de quib' ipse dicit ❡ Non possunt lugere filij sponsi quousq̄ cum illis est sponsus sed unus illoꝝ. s. iudas persecutus ē eū qui dicitur absolon quasi abasolon. i. pax patris propter osculuz qđ dedit dn̄o qđ est signum pacis. Ad idem pertinet canticuz. Domine audiui auditū tuum ꝛc̄. qđ est abacuc iij. c. in prin. In quo dicitur. cornua in manibus eius. ibi abscondita est fortitudo eius s. f. e. i. mors. Per cornua regna intelligere consueuimus ꝛ est sensus. cornua in manibus eius idest regnum in potestate eius. Hāc aūt potestatem meruit sibi uel potius sibi datā notificari per passionez de qua ipse dicit. Data est mihi omnis potestas in celo ꝛ in terra. p cornua enim conuenienter scd̄m hoc intelliguntur duo cornua crucis. Und̄ uidetur scd̄m hoc ꝙ potius esset dicendum Manus eius in cornibus q̄ cornua in manibus eius. Maluit tn̄ sic dicere Abacuc propheta ut ostēderet ꝙ in potestate et in uoluntate eius fuit eū crucifigi. sicut ipse dixit nemo tollet a me animā meā. sʒ ego habeo potestatē ponēdi animā meā ꝛ iterū sumendi eaz. s. in cruce abscōdita fuit ad tempus fortitudo eius quia reputatus est tanq̄ percussus a deo ꝛ humiliatus ꝛ ante faciē eius ibit mors quia mors p eius mortez destructa est. ❡ Et nota ꝙ hec dies est quinta a secunda feria in q̄ agit' de passione saluatoris. sicut ꝛ in dominicis nocturnis quinto loco ponitur canticum in quo ponitur cōtēptus Nabuchodonosor. ꝛ uictoria trium puerorum in camino ignis ubi aspectus quarti erat similis filio dei Uel sicut habet alia translatio filio hominis quia in passione saluatoris facta est destructio dyaboli. ꝛ uictoria xp̄iani populi de tribus partib' orbis collecti per eū qui ē uer' filius dei ꝛ uer' filius hominis. ❡ In sabbato fit cōmemoratō uictorie populi iudaici qui erit coniunctus ecclie dei in fine seculi ꝛ cantabit cū eccl'ia psalmum. Bonum est confiteri dn̄o ad annūciandū mane. s. prosperitatis misericordiam tuam ꝛ ueritatem tuam per noctem scilicet aduersitatis qui ps̄. intitulatur Laus cantici dauid in die sabbati. vnde conueniēs est ut in die sabbati cantetur ps̄. ille in quo agitur de persecutione iudeorum qui persecutus ē xp̄m in figura Absolon qui persecutus est patrem. et qui intitulatur in die sabbati. ꝙ autem psalmus iste pertineat ad iudaicum populum concinitur ex illo vsu In decacordo psalterio cum cātico psalteriuz decacordum dicit' lex ppter decem mandata legis. ❡ Et nota ꝙ hoc psalterium quidaz portāt sed in eo non psallunt ut iudei perfidi qui nobis sunt in codicib' testes in cordibus hostes. Quidaz portāt et psallere uidentur non tamen psallunt ut falsi christiani qui cum tristicia aliquando bona opera operant' Quidam portant ꝛ in eo psallūt ut

filli qui cum hilaritate bonu; operã tur. Hoc aũt erit in populo iudaico cum unum erit cũ ecclesia. Qualiter canticum moysi. audite celi. quod ẽ deutrono. xxxij. c. pertineat ad sabbatum ⁊ ad populũ iudaicũ. ex uer bis Bede haberi potest. qui dicit su per Lucã. ꝙ in diebus sabbati iudei ad sinagogas confluebant ad medi tanda diuine legis mandata postpo sitis mundi negocijs. iuxta illud. Ua cate ⁊ uidete qm̃ suauis ẽ dñs in me moriã ergo pristine religionis canti cum ipsu; deutro. in sabbato canta tur in quo status illius populi que; habuit offenso uel propicio deo de scribitur. ¶ Post antiphonã sequit capitulũ per quod fit exhortatio ne deficiamus in uia. Et dicit quiq; be nedictio ⁊ claritas Apoca. vij. c. Et quandoq; fuistis aliquãdo tenebre Ephese. v. c. Et quandoq; nox pces sit Romano. xiij. c. ubi hortamur in fide perseuerare. misericordie operi bus intendere opera tenebraru; abi cere ⁊ arma lucis induere. ⁊ consola mur per promissionem glorie ¶ Et post capitulum sequitur responsori um. In quibusdam tamen ecclesijs non dicitur responsorium. uidetur enim hoc superfluere propter respõ soria in nocturnis dicta. quia hodie nocturne ⁊ laudes matutie ubiq; cõ iunctim canuntur. Hec tamen ratio cessat si laudes matutine officiu; fit per se. In omnibus tamen alijs hor; post capitulum sequitur responsori um. post capitulum seu responsori um chorus ex hortatione assentiens ymnum resonat. Post ymnum seq tur uersus. Quia enim per canticu; zacharie quod statim subsequit ꝓ missio notatur ⁊ nos tardi sum⁹ ad credendum promissionibus. iõ pro mittit uers⁹ alta uoce ut excitemur ad credendum dei promissa Et dici tur in quibusdam ecclesijs usus Re

pleti sumus mane misericordia tua in quo recolitur tempus quo iustis recompensabitur merces post hui⁹ seculi laborem. Unde dicit Repleti sumus mane preteritu; ponens pro futuro prophetali certitudine quia in mane eternitatis misericordia do mini replebimur. iux illud Saciabor cum appa glo. tua. In alijs uero eccle sijs dicitur i matutinis Domine me ditabor in te. ¶ Consequenter cho rus uersu excitatus subicit canticu; zacharie. s. Benedictus quod est Lu ce. i. c. quod semper dicitur. iux qd ait apostolus. Seruiendum est deo. psalmis ⁊ ymnis et canticis. i. corde ore ⁊ opere. Si quidem per ymnum exprimitur leticia quam de consecu ta libertate habemus ¶ Et quia xps hanc nobis leticia; acquisiuit. idcir co ne de huiusmodi beneficio ingra ti esse uideamur in laudem dei cãtã do prorumpimus antiphonã incho antes. Et quia nos liberauit ei gra tes referimus alta uoce cantando cã ticum ipsum ⁊ quare quia uisitauit nos existentes i miseria ⁊ fecit redẽp tione; plebi sue quare etiam hoc cã ticum alta uoce dicatur. in sexta fe sub quinta feria cene domini dicit. Uel ideo post ps̄. ⁊ lectiones ⁊ uersũ canticum ipsum dicitur ut recorde mur ꝙ finito tempore noui testamẽ ti quod per premissos matutinales psalmos. significatur remuneratio Abrahe promissa nobis dabitur si doctrina xpi imbuti quod per lectõ nem et ad dei seruicium uisitati. qd per uerbum significatur sine timore ⁊ sãctitate ⁊ iusticia omnibus dieb⁹ seruiemus deo. ¶ Rursus ideo ps̄. Benedictus in hoc loco dicitur quia in eo agitur de precursore illius qui in sexta etate uenit ¶ Et iste ẽ sextus ps̄. in laudibus. Et nõ ꝙ qz h̃ cãticũ ⁊ canticum Marie. s. Magnificat ani ma mea ⁊c. euangelia sunt. ideo ca

stantes cantamus . Ceterū hec duo
cātica nō cātant in ecclesia eo ordie
quo edita sūt quem ordinem ponit
Magister in historiis ubi agit de or
tu precursoris .nam canticuȝ Zacha
rie prius cantatur ꝛ tñ scḋo editum
est. quia enim ibi legitur. Et erexit
cornu salutis nobis .qḋ est factuȝ in
resurrectione .Et quia loquitur ad
puerū qui fuit aurora solis. ideo cā
tatur in laudibus .Canticum autem
uirginis . quia legitur ibi. Respexit
humilitatem ancille sue ecclesie.s.ip
sius Marie .quod quidem factū est
in sexta etate ꝛ agit de incarnatione
ibi Suscepit israhel puerum suū. iō
canitur ad uesperas.s.i sexto officio
diurno . Tercio canticū Symeonis
quod sequitur canitur in septio offi
cio.s.in cōpletorio. qꝛ orat se dimit
ti in pace.qḋ erit in septima quiescē
tium . Rursus i tribus horis tria di
cimus euangelia.s.in aurora benedi
ctus.quia ibi uera lux nunciatur.In
uespera.Magnificat .qꝛ in fine mun
di ꝓut ibi dicit̄ deus superbos dis
perdet ꝛ humiles exaltabit. In com
pletorio .Nunc dimittis.quia post
iudiciū sancti i pace regnabūt. ¶ fi
nito cantico antiphona q̄ dilectionē
siue deuotōnem quam in laudando
deum habere debemus significat re
petitur . ¶ Dū autem uersus ante ip
sum canticum dicitur offertur incen
sum ut notetur deuotio ab igne cari
tatis egrediens q̄ in omni laude esse
debet . Thuribulum enim ē cor ho
minis ignis caritas. Incensuȝ oratio
fumus in altum tendens est deuotō
que sursum tendere debet.iuxta illḋ
Dirigatur oratio mea ꝛc. de hoc in
quarta parte in ti.de accessu ponti
ficis ad altare .dictum est ꝛ dicetur
sub uesperis. primo aūt offertur in
censum circa altare.nam ꝛ sacerdos
legalis mane intrabit templū ut sup
altare incensum offeret ut dicetur
sub ti.de uesperis .Offertur itaq; in
censum circa altare ut notet̄ canticū
toto cordis affectu esse proferenduȝ
Et ne nobis accidat quod contigit
Zacharie cui dum incensum offerret
apparuit angelus dicens ꝙ ei nasce
retur filius. quod quia illi non credi
dit obmutuit . credamus igitur ō ꝓ
missionibus dei ne a laude eius muti
efficiamur . Alia etiam ratio sub ues
peris dicetur. ¶ Post canticum seq̄
tur oratio per quam est impetrāda
promissio de qua dictum est in pro
hemio huius partis. ¶ De laudibꝫ
matutinis quas monachi dicunt in
precedenti titulo dictum est.

¶ De prima Rica.

POstq̄ꝫ de nocturnali ꝓmis
sum est officio cōuenit ali
qua dicere de diurno . Et
primo de hora prima in qua deum
laudare debemus . Cum quia est ini
cium diei ꝛ nobis dedit nocteȝ cum
salute .et sine sathane impedimento
transire prout in completorio roga
uimus ipsum . Cum quia tali hora
christus a iudeis pilato traditus est
ꝛ etiam angelus nūciauit mulieribꝫ
ad monumentuȝ orto iam sole ueni
entibus eum surrexisse . Eadem etiā
hora uisus est i littore maris a disci
pulis piscantibus dicens illis. pueri
habetis aliquid pulmenti . Cum q̄a
eadem hora dominus conueniebat
in templo ꝛ populus manitabat uel
idest mane expectabat . uel idest ad
eum mane festinabat. Cum etiam qꝛ
scriptura dicit. primum querite reg
num dei . merito ergo ecclesia i hac
hora dominum laudat et eum inuo
cat dicens Deus in adiutoriuȝ meuȝ
intende. cum glorificatōne sequenti
ꝛ inde petit liberari ꝛ a persecutiōe
mundi ꝛ a temptationibus dyaboli
ut pȝ i ymno Iā lucis orto sidere ꝛc.

Et autē notandū ꝙ in prima hora ymnus ipse inuariabilis est .quoniā quolibet die premissa liberatōe egemus. Similiter ⁊ in completorio ymnꝰ Te lucis ⁊c̄. in quo petit ecclesia a fantasmatibus liberari qua etiam liberatione semꝑ egemus prout sub cōpletorio dicet̄. Quedaʒ etiā ecclesie nūq̄ʒ uariant antiphonaʒ ad primā.cū eni deus sit inuariabilis q̇ est alpha ⁊ o.i.principiū ⁊ finis. idcirco quia semper a nobis primitias ⁊ decimas exigit tanq̄ʒ semꝑ soluentes primitias diei nunq̄ʒ uariant antiphonam sed semꝑ dicunt illam de trinitate nisi aliquod festuʒ accidat qꝛ tūc fit de ipso festo. Alie tñ ecclesie uariāt antiphonā ⁊ ymnū et ī dominicis ⁊ in ferija et in festis dei et sanctorū. ¶ Post antiphonā sequūtur psalmi ⁊ ex continentia precedētis ymni euidenter apparet quare dicatur primus ps̄. ¶ Deus in nomine tuo ⁊c̄. In quo ecclesia orat a periculis ⁊ ab inimicis liberari ¶ Deinde se armat primo contra hostes cingulo castitatis cū dicit Beati immaculati in uia ⁊c̄ ¶ Scd̄o galea salutis.s.spei cū dicit. Retribue seruo ⁊c̄. de q̇bꝰ dicetur sub sexta ¶ Tercio etiā scuto fidei cū dicit .quicūq̄ʒ uult ⁊c̄.i quo fides nr̄a continet̄ ut ıā dicet̄. que ē scutum et munimē nostrū ⁊ uictoria contra carnem mundū ⁊ dyabolum ⁊ eius oīs temptationes . vñ petrꝰ cui resistite fortes in fide ⁊c̄. Quarto sumit gladiū spūs qd̄ est uerbum dei dum dicit capitulū siue lectionē que pertinet ad doctrinā qꝛ oportꝫ ut precedant bona opera que ꝑ psalmū significantur ⁊ tandē sequat̄ doctrina d̄ spiritualibus ⁊ secretioribꝰ iuxta illud cepit ihesus facer̄ ⁊ docere. Sunt ergo tres psalmi.s. Deus ī nomine tuo. Beati immaculati ī uia Retribue. ut ī tribus bonis munimētū ꝯ inpugnationes interiores et exteriores habeamus . Et dicunt̄ sub tribus glorificationibus .eo ꝙ trinitas in nostris operibus glorificatur Scd̄us est psalmus. Beati immaculati usq̄ʒ retribue. Tercius ē Retribue usq̄ʒ legem pone mihi.qui ex octonarijs uersuum constituuntur . Habet enim unusquisq̄ʒ.xvj.uersus quoruʒ xij.significant.xii.prophetas. Aliȷ q̄tuor designant maiores prophetas s.Jeremiam Jsaiam Danielem ⁊ Ezechielem .siue .xij. apostolos et quatuor euangelistas. Dicuntur ergo illi duo psalmi ex sedeciʒ uersibus cōstituti .ut ostendatur ꝙ ea que duodecim prophete ⁊ quatuor maiores siue duodecim apostoli et quatuor euangeliste dixerunt proposse obseruare debemus . De octonariis dicetur sub titulo de cōpletorio ¶ Sūt etiam quodammodo quinque psalmi habito respectu ad diuisionem octonariam uersuum cuiuslibet psalmi .significantes ꝙ ecclesia petit ne mora ingrediatur ꝑ fenestras quiq̄ʒ sensuum nostrorum.seu ut quinq̄ʒ sēsus nostri per diem diuinitus muniantur .primus est Deus in nomine tuo .Secundus Beati immaculati in uia . Tercius In quo corrigit. Quartus Retribue. Quintus Adhesit. Et est sciendum ꝙ a psalmo Beati imaculati usq̄ʒ ad psalmū Ad dominum cum tribularer .est unus psalmꝰ cōtinens.xxii.capl̄a qui scd̄m Ambro. ē paradisus pomorum et appotheca spiritus sancti ideo ecclesia ruminat illum per horas uelut species aromaticas paradisi ut sit species aromatica deo ⁊ mundo. ¶ Sʒ querit̄ quar̄ ille ps̄. Deus in nomine tuo dicatur ad primam quem dauid cecinit dū iudei eum saul tradere uolebāt. Respondeo id̄ qꝛ per ʒyphees q̇ interp̄tant̄ florentes intelligitur dyabolus qui caducam floriditateʒ suis oñdit Jpe enim siue per se siue per mēbra

sua insidiatur nobis ꝛ nos aperte p sequitur ut nos eterne tradat morti Ad uitandã ergo eius calliditatem iste ps̄ in prima hora siue in dilucu lo cantandus ē quē David cātabat ut ab inimicis saluaretur. Post illū dicitur ps̄. Beati immaculati in uia qui plenus ē moribus qꝛ oportet ut hij quos deus liberauit de uinculis ꝛ carcere inimicorū moribus bonis ꝛ in omni deuotōne assistant. ¶ In diebus uero dominicis in quib⁹ ma tutinale dicit' ꝛ historia mutatur di cuntur ad primā quinqꝫ psalmi qui sunt in fine ipsius nocturni domini calis. s. Deus deus meus respice ꝛc. qui psalmi quare in prima dicūtur sub completorio dicetur. In quibus dam tñ ecclesijs dicūtur solū in do micis a septuagesima usqꝫ ad pascha Quo etiā tpe dicitur ad primā psal mus. Dñs regnauit. propter ratiōē ibi scriptā. In premissis etiā domi nicis dicitur ad primā psalmus. Cō fitemini dño. ne aliquid ð psalterio pretermittatur quin totū in septima na dicatur. Et quia ibi presertim in uersu illo. Hec ē dies quā fecit domi nus ꝛc. agit' de resurrectōne ad quā dies dominici pertinent. Et scd̄m hᵉ in dominicis dicuntur ad primā. ix. psā. ut cum nouē ordinibus angelo rum in resurrectionis gaudio trinita tem laudare possumus. In primis quinqꝫ. s. Deus deus meus respice. ꝛ sequentibus de xp̄i passione cantat' per ps̄. Confitemini. ꝛ tres quotidi anos innuitur qꝫ in quatuor mūdi p tibus doctrinā quatuor euangelista rum laudare debemus. In psalmo Deus in nomine tuo. petimus erro ris depositionē. In Confitemini. ex hortamur ad laudis confessionē. In Beati imaculati. ad laudis operatio nē. In retribue. ad mandatorū retri butionē. Uerum qꝛ fides ē fundamē tū mandatorū ꝛ uictoria que uincit mundū quia cetera sine fide frustrā tur. ideo subditur simbolum fidei Quicunqꝫ uult saluus esse ꝛc. quod athanasius alexandrinus ep̄us roga tu theodosij imperatoris ad eradican dam inualescentem hereticorū per fidiam. ꝛ fidem catholicam diuulgā dam edidit ꝛ singulis diebus domi nicis ecclesiis constituit cantari ad p̄ mā. quia populus tunc maxime ad ecclesiam cōuenit. uel quia fides p̄n cipium salutis existit. Quidā tamen ex curiositate illud obmittunt i illis diebus quibus i missa Credo i unū deū dicunt. Quidā autē dicūt qꝫ di ctus Anathasius fugiens a facie Cō stantini imperatoris in Treueri illō composuit. qđqꝫ nō dicit' in ecclesia ex primaria ecclesie institutione. Et aduerte quia i hoc simbolo due p̄n cipaliter sunt partes. s. ð trinitate ꝛ de incarnatione uerbi sed de libero arbitrio premittit'. ¶ Postea sequi tur capitulum in quo pastor oues ꝛ paterfamilias operarios ne in calore ꝛ labore deficiant consolat'. de quo iam dicetur. Et dicit' qñqꝫ capitulū Gratia uobis ꝛ pax a deo. Galath. i. c. quandoqꝫ pacē ꝛ ueritatē Zacha rie. viij. c. ¶ Post capitulū sequitur responsorium. Xp̄e fili dei uiui ꝛc. ut ecclesia ostendat se inuenire ꝛ ap plaudetur hus que in illo dicta sunt Nihilominus tamen orat pro se. vn de postea subicitur uersus. Exurge christe. i. fac nos exurgere. Exurgere autem a uicijs nihil aliud ē qꝫ ad do minum redire. ¶ Sciendum est qꝫ quedam ecclesie obmittunt respon sorium illud. Xp̄e fili dei uiui. in ad uentu et in septuagesima. quia licet tam patres qui fuerunt ante legē qꝫ qui fuerunt sub lege sperarent per xp̄m a miseris liberari tñ qꝛ ip̄e in il lo tpe nōdū uenerat. idcirco cū tp̄a illa recolūt' misericordis xp̄i minime in uocat'. In festiuitatib⁹ tñ sanctorꝫ q̄

in illis temporibus occurrunt illud
dicunt quia in illis tempus gratie r̄
presentatur . Quedam tamē ecclesie
non dicunt capitulū nec etiā respō
sorium sed soluꝫ uersum. Exurge uo
lentes morem apostolorum imitari
quos legimus post ascensionem āte
aduentum spiritus sancti in orationi
bus ex bonis operibus perseuerāte
sicut lucas dixit ꝙ ipsi adorantes re
uersi sunt in iherusalem cum gaudio
magno ⁊ erant semper benedicentes
in templo ⁊ laudantes deuꝫ. Nec le
gimus eos tunc fecisse sermonem ad
populuꝫ sed in die penthecostes da
to eis spiritu sācto . hora tercia cepe
runt tanꝙ confirmati ad populū lo
qui . in quo istruimur ꝙ usꝙ ad ho
ram terciā bonis operibus ⁊ oratio
nibus uacare debemus . ⁊ tunc tādē
alios docere quod notat ipsa lectio
seu capitulum. nā psalmus ad opera
lectio uero ptinet ad doctrinā . ppt̄
hoc ergo lectionem in primo subtra
hunt ⁊ per consequens responsoriū
quod ei respondere debet . Rursus
per primaꝫ pastoris opera intelligū
tur . Unde tunc dicitur . Respice do
mine in seruos tuos ⁊ in opera ⁊c̄. q̇
pastor xp̄i exemplo debꝫ prius ope
rari ut in alijs horis alios ad operā
dum ualeat exhortari. Idcoꝙ nō di
cunt capitulū qḋ est exhortatio seu
consolatio post psalmos per quos
opera significantur . Sed post p̄maꝫ
dicitur lectio ut dictuꝫ ē in phemio
huius partis . ¶ Subsequēter dicū
tur preces q̄m in concilio Agathens
de conse. di. v. conuenit. statutū ē ut
preces siue capitula de psalmis i sin
gulis horis dicant᷑ . ¶ Dicunt᷑ autē
propter tria. primo ad resecādas su
perfluas cogitationes ¶ Scḋo ad im
petrādā misericordiā propter oues
errantes ⁊ operarios fatiscētes . Ter
cio ad postulandū auxiliū cōtra tēp
tationes ut possimus in domica ora
tione patrem securius inuocare . Et
dicuntur hoc modo . prima nāꝙ do
minica oratio dicitur in qua sūt sep
tem petitiones propter septeꝫ dona
spiritus sancti habenda ut iā dicet᷑ .
Sed quia musce morientes perdunt
suauitatem unguēti precedant ipsuꝫ
kyrieleison. Oportet enim tale q̇d p̄
cedere quod inanes cogitationes re
pellat a mente ut dicendo ipsā orati
onem mens que inuisibili loquit᷑ so
la inuisibilia cogitet . ¶ In diuinis
siquidem officijs ante ipsam oratōꝫ
dicitur ter uł semel kyrieleison. ⁊ po
stea ter uel semel Xpeleyson. ⁊ iterū
ter uel semel kyriel. ¶ Dicitur ter ky
rieleison. ad notandum tres stat⁹ di
uinitatis et diuine maiestatis . quos
aliquo modo in ecclesia celebramus
Sed semel dicitur propter unaꝫ sub
stantiam. Primus status fuit ante as
sumptam humanitatem quando tri
nitas inuocabatur sine copulatione
humane nature ⁊ dicebatur domin⁹
quia dominus nomen illi . Secūdus
fuit post assumptam humanitatem
s. quando xp̄us uidebatur in terra ⁊
nihilominus credebatur a suis deus
⁊ filius dei . propter assumptaꝫ eniꝫ
humanitatē que uncta est oleo spiri
tuali uocatur xp̄us . unde in medio
statu dicim⁹ Xp̄eleison . Qn̄ igitur
ter dicim⁹ Xp̄eleison. ostendim⁹ eū
nunꝙ fuisse separatum a substantia
sancte trinitatis licꝫ fieret homo . Sꝫ
quando semel ostendimus eum fuis
se solum inter homines et neminem
sibi per omnia simileꝫ habuisse . Ter
cius status fuit ex eo tempore quo
uoluit clarificare assumptam huma
nitatem plus ꝙ esset ꝙ diu mortalis
erat ¶ Quia ergo in illa clarificatio
ne ostensa est sancta trinitas. ideo di
cimus ter kyrieleison. semel uero di
citur propter unam substantiā . De
horum uerborum efficacia dictū ē i
q̄rta parte sub titulo de kyrieleison

¶ Et nota ꝙ premissi status dicun
tur propter nos non propter deum
apud quem nõ est transmutatio nec
uicissitudinis obumbratio. ¶ Post
kyrieleison sequitur dominica oratõ
in qua sunt septem petitiones. prop
ter habenda septem spiritus sancti
dona per que merẽtes septem uirtu
tes et per istas septem uiciis libera
ri ad octo beatitudines peruenie⁊
¶ Et dicitur uoce demissa ⁊ secrete
Primo ut per hec uerba humilitatis
⁊ orationis deuotio significetur. Se
cundo ut q̃si ad interiora reuersi ip
sas res cum magna diligentia mente
capiamus quas uerbis ꝑnunciamus
Tercio quia i ea deo loquimur qui
non tantum uerba sed renes scruta
tur ⁊ corda. Quarto notandum ꝙ
oratio ipsa potius habet efficatiam
in deuotione cordis q̃ꝫ i clamore oris
Licet enim moyses ad dominum nõ
clamaret ore tamen dominus q̇ ma
gis attendit clamorem cordis q̃ꝫ oris
inquit ei. quid clamas ad me. exo.
xiiii. c. ¶ Finis tamẽ ipius orationis
alte pronunciatur ut ab omnib⁹ cõ
firmetur ⁊ ut auxilio precũ astantiũ
respondentium amen. a temptatiõe
liberemur ¶ quia sicut ait Augustin⁹
Impossibile est multitudinem nõ ex
audiri. Principium quoqꝫ eius pub
lice pronũciatur. ut per hoc populi
astãtes ad orandũ inuitent. ¶ Sane
dominica oratio dicitur. ut uita spi
ritualis anime impetretur. propter
quod immediate illa dicta subicitur
Uiuet anima mea ⁊ laudabit te ⁊c.
deinde sequitur. Erraui sicut ouis q̃
⁊c. in quo fit confessio Non eni po
test in deo uiuere qui non confitet.
Consequenter dicitur. Credo in deũ
in quo fides nostra continetur. sine
qua impossibile est deo placere ⁊ ꝑ
quam contra omnia aduersa arman
tur qui per dominicam orationem
mundantur. Et dicitur uoce demis
sa. finis uero alte. ad notandum ꝙ
corde creditur ad iusticiã. ore autẽ
confessio fit ad salutem. extra de sa͡c
unct. de quo in quarta parte dictũ
est ubi ð simbolo agitur. ¶ Postea
sacerdos quasi suspirans dicit. Et
ego ad te domine clamaui ⁊c. iuxta
illud dauid. de profundis clamaui
Quia uero non est speciosa laus pec
catoris. quia peccatori dixit deus. q̃
re tu enarras iusticias meas et assu
testa. meum per os tuum. iij. q. vij.
ꝯ. qð testatur. ideo petit gratiam si
bi conferri qua repletus possit dig
ne laudare dicens. repleatur os meũ
laude. ¶ Subsequuntur etiam po
stea multe preces quibus eccl̃ia orat
postulat ⁊ gratias agit. iuxta doctri
nam apostoli ad Thimo ¶ Obsecrat
dum dicit. domine auerte faciem tu
am ⁊c. proprie aũt obsecratio est qñ
cum adiuratione petitur. ut cum di
citur. per passionem tuam libera nos
domine. Orat dum bona sibi dari pe
tit. ut ibi Cor mundum crea in me
deus. Postulat dum a se mala sibi ꝯ
ria remoueri petit. ut ibi Dignar do
mine die isto sine peccato nos custo
dire. Gratias uero agit pro iam re
ceptis cum dicit Benedic anima mea
domino. de hoc etiam sub titulo de
tercia dicetur. ¶ Potest etiam et ali
ter dici. quoniam oratio dominica
cum sequentibus precibus ⁊ cum ps̃
Miserere mei deus. ideo dicũt quo
niam sunt intra ecclesiam nostram q̇
minima ⁊ qui maxima cõmittunt ꝑ
minima cõmittentibus ⁊ pro se ipso
sacerdos orat quando kyrieleison ⁊
orationem dominicam dicit in qua
nemo se excusare potest nisi ueracit
dicat Dimitte nobis debita nr̃a ⁊c.
ꝑ maiora cõmittentibus ⁊ ꝑ penitẽ
tiã r̃surgẽtib⁹ dr̃ ps̃. Miserer mei de
us. qui proprie pertinet ad peniten
tes. prout dictum est sub titulo de
laudibus matutinis. ⁊ uiuet anima

mea ⁊c. quia anima mortua fuit pꝰ
mortale peccatum . Errorem etiam
suũ exponit dicẽs. Erraui sicut ouis
que ⁊c. Medicinam querit ubi dicit
Quere seruũ tuũ ⁊c. quia mandata
tua non sum oblitus .i. paratus sum
adimplere . Rursus in hijs precibꝰ
ecclesia orat pro peccatis ⁊ p̃serti ꝑ
quatuor orat .s. pro immundicia re
mouenda ⁊ pro mundicia conferen
da .pro tristicia que est ex morsu cõ
scientie remouenda et pro leticia cõ
ferẽda pro quibus dicit quatuor ꝑ
ticulas illiꝰ psalmi Miserere mei de
us .pro mundicia ꝯremouenda dicit
Auerte faciem tuam a peccatis meis
quasi dicat noli ea eternaliter punire
sed quia posset esse ꝙ homo non cu
raret ea deleri ex quo in presenti nõ
punirentur. ideo addidit. Et omnes
iniquitates meas dele. pro mũditia
uero conferenda dicit Cor mundum
crea in me deus .Sed quia etiã colla
ta munditia homo eam sibi collatam
ignorat .⁊ adhuc conscientie morsu
torquetur. ideo addidit Ne ꝓicias
me a facie tua ⁊c . Deinde ꝑ leticia
conferenda dicit Redde mihi leticiã
salutaris tui ⁊c. Sed quia adhuc re
stant inimici qui nos ad mala trahe
re nituntur qui sunt tres .s. caro mũ
dus ⁊ dyabolus . Idcirco contra ini
micos ponit tres uersiculos .s. Eripe
me domine .⁊ alios duos sequentes
inimicis uero repulsis iã laudare po
test . Unde dicit Sic psalmum dicam
nomini tuo ⁊c. Et quia omni tẽpore
laudandus est adiungit. ⁊ reddã uo
ta mea ⁊c. et etiam in omni loco .iõ
adiungit Exaudi nos deus salutaris
noster. Adhuc quia per passionem
redempti sumus ⁊ per eum nr̃a ora
tio recipit efficaciam. ideo reducimꝰ
ad memoriam q̃ in passione legimꝰ
⁊ cãtamus uidelicet . Sanctus deus
Sanctus fortis ⁊c. Inde hortamur
animam nostram ad benedicendum
sibi propter beneficia nobis collata
ibi Benedic anima mea domino ⁊c.
Cõsequenter uero ut pura sit oratio
cõmunem facit confessionem ꝑ quã
a uenialibus mundamur sine q̇bus
communis uita facile nõ ducitur. et
quia hominis confessio nil ualet ni
si interius conuertatur. ideo subiun
git. Conuerte nos deus salutaris no
ster. Preterea quia in principio diei
est orat a peccato per deum liberari
dicẽs. Dignare domine die isto ⁊c.
sine quo uix potest esse ad momẽtũ
humanitatis fragilitas. Et qꝛ necesse
est ut misericordia dei sequatur sicut
preuenit. idcirco addit. Fiat miseri
cordia tua ⁊c . Demum orat pro ꝯdi
uersis gradibus ecclesie ⁊ tandem cõ
cludit per psalmum Miserere mei de
us. post quem nr̃ opilio solus orat
pro omnibus in collecta. Dum autẽ
sacerdos orat seu preces huiusmodi
dicit in diebus profestis se ad terrã
prosternit ut maiorem in se ⁊ alijs ex
citet deuotionẽ. Sed finito ps̃. Mi
serere mei deus. surgit ceteris ꝓstra
tis manentibus ⁊ stans orationem di
cit .qm̃ uicem gerit illius sacerdotis
qui in celo est ⁊ qui pro nobis quo
tidie interpellat. Primo ergo sacẽdo
cum ceteris orat sicut ⁊ dñs cuius ui
carius est priusꝙ̃ resurgeret cum pec
catoribus conuersatus ⁊ in cruce ꝓ
stratus est. Postea stando orationẽ
dicit ut illius resurrectõnem recolat
cuius uicem gerit. In quibusdam tñ
ecclesijs omnes illo surgente surgũt
in quo significant se spem recepisse
a peccatis resurgendi. ¶ Et nota ꝙ
sola ecclesie unitas adorando in faci
em cadit. In profestis ergo diebus
qñꝗ prostrati oramus in quo octo
significantur . Primũ infirmitas cor
poralis qꝛ de puluere sumpti sumus
Scdm̃ infirmitas animi. quia ꝑ nos
non erigimur. Terciũ ẽ erubescentia
quia non audemus oculos in celum

leuare. Quartuȝ prudentia quia uidemus ubi cadimus. i. in terrenis affligimur. Quintum ut cordis cōtritioneȝ significemus. Sextū qꝛ xp̄m adorante eum ad terram descēdisse ⁊ carnem de terra credimus induisse et hoc etiam quidam figurant q̄ uolentes sibi signum crucis imprimere primus inclinati terraȝ manu tāgūt Septimū quia reducimus ad memoriam licet in paradiso angelici creati fuerim⁹ corpora nostra propter lapsum nostruȝ inter animalia bruta iacere ⁊ animam corporali mole grauari. Octauum ut ipso actu confiteamur nos esse peccatores et terrenis desiderijs inherere dum uentreȝ terre et animam pauimento infigimus ⁊ hoc ē introductū ab Abraham q̄ cadens in terra dn̄m adorauit queȝ prophete imitati fuerunt. Unde origenes in omelia illius euāgelii. Erāt Joseph ⁊ maria mirātes sup hiis ⁊c̄ ita dicit. Sancti ꝓphete qn̄ angusti⁹ aliquid contemplabant̄ cadebāt in facies suas ut peccata per ruinaȝ corporis plenius purgarentur ¶ Quandoq̄ etiam in priuatis orationibus genua flectimus ut Salomon ⁊ apostolus dicens. flecte genua mea ad p. d. n. ex̄ de immu. eccle. decet. ut ꝑ hoc omne genu xp̄o flecti innuamus sed tūc non prostrati sed facie erecti stamus quasi ipso actu dicentes: trahe me post te. Quid dicere debem⁹ dum genu flectimus. i sexta ꝑte sub ti. de pascha dicetur ¶ Et quandoq̄ stamus letātes in domo domini ibimus. In primo quidem modo exp̄mimus conditionem nostram. In secūdo desideriū. In tercio spem. In diebus uero dn̄icis et in pascalibus genuflectio non fit nec dicit̄ ꝑ horas kyrieleison nec oīo dn̄ica sed stātes oramus propt̄ leticiā resurrectionis quā tūc recolimus. de quo i sequēti ꝑte sub festo pasce dicet̄. Nec i diebus penthe. quibus recolimus libertateȝ per aduentū spūs sancti nobis datam nec i alijs festiuis diebus ꝓpter leticiam ipsarū festiuitatū in quibus recolimus sanctā societatē angelorum ⁊ sanctorum que iam est in leticia sempiterna nisi ꝓ presentia corporis ⁊ sanguinis xp̄i. In aliis tamē diebus stantes capite inclinato orar̄ debem⁹. sicut ⁊ deuote mulieres ad monumentum fecerunt ⁊ tunc etiaȝ huiusmodi flebiles preces uite p̄sentis dimittimus ad notandū q̄ in futura resurrectione ubi erit uera libertas ⁊ uera societas nulla precatio exercebitur pro miserijs de hoc dicet̄ i sexta parte sub ti. de sabbato post penthe. In quibusdam tamen ecclesijs i omnibus officijs dicitur dominica oratio licet stando. nam illa est sal ⁊ condimentū sacrificij ⁊ in ueteri testamento nullum sacrificiuȝ sine sale fiebat ⁊ ita nullū officiū nostruȝ sine illa fieri debere uidetur. de hoc etiam dictuȝ ē in prohemio huius ꝑtis. ¶ Sane preces huiusmodi misticē humilitateȝ significant prout sub completorio dicetur. Uersi auteȝ ad orientē illas dicimus. de quo dictuȝ est in prohemio huius partis. Ultimo subicitur oratio quā salutatio. s. Dominus uobiscū precedit ⁊ etiā sequitur. quia sicut dominus postq̄ resurrexit salutauit ap̄los dicens pax uobis. ⁊ postea eis locutus ē et p⁹ locutionem dixit. pax uobis. ita ⁊ presbiter ⁊ eius uicarius postq̄ surrexit ab accubitu salutat fratres dicēs. dominus uobiscū ⁊ pro eis orat ⁊ post orationem iterū dicit Dominus uobiscum. quasi dicat Si gratiam dei impetrastis in illa perseuerate. ⁊ iterum populus dicit Et cū spū tuo. ac si dicat Orasti pro nobis ⁊ nos pro te oramus. de hoc dictū est i quarta parte sub ti. de salutatione ad populū. ¶ Nouissime dicit̄ benedicamus

de quo dictū ē in probemio huius partis. ¶ Postq̄ꝫ uero ecclesia dirext orationes ad dn̄m implorat orationes sanctorū dicens. preciosa in cōspectu ⁊c. qd̄ non ē de prima. Inde est q̄ꝫ quidam dicunt illud post matutinas laudes. Etiam quidam īterponunt inter primam ⁊ preciosa. p̄mā de beata uirgine. Et quidā missam animaꝝ. Et quidā religiosi hoc in capitulo dicunt. Aliqui tn̄ dicūt esse primā scd̄m ea que dicta sunt in probemio ubi agitur de lectione cōtinuantes illud cū prima. Deinde sacerdos ad honorem trinitatis orat generaliter pro se ⁊ pro omnibus dicens ter. Deus in adiutoriū ⁊c. uel dicitur ter ut petat auxiliuꝫ cōtra insidias dyaboli carnis ⁊ mundi uł in honorem trinitatis ⁊ ideo subicitur Gloria p̄ri ⁊c. nec post Gloria patꝛ sequitur alleluia. pro eo q̄ꝫ locus in quo hec dici consueuerūt puta capitulū sacer non est. Sicut enim sacer locus significat illam iherusalē i qua uox illa angelica. s. alleluia audit̄. ita locus ille non sacer peregrinationeꝫ nostrā representat in qua peccamus Deinde quia dum in hac uita sum⁹ peccamus. ideo subiungimus kyrieleison ⁊ pater noster. ⁊ postea respice dn̄e in seruos tuos ⁊c. ubi dicitur ⁊ dirige filios eorū. Filij nostri sunt cogitationes que de mēte n̄ra nascūtur quas ad opera dn̄i implenda rogat dirigi. opera uero manuū nostrarū sunt opera exteriora que interius a cogitationibus procedūt. Sed q̄ꝛ omnia ad unū tendunt ideo postea dicit opus singulariter cū dicit. Et opus manuū nostrarū dirige. Et iterū opilio siue pastor pro omnibus ouis orat generaliter dicens. Dirigere dignare dn̄e ⁊c. Oratione uero suum concluditur. ut diuina gratia que actiones p̄cedit etiam ipsas subsequatur.

¶ De tercia Rica.

Hora tercia deo laudes extollum⁹ q̄m in illa scd̄m Marcū Jhesus linguis iudeorū morti adiudicatus est ⁊ a pilato ad columnā ligatus ē ⁊ flagellatus. Merito ergo hora illa oramus ut sicut sp̄us sanctus ab Adam per dyaboli suggestionem separatus ē. ita p̄ xp̄i crucifixionē dignetur eadē hora spiritus sanctus in cordibus n̄ris infundi. In hac etiā hora repromissus spiritus sanctus datus ē ap̄lis ⁊ uisibiliter dei magnalia loquebant̄. Unde in actibus apostolorū. Nō sunt isti ebrij cū sit hora tercia diei. p̄pt̄ qd̄ dicitur ymnus. Nunc sancte nobis sp̄us ⁊c. dicitur etiā ps̄. Legē pone quia tūc lex noua data est apostolis Quia u̍o homo per legeꝫ dei a morbo peccati sanatur. iuxta illud sapiē tie. Nec herba nec malagma sanabit eos sed tuus sermo domine ⁊c. Ideo in quibusdam ecclesijs dicit̄ capitulum illud Sana me domine ⁊c. Jere. xvij. c. ⁊ responsorium Sana animaꝫ meam ⁊c. Et quandoq̄ꝫ illud dicit̄ Caritas dei diffusa ē. Ro. v. c. ⁊ quādoq̄ꝫ illud. Obsecro uos fratres per misericordiam dei Romano. xij. c. ¶ Rursus quia nō potest sanari nisi conseruetur. ideo sequitur uersus Adiutor meus esto ⁊c. q. d. q̄uia liber ⁊ sanus in uia tua sim cōstitutus tn̄ non sufficio sine tuo adiutorio p̄uenire ad illā meridiem de q̄ dicitur Indica mihi ubi pascas ubi cubas ī meridie. Unde dicit̄. adiutor meus esto dn̄e. ⁊ subiungit̄. Ne derelinq̄s me. i. inceptum meuꝫ ne intermittas q̄ꝛ sine te nihil ē conatus meus. neq̄ꝫ despicias me. i. ne contemnas q̄ꝫ ego mortalis te eternū sudeo querer̄. q̄ꝛ tu es deus meus qui me creasti ⁊ recreasti. salutaris meus. i. q̄ sanas plagam peccati mei. Deinde omnes

ad orat[illegible] prosternuntur. ꝛ ꝓse
quitur sacerdos modum orationis
quem apostolus docet dicēs. ꝑmo
omnium fiant obsecrationes. oratio
nes. postulationes. ꝛ gratiarū actio
nes pro omnibus et pro hijs qui in
sublimitate sunt. Obsecratio fit cū
adiuratione pro malo remouendo.
Oratio pro bono impetrando uł ꝓ
malo superando. postulatio ꝓ bo
no adipiscēdo siue cumulādo. Gra
tiarum actio pro bono iam collato
conseruando. Obsecratio ē ibi Ego
dixi domine ꝛc. ubi petit uulnera sa
nari ꝛ medicinam dari. Oratio ibi
Fiat misericordia tua domine. uł ibi
ostende nobis domine. Postulatio
ibi. Cōuertere domine usqꝫquo. ubi
postulamus ut per domini auxiliū
omnia nobis aduersa remoueantur
Gratiarum actō. ibi Sacerdotes tui
induantur ꝛc. ꝛ hoc pro nobis omni
bus. Item orat pro regibus ꝛ pro
hijs qui sunt in sublimitate dicens.
Saluum fac regem ꝛ oremus ꝓ pon
tifice nostro ꝛ pro omnibꝰ uiuis di
cens. Saluum fac populum tuū ꝛc.
Et pro defunctis dicens. oremus ꝓ
fidelibus defunctis. Sequitur etiā
Miserere mei deus. pro hijs q̄ sunt
in grauioribus peccatis sicut preces
sit dominica oratio pro hijs q̄ sunt
ī quotidianis. post hoc surgit opi
lio siue sacerdos ꝛ omnibus prostra
tis manentibus orat pro uniuersis
de quo dictū est sub prima.

De sexta hora.

Hora sexta pro nobis cruci
fixus ꝛ clauis confixus est
xp̄us. quare tenebre super
omnem terram facte sunt. ut sol in
morte domini sui lugens se quasi ni
gris tegeret uestitus ne illum crucifi
gentibus lumen preberet. Hac etiā
hora in die ascensionis cū discipulis
discubuit. Merito ergo ecclesia illa
hora deo laudes exhibet grās agēs
ei quia pro ipso xp̄s pati uoluit ꝓp
ter quod ipsum diligit uehementer
Unde in canticis. Nunciate dilecto
quia amore langueo. ꝛ ob hoc tunc
dicitur psalmus. Defecit in salutari
tuo ꝛc. Dicitur etiam responsorium
Benedicam dominum in omni tem
pore. supple quia dignatus ē pati ꝓ
me. idest pro salute anime mee. Hac
etiam hora Adam ō paradiso eiectꝰ
est. Recte ergo illa hora deum dep̄
care debemus ut unde ille propt̄ su
perbiam eiectus est illuc per humili
tatem ꝛ bonam operationem redea
mus. Sane officium sexte statui
temporis respondet sicut ꝛ officia
aliarum horarum. In prima nanqꝫ
hora est inchoatio. In tercia profe
ctꝰ. In sexta ꝯsumatio. scōm qđ sol
ī p̄ma incipit lucere. In tercia magis
calet. In sexta ē in sūmo feruore qđ
indicant uerba ymnorum que in ip
sis horis ꝛ etiam in nonis premittū
tur. Inchoationi respondent uerba
que dicuntur ad primam in psalmo
Deus in nomine tuo saluum me fac
ꝛ in uirtute tua libera me. idest sepa
ra me a zyphеis. In principio nanqꝫ
nostre conuersionis incipimus a ma
lo separari. Unde ibi merito petimꝰ
qui tandem loco ꝛ premio separati
sumus. Ad idem pertinet qđ dicit
secundus psalmus. Utinam dirigā
tur uie mee. ꝛ quod dicit terciꝰ ps.
Retribue seruo tuo. i. frequenter tri
bue. Et ubi dicit uiuifica me ꝛc. sup
plendum est tamē qui premortuus
eram per peccatum. unde petit per
gratiam iustificari. Ad profectum ꝑ
tiū quod dicitur in principio tercie
Legem pone mihi domine. Sibi eni
posito in uia petit dare legem corre
ctionis. Ad consumationem partiū
pertinet quod dicitur in principio
sexte. Defecit in salutari tuo anima

mea rc. idest anima mea posita in sa
lutari tuo defecit terrenitate. Uel de
fecit in salutari tuo .i. anima mea tē
dens in salutē tuā. Defecit in terre
nitate. quando enim quis magis tē
dit in dilectionem dei tanto magis
deficit a terrenis et quasi que nimio
desiderio languet iuxta illud. Fulci
te me florib⁹ stipate me malis quia
amore langueo. Per flores quidem
initia bonorum operum per mala p
fectio accipitur que etiam alios accē
dens quodamodo consolatur nō tñ
hic plenam recipit consolationem sz
potius affligitur ex dilectione. Unde
sequitur. defecerunt oculi mei i elo
quium tuum. Et in secunda parte.
Quomodo dilexi legem tuā et in ter
cia. Oculi mei defecerunt in salutari
tuo rc. Ad hanc perfectionem perti
net responsorium Benedicam domi
num. et versiculus. Dominus regit
Nam sicut habet alia translatio. do
min⁹ pascit nihil mihi deerit i loco
pascue ibi me collocauit .i. dominus
est pastor meus in quo sum tutus et
sufficiens. Unde sequitur. et nihil mi
hi deerit. Spiritualem enim substan
tiam credit a deo sibi conferendā q̄
tam scit se esse collatū in loco pascue
ubi fideles in fide plenius corrobo
rātur. Unde dicit. ibi me collocauit.
Quem enim dominus pascit i aduē
tu spiritus sancti eundem regit .i. in
bonis operibus facit eum delectari
et per rectum iter ducit ad tutissimā
ciuitatem iherusalem tali nihil deest
teste apostolo qui dicit. Omnia i eo
possum qui me confortat. ¶ Dicit
autem quandoq̄ capitulū illud. Al
tera alterius onera portate. Galat.
vi. c. Quandoq̄ illud. Nolite cōfor
mari huic seculo. Ro. xij.

¶ De nona hora.

Hora nona xp̄s clamās emi
sit spiritum. mori enim uoluit pro
homine illa hora in qua homo ē pa
radiso expulsus est. Et in eadē hora
per mulierem et lignū redemit quos
per mulierem et lignuz deceperat ho
stis. Ars autem ut artem falleret et
me fer. i ho Unde le. In eadē quoq̄
hora miles latus xp̄i aperuit ex quo
duo nostre saluatōnis sacramenta. s.
aquam baptismi et sanguinez nostre
redemptionis nobis eduxit. et uelū
templi scissum est. et monumenta ap
ta sunt ¶ Eadem hora inferna pene
trans inextricabiles tartari tenebras
confringens serasq̄ eius cōminuens
captiuitatem sanctorum secum trans
uexit ad celos. igneaq̄ rumphea sub
mota antiquum incolam in paradi
so restituit ¶ Eadem etiam hora ce
tus apostolorum ad orandum cōue
nire cōsueuit ¶ Et petrus et Johānes
ascendebant in templum causa o a
tionis ¶ Petrus quoq̄ eadem hora
ascendit in cenaculum oraturus quā
do raptus est in extasim et lintheum
plenum reptilibus de celo ante se ō
mitti uidit audiens. Petre macta et
manduca. Merito igitur ꝓpter has
prerogatiuas hac hora deuz ecclesia
laudat dicēs psalmū. Mirabilia rc.
et responsorium. Redime me domie
orans pro sua redemptione ne obli
ta esse uideatur q̄ tali hora redemp
ta est. ¶ Illud autem considerādū
est q̄ in hora nona iaz sol declinauit
a centro. Status ergo temporis in
nuit statum uirtutum. innuit enim
feruorem uirtutum in quo animus
prius erat propter temptatōnes esse
tepefactum. nam ut ait beatus Gre
gorius. uicia nos temptant. uirtutes
nos humiliant. Cum enim uir perfe
ctus temptatur ab altitudine intimi
gaudij descendit ad considerandū
suam fragilitatem et ad uidenduz q̄
facile sit ad casuz. ut patet in ap̄lo q̄
dicebat. Ne magnitudo reuelatōnū

extollat me &c. gaudebat enim paulus de reuelatione dolebat de temptatione. Unde ipse dicit. propter quod ter dominum rogaui &c. Nisi enim sibi molesta esset temptatio non rogaret ut tolleretur. non est tamen sublata quia per infirmitatem uirtus cui gaudium debetur perficitur. Has tribulationes et angustias notant aliqui uersus psalmorum none ut in prima parte. Tribulatio et angustia &c. Et in secunda multi qui persequuntur et in tercia. Erraui &c. Ab eisdem petimus liberari in responsorio. redime me. idem fac ut effectum redemptionis tue que facta est in sanguine tuo sentiam in tribulationibus meis. hoc idem est in uersu. Ab occultis meis munda me. idest repelle a me malam cogitationem et compesce suasorem secundum Augustinum. ¶ Et nota quod responsoria dominicalia in tribus horis scilicet. tercia sexta et nona conuenienter respondent responsoriis ferialibus. nam in responsorio feriali ad terciam. s. sana animam meam &c petitur sanitas uulnerum que preterita peccata fecerunt. Et in responsorio dominicali. Inclina cor meum deus &c. et in. uersu Auerte oculos &c. petitur cautela de futuris quod fit impletione diuinorum mandatorum. Item in feriali responsorio sexte Benedicam dominum &c. fit iugis diuine laudis promissio. In dominicali responsorio. In eternum domine &c. fit promissionis impletio. Ibi enim promittit se laudaturum et hic laudat in responsorio uero feriali none. Redime me domine &c. petitur redemptionis effectus quo fit ut res mentis. i. amor sit directus ad deum. Et in responsorio dominicali. Clamaui &c. promittitur effectus pedis idest amoris scilicet clamor ad deum ex amore. est enim clamor cordis. In pluribus tamen ecclesiis sunt eadem tam in ferialibus quam dominicalibus. ¶ Et est notandum quod uersus qui dicitur in tercia in sexta et in nona neumam habent ad designandum quod in nulla hora exprimere ualemus gaudium et brauium sempiternum. ¶ Capitulum dicitur quandoque. Omnia probate Thessal. v. c. Et quandoque. Sicut in uno corpore multa membra habemus Roma. xii. c.

¶ De uesperis Rica.

Hora uespertina significat ecclesia primum aduentum domini qui fuit uergente uespere mundi in ultima etate. de quo psallens reddit gratias deo. iuxta illud apostoli. nos scimus in quos fines seculorum deuenerunt. de pe. di. ui. Si enim inquit uersus in fine. preterea christus in uespere de cruce depositus fuit. Eadem quoque hora in cena sacramentum corporis et sanguinis instituit. pedes discipulis lauit. Discipulis euntibus in emaus in habitu peregrini in fractione panis se manifestauit. Merito ergo ecclesia christo in hac hora gratias agit. Est tamen duplex mundi uespera. prout in sexta parte sub epiphania dicetur. ¶ Sane sicut ait Ricardus episcopus cremon. in mitrali. officium diei sequentis incipit in uesperis. quia uespertina sinaxis idest hora primum est officium secundum esdre consuetudinem in quaternario numero prout dictum est in prohemio huius partis. Unde uespertinum officium a uespera stella nominatur que in principio noctis oritur. Preterea licet ab initio mundi dies precederent noctem. in nocte tamen dominice resurrectionis nox cepit precedere diem. ut dicetur in sexta parte sub sabbato sancto in principio. ¶ Dicit autem ecclesia in hac hora quinque psalmos. primo

propter quinq; xpi uulnera qui pro
nobis obtulit sacrificium in uespera
mundi ¶ Secundo ad correctionem
ut uidelicet defleamus ꝛ petam⁹ ue
niam peccatorum que in die p q̇nq;
sensus corporis committuntur ꝛ ad
nos intrant iuxta illud Iere. Mors p
fenestras nostras quis enim est q̇ ui
su non concipiat ¶ Tercio per ipsos
quinq; psalmos munit se ecclesia cõ
tra nocturnales tribulationes . Hec
enim hora insinuat fletum eorũ qui
bus occidit sol iusticie . ꝛ ita sunt in
uespere de quo dictum est ¶ Ad ues
peru; demorabitur fletus qui dura
bit usq; ad matutinum. idẽ quousq;
sol fidelibus oriatur qui occiderat
peccatoribus secundum q̇ͦ sequit̃
ꝛ ad matutinum leticia ¶ Et propt̃
easdem etiam causas pectus quinq;
digitis tũdimus ¶ Rursus seculares
dicunt quinq; psalmos . religiosi ue
ro quatuor propter rationem tangẽ
dam in sexta parte sub titulo de ad
uentu ¶ Et nota ꝙ uespertinum ma
tutinumq; officium ceteris horis in
numero psalmorum preferuntur eo
ꝙ in senaria operum distinctione ue
spere et mane solummodo memorã
tur ꝛ i ueteri lege matutini ꝛ uesper
tini officiu antiquitas commẽdatur.
Quinq; ergo psalmis in sex uesperti
nis ebdomade officijs dicũtur et ca
nuntur psalmi secundum materiam
diei ut ecce in septima die scilicet in
sabbato propter resurrectionem q̄
sequitur, agimus de uictoria et lau
de dei que sequitur uictoriam ¶ Un
de in primo psalmo. scilicet Benedi
ctus dominus. ad litteram agitur de
uictoria dauid contra goliam. quan
tum uero ad spiritualem sensum d̉ ui
ctoria nostra qua dyabolum supera
mus . quia ergo post uictoriam nil
restat nisi laudare dominum p quez
uictoriam habemus . ideo sequunt̃
psalmi qui sunt de laude . In primo

eni laudem promittit ecclesia . Exal
tabo te domine. In secundo seipsaz
incitat . Lauda anima mea dominuz
In tercio alios inuitat . Laudate do
minum ¶ In quarto congratulatur
celesti iherusalem dicens. Lauda ihe
rusalem dominum et cetera. ꝛ sic de
alijs ferijs et psalmis . ¶ In q̇bus
dam tamẽ ecclesijs statim post psal
mos sequitur ymnus et post ymnuz
lectio siue capitulum ¶ In quibusdã
econuerso . Et in quibusdam ymnũ
non cantant . Qui post psalmos im
mediate ymnum cantant congruum
ordinem seruare uidẽtur ¶ quoniam
primo est in corde dilectio que per
antiphonam designatur ¶ Deinde se
quitur operatio quam psalmus de
signat . ¶ Postea mentis exultatio q̄
per ymnum notatur ¶ Sed quia ex
ultatio sepe negligentiam parit. id
circo sequitur lectio seu capitulum
que hominem ad cor reuocat. Qui
uero lectionem ymno preponunt uo
lunt ymnum locum responsorij ob
tinere ¶ Unde cum in festiuitatib⁹
responsorium post lectõnem cantãt
ymnum pretermittunt ¶ Ad maio
rem tamen exultationem notandam
in quibusdam ecclesiis utrunq; can
tatur . et tunc responsoriuz precedit
ymnum. ad notandum ꝙ tunc max
ime respondere debemus exhortatõ
ni per precedens capituluz facte p⁹
q̇ͦ statiz sequitur responsorium. Ta
men generale ẽ ꝙ quãdocunq; canta
tur responsorium precedere debet
lectio cui respondere debet ¶ Qui
uero ymnum non cantant illud attẽ
dere uidentur . ꝙ canticum beate
Marie sequitur quod excludit respõ
sorium cuius locuz tenet ymnus. nã
si canticum Zacharie in laudib⁹ ma
tutinis excludit responsorium . mul
tomagis canticum beate Marie uir
ginis excludere debere uidetur i ues
peris . Et nota ꝙ ad uesperas dicit̃

capitulum. Benedictus deus ⁊ pater ij. ad corintheo. i. Et illud. Dñs aũt dirigat. ij. ad Thessal. iij ¶ Post ymnum sequitur uersiculus uidelicꝫ in sabbato. Uespertina oratio ⁊c. ¶ In alijs diebus. Dirigatur domine. et uterqꝫ uersus uespertinum tempus designat ĩ quo cantatur quod sonãt uerba illa que in psalmo sequuntur scilicet. Eleuatio manuum mearum sacrificium uespertinum. Optat enĩ ut oratio dirigatur ad dominuꝫ. qđ de ueteri testamento tractuꝫ est. ubi habetur ꝙ hora uespertĩa sacerdos intrabat sanctum tabernaculum uel templum ut offerret thimiama sup altare incẽsi sicut mane intrabat ut offerret incensum ¶ Ho: thimiama significat suauitateꝫ odoris. hinc habet consuetudo ut dum dicitur uersiculus sacerdos thurificet altare ad implendum iuge sacrificium. sic enĩ fiebat in lege in qua duo agni offerebantur unus mane ⁊ alter sero. ⁊ hic pinguior ad notanduꝫ ꝙ caritas crescit. ideo ergo thurificatur. ut sim⁹ semper bonus odor deo perficiẽdo in scientia et doctrina ¶ Etiam quia propter promissiones dei debemus tales esse ut sim⁹ ei boni odoris. Ut ideo in uesperis ⁊ matutinis p⁹ psalmos et lectionem dum uersus dicitur incensatur. ad notandum ꝙ nemo potest bonum odorem deo reddere. uel bonum exemplum operandi alijs dare quod per incensum significatur. nisi prius in dei seruitio operetur quod per psalmos ⁊ alios doceat quod per lectionem notatur Unde mos inoleuit ꝙ in precipuis festiuitatibus antiphona ad magnificat et benedictus ter dicitur siue totiens canendo protelatur donec omnis populus qui interest incensi repleatur odore ¶ Et ultimo dicitur cum neuma uoce quidam nõ significatiua prout dictuꝫ est in prohemio huius partis ¶ Sacerdos auteꝫ qui maior est in ecclesie officio ut q̇ uicem tenet Aaron debet incensum offerre ut sit thimiama sempiternuꝫ coram dño et suaue flagrans odor iuxta illud. Dirigatur domine oratio mea sicut incensum in conspectu tuo. De hoc dictũ est sub laudibus matutinis. ¶ Dicitur ergo in uesperis uersiculus exhortationis. scilicet ut excitet pigros ad intelligendum promissa dei que continentur in cantico illo beate Marie uirginis. Magnificat anima mea ⁊c. quod est Lu. primo. c. Prima promissio facta fuit noe. Unde Genes. ponam arcum meum in nubibus celi. et hec impleta est ¶ Secunda Abrahe et dauid Abrahe dictuꝫ est. In semine tuo benedicentur omnes gentes. Dauid dictuꝫ est. De fructu uentris tui ponã super sedem tuam. et hec impleta ẽ in beata uirgine ¶ quod notatur ĩ cãtico suo ibi. Recordatus misericordie sue. Et per hoc ergo certi sumus ꝙ dabit nobis ultimaꝫ scilicet paradisum. ¶ Ideo aũt cãticũ ipsũ quotidie dicitur ut frequentior dominice incarnationis memoria animas fidelũ ĩ opere dei in doctrina se exercentiũ ad deuotioneꝫ operis incepti accendat ¶ Cũ enim in cantico ipso notentur cogitatões sicut ĩ psalmo opera ¶ Si diligent' beate marie act⁹ et dicta sepe recolimus obseruantia castitatis ⁊ uirtus operationis semp ad ipsius operationis imitationem perseuerabunt in nobis. Nec etiam nos mouebit fauor humanus indebitus non temporalium immoderatus appetitus nõ temporalis affectõ nõ de impetranda cõmissoruꝫ uenia desperatõ. Nempe nõ nos mouebit indebitus fauor humanus. qꝛ cũ beata uirgo cõmendaretur a beata Elizabeth dicente. Unde h̄ mihi ut ueniat mr̄ dñi mei ad me ⁊c. non ipsa mota

fuit humano fauore sed seruans hu
militatem clamauit .Magnificat ani
ma mea dominum rc. τ tandem ad
iecit . Quia respexit humilitatem an
cille sue ¶ Et nota φ dicit humilita
tem τ non dicit respexit uirginitatez
innuens mentis humilitatem preua
lere corporis integritati. Iterū ideo
dixit humilitatem. quia deus super
bis resistit.eosq; a beatoruz sorte se
cernens per uaria penarum loca pro
peccatorum impietate dispergit.nō
nos mouebit immoderatus tempo
ralium appetitus. quia sicut ipsa dix
it iudex noster . Diuites dimisit ina
nes. τ deposuit potētes de sede. Nō
temporalis afflictō nos mouebit. q
deus exaltat humiles ¶ In hoc enim
cantico exemplo humilitatis eius re
formamur . τ filij dei incarnatio per
quam deposuit potentes de sede et
exaltauit humiles .ad memoriam re
ducitur ut fidei nostre deuotio exci
tetur . Non desperatio ō cōmissorū
impetrāda uenia. quia misericordis
eius a progenie in progenies timēti
bus euz . Beda dicit φ inde inoleuit
consuetudo ut in officio uespertino
cantetur canticum beate uirginis .et
potius in uesptino q̄ȝ in officijs alijs
primo. quia in ipsa uespera mundi
suo singulari assensu mundo succur
rit perdito ¶ Secundo quia per hoc
fit incarnationis in uespera mundi
facte iugis recordatio ¶ Tercio quia
ipsa est stella maris .que in hui⁹ mū
di uespere nobis lucere cepit. sicut
uespera stella a qua dicitur uesperti
num officium in initio noctis lucere
incipit ¶ Quarto ut mens nostra p
diem usus fatigata cogitationibus
imminente quietis.scilicet noctis tē
pore recolendo dicta dei genitricis
quicquid superfluum uel nociuum
diurna euagatio contraxerit .totum
hoc precibus et lacrimis ea interce
dente mundemur . Quinto quis uir
go portauit dominum ī uespera mū
di. ¶ Rursus canitur in sexta laude
quia dominus in sexta etate uenit.si
cut τ canticum symeonis in septima
propter septimam etatem quiescen
tium prout tactum est sub laudibus
matutinis . ¶ Ceterum hoc canticū
est exultatio laborantium .quorum
spiritus exultat ī domino quia fecit
eis magna qui potens est cuius mise
ricordia est in secula ¶ Ob hanc ex
ultationem representandam lampa
das accenduntur in uesperis . Uel p
hoc cantico principaliter accendun
tur eo φ de euangelio est.uel ut nos
de numero adolescentularuz τ q̄nq;
prudentium curramus cuz lampadi
bus bonorum operum in odorez un
guentorum beate uirginis intrantes
cuz ea in gaudiuz domini nostri. Et
quia opera nostra non sunt in lāpa
dibus radiantia nisi fuerint caritate
informata. ideo can ticum clauditur
sub antiphona per quam caritas de
signatur. ¶ Recantata antiphona ī
profestis diebus prosternit se eccle
sia in orationem prolixius orans q̄ȝ
in aliis officijs .quis specialiter orat
pro his quibus occidit sol iusticie
licet τ pro alijs oret . τ facit ea que
dicta sunt superius sub titulo de ter
cia. ubi de precibus agitur. In solem
nibus uero diebus statim dicit͛ col
lecta . τ q̄si stātes oramus ¶ De quo
τ in quibus officium uespertinū cū
hora prima conueniat ibi etiā dictū
est. ¶ Mortuorum officium incipit
a uesperis. non tamē habet secūdas
uesperas . ad notandum φ hoc offi
cium finem habebit quando anime
saluandoruz ab omni pena liberate
eterne beatitudine fruent͛ . Sȝ sancti
de quoꝝ glorificatione in aīa iā cer
ta ē ecclesia primas τ secūdas uespe
ras hn̄t. si in festo coꝝ nouem lectio
nes dicantur. Primas enim hn̄t pro
glorificatione anime iam percepta

Secundas pro glorificatione corporis quam habebunt que nunq̄ finem habebit. Si uero habent tantū tres lectiones, primas uesperas habent tantum. non quia ipsi duplicē stolam habituri non sint. cum hoc omnibus electis non conueniat. Sed ecclesia ad ostendendum differentiam premiorum illis et istis debitorum magis solemnizat pro illis de quorū maioribus meritis sibi per miracula uel per alia documenta constat q̄ uis ad plenum certa esse non possit Nā et stella differt in claritate a stella. Unde Augustinus ait in sermone de beato stephano. Cum preciosa sit mors sanctorum. si quid distare inter martires potest. precipuus esse uidetur qui primus est. Quando tamen in uesperis precedentibus dicitur solummodo āntiphona et collecta de festo sequenti. prout dicet sub uigilia natalis. ¶ Postremo notandum est q̄ religiosi ante completorium premittunt collationem que a sanctis patribus originem traxit qui dicti a ue'peris conuenire et de scripturis sacris conferre solebant ad instar operariorum ad recreationem ad inuicem confabulantiū. ideoq̄ tunc uitas confabulationes uel collationes patrum et hijs similia. q̄ potius sint ad recreationem et delectatōnem legunt et eruditiores si dubium occurrerit interrogant.

¶ De completorio Rica.

In hora completorij xp̄us cum discipulis orauit patrem. ¶ Eadem quoq̄ hora sanguineas guttas sudauit et etiam corpus eius in sepulcro positum fuit et custodes deputati. Merito igitur in hac hora ecclesia deo laudes et gratias agit. ¶ Illam etiam in memoriam eterni gaudij celebrat Nam completo electorum numero in illa hora complebitur gaudium sanctorum in die generalis retributionis. et inde est q̄ completoriū significat gaudium. Dicitur autem cōpletorium. quia in eo completur cōmunis usus locutionis cibi et potus et aliorum que necessario pro corporis sustentatione sumuntur. Et secūdum hoc etiam significat finem uite presentis. ¶ Sane hoc officium incipit preter morem aliorum officiorū. Converte nos deus salutaris etc. Quia enim quasi tota die psalmodie insistimus. et pene impossibile ē q̄n aliquem puluerem superbie contraxerimus. et quia sepe erramus iuxta illō. Erraui sicut ouis q̄ perijt. inde est q̄ nos humiliantes dicimus Cōuerte nos etc. ¶ preterea quilibet q̄ tumlibet perfectus et bonus estimare se debet imperfectum siue insipiētem iuxta illud. Justus accusator sui est. ideo dicit sacerdos. Conuerte nos etc. in hijs uerbis iudicans se peruersum. Bonarum quippe mentium est ibi culpam agnoscere ubi culpa non est. v. di. ad eius. de peni. di. ij. si enim. in principio. Nam et si dixerimus quia peccatum non habemus ipsi nos seducimus. Hinc est q̄ etiā consequenter inuocamus diuinum adiutorium dicentes. Deus in adiutorium meum. ut Conuerte nos etc. referatur ad preterita mala tollēda et Deus in adiutorium meum etc. ad bona opera futura facienda. q: sine dei adiutorio quicq̄ boni facere nō ualemus. Quia uero totum ad laudem trinitatis faciendum est. ideo sequitur Gloria patri. Rursus incipientes per Conuerte nos deus salutaris nr̄. oramus ut nos a malis cōuertat et irā suā a nobis auertat. et quia merita nr̄a non sufficiūt eius adiutoriū imploramus dicētes. Deus i adiuto. me. etc. ¶ Dicunt aūt q̄tuor ps.

ad obtinendam remiſſioneꝫ peccato
rū que cōmittimus dū ſumus i hoc
corpore ex quatuor elementiſ ꝛ ex q̄
tuor humoribus uel complexionib⁹
composito.extra de cele.miſ.in quo
dam. ſeu quia corpus ipſum ex h.js
cōpoſitum contra pericula et fantaſ
mata noctis munimus . et iō cōmen
damus. ideoq; tunc dicitur .In ma
nus tuas domine ꝛc. et cuſtodi nos
ꝛc. Et icipit ecclesia a uoce perfectō
nis dicens. Cū inuocarem exaudiuit
me ꝛc. Hoc eniꝫ perfectorū eſt. Sed
quia perfecti ſe debent reputare im
perfectos iuxta illud Job. ex ō pur.
cano. accepimus.de pe.di.iſ.ſi eniꝫ.
prope pncipiū. Etiam ſi ſimplex fue
ro.hoc ignorat anima mea.ideo ſeq
tur in eodem pſalmo .Miſerere mei
ſuꝑple domine . ꝛ exaudi orationem
meam.quod ē dicere imperfectoruꝫ
poſtea alus admonitis ad bonuꝫ fa
cit in eodem pſalmo mentionem de
pace eterna ibi In pace inidipſuꝫ.i.
que eſt inuariabilis quam pacē ſem
per in memoria debemus habere et
maxime dum corpuſ quieſcere debꝫ
in lecto.mens debet quieſcere i deo
Debet etiā quieſcere in ſpe. Unde ſe
quitur ſecundus pſ̄. In te domine
ſperaui ꝛc.Sed quia ſpes non ē ſine
timore aliter enim preſumptio eſſet
ideo ſequitur tercius pſalm⁹. de tēp
tatione ſcilicet. Qui habitat in adiu
torio altiſſimi ꝛc.in quo deus pmit
tit liberare ecclesiam. Dyabolus eſt
eni quaſi fur de nocte incedens . ꝛ iō
nocte imminente dicit ecclesia illum
pſ̄.contra nocturnales temptatōneſ
Dicit ergo ille pſ̄ .ut a quatuor tēp
tationibus liberemur.ſ.a timore no
cturno .a ſagitta uolāte in die.a ne
gocio ambulante in tenebris .ab in
curſu ꝛ demonio meridiano.i.ab in
currente demonio . prima ē leuis et
occulta. Secūda ē leuis ꝛ manifeſta
Tercia grauiſ ꝛ occulta. Quarta gra

uis ꝛ manifeſta. ¶ In q̄rto uero pſ̄.
ſ. Ecce nūc ꝛc.benedicat ecclesia de
um pro liberatione temptationum
nocturnalium ibi. In noctibus extol
lite manus ueſtras in ſancta ꝛ bene
dicite domino. Dicit eniꝫ Auguſti.
ſuper hunc pſ̄. Nox res triſtis ē. di
es leta res eſt . Ergo per noctem itel
ligitur peruerſitas per diem proſpe
ritas. In aduerſitate benedicendus
eſt dn̄s ſicut ꝛ in proſperitate .exem
plo Job qui amiſſis filiis ꝛ reb⁹ om
nibus dicebat. Dominus dedit ꝛc.
Sit nomen domini benedictū. Unō
ꝛ hic dicitur .Benedicite dominum
¶ Sed queritur quare dicunt̄ tātū
modo ſex uerſus illius pſalmi. In te
domine ſperaui . Reſpondetur ideo
q₂ dominus dicendo ſextū uerſuꝫ ui
delicet i man⁹ tuas domine ꝛc.ſexta
etate mundi ſextoq; die carne obijt
ut iam dicetur . Recte ergo ſex uerſ⁹
tantum eiuſdem pſ̄.in completorio
cantamus .ut in hac ſexta etate in q̄
per eum redempti ſumus ſicut habꝫ
finis ultimi uerſus ibi.redemiſti me
dn̄e deus ueritatis .cōformemur dor
mitioni eius.ut.ſ. membra quieſcāt
ꝛ cor uigilet.ſicut caro eius in ſepul
cro quieuit ꝛ diuinitaſ uigilauit.
¶ Notandum eſt ꝙ in quibuſdam
eccleſijs ſtatim poſt pſalmos dicit̄
ymnus ea forte ratione quia per bo
nam operationem ,peruenitur ad ex
ultationem abſq; omnis purgatiōis
medio ab hiis qui purgati tranſeūt
ab hac uita . Alia etiam ratio poꝫ di
cetur. Et ſic prius dicunt ymnum q̄
capitulum ad oſtendendum miſtice
ꝙ illi in quibuſ completa ſunt ſigna
ta precedentiū laudū .ſeu perfecti q̄
ꝑ completoriuꝫ ſignificant̄ preueni
unt exhortatōnem que per capitulū
ſignificatur. Nec tn̄ capituluꝫ preter
mittunt. q₂ hic ſemꝑ utilis eſt exhor
tatio ad pſeuerandū in bono q₂ nec
nocet admiſſo ſubdere calcar equo

¶ In alijs autem ecclesijs inter psalmū et ymnum interponunt antiphonaꝫ uel alleluia. per antiphonam sequentes ordineꝫ beati Ignatij. de quo in prohemio dictum ē. In alijs uero ecclesijs statim post ps̄. ⁊ antiphonaꝫ uel alleluia sequitur lectio siue capitulum cum responsorio In manꝰ tuas domine ⁊c. Ut alio quia ut dicūt in omni officio dici debet lectio. postea adiciunt ymnum. Te lu. is ⁊c. i quo optant protegi in nocturnis tribulationibus ¶ Alij uero non dicūt lectionem prout in prohemio huius partis dictum est. sed statim pꝰ ps̄. dicunt uersiculum. Tū quia tempus illud dormitōnis non aptum est ad doctrinam. Tum quia post completorium non solū cibi ⁊ potus ueruꝫ etiam doctrina que per lectioneꝫ significatur referenda non est ¶ Hinc ē ꝙ statuit beatus benedictus ut post completorium nemo loquatur ¶ Dicitur autem capitulum. Tu autem i nobis es domine. Iere. xiiij. c. Religiosi in hoc officio ante omnia lectionem premittunt dicentes ¶ Fratres sobrij ⁊c. ne ordinem esdre exercere uideantur. representantes in hoc etiam mariam magdalenam. de q̄ dn̄s dixit. Peruenit ungere corpus meuꝫ in sepulcro. i. hoc fecit quod factura erat mortuo si licuisset. ita ⁊ hec lectio quasi ungit reddēdo animas attentas ad uigilandum ante commēdationem dormitionis. ¶ Post ymnum subicitur uersiculus. Custodi nos domine. uel alius qui notat totius officij effectum. postulatur eni domini custodia contra noctis pericula. Et dicitur acuta uoce ⁊ cū neuma ex quo excitari ⁊ memores facti ineffabilis gaudij quod erit merces laboris nostri. canimus canticū symeonis Nunc dimittis ⁊c. quod ē Lu. ii. c. primo ut illius exēplo pacē inuenientes mereamur uidere lumē qđ ē xp̄us. Scđo ideo istud canticū canimus. quia sicut sanctus symeon cupiens ex hac uita in alteram transire illud cecinit. sic ⁊ nos dum dormire debemus quasi morituri. quia somnus est quasi mortis ymago illuꝫ canimus per quem nos domino cōmēdamus. Tercio propter causaꝫ sub uesperis dictam. Quarto quia canticuꝫ illud ē de utroꝗ aduentu. Uñ merito illud dicimus ut promissionibus alliciamur ⁊ a uicijs quiescamꝰ ¶ Considerandum autem est ꝙ cū septem sint partes ceteraruꝫ horarū scilicet uersus cuꝫ Gloria patri. ymnus psalmus. lectio. cantus. preces ⁊ oratio. In tribus tamen horis scilicet in matutinis laudibus ⁊ uespens et in completorio additur et octaua uidelicet canticum euangelicuꝫ quoniam hee tres hore pertinēt ad octauam idest domini resurrectionem qᷓ mane surrexit ¶ In uespere se discipulis manifestauit. In completorio discipulis ait. pax uobis. ea proptē in his tribus horis ymnus qui est exemplum leticie psalmos sequitur ut continuetur euāgelio gratie. Euāgelium gratie huius officij est cāticū simeonis. s. Nūc dimittis. in quo pacē rogamus eternaꝫ. ut sicut symeon transire cupiēs postꝗ̄ uidit xp̄m dimitti rogauit. sic ⁊ nos post lumen fidei perueniamus ad splendorē spei ubi erit pax eterna. Cōsequēter oratio dominica et preces dicūt' quibꝰ etiā ⁊ ꝯ noctis fantasmata nos munimus. Subicit etiā simbolū i quo nostre fidei professio ꝯtinet'. ut si forte nos mori cōtigerit i cōfessione fidei moriamur. Fit etiā in quibusdā ecclesijs sicut ⁊ in prima cōfessio generalis. Alterna eni confessione inuicē nos mūdamus iux̄ illud. Cōfitemini alterutrū peccata ur̄a ne demꝰ reqēꝫ tēporibus nostris donec inueniamꝰ locū dn̄o. precibus ergo ⁊ oratione

cōp[illegible] hoc offi cū [illegible] apli
Orate [illegible] pro inuicem ut saluemur.
¶ Rursus preces mistice humilita
tem significant que in fine debz esse
quia sicut i principio ipsa necessaria
est ad quod significādū uoce humi
limā hoc seruiciuz incboatur .ita in
consumatione eadem humilitas mō
stranda ē contra superbiam in qua
ceciderunt omnes qui operant iniq
tatem. ¶ Post preces opilio noster
siue sacerdos commendans dño gre
gem suum dicit collectam .Unde nō
e i congruum ut post hoc officium
aliquid aliud fiat nisi quod pertine
at ad quietem .Et attende quoniaz
ad primam ꝛ ad completoriū apl'o
rum simbolum non dimittimus q̇a
cuncta opera nostra in eius nomine
incipimus .ꝛ concludimus in quem
credimus . Similiter ad utrūqꝫ offi
cium confessionem et miserere mei
deus adicimus .ut quicquid ī nocte
peccauimus aut i die deliquimus ꝑ
confessionē ꝛ penitentiā diluamus
adimplentes illud .Cōfitemini alter
utrum peccata uestra .Respicientes
etiam illud ꝙ oliz sacerdos farine as
sariam offerebat in die uite sue .me
dietatem in mane . et medietate ū
post meridiem. Sacrificiū autem no
strum ē spiritus humiliatus. ¶ Ulti
mo notandū ē ꝙ omnia officia diur
na quantum ad pš .inuariabilia sūt
nocturna uero uariabilia pter situ l
Per noctem eniz intelligitur mūdus
iste qui uariabilis ē . Per diem uero
ille eternus q̇ est inuariabilis ḋ quo
scriptum ē. Ordinatione tua perseue
rat dies .Et ē uerior littera pseuerat
in singulari q̄ꝫ perseuerant in plurali
licet aliter quasi cōiter pferat . Hoc
etiā officiuz in quibusdā ecclesijs q̄ꝫ
tum ad ymnū inuariabile ē. put sub
ti. de prima dictū ē.ꝛ etiā q̄tū ad pš
lectionē preces.ꝛ collectā.ita ꝙ pro
nullius sancti solemnitate. sicut nec
officiuz prime uariatur pro eo quia
in illa ḋ pace ꝛ specialiter de illa ad
quam suspiramus agitur que ut pre
missum ē inuariabilis ē hoc dumtax
at excepto q̄m in dominicis diebus
dicunt ad primam illos quinqꝫ psal
mos .s. Deus deus meus respice i me
ꝛc̄.ꝛ sequentes psalmos Confitemi
ni. prout ibi dictum ē .Sed quare il
li quinqꝫ psalmi in prima ꝛ uers' In
man' tuas domine ꝛc̄. in completo
rio potius q̄ꝫ in alijs horis ponūtur
R. sponsio. christus cui in hijs hors
canimus qui est principiū ꝛ finis in
cruce pendens legitur incepisse pš.
illum. Deus deus meus.ꝛ oīs psal
mos sequentes seriatiz usqꝫ ad dictū
uersum dixisse ꝛ ibi tinuisse et spiri
tum emisisse. Merito igitur ꝛ nos in
passionibus huius seculi constituti
ad ipsius imitationem in hora pma
que est i principio horarū diei ꝛ nō
alibi dictos quinqꝫ psalmos . Et in
completorio qḋ scōm aliquam cōsi
derationez est finis siue ultima hora
rum diei debemus dicere uersū ipsū
Qḋ uero hoc officium ad ultimā di
ei horam pertineat hac consideratō
ne apparet .nam in prima dicis q̄tu
or octonarios uersuuz in psalmis du
os pro prima ꝛ duos pro secūda ho
ris. ꝛ i tercia sex duos pro tercia. du
os pro quarta .ꝛ duos pro quinta.
Et in sexta sex. duos pro sexta. duos
pro septima .ꝛ duos pro octaua. Et
in nona sex. duos pro nona. duos ꝑ
decima .et duos pro undecima .Re
stat ultia hora scilicz duodecima ad
quam pertinet completoriuz .quod
notat ymnus. Te lucis ante terminū
Premissos autem octonarios conbi
namus si duo caritatis precepta ob
seruamus facimus undecim cōbina
tiones ut pro quauis hora diei in q̄
delinquimus. unum domino legis ꝛ
caritatis binarum offeramus ut pro
prima Beati .pro secunda retribue

pro tercia legem pone. pro quarta memor esto. pro quinta bonitatē pro sexta defecit. pro septima dilexi pro octaua iniquos. pro nona mirabilia. pro decima clamaui. pro undecima principes. Fiunt ergo undecim cōbinationes ad emendandum undenariū nostre transgressionis ꝛ ī quolibet octonario aliquid de lege domini memoratur quia per eam uinea colitur ꝛ denarius eternitatis acquiritur. Sunt ergo. xxii. octonarii qui per horas diei dicuntur. ꝓpter rationem sub ti. de prima dictā. Et dicuntur bini ꝛ bini. ꝛ sic duplicati fiunt. xi. Undenarius enim numerꝰ significat transitōnem. denarius perfectionem. Dicuntur ergo per. xi. ut per ea que in illis dicuntur transitiōnem mādatorū suorū nobis relaxet

¶ Incipit sexta pars de officiis dominicarum specialiter ꝛ quarundā feriarum ꝛ festiuitatum domini ꝛ ieiuniorum quatuor tempoꝝ.

In proxime precedēti parte de diuinis officiis in generē diximus. nunc autē de specialitatibus ꝛ diuersitatibus earūdē per anni circulum ostendamus uidelicet de officiis dominicarū ꝛ quarūdam feriarū ꝛ festiuitatū domini et de ieiuniis quatuor temporum ꝛ de conuenientia ipsorū officiorum tam nocturnalium ꝙ etiam misse nō unius dūtaxat ecclesie sed diuersarū officia prosequentes. ¶ Ad quorū euidentiā ē distinctio tempoꝝ ꝑmittenda. ¶ Si quidē annus solaris quatuor temporū dilabitᷣ. s. hyemis in quo semina iaciuntur. ueris in quo seminata prodeunt ꝛ in spicas iaciūtur. estatis in qua messes albescunt ꝛ falce succiduntᷣ. et autumni ī quo per uentilatiōnē grana a paleis separata in horreis reponūtᷣ. Sic ꝛ magnus uite presentis annus durans ab initio seculi usq; ad finem mundi q̄tuor temporū uarietate mensuratur ¶ Primū tempus fuit deuiationis in genere humano. uidelicet ab adā usq; ad moysen in quo declinauerūt homines a cultu dei qui uera lux est facti ydolatre ꝛ nil illuminatiōis doctrine habētes ꝛ simul inutiles facti sunt ꝛ nō fuit qui faceret bonū usq; ad unū. Tunc enim relinquit homo creatorem suū. ꝛ de lapide dixit. tu es deus meus. Hoc tempus q; fuit ignorātie et cecitatis bene cōcordat hyemi ī quo obscuritas regnat.
¶ Scdm tempus fuit reuocationis siue renouationis uidelicet a moyse usq; ad natiuitatem xpi quo edocti sunt homines per legem ꝛ ꝓphetas de aduentu xpi. de curatione peccati ꝛ dilectione unius dei. Tunc dn̄s dixit ad israhel. Audi israhel dominū deū tuū adorabis ꝛ illi soli seruies. ꝛ doctus est homo quid sibiipsi quid deo quid ꝓximo facere tenetᷣ. Postmodū ob eandem cām suscitauit prophetas ut. s. predicatō hominē magis ab erroribus reuocaret. Hꝰ tpa concordat cū uere qd̄ habet aliquid luminis sed multū obscuritatꝭ ¶ Tercium tps fuit regressionis siue reconciliationis ꝛ uisitationis uidelicet a natiuitate xpi usq; ad ascensiōē eiusdem per quam facta est grā hominibus et predicatio euangelii. de qua dicitur. Ecce nunc tēpus acceptabile ecce nunc dies salutis. hoc ē tēpꝰ gratie qua oriens nos uisitauit ex alto. in quo tempore dominus q̇ est sol iusticie mundum sui presentia uisitauit ꝛ propria doctrina sufficiēter illustrauit. hoc tēpus cōcordat cum estate in qua claritas regnat.
Quartū ē peregrinatiōis uidelicꝫ

ab ascensione domini usq ad diem
iudicij ubi erit consumatio seculi qd
tempus est habens multum luminis
quia dei misericordia reuelata sunt
diuina misteria . habet tamen aliqd
obscuritatis nostra negligentia facie
te . 7 sic concordat cum autumno q
habet aliquid obscuritatis sed am
plius claritatis. In primo tempore
nitor fidei. flos spei. fructus claritat
frigore infidelitatis exaruerunt ¶ In
secundo uinea dni aliquatenus uiru
it 7 floruit ¶ In tercio uirens 7 flores
fructus uberrimos attulit . In quar
to cadentibus folijs uerborum deco
lorari cepit ¶ Rursus tempus deuia
tionis dictum est tempus culpe et pe
ne . nam propter ipsam deuiationem
homo subiectus est culpe 7 propter
culpam pene. Unde dicit dominus
putas cum uenerit filius hominis i
ueniet fidem super terram. Tempus
reuocationis dicitur tempus doctri
ne 7 prophetie propter decalogum
per quod deus docuit genus huma
num . Tempus reconciliationis di
citur tempus libertatis 7 gratie atq
leticie ¶ Tempus peregrinationis di
citur tempus luct9 7 pene siue labo
ris 7 penitentie quod nos facimus
declinationis 7 negligentie . primum
fuit desperationis . scdm respiratio
nis . tercium liberationis. quartum
exercitationis . Hec quatuor tempo
ra representat ecclesia singulis annis
siue status ecclesie. per hec quatuor
tempora uariatur tempus hyemis 7
deuiationis in quo mors regnauit r
presentat ecclesia a septuagesima usq
ad pascha recolens casum et penam
primorum parentum propter eorum culpam
7 ideo cantica leticie excepto gloria
patri subticentur prout sub ti. de sep
tuagesima dicetur . Siletur enim glo
ria in excelsis deo. qd in testimonium
pacis auditum e qn ueritas de terra
orta est 7 iusticia de celo prospexit

Tempus ueris 7 renouationis repre
sentat ecclesia in aduentu domini p
quem omnia renouata sunt usq ad
natale domini . unde ad notandum
qp patres illius temporis habuerunt
aliquid luminis sed multum obscu
ritatis. respectu sequentium minora can
tica leticie cantat gloria patri 7 alle
luia sed maiora supprimit. s. gloria in
excelsis Te deum laudamus 7 sequen
tias prout ibi dicetur. Quia enim h
tempore peccatum regnauit no pp
ter ignorantiam ut mors prius. sed
propter carnis infirmitatem. ideo ca
nitur alleluia . qz patres huius tempo
ris sub lege fuerunt . sed gloria in ex
celsis siletur quod e signum pacis 7
iusticie quam lex dare nequiuit ¶ Tem
pus estatis 7 reconciliationis siue r
gressionis representat ab octauis pa
sche usq ad octauam penthecostes
quia per paschalem agnum recon
ciliamur deo omnia cantica leticie 7
fere post oms dictones alleluia mul
tiplicans ad significandum habitum
gaudium de nostra resurrectone. sig
nificat enim tempus illud statum fe
licitatis eterne. tunc etiam gloria in
excelsis canitur ¶ quia in resurrectioe
iusticia. i. caritas perficietur 7 plena
pax dabit ¶ Duplex etia all'a canit
i albis 7 in dnicis illius tpa 7 states
tuc oramus ¶ In priuatis uero ferijs
gl'a in excelsis 7 duplex all'a no canit
licet semp all'a ptercz in. lxx. dicatur
put sub ti. de. vij. diebus p9 pascha
7 in sequenti ti. dicet ¶ Tempus au
tumni 7 peregrinationis representat
eccl'ia ab octauis penthe usq ad ad
uentum domini . quia nobis deo re
conciliato non restat nisi ut nos pe
regrinos reputemus cu psalmista di
cente Aduena ego su 7 peregrin9 7c.
cantans omnia leticie cantica. ad de
signandu gaudium de hijs q sut diui
na misteria reuelata . quadoq tn ali
qua cantica subiacet. nec multiplicat

alleluia. sicut fecit tempore precedē ti ad significandum declinationē a bono quā nobis negligentia nostra parit ꝛ cantat alleluia in spe resurrectionis ꝛ gloria in excelsis ꝓ iusticia reddita. Itē quotidie dicit alleluia sed non gloria in excelsis. ut dicetur sub tēpoꝛ aduentus. cantat etiā alleluia post graduale in signum laborꝫ per quem ad patriā uite transeūduꝫ est. Ex premissis colligitur euident ꝙ recte in principio hyemis homo quasi desperans dicit Circūdederūt me gemitus mortis. In pricipio ueris quasi respirant dicit. Ad te leuaui animā meaꝫ. In principio estatis architectus ecclesie. petrus renatus per baptismū ꝛ illuminatus per gratiam dicit. Quasi modo geniti infātes ꝛc. In principio autūni exultans de dei misericordia dicit. Dn̄e ī tua misericordia speraui. Sed attendens miseriā in quā ex sua negligentia lapsus est statim subiungit uersiculum Usqꝫ quo dn̄e obliuisceris me ī fineꝫ ꝛ graduale ego dixi dn̄e misereꝛ mei sana animā meam quia peccaui tibi Rursus hec quatuor tempora considerantur scd̄m quatuor principales diei partes. que sunt nox pertinens ad tempus deuiationis. nox eni obscura est ꝛ ydolatre ceci erāt. Aurora pertinens ad tempus reuocatōis Meridies pertinens ad temp⁹ reconciliatōnis siue regressionis. Et uespera pertinens ad tēpus peregrinationis. Designantur etiā per quatuor principales xp̄i actiones que sūt. natiuitas. passio. resurrectio. ꝛ aduēt⁹ ad iudiciū. Ad natiuitateꝫ pertinet circumcisio. apparitio. baptismus ꝛ purificatio. Ad passionem ieiunium ꝛ temptatio. ad resurrectionē ascensio in celuꝫ et spiritus sancti emissio Ad aduentum ad iudicium. transfiguratio ꝛ miraculorū operatio. Itē passio comparatur hyemi. natiuitas ueri. resurrectio estati. aduentus ad iudicium autumno. quādo uetustas dierum sedebit tenens uentilabrum ī manu sua ꝛ mundabit areā suā ꝛc. Item natiuitas xp̄i concordat tēpori reuocationis seu renouationis ꝓpter prophetas qui eū multis modis predixerunt. passio xp̄i tempore deuiationis propter penam culpe priorum parentuꝫ. Resurrectio tempori regressionis propter letitiam. aduentus ad iudiciuꝫ tempori peregrinationis quia huiusmodi temp⁹ durabit usqꝫ ad diem iudicij. Unde ꝓpheta. aduena ego sum apud te et peregrinus sicut omnes patris mei.

¶ Tempus ergo reuocationis siue r̄nouationis que facta est per legem ꝛ ꝓphetas. durat usqꝫ ad natale dn̄i tātum ut premissum est. Alij tamē dicunt ꝙ usqꝫ ad septuagesimam ꝛ ibi incipit tempus deuiationis. ¶ Sed scd̄m primum dictuꝫ queritur de tēpore quod est a natali domini usqꝫ ad septuagesimam sub quo dictorū temporum contineatur. Sup quo dicunt quidam ꝙ tempus quod est a natali usqꝫ ad octauas epiphanie pertinet ad tempus regressionis qḋ est tempus gaudij. sicut ꝛ illud. Un̄ ꝛ in quibusdam ecclesijs tunc albis utuntur uestimentis sicut ꝛ temporꝛ pascali. neqꝫ tunc ieiunatꝛ nec genua flectuntur. Reliqua uero pars. s. ab octauis epiphanie usqꝫ ad septuagesimam sub tempore peregrinationis continetur. ꝛ licet Isaias legatur die natalis domini. non ideo dies illa ē scd̄m ipsos de tempore reuocatōnis Alia enim cōsideratione hoc fit ꝛ ante euangelium in nocturnis. ꝛ an̄ epistolam in missa. supponitur eniꝫ tūc basis colūne ut per utrunqꝫ testamētum natiuitas xp̄i probetur. Item queritur quare a tempore ueris siue renouationis seu reuocatōnis incipiunt ecclesie officia. uidetur enim ꝙ

deberēt incipere a tempore byemis
siue deuiationis. quia prius ē deuia
tio q̄ꝫ a deuiatione reuocatio prop
terea in tempore deuiatōnis legitur
primus liber theologie. s. Genes. su
per hoc dicant quidam q̄ꝫ hoc facit
ecclesia ne incipiat ab errore. sed cer
te non dicitur tempus illud deuiati
onis eo q̄ꝫ ecclesia illo tempore deui
et. sed quia errorem primoruꝫ parē
tum recolit ut nos ad penitentia tra
bat. ꝛ ideo hec ratio non placet. Est
ergo ratio quia enim per aduentum
domini omnia noua facta sunt. vnō
Apoc. Ecce noua facio omnia. ideo
in honoreꝫ aduentus domini a tem
pore renouatōnis incipit ecclesia of
ficium suuꝫ. Preterea si inciperet ab
byeme uiciis uerbis desperationis
posset homo illa audiens desperare
merito ergo incipit a uere. ut cuꝫ po
stea audiret uerba desperatōnis nō
ōsperet quia precessit certa ꝑmissio
uere liberationis que fit in aduentu
Incipit ergo a tempore renouatioīs
seu reuocationis in quo tenet rem.
❡ Qui aūt libri q̇bus temporibus
legantur. breuiter est uidendum ꝛ q̇
dem in plerisq̄ꝫ locis ab aduentu do
mini usq̄ꝫ ad natale eius legit' Isaias
Qui q̄ꝫto ō xp̄o urbanius ceteris ꝑ
phetizauit tanto natiuitati ei' legit'
uicinius preterq̄ꝫ i ieiunijs quatuor
temporū que proprias habent lecti
ones. In ipsa etiam natiuitate non
solum de illo legitur ꝛ cantatur. sed
etiam de causis ipsius festiuitatis ꝑ
ut in omnibus fieri solet festiuitati
bus. quod fit ad ostendenduꝫ mag
num gaudium nobis celitus datum
❡ In prima uero dominica post na
tale legitur i quibusdam ecclesijs de
ep̄lis pauli ad ipsam pertinentibus
natiuitatem. ❡ In octaua natalis ō
sermonibus ꝛ omelijs euangelij eius
dem diei. In epiphania de ꝓsata
scōm Gelasium papā. xxv. di. sancta
in pal. In octaua epiphanie ō ome
lijs eiusdeꝫ diei. Ab octaua epipha
nie usq̄ꝫ ad septuagesimā canitur de
psalmis ꝛ leguntur epistole pauli in
quibus legitur de labore et lucta et
pugna eius. ❡ In septuagesima vo
usq̄ꝫ ad dominicam ante ramos pal
marum legitur pentheteucum. Sep
tuagesima enim tempus nostre cap
tiuitatis ꝛ pene ꝛ culpe designat. de
qua mistice ad iherusalem redire de
bemus sicut per hebreos olim ō ba
bilonica captiuitate exeuntes figura
tum est. ut ergo memores sint capti
uitatis sue qui sursum tendunt. legi
tur primo de Adam qui i principio
mundi factus est. ꝛ de eiectione eius
ō paradiso. deinde ō diluuio ꝛ quo
modo abrahaꝫ exiuit de terra sua et
de mundi huius laboribus ad exem
plum pacientie. ꝛ sicut olim hebrei
captiuati ducti in babiloniam in tri
sticia fuerunt. fere usq̄ꝫ ad fineꝫ. lxx.
annorum. ꝛ concessa sibi licentia re
patriandi gauisi sunt licet nō plena
rie. ita ꝛ nos fere usq̄ꝫ ad finem. lxx.
dierum. s. in septuagesima tacemus
uoces ꝛ cantica leticie ut premissum
est. ꝛ sub ti. de tempore aduentus di
cetur. ❡ Quindecim tamen diebus
ante pasca legitur Ieremias. quia il
le apertius q̄ꝫ alij de passione tracta
uit. ꝛ in propria passione domini ꝑ
signauit. ❡ Ab octauis uero pasce
xv. diebus uel scōm alios usq̄ꝫ ad q̄r
tam dominicaꝫ post pasca Apoc. le
gitur ꝛ cantat' propter misteria pas
sionis ꝛ resurrectionis que Iohanni
reuelata sūt ꝛ apostoli predicauerūt
In apocalip. enim fit mentio de ciui
tate noua iherusalē. ❡ Deinde usq̄ꝫ
ad ascensionem leguntur epistole ca
nonice ꝛ actus apostolorum ꝛ canta
tur de psalmis. quia ꝛ dauid ꝓphe
tizauit de passione. resurrectione et
ascensione. ꝛ apostoli predicauerūt
que a domino didicerunt, usque ad

aſcenſionem eius corporali preſētia
perfruentes. ❡ Inter aſcenſioné ỽo
⁊ penthe. cantat̄ de ipſo feſto. quia
diſcipuli ſurſum ſubleuati promiſſa
patris munera expectabant. ❡ Ab
octauis penthe. uſq; ad kalēdas Au
guſti leguntur libri regum et parali
pomenon. ⁊ cantatur deus omniuz
quia ſicut Samuel Saul Dauid et
alij pro lege domini pugnauerūt. ſic
⁊ nos poſtq; accepimus donum ſpi
ritus ſancti in baptiſmo. uirtute de
bemus pugnare cōtra demones for
mati. nati. nutriti. ⁊ armati ❡ A Kalē
dis auguſti uſq; ad Kalēdas ſeptem
bris. legitur ⁊ cantatur de ſapientia
quia in pugna maxime neceſſaria eſt
ſapientia. uł quia auguſtus ſextus ē
menſis. ⁊ in ſexta etate qua deus ue
nit debemus propter eius preſentiā
ſapienter uiuere. quia iter nos audi
ta eſt ſapientia ipſa que ex ore altiſſi
mi prodijt. ❡ Rurſus menſis ille cali
dus eſt et medius i anno. per quod
media hominis etas deſignatur. ⁊ i
media eſtate ubi quiſq; ab eſtu uici
orum plus accenditur plus ſuccurre
re debet ſapientia. ❡ In ſeptembri
legitur ⁊ cantat̄ de Job. Thobia. Eſ
dra. Judith. et Heſter. q̇a hij aduer
ſa pacienter ſuſtinuerunt. ⁊ eccleſia
in fine mundi aduerſa omnia ꝑ do
mino tollerabit. ❡ A Kalēdis octo
bris uſq; ad nouembrem legūtur li
bri machabeorum ⁊ cantatur de eis
quia iſte octauus menſis leticiam re
ſurrectionis miſticat. q̇a ſicut iudei
finitis prelijs ⁊ reſtaurato templo i
ymnis ⁊ cōfeſſionibus benedicebāt
dominum. ſic in gloria reſurrectiōis
⁊ magne feſtiuitatis deuictis prelijs
dyaboli. ſancti ⁊ iuſti in domio feſti
nabunt ⁊ gaudebunt iuxta illud. Be
ati qui habitāt in domo tua domie
❡ A Kalendis nouēbris uſq; ad ad
uentū dñi legitur Ezechiel ⁊ Daniel
⁊. xij. prophete minores cum reſpon
ſorijs. Uidi dominū ⁊c̄. Ezechiel enī
uidit quatuor animalia in figura q̄
tuor euangeliſtarum. q̄ natiuitatem
paſſionem. reſurrectionem. ⁊ aſcēſio
nem docuerūt. Iſti ergo ideo añ ad
uentum leguntur. q2 clarius xp̄i ad
uentum predixerunt. ❡ Deniq; au
relius papa i burcardo li. iii. c. hii q̇
ſtatuit ut hii q̇ inuēti fuerint libros
famoſos ⁊ ignotos in eccleſia legere
uel cantare excōmunicētur. ❡ Ex p̄
miſſis ergo liquet q; in eccleſia libri
noui ⁊ ueteris teſtamenti legunt̄ qḋ
etiam in ſuis locis dicetur. ⁊ de ordi
ne etiam aliorum librorū dicet̄ ſub
dominica. xi. poſt penthe ❡ Etē no
tandum q; teſtamentū dupliciter ac
cipitur. Nam promiſſio ipſa. ſcilicet
id quod teſtatur ſeu legatur dicitur
teſtamentū. Unde nouum teſtamen
tum dr̄ gr̄a fidelibus promiſſa. ſ. fi
des caritas. ceterēq; uirtutes ſiue ui
ta eterna i futuro ⁊ uirtus in pñti ui
ta. ⁊ aplus. ió noui teſtamēti media
tor eſt ut repromiſſioné accipiāt q̇
uocate ſunt hereditat] eterne. ex̄ de
cele. miſ. cū marthe. ſ. ceterū. Scrip
tura etiam qua illa promittuntur di
citur teſtamentū. Uñ nouū teſtamē
tum dicit̄ ſcriptura noui teſtamenti
⁊ uetus teſtamētuz dicitur ſcriptura
ueteris teſtamenti. de conſe. di. iii. ſi
cut in ſacra. in prin. ⁊ hec quaſi hu
mana ſimilitudine dicūtur. ſicut eni
qui teſtamentū condit heredē inſti
tuit. cirographum facit. teſtes aduo
cat. agenda per heredem indicit. ſic
⁊ deus pater volens filios iſrahel in
terra promiſſionis heredes inſtitue
re. cirographuz fecit. i. legez dedit. te
ſtes aciuit. ſ. moyſen ⁊ aaron ⁊ agēda
per illos edixit. ⁊ hoc eſt uetus teſta
mentum. ſed quia id tranſitoria ⁊ tē
poralia repromittebat. extra de cele
bra. miſ. cum marthe. ſ. ceterū. ideo
xp̄s volens xp̄ianos. ſ. fideles eterne
hereditat] heredes facere. Cōſequēt

nouum testamentum condidit. scili
cet euangelium aduocauit testes sci
licet aplos eisq; agenda induxit. q.t.
tandem morte propria consecrauit
propterea testamentum est testatio
mentis qua quisq; quod mente con
cepit ore testatur ꝛ per scripturã cor
roborari iubet. xiij. q. ij. §. sit illud.
unde de hac etiam similitudine hec
ꝛ illa scriptura dicitur testamentum
¶ Ceterum ideo illa scriptura dici
tur uetus testamentũ. primo quia
uetera. i. terrena. s. ad ueterẽ hominẽ
pertinentia ꝑmittebat dicens si hec
ꝛ illa feceritis bona terre comedetis
ꝛ iterũ. terraz fluẽtẽ lacte ꝛ melle da
bo uobis ꝛ filijs. unde illud uetus et
transitorium fuit. ¶ Secũdo dicitur
uetus testamẽtum quod per ueterez
hom. nem. s. per moysen ueterem ue
tustate peccati ministratũ fuit. Ter
cio quia nouo superueniẽte cessauit
ꝛ deiijt tanq; aliquid uetustũ. unde
apostolus. Uetera transierunt. ecce
noua facta sunt omnia. ¶ Quarto di
citur uetus respectu noui quia eo fu
it antiquius tempore. Quinto q̇a
a uetustate peccati non liberet. Hec
uero scriptura nouum dicitur testa
mentum. primo q: noua. i. celestia
s. ad celestis hominis conseruatiõẽ
pertinentia promittit dicens. Qui
agrũ aut domũ ꝛc̃. centupluz accipi
et ꝛ uitam eternam possidebit. ¶ Se
cundo dicitur nouum. quia ꝑ nouũ
hominem. i. ab omni peccato immu
nem. s. per xp̄m ministratumẽ. Ter
cio dicitur nouum. i. ultimum. quia
nouissimum hominis testamentum
immobile perseuerat quod testato
ris obitu confirmatur. ut extra de ce
lebra. mis. cum marthe. §. ceterum.
ꝛ. xiij. q. ij. ultima. Hinc enim dicit
eternum. i. perpetuum quasi durabi
le ac immutabile. De quo dictum ẽ
in quarta parte sub septima particu
la secrete. super uerbo noui ꝛ eterni.
Xp̄us enim iam nõ moritur ꝛ mors
illi ultra non dominabitur de cõse.
di. ij. semel. Quarto dicitur nouuz
respectu ueteris quia illo magis est
nouum tempore. uel quia uetus lex
est quasi radix. ipsum uero nouum
testamentum est quasi fructus. Quin
to quia innouat. non enim illud di
scunt nisi homines pertinentes iam
ad nouum testamentum quod ẽ reg
num celorum. ¶ Circa libros eccle
siastici officij sciendum est q; ipsum
officium consistit in cantu ꝛ in lectõ
ne. De cantu tres sunt libri. de lecti
one sex. Sunt etiam quidam alij li
bri ecclesiastici. prout in secunda ꝑ
te in fine tractatus de sacerdote di
ctum est. Sane tres libri de cantu
sunt. antiphonarius. graduarius et
troponarius. ¶ Antiphonarius a
digniori uidelicz ab antiphonis no
men sumpsit. quas beatus Ignati⁹
patriarcha audiuit per ãgelos decã
tari cum tamen ibi sint responsoria
atq; uersus. In plerisq; tamen locis
liber ille responsoriuz a responsorijs
que ibidem continentur appellatur
Graduarius dictus est a gradualib⁹
que in eo continentur qui a plurib⁹
officiarius nũcupatur ab officijs seu
introitibus qui ibi continent. Gra
duale dictum est a gradibus. prout
dictum est in quarta parte sub ti. de
graduali. ¶ De intitulatione gradu
arij. antiphonarij. graduarij ꝛ lectio
narij in sequenti dicetur. Tropona
rius est liber continens tropos idest
cantus qui cum introitu misse dicũ
tur presertim a monachis. uocãtur
etiam tropi sequentie siue prose et
kyrieleison ꝛ neume. ꝛ dicitur a tro
pos idest conuersio de quo in eadẽ
parte sub titulo de introitu dictum
est. Quidam etiam hunc librum ꝓ
sarium a prosis appellãt. Uitalian⁹
cantum romanum instituit et orga
no concordauit. ¶ Ceterum libri

lectio is sunt isti .Prim⁹ ē bibliotheca . Secund⁹ Omeliarius .Tercius passionarius . Quartus legendarius Quintus lectionarius . Sextus sermologus . Bibliotheca a greco nomen accepit ⁊ est nomen equiuocuȝ s. locus in quo libri reponuntur. et uolumē ex oibus libris ueteris et noui testamēti s Jer. compositū. Omeliarius est liber continens sanctoruȝ omelias .⁊ legitur in dominicis ⁊ in natali ⁊ in festis sanctorū ꝓpria euāgelia habentiū ⁊ in pasca ⁊ penthe. cum ferialibus eorundem . Omelia autem idem ē qḋ bona laus siue uerbum ad populum . Et nota ꝙ plures fecerunt omelias uidelicet Augustinus . Jeronimus. Beda. Origenes Gregorius ⁊ alij. Beda tamen alias nō composuit . nisi quas Augustin⁹ composuerat. sed suis uerbis easdeȝ superuestiuit . nam Augustinus uerba disputationis habuit. Beda uero stilum sermonis ⁊ lectionis . Quare Beda uocatur uenerabilis in. vij .p te sub eius festo dicetur . Jtem non omnes omelie autētice sūt ut quedā origenis q̇ ad heresim dr̄ declinasse Alique tamen omelie ipsius a beato Jeronimo teste papa Gelasio leguntur fuisse correcte seu approbare. xv. distin. sancta in palea. ⁊ quando ille in ecclesia leguntur .nomen actoris propter heresis infamiam subticet sicut ⁊ nomen salomonis qui deceptus fuit a mulieribus tacetur in lectionibus propter infamiam ydolatrie sed dicitur .lectio libri sapientie. sic etiam quia moyses hesitauit ad aq̄s contradictionis quia dominum exacerbauit. non dicitur lectio libri Genesis moysi legislatoris .sicut dicit lectio libri Apocalip. beati Johānis apostoli . De hoc agitur in prohemio quinte partis ⁊ sub sabbato pascali . Volunt tamen quidam ꝙ in principio omeliarum ipsius dicatur omelia origenis correcta seu approbata a Jeronimo . et in sequentibus dici debet omelia eiusdem. ¶ Passionarius est liber continēs passiones sanctorum ⁊ legitur in festis martiꝝ plures auteȝ sunt passionarii quorū quidam canonizati sunt. quidam uero teste papa Gelasio. xv. di. sancta in palea. sunt apocriphi. ut ō beato Grego. ⁊ cirico. ⁊ iulita . ⁊ alii q̇daȝ quos heretici compilasse dicuntur. quare in ecclesia legi interdicuntur. Ancheros papa statuit martiruȝ gesta scribi ⁊ in ecclesiis haberi . ⁊ hoc propter maximum presbiteruȝ martirio coronatuȝ. ¶ Legendarius autem uocatur liber ille ubi agitur de uita ⁊ obitu confessorum ut Hilarii Martini. ⁊ aliorum confessorum .et legitur in festis eoruȝ dum tamē autenticatus sit . ¶ Lectionarius ē in quo lectiones epistolarum pauli et alie leguntur qui quandoqꝫ epistolarius dicitur ⁊ etiam legendarius dici potest . ¶ Sermologus est liber continens sermones quos Leo papa ⁊ alii plures sancti composuerunt . ⁊ legitur in festis confessorum a natali usqꝫ ad octauas epiphanie. Jn purificatione beate Marie ⁊ i festo omnium sanctorum ⁊ in pluribus aliis ¶ Considerandum est quoqꝫ triuȝ scripturas precipue i ecclesia frequētari. scilicet Dauid prophete qui fuit homicida proditor ⁊ adulter. Mathei apostoli qui fuit publicanus et in hoc ipso infamis. ⁊ pauli qui fuit crudelis christi ⁊ ecclesie persecutor ⁊ etiam augusti. qui manicheus ⁊ tēpore Theodori imperatoris conuersus est quod fit in exemplum uidelicet ut alii peccatores non desperent sed sperent . si tamē penituerint posse ueniam consequi quantumlibet graui noxe perplexi sint ⁊ orationes ⁊ elemosinas eorum post penitentiā posse deo cōplacere. ¶ Et ē sciēduȝ

ꝙ beatus Jeronimus tempoꝛ̃ dama
ſi pape correxit pſalterium.lxx.inter
pretum quod tunc cantabaẗ ubiq̃ꝫ
⁊ adhuc iuxta ordinationem Greg.
pape qui poſtremo officium eccleſi
aſticum ordinauit ſecundum illó an
tiphonas.reſpóſoria.allelnia. tract⁹
⁊ alia quedam in eccleſia decãtamuſ
Subſequeter uero pſalterio ipſo ite
rato corrupto.idem Jeronimus illó
de nouo integre ex greco tranſtulit
in latinum prout ipſe in ipſius pſal
terij probemio atteſtatur. quod no
uum dictus damaſus rogatu ipſius
Jeronimi inſtituit decantari.et uul
gariter gallicum appellatur et quaſi
ubiq̃ꝫ legitur.⁊ fere communiter cũ
ſuo probemio in textu biblie habeẗ
premiſſum uero pſalterium ſecũdũ
lxx.romanis remanſit.et hodie illo
utuntur. Deniq̃ꝫ idem Jeronimus at
tendens ꝙ iudei nobis impropera
bant ꝙ pſalterium falſificauerimus
quoniã a ſuo uero diſcordabat. Ter
cio pſalterium de uerbo ad uerbum
ex hebreo tranſtulit in latinum qđ i
pluribꝰ a gallico diſcrepat ac roma
no.pauci tamen habent illud ꝗuis
ab omnibus ⁊ in textu biblie debe
ret haberi. Et nota ꝙ quidam por
tant pſalteriuꝫ ſed in eo non pſallũt
prout dictum eſt in titulo de laudi
bus matutinis. ¶ Que ſint domi
nice dies ⁊ priuilegiati ⁊ principaleſ
⁊ qualiter dies dominica maior eſt
aliis diebus quibus nominibus di
es ſeptimane appellentur.⁊ qui ſint
dies profeſti. qui feſtiuales ſiue ſo
lemnes.in probemio ſeptime partiſ
dicetur. Grego.papa.xcii.di.c.
u.inſtituit ne in eccleſia romana dy
aconi cantari debeant.ſed ſolũ euã
gelice lectionis officia inter miſſarũ
ſolemnia exoluant.pſalmos uero ad
reliquas lectiones ſubdyaconi uel ſi
neceſſe fuerit minores ordines exhi
beant ſiue dicant.

¶ De tempore aduentus Rica.

Quoniam ſicut premiſſuꝫ ẽ
eccleſiaſtica officia ab ad
uentu domini quod ẽ tem
pus reuocationis incipiunt.merito
ab hoc tempore ducimus initiuꝫ aſ
ſumendum. ¶ prenotandum igiẗ
eſt ꝙ beatus petrus primo inſtituit
tres ſeptimanas integras ante nata
le uenerari in commemorationẽ ad
uentus xpi ⁊ quartam que tñ nunq̃ꝫ
perficitur quia uigilia natalis nõ eſt
de aduentu ut infra dicetur. Agitur
ergo aduentus domini per quatuoꝛ
ſeptimanas.ad ſignificandum ꝙ eſt
quadruplex aduentus filii dei.ſꝫ ul
tima nunq̃ꝫ finitur. quia ſanctorum
gloria que dabitur in ultimo aduen
tu.ſ.ad iudicium nunq̃ꝫ terminabiẗ
primus aduentus eſt in carnem.ſ.in
utero uirginis aſſumptaꝫ de quo di
ctuꝫ eſt. O ſanna filio dauid benedi
ctus qui uenit in nomine dñi. Secũ
dus in mentẽ qui deſcenſus fit quo
tidie in cordibus fidelium ꝑ ſpiritũ
ſanctum. de quo Johannes.xiiij.c.
ad eum ueniemus ⁊ apud eum man
ſionem faciemus. Et dixit ſapiens.
Dñe emitte ſapientiam tuã ut mecũ
ſit.de hiis duobus habetur. abacuc
ii.ſi moram fecerit.expecta eum q̇a
ueniens ueniet ⁊ non tardabit. Ter
cius aduentus eſt in morte cuiuſlibꝫ
de quo dicit beatus Jacobus. Paci
enteſ eſtote uſq̃ꝫ ad aduentum domi
ni.⁊ Mathei.xxiiij.Si ſciret paterfa
milias qua hora ueniret fur ⁊c.ideo
⁊ nos eſtote parati ⁊c.⁊ iterum.ſi in
prima uigilia uenerit.idem in iuuẽ
tute ⁊ in ſecunda ⁊c.et ita inuenerit
ſciliꝫ in penitentia.beati ſunt ſerui
illi. Quartus erit in maieſtate qui
erit in die iudicii.de illo legitur Jſa
ie.iij.c.Dominus ad iudiciuꝫ ueniet
cum ſenioribus populi ſui.Et nota
ꝙ primus aduentus liberauit aias

a dyaboli seruitute . Secundus libe
ret eas a peccato . Tercius a pena.
¶ Quartus corpa liberat. ¶ Uerum
ecclesia non celebrat nisi duos aduē
tus scilicet in carnem ⁊ ad iudicium
Nam primum ⁊ secundum reputat
pro eodem . ideo eniȝ uenit in carnē
ut ueniat in mentem. ideoq̧ dictum
est . ueniens ueniet ⁊ nō tardabit. ue
niens scilicet in carnem ueniet scilicȝ
in mentem. ⁊ iterum. quia uterq̧ mi
sericordie ē . Similiter terci⁹ ⁊ quar
tus habentur pro eodem q: uterq̧
est iusticie ratōne unius effectus. Ce
lebrat ergo ecclesia aduentum huius
modi sub binario ut filijs suis gene
ret timorem ⁊ amorem dei. unde in
ps̄. Eleuamini porte eternales ⁊c̄. ti
mor domini sanctus qui permanet i
eternum . et amor scilicet ipsius qui
similiter ineternum durabit. unde. i.
ad corinth. xij. c. Caritas nunq̄ȝ deci
dit. de peni. di. ij. caritas . timorem
autem debemus ei ut domino. amo
reȝ ut patri. unde Malach. ij. Si ego
sum pater ubi est amor . ⁊ si domin⁹
ubi est timor. ¶ Celebratur ergo ad
uentus per quatuor septimanas . In
prima specialiter de primo aduentu
cantat ecclesia . In secunda ⁊ tercia
de secūdo ¶ ⁊ hoc ideo quia antiqui
patres primum aduentum tantū ex
pectauerunt . Secundū uero antiqui
⁊ moderni ¶ In quarta vo septima
na recolit ecclesia tempus i quo do
minus descendit in uterum uirginis
Unde tunc Rorate celi desuper ⁊ nu
bes pluant iustum aperiatur terra ⁊
germinet saluatorem . Item tempus
a primo aduentu usq̧ ad secundum
recolit ecclesia inter penthe. et aduē
tum domini in quo cantat alleluia i
spe resurrectionis . ⁊ glīa in excelsis
deo ꝓ iusticia reddita ⁊ dicit quoti
die alleluia. quia spes eius non infir
mat᷑. Sȝ gloria in excelsis deo nō di
cit᷑ quotidie sȝ tm̄ in festis q: semp

in fide non semper in operibus lau
dat. quotidie enim offendit licȝ sem
per in fide iusticiam teneat. de hoc
dictum est in probemio huius ptis
⁊ dicetur sub titulo de. vij. diebus
post pasca . Ceterum per tres aduē
tus ebdomadas patres trium tēpo
rum accipimus. Primi fuerunt ante
legē qui procul a deo remoti clama
bant . Ad te leuaui. Secūdi sub lege
qui doctrina legis instructi. et ideo
ad lumen propius accedentes in in
troitu populus syon appellatur. Ter
cij fuerunt prophete. presertim illi
quos inuenit xp̄i natiuitas ut symeō
quilibet quia redemptor est prope
dicitur i introitu Gaudete. ¶ Asse
runt etiam quidam q̧ in officio pri
me ebdomade agitur de uocatione
iudeorum. In officio secunde de uo
catione gentium. unde ibi dicit᷑. ad
saluandas omnes gentes . In officio
tercie de uocatione utriusq̧ populi
unde ibi dicitur. nota sit omnibus
hominibus . Rursus cantatur in pri
ma in persona Johannis . In secūda
prophetarum. In tercia apostolorū
In quarta in persona doctorū. Tem
pore aduentus tacet᷑ gloria i excels
qd̄ pertinet ad natiuitatem . ut i no
cte natiuitatis deuotius ⁊ auidius ō
cantetur . Ad notandum hūc ymnū
primo fuisse nocte illa ab angelis de
cantatum. qd̄q̧ maior gloria xp̄i est
in ecclesia tempore noui testamenti
q̄ȝ fuerit in ueteri . Tacet᷑ eni ite mis
sa est . qd̄ pertinet ad resurrectioneȝ
Merito aūt tacetur utrunq̧ in aduē
tu . q: tunc utrunq̧ expectatur. pari
etiā ratōe tacet᷑ pax uobis. qd̄ simili
ter pertinet ad resurrectionem ¶ Ta
cetur etiam . Te deum laudamus. q:
nondum presens est quem expecta
mus ⁊ ad presentes tm̄ hoc cantico
uti solemus . ¶ Et nota q̧ hec tria
non semper se comitantur . ut dicet᷑
in probemio septime partis ¶ Sed

quare alleluia nō tacet͛ hoc tēpore cum sit canticum leticie nam in aduentu est ieiuniū nec tunc nupcie celebrantur. Propterea aut est ieiuniū meroris aut exultatiōis. Si meroris. omnia cantica exultationis debent taceri. si exultationis. omnia debēt dici. ergo ꝛ gloria in excelsis deo. ¶ Solutio hoc ieiuniū est ꝑtim exultatiōis ꝛ ꝑtim meroris. Exultationis est ratione ꝑmi aduentus scilicet in carnē de quo mētio fit i hoc tēpore. Meroris est ꝓpter scdm aduentū. s. ad iudiciū d quo fit ibi etiā mentio. ꝛ ideo in eo qdam cātica leticie dicūtur ꝓpt aduētuȝ misericordie ꝛ exultationis. ꝛ qdam subticentur ꝛ ieiunat͛ ꝓpter aduentuȝ seuere iusticie ꝛ meroris. Alleluia ergo non subticet͛. quoniā tēpore aduētus aliqd est leticie ꝓpter spem quam habuerunt antiqui d xpi incarnatione ꝛ ꝓpter nr̄am certitudinē quā habemꝰ per ꝑmuȝ aduētum d futura glorificatōne. sed in. lxx. non sic. quia totuȝ tpus illud meroris est. ꝛ ideo tunc non dicunt͛ cantica angelorum sed hominū. ut ibi dicet͛ ¶ In festis uero. ix. lectionū que occurrūt in aduētu debet celebrari missa de solemnitate. in tercia cuȝ gloria in excelsis ꝛ ite missa est. ꝛ deponunt͛ cappe nigre seu violacee et assumūtur solemnes a mistris ꝛ sacerdote ꝓut festuȝ requirit. In hora vero nona de ieiunio missa dicit͛. ꝛ tunc dalmatice ꝛ subtilia. siue tunicelle dimittunt͛. ꝛ competentes tempori ꝛ ieiunio resumunt͛. sicut in tercia parte sub ti. de dalmatica dictuȝ est. Hoc quoque tpe officium Beate virginis non dicit͛ in ecclesiis. quia totū officiū huius tpis ad laudem eius ꝑtinet. Et nō. ꝙ urbanus papa. ii. qui fuit creatus Millesimo. lxxxviii. et sedit annis xii. mensibus q̄tuor in concilio apud claromont. celebrato. statuit ut officiū beate virginis quotidie diceret͛ ꝛ in die sabbati solēniter fieret i quo officio matutino dicūt͛ ille lectiōes. O beata maria quis digne. sumpte ex illo sermone Augusti. loq̄mur dilectissimi ꝛc̄ ¶ Hoc etiaȝ tempore non debet fieri specialiter commemoratio alicuius sancti ꝑcedentium christi aduentum. non quia omnes illi i īfernuȝ descenderūt. ꝛ ideo ecclesia occidentalis pro eis non solemnizat. nec etiam sequentiuȝ. quia cum hoc tempe ecclesia de aduentu filii dei solemnizet. non; est aliorum solemnitas admiscenda. ꝑmo minor cedit maiori. quia aduenīente principe cessat magistratus. Idcirco cuȝ ipse sit ꝑmium ꝛ corona sanctorum omniuȝ ꝛ sit omnia in omnibus. et sufficientia singulorū sup̄fluuȝ foret recurrere ad aliorū suffragia mēdicata. C. d pala. sacra. largi. l. sericeis. in ꝑn. li. xii. ¶ Generalis tn̄ cōmemoratio omnium sāctorum bene fit. quoniam licèt sancti ex aduentu filii dei speciale gaudium ꝛ premium assecuti fuerint. magis tamē generale gaudium eorum extitit ¶ Quia creaturam rationabilē ex vnione ad diuinam naturaȝ uiderunt ineffabiliter sublimatam. quia ergo bonum commune perpōderat particulari. ꝛ per consequens generale gaudium eorū gaudio speciali. Quia illud quod premissum est fuit omnibus sanctis utriusq; testamenti ad gaudiuȝ. Idcirco conueniens est ut tempore ipsius aduentus eorum gaudium communiter et generaliter recolat͛. et in generali omniuȝ sanctorum commemoratiōe singulis diebus dicit͛ antiphona illa. Ecce dn̄s ueniet ꝛc̄. que pertinet ad quartum aduentum. in quo apparebit gloria sanctorum. dicitur etiaȝ cum ipsa antiphona oro illa. Consciētias nostras quesumus domie uisitando purifica ꝛc̄. in qua

similiter concordando cuz antipho na fit generaliter commemoratio ȯ omnibus sanctis dum dicitur ibi.ut ueniens cum omnibus sanctis .ꝛ tūc pertinet ad quartum aduentum sci licet in maiestate. ¶ In multis ta men locis subtrahuntur illa uerba cum omnibus sāctis. et tunc perti net ad secundum aduentum scilicet in mente. Non fit etiam commemo ratio de cruce .sicut fit in alijs tem poribus ne prius uideatur dominꝰ passus ꝙ natus .et iterum ne fiat cō tra illud preceptuz. Exo.xxiii.xxiiij. Non coques edes i lacte matris sue idest christum non crucifiges dum adhuc tener ꝛ lactans est. Contra hꝯ preceptum fecerunt iudei qui xpm eadem die idest eadem sexta feria in qua ut quod dicunt conceptus est crucifixerunt. ¶ Notandum autem est ꝙ tempore aduentus omnes an tiphone dominicales in matutinis laudibus terminantur per alleluia. Ad significandum gaudium de cer titudine aduētus saluatoris habitū ut in matutino officio sit quasi pre dicto ¶ Et in matutinis laudibus no tetur exultatio. Item in prima secū da ꝛ tercia ebdomada repetuntur r̄ sponsoria dominicalia .sed in quar ta sunt specialia que per ebdomadā cantantur. ꝛ sunt quindecim qꝛ ille expectatur uenturus qui instituerat uetus testamentum ꝛ erat institutu tus nouum. Quindenarius enim nu merus consistit ex septenario ꝛ octo nario. ꝛ septenarius ad uetus .octo narius uero ad nouuz refertur testa mentuz. In singulis quoqꝫ septima na cantus renouatur .propter gau dium proficientium qui proficiunt de uirtute in uirtutem.ut uideāt de um deorum in syon. Illud etiam no tanduz est ꝙ prima dominica aduē tus nūqꝫ esse potest ante quinto Ka lendas decembris .nec etiā post ter

cio nonas decembris .sed quecunqꝫ illorum septem litterarum que inter dictas Kalendas ꝛ nonas includunt representauerit dominicam ibi est ꝑ ma dominica aduentus. Sed ꝛ i dñi ca proximiori festo beati andree ul kalendas decembris siue ante siue ꝑ tro est .semper initium aduentus .ꝛ si ipsum festuz cadit in dominica ibi etiam est initium aduentus. ¶ Ad uentus continere debet.xxi.diem.i. tres septimanas integras ad minus preter uigiliam natalis domini. Ue runtamen cum aduentus incipiat a die dominica si forte contingat simi liter natale in die dominica uenire oportet tempus aduentus per qua tuor ebdomadas protelari. alioqn uigilia natalis ꝛ sabbatum quatuor temporum concurrent in eadem die quod esse nō potest.lxxi. di.de ieiu niis. quia utrunqꝫ illorum propriuz hꝫ officium .et ad diuersa tpa perti nent. ¶ Nam sabbatum est de aduē tu.sed uigilia ad tempus gaudij per tinet cum non sit de aduentu .sed de natali. et sic aduentus non habe ret uigintiunum diem .excepta uigi lia natalis .sicut dictum est ¶ Quod uigilia pertineat ad tempus gaudij patet ex ipsa ordinatione Gregorij qui ultimas aduentus antiphonas posuit de euangelio scilicet. Com pleti sunt dies. et ecce completa sunt omnia. ¶ Quando ergo nata le est in dominica. quatuor tempo ra celebrantur in penultima ebdo mada ¶ Si autem natale uenerit in secunda feria .uel deinceps usque in dominicam.tunc post uigintiunū diem habebit in quo fiet uigilia .et quando festum uenerit in secunda feria fiet officium de uigilia in die dominica que proprium non habet officium ¶ Et tunc propter domini cam cantabit alleluia .sed ieiunabiť in sabbato ꝑcedenti tā ꝑ uigilia na

talis ꝙ ꝑ ieiunio quatuor temporũ
de hoc etiam dicetur sub ti. de capi
te ieiuniorũ. Non est etiam ignorã
dum ꝙ licet in principio sive ĩ pma
dominica adventus cantetur introi
tus. Ad te levaui. Si quis tamen di
ligenter attendat in dominica prece
denti illã. preparatio adventus dñi
quo ad quedam incboatur. qđ ostẽ
dit epl̃a que tũc scđm quosdã legit̃
Ecce dies veniũt dicit domi⁹. ꝛ. s. da
uid ꝛc̃. ꝛ finis euãgelii eiusdẽ diei. s.
abijt ihesus trans mare. qđ ẽ Jo. vj.
c. Hoc idem insinuat ubi dicit̃. hic
est vere propheta qui venturus ẽ in
mundum ꝛc̃. satis enim conveniẽs ẽ
ꝙ in precedenti dominica inchoet̃
qꝛ non respiraret desperãs nisi certa
promissio vere liberationis precede
ret qua audita respirans clamat. ad
te levaui animam meam ꝛc̃. In quin
ta igitur ebdomada ante nativitatẽ
dñi incboatur preparatio adventus
quo ad quedam. Unde ꝛ in antiqͤs
gradualibus ꝛ lectionarijs titulus ẽ
talis. quinta dominica ante nativita
tem domini sunt quinqꝫ officia dñi
calia. ꝛ quinqꝫ epistole. ꝛ quinqꝫ euã
gelia. In quarta vero dominica an
te nativitatẽ domini incboatur pre
paratio adventus quo ad officium
matutinale. ꝛ quo ad multiplicẽ of
ficiorum varietatem ꝛ invocationeꝫ
qꝛ ergo quatuor sunt officia domini
calia ab illa dominica usqꝫ ad nativi
tatem. ideo in antiphonarija noctis
intitulatur quarta dominica. Qua
druplex autem ratio huius duplicis
intitulationis librorum ꝛ incboatio
nis adventus reddi consuevit. Pri
ma qꝛ per lectionariũ recolim⁹ advẽ
tuꝫ dñi in munduꝫ significatũ esse ꝑ
quinqꝫ mundi etates. Per antipho
nariuꝫ vero recolimus adventuꝫ dñi
nũciatũ esse ꝑ q̄tuor ordĩes libroruꝫ
s. ꝑ legẽ. per prophetas. ꝑ ps̃. ꝛ ꝑ ini
tiũ evangelij narrantis dñi cõceptõꝫ

Initiũ euangelij vocamus q̄cq̄d ẽ in
libro Luce q̄ historiã ante nativita
tẽ dñi plenius ceteris prosecutus est
sicut de angelo a Zacharia misso an
nunciante nativitatẽ precursoris. et
sicut õ prophetia illa. Benedict⁹ do
minus deus israhel. ꝛ de gabriele ar
changelo ad virginẽ misso ꝛ similib⁹
Scđa est qꝛ actor lectionarij nos
hortatur ut purgemus hospiciuꝫ no
stri corporis. qđ per quinqꝫ sensus
sordidatũ ẽ ad suscipiendum deum
quia habitare despicit rex venturus
Actor vero antiphonarij nos docet
purgare corpus nr̃m constans ex q̄
tuor elementis facientes dignam mã
sionem deo regi vẽturo. iuxta illud
ego ꝛ pater veniemus ꝛ mansionem
apud eũ faciemus. Tercia ẽ qꝛ in
quarta dominica q̄ ad sp̃uales ꝛ nõ
in quinta que ad seculares ꝑtinet ut
dicetur in ti. se. innovaut̃ cãtus. Spi
ritualium enĩ ẽ canticũ novũ cãtare
ꝛ nõ seculariũ q̄ cuꝫ adhuc quasi ve
teres sint ꝛ mala eorũ adhuc recẽtia
potius lugere ꝙ gaudere debẽt. Re
novatus quidem cantus gaudiũ ele
ctorum signat qui proficiunt de vir
tute in virtutem in qua videbit̃ de
us deorum in syon. Quarto ẽ qꝛ
ĩ ecclesia duo sunt ordines hominũ
expectantium domini adventum et
studentium ad digne suscipiendum
deum venturum. Unus ordo in se
culari conversatione studet. alter in
spirituali. Seculares qui rebus trã
sitorijs student que quinqꝫ corporiꝭ
sensibus administrãt per quinqꝫ eb
domadas intelliguntur. iuxta illud
euangelij Johannis. Erant viri qua
si quinqꝫ milia. Si quidem quinque
milia viri secuti designant eos qui ĩ
seculari adhuc habitu positi ex exte
rioribus que possident bene uti no
verãt. Ipsi naqꝫ saturant̃. v. panib⁹
quia legalia instituta eis proponen
da sũt que per quinarium numeruꝫ

propter quinq; libros moysi intelli
guntur. Per quatuor uero septima
nas spirituales intelliguntur qui re
bus transitorijs abiectis nudi nudū
sequuntur xp̄m qui per quatuor euā
gelia ad potiorem perfectionem ex
citantur. qḋ etiam ad istos quater
narius numerus pertineat apparet
in alio euangelio in quo quatuor mi
lia hominum qui sunt euangelica p
fectione sublimes legunť refecti sep
tem panibus una septiforma gratia
eruditi ⁊ repleti. Hanc distinctionē
figurauit dominus moysi quando ī
ingressu tabernaculi iussit poni sep
tem columnas ⁊ ante oraculum unā
ante sancta sanctorum quatuor pro
ut legitur Exo. xxvi. ⁊. xxxvi. c. si qui
dem quinq; columne exterius posi
te sunt seculares qui in exterioribus
maxime uersantur. quatuor colum
ne ante scā sanctorum sunt spūales
qui quasi interius positi domino de
uotius obsequuntur. una columna
ante tabernaculum unitatem fidei
quam taz isti ꝙ̄ illi colunt designāt
et propter hanc causam clerici secu
lares in uespertinis officijs quinque
psalmos cantant. Monachi uero ⁊
religiosi qui altiorem elegerunt uiaz
non nisi quatuor in quo se perfectio
res ostendunt. Qḋ aūt quadratum
est ex quacūq; parte uertatur manet
idem ⁊ firmum. Similiter et perfe
ctus quocunq; loco et tempore idez
⁊ immobilis manet.

¶ De prima dominica aduentus
Rica.

PRima dominica de aduen
tu que est quarta a natali
domini. et in qua secundū
quosdam inchoatur offici
um aduentus pertinet ad spiritua
les. et ideo in ea innouantur cantus
precedēs uero que quinta ē ad secu
lares sicut in precedētī titulo dictuz
est. Ad spirituales duo pertinent ū
siculi quorum unus frequentatur in
uespertino officio scilicet Rorate ce
li desuper. Alter in matutino scilicet
uox clamantis in deserto. In primo
ostendit quid facere debeant. In se
cundo exequuntur. Ipsi sunt celi ro
rantes et nubes pluentes. Ros ē sub
tilior et pluuia grossior. Tunc sunt
rorantes quādo de incarnatione sal
uatoris subtilia dicunt. ut illud uer
bum caro factum est. et similia. tūc
sunt pluentes quādo grossiora idest
intellectu faciliora dicunt. sicut ē ꝙ
Maria desponsata est Joseph. et ꝙ
puer natus est in bethleem ⁊ reclina
tus in presepio. et huiusmodi. Isti
faciunt ꝙ operiatur terra et germi
net saluatorem. ¶ Ad litteram ter
ra est uirgo Maria que aperta quan
tum ad fidez cordis sine damno uir
ginitatis. et concepit et peperit sal
uatorem. ¶ Sed moraliter. terra est
cor humanum quod uiri spirituales
sua predicatione aperiunt. ut germi
net saluatorem. idest christus in eo
informetur. iuxta illud apostoli. fi
lioli mei quos iterum parturio do
nec christus informetur in uobis.
Isti sunt uox clamantis in deserto. i.
in mundo. parate uiam domini. re
ctas facite semitas eius. Uie sūt ope
ra. Semite sunt cogitationes. quas
debemus parare in aduentu saluato
ris. Hanc preparationem notat ora
tio que postcōmunionem hac die ī
missa sequitur. Suscipiamus domi
ne misericordiam tuaz in medio ⁊c.
⁊ ex eo ꝙ in fine illius orationis di
citur congruis honoribus preceda
mus. Uiam ergo parare est peniten
tiam agere ⁊ predicare. Semitas re
ctas facere est post mandata cōsilia
obseruare. ¶ Sane huius dn̄ice totū
medicinale officium pertinet ad pri
mum aduentum ut premissum est.

Legitur enim Isaie. qui de aduentu
loquitur apertius q̃ aliquis alius ꝓ
pheta . unde in. ij .c. ipsius habetur.
Ecce mons ꝛc. In primo uero habe
tur de nequitia iudeorum . primuȝ
responsorium est Aspiciens a longe
quod est de primo aduentu . ꝛ non
sumit̃ ꝺ aliquo libro theologie. nec
compilatum est a Gregorio ordina
tore matutini officij. sed a quodam
monacho quod inde apparet . quia
illud infra ebdomadam non reperi
tur . sed omnia alia responsoria sic
que ab ipso Gregorio edita sunt. et
si obiciatur ꝙ illo dempto nõ rema
nent nisi octo responsoria isti domi
nice . Respondetur ꝙ nouem sũt cõ
putato illo . Ecce dies ueniũt . quod
scd̃m ordinem grego. nonum est. et
cantatur in uesperis sabbati ꝑceden
tis . Cantatur autem hoc responsori
um in persona Johãnis baptiste uel
sponse dicentis. Aspiciens a longe a
terra uidelicet ad celum . uidere dei
potentiam uenientem . ꝛ licet ꝓprie
patri potentia assignetur. hic tamẽ
potentiam accipe filium dei cui da
ta est potestas in celo ꝛ in terra qui
est potens dominus in prelio. cui ꝓ
pheta . accigere gladio tuo su. fe. tu.
po. Hic uenit dum se uisibilem mon
strauit ꝛ nebulam totam terram te
genteȝ. Hec nebula est dei misericor
dia que prestat refrigerium contra
estum uiciorum . hanc moyses intra
uit cum ad suscipiendum legem ascẽ
dit. hanc petrus intellexit cum ĩ nu
be lucida uidens dominum moysen
ꝛ heliã dixit . Faciam⁹ hic tria taber
nacula. hec populum in desertuȝ de
duxit ꝛ ab igne protexit . Hec ẽ uir
tus altissimi que uirgineȝ obumbra
uit que totam terram tegit. q̇a mise
ricordia dñi plena ẽ terra. hec etiam
nebula ẽ humanitas filij dei q̃ totuȝ
mundũ saluat . medicina enĩ omniũ
in festinatione nebule . Nebula etiã
potest dici infidelitas seu ignorãtia
Ignorabit enim homo deum seipsũ
natale solum ꝛ concupiscentiam esse
peccatum. hec nebula totam terram
tegebat . quia omnes declinauerunt
s. in. f. s. Ite obuiam ei ꝛ dicite nun
cia nobis si tu es qui regnaturus es
in populo israhel. Similia dixit Jo
hannes discipulis . parate uiã domi
no . ꝛ per discipulos ad xp̄m . Tu es
qui uenturus es an aliũ expectamus
obuiam sponso . s. per uiam carita
tis . et dicite nuncia nobis. quasi di
cat . reuela nobis per tuam presenti
am si tu es messias in lege promiss⁹
ꝛ si regnaturus es in populo israhel
¶ porro in solito modo primum ꝛ
sponsorium habet in quibusdam ec
clesiis tres uersus sicut ꝛ responsori
um primum natalis domini. primõ
ad significandum ꝙ iste aduentus
domini saluat homines trium tẽpo
rum scilicet illos qui fuerunt ante le
gem. sub lege . ꝛ sub tempore gratie
Et propter hoc etiam fit triplex re
petitio . prima a remotiori quo ad
finem . ꝛ postea a minus remoto . et
postea a propinquiori. ad ostenden
dum ꝙ patres primi temporis ꝛmo
tiores fuerunt ab aduentu xp̄i. q̃ pa
tres secundi ꝛ tercii . ꝛ patres secũdi
temporis magis ꝛmoti q̃ patres ter
cii ¶ Deinde reincipitur responsoriũ
ad notanduȝ desiderium. ꝛ ad signã
dum ꝙ debemus attribuere fineȝ et
principium boni operis ei qui est al
pha ꝛ o. xxxv. di. ab exordio . Ulti
mo dictis uersibus subiungitur glo
ria patri . quia omne desideriũ ꝛ ser
uicium ad deum trinum est referen
dum et ibi non fit reiteratio partis
sed totius responsorij . qꝛ post uitã
presenteȝ omnia opera consumunt̃
ꝛ tunc erit deus omnia in omnibus
ꝛ consumatio ꝛ sufficientia omniuȝ.
¶ Scd̃o ideo premissum respõsoriũ
tres habet uersus ꝛ unũ gloria patri

ad signanduz quatuor aduentus de
quibus in.c. precedenti premissum
est.ꝛ ad signandum quatuoꝛ tempo
ra.s. tempus ante legem.tempus le
gis prophetie ꝛ gratie. Alloquens
eniz ecclesia omnes homines qui fu
erunt ante legem .quorum pauci se
cuti sunt unum deum dicit in primo
v͛su .quiq; terrigene ꝛc.idest O uos
omnes mali. boni.diuites ꝛ paupes
ite obuiam ei ꝛ dicite. Indica nobis
si tu es ipse qui regnaturus es in po
pulo israhel . In secundo uersu in ꝑ
sona hominum qui fuerunt sub lege
in qua aliquid fuit imperfectionis
quia data fuit infirmis alloquit͛ ip
sum legislatorem .Qui regis israhel
intende.quasi diceret . qui populuz
israhel i lege tua regis ꝛ sicut pastor
ouez deducis .Indica nobis si tu es
ipse q̊ regnaturus es in populo isra
hel. In tercio tam ex dictis prophe
tarum certificati de aduentus salua
toris ex desiderio clamāt. Excita po
tentiam tuam ꝛ ueni qui regnatur⁹
es in populo israhel ❡ In aliis uero
ecclesiis est tercius uersus . Tollite
portas . In quarto gratias agens
saluatori de aduentu suo qui digna
tus est uenire .ꝓmo toti trinitati di
cit Gloria patri. ❡ Tercio respōso
rium ideo tres habet uersus quoniā
lex ꝛ psalmodia ꝛ prophetia hūc sal
uatoris aduentum prenunciauerūt
❡ Quarto tres uersus patres trium
temporum significant . patres qui
dem ante legem hunc aduentuz pre
uiderunt . patres sub lege desidera
uerunt ❡ patres gratie predicauerūt
Dicit ergo baptista uel ecclesia uos
patres ante legem quiq; terrigene fi.
h.s.v.di. ꝛ pau.ite obuiam ei . Ter
rigenas uocat malos qui terrena se
quuntur ❡ filios hominum dicit bo
nos diuites quos terrigenas appella
uerat propter pauperes quos filios
hominuz. Uos ergo quiq;.i. quilibz

terrigene. malicia diuites .et filii ho
minuz spiritu pauperes .qui estis si
mul in unum in uno ouili agni ꝛ edi
ite obuiam ei .ut uos mali per ingres
sum incipiatis . uos boni per ꝓgres
sum proficiatis .uos etiā patres sub
lege dicite. Qui regis israhel intēde
qui deducis uelut ouem ioseph nū
cia nobis ꝛc. Qui regis israhel iuda
icum populum per doctrinam legis
domini uidentem qui deducis idest
de uirtute ducis uelut ouez idest ue
lut innocentem . ioseph idest popu
lum gentilem augmentatum per fru
mentum mortificatum. intende sup
nos .idest lumen pietatis infunde et
nuncia nobis ꝛc. Uos quoq; patres
sub gratia dicite. Tollite portas ꝓn
cipes uestras ꝛ eleuamini porte eter
nales ꝛc. Qui regnaturus ꝛc. O ꝓn
cipes et potestates aeris huius .et o
genimina uiperarum tollite idest au
ferte portas mortis idest uicia per
que dyabolus intrat ad corda. et o
porte eternales idest uirtutes ad et͛
nitatem ducentes. eleuamini contra
uicia ꝛ per uos ītroibit ꝛ habitabit
in uobis rex glorie qui regnaturus ē
in populo israhel . Et nota ꝙ ad ter
cium uersum nō respondetur nūcia
nobis. quia patres testamenti noui
certificati sunt de aduentu xp̄i.p̄res
gratie certi sunt ꝺ introitu regis glo
rie. Uerum.quia nunq̄ sufficit nec
sufficiet fides incarnationis sine fide
trinitatis. ideo succinitur gloria p̄ri
ꝛ quia uenit in humanitate uentur⁹
est etiam in maiestate.ideo responso
rium denuo repetitur . ❡ In repetiti
one uero nebulam accipias ad litte
ram. iuxta illud Ueniet et in nubib⁹
celi .et sicut nubes suscepit eum .et
alibi. Nubes ꝛ caligo in circuitu ei
uo. ❡ Secundum responsorium est
aspiciebam in uisu noctis. sumptum
per grego.de Daniele.c.vij. christū
venturum prophetante q̊ hijs v͛bis

misterium incarnationis uerbi qđ i pncipio erat apđ deū aperuit dicēs Aspiciebā in uisu aut uisione noctis Triplex quidem ē uisio.s. noctis āte gratiam dei sub gratia ⁊ lucis in gloria. In nocturna uiderūt patriache ⁊ prophete qui sub nube fuerunt. ⁊ hoc daniel aspiciebat in uisu noctis In diurna uiderunt apostoli quibus xpi humanitas apparuit. In lucida uidebunt filij dei facie ad faciē. Hāc distinctionem ueritas in euangelio i nuit dicens. Abraham exultauit ut uideret diem meū uidit ⁊ gauis⁹ est Iterum multi reges et prophete uoluerunt uidere que uos uidetis ⁊ nō uiderunt. Sequitur Et ecce i nubibus celi filius hominis ueniebat. nubes celi caro uerbi. de q̄ Isai. Ascendit dominus super nubem leuem et datum est ei regnum ⁊ honor. scilicz nomen quod eit super omne nomen quod eit ab eterno datum sed in tēpore manifestatum ⁊ omnis popul⁹ tribus ⁊ lingue seruient ei. nā ⁊ Isaias ait. et curuabuntur omnia genua ⁊ iurabit omnis lingua in domino.

¶ Tercium responsorium. Missus ē angelus gabriel. quibus uerbis Lucas texuit ordinem annunciationis.

¶ Quartum eit. Aue maria gratia plena. quibus uerbis idez lucas modum conceptionis annexuit dicens. spiritus sanctus superueniet in te et uirtus altissimi obumbrabit tibi. Superueniet inquā in te protegendo te ⁊ ab omni sorde purgādo. ⁊ exinde uirtus altissimi scilicet uerbum dei obumbrabit tibi ex te carnem sumēdo. quod enim ex te nascetur sāctuz uocabitur filius dei. xpm enim qui non ē conceptus ex uirili semine merito sanctus nascitur ⁊ dei filius appellatur. Sequitur uersus. Quomodo in me fiet istud. interrogatiue. et sic quomodo sunt due dictiones. uł admiratiue ⁊ ē una dictio. ¶ Quintum responsorium. Saluatorem. In quo incarnatio per aplm cōfirmat̄.

¶ Sextum ē. Ecce uirgo concipiet.

¶ Septimum. ecce dies ueniūt. In quibus hoc idem per prophetas roboratur. ¶ Octauuz. obsecro domine. In quo idem per legē cōprobat̄

¶ Nonū est. Audite uerbū. In quo idem per prophetas comprobatur.

¶ Laudes matutine utrūq3 sonant aduentuz. Nō enim ita agit̄ aliquādo de uno aduentu. qm̄ de alio admisceatur. sed pauca de scdo habentur. ⁊ hoc propter representationez gaudij ne spes luxuriet in presūptionem. Siquidem prima antiphona que de fine iohelis sumitur ē aperte de primo aduentu. Unde ibi dicit̄ in illa die. s. qn̄ messias ueniet. montes. i. apl'i seu magni p̄dicatores stillabunt dulcedinez. s. uerbi dei. et colles. s. minores predicatores fluēt lac scilicet simplicia doctrine minorib⁹ ⁊ maioribus. Secunda scilicet iocūdare. partim est de Isaia. partim est de Zacharia. Tunc enim iocundata est secundum Zachariam syon. idest ecclesia de iudeis. ⁊ exultauit iherusalem idest ecclesia de gētibus. Tercia. scilicet. Ecce dominus ueniet. est de secundo aduentu scilicet in maiestate. ¶ Quarta est omnes sitientes tunc enim omnes. idest de omni genere sitientes. scilicet salutis et sciencie doctrinam uenerunt scđm Isaiaz ad aquas baptismatis ⁊ doctrinę. Quinta est. Ecce ueniet propheta magnus ⁊ ipse renouabit iherusalez scilicet dando legem et noua condendo precepta ¶ Hoc tempore dicitur per horas capitulum illud. Egredietur uirga. Isaie. xi. c. ⁊ illud. In diebus illis. Jeremie. xxiij. c. ⁊ illō. Erit in nouissimis. Isaie. ij. c. ⁊ illō. Ecce uirgo. Isaie. vij. c. ⁊ illō. Uenite ostēdamus. Isaie. ij. capitulo. ¶ Ad missā uero introitus ē. Ad te leuaui ⁊c.

quia per aduentum domini ī carnē spes maxime eleuatur . Sic enim deus dilexit mundum .ut filium suum unigenitum daret . ꝛ iterum . ꝓprio filio non pepercit ꝛc̄. Et nota ꝙ si q̇dam excitentur alii tamē somno torpent. Ideo cantor incipiens . Ad te leuaui animam meam. exaltando uocem ab inferiori ad superius procedit quod proprium ē excitantis. qȯ etiam notatur in epistola ubi dicit̄. Hora est iam nos de somno surgere Sequitur uersiculus . Uias tuas dn̄e demonstra mihi. quia xp̄us ueniens nobis uias suas indicauit. Unde Isaias. Erit mons domus domini ꝛc̄. Uenite ascendamus ad montem domini ꝛ ad domum dei iacob ꝛ docebit nos uias . Que autem sunt uie ille ostendit epistola que est ad Ro. xiij.c. Scientes quia hora est iaꝫ nos de somno surgere. In eo enim quod ibi dicitur Nox precessit dies auteꝫ appropinquabit. assignatur effectus quia factus est dies quando natus ē sol. ꝛ ideo sequitur sicut in die honeste ambulemus. s. in omnibus operibus bonis ꝛ induamus nos in similitudine xp̄i ut sic filij dei simus quia propter hoc filius dei est homo ut homo fieret filius dei. ¶ Oratōnes primum aduentum respiciunt ꝛ possunt etiā adaptari congrue ad secundum . ¶ Postea sequitur responsorium in quo ostenditur spes que facta est in ortu solis . uniuersi qui te expectant ꝛc̄ . Sequit̄ alleluia. Ostēde ꝛc̄. quia tunc ostendit dn̄s facieꝫ suam quam qui uidet saluatur. Unȯ cum dixisset dominus ceco. q̇d uis ut faciam tibi. r̄spondit Rabo ni ut uideaꝫ . quā faciē nō poterant homines antea uidere . qꝛ erāt in regione umbre mortis sed lux orta est eis ꝙ pn̄t uidere. Qȯ aūt dicit̄ . Ostende nobis dn̄e fa. t. ē sensus. da nobis domine cognitionē tuā. facies eni dei ī scripturis sanctis nō caro sed diuina cognitio intelligitur . qꝛ per faciē cōspectam quis cognoscit̄ . ¶ Sequit̄ in quibusdā ecclesijs euangeliū Mathei. xxi.c. Cū appropinq̄sset ꝛc̄. qȯ ad passioneꝫ pertinet quo ad litterā Ad diem uero hūc quo ad allegoriā ꝛ spiritualē intelligentiā. uenit enim tunc dn̄s iherusaleꝫ per bethuage q̇ interpretatur domus bucce. i. ad ecclesiam que parua erat in qua xp̄us apparuit per confessionem ꝛ ꝑ montem oliueti . per quam designat̄ eminentia misericordie per quā uenit filius dei in mundum ꝛ misit discipulos suos dicens . Ite in castellum. i. in mundū ꝛ inuenietis asinū ꝛ pullū i. iudaicum populum qui dure ceruicis est . ꝛ gentileꝫ sine iugo legis. Itē per huiusmodi animalia ostendit uias suas . humilia enim sunt. unde in matheo . Discite a me qꝛ mitis sum ꝛ humilis corde. Legitur etiaꝫ ideo quia ibi habetur . Benedictus q̇ uenit in nomine domini. qȯ ꝑtinet ad primū aduentum. ꝛ propter alia uerba legitur in aliis ecclesijs illud . Cū appropinquaret ihesus. qȯ dicit̄ in dominica palmarū . In alijs uero ecclesijs legit̄ euangeliūꝫ. principium euāgelij ihesu xp̄i ꝛc̄. quod ē Marci i.c. propter illa uerba. Ecce ego mittā angelū meum ante faciem tuā. Et nota ꝙ in textu euangelij non continetur principium sed initium . Sed ecclesia ponit principium pro eo ꝙ legens euangelium statim premisit initiū sancti euangelij ne idē repeti uideatur . In nonnullis ecclesijs etiam legitur . Erunt signa. sequitur offertoriū de spe. ad te leuaui animā meā. ꝛ postcōmunio ꝺ eodē . ꝛ ꝓpt̄ idem legunt euangeliū illud. Erunt signa. qȯ ē Luce. xxi.c. qȯ ꝑtinet ad s̄m aduētū ubi dicitur. ꝓpe ē regnū dei. Cui adaptatur ep̄la ubi dicitur ꝓpior est nostra salus. ꝛ qꝛ prope ē

regnum tuuz domine.i.ad te leuaui dicitur i introitu cantor.i.uctus bo mo uel Johannes baptista ut qdam dicunt dicit. Ad te leuaui animã me am deus meus. ꝛ ideo uias tuas do mine demonstra mihi .ꝛ hoc i respõ sorio.ꝛ ostende nobis domine mise ricordiam tuam .ꝛ hoc in alleluia. ꝛ quasi de misericordia certificatus cõ cludit in postcommunióe .Domin⁹ dabit benignitatem.i.affectuz bonũ ꝛ terra nostra scilicet caro dabit fru ctum suum .i.opera bona.

¶ De secunda dominica aduentus domini Rica.

In hac secunda dominica aduentus ut premissuz est agitur de secundo aduẽtu Uerum quia gaudere melius ẽ ꝙ̃ fle re .ꝛ dilectio melior ꝙ̃ timor.ideo i eo quedam dicuntur pertinentia ad secundum aduentum ꝛ quedam ad utrunqꝫ. Ecce enim in matutinis pri mum responsorium est . Iherusalez cito ueniet salus tua .tũc omnes plo rabunt .modo est tẽpus gaudij.ali ud est de primo ꝛ secundo aduentu preterea ibi sunt duo uersus secũdũ quasdam ecclesias ad idem exprimẽ dum sicut ꝛ in alleluia ut iam dicet̃ primus est Iherusalem si me audie ris ꝛc̃.ꝛ utitur dominus uerbis moy si ut intelligatur ꝙ ipse est qui moy si loquebatur ¶ Aliquando etiã uti tur uerbis salomonis .ut sciamus ꝙ ipse est sapientia de qua locutus est salomon . Istud responsorium sũp tum est de michea. ꝛ etiam illud qḋ sequitur scilicet bethleem ¶ Quedaz tamen ecclesie illud dicunt in domi nica sequenti .ꝛ est de primo aduen tu . ꝛ loquitur de generatione tẽpo rali xp̄i ꝛ eterna.de temporali cũ dicit Bethleem ciuitas dei summi qꝛ i beth leem natus ẽ. De eterna cũ dicit .Et egressus eius sicut a principio dieꝝ De alijs respõsorijs patet. ¶ In lau dibus prima antiphona est de scḋo aduentu . Ecce in nubibus celi ꝛc̃. ¶ In missa uero introitus patet ad utrunqꝫ hoc modo.populus syon ec ce dominus ueniet ad saluandas gẽ tes .Isaie.xxx.c. In utroqꝫ eniz aduẽ tu saluat . Sequitur ꝛ auditam faci et dominus uocem laudis sue . Ipse enim est turtur cuius uox audita est in terra nostra .quia attulit nouũ tẽ pus . Uox eius in secundo aduentu erit Uenite benedicti patris mei ꝛc̃. Uersus aũt ad secundum ꝑtinet ad uentum .Qui regis israhel intende. qui deducis Ioseph.i. de hoc mun do ducis. Ioseph.i.augmentũ in bo no sicut ouem.i.simplicem. ꝛ quia i matutinis primum responsoriuz est Iherusalem .ꝛ in missa introitus est populus syon . ideo i hac dominica fit statio in ecclesia que dicit̃ ihrlm ¶ Sequitur oratio Excita domine corda nostra ad preparandas unige niti tui uias ꝛc̃.que ẽ de primo aduẽ tu tm̃. ¶ Epistola uero ẽ de secũdo Quecunqꝫ scripta sũt ꝛc̃. ad Roma. xv.c.ut per pacientiam ꝛ consolatio nem scripturarum spem habeamus ꝛ sic inuitamur ad spem ut que pati mur leuia fiant . ¶ Responsorium pertinet ad utrunqꝫ .Ad primuz dũ dicit .Ex syon species decoris eius. Ad secundum cum dicitur. De⁹ no ster manifeste ueniet . Uersus ṽo ad primum tantum .Congregate.scilicz o uos angeli illi sanctos eius.i.predi catores bonos qui ordinant testam̃ tum eius .s.nouuz super sacrificia.i. super uetus testamentũ. Primus eni est qḋ animale ẽ .sicut dicit aposto lus. Deinde qḋ spirituale .Uel quod dicit ꝯgregate hoc i primitia eccl̃ia maxime necessariuz fuit.s.o uos bo ni p̄dicatores ut paulus ꝛ alij. De inde seq̃t alleluia qḋ i soluto modo

habet duos uersus scđm quasdaʒ ec
clesias .ꝛ hoc fit . quia ibi de dupli
ci aduentu agitur. Primus est de pri
ma cum dicitur Letatus sum ꝛc. An
te primum eniʒ aduentum xpi despe
rabant homines de salute . Tunc ue
ro letati sunt quando audierunt ꝙ
filius dei homo factus erat . Scđs
uersus est de secundo . Stantes erãt
pedes nostri .i.affect⁹ nostri i atrijs
ꝛc. Jam enim in spe ꝛ desiderio ibi
sumus. ¶ Euangelium est luce.xxi.
c. s. Erunt signa in sole ꝛc. ꝛ est i secũ
do aduentu tantum. ibi enim osten
duntur signa que fiunt ante diem iu
dicij. quoniam totus mũdus turba
tione sua iudiciuʒ domini ostendet.
Jbi etiam sequitur. Hijs autem fieri
incipientibus respicite leuate capita
uestra. Ecce spes. Quedam uero ec
clesie legunt euangelium. Cũ audisſʒ
Johannes . quod similiter ad secũdũ
pertinet aduentum. ex eo ꝙ iohãnes
querit. Tu es qui uenturus es an ali
um expectamus. Cui dominus. Ecce
ego ueni ad redimendum. et rursus
ueniam ad saluanduʒ. Qđ ex signis
coniecturare potestis . quia ꝛ ceci ui
dent ꝛc. ¶ Offertorium est de pͥmo
aduentu . Postcommunio iherusa
lem ꝛc. que est Baruch. iiij. ꝛ. v. ẽ de
utroqʒ. Jn tercia uero ꝛ quarta feria
ꝛ sabbato legantur euangelia đ testi
monio xpi. s. de iohãne ꝛ de testimo
nio iohannis de xpo ꝛ eius aduentu
de quo etiam loquitur epistola . pa
cientes estote . que tunc dicitur.

¶ De dominica tercia aduent⁹ do
mini Rica.

SEquitur tercia dominica
in qua similiter agitur de
secundo aduentu. Unde in
nocturnis primum responsorium ẽ
Ecce apparebit dominus sup nubeʒ
candidam idest super carnem q̃ erit
candida per gloriam immortalitatis

ut mali timeant in secundo aduentu
Nam i primo aduentu apparuit do
minus super nubem leuem. i. immu
nem a peccato ꝛ sumitur hoc respõ
sorium de apocalip. ubi dicitur. Ui
di ꝛ ecce nubes candida. uersus ẽ de
utroqʒ aduentu ¶ Jn laudibus pͥma
antiphona est de secundo aduentu.
Ueniet dominus ꝛ non tardabit ꝛ il
luminabit abscondita tenebrarum
ij. q. i. multi. omnia enim manifesta
erunt . quia libri conscientiarũ aper
ti erunt coram eo . ¶ Jn missa uero
introitus est de scđo aduentu . Gau
dete in domino semper. ad philipẽ.
iij. c. apostolus enim non loquitur
de primo aduentu . cum dicit. Dñs
prope est. sed de secundo aduentu.
Unde inuitat ad gaudium spiritua
le per quod firmiter expectam⁹ gau
dia secundi aduentus. Uñ dicit. gau
dete in domino semper. s. expectan
do secundum aduentuʒ. ꝛ repetitur
gaudete . quia gaudiuʒ spirituale fa
cit nos dulciter sustinere oĩa aspera
mũdi . ut nihil euellat nos a spe eter
norum . ꝛ ideo quia ita necessarium
est gaudiuʒ spirituale ista repetit. uł
propter gaudium de utroqʒ aduẽtu
quod habent sancti . Huius gaudii
custos ẽ modestia . et ideo sequitur
modestia nostra ꝛc. ¶ Hoc gaudium
quod est pax omnibus sãctis optat
ecclesia filiis suis in uersu cum dicat
Et pax dei que exuperat omneʒ sen
sum. s. hominis . quia nullus homo
habet totũ usum pacis huius. Col
lecta. s. aurem tuam quesumus dñe
est de aduentu in mentẽ. audita enĩ
consolatione de aduentu domini . sa
cerdos orat ut tenebras quas pati
mur in eo ꝙ falso iudicamur sua ui
sitatione illustret. ¶ Epistola. Sic
nos existimet homo ꝛc. que ẽ infra
ad corinth. iiii. c. est de secũdo. Alie
ecclesie dicunt epistolam. Gaudete
in dño semper. que ẽ ad phil. iiii. c.

¶ Responsoriũ de primo qui sedes
sup cherubin. manifestare corã effra
im.i. fructificantẽ in bonis operibꝰ
beniamin.i.filiũ dextre ꝛ manasse q̇
obliuis est terrenorũ hoc fiet i iudi
cio. Uersus etiã .Qui regis israhel
est de primo q̇ ducit ad scõm. ¶ Al
leluia. Excita dñe. etiã est de primo
¶ Euangeliũ. Cũ audisset Johãnes
ꝛc̃.quod est Mathei xi.c.similiter ẽ
de primo .Quidaꝫ enim de discipu
lis Johannis non credebant xp̃m eẽ
messiam promissũꝫ in lege .vn̄ misit
eos ad xp̃m ut interrogarent eũ Tu
es qui uenturus es an aliuꝫ expecta
mus.ut per uisa miracula xp̃m iã ue
nisse cognoscerent.quasi diceret.ipe
multo melius scire deberet q̃ ego.ꝛ
d.xit eis ihesus.ceci uident ꝛc̃.quasi
dicens.uos estis magistri non ergo
scitis hoc q̇ꝺ dicitur in Isaia.xxxv.
Tunc saliet sicut ceruus claudus et
aperientur lingue mutorum ꝛ loqui
tur de tempore messie .q.d.facta ꝓ
bant. ¶ Offertoriũ etiã est de pmo
aduentu. ¶ Postcõio de secũdo Di
cite pusillanimes cõfortamini. Opor
tet eniꝫ ꝙ pusillanimes cõfortentur
ad hoc ut sustineant tribulationes.
ꝛ sic expectent cum fiducia scõm ad
uentum.

¶ De quarta feria ꝛ ieiunijs q̄
tuor temporum Rica.

IN hac septimana fiũt ieiu
nia quatuor tempoꝝ . Un̄
hic primo de illis .secũdo
de alijs ieiunijs .tercio de
huius diei officio prosequamur. In
primitiua quidem ecclesia statutuꝫ
fuit ꝙ ieiunia quatuor temporũ fie
rent ter in anno. Sed Calixtus papa
lxxvj .di. ieiunium constituit quater
in anno fieri .nã ꝛ iudei quater i an
no ieiunabant.s.ante pasca. ante pẽ
thecosten. ante cenophegiã in septẽ
bri ꝛ ante encenia .de quibus dicet

in prohemio septime partis. Si eni
tm̃ ter in anno in tres partes diuisio
ieiunaretur forte remanerent aliqui
dies de quibus primitias nõ redde
remus .In istis enim ieiunijs primi
tias temporis exoluimus .ut iã dice
tur. de quibus Zacharias ait. Ieiuni
um quarti.quinti.sexti.ꝛ decimi do
mui iuda ꝛ iherusalem in dies festos
uertetur in gaudiũ. ¶ Quater ergo
ieiunamus in anno. primo ut quatu
or elemẽta in nobis uiciata.i. corpꝰ
nr̃m ex eis constans in quatuor ani
temporibus castigetur . Homo eniꝫ
constat ex quatuor elementis q̃tum
ad corpus. ꝛ ex tribus potẽtiis quã
tum ad animam.s. rationali.concu
piscibili.ꝛ irascibili .ut ergo illa mo
derentur in nobis quater in anno ie
iunamus per tres dies .ut quaterna
rius numerus ad corpus ꝛ trinarius
ad animã referatur. Si quidẽ annus
diuiditur in quatuor tempora .que
sunt.uer.estas.autumnus. ꝛ hyems.
que propter sua delectamenta a dei
amore nos auertere solent . Uer cali
dum ẽ ꝛ humidum.tunc ergo ieiuna
mus ut elementum humoris castige
tur in nobis .ne consentiat false pul
chritudini ueris .Ieiunamus itaq̧ ꝯ
luxuriã ex humore ꝛ calore nascentẽ
Estas calida ẽ ꝛ sicca.tunc ergo ieiu
namus ut elementum caloris i nobis
castigetur .ne cõsentiat incendio car
nali .uel tunc ieiunamus contra sup
biam.qꝛ tũc fructus terrarũ qui flo
rent ꝛ maturãtur superbiendi mate
riam prestant . Autumnus ẽ frigidꝰ
ꝛ siccus.tunc ergo ieiunamus ne ali
quo languore animi arescamus ꝛ de
fluamus ꝛ sine pinguedine olei in ta
bernaculo eterno inueniamur.ul̄ tũc
ieiunamus contra auariciã. qꝛ tunc
messes colligimus ꝛ habemus . Hy
emis frigida et humida est .unde tũc
ieiunamꝰ ne mẽbra nostra fluxu atq̧
luxu soluantur in cõmessationibus ꝛ

potationibus. ac p hoc amor dei ne
gligatur. uel tunc ieiunamus contra
pigriciam q: torpemus frigore ¶ Ie
iunamus ergo i dictis quatuor tem
poribus āni ut per ieiunia preserue
mur a uicijs ꝛ que delinquimus i il
lis purgentur ¶ Rursus qm̄ quodli
bet tempus tres habet menses. ideo
quater ieiunamus in anno tres dies
unum diem ieiunātes pro mense ut
sic satisfaciamus in die qd̄ delinqui
mus in mense. ¶ Secundo etiaʒ iō
ieiunamus. nam primum ieiuniū fit
in marcio. s. in prima septimana. xl.
ut in nobis uirtutum germina oriā
tur. ꝛ in nobis marcescant uicia que
nequeant omnino extingui ¶ Scōm
fit in estate. in septimana penthe co
stes. quia tunc uenit spūs sanctus. et
nos debemus esse fructes in spiritu
sancto. Tercium fit in septembri an
te festum michaelis quando fructus
colliguntur. ꝛ nos debemus deo red
dere fructū bonorū operū ¶ Quartū
fit in decembri quando herbe mori
untur. quia ꝛ nos mundo mortifica
re debemus. ¶ Tercio ideo q: ver
refertur ad pueritiaʒ. Estas ad ado
lescentiam. Autumnus ad maturita
tem siue uirilitatem ¶ Hiems ad sene
ctutem ¶ Ieiunamus ergo in uere ut
simus pueri per innocentiaʒ. In esta
te ut efficiamur iuuenes per constan
tiam ¶ In autumno ut maturi p mo
destiam. In hyeme ut senes p pru
dentiam ꝛ honestā uitam. ¶ Quar
to ideo in quatuor anni temporibꝰ
ieiunamus ut deus nobis conseruet
omnia que ad humanū usum in illis
tpibus de terra nascūtur. ¶ Quin
to ad significandum quatuor q̄ fue
runt in illis quatuor temporibus. s.
conceptō dñi in uere. natiuitas i hye
me. cōceptio iohannis baptiste in
autumno. ꝛ eius natiuitas in estate
¶ Sexto sm̄ Iero. ob diuersas pla
gas q̄ illis tpibus acciderunt. In q̇

bus aūt diebus et quare hec ieiunia
fiant in octaua parte sub ti. de anno
solari dicetur ¶ Hec ergo ieiunia uo
cantur quatuor tpm q: in premissis
quatuor āni tpibus fiunt. ¶ Uocā
tur etiā ieiunia triplicia pro eo quia
fiunt tribus diebus quibus homies
ieiunant in septimana ¶ Antiqui ẽni
ieiunabant eisdē ferijs. ꝛ postea sup
addita sunt ieiunia ista ¶ Uocant̃ eti
am ieiunia primitiarū. q: cū in lege
preceptum sit ut primitie ꝛ decime
deo dent̃. placuit sanctis patribus
ut dicit Augusti. i libro de doctrina
xpiana. soluere decimas ꝛ primitias
tpia. Unō pro primitijs instituerūt
ieiunia q̄tuor tpm. ꝛ inde dicta sūt
ieiunia primitiarū. pro decimis vo
instituerunt ieiuniū. xl. ¶ Scienduʒ
aūt ē. q̄ ieiunia uerialia primo insti
tuta fuerunt i prima septimana mar
cij. Estiualia in scōa ieiunij. autūna
lia in tercia septembris. Hyemalia i
quarta decembris. Sed propt̃ mul
ta que inde surgebāt incōmoda. sta
tuit leo papa. lxxvj. di. huius. ut hye
male fiat in tercia septimana. xl. Esti
uale in prima septimana post pēthe
costen. Autūnale uero fiat scōm ue
terem institutionē ¶ Quare ieiunia
instituta sunt in dictis mensibus et
quare in eis fiunt ordinatōnes. uide
in septima parte sub sabbato pꝰ do
minicā. xvij. ꝛ in prohemio secūde p
tis. ¶ Caue tamen in computatiōe
septimanaruʒ mensis septembris. q:
si ipse mensis inceperit in prima uel
in secunda uel in tercia ul̃ in quarta
feria illi dies computātur pro p̄ma
septimana illius mensis. ꝛ in tercia
ab illa ieiunium fiet. Si uero mens
ipse inceperit in quinta uel in sexta
uel septima feria. tunc in sequēti do
minica incipies computare primam
septimanā ꝛ in tercia post illaʒ ieiu
nium fiet. ꝛ sic dies precedentis ni
hil operantur q̄tum ad computatōʒ

septimanarũ. ¶ Uerũtamen scòm
primariam ecclesie institutionez ieiu
nia ueris dicunt̃ prima. qi fiebant
in prima mense.s.in ianuario q̇ apò
roma .primus mensis fuit ¶ Jeiunia
estatis dicuntur quarta qi fiebãt in
quarto mense.s.in iunio .Jeiunia au
tumni septima qi fiunt in mense sep
timo.s. in septembri ¶ Jeiunia hye
mis decima q: fiunt in decimo men
se.s.in decembri. Un de Zacha.viij.
c ieiuniũ primi ꝛ ieiuniũ quarti ꝛ ie
iuniũ septimi et decimi.s.mensis erit
domũ inde in gaudiuz.lxxvj. di. ieiu
niũ quarti ¶ Sed cũ hec ieiunia reco
lant quatuor anni tempora ut dictũ
est quare aguntur in primo mense ꝛ
in quarto ꝛ in septimo ꝛ in decimo
cum principia temporũ non sint in
hijs mensibus. Respondeo hoc ieiu
nium tractum est de ueteri lege .unũ
agitur in illis mensibus nostris ṗm
numerum mensium illius temporis
Judei enim scòm lunationes ieiuna
bant.s.in prima in quarta in septia
ꝛ in decima. ꝛ hoc ē qò legitur ieiu
nium primi.ieiunium quarti. ieiuni
um septimi ꝛ ieiunium decimi .q: si
cut in prima lunatione est principiũ
anni illorum .sic ꝛ Marcius est prin
cipium anni nostri. Qò aũt ieiunia
nostra ortum habuerunt a ueteri le
ge apparet ex hoc q̃ a ieiunio ueris
usq̧ ad estiuale sũt.xiiij.ebdomade
q: tot generationes fuerũt ab abra
ham usq̧ ad dauid. Item ab estiua
li usq̧ ad autũnale sunt similit̃.xiiij.
septimane. q: tot generationes fue
runt a dauid usq̧ ad ieconiam. Itez
ab autumnali usq̧ ad hyemale alie
xiiij. q: tot reges fuerunt a ieconia
usq̧ ad xp̄m computatis regibus il
lis quos Matheus in suo euangelio
ꝑtermisit.

¶ De aliis ieiuniis. Rica.

Q Uia de ieiuniis quatuor tē
porum mentio facta ē. Consequens
est ut de aliis ieiuniis hic aliqua per
stringamus .Est aũt ieiuniũ cõmuis
omniũ membroꝝ satisfactio.ut.s.sa
tisfaciant peccato quod cõmiserunt
uel gesserunt ut si gula peccauit ieiu
net ꝛ sufficit .quia enim sola fuit in
culpa sola sit ī pena.similiter si ocu
lus .Unde Jere. Oculus meus depre
datus ē animã meã .ꝛ per fenestras
oculorũ meorũ mors intrauit in ani
maz. ꝛ Augusti. Oculo nihil ē nequi
us.ꝛ sic de aliis mẽbris .Uel ieiuniũ
ē parsimonia uictus et abstinentia ci
borũ. Augustinus dicit. Maximũ
ꝛ perfectũ ieiuniũ ē abstinere ab ini
quitatibus ꝛ a carnis uoluptatibus
ꝛ delectationibus huius seculi .unõ
pius papa de cõse.di.v.nihil.ait.n ī
hil ꝓdest orare ꝛ ieiunare nisi mens
ab iniquitate ꝛ ab obtrectationibus
lingua cohibeatur .Et dicit̃ ieiuniũ
a ieiuno qò ē quoddam intestinum
in homine.qò semper ē uacuũ ꝛ sub
tile.sic ꝛ nos ieiunantes debemus es
se uacui a superfluis ꝛ uiciis tam in
corpore q̧̃ in mente. ¶ Auctoritas
ieiunii ē ex trib⁹.ex persona.ex loco
ꝛ ex tempore. Ex persona qi prece
pit deus ade et eue ut abstinerent a
fructu ligni scientie boni ꝛ mali .Ex
loco quia in paradiso institutũ fuit
ꝛ initium habuit.xxxvi.di.vi. Ex tē
pore quia ab antiquo preceptuz est
celebrari .creato nanq̧ homine in ꝑ
mo mundi exordio dictum ei fuit d̓
ligno scientie boni ꝛ mali .ne come
das .ꝛ quia fuit celebratũ ante legē
a moyse ꝛ sub lege ab helya. ꝛ i tem
pore gratie a xp̄o. Moyses enim nõ
comedit neq̧ bibit.xl. diebus. He
lyas quoq̧ ambulauit.xl. diebus et
xl.noctibus in fortitudine subcineri
cii panis.ꝛ xp̄us.xl.diebus et .xl.no
ctibus ieiunauit. ¶ Fuit etiã celebra
tum in sex etatibus .nam in ea etate
qua fuit ab Adam usq̧ ad noe fuit

abstinentia carniuz et uini.xxxv.di.
ab exordio. A noe uero imposteruz
fuit concessum uinum ⁊ carnes ⁊ sic
de ceteris etatibus. Commendatur
autem ieiunium ex exemplis. quoni
am eua q̄diu ieiunauit ⁊ abstinuit ī
paradiso ⁊ uirgo permansit. Adam
quia ieiunium uiolauit a delicis pa
radisi in summam miseriam corruit
Helias quia ieiunauit in celuz curru
igneo raptus ē. Moyses post ieiuni
um cum deo locutus est. Iherusalē
per ieiunium liberatur a senacherib
tempore regis ezechie. ⁊ Isaie ¶ Iona
quoq₃ predicante prestatur uenia ni
niuitis in sacco ⁊ cinere ⁊ ieiunio pe
nitentiam agentibus. Ieiunamus eti
am exemplo apostolorum. ut dicet
sub quarta feria pētbe. ¶ porro ie
iunium aliud corporis est ⁊ carnis.
aliud mentis. aliud auaricie. aliud fa
stidientis. aliud dispensatiois. aliud.
deuotionis. aliud uotiue. aliud pro
missionis. aliud suppletionis. aliđ cō
passionis. aliud inspirationis. aliud
circumspectōnis. aliud rationabile.
aliud irrationabile. aliud qualitatis
aliud quantitatis ¶ aliud numeri.
aliud summe exactionis ¶ aliud al
ternitatis ¶ aliud zerofagi ¶ aliud
meroris. aliud exultationis. aliud
uanitatis siue ypocrisis. aliud uirtu
tis siue caritatis. aliđ indictionis. ali
ud necessitatis. aliud institutionis.
aliud uoluntatis. aliud prauitatis.
¶ Sane ieiunium corporis ⁊ carnis
est quando quis abstinet a cibis ne
nimis pinguescat uł ut ab infirmita
te liberetur. uel quia comedere non
potest ⁊ hoc nullius meriti. ¶ Ieiu
nium mentis est quando quis absti
net a uiciis uel etiam a cibis ne caro
pinguescat lasciuiis. ¶ Ieiuniū aua
ricie ut burse parcatur. ¶ Ieiuniuz
fastidientis est quod fit ut appetat.
¶ Ieiunium dispensationis ē quod
celebratur in uigiliis solemnium die
rum ⁊ magnarum festiuitatū. ut na
talis domini. que ideo dicuntur ui
gilie quoniaz antiquitus in precipu
is festiuitatib⁹ duo nocturnalia age
bant officia ⁊ populus qui ad festa
uenerat tota nocte in dei laudibus ī
eccl̄is uigilabat. qđ adhuc rome ⁊ i
plerisq₃ locis i magnis festiuitatib⁹
p̄sertim sanctorū p̄tronoꝝ ecclesiarū
obseruatur. Sed qꝛ lusores ⁊ cātores
conueniebant in turpibus cātilenis
⁊ saltationibus ⁊ commessationibus
potatōnibus ⁊ fornicationib⁹ inten
dere ceperunt. propter hec ⁊ multa
alia inconuenientia que fiebant hu
iusmodi uigilie sūt iterdicte ⁊ īstitu
tū ut loco eaꝝ fiant ieiunia q̄ adhuc
r̄tinent nomen officii. Nā cōiter ui
gilie ⁊ non ieiunia nuncupantur. Si
quis tamen ieiunaret ⁊ honeste i ec
clesia uigilaret utiq₃ bene faceret. p
ut fit ī natiuitate iohannis baptiste
propter eius reuerentiam. Hec igit̄
institutio dicitur dispensatio. quia
ieiunium ponitur loco uigiliaruz. de
hoc dictum est in quinta parte sub
ti. de nocturnis. ¶ Ieiunium deuo
tionis est ad quod quis necessario n̄
tenetur quod inferius uoluntarium
appellatur. ¶ Ieiunium uotiue pro
missionis est. ut si quis uouet ꝙ cer
ta die ieiunabit uel a carnibus absti
nebit. ¶ Et nota ꝙ uota ex discre
tionis consensu comite ratiōe emissa
deo reddenda sunt. iuxta illud. Uo
uete ⁊ reddite deo uota ur̄a. ¶ Uo
torum autez illud est necessitatis ali
ud spontanee uoluntatis. Necessita
tis est quod ē fidei annexum ut qđ
fit in baptismo puta fidei catholice
professio ⁊ sathane abrenunciatō et
uotum obseruationis decem precep
torum legis ⁊ continentie quā quis
in susceptione sacri ordinis uouet. ⁊
talis uota quisq₃ inuiolabiliter obs̄
uare tenetur ¶ Spōtaneorū uero uo
torum. aliud est discretum aliud est

indiscretū. Indiscreta sunt uota pu
erorum ꝛ puellarū dū sunt in paren
tum potestate. Unð illis uolentibus
irritare possunt. Si igitur puella .ī.
nubiles annos uouerit castitatē per
petuā licite nubere poterit parētib⁹
uel curatoribus illam ad hoc cogen
tibus. indiscretum ē etiā uotū muli
eris in ptāte uiri existentis. vñ si illo
inscio uouerit peregrinari uir uotū
huiusmodi poterit reuocare qꝛ ipsa
non habet potestatem sui corporis
sed uir. ¶ Indiscretio etiā attendit̄
quandoqꝫ circa prouectos ꝛ liberos
ut si forte quis uouerit ad qꝺ perfi
ciendum sufficere nequit uel in quo
natura ita debilitaret̄ ꝙ possit fieri
sui ipsius homicida. uel ꝙ sine licen
tia alterius complere nequit. uel qꝺ
non ex deliberatione. sed iracundie
calore emittitur. et talia potius sunt
spernēda q̄ꝫ executione digna. ¶ Je
iunium suppletōnis ē ut si quis ultra
penitentia sibi a sacerdote iniunctaꝫ
aliquid supplcat de suo. ¶ Jeiuniū
passionis eit ut si sacerdos alicui di
cat pro hoc peccato fac cātari duas
missas ꝛ ieiuna et ego ꝓ te cantabo
ꝛ tres dies ieiunabo. propt̄ hoc ta
men non debet aliquid recipere. qa
sacerdos debet cōpati proximo suo
ꝛ orare pro eo etiā ieiunare. potest
etiaꝫ dici compassio ut si quis petit
a sacerdote penitētiaꝫ patri suo iniū
ctam ut pro patre peragat partē illi
us. ¶ Quatuor sūt modis fit. huius
modi cōpassio. quādoqꝫ ꝑ sacrificia
quādoqꝫ per ieiunia. quādoqꝫ ꝑ ora
tiones. quandoqꝫ per elemosinaruꝫ
elargitionem. ¶ Jeiunium inspirati
onis est ut i beato Nicolao q̇ adhuc
infans ꝛ manens in cunabulis ī bus
diebus in ebdomada a mamilla ma
tris sue abstinebat. uel ut alii dicūt
q̄rta feria ꝛ sexta semel tm̄ suggebat
mamillas. ¶ Jeiuniū circūspectōnis
ē qꝺ pro aliqua imminēte tempestate
pro periculo hostiū uel pro casu cu
iuslibet angustie ieiunamus. ¶ Jeiu
niū rationabile ē. qn̄ cibū ꝛ potum
moderate sumimus. nec naturam de
bilitamus. unde aplus. Rationabile
sit obsequiū uestrū. non i comessatō
nibus ꝛ ebrietatibus. ¶ Irrationa
bile ē. si quis uelit ieiunar̄ per duos
uel per tres dies uel per totaꝫ ebdo
madaꝫ. qꝺ non approbat deus. uult
enim hominem sic ieiunare ut coga
tur vicijs mori. non ut cogatur natu
ra dissolui. unde prohibetur ieiuniū
qꝺ quidā faciunt a cena dn̄i usqꝫ ad
pasca. ¶ Jeiunium qualitatis est. si
quis uoueat se ulterius nō comestu
rum carnes. ¶ Jeiunium q̄ntitatis ē
si quis comedat ad pondus uel ad
mensuram nō plus una die q̄ꝫ altera
uel si quis uoueat se non comesturū
nisi tanti ponderis panes. ¶ Jeiuni
um numeri est. qn̄ quis uouet ꝙ de
cetero non comedet nisi una uice in
die cogitans ꝙ comedere pluries in
die beluarum est comeder̄ bis homi
nuꝫ semel angelorū. ¶ Jeiuniū sum
me exactionis est in hiis qui non co
medunt nisi olera radices ꝛ herbas
ut Johannes baptista in deserto. et
maria egipciaca in heremo que cuꝫ
duobus panibus tm̄ iordanē transi
ens austeram uitā in heremo. xlvij.
annis egit. ¶ Jeiunium alternitatis
ē ut cū quis uno die comedit ꝛ alio
ieiunat. ¶ Jeiuniū zerophagie sicca
comestio a zoros qꝺ est siccū ꝛ pha
gin qꝺ ē comedere. Uñ prisṫianus in
zorophago bisantij. Sicca uero co
mestio est in fructibus pomis piris
castaneis ꝛ consimilibus. Quidā tm̄
siccam comestionem appellant legu
mina siue cruda siue cocta etiaꝫ si lix
ata comedantur cum coclea ri. ¶ Je
iunium meroris consistit in uno. s. i
abstinentia ciborū. ꝛ fit propt̄ duo
s. propter corporalē abstinentiam ꝛ
spiritualem sponsi. hoc representat

ecclesia in tribus quatuor tempibꝰ.
¶ Ieiunium exultationis cõsistit in
duobus.s.in abstinentia ciborum ⁊
mundanarũ rerũ . ⁊ fit propter unũ
s.pro interne dulcedinis pregustatõ
ne .iuxta illud. gustate ⁊ uidete. hoc
rpresentat ecclesia in uigilia ⁊ ebdo
mada post penthe. utrunqꝫ uero re
presentat in tpe aduentus ꝓut ibi
dictum est. ¶ Est ergo duplex ieiu
niũ.s.tribulationis ⁊ gaudii siue me
roris ⁊ exultationis.sicut habetur in
glo.super illo loco mathei.ix.c. nun
quid possũt filii sponse lugere q̃diu
fuerit sponsus cũ eis . ¶ Ieiuniũ ua
nitatis siue simulationis uł fictõnis
est in ypocritis . ¶ Ieiuniũ uirtutis
siue caritatis ẽ in sanctis ⁊ perfectis
¶ Ieiuniuꝫ indictionis est ut in die
beati marci. ¶ Ieiuniuꝫ necessitatis
est in perfectia . ¶ Ieiunium institu
tionis est ieiunium .xl. ⁊ alia a sãctis
patribus instituta que quare institu
ta fuerunt iam dictũ est. ⁊ dicet̃ sub
ti.de capite ieiuniorũ. ¶ Et nota ꝙ
ieiunium indictõnis necessitatis ⁊ in
stitutionis ad idem referuntur ¶ Ie
iunia necessaria.s.per ecclꝫiꝫ institu
ta ⁊ indicta sunt ieiunia quatuor tẽ
porum ⁊ uigiliarum apostoloruꝫ na
tiuitatis domĩ.Beati Iohannis bap
tiste.omnium sanctorum.Assumpti
onis beate marie.beati laurentii.xl.
⁊ sexte ferie .preter illas que sũt int̃
pasca ⁊ penthe. ⁊ preterq̃ si natiui
tatem domini in ea uenire contigat
nisi tũc aliq̃ uoto uel religione astri
cti .Dicunt tamen quidam ꝙ ieiuni
um sextis feriis nõ est necessitatis ni
si quo ad carnes alioquin nõ liceret
cistersiensibus illud mutare. Sed ⁊
scḋm leonem papam licet non sit ne
cessitatis sabbato a carnibus absti
nere .rationabilis tñ consuetudo et
canon Inno.aliter interpretat̃ eo ꝙ
in illo triduo post passionẽ domini
tota fides in sola beata uirgine Ma
ria remansit . ¶ Generalia quoqꝫ ⁊
specialia ieiunia per epos in sinodis
⁊ conciliis instituta solui non debẽt
¶ Si quidem ad necessaria ieiunia
tenentur doli capaces cũ ⁊ ipsi delin
quere possint .dispensari tñ potest
circa hoc cũ impuberibus ⁊ etiã cuꝫ
constitutis in maiori etate ⁊ cuꝫ seni
bus ⁊ infirmis ac debilibus . Mulie
res uero licet propter uirorũ prohi
bitionem ieiunia uotiua uoluntaria
dimittere debeant prout.s. tactuꝫ ẽ
indicta tñ per ecclesiã non licet.et si
in illis sacerdos forte propter scãda
lum cum eis ualeat dispensare.aliter
enim indicta ieiunia redemi pecunia
uel alio modo nequeũt nisi casualis
necessitas subsit .Tunc enĩ bene pos
sunt redemi uł cõmutari sicut ⁊ ieiu
nium festi quod ẽ die lune fit in sab
bato .Unde ⁊ in quibusdam locis i
quibus sunt ecclesie sancti quintini
non ieiunatur in uigilia sanctoꝝ om
nium .sed die tercia precedenti . de
hoc dictum ẽ in prohemio secũde ꝑ
tis . posset etiam statui ut quidam
dicunt ut in dictis ieiuniis bis paꝝ
tñ comederetur.sicut faciunt cisterci
enses operantes qui ad tollendũ scã
dalũ ⁊ caritatem seruandaꝫ aliquid
pregustant .nec propter hoc ieiuniũ
per ecclesiam indictũ soluere dicũt̃.
¶ Uolũtaria uero.s.ad que aliq̃ uo
to uel proposito se astringunt uł eti
am que sacerdotes p̃ter indicta ꝓp
ter peccata imponunt licet cõmutar̃
⁊ redimere etiã si nulla causa subsit
dummodo utilior sit compensatio.
¶ Ceterum comedere ante horã co
medendi ⁊ ante missaꝫ in ieiuniis sta
tutis ⁊ necessariis mortale peccatuꝫ
esse sacri canones affirmant. in uolũ
tariis uero ueniale . ¶ Supra uigili
as apłorum notandũ ẽ ꝙ ieiunium
paritatis quãdo uidelicet paria san
ctorũ merita pariter ieiunamꝰ .sicut
patet in uigiliis beatorum Iacobi ⁊

Bartholomei ⁊ aliorū apl̄oꝝ q̄ non
hūt ieiunia institutōnis quibus ieiu
namus ꝑ eo ꝙ fuerunt apl̄i. qm̄ alii
apl̄i uigilias habent. cū enī sint me
ritis pares decet ut oēs habeant ie
iunia. Unde conciliū bracareñ. dicit
ꝙ oium apl̄orū uigilie sūt ieiunāde
preter uigilias apl̄orū philippi et ia
cobi ⁊ Johannis euangeliste. Eccl̄ia
tñ gallicana nō tenet, nisi de .vi. apo
stolis ⁊ de quatuor eorū ieiunijs. pe
trus ⁊ paulus habent pariter unum
q2 eadem die passi sunt. Simon ⁊ iu
das habent aliud. Matheus habet
terciū. Andreas quartū. In uigilijs
istorū ieiunandū ē. ut sicut illi passi
sunt pro xp̄i nomine. sic ⁊ nos cum
eis cōpatiamur si cū eis congregari
uelimus. De aliis uero apl̄is institu
tū nō est propter aliqua impedimē
ta. Ecce eni festū philippi ⁊ iacobi ē
inter pasca ⁊ penthe. qḋ tp̄s gaudij
ē ⁊ leticie. ideoq̄ tūc non ē ieiunium
¶ Si opponit̄ de ieiuniis letaniarū
Respondetur ꝙ necessitas interueīt
ꝑut ibi dicet̄. uel id nō ē ieiuniū ne
cessitatis sed uoluntatis. ⁊ de eo ꝙ
quidā propter expectationē spirit⁹
sancti ieiunāt ab ascensione usq̄ ad
penthe. ꝑ eo ꝙ apl̄i dicūt̄ hoc tem
pore ieiunasse. Respondet̄ ꝙ nulla
scriptura autentica dicit apl̄os tunc
ieiunasse. unde tūc ieiunandū nō est
q2 tp̄s illud ē de tp̄e pascali. In uigi
lia tñ penthe. bene ieiunandū ē. ut ꝑ
ieiuniū mundati ⁊ purificati spiritū
digne suscipere mereamur. Item ia
cobus zebedei frater iohannis euan
geliste occisus ē ab herode in dieb⁹
azimorū. quare ieiunium non habet
nec etiā tunc de illo festum celebrat̄
prout i septima pte sub ipsius festo
dicetur. De beato Bartholomeo cu
ius festū celebrat̄ .ix. kl̄is septēbris
dicitur ꝙ fuit excoriatus ⁊ sequenti
die obiit. ⁊ sic si haberet uigiliam
oportet ꝙ tercia die ante. quod esz

contra normā aliorū festiuorū ieiu
niorū. Quidam autem celebrant fe
stum excoriationis. alii obitus ⁊ me
lius. Sed sicut in concilio bracarē.
cauetur. In hoc consuetudo cuiuslibz
ecclesie est obseruanda. Barnabas
aūt non habet ieiunium q2 non est
de numero .xij. apostolorū. nec dici
tur apostolus nisi q2 cū esset socius
pauli missus fuit ad predicandū. vñ
seggregate mihi barnabam ⁊ paulū
De beato quoq̄ Thoma nō ē ieiuni
um statutum q2 eius festū ē in aduē
tu domini ubi cōtinuū est ieiunium
Mathias etiam ieiuniū institutionis
non habet q2 frequenter festū illius
solet contingere in .xl. ⁊ semper ē in
lxx. ⁊ tūc est tempus ieiunij. uel quia
non fuit de primitiuis apostolis. sz
post passionem domini sorte elect⁹
ē. et per electionem aliorū loco iude
constitutus. vnde propheta Et epi
scopatum eius accipiet alter. Decre
talis tñ dicit ꝙ hic habet uigiliaz et
ieiunium. nec ē uis siue istud festum
fiat i prima die bisextili siue in secū
da. prout in octaua parte sub anno
solari dicetur. Johānes euangelista
festum habet tercia die post natale
domini. ⁊ tūc non ē ieiunium. Tum
propter festa tunc occurrentia. tum
quia ipse die illa non obiit. ymo in
die festi beati iohannis baptiste. Si
tñ fieri possit bonū esset i omnibus
apl̄orū uigiliis ieiunare. Beatus lau
rentius solus inter martires. ⁊ solus
beatus Martinus inter cōfessores ie
iunium habent. Porro quidā ꝙ nō
soluit ieiuniuz licet paret in ieiuniis
indictis preter q̄ꝫ in .xl. comedit case
um ⁊ oua ¶ Alii cōtradicūt. ex causa
tamen in aliquibus locis hoc posset
cōcedi. De ieiunio itaq̄ .xl. Grego.
ita dicit. par aūt ē ut qui hiis dieb⁹
a carne animaliū abstinem⁹. ab om
nibus quoq̄ q̄ in sementinā; trahūt
originem carnis ieiunemus a lacte

uidelicet caseo ⁊ ouis. Quidā autē
heretici dicunt ꝙ xpiani nunꝙ̄ debe
rent carnes caseum ⁊ oua comedere
quia ut dicunt hoc non legitur ī no
uo testamento ꝑmo apostoli indica
uerūt abstinere ab ꝑmolatis simula
crorū ⁊ sanguine ⁊ suffocato. ⁊ apo
stolus. Si esca scandalizauerit. f. m.
q. m. c. in. e. ⁊ alibi. Bonum ē nō mā
ducare carnem neqꝫ bibere uinū ⁊c̄.
Non legitur etiam ut dicunt ꝙ xp̄s
ex aliqua natura eorum que mouen
tur discipulis ad manducandū da
ret. nec etiam ante se manducare sine
ret preter pisces nec ex fructu alicuiꝰ
creature que moueat se. excepto fru
ctu apum. Electuariis uero non ali
ter uti licet nisi sicut alio delicato ci
bo. Secus est in medicina curatiua
preseruatiuam tamē ubi nullū ē sig
num instantis infirmitatis recipere
non licet. Quidam tn̄ dicunt ꝙ pro
nulla medicina nec etiam pro electu
ariis ieiunium soluitur. nec etiam ꝓ
potu ante cibum uel post. Sic enī
uidetur inductum ex consuetudine
ecclesie ieiunantis et hoc tollerantia
Senescalci autē uel quilibet alii ser
uitores uel portantes encenia nō sol
uunt ieiuniū si pregustant cibos an
te dominos forte de toxico dubitā
tes. Quibus etiā casibus monachi
abbatibus seruientes et alii seruito
res possūt carnes pregustare. Idēqꝫ
etiam de medicis pregustantibꝰ me
dicinas ¶ Tempore ieiuniorum pre
ciose uestes deponuntur et humiles
assumūtur. ⁊ carnes tam solide ꝙ̄ li
ꝗde dimittūt᷑. ¶ Sed cū pisces sint
caro quare hoc tempore comedunt᷑
Responsio. deus non maledixit aq̄s
quoniam per aquam baptismi futu
ra erat remissio peccatorum. hoc eīa
elementum dignissimum est quod
sordes abluit ⁊ super quod spiritus
domini ante mundi institutōnem fe
rebatur ¶ Terre uero maledixit ī ope
ribus hominis. inde est ꝙ omne ge
nus carnis quod in terra uersatur tā
quadrupedia ꝙ̄ aues ī ieiuniis non
licet comedere. ¶ Et licet quedam
aues circa mare uersentur et ī aquis
et quedā in eis uel ex eisdem nascū
tur. magis tamen ad naturam terre
a qua nutrimentū percipiunt quo
ad hoc pertinere dicuntur. ¶ Ad
hue cum quidam pisces sint haben
tes ex una parte formam quadrupe
dis animalis. et ex altera piscis. ut
biuerus in ieiuniis possunt comedi
ex parte qua piscis uidetur. Ex alia
uero minime. ¶ Adhuc pisciū usus
secundum Gregorium ita xpiano ꝛ
linquitur. ut hoc ei infirmitatis so
lacium non luxurie pariat incendiū
Deniqꝫ q̄ a carne abstinet nequaꝙ̄
sumptuosiora marinarum beluarū
conuiuia preparet ¶ Uinum quoqꝫ
in ieiunio sic bibere permittimur. ut
ebrietatē omnino fugiamus. unde
in penitentiali romano statutum est
ut penitens paruis pisciculis et me
diocri ceruisia temperate utatur.
¶ Postremo notandum est ꝙ sicut
ait Gregorius in omelia illius euan
gelii. Homo quidam diues fecit ce
nam magnam. Refectio corporis in
diebus ieiuniorum postquam nulla
alia paratur non prandiū sed cena
uocatur.

¶ De officio quarte ferie. Rica

Nunc ad huius diei officiū
redeamus. si quidem ī hac
quarta feria examinantur
ordinandi an sint idonei
ad suscipiēdos ordines uel nō. quo
niam in quarta etate leuite a dauid
et a salomone ad templi ministeria
distributi sunt. Et inde est ꝙ due
lectiones leguntur ad missam. qua
rum prima que legitur sub tono no
cturnali. s. declinate significat nouū

testamentum ad significanduz ordi
nandos in utroqꝫ testamento debe
re esse instructos .monendi eniz sunt
qui ad ordinem sacrũ conscendũt et
habeant noticiã legis ⁊ prophetarũ
quibus possunt alios erudire . Pri
ma lectio est. Erit in nouissimus. Isa.
ij.c. Secũda est locutus est domin⁹
Isa. vij.c. Sed et lex ⁊ prophete qr
ta mundi etate ⁊ uiguerunt ¶ doctri
nam ieiuniorum habemus a ueteri
testamento ut premissum est. semel
genua flectuntur. quia tam in lege q̄
prophetia deus unus coli precipit
Quotiens autez in quarta feria due
lectiones leguntur totiens in anno ĩ
proximo sabbato possunt generalit
celebrari qđ sexies contingit uideli
cet ter in.xl. ⁊ ter extra.xl. de quo di
ctum est in prohemio secunde ptis.
¶ In sextis uero ferijs ieiunioruz q̄
tuor temporuz una dumtaxat lectio
ad missaz legitur. quia lex ⁊ prophe
te que fuerunt in quarta etate ĩ uno
euangelio in sexta etate recapitulan
tur ¶ Sane huius quarte ferie euan
gelium est. Missus est ⁊c. qđ ē Lu. i.
c. ĩ quo paranimphi recitatur annũ
ciatio uirginis consensus ⁊ domini ĩ
carnatõ que ppheticis tubis fuerat
antea declinata . unde precinit pro
pheta introitum . Rorate celi desup
⁊ nubes pluant . Isa. xlv. c. rorate di
cit ⁊ pluere quia descendit uerbum
in aulam credule uirginis sicut plu
uia in tellus. Celos dixit ⁊ nubes an
gelos ⁊ prophetas qui enarrant glo
riaz dei in prophetica lectione . Erit
in nouissimis diebus .qđ est Isa. ij.
c. agitur đ monte dñi qui de paruo
lapide creuit in monté qui regnabit
in domo iacob. unde recte subditur
in graduali . Tollite por. prin. ue. et
introibit rex glorie .⁊ quis ascẽdet
in montem domini . ¶ In epistola
ri lectiõe Locutus est dñs ad achas
⁊c. que est Isa. vij. c. Manifeste agit
đ beata uirgine cui rite succinit gra
duale. prope est dominus .⁊ ne qua
surrepat dubitatõ subditur in offer
torio . Confortamini. Alie tamen ec
clesie dicunt Aue maria. quod sumi
tur ex dicto euangelio. ¶ Cõmunio
est. Ecce uirgo. Isa. vij. ¶ In matuti
nali ĝo officio in quibusdã ecclesijs
psalmodia finita. dyaconus subdya
conus ⁊ accoliti in albis cum cande
labris ⁊ thuribulo processionaliter
iussu prelati ad pulpitum pergunt.
ubi dyaconus prenuntiat euangeliũ
Missus est .⁊ eius omeliam .deinde
censat altare ⁊ postea ipse ⁊ subdya
conus sedent donec unus accolitus
accensauerit chorum. quod quidem
fit ob reuerentiam dominice annun
ciationis que in ipso euangelio con
tinetur. Nempe prelatus illos mit
tit. ad notandum q deus pater pro
phetas premisit ad prenunciandu
domini incarnationem futurã. ⁊ Ga
brielez angelũ misit ad annunciãdũ
eam uirgini Marie. Dyaconus euan
gelium pronuncians est angelus an
nuncians uirgini q conciperet. Alta
ris thurificatio est spiritus sancti ip
si uirgini obumbratio ministrorum
quies siue sessio est ipsius uirginis ti
mor ⁊ cogitatõ qualis esset angeli sa
lutatio . Chori uero thurificatio est
patrum illius temporis de filij dei
incarnatione diu desiderata exultan
tium gratiarum actio et congratula
tio.

¶ De sexta feria Rica.

In sexta feria una tantum
lectio ad missaz legitur .q
actor noui ⁊ ueteris testa
menti de quibus premissũ
est unus solus deus est. et quia ex
utroqꝫ testamento unum euangeliuz
factum est . et est epistolaris lectio.
Egredietur uirga. q̄ est Isaie. xi. c. et

manifeste de aduentu dñi .⁊ de bea
ta uirgine intelligit᷑ q̃ cũ esset uirgo
immaculata ꝑpe fuit. ĩõq; ĩ introitu
ecclesia precinit. prope esto mihi. et
in uersu. Beati ĩmaculati. ⁊ ad idẽ ꝑ
tinet euangeliũ. Exurgens maria. qđ
ẽ luce. i. c. Graduale. Ostẽde nobis
dñe .⁊ offerenda. Deus tu. uel scõm
alios. Audi israbel .primũ respiciũt
aduentuȝ quẽ qꝛ celi enarrauerũt. i.
apl̃i predicauerũt . In scđo aduẽtu
eũ dño iudicaturi. Idcirco ẽ hodier
na statio ad sanctos apl̃os. De qui
bus habet᷑ ĩ cantico uirginis đ quo
fit mentõ in premisso euangelio ubi
dicit᷑. Deposuit potentes de sede. i.
supbos scribas ⁊ phariseos. ⁊ exalta
uit humiles. i. apl̃os. ⁊ in cõione. Ec
ce domin⁹ ueniet. Zacha. ultimo .c.

¶ De sabbato Rica.

IN die sabbati dicunt᷑ lecti
ones de ueteri testamento
ante lectionẽ illã. Angelus
dñi. q̃ sumunt᷑ de lege ⁊ ꝑ
phetis. Et in quibusdã ecclesiis pri
ma ẽ. Clamabũt. q̃ ẽ Isaie. xix. c. Se
cunda ẽ. Letabit᷑. q̃ ẽ eiusdẽ. xxxv.
c. Tercia ẽ. super montẽ. q̃ ẽ eiusdẽ
xl. c. Quarta ẽ. Xp̃o meo. q̃ ẽ eiusdẽ
xlv. c. Ideo aũt sunt quatuor .qꝛ q̃
tuor sunt ordines benedicentiũ deũ
uidelicet. prelati. clerici. religiosi .et
layci siue populus quos psalm⁹ enu
merat dicens. Domus israbel bene
dicite dñm .per hoc populus dom⁹
aaron benedicite. d. per hoc prelati
dom⁹ leui benedicite. d. per hoc mi
nistri qui timetis dñm benedicite. d.
per hoc religiosi intelligunt᷑ .prima
ergo lectio pertinet ad populũ . Se
cũda ad prelatos. Tercia ad mĩstros
Quarta ad oĩs religiosos . In his
enĩ lectionibus informant᷑ ordinan
di ut ad exempla sanctoruȝ patrum
dictorũ q̃tuor ordinũ cũ eis benedi
cant dominũ. siue ut benedictio illo
rum ueniat super eos. uł ĩõ quatuor
leguntur. quia ieiunans debet hr̃e q̃
tuor cardinales ṽtutes. s. tẽperãtiaȝ
quis ipsum ieiunium temperantia ẽ
prudentiã. vnde apostol⁹. Rationa
bile sit obsequiuȝ uestrũ. fortitudi
nẽ. Unde prouer. ulti. de muliere for
ti. i. de ecclesia. accinxit fortitudine
lumbos suos. qꝛ oportet nos multũ
laborare ad hoc ut caro nr̃a munda
sit. qđ cũ magna fit pugna. qꝛ ualde
corrupta est ⁊ spinas ⁊ tribulos ger
minat. ⁊ ideo in magna attritiõe ue
niat ad candorem. sicut ⁊ bissus. et
ad iusticiã. Unđ Isaie. ⁊ erit iusticia
cingulum lumboruȝ eius ⁊ fides cin
ctorium renum eius .de xp̃o loquit᷑
in mẽbris. qñ enĩ fit iusticia in terra
recedunt latrones . Similiter quan
do iusticia fit in nobis recedũt pra
ui motus ⁊ non superant licet in no
bis habitent. si uero nõ fiat iusticia
non recedunt. vnde. Isa. quia non fe
cimus iusticiã non recesserũt habita
tores terre. ubi ẽ iusticia. ubi pax. fi
des aũt est cinctoriũ renum eius .qꝛ
ut dicit Grego. Despect⁹ terrenorũ
restringit fluctus carnaliuȝ uolupta
tuȝ. unde si ieiunas a cibis corporis
oportet ut ieiunes a cibis demonis
et comedas cibos mentis .qui autẽ
sic ieiunant nõ nocebit eis ignis tri
bulationis. nec ignis mundanus. si
cut nec tribus pueris nocuit ignis
fornacis babilonis . ⁊ ideo sequitur
lectio danielis. iij. c. Angelus dñi.
precedit autem ipsa lectio ordinatõ
nem clericoruȝ. ad notandum ꝙ ne
mo rite potest ad consecratõnem ac
cedere nisi prius transeat per forna
cem atq; in fornace dominũ benedi
cat. iuxta illud sapientie. Uasa figuli
probat fornax. et homines iustos
temptatio tribulationis . quia qui
ad sacrum accedunt ministerium
ꝑbandi sunt in camino multarum

tribulationū ⁊ temptationū iuxta illud apl̄i. ⁊ hij probent̄ primo. ⁊ sic ministrent propter ordinandos eni legit̄ ad significandū q̄ sic uiuer̄ debent ut non noceat eis aliquis ignis regis babilois. i. dyaboli. sicut ignis tribus pueris nō nocuit ⁊ sequentur benedictiones. s. ymnus. Benedictus es dn̄e ⁊c̄. q2 post probationē coronātur ⁊ a dn̄o benedicentur. ⁊ i fine subicitur uersus. Gloria p̄ri ⁊ filio ⁊c̄. in laudez ⁊ honorē trinitatis q̄ȯ non fit post ps̄. Benedicite. tum q2 ibi in ultimo uersu fit mentio de patre ⁊ filio ⁊ sp̄ū sancto. Tū quia ibi i facto triū puerorū tota trinitas fuit dehonestata. hic uero uersus precedentes ad solius patris pertinet laudes ⁊ in ordinandis trinitas honoramur. Choro aūt licet sedere dum lectio prima dicit̄. sec⁹ in cantu. Aliō enim significat ipsa lectio in legēdo aliud in cantādo. Unde tūc stare debet ep̄s ⁊ clerus. q̄m nō debemus q̄escere qui scim⁹ pueros illos ꝓ deo laborasse. Dicūtur aūt in sabbatis ieiuniorū. vij. lectiones euangelio cō numerato. eo q̄ septem sūt ordines ⁊ quidam dicūt. xij. pro eo q̄ antiq̄tus rome ⁊ adhuc in constantinopoli fieri dicitur. legebatur grece ⁊ latine ⁊ legebantur. xij. lectiones ꝓpter xij. lectores quorū sex erant greci et sex latini. Erant tamē solūmodo sex in sententijs. q̄m sex sine euangelio q̄ legebātur latine legebantur ⁊ grece. sicut si diximus amen ⁊ postea diximus uere. nō ideo due tres. Jō aūt legebat̄ dupliciter q2 rome erāt greci quibus latina lingua incognita erat. Erant etiā latini permixti q̄bus greca incognita erat. Uel hoc fiebat. ad notandum utriusq̄ populi unionem. ¶ Ceterum ad orationez que dicitur post lectōnem. Angelus domini. s. deus q̄ tribus pueris ⁊c̄. non flectit ecclesia genua. licet i orationibus aliarū lectionuz ante flecteret preterq̄ in octauis penthecostes ad ostendendū q̄ ecclesia cōformis est tribus pueris. Fecit enim Nabuchodonosor statuam ⁊ cogebat omnes adorare eam. Sed tres pueri cū daniele noluerunt genua flectere āte statuam. tales debent esse ordinādi qui ante statuam. i. ante mundi gloriam genua non flectant. Quare clerici ordinentur et quare in sabbato dictum est in prohemio secunde partis. Quidam conferunt sacros ordines inter lectionem. angelus. et epistolam pauli. ut post ordinationem proponant ordinatis epistolam et euangelium ad instar boni pastoris siue patris qui mittens filiuz monet eum quid ⁊ qualiter acturus sit. Ordinati eniz per capellas mittendi ꝑ epistolam monentur ut alios corrīpientes benedictionem quaz acceperunt custodiant. Per euangeliū uero dicitur eis. Euntes docete omnes gētes. Nōnulli etiā subdyaconatu aut epistola ratōne premissa prestito. cōtinue post eam dyaconatum ⁊ sacerdotiū p̄bent quibus prestitis i uocē letabundā erūpūt dicētes. Bn̄dictus es dn̄e. eo q̄ hij p̄sertim iuitant̄ ad laudes ⁊ preitant̄ circa euāgeliū. q2 moyses ⁊ aarō leuitas i tabernaculi ministeriū ordinauerūt. ⁊ xp̄s. lxxij. ordinatos ad predicandū misit. Debet aūt legi ep̄la. s. rogamus ⁊c̄. q̄ ē ij. ad thessal. ij. c. Ab aliquo de ordinatis de ipsa. q2 episcopus debz prius ordinatos ammonere. et postea ad maiorē āmonitionē epistolā illis tradere. propterea ordinat⁹ doctrinam sibi in ordinatione traditam ꝑ hoc se reducere i opus oñdit. ¶ Et propter eandē etia ratōnem unus ō nouiter ordinatis legit tūc euāgeliū Anno quindecimo. qȯ ē luce. iij. c. post ep̄lam etiā cātat̄ tractus q̄ significat grauitatem quā seu ordinat⁹

seruare debet ne in superbiaz elatus in laq̄is incidit dyaboli. Cōmunio est. Exulta satis. que est Zacha. ix. c.

¶ De dn̄ica q̄rta aduēt⁹ dn̄i R̄ica.

In quarta dn̄ica aduentus primū respōsoriū i nocturnis ē. Canite tuba. qd̄ sūptū ē de iobele. antiquitus eniz iudei canebant tubis ad inuitādū homines ad nuptias ꝛ ad solemnitates ꝛ ad mouendū castra. vnde nunc precipit dominus prelatis. ut cantent tubis inuitantes gentes ad nuptias noui regis quorū dies istat s. dies natalis dn̄i in qua xp̄s despōsauit sibi humanaz naturā scd̄m qd̄ dicitur in psalmis. Et ipse tanq̄ spōsus procedens de thalamo suo. Canite igitur q: prope sunt nuptie. et propter premissā causaz cātores hac septimana altius solito uocē suā exaltant i responsorijs ꝛ i introitibus ut si prius sapore negligentie oppressi lectionibus excitari nolumus saltem uociferationibus ꝛ tumultu cantuū excitemur. Siquidem in. vii. ānis ante annū iubileū precepit dn̄s canere tubis pro ipsius anni instātis letitia. In hac aūt historia huius dominice partim ex prophetis partim ex euāgelio cōpilata cōia utriusq̄ decātantur aduentus ꝛ presertim uocatō gētiū declaratur per xp̄i aduentū ubi i ꝑsona aploꝝ uel doctorū dicit᷑. Canite tuba ꝛ uocate gentes. Sane gētilitas uidens calciatā fore diuinitatē in utero uirginali clamat ad eā in introitu dicens ſm quasdā ecclesias Memento nostri dn̄e in beneplacito po. tu. hoc ē in filio in quo bene cōplacuisti ex milibus populi q̄ fuit tuus ab initio mūdi. ꝛ iō cōgratulatur alteri in ep̄la dicēs ſm q̄sdā ecc̄lias Gaudete. q̄ ē ad philp. iiii. c. Sed ꝛ iuxta consideratōnē uteri uirginalis cantat in graduali. prope dominuz esse ꝛ celerē eius aduentum. In all'a uero. Ueni dn̄e. ꝛ in offerenda. Confortamini. ꝛ in cōione. Ecce uirgo. ꝯsiderat ꝛ consolatur ꝛ cām cōcludit consolationis. Porro ad ostēdēdū desideriū antiquorū patrū i fine aduentus cantant᷑. vii. antiphone unaq̄q̄ ſm ordinē suū sua die usq̄ ad natale q̄ incipiunt ab o. prima ē. O sapientia ꝛc̄. Sunt aūt septē. q: diriguntur ad xp̄um in quo requieuit sp̄us sapientie ꝛ intellectus spiritus consilii ꝛ fortitudinis ꝛc̄. p q̄ septez dona sue incarnationis nobis grām ministrauit. prout in ipsis septez antiphonis apparet. Sunt etiā septem que cantant᷑ in designatōe antiquorū patrū qui septimanario seruiētes aduentū dn̄i expectabant. vn̄ in omnibus dicit᷑ ueni. uł septē sūt ꝑpter septē dona sp̄us sancti q̄ xp̄s ueniēs largitus ē mundo ꝛ per que expectātes illuminati sunt ꝛ sūt oēs scōi toni. ¶ Primo q: quelibet loquitur de utroq̄ aduentu. Scd̄o q: signāt nobis geminā dilectionem. s. dei ꝛ p̄ximi. Tercio propter geminaz xp̄i ad quē dirigunt᷑ naturam. unde. Gemine gigas substantie ¶ Quarto q: ipe antiphone notant desiderium tā antiquorum patrum expectantiuz primum salutoris aduentuz q̄ modernorum expectantium secunduz. Omnes ergo sunt secundi toni. in signuz q̄ scd̄m expectamus aduētū. Et aduerte quia ille que habent i p̄ncipio uerba pertinentia ad diuinitatē spectant primum. ut O sapientia. et O adonay ¶ Adonay autem interpretatur dn̄s quis dominator cuncte creature. uł q: oīa creatura dn̄atui eius seruit. Ille uero q̄ habent uerba ptinentia ad humanitatem ꝑtinent ad expectantes scd̄m. ut O radix yesse ꝛ O clauis dauid. Sūt etiā q̄dam q̄ utriq̄ conueniunt. ut. O rex gentiuz

Nam dei filius dicit' rex scdm diui nitatem iuxta illud .Deus iudicium tuū regi da ⁊c.⁊ etiā scdm humaita tem. iuxta illud. Dñe in uirtute tua le.rex ⁊c.Sepius tamen scdm humai tatem rex dicit' q2 scdm eā unctus ē oleo letitie pre participibus suis .Rur sus ecclesia in hijs septem antiphois ostendit multiplicatatē morbi sui et ad quālibȝ petit remediū sui morbi Nā ante filii dei aduentū.i carne era mus ignorantes siue ceci penis eter nis ad dicta serui dyaboli mala pec cati consuetudine iūcti tenebris ob soluti exules a patria ⁊ expulsi.Jdeoq3 indigebamus doctore.redemptor' li beratore.eductor'.illuminatore ⁊ sal uatore.q2 igitur ignorantes eramus ideo ab ipso edoceri indigebamus. Unde in prima antiphona clamam' O sapientia que ē ex ore ⁊c.ecclesias. xxiiij. ⁊ sapiē.viij.⁊ Jsa.xl.e.q2 uero parū prodesset si doceremur ⁊ nō re dimeremur.ideo in scdo ab ipso r̄de mi postulamus. O adonay ⁊c.exod. vi.⁊.xiij.⁊.iij.⁊.xix.⁊.xx.e.¶Sed q̇a nil prodesset si essemus docti et re dempti ⁊ adhuc post redemptionȝ detineremur captiui .iō in tercia pe timus liberari. O radix yesse ⁊c.Jsa. xi.⁊.lij.⁊.lx. Sed q̇d prodesset cap tiuis si essent redempti et liberati.si tū nōduȝ essent ab omni uinculo ab soluti ut.s.sub peccato essent ⁊ ideo uicti libere quo uellent ire nō possēt ⁊ ideo in quarta ab omnibus pecca ti unculis educi petimus . O clauis dauid ⁊c.apoc.iij.⁊ Jsa.xlij.et Lu. i.e.propterea q' hij qui diu fuerunt in carcere oculos habent obtenebrā tes nec clare uidere possēt. Jdeo p' absolutionem a carcere restat nos il lumiari ut uideamus quo ire debea mus.⁊ ideo in quinta hec petimus. Oriēs splendor ⁊c.Zacha.vj. Sapi. vij.⁊ Malach.ultimo.⁊ Luce primo c. Sed si essemus docti ⁊ ab inimici penitus liberati et illuminati .quid ualeret nisi deberemus saluari.ideo in duabus sequentibus petimus sal uari. O rex gentium ⁊c.⁊ aggei.ij.et i.petri.ij.⁊ eph.ii.⁊ genes.ii.c.in q̄ petimus salutem gentiuȝ. O emanu el ⁊c.Jsaie.vii.mathei.i.⁊ Jsa.xxxiii. ⁊ genesis penultimo .c. in qua peti mus salutem iudeorū. ¶ In quibus dam uero ecclesiis addūtur alie due prima in honorem beate uirginis q̄ concepit . Secunda pro angelo qui ad uirginem introiuit . uel in hono rem sancti thome cuius festum tunc accidit ¶ Due quidem adduntur ut perficiatur nouenarius numerus.ad designandum quia per septeȝ dona spiritus sancti perueniem' ad noueȝ ordines angelorum quoruȝ quilibȝ desiderabat xpi natiuitatem .ut im pleretur numerus ipsorum qui ď ce lo ceciderūt . ¶ Quedam tamen ec clesie cantāt.xii.que exprimunt.xii. prophetas qui xpi aduentum p̄dixe runt que etiam.xii.apostoloruȝ testi monia roborauerunt .ex quo.xii. tri bus.⁊.xii.milia signati saluantur .sȝ non sūt nisi septem hñtes ueni. Om nes autem incipiunt per o quod po tius admiratiue ponitur q̄ uocatiue Cantatur i uesperis.q2 dñs uenit in uespere mūdi. hic est helyas qui se ro carne ⁊ in mane carne uestitē .Do minus .s. noster qui in ultima etate mūdi carnem assumpsit . ⁊ diluculo resurgēs in panem angelorum transi uit. Et nota q' hec ebdomada prox ima natiuitati preparatō merito nū cupatur ⁊ in ea hystoria . Clama et in fortitudine cantatur.que non ut quidam simplices autumant ad qua tuor tempora .sed ad domini perti nēt ꝓximā natiuitatē .Uñ cū sex ma tutinalib' laudibus decātat' qm̄ q̄ libet illi' feria ꝓprias hȝ ad laudes antiphonas .q2 sex etates antiqui se ad aduentum preparauerunt. ⁊ nos

per sex opera misericordie. ad scōm
etiam preparamur. Ueruntamen fe
riales antiphonas que in illa feria ī
qua occurrit festū sācti thome scrip
te sunt octaua die antea. Quidam
canere consueuerunt. docet enī ante
natiuitatem domini cantus oēs an
tiphonas ꝛ fere omnia respōsoria re
nouari qꝛ sicut per plures ꝛ frequen
tiores nuncios magis ac magis mo
uetur animus subditi ad sollicitudi
nem honorifice suscipiendi prelatū
sic ꝛ renouatione cātus magis ꝛ ma
gis mouemur ad curam nostre ꝑpa
rationis in susceptione domini. ꝛ ut
per quotidiana renouatōnem cātus
excitemur frequentius ad turpes et
terrenas cogitatōnes purgandas ut
sit dignum habitaculuꝫ ꝛ ornatu uē
turo regi reguꝫ piis cogitationibus
preparemus ¶ potest in ꝛ totus ad
uentus preparatio nominari. Unde
in principio legit̄. abiciamus opera
tenebrarum ꝛ induamus arma lucis
ꝛc̄. que omnia sunt preparationis in
signia. Intitulatur auteꝫ antiquis li
bris dominica ista. dñica uacat. pri
mo quia ostendit ꝙ omnis sanctus
uacat. ex quo Jo. quo īter natos mu
lierum nō surrexit maior. nō est dig
nus soluere corrigiam calciamēti. si
cut dicitur in euangelio huius domi
nice. i. incarnatōnis misteria denuda
re. ꝛ propter hoc dominus papa nō
facit statōnem ad aliquem sanctum
Secundo dicitur uacans. qꝛ nō habꝫ
propriū officiū sed mutuat alienum
s. Rorate celi ꝛc̄. ꝛ hoc propter ordi
nes precedētis diei ī q̇bus fuit apl'i
cus occupatus. Sepe enī in decēbri
cōsueuerunt ordines ab apl'icis cele
brari. Tercio qꝛ numerus dierū ad
uentus excedit. s. xxi. quare inter dñi
cas aduētus nō debuit cōputari sed
uacans appellari. Quarto qꝛ apl'ic⁹
olim hac die dñica elemosinis uaca
bat ꝛ tā ipse ꝙ̄ sui circa hoc intenti
nullā statiōnē faciebant. ꝑpt̄ qḋ di
cta ē uacans. s. a statione ꝛ indulgen
tia ¶ Quedā eccl'ie dicūt ī hac dñica
euangeliū Miserūt iudei. qḋ ē Jo. i.
c. ꝛ epl'am. Gaudete. q̄ ē ad philipē.
iiii. c. Alie uero dicūt epl'am. sic nos
existimet. q̄ est ad corinth. iiii. c.

¶ De uigilia natiuitatis dñi Rica.

In uigilia natiuitatis dñi ē
inuitatoriuꝫ. Hodie scietis
qꝛ ue. do. ꝛ ma. ui. glo. ei.
qḋ ē transsumptū de exo.
xvi. c. Ex eō ꝙ ibi dicit̄. uespere scie
tis qꝛ eduxit uos dominus de terra
egipti. ꝛ ma. ui. glo. e. ꝛ pōt dici ꝙ
hec breuis clausula ex una parte ad
natiuitatem. ꝛ ex alia pertinet ad re
surrectionem. Sic hodie. s. in uita ꝑ
senti scietis qꝛ ueniet dñs. i. panis ui
uus qui de celo descendit. ꝛ ma. ui.
gloriā eius. i. resurrectionis gloriam
nō solū humanā sed etiā gloriā diui
nitatis eius. ¶ Sane in hac uigilia
ecclesia monet ꝛ inuitat filios suos
ut parati sint ad suscipiendū dñm.
vnde in nocturnali officio primum
responsorium est. sanctificamini sci
licꝫ filii isra hel. i. uiri spūales q̇ uide
tis deum per fidem. ꝛ parati estote
ut īteresitis ad nuptias. quia nō erit
in cena qui eicietur a nuptiis ¶ Seq̇
tur in uersu. ꝛ mane ui. gloriam eius
idest aduentum glorie eius. Uel ma
ne ad litteram. et hec ultima pars ē
exo. sumpta est. sed prima non ē sūp
ta de aliquo. libro. Dicitur etiaꝫ ca
pitulū. Gaudete in domino. ad phi
lipē. iiii. c. ¶ Diurni uero officii in
tentio est ostendere ꝙ xp̄us nat⁹ sit
ꝛ hoc dicit̄ in epistola. paulus suus
ꝛc̄. que est ad Roma. i. c. ꝛ in euāge
lio. Cū esset desponsata. qḋ est Ma
thei. i. c. hac enim die despōsatio le
gitur Marie ut sciatur ꝙ alii fuit de
spōsata. s. ioseph. ꝛ ab alio secūdata

s.a spiritu sancto. ¶ Quedã tamen
ecclesie ad hoc ut incredulis maior
certitudo sit premittunt prophetiã
propter syon ⁊c. q̃ ẽ Jsa. xlii. c. i qua
ostenditur ipsũ fore nasciturũ. Nat⁹
aũt ẽ ut populũ saluũ faceret ⁊ terre
iniquitatem deleret. hodie in spe p
sacramenta grẽ. mane in re per reue
lationem glorie. hec patent in introi
tu ⁊ in graduali. hodie scietis. exod.
xvi. c. ⁊ in alleluia. crastina. Quidã
in dicunt alleluia. Aue maria. ⁊ hoc
qñ uigilia ẽ in dominica. tũc eni dí
citur alleluia. propter resurrectionẽ
domini. Idẽ etiam patet in postcõ
munione. Reuelabitur q̃ ẽ Jsa. xl. c.
Sed quia in eius incarnatione erat
futura iudeorũ dispersio. Ideo i gra
duali subditur uersus. qui regis. in
quo pro eis oratur. q̃tus sit ostẽdit
ps̃ qui ad introitũ cantatur. s. domi
ni est terra. de quo etiã sumitur offe
renda. Tollite portas. In uesperis
autem uigilie natalis domini. dicũt
quidam ps̃. Lauda. pue. do. Lauda.
do. oĩs gẽtes. Lau. aĩa me. do. Lau
da. d. q. bonus. ⁊ Lauda ihrl̃m. i q̃
bus inuitamur ad laudes. Alij uero.
dicunt. lau. pue. do. Qui confidũt.
In conuertendo. Memento domine
⁊ Benedictus dñs. ⁊ merito qi p̃mus
deuotos inuitat ad laudandũ iugit̃
⁊ predicandũ. scd̃us monet in deo
cõfidere. In tribus sequentibus red
dit̃ rõ quare laudibus sit instandũ
⁊ in domino confidendũ. s. qr nr̃am
captiuitatẽ conuertit ⁊ multũ mag
nificauit qr promissa compleuit dñ
fructũ uentris dauid super sedẽ eius
cõstituit qr inclinauit celos. d. Qui
demũ de alto manũ suã emittet. ut
nos eripiat ab aquis multis a filijs
alienis. Uespere aũt iste priuilegia
te sunt. qr cũ cetera officia uesperti
na propter superueniens festum mu
tentur. iste non mutant̃. In uigilijs
etenim aliorũ festorũ. caplm̃. ymnus
antiphona. ⁊ collecta. In aliquibus
etenim ecclesijs totis uesperis diei ex
pletis solummodo antiphona et col
lecta de sequẽti festo dicũt̃ eo q̃ do
minus in uespis. i. i ultĩa etate mũdi
uenit ad saluãdũ saltẽ reliq̃as gene
ris humani.

¶ De officio natalis domini. Rica.

Quecunq̃ in officio natalis
domini dicũt̃ de exultatõ
ne natiuitatis sũt. qi sicut
cantat̃ in responsorio. Descendit de
celis xp̃us. i. de sinu patris ut appare
ret uisibilis. Unde. egressus eius a
patre. i. ab occulto et intimo patris
Sequitur introiuit. s. per aurẽ uirgi
nis. i. per fidẽ que ẽ ex auditu. sicut
legitur in ep̃la ad Ro. unde cũ dixit
ei angelus. Spiritus sãctus superue
niet i te. spiritui sancto acquieuit iux
ta illud in canticis. pessulum hostij
mei aperui dilecto meo. hostiũ desi
derium est. pessulum discretio. quasi
per discretionem aperui desideriũ
meũ dilecto meo ⁊ hoc audito dixi.
Ecce ancilla domini. Non sicut eua
que fregit pessulum quando uoluit
esse sicut deus. Introiuit. dico i ute
ro uirginis in quo accepit carnẽ no
stram. ⁊ exiuit per portam clausã in
regionem nostrã. de hac porta dix
it Ezech. porta hec clausa erit ineter
num. ⁊ exiuit de mundo. per portã
auream. i. caritatẽ qr per crucẽ. Ma
iorem enim caritatẽ nemo habet q̃
ut a. su. po. q. p o. su. ¶ Et ẽ aduertẽ
dũ q̃ dominus i fine anni nasci uo
luit ut ostẽderet se in ultima mundi
etate uenire. In sexta feria cõceptus
In dominica nat⁹. In sexta feria cru
cifixus fuit ⁊ in dominica resurrexit
ut qui hominẽ in sexta feria plasma
tum perdiderat in sexta feria libera
ret. et qui dixerat in dominica. fiat
lux i dñica ueniens oriẽs ex alto nos
illuiare. de h̃ dicet̃ sub ti. õ pasceue

Et in nocte natus est ut se sub carne latentē uenire signaret .uel ut se ad illuminandum noctē nostrā uenire monstraret. qm̄ habitantibus in regione umbre mortis lux orta est eis unde ab eius natali dies prolongat᷑ qꝛ credentes in euꝫ ad eternitatis lucem uocantur . Rationabiliter itaq̄ nocturna officia celebrantur . Cum aūt cetera festa saluatoris. s. passio. resurrectio. ascensio . pēthecostē. ⁊ alia sint uariabilia qꝛ nō celebrant᷑ semꝑ in eisdē Kalendis siue in eadē die mēsis . Respondeo scd̄m Augusti. hoc festum pertinet ad memoriā tm̄. vn̄ sufficit per illud memorari quotta die mensis xp̄us natus fuit . ⁊ iō semper eadem die mensis celebrat᷑ licet ipsa feria varietur propter mutationem lr̄e dominicalis. alia uero festa pertinent ⁊ ad memoriā ⁊ ad sacr̄m verbi gratia. Xp̄us passus ē sexta feria ut hominē q̄ in sexta feria ceciderat redimeret .et sic de aliis . ⁊ ideo oportet ꝙ sub diuersis Kalendis fiant. in eadem tn̄ feria. s. in dominica ¶ Propterea semꝑ pasca nr̄m accipitur dominica prima post pasca hebreorum . qd̄ ē semꝑ. xiiii. luna. quia ergo luna. xiiii. nō semꝑ ē eodē tempore. uel eadē die mensis ymo uariatur scd̄m ānos solares . ideo ⁊ pasca nr̄m non semper ē eodē tp̄e nec ī eodem die mensis . licet semꝑ sub eadē feria. s. in dominica celebret᷑ . Rursꝰ ideo pasca penthe. ⁊ alia festa uariabilia. nec certe diei mensis sunt ānotata ne uideamur imitari iudeos q̄ semper illa celebrant in certis kalendis. Alcuinus uero dixit ꝙ ideo hoc festū per singulos dies uariatur . q̄a natus est nobis q̄ per singulos mundi dies lauat illos qui per peccatuꝫ ade sunt maculati . ¶ Circa officiuꝫ nocturnale sciendū ꝙ inuitatoriū. s. Xp̄us natus ē nobis ⁊c̄. In persona angelorū cātatur a quibus pastores uel potius omnis ꝑplus adorandū natū dominū inuitat᷑ . nouē uero psā distinguuntur per tria nocturna . ut notetur ꝙ oēs sancti patres qui fuerunt in tribus tp̄ibus . s. ante legē sub lege. ⁊ tp̄e grē ī nouo testamēto sociati sunt per aduentū xp̄i nouē ordinibus angelorū ut sicut angeli sancte trinitati congaudent . sic ⁊ illi cōgaudeāt . In primo psā agit᷑ de eterna xp̄i genitura ⁊ ineffabili . In scd̄o ɗ eius incarnatione . In tercio ɗ laudibus sponsi ⁊ sponse eiꝰ in tribus primis lectionibus per Isa. oracula testificamur . q̄ nō tam prophetie q̄ euangelice incarnatōꝫ xp̄i descripsit prima ē. primo tp̄e. Isa. ix. c. Scd̄a ē Consolamini. Isa. xl. c. Tercia ē Consurge . Isa. lij. c. In ipsis etiā fit promissio . In aliis ostendit᷑ promissionis impletio . Primus nocturnus recolit tempus ante legē seu eos q̄ fuerunt ante legem. ut abraham ysaac ⁊ iacob . Secundus nocturnus recolit tempus legis seu eos qui fuerunt sub lege. ut dauid ⁊ prophetas ⁊ alios plures . ⁊ ideo in antiphonis que cantantur in illis duobus nocturnis qꝛ ad uetus testamentū pertinēt nō dicit᷑ alleluia . qm̄ patres illorū temporū differebātur ab eterno gaudio s. a patria in qua iuxta apoc. cantat᷑ alleluia . Tercius uero recolit nouū testamentuꝫ qd̄ habuit initiū a baptismo qd̄ tercio tp̄e. s. grē nobis collatuꝫ est. seu eos qui fuerunt sub nouo testamēto . ut sunt ap̄li ⁊ alii sancti . Ideoq̄ in illis antiphonis que eos recolunt ⁊ que ex nouo testamēto sumuntur canitur alleluia. quoniam istos plus honorauit suus aduētus q̄ precedentes patres. ita ut si digni de hoc mundo migrant illico in celum transferant᷑ ⁊ societati sanctorum iungantur . qd̄ antiqui pfes lōgo tp̄e expectauerūt murmurātes ī. claustra inferni . Ante nocturnos

solent in quibusdaꝫ locis sup altare tres pannos poni .ad designationeꝫ p̄missoꝝ triū temporū ꝛ i singulis nocturnis singuli āmoueri.. primus niger ꝑ tpe ante legē. Scōus albus ꝑ tpe reuelationis . Tercius rubeus ꝑ tpe grē. ꝑpter dilectionē spōse cā dide ꝛ rubicūde . In q̇busdā quoq₃ ecclesijs suspendūt boni pāni. In q̇busdā uiles . ꝛ in quibusdā nulli. ꝑ ut in prima pte dictū ē sub ti.de picturis . ¶ Sane ad primū respōsorium primi nocturni dicūt in q̇busdā ecclesiis tres uersus ꝑpt cām redditā sub prima dñica aduentus . ꝛ p⁹ q̇libet triū responsoriorū priorum dicit gloria pr̄i.ꝛ hoc iō qm̄ i t̄bus responsorijs tria significant.s.r̄staurātio angelorū.repatio hominum.ꝛ modus quo ista facta sūt . Restauratio angelorū notat in primo ut dicitur. Gaudet exercitus angelorū . Reparatio hominū in scōo ubi dicitur pax uera descēdit . Modus v̄o quo hec facta sūt ꝛ potius quo descēdit ille qui fecit .insinuat i tercio qd̄ ē i quibusdaꝫ locis. Descendit de celis in quo ostendit ut p̄missū ē deum descēdisse a patre in uirginem .ꝛ ita ad nos. uel per hoc q₃ in ipso respōsorio tangit q₃ intrauit i regionē nostrā .recolitur liberatio habitantiuꝫ in regione umbre mortis ¶ Quia ergo hec facta sūt p trinitatē. Idcirco p⁹ q̇libet illorū respōsorioꝝ Gloria pr̄i cantat q₃ ad laudē pertinet trinitatis . Rursus sicut māna habebat saporē simile cū melle .ita xp̄us duo habuit i se humanitatē ꝛ deitatē. Humanitas p similā. Deitas per mel intelligit .Uñ etiā in hoc scōo r̄sponsorio dicit .hodie p totū mūdū mellifiui facti sūt celi. quasi diceret totus mundus mellificatus ꝛ dulcoratus ē. In tercio uero respōsorio fit triplex iubilus .s. in fabrice. in tanq₃ ꝛ in gloria pr̄i. In quo quidē i t̄bus

saluatorē cōmēdamus. ostendentes q₃ qui ineffabiliter fabricā mundi creauit ꝛ ineffabiliter de uirginis thalamo processit .ꝛ ineffabiliter equalis patri et spiritui sācto pmansit. sicut fuit ab eterno sic nūc ē ꝛ erit ineternū. Et hec tria triplici iubilo significamus. primū primo. secūdū scōo. ꝛ terciū tercio. ꝛ ut expressius tercium significet .in quibusdā ecclesiis cantatur Gloria pr̄i ꝛc̄. ꝛ sicut erat in pricipio ꝛc̄. usq₃ amē . Et nota q₃ fit iubilus super a ꝛ o. Sup a in fabrice ꝛ in tanq₃. Sup o fit in gloria patri ad notandū q₃ cui fit ē alpha ꝛ o.i. principiū ꝛ finis . Jubilus aūt qñq₃ notat expectatōnē nr̄am. ut dicetur sub ti.d̄.vij.diebus post pasca. quādoq₃ nr̄am infirmitatē .ut i v̄su tāq₃ sponsus. Qñq₃ rei de q̄ agit magnitudinē. ut ibi fabrice mundi . Qñq₃ gaudij īmensitateꝫ ut in fine respōsorii. uerbū caro .ibi eni signāt imensitatē gaudii. qd̄ uiri sancti hn̄t .de eo q₃ uerbū caro factū ē. plenū gr̄a ꝛ ueritate. De iubilo dictū ē i prohemio quinte ptis . ¶ Restat adhuc d̄ sex responsoriis dicere . ꝛ quidē i p̄mis duobus scōe nocturne agimus de ptu. In tercio de pturiente. In duob⁹ v̄o p̄mis tercie nocturne agim⁹ de pturiente. In tercio de partu in quo consuetudinē mulierū imitamur. Cōsueuerunt eniꝫ mulieres uisitare pturientes ꝛ partū .ꝛ eis munuscula sua dare. ꝛ nos parturientē ꝛ partū quodāmodo uisitamus .cū pro modulo nr̄o eos magnificamus. Ipse v̄o laudes sūt munuscula q̄ offerimus. Dicitur etiā ad horas capl̄m. paulus s̄uus Ro.c.i. ꝛ illud multipharie. hebreoꝝ.i.c. ꝛ illō apparuit gr̄a. ad thitū ij.c. et illud apparuit benignitas ibidē.iii.c. In nocturnali officio tria legunt euangelia ut habeat ecclesia qd̄ intendit. nititur enim ostendere utranq₃ naturam esse in xp̄o ut sic

plures sint testes natiuitatis xpi. et propter hoc etiã legũt lectiones i q̇bus Augusti. ⁊ alii sãcti inducũt ad hoc auctoritates infinitas. s. ab eis q̇ fuerũt ãte legẽ. sub lege. ⁊ post legẽ qm̃ integrũ e iudiciũ qḋ plurimorũ sentẽtiis cõfirmatur. ex de offi. dele. prudentiã. Legitur ⁊ quartũ euãgeliũ Mathei. s. Liber generationis. p⁹ nonũ uersũ. in quo exprimit̃ eius generatio. ut ostendat̃ eũ fuisse de genere patrũ eoꝝ quibus facta est promissio. s. dauid ⁊ abrahã. dauid in in ps̃. De fructu uentris ⁊c̃. in p̃mo paralipomenõ. cũ dormieris cũ patribus tuis suscitabo semẽ tuũ post te. abrahe uero genesis. xvi. dictũ est In semine tuo benedicent̃ oĩs gentes. ⁊ iõ dicit i principio. filii dauid filii abrahã. qꝛ illis specialiter facta ẽ promissio. ⁊ sic ostendit ꝙ ipe erat messias q̇ promissus ẽi lege ⁊ ꝓphetis. ¶ Et nõ Matheus describit hic genelogiã descẽdẽdo ad ioseph. Lu. uero ascendẽdo ꝑut sub epiphania dicet̃ ¶ Sed quare potius ioseph q̃ꝫ marie generatõ cõputat̃ cũ etiã xps nõ fuerit filius ioseph. Respõdeo qꝛ ambo de eadẽ tribu fuerũt. ⁊ tribus i. genelogia ꝑ mares nõ per feminas distingui solet ⁊ cõputari i ueteri testamẽto. numerãdo ergo usq; ad ioseph. perinde ac si usq; ad beatã uirginẽ processisset. Propterea xps maluit filius fabri uocari q̃ꝫ matris ꝓpter suspitionem adulterii lapidari. ⁊ reuera filius est illius fabri q̇ fabricatus est aurorã ⁊ solez ¶ Et scias ꝙ natiuitas beate marie ex tribu iuda et regia stirpe dauid originez duxit. ꝑ ut scriptura sepe attestat̃ dicẽs xpm de semine dauid descendisse q̇ de ipsa sola natus est. Siquidem dauid inter ceteros duos filios habuit. s. nathan ⁊ salomonem. Ex cathena siue generatiõe nathan descendit ꝟgo maria. qm̃ ex cathena ipius nathan Leui genuit Melchi ⁊ panthera. pãthera uero genuit Barpantherã. Barpanthera Joachim. Joachi͡ꝫ uirginẽ mariaꝫ. ut dicet̃ in septia p̃te sub festo philippi ⁊ iacobi aplorũ. Ex cathena uero salomonis descendit Joseph uir ipsius marie. qm̃ ex cathena ipius salomonis. Mathan ex uxore sua genuit Jacob. Defũcto autẽ Mathan. Melchi ex tribu Nathe filius Leui ⁊ frater pãtheris nupsit uxori ipsius Nathan. s. matri Jacob ex q̃ genuit Heli. ⁊ sic facti sunt fratres uterini Jacob ⁊ Heli. Mortuus autẽ est Heli ex tribu Nathan. sine liberis cũ uxorem accepit. Jacob frater ei⁹ ex tribu salomois. ⁊ suscitauit semẽ fratris ei⁹. ⁊ genuit Joseph. Joseph igit̃ naturalis est filius Jacob ex descensione salomonis. Scd̃m legem uero Heli qui ex Nathau. nam qui nascebatur scd̃m naturã quidez filiꝰ erat generantis. sed scd̃m legẽ defũcti. Deinde cantatur. Te deũ laudamus. in omniũ antecedẽtiũ actiones gratiarũ. ⁊ ad designandũ exultare nos cũ angelis ⁊ cõgratulari ḋ dragma perdita inuenta. In quibusdaꝫ tm̃ ecclesiis finita prima missa cantatur dictuꝫ euangeliũ Mathei. Liber generationis. ⁊ hoc iõ. qꝛ duo testes ad minus nobis necessarii erãt. primus testis fuit lucas qui i euãgelio misse. Exiit edictũ ⁊c̃. narrauit iuxta uerbũ euangelii deuꝫ natũ in ciuitate dauid. Adducit̃ ergo alius testis dicens eũ natũ de dauid. ac si dicat nõ tm̃ est natus de ciuitate dauid. sꝫ etiã de dauid. Unde Matheus prius nominat dauid q̃ꝫ abraham. dicens filii dauid filii abrahaꝫ. q̃uis et alia possit esse cã quare prius dauid nominatur. s. qꝛ dauid fuit prior abrahã dignitate. nam ille tm̃ patriarcha. iste patriarcha et rex ¶ Audito igitur in euãgelio misse uno teste ab ecclesia. quia uix est ꝙ uni testi soli

credat'. io adiecto alio. f. Matheo q̄ etiā generationē dominicā describit tāc plene confidens ecclesia exultās clamat. Te deū laudamus. ut in ore duorū triū uel pluriū stet omne uer buȝ. extra de testi. in omni. ij. q. iiij. §. i. Adhuc q uit est q uni testi cre datur. hinc ē q unus terminat mis sam dicens in quibusdā ecclesijs be nedicamus dño. Et ecclesia q̄si uoce demissa respōdet Deo grās. ¶ Rur sus finita missa dicit' euangeliuȝ. Li ber generationis. postea Te deū lau damus. q generatio diuinitatis pre cessit generationē humanitatis. Et q illarū noticia fuerit nobis laudis materia. io laudes sequunt'. Missa ergo laudes precedit. q prius fuit eterna genitura de qua missa illa lo quitur q̄ aliqua creatura fuerit que deū laudare potuerit. In laudibus matutinis quasi coreā ducimus. vn de in pma āntiphona dicimus. Quē uidistis pastores. 7c. 7 ipi responde runt. Natū uidimus. ¶ Circa misse officiū notandū est q Thelesphorus papa statuit in die ista debere canta ri tres missas ad ostendendū q xpi natiuitas saluauit pres triū tēporuȝ f. pres ante legeȝ. sub lege 7 p⁹ legeȝ prima canit' ī media nocte ad oste dendū q illi q fuerūt ante legē non fuerūt illuminati aliqua lege. et p il la etiā ostenditur q panis qui quo tidie sacrificatur 7 manducat' i alta ri uidelicet. Xpus natus ē in betble em in media nocte 7 in hac nocte. si cut dicit lucas. Unde sapiē. xviij. cū mediū silentiū tenerēt omnia 7 noȝ i. f. c. m. it. b. 7c. Qō ad litterā expo nitur de natiuitate dñi. hic etiā insi nuat euāgeliū huius misse 7 collecta illa. Deus qui hanc sacratissimā 7c. 7 prophetia illa. populus gentiū am bulabat in tenebris 7c. 7 epla. 7 fere omnia que in illa missa dicūt'. Ideȝ 7 Thelesphorus papa de cōse. di. i.

nocte. statuit in hac missa ymnuȝ an gelicuȝ. f. gloria in excelsis. solēniter decantari. ad recolēduȝ q angeli no cte ista illū decantauerūt. in qua ab angelis pastoribus ē nunciatus. vnō in euangelio legit'. Et subito facta ē cū angelis multitudo militie celestis laudantiū 7 dicentiū. glo. in excelsis deo. et in terra pax hominibus 7c. ¶ Notādū ē aūt q hec missa 7 lau des matutine terminātur in plerisq locis una oīone. ad ostēdendū q to tū illud officiū ideȝ indicat. f. natiui tatem eternā. 7 tpalē. vñ ipsa missa i cipit. Dñs dixit ad me fili⁹ me⁹ 7c. qō tm̄ de generatione eterna seu de generatione xpi intelligit'. qō uero sequit'. ego hodie genui te. ō utraq est. 7 exponitur hodie. i. eternaliter nam scōm Augusti. hodie presentiā significat. 7 qō eternū ēsemp pñs ē uersus ō tēpali. f. Quare fremuerūt gentes 7c. quasi. d. pro nihilo. eum xpus deus 7 homo sit. Responsoriū de eterna in quo deus pater ego pa ter sum. Tecū principiū. vñ 7 ibidē sequitur. in die uirtutis tue. f. in die resurrectōnis. in splendoribus sancto rū. i. i luce omniū sanctorū. Et dicit in splendoribus sanctorū pluraliter propter diuersos effectus. ex utero i. ex intima bonitate mea. ante lucife ruȝ genui te. i. ante omnē creaturam q. d. ab eterno. Epla ho Seruus quā quidē in uigilia dicent. 7 euangeliuȝ de tpali. Unde in epla dicitur. Ex se mine dauid. scōm carnē in euāgelio dicit'. Exijt edictū a cesare augusto qō ē luce. ij. c. In alijs uero ecclesijs dicit' epla. apparuit grā dei. que est ad thitū. ij. c. ¶ Ante eplam legitur immediate prophetia. primo ut ba sis sit sub columna unitēte basi. nō enim q̄ dicūtur in euangelio crederē tur impleta. nisi forēt in ueteri testa mento predicta. Secūdo ideo i nigi lia 7 in hac missa due lectiones sunt

interuallo dicũtur .una ꝺ prophetia alia de apl̄o . quia xp̄us pro duob⁹ populis in uno pariete coniungẽdis nascitur. Tercio quia super basim ꝓphetarum fundata est columna apostolorum. Quarto qꝛ actiui et contemplatiui ꝑ hanc natiuitatẽ in una fide saluantur ¶ Quinto qꝛ ꝑ utrũq; testamentũ xp̄i natiuitas cõcorditer p̄dicatur. hij sunt duo cherubin qui propiciatoriũ tegunt seq; in propiciatoriũ uersis uultibus respiciũt ut dictum ẽ in ꝓhemio quarte partis. Quidã tñ nullam dicũt prophetiaꝫ significantes ꝙ uetera transierunt ⁊ noua facta sunt omnia . q. d. ipso facto cessat figura. quia ueritas uenit.
¶ Secunda missa cãtatur in diluculo in exordio diei qñ xp̄us ĩ cunabulis adoratus est a pastoribus. ⁊ hoc primo ad ostendendũ ꝙ sancti p̄res ⁊ ꝓphete qui fuerunt sub lege scripta aliquãtulã cognitionẽ dei habuerunt sed non tantã q̃taꝫ nunc habemus. ⁊ ideo incipit a promissione q̄ facta est antiquis in ueteri lege Lux fulgebit hodie ⁊c. Secũdo io quia sicut dñs a gabriele fuit nũciatus ꝑ̄usq; nasceretur. sic ante inicium diei sue natiuitatis missa canitur . Tercio propter ortũ noue lucis . quia ille q̇ natus est in ortu suo tam in utero q̃ ex utero fuit lux uera ¶ Dicitur ergo in ortu huius temporalis lucis. quasi ipso facto dicatur . Orta est lux. huic consonat introitus. f. Lux fulgebit. ⁊ graduale in quo dicitur . De⁹ dñs ⁊ illuxit nobis. ⁊ quod sequitur in introitu . ⁊ uocabit admirabilis sumitur Jsa. ix. c. A quibusdã tñ dicit de nocte eo ꝙ pastores in nocte illa uisitauerunt presepe dñi. qꝺ notat euangeliũ eiusdẽ misse . pastores ⁊c. luce. ij. c. predicitur etiã tunc in q̇busdã ecclesiis ꝓphetia. sp̄us dñi super me. q̄ ẽ Jsa. xli. c. Deinde dicit̄ epl̄a. apparuit benignitas. q̄ ẽ ad thitũ. iij. c. Cõio ẽ . exulta filia. zacharie ix. c. Tercia uero missa q̄ die clara hora tercia . qñ illuxit nobis dies redemptionis nr̄e festiuius celebratur ad tp̄s refert̄ gr̄e . in quo descendit lux magna de celo q̄ illu. o. b. ue. in h. m. Uelũ eñi templi scissũ ẽ ĩ duas partes. vñ sapien. Aperta sũt prata ⁊ apparuerunt herbe uirentes. Epl̄a multipharie. q̄ ẽ ad hebre. i. c. ⁊ euãgeliũ. leguntur de eterna generatiõe Unde dicit̄ in epl̄a. Filius me⁹ es tu ego hodie genui te . ⁊ ꝺ tp̄alibus habetur ibi . multipharie multisq; modis . In euangelio uero de eterna. vñ incipit in principio. d. In principio creaturarũ erat uerbũ . qꝺ ẽ Jo. i. c. Dicitur etiã tũc in quibusdã ecclijs ꝓphetia. propter hec sciet . q̄ ẽ Jsa. lij. c. Cõmunio ẽ. uiderũt. Jsa. lij. c. ⁊ ps̄. ¶ Prima ergo missa ẽ de eterna genitura . Scd̄a ẽ de promissione antiquis facta . vnde cantat̄ . lux fulgebit . nõ dicit fulsit uel fulget. Tercia ẽ de ueritate nobis adhibita . vñ cantatur . Puer natus ẽ nobis. Jsaie ix. c. ibi utitur futuro. ad notanduꝫ promissionẽ. hic preterito. ad notãdũ promissionis impletionẽ . ⁊ quia eterna generatõ nobis ẽ occulta. iuxta illud Jsa. Generationẽ eius quis enarrabit . iõ promissa de eterna genitura nocte profunda cantat̄ . quia uero antiqui p̄res quibus facta ẽ ꝓmissio certi erãt de incarnatiõe dñi sed nõ tm̃ q̃tũ p̄res noui testamenti quibus exhibita ẽ ueritas . Jõ missa de promissione antiquis facta cãtatur . illuscente aurora in qua ẽ modicũ lucis . sed scd̄m ipsũ introituꝫ uidetur ꝙ deberet esse lux fulgẽs . sed non ẽ ita . qꝛ lux in aurora rubet . in tercia fulget. in sexta feruet. in uespere tepet . qꝛ uero temporibus noui testamenti manifesta ẽ ueritas. Inde est ꝙ missa q̄ ẽ de exhibitõne ueritatis clara luce cantatur. ⁊ ideo ꝑtinet

ad eternam.simul ꝛ tempalē. ⁋ Prima ergo missa pertinet ad generationē eternā .s. de pr̄e sine matre. Scōa ad tpalem .s. de matre sine pr̄e. Tercia cōpacta ē q2 de utraqꝫ agit. ⁋ Notanduꝫ tn̄ ē ꝙ in missa q̄ ē de eterna genitura legitur euangeliū̄ de humanitate. s. Exijt edictum a cesere augusto. In illa uero q̄ ē de ueritate nobis exbibita legitur euangeliū̄ de diuinitate. s. in principio erat uerbum ad notandū̄ ꝙ exquo humanitas diuinitati fuit unita. nec humanitas sine deitate. nec deitas sine humanitate fuit nec erit. hāc oratōnem asserit magister in psalterio. ⁋ Aiunt quidam ꝙ cū in collectis in lectionibus ꝛ in euangelio. ꝛ in offertorio prime misse euidenter natiuitas de uirgine memoretur. mentio totius officij ad tēporalē pōt natiuitatē referri. ꝛ exponunt in introitu hodie. i. hac dit ante luciferū̄ stellā̄. uidelicet matutinam genui te. i. generationē tuā̄ sum operatus. ꝛ qd̄ in euangelio dicitur Maria peperit filiū̄ suū̄ p̄mogenitū̄ exponitur primogenitū̄. i. ante queꝫ nullus. extra de uerbo. sig. naꝫ ꝛ ego Officiū̄ uero secūde misse aiunt concordar̄ dictis pastorū̄ dicentiū̄ ut legitur ī euangelio. Transeamus usqꝫ bethleem ꝛ uidea. h. uer. qd̄ factū̄ ē qui gratulantes dicunt in introitu Lux fulgebit .orta eniꝫ erat stella ex iacob .uel dicit lux fulgebit. in p̄sona legis que temporalem natiuitatē antiquis patribus repromisit. ꝛ subditur. Dominus regnauit decorē indutus ē. Illū̄. s. decorem quo corōnauit euꝫ mater sua .hoc ē humanitas ꝛ addūt in graduali. Benedictus qui uenit. ꝛ ī alleluia. dn̄s regnauit. ꝛ q̇s q̄stus sit in offerenda supponūt dicētes .dn̄s eni firmauit orbem terre. ꝛ q2 primus paries ē ex hebreis .ideo primitie .s. pastores ī cōione loquūtur ad eos. Exulta filia syon ecclesia

Officium tercie misse personat mirabilia uerbi dei quod erat in principio ꝛ incipit esse caro. sicut legitur ī euangelio. hoc uerbum est puer qui scd̄m prophetā̄ natus ē nobis ut canimus in introitu. ꝛ ē canticū̄ nouuꝫ De quo propheta in uersu. Cantate dn̄o cāticū̄ nouū̄. hoc quoqꝫ uerbuꝫ est illud salutare dē quo protinus canitur. Uiderūt oīa hec est lux magna que descendit in uirginis uteruꝫ que illu. om. ho. ue. in hūc mundum de qua dicitur in euangelio. In principio erat ꝛc. ⁋ Hic demum est ille diues rex ꝛ potens cui dicit̄ in offerenda. Cui sunt celi ꝛ tua ꝛ est terra In fine prime ꝛ scōe misse dicūt quidam Benedicamus dn̄o .put dictuꝫ ē sub ti. de aduentu. Ab hac autem die usqꝫ ad octauaꝫ epiphanie respōsoria ꝛ eoruꝫ uersus dicuntur cū̄ alleluia ad representandū̄ summam leticiam que aduenit tempore gratie.

⁋ De dominica infra octauaꝫ natalis domini Rica.

In dominica que īcercidit infra octauā̄ natalis domini cantat̄ de natiuitate domini. vn̄ introitus misse ē Dū̄ mediū̄ silentiū̄ tenerēt oīa ꝛc. sapien. xix. c. Est eni triplex silentiū̄. s. ignorantie. desperationis. ꝛ glorie Silētiū̄ ignorantie fuit ante legeꝫ. q2 ignorabant peccata sua. ꝛ iō nō clamabāt ad dn̄m. ad Ro. x. Mors regnauit ab adā̄ usqꝫ ad moysē. postq̄ꝫ aūt lex data est ad cognitionē peccati multo tempore seruauerunt legeꝫ Ad ultimū̄ uero desperauerunt quādo. s. omnes declinauerunt simul inutiles facti sunt. tunc fuit silentium desperationis. postq̄ꝫ autē uenit xp̄s ruptū̄ ē silentiū̄ .vn̄ clamant omnes laudes dei. Silentium glorie ueniet qn̄ impletū̄ erit totū̄ desideriū̄ nr̄m

In silentio desperationis uenit dñs ut ei attribueret salus humani generis qui ẽ uerus medicus. ⁊ hoc ẽ qd̃ dicit. Dũ mediũ silentiũ. Sequitur et nox. i. dyabolus. in suo cursu mediũ. i. cõmune iter haberet. Oĩs eñi cõiter ad inferos descendebãt. Omnipotẽs sermo tuus. i. filius tuus domine pater q̇ dicit sermo p̃ris. q: ꝑ eũ natus ẽ a regalibus sedibus ueñt querere ⁊ facere reges. uel ad litterã Dũ omnia tenerẽt mediũ. i. cõe silentiũ de nocte. s. quando oĩa silẽt. ⁊ nox in suo cursu mediũ iter ꝑageret ad litterã. Omnipotens sermo tuus a. a. re. se. ve. q: media nocte natus ẽ dñs. ⁊ concordat ep̃la q̃ ẽ ad galla. iiij. c. ubi dicitur. At ubi uenit plenitudo tp̃is ⁊c̃. Responsoriũ ẽ. Speciosus forma ⁊c̃. q: immunis ab omni peccato et omnibus uirtutibꝰ plenꝰ sicut eñi habet ad coloceñ. ij. In ipso habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. i. ad moduz trine dimensionis. i. cõmuni modo sicut ĩ omnibus ẽ. s. essentialiter. presentialiter. ⁊ potentialiter. Itẽ scd̃m grãm ẽ in sanctis. ⁊ scd̃m unionẽ est ĩ xp̃o ⁊ id̃ diffusa est grã in labijs tuis. grã q: nunq̃ sic locutus ẽ homo. diffusa eit inquã. quia ĩ ore eius fuit lex clementie. ut cũ dixit. mulier nemo te condemnauit. nec ego te condemno uade ⁊ amplius noli peccare. Et cuz dixit. Diligite inimicos ⁊c̃. Euangeliũ erat. Ioseph. luce. ij. c. Similiter ad natiuitatez pertinet q̃tum ad p̃ncipiũ. licet et aliud pertineat. ¶ Erãt pater eius. s. putatiuus ⁊ mater mirãtes super hijs que dicebantur de eo s. a pastoribus. Sequitur in euangelio prophetia symeonis ¶ Ecce positus est hic in ruinam. s. infidelium ⁊ in resurrectionem multorũ. s. fideliũ ⁊ in signũ. i. in signationem cui contradicetur. q. d. si in uiridi hoc faciunt in arido quid fiet. uel. i. in ostensionem q: ꝑ humilitatẽ ⁊ ꝑaupertatez itur in paradisũ. uel in signũ. i. in signaculũ. vnde Io. i. q̃ signauit pat̃ ⁊ misit in mundũ ut eo signaremur. et aggeus. Ecce posui te in signaculum quia elegi te. Et in cãticis. pone me ut signaculũ super cor tuũ ⁊c̃. positus est ergo xp̃us in signũ tripliciter s. in significationem. in ostensionem ⁊ in signaculũ. ¶ Rursus hoc officium Dũ medium ⁊c̃. vox est primitie ecclesie in qua recolit dñi natiuitatẽ cuius fructuz predicat in ep̃la. quia de seruitute transiuimus ad filioruz adoptionẽ. ⁊ ipsum cõmendat scd̃m sapientiaz ĩ euãgelio ubi dicit. puer crescebat ⁊ confortabatur plenus sapientia. scd̃m potentiaz. In alleluia Dñs regnauit. et in offerenda. Dñs firmauit ꝑm pulchritudinẽ. In graduali. Speciosus forma. In postcõmunione uero. Tollite puerum. Mathei. ij. c. Tempꝰ fuge uocatur quo descendit in egiptuz. ⁊ mistice respicit ad gentilitatis adeptionẽ. q: dominus de iudea transiuit ad gentes ut eas adoptaret heredes.

¶ De festo circũcisionis Rica.

Hic ꝺ festo circũcisionis ꝓdicendum ẽ. Sciendũ ẽ aũt ꝙ circumcisio primo imũcta est abrahe ⁊ semini eiꝰ s. hebreis ex eo nascituris ut sic ꝓbaret an obediret uel non. sicut ⁊ adã ad probationẽ obedientie mandatũ accepit ne de ligno uetito manducaret. ¶ Fuit aũt precepta circũcisio propter quinq̃ cãs. primo ut ꝑ in obedientiã mandati abraham placeret deo cui per preuaricationẽ adam displicuerat. Secũdo data fuit ĩ signum magne fidei abrahe. Credidit eñi se habituruz filiũ in quo benedicerentur oĩs gentes per fidez. i. per q̃ã sp̃ũalis circũcisio impleretur ut

sic iustificaretur ⁊ ipse. Tercio ut in
hoc signo discerneretur ab omni na
tione populus ille. ¶ Quarto ut cir
cũcisio facta in uirili membro ꝑ qͦ
generat̃ creatura mortaliũ ⁊ in quo
libido solet dñari castitatẽ corporis
⁊ mentis seruandã ⁊ impudiciciã re
secandã indicaret. ¶ Quinto q: pos
set non melius significari ꝓ xp̃m tol
li originale peccatũ. cũ prepucio ꝙp
pe ois homo nascit̃ queadmodũ et
cũ originali peccato. In carne prepu
cij iõ ẽ iussa fieri. q: in remediũ insti
tuta ẽ. i. ꝯ originale peccatũ qͦ a pa
rentibus contrahimus corruptis cõ
cupiscẽtia. que in ꝑte illa magis dña
tur. ⁊ q: in mẽbro illo culpaꝫ inobe
dientie homo prius cognouit decu
it ꝙ ⁊ in illo signũ obediẽtie accipe
ret. ¶ Fiebat circũcisio die octauo
ex legis precepto. Leui. xii. ⁊ fiebat
cũ lapideo cultello. ad significandũ
ꝙ post septenariũ huius uite i octa
ua die. i. etate que erit resurgentium
ois ab electis ꝑ petrã. i. xp̃m abscidi
tur. ¶ Corruptio carnis ⁊ spũs qñ li
berabimur a seruitute corruptionis
qñ circũcidet̃ a peccatis aĩa cuiusq;
credentis in eũ. ¶ Due itaq; res sunt
illius sacramenti. s. circũcisio a pecca
tis in pñti. ⁊ circũcisio ab oĩ corrup
tione in futuro. Xp̃us aũt nõ indige
bat circumcidi ut iã dicet̃. ¶ Cõfe
rebat circũcisio suo tp̃e remissioneꝫ
peccatorum. sicut ⁊ nũc baptismus
unde Grego. ꝺ con. di. iiij. qͦ apud
extra de bap. maiores. ꝙ apud nos
ualet unda baptismi hoc egit apud
ueteres. uel pro paruulis sola fides
uel pro maioribus uirtus sacrificij.
uel ꝓ hijs q̃ pro abrahe stirpe ꝓdi
erunt misteriũ circũcisionis. ¶ Sed
quare xp̃s q̃ fuit agnus imaculatus
nõ habẽs maculã neq; rugã q̃ pecca
tũ nõ fecit. nec inuẽtus ẽ dolus i ore
eius. noluit circũcidi. Rñdeo sicut
in templo pñtari. sicut et baptisari
sicut de agno pascali cuꝫ discipulis
epulari sic uoluit in corpore circũc
di propter nos. ¶ Scd̃o ne iudei dice
rent eũ nõ esse messiã in lege promis
sũ. q: nõ esset circũcisus nec uiueret
scd̃m legẽ. qui de seipso dixit. nõ ve
ni soluere legẽ sꝫ adimplere. ¶ Tercio
rõe nñi. s. propter figurã eteni circũ
cisio figurat pñtem spũalẽ q̃ ẽ gr̃a ⁊
futura q̃ erit in gloria. nec dedit no
bis exemplũ carnaliter circũcidendi
sed spũaliter ꝑ uite innouationẽ. nã
scd̃m Bernhardũ dupliciter dꝫ circũ
cidi. s. exterius in carne. interius i mẽ
te. Quarto rõe sui ut. s. se uerã carnẽ
assumpsisse ostenderet. ¶ Quinto ne
demones circũcisionis misteriuꝫ ag
noscerent. cũ eni illa ꝯ originale pec
catuꝫ fieret credidit dyabolꝰ. ⁊ hũc
q̃ circũcidebat̃ similiter peccatoreꝫ
esse. ꝓpt̃ quã etiã cãm uoluit ut ma
ter eius uirgo perpetua despõsaret̃
Sexto ꝓpter ꝑfectã humilitatẽ tãq;
esset peccator uoluit hoc fieri. licet
nõ indigeret. sicut ex humilitate uo
luit baptisari subdendo se minori.
¶ Ubi sit caro prepucij xp̃i dictũ ẽ
in q̃rta ꝑte sub septia ꝑticula cano
nis. sup uerbo noui ⁊ eterni. ¶ Fuit
aũt mutata circumcisio in baptismũ
quatuor ꝺ causis. Primo quia sacra
mentũ baptismatis ẽ perfectius. Se
cũdo quia magis cõe. mulieres eniꝫ
circumcidi nõ poterãt. Tercio quia
magis gr̃a plenũ. per circumcisionẽ
nanq; peccatũ remittebat̃. sed gr̃a
ad bene operandũ eĩs non prestaba
tur. nec uirtutes dabantur uel auge
bantur. ¶ In baptismo nõ soluꝫ pec
catum remittitur. sed etiaꝫ cooperã
di gr̃a cõfertur ⁊ uirtutes augentur
Ideoq; recte ait ap̃lus. ꝙ abraham
cepit circumcisionem tantũ in signũ
Quarto propter honestatẽ. honesti
us eni ẽ aqua lauari q̃ꝫ corpore muti
lari. ¶ Sed uidetur ꝙ de circũcisio
ue nõ debeat fieri festum cum dicit

apostolus. circumcisio nihil prodest extra de bap. maiores. ⁊ iteruȝ si circumcidimini xp̄us nihil uobis ꝓderit. Propterea cum ecclesia non faciat festum de passione dñi uidetˀ ꝙ in circumcisione in qua incipit passio dñi quando primū sanguineȝ suum nō fudit nō sit faciendū festuȝ. sȝ potius lamentuȝ sicut ⁊ in passione. Ad hoc dicitˀ ꝙ festū nō fit de circūcisione. sed de octaua natalis domini. ¶ Sed nec aliquid impedit nos dicere ꝙ fiat festū de circumcisione quia significat circūcisionem que fiet in octaua resurrectōnis a culpa et a pena. ⁊ ē causa meritoria illius et propter illud gaudium ecclesia solēnizat. Ad hoc uero qđ obicitur de passione. Respondetˀ ꝙ alia de causa ecclesia dimittit facere festū i qua die dñs passus est q̄ꝫ propter passionē. s. quia tūc dominus posuit peccata nostra in statera. vnde Job. utinā appenderentˀ peccata mea quibꝰ irā merui ⁊ calamitas quā patior in statera. Oportuit enī filiū dei pati pro peccatis nr̄is ut nos redimeret ab omni peccato. ⁊ ideo luget ecclīa magnitudinē peccatorū suorū considerans ꝙ sol erubescens proptˀ peccata hominū obtenebratus ē ð quo dicetur sub parasceue ¶ Celebratur igitur hodie octaua natiuitatis que ē octaua suppletionis. prout dicetur in prohemio septime ptis. Est etiaȝ hec octaua alterius negocij significationis ¶ Duplex ē enim negociū qđ in ea figuratur. unum circūcisio dñi quod in euangelio exprimitur. alterum aduentus hominis ad deū. Est enīȝ duplex aduentus. s. xp̄i ad homines de quo in natiuitate actū est. et hominum ad christū de quo in hac octaua agitur. qđ notāt antiphone laudū ut illa. O admirabile cōmertium. nam cōmertiū ē ubi aliquid accipitur ⁊ aliquid datˀ. Dn̄s nāqꝫ accepit nr̄am humanitatē ut nobis daret suā diuinitatem. qđ notatur ibi in uerbis sequentibus. s. animatum corpus sumens de uirgine. Per hoc enī notatˀ quod dominus accepit ꝓ hoc uero qđ dicit. largitus ē nobis suā deitatem. notatur quod dederit Scđa uero ⁊ quarta antiphone tˀminantur. Te laudamus deus nr̄. q. d. ad te uenimꝰ laudādo te. Tercia terminatur. Dei genitrix intercede pro nobis. q. d. intercede ut filius tuus suscipiat nos. In quinta dicitˀ illud quod dixit baptista. Ecce agnꝰ dei q. d. ad euȝ uenire debemus. vñ Andreas ⁊ alius discipulus Jo. hoc audito secuti sūt dñm. In ātiphona uero que ē supra Benedictus dicitˀ. Innouantur nature. nostra enī natura recedendo a deo inueterata ⁊ redeūdo est renouata. ¶ Notādū quoqꝫ est ꝙ quinqꝫ sunt que hanc dieȝ reddunt solemnem. Primuȝ est qꝛ hac die duo festa concurrunt. s. parientis ⁊ partus. vnde ⁊ due misse celebrantur. prima de pariente scilicet de beata uirgine in qua dicitur introitus Uultum tuum. ⁊ communio. Simile est regnum celoruȝ homi negociatori. Mathei. xiij. c. Secunda de partu. s. de filio. in qua dicitur introitꝰ Puer natus est nobis. uel in aliis ecclesiis. Dum medium silentium. vnde ⁊ in quibusdam gradualibus officium utrunque intitulatum inuenitur. ⁊ ideo hoc festum est de beata uirgine. fit hodie statio apud ecclesiam sancte marie transtiberim q̄uis quidam scripserint ꝙ fit apud sācta sanctorum ad lateranum. pro eo ꝙ caro circumcisionis domini ibi dicitur conseruari. prout dictum est in quarta parte sub septima particula canonis. ¶ Epistola ē. apparuit benignitas. que est ad titum. iii. Euāgelium ē. postqꝫ consumati sunt. Luce. ii. ¶ Allia multipharie. hebre.

¶ Scdm qd facit hanc diē solemnē
est octaua de qua dictū ē. ¶ Tercia
impositio noui ⁊ salutiferi nominis
de qua dicetur sub ti. de sabbato iā
cto. ubi agit de baptismo qd nomē
triplex ē. s. filius dei xpus ⁊ ihesus. ia
cut ex euāgelio colligit. de hoc acta
ē in prohemio scde partis. ¶ Quar
tū est effusio sāguinis ihesu xpi. ho
die eni primo sāguinē suū pro nobis
fūdere cepit qui eū postmodū sep
fundere uoluit. ¶ Quintū ē signa
culū circūcisionis qd xpus hodie p
nobis dignatus ē suscipere ppt cau
premissas. In quibusdā ecclesiis in
draconi fortes ⁊ iuuenes faciunt ho
die festū. ad significandū qꝫ i octaua
resurgentiū q significatur p octauaꝫ
diē qua circūcisio fiebat nulla erit d
bilis etas. non senectus. non seniu
non impotens pueritia. sed omnes
concurremus in uirū perfectuꝫ. cum
hoc mortale induet immortalitateꝫ
⁊ hoc corruptibile incorruptionem
ut premissū ē. de hoc dicetur in septi
ma pte sub festis sanctorū stephani
⁊ Iohannis. ¶ postremo notandū
ē qꝫ olim pagani ⁊ gētiles in hiis Ka
lendis multas supstitiones obserua
bant quarū aliquas Augusti. i quo
dā cōmemorat sermone. xxvj. q. ult.
non obseruet. Credentes eni inquit
ianū quendā deū esse. eū tunc uene
rabāt ei duas facies figurātes. unā
ante aliam post. eo qꝫ e principium
anni sequentis ⁊ finis precedentis.
Assumebant eniꝫ formas monstruo
sas. alij ex pellibus pecuduꝫ. alij ex
capitibus bestiarū. alij uestientes tu
nicas muliebres. alij auguria obser
uabant dantes uel recipiētes dyabo
licas strenas. alij mensas laute ppa
ratas tota nocte manere sinebāt pu
tantes totum anni spaciū conuiuia
in tali cibi habundantia perdurare
que prohibꝫ christianos facere.

¶ De festo epiphanie. Rica.

Sequitur festuꝫ epiphanie
quod est uocabulum gre
cū. sonat latine manifesta
tio siue apparitio. ⁊ ē idem cum festo
natiuitatis. nihil enim nasci profuit
nisi apparuisset. Uerū pro triplici ap
paritione hodie solemnizat ecclesia
vñ ⁊ in codicibus antiquis hec dies
epiphaniaruꝫ pluraliter intitulatur
⁊ id tripliciter nominat. s. epiphaia
theophania et bethphania. Epipha
nia dicitur qñtum ad illam apparitio
nē dñi q facta est magis per stellam
Magi aūt ipsi fuerunt Gaspar. Mel
chior. ⁊ Balthasar. ⁊ fuerūt reges iux
illud ps. Ubi offerent reges mune
ra. ⁊ iteꝝ reges tarsis ⁊ isu. mu. offe.
reg. arab. ⁊ sab. do. adducent. quorū
corpora de medialano in coloniam
translata fuerunt. Et dicūtur magi a
magnitudine scientie p astronomiā
enim cognouerunt. qꝛ stella illa non
erat ex constitutis a principio sꝫ illa
de qua Balaā magister suus prophe
tauerat. Numeri. xxiiij. Orietꝰ stella
ex iacob ⁊ cōsurget uirga de israhel
⁊ de iacob erit qui dominetur. et id
moti sunt ut ductu illius stelle ueni
rent in bethleem ut regem natū quē
pro eis prophetauerat balaā adora
rent. ¶ Et dicitur epiphania ab epi
quod est supra et phanos quod est
apparitio. quia desursum fuit appa
ritio scilicet de celo. uel ab epi qd ē
super. quia scriptum est. usqꝫ dum
ueniens staret supra ubi erat puer
Erat quidem proximior terre qꝫ
alie stelle. Et hec facta sunt tredeci
ma die a natiuitate domini qua die
stella magos ad presepium duxit.
¶ Et dicunt quidam qꝫ stella illa
fuit spiritus sanctus qui postea de
scēdit super dñm baptisatū i specie
colūbe. ⁊ ipsis magis in specie stelle

Alii ꝙ fuerat angelus q̄ apparuerat
pastoribus iudeis.s. illis tanq̄ ratiōe
utentibus i forma rationabili. Istis
uero gentilibus tanq̄ irrationabilib⁹
in specie irrationabili. ¶ Alii ꝛ ueri
us ꝙ fuit de nouo creata que pacto
officio suo rediit in primordialē ma
teriā. Alij dicunt ꝙ cecidit i puteū
ubi adhuc dicitur apparere solis tñ
uirginibus. ¶ Solet aūt queri quo
modo tā cito uidelicet. i. xiij. dies ō
tam remotissimis regionibus ihero
solimā uenerūt q̄ dicit̄ esse i medio
mundi. iuxta illud psalmi. Rex nr̄
operatus ē salutē in medio terre. Di
cit Isidorus ꝙ ante natiuitatē stella
illis apparuit ut possent ibi esse in tē
pore oportuno. Jero. dicit ꝙ in die
natalis dñi primo ab eis uisa ē. Sed
uenerūt in dromedariis. iuxta illud
propheticū. Inundatio camelorum
operiet te dromedarii madian ꝛ effa.
qui uelocissime currūt. vnde ꝛ dicū
tur a dromos quod ē cursus ꝛ ares
qđ est uirtus ꝛ sūt minorea camelis
sed uelotius currūt q̄ illi. s. tantū in
uno die quantum equus in tribus.
¶ Queritur etiā quare magi uenié
tes munera obtulerunt. ¶ Respōdeo
ꝙ scđm Bedā antiq̄tus nullus ad re
gē uł dñm vacuus itroibat qđ persi
ꝛ caldei obseruāt. Scđo scđm Bedā
obtulerūt aurū beate uirgini ꝓpter
inopie subleuationē. Thus cōtra sta
buli fetorē. Mirrā propter mēbrum
pueri cōsolidationē ꝛ uermiū expul
sionē. ¶ Tercio q2 aurū ad tributum
thus ad sacrificiū. mirra uero ad se
pulturā pertinet. ¶ Per hec ergo tria
insinuantur in xp̄o regia ptās. diui
na maiestas. ꝛ humana mortalitas.
Quarto q2 aurū significat dilectōnē
thus orationem. mirra carnis mor
tificatōnē. que tria offerre deo debe
mus. ¶ Scđa apparitio fuit eadē die
in baptismo. multis tñ annis reuolu
tis. s. xiii. die tricesimi uł tricesimi p̄
mi anni. vñ Lu. Et ipse ihesus erat
incipiens quasi annorū. xxx. ꝛ ideo
hec apparitio dicitur theophania a
theos qđ ē deus et phanos qđ ē ap
paritio. q2 ibi tota trinitas apparuit
pater in uoce. filius in carne. ꝛ spiri
tus in columba. ¶ Quidā aūt hereti
ci dixerūt in die epiphanie baptisa
ri debere. pro eo ꝙ xp̄us tūc fuit bap
tisatus. nec dari spūm. s. baptisato i
alio die. ꝛ greci eadē die baptisant
ob quā heresim extirpandā sācti pa
tres decreuerunt neminē nisi in arti
culo necessitatis eadē die baptisare
debere. ¶ Tercia apparitio fuit po
stea similiter eodē die anno reuolu
to cū esset triginta annorū ꝛ. xiii. die
rū. s. qñ manifestauit se esse deū per
mutationē aque in uinū. qđ fuit pri
mū miraculū apertū qđ dns fecit in
chana galilee. uel simpliciter primū
qđ fecit. ꝛ hec apparitio dicit̄ beth
phania a beth quod ē dom⁹ ꝛ pha
nos quod est apparitio. q2 ista appa
ritio facta fuit in domo in nuptijs.
De his tribus apparitionibus fit so
lemnitas in hac die. sed quia eccl'ia
non potest perfecte de omnib⁹ unā
ꝛ eandem diem solemnizare. ideo ō
stella plene exequitur. ꝛ de aliis ali
quid admiscet ut notetur ꝙ tres fu
erunt in illa die apparitiones que le
guntur in euāgelio tanq̄ sub die ea
dem facte. ¶ De primo miraculo
hodie uero totum cantatur officiū
quia in ea specialiter natiuitas dñi
gētibus ē notificata. ¶ De secūdo
duo responsoria cantant̄. s. primum
Hodie in iordane. ꝛ i colūbe specie
quod a pluribus ecclesiis ponit̄ no
nū. ꝛ ideo primū ꝛ nonū. q2 baptis
ma ē primum sacramentū nr̄e redēp
tionis per quod reformamur ꝛ simi
les angelis efficimur quorū sunt no
uem ordines. Bruno aūt signeñ. epi
scopus corrector officii āiphonarii
dixit ꝙ i r̄spōsorio. In colūbe specie

⁊ in antiphona. Vox de celo. q̄ dici tur in octaua ad laudes nō debet eſ ſe verbū iſtud. ipſū audite qꝛ in bap tiſmo nō fuit hoc dictū a pr̄e ſed in transfiguratione. ⁊ q̇ agūt feſtū trāſ figurationis cantant reſponſoriū in quo illud cōtinet᷑. q. d. Ego ſū teſtis ꝙ hic ē ille q̇ promiſſus ē in lege. deu tro. xviij. ubi dixit moyſes. ꝓphe tā de gente tua ⁊ de fratribus tuis ſuſcitabit tibi deus ipſū audietis ⁊c̄. Qui aūt uerba eius q̄ loquet᷑ in no mine meo audire noluerit ego ultor exiſtā. ¶ De tercio uero miraculo cū aliis cantatur una antiphona. ſ. t̄ bus miraculis. Beda etiā dicit in cō mento ſuper lucā quartā apparitōnē factā fuiſſe eadē die āno reuoluto cū eſſet. xxxi. ānorū. ſ. in fractione qnqꝫ panū ⁊ ſaturatione quinqꝫ miliū ho minum. et illa dicit᷑ phagiphania a phagin qḋ ē bucca ſiue comedere. ſꝫ de hac hodie nil agit᷑. ¶ Propterea dubitatur utrū hoc contingeret iſta die. tū qꝛ in originali Bede nō ſic le gitur. tū qꝛ Jo. vj. ubi de hoc mira culo agit᷑ dicit Erat aūt ꝓximū pa ſca ⁊c̄. Jō autē inſtitutū fuit hac die feſtū de tribus miraculis. quia hec dies fuit antiquitus celebris ī hono re auguſti ceſaris propter triplicē ei us triumphū quo ſuo tempore Ro mano imperio tres regiones ſubiu gauit. ſ. parthian. egiptū ⁊ mediam Jllā ergo celebritatē eccleſia in meli us cōmutauit. uidelicet ad celebran dum xp̄o pro eius triplici miraculo ¶ Jn quibuſdā eccleſiis non dicit᷑ hac die ad nocturnos. Dn̄e lab. me. ape. nec deus in adiutoriū. nec glo ria patri. nec ymnus. ad notandum promptitudinem gentiū que ſtatim ſtella apparente uenerūt ex arrupto ergo ad nocturnos uenit᷑ q̄ſi ipſo fa cto dicat. eccleſia quibus nō ē narra tū de eo ueniebant ⁊ qui non audie rūt cōtemplati ſūt. Jſa. lij. c. nꝰ pōt dici ꝙ in hoc feſto fit precipue men tio de gentilium conuerſione quos illi tres magi inicialiter preceſſerūt Quia ergo cōuerſio ipſorū gentiliū adhuc erat imperfecta qꝛ in pauciſſi mis. ſ. i ipſis tribus magis. Jdcirco in ſignū huius eccleſia obmittit cā tica que iam conuerſorum ſeu perfe ctorū eſſe uidentur. ſicut gloria pr̄i ymnum ⁊ huiuſmodi. Hac etiam de cā non premittitur. dn̄e la. me. ape. nec deus in adiutorium. quia ſcd̄m apoſtolum. Corde creditur ad iuſti ciā. ſ. prius. ore autē confeſſio fit ad ſalutem. ſ. poſtea. ¶ Jnuitatorium etiā nō dicit᷑ propter quatuor ratio nes. Primo ad oſtendendū ꝙ eccl̄ia in p̄mitijs ſuis uenit de gentibꝰ ad dn̄m nō inuitata uel uocata per p̄co nem aliquē. ſed ſola ſtella duce. iux ta illud. nemo nos conduxit. ut ſic i cutiatur erubeſcentia eis qui tarde credunt cū multos habeant predica tores. Magi eni non uocati uenerūt adorare xp̄m. ¶ Scd̄o ut nos qui quotidie inuitamur ⁊ excitamur ad orandum ⁊ deprecandū deū uidea mur deteſtari inuitationē fraudulen tā herodis dicētiſ magis. Jte ⁊ inter rogate diligent᷑ de puero ⁊c̄. ¶ Ter tia ē cā qꝛ ipſa res nos inuitat. ſ. ſtel la per quā ſignificat᷑ fides q̄ ducit nos ad deū. ⁊ illuminat nos ī nocte huius ſeculi. ¶ Quarto qꝛ pſ̄ ueni te q̇ idē dicit dicit᷑ ī nocturnis ⁊ ſic idē r̄peti uideret᷑. Licꝫ ergo hac die nō dicat᷑ iuitatoriū tn̄ pſ̄ inuitatori us. ſ. uenite exultemus. in tercio no cturno ad ſeptimā antiphonā dicit᷑ ad oſtendendum ꝙ in tercio tempo re. ſ. gr̄e ſufficiēter inuitata eſt eccle ſia de gentibus et nullus ſe excuſare poteſt. quia in omnē terram exiuit ſonus eorum. xix. di. ita. ⁊ quia ter cio tempore. ſ. gratie data ē unifor mis gr̄a ī plenitudine. Dicit᷑ quoqꝫ ad ſeptimanā ātiphona ad notādū

ꝙ per baptiſmuꝫ datˀ ſpũs ſeptifor
miſ. per ebdomadã dicitˀ inuitatori
um in perſona magoruꝫ alijs q̃ uide
rant nunciantiũ. ¶ Leguntˀ autem
tres lectiones de Iſa. qui expreſſius
loquitur de xp̃i natiuitate de q̃ ſiue
de nati apparitõne hoc feſtũ ẽ. Sꝫ
queritˀ quare in quibuſdã eccleſijs ĩ
principio tercij nocturni huius feſti
canitˀ pſ̃. Deus nr̃ refugiũ. cuꝫ anti
phona fluminis ⁊c̃. Cuꝫ ipſe p̃cedat
in ordine pſalterij ultimũ pſalmum
prime nocturne ⁊ omnes ſecũde. Re
ſpondeo terciũ nocturnuꝫ recolit no
uũ teſtamẽtũ qḋ ẽ tempus gr̃e. qua
propter hoc terciũ nocturnũ habet
in capite antiphonam. fluminis. q̃
cũ dicto pſ̃ nouũ tangit teſtamentũ
⁊ ideo dictus pſ̃ tunc ⁊ nõ prius di
citur. propterea antiphona ipſa ha
bet alleluia. qḋ nõ ponitˀ ĩ antipho
nis prime uľ ſcḋe nocturne ut dictũ
eſt ſub natalí. Rurſus iḋ ponitur in
ſeptimo loco. qꝛ pertinet ad ſeptifor
mem gr̃e ſpũm ꝑ uim baptiſmi col
latũ. Sequentes etiã antiphone cuꝫ
ſuis pſalmis nouuꝫ indicant teſtamẽ
tũ. ⁊ hij tres pſ̃. monſtrant cõmotõ
nem gentiũ cõtra predicationẽ apl̃o
rũ ſubuerſionẽ ydolorũ ⁊ conuerſio
nem fideliũ. ¶ Romana tñ eccleſia di
ctã antiphonã. fluminis. cũ ſuo pſ̃.
ponit in primo nocturno. ⁊ pſ̃. ueni
te ĩ tercio ſcḋm rectũ ordinatũ ⁊ na
turalem ordinẽ pſalmorũ. ⁊ cõgrue
qꝛ gẽtes tp̃e gr̃e uenerunt ad fidem.
Et attẽde ꝙ antiphone in prima p
rochia ſiue nocturna continẽt ſacer
dotes ⁊ ſecũda reges. In tercia uſqꝫ
ad angelos peruenitur. ¶ Poſt ter
ciũ nocturnum ſtatim cantatˀ euãge
lium luce. factũ ẽ autem. in quo de
baptiſmo ſaluatoris plene agit. ⁊ ei
us genelogiã deſcribit qꝛ ut p̃miſſũ
ẽ hoc feſtũ de natiuitate ẽ. ¶ Notã
dũ aũt ẽ ꝙ Matheus in euangelio. li
ber generationis. enumerat generati
onem illã incipiens ab abraham de
ſcendendo uſqꝫ ad ioſeph uiruꝫ ma
rie. de qua natus ẽ iheſus ⁊c̃. oſten
dens per hoc ꝙ a ſummo celo fuit
egreſſio eius ¶ Et q̃liter dominꝰ ad
nos deſcendit. ſimiliter Iſa. xl. Do
na ſpũs ſancti enumerãs. ultimo po
nẽs timoreꝫ dicit. ⁊ repleuit eũ ſpũs
timoris dñi. ſed lucas in hoc euan
gelio. Cuꝫ factus eſſet. illã enumerat
aſcendendo. qꝛ poſt baptiſmũ eam
enumerat. nec ſiſtit in abrahaꝫ. ſed ĩ
eadem uſqꝫ ad deũ procedit per gra
dus ſic qui fuit heli. oſtendens per
hoc ꝙ a baptiſmo iter ẽ ad deũ. ſed
hoc quaſi per quoſdã gradus uirtu
tum qui ſignificãtur ꝑ patreſ grada
tim ordinatos. ⁊ tangit filios ſcḋm
legẽ non ſcḋm naturam. ſic qui fuit
nathan. qui fuit dauid. ſupple filius
adoptiuus. Una ergo generatio de
ſcribitur deſcendendo. altera aſcen
dendo qm̃ una carnis. altera ſpiritu
alis. In una ponitˀ genuit. ubi carna
lis ⁊ tp̃alis ſucceſſio exprimitˀ. In al
tera ponitur q̇ fuit. ut notetur ſpiri
tualis generationis adoptio. et de
ſcribitur aſcendendo. ut notetˀ ſpiri
tualis aſcenſus. prima terminata eſt
in uirginis partu. ſcḋa nobis incho
ata ẽ ꝑ baptiſmũ. ¶ Tria ergo ſũt
euangelia huius ſolemnitatis. unuꝫ
ẽ de baptiſmo. ſ. Factũ eſt. Scḋm de
magis. ſ. Cũ natus eſſꝫ iheſus. qḋ di
citur in miſſa. ⁊ ibi dicitˀ. ſicut eniꝫ
ſcriptum eſt per prophetã. ſ. micheã
c. v. Tercium eſt de nuptijs. quod
dicitur in dominica ſequẽti poſt fe
ſtum hilarij. ¶ Sane premiſſa duo
euangelia de generatione xp̃i de no
cte dicuntur. unum in natiuitate. al
terũ in epiphania. qꝛ utraqꝫ xp̃i ge
neratio fuit in nocte. i. obſcura ⁊ pri
orũ ſenſibus non intellecta. De hoc
etiã ſub natali dictũ eſt. poſt euãge
liũ eccľia exultãdo dicit. Te deũ lau
damꝰ. parũ ergo agitˀ ḋ baptiſmo

dñi in nocturno officio sed supplet᷑ i octaua in q̄ agit᷑ ꝺ apparitione facta igit᷑ baptismo ꝑsertiꝫ i antiphonis laudū que oñdūt effectū baptismi i nobis.s.ut baptisaremur ut a peccatis per nr̄m lauacrū abluamur. Omnes eni unius ⁊ septimi toni sūt. unius ad notanduꝫ ecclesie unitatē in q̄ soluꝫ baptisma prodesse pōt. Septimi ad notandū ꝙ in baptismo dat᷑ septiformis gratia spūs sancti. uł q꞉ ꝑ baptismū peruenitur ad septimaꝫ etatē quiescentiū. Si eni aliq̄s statiꝫ post baptismū digne acceptuꝫ decedat mox recipit primā stolā q̄ dat᷑ i septima etate. i. in scđa uespera. Antiphona uero ad magnificat est octaui toni q꞉ i uespera mundi nobis dabitur stola secūda. i. gloria corporis quā in octaua etate nos recepturos speramus. Duplex ē eni mundi uespera. Prima est sexta etas. scđm qꝺ dominus dicit. in uespera mūdi natus. iuxta illud. Uergente mūdi uespere. Scđa est finis mūdi in qua uł postq̄ꝫ dabit᷑ nobis gloria carnis. ꝺ qua dicitur. ad uesperā demorabit᷑ fletus. Nam usq̄ꝫ tunc erit fletus miserie nr̄e. sed tunc erit finis. Dicitur etiā ad horas capitulū illud. Surge illuminare. ⁊ illud. Super te autē. ⁊ illud. Inundatio. que sunt Isa. xl. c.

¶ Missa siue diurnum officiū similiter pertinet ad primū principale et precipuū miraculum. s. ad primitias tpm gentiū ⁊ ad munera magoruꝫ ⁊ ad xpi natiuitatē. Unde introitus q̄ sumitur de Isa. licet nō sit incōtinue est. Ecce aduenit ⁊c̄. Ecclesia enim de gentibus electa pro suo uocationis initio gaudens gratiosū laudis preconiuꝫ offert deo pro salute sua d. Ecce ⁊c̄. q. d. ecce in propatulo ē ꝙ dñs natura dñator effectu aduēit i. ad nos uenit. i. carnē āssumpsit uelud alludamus pn̄ti diei ad nos uenit. i. qui in carne latebat per multa signa deus esse apparuit ut ꝑ stellam per magorū munera per uocem paternam ⁊ ꝑ spiritū sanctū in colūba ⁊ propter hoc utit᷑ aduerbio demōstrandi ecce. ostendens apparitioneꝫ filii dei quasi ad oculū per premissa

¶ Epl̄a Surge ⁊ illuminare. ¶ Et graduale. Omnes de sabba ⁊c̄. sunt de eodē ⁊ sumūtur ꝺ Isa. lx. c. ⁊ euāgeliū de eodē. s. Cū natus esset ihesꝰ ⁊c̄. qꝺ ē Mathei. ii. c. ex quo sumūtur alleluia ⁊ cōio. Sicut aūt matutino officio fit suppletō in octaua ut iā tactuꝫ ē. ita ⁊ de misse officio simpliciter fit suppletio ¶ Naꝫ introitus misse hodierne notat gaudiuꝫ de aduentu saluatoris exultantiū ⁊ in collecta hortatur gentes ad contemplādā eius speciē peruenire quam per fidem cognouerunt. Reliquuꝫ totum est de miraculo huius diei. s. de gentibus per stellam ductis. ¶ Non ē etiam pretermittendum ꝙ in ytalia in missa huius diei futurū pasca populis annunciat᷑ ¶ Sacerdotes naq̄ꝫ uel alius post offertorium dicit alta uoce annuntio caritati uestre gaudium magnum quod erit omni populo. q꞉ septuagesima erit tali die ⁊ pasca tali die. ¶ In ꝯcilio ꝺo bracarē. de conse. di. iij. placuit. ij. ita legitur placuit ut postq̄ꝫ omnia in concilio sacerdotum fuerint ordinata super uenturū ipsius anni pasca quo Kalēdarum die. idest quo die ante uel pꝰ Kalendas uel quotta luna debeat suscipi a metropolitano episcopo intimet᷑ ꝙ ceteri episcopi uel reliquus clerus breuiculo subnotantes unusquisq̄ꝫ in sua ecclesia adueniente natalis domini die post euangelicam lectionem populo annuncient. hoc tamen non ubique seruatur. ¶ Rursus in concilio Carthaginensi. c. di. placuit. i. statutum est ut dies pasce formatarū scilicet litterarū subscriptione omnibus intimet᷑. ¶ Dies ꝺo

¶ Dies uero concil.xj.kl'is nouembris seruetur. Quidā aūt ultramontani epi in sinodo quaȝ celebrāt die mercurii primiori festo beate lucie premissa ānunciant. Quidā asserūt in uigilia epiphanie ieiunandū fore eo ꝙ sibi propriū officiū appropriatur. ⁊ alleluia in officio nisi in dñica interueniat subticetur. ⁊ dicit' euangelium. Defuncto herode. quod est Mathei. ii. c.

De octaua epiphanie Rica.

In octaua epiphanie i omni cantu ⁊ in lectione Isaie que legit' pro epl'a. s. Dñe deus meus. agitur de baptismo. unde ibi dicit'. Exultent solitudines iordanis. ideo q: i iordane uim regeneratiuam dñs cōtulit aq̇s instituendo baptismuȝ. ⁊ q: gentes que a deo prius erāt quasi in solitudine deserti ad eū redeunt. ¶ Octaua ergo epiphanie suppletionis ē ut in ti. precedenti dictū ē. quia sicut i festo recolimus quomodo xp̄s baptisatus est. ita in octaua reȝ propter quam baptisatus est. qḋ antiphone illius diei ostendunt. ¶ In octaua igitur de secundo epiphanie miraculo. s. de baptismo iubilatur ut in antiphona. Ueterem hominem. ⁊ ceteris que sequuntur que quia translate sunt de greco in latinum. grauius continent in dictamine pdeoma. et sunt de septimo tono. quia ptinent ad baptismum ubi septiformis gratia spiritus sancti operatur. ⁊ sūt nouem. quoniam per ianuam baptismi perueniemus ad consortium nouem angelorum. Sūt tamen octo de hoc expressius agētes ppter ueram octauā ad quā baptisma ducit. ⁊ merito baptismi officiuȝ ad octauā differt' q: uicē tenet circūcisionis que i octaua celebrat' ⁊ cātat' hac die inuitatoriū. q: pdicātibus apl'is ad baptismū sunt homines inuitati. Quedam uero ecclesie dicunt hac die ad missam euangelium. Uenit ihesus a galilea. quod est mathei. iii. c. Alie dicunt. Uidit Johannes ihesuȝ uenientem ad se. quod ē Jo. i. c. q̄ ambo pertinent ad litteraȝ ad baptismum christi. ⁊ epl'am. Surge illuminare.

¶ De p̄ma dñica post epiphaniaȝ Rica.

De p̄ma dñica post epiphaniaȝ. s. infra octauas dicturi premittimus. ꝙ ab epiphania usq; ad. lxx. possunt esse sex dominice ad plus ⁊ una ad minus. In quibusdam omnibus intendit ecclesia in nocturnis officiis ostendere apparitionē dñi ut stella oriatur i nobis que ducat nos i bethleē superiorem. ⁊ fere omnia que hoc tempore dicūtur ad gaudium pertinent. Ueruntamen nō nisi tres ex ipsis dominicis propriū habent officiū. ⁊ ideo quando quatuor sunt aut plures sequens officium dicit' in quibusdam ecclesiis in prima domica post octauas. Quādo uero sunt tres dominice tm̄. dicit' in dñica. j. octauas. In hac ergo dñica. s. infra octauas monet nos in ecclesia i introitu ut offeramus dño aurū. q: rex regū ē. ⁊ thus qi deus deorū. ⁊ hoc idem facit ꝙ in duabus sequētibus ⁊ est introit' In excelso throno uidi sedere uirum quem adorat multitudo angeloruȝ quod sumptum est de illo Isaie. Uidi dominum sedentem super soliuȝ excelsum ⁊c. ꝙ enim hic dicit thronum dicit ibi solium quod idem est ⁊ qḋ dicitur hic multitudo angelorum idem est etiam quod dicitur in Isa. ꝙ angeli canebant. Sanctus Sāctus Sanctus. ¶ Sane thronus excelsus est ecclesia in qua sedet deus q̄ monet nos ut adorem' xp̄m sicut uerū regem. Epl'a uero monet nos ut

offeramus mirram dicens. Obsecro
uos p misericordiā dei ut exhibeatis
corpa vr̃a hostiā uiuentē sanctā deo
placentē ꝛc̃. ad Ro. xij. c. ꝛ p h̃ osten
ditur mirra que intelligitur i carnis
mortificatione. ¶ Euāgeliū est de
apparitione dñi. Cū factus esset ihe
sus annorū. xij. ꝛc̃. Lu. ij. c. ubi sequi
tur. mater eius inuenit eū in templo
disputantē cum sapientibus ꝛ docē
tem. pōt etiā dici ꝙ adhuc ut effici
amur thronus in quo dñs sedebat.
Tria sunt nobis necessaria. mūdicia
carnis. humilitas mentis. ꝛ exultatō
in dño. ¶ Ad mundiciā carnis ini
tamur i epistola. ubi dicit᷑ Obsecro
uos ꝛc̃. ut. s̃. Ad humilitatē mentis
in euāgelio xp̃i exemplo de quo ibi
legitur. ꝙ parentibus subditus erat
Ad exultatōnem in dño in graduali
i quo benedicamus dño. q̇ facit mi
rabilia solus. Et in all'a ꝛ in offerto
rio in quo dño iubilare iubemur.
¶ Interest tñ iter alleluia ꝛ offerto
riū. qꝛ i alleluia tm̃ semel dicit᷑ iubi
late deo oīs terra. In offertorio au
tē geminat᷑ sub diuersa melodia. ad
notandū ꝙ i gaudio dñi crescere de
bemus. qꝛ sumus misticū corpus. vn
de in euāgelio dicit᷑. puer aūt cresce
bat ꝛc̃. ¶ In cōione q̄ ē Lu. ij. nota
tur xp̃i humanitas scōm quā uocat
eum filiū. ꝛ quasi increpans dicit. fi
li quid fecisti nobis. sic ꝛ etiā deitas
scōm quam ipse dicit. Nesciebatis
qꝛ in hijs que sunt pr̃is mei oportet
me esse.

¶ De dñica scđa post epiphaniam
Rica.

In hac scđa dñica q̄ ē pri
ma post octauas in sequē
tibus dñicis cantat᷑ in qui
busdā ecclesijs ad uespas
i sabbatis responsoriū. Peccata mea
dñe sicut sagitte infixa sūt in me. sed
anteꝙ̃ uulnera generēt i me. i. pecca
ta. alia sana me ꝛc̃. ꝛ propter eandē
cām dicit᷑ in primo responsorio ma
tutinali. Dñe ne in ira tua. Ostēdit
eni ecclia suis filijs penas ignis pur
gatorij ꝛ inferni. qꝛ comedēdus est
agnus pascalis cū lactucis agrestib⁹
ꝛ ut molamur inter duas molas spē
s. ꝛ timorē. ¶ Quia uero tendit ecclia
nobis manifestare fidē filij dei ut di
ctū ē qđ fit melius per eplas pauli
ꝛ pš. iđ leguntur ipse eple ꝛ ps cātā
tur. ¶ Omnia eni fere responsoria ab
octauis epiphanie usꝙ̃ ad. lxx. sunt
de dauid nō de bellis sed đ psalmis
In quibus instruimur đ bonis ope
ribus. qꝛ fides sine opibus mortua
est. extra de sacra un. c. i. ꝛ qꝛ maxie
in psalmis dei misericordiā implora
mus. ꝛ propter hoc quidā legūt de
psalmis hoc tpe ut sic r̃sponsoria le
ctionibus correspondeant. sed certe
psalmi legi nō debent nisi ꝓut q̇daꝫ
faciunt triduo ante pasca. Et nō ꝙ
pene omnia responsoria dñicarū hu
ius tpis usꝙ̃ ad. lxx. sumūt᷑ đ noctur
no dñicali ꝛ de quinꝙ̃ psalmis q̇ se
quuntur. s. Deus deus meus respice
ꝛ aliis respōsoriis secunde ferie simi
liter de eius nocturno sumuntur. et
ita fere de omnibus aliis ¶ Epistole
uero pauli leguntur. primo qꝛ ipse
pre ceteris đ fide locutus est p quā
quasi per stellam christus cognosci
tur. In illis enim ad penitentiaꝫ re
uocamur. Secundo quia sicut pro
phete nasciturum dominum predix
erūt ꝛ maxime Isaias. ¶ Unde Isaiaꝫ
ante natiuitateꝫ domini legimus ita
et apostoli deum natum predicaue
runt. ꝛ maxime paulus qui pl⁹ aliis
laborauit. Unde eius epistolas post
natiuitatem legimus christum natū
ostendentes. ¶ Breuiter autem no
tandum est ꝙ pro natiuitate salua
toris uarijs modis a die natiuitatis
usꝙ̃ ad octauam epiphanie ostensa
exultauimus. Uerū quia exultationē

q̄ esse debuit spūalis pene oēs con
uertimus in carnalē comessatōnibus
ebrietatibus ⁊ iocis inutilibus uacā
tes. inde ē ꝙ in hac dñica q̄ ē prima
post octauā epiphanie in officio no
cturno historiā. Dñe in ira ⁊c. cāta
mus. in q̄ dñi misericordiā implora
mus. ⁊ per penitētie lamentū pecca
ta deflemus. ⁊ q꞉ quolibȝ die pecca
mus iō quelibet dies sua debet hr̄e
specialia officia .s. respōsoria. Dies
ergo dñicus hȝ sua .s. nouē. Et scđa
feria habere debet sua .s. tria. ⁊ sic ō
aliis. Sicut eni in ebdomada āte na
tiuitatē ad notandū saluatoris desi
deriū singulis diebus singula respō
soria ⁊ singulas antiphonas ī laudi
bus cātauimus. ita ad notandū plā
ctū nr̄m ⁊ desideriū penitendi singu
lis diebus post octauas epiphanie
propria responsoria deputamus et
tā in nocturnis psalmis q̄ꝫ ī laudib⁹
matutinis quolibet die dicimus an
tiphonas speciales q̄ feriales dicūt
q꞉ ille tm̄ in ferialibus diebus uł no
ctibus cantant. nisi festū impediat
excepto tp̄e quod ē a pasca usqꝫ ad
octauas penthe. ¶ Circa misse offi
ciū sciendū est ꝙ introitus hui⁹ dñi
ce ē. Omnis terra ⁊c. Et dicit ad idē
qḋ ⁊ aliud officiū .s. ad ostendendū
apparitionē. sed istud totū plenuȝ ē
hac uoce. Jubilate propter innoua
tōnem nr̄am. q꞉ nouus rex noua lex
Apoc]. Ecce noua facio oīa. ¶ Rur
sus iō in hac dñica canit. omnis t̄ra
⁊c. qm̄ Augustus cesar ad gloriā im
perii romani iussit ut de singulis ci
uitatibus orbis aliq̄a romaȝ ueniret
afferens inde tm̄ terre q̄tuȝ pugnus
claudere posset. ut per hoc appareȝ
oēs romano imperio fore subiectos
ex qua terra factus ē in urbe quidaȝ
monticul⁹ sup queȝ fabricata fuit q̄
dā ecclesia romanis ad fidē cōuersis
q̄ fuit ī hac dñica dedicata. q꞉ ergo
monticulus ille de omni terra fact⁹
est. ideo in festo dedicationis illius
ecclesie super illuȝ constructe cantat
Omnis terra ⁊c. Et sicut Cesar augu
stus ab omnibus mūdi partib⁹ ado
rabatur a quibus terra illa apporta
ta fuit. ita deus ab omni terra .i. ab
omnibus hominibus. siue ab omni
genere hominū adoratur. ¶ Beatus
quoqꝫ Grego. tali die pacē fecit ī or
be. ⁊ propter hoc in collecta huius
diei posuit. ⁊ pacem tuā nr̄is conce
de tp̄ibus. ¶ Hanc igit pacē et xp̄i
ueram adorationē operat uera dile
ctio proximi ad quaȝ īuitamur ī epi
stola. Habentes donationes ⁊c. ad
Ro. xij. c. in qua monemur ut dona
tiones a xp̄o habitas ad alioꝝ edifi
cationem exerceamus. Unde ibi dici
tur. necessitatibus sanctorū cōmuni
cantes. ¶ Ad idē etiā in euangelio
inuitamur exemplo dñi qui sicut ibi
legitur in nuptiis mutās aquā in ui
nū ⁊ magna miracula faciens necessi
tatibus eorū subuenit quoruȝ inter
erat conuiuantibus ministrare. Sed
ep̄la nō uidetur cōuenire ministerio
euangelii qḋ ē. Nuptie facte sunt in
chana galilee. Jo. ii. c. sed bene con
uenit q꞉ ad cōfirmatōnē nr̄am facta
sunt miracula ⁊ dona data nobis. ⁊
tanqꝫ in nuptiis spūalibus apponit
apl̄us. xx. fercula principalia dicens
siue prophetiā scḋm rōnem fidei ⁊c.
Chana enim zelus interpretat. gali
lea transmigratio. q꞉ igit nuptie fa
cte sūt in chana galilee. significat ꝙ
in corde illius. qui zelum .i. ardenteȝ
amorē habet transmigrandi ō uiciis
ad uirtutes de mūdo ad patrē ō ter
ra ad celum fiunt nuptie. ⁊ xp̄s dñs
ibi est cū matre sua. hoc ē enim de p̄
mis leticiis ī illo corde ubi fiūt nup
tie. ꝙ xp̄us natus ē de v̄gine ibi mu
tatur aqua ī uinū .i. insipiditas ope
rū in leticiā spiritualē. ¶ Ad has si
quidem nuptias celebrādas Inno.
papa. iii. statuit hac die stationem

apud uenerabile hospitale spiritus sancti fieri. ubi tanq̄ i chana galilee ē zelus transmigrandi de uiciis ad v̄tutes. ibi siq̄dē posite sunt sex pdrie .i. instituta sunt ⁊ pfectissime exercentur sex opera misericordie que sunt pascere esurientē. potare sitientē. colligere hospitem. uestire nudū. uisitare infirmuz. adire incarceratū. ⁊ mortuū sepelire. ⁊ ē ibi mater ihesu. qm̄ in honorem beatissime marie uirginis illius loci ē ecclesia dedicata. Inuitatur etiā ⁊ filius eius ihesus cuz discipulis ad has nuptias. qm̄ effigies ihesu christi q̄ sudariū siue ueronica uulgariter appellat᷑. Hac die ex institutione eiusdē Innoc .ij. a dño papa et cardinalibus populis fidelibus ad has nuptias pietatis ⁊ misericordie celebrandas. illic cōuenientibus ibi solemniter demonstrat᷑. ¶ In offertorio aūt quasi p̄ gaudio coreizam⁹ q̄ spiritualis facit ebrietas geminantes uerba tam in offertorio q̄z i eius uersibus. Geminamus eni illud. Iubilate deo omīs terra. similiter illud Reddā tibi uota mea. ⁊ illud. locutum ē os meum in tribulatione mea ¶ Duo enim sūt genera hominum uerba geminantiū uel multiplicantium. s. coreizantes ⁊ infirmantes siue afflicti. Coreizantes ut hic. Infirmantes ut in uersibus offertorii. uir erat in terra. qd̄ cantatur in dñica. xxi. post penthec. sed in hoc ē differentia. quia hic tam in offertorio q̄z i v̄sibus duplicamus uerba. ibi uero tātum in uersibus quasi ridiculose geminātur. ⁊ est ratio. quia institutor officii loquitur ibi in offertorio tāq̄z historiographus rem simplicit᷑ narrans ⁊ tanq̄z nō egrotās de Iob in tcia persona loquens. cuius paciētia nobis in exemplum cōmendatur. In uersibus uero eiusdem offertorij loquitur tanq̄z infirmus p̄ dolore multiplicans uerba dicēs. Utinā appēderentur peccata ⁊c. Egrotanti eni loqui conāti uerba intercipiūt. ⁊ sepe intercepta uix efferūtur reducēs nobis ad memoriā Iob egrotantem et dolentem cuius uerba sepe repetit more egrotātis cui anhelitus non ē sanus neq̄z fortis. ⁊ ideo impfecta v̄ba sepe repetere solet. geminat᷑ etiā uerba in offertorio quod dicitur in in dominica quinquagesime. ⁊ in illo quod dicitur feria quinta post secundā dominicā quadragesime. Iō aūt hoc precipue fit i offertorio. qz in eo precipue ostenditur offerentis affectus. ¶ In postcōmunione dicit dñs Io. ij. c. mistice ostendit q̄ dñs aquā in uinū mutat in nobis. s. aquā timoris in uinū diuini amoris aquā littere in uinū spiritualis intelligētie aquā mortalitatis in uinum immortalitatis.

¶ De dominica tercia post epiphaniam Rica.

Tercia dñica post epiphaniam nos monet cum angel᷑ adorare unum regez dicēs in introitu. Adorate dominum omnes angeli eius ⁊c. Monet etiaz nos adorare cum ipsis. quia dixit Iohāni angelus in apocalip. Cōseruus tuus sum. ⁊ fratrum tuorum. sequitur ibi. audiuit ⁊ letata ē syon. i. ecclesia et nota q̄ iste itroitus habet in se festum ypapantis. qn̄ ē scd̄us ab octaua semp uel ipsū contingit. nisi. lxx. impediat. Inde ē q̄ uerba huius introitus cū uerbis inuitatorij illius festiuitatis cōueniunt. i introitu nāq̄z dicitur. audiuit ⁊ letata ē syon. In inuitatorio uero dicitur. Gaude ⁊ letare syon. occurrens deo tuo. q̄bus etiā cōueniūt v̄ba responsorij illius festi. s. Adorna thalamum tuum syō ¶ Euangelium. Cum descendisset ihesus. Mathei. viij. c. est de sanatōne leprosi. ubi dicitur. Domie si uis

potes me mundare. ecce fides. vnde dixit ei. uolo mundare. Sed epl'a que ē. Nolite esse prudentes ꝛc. ad Ro. xij. c. non uidet' concordare euā gelio sed bene concordat. ꝛ cōpetit mistico sensui uel intellectui. nam sa natio leprosi significat q̄ deus uult sanare nos a lepra uolatili que ē he retica prauitas que euolat per totū mundum ꝛ ab omni alia lepra. i. ab omni peccato. per stellā. i. per fidez natiuitatis ꝛ apparitionis. huic intel lectui concordat epistola ꝛ primā le pram remouet cum dicit. nolite esse prudentes apud uosmetipsos. hoc solū ē causa heresis q̄ homo uult ꝓ prio sensui inniti ī intelligētia scrip turarū. extra ȯ consti. c. ij. xxxij. di. ꝭ latio. Aliā lepram remouet cū dicit Nulli malū pro malo reddentes sed si esurierit inimicus tuus ciba illum ꝛc. Pōt etiam dici q̄ in officio hu ius dominice inuitant' angeli ad dn̄i oratione pro sua reintegracione que ē in conuersione iudeorū ꝛ gentiliuz Unde in graduali causa reddit'. ad conuersionē gentiliuz pertinet qȯ di citur. Timebunt gentes nomen tuuz ꝛc. ad conuersionem iudeorū qȯ di citur. quia edificauit dn̄s syon. pro hac reintegratōne dicitur in alleluia Adorate dn̄m omnes angeli eius. ¶ Ad idem etiā pertinet euangeliū in quo agitur de curatione leprosi sub figura iudaici populi ꝛ de cura tōne centurionis sub figura gentilis populi a dn̄o spiritualiter curati. ꝛ cū utriusq̄ populi curatione opera tur dilectio proximi. ideo in epl'a in uitamur ad eā. ubi dicitur ne redda mus malū pro malo. sed bona corā deo ꝛ hominibus exhibeamus. ¶ In offertorio ecclesia de utroq̄ populo collecta deum laudat. d. Dextera do mini uirtutem ꝛc. ꝛ quia xp̄us usq̄ in diem iudicij q̄ntum est ad corpus misticum semper auget'. iō cantatur

eōio in pluribus ecclesiis. Puer ihe sus crescebat ꝛc. licet in aliis dicat' Mirabant' om̄s ꝛc. luce. iij. c. Xp̄s enim paruulus fuit cū a paucis iude is cognoscebatur, ꝛ creuit q̄z nō tm̄ a iudeis sed etiam a gentibus cogni tus est. Illud aūt mirabant' omnes ꝛc. satis bene conuenit. q̄z iudei ꝛ gē tiles uidentes mirabilia eius ꝛ audi entes dona admirantes cōuerteban tur. ¶ Sane officia precedentiū tri um dn̄icarū quidā referūt ad tres ā nos quibus dicūt dn̄m post baptis mū predicasse ꝛ diuinitatē suā mira culis declarasse. dicūt enī eū tribus annis predicasse. ꝛ partē quarti an ni q̄tuz ē a natiuitate usq̄ ad passio nem. primū officiū referūt ad hoc q̄ angeli legūtur ministrasse dn̄o post baptismū ꝛ post ieiuniū. ꝛ post dya boli temptationem. Unde in officio illo dicit'. Quē adorat angeloꝝ mul titudo. q̄z ergo angeli in principio istorū triū annoruz statim post bap tismū. post tēptationez angeli acces serunt ei ministrantes. ideo post epi phaniā ī dn̄ica q̄ occurrit intra octa uas cantat' ī introitu. In excelso. Et legitur euangeliū. Cū factus esīz ihe sus annorū duodecim. ꝛ bene cōgru it ut illud post duodecimā diem na tiuitatis ꝓxima dn̄ica legat' qȯ pᵃ anno. xii. cōstat esse ꝑactū. ꝛ si neces se fuerit etiā in sequēti dn̄ica repeta tur. Scōm officiū dicūt de miracul' quia in scdȯ anno miraculis manife stus choruscauit. ꝛ iō in scdā domini ca legit' epl'a. in qua grāꝝ dona scri būtur. Et euangeliū de inicio signo rū dn̄i recitatur. qȯ etiaz ea cōgruit ratione. q̄z hoc miraculuz scdȯ bap tismatis āno legit' esse peractū. quo quia littere in spiritum terre in celū corruptibile in corruptibile mutatō figuratur. ideo q̄ omnis terra ado ret in introitu iubilatur. Terciū of ficiū dicunt esse ȯ cōuersione gentiū

ꝛ iudeorum ꝓut iā dictū ē. qꝛ enim
in tercio anno sua nos passione rde
mit per quā utrunqꝫ populū ab eter
na infirmitate curauit. iō legit̃ euā
gelium de infirmo ꝛ leproso curatis
propter qꝺ fit in cantibus uerborū
geminatio ut in introitu. letata ē sy
on ꝛ.e.f.i.ꝛ in graduali. timebūt gē
tes ꝛ reges. ꝛ in alleluia. Exultet ter
ra ꝛ letentur insule. ꝛ in offertorio
Dextera dñi. ꝛ qꝛ per utriusqꝫ ꝓplī
curationē adauctus ē numerus ange
lorū. iō in introitu inuitant̃ ad lau
des cū dicitur. Adorate. ꝛc. qꝛ uero
non sanatur putridus humor nisi ꝺ
ponatur superbie tumor. Iō dicitur
in epl'a ut ad exemplū xp̄i pacientis
ꝛ non percutiētis. ꝛ nō simus malū
pro malo reddentes. ❡ Hec quidē
tria officia nobis insinuant xp̄i bene
ficia nobis prestita ad letificanduꝫ
corda nr̄a. Cū cantamus in offerto
rio. Jubilate. Jubilādū enī ē ꝙ nos
eduxit de claustris inferni. et libera
uit de inferno inferiori. ❡ Quartū
aūt euangeliuꝫ in quo agitur de dor
mitione dñi in nauicula ꝛ de excitati
one. ad illā partem anni referunt in
quo dñs obijt ꝛ resurrexit. Dormi
tio nanqꝫ dñi in nauicula ē eius dor
mitio in cruce. ꝛ eius excitatio ē eiꝰ
resurrectio quā suorū uota citius fie
ri exegerunt. ❡ Quintū euāgeliuꝫ
ad hoc refert̃ ꝙ post dñi resurrectiō
neꝫ sensū suis apparuit ut scripturas
intelligerent. Uñ in eo grates refert
patri qui reuelauit eas paruulis ꝛ ab
scondit a sapientibus huius seculi.
❡ Oīs aūt epl'e huius tp̄is ad dile
ctionē xp̄i pertinent q̄ facit ut simus
inuicē xp̄i membra. Uñ dicit̃ in pri
ma epl'a. s. q̄ legit̃ ī prima dñica pꝰ
octauā. ꝙ donationes nobis a deo
datas ad edificationē aliorū exercea
mus. In hac scđa dicitur. ne malum
pro malo reddamus. In tercia dici
tur ut inuicē diligamus. In quarta
dicit̃ ut uiscera misericordie habea
mꝰ. ❡ Qꝺ uero dicit in quinta. hoc
facit ut prelatis humiliter subiciamur
exemplo xp̄i q̄ parentibus subiectus
fuit. ❡ Item qꝺ dicit̃ in primo euan
gelio. s. qꝺ legit̃ in prima dñica pꝰ
octauā. hic aquā nobis conuertit in
uinū. qꝺ in scđo leprā peccati tollit
qꝺ in tertio dñm dormientē excitat
in nobis. qꝺ in quarto nobis secreta
reuelat. ❡ Pōt etiā ꝛ aliter dici ꝙ si
cut a die natalis usqꝫ ad epiphaniaꝫ
apparuit ex officijs humanitas salua
toris. sic ꝛ in hijs tribus dñicalibus
officijs diuinitas manifestaret̃ eius
dem. naꝫ in prime dñice euangelio
dicitur. nesciebatis qꝛ in hijs q̄ p̄ris
mei sūt oportet me esse. In quo do
minus manifeste declarat se esse deū
illum. s. cui milia miliū seruiūt ange
lorū. propter qꝺ in introitu dicitur
ꝙ eū adorat multitudo angelorum
In graduali collaudant ❡ Et ad idē in
alleluia. et offerto. terrā inuitāt dicē
tes. Jubilate deo oīs terra. Sed qꝛ
laus saluatoris non bene sonat in la
bijs peccatorū. iō aplus in epl'a pre
hortatur ꝛ obsecrat uite sanctimoni
am. Cōio uero consonat euangelio.
❡ In scđe uero dñice euāgelio dici
tur. ꝙ dñs ad nuptias inuitatꝰ aquā
cōuertit in uinū. qꝺ fuit magnū sue
diuinitatis indiciū. Solus enī deus
pōt naturā mutare. ꝛ nr̄m corrupti
bile in gloriaꝫ reparare. propter qꝺ
omnis terra eū adoret. psallat ꝛ iubi
let. confiteatur ꝛ laudet. ꝛ angelos
ad laudandū inuitat. ut apparet in
introitu. graduali. alleluia. ꝛ offerto
rio. Cōio uero consonat euangelio.
❡ In tercio dominice euangelio di
cens dominus. uolo mūdare. benig
nitatē ꝛ portē sue diuinitatis ostēdit
Unde leprosus mundatus quasi co
raula taꝫ angelos q̄ꝫ homines ad do
minū adorandū inuitat dicens in in
troitu. adorate dominū. In graduali

Timebunt gentes. in allelnia uero ⁊ in offertorio dicens. dextera domini cām reddit. Cōio consonat euāgelio Ecce ꝙ euidenter in hiis tribus dñi calibus officiis diuinitas apparet ꝗ ut premissū ē tres sunt. qi tribus annis dñs predicauit. ¶ Sunt quoqꝫ nonnulli qui totū huius tēporis spaciū. s. a natali usqꝫ ad purificationez ascribunt infantie saluatoris. Jōqꝫ non debent in eo ut aiunt fieri commemorationes sanctorū maxime de cruce ut obiciatur. ne coquas edum in lacte matris. ⁊ propter hoc etiaz in uigiliis nocturnis ð nouo legitur testamēto. propter p̄ntem uitā eiusdem hominis xpi qua dies isti significabant. ¶ Magnus quoqꝫ preco uel preceptor sancte natiuitatis paulus in legentiū manus accedit ꝗ euz ueteri lege nouā cōferēs grām legem sanctorū deprimebat ⁊ legē fidei cū palma iusticie subleuabat. Et ē hoc tps quedam. xl. xpi constās ex duobus numeris perfectis. s. ex senario duplicato. ⁊. xxviij. duplicatas senarii duplicē significa t perfectionez. s. humanitatem corporis ⁊ diuinitatē anime. vnitas maioris numeri perfecti diuinitatis unitatem. ideo sicut i duodecim diebus. s. qui sūt inter natale ⁊ apparitionem iubilatur de apparitōne humanitatis. sicut i. xxviii. qui sūt ab apparitōne usqꝫ ad purificationez. de apparitione diuinitatis hāc quadragesimā cum gaudio celebramus. quia xpi icarnatio fuit gaudium angelorū ⁊ hominū. post quā quadragesimā sequitur ypapanti. i. presentatio dñi in templum p quaz excitamur ad presentandū nos deo patri. Quadraginta ergo dies p̄ntē statū demonstrant ecclesie. ubi p q̈tuor mundi partes satagimus ut decalogū impleamus. i. iuste ⁊ pie uiuamus i hoc seculo expectantes beatā spez ⁊ aduentū magne glorie dei. In qua presentatione apparebit nobis dominus gloriosus. ⁊ iō in hus diebus cātatur uersus ¶ Qm̄ edificauit dominus syon ⁊ uidebitur in gloria sua. Inde eit etiā ꝙ sicut premissum est circa ypapanti. merito cantat̄ introitus. Adorate. qꝛ tunc erit nobis facie ad faciem manifestum choros angelorum dominum adorare.

¶ De dñica q̈rta pᵒ epiphaniā. ℞.

Quarta dominica post epiphaniam non habet ꝓprium officiuz. qꝛ nō semper sunt quatuor septimane usqꝫ ad septuagesimam. Habet tamen euāgeliū propriuz quod ē. Ascendente ihesu in nauiculam ⁊c. ⁊ est Mathei. viij. c. ⁊ habetur ibi quomodo dominus mitigauit ⁊ sedauit tempestatez maris. ⁊ dixit discipulis suis. cur timetis modice fidei. q. d. modica fides est causa timoris et tempestatis cordis. qui enim habet caritatem nihil timet. ⁊ hanc habet qui ueram fidē habet. et ideo de caritate ē epistola Nemini quicq̄ꝫ debeatis nisi ut inuicem diligatis ⁊c. que ē ad Ro. xiii. c. ¶ Euangelium significat ꝙ si xpus dormit in nobis tempestas oritur. qui enim habet fidem habet deum. Unde Augustinus. fides in te ⁊ xps in te. Dormit igitur christus i nobis quando in nos torpet fides. ⁊ tunc oritur tempestas temptationum in cordibus. Redit aūt tranquillitas si excitatur fides que excitatur p caritatem. ⁊ iō in epistola diei huius dicitur. non occides. diliges proximum tuum sicut teipsum. Fides eniz ⁊ caritas serenitatem faciunt in mēte hominis. His tribus sententijs horuz trium euangeliorum reformatur homo omnibus modis. Primo enī mūdatur sicut leprosus ¶ Scdō sedatur tempestas temptationū. Tercio fiūt

nuptie in corde ipsius. Sed primo ponitur euãgeliũ de nuptijs qꝫ dignior ẽ ille status ꝛ sunt ibi tres stat⁹ in hominibus. scdm augmentũ manifestationis christi.

¶ De dñica qnta p⁹ epiphaniã. R.

Euangeliũ quinte domini ce post epiphaniã sumitur de Matheo. Confitebor ti bi pr̃ celi ꝛ terre ꝛc. in quo ostendit quibus deus se manifestat. s. puulis ꝛ mansuetis. vnde dicit. ꝛ reuelasti ea paruulis. Et post. venite ad me omnes qui laboratis ꝛc. ꝛ bene conuenit epl'a ad Coll. iij. c. Induite mã suetudinem ꝛ pietatem ꝛc. Induite uos noua ueste ut cũ nouo rge noui sitis. Noua eni fecit dñs oia. Alie uero ecclesie legunt euangeliũ. Simi le ẽ regnum celorũ ꝛc. quod ẽ Ma thei. xiij. c.

¶ De dñica sexta R.

Sexta dominica quia raro contingit non habꝫ aliqd propriũ nisi orationes tã tummodo. sed ei a duabus precedẽ tibus mutuatur.

De dominica septuagesime. R.

Post tempus renouationis sequitur tempus deuiatio nis. s. tẽpus penitentie qd̃ est septuagesima. vi'sa nanqꝫ uia que ducit in bethleem superiorem p̃ stel lam. i. per fidẽ penitet homo qꝫ de uiet ab illa. ¶ prenotandum autẽ ẽ qꝫ septuagesima instituta fuit pp̃ tria. Primo propter redemptionem sabbati. uel scdm alios quinte ferie in qua sancti patres statuerant ieiu nari prout iam dicetur. Secũda pp̃ ter representationem quoniã repre sentat septuaginta ãnos babilonice captiuitatis prout iã dicet'. Tercio propter significatõnem qm per hoc tempus significatur deuiatio exiliũ et tribulatio totius humani generis ab adam usqꝫ ad finẽ mundi. quod quidem exilium sub reuolutõne sep tem dierũ peragitur. ꝛ sub septẽ mi libus annorũ includitur. per septu aginta eni dies. lxx. cẽtenas angelorũ intelligimus. ¶ Siquidẽ ab initio mundi usqꝫ ad ascensionem dñi sex milia angelorum computamus. Ex tunc uero quicquid temporis sequi tur usqꝫ ad finem mundi sub septio millenario cõprehendimus cuius ter minum solus deus nouit. quia hoc deus pater in sua posuit ptãte. Nec mireris de eo quod dictum ẽ de sex milibus annorũ. diuersimode eteni anni ipsi computantur. ¶ Nam ꝛ alij dixerunt qꝫ ab origine mũdi fuerũt solum quinque milia ꝛ ducenti anni uno min⁹ usqꝫ ad xp̃i natiuitatẽ. uel scdm alios usqꝫ ad passionẽ. secũduꝫ alios uero usqꝫ ad baptismum eius. Alii dixerunt qꝫ ab adaꝫ usqꝫ ad na tiuitatẽ christi scdm carnẽ completa fuerunt quinqꝫ milia ducenti uigin tiocto anni. ¶ In hystoriis legitur qꝫ scdm septuaginta ab adã usqꝫ ad de cimũ quintũ annũ imperii Iulii ce saris computantur anni quinquies mille ducenti uigintiquinqꝫ. Sꝫ ẽm ebraicã ueritatẽ quatuor milia. Cõ putatio tamen sex milium annorum a methodio potius mistice qꝫ croni ce est uera inuenta. ¶ Xpus igitur in sexta mundi etate nos ab hoc exilio in spe eterne retributioni reddita in nocentie stola per baptismũ eripuit Sed cõsumato tempore nostri exilij utraqꝫ stola perfecte decorabit ut iã dicetur. ¶ Sciendum aũt ẽ qꝫ qnqꝫ sunt septuagesime. prima est septua gesima annorũ. s. iudaice captiuitatꝭ in qua fuerũt iudei captiui in babi lone septuaginta annis. ¶ De q̃ Iere.

dicit. Trademini in manu hostili et seruietis Nabucbodonosor septuaginta annis. ⁊ ē sic cōstruendū. Trademini in manu hostili. s. Nabucbodonosor. ⁊ seruietis septuaginta annis. non eniꝫ nabucbodonosor uixit tot annis. ¶ Secunda ē septuagesima dierū que incipit in hac dñica q̄ cantatur. Circūdederunt. ⁊ terminatur in sabbato i albis. scđm alios in pasca ut iā dicet᷑. ¶ Tercia ē septuagesima peregrinationis nr̄e. s. totuꝫ tempus huius uite quod septē dieꝝ reuolutōne agitur. ¶ Quarta ē septuagesima ebdomadarū que similit᷑ incipit a circumdederūt me. sed terminatur in sabbato quo cantatur. sitientes. ¶ Quinta est septuagesima etatū. s. septem etates. quarū sex sūt morientiū ⁊ septima quiescentium. Harum aūt septuagesimarū due sūt figuratiue. s. septuagesima etatum. ⁊ septuagesima nostre peregrinatōnis Tres sunt figurate. s. septuagesīa annorū. dierū. ⁊ ebdomadarū. De ultimis duabus primo dicendum ē. Nā septuagesima ebdomadaruꝫ figurat septuagesimam etatum ut ebdomada pro etate ponatur. Inde ē ꝙ in septima etate anime fidelium requiescunt. licet quedaꝫ ad tempus sint in purgatorio. ⁊ idcirco ī principio septime ebdomade cātatur. Letare iherusaleꝫ. ubi ponuntur tria uerba leticie. s. letare. gaudentes. ⁊ exulter͂ quia sancti in septima etate gaudēt de uisione trinitatis. ⁊ scđm qđ uisū ē doctoribus ¶ Iuxta septuagesimā ebdomadarum facte sūt ille denominatōnes. s. septuagesima. sexagesima quinquagesima. ⁊ q̄dragesima. vnđ septuagesima dicta ē quia septima ē ab illa in qua cantatur letare ihrlm. Sexagesima qꝛ sexta ē ab illa. Quinquagesima qꝛ quinta ē ab ista. Quadragesima que ē quarta. ¶ Et si forte queratur quare non dicitur tricesima que ē tercia ab illa. Respondetur ꝙ scđm uarios uarie incboatur abstinentia. Naꝫ regulares incipiūt ieiunare a septuagesīa. Greci a sexagesima. Clerici a quinquagesima tota militia xp̄iana a quadragesīa. additis quatuor diebus ebdomade p̄cedentis. ¶ Sed uidetur potius debere dici septena ꝙ̄ septuagesīa. qꝛ sicut dictum ē non sunt nisi septem ebdomade a circūdederunt me usq̈ ad sitientes. Sed idcirco hoc fit ut in hac septuagesima aliquo modo r̄spondeat septuagesime iudaice captiuitatis. sicut enim multi ex illis auctoritate Cyri qui cognominatus ē xp̄us. in patriaꝫ redierunt. ⁊ in fine omnes ita ⁊ ante fineꝫ septuagesime etatum que per septuagesimam ebdomadarum figuratur. multi ad patriam per xp̄m redierunt ⁊ tandem omnes redibunt. ¶ Aiunt etiam q̇dam ꝙ septuagesima sic dicitur. q̇a habet exordiuꝫ septuaginta dierum quos continet sexagesima qꝛ habet initiū sexaginta dierum quos continet. ⁊ sic de quinquagesima ⁊ q̄dragesima. ¶ Nunc dicamus de trib⁹ primis. Nempe septuagesima dierū representat septuagesimā ānorum. ⁊ figurat septuagesimam sine tp̄s nr̄e peregrinationis de quo iā dicet᷑. Uisum ē autē magno imperatori Karolo ꝙ septuagesima. sexagesima. quinquagesima ⁊ quadragesima. nō ꝑpter numerum sic denominant᷑. non eniꝫ a septuagesima sunt septuaginta dies sed tm̄ sexaginta q̄tuor. nec a sexagesima usq̈ ad pasca sunt sexaginta dies. sed tm̄ quinquagīta tres Sed sic dicta sūt propter consequētiam numerandi dicta sunt h᷑ modo qꝛ enim in lege preceptū erat ut primicie ⁊ decime darentur deo. placuit sanctis patribus soluere decimas dierū constituentes pro huiusmodi decimis q̄dragesimā. nam ab officio

Innocauit u sq; ad pasca dñptis dñi
cis diebus sunt.xxxvj.dies qui sunt
decima tricentoruz sexaginta dieruz
ex quibus annus constat . Sup sunt
tñ quinq; dies in anno qui uidẽtur
remanere indecimati . de quo dicet
sub quarta feria quinquagesime .⁊
ẽ uocatũ tempus illud quadragesĩa
qz habet sex septimanas .ꝑut dicet
sub prima dñica quadragesĩe . Thes
lesphorus uero papa .iiij.di.statui
mus.⁊ duobus.c.se.⁊ Gre.de con.
di.v.quadragesima. uolentes ꝙ cle
rici aliquid adicerent ad pensum sã
cte religionis. ⁊ ut plus ꝙ layci ieiu
narent adiecerunt septimaz septima
nã .⁊ uocatũ ẽ tempus illud quiqua
gesima.propter duas cãs.s. qz quin
q̃ginta dies sunt ab Esto mihi usq;
ad diẽ sanctã pasce.⁊ etiaz propt̃ cõ
sequentiam numerandi. nã post.xl.
sequitur.l. propterea sicut ꝑ sex eb
domadas sex misericordie opera in
telligũtur. sic ⁊ per septem ebdoma
das septẽ modi significãtur quibus
crimina remittũtur .s.per baptismũ
per martirium.per elemozinas .ꝑ in
dulgentiaz .per predicationẽ.per ca
ritacẽ .per penitentiaz. ¶ Postea uo
quia prius statutũ erat per Grego.
ij.siue iuniorem .ꝙ xpiani deberent
quita feria ieiunare . Melchiades pa
pa de con.di.iij.ieiuniũ.instituit ꝙ
nemo ieiunaret in quinta feria sicut
nec in prima ut sicut prima feria so
lemnis erat propter dñi resurrectio
nem.ita ⁊ quinta feria esset propter
eius cenã ⁊ ascensionẽ. unde adhuc
die ipsa lautius procuramur.⁊ idcir
co placuit sanctis patribus addere
octauã ebdomadã in redemptionez
quintarũ feriaruz .⁊ uocatũ ẽ tempꝰ
illud quadragesima propter conse
quentiã numerandi . nã sicut quinq̃
gesimus numerus quadragesimũ ita
sexagesimus quinquagesimũ comita
tur. Si enim oĩs quintas ferias et

ꝑmas.i. dies dñicos subtraximꝰ ab
hoc tempore tñ quadraginta dies
ieiunabiles restant in quibus nõ tñ
decimas solues.sed ⁊ ieiunij domici
numerũ implebis . ¶ Inno. quoq;
papa de con.di.iij.in sabbato. insti
tuit ne sabbato ieiunaret.eo ꝙ dña
in sabbato in sepulcro quieuit i sig
nũ nostre future quietis in qua om
nis afflictio a nobis excludet ¶ Idez
etiã statuerunt Melchiades ⁊ Silue
ster pape. ne propter abstinentiam
sexte ferie natura nimis debilitaret
⁊ idcirco addita ẽ nona ebdomada
et uocatum est tempus illud septua
gesima.similiter propter cõsequenti
am numerandi .nã si subtraxeris ab
hoc tpe omnes ꝑmas ferias et quin
tas ⁊ sabbata ⁊ diẽ pasce non restãt
tibi nisi triginta sex dies q̊ ut dictuz
est sũt decima dierũ. ¶ Incipit aũt
septuagesima a merore ⁊ terminat
in leticia sicut ⁊ penitentia quaz sig
nificat .⁊ sicut psalmi penitentiales
Item partem habet in tristicia ⁊ ꝑ
tem in leticia semiplena.qm̃ qui cuz
penitentia transeunt percipiũt uitã
eternã .uel animaꝝ beatitudinez .uł
saltẽ certã i purgatorio expectatõnẽ
Itẽ incipit a dñica et terminat i sab
bato .eo ꝙ a mansione paradisi no
stra captiuitas inchoauit .⁊ usq; ad
futurã requiem perdurabit ¶ uel q̊a
qui per peccatũ a domino nostro re
cessimus per penitentiã ad requiem
reuertemur. ⁊ terminat sabbato in
albis.⁊ sic extenditur ꝑ decem ebdo
madas .quia per decalogum ad leti
tiaz peruenitur. ¶ Rursus incipit a
februario iuxta zachariã.i.c. q̊ dicit
ꝙ in undecimo mense sabaoth ¶ In
secũdo anno decij factuz ẽ ad eũ uer
bum dñi.sabaoth quidẽ nr̃a lingua
uertitur in uirgã. sonat enĩ austerita
tem ⁊ correctionem .quia in hoc tẽ
pore septuagesime de peccatis nr̃is
per que sumus a dyabolo captiuati

nos corripere ⁊ emendare debemus
¶ Uerū sexagesima in quarta feria ī
albis . Quinquagesima in die pasce
Quadragesima in cena dn̄i terminā
tur. nā duo dies qui sequūtur et q̈
tuor qui sumpti sūt de quinquagesi
ma supplent locū sex dierū dn̄icaruꝫ
ut sic respondeamus pro modo nr̄i
ieiunij. ieiunio dn̄i qui ieiunauit. xl.
diebus . ¶ A septuagesima quippe
usqꝫ ad sabbatū in albis sunt. lxx. di
es . ⁊ a sexagesima usqꝫ ad q̈rtā feriā
in albis sūt. lx. dies ⁊ sic de alijs. Di
cebat enī ut sicut tres fuerūt israheli
tici populi ō captiuitate r̄uersiones
prima sub zorobabel . scd̄a et tercia
sub Esdra. ut iam dicetur . sic et nos
nr̄a peccata deflentes ⁊ de peccatis
misericordiam implorantes . tres fa
ceremus terminatōnes. s. in sabbato
in quarta feria. ⁊ ī pasca . ut reuerte
mur ad gloriam triumphantis. ⁊ q̈r
ta in cena domini propter quatuor
euangelia per q̄ in hijs informamur
¶ Sunt autem sex dies inter princi
pium septuagesime ⁊ principiū sexa
gesime. ⁊ sex inter principiuꝫ sexage
sime. ⁊ principiū quinquagesime . ⁊
sex inter pricipiū quinquagesime et
quadragesime. Inter fineꝫ uero sep
tuagesime ⁊ sexagesime duo . ⁊ inter
finem sexagesime ⁊ quinquagesime
duo. ⁊ inter finem quinquagesime ⁊
quadragesime duo similiter. ⁊ ita ha
bemus a principio unum senariuꝫ ⁊
a fine duos senarios . a fine uero ha
bem⁹ duo ⁊ duplex binariū . Quid
hoc figuret Alchuinus ōndit dicens
ꝙ una fuit mors xp̄i. s. mors corpis
quā per unū senariū significamus. ⁊
mors nr̄a duplex ē. s. anime ⁊ corpo
ris quaꝫ significamus ꝑ duos senari
os. Xp̄us aūt per unā suā mortem
duplā nostrā destruxit . Iteruꝫ una
fuit resurrectio xp̄i. s. resurrectio cor
poris quaꝫ significat unus binarius
⁊ nr̄a resurrectio dupla ē. s. r̄surrectō
anime a peccato ⁊ corporꝭ a corrup
tione quā significat duplex binari⁹
Et christus sua simpla resurrectione
duplam nostram muniuit . ¶ Sep
tuagesima ergo tempus iudaice cap
tiuitatis representat . Siquideꝫ Na
buchodonosor populū iudaicū ꝓp
ter eius peccata ab iherusalem in ba
bilonem duxit. ⁊. lxx. annis operib⁹
duris affectus ē. ubi in organis et ci
tharis ⁊ alijs instrumentis sicut con
sueuerat in iherusalem non cecinit di
cens . Quomō cantabimus canticuꝫ
dn̄i in terra aliena. ꝑmo uestibus mi
serie fuit usus. Finitis uero. lxx. ānis
Cyrus qui ⁊ christus dictus ē regē
babilonicum subiugauit . populoqꝫ
redeūdi licentiā concessit . Unde p̄s
Sub ihesu magno sacerdote cum zo
robabel ad primam rediens tēpluꝫ
iherosolimis cū gaudio reedificauit
Pars autem in captiuitate remansit
usqꝫ ad completionem. lxx. annoruꝫ
quib⁹ expletis sub Dario et Asuero
⁊ quidam sub Esdra. ⁊ quidam sub
Neemis feliciter reuersi sunt. ⁊ tunc
duplex gaudiuꝫ habuerūt . ¶ Sane
mistice Nabuchodonosor ē dyabo
lus. Babilonia mūdus uel infernus.
Ihr̄lm paradisus. populus gen⁹ hu
manū. nabuchodonosor a ihr̄lm po
pulū captiuauit. ⁊ dyabol⁹ gen⁹ hu
manū a paradiso in hūc mūdū uł in
infemo deiecit. ubi. lxx. annis illū af
fecit . uel q̈ p̄ns uita septē dierū cir
culo uoluitur. uel q̈ septē milibus ā
norū induitur. prout iā in principio
dictum est . populus cantica leticie
suspendit ⁊ genus humanuꝫ a canti
cis exultationum in deū siluit. popu
lus uestibus miserie usus fuit. genus
humanū uestimēto maledictiōis op
tū fuit . iuxta illō . Fiat sicut uestimē
tū quo operit̄ ꝑplus post. lxx. ānos
sb̄ ihesu redijt. ⁊ genus humanuꝫ in
sexta etate ꝑ ihesū uerū sacerdotem
remeauit. quidā sub Esdra. quidam

ſub neemia redierunt .Eſdra interp̄tatur adiutor . Neemias conſolator quia om̄s uere fideles finita huius temporis captiuitate per x̄pm adiutorē ꝛ per ſpūm ſanctū conſolatorem ad patriā ſunt redituri . ꝛ tunc duplicatum gaudiū habebunt in glorificatione corporis ꝛ anime . ❡ Rurſus hec omnia repreſentat eccleſia a ſeptuageſima uſq; ad ſabbatū in albis . quia enim populus iſrahel ſiue genus humanū deiectum fuit in miſeriaȝ . Idcirco incipit. Circumdederūt me gemitus mortis ❡ Item quia ille ſiluit a canticiſ leticie. ideo eccleſia cantica leticie. ſ. alleluia. ꝛ gloria ī excelſis deo. ꝛ Te deum. ſubticet . Adhuc quia populus perdidit ueſtem uirtutum ideo eccleſia ueſtibus cultioribus ꝛ ſolemnibus utpote dalmaticis et tunicellis ꝛ huiuſmodi q̄ ſunt ueſtes leticie nō utitur ſed potius lugubribus In cibis quoq; uidelicet ieiunando triſticiā repreſētamus .Unde zacha. vij. Cū ieiunaretis per hos. lxx. ānos nunq̄d ieiuniū ieiunaſtis mihi . Ideo proximā ebdomadā greci ieiunio ſanctificant .Item quia ille anno. lxx. p̄ Cyrum qui x̄pus dictus ē redituȝ in patriā ꝛ liberationem a ſeruitute recepit . ſic ꝛ nos in ſexta etate ſeculi ſumus per chriſtum a ſeruitute dyaboli redempti .nobiſq; reddita ē innocentie ſtola per baptiſmi r̄miſſionē. Ideoq; in ſabbato ſancto unum alleluia cantamus iā ſpe ſalutis eterne ꝛ recupatōnis patrie gratulantes ꝛ ſicut pars populi cum Zorobabel repatriauit. pars uero in captiuitate remanſit . ſic ꝛ pars fidelium defunctoruȝ cum chriſto ſurrexit .pars in expectationis conſolatione remanſit Sed et quia graues fuerunt labores illorum qui in iheruſaleȝ ſunt reuerſi .in longitudine uie et in apparatu redditus. ideo ꝛ nos ī preſenti eccleſia laboramuſ ꝛ ingemiſcimus ꝛ tūc ſtatim poſt alleluia cātamus tractuȝ Laudate dominum. qui laboreȝ ſignificat. dicitur tamē de laude domini congratulādo propter reſurrectōnem. ❡ Illi quoq; cum leticia redeuntes in itinere uexabātur . ꝛ nos p̄ totam ebdomadā paſcalem graduale cū alleluia cantamus .per graduale laborem. per alleluia gaudium deſignantes . Deinde illi omnes cōpleto anno ſeptuageſimo ad patriā ſūt reuerſi ꝛ plenam ſuſceperunt leticiā et nos ſabbato in albis quo ut premiſſuȝ eſt. ſeptuageſima terminatur Duplex alleluia cantamus .ſignificātes ꝙ finito auxilij noſtri tempore captiuitas abſoluetur ꝛ ſtola geminabitur. ❡ Hoc igitur tempore leticie cantica ſubticentur ut premiſſum ē. de quibus dicitur Ieremie. vij .faciā quieſcere uocem gaudij ꝛ leticie. uocem ſponſi ꝛ ſponſe ſiquidem ſponſus a nobis abijt . Cum igitur ſtatū eccleſie nondum redempte recolimꝰ ꝛ noſtrum incolatuȝ plangimus. merito alleluia deponamus .quod ſpecialiter illam gloriaȝ ſignificat de q̄ dicitur ī pſāmo .Exurge gloria mea exurge pſalteriuȝ cum cithara. exurgam diluculo. Nempe gloria patris eſt filius .qui citharam noſtre humilitatis aſſumpſit quam in paſſione fractā per reſurrectionē in pſalteriuȝ reformauit. Non dicuntur etiaȝ alia cantica leticie. tum quia hoc tempore repreſētatur eccleſie ſtatus nōduȝ per x̄pm redempte . ꝛ hec cātica ſūt ad x̄pm ſpecialiter pertinētia . tū quia in ipſo tempore nos peccatores rep̄ſētamus. ꝛ ī ore peccatoris nō bene reſonāt p̄conia ſaluatoris. ❡ Uerūtn̄ cāticū triū puerorū ꝛ gl̄ia p̄ri ꝛ filio ꝛc̄. non ſubticet. quia nunq̄ fuit aliq̄ꝺ tempus in quo non fuerint aliq̄ trinitatis cultores. ❡ Leo papa de con. di. ij. hij duo. dicit ꝙ ideo ymnos illos ſcilicet alleluia. ꝛ gloria ī excelſ

quos angeli cantauerūt in ſeptuage
ſima intermittimus. qꝛ peccato uete
ris hominis a cōuentu angelici iubi
lationis expulſe in huius miſerie ui
te babilone ſuper flumina eius ſede
mus ⁊ flebim⁹ dū recordaremur illi
us ſyon in qua deū decet ymnus. A
ſeptuageſima ergo qn̄ prothoplau
ſtus lapſ⁹ ē recitare alleluia ⁊ gloria
in excelſis in eccleſia. ix. ebdomadis
ſ. uſqꝫ in paſca intermittim⁹ ubi xp̄s
reſurgens a mortuis triſticiā nr̄am
uertit in gaudiū ⁊ alleluia nobiſ red
dit. de hoc etiā dictū ē in prohemio
huius partis. ¶ Que cantica letitie
dicātur in feſtis q̄ occurrūt in ſeptu
ageſima dicet̄ in prohemio ſeptime
partis. ¶ Incipit ergo ſeptuageſia
a merore ⁊ in gaudio terminatur. ut
premiſſum ē. Et nota ꝙ in ſabbato
precedenti ſepe ⁊ fere per omnia cā
tuū officia alleluia iteratur. ꝓ eo ꝙ
illud diligimus ⁊ in theſauro corde
recondimus. ſicut amicū iter longin
quū profecturum ſepe āplectimur ⁊
eius os faciem ⁊ cetera oſculamur.
¶ Rurſus iō in ſabbato ad ueſpas
geminatur ſeu multiplicat̄. qm̄ i lap
ſu ade qui erat in magna quiete gau
diū perdidimus. ſed animabus in re
quiem recuperamus ⁊ corporibus ī
reſurrectione deniqꝫ geminabimus.
¶ Quidam aūt in ipſo ſabbato di
mittunt alleluia ad ſextam. quidam
ad nonam. quidā ad ueſperas. qui
dā uero ad nocturnos huius domi
nice. ⁊ quidā ad primā dn̄ice huius
diei que uarietas prouenit ex diuer
ſitate inceptionis diei de qua in pro
hemio ſeptime ꝑtis dicet̄. Rectius
tn̄ dimittitur in ueſperis qꝛ tunc di
es incipit quo ad diuina officia. qꝛ
nox preceſſit dies aūt appropinqua
uit. ⁊ hoc etiā ſtatuit Alexander pa
pa. ij. ut eius geminatio ad finē ꝑce
dētis tp̄is penitētie quā laus ſeqt̄ur
angelica referat̄. ⁊ eius depoſitio hu

ctui ſequentis tp̄is aſſignet̄. Un̄ ⁊ q̄
dam eccleſie deponunt alleluia cum
gaudio magno. Alie uero cū gemi
tu ⁊ ſuſpirio. Illi repn̄tant futurā re
parationē. Iſti de paradiſo eiectiōꝫ
¶ Ceterū qꝛ hoc tp̄s meroris ē. nō
dicūtur cātica angelorū ſed hominū
Unde pro depoſito alleluia dicit ec
cleſia in principiiſ horarū. Laus tibi
dn̄e rex eterne glorie. nō ꝙ equipol
leat. alleluia enim ē uox angelica. iſta
humana. illa hebraica. ⁊ iō dignior
iſta latina ⁊ iō minus dignior. ¶ In
antiphonis ⁊ reſponſorijs dicunt q̄
dā ineternū. In miſſa uero pro all'ia
dicimus tractum. nec fit cōmutatio
in hebraicā linguā. que ſicut Iero.
ait ſuper Iſaiā. greco ſermone opu
lentior ē. nec in greca que latina di
tior ē. Sed in latinā all'ia cōmutat̄
que omnibus pauperior ē. ad ſigni
ficandū paupertatē pn̄tis uite. ¶ Et
nota ꝙ a ſeptuageſima uſqꝫ in paſca
ꝑ dn̄icas noctes duo pſalmi mutan
tur ad laudes. ſ. Miſerere mei. qui ē
pſalmus penitentialis. in locū pſal
mi. Dn̄s regnauit. qui ē pſalmuſ leti
tie ⁊ ad ꝑfectionem informat. ⁊ pſ.
Confitemini. in locum pſ. Iubilate.
⁊ hoc ideo qꝛ per penitētiā uenitur
ad laudis confeſſionem. ⁊ per timo
rem ad ſpem. Quiſqꝫ enim in pere
grinatione quā ſeptuageſima ſigni
ficat poſitus timori ⁊ ſpei ē ſubdit⁹
Pſalmus enim miſerere timorē quē
oportet fragiles peccatores in pn̄ti
peregrinatōe de uindicta dei habet̄
deſignat. informans eos ut peccata
ſua plangant. qꝛ uero poſt dolorē
cordis ⁊ cōfeſſionem reatus fiducie
accedendi ad dn̄m habenda eſt. Iō
deū laudantes dicimus ad alterutꝝ
pſ. confitemini. ¶ Rurſus pſ. Con
fitemini dicitur hoc tp̄e ad laudes
ad notandū pueros debere inſtrui
ut i ramis palmaꝝ ſciāt laudes dn̄o
decantare. qm̄ hic pſalmus proprie

ad illū diez pertinet. maxime ꝓpter
illū uersū. O dñe saluuz me fac. o do
mine ⁊c. uel iō ut ꝑ mortē ⁊ cōfessio
nē sequamur peccatorū remissionez
Dictus uero psā. Dñs regnauit. ⁊ eti
az ps. Deus deus meus respice ⁊c.
⁊ sequētes hoc tpe dicitur ad p̄mā
ne aliquid de psalterio pretermitta
quin totū saltez in septimana dicat̄
qō totū in ecclesia primitiua in die
legi solebat ¶ Ceterū qz ut premissū
ē per septuagesimā totū uite nr̄e spa
ciū accipimus. merito officia dñica
rum que sunt a septuagesima usq; i
pasca uariantur per qō notant̄ ordi
nes uite nr̄e seu cuiuslibet anime fiō
lis postq̄ peccauit. ¶ per primuz
eni. s. circūdederūt me. habemus ali
quē peccata cōfitentez. ¶ per scōm
s. exurge. habemus eundem petentē
¶ per terciū. s. Esto mihi. ipsuz orā
tem ⁊ dñm adiutorē sibi. ¶ per q̈r
tū. s. Inuocauit me. cognoscimus do
minū illum audientē sibi adiutorez
esse. iuxta illud. Te orante dicā. ecce
assum. ¶ per quintū. s. reminiscere
habemus illū credentē uel sperantē
¶ per sextuz. s. Oculi mei. intelligi
mus eū bone promissionis operatio
nem facientē. ¶ per septimuz. s. Le
tare ihrlm. ubi de hoc dicet̄. accipi
mus eū de hac promissione exultan
tem. ⁊ q etiā requies sit multis da
ta in hac uita. ¶ per octauū. s. iudi
ca me deus. uidemus eū a deo cōfir
matū in uirtutibus ⁊ bonis opibus
qō iam confidenter uult et postulat
iudicari in consumatōne eterna.
¶ per nonū. s. Dñe ne longe. Intel
ligimus q iaz sit collatus in ordine
angelorū. Orat eni ibi habere perse
uerantiā ⁊ q istud totum ualeat adi
pisci subiungit causam. s. per resurre
ctionem quod habetur per decimuz
officium. s. Resurrexi. de hoc etiaz
sub dominica quadragesime dicet̄.

¶ De officio septuagesime Rica.

Nunc de officio p̄sentis do
minice aliqua dicamus. Sa
ne ut premissum ē filij isra
hel seruierunt. lxx. annis regi babilo
nis. ⁊ postea liberati redierunt i ihe
rusalē. Similiter oportet nos seruir̄
tota uita ista. uel per culpā ⁊ penam
uel ad minus per penaz. propter qō
dolens ecclesia agit penitentiā tāq̄
posita in captiuitate babilonie. i. hu
ius mūdi. ut qñq; liberetur ⁊ perue
niat ad ihrlm celestem. ⁊ propt̄ hoc
facit septuagesimā. ⁊ ideo incipit le
gere quinq; libros moysi. qz ista uti
litas penitentie per gradus distīgui
tur i illis. ¶ primus eni liber. s. Ge
nesis. instruit nos in inicialibus peni
tentie. in fide. s. ⁊ timore. q̄ sūt essen
tia penitentie qz per ea concipit̄ pe
nitentia. In fide autē nos instruit si
cut in simbolo. Qō enim ibi dicitur
uisibiliū ⁊ inuisibiliū. Dicit̄ hic. In
principio creauit deus celū ⁊ terraz
s. celū empirreū ⁊ ea que in eo sūt q̄
sunt inuisibilia. ⁊ terrā. i. omnia ista
uisibilia. ⁊ sicut ibi exprimitur. ꝑso
na patris ⁊ filii. sic ⁊ hic. In princi
pio. i. in filio creauit deus. s. pater ce
lū ⁊ terraz. ⁊ postea exprimitur ꝑso
na spiritus sancti cum dicitur. ⁊ spi
tus domini ferebatur super aquas. i.
spiritus sanctus qui creauit et regit
omnia. ¶ Instruit etiam nos in fi
de incarnationis et passionis ut cre
damus christum inquantum homi
nem passum fuisse non inq̄tum deū
⁊ hoc per ysaac. qui non fuit ymola
tus sed aries. ¶ Iteruz instruit nos
ut credamus christuz datum esse ex
gratia non ex meritis sicut ysaac. In
struit etiā nos in fide resurrectionis
et ascensionis et spiritus sancti mis
sionis. per Ioseph qui post uendi
tionem sublimatus est in egipto di
stribuens triticum ꝑ totum egiptuz

sic xp̄us post uenditionē sublimatus mūdo distribuit triticū uerbi dei ꝑ predicatores suos ꝑ totū mundum Cuius cā fuit resurrectio. ascensio. et sp̄ūs sācti missio. Incutit etiā timorē per adā ne nos per uiciū gule siue per inobediētiā eiciamur de paradiso sp̄uali. sicut ille de paradiso terrestri. ⁊ per cayn instruit ut caueamus ab homicidio. ⁊ ꝑ ciuitates penit⁹ destructas ut caueam⁹ a uicio sodomorū ⁊ ab omni uicio ꝑ diluuiū. et iterū a uicio gule per Esau q̇ propť esum lenticule ruffe reprobatus est ¶ Propterea q2 in septuagesima recolimus miseriā nostrā qua propter peccata parentū nostroꝝ incurrim⁹ Ideo librū genesis legimus. ubi agitur de expulsione primorū parentū de paradiso ⁊ de aliis. de quo etiā cantamus respōsoria. In sudore uultus tui. ⁊ illud. Ecce adā ⁊c. Ad maiorē tñ miseriā designandā prius legimus ⁊ cantamus de dignitate hominis. s. q̄ factus ē ad ymaginē ⁊ similitudinē dei q̄ in paradiso etiam collatus ē q̄ socia ei facta ē. ⁊ q̄ nec mori nec aliquid pati posset nisi ex culpa sua proueniret. Officiū autem misse est. Circūdederūt me ⁊c. vbi confitetur ecclesia se esse i pena ⁊ laboribus inflictis propter peccatū. que sunt. fames. sitis. calor. frig⁹ lassitudo. egritudo. ⁊ mors ipsa per prauā cōsciētiā. ⁊ amaritudo fetor ⁊ tenebre. quales sūt dolores inferni Sed ne iste luctus generet ī nobis acidiā siue tristiciā q̄ mortē operatur ponit in uersu cōsolationē. Diligā te dñe uirtus mee ⁊c. ut sic possī dicere fuerūt mihi lachrime mee panes ⁊c ¶ Et aduerte q2 hec uerba Circumdederūt me ⁊c. sunt etiā uox ecclie p̄imitie plorātis in abel ꝓthomartire precentore. cuius sāguis de terra clamauit ad dñm q̄ apuit os suū et suscepit eū de manu cayn fr̄is eius.

vñ statō ē ad sanctū Laurentiū. cui⁹ mors preciosa nouo et inaudito genere passiōis clamauit ī celū. et audita ē in uniuersū mundū. Uñ ⁊ ecclia romana pre ceteris ē autētica martiribus. Ne aūt ecclesia desperet proponit ei ī euangelio triplex salubre remediū. ⁊ ī ep̄la triplex premiū. Remediū ē ut si uult ab illis plene liberari in uinea aīe sue laboret abscidēdo uicia ⁊ peccata. postea in stadio uite presētis currat ꝑ penitētie opa Deinde uiriliter in agone pugnat ꝯ oīa dyaboli temptamēta. qđ si fecerit triplex remediū habebit. q2 laboranti dabit̄ denarius currēti brauiū ⁊ pugnāti corona. ¶ Uerū q2 non libenter homo suscipit onus penitētie nisi uideat premiū. iō ōndit premiū in ep̄ls. i. ad corinth. ix. Nescitis q̄ hij qui in stadio currūt oēs quidē currūt. s3 unus accipit brauium. Est eni brauiū premiū currentiū per qđ significatur beatitudo eterna q̄ est premium currentium in regnū eternum quod ostenditur ut libentius agant homines penitentiā ⁊ ut magis fleant peccata sua. Unde psalmista. Sup flumina babilonis illic ⁊c. ⁊ sicut in cursu exteriori remouētur que impediunt cursum. sicut dicit apostolus se facere cum dicit. Castigo corpus meum et in seruitutem redigo ⁊c. quasi dicat leuigo me idest leuem facio ad hoc ut possim currere sic si faciat ecclesia. macerat enī carnem suā ut remotis omnibus nociuis ad brauium uite eterne melius currere possit. ¶ Et bene respondet ei responsorium. Adiutor in opportunitatibus in tribulatione. Tribulatio eni oportuna ⁊ utilis ē homini qm̄ facit nos recordari eternoꝝ gaudioꝝ. Nec sequitur alleluia q2 subticet ecclesia cantica leticie. ut p̄missum ē. ¶ Post responsoriū sequitur tractus a trahendo dictus ⁊ ē suauis

suribus.s.ꝺ profundis clamaui ꝛc. ad notandū ꝙ in gemitibus ⁊ suspirijs trahit ecclesia uitā suā de ꝓfundis peccati uel pene. Sed ad consolationē interponūtur ꝟba misericordie cū dicit. q2 apud te propiciatio est. sed q2 nullo modo uult ecclesia ꝙ filii sui cadant in accidiā. iō post tractū sequitur euāgeliū de denario diurno.i.de beatitudine eterna quā ostendit filiis suis ut hilariter faciat penitentiam. Simile ē regnū celoꝝ homini patrifamilias qui exijt ꝑmo mane ꝛc. Mathei.xx.c. Homo est uinea dei ⁊ ecclesia quā quilibet debꝫ colere pro posse suo .in alijs per predicationē ⁊ in se per bonā operatiōꝫ ⁊ si bene coluerit habebit uitaꝫ eternam que dicitur denarius . In denario ē ymago ⁊ superscriptio .et nos habemus ymaginē dei ⁊ apertā superscriptionē. q2 erimus ⁊ dicemur dij ⁊ filii dei.vnꝺ ps. Ego dixi dii estis ⁊ filii excelsi oms . ℭ Sequitur offertoriū. Bonū ē confiteri dn̄o ꝛc. in quo monemur laudare deū in tribulatōne ꝙ possumus facere uiso denario diurno . Ad quē uidenduꝫ petit ecclesia illuminari. d. in postcōione Illumina faciē tuā ꝛc. ℭ potest etiaꝫ ⁊ aliter dici scd̄m Inno.iii. in sermone huius diei. Legitur enim ꝙ occupatio magna creata ē omnib⁹ hominibus ⁊ iuguꝫ graue super filios ade a die exitus de uentre matris eoruꝫ usqꝫ in diem sepulture in matrē omniū . Siquidem matrimonium hominū terra est ⁊ eadeꝫ omniū ē sepultura . propter quod ille dicebat . Nudus egressus sum de utero matris mee ⁊ nudus reuertar illuc . ℭ In ꝑmissis aūt uerbis circa statum humane conditōnis tria consideranda sūt uidelicet ingressus. ꝓgressus. ⁊ egressus . de progressu premittitur occupatio magna .creatus est omnis homo ⁊ iugum ꝛc. de ingressu subiungitur. a die exitus de uentre mr̄is eorum. de egressu concluditur usqꝫ in diem sepulture in matrem omnium ℭ Sane in quolibet statu graue iugum super filios ade imponit᷑. graue quidem in ingressu. grauius in ꝓgressu . grauissimum in egressu . vnꝺ merito propheta flebat. d. quare de uulua matris egressus sum ut uideaꝫ laborem ⁊ dolorem. ⁊ consumentur in confusione dies mei . Formatus ē eni homo de terra conceptus in culpa natus ad penam . ℭ Uere itaqꝫ occupatio magna. creatus est omis homo . ⁊ in iugū graue super filios ade ⁊ beati qui occupantur in bonis. miseri qui in malis ℭ beati quoqꝫ q̇ iugum xp̄i portant . miseri qui iugum dyaboli. Hanc humane conditōnis miseriam considerans ecclesia gemit dicens in introitu. Circumdederrūt me ꝛc. in quibus uerbis propheta recolit lapsuꝫ humanū . ℭ Ne uero pre nimio dolore desperet . ideo statim cōmemorat misericordiā creatoris in graduali. Adiutor ꝛc. Occupationem autem honestam ⁊ utilem domin⁹ indicit in euāgelio operarios conducens ut reddat illis mercedē Inhonestam uero ⁊ inutilem docet apostolus in epistola euitare . nescitis inquit ꝙ hii qui in sta. cur. om. q. cur. sed unus accipit brauium. sic currite ⁊ comprehendetis ꝛc. ⁊ seq᷑ ego autem sic curro non quasi in incer. ℭ In tractu uero . De profundis ꝛc. propheta inter iugum et iugum distinguit dicens enim. Si iniquitates ꝛc. innuit iugum dyaboli. ꝺ quo per prophetā dicit᷑ cōputruit iuguꝫ a facie dei . vn̄ mox subdit . q2 apud te propiciatio ē ꝛc. Ecce iugū xp̄i suaue. ꝺ quo ueritas inquit . Iugū eni meū suaue est ⁊ onus meū leue. In summa autem officiū misse continet afflictionē in introitu. ieiuniū in oratōne. bellū in ep̄la. auxiliū i graduali

In euangelio. in uineam inducimur
ubi compatimur ɂ conregnabimus

¶ De sexagesima Rica.

Post septuagesimã sequit͛
sexagesima. Sicut aũt eccle
sia celebrat septuagesimã
in ministerio. qr quẽadmodum filij
israhel per fletuz exiuerũt ɂ liberati
sunt per septuaginta annos de serui
tute babilonica. sic ɂ ipsa ecclesia ð
seruitute dyaboli cui oportet modo
seruire liberata ẽ saltem p penitẽtiã
factam in septenario huius uite. sic
etiam in ministerio celebrat sexagesi
mam. licet eniz instituta fuerit in re
demptionem quintarũ feriarũ. put
dictũ ẽ sub septuagesima. Fuit tamẽ
etiã instituta propter significationez
qm̃ significat tempus uiduitatis ec
clesie illius merorẽ propter absentiã
sponsi qui peccatoribus abest p gra
tiã ɂ uiatoribus per humanitatis p̄
sentiã. licet enim xp̄us nobis sit pñs
scd̃m diuinitatem. iuxta illud. ɂ ero
uobiscũ usq; in consumationẽ seculi
tamen scd̃m qð ẽ homo in celo ẽ se
dens ad dexterã patris. Nempe fru
ctus septuagesimus uiduis debetur
¶ In consolatione aũt illius absen
tie sponsi qui ad celuz raptus ẽ dan
tur ecclesie due ale. s. sex operũ mise
ricordie excitatõ ɂ decalogi impletõ
Unde sexagesima sonat sexies decez
ut per sex opera misericordie p decẽ
decalogus intelligat͛. ¶ Sexagesima
eniz ex senario ɂ denario constat. ut
sicut dominus post opera sex dieruz
benedixit diei septime. sic post pfe
ctionem operum decalogi peruenie
mus ad beatitudinem eternam ɂ di
cetur nobis. Uenite benedicti ɂc.
¶ Et ideo in sexagesima legitur euã
gelium. Cum turba plurima. Lu. c.
viij. ð semine uerbi dei. ut homines
seminẽt opera miseriordie ad habẽ
dam illam benedictionem. Et quia
semen in pluribus suffocatur. iõ cla
mat alta uoce in introitu. Exurge q̄
re obdormis domine. ¶ In tercia
uero dominica. s. quinq̄gesime ostẽ
dit per quem uelit liberari. s. p deuz
Unde in introitu dicit. Esto mihi in
deum protectorem. Et quia domi
nus prope est omnibus inuocantib⁹
eum. sequitur. liberatio in sequenti
dominica. vnde dicit in introitu. In
uocauit me ɂ ego exaudiam eũ ¶ Im
possibile est enim quin ille liberetur
qui aperit per confessionez peccata
sua que sunt dolores ducentes ad in
fernum ɂ dolet dolore satisfactorio
ɂ petit a domino liberari ¶ Quia ue
ro peccata hominem a deo separãt
ideo dubitando dicit. Exurge. Itẽ
dicit ter exurge i hodierno introitu
propter triplices filios. Primo eniz
clamat pro filijs qui temptantur p
aduersa sed nõ succumbunt. ut pau
lus propter quos dicit primo. exur
ge quare obdormis. i. obdormir͛ ui
deris non exaudiendo uł liberando
ɂ hoc facit dominus ut probentur ɂ
examinent͛ in igne tribulationis. pu
riores enim exierunt tres pueri ð for
nace babilonis q̃ꝫ intrauerunt. vnð
nondum dormit. sicut habetur Iere
mie. ij. uigilantem uirgaz ego uideo
ɂ dicit dominus statim. bene uides
quia uigilabo ego super gregem me
um et super filios meos. psalmista
Ecce non dormitabit neq; dormiet
qui custodit israhel. ɂ quantum ad
istos dicit postea. obliuisceris tribu
lationis. quia singula singulis debẽt
reddi. ¶ Secundi filii sunt qui in
pugna cadunt. ɂ propter istos dicit
ecclesia. exurge ne repellas in finez q̄
re faciem tuam auertis. q. d. Ostẽde
faciem tuam ɂ reuertentur ad te.
¶ Tercij filij sunt qui p blãda tẽp
tãtur nec succũbũt. sꝫ qr aduersa nõ
tollerant. periculuz est ne prospera

eos frangant. et propter hoc dicunt Exurge dñe adiuua nos . propter h̄ sequitur .⁊ libera nos . de hoc etiã ī dominica sequenti dicet . ¶ Epl̄a uero libenter suffertis .i. ad corinth. ij.c. hortatur nos ut queramus do minū ⁊ despiciamus ⁊ sustineamus lesores ⁊ tanq̄ hoc cognoscētes. Di cimus responsoriū. Sciāt gētes q̄m ⁊c. ¶ Tractus. Ostendit terrā cōmo tā conscientie peccatorū. ¶ In euan gelio ergo semen seimus. qm̄ i.lx̄x. in uineā inducti sumus. Est aūt euā gelium. Exijt qui seminat ⁊c. ⁊ hoc fe cit beatus paulus qui seminauit se men .i. uerbū dei . ⁊ propter hoc fit hodie statio apud sanctū paulum. ⁊ inde est q̄ in fine collecte huius diei dicitur. doctor gentiū ⁊c. Sepe enī scōm stationes officia ordinant. ut hodie. q2 enī statio ē ad sanctū pau luz ideo de eo fit mentio in collecta ⁊ eodē mō in quinta feria ante leta re ubrim. ⁊ in sabbato ibi sequēti. ut ibi dicetur . ¶ Protendit aūt sexa gesima usq; ad quartā feriā post pa sca . in qua cantat. Uenite benedicti filii patris mei . q2 illi qui in operibus misericordie se exercene audient illō uenite benedicti ⁊c. ut ipse testatur ⁊ tunc sponse ianua aperietur ⁊ spō si amplexu fruetur. vnde in epl̄a am monet ut ad instar pauli tribulatōe de absentia spōsi pacienter expectet in euangelio ut seminationi bonorū operum semper insistat. ⁊ que quasē desperās clamauerat. Circūdederūt me ⁊c. nunc ad se rediens petit in of ficio in tribulationibus adiuuari et ab ipsis eripi. dicēs. Exurge ⁊c.

¶ De quinquagesima Rica.

Sequitur de quinquagesi ma In primis aūt notanduz ē q̄ multiplex ē quinquage sima .i. dierum . annoruz . psalmoruz personarū . ⁊ denarioꝝ. Quinquage sima dierū triplex est. una a domini ca ista usq; ad diem pasce. alia a pa sca usq; ad penthecoste. de qua dicit in concilio aurelian. de con. di. iij. sa cerdotibus . ut ante pasce solemnita tem non quinquagesima supplendū est . quia illa seruatur post pasca. s3 quadragesima teneat. tercia ab octa ua pasce. i. a sabbato i albis usq; ad sabbatum post penthecosten. pma est penitentie afflictionis ⁊ abstinen tie. tunc enim homines abstinent a carnibus ⁊ cōtinent a luxurya . scōa est leticie ⁊ exultationis . tercia figu re sue glorie ⁊ glorificationis . figu rat enim octauaȝ etatem ubi utraq; stola. s. anime ⁊ corporis induemur ⁊ inde ē q̄ duo alleluia in illa quinq̄ gesima cantamus. ¶ Quinq̄gesima quoq; psalmorum triplex est et tres status xp̄iane religionis significat. p̄ mus est penitētie. secundus iusticie tercius laudis uite eterne . ideoq; p̄ ma terminatur in psalmo. Miserere mei deus. secunda in psalmo. Mise ricordiam ⁊ iudicium. tercia. Omis spiritus laudet dominum. quod est in fine psalmi. laudate dominum de celis . Hec tres quinquagesime signi ficant tres diluuii . Lot enī3 diebus fuit aqua super faciem terre . scilicet centū3 quinquaginta. ideo ergo trea quinquagesimaa psalmorum canta mus ut deus a tali diluuio et ab om ni periculo nos defendat . ¶ In q̄n quagesima uero annorū erat annus iubileus qui quinquagesimus erat tanta enim erat septenarii celebritas q̄ septima dies celebrabatur scilicet sabbatum et septima septimana . ut penthecostea septimus mēsis ut sep tember. ⁊ septenarius annus ut iubi leus in quo omnes seruī liberabant Si uero aliquis esset qui nollet libe rari s3 ꝑmanere i seruitute dn̄i sui du cebat ad postes tabnaculi uł tēpli ⁊

perforabatur eius auris cuȝ subula quod erat signum seruicii .nec deinceps manu mittebatur etiam si uellȝ Item omnia que tellus ex granis eo anno procreabat omnibus erant cōmunia .non enim colebatur illo āno Omnia etiam debita illo anno r̄mittebantur .⁊ possessiones alienate restituebantur .prout sub penthecos. dicetur. Unde iubileus remittēs uel inicians interpretatur per quā recte penitentia figuratur per quam uera libertas tribuitur ⁊ a seruitute dyaboli liberamur . per eum etiā peccatorum debita remittuntur ⁊ hereditas eterna atq̄ celestes mansiones r̄stituūtur . ¶ Quinquagesime ergo penitentie tempus ⁊ remissionis significat .Inde est q̄ hoc tempore ps̄ Miserere mei deus.qui ē quinquagesimus .⁊ ē psalmus penitentie et remissionis frequētatur ⁊ legitur ⁊ cātatur de diluuio . nam sicut p̄ diluuium mūdus purgatus ē a malis hominibus . ita per penitentiā purgatur microcosmus.i.minor mūdus.s. homo a uiciis ⁊ criminib⁹ . ¶ Rursus quinquaginta dies in penitentia ducimus ut in quinquaginta sequētibus diebus.s.a pasca usq̄ ad penthec̄.quos i leticia sumus acturi.nō excedamus quin ī die penthecostes spiritus sancti gratiam suscipere mereamur. Finitur eni quinquagesima in die pasce .quia penitentia ad nouitatem uite resurgere facit . ¶ De quīquagesīa personarū sermo habetur in genesi . Abraham quesiuit a domino si septuaginta boni essēt in populo nūquid parceretur eis.pmo dixit dn̄s postea de sexaginta ⁊ quinquaginta ⁊ sic usq̄ ad decem. ¶ De quinquagesima denariorū habetur sermo in euangelio .ubi agit̄ ḋ duobus debitoribus quoruȝ unus tenebat centum denarios ⁊ alius quinq̄ginta .sed de ea nil ad presens. Dicitur autem quinquagesima quasi q̇nquies decem. significans tempus remissionis ut dictum ē . Quinquagenarius enim numerus consistit ex q̄nario ⁊ denario in se multiplicatis. Nam qui opera quinque sensuum corporis per decem legis mandata moderatus fuerit secure dicere poterit q̄ ī ultimo die quinquagesime s.i.pasca cātatur.s.resurrexi,⁊ adhuc tecū suȝ ⁊c̄. ¶ Et nota q̄ thelesphorus ⁊ Grego.pape.iiij.di.statuimus ⁊.c.ij.se. statuerunt ut clerici incipiant a quinquagesima ieiunare. ¶ Instituta ē quinquagesima primo ꝑpter suppletionem ut uidelicet supplerentur dies dominici qui de ieiunio quadragesime subtrahuntur ;⁊ sic q̄draginta diebus ieiunaretur prout sub septuagesima ē dictū. Secundo propter significatōnem q2 significat tempus remissionis ut premissuȝ est Tercio propter representationē .q̇a non solū tēpus remissionis significat uerū etiā statum beatitudinis representat. Nam in quinquagesimo anno serui efficiebantur liberi ut premissuȝ ē ⁊ quinquagesimo die a die agni ymolati lex data ē . ⁊ in q̇nq̄ge simo die a pasca datus ē spūs sāctus ⁊ ideo hic numer⁹ statū beatitudis representat. ubi erit adeptio libertatis ⁊ cognitio ueritatis ⁊ perfectio. caritatis . ¶ Matutinale diei huius officium ē de diluuio ut ecclesia incuciat timorem filiis suis .ne peccēt p̄ luxuriam. sicut in missa in postcōione.ne peccent per gulam.⁊ quia hec duo uicia maxime dominantur in illo tempore.ideo agit ḋ diluuio per quod penitentia designatur .ut premissum est. ¶ Sed ne timor nimis desperare faciat dicit̄ responsoriuȝ Ponam arcum meum in nubibus celi.in signum federis.quod exponit̄ allegorice de xp̄o uel de quolibet sācto scd̄m suum modum . Arcus eniȝ

ille q̄to magis ad celuȝ eleuat᷑ tāto magis ad terrā deprimit᷑. ita ſāctus homo q̄to magis eleuatus ē ad cele ſtia tanto plus ſe humiliat. iuxta illud Quāto maior es humilia te i oībus ¶ Itē arcus ille ē ſignū federis. filiū xp̄s. vn̄ in ps̄. Reſpice in facieȝ xp̄i tui. ⁊ ſancti etiā ſūt federis ſignū. q2 poſſēt irā dei tenere. ſicut fecit moy ſes. xlv. di. diſciplina. Itē arcus ipe portentū ē. ita et ſancti. q2 ſi dn̄s ita ſuos affligi permittit. q̇d erit de ma lis. vn̄ legit᷑ in eccleſiaſti. Uidit arcū i. ſanctū ⁊ benedixit q̇ fecit illū. No tādū aūt ē q᷑ primo cantant᷑ quedā hiſtoria de diluuio. Scd̄o quedaȝ de obedientia abrahe. poſtremo de ce co illuminato. ad notandū q᷑ qui p penitētiaȝ peccata ſua diluerit ⁊ mā datis dn̄icis ut abrahaȝ obedierit a dn̄o plene illuiari merebit᷑. ¶ Por ro in officio miſſe eccleſia rogat deū ⁊ inuocat pro filijs ſuis afflictis. d. in introitu. Eſto mihi in deū ꝓtecto rē. poſtea uero pro lapſis ⁊ dicit. et in domū refugij ⁊c̄. ⁊ cām ſubdit. ſ. p fidē cū dicit. Qm̄ firmamentū me um ⁊ refugiū meū ⁊c̄. Tercio p tēp tatis in proſperitatibus exiſtētibus cū dicit. Et propter nomē tuuȝ dux mihi eris ⁊ enutries me. de hoc etiā in precdenti dn̄ica dictū ē Sequitur uerſus. ȯ ſpe. q. d. q2 merito ſpei da bis mihi hoc. In te domine ſperaui ¶ Oratō pro afflictis ē. ſ. p̄ces nr̄as q̄s dn̄e ⁊c̄ ¶ Ep̄la ē de caritate. i. ad corinth. xiij. c. Si linguiſ hoīnū loq̄r q. d. oīs uirtutes eo modo quo ha beri poſſūt ſine caritate nihil ualent ad uitā eternam. ⁊ ponit ibi. xv. gra dus ex quibus perueniū ad regnū ce leſte. Primus gradus ē caritas pati ens eſt ¶ Scd̄us benigna ē. Tercius nō emulatur ⁊c̄ ¶ Deinde ſequit᷑ cō mendatio caritatis. Caritas nūq̄ ex cidit. Qm̄ aūt nō pōt homo habe re caritateȝ niſi fiant mirabilia. Ma

ius enī ē de impio facere piū q̄ crea re celū ⁊ terraȝ. Iō ſequitur reſpōſo riū. Tu es deus qui facis mirabilia verſus ē. liberaſti in brachio tuo. i. in xp̄o. i. p fidē chriſti. ¶ Et ſequit᷑ tractus. Iubilate. cuius uerba uiden tur eſſe ꝯ illud qȯ per tractū ſignifi catur. ſ. dolores per quos eccl'ia tra hit uitā miſerā. ſed dic q᷑ iubilatio ſeu exultatio nō eſt ꝯriū tractui. qm̄ homo beatus i ipſis miſerijs exultat et etiā qn̄ homo liberatus ē in ipſis miſerijs gaudet. vn̄ in actibus ap'lo rū. Ibanat p'li gaudentes ⁊c̄. ⁊ illud ſalomonis. Cor qȯ nouit amaritudi nē anime ſue i gaudio eius nō miſce bitur extraneus. i. dyabolus. hoc eſt ſup omne gaudiuȝ. ¶ Euangelium ē de fide paſſionis et reſurrectionis Ecce aſcendimus iheroſolimā ⁊c̄. lu ce. xviij. c. q2 per fidē ceci liberātur. iō ſtatim ſequit᷑. ceci illuminatio. q̇ ualde ſapiēter petijt. d. dn̄e ut uideā q2 uiſio erat tota merces. ¶ Offer toriū ſimiliter de fide ē. Benedictus es dn̄e ⁊c̄. Et aduerte quia in euan gelio cecus petitionē geminat dicēs bis fili dauid miſerere mei. et in of fertorio ſimiliter etiā gr̄as de illumi natione utriuſq̄ populi duplicat di cens bis. Benedictus es dn̄e. ⁊ i alijſ etiā uerbis magis ac magis duplici ter illuminari poſtulat dicens etiam bis. Doce me iuſtificationes tuas. uel bis dicens. Iuſtificationes tuas propter uiā teſtimonioꝝ ⁊ ueritatis ⁊ mandatorū. ¶ Poſtcōio. ſ. mādu cauerunt ⁊ ſaturati ſunt nimis. ē de timore. ut ad memoriā reducamus qȯ dicit᷑ de iudeis. adhuc eſce eorū erant in ore ipſorū ⁊ ira aſcendit ſu per eos. q2 enī comederant uſq̄ ad nauſeā. ſtatim deū ad iracūdiā cōci tauerūt. ut uidelicet incuciat᷑ nobis timor. ne p gulā offendamus deū ſi cut iudei. Hoc aūt facit eccleſis. q̇a tūc ſolent homineſ magis intendere

gule propter carnisprivium qd̕ immi net. de quibus dicit Grego. iiij. di. deniq̧. q relinquendi sunt suo inge nio cū uenia. ꝛ ideo bene cōpetit hu ic diei. Pōt etiā ꝛ aliter dici q tria sunt necessaria que proponūtur no bis in epistola ꝛ in euangelio ¶ Ad hoc ut opera penitentie que p quin quagesimam figurantur sint pfecta scilicet caritas que proponitur i epi stola memoria dominice passionis ꝛ fides que intelligitur per ceci illumi nationem. ꝛ hec proponuntur i euā gelio uera fides sine qua deo nemo placer̃ pōt. opera facit acceptabilia memoria passionis reddit facilia. ca ritas facit esse continua. Et sic eccle sia primo desperans̃ clamauerat. Cir cumdederunt me ꝛc̃. ꝛ post ad se re diens adiuuari petebat. ita hic iam concepta fiducia ꝛ spe uenie propt̃ penitentiam quasi dominum tenēdo orat ꝛ dicit. Esto mihi ꝛc̃. ubi petit quatuor. s. protectionem illis q̇ sunt in aduersis. firmamentū illis q̇ sunt in gratia. refugium illis qui sunt in culpa. Et ducatum illis qui sunt in prosperis. ¶ Epistola uero nos po nit in expeditione armis muniri do cens. ¶ Tractus triumphatori mili tie. nos docet seruire ei quidem qui nos fecit. non ei cui nos uendidim⁹ Et nota euangeliorum consequētiā rationabiliter ordinatam. Nā in sep tuagesima uineam colimus. In sexa gesima agrum seminamus siue semē spergimus. In quinq̄gesima fructum lucis in ceco illuminato colligimus.

¶ De feria quarta in capite ieiunio rū Rica.

Post quinquagesimā sequi tur quadragesima q̄ ē nu merus specialis penitentie in qua ieiunat ecclīa et pe nitet de peccatis suis per penitētiam enim q̇ in quadragesima perficit̃ p uenit̃ ad quinquagesimā. i. ad annū iubileum. hoc est ad remissionē pec catorum ut premissum ē. ¶ Incipit autem quadragesima a dominica se quenti in qua cantat̃ Inuocauit me sed in hac feria quarta ieiunium in choatur ut iam dicetur. ¶ Beatus petrus primo instituit ieiunium qua dragesime āte pasca. nec uacat a mi sterio q quadragita sex diebus a ca pite ieiunij usq̧ ad pasca in abstinē tia sumus. Nam post babilonicam captiuitatem quadraginta sex annis edificatum fuit templum dn̄i. unde ꝛ nos post captiuitatem babilonis. i. confusionis uiciorum quadraginta sex diebus per abstinentiam et bona opera nosipsos templum deo edifi camus. ¶ Quare autem quadragin ta diebus ieiunetur. ꝛ quare dicitur quadragesima sub dominica sequē ti dicetur. ¶ Sane ieiunium quadra gesime cōmendatur ab institutione ꝛ a tribus temporibus. ꝛ a personis que in illis ieiunauerunt. ¶ Rursus ieiunia ideo sunt instituta. quoniam in ueteri lege preceptū erat decimas deo ꝛ primitias de omnibus bonis reddi. Unde et nos idipsum facere debemus. ꝛ etiā de nobisimetipsis. s. de corpore ꝛ de mente ꝛ de tempor̃ de hijs ꝛ alijs ieiunijs dictum ē sub q̄rta feria tercie ebdoma de aduent⁹ Siquidem de nobis decimas et pri mitias deo offerimus qn̄ bonū ope ramur. ¶ In quadragesima soluit̃ decima dierum. qm̄ scd̄m Grego. ꝺ cō se. di. v. quadragesima. a prima dn̄i ca quadragesime usq̧ i pasca sex eb domade cōputantur. quarū dies sūt quadragintaduo. Ex quibus dum sex dies dn̄ici subtrahunt̃ ꝺ ieiunio remanent tm̄ trigintasex dies astinē tie qui sunt quasi decima anni. Ut ergo numerus quadraginta dierum quibus xp̄us ieiunauit impleatur re cipiuntur ex institutione Gregorij

pape. de con. di. v. quadragesima. q̄tuor dies precedentis ebdomade videlicet quarta quinta sexta ferie. et sabbatū. ⁊ fm̄ hoc dicit̄ quadragesima q̄si q̄tuor cuȝ decima qm̄ trigintasex diebus qui sunt decima addunt̄ quatuor ut premissum ē quoruȝ primus ē sanctificationis ⁊ mundatōis q᷑ tunc tam animā q̄ȝ corpus mūdamus cineres capitibus aspergentes Reliqui tres sunt de primitijs dierū que soluuntur in quatuor tempib᷒ anni. sed cū trigintasex dies predicti sint decima tricentorū sexaginta dierum. ⁊ annus constat ex tricētis sexagintaquinqȝ diebus ⁊ sex horis. patet ꝙ ieiunamus trigintasex dies ratione decime remanent quinqȝ dies indecimati ⁊ sex hore. sed de illis ieiunamus quatuor precedētis ebdomade ut sacer numerus compleatur ut premissuȝ ē. ❡ Sed scđm hoc adhuc remanēt triginta hore indecimate videlicet unus dies qui continet uigintiquatuor horas ⁊ sex hore. sȝ potest dici illius tp̄is in sabbato sācto tardius cenamus. uel forte ꝓpt̄ hoc die illa tardius. s. ꝺ nocte missa celebratur. ut dictuȝ ē in prohemio quarte ꝑtis. ❡ Nos uero prouinciales ieiuniuȝ quadragesime in precedenti scđa feria incboamus. ⁊ sic duos dies plus ceteris nationibus ieiunamus. ⁊ hoc non solū propter quādaȝ honestatē ut uidelicet sic biduo purificati in quarta feria sacruȝ ieiunium inchoemus. Uerū etiā pro eo ꝙ quadragesima ī magno die iouis cene terminatur. prout sub ti. de septuagesima dictū ē. Ultimos ergo duos dies non ratione quadragesime sed propter cām ibi dictā ⁊ propter eorū sanctitateȝ ieiunamus. Clerici etiaȝ in quiquagesima ieiuniū inchoare tenētur prout dictū ē. ❡ Quidā sūt dixerūt ꝙ ꝑmissi quatuor dies addūtur alia de cā. uidelicet tres ꝓ tribus diebus quatuor tp̄m qui in quadragesima contingūt. Quartus pro uigilia pasce quā ieiunare debemus. sed premissa rō uerior ē. Sed cū in quadragesima imitemur ieiunium xp̄i ut premissum ē. ⁊ ipse statim post baptismū. s. epiphaniā suum ieiuniū incboauerit. Queritur quare hoc tp̄e ieiuniū incboamus ⁊ illō cū pasca cōtinuamus. ⁊ nō eo tp̄e quo ipse ieiunauit. cū ipsius actio nr̄a debet esse instructio. xij. q. ij. exempluȝ Ad quod quadruplex est ratio. Prima. q᷑ in quadragesima representamus populuȝ israhel qui fuit. xl. annis in deserto. ⁊ statim post celebrauit pasca. Scđa q᷑ homines tēpore uerno naturaliter ad libidineȝ cōmouentur. ad quā restringendā institutū ē hoc tp̄e ieiunari. Tercio q᷑ xp̄i passioni resurrectio continuat̄. igit̄ rationabile fuit ut afflictō nr̄a continus esset passioni saluatoris. cū eniȝ ipse pro nobis passus sit ⁊ nos ei cōpati debemus. ut ita tandē cōregnemus. ⁊ post passionem statim resurrectio subsequatur. iuxta illud ap̄li Si cōpatimur ⁊ conregnabimus. nā ⁊ egrot᷒ magis affligitur cū approximat sanitati. Quarta q᷑ sicut filii israhel priusq̄ȝ agnum comederēt se affligebāt. ⁊ lactucas agrestes. idest amaras comedebant. ita ⁊ nos ꝑ penitentie amaritudinē debemus ꝑus affligi ut statim post digne possim᷒ comedere agnū uite. s. corpus xp̄i ut sic mistice capiam᷒ pascalia sacramēta. ❡ Porro ī missis quadragesimalibus frequentatur. Humiliate capita vr̄a deo. eo ꝙ illo tp̄e dyabolus magis impugnat nos. vñ deū humiliter orare ⁊ nos sibi humiliare debemus. ⁊ ut nos sub omnipotētis dei manu humiliem᷒. Dicit̄ etiā. flectamus genua. de qua dictū ē sub q̄rta ꝑte sub ti. de salutatione. Et est sciendū ꝙ flectam᷒ genua. ⁊ humiliate

capita sese comitant͛ ⁊ neutrū dicit͛ in dn̄ica die. Nā ut sit Grego. q̄ in dn̄ica die genua flectit deū resurrex isse negat. propter multas quidem cās orando nos ad terraȝ prosterni mus. prout dictū ē in quinta parte sub prima. Dicitur etiā oīo sup populū post humiliate capita ⁊c̄. ppt̄ tpis sanctitatem. ⁊ ad notanduȝ q᷑ in hac uita pro nobis ē orandū ut ī futuro audire mereamur a dn̄o. Uenite benedicti p̄ris mei ⁊c̄. q̄ quideȝ oratio ē uicaria sancte cōionis. Oliȝ enim oēs cōmunicabant et cōmunicaturos dyaconus ad flectenduȝ genua inuitabat. nūc uero qꝛ multi suscipiunt corpus dn̄i indigne pro cōmunione utimur oratione dyacono sicut prius suo fungente officio ⁊ dicente. hu. ca. ue. de. qꝛ quicūq̄ humiliauerit se exaltabitur. et quisq̄s hic bonis actibus benedicet͛ eterne benedictioni postmodū asscribet͛. In hac ergo oratione sacerdos milites xp̄i pugne cōmendat ad dimicandū cōtra hostē antiquū ⁊ insidias inimicorū. ⁊. iō premunt eos ꝑ ministros armis humilitatis. d. hu. ca. ue. deo. ⁊ sic tandē de capitibus humiliatis quasi cōfirmās eos infūdit sup eos protectionē sue benedictōnis. ⁊ hoc magis in septuagesima qn̄ aduersarius nr̄ tūc solicitus circuit querens quē deuoret. Secundo in prima collecta genua flectimus in postulatiōȝ iusticie q̄ ē necessaria ī presenti uita. In ultima uero reuerēter inclinam⁹ in gr̄arū actōne pro diurno denario uite future. ¶ Tercio in prima collecta flectimus genua pro pugna p̄sentis uite afflictionē laboris ⁊ cōtinentie ostendentes. ¶ In ultima uero q̄ ē pro gr̄aruȝ actione caput humiliamus ꝑ qd̄ mētis humilitas designatur. qꝛ ī eterna uita oīs labor excludetur. sed humilitas semꝑ stabit. d̄ hoc dicetur sub sabbato prime ebdomade quadragesime. ¶ Item in fine misse dicitur Benedicamus dn̄o de quo dictū ē in quarta ꝑte sub ti. de oratione nouissima. ¶ Hoc etiā tēpore cortine in ecclesia suspendunt͛ de quo dictū ē in prima ꝑte sub ti. de picturis. ¶ Porro ecclesia in hijs diebus in magno certamine cōstituta in quadragesima frequentat ps̄. Qui habitat. qꝛ ps̄ ille informat in certamine positos. spem suā in dn̄o ponere. ⁊ omne adiutoriū ab eo deposcere. de quo sub domīca sequēti dicetur. ¶ Hoc tp̄e dyaconus casulā super humerū portat. de quo dictū ē in ꝑte scd̄a sub ti. de dyacono. Ab hac quoq̄ q̄rta feria usq̄ ad dominicā palmarū. dicitur omni die prefatio de ieiunio. etiā in dominicis diebus apud quosdā. In illa uero dn̄ica ⁊ sequentibus diebus dicitur prefatio de passione. sed uidetur esse incongruuȝ q᷑ in dominicis diebus cātetur prefatio de ieiunio cuȝ in illis nō ieiunetur. Et iō quidā dicunt in illis quotidianā prefationē. sed licet non ieiunetur numero. ieiunatur tn̄ qualitate. i. in cibo quadragesimali sicut in alijs diebus. In quibusdaȝ tn̄ ecclesijs incipiūt dicere prefatiōȝ de passione ī domīca de passione. et in quibusdā etiā dicūt prefationē d̄ ieiunio usq̄ ad quartā feriā ante pasca. ¶ Uerū licet ut premissū ē quadragesimali ieiunio qd̄ incipit in dominica q̄dragesime supadditi sūt q̄tuor dies solemnitates. tamē officij quadragesimalis tp̄is incipiūt in eadē domīca sicut prius ⁊ nō ante nec in hoc imutatio facta fuit q̄q̄ poti⁹ ex incuria q̄ ex certa scientia hoc cōtigisse credatur. naȝ idē deberet esse caput ieiunij ⁊ officij. ⁊ scd̄m hoc uidetur q᷑ in dictis quatuor dieb⁹ deberent imediate post missaȝ dici uespere. ¶ Circa qd̄ notandū ē q᷑ quadragesimale tp̄s ē luctus ⁊ penitētie

tempus. penitentes aũt dũ cõuertũtur ad xp̃m a tenebris ad lucẽ trãseunt. Vespertinũ uero tempus ꝓpt defectũ ⁊ obscuritatẽ perfectionẽ designat. q꞉ ergo penitentes nõ imperfectioni ⁊ defectui. sed potius ꝑfectioni ⁊ luci ueritatis insistunt. Idcirco cõuenienter q̃stũ ad uesperas dicitũ tpus lucis ex institutione gabilonẽn̄. concil. de con. di. i. solent. preuenitur ut sic stati post missaꝫ dicãtur q̃ aĩs circa noctis tpus cõsueuerant dici. hoc tamen q̃tuor predictis diebus precedẽtibus nõ seruat᷑ q̃ dieb⁹ q̃dragesimalibus supadditi ex alia cã fuerũt. Uel põt dici ꝙ q꞉ quadragesimali tpe pr opter dispositionem ad pascalẽ solemnitatẽ ⁊ correctõnẽ delictoruꝫ preteritorũ sanctioribus operibus insistendũ ẽ. iõ prouisuꝫ ẽ ut eo tpe quo seruamus illa ieiunia plures orationũ supplicationes ieiunij agamus. ⁊ propter hoc nõ soluꝫ alias horas uerũ etiaꝫ uesperas ante cibũ dicimus. predictis tñ quatuor diebus hoc nõ seruat᷑. ad repñtãdũ primariã dispositionẽ penitentiũ q̃ in suis primordiis nõ pñt tot sanctitatis obseruantijs insudare. Hoc tẽpore dicitur ad horas capl'm. Conuertimini. Joelis. ij. c. ⁊ illud. Int̃ uestibulũ. qõ ẽ ibidẽ. ⁊ illud. Clama ne cesses. Isa. lviij. c. ⁊ illõ. Dereliq̃t impius. Isa. lv. c. ⁊ illud. Frange esurienti. Isa. lviij. c. ❡ Sane hec q̃rta feria quatuor priuilegijs insignitur Primũ q꞉ tali die incipimus ieiunar̃ qõ fit quadruplici rõe. Primo ꝓ eo ꝙ xp̃us legitur quarta feria suum ieiuniũ inchoasse qõ inde uidet᷑. quia natus ẽ die dñica. ⁊ si quis diligent̃ cõputet annos ex̃tũe usq꞉ ad trigita scdm rões cõputi inueniet eũ in tercia feria baptisatũ fuisse ⁊ sequenti die intrans in desertũ inchoauit ieiuniũ. Scdo iõ in q̃rta ieiuniũ inchoamus. q꞉ in quarta etate salomon tẽplũ edificauit. ⁊ nos quasi fũdamentũ illius templi. qõ ex nobis cõstruitur iacimus ieiunando. ut in pasca templũ dñi esse possimus. vñ aplus templũ domini sãctũ ẽ qõ estis uos Tercio iõ i q̃rta feria ieiuniũ incipit Cũ eni ecclesia in diebus dñicis quadragesime non ieiunet. propter gaudiũ qõ hꝫ de resurrectõne dñi que ĩ illa die facta ẽ. In resurrectiõe domi nus legit᷑ bis comedisse. semel cũ discipulis eũtibus in emaus. ⁊ iterum qñ intrauit clausis ianuis ad discipulos ⁊ attulerũt ei partẽ piscis assi et fauũ mellis. Ideo ĩcipit ieiunare ab hac quarta feria antecedente dñicaꝫ illã. quapropter hoc uocat᷑ caput ieiunii. de hoc etiã iam premissũ est. Quarto q꞉ sicut iã dicet᷑ hoc tẽpore ad bellũ procedimus. iõ quatuor diebus huius ebdomade ieiunamus ut quatuor armati uirtutib⁹. s. iusticia. fortitudine. prudentia. ⁊ temperantia. quatuor mala q̃ per primuꝫ parẽteꝫ incurrimus deploremus. s. ꝙ de padiso eiecti sumus ꝙ in hac ualle miserie cibũ ad modũ iumentorũ indigemus. ꝙ in infernũ descendere timemus. ꝙ in pr̃ia cũ domino non gaudemus ❡ Quinto ut defleamus quatuor mala que fecimus. s. peccatũ cogitationis. opis. consuetudinis ⁊ locutionis. ❡ Scdm priuilegiuꝫ ẽ q꞉ illa die audiũtur cõfessiones publice penitentiũ. et eis penitentie ipo nũtur. ❡ Terciũ q꞉ tũc cineres capitibus aspergũt᷑ ut iã dicet᷑ ❡ Quartũ q꞉ die ista fit processio qualẽ per totũ annũ fieri nõ cõtingit. penitentes nãq꞉ tũc ab ecclesia cũ processione ⁊ cruce eiciuntur. ⁊ in die cene ĩ eadẽ recipiũtur. sicut sub illa die dicetur. Processionẽ quidẽ facimus q̇a tũc ab bellũ contra hostes incedim⁹ qui quasi in expeditione a septuagesima usq꞉ tunc fuimus. procedentes ergo ꝯ hostes armis nr̃is armamur

que sunt humiliatio. oro. afflictio ⁊ elemosinarũ largitio. Humiliatio sicut iã dicit͛ ẽ in cinere. Oratõ q̄ȝ tũc dicimus. parce dñe ⁊c. Afflictio ð q̄ in euangelio. cũ ieiunatis ⁊c. Elemosinaꝝ largitio q̄ maxime hoc tp̄e frequentãda ẽ. Unde absconde elemosinã in sinũ pauperis. Talibus itaq̄ȝ armis armati ad bellũ procedimus Unde collecta huius diei ẽ. Cõcede nobis omnipotẽs deus presidia militie xp̄iane sanctis inchoare ieiuniis ⁊c. Ceterũ in hac die officiũ usq̄ȝ ad nonã differimus nõ tñ. q̄ȝ dominus hora nona expirauit. sed etiã propt̃ nostrã castrimargiã. adeo nãq̄ȝ uentri dediti sumus ꝙ audita missa statiȝ ad cibũ curremus. ⁊ de horis parũ aut nihil curaremus. vñ i cõcilio gabilonẽ. de con. di. i. solent. dicitur ꝙ ad missã currẽdũ ẽ ⁊ auditis missarũ solemniis ⁊ uespertinis officiis ac largitis elemosinis ad cibum accedendũ ẽ. ¶ Hac etiã die benedicit͛ cinis ⁊ in signũ humilitatis capitibus aspergitur sub his uerbis. Cinis es ⁊ in cinerẽ reuerteris. qð dictuȝ fuit ade. genes. iii. c. ⁊ Iob penitentiaȝ in fauilla ⁊ cinere egit prout legit͛ Iob ulti. c. et dñs ait. in domo pulueris puluere nos aspergite. Michee. i. c. Item legitur iudith. iiii. c. ꝙ filii israhel humiliauerũt animas suas i ieiuniis ⁊ cinis super capita eorum. et Abrahã inquit. loquar ad dominũ meum cũ sim puluis ⁊ cinis. genesis xviii. c. ⁊ Mardocheus indutus ẽ sacco aspergẽs cinerẽ capiti suo. hester iiii. c. ⁊ filie syon consperserũt cinere capita sua. Treno. iii. c. ¶ Et hinc ẽ ꝙ sicut ex libro pontificali habetur penitentes ⁊ morituri in signũ penitentie ⁊ humilitatis ⁊ ꝙ terra ⁊ puluis sunt se cinere uel solo ꝓsternunt ⁊ ciliciũ induunt ꝙ ex ueteri testamẽto tractũ ẽ. Legit͛ enĩ ysaie. lviii. c. ꝙ penitentes sacco ⁊ cinere sternuntur

Itẽ Iere. xxv. c. aspergimini cinere q̄ȝ completi sũt dies uestri. Item Ion. iii. c. Rex niniue indutus ẽ sacco ⁊ sedit i cinere. Itẽ treno. iii. c. Uirgines ihr̃lm accincte sunt ciliciis. Itẽ i ps̃ xxv. Induebar cilicio. Fit etiã hoc ad significandũ. ꝙ sicut in electione ade ð paradiso maledicta fuit terra in opere suo. sic per humilitateȝ penitentie terra nostra. s. liberũ arbitrium nostrũ benedicit͛. per penitentiam ut non spinas ⁊ tribulos sed dignos fructus penitẽtie germinet. ¶ Inuitantur aũt om̃s ad penitentiaȝ generaliter cũ dicitur i antiphona Immutemur habitu ⁊c. Ieiunemus et ploremus ante deum ⁊c. Et ostenditur cã quare homines debeant ieiunare. s. q̄ȝ dominus expectat eos ad penitentiã. Unde introitus ẽ. Misereris omniũ dñe propter penitentiam. ⁊ ẽ sapien. xi. c. ¶ Omnes etiã oratões quecunq̄ȝ dicunt͛ faciunt ad idẽ ¶ In ep̄la quoq̄ȝ conuertimini ⁊c. que ẽ Ioelis. ii. c. ad hoc inuitantur generaliter parui ⁊ magni ⁊ uterq̄ȝ sexus. vnde dicit. sanctificate ieiunium. uocate cetuȝ. cõgregate populũ ⁊c. ¶ Sequitur responsoriũ. Misereri mei deus ⁊c. qð respondet epistole. ostendens triplicẽ effectũ penitentie primuȝ quia per eã habemus remissionem peccatorũ ⁊ collationem gr̃e ⁊ conculcationeȝ inimicorũ. vnde sequitur. Dedit in obprobriũ conculcantes me. ¶ Sequitur tractus. Dñe non scðm peccata nr̃a ⁊c. qui significat laborẽ qui in penitẽtia habetur ⁊ dicit͛ iste tractus usq̄ȝ ad dñicã de passione in scða quarta ⁊ sexta feriis ut in diebus artiori ieiunio deputatis incepte penitentie memores oratões ieiunio cõbinemus. ¶ In euangelio auteȝ. Cũ ieiunaueritis ⁊c. Mathei. vi. c. legitur de modo ieiunãdi ubi dicitur. Tu aũt cũ ieiunas unge caput tuum ⁊ faciem tuã laua. quia

omnis penitens debet ungi oleo spirituali qd' ē iocunditas mentis .tāq̄ alleta ⁊ pugil dñi. sicut habetur in ecclesiastico. Oleū de capite nō deficiat .⁊ faciē tuā laua. i. interiorē hilaritatē exterius demonstra ne uidearis hominibus ieiunans. i. ieiuna ⁊ non intendas fauorē humanū sed solius dei .⁊ pater tuus q̄ uidet in abscondito reddet tibi. Offerenda est exultabo. ubi ē grārū actio de impetrata remissione. ¶ Cōio ē qui meditabitur. in qua ē aliorū exhortatio de legis meditatione. ⁊ consonat euangelio. quia meditari in lege ē thesaurare i celo.

¶ De quinta feria Rica.

Sequit' de quinta feria. Siquidem inuitati sunt oēs in precedenti die sicut ibi dictū est ad penitentiā. sed quia penitentia consistit in tribus. s. i oōne ieiunio. ⁊ elemosina. Jō i t'b' sequētibus diebus agit de his tribus .et primo de oratione in hac quinta feria .⁊ ideo incipit introitus. Dū clamarem ad dñm. Fit autem oratio ab aliquo quādoq; pro se. quādoq; pro alio. ut ergo ostendatur quātū ualet ab aliquo pro se facta oratio Igit' sequitur epl'a. Egrotauit. Jsaie xxxviij. c. i qua ecclesia proponit regem Ezechiā in exemplo qui oratōe pro se facta impetrauit a dño. xv. ānos uite sue superaddi. Ut etiā ecclesia ostendat q̄ntum ualet oratio pro alio facta. legitur euangeliuz. Cuz intraret ihesus. Mathei. viij. c. De centurione qui rogauit dñm pro puero suo ut sanaretur quod impetrauit.

¶ De sexta feria Rica.

In sexta feria agit' de ieiunio. ⁊ ōndit' quale ieiuniū placet deo. s. spirituale nō carnale. unde epl'a agit de hoc. Clama ne cesses ⁊c̄. ysa. lviij. c. ⁊ p' q̄re ieiunamus ⁊ nō aspexisti ⁊c̄. ⁊ dñs r̄spōdit. nūquid tale ē ieiuniuz quod elegi contorquere quasi circulum caput ⁊c̄. quasi diceret nō placet mihi tale ieiuniū q̄ aliquis se cruciet i tātuz. sed q̄ dissoluat fasciculos impietatis. i. ab omni peccato abstineat qd' fit per caritatē. Un̄ sequitur euāgeliuz. Audistis quia. mathei. v. c. agens de caritate. ubi dicit' licz hoc in ecclesia non legat'. dictū ē antiq̄s nō occides. ego aūt dico nō irasceris.

¶ De sabbato Rica.

In sabbato agit ecclesia d' elemosina ⁊ d' sabbato q: per premissa tria. s. orationes ieiunia. ⁊ elemosinas uenitur ad sabbatissimū mentis. ubi pena iam facta que spectat ad penitentiam. i. pax que ē quies ⁊ sabbatissimus mētis se osculantur cōueniunt. ⁊ ppter hoc sequit' apte i epl'a. ysai. lviij. c. Si abstuleris de medio tui cathenā peccatorū ⁊c̄. q̄ ibidē sequūtur. tūc uocaberis sabbatū delicatū ⁊c̄. que ibidē sequunt'. ⁊ hoc idē dicitur in euangelio. Cū sero esset ⁊c̄. Marci vi. c. ubi dicit' de discipulis laborantibus in mari. p quos penitentes designant'. q̄ dñs ascendit in nauiculā cū eis. ⁊ statim facta ē tranquillitas q: deo p̄nte in corde hominis pacificatur aīa ⁊ tranquillū fit ibi. Hoc sabbatū licet habeat epl'am ⁊ euāgeliū sicut nōnulla alia per anni circulū. nō tn̄ ē cantibus officiatū. q: s'm quosdā nondū erat solemni ieiunio deputatū. Hodie uero ieiunamus ut ad quietis eterne sabbatū perueniamus.

¶ De prima dñica q̄dragesīe. Rica

In hac dñica in qua cātat'

Inuocauit me rc. incipit quadragesima que significat tempus penitentie spiritualis ꝛ uocatur dominica quintana. quia quīta est a pasca. Qđ aūt significēt quinqꝫ dominice quadragesime. dictum est in prima parte sub ti. de picturis. ¶ Dicta ē autem quadragesima licet in ea sint q̄dragitaduo dies usqꝫ ad pasca. Primo quia ecclesia nō curauit de duobus que minucias non attendit sed summam numeri ponit q̄uis sit paruꝫ plus uel minus. Secundo quia quadragesima non protenditur nisi usqꝫ ad diem cene domini que est dies absolutionis. Naꝫ per quadragesimam bene obseruatā ꝛ per ueram penitentiam peruenit homo spiritualiter ad cenā agni. Unde in apoca. Beatus qui uocatus ē ad cenā nuptiarum agni. et scđm hoc solum sunt quadraginta dies. Tercio quia filij israhel laborātes in deserto quadraginta annis cibati manna. per q̄draginta mansiones uenerunt in terram promissionis quo etiaꝫ xp̄o quadraginta diebus a delicijs corporis abstinentes uerbis uite reficimur oratīoni uacamus. ut tandeꝫ per ihesum xp̄m in terra uiuentium introeamus sicut illi per ihesuꝫ naue. i. iosue ī terram promissionis introducti sunt. Ideo autem scđm Iero. sunt in ea q̄dragintaduo dies quia dominus uenit ad nos p quadragintaduas generationes cōputatis ieconia pr̄e et ieconia filio ꝛ ip̄o dn̄o. ¶ Sane totū tp̄s uite nr̄e q̄dragesima ē. Ieiunamus aūt q̄draginta diebus incipientes precedēti q̄rta feria. Primo ꝭm aug. q̄m matheus quadragīta generationes posuit. ad hoc eni dn̄s suo q̄dragenario numero ad nos descendit. ut nos ad euꝫ nr̄o quadragenario numero ascendamus. de con. di. v. ieiuniū. Scđo ꝭm eūdē q2 ad hoc ut habeamus quinquagenariuꝫ quadragenario numero adiciendus ē denarius. ad hoc eni ut perueniamus ad requiē beatā oportet nos toto tēpore p̄ntis uite laborare. vnde ꝛ dominus cū discipulis. xl. diebus mansit ꝛ post decimā diē sp̄m sanctuꝫ misit. ¶ Ieiunamus quadragīta diebus. nā ꝛ moyses ad accipienduꝫ legē ieiunauit. xl. dieb⁹. similiter ꝛ helyas. Dn̄s nr̄. xl. diebus ieiunauit absqꝫ cibo ꝛ hoc pro institutione et exemplo. Unde nonnulli unā tm̄. xl. obseruant. illi uero ꝓ merito ieiunauerūt ¶ Cōis tamen est tres q̄dragesimas ꝭuare. eo ꝙ moyses ut tradut hebrei ter ascēdēs ad dn̄m ieiunauit ul' potius quia tres in tribus leguntur ieiunasse q̄dragesimis. s. moyses helyas ꝛ dn̄s. ¶ Quare aūt quadragintasex diebus sumus in abstinētia dictum ē sub precedēti quarta feria ¶ Cōsiderāduꝫ ē aūt ꝙ tp̄s q̄dragesime penitētie ascribit. Penitētie autē fructus sūt. ieiuniū. uigilie. et alie carnis afflictiones. elemosina corpalis ꝛ sp̄ūalis. ꝛ alia misericordie opera. oratō ꝛ deprecatio ꝛ alie sp̄ēs cōtemplationis. fletus lacrime. ꝛ alia īsignia contritionis. iōqꝫ de hijs et similibus ad penitentiā pertinentib⁹ ī nocturnis ꝛ diurnis officiis hac die ꝛ sequētib⁹ legit et cātat eccl'ia copiose ꝛ ppt' h' etiā h' tp̄e dr̄ octies ī canonicis horis p̄s. ille penitētial'. Miserere mei deus. ¶ Et ē notādū ꝙ ppt' ieiunii p̄cipiū ordo interrūpit' hystoriarū. Cū eni ī septuagesi'a ꝛ sexagesi'a cātatuꝫ fuerit de adā. ꝛ in q̇nq̄gesima de noe ꝛ abrahā. ī hac p̄ma īterponit' ꝺ fructib⁹ p̄n̄ie. In scđa ꝺ de iacob. In t'tia ꝺ iosep. In q̄rta de moyse. Antiq̄tus tres īstituit eccl'ia q̄dragesimas ꝺ quo tactū ē ī p̄ma p te sub ti. de ecclesiasticis sacramentis ¶ Sane q2 ut dictū ē sub q̄rta feria cinerū hoc tp̄s ē xp̄iane milicie et in quo dyabolus forti⁹ ꝯ nos insurgit

Ideo ne homo desperet quasi cōfor
tatiuū quoddā canit ecclesia itroitū
Inuocauit me ⁊c̃. quo audito spe
fit homo fortis. Uñ dicit apl's. Sepe
fortes in tribulatione gaudentes . ⁊
ysaie. xxx. c. In silētio ⁊ in spe erit for
titudo v'ra. Si quidē in hijs duob⁹
consistit tota fortitudo hominis spi
ritualis. s. in silentio a tumultib⁹ se
culi nihil de hijs q̄ sūt seculi appetē
do ⁊ in spe eterna desiderādo. Per
ep'lam que incipit. hortamur uos. i.
corinth. vj. c. Armat ecclesia milites
suos quatuor cardinalib⁹ uirtutib⁹
primo fortitudie cū dicit . Ecce nūc
tp's acceptabile. ecce nunc. d. s. ⁊c̃. q̄
ibi de fortitudine dicūtur q̃ sequit'
i omibus exhibeamus nos sicut dei
ministros in multa pacientia. Scd'o
tempantia cū dicit . in castitate et ie
iunijs multis . Tercio prudentia cū
dicit. in scientia. i. in prudentia. Sūt
autē idē subiecto scientia ⁊ longani
mitas . q̃ scientia et longanimitate
scimus conuersari i medio praue ⁊ p
uerse natōnis ⁊ bonitate ⁊ suauitate
que ē in spiritu sancto. hoc totuz p
eodem sumit'. ¶ Sequitur in caritate
non ficta q̃ omnia sine fictione fieri
debent . Quarto iusticia cū dicit p
arma iusticie a dextris ⁊ a sinistris.
¶ Post ep'lam sequit' r'nsoriū. An
gelis suis mandauit deus de te ⁊c̃.
ut sic secure homo possit pugnare se
quitur tractus. Qui habitat i adiu
torio. in quo agit de temptatione.
Tractus uero iō dicit' q̃ ibi ostendi
tur q̄ hec uita miseria trahitur mul
tis doloribus ⁊ laboribus . ⁊ q̃ pos
set conqueri aliquis de inequalitate
istius pugne . q̃ temptator potētissi
mus ē ut habet' i iob. nō ē potestas
sub celo q̄ ei ualeat cōpari. ⁊ sapien
tissim⁹ q̃ m'lta uidit. ⁊ crudelissim⁹
q̃ ut dicit Iero. Crudelis ē ⁊ nō mi
serebit'. homo aūt īfirmissimus ⁊ ig
norās. iō in tractu ponit' solutō hui⁹

q̃ hic pmittit deus inimicū tēptare
ut homo timeat ⁊ ad deuz cōfugiat
q̃ scit ⁊ pōt ⁊ uult liberare . ⁊ sic in
se nō speret sed i deo q̄ promittit q̄
liberabit si ɔfugiat ad eū. uult ergo
deus ut homo habeat timorē ḋ ini
mico forti ⁊ spem de promissioībus
futurorū. ⁊ de dilectione dei uehem
tissima. ergo sequit' q̄ uult eū prote
gere quēadmoduz gallina protegit
pullos suos ex amore uehementi . et
ē spes de custodia angeloꝝ . Homo
aūt si molat' inter duas molas timo
rē. s. ⁊ spez efficiet' panis placēs deo
⁊ sic uincet omnē tēptationē siue sit
leuis ⁊ occulta q̄ dicit' timor noctur
nus siue leuis ⁊ manifesta q̄ dicit' sa
gitta uolans in die siue sit grauis et
occulta q̄ dicit' negociuz pambulās
in tenebris siue sit grauis ⁊ apta que
dicit' demoniū meridianū . hec qua
tuor genera tēptationū uincet quili
bet sic armatus ut dictū ē ¶ Sed in
euangelio non sunt nisi tres tempta
tiones ubi dicit'. Ductus ē ihesus i
desertū ⁊c̃. Mathei. iiij. c. ⁊ cōphēdū
tur q̄nq̄ oīs temptationes sub q̄te
nario ut dictū ē q̄nq̄ sub trinario ut
in euangelio . q̄nq̄ sub binario ut in
eodē psalmo inferius ubi dicet' . A
laqueo uenantiū . i. ab ope malo ⁊ a
uerbo aspero. i. a peccato oris. Tēp
tatus aūt fuit dn's a dyabolo tripli
ci tēptatione. s. tēptatione gule cum
dixit ei dic ut lapides isti panes fiāt
Cupiditatis scilicet cum dixit . Hec
omnia tibi dabo si procidens ado
raueris me. ⁊ inanis glorie. s. q̄n dya
bol⁹ uoluit cū deicere de pinnaculo
sicut fecerat alios predicatores mul
tos ⁊ uicit cum dominus per aucto
ritates sacre scripture. quod signifi
catuz est in hoc q̄ dauid lapidibus
sumptis de torrēte deiecit goliā. do
cens nos debere armari gladio v'bi
dei p̄t illa arma q̄b⁹ nos arma ap'la
i ep'la hodierna. ut sic sufficiēter ad

pugnā armati simus. ¶ Pōt etiā dici q̄ a principio septuagesime ecclīa tot tribulationibus. pressa desperās clamauerat. Circūdederūt me gemitus mortis. q̄si a nulla pte euadere possit. ¶ In principio uero sexagesime ubi etiā de hoc dictū ē. ⁊ dicetur in q̄rta dñica q̄si posita inter desperationē ⁊ spem clamauit. Exurge q̄re obdormis dñe. In principio q̄nquagesime iam desperans clamauit Esto mihi dñe i deū ptectorē. pmo deprecatiuā mutās i affirmatiuā dixit. dux mihi eris ⁊ enutries me. Nūc uero in principio q̄dragesime ostendens se exauditā. d. Inuocauit me et ego exaudiā eū. ¶ Et epl'a dicit. In tpe placito exaudiui te. ¶ In graduali dat' nobis angelorū custodia. In tractu. diuina protectio. q꞉ circūdamur scuto ueritatis. ¶ In euāgelio ad exēplū saluatoris ab hoste triumphus cui dicimus. uade retro sathanas. ¶ In offertorio etiā diuina ptectō uocat' cū dr̄. Scapulis suis obumbrabit tibi ⁊c̄. ¶ In postcōione demonū subiectio. ubi dr̄. Sup aspidē ⁊ basiliscū. ¶ Ab hac die usq̄ ad pasceuen operiūt' cruces. ⁊ uelū āte altare suspendit'. de quo i p̄ma pte dictū ē sub ti. ō picturis. ¶ Hec dominica priuilegiata ē. q꞉ ē ianua ⁊ limes quadragesime. q̄ representat tēpus quo filii israhel morati sūt i deserto. Tria quidem fuerūt in populo israhel. quorū duo cōmemorauimus. s. peregrinatō q̄ fuit i egipto q̄n iacob et filii sui profecti sunt in egiptū. Captiuatio que fuit i babilone. ⁊ dispersio q̄ facta fuit a Tito et Uespasiano per totum mundum quam nō cōmemorauimus quia ab illa nunq̄ reuocabuntur. de qua dictum ē. tradā eos in manu. de q̄ nō poterūt surgere. ¶ In hac dñica ad horas dr̄ caplm. ffes hortamur ne i uacuū. ⁊c̄. ij. corinth. vj. c. ⁊ illō. ecce nūc tps. ij. corīth. vj. c. ⁊ illō. i oīb⁹ exhibeamus. ibidē. ⁊ fit hodie statio apud basilicā lateran̄. q̄ ↄstructa ē i honorē saluatoris. ⁊ plusq̄ pphete Johannis. eo q̄ officiū hodiernū saluatoris nr̄i pphetice resonat felicitatem.

¶ De secūda feria ⁊rica.

Ostq̄ dñs ⁊ apl's armauerūt militē suū nō restat nisi ut pugnet. q꞉ hostes sēp parati sūt. q꞉ uō p opa misericordie specialiter. ⁊ maxime fit pugna ista iō de ipsis est feria ista q̄ agit de elemosina. ¶ Rursus q꞉ onus pugne nō libent' suscipit'. nisi intuitu p̄mij. iō in hac scd'a feria ē itroit⁹. Sicut oculi seruorū ⁊c̄. ⁊ dñs i epl'a. ecce ego requirā oues meas ⁊c̄. q̄ sūpta ē de ezechi. xxxiiij. ostēdit primū. cū dicat ⁊ pascā eas. qui enim pascit dn̄m in paupe. ⁊ dñs pascit eū. sicut ibi legitur. in mōtibus isrl'. i. in mansionib⁹ eternis. ¶ Idē habet' p euāgeliū. Cum uenerit filius ⁊c̄. mathei. xxv. c. ubi dr̄. Uenite benedicti ⁊c̄. esuriui ⁊ dedistis mihi māducare. debemus aūt hr̄e oculū ad ip̄m. nō tm̄ sinistruz ut respiciamus penas eternas. ⁊ ppter hoc bonū faciamus. hoc eniz esset timor seruilis. sꝫ etiā dextrū ut cōsideremus p̄mia. istū oculū uult nobis auferre dyabol⁹. ⁊ nitit' q̄tū pōt. vn̄ i. Reg. xi. c. Rex amonatarū noluit iire fedus cuz iabitis. nisi erueret eis dextros oculos. viij. q. i. deniq̄. Similiter uult facere nobis dyabolus ut nō simus apti ad pugnādū. sicut miles qui non habet oculū dextruz.

¶ De tercia feria ⁊rica.

Ercia feria agit ō oīone et sumit' itroitus de psalmo q̄ ē oratio. Domine refugium factus es nobis. Pugnamus enīz

orādo. vñ ihes⁹ naue i heremo pugnabat. ⁊ moyses orabat merito qui pugnabat nō deficiebat. qꝛ ille orādo uincebat. xxviij. di. si quis uult. ¶ Epl'a uero. querite dñm ⁊c. Isai. lv. c. docet nos orare. ⁊ inuitat nos ad orationē. q̄rite dñm. s. derelīquēdo uicia ⁊ peccata. qꝛ mitis ē ad ignoscendū. non eni cogitationes mee cogitationes vr̄e. q̄ sint uero cogitationes eius ostēdit Iere. dicēs Ecce ego cogito cogitationes pacis ⁊ nō afflictōnis. si eni ex uero corde rogatur ⁊ q̄rit̄ statī pacificat̄. q̄ntūcūq̧ deliquerit in eū homo ⁊ hoc duꝫ in neniri pōt. s. in presenti. ecce ostenditur effectus oratōnis qꝛ per eam homo deo pacificat̄. Item etiā habet̄ per euangeliū. Cū intrasset. Mathei xxj. c. in quo dicit̄. postq̄ eiecit emētes ⁊ uendentes de templo dixit. domus mea. i. homo i quo habitat domus oionis uocabitur. ¶ In epl'a monemur ad petendum ut habitet in nobis. ¶ In euangelio ut det nobis eterna gaudia. Cetera que i graduali. in offerēda. ⁊ postcōione cātātur sunt querentiū dñm orationes ⁊ consolationes ⁊ gratiaruꝫ actiones.

¶ De quarta feria Rica.

Quarta feria ē de ieiunio. sꝫ quia illa dies ē septima a capite ieiunij ¶ Septimus aūt numerus ⁊ septuagesimus idem significant. Idem eni significat numerus multiplicatus ⁊ numer⁹ multiplicans. Septuagesimus uero significat liberationē a captiuitate. iō in introitu qui ē Reminiscere ⁊c. petit liberationē. s. que habetur per ieiunium. ⁊ in epl'a ⁊ in lectione monemur ad ieiuniū exemplo moysi ⁊ helie. ¶ Lectō q̄ legitur ꝑpt̄ ordines sumpta ē de exo. xxiiij. c. Ascende ad me in montē ⁊c. ¶ Epl'a uero ō tercio Reg. xix. c. uenit helias ⁊c. Quale aūt ieiuniū debeat esse. s. spirituale monstratur nobis ꝑ ieiuniuꝫ moysi utilitas uero per heliā. In azimo eni cibo peruenitur usq̧ ad monteꝫ dei oreb. i. ad altitudinem mense illius qñ comedemus supra mensā patris xp̄i in regno suo. per ieiuniū quideꝫ ira dei tēperatur ⁊ mitigatur. quod ostēditur per euāgeliuꝫ. Mathei. xii. c. accesserūt ad ihesū ⁊c. i quo habetur de niniuitis qui iram dei temperauerunt per ieiuniū suuꝫ. ¶ Et nota q̧ in hac feria solemnitas ieiunii duplicatur quia ieiunatur tam ratōne quadragesime q̄ ratōne ieiunii q̄tuor temporū. quia uero penitentiā aspersus ieiunantium corpora desiccantur. In his non habitat sicut dicitur in euangelio. spūs imundus q̄ habitat ꝑ loca arida querēs reqē ⁊ nō inuenit. Corpa eni ieiuniis desiccata fastidit. Iō ad ieiunia libēti⁹ appendēda moysi ⁊ helye premittūtur exēpla quoruꝫ uterq̧ in singulis lectōnibus q̄draginta diebus ⁊ quadraginta noctibus ieiunasse ꝑhibentur. Itaq̧ propter ieiunii geminatōnē. s. q̄dragesime ⁊ q̄tuor tp̄m duo v̄sus i graduali ponūt̄. ea q̄ in introitu. graduali. tractu. cōione. ⁊ offerenda cantant̄ sunt cōsolationes ⁊ oiones ut ieiunantes a tribulationibus eripiātur. ⁊ ne hiis q̄ ieiuniis affligūtur inimici dominēt̄. Hec quarta feria i hoc priuilegiata ē. qꝛ illi q̄ i sabbato sequēti ordinādi sūt interrogātur de scripturis sacris ⁊ examinantur. de quo ⁊ quare due lectiones legūtur ad missa sub quarta feria tercie ebdomade aduentus dictuꝫ est.

¶ De quinta feria Rica.

Quinta feria est ō passione ꝑ quā etiaꝫ pugnat̄. ⁊ ē itroit⁹. Cōfessio ⁊ pulcritudo.

Est aũt triplex cõfessio .s. fidei pecca ti. ⁊ humilitatis . qui habet hãc con fessionẽ pulchritudo est in cõspectu eius. In conspiciendo eni deũ humi liamus nos. ⁊ deo similes sumus imi tando ipsũ. ¶ Ep̃la uero .s. Orauit hester ⁊c̃. sumit̃ ꝺ esdra. ix. c. in qua ẽ orõ esdre . ⁊ cõfessio q̃ orauit. sicut etiã daniel orauit . peccauimus ⁊ in iuste egimus ⁊c̃ . ⁊ per istã cõfessionẽ meruerunt remissionẽ peccatoruꝫ. ⁊ ita ostendit̃ effectus cõfessionis. In alijs ecclesijs legit̃ ep̃la. Factus ẽ ser mo dñi. Ezech. xviij . c. q̃ etiã loquit̃ de effectu cõfessionis . ¶ Euãgeliuꝫ Egressus ihes᷒ ⁊c̃. mathei. xv. c. ẽ de muliere cananea q̃ p cõfessionẽ fidei cũ dixit. dñe adiuua me. ⁊ p cõfessio nẽ huĩlitatis cũ dixit. nã ⁊ catelli ⁊c̃. meruit filie sue sanitatẽ. ⁊ dictuꝫ ẽ ei mulier magna ẽ fides tua. ¶ Quidã aũt legũt euangeliuꝫ i quo iudei glo riãtes ꝙ essent filij abrahe cõuincũ tur nõ esse filij abrahe qꝛ nõ faciunt opa eius. sed esse ex p̃re dyabolo ope ra eius faciendo . Uel ut quibusdaꝫ moris ẽ legit̃ euãgeliuꝫ qꝺ alii legũt feria quinta sequentis ebdomade ꝺ diuite q̃ apud inferos cruciabat̃ pa tremq̃ uocans ⁊ dep̃cãs abrahã nõ ut filius exaudit̃. hijs cõsonat pro pheticũ qꝺ in ep̃la premittitur. ꝙ si uir iustus genuerit filiũ sãguinẽ effũ dentẽ . ⁊ uniuersa detestanda faciẽtẽ Ipse quidẽ in iusticia sua uiuet. fili᷒ aũt eius qui operatus est inquitateꝫ morte moriatur . Cetera que sũt in introitu. graduali. ⁊ offerenda. sunt laudes ⁊ oratões iusti. ¶ Cõio. pa nis queꝫ ego dedero. Io. vj. c. decla rat unde iustus uiuat. s. de carne xp̃i Et attende ꝙ quinte ferie ꝓpria oli non habebant officia. sed a domini cis estiualibus officiabantur ⁊ earuꝫ euangelia nõ sũt de ieiunijs instituta sed de diuite et lazaro et uidue filio suscitato. ¶ Olim etenim nõ ieiuna bant sed ut in dominicis solemniza bant . sed postmoduꝫ a Grego. uni ore quadragesime fuerunt adiuncte ieiunio prout dictum est sub septua gesima ⁊ inofficiate. ⁊ inde est ꝙ ua rietas epistolarum ⁊ euangelioruꝫ in quintis ferijs reperit̃ . de hoc dicet̃ sub q̃nta feria seq̃ẽtis ebdomade.

¶ De sexta feria Rica.

In sexta feria que est nona dies ieiunii qui numerus ẽ angelicus. petit ecclesia li berari ab omnibus tribu lationibus . ⁊ est introitus. De neces sitatibus ⁊c̃. ⁊ fit hoc per angelos ⁊ maxime per angelũ magni consilii. ⁊ ideo legitur euangeliuꝫ Io. v. c. Erat dies festus ⁊c̃. In quo dicitur. Ange lus domini descendit in piscinam ⁊ mouebatur aqua ⁊ sanabatur unus ideo unus quia tantuꝫ unitas eccl̃ie sanatur . ¶ Sed ne in contradictione peccemus sicut iudei qui dicebant istud prouerbiuꝫ ironice . patres no stri manducauerunt unam acerbam in deserto. ⁊ dentes filioruꝫ obtupe scunt . i. nos punimur . propter hoc ꝙ non est iustum . ideo legitur epi stola ꝺ ezech. xviii. c. anima que pec cauerit ipsa morietur . Filius nõ por tabit iniquitatem patris . nisi imite tur patrem in malicia . uindicat eni dominus iniquitatem patrum in fi lios. in hiis qui oderũt eos. extra de regu. nisi. i. q. iiii. per totum.

¶ De sabbato Rica.

Postea ꝟo nõ restat nisi sab batissimus. ⁊ ẽ ep̃la de sab bato mẽtis . Fratres horta mur uos . p sabbatũ uero mentis ue nit̃ ad sabbatũ eternitatis . ⁊ iõ dicit̃ euãgeliũ ꝺ trãsfiguratõe dñi i q̃ ap paruerũt tm̃ moyses ⁊ helyas quoꝝ

exemplo animat̃ ecclesia ad ieiuniuꝫ ¶ In missa huius diei lectio prima ē. Orauit moyses .deutro.xxv.c. Secūda est. Dixit moyses filiis israhel ibidē.xi.c. Tercia ē. Orationē faciebant.ij.machabe.i.c. Quarta miserere nr̃i.'ecclesiast.xxxvj.c. Quinta ē Angelus dñi.de qua dictū ē sub q̃rta feria tercie dñice de aduētu .q2 ergo pro ordinandis orat ecclesia cantat introitum. Intret in conspectu ꝛc. ꝛ graduale .Propitius esto ꝛc.et ꝓtector nr̃ ꝛc.ꝛ cōuertere dñe ꝛc. ꝛ dirigat̃ ꝛc.ꝛ ad dñm cuꝫ tribularer ꝛc. Ad quinq̧ lectiones flectit genua ut quinq̧ sensus ordinandoruꝫ a dño dirigant̃. ¶ Quia uero dyaconi et sacerdotes tanq̧ perfectores eternis intendere tenent̃. Inde ē ꝙ ante sextā lectioneꝫ siue ante ep̃lam nō dicit̃ flectamus genua . sic nec ante euāgeliū. hoc etiā fit propter reuerentiaꝫ ap̃lice lectionis.ꝛ propter eandē etiam cām ad oīoꝫ sup ꝓꝑl̃m genua nō flectimus sꝫ solū capita inclinamus ¶ Rursus q2 multu ualet dep̄catio ecclesie assidua.quis eni ē q̇ no audiatur i tribulationib⁹. Idcirco q̇nto loco legit̃ lectio de tribus pueris ḋ camino ignis liberatis ꝛ sequit̃ gr̃arū actiones i cātico.Benedict⁹ es domie ꝛc. ¶ Quia uero officiū predicationis etiā ad subdyaconū pertinet. Idcirco sequit̃ ep̃la pauli.i.ad thes. ulti.c. Rogamus uos corripite inq̇etos.cōsolamini pusillanimes ꝛc. Officiū eni p̄dicatoris ē alios corripeř et reliq̇ facere q̇ i ep̃la ipsa docēt̃ ꝛ ita ep̃la ipa pertinet ad ordinatos saltē in sacris. Deinde seq̇t̃ tractus. Laudate dñm oīs gētes .i quo oīs inuitant̃ ad dei laudē q̇ ministros suos sua misericordia cōfirmat. Tract⁹ ergo ꝛ cāticuꝫ. Benedictus es.sūt ordinatoꝝ. Et q2 sacerdotes i uirū perfectū cōmutari debēt. quorū misterio panis ꝛ uinū trāssubstantiāt̃ i corp⁹ ꝛ sanguinē dñi. Inde ē ꝙ legit̃ euāgeliuꝫ de transfiguratione. Assūpsit ihes⁹ petrū ꝛc. Mathei.xvij.c.debēt eni transfigurari ita ꝙ in eis nō appareat nisi resurrectio dei .Sed q2 in p̄senti uita sine ṫbulatōne aut uix aut nunq̧ esse possumus ꝛ ꝓpterea semper ad dñm clamandū ē. Inde ē ꝙ sequit̃ offertoriū. Dñe deus salutis mee ꝛc.ꝛ postcōio. Domie deus i te speraui ꝛc, Priuilegiatuꝫ ē hoc sabbatū q2 in eo ordines celebrantur.

¶ De scd̃a dñica q̈dragesime Rrica.

HEc scd̃a dñica intitulat̃ dominica uacat .pro eo ꝙ ꝓprio caret officio .Jd̄ autē caret officio. nā cū i precedēti ebdomada occurrāt q̈tuor tp̄a in quoruꝫ fine ordines celebrant̃ habebat antiq̇ ecclesie institutio ut post finem diei sabbati inciperet officiū ordinū ꝛ in die dñica terminaret̃. ꝛ ita officiū qḋ in fine diei sabbati incipiebatur usq̧ in diē dñicā ꝓtendebatur ꝛ sic tunc ipsa dñica proprio caret officio.lxxv.di.qḋ a patribus.extra ḋ tēpo.or.lr̃as.uerū q2 difficile erat a sexta feria usq̧ i.diē dominicā nil comedere .factum est ut in sabbato ordines celebrarent̃ et in die dñica q̄ uacat officio.officium quarte ferie precedentis repetat̃. ¶ pōt etiā dici ꝙ ecclesia suspendit organa sua i hac dominica q̇ ē quinta a septuagesima ad similitudinem populi qui existens in captiuitate.nec altař nec templuꝫ habuit ꝑmo organa sua suspendit.quare proprium non habet officiū. sicut aūt dñica ista uacat ab officio proprio .ita ꝛ oīs quinte ferie quadragesime quondam ꝓprio carebant officio. prout sub quinta feria dicet̃. ¶ Et attende ꝙ hec dominica uacat solū cantu diurno.nec uacat omnino officio nec euangelio

Et ideo soluz i graduali debet intitulari dñica uacat ꝛ non in antiphonario nec in euangeliario ¶ Et i quibusdã ecclĩis dicit euangeliũ. Egressus. qđ dictũ ẽ in proxima quinta feria . In alijs. assumpsit ihesus petrũ ¶ Uerũ in precedenti dñica dictũ ẽ ꝙ in ipsa dñica armauit dñs militez suum quatuor cardinalibus uirtutibus ꝛ gladio uerbi dei. Sed quia ut premissũ ẽ in scđa feria pugna nõ libenter suscipit nisi premiu ostendatur . iõ agitur in hac scđa dñica đ benedictione que ẽ quintuplex. s. benedictio liberatõnis gr̃e. augmẽti gr̃e contemplationis ꝛ glorie . qꝛ vo benedictio illa impetratur ꝑ orationẽ ideo dominica ista cõsistit in oratõe vñ dicit in introitu. Reminiscere miserationũ tuarũ ꝛc. petens cantu lugubri liberationẽ a vicijs ꝛ peccatis ꝛ spiritibus immundis . hec ẽ prima oratio . et prima dei benedictio. s. liberationis. ¶ In epl̃a uero que est Rogamus uos ꝛc. i. ad thes. iuj. c. petit sibi dari scđam benedictionez. s. gratie. siue grãm ađ bene ambulandum ꝛ bene agendũ dicens . hec est enim uoluntas dei ut digne ambulemus ut sciat unusquisq; uas suũ possidere in sanctificationem. s. ut sit celeste corpus ut celestia appetat. et in honore. s. ut sit deo dignũ templum qꝛ sedes dei et templũ spũs sãcti sũt nostra corpora . ut ait apl̃us. Omis qui caste ꝛ pie uiuit templũ dei ẽ. et spũs sancti sedes. ¶ Et in hac sola dñica idẽ ẽ graduale ꝛ tractus. eo ꝙ ipsa tota consistit in orõne liberatõnis . Oratio exp̃mit laborẽ ꝛ plãctũ q̃ duo significant in graduali et tractu. Est aũt graduale. Tribulatões ꝛc. Tractus est de necessitatibus ꝛc. Alii aũt dicũt tractũ. Dixit domin⁹ mulieri. q̃ ẽ Mathei. xv. c. ¶ Tercia benedictio ẽ benedictõ augmẽti gr̃e ¶ Quarta cõtẽplationis. ¶ Quinta benedictionis gl̃ie. ¶ Quia uero benedictiones huius nõ habent uel cõseruant sine magna lucta. iõ in nocturno officio de lucta iacob cũ ãgelo ꝛ in utero agitur ut exẽplo iacob supplãtem⁹ fr̃es nr̃os malos. s. si q̇d nobis inferũt iniurie dissimilãtes et fit pugna ista in utero rebecce. i. ecclesie . Rebecca eni gr̃a interpretat ¶ In p̃mo rñsorio in nocturnis agitur de augmẽto gr̃e . dixit eniz ysaac ad filiũ. tolle arma tua pharetram ꝛ arcũ ꝛc. ¶ Arma p̃dicatoris sũt sacre scripture q̃ dicũt pharetra qꝛ đ eis sumũt sagitte ad ꝑcuciendũ dyabolũ. ¶ Jacob igit. i. uerus p̃dicator uenat ꝛ iterficit homines bona uenatione ꝛ iterfectiõe. s. ꝑ arcũ sacre scripture. ꝛ in se occidit bestias. i. uicia ꝛ peccata. s. porcũ luxurie ꝛc. Et tunc cenat cũ eo ysaac. i. risus. s. dñs q̇ delectat i talibus . Sũt eni ei delitie cenare cũ talib⁹. Uñ ꝯm rñsoriũ ẽ. Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni. i. paradisi. hoc etiã ẽ id qđ. ã. dicit apl̃us . ut sciat unusquisq; uas suum possidere i sanctificatiõe ꝛ honore. ¶ Sequitur uersus qui maledixerit ei sit ille maledictus . ¶ Omnes enim qui populo xp̃iano iuniori maledicunt maledicti sunt . ut iudei gẽtiles ꝛ alii . ¶ In tercio responsorio dicitur. Det tibi deus de rore celi ꝛ de pinguedine terre habundantiam esto dominus fratrum tuorum . seruiant tibi tribus ꝛ populi . hec benedictio datur ecclesie ut omnibus populis dominetur . Ista uero tria responsoria sunt septimi toni. ad significandum ꝙ ip̃a ecclesia impetrat nobis gratiã septiformẽ spũs sancti ¶ In secũdo nocturno i q̇busdaz ecclesiis est rñsoriũ. Si dña ꝛc . In cui⁹ uersu dr̃. iacob erexit i titulũ lapidẽ oleum fũdens desuper . Quod nos facimus cum imitatione christi bona agimus . ungimus enim cum per

fidem cum ipsū hominē plenum grē esse credimus. ⁊ duo respōsoria sūt de primo. ⁊ vnū de sexto tono. q̇a de xp̄o agūt qui ē principiū et finis ⁊ in sexta etate unctus fuit oleo leticie pre pticipibus suis. ¶ In septimo uero respōsorio orat iacob. erue me de manu frīs mei. q: ualde eū timeo valde eni debet timere sanct⁹ ne corrūpat a malis. ¶ In octauo respōsorio agit̄ de benedictōne cōtemplationis. vn̄ ibi habet̄ de lucta iacob cū angelo. q: per oīonē debemus luctari cū dn̄o donec babeamus statū contemplationis. ⁊ dixit ei angelus dimitte me aurora est. i. satis habes fidem uel caritatē uel grām. nec debemus dimittere donec de luctatōe contra uicia faciat nos cōtemplationis. q: regnū celoꝝ uim patit̄ ⁊ uiolenti rapiunt illō. tūc aūt uidet̄ sine nubilo peccati. vn̄ in nono rn̄sorio dicit iacob. Uidi dn̄m facie ad faciē i. sin̄ nubilo peccati nō sine uelamie creaturarū. Hac rōe eccl̄ia parisiēs dicitur legere hac die euangeliū de transfiguratione q̄ ē benedictio glorie. ⁊ ita patet ꝙ habita benedictione liberatōnis grē ⁊ augmentēti grē ⁊ contemplationis. ⁊ considerato p̄mio glorie libēter ⁊ fortiter pugnāt milites xp̄i.

¶ De secūda feria Rica.

Secunda feria ē de oratōne. Unde in epistola q̄ incipit Orauit daniel ⁊c. danielis ix. c. ostenditur q̄tū ualet oratio cū ieiunio. daniel. i. uir desideriorū orauit pro populo suo ⁊ abstinuit a regalibus cibis ⁊ usus ē leguminibus ⁊ iō exaudita est oratio eius sicut ei dictū est ab angelo. sed quia nil ualet oratio nisi que fit in cognitione dei. ideo sequitur euangeliū Jo. viii. Ego uado ⁊ queritis me ⁊ nō inuenietis dicit dn̄s iudeis. ⁊ iterum. ego sum de sursum ⁊c. ego nō sum de h̄ mundo ⁊ non cognouerunt eum. et ideo adhuc manent in peccatis suis ibi itaꝙ diuidit domin⁹ spirituales a carnalibus. i. aquas que sunt s̄b firmamento ab hijs que sunt super firmamento. ⁊ ita huic secūde ferie cōpetit opus secunde diei. ⁊ ideo itroitus ē de secundo tono. Carnales eni nō possunt orare deū quia non cognoscunt eum. nam qui in carne sunt deo placere nō possunt. lxxxij. di. p posuisti. Nempe ea que in introitu graduali. offerenda. ⁊ cōmunione cātantur. sunt orationes consolatōnes ⁊ laudes conuerse gētilitatis cui dominus exhibuit intellectum.

¶ De tercia feria Rica.

Tercia feria est de opere diei tercie. quod est congregētur aque omnes in locū unum ⁊ terra fructificet. hoc fit quādo homo non curat de uoluptatib⁹ carnis et ieiunat per caritatem. ieiunium laudabile est ut homo non sit multum curiosus de cibo corporali ut dicitur in euangelio. Nolite soliciti esse solicitudine scilicȝ suffocāte sed solicitudine prouidentie possumus ⁊ debemus. iō itroitus ē. Libi dixit cor meū exquisiui te. tercij toni propter opus tercie diei. In epistola uero. factus est sermo domini ⁊c. iij. regū. xvij. c. hortatur ecclesia ut non simus multum soliciti ⁊ hoc propter helyam qui pastus est a uidua sareptena ⁊ a coruo. ⁊ ipse etiā pauit uiduam dicens. Non deficiet farina ydrie. i. gracia de corde. ⁊ oleum de lechito. i. gratia seu unctō spiritualis desuper. hoc idem hortat̄ per euangelium. Super cathedram moysi ⁊c. Mathei. xxiii. c. ubi sequit̄ unus ē magr̄ vr̄. ⁊ unus ē pr̄ vr̄ q̄ in celis est qui habet curā ō omnibus

¶ Rursus sareptena mulier in i troi
tu affectū ad xp̄m ondit dicēs. Tibi
dixit cor meū. ¶ In graduali scipsā
consolatur ⁊ hortatur dicens. Iacta
cogi. tu. ¶ In offerēda misericordi
am petit. ¶ In cōione quasi secura
se mirabilia narraturā promittit. d.
Miserere mei deus. ⁊ narrabo omnia
mirabilia tua.

¶ De q̄rta feria rubrica.

Quarta feria ē de pn̄tia que
feria ē dies penitentie. In
illa eni traditus ē saluator
⁊ ostendit in ep̄la. orauit hester ⁊c.
hester. xiiii. c. q̄ntū ea oratione faciat
efficacē. per orationē hester q̄ cū re
gina existeret induta fuit cilicio ⁊ p
orationē impetrauit suspensionez na
am i patibulo qd̄ parauerat mardo
cheo. Quia uero penitētia cōcipit
timore iudicij. iō de ps̄ penitentiali
qui intitulat per octauā resurrectio
nis. s. Dn̄e ne in furore. sumit introi
tus. Ne derelinquas me ⁊c. Quia
ūo non ualet penitentia. nisi imitet
christū. iō sequitur euāgeliū. Ascen
dens ihesus ⁊c. Mathei. xx. c. d̄ cruce
christi. ubi habetur. ecce ascendim⁹
iherosolimā. ⁊ sequit ibidē de filijs
zebedei qui petierūt ut unus sederet
a dextris et alius a sinistris. et dixit
eis dn̄s. potestis bibere calicez quez
ego bibiturus sum ⁊c. qui nō bibit
de calice penitentie nō bibet de ca
lice glorie. ⁊ postponit se xp̄s ap̄lis
in exemplū qui de hoc irascebātur.

¶ De quinta feria rubrica.

Quinta feria ē d̄ piscibus et
auibus. i. de nō confidenti
bus in dn̄o ⁊ cōfidentibus
in homine. de quibus habet i ep̄la
Maledictus homo qui cōfidit in ho
mine. Iere. xvij. c. ⁊ ponit brachium
suū ⁊c. ⁊ post. Benedictus uir q̄ con
fidit in dn̄o. ⁊ hec ostendunt p euā
geliū. homo quidā ⁊c. luce. xvi. qd̄ ē
de diuite ⁊ lazaro. ¶ Diues eni nō cō
fidebat in dn̄o ⁊ iō in inferno posit⁹
ē. pauper eni cōfidebat. ⁊ iō in sinu
abrahe requiescit. ¶ In offertorio
uero precatus ē moyses ⁊c. ondit
q̄ oratio iusti efficax ē. Moyses eni
erat ouis q2 māsuetissimus hominū
fuit. ⁊ ē forma ieiunij ⁊ placationem
impetrauit super irā qua dn̄s iratus
erat iudeis propter uitulū conflatilē
¶ Rursus quidā hodie legūt euāge
liū in quo docet dn̄s nō in hominis
sed solius dei testimonio confidēdū
de seipso enim loquens ait scd̄m car
nis fragilitatē. Si ego testimoniū p
hibeo d̄ memetipso testimoniū meū
nō ē uerū. ⁊. i. ab homine testimoniū
non accipio. ⁊. i. habeo testimoniū
maius Iohanne. His consonat pre
missa lectio de Iere. Maledictus ho
mo qui confidit in homine ⁊c. et. i.
benedictus vir qui confidit in dn̄o.
¶ Confidens igitur orat i introitu
⁊ in graduali. ⁊ etiaz in offerenda in
persona moysi in qua fit uerborū re
petitio. q2 sepe ad dn̄m pro populo
intercessit. de hoc etiā dictū ē sub se
cūda dn̄ica post ephiphaniā. ¶ Cō
munio qui manducat. Io. vi. c. osten
dit quid utilitatis proueniat cōfitē
ti. s. q̄ in christo maneat ⁊ christus i
eo. ⁊ hec cōio bene cōgrueret sabba
to ante dominicā palmarū. ¶ No
tandū aūt ē q̄ sicut precedens domi
nica uacat ab officio prout ibi dictū
ē. ita et omnes quinte ferie in q̄dra
gesima quondā proprio carebāt of
ficio. excepta forte quinta feria cene
domini. illa tn̄ mutuat introitū a ter
cia feria illā precedenti. nā sicut q̄li
bet quinta feria auctoritate melchia
dis pape de con. di. iii. ieiuniuz. solu
ta erat a ieiunio ita ⁊ ab officio. Un̄
beatus Grego. nullū in quīta feria
instituit officiū. nihilomin⁹ tn̄ hore

ꝛ matutine ac ueſpertinũ officiuꝫ cã tabant. vñ neceſſariũ erat ut ſup benedictus ꝛ magnificat antiphone ꝺ euangeliis alioꝝ dieruꝫ ſũpte dicerẽtur. Sed Grego. ij. instituit ieiuniuꝫ ꝛ officiũ quinte ferie. es tñ q̃ pri⁹ instituta erãt de matutinis ꝛ ueſptinis officiis nõ mutuauit. ꝛ inde ẽ ꝙ antiphone q̃ cãtant̃ ſup benedictus et magnificat in quitis feriſa nõ conſonãt euangeliis illius diei. de hoc in quinta feria precedentis ebdomade dictũ eſt.

¶ De ſexta feria R̃ica.

Sexta feria agit ꝺ ope ſexte diei i qua ſactuſ ẽ homo. ꝛ hortat̃ nos eccl̃ia ad manſuetudinẽ ꝛ pacientiã ut omnẽ iram de cordibus nr̃is remoueam⁹. ꝛ hoc exẽplo ioſeph ꝛ xp̃i. ꝛ eſt epl̃a. dixit ioſeph. geneſ. xxxvi. c. de ioſeph qui multa paſſus ẽ a ffibuſ ſuis ꝛ tñ ſublimatuſ ẽ uelint nolint i euãgelio mathei. xxi. monemur ad predicta exẽplo xp̃i. homo erat paterſamilias q̇ plantauit uineã. i. iudaicũ populum p doctrinã legis. ad ultimũ miſit filiuꝫ ſuũ ad cultores uinee ad quos ṗus miſerat ſeruos quẽ interfecerunt p hoc aũt. ſ. manſuetudineꝫ ꝛ pacientiã ſaciabimur i futuro. ¶ Uñ introitus ẽ. Ego aũt cũ iuſticia apparebo i ꝯſpectu tuo. ſaciabor dũ maniſeſtabit̃ gl̃ia tua. Ad tollerandas etiã pſecutiones ꝑpter iuſticiã hortat̃ in graduali. ad dñm cũ tribularer. ꝛ in offertorio. Dñe auxiliuꝫ. ꝛ cõio. Tu dñe ſuabis.

¶ De ſabbato R̃ica.

Sabbatũ de cõuerſione uel ꝯfeſſione p q̃ homo ceſſat ab ope ſeruili. ꝛ ſic ſabbatizat ꝛ recipit benedictõꝫ a dño qui benedixit diei ſeptimo. ad hoc aũt instruimur p legẽ dñi ꝛ grãm ſpirit⁹ ſãcti. Uñ introitus ẽ ꝺ lege. Lex dñi ꝛc. ꝛ ẽ primi toni qꝛ cõuerſio ad deũ ẽ principiũ bone uite. vñ ſequitur cõuertens aĩas teſ. Sequit̃ iuſticie dñi recte letificãtes corda qꝛ dãt ſabbatũ ſpũale. ꝛ hec principalit̃ habent̃ per grãm qꝺ ꝯñdit̃ p epl̃am. Dixit rebecca ꝛc. geneſis. xxvij. c. i qua habetur ꝙ rebecca monuit iacob ut afferret patri ſuo yſaac duos hedos. p rebeccã grã dei intelligit̃. q̃ nos monet ꝛ iſpirat nobiſ auferr̃ deo abhominationẽ de peccato. ꝛ cõfeſſioneꝫ q̃ per hedos deſignat̃. Hedus eniꝫ animal fetiduꝫ ẽ ꝛ habet carnes ſapidas. Cũ eni homini fetet peccatum ſuũ confitetur illud qꝺ ualde placet deo ꝛ angelis eius. qꝛ gaudiũ ẽ angelis dei ſup uno peccatore penitẽtiaꝫ agente. Sequit̃ aũt i epl̃a. ꝺ rore celi. i. de grã celeſti. ꝛ de pinguedine terre. i. habũdantia tp̃aliuꝫ ſit bñdictio tua. ꝛ preponit tp̃alibus. ꝛ poſtea ſequit̃ de pinguedine terre. q̇a primũ querite regnũ dei. ꝛ hec omĩa adicientur uobis. Boni eni omĩa habent. Unde apl̃us. Tãq̃ nihil habẽtes ꝛ oĩa poſſidentes. extra de priui leg. miſ. i. ¶ Mali ſimilit̃ petũt benedictionẽ qui per Eſau deſignant̃ ſed qꝛ ipſi ꝑponũt tp̃alia ſpũalib⁹ dicit̃ eis de piguedine terre ꝛ ꝺ rore celi erit benedictio tua. ꝛ ſi enim habeant aliqua ſpũalia tñ eis ꝑponũt tp̃alia. ¶ Sequit̃ reſponſoriuꝫ. Bonũ ẽ confiteri dño ꝛc. q. d. eccleſia ex quo p cõuerſionẽ ꝛ cõfeſſionẽ peccati ꝛ reprobationẽ habet̃ benedictio ꝛ tp̃alia ꝛ ſpũalia bonũ ẽ cõfiteri domino. Itẽ habet̃ i euãgelio Lu. xv. homo quidaꝫ habuit duos filios et pecijt unus dicẽs. Da mihi ptẽ hereditatis q̃ me contingit. ꝛ diuiſit illis ſubſtãtiã ſuã. ꝛ poſtq̃ ille cõſumpſit oĩa poſtea fuit tãta fames in tr̃a ad quã uenit ut cõpellet̃ fame eſſe porcarius. i. ſubulcus. ꝛ dixit reuerſus

ad se q̄sti mercenarii ꝛc̄. Quādo enī homo oīa bona sua amisit ꝑ peccatū non habet quid comedat ꝛ ꝑmittit ita deus ipsū cadere ut arguat eū a malicia sua .ut legiť Jere.ij. circa mediū ꝛ moriať fame ꝛ dicat quot sunt.s.in ecclesia qui habēt iocunditatē mentis .ꝛ ego fame pereo.reuertar in domū patris mei. vnd̄ in exo.ix.habeť. ꝙ egiptū cōpellebāt filios isrľ exire de egipto .tūc recipiť ꝛ datur ei prima stola.i.grā. ꝛ ita in euāgelio habeť ď cōuersione . ¶ Rursū tā in euāgelio ubi agitur ď duobus filijs q̄ȝ in epl'a ubi agitur ď iacob et ioseph duorū populoruȝ iudaici uidelicet ꝛ gentilis significatio cōtinetur.iudaicus grām spūalem amittit gentilis uero cōuersus ad penitentiā de lege dn̄i.Jn introitu gloriať ꝛ cātat .Jn graduali uero dn̄o cōfitetur ꝛ laudat. Jn offerenda oculos suos petit illuminari ne dormiat ut inimicus nō preualeat ei. ¶ Et attende ꝙ rōnabiliter ī scd̄a q̄dragesime ebdomoda legiť euāgeliū de filio ꝓdigo reuertente ad patrē gentilis ꝓplus ꝑ doctrinā legis ꝛ euangelii ad creatoris cultū reuertiť ꝛ quis penitens ꝑ fidē ꝛ oꝑationē uel per duo ꝓcepta caritatis domīo recōciliať .Cōio est oportet te.luce.xv.

¶ De dn̄ica tercia q̄dragesime. R.

TErcia domica ē cōfessionis ꝛ q̄rta refectioīs .sicut enī ē dictuȝ ē dn̄s ī prima dn̄ica q̄dragesime armauit militē suum. Jn scd̄a ostēdit ei premiū āmodo ergo nō restat nisi ut ostendať uia.qꝛ ꝑ cōfessionē ꝛ refectioneȝ illuc ueniť Est ergo dn̄ica ista cōfessionis.ē aūt duplex confessio.s. peccati ꝛ laudis q̄s habere debȝ homo.ꝑ humilitatē enī cōfessionis expectat homo a deo oīa q̄ expectat.s. liberatōnē ꝛ donū grē.ꝛ oīa alia bona.Und̄ introitus ē Oculi mei semꝑ ad dn̄m ꝛc̄.ꝛ ē septimi toni.qꝛ ꝑ septiformē grām spūs sancti euelliť homo de laq̄o dyaboli. ꝑ cōfessionē enī scrutanť mala .ꝛ iō fit statio ad sāctū Laurentiū.q̇ ꝑ cōfessionē liberatus ē.hec huīlitas liberauit ioseph de manibus fratrū suorū.ꝛ de carcere.ꝛ iō cantať de ipso in officio nocturnali . Adhuc dn̄ica ista sexta ē a dn̄ica septuagesime .et sexta feria dn̄s crucifixus est.ꝛ iō fit mentio de passione dn̄i q̄ ꝑ ioseph significať .ꝛ ita etiā ipsi diei ꝯpetūt q̄ dicūť. ¶ Nā xp̄a ꝑ humilitatē liberatus ē ab insidiis fratrū suorū.i.iudeorū ꝛ exaltatus ē ī toto egipto.i.ī mundo.ꝛ ita q̄ lr̄aliter acta sūt circa ioseph spūaliter sūt facta erga xp̄m ꝛ nocturnū officiū ordinē comitatur hystorie.cū enī ī precedenti domica cantatū fuerit de iacob . in hac succinitur de ioseph q̇ uenditus ē a fratribus ꝛ illos in fame ditauit. ꝛ xp̄s a iudeis crucifixus sua morte humanū genus redemit ꝛ redimendo a demonio liberauit .ꝑut in euāgelio legiť hodierno. ¶ Ceterū q̄lis debeat esse confessio. ostendit apl's in epl'a Fratres imitatores mei estote ꝛc̄.ad ephe.v.c. Primo enī esse debȝ in humilitate.s.ut humiliemus nos deo. et ita in nouitate uite ambulemus. Scd̄o ī ꝑseuerantia.s. ut hō nō redeat ad uomitū ꝛ ut infamia peccati r̄moueať .vnde dicit.Fornicatio autē ꝛ immūdicia tā nō nomineť ī uobis ꝛc̄. hoc fit ꝑ ꝑseuerātiā ī bona uita Ad hoc idem hortamur ī euāgelio ī fine ī quo ostenditur ꝙ grā expellit peccatū .Erat inq̇t ihesus eiciens demoniuȝ ꝛc̄. Lu.xj.c.ꝛ Mathei.xiiii. ihesus.i.grā.Jste idē demoniacus cecus dicitur a Matheo ꝛ Beda. cecus inq̇t Beda uidet.mutus loq̇ť possessus a demonio liberať .ꝛ cū eiecissȝ demoniū locutus ē mutus qꝛ quādo

data ē homini grā cōfitet᷑ ꝛ loquit᷑ in cōfessione. postmodū oñdit dñs stabilitatē regni sui ꝑ īdiuiduā caritatē ꝛ instabilitatem regni dyaboli. Omē igit̄ regnū ī seipsū diuisū desolabit᷑. ꝛ sic regnū dyaboli ꝛ suoꝝ q̇ diuisi sūt a deo destruet᷑. sed regnū dei manet ineternū. ꝛ ita inuitat omnes hoīes ad regnū suū qđ manet. ꝑpter hoc dꝫ hō ꝑseueranter agere opa cōfessionis. qꝛ ꝑ ea habebit᷑ regnū celorū. ꝛ iō respōsoriū ē. Exurge dñe nō preualeat homo. i. dyabolus q̇ nobis intēdit auferre regnū celoꝝ. Hoc igit᷑ intendit ecclīa ut simus ꝑfecti ī cōfessione ꝛ silīter ꝑfecti moriamur peccatis. ut ꝑ bonā uitā etiaꝫ infamia peccati deleatur. sicut dicit dñs ꝑ Iere. pdā babilonis nomē. h᷑ dicit qꝛ grā expellit peccatū ꝛ īfamiem. sequit᷑ ꝛ reliq̄as ꝛ germē babilonis ciuitatis. i. memoriā delectabilē ut. s. homo doleat qñ ad memoriā r̄ducet. ¶ Rursus qꝛ sicut ī euāgelio dr̄. Surdus audiuit ꝛ mutus uerba dei narrauit. iō dr̄ ī introitu. Oculi mei semꝑ ad dñm. ꝛ ne iterū deficiat misericordiā implorat subdēs. respice in me. ꝛ ī graduali. exurge dñe deinde vox quondā muti fecūda facundia cuius os aperuit sapientiam ꝑcea suas ingemiat et decenti silītudine ī tractu ꝑorat dicēs Ad te dñe. In offerenda iā loquēs predicat iusticias dñi rectas. eo ꝙ s se huīliato demoniū exierat. sed ꝯd iudaicū populū suꝑbientēꝫ spūs imūdus redierat. ¶ In cōione de muto factus orator gratulat᷑ ꝙ sicut passer īuenit sibi domū ꝛ turtur sibi niduꝫ.

¶ De scđa feria ꝛ̄ica.

IN dñica ꝑcedenti dictuꝫ ē ꝙ dñs saluat ꝑ cōfessioneꝫ. In hac v̄o scđa feria ostendit᷑ ꝙ dñs saluat etiā ꝑ baptismū. sꝫ qꝛ baptismus dat᷑ ꝑ trinitatē. iō de trinitate ē ītroitus. In deo laudabo v̄bū. ꝛ ponit᷑ ibi ter h᷑ nomē deꝰ. ꝛ ē de tercio tono. qđ totuꝫ ꝯtigit ꝑpt̄ hoc qđ loquit᷑ ð trinitate. ¶ Epl̄a v̄o naamā ꝑnceps ꝛc̄. q̄ ē. iiij. Reguꝫ v. c. ē de naamā quem misit rex syrie dñs suus ad helizeū ut sanaret eū et ꝑcepit ei ut ī iordane se lauaret septies ꝛ fieret eius caro sicut caro pueri ꝛ ita factū ē. Iordanus interꝑtat᷑ descensꝰ huīlitatꝭ in q̄ ecclīa mūdari petit ꝛ hoc facit ad ꝑceptū dñi q̄rēs ꝑ huīlitatē salutē ī aq̄ q̄ ē inferior creatura. ¶ postmodū seq̄t᷑ rn̄soriū. Deꝰ laudē meā ne tacueris. ī quo ecclesia huīliat se ꝑ ꝯfessioneꝫ. ꝛ ē tercij toni rōne predicta. ¶ In euāgelio v̄o dixerūt pharisei ad ihesū. Lu. v. c. oñdit dñs ꝙ non sūt missi ꝓphete nisi ad huīles. sicut helyzeus ad naamā. ꝛ helyas ad uiduā. ꝛ ostendit suꝑbiā iudeorū. postea dicit. Ihesus aūt trāsiens ꝑ mediū illoꝝ ibat. ad significādū ꝙ huīlis q̇cq̇d sibi fiat uiā suam nō derelinq̄t.

¶ De tercia feria. ꝛ̄.

TErcia feria ē ð oīone ꝛ misericordia ꝑ q̄ etiaꝫ saluat dñs. vnde introitus ē. Dū clamarē ad dominū. Epl̄a v̄o mulier q̄daꝫ ꝛc̄. ꝛ ē q̄rto li. Reg. iiij. c. de uidua cuius filios creditor ī huitutē redigere ꝯtendebat. ꝛ eius uasa oleo repleuit. helyzeus dicēs ei. ꝛ ꝙ ð p̄te olei redderet debitū qđ debebat. ꝛ de reliquo ipsa ꝛ filij sui uiuerēt. Uidua ē ecclesia cuius spōsus xp̄s nō ē presēs corꝑaliter sive uisibiliter que uenit ad xp̄m. creditores sūt demones. Unđ dyabolus exactor dr̄. quia pecuniā sua. i. imūdiciā a nobis exigit cū usuris. vnđ ysa. xiiij. c. qūo cessauit exactor quieuit tributū. Sꝫ xp̄us per opa misericordie liberauit nos ab huius creditore. Et petit᷑ huius

liberatio in rn̄sorio. Ab occultis me
is munda me dn̄e. ¶ Euāgeliū uero
qđ ē Mathei. xviij. c. ē de misericor
dia. s. si peccauerit in te frater tuus
corripe eū. si ignorat doce. si penitz
dimitte. nō dico septies sꝫ septuage
siesseptiec. i. quotiens peccauerit di
mitte. ¶ Rursus uidua ꝓ filijs ad he
lyzeū orans dicit ī introitu. Ego cla
maui. ⁊ in graduali. ab occultis. De
mū precibus exaudita grās agit ī of
ferenda. Dextera dn̄i. ⁊ docet ī cōio
ne. Dn̄e q̇a ⁊c. Quales debeāt se ex
bibere q̄ uolūt oleū misericordie. s.
qui uolūt requiescere in mōte ingre
diātur sine macula ⁊ operent̄ iusticiā.

De quarta feria rubrica.

In quarta feria agit̄ đ im
pletōne mandatoꝝ ꝑ quā
dn̄s etiaꝫ saluat. sꝫ quia ꝑ
grām ē impletio mandato
rū. iō ē introitus. Ego aūt in domio
sperabo. ⁊ ē primi toni ad ostenden
dū ꝙ spem debemus ponere in solo
deo. Ep̄la uero. honora patrē ⁊c.
ē de exo. xxx. c. ī qua sūt instituta uł
distincta ꝑcepta dn̄i. honora patreꝫ
⁊ matrē ⁊c. ¶ In rn̄sorio uero petē
tur. grā. in quo ostendit homo infir
mitatē suā dicens. Miserere mei deꝰ
qm̄ infirmus sum. q. d. nō possum ꝑ
me adimplere mandata. ¶ In euā
gelio. accesserūt ad ihesū ⁊c. Mathei
xv. c. redarguit dn̄s iactantiā iudeoꝝ
qui magis inuitabāt ut traditōnibꝰ
hominū q̄ꝫ dei. ⁊ reprehēdebāt disci
pulos dn̄i de traditionibus legis uł
seniorū. quibus dn̄s dixit. ypocrite
⁊c. Nō lotis manibus māducare nō
coinquinat hominē. ⁊ ostendit ꝑ q̄
saluamur ⁊ iustificamur. ¶ In hac
q̄rta feria fit primo scrutiniū ꝓut in
q̄rta feria dicet̄.

¶ De quinta feria rubrica.

In quīta feria ostēdit eccle
sia nō esse salutē nisi a dn̄o
⁊ maxime ꝑ uirtutes. vnđ
introitus ē. Salus ꝑp̄li ego
sum ⁊c. ⁊ ē q̄rti toni. ꝓpter quatuor
cardinales uirtutes. Ep̄la đo. fa
ctū ē uerbū ⁊c. ē đ Jere. vij. c. ubi di
cit̄. Bonas facite uias vr̄as ⁊ studia
vr̄a. ⁊ hoc propt̄ bona opꝫ uirtutū
⁊ reprehēdūtur iudei qui credebāt
se nō posse damnari. qꝛ habebāt do
mini templū. ⁊ oīs alios damnatos
esse dicebāt. Unde sequit̄ responso
riū. Oculi oīm. ostendens ꝙ in solo
deo sperandū ē. ¶ Euāgelium uero
Surgens ihesus. Lu. iiij. c. ē de sana
tione socrus petri. per qđ ostendit̄
ꝙ in solo deo sperandū ē. qꝛ ab ipo
⁊ per ipm̄ salus mentis ⁊ corporis ē
In alijs uero ecclesijs legit̄ euagelū
sequentis domice. abijt ihesus ⁊c.
⁊ aliter incipit. Operamini. in quo ī
properat dn̄s turbe. ꝙ magis cura
bant de salute corꝑis q̄ꝫ mentis. qm̄
uoluerūt eum facere regeꝫ post mira
culum factuꝫ de saturatione quinqꝫ
miliuꝫ hominū de duobus piscibus
⁊ quinqꝫ panibus. ⁊ hortat̄ eos di
cens. Oꝑamini nō cibū qui perit sꝫ
qui permanet in uitā eternā. Cui cō
grue premittit̄ premissa lectio Jere.
ubi dn̄s promittit se abiturū cū eis
⁊ sic quasi regē futurum eorū qui ta
lem cibuꝫ fuerunt operati ut calum
niā non faciant innocentē ⁊c. sangui
nē nō effundāt ⁊c. ¶ Rursus introi
tus. s. Salus ꝑp̄li. vox ē dn̄i populū
consolantis. Graduale. offertoriuꝫ
⁊ cōmunio uoces sunt ꝑp̄li de regis
grā confidentis. ¶ In hac autē q̄n
ta feria i qua agitur de salute fit sta
tio ad sanctum Cosmaꝫ ⁊ Damianū
qui medici fuerūt ⁊ homines corpo
raliter ⁊ spiritualiter sanabant. ideo
de ipsis fit mentio in collecta.

¶ De sexta feria rubrica.

In sexta feria q̄ ē dies cru
cis ostendit ꝙ ꝑ crucē est
salus. vñ introitus est. Fac
mecū signū in bonū. i. cru
cem. maiorē caritatē nemo hȝ. i. ma
ius signū caritatis ꝙ ut animā suā
ponat quis ꝓ amicis. Epl'a vo. Cō
uenerūt ꝛc. q̄ ē Nume. xxi. c. ē ꝺ moy
se qui bis ꝑcussit petrā ꝛ fluxerunt
aque ut biberent hoīes ꝛ iumenta
per binā percussionē duo ligna cru
cis intellige. Petra xp̄s ē ꝛ fluxerunt
aque doctrinarū ꝛ grāꝝ ut possit bi
bere totū genus humanū. Respōso
riū ē. In deo sperauit cor meū et ad
iutus sum. qꝛ in sola cruce ꝑfecta est
humani generis saluatio. In euan
gelio vo. Uenit ihesus i ciuitatē ꝛc.
Jo. iiii. c. oñdit dñs ꝙ nō solū ꝓ no
bis crucē sustinuit sȝ ꝛ multos alios
labores. Unde sequit̄ ibi. ihes⁹ ergo
fatigatus ab itinere ꝛc. ꝛ dicūtur ibi
octo in quibus instruxit dñs samari
tanā q̄ patēt i euāgelio. ꝛ iō rn̄soriū
ē octaui toni. Cōio ē. q̄ biberit. Jo.
iiij. c.

De sabbato Rica.

In sabbato uero oñdit̄ ꝙ
dñs saluat ꝑ iusticiā et mi
sericordiam. Vñ epl'a. Erat
uir. danielis. xiij. c. loquit̄
de Susanna q̄ saluata ē per iusticiā
Euāgeliū ē de muliere deprehēsa in
adulterio qua dominus liberauit ꝑ
misericordiā. Ecce q̄uo euāgeliū et
epl'a cōcordant. qꝛ ergo adultera in
euangelio saluata ē per misericordiā
ideo uidens eccl'ia infirmitatē filioꝝ
suorū petit se liberari ꝑ misericordi
am i introitu dicēs. Uerba mea auri
bus ꝑcipe dñe. ꝛ ē quinti toni. ꝓpt̄
quinq̄ q̄ ponūtur in collecta q̄ ē ta
lis. Presta q̄sumus omnipotēs deus
ut qui se affligēdo carnē ab alimētis
abstinent sectando iusticiā a culpa
ieiunent. i. a delectatione quinq̄ sen
suū. sicut Daniel Susanna ꝛ Joachi
misericordiā dei nō cōsequent̄ q̄ sic
nō ieiunāt. ¶ Sequit̄ uersus itroit⁹
semiplenus. s. Rex meus ꝛ deus me⁹
Et iō notandū ē ꝙ in introitibus ali
q̄n duplex uersus ponit̄. aliq̄n dimi
duus. frequētius unus duplex. ut in
introitu defūctorū. requiē. uers⁹. Te
decet ꝛc. ꝛ alius. Exaudi oīonē ꝛc.
qꝛ oramus pro defūctis propt̄ stolā
corporis ꝛ aīe quas rogamus eis da
ri. Dicit̄ tūc etiā scd'us uersus quia
succedit in locū illius uersus. gloria
patri. qui in officio defunctorū tace
tur. ꝓ eo ꝙ mortui trinitatē ulteri⁹
laudare nequeūt. ad cuius laudē ꝑ
tinet ipse uersus. sepius uero un⁹ di
citur qꝛ ad unū tm̄. s. deū ꝟtere nos
debemus. Dimidius aūt hic ponit̄
qꝛ ꝑ misericordiā dei impetrat. suā
debet imperfectionē in oꝑibus cōfi
teri. psalmus enī opus significat. P⁹
epl'am sequit̄ rn̄soriū. Si ambulem
ꝛc. qꝺ sic ei respondet. quē dñs libe
rat nullus ei nocere pōt. igit̄ si ābu
lem i medio umbre mortis nō time
bo mala ꝛc. Umbra mortis est mora
tēpalis. q. d. et si trāseant ꝑ mortē tē
poralē nō ē timendū ex quo deus ad
iuuat. ꝛ sequit̄ uersus. Uirga tua ꝛ
baculus tuus ipsa me cōsolata sunt.
qꝛ tribulationes dñi consolāt̄ homi
nē bonū. Est aūt primi toni qꝛ i so
lo deo ponenda ē spes ¶ In euange
lio uero. Perrexit ihesus. Jo. viij. c.
ostēdit se dñs auctorē misericordie
cū dixit mulieri adultere. vade ꝛ am
plius noli peccare. Itē misericordia
fuit q̄n dixit. qui sine peccato est ve
strū prius mittat in eā lapidē. iij. q.
vii. sane ¶ In offertorio petit similit̄
ꝑ misericordiā liberari cū dicit. gres
sos meos dirige. ꝛ ꝑtinet ad octauā
resurrectōnis. Postcōio uero ad be
atitudinē q̄ ē. Nemo te ꝛc. Jo. viij.
c. ¶ Illud aūt notandū ē ꝙ i huius
sabbati completorio antiphonam

media uita. cātatur eo ꝙ nūc media
na q̄dragesime incipiat ebdomada
qui uero eaꝫ in precedēti sexta feria
cātāt numerū dierū ieiunijs afflicto
rū attēdūt. hāc itaqꝫ sub breuiloq̇o
duximus exponēdā. media uita xp̄s
ē. ipse enī mediator ē dei ⁊ hominū
x. di. quoniā. ipse ē uia ueritas ⁊ uita
viij. di. qui cōtenta. ipse quidē san
ctus. ipse deus ipse fortis ipse mise
ricors ⁊ saluator ad christū ergo ser
mo dirigitur. O media uita. i. o xp̄e
uel media uita. sācta trinitas ē q̄ ē i
se uita ⁊ nobis uita media. i. suffici
ens ⁊ cōis ad quā sermo dirigit᷑. O
media uita. i. o sancta trinitas. iōqꝫ
subdistiguit᷑. scē deus. scē fortis. scē
mi. i. pater ⁊ fili. scē spūs a quo et ꝑ
quē ⁊ i quo saluamur. ⁊ iō saluator
etiā trinitas appellat᷑. ad quēcunqꝫ
tū sermonē dirigimus. adiutoriū q̄
rimus qꝛ in morte sumus ſi miserijs
p̄ntis uite. petimusqꝫ ne tradat nos
amaritudini mortis eterne. uel sup
ple. o dn̄e nos existentes in uita me
dia sumus in morte. prima fuit uita
iusticie ⁊ innocētie in qua creatus ē
homo. Scd̄a ē uita peccati ⁊ miserie
in qua lapsus ē homo. Tercia erit ui
ta imortalitatis ⁊ glorie ad quaꝫ re
parabit᷑ homo. Nos igitur dum su
mus in media uita sumus in morte
qꝛ uita peccati media mors ē uita iu
sticie. ⁊ ideo querimus adiutorem.
Alie ecclesie dicūt. medio uite. quia
enī nūc ē mediū quadragesime q̄ ui
tā presentē que sī peccatis nō duci
tur representat. merito dicitur anti
phona ipsa in morte. i. in peccatis q̄
ducūt ad morteꝫ. ⁊ qꝛ in ep̄lā fit mē
tio de susanna. iō propt̄ equiuocati
oneꝫ uocabuli fit hodie statio apud
sāctā susannā.

¶ De dn̄ica q̄rta quadragesime. R.

Sequitur dn̄ica quarta i q̄
agitur de superna ibrl̄m. ⁊
qꝛ in terrā illā uenitur eo duce quo
filij israhel uenerūt in terrā ꝓmissio
nis prout sub septuagesima dictū ē
iō nūc legitur exo. ubi dicit dominꝰ
uidens uidi afflictionē p̄p̄li mei qui
est in egipto ⁊ descendi ut liberareꝫ
eos de manu pharaonis. Sicut autē
dn̄s liberauerat p̄p̄lm ꝑ plagas mis
sas ꝑ pharaonē. similiter ⁊ ꝑ plagas
liberat de manu dyaboli q̄ nō uult
dimittere nos nisi in manu forti. si
cut ibi habet᷑. Prima plaga ē cōuer
sio aquarū i sanguinē. ꝑ aquā pecca
tū infidelitatis significatur. ꝑ alias
plagas significet᷑ ꝙ homo ꝑ multas
tribulatōnes ⁊ penas quas habꝫ dū
moratur in peccato cogit᷑ redire ad
dn̄m. sicut ð filio prodigo legit᷑. Le
gitur ergo exo. qꝛ ꝑ fidē est exitus a
seruitute dyaboli ⁊ ꝑ baptismū qui
significatur ꝑ mare rubꝛū ⁊ ꝑ imple
tionē mandatoꝝ. qn̄ uero homo ta
lis est facit seipsū tabernaculum do
mio. qui uero nō faciet ei hoc taber
naculū nec ipse faciet in futuro. pꝰ
exodū sequitur liber leuitici q̇ ē ter
cius i penthateuco qui ꝑtinet ad le
uitas qui debebāt dn̄o offerre sacri
ficia. vnde liber ē oblationū. ex quo
enī homo implet mādata ⁊ facit se
tabernaculū dn̄o. nō restat nisi obla
tōnes deo offerre. debet tn̄ sal appo
nere in omni sacrificio suo qꝛ cuꝫ di
scretione debet oīa facere qꝛ ergo ta
les debent esse mundi ab omni pec
cato ⁊ offerre domio hostiā mundā
sanctā ⁊ immaculatā. Ideo sequitur
in leuitico de mūdatione lepre ⁊ dei
ibi multociens sācti estote. qm̄ ego
sanctus sum. ⁊ qꝛ hoc fit in solēnita
te cordis ⁊ debent oīa fieri cum gau
dio. ideo postea i eodē libro agitur
de solemnitatibus. Rursum qꝛ nul
lus ita perfectus est quin peccet ali
quādo saltē uenialiter. iō ibi habet᷑
de dubitatiōe moysi ad aq̄s ɔ̄dictō
nis q̇ nec ꝓpt̄ h̄ dimisi opus sp̄uale

facere ut ad uocē suā flueret aq̄ cum dixit.ascēdat puteus.i. doctrina sac̄ Ceterū sic mulier ostēdit ex una pte pomū filio suo ⁊ ex alia inimicū ut ueniat ad se .similiter ⁊ dn̄s.iuxta il lud Osee.xi.c. In funicul' adā trabā eos in uinculis caritatis . Un̄ in offi cio nocturnali on̄dit inimicū qui nō uult dimittere pp̄l'm nisi i manu for ti ⁊ in manu diuinas p predicatores ⁊ iō primū respōsoriū ē. Locutus est dn̄s ad moysen ⁊c̄. siquidē moyses ex aquis assūptus ē xp̄us p quē libe ramur ab buiusmodi inimico uel q̄ libet p̄dicator q̄ ex aq̄s scripture d3 assumi . ⁊ ē q̄rti toni . q2 q̄tuor mod̄ nos affligit dyabolus.s. interficiēdo mares.i. bona opera uel uirtuosos quos submergit i flumine deliciarū buius mūdi . ⁊ cogit seruire in luto luxurie ⁊ latere auaricie ⁊ palea ina nis glorie . Porro quidē q2 pp̄l'us in illa septuagenaria captiuitate fleuit sup flumina babilonis . ⁊ in fine Cy ro pmittente letabūdus exiuit ⁊ gra tulans ibrl'm introiuit . iō cū i pma dn̄ica pp̄l'us captiuat' fleuerit dicēs Circūdederūt me . ⁊ in scd̄a orauerit dicēs. Exurge. In tercia quoq3 orauc rit dicēs . Esto mibi . In quarta con solatōnē acceperit dicēte dn̄o. Inuo cauit me ⁊ ego exaudiā eū . In q̄nta etiā rursus oroni insteterit dicēs. Re miniscere . In sexto uero pario licēti am tribuēte cōsolationē de reuersio ne pcepit . iōq3 dixit. Oculi mei. In bac septimana tanq3 in fine septua gesime ingrediens ibrl'm letabūdus exultat dicens. Letare ibrl'm. de boc etiā dictū ē sub prima dn̄ica . Septe nariū quoq3 presentis uite q̄ septē dierū circulo uoluit'. uel potius sep tē etatibus quibus mūdus ipse disti guit' sicut p dies septuagita . sic per septē dn̄icas sancta representat eccle sia . Prima etas ē ab adā usq3 ad noe Scd̄a a noe usq3 ad abrabā uel scd̄m

quosdam usq3 ad moysen . Tercia a moyse ad dauid . Quarta a dauid usq3 ad transmigrationē babilonis Quinta a transmigratione babilōis usq3 ad aduētū dn̄i . Sexta ab aduē tu dn̄i usq3 ad finē seculi. Septima si militer usq3 ad eūdē finē. simul enim cōcurrūt. sed illa in uigilātibus ⁊ la borantibus. ista in dormientibus ⁊ quiescentibus ubi requiescūt electo rū anime inter ubera lactātis matris sue superne ibrl'm . In prima dn̄ica uelud i infantiā mūdi bomo a felici delectatione deiectus clamat. Circū dederūt . In scd̄a uelud in pueritia mūdi cōcipiens bomo spem sue rcō ciliationis uoce noe q̄si precentoris implorat acceptilationē recōciliatio nis dicens. Exurge quare obdormis dn̄e. In tercia uelut i mūdi adolescē tia cōcipiens bomo suā liberationē de egipciaca seruitute sue ptectōnis ⁊ liberatōnis acceleratōnē uoce moy si orat dicēs. Esto mibi in deū pte ctorē . Quarta designat iuuentutem ecclesie i q̄ regū diademate coronat' ⁊ sapiētia propbetarū ornat' . vnde illud officiū uoce dauid q̄si precēto ris in cātibus celebrat' . Quinta se nectutē ecclesie in qua calor natural' incipit deficere . Naz pp̄l'o in babilo ne captiuato ecclesia captiua nec al tare babuit nec tēpluz ymo organa sua suspēdit . iōq3 q̄nta dn̄ica uacat officio. Sexta seniū eccl'ie. s. fines se culorū cū filius dei uenit in mūdū ⁊ de dyaboli ptāte liberauit genus bomanū. ne igit' sit imemor accepti beneficij ⁊ ingratum. gratulat' ⁊ ait Oculi mei semp ad dn̄m . Hec autē septia ⁊ ultia significat sabbatū mū di i quo scōz aie req̄escūt. illi ibrl'm q̄ sursū ē q̄ libera ē q̄ mater nr̄a ē le tat' . vnde dicit' dn̄ica leticie . ē enim septima a septuagesīs . ⁊ p septenari um significat' septima etas eoz qui sūt in requie . representat enim bec

dominica libertatē cōcessaꝫ filijs ihe
rusalē redeūdi a babilone anno sexa
gesimo quā habuerūt plenariā in ā
no septuagesimo. Unde totū huius
diei officiū de leticia .ad representā
dū illorū leticiā ꝛ etiā nr̄am qm̄ fini
tis sex etatibus erimus in septima a
mundi exilio liberati cū celestē para
disū q̄ ē patria nr̄a intrabimus. Can
tatur ergo itroitus. Letare ihr̄m. ad
ostendendū ꝙ sicut illi cū ingenti le
ticia a babilone uenerūt in iherusalē
ita nos ab hoc mūdo letantes in ce
lestem iherusalē ueniemus. Babilon
enī interpretat̄ confusio. unde signi
ficat mūdū uł̄ infernū. qꝛ in hoc mū
do ē cōfusio uiciorū ꝛ in inferno tor
mentorum ¶ Dicit̄ etiā hac domini
ca refectionis. qꝛ in ea dominus refi
cit ꝛ saciauit quinqꝫ milia hominuꝫ
uł̄ quia in eo ostenditur celestis ihe
rusaleꝫ ex qua omnis refectio est. qꝛ
ergo ecclesia letatur pro hac refectō
ne ideo cantat. Letare iherusalem. i.
ecclesia. tibi enim eterna requies pro
mittit̄. ¶ In nocturnali eniꝫ officio
cantatur responsoriuꝫ. Audi israhel
precepta domini ꝛ ea i corde tuo q̄
si in libro scribe. ꝛ dabo tibi terram
fluentem lac ꝛ mel. Postea sequitur i
introitu .ab uberibus consolatōnis
eius. hec uerba sunt duo testamēta
de quibus sumuntur promissiones
dulces in quibus ē consolatō nostra
Et sunt in ea tria uerba leticie. s. leta
re. gaudete et. exultate. Nō quar̄ po
sita est sub ti. de septuagesima in p̄n
cipio. ꝛ sumitur iste introitus ō ysa.
ulti. c. sed de antiqua trāslatione qꝛ
in ysaia sic nō iacent uerba hec. Uer
sus uero de ps̄. qui loquitur de ihe
rusalem superna. s. letatus sum. ꝛ est
quinti toni .propt̄ quinqꝫ milia ho
minū quos refecit. uel ide qꝛ illi qui
cohibent ꝛ refrenāt ꝛ bene ordināt
quiqꝫ sensus corpis. illi habebūt hu
iusmodi refectionem ꝛ consolationē

de qua in introitu habetur ꝛ que in
collecta petitur. Cōcede quesumus
omnipotens deus ut qui ex merito
nr̄e actionis affligimur tue gr̄e cōso
latione respiremus. Scripserūt tn̄ q̄
daꝫ ꝙ qꝛ liberius papa qui tn̄ i cro
nica nō inuenitur celebrauit tali die
rome in dicta ecclesia que uocat̄ ihe
rusalem. ideo cātatur. letare iherusa
lem. Et nota ꝙ in quibusdā eccłijs
hac die. i. in festo ānunciationis dn̄i
due collecte dicunt̄ ut quasi duplex
festū exsoluere uideant̄ qđ nō fit in
alijs precipuis festiuitatibus ut na
tiuitatis dn̄i ꝛ similibus. qꝛ ille per
octauas producūtur nec minus diei
dūtaxat obseruantia sicut ista coan
gustant̄. ¶ Sequitur ep̄la. Scriptū
ē qm̄ abraham duos filios habuit
ꝛc̄. ad gala. iiij. c. ubi sequit̄ ꝙ sursū
est iherusalē libera ē que mater nr̄a
hoc aūt dicit ut nō timore seruili ser
uiamus domino sed amore. ¶ Respō
soriū ē de eodē. letatus sum ꝛc̄. ꝛ est
septimi toni. propter septimā etatē
in qua etimus i quiete. sed quia ad
huc sumus in labore. ideo sequitur
tractus. sed suauissimus. qui confi
dūt in dn̄o ꝛc̄. in quo ostenditur ꝙ
qui in dn̄o solo sperant habebunt il
lam refectionem. ¶ Sequit̄ euāgeli
uꝫ. Abijt ihesus trās mar̄ galilee ꝛc̄.
Jo. vj. c. quinqꝫ autem panes quib⁹
dn̄s refecit nos ꝑut ibi legitur sunt
quinqꝫ libri moysi. duo uero pisces
sūt psalm⁹ ꝛ ꝓphetia. uł̄ libri Josue
uł̄ iudicū qꝛ ō illis. vij. libris sumūt̄
oꝛ̄ones i hac dn̄ica ꝛ ita reficit oīs
Offertoriū est. laudate. ꝛ ē scđi toni
ad oñdendū ꝙ deū laudare debem⁹
ꝛ ꝓ corꝑali refectōe ꝛ spūali. Postcō
munio vō ē. Ihr̄m q̄ edificat̄ ut ci
uitas ꝛc̄. ꝛ loquit̄ de illa ihr̄m q̄ li
bera ē. ꝛ ē q̄rti toni. ꝑpter q̄tuor q̄
ibi dicūtur. Primū ē qꝛ oīa sūt cōia
ibi enī deus ē oīa in omnibus. Secū
dū est ꝙ eternaliter ꝑticipātur ea q̄

ibi sūt. vnde dicit. Cuius pticipatio in idipsū. Terciū ē q nullus ō filijs dyaboli pōt ascēdere. vñ dicit. Illuc enim ascenderūt tribus tribus dñi. Quartū q ibi ē cōtinua laus dei. vñ sequitur. ad confitendū nomini tuo dñe. 7 inde ē illud. Beati q habitant in domo tua dñe in secula seculorū laudabūt te. In hac dñica romanus pontifex celebraturus ad ecclesiaz p gens 7 rediens ab eadē. aureā in manu sub aspectu ppli fert rosam. Circa qd duplex insurgit rō. una scdm litterā. alia scdm spūm. Sane scdm litterā ne fidelis ppls ppt qdragesimalis obseruātie asperitatē sub ɔtinuo labor deficiat q qd caret alterna requie durabile nō est. iō in hac media qdragesime quoddā recreatiōis solatiū iterponit ut anxietas tpata leuius sufferat. iuxta illd. interpone tuis iterdū gaudia curis. hodiernū nāq officiū totū leticia plenū ē 7 in omni uerborū clausula iocūditas exuberat gaudiuz resonat hylaritas inculcat. Tria itaq repñtat dies ista. s. caritatē post odiū. vnd dr. Letare ihrl'm 7 ɔuētū facite oms q diligitis eā. gaudiū post tristiciā. vñ gaudete in leticia q in tristicia fuistis. et sacietatē post famē. vnde. saciemini ab uberibus cōsolationis ure. q tria pariter designātur i tribus pprietatibus huius floris. caritas in colore iocūditas in odore. 7 sacietas i sapore. Rosa quippe pre ceteris floribus colore delectat. odore rcreat. 7 sapore cōfortat. delectat in uisu. recreat i olefactu. 7 cōfortat in gustu. Nēpe rosa in manu pontificis gaudiū israhelitici ppli designat qñ p grām xpi data ē illi de babilonica captiuitate licentia redeundi. deinde illā donat nobiliori 7 potentiori qui in curia rperit in quo nobilitas 7 excellentia illius peculiaris dñi designatur. demum ille cuz multo equitu 7 leticia ingenti ciuitatē cuz rosa circuit. figurās gaudiū illius ppli in ciuitatē iherusalem reuersi atq cōionē totius fidelis ppli 7 ecclesie leticiam de pmissis. Spūaliter aūt flos iste florē illū designat qui de se dicit in canticis. Ego flos cāpi liliū conualliū. Et de quo propheta. Egrediet uirga ō radice yesse. 7. f. d. r. e. a. q ē uere flos florū. i. sanctus sanctorū. q pre ceteris floribus. i. sāctis colore delectat in uisu. Nā speciosus forma p filijs hominū in quē desiderant angeli pspicere. qui odore recreat i olefactu q sicut legit in cāticis. i. c. Meliora sūt ubera tua uino flagrātia unguētis optimis. qui sapore cōfortat i gustu q panis quē ipse dat caro sua ē pro mundi uita omne delectamentuz habens 7 ois sapoiis suauitatē. Hic ē eni qui de quinq panibus 7 duob9 piscibus quinq milia hominuz saturauit. Triplex ē aūt in hoc flore materia. aurū uidelicet, muscus; 7 balsamū. q triplex est in xpo substantia deitas corpus 7 aia. sed balsamo mediante muscus auro coniungitur. q aia mediante corpus coniungit deitati. diuina enim natura tante subtilitatis ē ut corpori de limo terre formato non congrueret uniri nisi ratōnabili spiritu mediante. Rurs9 flos ipse aureus est. quia rex regū 7 dñs dominātiuz cuius robur apparuit in insignijs passionis 7 odor in gloria resurrectionis. Huius floris baiul9 ē uicarius saluatoris. Romanus uero pontifex successor utiq petri 7 uicarius ihesu christi qui hunc florem fidelibus populis demonstrat. non omni tempore. sed in hac dñica tm q septima est ab illa q septuagesima nuncupatur. q xpus nō in qlibz hora sed in septima tantum etate uidetur ab illis qui beata requie cōsolāt. Rursus in urbe oñditur nō alibi q apud basilicā q sancte cruc i ihrl'm

appellat que superne iherusalē tipū obtinet ꝛ spē repñtat de qua dicit in hodierna epla. Illa q̄ sursū ē ihe rusalē libera ē q̄ ē mater nr̄a in qua xp̄m angeli sācti ꝛ beate aīe cōtēplā tur. ad quā merito dicit. Letare ihe rusalē ꝛ cōuētū facite oēs q̇ diligitis eam. q. d. uos catholici non heretici Differt autē hodierna statio ab illa q̄ fit ibidē in scḋa dñica aduent⁹. qꝛ illa future beatitudinis ē ānunciatio hec q̄si presentia cōtēplatio. vn̄ ꝛ fe stiuius agit qꝛ spei nr̄e festiuitas est hac etiā die xp̄ianus coronat Impa tor ut semp corona supne ihrl̄m me ditet. Dauid ter in regē unctus ē ut dicet sub dñica post ascēsionez. hec ergo domica priuilegiata ē qꝛ repre sentat licentiā redeundi de seruitute ad libertatē pp̄lo israhelitico ↄcessaz ꝛ leticiā ex hoc habitā.

De scḋa feria. R.

SEcūda feria est de iudicio vnde in epl̄a. Uenerūt due ꝛc. iij. Reg. iij. c. agit de iu dicio salomonis duabus mulieribus de puero cōtendentibus. extra de p̄ sump. c. i. mulier una q̄ dixit ꝙ diui dat puer. ē sinagoga q̇ diuidi cona ta ē puerū ihesū. alia mulier q̄ dicit det ei infans uiuus. est ecclesia. vn̄ in respōsorio petit hec mulier pueꝝ Esto mihi i deū protectorez. i. petit sibi dari xp̄m. Euāgeliū. Prope erat Jo. ij. c. similiter est de eiectione uen dentiū. ꝛ de iudicio ibi habet ꝙ nō credebat se ihes⁹ eis qꝛ nixi sūt eū in terficere. postea sequit de passione sua. soluite. i. soluetis templū hoc ꝛ in triduo excitabo illud. sciebat eni qḋ facturi erant. quia uero ex passio ne dñi omne gaudiū. iō in offertorio cantat ecclesia. Jubilate. In introitu autē petit iudicari. sed p̄us petit mi sericordiā. Deus i noie tuo saluum me fac. s. p misericordiā ꝛ in uirtute tua iudica me. ꝛ est quarti toni. qꝛ ibi habet. ab insurgentibus in me libera me. i. ab inimicis q̇ quatuor modis sicut dictuz ē sub domica In surgūt ↄ nos. ꝛ iō sicut domica fuit de misericordia. ita scḋa feria ē ḋ iu sticia.

¶ De tercia feria Rica.

TErcia domica est ḋ oīone i. de efficatia oīonis que. s. fit salua iusticia: qḋ osten dit in epl̄a. Locutus est ꝛc. q̄ ē exo. xxxij. c. ubi sequitur. dimitte me ut deleā eū. ꝛ moyses orauit pro pp̄lo ꝛ dñs dimisit peccatū. salua tñ iusti cia. qꝛ reseruauit sibi uindictā. vnde ꝛ si propt̄ illud peccatuz qḋ cōmise rūt in xp̄m precipue puniāt. tamen ꝛ propt̄ illud qḋ cōmiserūt tūc scili cet adorando uitulū. vnde dicit do minus i euāgelio. Implete mensurā patrū uestrorū ¶ Quia ḋo tā efficax est oīatō. iō in introitu dicit ecclesia Exaudi orationez meā ꝛc. ṽsus. Con tristatus sum in exercitatione mea. Cōtristatus enim fuit pro dilatione patrie ꝛ incolatu miserie. qꝛ uero ex ercitatio xp̄iani est i cohertōne a pe tulantia ꝛ lasciuia quinqꝫ sensuū. id circo quito tono resonat hūc introi tū ecclesia. Et sequit epistola. Locu tus est ꝛc. in qua sicut dictū est impe trauit moyses dimissionem peccati salua iusticia. ꝛ ut filij eorū mereren tur intrare terraz promissionis. ideo in responsorio orat ecclesia ut mere atur ipsā ipetrare filijs suis ut ītrāt in terram promissionis licet adora uerunt uitulum cōflatilem. i. uenera ti sūt lasciuiā ꝛ pompā mundi dicēs Exurge dñe fer opē nobis. ꝛ ṽs⁹. De us auribus nostris audiuimus qm̄ tu liberasti nos ꝛ cōdonasti eis filiē ꝛ fac nobis sp̄ualit. postmodū seq̄ tur euāgeliū. Jaz die festo. Jo. vij. c. de obstinatōne iudeoꝝ qui dicebāt

qũo hic litteras scit cuȝ non didicit ⁊ dixit dñs .moyses dedit uobis legẽ ⁊ uos interficere uultis .q.d.contra legẽ uestrã uultis facere ⁊ facitis Et dixerũt.demonium habes . ecce qũo obstinati fuerũt . ⁊ hoc ẽ qḋ in epl'a habetur. Recesserũt cito a uia quã ostendisti eis .ecclesia ỽo.ostendens se nõ cõsentire peccatis dicit i offertorio. Expectãs expectaui dñm ostendens se expectare xp̄m usq; ad finẽ ⁊ q² bene expectat quia lasciuia quinq; sensuũ abstinet .iõ quinti toni ẽ. Per hanc aũt reducitur nouus pp̄ľus in terrã promissionis .Unõ sequitur postcõio .Letabimur in salutari tuo .⁊ ẽ p̄mi toni .q² oĩa leticia a deo ẽ.

¶ De quarta feria Rica.

SEquitur quarta feria que ẽ cathecizandorũ q² ea die ducũtur ad ecclesiaȝ cathecũminiȝ ⁊ cathecizantur.i.instruũť ⁊ hoc ẽ terciũ scrutiniũ ut iaȝ diceť ut aũt seruiamus cõsuetudini ecclie ytalie que scrutinij solemnitatẽ obs̄uat ⁊ iuribus de illa loquentibus et q² etiã quedã de hijs q̄ de illo fiunt ubiq; in baptiȝãdo seruãtur. iõ aliq̄ de illo dicamus uidelicet q̇d sit scrutiniũ ⁊ vnde dicatur ⁊ vñ originem traxit .qñ ⁊ quotiens ⁊ q̄re i tp̄ibus statutis fiat. quid in eo fiat usq; ad exorcismũ.⁊ quid in exorcismo usq; ad ecclesie ingressũ.⁊ quid ab ipo ingressu usq; ad finẽ .⁊ quare hec omnia fiãt . subseq̄ũter uero ȯ officio misse hui⁹ diei dicem⁹. ¶ Scrutinium nihil aliud ẽ q̄ȝ fidei ⁊ religionis xp̄iane inquisitio .est eni quoddam iter seu preparatio ad baptismũ .et diciť a scrutando.i.inquirẽdo q² fidei religionis inquisitio fit in eo.vñ originẽ traxerit iã diceť. ¶ Incipit aũt fieri scrutiniuȝ i quarta feria tercie ebdomade q̄dragesime . sȝ i hac quarta fit solemne .fiebãt eni in primitiua eccľia septẽ scrutinia.duo.s.i q̄rta feria ⁊ sabbato tercie ebdomade. ⁊ duo in hac quarta feria ⁊ sabbato hui⁹ quarte ebdomade.⁊ duo i q̄rta feria. ⁊ sabbato quinte ebdomade.⁊ unũ i quarta feria ultime ebdomade .in quibus adulti qui uẽturi erant ad baptismũ docebanť oĩonẽ dominicã ⁊ simbolũ baptiȝandi ut in sequẽti tũc sabbato i quo baptiȝandi erãt utrũq; ante baptismum scirẽt. ⁊ adhuc hodie i quibusdã ecclesijs septẽ fiũt scrutinia proptẽ septiformẽ gr̄am spũs sancti . Sȝ terciũ uidelicet hac die solemnissimũ.et in omibus ecclesijs ordinẽ rõnũ sequẽtibus i quolibet scrutinio diciť missa scrutinij uidelicet.dũ sanctificat⁹ fuero.de qua iã diceť .dicũtur etiaȝ proprie collecte ꝓ cathecuminis ut Omnipotẽs sempiterne deus ecclesiaȝ tuã .Itẽ remediũ ⁊c̃. ¶ Sȝ q̇ritur q̄re terciũ scrutiniũ fit solẽne ⁊ nõ p̄mũ nec scḋm . Rñdetur ad notandũ q; nec prima etas.i.ifantia.nec scḋa i.puericia ita apta ẽ fruitio dei.sicut illa i qua maxie discretio boni ⁊ mali haberi incipit ⁊ in q̄ ꝯ carnẽ pugnatur. ¶ Inõ ẽ etiã q; nõ prima tribus.i.tribus iude.nec scḋa.i.tribus simeon .sȝ tercia.i.leuitica sacrificijs dñi ẽ deputata. Sȝ nec in p̄mo libro penthateuci nec in scḋo agitur de sacrificijs .sed in tercia ꝑut dictũ ẽ in precedenti dñica . Fit aũt scrutiniũ in hac octaua ebdomada a septuagesima.q² dum iudei fuerunt in babilonica captiuitate mixti fuerũt inter eos quidaȝ de gentibus . Unõ post eorum reditum ignorabatur de pluribus utrũ essent iudei uľ nõ. quidã etiã dicebant se fore de leuitica tribu qui nõ erant.⁊ se sacerdotes qui nõ erãt . ideoq; Esdras ⁊ alij sapientes genelogias diligenter scrutati sunt et iudeos a gentilibus . et leuitas

a nō leuitis segregauerūt. ita ⁊ nos i hac septima ebdomada q̄ finē illius septuagesime babilonice captiuitatꝭ significat. scrutiniū facim⁹ ut credētes ab incredulis segregemus quos i sacrosancta solemnitate redēptōnis nr̄e ex aq̄ ⁊ spū scō renouemus. Non eni i primitiua eccl'ia alio tp̄e baptisma celebrat᷑ nisi forte mortis p̄icl'o imminente. Omnis igit᷑ ecclesie ꝑles quā ꝑ anni circulū uerbi ꝑp̄l'o generabat᷑ hac die noīe sua dabāt i q̄b⁹ perscrutandū erat ne q̄ radix amaritudinis inesset ut i hereticis ne prius illis scā darent᷑ q̄ꝫ xp̄iana fides in eorū mentib⁹ fixisset. i. q. vij. quotiens de con. di. ii. ego. vn̄ nomibus datis q̄libet eorū ꝑ dies sequētes usq̄ꝫ ad pasca fidei regulā audiebat. ⁊ sic lactatus ⁊ grandescens i plenilunio. i. in baptismo plena fide simbolū reddens xp̄o i baptismo cōmoriebat᷑ ⁊ resurgebat. ¶ Porro in hac q̄rta feria fit scrutiniū propt̄ multa. Primo q꞉ ipsa prefigurata ē a q̄rta seculi etate q̄ fuit a dauid usq̄ꝫ ad trāsmigrationē babilonis i q̄ nō solū iudee gētis inchoatū ē imperiū. uerū etiā xp̄i ⁊ xp̄ianorū regnuꝫ ex premissione assūpsit exordiū. iurante dn̄o dauid. ď fructu uentris tui ponā sup sedē tuā Ideoq̄ꝫ merito in hac feria cathecumini ad xp̄i nomē accedūt ⁊ xp̄iana religio in ea initiū capit. Scd̄o q꞉ sicut in q̄rta feria stelle create sūt ⁊ in celo soli ⁊ lune cōiūcte. ita ⁊ fideles hodie cōcipiūt᷑ q̄ xp̄o soli ⁊ ecclesie lune cōiungūtur. ⁊ i celo. i. i p̄ris regno iā splendēt in spe ⁊ in futuro splēdebunt in re. Tercio q꞉ sicut in q̄rta etate edificatū est templū dn̄i ꝑ salomoneꝫ. sic ⁊ in hac quarta feria p̄paramus baptizādos ut sint tēplū dn̄o Quarto q꞉ i quarta feria incepit nostra redemptio in quia proditus est dn̄s a iuda ut pro redimēda ecclesia moreretur. iō i quarta feria ista preparātur ut effectū percipiāt redēptionis. Quinto q꞉ agnus uigintiquatuor diebus obseruabat᷑ ⁊ preparabat᷑ ⁊ luna quintadecia ymolabat᷑ decet ut ecclesia noua soboles q̄ ad cōmorienduꝫ xp̄o i baptismo preparet᷑ diebus q̄ndeci anteriori ieiunio spūaliter saginata etati lune q̄ illā exequet᷑. Sexto q꞉ quarta hoīs etas. s. iuuētus per q̄rtā feriā significata apta ē prelijs ⁊ gubernaculo imperij ⁊ iō cathecumini p̄parāt᷑ in q̄rta feria ad preliū ꝯ dyabolū ⁊ ad regnum ⁊ impiū regni dei. hoc aūt ordie scrutinia celebrāt᷑ q̄m a p̄ncipio usq̄ꝫ ad exorcismū hec fiunt. Primo quideꝫ fit nominū baptizandorū ꝑ acolitū descriptio ⁊ eoruꝫ per noīa in eccl'ia uocatio. Scd̄o masculorū ad dextrā feminarū ad sinistrā ad ianuā eccl'ie ubi fidē petunt deductio. Tercio ꝑ exorcistaꝫ gemina interrogatio. una de renūtiatione dyaboli. alia ꝺ fide xp̄i. Quarto demonis exsufflatio. Quinto crucis in frōte expssio. Sexto dicitur oīo. Septimo fit i ore salis impositio. Qď igit᷑ noīa ꝑ acolitū scribūtur ex quo ipse etiā notari⁹ dictus ē. significat ꝙ noīa fideliū in libro uite scripta sunt. Qď noīatim uocantur. significat uocationē fideliū ad uitā eternā. Ceterū ianua xp̄s ē ducūt᷑ igit᷑ credituri ad ianuaꝫ. i. ad xp̄m q̄ de seipso dicit. Ego sum hostium si quis per me introierit saluabitur. Qď uero masculi ponūt᷑ a dextra ⁊ femine a sinistra. designat ꝙ uiriliter agētes a dextris ⁊ effeminati a sinistris in iudicio statuentur Qď abrenuntiant dyabolo per h̄ se a iugo eius cui ex originali sunt obnoxii subtrahuntur. per hoc eniꝫ ꝙ fideꝫ christi confitentur iugo xp̄i se subiciūt. demonis efflatio ē potestatis eius debilitatio ¶ Crux que imp̄mitur fronti est uexillum nostrum quo dyabolū uincimus nō fit aliud

signuʒ nisi crux ut in hoc solo signo dyabolus sciens se esse uictū cōtremescat ꝛ fugiat. Fit aūt in sede pudoris .i. frōte ne erubescat fidelis cōfiteri dn̄m suū esse crucifixū. oīo ꝯ dyabolū ē munitio. Sal i ore ē positio sapientie condimentū. hec plenius dicta sūt i pte pma sub ti. de vnctionibus ꝛ dicet sub sabbato scō. Nūc dicenda sūt q̄ ab exorcismo usq̄ ad igressū eccl'ie fiūt. primo dyabolus exorcisatur ꝛ ter repetunt ṽba illa. audi maledicte dyabole ꝛc̄. Scđo ponūt masculi seorsū. Tercio ad monitiōꝫ dyaconi capita iclināt cathecumini ꝛ sup eos oīo dn̄ica ꝛ simbolum dr̄.

¶ Quarto a sacerdote aures et nares eorum saliua tangūtur. Quinto ab acolito illuminātur. Sexto a dyacono euāgeliū sup eos dicit. Septimo p hostiariū i ecclesiā introducuntur. Primo ergo exorcizatur dyabolus .i. adiurat ut a fidelibus recedat ter repetūtur illa ṽba. audi maledicte dyabole ꝛc̄. qi i ꝯfessione trinitatꝫ dyabolo resistit. seorsū masculis ꝛ seorsū feminis fit exorcismus qꝛ maioribus maiora minoribus minora sūt preponēda. Qđ admonitiōe dyaconi capita iclināt significat ꝙ cū deo cōicaturi acclamāte dyacono capita inclinabāt. ꝛ hec oīo p cōione habetur. Qđ simbolū ꝛ oīoꝫ dn̄icam sacerdos sup capita eoruꝫ dicit. notat ꝙ templū dn̄i ꝯ dyabolū munit aures ꝛ nares saliua tāgit ut doctrinaꝫ de ore predicatoris procedentem fideles libenter audiant ꝛ ipsa eis bn̄ redoleat quoadusq̄ spūm habeāt i naribus q̄diu uiuūt. ipso ꝑ illuiatio ē tenebrarū ignorātie ꝛ peccati p lumē intelligentie effugatio. Euāgeliū qđ sup eos dr̄ est doctrina saluatorꝭ qꝛ instruūtur. Deide p hostiariū introducūtur. qꝛ post impletionē euāgelii per hostiariū .i. p spūm sāctū in celestē patriā introducūt. Post hec dicenda sūt ea q̄ ab ingressu ecclesie usq̄ ad missā fiūt. Pmo masculi ad austrū statuūtur. femie ad aquilonē inde q̄tuor lectiones sup eos legunt ꝛ q̄tuor inicia euāgelioꝝ. deīnđ duo unus masculus ꝛ una femina i sāctuariū ab acoliꝭ portātur. post simbolū grece super masculos. latie sup feminas dr̄. hijs pactis ecclesiā ingrediūtur ꝛ sic missa cantatur. Qđ aūt masculi ad austrū ꝛ femie ad aquilonē statuuntur significat ꝙ fortiores hostibus temptatōnū obiciendi sūt ꝛ debiliores huiliter sūt erudiendi. Qđ q̄tuor lectiones sup eos legunt significat doctrinā q̄tuor euāgelioꝝ q̄ istruūtur ut stati q̄tuor initia euāgeliorū super eos q̄si congreget eos a q̄tuor ptibus orbis.

¶ Qđ un⁹ masculus ꝛ una femina portātur i sacrariū significat ꝙ đ utroq̄ sexu fideles ascendūt in celū. sed nō ascendūt nisi unus .i. in unitate ecclesie cōstitut⁹ sicut ꝛ in probatica piscina nō sanabatur nisi unus. Qđ simbolū legit sup masculos grece ꝛ sup femias latine p duas liguas quibus simbolū legitur omnē liguā intelligimus. nā in grecis viguit sapiētia. in latinis .s. romanis potentia. ꝛ ita p has duas tanq̄ excellentiores omneꝫ linguā intelligimus. quasi cū aplō ad philip. c. ij. dicamus ois lingua cōfiteat. qꝛ dn̄s nr̄ ihesus xp̄s in gloria ē dei patris. Expositionem orationis dominice ꝛ simboli in quarta pte in suis locis exposuimus. Et attēde ꝙ an̄ hanc quartā feriā in dn̄ica ul' i scđa feria ē huius ferie scrutiniū ꝑplis an̄nūciandū his uerbis. Scrutinij dieꝫ dilectissimi fr̄es quo electi nr̄i diuinitus instruātur imminere cognoscate ideoq̄ sollicita deuotōne sequēti q̄rta feria circa horā nonā cōuenir̄ dignemini ut celeste misteriuꝫ quo dyabolus cū sua pompa destruitur ꝛ ianua celestis regni aperit̄ inculpabili

misterio peragere ualeam⁹. ¶ In hac uero feria q̃rta finitis missarũ solemnijs p̃sbiter ãnũciat ut sabbato primo ad scrutiniũ reuertant̃ ⁊ sic iterũ atq̃ iterũ ãnũciat donec septẽ scrutinia celebrent̃. ¶ Sane expleto scrutinio dr̃ missa ut premissũ ẽ ĩ qua legit̃ lectio ⁊ ep̃l'a q: baptizãdus ĩ duobus ẽ cathecizãdus.i. instruẽdus.s. ĩ nouo ⁊ ĩ ueteri testamẽto maxie in illis que ptinent ad baptismũ. Rursus q: instruendus ẽ in fide ⁊ ĩ moribus. iõ due lectões legũt̃ de q̇bus in eis cũ suis responsorijs disputat̃ Legitur enĩ de philippo q̃ eunucho euãgelizauit ihesũ. ⁊ ſm Aug. euãgelizare ihesũ ẽ. nõ tm̃ docere credẽda sed etiaꝫ q̃ sũt post baptismũ s̃uãda In p̃ma ergo lectione.s. Sãctificabo ⁊c̃. q̃ sũpta ẽ de ezech. xxxvi. de fide agit̃ ubi dicit. Tollã quippe uos de gentibus. ⁊ cõgregabo uos de uniuersis terris. ⁊ effũdã sup uos aquã mũdã ⁊ mũdabimini ab oibus iniq̇tatibus v̄ris ⁊ dabo uobis cor nouũ. fideles enĩ de uarijs terris cõgregati sũt in eccl'ia. ⁊ aqua saluatoris baptismi ẽ effusa sup eos q̃ ab uniuersis peccatis ⁊ erroribus sũt mundati et datũ est eis cor nouuꝫ ut credant in xp̃m. De hac lectione sumitur itroitus. Dum sanctificatus fuero ⁊c̃. uel baptisatus dicitur cor nouũ. In v̄su aũt benedicã dominũ ⁊c̃. sũt gratiarũ actionea de hac sanctificatiõe. ⁊ ẽ tercij toni. quia sanctificatio ptinet ad trinitatẽ. Uerũ q: per talẽ sanctificationẽ sũt homines filii dei. iõ sequitur graduale. Uenite filii audite me timorẽ domini docebo uos. qđ ẽ septimi toni propter septem dona sp̃ũs sancti q̃ dãtur in baptismo. uł q: ad hoc q̃ quis uere in christũ credat necesse ẽ ut timeat deũ. ideo sequit̃ ipsũ graduale ubi sequit̃ de timore. Initiũ sapiẽtie timor dñi ẽ. q̃ ergo radicẽ iponit crudelitatis eũ a

timore inchoare oportet. iuxta illđ A timorẽ tuo dñe cõcepimus ⁊ peperimus sp̃ũm salutis. In scđa lectõne s. ĩ ep̃l'a. Lauamini ⁊c̃. q̃ sumit̃ ex ysa ia. i. c. agit̃ habundant de moribus ubi dicit̃. q̇escite agere p̃uerse discite benefacere ⁊c̃. ⁊ postea ocluditur ⁊ ueite ⁊ arguite me dicit dñs. q. d. si hoc feceritis ⁊ uobis non remunerauero iure me tãq̃ iniustũ redarguere potestis. Itẽ dicitur ibi. lauamini. s. p baptismuꝫ. ⁊ estote. i. manete mundi. s. per penitentiã. ⁊ q̃ possint ostendit dicens. Auferte malũ cogitationũ uestraruꝫ. ⁊ si fuerint peccata uestra ut coccinum quasi nix dealhabuntur ⁊c̃. Uerũ q: illi qui fideꝫ uerã ⁊ bonos seruãt mores ad hereditatẽ dñi ptinere probant̃. Idcirco sequit̃ graduale. Beata gens cuius ẽ dns deus eius queꝫ elegit ĩ hereditatem sibi. hi efficiũtur celi qui uerbo i. filio dei sumant̃. Unde sequit̃ uersus. Uerbo dñi celi firmati sunt ⁊c̃. Itẽ q: ĩ talib⁹ locũ hꝫ beatitudo. iõ graduale illud ẽ primi toni q: beatitudo a solo deo ẽ. ab hijs quoq̃ nõ discrepat euãgeliũ p̄cedens. s. preteriẽs ihes⁹ ⁊c̃. Jo. ix. c. qđ ẽ de illuminatõne ceci q: ceci illuminãtur ĩ baptismo. vñ dr̃ ibi. lutuꝫ fecit dñs ex sputo ⁊ precepit ceco ut lauaret se in natatorio syloe. i. christi qui missus fuit a p̃re. i. in baptismo uel doctrina christi đ quo dicet̃ genes ulti. c. Nõ auferatur sceptruꝫ de iuda ⁊ dux de femore eius donec ueniat qui mittẽdus ẽ. hebreus habet donec ueniet syloe. i. missus. postmodũ i gratiarꝫ actione sequitur offertoriũ scđi toni propter illuminationẽ ⁊ confirmationẽ. Dicto autẽ offertorio archidiacon⁹ ascẽdit pulpitũ clamãs alta uoce si quis ẽ cathecumin⁹ exeat foras put dictũ ẽ ĩ prohemio q̃rte ptis. ⁊ tũc omnes cathecumini exeãt foras et sic fit septies priusq̃ baptisentur

uidelicet in quolibet scrutinio. quia q̇ regnaturi sunt nec inter dei filios cōputari nec xp̄i misteriis cōuenit i teresse. Quidā tñ cathecuminos āte euāgeliū de ecclesia eiciūt qḋ nō lau damus cū eis euāgeliū sit p̄dicāduꝫ sicut ꝛ apl'i. primitiȷa gentiū euange liuꝫ predicauerūt sed sacrificio inter esse nō debent. tū qꝛ sacerdos orat pro circūstātibus quoruꝫ fides deo cognita ē ꝛ nota deuotio. at isti nō dū fideles uocantur. tū qꝛ qḋ cōfici tur fidelib⁹ porrigit᷑. ¶ In postcō munione uero agit grās cecus ḋ illu minatione sua dicens. lutū fecit dñs ex sputo suo. Io. ix. ꝛ ē p̄mi toni qꝛ ad locū vñ exeūt flumina reuertunt᷑ ut iterū fluant. sic aūt recognoscēdo bona debemus agere deo grās. Hec aūt quarta feria in hoc priuilegiata ē qꝛ in ea legūtur due lectiones p̄ eo ꝙ i sequēti sabbato ordines celebrā tur. Itē ꝙ hac die ordinandi exami nātur. Itē qꝛ hac die fit scrutinium baptizandorū i sabbato pascali ut p̄ missū est.

¶ De quinta feria Rica.

Quinta feria ostendit ꝙ nō ē sāctificatio nisi a deo. vñ itroitus. Letetur cor q̄ren tiū dñm. ꝛ post q̄rite faciē eius sem per. ꝛ ē scḋi toni. qꝛ queritur ut ha beat᷑ ꝛ postea ut amplius habeatur q̄to eni magis habetur tanto magis querit᷑. Ep̄la uero. Uenit mulier ꝛc̄. iiij. Reg. iiij. c. ē de resurrectione filii mulieris sunamitis quē suscitauit he lyzeus incuruauit se super puerum ꝛ pueri qualitati se conformauit. puer uero septē occitationes emisit et sic ē suscitatus. Nempe sunamitis inter pretatur captiua. filius eius gen⁹ hu manū quod dicitur puer propt̄ par uitatē sensus. baculus de quo ibi di citur ē lex que percutit dicēs. oculū pro oculo ꝛc̄. que neminē ad p̄fectō nem ducit. helyzeus uero. i. xp̄us in clinauit se sup̄ hūc puerū. i. exaniens se factus ē ei similiter ꝛ resuscitatus ē. Sed oportet ut septē occitationes emittat. Prima est fidei qꝛ sine fide non ē introitus. primo eniꝫ ueritati debet quis credere ꝛ oīa possibilia sūt credenti. Dñe inquit leprosus si uis potes me mundare. ꝛ dixit uolo mundare. Scḋa occitatio est timor Tercia ē dolor de peccatis. qꝛ miseri cordia non fit sine iusticia. Quarta propositū cōsitendi. Quinta ē pro positum satisfaciendi. Sexta propo situꝫ decetero non peccandi ꝙ. s. nō offendat deum creatorem suum. et omnia ista debent fieri in spe uite eterne glorie. Unde spes ē septima occitatio. Responsoriū ē. Respice in testamentū tuū. ꝛ post Exurge. i. fac nos exurgere. ꝛ ē quinti toni p̄pter quinq̧ sensuū reparationē siue inno uationē. Euangeliū uero. Ibat ihe sus ꝛc̄. luce. vij. c. est de resuscitatiōe filij uidue. cui dixit dñs. adolescēs tibi dico surge. In quibusdā tamen ecclesiȷs dicitur illud euangeliuꝫ. Si cut pat̄ suscitat mortuos ꝛ uiuificat ꝛc̄. Sequitur offertoriū. Dñe ad ad iuuandū ꝛc̄. vii. toni propter septeꝫ occitationes in gratiarum actiones Postcōio uero ē de eterna beatitudi ne. s. domie memorabor iusticie tue cui cōpetit dare eternā beatitudineꝫ que erit octaua resurrectionis.

¶ De sexta feria Rica.

Sexta feria p̄rsus ideꝫ dicit qḋ quīta. ꝛ ē itroitus. Me ditabor ꝛc̄. vsus. celi enar rāt. s. facti. ꝛ ē primi toni quia i solo deo ponit spem. In ep̄la. egrotauit ꝛc̄. iij. Reg. xvij. c. ponit᷑ resuscitatio filii uidue ab helya. Rñsoriū ē. Bonū ē sperare in dño. supple qꝛ resuscitat ꝛ ē quinti toni cuius ratō i p̄cedenti

feria etiā dicta ē. ¶ Sequit̃ euāgeliū Erat quidā homo ꝛc̃. Jo. xi. c. de resurrectione lazari q̇ hac die resuscitatus ē. Et offertoriū in grāᷓ exhibitionē ꝑp̃lm humilez saluū facies dn̄e ꝛc̃. primi toni eadē rōne. qꝛ. s. ī solo deo sperandū ē. J post cōione uero habetur ꝙ ad preces eaꝝ. s. marie et marthe suscitatus fuit lazarus uidēs dn̄s flentes sorores lazari ꝛc̃. Jo. xi. c. p qd̓ significatur ꝙ ad p̄ces sācto rū resuscitat deus mortuos spūalit̃ dans eis primā grām. ꝛ iō ē p̄mi toni ꝑpter primaz resurrectione. s. anime. Et attende ꝙ semp hac die q̇ ē quitadecima a passione dn̄i legit̃ p̄dictū euangeliū. qꝛ cōstat hac die lazarū suscitatū esse de quo euangelio sumit̃ rn̄soriū. Occurrerūt iudei ꝛc̃. qd̓ hodie in quibusdā ecclesijs cātatur cui hodie cōgrue i euangelio premittitur predicta lectio d̓ filio sareptene mortuo quem suscitauit helyas ponens eum super lectum et expandens se tribus uicibus super eū. Nā per hec mulier ē eccl̄ia que fide suscipit xp̄m i hospicio cordis. filius et᷒ est quilibet fidelis qui moritur cum morte dignum peccatum committit. Lectus helye catholicaz designat ecclesiam in qua sole anime reuiuiscūt dum per fidem trinitatis a morte r̃surgunt. Cetera. laudes. cōfessiones ꝛ consolationes sunt cuiuslibꝫ a peccatis resuscitati.

¶ De sabbato Rica.

Sabbatum vo de largitate datoris ē. vnd̓ introitus ē Sitiētes uenite ad aquas doctrine. s. ꝛ baptismi. Sequit̃ ꝛ bibite cū leticia hoc ad sabbatū mentis ptinet. ꝛ ostenditur largitas dei qui opatus ē large dare cuilibꝫ ꝛ benignitas eius. Unde dicit. venite bibere aquas. s. que mūdificant ꝛ sanctificant gratis. Sequitur uers᷒. attēdite popule meus. ī quo ostenditur ꝙ etiam hoc de aquis doctrine intelligit̃. scd̓i toni ꝑpt̃ mundationē aie ꝛ corporis. ꝛ sumitur de ysaia. Epistola est. in tempore placito exaudiui te. ysaie. xlix. c. ꝛ post nunq̇d pōt mulier obliuisci infantem suuz. ecce ostenditur largitas ul̃ caritas dei erga nos. Postea sequitur respōsoriū Tibi derelictus est pauper. in grārū actiones quarti toni propter q̇tuor uirtutes p quas significatur. In euāgelio uero quod ē Jo. viij. c. de eadē largitate agitur. ego inquit suꝫ lux mundi. non dicit huius hominis ul̃ illius sicut flos cāpi. qui sequitur me non ambulabit i tenebris. ostendit ergo ꝙ paratus est illuminar̃ omnē hominē qui sequitur ipsū. Ceterum qui uidet currit qui currit peruenit exceptis superbis. vnde sequit̃. Tu de teipso testimoniū perhibes testimoniū tuū non ē uerū. rn̄dit eis. s. iudeis ihes᷒. nōne scriptū ē in lege vr̄a ꝙ duorū hominū testimoniū uerū ē uidebant eni miracula. ꝛ ita pr̃ erat testis eius ꝛ reliquit eos dn̄s q̄si superbos disputatores nō curātes illuminari. soli eni humiles illumināt̃. vn̄ seq̇t̃ offertoriū. Fact᷒ ē dn̄s. p̄mi toni qꝛ solus deus pōt illumiar̃. Quia igit̃ i hoc sabbato oñdit eccl̄ia largitatē dn̄i dantis grām i baptismo ꝛ i doctrina quibus ex largitate dei habūdant dat̃ grā. iō fiūt ordines ī illo die. ꝛ etiā qꝛ iminet tp̄s passiōis dn̄i in quo artius tenet se ecclesia. ad significandū ꝙ ordinati artius se tenere debēt. ut q p̄us ebrij erāt āmodo sobrij sint. ꝛ iterū dn̄t se īmolare deo hostiā sāctā deo placentē. Hoc etiā sabbato fit scrutiniū baptizādorū. qꝛ cathecumini ad req̇ē eternā q̄ p sabbatū intelligit̃ ueniūt p baptismū. Unde ī q̇busdā ecclesijs hodie due lectōnes legūt̃ in missa ex eadeꝫ cā q̄ in quarta feria p̄cedenti.

¶ De dñica q̄rta i passione dñi. R.

SEquitur domica de passione dñi.s.ð cruce. Incipit aūt huius celebritas passionis a fine sabbati.i.a uespera lucez hui⁹ dñice p̄cedēte q: lazaro i p̄cedēti sex̄ feria suscitato q̄dā ð bethania abierūt ad phariseos narrātes eis miraculū.et cū i illa sex̄ feria fuerūt neomenia.i.p̄ma dies mēsis ad sacrificatoꝝ mlti iudei pōtifices pharisei ꝯuenerāt ibi q̄ audiētes signū moꝝ ut ait Jo. hoc ē i sabbato collegerūt ꝯciliū ðsus iesū ꝛ ex illa die cogitauerūt ut interficerent eum. ac deinceps ihesus non palam ambulabat apud eos quia nondū uenerat hora eius. ideoq̄ i uespere sabbati quasi post horā eiusdem cōcilij publicum luctū incipit ecclesia suo cōpatiens dño ut capiti membra. et ex tunc lugendo recitat uexillum regis misterū crucis acetū fel et arundinē clauos et lanceā perforati corporis diē passionis rōnes patiētes illusiones inimicoꝝ et insidias eoꝝ hec et his similia i uesperis et nocturnis officiis plangit q̄ de autentic̄ noui et ueteris testamentorū sūt congesta scripturis. Propterea post precedentium septem dñicarū ordinatissimam dispositionem q̄bus ut p̄missū est septem mundi etates figurantur q̄ omnes sūt domini passione redempte merito ipsius dñice passionis celebratio incboatur et quasi longa funeris pompa premissa demū seq̄tur ipa salutis nostre uictima ingerens oculis ea que p nobis ptulit uulnera et mortis insignia. Rursus ideo ecclesia cantat. Uexilla regis ꝛc̄. ut si forte aliqui sint lapsi ueniāt ad uexillum qð omnes amaritudines facit esse dulces qð significatū ē p lignuz piectū i aquas marath semper enim et maxime isto tpe debemus haberē in memoria dñicam passionē. Unde in cantic̄. fasciculus mirre dilectus meus mihi int̄ ubera mea cōmorabitur quia memoria passionis dñice secū nō patit̄ amaritudinem peccati Ideo aūt specialit̄ duab⁹ septimanis ante pasca passio dñi recolitur. Primo q: ipe a duobus et p duob⁹ populis passus est. Scðo q: testamēta duo p duas ebdomadas exp̄mimus uetus qð p̄dixit dñm passurū et nouū qð ostendit ipm passū. Tercio q: i duobus huius seculi tpibus s. ante legē et sub lege eadem passio uaticinata est. Quarto ut hee due septimane reducāt nob ad memoriā murmuratōnem eoꝝ q̄ ante legez et sub lege in iferno fuerūt usq̄ ad tempus gr̄e qð in tercia ebdomada. s. pascali significat̄. Ab hac nāq̄ die q̄ gloria pr̄i dimittitur due sunt ebdomade usq̄ ad pasca. tūc uero tercia est in qua restaurat̄ omia dimissa glorificatio. In tercio eni tempoi qð fuit sub gr̄a omnia bñficia que pr̄es nr̄i expectauerūt i ecclesia reddunt̄. Ideo aūt gloria pr̄i dimittit̄ q: ille uersus ad laudem ptinet trinitatis q̄ fuit i passione dñi quasi ab hac die rep̄sētat dehonesta. Cōstat eni q̄ xp̄s q̄ est tercia in trinitate p sona fuit dehonestatus. sed in resurrectione gl̄ia pr̄i resumit̄ q: p resurrectionē fuit gloria imortalitat̄ glorificatus. Sed certe h̄ ptestatio fuit sp̄ālit̄ in crucifixione. vnde pōt dici q̄ gloria pr̄i pnunc tacet̄ ppter humilitatē p quam ad xp̄i passionez puenicndū est. et q: dñs se abscondit. Et est aduertendū q̄ i itroitib⁹ tacet̄ et R̄nsorijs q: illa sūt de passione. et in venite exultem⁹. s. psalmis uero et ymnis non. q: psalm⁹ significat opatōz. Ipsū. n. nō psequebāt̄ nisi lingua tractādo de nece ipsius nec ipm bonū desijt operari. non ergo tacet̄ i totū quia remissioꝛ debet

esse luctus eo ꝙ non stati post habi
tum cõsiliũ ꝺ nece eiꝰ traditus ẽ ag
nus i manibus delanionuꝫ. Sed i tri
duo añ pasca omnino tacetur qm̃
maxime sancta trinitas dehonestata
est. licꝫ eni ante dies illos ꝺ nece dñi
ageretur tunc tamẽ uapulatur. spui
tur alapatur et crucifigit᷑. vnꝺ ꝓsa.
Et uidimꝰ eum nõ hñtem spẽꝫ neqꝫ
decorem. uel qꝛ tunc sepulturaꝫ dñi
celebramus q̃ maxime fuit eius hu
militatio. Ab hac etiaꝫ dominica i q̃
busdam ecclesijs tacetur ad ꝑmam
xp̄e fili dei. tum qꝛ ex tunc ecclesia
eius mortem et passionem repñtat
tum qꝛ ꝭm iudeoꝝ reputationẽ non
poterat misereri qui seipsũ saluum
facere nõ põt. ꝺ hoc dictuꝫ est i qui
ta ꝑte sub ti. ꝺ ꝑma. nõ fiunt etiaꝫ
speciales cõmemorationes de sãctis
neqꝫ de pace ab hac domĩca usqꝫ ad
sabbatum post penthe. quãuis post
laudes dicatur. preciosa i cõspectu
domini ꝛc. et ad ꝑmam orationem
Domine deus omnipotens. ꝛc. i qui
bus cõmemoratio generalis fit de
sanctis. ¶ Circa qꝺ sciendum ꝙ cõ
memoratio sanctoꝝ duplici ex cau
sa fieri cõsueuit videlicꝫ ad recolen
dum eoꝝ sanctitatꝭ meritum et ipe
trandum patrociniũ noƀ salutare q̃
duo excellentissime i christo nr̃o ca
pite passionis et resurrectõis sue te
pore noƀ attendenda mõstrãtur qꝛ
passionis sue tꝑe prebuit eximiũ hu
militatꝭ et sanctitatis exemplũ. post
resurrectionem uero suam apud pa
trem sicut testatur Jo. nosť aduoca
tus factꝰ est sigularis. ut igitur nos
tra intentio illo precipuo tꝑe ferat᷑
i sue sanctitatis exemplum. et spes
nostra eleuetur ad vnicum eius refu
gium conuenienter tunc illoꝝ sanc
torum specialia suffragia obmittũt᷑.
Hinc etiam est ꝙ q̃dam ecclesie ob
mittunt post ꝑmam dicere preciosa
i conspectu domini. ꝛc. et i illa etiaꝫ
oratione. Domine sãcte pr̄ oĩpotens
deus ꝛc. q̃ oĩ ad ꝑmaꝫ premittitur
ỽba illa. ꝑ itercessionẽ btĩssime uir
ginis marie et oĩm sanctoꝝ. Qui ue
ro dicunt preciosa asserunt illõ qꝺ
non est ꝑs canonice hore ꝓut dictũ
est i quita ꝑte. sub ti. de ꝑma. fit ta
men aliq̃lis et generalis sanctoꝝ cõ
memoratio i ecclesia. qꝛ ꝓpter coꝝ
mltitudinem et nr̃am ibecillitatem
ꝺ quolibet ipsoꝝ sicut debitũ esset
solemnisari non põt. Et ex hoc etiã
apparet q̃re obmittitur ꝯmemora
tio ꝺ pace. qꝛ sicut ait apl̄s ad collo
censes. i. christus pacificauit ꝑ sang
uinem crucis eius siue q̃ i terris siue
q̃ i celis sunt et post resurrectõnem
suam pacem discipul᷑ suis annũcia
uit et cũ eis ipse q pax nr̃a ẽ ꝯtinue
usqꝫ ad ascentionem suã cõuersari et
tũc eis pacem suã dedit dicens. pa
cem meã do uoƀ. et i penthe. ꝯsola
torem mitter᷑ dignatus est icassum.
gꝰ fieret ꝯmemoratio ꝺ pace. In
troitus aũt icipit ab oratione dñi in
passione. Judica me deus ⁊ discerne
cãm meam ꝛc. In hꝭ eni istruxit nos
i orãdo. Sequitur. emitte lucem tu
am ꝛc. qꝛ qui uidet premia fortꝭ effi
citur i pugna. et ueritatem tuam ꝛc.
qui eni uidit uera bona de facili du
citur i eterna tabnacula. et est q̃rti
toni ꝓpť formam crucꝭ uľ ꝓpť
q̃tuor q̃ petũtur. s. iudiciũ. discretio
liberatio et fortitudo. Epl̄a uero. s.
christus existens põtifex futuroꝝ bo
noꝝ ꝑamplius et perfectius ꝛc. q̃ ẽ
hebreoꝝ. ix. c. ostendit efficatiã pas
sionis christi ꝑ passionem. n. eius in
eterna tabnacula ducimur cuiꝰ me
mores esse debemus. Sed quia non
omnes intrabunt nisi qui faciunt
eius uoluntatem. ideo sequitur Rꝫ
sorĩũ. Eripe me de inimicis meis do
ce me ꝛc. aliter eni non itratur i sanc
ta sanctoꝝ ⁊ est tercij toni ꝓpť libe
ratõm a triplici inimico ꝑ uirtutem

trinitatis. postea seqtur tractus in quo cōqueritur dñs ꝺ̄ inimicis suis dicens. Sepe expugnauerūt me a iuuentute mea i abel et in alijs. et ueri similit̄ dicitur tractus qꝛ huiusmōi cogūt nos ducere uitam miserá. s. al lophili et philistei. et ē octaui toni ad significandū ꝙ huiusmōi tribulationes uenūt sup nos ut simus memores alterius uite q erit in octaua etate qꝛ ad dominū cum tribularer clamaui ꝛc. Et Iob opuit ꝯfusio faciē eius. postea seqtur euāgeliū. qs ex uob. ꝛc. Io. viij. c. i quo habetur contumelia iudeoꝝ dicentiū domio demoniū habes. et dominus abscondit se ut expectaret tempus ymolationis agni Et decima luna ostendit se sicut dicebat ꝺ̄ agno fieri. ut in exodi habetur. xxvij. c. Ecclesia uero ostēdit se esse ꝯtiam eis i offertorio q̄si diceret ipsi dicūt demonium habes. Sed ego confitebor tibi domine et est pmi toni. qꝛ soli deo confitendum est. post communio aūt ē hoc corpus ꝛc. Lu. xxij. et Mathei. xxvj. c. Marci. xiiij et. i. corinth. xi. c. et incipit eam sacerdos. ad ostendendū ꝙ magnus sacerdos sacrificiū mutauit i nouū sacrificium et est octaui toni. qꝛ illꝺ̄ sacrificium est ueꝝ qꝺ̄ perficietur in paradiso qn̄ resurgemus. et illud apl̄i uere implebitur. omnia uestra sunt.

De secunda feria. Rubrica.

Secunda feria ē ꝺ̄ crucifixione nr̄a et maxie ꝺ̄ ieiunio qꝛ debem⁹ crucifigere mēbra nr̄a cū uicijs et ꝯcupiscētijs sicut pcedēs dñica ē de cruce. Sꝫ qꝛ n̄ pōt homo ieiunare nisi liberet̄ ab iimicis uisibilib⁹ ꝛ inuisibilib⁹ diabolo s. et mūdo et malis hoibus. Ideo ecclesia i introitu petit liberari ab inimicis. et ē tercij toni ppt̄ liberatōꝫ a triplici iimico. Epl̄a uero ē. factū est uerbū. Io. iij. c. i q inuitatur ad ieiuniū p exemplū niniuitarū q solius Ione et unica pdicatōe ieiuniū iãcepe rūt etiam iumēta ut liberaret̄ a ipali subuersione q̄ntomagis nos debemus penitentiā suscipere ad uocem ueri Ione. s. xp̄i ꝛ aploꝝ ut a subuersione spūali liberemur. In Resonso petit simulit̄ liberari ab iimicis et est usus. Deus i nomine tuo saluū me fac. tercij toni propt̄ ꝟtutem trinitatis et liberatōꝫ a triplici iimico. Post modū seq̄t̄ euāgeliū. Miserūt pricipes. Io. vij. c. in quo dicit dñs scribis et phariseis. quid uultis me interficere. et loqtur ꝺ resurrectione sua et ascensione et spūs sācti missione. ppter hoc ut illi qui sūt i cruce qui sustinent multa a malis sicut ipe dominus semp habeāt respectū ad fructum caritatis. vn̄ asceāā i palmam ad apphendendū fructū eius. In offertorio. Dñe ꝯuerte et eripe animā meam ꝛc. petit liberari ab inimicis i anima et est sexti toni. qꝛ liberatio anime perfecta liberatio est. senarius enim numerus perfectius ē. In post communione. dns uirtutum ipse est rex glorie. attribuit deo liberationeꝫ suam. ꝛc. et est tercij toni. quia ille est deus trinitas qui liberat. Dicit̄ autem ad horas capitulum illꝺ̄. Attende domie. Iere. xviij. c. et illꝺ̄. domine omnes q̇ te derelinquunt. ibidem. xvij. c. et illud. confundātur q̇ me. quod est ibidem. ꝛ illud. Tu autem domine. xx. c. ꝛ illud. Domin⁹ deus aperuit. ysa. l. c.

De tercia feria. Rubrica.

Tercia uero feria ad paciētiā inuitat. vn̄ itroit⁹ ē. expectabo dñꝫ ꝛc. vl⁹. dña illūinatio mea. deus enim dat pacientiā et q̇ illuminatus est paciētiā habet

et est septimi toni q2 paciētia conci pitur respectu q̇etis eterne. postea sequtur epl'a. Congregati sūt. Daniel' iij. c. i q̄ ostendit effectus pacientie. q2 ibi habet' q̄o babilonij danielē miserūt in lacu leonum nec tetigerūt eum et missus ē ei cibus a dn̄o per abacuc. et significat ꝙ ꝑ paciētiam liberat nos dominus a ip̄ualib⁹ ba bilonijs et q̄r ꝙ etiam liberat corpa liter et dat uitam eternam. iux̄ illud apoc̄. q̇ uicerit dabo ei manna ab scōditum. In Rnsorio. Discerne cau sam meaꝫ ꝛc̄. petit liberari ne succū bat. Deinde sequit'. Emitte lucem tuā et ueritatem tuam. ecce semꝑ pe tit lucem quā qui uidet pacietiam habet et sic liberatur et est quiti to ni q2 petit liberari a temptatione quiꝙ sensuū. uel ab inimicis q̇ no euerut per quinꝙ sensus. Intrat enī mors per fenestras corporis. In euā gelio uero. ambulat ihesus i galileaꝫ ꝛc̄. ostendit' discretio bonoꝝ et ma loꝝ. tempus uero bonoꝝ in futuro erit. vnde debet dicere patiens sicut dixit dominus. tempus meū nōduꝫ est. et debet sperare i dn̄o. vnō seq̄t' offertoriū. Sperent i te qui te noue rūt. et q2 semꝑ sustinent malos ideo i post cōmunione. Red. me me dn̄e ꝛc̄ petit liberari que ē septimi toni propter requiem que speratur.

De quarta feria. Rubrica.

Quarta feria on̄dit ꝙ a so lo deo ē liberatio. q2 fide lis ē deus q̇ non ꝑmittit nos temptari supra illō qō possu mus sustinere. vnō introitus ē. Libe rator meus. et v̄sus. diligā te domie fortitudo mea ꝛc̄. ecce ponit deum fortitudinē suā. et ē tercij toni ꝓpt donū trinitatis et ꝓpter triplicem i imicum. In epl'a uero. locutus ē. Le uitic̄. xix. c. enumerāt' p̄cepta ubi ostēdit' iudeos nō obseruare illa i h̄ ꝙ ꝑseq̄bant' inocentem et oīs etiā q ꝑsequūtur bonos nō sūt timendi q2 sūt inimici dn̄i. vnō ibi habet' nō iuste iudicabis. et iō i Rnsorio. exul tabo te ꝛc̄. petit liberari qō ē septi mi toni ꝓpter septiformē grām. In euāgelio uero. facta sūt. Jo. x. c. ostē dit' quid fecerit i encenijs dn̄s. q2 iudei tulerūt lapides ut iacerēt i eū. et dixit dn̄s. multa bona opa feci uob ꝓpter qō uultis me lapidare. encenia festū erat dedicatōis tēpli hoc ē de reparatōe ip̄ius a macha beis. Seq̄t' et hyema maloꝝ erit. bo ni uero dn̄m ꝯgnoscēt sicut i euāge lio dr̄. uos aūt cognouist] me q2 pr i me ē et ego i p̄re. et tūc plene libe rabit' eccl'ia sicut petit i offertorio: Eripe me ꝛc̄. qō ē septimi toni. q2 tūc erit quies uera. uel ꝓpter grām septiformē. Quia v̄o bius erit qui erit i illa quiete qō nō erit sine ino centia. Ideo ē post cōmunio. Laua bo inter inocētes man⁹ meas ꝛc̄. et in troibo ad altar' dei. i. ad altar' q̇ete mentis et ad altare supnū qō ē octa ui toni. q2 hoc erit i octaua etate sic dictū ē quarta ergo feria ē de ence nijs. i. de dedicatōe q̄ plene fiet i fu turo qn̄ eccl'ia ꝑfecte dedicabit deo.

De quinta feria. Rubrica.

In quita feria imolat ec clesia hostias sp̄ūales per q̄s possit cōsequi illō gau diū. sꝫ q2 non ipetratur misericordia nisi contendo iusticiā. ideo dicit in introitu. Cōfitendo iusticiā dei erga nos oia q̄ fecisti nob dn̄e i uero iu dicio fecisti. Daniel'. iij. c. si misisti tribulatōes benefactū ē q2 peccaui⁹ tibi. et postea petit misericordiam. Da inquit gl'iam nomini tuo et fac nobiscū s̄m m'titudinē mie tue. v̄s⁹ est. magnus domin⁹ et laudabilis

nimis. et est tercij toni q2 qui confitetur debet cõfiteri triplicit peccatum suũ. In aiiis tñ ecclesijs e vius. Beati immaculati. Ideo bẽtur i epła que sumpta est ȏ daniele.iij.c. Ora uit daniel. dñe deus ne despicias rc. q: peccauimus et non est nob sacrificiũ rc. Ita.n. dicebãt filij israhel qñ erant in babilone. sic et nos possumus dicere qñ sumus i peccato ñ est sacrificiũ sed in spũ humiliatis sed in aĩo contrito suscipiantur dñe a te. In responsorio. Tollite hostias rc. monet nos offerre hostias spũales. uersus ẽ. Reuelabit deꝰ cõdensa. sũt.n. non põt offerre spũalia. nisi deus remoueat tenebras a corde. et est quĩti toni q: talẽ oportet i qu. q: sẽibus mactari. vnd seq tur euangeliũ. Lu. vij. Rogabat iesũ i quo h. tur quõ beata maria magdalena ipetrauit uenia lacrimis qꝫ quot habuit i se oblectamta tot mactãdo se hostias spũales obtulit deo i corpori suo In offertorio. Sup flumina rc. ostẽdit quõ flendũ sit et quõ oportꝫ lugerẽ. du o.n. sũt que hoc faciũt. s. memoria peccati preteriti et recordatio celestis ihrlm. qm qñ homo suas miserias meditie cõparat angelor fletsup flumina babilonis. et ẽ pmi toni q: hoc debet esse pmũ in memoria. s. finis ppter quẽ sumꝰ. In postcõmunione orat ut dñs memor sit pmissionũ. Memẽto uerbi tui ẽuo tuo i quo mihi spem dedisti. et ẽ octaui toni q: i octaua etate fiet illa dedicatio. In qbusdã tam ecclesijs legit euãgeliũ ubi dicitur q quã adam uellet apphenderẽ ipsum et tamẽ nemo misit manũ i eũ. dixerũt pontifices ad ministros. q̃re non adduxistis eum. rñderunt ministri. nuq̃ sic locutꝰ ẽ homo sicut hic loquitur. Hac etiã die quẽniẽt legitur illo euãgeliũ. ubi dr q reuersi sũt vnusq̃sq̃ i domũ suã. In offertorio uero dicitur. In salicibus medio eius suspẽdimꝰ organa nr̃a. quia post hãc diem nullũ euãgeliũ legitur i quo dñs iudeis publice pdicasse narretur. Ecce ergo illud diminitatis organũ i illis salicibus et fluctuosis hominibus babilonis suspẽsũ est.

¶ De sexta feria. Rubrica.

Sexta feria est ȏ passione r orat xps dans nob in introitu formã orãdi. Miserere rc. et ẽ quĩti toni q: nõ potest fieri liberatio sine quĩq sẽsuũ cõbibitione. In epła. Dne oms. Jeremi. xvij. c. petit suã liberatõẽ et inimicor cõfusionẽ. In rñsorio uero similiter cõqueritur de inimicis et maxime de ypocritis pacifice loq̃batur rc. s. cu dicebãt mgr̃ scimus q: uerax es. et tñ dolus erat i corde. uno uide dne rc. In euãgelio. collegerũt pontifices et pharisei rc. Jo. xi. c. similiter dolus exprimitur et dr igitur ueniẽt romani et tollẽt nr̃m locũ et gentem. q: iam ablatum erat sceptru de iuda r dux de femore eius. et pilatum presidem romane ptãtis hẽbebãt. quia uero ubi ẽ dolus r crudelitas ibi hõ maxime idiget sapiẽtia ut sapiẽt rñdeat Ideo i offertorio petit itellectum ut possit rñdere sine peccato. Bñdictus es dñe doce me iustificatões tuas rc et rñdebo sicut dicit dauid. iij. Reg. dimitte eũ ut maledicat mihi sicut pcepit dñs talea enim sũt uirga dñi. vñ Aug. vnde supbiũt ipi qꝫ eos facit p: meus uirgã suam. et i puerbijs. fili mi stude sapiẽtiã ut possis rñdere ẽmoni. et est septimi toni propter spiritus sancti graciam septiformem. Postcommunio quoqꝫ Ne tradideris me rc. eadem rõne ẽ septimi toni in q̃ petit liberari.

¶ De sabbato. Rubrica.

Sequitur sabbatum uacās sicut et scḋa dñica q̄drage sime. In hoc eni sabbato sintēdere cōsueuit dñs papa pauperibus xp̄i dando elemosinā et mandatū celebrando tum qꝛ i cena dñi ꝓpter officij magnitudinē hoc facere non poterit. tū qꝛ sicut dicit Jo. Ante sex dies pasce uenit i bethaniā ihesus et factū ē cōuiuiū i domo marie et marthe ubi fuit lazarus quem dñs postea suscitauit et tunc maria vngento nardi pistico unxit pedes ihesu ap̄ticus ergo in memoriam eius qḋ illa deuotissime egit facit mēbris xp̄i qḋ ipa capiti fecit ut pedes iesu ungendo idem dñi uestigia sectādo et capillis tergendo. i. sup̄flua pauperibus erogando ipleatur domus odore ungenti. i. mūdus impleat̄ bona fama. Quia ergo hac die circa p̄missa caritatꝭ opa exercenda occupatus ē. ideo uacat hoc sabbatum a ꝓprio officio ⁊ mutuo accipit a q̇nta feria añcedenti. uel i quibusdā ecclesijs a sabbato antecedenti. Sicientes uenite ad aq̄s. Legitur epistola de Jere. xviij. c. Dixerunt impij ⁊c. in qua sunt male cogitationes que precesserunt passionem uenite cogitemus contra iustum cogitationes et postea percutiamus cū ligua. tales autem non habent sabbatum qꝛ non est pax impijs dicit dñs. In euāgelio uero. subleuat ⁊c. Jo. xvij. c. rogat pro se et ꝓ discipulis ⁊ ꝓ omnibus fidelibus ut habeāt sabbatū qḋ erit per unitatem et caritatē i futuro qñ unū erimus sicut pr̄ et fili⁹ sunt unū. i. in maiori approximatōe q̄ possit esse illi unitati q̇ pr̄ et filius unū sūt. In alijs uero ecclijs legitur euāgel̄. Cogitauerūt āt. Jo. xij. c. In q̇busdā tñ ecclesijs legit̄ euāgeliū d̄ ꝓditione iude. Amen amen dico uobis nisi māducaueritis. cui recte premittit̄ lectio Jere. ubi dicit̄. venite cogitemus ꝯ iustū cogitatōes. hoc sabbatū ꝑuilegiatū ē qꝛ ut p̄misimus est dñs papa tuc elemosinas dat et mandatū facit. et quia hac ut q̇daꝫ dicūt xp̄s discubuit i domo simonis leprosi et martha ministrabat ei et maria lacrimis suis pedes ei⁹ lauit et proprijs capillis tersit.

De dñica sexta in ramis palmaꝝ Rubrica.

In dñica in ramis palmaꝝ et i passione dñi legit̄ Jeremias duplici rōne. primo qꝛ ipe manifestius de dñi passione ꝓphetisauit q̄ alius. Scḋo qꝛ ꝑ eius passionē prefigurata est passio domini qꝛ deplorando captiuitateꝫ iudeoꝝ ꝑ babilonos facta p̄figurauit et romanam quā icurrerūt ꝓpt̄ xp̄i passionem. In nocturnali aūt officio dicitur inuitatoriū. Ipsi uero non cognouerunt uias meas. quod dicitur inuitatoriū per contrarium. quia inuitat nos ad cognoscendum uias domini per contrariū actū iudeorum qui nō cognoscentes uias domini non introierūt in requiem ipsius. In primo uero responsorio ostēditur securitas paciētū tribulatōes et causa q̄re nō ē timēda tribulatio quia deus est adiutor. in die q̄ inuocaui te ⁊c. v̓sus est. In die tribulationis mee ⁊c. quia si deus adiuuat non est timendum. vnde Job. pone me iuxta te et cuius uis man⁹ pugnet contra me. et est p̄mi toni quia a solo deo sperandum est liberatio et auxilium. Sequitur responsoriuꝫ. Ingrediente domino. secundi toni quia laudabant pueri dominū. scilicet utramq̧ naturam in christo deitatem eum dicebant. Osanna. i. salua obsecro. humanitatem cum dicebant. Fili dauid. uel deum corde et ore pueri laudabāt. sicut iudei corde et ore conuitiabantur. Circa

diurnū uero officium dicendum est
ꝙ post sabbatum i q̄ ostenditur de
uotio marie sequitur dñica i q̄ ostē
ditur deuotio puerorum. vugemꝰ enī
dnm cū maria et cum pueris uenera
mur. et ideo facit ecclesia hac die ꝓ
cessionē corporaliter et spūaliter exie
rat enim pueri ex̄ castra obuiā dño
uenienti de bethania i ihr̄lm et nos
similiter debemus extra castra. i. ex̄
delicias carnis exire obuiā ei sicut
dicit apls. Exeamus extra castra im
pperium eius portantes et sicut illi
sic et nos in processione nr̄a cātamꝰ
Osanna. vnd in egressu ò ecclesia cā
tatur antiphona . pueri hebreorum
et nos debemus esse pueri. i. innocē
tes. et debemus esse pueri hebreorū
i. transeuntium omnia terrena siue
peccata. postmodum facit ecclesia
stationem i aliquo loco cōpetēti ut
cum deuotione ibi et leticia suscipi
atur vbum dei sicut christus qui est
uerbū pris susceptus ē cum leticia a
pueris in ihr̄lm. In scripturis enim
siue ẜmonibus est christus. vnde ip
se in euangelio. Scrutamini scriptu
ras. ille eni loquunť de me et ē dul
cedo scripture. Legitur aūt euange
lium de Mathe. xxi. c. Cum appro
pinq̄sset ihesus ihr̄lm ꝛc. misit duos
de discipulis suis dicens. Ite in cas
tellum qd̄ ꝯ uos est. vnde alibi legi
tur. misit discipulos suos septuagin
ta duos binos et binos. id est habē
tes geminam caritatem dei et proxi
mi misit inquam querere azinam ꝛ
pullum. i. iudaicum populum ꝛ gē
tilem ut eos duceret i celestē ihr̄lm.
et legiť ideo hac die q2 ibi ò fructu
passionis habeť . postea cātať. Oc
currūt turbe cū floribꝰ ꝛ palmis. nos
similr̄ debemus et occurrere cū flo
ribus ṽtutū et palmis uictoriarum.
palma eni significat uictoriā. vnde
iustꝰ ut palma florebit. ẜm Greg. ex
q̄litate palmarū designať ꝓficiens

uita iustorum q̄ est octaui toni ꝓpter
uictoriā xp̄i i capite et i mēbris per
quā puenit ad octauā resurrectōnis
Deinde redeunte ꝓcessione cantatur
cāticum puerorum. s. Gloria laus. per
aliquos ecclesiā īgrediētes ꝓsertim
ꝑ pueros q2 ingrediente dño i sanc
tam ciuitatem hebreorum pueri ꝛc. In
nocentes eni laudabāt eū. Et nota
ꝙ Theodolphus aurelianenẜ epūs
apud Lodouicū impatorem Karoli
magni filiū falso a quibusdam suis
emulis crimine accusatus ab eodem
est andegauis carcerali custodie mā
cipatus. Cumq; i hac dñica iux̄ do
mū i qua custodiebať ꝓcessio trās
iret ille fenestra aperta factoq; silen
tio hos pulcherrimos uersꝰ a se edi
tos. s. Gloria laus ꝛc. pn̄te impatore
cantauit cui in tantū placuerunt ꝙ
mox illū a uinculis absoluit et epā
tum sibi restituit atq; eos hac die i
fine ꝓcessionis cantari instituit. In
egressu ecclesie post canticū puerorum
cantať Rnsoriū Ingrediente domino
qd̄ ē pmi toni ꝓpter ṕmam etatem
q2 soli deo cantandū ē. Rursus cāti
cus puerorum q̄ fit ianuis clausis sig
nificat illud qd̄ cantus et occursꝰ pu
erorum significabat. ꝓfigurabat eni
occursū et leticiā angelorum recipien
tiū xp̄m in celum post resurrectōnē
quem sibi et sequentibus se ꝑ suam
sāctissimā passionē meruit apiri. cu
ius quidē clausio angelos no extra
miserať sed aditum hoibus nō ꝓhe
bat. et ideo pueri q2 sua puritate an
gelos significāt intra ianuas clausas
qui dño uenienti occurrēs ad aperiē
dum celum ut eorum repareť ruina
uersis uultibus cū leticia et clamore
ꝓferūt ymnū laudis q̄ eis q̄ sūt ex̄
cū gaudio ridentibus ipsos itrātes
cū xp̄o i suū consortiū receperunt.
Hinc ē ꝙ i ingressu ecclesie cantatur
rnsorium. Ingrediente ꝛc. declarans
hec q̄ dicta sūt figurari ꝑ ea q̄ fiūt

cū.n. ibi fiat mētio de resurrectōe. naꝫ ibi fit ꝺ palmis. q̄ uictoriā xp̄i ꝺ morte ꝛ diabolo significāt accipit ecclesia scḋm illoꝝ pueroꝝ i signū pcedēt eis quod iam dictū ē et factū istorum i recordationem illius. Sane añ crucē et in cruce rami uirides infigunt ad notandum ꝙ omnem uirtutū uirorem a crucifixo habemus. xp̄s eni ramus uiridis fuit hñs in se et nos ab ipso omnem uirorem uirtutū. Unde ipse dicit si in uiridi hoc faciunt in arido quid fiet. In summa ergo dū pcessionem facim⁹ xp̄m uenētē ad nos suscipimus. cū pueris obuiam⁹ si innocētiam seruamus. oliuas gerimus si pacis et misericordie opibus indulgemus. palmas portamus si ꝺ uicijs et diabolo uictoriā obtinem⁹ uirentes flores et frondes gustamus si uirtutibus exornamur. uestimenta sternimus carnem mortificantes ramos carpimus uestigia sanctorum imitantes. Quod pcessio ciuitatem uel castrū egreditur ouantet ad crucem et ad loca pmptiora siue emminētia uadens recolit pueros hebreos fuisse uersus montem olíueti innuēs etiam ꝙ absit nobis gloriari nisi in cruce domini nr̄i ihesu xp̄i. qui aūt pontifici ex vrbem iuxta crucem cū suis cōstituto occurrūt et cū ipo ciuitatem ingrediūtur accurrati⁹ agūt imitantur eni populū israhel ꝛ pueros eoꝝ q̄ extra ciuitatē dño occurrerūt et cum eo illam ingressi sunt. Hec ergo magna pcessio repn̄tat illam q̄ tali die facta ē a turbis et pueris iudeoꝝ cū ueniret ihesus iherusalem super asinam sedens significat etiam ꝙ dñs ad nos ueniet ꝛ ad eterna tabernacula nos ducet. uel forte recolit passionē filioꝝ israhel q̄ hac die siccis pedibus trāsierūt ꝛ cum triūpho terram pmissionis intrauerūt. Nec est hec pcessio inter alias dñicales cōputanda. hec eni ē

preconiū passiōis. illa uero sūt significatiue ꝛ rememoratiue dñice resurrectionis uel ascēsionis. vnde rectius faciūt qui anteq̄ tercia dicatur illas pmittunt. hanc uero pcessionē post terciam huius diei cum palmis celebrant de hoc sub ascensione dicetur Et q̄daꝫ huic pcessioni lectio Zacharie ꝛ euangeliū Jo. recte pmittūtur qm̄ ibi dñica pcessio prophetat hic historice declaratur i tractu infātes ad pconia inuitantur. Passio uero i missa legitur. bñdicunt aūt et distribuuntur rami per sacerdotem licet xp̄s eos nec benedixisse nec distribuisse legatur. quia xp̄s non honorauit eos sed fuit ab eis. honoratus et ex eis. tum qi populus ille iudeoꝝ fecit hoc corpaliter et temporalit sed nos agimus hoc sacm̄entalit et spūaliter ad effectū qui in eoꝝ benedictione expmitur. Illi namq̄ ferētes ramos triūphum xp̄i nondum cōpletum sed tempore passionis complēdum prefigurabant. vnde nō oportet ramos distribui uel benedici a christo qz nondum figura fuerat impleta. etiā uero p talia represētat triumphum xp̄i iam completū ꝫm illud Colocen. ij. Expolians pricipatus et ptātes transduxit confidenter palmam triūphans illos i semetipo qz ergo non solum ipse triūphator est sed etiam p ipsius grām et sanctificationem triūphabunt omnes electi conuenient et benedictio ramorū et distributio p sacerdotem q̄ xp̄m repn̄tat debet expleri. q̄re aūt non fit festum de dicta asina sicut fit de cruce dicitur i septima pte sub festo crucis. Post pcessionē seq̄tur statim missa de passione qz debem⁹ gaudere de fructu passionis et opati qz p nobis pass⁹ ē. ibi eni ē unde letemur de amore quē ondit nobis in cruce et unde tristemur. s. de peccatis nr̄is quia tot sunt ꝙ propterea oportuit

filiũ dei pati. uenit autẽ decima lu
na siue die ṕmi mensis. i. añ sex dies
pasce ad ciuitatem i q̃ pateret ut es
set i domibus iudeoꝝ sicut ṕceptũ
erat in Exodi. xxvij. c. et i Deutr̃. de
cima luna accipietis agnum. immo
labitur aũt agnus quartadecima lu
na. i. decimaq̃rta ṕmi mensis ad ues
peram et dñs eadẽ hora agnũ cum
discipulis mãducans ubi legalis pas
ce decreta cõpleuit egressus est cum
eis stati ad locũ orationis et circum
spectis oibus cum iam uespere esset
exiuit in bethaniam cum discipulis
Nempe mistice decima luna uenit
q2 populus israheliticus decima lu
na egressus ẽ de egipto. simili᷑ per
uerũ agnum est data libera potestas
populo israhelitico. i. uidenti deum
per fidem exeundi ᷉ peccato quod
non fuit datum per Moysen et uir
gam eius. i. per disciplinam et sacer
dotiũ legale. In principio ergo
misse reducens ecclesia ad memoriã
dominicam passionẽ. incipit ab ora
tione dicens. Domine ne longe faci
as ⁊c̃. et est octaui toni, significans
ꝙ qꝛ passionem uenitur ad resurre
ctionem. Seq̃tur epistola. Hoc enim
sentite. ad philipen. ij. c. i q̃ ostẽdit
passio et passionis fruct9. dicit ergo
hoc eñi sentite i uobis qᷓ et in xpo
ihesu. i. imitamini ipsum ut sicut ha
buit caritatem q2 uoluit pati ita et
uos habeatis caritatem q̃ patiamini
oia tormenta temporalia ut hẽamus
humilitatem q̃ i christo maxime fu
it mansuetudinem et paciẽtiã et in
tellectum realẽ ut sẽtiatis. cito enim
senti᷑ dulcedo spũs sãcti i corde qñ
ẽ ibi hij quidem sũt fructus passio
nis. s. i corde dulcedo et glĩa. q̃daꝫ
tamen ecclesie legunt lectionem. ve
nerunt autem in helim. exodi. xv.
Uiso autem hoc fructu fit homo pa
tiens q2 generat pacientiam consi
deratio fructus. et ideo sequitur Rn

sorium qᷓ epl̃e rñdet in quo ostẽdi
tur qũo p passiones ueni᷑ ad gliãꝫ
et dicitur ibi tria q̃re est tercij toni
primũ ẽ. Tenuisti manũ dexterã tuã
et confirmasti me i bono. Scdm est.
Et i uolũtate tua deduxisti me. talis
facit q̃cquid deus uult. Tercium ẽ.
Cũ gloria suscepisti me. Primum est
causa crucis. Secundum ipsa crux.
Tercium fructus ipsius. Vsus ẽ. Quã
bonus israhel deus. quando scilicet
deducit suos ad passionem. Unde ᷉
beato Stephano legi᷑. lapides tor
rentes illi dulces fuerunt. postea se
quitur tractus. Deus deus meus re
spice in me ⁊c̃. et est secundi toni q2
ibi ostenditur passio et fructus ipsi
us unde et titulus illius psalmi est
pro sumptione matutina. Euangeli
um de passione est. s. Scitis q2 post
biduum. Mathei. xxv. c. et etiam of
fertorium. s. Improperium expecta
uit cor meum et miseriã. quod sũp
tum est de psalmo sexagesimo octa
uo. qui totus ex persona saluatoris
orantis in passionis agone conscri
bitur quasi diceret ecclesia ex quo
xps tot passus ẽ libenter patiar. vñ
dicit expectaui supple q̃si rẽ dulceꝫ.
postcoio ẽ ᷉ passione. s. pr̃ si fieri
põt ⁊c̃. Math. xxvj. c. ⁊ marci. xiij. ⁊
Luc̃. xxij. c. et ẽ octaui toni ꝑpt rõ
nem ṕmissã. In q̃busdã ecclijs dici᷑
in hac dñica et i diebus sequentib9
prefatio ᷉ passiõe ꝑut dictũ est sub
q̃rta feria cineris. Dici᷑ aũt hec dñi
ca i ramis palmaꝝ eo ꝙ tunc rami
palmaꝝ si hñ ṕñt i ꝓcessione portã
tur. Dici᷑ etiã alibi dñica oliuaꝝ. q2
etiã rami oliue portãt qᷓ fit ad re
p̃ntãdũ filios israhel q̃ cũ ramis pal
marũ ⁊ oliuarũ exiuerũt. Sequẽs sep
timana quoq3 uoca᷑ maior eo ꝙ ma
ius ⁊ plur9 hꝫ officiũ. dr̃ etiã penosa.
q2 tũc precipue debem9 uitia nr̃a
punire. uel q2 dñs i ea laborauit ⁊ pe
nas sustinuit recreãdo sicut ⁊ i ṕma

mundi ebdomada creando. Dicit quoq3 indulgentia q2 penitētes i ea absoluuntur. dicitur etiā sancta qm̄ in ea impij iustificantur. Hec autez domica in tribus p̄uilegiata est. primo quia illa die filij israhel intrauerunt terram promissionis et iordanum sicco uestigio transierūt. sic eni contigit q eo anno tot dies fuerūt usq3 ad pasca quot sūt ab hac domica. Scd̄o quia hac die ueniēs dominus de bethania cū honore maximo in iherusalem susceptus est. Tercio quia eadem die dn̄s ementes et uendentes eiecit.

De secunda feria. Rubrica.

Secunda feria ostēdit cām passionis. s. in xp̄o humilitatem et pacietiam et i iudeis crudelitatem et inuidiam. et ē introitus quarti toni propter formaz crucis. Epistola uero sumitur d ysa. l. c. in qua ostenditur principalis cā passionis domini. domin⁹ de⁹ apparuit mihi ad aurem. s. ad intelligendum et propter hoc dedi genas meas uellentibus 7c. In quibusdaz ecclesijs in hac die et in tercia feria dicuntur due lectiones i missa pro eo q christi passio a lege prophetis pronunciata fuit. In responsorio petit liberationem suam. Exurge domine et intende 7c. vsus. Effūde frameā. tercij toni quia uirtute trinitatis liberamur ab inimicis. framea est spata q̄si fremia uel quasi ferrea. In euāgelio uero. Ante sex dies. Jo. xij. c. ostēditur⁹ triplex cā passionis et dicit añ sex dies pasce non ideo q2 ibi tres futuri essent ante pasca sed quia ibi cā passionis ostēdit. In iuda ondit cā cupiditatis eo q dixit. ut q̇d perditio hec. erat eni habēs loculos 7 iō sic dicebat ut nūmos furaret. vñ hētur in Jo. i iudeis cā est inuidia q2 moti sūt in eū ppter laudem puerorū dicētes. si dimittimus eū sic om̄s credēt i eū et ideo q̄rebant interficere eū. In ipso uero christo ē fructificatio totius generis hūani. vnde in euāgelio dr̄. Nisi granū frumēti 7c. In qbusdam tn̄ ecclesijs in secunda feria legit passio ɓm Marcū. scilicet Erat pasca et azima post biduū 7c. Et in tercia feria dictū euangelium scdm Jo. s. Ante sex dies pasce. Sed primi magis uident historiā sequi q2 post biduū. i. post terciā et q̄rtaz ferias in quinta feria pasca. i. agnus pascalis immolatus fuit. Propterea scd̄a dies creationis mūdane minus ē ceteris ornata diebus. Nam cū dixisset dn̄s. fiat firmamentum i medio aq̄rū non ē additum et uidit de⁹ q esset bonū i quo numer⁹ binari⁹ infamatur. q2 p̄mus ab unitate degenerat et diuisionem significat. Unde i ea facta ē aquarū diuisio. non est ergo mirū si hec dies secunda que illā respicit minus ceteris in officio dn̄ice mortis purpuretur insignijs. Sed non ē multū attendendū utrū in secunda uel tercia feria legat passio. q2. n. q̄tuor euāgelistē passiōz d scp̄serut. iccirco ɓm quēlibz eoz passio dr ex institutōe allexandri pape eo ordine q⁹ scp̄serūt. nā die dn̄ico legit passio ɓm Math. q̇ prius scp̄sit scd̄a ul' tercia feria ɓm Mar. q̇ scd̄us scp̄sit. q̄rta ɓm Lucā q̇ terci⁹ scp̄sit Sex feria ɓm Jo. q̇ ultimo mediolanen̄. nō legūt passiōz nisi ɓm Jo. et i sex feria. Sane passionē lecturus bn̄dictionē nō petit q2 ille describitur esse sublat⁹ q̇ auctor ē bn̄dictionis. vnd nō ē a quo petat. Legit quoq3 sine luminarib⁹ q2 ille morte extinct⁹ nūctiatur q̇ ɓm Jo. lux est mundi. 7 ut repn̄tetur q2 eius discipuli quasi tūc sunt extincti q̇bus ipse ueniens erat dixerat. uos estis lux mūdi. non fert etiā incensum ad notādū q tūc

sermoꝛ deuotionis uel oꝛationis qui per iceniū designatur i apl'is tepuit uel potius q̄si extinctus fuit. Legit̄ etiam sine salutatione. siue sine dn̄s nobiscum. in detestationem iude et sine risione. non eni respondet̄ glo ria tibi dn̄e. quia i ipa exp̄mitur q̄ xp̄s fuit a suis sepatus per moꝛtem coꝛpaliter et spualiter q metu moꝛti eo derelicto fugerant et nulla gloꝛia sibi erat. Non legitur etiā tota sub tono euāgelij sed cantus uerboꝛum xp̄i dulcius modulat̄ ad notandū quāto dulcius uerba xp̄i i ip̄i' oꝛe re sonabāt q̄ in oꝛe cuiuslibet euange liste referentis cuius uerba in tono euāgelij p̄ferūtur. uerba uero impi issimoꝝ iudeoꝝ clamosa et cū aspi tate uocis ad designādū q̄ ipi xp̄o aspere loq̄bant̄. In fine tn̄ i q̄busdā ecclesijs benedictio petit̄. incensum poꝛtatur et sub euāgelij tono legit̄ q2 finita est iam narratio passionis. et extunc omnia uerba sunt euange liste narrantis q̄ post chꝛisti moꝛtē usq3 ad resurrectionem contigerunt In alijs tamen ecclesijs finis passio nis qui ad sepulturam pertinet i to no legitur doloꝛoso ut planctus mu lierū de passione xp̄i lamentantium designetur. de quo plāctu dicit do minus in euāgelio. Filie iherusalem nolite flere super me ⁊c̄. et ad maio rem deuotionem et amaritudinem pꝛopter xp̄i passionem i animis au dientiū excitandam. et legitur super nudum pulpitum pꝛiout sub feria sex̄ dicet̄. In offertoꝛio. Eripe me. petit liberari. sicut et i n̄ꝛoꝛio. et est quarti toni p̄pter formā crucis. In postcommunione. Erubescāt. petit persecutoꝛes suos confūdi et est pꝛi mi toni ut sic in regione quiescent um gaudeat.

De tercia feria Rubꝛica.

Tercia feria est similiter de passione q2 manifeste q̄re bant eū iterficere. ut h̄etur in euangelio. erat aūt pasca et azima post biduū ⁊c̄. et q2 ecclesia cōside rat salutem suam in cruce triplicit̄. s. in amoꝛe quē dominus nr̄ nobis ostendit in cruce et in imitatōe cru cis et i salute nobis data p crucem. ideo dicitur in introitu. Nos autē gloꝛiari opoꝛtet in cruce domini ⁊c̄. ad galathas ulti°. c. Epistola uero ē. Dicit ieremias. que est Iere. xi. c. in ea uerba iudeoꝛum de crucifixione chꝛisti mittamus lignū in panē eius. i. ipse qui se dicit panem i ligno cru cis audierāt eni q̄ ipe dixerat. Ego sum panis uiuus qui de celo descen dit. et hoc erat dictum per lignum crucis destruamus ipsum uel doctri nam eius. Sequitur responsoꝛium Ego autem ⁊c̄. tercij toni p̄pter tri plicem meritum quod ibi notatur. Pꝛimū cum dicit. Induebar cilicio. i. non ostēdebam eis deitatē s3 aspi tatem hūanitatis. et hec fuit humili tas et sapientia. Aliud notatur ibi. Humiliabam i ieiunio animā meam s. non reddendo malū p malo sed etiā p eis oꝛabam et hoc ē tercium. vnde dicit et oꝛatio mea i sinu meo conuertetur. supple ex quo eis nō p dest quia non sunt digni. Euangeliū uero. Erat pasca. Marci. xiiij. c. est d̄ passione ubi dr̄ q̄ dn̄s crucifixus fuit hoꝛa tercia et h̄ dicit ut ostdat eoꝝ ipetuositatē. q2 ab hoꝛa tercia a linguis eū crucifixerūt dicētes Cruci fige crucifige n̄ cessātes. In offert̄. pe tit se custodiri a diabolo ⁊ a mēbꝛis ei'. vn̄ custodi me d̄ manū peccatoꝛ i. diaboli ab hoībus iniq̄s erue me. et ē scd̄i toni. In postcōione. aduer sū me. ostdit maliciā p̄seq̄ntiū ⁊ me ritū paciētiū. seq̄t̄ ibi. ⁊ i me psalle bāt q̄ bibebāt vinū. i. filij diaboli q̄ inebꝛiebantur de calice babilonis.

¶ De quarta feria. Rubrica.

Quarta feria est illa in qua dominus venditus fuit a iuda qr non solum voluit pati p nobis sed etiã vendi. ut liberaret nos a venditõne qr p̃mus parens vendidit nos diabolo p esum pomi vetiti. unde ysa. gratis venundati estis et sine argento redimemini. simili᷑ multi vẽdũt se diabolo p momẽtaneã delectatõz sicut vẽdidit se p esu pomi vetiti. quarta ergo feria vẽditus ẽ sol iusticie ad nr̃am salutẽ. et q̃rta feria formatꝰ ẽ sol visibilis ad mũdi lucẽ. Orauit aũt dñs sicut h̃etur i euãgelio huiꝰ diei flexo genu. et idcirco i introitu qui ẽ phi lip. ij. c. inuitat ecclesia ut i noïe dñi omne genu flectat᷑. celestiũ qr eoꝝ ruina repauit. terrestriũ qr eos liberauit. infernoꝝ qr eos eduxit de lacu in quo nõ erat aq̃. ut dicit Zacharias. et ẽ tercij toni ꝓpter tria q̃ inuitant ad flectendũ genua. Seq̃tur et oïs ligua confiteat᷑ qr dñs nr̃ ihesus xp̃s i gl̃a ẽ dei pris. et sumit᷑ ꝺ aplo. Uerũtamen ordinator officia intercepit verba illa. et oïs ligua cõfiteat᷑ eo ꝙ iudaica silet. Deĩde seq̃tur lectio. Dicite filie sion ecce saluator tuus venit. ysa. lxij. c. ubi h̃etur de mercede. dr̃ etiam ibi. Ecce merces eius cũ eo ꝛc. et dixerũt angeli quosdam eni incarnatio latuit quis ẽ iste q̇ venit de edon. i. de terra tinctis vestibus. i. membris corpis q̃ sũt vestim̃ta diuinitatꝭ sanguinis purpura sũpta ꝺ bostra. bostra ẽ ciuitas in moab. et itep̃tatur firma siue munita hoc ẽ de ĩferno. i. ꝺ terrena h̃itatõe. translatiue eñi bostra ẽ ih̃r̃l̃m quam dñs quondam firmauit auxilio. sed facti moabite. i. ex pte diabolo vestes regis tinxerũt purpura sãguinis Respondet ego qui loquor iusticiaꝫ et sum ꝓpugnator ad saluandum ꝛ

dixerũt. q̃re ergo rubrum est indumentum tuũ. q̃si diceret q̃re cruentatꝰ es p̃ssura crucis si tu iusticiã loquens. at ille r̃ndit. torcular calcaui solꝰ. s. p omnibus ut omnes liberarentur et de gentibus non ẽ vir mecũ. post lectionẽ vero cãtatur responsorium Ne auertas faciez tuã ꝛc. i quo orat ĩpe ut p passiõz veniat ad gl̃iaz. Quia vero i agone plixius orauit. ut h̃et᷑ i euãgelio. iõ sumit᷑ offertorium et post cõmunio de psalmo q̇ ĩtitulat᷑ oratio paupis cũ auxiaretur excepto v̾su R̃sorij. q̇ ẽ. Saluuz me fac deus qm̃ i. a. u. ad a. meã. Epl̃a ẽ simili᷑ de ysa. liij. c. dñe q̇s credidit ꝛc. i q̃ etiam describit᷑ i eodem scemate ĩ quo ab euãgelista repñtatur in passione ubi dicitur nõ ẽ ei species neqꝫ decor et ita sicut ouis ad occisioneꝫ ducitur. post epistolã sequit᷑ tractꝰ et in soluto modo. s. imediate ꝛ hoc ideo qr ecclesia artius luget q̃ꝫ soleat et se plangit ut dictũ ẽ i q̃rta pte sub ti. de tractu. tractꝰ. n. significat prelatum. et ideo in tota sexta feria non dicuntur nisi tractus. R̃nsoriuꝫ vero est penitentiũ et quia dominus non est ista die crucifixus sed tantũ venditus. ideo non solum dicuntur tractus verum etiam et R̃nsorium. passio que sequitur. Appropinquabat ꝛc. Luce. xxij. c. conuenit cum p̃cedentibus in qua exprimitur consilium iudeoꝝ unde proditio. domini passio. post communio. potum meum cum fletu miscebam. potum s. passionis. quando videlicet sudor eius erat sicut gutte sanguis decurrentes in terram. potest etiam dici ꝙ duo sunt nobis necessaria. s. oratio et pacientia. ſm quod dicit dominus. Orate pro persequentibus ꝛ calumniantibus vos. ad hec quidem duo inuitamur in introitu ad orationem cum dicit. i nomine ihesu omne genu flectatur. ad paciẽtiaꝫ

exemplo saluatoris ꝺ quo subiūgit᷑
Xp̄s factus ē ꝑ nobis obediens ⁊c̄
nō ē eni obediens i tribulatōe n. n q̇
libenter tollerat. Due lectōnes iō le
guntur q₂ hac die dominus tradit᷒
ē ꝑ duobus et a duob᷒ populis. In
q̇busdam ecclesijs ad utrāq₃ genua
flectūt q₂ ab utroq₃ populo adorat᷑
ppterea hac die sicut dicit Aug. cō
siliū inierūt iudei quo ihesū dolo te
nerent et occiderēt. et iudas uenit
ad eos ⁊ pacti sūt sibi pecuniā se da
turos. Sicut ergo eccl̄ia rep̄sentat in
sex̄ feria actus iudeorum. ita et i q̄r
ta cōsiliū eoꝝ. Quidā aūt legunt p̄
mo lectōeꝫ illam. dicite filie sion. et
postea illam. domie quis credidit.
Alij uero ecōuerso. p̄mi quidem at
tendūt solū illud qꝺ diximus et ꝙ
uenditio uide q̇ facta fuit q̇rta feria
passionem domini p̄cessit de q̄ uen
ditōe fieri uidetur ꝭmo i illa lectōne
dicite filie sion. in illo uerbo. Ecce
merces eius cū eo. Alij autem atten
dūt ꝙ p̄mus homo duas mortes in
currit. s. carnis et aīe. et xp̄s nos ab
utraq₃ liberauit. et q₂ mors aīe mor
tem corporis p̄cessit. iō prius legunt
lectionem illā i q̄ agitur de morte
anime et de liberatione ab ipa agit
i illa. Domie q̇s credidit ⁊c̄. ibi om
nes q̄si oues errauimus et unusq̇sq₃
i uiā suā declinauit. ꝺ liberatōe uero
stati sequit᷑ ibi. dn̄s posuit i eo iniq̇
tates oim nr̄m. et iterū. Si posuerit
ꝑ peccato animā suā uidebit semen
lōgeuū. Ad animā etiā ptinet gradu
ale unicū hn̄s uersū. s. ne auertas fa
ciem tuam a puero tuo. i. ab eo qui
puus et humilis apparet i experien
tia tribulatōis. Sequitur v̄sus. sal
uum me fac ⁊c̄. usq₃ nō est substātia
aque enim seductōnes iudeoꝝ usq₃
ad aiam saluatoris tollendā ꝑuene
rūt. et illi qui ꝑfūdi erāt limus ifir
mitati eius p̄ualuerūt. sicut aūt sal
uator posuit animam suam ꝑ aiarū
nr̄arū redemptione. ita et corp᷒ sub
iecit ꝑ corpoꝝ redēptione. vn̄ꝺ i se
cūda lectione de ipius corpoi agit᷑
sanguine proprio rubricato. ubi u᷑
quis ē iste qui uenit de edon ⁊c̄. et
ibi. q̄re rubrum ē tuū uestimentum
⁊c̄. ipe respondebit. torcular ⁊c̄. ⁊ q₂
de sola miseratione passus est dn̄s
pro nob̄. ideo propheta in ꝑsonam
ecclesie lectionem illam cōcludit di
cens. miserationum domini recorda
bor laudem annūciaui super omni
bus que reddidit nobis dominus
deus noster. Quia uero quinq₃ sensi
bus corporis peccauimus ideo seq̇
tur tractus. Domine exaudi oratio
nem meam ⁊c̄. habens quinq₃ sens᷒
uel habet quinq₃ uersus. propt̄ q̄n
q₃ uulnera christi. seu quia quinqui
es exiuit sanguis ab eo. Primo i cir
cumcisione. Secundo in oratōe. Ter
cio in flagellatione. Quarto in cruci
fixione. Quinto in lanceatione. et in
ipso tractu genus humanum petit
auxilium et confitetur defectū queꝫ
ex peccato primi parentis incurrit
cum dicit. Quia defecerūt dies mei
sicut fumus. dies enim est uita hois
cuius nox est mors. sed hec uita est
abreuiata et deficit propter superbi
am primi parentis que per fumum
intelligitur et sequit᷑. ossa mea sicut
in frixorio confixa sunt. ossa aūt ui
res interiores uel fortes qui sunt in
ecclesia qui carnes id est carnales
sustentant. Frixorium enim triplex ē
scilicet peccatorum recordatio. pxi
morū compassio. futuri iudicij me
ditatio. In his frigitur bon᷒ homo
clauditur aūt tract᷒ sicut et lectio in
misericordia dn̄i. unꝺ ulterius uers᷒
est. Tu exurgens domine misereberis
⁊c̄. Hec igitur quarta feria priuilegi
ata est. qm̄ legūtur i ea due lectōes
ppt ordinādos i sabbato seqn̄ti. Itē
q₂ i ea die xp̄s uēdit᷒ fuit. xxx. dena
rijs. sicut ⁊ Joseph trigita argēteis.

q: fuus non est sup dñm nec discipulus super magistrum.xvi.di. quis dubitet.ⁿ ab hac q̄rta feria sūptū ē q semp i quarta feria ieiunare ⁊ ab itinere a carnalib⁹ desiderijs debemus et i memoriā uēditōis xp̄i hec feria scdm locū obtinet post sextam feriā p totū ānū i ieiunijs p̄malib⁹.

De quinta feria. Rubrica.

In hoc tractatu q̄nte ferie cene dñi hoc ordie ꝓcedemus.nā p̄mo generalit̄ dicem⁹ aliq̄ d̄ officio sequētiū triū dierū.postea sp̄alit̄ d̄ officio hui⁹ diei ⁊ p̄mo d̄ introductōe publice penitēciū i ecclīam et de sacramētis q̄bus hec q̄nta feria sp̄ealit̄ insignitur.Secūdo d̄ triplicis olei ɔsecratōe. Tercio de hui⁹ diei misse offō.ubi agit̄ de pedū lotione et officio uespīno. Quarto d̄ altariū denudatōe et de offō uespīno.et tā de ipo q̄ d̄ pauimēto eccl̄ie lotione.et d̄ corporis dñi refuatione et d̄ quibusdā alijs.

Prenotādum aūt ē q eccle sia luget trib⁹ dieb⁹ quia tot dieb⁹ fuit dñs i sepulchro.sicut.n.ionas fuit i uētre ceti trib⁹ diebus et trib⁹ noctib⁹.ita et fili⁹ ho̅is fuit i medio terre ⁊c.qd̄ synochie asserit eē. Aug̃.nam parti sa sexte ferie q̄ fuit i sepulchro accipit̄ p nocte et die sexte ferie et nox diei dñice similit̄ p nocte et die ipi⁹ diei accipit̄.dies uero sabbati integra ē.s.nox cū die suo.i.spaciū uidelicet.xxiiij.horarū.est ergo sens⁹ dominus fuit i sepulchro tribus dieb⁹ et tribus noctibus.i. tribus tpibus quoꝝ quodlibet cōstat ex die ⁊ nocte.sic.n.loq̄ cōsueuimus q: si aliqs etiam minima pte alicuius diei fuerit i aliquo loco dicimus eū ea die ibi fuisse.fuit itaq̃ s̄m ipsum q̄dra ginta horis i sepulchro. uidelicet q̄ tuor horis sexte ferie.et.xxiiij.sabbati.et.xij.noctis diei dñice.q: q̄drāginta horis ui9 ie ouem morte trāsgressionis decem pceptoꝝ mortuū uiuificauit. Si s̄cdm p̄missa uidetur q triduana dominꝰ sepultura debeat celebrari sex feria sabbato et die dñica.Sed Re detur q q: dñs i nocte diei dominice resurrexit nocte illā ad honorem re surrectōis solēniter celebramus.und necesse ē q i quīta feria p̄uenīamus et ita triduo.i.quīta et sex ferija et sabbato humiliatōem dñi i merore celebremus.q: et i quīta feria iam i teruenerat nepharia cōmerciū iudaice pditionis. Quidam tam̄ cuilibȝ p̄muloꝝ triū dierū. xxiiij.attribuūt horas uolētes xp̄i defuncti exeq̄as lxxij.horas celebrare et tristiciā septuaginta duorum discipuloꝝ meri to per hoc exprimere. Sane ecclesia diebus his tenebras colit et matutinas finit.p̄mo quia in luctu et in merore est ꝓpter domini passiōnē et propter eius triduanam mortem exequias celebrat triduanas. Secundo officiū tenebrarum significat nō taȝ tenebras materiales que fuerūt super faciem terre dum pendebat sol iusticie in cruce. fuit enim tunc eclipsis miraculosa non naturalis p tres horas uidelicet a sexta usq ad nonam inclusiue q̄ etiam spiritua les que in illo triduo in cordibus fidelium extiterunt.per hoc q tenebras colit tenebrarum primatus insinuatur que his diebus inceperunt pcedere dies p̄rout sub sabbato fanc to dicetur.In his uero tribus dieb⁹ silent campane.quia tunc siluerunt apostoli et predicatores et alij qui per campanas intelliguntur.Sonus autem campanarum significat sonū predicationis de quo dicitur in omnem terram exiuit sonus eoꝝ.non enim iam circuibant euangelizando

nicos et vrbes sed imno dicto exie
runt cum ihesu i mōtem oliueti qui
cum dominus dixisset.ecce appropi
q̄bit qui me tradet.pre tristicia dor
mitauerunt et a laudibus cōticuerūt
vñ et a cōpletorio siue a uespa q̄ dñs
traditus fuit campanaꝝ silentium
incboatur.a uespera autem q̄ domi
nus traditus est quando uidelicet
discipuli fugerūt cāpanis silentium
indicitur.alij uidelicꝫ. ad p̄mam bu
ius quite ferie et nō ulterius pulsāt
campanas.fit tam̄ signū cū tabula.
p̄mo ad significanduꝫ xp̄i humilita
tem q̄ se abscondit et usqꝫ ad mortē
et sepulturam se humiliauit.ligni q̄
dem uersus humilior eris sono.hoc
ostēdit et inde ecclesia oriētalis usū
adhuc tenet lignoꝝ ut et populus
humilior reddatur.Scd̄o p signum
tabule terrorem accipimus. Tabula
ergo percutitur q2 magnus timor
aplis a iudeis icuciebatur.Tercio p
lignū i ligno malleum.s.i tabula sus
pensū itelligimus xp̄m qui ē lignum
plātatum secus decursus aq̄rū qui i
crucis ligno pependit et pendēs ora
bat et predicabat dicens pī dimitte
illis q2 nesciūt quid faciunt.cū autē
tm̄ pulsatur q2 tunc solus christus p̄
dicator hēbatur ꝛ solus torcular cal
cauit. Quarto p tabulam ipsā lignū
fructiferꝝ.s.xp̄s per malleū quo ta
bula percutitur lignū p̄uaricatōnis
significatur.Quinto ideo campane
et nō signū tabule uel alterius hmōi
silent.q2 licet maiora signa nr̄a uide
licꝫ apl̄i.a laude dei i christi passiōe
siluerunt.minora tam̄ signa ut muli
eres nō siluerūt.immo secute sūt ip
sum usqꝫ ad crucem.Pricipia quoqꝫ
horarū.s.deus i adiutoriū.ꝛ fines.s.
p dominū.et benedicamus . et hu
iusmōi dimittūtur.q2 recessit ꝛ nob̄
ablatus ē sacerdos et pastor bonus
q̄ ē alpha et.o.i.p̄ncipiū et finis.q̄
etiā ē summ⁹ sacerdos et caput nr̄m
et traditus impijs.nec ē a quo peta
mus qd̄ itendat i adiutoriū nr̄m per
cusso nāqꝫ pastore nr̄o discipuli eius
dispsi sūt.sic ergo istud officiū carꝫ
pricipio et fine q̄si mortuū et uidua
tū uidetur q2 et prēs nostri uiduati
post mortē xp̄i fuerūt.nō dicitur eti
am gloria pr̄i q2 in passione christi
abscondita fuit fortitudo glorie ip
sius christi et i eius morte trinitas
uisa ē extincta i cuius laude dicitur il
le v̄sus.De hoc etiā sub domica de
passione dictū ē.hoc etiā nōtnr̄ i q̄
busdam ecclesijs i quibus his dieb⁹
duo tm̄ cerei añ altarē ardēt tercio ex
ticto put sub ti.de pasca dicetur.In
his quoqꝫ tribus diebus salutatio
nō fit.q2 dominus uobiscū nō dici
tur ut uitetur pestifera salutatio p
quā iudas tradidit christū dicens.
aue rabbi.pax etiā non datur p eo
q̄ iudas osculo tradidit christu. et
q2 i duobus sequētibus diebus i al
tari nō cōsecratur.nec dicitur pax
dñi sit sēper uobiscū.nec dona nob̄
pacem.i q̄busdā tamen ecclesijs da
tur hodie pax p eo q̄ hac die sacra
mētum sacramtoꝝ.s.eucharistie īsti
tutū ē.his quoqꝫ diebus fit officiū
humilibus solito proptē domini hu
miliationem et triduanā eius sepul
turam quam celebramus. verūtamē
nocturnale officium per quod signi
ficatur prophetia prophetarū alta
uoce et manifestius cantatur quia
prophete et alij sancti prēs ueteris
testamenti alta et aperta uoce q̄ de
christo erant uentura predixerunt ꝛ
qd̄ spiritus sanctus sibi dictabat re
mota formidine nūciarūt.diurnum
uero officiuꝫ per qd̄ aplōꝝ predica
tio figuratur uoce demissa et q̄si sub
silētio cātatur .q2 tūc apostoli omni
no tacuerūt aut saltē occlte predica
uerūt.¶ Incipit aūt tenebraꝝ offici
um zelus domus tue comedit me.i.
amor uehemēs ecclie fuit cā q̄re sum

passus non dicit̃ inuitatoriũ ne im temur sed potius p silenciũ deteste mur pestiferũ iudeoꝝ cõsiliũ et ɔuẽ tum factũ ut iesum caperent i sermo ne. propterea tunc apostoli dispersi erãt qui alios ad cõuiuiũ inuitare cõ sueuerãt. ymnus etiã laudis non di citur qꝛ tunc factus est obprobrium et abiectio plebis. finis dñice orati onis q̇ dicitur ante lectiones dicit̃ i silentio ꝓ eo ꝙ de euangelio sumit̃ nam tũc euangelica annũctiatio fu giẽtibus apostolis cessauit. Et ẽ no tandũ ꝙ xp̃s cui᷒ ẽ ipa oratio auul sus a ceteris et quasi i silentio orauit sed tunc fit sonit᷒ p lignũ cũ manu quia et xp̃s in ligno cruc̃ pendens uoce magna clamauit. Non dicitur et iam in lectionib᷒ Jube dñe bñdi cere. nec tu aũt dñe. qꝛ recessit pas tor et sacerdos q̇ gregi bñdicere et misereri debet. Sed qꝛ illum ꝓpter peccata amisimus ad hoc ut eũ re cupare ualeamus ammonemur per ṽsũ illum. Jherusalem ihrl̃m conuer tere ad dñm deum tuũ. qꝛ i fine lec tionis dicit̃ ut ad paciẽtiã cõuerta mur. nam post luctũ possum᷒ gaude re. Per hoc aũt ꝙ dicit̃ bis iherusalẽ arguit̃ duritia iudeoꝝ et peccatorũ sicut alibi in euangelio. Jherusalem iherusal̃. que occidis ꝓphetas. ꝛc̃. Rursus p iube domine itelliguntur ad p̃dicatõnẽ eũtes. per tu autem. in de redeuntes. ideo ergo uenturũ di citur quoniã apostoli quos repsen tent qui lectõnes legũt bis diebus fugerant. Unde nec ad predicatõem missi sunt nec qui missi erant sabba to dño redierunt. Omnes antipho ne sũt de passione et cũ passione. Ju his etiaꝫ tribus noctibus. ix. psalmi ix. lectiones et. ix. Rñsoria diuisim p singula nocturna cãtantur ad osten dendũ ꝙ xp̃s in infernũ descendens tria hominũ genera. s. ṽgines coniu gatos et continẽtes inde recepit et ad angeloꝝ societatem transuexit. q̇ tria genera in euãgelio distiguũt ur per eos q̇ in mola. p eos q̇ in agro. et per eos qui i lecto sunt. Tria ergo hominũ genera. s. q̇ fuerunt in lege naturali et i tempore legis et ꝓphe tarũ per tria nocturna recolimus. ⁊ sicut illi per mortẽ dñi i tribus soci ati sũt nouem ordinibus angelorum s. in actionib᷒. cogitatõnib᷒ et gau diis. ita p tres noctes dñice sepultu re. ix. psalmi. ix. lectionib᷒ et. ix. Rn soriis subdiuidunt̃. psalmi eni ad ac tiones. lectõnes ad operũ dei cogi tatõꝫ. Rñsoria uero ad gaudia ⁊ ad cãticuꝫ pertinẽt angeloꝝ. Ceterum tres p̃me lectiones uel i q̇busdaꝫ ec clesiis sex sũt de trenis Jere. deflen te captiuitatẽ populi sui non solum babilonicam sed etiã romanã quaꝫ incurrerũt ꝓpt passionẽ dñi. ⁊ ideo dicũtur lamentabilit̃ in ꝑsonã sanc toꝝ de iudeis q̇ deflent casum gen tis sue. sicut eni deplorauit mortem Josie regis occisi i futurã destructi onẽ gentis ita et nos deploramus morteꝫ ⁊ passiõꝫ xp̃i regis nr̃i. Jn fine aũt lamtatõnũ dicit iaẽ Jere. sp̃us oris nr̃i xp̃s dñs captus ẽ i peccatis nr̃is Alie uero tres sũt ḋ expositõe psalmi tractãtis ḋ passione et ideo uoce depressa legũt̃ tres ultime de ep̃la pauli. i. ad corinti. conuenienti bus nobis i vnũ. ꝛc̃. ubi ostẽdit ap̃ls q̃uo debet cena dñi sumi. ex q̇bus sex lectõnib᷒ apparet ꝙ ꝓphete pre uiderũt xp̃m occidẽdũ ⁊ ap̃li docẽt occisum. Dicitur aũt treni. i. lamta tões. a trenato mõte ubi lamẽta ani marũ q̄ ibi puniũtur sepe audiri di cuntur. inde etiã dicit̃ trenũ qḋ est carmẽ lamtatõis et funeris. Dicũt etiã treni qꝛ sep̃ tres ṽsus post vnã quãꝙ litteraꝫ hebraici alphabeti se quuntur. qḋ alphabetum totum in illis lamtatõib᷒ ponit̃. p̃mo qꝛ mos fuit hebreis illḋ ponere i eoꝝ cãtib᷒

sine luctus sine leticie alicuius rei multum notabilis prout patet i ul timo. c. prouerb. Mulierem fortem rc. et in quibusdam alijs locis put habetur in prohemio libri regum. Secundo quia sicut dicitur in eodē prohemio et in plogo biblie uersus quibus dicte littere ante ponuntur in lamentationibus Jere. incipiunt in hebreo ab eisdem litteris. Tercio ut per hoc notetur cecitas et duri cia iudeorum qui res tamq̄ alpha beti cum notissimas uidelicet passio nem filij dei intelligere et credere no lunt. dicente propheta miluus in ce lo turtur et ciconia cognouerunt tē pus aduentus sui. israhel autem me non cognouit et populus meus nō intellexit. Quarto quia interpretati ones litterarum ipsarum maxima ex parte continent sententiam uersuū quibus anteponuntur. ¶ Circa qd̄ notandum est q̄ Aleph interptatur doctrina. Beth domus. Gimel pleni tudo. Deleth tabularū seu scriptu rarum. Hec siqdem est prima cōnex io litterarū ipsarū ubi dicitur q̄ do ctrina ecclesie que est domus dei ē i plenitudine scripturarum. Hee. ista Uau. et Zay. hec. Beth uita hec est secunda connexio ubi dicitur q̄ ista et hec doctrina quam prediximus ē uita qua uiuimus. Thet. bonū. Ioth principium. hec est tercia connexio. ubi dicitur q̄ bonum est principiū per scripturas quasi per speculum saltem in enigmate agnoscere dnm. Caph. manus. Lamech. cor uel disci plina. hec est quarta connexio ubi dicitur q̄ in utero cordis disciplina exigitur quia nihil facere possumus nisi que facienda erunt agnouerim⁹ Mem. ex ipsis. Num sempiternum. Se mech. adiutoriū. hec est quinta con nexio. ubi dicitur q̄ ex ipis scriptu ris est nobis auxilium sempiternum Ayn oculus. Phe. errauit. Sadech.

iusticia uel consiliatio. hec est sexta connexio ubi dicitur q̄ sepe dicta scriptura est ocul⁹ errantibus r cō solatio. Coph. aspice. res. caput. Syn super uulnus. Thau. signum uel con sumatio. hec est septima connexio. ubi etiam in numero sit misticus in tellectus ubi dicitur aspice in scrip tura contineri caput nrm a quo ha bemus medelam super uulnera r cō sequimur consumationem. i. uitam eternam. sic ergo salutaons exequie celebrantur ut in modico apice ab aliorum defunctorum exequijs dis tare uideatur. ¶ Consequent can dele et lumen extinguuntur. Nam hee tenebre tribus noctibus celebrare sig nificant tenebras q̄ tribus horis fuerunt christo in cruce pendente. uel ideo tribus noctibus lumen ex tinguitur quia uerū lumen triduo ia cuit i sepulchro. ¶ Circa qd̄ aduer tendum est q̄ quidam accendūt sep tuagintaduas candelas. quidam vi ginti quatuor. quidā nouem. q̄dam quidecim. quidam duodeci. quidā septem. et sm quosdam non est nu merus certus. omnes tā nō sine mis terio agunt. Septuagintadue cande le que extinguūtur designant. lxxij. discipulos quoꝝ pdicatio in morte christi pene extincta est. Significant etiam q̄ dns septuagintaduabus bonis in sepulchro per sinodochen intellectis. uel accenduntur tot ꝓpē septuagintaduas nationes seu ge nera linguarū. xxiiij. candele accēdū tur. primo q2 sol iste q̄ mundū. xxiiij. horis dici et noctis illuminat signi ficat xpm uerum solem q̄ extinguit quis xps occubuit uesp e passionis et tenebre facte sunt super uniuersa terra Secundo dies cuius maius lu men xps e nox uero cuius minus est lumen ecclesie ē. Luminaria sūt apli et alij uiri apostolici qui sūt q̄si uigi ti q̄tuor hore que diei xpo et nocti

ecclesie famulantur. xxiiij. luminaria ergo extiguunt quia apostoli i uno quoqz die per. xxiiij. horas latuerūt. Tercio uigintiquatuor candele designant uiuum. Gloria patri &c. qa i nocturnis festiuitatum. xxiiij. uicibꝰ solet dici. Primo post. Deus in adiutorium. Secundo post Inuitatoriū. Tercio post ymnum. nonies in psalmis trium nocturnoruz. ter in Rñsorijs. et. te deum laudamus. q̄si gloria patri est. Iteruz ad laudes semel post deus inadiutorium. quinquies in psalmis sequentibus. semel i ymno. et semel post benedictus. uerius enim ipse in hoc officio tacetur ut premissum est quia ille in cuius laudem dicitur i sepulchro iacet. Ideo qꝫ uiginti quatuor candele ad hoc designandum extinguuntur. uel significant duodecim apostolos i quorum honorem totiens dicitur gl'ia patri in nocturnis prout dictu est in prohemio quinte partis. Quidecim candele significant duodecim apostolos et tres marias que sequebantur dominum. que extinguunt quoniam tunc omnes laudes dei tacuerunt. apostolis tam fugientibus ipse marie quia minus timebant circa xp̄m quoad poterant uersabātur vnde legitur. Pelli mee consumptis carnibus adhesit os meū et de. sunt tantum la. m. cir. den. me. Labia id est mulieres que fuerunt quasi pellicula circa dentes. Uel quatuordeci ex illis candelis significant. xiiij. articulos fidei quoꝝ extictio significat extictōz fidei factā in fuga apostolorū. Extinctio uero ultie candele significat mortē xp̄i. Xij. cādele accēse repn̄tant. xij. discipulos q̄ extiguūtur ad notandū qꝫ ap'li tunc siluerunt & fugierunt et pene extictā ē fides i eis Nouē cādele significant genus hūana qd̄ p peccatū se a nouē ordinibus angeloꝝ et a uera luce exclusit. Septem candele significant gr̄am sp̄us septiformis que in cordibus discipuloꝝ pene fuit extincta. Ubi uero non obseruatur certus candelarum numerus sed quilibet laicus p uelle candelam suā apponit. huiusmodi candele significant pphetas et alios sanctos patres qui xp̄m uenturū lumen nr̄m preannūctiantes et vba salutis predicantes. diuersis penis uexati mortui sunt et extincti. Porro omnes candele non simul sed una post aliā extiguuntur. quia discipuli nō simul a xpo sed successiue unus post aliū discesserunt. Alia enim rō iam sequitur. Quidaz extiguūt eas post singula cantica usqꝫ ad plenaz extictionem figurantes qꝫ in singulis canticis siue psalmis mesticia decidimꝰ qz uerus sol occubuit. gaudiumqꝫ nr̄m in luctū ē conuersū. iuxta illud Cecidit corona capitis nr̄i conuersꝰ est in luctum chorus nr̄. alij i tribꝰ uicibus eas extinguunt recolentes triduanam dn̄i sepulturā. In quibusdam tam ecclesijs candele q̄daz manu cerea extinguūtur que significat manū iude de q dn̄s dixit. qui intingit m. cū manum &c. que fuit q̄si cera. s. ad malū flexibilis p quaz xp̄s nr̄ et uera lucerna traditus fuit. et q̄tum in illo fuit extinctus. Candela aūt que in medio est nō extiguit' sz in fenestra uel i archa huatur occulte ut postea reuelet' ut ecclīam illuminet. Nempe cādela ip̄a seu eius lumen occulatū significat. primo fidem q̄ i sola uirgine remāsit p quaz postea oīs fideles docti et illuminati sūt. Scd̄o significat xp̄m q̄ licet uidet' sm̄ carnem extictus tn̄ sm̄ diuinitatem q̄ illis erat occulta uiuebat et postea resurgens cū luce clarissima se suis discipulis manifestauit. Tercio occultati luminis qd̄ uidet' extictū reuelatio. notat fidei illuminatōz i ap'lis et in alijs i quibꝰ

tunc pene extincta erat. Quarto no tat fidem ꝓpter infidelitatē. Quin to notat ꝙ ignis spūs sancti q̇ infi delibus uidetur extictus iterū relu cescet in eisdem. Sexto luminis re nouatio. Septimo luminaria succes siue unū post alterū extinguitur et unū q̄si pene extinguitur q2 abscon datur et postea reuelatur. ad notan dum ꝙ peruersi uinee cultores et ge neratio praua nūctios pr̄is uidelicet ꝓphetas p̲ uaria tempora comple to suo misterio ꝓphetie occiderunt et tandem pr̄is heredem quem in se pulchro positum lumine occultato figuramus cuius luminis reuelatō ē resurrectionis eius manifestatio et commemoratio. ¶ Sane candela q̇ ultimo extinguitur ē maior ceteris ẜm quosdam et significat x̄pm qui fuit dn̄s ꝓphetarum. ẜm alios uero non est maior ceteris et similiter sig nificat x̄pm qui reputatus est unus ex ꝓphetis et ultimus extinguitur q2 nullus post eum apud illos pro pheta surrexit. sed extictus eis perfi die tenebras dereliquit. et ad canti cum angelicum candela ipsa exting uitur quia x̄ps euangelisans occidi tur. ¶ Et attende ꝙ in hoc officio pastoris officia ut capitulum subti centur quia pastores disp̲si fuerant. uersus tamen qd̄ est minorum offici um non obmittitur quia discipuli minus cogniti uidebantur. vnde et hoc officium triduanum potius a minoribus celebratur in typo mino rū discipuloꝝ et mulierū q̇ dn̄m se q̄bantur. vociferatio ad hn̄hict9 et tumultus popularis q̇ tūc fit cōcre patione uide ꝓditoris ⁊ tumult9 co hortis quā cū gladijs et fustibus iu das ꝯ x̄pm adduxit uel ceci discipu li salutatio dicentꝭ. Aue rabbi. Ter cio canticū ip̄m tunc alta uoce dici tur ad notandū q2 multi interfecto antichristo gaudebūt clāgor canēti um kirieleyson. est tumultus domi num p̲sequētiū et eū pronice adorā tiū. uel significat lamenta sāctarum mulierū q̇ seq̄bant̄ dn̄m q̇ legūtur postea lamētari sedētes ꝯ sepulchꝝ Lropi uero. i. v̄sus illi q̇ in his trib9 noctibus cū kirieleyson. et dn̄e mi serere. q̄si lamentabilit̄ cantāt̄ signi ficāt lam̄tatōes et dolores mulierū de cognatione sua q̇ a galilea fue rūt secute ihesum inter quas erant Maria magd̄. et maria iacobi et ma ria salome plorātes iux̄ sepulchrum In quibusdā etiam ecclesijs tropis canticꝭ ꝓcidentes ad terrā dicuntur in tenebris sub silētio. Miserere mei deus. et collecta. Respice q̇s dn̄e. in quo timor apostoloꝝ in occultꝭ no tatur. postea fit cum manu uel alio q̇dam sonus an̄ luminis reuelatōem qui sonitus rep̄n̄tat terrors eorū in cussionem uel ex tumultu cohortis. uel ex terremotu. In q̇busdam tam̄ ecclesijs ignis nouus de lapide ꝓdu citur. q2 p̲ x̄pm nr̄m mediatorē nob̄ spūs sanctus īfūditur. Ab hac quo ꝙ die ad octauā penthe. i q̇busdam ecclesijs officiū b̄tē marie obmittit̄ ut memorie atq3 reuerētie passionis et resurrectōis de q̇bus i eccl̄ia hoc tp̄e agitur ardentius īsistatur cū eni honor et obseq̄um specialit̄ hoc tē pore x̄po eius nato i nr̄a hūanitate passo et glorificato ipensū redūdet in ip̄am mr̄ēm nulla quidem sibi fit iniuria ip̄m officiū obmittendo. ob mittit̄ etiā officiū mortuoꝝ q2 cū re cordatio bn̄ficioꝝ x̄pi precipue qui passionis ipse et resurrectōis suo tē pore ꝯtulit omnē nr̄m effectū et itel lectū req̇rant. ꝑinde eccl̄is illō solū officiū qd̄ ad ipsum x̄pm spectat in quo d̄ ei9 passione et resurrectōe agi tur. eo tp̄e agit̄ ut sic non ad plura disp̲sa ad vnū dūtaxat uehemētius occupet̄. nec p̲ hoc defūcti q̇ sūt in purgatorio dispēdiū patiūt̄. q2 cum

sint nobis p caritatem uniti bñficia
nr̃a fm ꝙ meruerũt pticipantur ab
eis nec expſſius memoria p illis fie
ri posset quã agendo memoriam de
morte et resurrectione xp̃i per quaꝫ
a penis liberari expectant. ex ecclesi
am tñ utile est ipsa officia dicere.

De diurno offõ huius diei. Rica

Sequitur de diurno huius
diei officio uidere. et q̃deꝫ
hec quita feria insignit͛ sa
cramentis. tũ ab ecclesia tum a dño
institutis ĩ q̃ die p̃mo penitentes in
ecclesia ĩtroducuntur qui ĩ capite ie
iunij de ea eiecti fuerant. unde in ca
none Inno. ita legit͛ de penitentib⁹
uero q̃ siue ex grauioribus obmissis
siue ex leuiorib⁹ penitentiã gerũt si
nulla iteruenıat egritudo quinta fe
ria añ pasca eis remittendũ romane
ecclesie consuetudo demonstrat.
Primo ergo de penitentiũ ĩtroducti
one ĩ ecclesiam dicturi aliq̃ de ipoꝝ
eiectione premittã. siquidem miseri
cors et miserator dñs. cui⁹ misericor
die nõ ẽ numerus. sicut ĩ psalmo ha
betur misericorditer semp agens et
peccatoꝝ salutem sitiens per huius
mũdi pelagus piculose nauigantib⁹
et q̃nq̃ fluctuãtib⁹ ĩter alia multa re
media spẽalit͛ duas naues siue tabu
las parauit. prima ẽ baptism⁹. Se
cunda penitentia. sicut apl̃s ait ad
ephe. et quid ꝙ penitentes ð eccl̃ia
eiciũt͛ repñtat exiliũ et eiectõꝫ ade ⁊
eue de padiso ppter esũ pomi. pec
catores ergo ð ecclesia eicim⁹. ⁊ eiec
tis penitẽtiã septennem aut aliã pro
criminũ q̃litate ĩponim⁹. et eiecti p
septem ebdomadas ex̃ morãtur. q̃r
gen⁹ hũanum ĩ adam lapsũ iuditio
dei ĩ hoc exilio septem milib⁹ dãna
tur annoꝝ. Maria quoq̃ lapsa septẽ
diebus extitit ex̃ castra. Forma eiec
tionis hẽtur ĩ cõcilio agathen. eiecti

onem uero Caym a facie dñi repñsen
tat eccl̃ia excõicando uiros sãguinũ
precipue cũ cãdelis extictis. q̃r et ille
et isti ĩpm̃ uitijs extixerũt. q cãdele
ĩ plātione anathematis debẽt pici ⁊
pedibus cõculcari nec ulteri⁹ debẽt
ad aliquem usũ sicut nec sal infatua
tum assumi. erecte fuerũt candele in
manibus ad significandũ ꝙ p oper͛
quo p̃mi parentes porrexerũt man⁹
ad pomũ uetitũ appositum ẽ ignea
rũphea ĩ paradiso. Claudũt͛ corã eis
fores ecclesie ĩ signum aditus para
disi quondã obclusi. ꝙ ð loco ad lo
cum uadũt siue in exiliũ mittut͛ sig
nificat ꝙ Caym post morte frĩs ptu
gus et uagus fuit sup terrã. ꝙ cilicijs
et laneis utuntur de Job tractũ ẽ q̃
penitentiam ĩ fauilla et cinere agens
sacco se operuit ⁊ ð niniuitis similit͛
fecerũt. Ciliciũ quoq̃ portant in sig
num pelliciarũ tunicarũ ade et eue.
Jo. etiam habitũ recolentes. Carcer
penitentie a ioseph inuitũ habuit ꝙ
comam et barbam nutriũt. tractu ẽ
de ioseph cui ĩ carcere posito ista ex
creuerũt. ꝙ iacent aut sedẽt in terra
sumptum ẽ ð Job q̃ in sterquilinio
sedit. In terra etiã comedunt q̃si ip
so facto dicãt. maledicta est terra in
ope tuo. nõ dicit͛ eis aue. q̃r nondũ
mutatũ erat nomen eue. ꝙ pedes nu
dant nuditatem repñtant ade innu
entes ꝙ ĩdigent ornatu glorie. ꝙ ba
culis utunt͛ tractũ ẽ de iob qui pere
grinãs ĩ baculo iordanem trãsiuit.
In his etiã omnib⁹ ĩuitamur ad hu
militatem purgatoriã cõfessionẽ et
tã peccatoꝝ q̃ꝫ eterne pene medita
tionẽ et ꝙ sint memores sue pegrina
tionis. Namq̃ eiciũt͛ ð eccl̃ia ⁊ post
eos cãtat͛ In sudore uult⁹ tui uesce
ris pane tuo. hoc iõ fit ut uidentes
eccl̃iaꝫ p eis esse cõfusã mag̃ ac ma
gis cõfũdantur. In uestimẽtis q̃ppe
sordidis et ex cremẽto crinũ ⁊ barbe
multiplicato miseria peccatorum in

finnatur q̃ſi dicant ip̃o facto iniq̇tates mee multiplicate ſũt ſuper capillos capitis mei. ꝙ i terra iacẽt eis eternam damnatoꝫ ad memoriaꝫ reducit q̃ſi dicãt. dñe ꝑdes oĩs q̇ in terrã deſcẽdunt. i. q̇ dediti ſũt terrenis. niſi reſipiſcãt. ꝙ ꝺ loco ad locũ cũ baculo uadũt eis ad memoriam ꝑegrinatoꝫ ſuã reducit q̇ per peccatum receſſerũt a deo. in baculo enim itelligitur correctio. cõſolatio. ⁊ ſuſtentatio. q̃ſi dicãt. virga tua et baculus tuus ip̃a me cõſolata ſũt. Eſt aũt baculus cubitalis. qꝛ i q̃ menſura menſi fuerint remetiet̃ eis. ¶ Sꝫ q̃ritur q̃re hac die penitẽtes in eccleſiam introducũtur. Rndeo. in quita feria deus creauit piſces et uolucres piſces in aquis reliquit. uolucres in aera leuauit. iuxͣ illud. Magne deus potẽtie q̇ ex aquis ⁊c̃. ptim remittis gurgiti. ſ. piſces. partim leuas i aera ſ. uolucres. per piſces itelligũt̃ cupidi. auari et luxurioſi. q̇ in fluxu cupiditatũ huius mũdi delectãtur. volucres ſũt ſpũales q̇ in ſpũalẽ conuerſationem q̃ſi i aere leuant̃. preeminentes ergo i quinta feria itroducũtur et q̃ſi ſegregatim a malis et ab huius mũdi delitijs i celis aĩe cõuerſatur. preterea i fine quinte etatis quam hec quita feria ſignificat Jo. bap. p̃dicauit et dñs nr̃ uenit i mundum peccata abſoluens ꝑut i p̃ma huius diei oĩone dr̃. Rurſus in hac die iſtitutũ ſacm̃entũ ſacramtoꝝ. ſ. corꝑis et ſanguis dñi cũ dñs uetus finiuit teſtamtũ. et nouũ inchoans panem et uinũ i corp᷑ ⁊ ſanguinẽ ſuum trãſſubſtãtiauit. qꝺ ẽ ſacm̃ẽtum miſericordie. qꝛ ergo xp̃s ſolus ꝺ miſericordia crimina tollit ut p̃miſſũ ẽ ideo penitẽtes hac die recõciliãt̃ qꝛ hac die miſericordie ↄſecr̃uit ſacm̃ẽtũ et inde ẽ ꝙ miſſa h᷒ diei ſolẽnit̃ cantatur ut dicet̃ ibi. Merito igit̃ hac die q̇ tota i remiſſiõꝫ peccatoꝝ ↄſecrata ẽ penitẽtes recõciliant̃ ad ꝑcipienda corꝑis et ſãguis dñi ſacm̃enta. Decuit itaq; hoc ſacm̃ẽtũ ſacramtoꝝ inſtitui i fine q̇nte ferie adueniente ſexͣ feria eo ꝙ i fine q̇nte etatis et i p̃mordio ſexte lex finẽ et euãgelium ſũpſit exordiũ. ꝓpterea hac die abſoluũt̃ qꝛ i ea die xp̃s fuit captus et ligatus. q̇ ligatõe abſolutõꝫ nr̃aꝫ opata ẽ. hac etiã die xp̃s lauit pedes diſcipuloꝝ ſuoꝝ ut pedes et affect᷒ nr̃os lauet. i. ſoluat a peccatis. Forma uero recõciliatõis ẽ hec. Exit pontifex ad ianuas patẽtes eccl̃ie ubi iacent penitẽtes ꝓſtrati i terra et eos uice xp̃i ad timorẽ uocat dñi dicens ter. ue. ue. ue. Filij audite me timorẽ dñi docebo uos. hãc eſſe xp̃i uocem ꝓbat ti. pſalmi. xxviij. ꝺ quo ſumit̃ q̇ talis ẽ pſalmus dauid. cũ mutauit uultũ ſuũ coram abimalech. abimalech iterp̃tatur p̃ris mei regnũ per quẽ iudeos accipimus. corã q̇b᷒ uerus dauid mutauit uultũ ſuũ. i. ſacrificãdi ritũ. et ferebat̃ i manibus q̇ñ panẽ et uinũ dedit diſcipulis dicẽs. hoc ẽ corpus meũ. et hic ẽ ſãguis meus. qꝺ q̇dem hodie factũ ẽ dicẽs. ergo põtifex uicarius iheſu xp̃i. venite penitẽtes iuitat ad corpus ſãguiſq; cõuiuiũ ꝓide ꝑ eis orat genua flectit eos ãmonet eoſq; recõcilians in eccl̃iaꝫ itroducit. Illꝺ etiã nõbile eſt ꝙ undiq; ianue eccl̃ie patent. ad notãdũ uenĩẽtes ab auſtro uel ab aq̇lone. i. iuſtos et peccatores. q̇ñ accedãt ad miſericordiã nõ eſſe ꝓhibendos et a paſca i ãtea patebũt eo ꝙ i octaua nr̃e reſurrectõis nullũ erit improperiũ peccatoꝝ electis. Illud quoq; notabis ꝙ penitẽtes i eccl̃ia recepti crines et barbã quã nutrierant deponũt et ſe ueſtes mũdas et cultiores depoſitis penitẽtialib᷒ induũt. a ioſeoh capientes exemplum qui de carcere ductus tonſus eſt et lotus et ueſtibus decorat᷒. Per hoc

quoq; innuit᷑ q᷑ deponētes multitudinem peccatorum induunt uestimta uirtutum.

De quinta feria. Rubrica.

HAc etiā quīta feria secundo loco triplitū oleū cōsecratur. qm̄ hodie agn⁹ dei ad uictimā. s. uesperā imolabat᷑ de cuius sāguine uterq; postis et superliminare domoꝝ ī q̇bus erat edēd⁹ liniebatur ut hoc signo uiso extermi nator egipti domos sacri cōuiuij p̄teriret intactas. ī. quo p̄figuratū est q̄ si fontibus nr̄is unctōe crismatis q̄si sāguine xp̄i q̇ unctus īterp̄tatur signū crucis imp̄mitur. diabolus in domibus aiarū nr̄arū nullā nocēdi p̄tātem habet. recte ergo illō q̄ die illud figuratiuū agebat᷑ significatū solennit᷑ celebratur. sed diceres cōsequens igitur esset ut hac die pueri cōfirmētur. i. ī frōtibus crismate sacro signentur. Rn̄deo sācta ecclesia illū ī quo passus est dn̄s luctui dedicauit et solēnitatis ⁊ cōuiuij gaudium in terciū quo resurrexit dn̄s reseruauit ut cū demū ꝓ recupata salute aīarū q̄ est patrata ī sex feria et ꝓ futura corpoꝝ resurrectōne q̄ donata ē nobis ī ecclesia pascalis agni cōuiuiū celebremus dicētes. pasca nr̄m īmolatus ē xp̄s itaq; epulemur Sumentes ergo illō vn̄ postes nr̄aꝝ fontiū signare debemus rectius ab ipsa signatione usq; ad cōuiuiū pascale cessamus ut tūc submerso pharaone trāseuntes ꝑ mare rubꝝ signantes domos ɔ̄ exterminatorē pascale conuiuiū celebremus. Sed diceres cur itaq; ī sabbatū crismatis cōsecratio non differtur. Rn̄deo quia ab hac quita feria usq; in uesperam sabbatia missarū solennijs uocam⁹. sp̄m aūt crisma non. nisi itra missaꝝ solēnia phas ē ɔsecrari. ꝫ añ missam baptismus cōuenit celebrari. ꝓut in sabbato sācto dicet᷑. uel ideo ī q̄nta feria ɔsecratio celebratur q: xp̄s in quita fuit unctus etate nam ī q̄nta uenit q̇ in sex sāguinē cōsecuit. ꝺ cuius unctione dicit Daniel. vngatur sanctus sāctoꝝ. et Isay. sp̄us dn̄i sup me eo q̄ unxit me. a. e. m. m. et Dauid. unxit te deus. d. t. o. l. p̄ cō. t. cuius unctio ex tunc cepit cū uerbum caro factū ē. cū plenitudo diuinitat̄ in eo corporalit᷑ h̄itauit. tūc aūt cōpleta ē cū ī baptismo sup ip̄m sp̄us sāctus ī specie colūbe descēdit. ideo q; unctio q̄ hodie cōficit᷑ ad ungendū usq; ad baptismū differt᷑ ut significem⁹ sp̄m sāctū sup dn̄m in baptismo uisibilit᷑ descēdisse. et nos in baptismo sp̄m sāctū accipere. Ex his itaq; parꝫ uespe sabbati statim post baptismū eē cōfirmādū ut postea celebret᷑ pascale cōuiuiū. et q̄ q̇busdā placet saltē ī paucis esse tūc ɔfirmatōis misteriū inchoādū. Quia igit᷑ de triplici oleo mētio facta ē notandū ē q̄ triplex sacramētū ex eadē substātia fit olei. ad oñdendum q̄ licet vn⁹ sit sp̄us sāctus. multiformis ē tñ ƀm dona sua. vnđ apl̄s. i. ad corint. xij. alij ꝑ sp̄m datur ƀmo sapientie. alij ƀmo sciētie. alij fides. alij gr̄a sanitatū. hoc triplici oleo cosptāt᷑ q̄ inde apparebit si olei triplicē ꝓprietatem attendamus. Olea eni ut dicit Isidorus ē arbor pacis insignis piguedo cuius ualet ad reficiendos artus. lassos et īfirmos. et ē pabulū luminis qđ ē arbor pacis. refert᷑ ad oleum crismatū qđ pabulū ē lumis refertur ad oleū cathecuminoꝝ. q̄ artus. lassos et infirmos reficit ad oleū infirmorū. hec ergo tria p̄cedētibus uerbis apl̄icis aptātur. Siquidem i multitudine pacis esse uidet᷑. q: dulcedinē eterne suauitat̄ gustauit. sicut dicit ps̄. Gustate et uidete qm̄ suauis est dn̄s. saporem huius

dulcedinis senserat ille q̇ dicebat. gratia dei sum id qḋ sum. i. corint. xv. c. Hec grā est donum sapientie que intelligitur p̲ pacis oleum. uerū quia hunc saporem libenter in aliū diriuat uir fidelis. idcirco alij datur sermo scientie. sapientia eni ē doctrina qua fidelis alioꝝ uerbo uel admimus exemplo instruit̄ qui p̲ balsamū intelligitur. et q2 apostolus in hoc laborauit. idcirco cum dixisset grā dei sum id quod sum. statim subiūxit. et gracia dei in me uacua non fuit. hec duo simul coniuncta. s. oleū et balsamum. et dulcor sapientie. et odor doctrine perfectū faciūt seruētem. que duo. i. sapiētia et doctrina ad oleū crismatum ptinent. Ad oleum uero cathecuminoꝝ ptinet fides q̇ mentem illuminat sicut oleum lumē p̄stat. Fides eni ualet ad duo. s. ad purgamentū et tutamen. purgat preterita uicia et tutelā prestat contra futura. sicut uerba consecrationis huius olei manifeste ostendunt q̇ inferius exponentur. Ad oleum īfirmoꝝ ptinet grā sanitatū. i. sanitas corporis et mentis. ualet eni ɔtra utriusq̄ʒ egritudinem sicut ex uerbis ipı᷒ bṅdictionis liquet. Quare aut̄ infirmi et cathecumini inungunt et d uncti onibus q̇ fiunt ex hoc triplici oleo dictū est in pma pte sub ti. ḋ uncti onibus. Sequitur uidere de ipsoꝝ oleorum consecrationibus. et. pmo de oleo infirmorum. scḋo de oleo crismatis. tercio de oleo sācto. Primo ergo de oleo infirmorum dicendum e. nam illud est prius consecratum q̄ʒ crismatū et sanctū. et est rō quia illius sacramentum prius fuit tempore q̄ʒ crismatis uel sancti. nam dominus discipulos suos docuit infirmos ungere. sicut ī euangelio dr̄. oleo infirmos ungebant ⁊ curabāt. et Jaco. apl̄s ait infirmatur quis ⁊c̄ ut sequitur. Oleum uero crismatum

et sanctum. s. cathecuminoꝝ ab ecclesia instituta sunt. licet et in ueteri testamento aliq̄ de utroq̄ʒ habeat̄ similitudo. Ibi namq̄ʒ oleū duplex inuenitur. unum uidelicet crisma quo ungebantur reges. precepit eni dñs moysi ut conficeret crisma quo ungeret tabernaculum in dedicatione templi et archam testamenti aaron reges et sacerdotes et filios eius dicens. sument aromata prima ⁊ oleū Inde est q̄ʒ unctione crismatis ecclesias et calices cōsecram᷒. reges etiā et pontifices ungimus. Moyses tamen oleo mālı non legitur inunctus. sed solū spūali. sicut et xps. Oleū etiam sāctū a lege sūpsit exordium quo reges et sacerdotes tm ungebat̄. Alij dicunt q̄ʒ oleum infirmoꝝ apostoli instituerunt qui cum illo egrotos ungebant. Oleum uero crismatum et cathecuminorum apostolici uiri constituerunt. et ideo consecratio olei infirmorum prior est tempore q̄ʒ crismatis. et etiam q̄ʒ olei sancti. quia prior et maior et uenerabilior ē doctrina apostolorum q̄ʒ pape. Huius autem olei consecratio non hab; tale pncipium quale alia habent. quia non dicitur in eo dominus uobiscū nec Orem᷒. nec Sursū corda. nec aliquod huiusmodi. nec etiam talē habet finem. qualem in alijs consecrationibus dicimus. ut infra dicetur. s. p̲ dnm nr̄m ihesū xp̄m ⁊c̄. uel per eū q̇ uenturus ē iudicare ui. ⁊ mor. sed sic claudit̄. In nomine dñi nr̄i ihesu xp̄i. et ē rō. q2 benedictio ipsi᷒ olei sancti non ē officiū p̲ se sed est embolismus precedentis officij qḋ apparet q2 cū ponat̄ añ illḋ uerbum canonis. per qḋ hec oīa dñe bona sē per creas. statim bṅdictione ipsa illa finita subiūgitur. per quē hec oīa ⁊c̄. et sic est embolismus. i. adiectio precedentis officij. s. illius orationis. Nobis quoq̄ʒ peccatoribus. ubi p̲

penitentibus oratur. Est enī duplex
embolismus. put dictū est in quar
ta pte sub ti. de silētio post orōnem
dnicam. Sed quare consecratio hu
ius olei canoni addicit. Primo pri
mo ibi rōnabiliter oleum morientiū
conficitur ubi mors dni consumat
ut sicut mors domini destruxit mor
tis auctorem. sic gracia que p uncti
onem morienti confertur destruat
peccata que sunt causa mortis. Se
cundo duo sunt de quibus in hoc
officio agitur. scilicet immolatō xpi
et immolatio ecclesie. immolatō xpi
fuit in cruce. immolatio ecclesie fit
cum peccatum moritur. de imolatōe
christi fit mentio in introitu Nos
autem gloriari. et specialiter in cano
ne. de immolatione ecclesie fit men
tio in epistola. ubi dicitur. Si nos
metipsos iudicaremus non utiqȝ iu
dicaremur. sunt etiam et alia duo. s.
infirmitas et medicina. infirmitas
ex peccatis sepe prouenit. medicina
de gracia dei. De infirmitatibus ait
paulus in epistola. Qui indigne mā
ducat et bibit corpus et sanguinem
domini iudicium sibi manducat et
bibit non diiudicans corpus domi
ni. idcirco nos multi infirmi et ibe
cilles et dormiunt multi. de medici
na dicit Ja. infirmatur quis ī uobis
inducat presbiteros ecclesie et orent
super eum ungentes cum oleo in no
mine domini. ⁊ oratio fidei saluabit
infirmum et alleuabit eū dominus
et si in peccatis sit dimittuntur ei.
Si igitur propterea infirmabantur
quia manducant corpus domini in
digne. et gracia spiritus sancti quaȝ
significat hec unctio eos saluat. con
secrationi merito corporis domini
adicitur consecratio huius olei. per
passionem enim domini cuius me
moratio fit ī consecratione corporꝭ
pstratus est diabolus et grā spirit⁹
sancti cuius signum est unctio dia
boli arma. i. peccata cottidiana tol
lunt. Tercio ideo cōsecratio olei in
firmorum colectionis corporis xpi
adiūgitur qr nouissima oratio cōse
crationis corporis xpi ex uero peni
tentium fit congrua ideo sub ea cō
consecratur oleum pro penitentib⁹
ubi eorum sacrificia domino offerū
tur. ❡ Consequenter attendam⁹ ali
qua uerba consecrationis hui⁹ olei
infirmorum. dicitur enim ibi sic.
Emitte spiritum tuum paraclitum
in hanc piguedinem olei. nempe nō
sine causa ponitur ibi paraclitū. qd
patebit si triplicis olei efficaciam at
tendamus. Oleum sanctum precipit
siue in exorcismo olei sancti uidelicȝ
cathecuminorum precipitur diabo
lo ut recedat a cathecumino q ad
huc reputatur mortuus quousqȝ nō
est baptisatus. Oleum crismale iam
uiuentes sanctificat. Oleum infirmo
rū sauciatis medelam prestat. qr ue
ro egritudinem sequitur dolor. unde
in eadem consecratione olei infirmo
rū dicitur. ad euacuandum oīa do
lores et omnem egritudinem. sequi
turqȝ dolorem consolatio. ideo rec
te ibi ponitur paraclitum. quod in
terpretatur consolator. In mortuo
autem qui dolorem non sentit non
sequitur consolatio. sed nec sanus ⁊
sanctificatus. quia in eo non est infir
mitas ex qua dolor indiget consola
tione. Circa oblationem eiusdē olei
infirmoꝝ notandum est qꝫ in ordi
nario ita scribitur. offeratur pontifi
ci oleū quod offerunt populi anqȝ
dicatur. p quod hec oīa semper dñe
bona creas. Nempe hoc ī exo. xxvij.
c. pfiguratū. ubi dicitur moysi. qꝫ ac
cipiat a populo oleū oliuarū puris
simū. oleū liquidem cū offert a po
pulo tm̄ liquor est. sed per bñdictio
nem fit sacramentū. admiice gº obla
tio uel administratio significat qꝫ
populus debet clero temporalia mi

mistrari spiritualia ministrāti ei. vn
de apls. Si seminauimus uobis spi
ritualia non ē magnū si vīa carnalia
metamus. Consecrat aūt oleū epūs
cū omnibus sacerdotibus et astan
tibus quia hoc sacramentum fuit a
christi discipulis institutuz. uel trac
tum est ab antiqua consuetudine.
quia consueuerat ecclesia primitiua
simul cum pontifice uerbis et mani
bus corporis christi conficere forte
ad testimonium prout hodie in mis
sa de ordinibus cum ordinatore faci
unt ordinati. nam et summus ponti
fex quotiens diuina celebrat sacer
dotes ei astantes uerbis et manib⁹
cum eo consecrant. et quia ut iam
dictum est huius olei consecratio ē
embolismus canonis. idcirco eam
totam sicut et canonem sacerdotes
cum eo dicunt. Inde perficit officiū
episcopus usq; ad illum locum. pax
domini sit semper uobiscu. et clerus
respondet. et cum spiritu tuo. et tuc
tacet et solus episcopus comunicat.
¶ Secundo uidendū restat de oleo
crismali. Fabianus eni papa statuit
hac die singulis annis deoere confi
ci crisma quia nouum est sacramētū.
et ideo semper est innouandum et
uetus concremandum. Ista eni ab
apostolis eorumq; successoribus ac
cepit. a cunctisq; tenenda mādauit.
¶ Circa quod sciendū q; crisma cō
ficitur ex balsamo et oleo ppt mis
ticam rōnem. qm per oleū nitor cō
scientie designatur. iuxta illud euan
geliū. prudentes uirgines acceperut
oleum rc. per balsamu uero expri
mitur odor fame p qd in libro sapi
entie dicitur. sicut balsamus aroma
tisans dedi odorē. oleo ergo qd lu
cet addit balsamus q̄ redolet. quia
fide operante p dilectōz lucere ⁊ bo
na fama redolere ad honorē dei et
ad utilitate pximi debemus. Odor
eni balsami in oleo facit bonā ope

rationem longeq; late diffusam gra
ciā spus sacti cooperante demostrat
Scdo additur oleo balsamus ad sig
nandū q; in xpi uultu resplenduit
celestis nitor et gr̄a excellentius q; in
alijs. nam ut Iero. ait. uirgo ō vgie
natus q̄ nō ex uoluptate carnis sed
uolūtate dei natus e. nisi habuisset i
uultu oculisq; quoddā desideriu nū
q; eū stati cū ingenti desiderio secu
ti fuissent apl̄i. nec q̄ uenerant ad eū
cōprehendendum corruissent. Iste
nitor opante dei gr̄a uultus electoꝝ
exhilarat ut dn̄m cū magna dilectōe
intuent. vn̄ in p̄fatione q̄ cātatur i
ɔsecrtione crismatis dicit dauid p
phetico spū sācto gr̄e tue sacramēta
prenoscens uult⁹ nros i oleo exhila
randos esse cantauit. et paulopost
huius olei unctio uultus nr̄os iocū
dos efficit ac serenos uult⁹ nr̄i sunt
operū nr̄orum manifestatio. Tercio
quoq; balsamus oleo addit ut oms
ex eo uncti fuerit opante gr̄a spirit⁹
sancti ɔuersatōi doctrina iūge. e ai
tant. et hec duo. s. uita et doctrina
sūt onera i septē donis ppt qd cris
malis unctio fit. naz sapiētia ad uitā
itellectus ad doctrinā. cōsiliū etiam
ad doctrinā. pietas ad uitā. ⁊ timor
ad uitā refert. doctrina aūt p balsa
mū itelligit ut p̄missū ē. Crisma gre
ce dr̄ unctō latine. q̄ etiā dn̄o nomē
accōmēdauit. naz xps dr̄ a crismate
i. unct⁹. put dcm̄ ē i phemio scde p
tis. Cōsecrt āt crisma in eo loco ubi
ɔsueuim⁹ dare pacē. sicut ⁊ oleū sac
tū. et hoc iō ut pax ⁊ ɔcord.a p vnc
tōz crismat] regnet i nob. crismate. n.
ungit ut donis spūs sancti repleti
deo ⁊ hoib⁹ pacificemur. qz i mali
uolā aiaz n̄ itroibit sapiētia. habz q
dē crisma officiū p se qd inchoat a
sursū corda. ⁊ finit p xpm. d. n. q̄ ui
uit ⁊ regnat. ptē eni ad eos q̄ surrex
erūt et uiuūt cū xpo. Sane postq; so
lus pōtifex cōicauit ut p̄missum est

ipſe uadit ſedere ſup ſedem ſuam. et tunc. xij. p. biteri pati. xij apoſtolos ſignificātes. et alij clerici diſcipulos ſignantes deſcendūt in ſacrariu ad apportandum ſolēnit tam oleum criſmale ꝙ ſanctu ſiue cathecumino rū. hoc modo aūt ꝑcedunt. duo lu minaria ſequuntur. due cruces. et in earū medio unus acolitus ferēs am pullam cum oleo futuro criſmali. ſubſequuntur duo thuribula et i eo rū medio alter acolitus ferēs aliam ampullā cū oleo futuro ſancto . ſub ſequent ſubdiaconus librꝫ euāgelij ferens. deinde dicti ꝑſbri et alij cle rici bini ſequūtur uſqꝫ ꝑueniur ad gradus an altare. nempe duo lumi naria ſūt lex et ꝓphete. q̄ nobis ſal uatorē prenunciauerunt. due cruces ſunt duo martiria ſine ſanguine. ſ. mortificatio corporis ꝓprij ē crux a ſiniſtris. et cōpaſſio ꝓximi que eſt crux a dextris. Inter has fert oleum futurum criſmale quo inunguntur pugnatores qui debent eſſe pati ad martiriu et ſemper duplici martirio debet ſe affligere. crucem a ſiniſtris habebat ille q dicebat. i. ad corint. ix. c. caſtigo corpus meum et in ſer uitutem redigo. crucem a dextrꝭ ha bebat idem qui dicebat. ij. corintꝭ. xi. quis infirmatur et ego non infir mor. quis ſcandaliſatur et ego non vror. duo thuribula ſunt duplex ge nus orationis. ſ. oratio ꝑ remouen dis malis. et oratio ꝑ adipiſcendis bonis. hec duo notat pſa. miſta cū dicit. Deus exaudi orationem meā. ſ. que eſt ꝑ adipiſcendis bonis. et ne deſpexeris deprecationem meaꝫ. ſ. que eſt ꝑ remouendis malis. Inē duo thuribula fertur oleum futurū cathecuminorum. quia pro cathecu minis eſt orandū et eos orare opor tet. ut ad robur quod ꝑ oleum criſ male ſignificatur ualeant peruenire. Inde euangelium ſequitur. qꝛ in eo

totius boni nſi eſt conſumatio. preſ biteri et alij bini ſequūtur q̄ſi ſpon ſe. cantꝭ. i. trahe me poſt te et curre mus in odorem ungentorꝫ tuorum. poteſt etiam dici ꝙ ampulla cum oleo futuro cathecuminorum huma nitatem xp̄i ſignificat plenam ſpiri tu ſācto. duo luminaria. due cruces et duo thuribula ſunt lex et ꝓphete q̄ predixerunt chriſtum et dominū eſſe uenturum. Sequens uero euan geliū affirmat ꝙ lex et prophete pre dixerūt. ꝑſbri et clerici bini et bini ſunt teſtes criſmatꝭ miſterij. Hij ſūt apoſtoli bini ad predicationis offi cium deſtinati cooperatores et teſtes chriſti. cantus iſto. um. ſ. O redemp tor. predicationem apoſtolorum ſig nificat. ampulla quoqꝫ in ſingulos ordines ad altare defertur. per qd̄ innuitur ꝙ dominus in corpore ſuo ante paſſionem officia ſeptem ordi nū adimpleuit. ¶ Premiſimus de dicationem olei criſmalis et ſancti ſiue cathecuminorum de ſacrario uſ qꝫ ad ſanctuarium. nunc dicamus ꝺ̄ eadem uſqꝫ ad epiſcopum . poſtq̄ꝫ enim predicta proceſſio uenit uſqꝫ ad ſanctuarium. tunc ante altare ad orientem ordinate ſe diſponunt ho ſtiarij. lectores. exorciſte et acoliti. ita ſextum locum obtinet ſubdiaco nus. quia illa die legit epiſtolam. et poſt omnes eſt acolitus cum ampul la. ita ut omnes ſunt ſub umbraculo ſub quo ampulla delata eſt a ſacra rio que differtur de uno ad alterū per quandam connexionem ſindo nis albe qua ex parte uelata ē āpul la quouſqꝫ ꝑueniat ad ep̄m ita ut a medio ſurſu uidere poſſit. Nempe i connexione ſidonis. connexio itelligit ca ritatꝭ. ampulla xp̄s ē. uel āpulla cū criſmate corpꝰ dni cū ꝟgine Maria aſſūptū cū diuinitate. ſ. chriſtum vi nū eſſe ſignificat. ꝑmulū ordinē que ad eccle ꝑtīat. Eſt et aliꝰ ordo quē

et alie seruant. nam fertur ampulla
cooperta sindone alba in sinistro
brachio portantem ãpullam prece
dit lumẽ et añcedũt duo sacerdotes
unus cum thuribulo. alius cũ cruce
et in medio eorum diaconus cum li
bro euangelij. et sup eoꝝ capita fer
tur vmbraculũ seu palliũ. et duo añ
cedunt cantando. in quo facto rep̃
sentatur ꝓcessio quam fecerũt filij
israhel tendentes p desertum ad ter
ram promissionis. quoniã sindon
est archa. ampulla vrna. lumen pre
cedens ampullam. colũna ignis que
precedebat populum. sacerdos cuꝫ
thuribulo aaron cum thuribulo. nu
meri. xvij. c. sacerdos cum cruce. Jo
sue cum sceptro diaconus cũ libro
euangelij. moyses cum libro legis.
vmbraculum est tabernaculũ nubes
lucidissima que filios israhel obum
brabit. qui cantantes ꝓcedunt leti
ciam eorum significant qui ad terrã
promissionis transierunt. uel duo cã
tores sunt predicatores. duo precep
ta caritatis annunctiantes. hec autẽ
omnia in figura contingebant illis.
¶ In hoc etiam facto repñtatur ꝓ
cessio christi et ecclesie tendentes ð
hoc mundo ad patriam. Nẽpe am
pulla est xp̃a. sindo alba est sancta
conuersatio eius in sinistro brachio
tenet᷑. q᷑ hec omnia in hac uita que
p sinistrã significãtur sũt acta. uł q᷑
conuersatus ẽ in uita p̃nti. lumen p̃
cedens ẽ Jo. q̇ fuit lucerna ardens.
diaconus i medio duoꝝ sacerdotũ
est christus in medio moysi et helie.
duo precedentes cum lumine sũt dis
cipuli quos binos misit ante faciem
suam. ampulla fertur cooperta usqꝫ
ad altare et tunc discoopitur. quia
christus q̃si coopertus fuit usqꝫ ad
passionem. nam pene ab oĩbus eius
conuersatio sãcta dicebatur. sed in
passione fuit nudus hominũ reputa
tione. q᷑ q̇ paucis diebus añ dixerãt

Benedictus qui uenit in nomĩe dñi
clamauerũt. crucifige crucifige eũ.
q̇dam tñ priusq̃ꝫ ad altare ꝑueniant
ampullam mediam cooperiũt ⁊ me
diam nudã ad altare ꝓducunt. quia
christus añ passionem non latuit ut
cum fugit in egiptum et cum inter
cognatos querebatur et cũ parẽtibꝰ
subiciatur modo se palã exhibuit.
ut cũ predicauit ultra hominẽ dicẽs
Ego et pr̃ vnũ sumus. et cũ miracu
la fecit in q̇bus uirtutẽ sue diuinita
tis oñdit. ampulla stati postq̃ꝫ bene
dicta fuit ex ꝑte coopta ⁊ ex ꝑte dis
coopta ut allata fuerat salutat᷑ ab
episcopo et presbiterj. quia christus
postq̃ꝫ transiuit ad altare crucis. i.
ad immolationem. et se obtulit deo
patri sicut ampulla ad cõsecrationẽ
episcopi aliquã parte corpus suum
nudum monstrauit. ut Thome ⁊ ali
is discipulis quos uoluit esse testes
sue resurrectionis. alijs uero inuisibi
lis fuit. uel quia ꝓ parte nuda et ꝓ
parte discooperta salutatur. q᷑ chris
tus in humanitate manifestus. et in
diuinitate occultus ab omnibus ue
neratur. salutantur autem ampulle
quinquies ab ep̃o. ut ð quiqꝫ uulne
ribus gr̃arũ actio xp̃o reddat᷑. post
q̃ꝫ aũt ampulla salutata ẽ a ministris
altaris coopit᷑ ut a nemine nuda ui
deat᷑. et coopta iterũ salutat᷑. quia
xp̃us postq̃ꝫ salutauit ⁊ maifestauit
se discipulis suis quos uoluit sueqꝫ
resurrectõis eẽ testes ascẽdit i celũ ⁊
inuisibilis factus ẽ hoĩbꝰ. sed quãuis
eiꝰ p̃ntiam corporalem nõ uideamꝰ
tñ uenerando eũ cottidie salutamus
q᷑ et discipuli ascẽdẽteꝫ eũ in celum
adorauerũt. Tandẽ ampulla i sacra
riũ refert᷑ et christꝰ i celũ quẽ uene
ramur p fidẽ donec ꝑueniamus ad
ipsũ. Ideo sindon munda. ẽ eiꝰ caro.
uel ꝯuersatio imaculata. Sane epis
copus ter alat i ampullã. primo q᷑
sicut alatus ab interiorībꝰ ⁊ secretis

procedit ad pulpitū et uocat spūs sic epūs p spiritum suū demonstrat spm̄ sanctū a p̄re et filio procedētē i corpore dn̄i habitare. ampulla enim cū crismate corpus signat cū diuinitate. ampulla uero cū oleo hūanitatem plenā spiritu sancto designat. Secundo etiā alat quia legitur i euāgelio quia dn̄s insufflauit discipulis dicens. accipite spiritū sanctū ⁊c. Hic igitur alatus in sufflatōz illam significat. ideo aūt ter alat qꝛ tres psone sunt et nunq̄ꝫ spiritus sanctus ē sine patre et filio a quib⁹ procedit et seipso uenit. datur aūt spūs sanctus officio sacerdotum. s. sed nō datur ab alijs. sic eni adest uirt⁹ spiritus sancti per insufilationem a sacerdote factā i honore et signatione ipsius spūs sancti sicut p uerba q̄ i nomine suo dicūtur. His pactis cantatur. agnus dei. et communio. Tercio loco tunc oleum sanctum seu cathecuminorum de cuius deductōne premissum est. Sciendū ꝙ hec olei benedictio ꝓpriū habet officium nam post eius exorcismum. qm̄ episcopus lenta uoce dicit quasi prefationem inchoat. d. Domin⁹ uobiscū. sursum corda. et finitur. per eundeꝫ dominum nr̄m ihesum christum q̄ tecum uiuit ⁊c. et in eo loco consecratur. ubi dicitur. pax domini. hoc enim opus est gratie dei ut paceꝫ et concordiam inter nos habeamus. ⁊ per unctionem pax habeatur. Olea nempe ut dictum est. est arbor pacꝭ insignis. quod prefiguratum est in ueteri testamento sicut v̄ba hui⁹ cōfectionis habent q̄ sūt hec. et cū crimina diluuio expiarentur effusio similitudinem futuri muneris p ianuam uirentis oliue pacem terre redditam nūctiauit. Ualet aūt huius olei unctio ad duo. s. ad purgatōz et tutelam. ad purgatōz ut cathecumino postq̄ꝫ uenit in scrutinium adherere macule recedant. ad tutelam ut diabolus expulsus redire non audeat uerba orationis hoc demonstrāt dicendo illis si que aduersantiū spiritum tuū adheserūt macule recedāt ad tactum huius sāctificati olei hec de purgatione. de tutela sequitur nullis spiritualibus nequicijs locus nulla refugis uirtutib⁹ facultas. nulla insidiantibus malis latandi lumina reliquatur. qi uero diabolus se damnandum maxime i futuro iudicio nouit et inde tremit. idcirco exorcismus terminatur per eūdem. e. d. n. i. c. q. u. iudi. ui. et mor. et. s. p. ig. Exorcismus eni est adiuratio. nam i ea adiuratur diabolus ut recedat iterū. qi hoc oleo perfusi et baptisari spiritus regni habent. idcirco oratō terminatur. per eundē dn̄m nr̄m ⁊c.

TErcio seriatim misse huius diei officium perseq̄mur. Sane in persona penitentium cantat ecclesia in pricipio misse. Nos autem gloriari oportet. tales enim debent et possunt gloriari in cruce q̇ penitentiaꝫ perfecte egerūt et qm̄ i hac die institutum ē sacramentum sacramentorum ut premissum est. ideo ob solennitatem noui sacrificij et propter gaudium reconciliationis penitentium cantat ecclesia i missa cantica leticie preter alleluia. et missa solennis dicitur i contemptu et ornatu ministrorum sicut in festo natalis xp̄i. nam hoc festum omnia alia excellit. excepto festo trinitatis. et uidetur quodammodo sibi ecclesia contraria. cum in alijs hui⁹ diei horis cantica leticie recitat. et eas sub breuitate et quasi flebiliter dicat. sed non est contrarietas. quia alia est causa leticie. alia est tristicie ꝓpter memoriā eni passionis ē tristicia. ꝓpter institutionem uero sacmēti sacramentorū ē gaudiū. et ideo

ex institutõe Bonifacij pape cantat ecclia. glia i excelsis. qz gaudēt āgeli de conuersione penitentiū. et hoc in ecclesijs in quibus crisma conficitur et non i alijs ꝑut quidaz dicūt. ubi enim epūs presens non ē nec gloria in excelsis dicit. nec alie solennitates seruātur ut dicūt. q̄uis et tunc neqꝫ flectamus genua nec oīo sup popu lū dicatur. Epl'a uero. Cōueniētib⁹ ꝛc. q̄ ē. i. corinthi. xi. est ð modo su mendi cenam dñi. Rnsoriū ē ð cruci siue xpi p crucem exaltatione. Xpūs factus ē obediēs. et ē sexti toni ꝑpt obedientie pfectionem. qm̄ numer⁹ senarius pfectus ē. Euangelium est Ante diem. Jo. xiij. c. ubi seq̄tur. cuz dilexisset suos thesua in finē dilexit eos. et ē de dilectione et humilitate. qz illð sacramentū ē dilectōis et hu militatis. Agitur etiam ibi de lotio ne pedū. qz dñs pcinxit se litheo. id est hūanitate purissiā imittēs aquaz i peluim. i. grām i corde. et lauit pe des. i. affectus. venit aūt ad simonē petrū q̄ recusauit ex humilitate tm̄. Tercia tm̄ uice obediuit et oportuit eum obedire ut haberet ptem cum eo. vñ uocatur Simon petrus ꝑpt obediētiā. ¶ Tres ergo sūt cause q̄ re dña uoluit lauare pedes discipu loꝝ. pmo ꝑpter signū dilectōnis. Scðo i exemplū humilitatj. Tercio i rōne misterij. qz lotio pedum desig nat lotōz affectuū. puluis enī adhere rat pedibus aplōꝝ. i. elatio inanis glorie qm̄ dixerāt. Dñe i nomīe tuo eicimus demonia. et qm̄ cōuertebāt plures uel tristicia qm̄ non conuerte bantur homines ad uolūtatem suā. et iō oportuit lauari huiusmodi af fectiones i illo die ut sic essēt mundi toti. nam ꝑma die ieiunij dixit dñs. Tu aūt cum ieiunas faciem tuam. i. animā uel rōnem tuam laua. i. a pec cato mortali munda. Cum igitur a pꝛīcipio lauam⁹ nos a peccato mor

tali a puluere. i. a uenialib⁹ debem⁹ abstergi. hoc autem fit ut digne pos simus accipere corpus chꝛisti. quod fit pacta perfecta penitentia. et iō penitentium absolutiones i hac die ut pꝛemissū est. pedum quoqꝫ lotio significat lotionem marie qm̄ lauit lacrimis pedes domini. ideo cantat̄ antiphona ista. Mulier q̄ erat i ciui tate peccatrix. Rursus lotio pedum signum est remissionis peccatorum. In baptismo namqꝫ unusquisqꝫ to tus abluitur. Sed cū i rebus huma nis postea unitur utiqꝫ terra calcat̄. ipsi enim humani affectus sine q̇b⁹ in hac uita mortali non uiuit quasi pedes sunt. qui ergo non indiget ni si ut pedes lauet ostēdit omnia pec cata sibi esse dimissa sine quib⁹ hec uita non ducitur. pedes ergo q̇ sut para corpora lauantur. ad notandū ꝙ iudei aqua baptismatis i ultimo tempore mundabuntur. unde et reli quie israhel saluabuntur. Quare autem fiat hec lotio ista die supꝛa dictum est. Et est notandum ꝙ ex omnibus mandatis dei istud solum dicitur anthonomatice mandatum quoniam maiori exhibitione officij hoc obseruari pꝛecepit cum discipu lis suis pedes lauit dicens. Si laui ego uobis pedes dominus et mgr̄ et uos inuicem debetis alter alteri⁹ pedes lauare. et etiam cum interdic to ait petro. Si non lauero tibi pe des ꝛc. Mandatum etiam illud de quo dictum est in pꝛoximo sabba to quod fit a pꝛelatis repꝛesentat il lud quod chꝛistus fecit. Et attende ꝙ ad antiphonas que dicuntur duz fit mandatum non dicitur nisi vn⁹ uersus de psalmo uno quia alij uer sus eiusdem psalmi non ita conueni unt cum antiphonis uel cum his q̄ in ipso mandato fiunt. In offerto rio ostenduntur ꝑmissa duo simul uidelicet ꝙ debemus a mortalib⁹ ꝛ

uenialibus abstergi dicendo. Dextera domini fecit uirtutem. abluendo a mortalibus. dextera domini exaltauit me abluendo a uenialibus. In postcommunione. Dominus ihesus postquam cenauit. Io. xiij. c. ostenditur humilitas. et ē secūdi toni ꝓpter secundam lotionem a uenialibus.

¶ Breuiter ergo notandum est ꝙ misse huius officium nostre redemptionis continet summam et misterium. nam in euangelio legitur de pedum lotione. In epistola de corpore christi et sanguine. In introitu de cruce. In graduali de morte. In offerenda de resurrectione. Naȝ hec omnia secundum misticum sensum ex euangelio quod est caput officij pēdent. Christus quidem cum discipulis cenās surrexit a cena uestimēta deposuit. lintheo se precinxit. in peluim aquam misit. et intercenandum pedes eorum lauit et ipsos lauare docuit et post lotionem iteruȝ recubuit. Nempe a cena christū surgere est ab acubitu patris uenire. uestimenta deponere exinanire. lintheum precingere formam serui accipere. aquam in peluim mittere sanguinem suum effundere. pedes lauare peccata remittere. lintheo extergere passionis fidem mūdare. uestimenta resumere est a morte resurgere. et uestem gloriose carnis induere. recūbere est descendere et in dextra dei sedere. Ad hec pertinent discipulos officia docere est eis spiritum sanctum mittere. Uerūtamen quia nondum perfecte credebant. ideo non dicitur. credo. Ecce breuiter summā redemptionis humane que fuit omnibus sufficiens sed non efficiens. vnde agitur in oratione. de⁹ a quo et iudas et duobus generibus penitentium uno ꝓficientiū ut latronis confitentis q̇ audire meruit. hodie mecum eris in paradiso. et alio non ꝓficientiū ut latronis condemnantis et iude ꝓditoris q̇ laqueo se suspendit. ¶ Innoc. papa statuit hac die corpus xp̄i sub specie panis reseruari ut infirmi et religiosi q̇bus ē necessitas communicandi habeāt ipsū et ꝓpter officiū ad implēdum. nam in duobus diebus sequentib⁹ nō cōficitur corpus xp̄i. ¶ Sanguis uero nō ꝓuatur sub uini specie ꝓpter multa. Primo qꝛ uinū quod liq̇dum est de facili posset ex negligentia spargi. Scd̄o quia per calicem q̇ hac die sumitur finis ueteris legis intelligitur vnde s̄m Lucam per calicem intelligitur ꝙ discipulis et non alijs cadē die datū dn̄s discipulos designauit Tercio quia corpus quod seruatur non est sine sanguine. Quarto quia per hoc ꝙ sanguis non ꝓuat' ondit ꝙ uetus sacrificiū debȝ cessare. panis nāꝙ nouū. uinū uero uet⁹ designat testam̄tū. ad qd̄ ondendum dn̄s cū bibisset inq̇t ꝯsumatū ē. ergo calix sumit' et panis ꝓuat' eo ꝙ lex finem et euāgeliū habeat initiū. Quinto qꝛ xp̄s dixit i cena. amen dico uobis qꝛ nō bibam ammodo d̄ hoc genimine uitis. d. bi. il. in reg. p. m. nō aūt dixit d̄ corpore seu d̄ eiu. immo īuenit' ꝙ postea ꝯmedit ꝑtem piscis assi. et fauū mellis. ſȝ non inuenitur ꝙ postea biberit. Sȝ nuq̇d vinū qd̄ i die parasceues cū dn̄ico corpe ꝓuato sumit'. i altari ꝯsecr̄'. et sāguis xp̄i efficit' ꝑ imissiōȝ ipi⁹ corpis i calicē et ꝑ ei⁹ tactū. Sup hoc dicūt q̇dā ꝙ ꝑ dn̄icā orōnē q̇ tūc dr̄ fit ꝯsecrātō siue ꝯmutatō uini i sāguieȝ. nā Greg. assignās cāȝ q̄re dn̄ica orō i die illa a sacerdote dr̄. dicit ꝙ i ꝓmitiua ecclesia ap̄li sola orōne dn̄ica utebāt'. in ꝯsecratione. nos tn̄ h̄ nō dicim⁹. qꝛ si hoc iā eēt nō eēt necesse corp⁹ dn̄i ad diē illā ꝓuari. ꝓterea ex his q̄ i canone dn̄icā orōnē precedūt satis patet ꝙ ad ꝓlationē ipsius orationis

transsubstantiatio non fit et nullo
tpe missa fuit celebrata sine vbis il
lis. hoc est corpus meū rc. que sola
in principio nascentis ecclesie pfere
bantur ad ostendum ab aplis qui
postmodū oratōz dñicam supaddi
derūt put dictū est in phemio hui⁹
partis. Dicimus ergo vinū ex hoc nō
consecrari sed sanctificari. differt autē
inter hec. nam ɔsecrare ē cōsectione
substantiare. sanctificare ē ex cōtac
tu seu admixtione sacre rei reueren
dum et sanctū effici. ut patet in aq̄
benedicta cui alia admisceretur. Ite
sanctificatum dicitur qđ tactu rei
sanctificate efficitur magis reuerēd
Si enim diceretur ꝙ solo contactu
vinū et aqua consecrarentur magnū
inconueniēs seq̄retur. nam sic conti
geret calicem non posse lauari ꝛ mi
lia mille panū a tactu unius hostie
sine uerbis posse consecrari. et ꝙ si
gutta aque benedicte in stagnum
uel puteum funderetur aqua illa be
nedicta perpetuo remaneret et alia
pura. preterea si vinum a tactu do
minici corporis consecraretur esset
contra decretū. de conse. di. ij. sab
bato. quod prohibet die hac fieri
consecrationem. de quo dictū est in
quarta parte. sub. vij. particula se
crete super uerba. hic est calix. illud
quoq; pretermittendum non est. q:
romanus pontifex hodie remota ta
bula lateranen̄. altaris. de qua dictū
est in prima parte. sub ti. de altar
dedica. et in secunda parte sub ti. ō
diacono infra ipsum altare conficit
eucharistiam et sanguinem et cum
thuribulo incensat illud. In hoc fac
to representans quia summus ponti
fex legalis semel in anno ingredieba
tur in sancta sanctorum cū sanguine
secū portans thuribulum viuis car
bonibus plenum put dictū est i q̄r
ta pte. et sub tercia pte canonis. sic
et ſm aplm ad hebreos. ix. c. xp̄s p
ppriam sanguinem introiuit semel
in eterna sancta redemptione inuē. s
pacto officio misse statim intercen
dum. i. dum sacerdos communicat
cantatur uespertinū officiū ad ostē
dendum ꝙ hoc sacramentū. s. eu
charistie institutū fuit in uespere q:
ergo redemptio nostra in uespe mū
di. i. in sexta etate seculi facta ē. ideo
uesptina sinaxis. i. psalmodia siue so
lennitas psalmorum numero misse
continuat et sub unica oratōe utriū
ꝙ officiū terminatur. s. per ite missa
est. si epūs adest. uel per bñdicamus
propter uespertinam conclusionem
et q: ecclesie datus est calix ideo est
prima antiphona. Calicem salutaris
accipiam. quem dedit domin⁹ apos
tolis dicens. Hic est calix noui testa
menti in sanguine meo. Secunda an
tiphona est. Cum his qui oderunt
pacem eram pacificus. patientiam
enim quam habet ille qui patus est
bibere calicem domini pacem cum
omnibus operatur. In alijs tribus
rogat se liberari quia habita pace
pectoris non mouetur homo ppt
tribulationes. et hoc etiam habet a
deo vnde petit liberari. antiphona
ad magnificat. Cenantibus rc. est ō
cena domini.

De nudatione altariū. Rubrica.

Quarto loco notādum ē ꝙ
stati uesptino finito offō
denudātur altaria usq; ad
sabbatū q̄ postmođ tercia die coo
piūt. siqđē hec denudatō signat. p⁹
recessū discipuloꝝ dñi. qui iux me
erāt delōge steterūt. et i euāgelio re
licto eo oēs fugierūt. altare nanq;
xp̄m seu corp⁹ eius significat vnde ō
terra altar̄ facietis mihi. altare ō ter
ra facere ē incarnatōnem eius crede
re ul' sperare. altaris uero uestimēta
apostolos seu sanctos dei designāt

quorum predicatione chriſtus qua
ſi quibuſdam ueſtimentis adornat̃
et per illos magnificatum eſt nomẽ
eius. Altare igitur ueſtiment̃ denu
datur q2 fugientibus apoſtolis xp̃s
ſolus remanſit. Tercia die coopitur
quia poſt eius reſurrectionem diſci
puli ad eum redierũt. Secundo de
nudatio altaris deſignat ꝙ chriſtus
fuit nudatus in cruce cũ itaq3 unde
altare inſpicimus illud propheticũ
ad memoriam reuocamus. Ecce ui
dimus eum et non eſt ei ſpecieſ neq3
decor. et ſi conſideramus eũ deſpec
tum et nouiſſimum uiroꝝ quod ac
cidit in paſſione. nam antea ſponſ⁹
pre filijs hominum extitit. Fuit q̇dẽ
denudatus ad columnam et ad cru
cem cum diuiſerũt ſibi milites ueſ
timenta ſua. Tercio altaris denuda
tio ſignificat chriſtum diuinitatis
gloria nudatum. vnde pſ̃. Deus de
us meus q̃re dereliquiſti me. Quar
to deſignat ꝙ uelũ templi ſciſſum ẽ
et liber qui ſignatus erat apertus ẽ.
vnde in ꝓuerb̃. aperta ſunt prata et
apparuerunt herbe uirentes. i. exem
pla actionum chriſti que ſũt ab eter
nitate et ducunt ad eternitatem. et
bene dicit aperta ſũt prata et appa
ruerunt herbe uirentes. q2 ea q̃ ma
gis occulta erant in lege ſicut paſſio
reſurrectio et aſcenſio patefacta ſũt.
In pleriſq3 locis lauantur altaria ui
no et aqua et ramis fricantur preſer
tim cum ramis de ſauina lauantur
ergo aqua et uino ad notandum ꝙ
corpus chriſti quod eſt uerum altar̃
ſanguine et aqua in cruce aſperſum
eſt. nam de ipſius latere exiuit ſang
uis et aqua per que genus humanũ
lotum ẽ. uel uino et aq̃ lauant̃ ad oſ
tendendum ꝙ non Johannis. ſ3 ſuo
baptiſmo fuit baptiſatus. ſ. ex aqua
et ſpũ ſancto. et lauantur cum pſal
mo penitentiali uel cum cantu ad
paſſionem pertinente. plus aũt ibi ẽ

de uino q̃3 de aqua ponendũ quoniã
aque multe populi mlti ſicut ĩ apo
calip. habetur. per quod ſignificat̃
ꝙ ſanguis chriſti ſufficit ad redimẽ
dum plures in infinitum que ſint re
dempti uel vnq̃3 redimendi. Rami
uero aſperſi quibus altare fricetur
ſignificant ſpineam coronaz q̃ chriſ
tus coronatus eſt uel flagella amara
et dolores et ictus quos ĩ morte ſuſ
tinuit. uel lauatio altaris. i. corpus
chriſti cum aqua ſignificat lacrimaſ
marie. uinum ungentum. rami ei⁹ ca
pillos. et ſcias ꝙ quidam hac feria
quinta hora iam aduespaſcente de
nudant altaria ⁊ lauant. alij uero ſo
lum denudant. ſed in paraſceue la
uant ꝙ magis congruit rõni. In qui
buſdam etiam locis pauimentum
eccleſie etiam mundatur per quod
pauperes chriſti ſignificantur ꝓut ĩ
p̃ma pte. ſub ti. de eccleſia dictum
eſt. Pauimentum ergo eccleſie mun
dat qui pauperibus uel fratribus
ꝓpter deum pedes lauat. et illis
cetera miſericordie opa exhibet ide
eſt ꝙ parietes domus q̃uis uocabu
lũ eccleſie habent ꝓ eo ꝙ continẽt
ipſaz. non tam̃ ipſi ſeu homines ſũt
eccleſia et pauim̃tũ eſt quaſi homi
nũ pedes. pauim̃tuz quoq3 munda
tur ad notandũ ꝙ a uicijs mundari
debemus. Statutũ eſt in canonibus
de conſe. di. iiij. non licet. et. c. ſe. ne
hac. v. feria ieiuniũ ſoluatur. q2 eni
dñs ſurgens de cena lauit diſcipu
loꝝ pedes et iterũ rediit ad cenam
ideo quidaz ad inſtar iſti⁹ uolebãt
poſt prandium pedes alijs abluere
et iterum poſt ablutionem cenare
quod fieri non debet. Hec dies in
pleriſq3 locis capitulauiũ uocatur
quia tunc capita infantium qui vn
gendi ſunt lauantur ne obſeruatõne
quadrageſime ſordidata ad vnctõ3
accedant. Rurſus hac die ſimbolũ
cõpetentibus tradit̃ ꝓpter confinẽ

dominice pascalis solennitatem ut qui iam ad dei graciaꝫ percipiendā festinant fidem quam confitentur agnoscant. Hec ergo quinta feria in quatuor principaliter priuilegiata ē. primo quia tunc penitentes recipiū tur. Scḋo in ea nāq3 nouū testamen tum incipit et uetus terminatū fuit. Tercio quia in eo fit olei cōsecratio Quarto quia in eo sacramentum sa cramentorum institutum est.

¶ De die parasceue.

Sequitur de parasceue que q̄re sic dicatur in ꝓhemio vij. partⁱ dicet᷑. Sane hac die ecclesia artissimū ieiuniū et silen tium agit. nullū tamen officium solē niter celebrat. sed hora nona conuenit ad orandum crucem non ad misse officiū quo hec dies caret. sed quasi ad funeris obsequiū dicendū. ⁊ hoc ideo q2 hora. ix. mortuo dn̄o. centu rio factus ē preco fidei nr̄e et perfi dis recedentibus licuit ioseph et ni codemo disponere de funere et mu lieribus accedere ꝓpius. dicitur aūt officiū tacita et humili uoce ⁊ absq3 principio ꝓut in precedenti ti. dic tum est. Super altare unica dūtaxat toballia disponitur ꝑ quā sindon qua corpus xp̄i inuolutū fuit signifi catur. In q̇busdam ecclesijs in hora sex᷑ ignia extinguntur et in nona accē ditur. q2 tunc sol i. vj. lumen abscō dit et in nona reddidit. Incipit hoc officiū a lectionibus. q2 in p̄mitiua ecclesia oīs missa a lectionibꝰ incho abatur. sed hoc hac die specialit᷑ fit ꝓ eo quia passio dn̄i hodie celebra ta est. in cuius memoriaꝫ omnis mis sa cantatur ⁊ leguntur lectiones sine titulis. qm̄ tunc amisimus xp̄m ca put qui nos illuminat sicut tituli il luminant libros. leguntur aūt due lectiones quia pro duobus populis xp̄s passus est. gentili uidelicet ⁊ he breo. uel ꝓ salute carnis et aīe. una sumpta est ex lege altera ex ꝓphetis quia xp̄i passio a ꝓphetis fuit ꝓnū ctiata et a lege et p̄riarchis prefigu rata. Abraham enim carnem xp̄i fi guratiue īmolauit qm̄ arietem imo lauit. Similiter et abel quando ag num sacrificauit vnde dn̄s assimu latus sum inquit prophetis. Rursus ideo due lectiones dicuntur. quia si cut in quarta feria mortem nostraꝫ duplicem manifestauimus pro qua xp̄s pati uenerat ita ad memoriam in parasceue reducimus suam passi onem et nr̄am imitationem. Quedā autem ecclesie primo legunt lectiōꝫ Osee vj. c. s. in tribulatione. et. ij. ex odi. xij. c. s. dixit ad moysen dn̄s. et illi naturalem ordinem seruant. q̇a passio domini primo pronunctiata est a lege. secundo a prophetia. In prima quidem est preconium resur rectionis ubi dicitur. post duos di es uiuificabit nos et ī die tercia sus citabit nos. In secunda exprimitur modus passionis ubi dicitur. immo labitq3 eum uniuerso multitudo ad uesperum. quedam uero econuerso faciunt et mouentur ex eo. quia pas sionem lectioni ex lege quasi conti nuare uolunt. quia in passione que dam uerba ponuntur que ex illa lec tione sumpta sunt. s. os non commi nuetis ex eo. continuant ergo passio nem lectioni quia eius ē expositio. et agitur de duobus specialit᷑ in of ficio hodierno. s. de passione christi et de passione ecclesie que est illius imitatio. sicut dicit petrus. Xpūs passus est ꝓ nobis ⁊c̄. hec siquideꝫ duo in lectione exodi. cōmemorāt᷑ ubi dicit᷑. Erit aūt agnus sine ma cula masculus agniculus iux᷑ hūc ri tū. tolletis et edum. agnus ē corpus xp̄i īmaculatum. edus est eccl'ia q̄ nos sumus. qui peccatores sumus

passio christi celebrata est in ei⁹ im
molatione nr̄a celebratur in uitiorū
mortificatione in lectione Osee ma
nifeste agitur de passione christi et
eius effectu ubi dicitur. uenite reuer
tamur ad dominum quia ipse fecit
et saluauit nos. percutiet et curabit
nos. uiuificabit nos post duos dies
et in die tercia suscitabit nos et ue
niemus in conspectu eius. qđ Jero.
sic exponit. percutiet dominus et sa
nabit nos quia quē diligit corripit
et castigat. v. q. v. nō osculat᷑. Justi
ficabit nos post. d. d. et in. d. t. s. n.
quia tercia die resurgens a mortuis
omne genus humanum suscitauit ⁊
curauit et cum nos uiuificauerit et
suscitauerit in conspectu eius uiue
mus. ibi ergo loquitur propheta de
tribus diebus quibus dominus fu
it in sepulchro cum dicitur. uiuifica
bit nos post. d. d. et in. t. d. su. nos.
i. post duos dies sepulture ueniet
nobis quasi imber temꝑaneus et se
rotinus terre et dabit graciam inci
pientem et subsequentem. ¶ Seq̄t᷑
tractus. Domine exaudiui auditio
nem. Abacuc ulti. c. et quod dicit
uersus. in medio duorum animaliū
cognosceris ad litteram intelligitur
scilicet in presepe bouis et asini. vn
de ps̄a. Cognouit bos possessorem
suum et asinus presepe domini sui.
uel i medio duoꝝ latronū. uel i me
dio duorū populorum. Secūda lec
tio est de exodi. ut habetur ibi. os
non confringetis ex eo. hoc comple
tum est quando fregerunt duorum
latronum crura. uenientes autē ad
ihesū inuenerūt eū mortuum et non
fregerūt eius crura. Allegorice uero
in eo non sunt fracta crura. i. v̄tutes
et maxime paciencia. vnđ ps̄a. dedi
faciē meā sicut petram durissimam
et scio q᷑ non confundar. per crura
enī intelliguntur itinera de q̇bus in
cantico abacuc. Incuruati sūt colles
mundi. i. homines excelsi per intelli
gentiam ab itineribus eternitati᷎ ei⁹
i. exemplo actionum ipsius q̄ ducūt
ad eternitatem tāq̄ȝ columne immobi
les i. argentee ꝓpter eloquentiaȝ q̄
confundate sunt super basas argen
teas uel aureas. i. rōnes immobiles
eterne sapientie. ¶ Sequuntur trac
tus de passione dn̄i. q᷑ tunc luget
ecclesia ualde. et sunt duo tract⁹ ad
intentionem maioris luctus. s. pro
peccatis q̄ committimus et pro pe
nis quas patimur. et ꝓ incolatu q̇
ꝓlongatur. nec cantat᷑ graduale cū
tractu. sed solū tractus. ꝓut dictū ē
in quarta feria. et in quarta ꝑte sub
ti. de tractu. duo ergo tractus dicū
tur. primus. s. dn̄e audiui. et est in
quibusdam ecclesijs quatuor uersu
um alter plurīū. Tractus quatuor
uersuū significat q̄ per xp̄i passiōȝ
redimitur homo q̇ ex quatuor ele
mentis constat. unde xp̄s nec in ce
lo nec in terra crucifixus est sed in
medio. i. in aere. fecit enim pacē iter
celestia et terrestria quoniam erat
inimicicia inter hominem et homi
nem. sed maior inter hominem ⁊ an
gelum. et maxima inter deum ⁊ ho
minem. ip̄e enim xp̄s omnia pacifi
cauit in cruce. quoniam fecit utraq̄ȝ
unum cum sit lapis angularis. Ad
huc per quatuor uersus tractus sig
nificantur quatuor partes crucis.
Scđus uero tractus. s. Eripe me. ꝓ
lixior ē. et representat magnum bel
lum dauid cum golia. et xp̄s nr̄ da
uid hodie magnum goliaȝ. i. diabo
lum debellauit. Rursus iđ tractus ē
longus q᷑ hoc qđ nobis ꝓmissū est
in lectione Osee ubi dr̄. post duos
dies suscitabit nos. debemus retine
re et in spe. Item in scđo tractu po
nitur. obumbrasti caput meū in die
belli. q᷑ non tm̄ in alio tempore sed
etiam i die passionis diuinitas a pas
sione ꝑmansit imunis imo i passiōe

christus homo ita ꝓtectus est gr̃a
diuinitatis ut hostes superaret qui
superari uidebantur. quedã aũt eccle
sie cantant scd̃m tractũ. Qui hitat
in adiutorio altissimi. q2 xp̃s a dia
bolo p̃mum latenter temptatus est
uelut a dracone latitante in petra.
postea i passione tãq̃ a leone forti
ter uexatus ẽ. qd̃ uocatur ꝑ illũ
v̓sum. Sup aspidem et basiliscum.
¶ Sequitur euãgelium siue passio.
Egressus ẽ. Jo. xviij. c. qd̃ dicit̃ hac
die quia ipse interfuit crucifixioni
et iux̃ crucem stetit securus alijs fu
gientibus quia notus erat pontifici
quia igitur hac die passio dñi oculis
nr̃is repñtatur merito eius testimo
nium legitur qui uidit et testimoni
um ꝑhibuit. et quia scimus q2 testi
moniũ eius uerum est. preterea ipse
posterius scripsit euangeliũ quare
merito posterius legitur et quia ibi
manifestius sunt sacramenta. vñ ibi
dicitur. Os non cõminuetis ex eo.
Item illud. unus militum latus eius
aperuit et continuo exiuit sanguis ⁊
aqua. ¶ Legitur autem hac die pas
sio super nudum pulpitum. primo
ad memorandum q̓ super nudum
crucis patibulum nudus fuit posit⁹
ipse xp̃s. Secundo ad representand̃
q̓ iohannes secundum quem passio
legitur relicta sindone nudus ꝓfu
git a iudeis. Tercio ad representan
dum q̓ sicut xp̃o in cruce pendente
ipsius secreta non tam ordinis q̃
corporis nuda oı̃bus astantibus ap
paruerũt. Ita et uelũ templi ꝑ medi
um scisso oı̃a templi nuda remanse
rũt. Legitur etiã nudis pedibus ut
cũ afflicto ꝓ nobis nos affligi debe
re mõstremus. ¶ In q̇busdã uero
ecclijs sindon seu tersoria uel uestes
altari nudo supponũt̃ usq̃ dũ pas
sio legat̃. cũ uero ꝑuenitur ad locũ
illũ. diuiserũt sibi uestimẽta mea ⁊c̃.
tũc duo subdiaconi sindonẽ illã uel
tersoria tollũt repñtantes historiam
q2 q̃tuor milites xp̃m crucifigentes
uestem xp̃i sustulerũt. et subdiaconi
q̃si furtiue pãnos subtrahũt. ad no
tãdum q̓ Jo. q̇ cũ dño usq̃ ad cru
cem ꝑseuerauit postea more furis se
occultauit ⁊ nudus effugit. ¶ In q̇
busdam tñ locis una ueste sublata
altera sup altari remanet ad signifi
candũ q̓ uestis dñi inconsutilis nõ
fuit scissa uel ꝑtita sed forte sup eã
missa contigit integra uni militi ad
significandum q̓ eccl̃ie unitas nũq̃
potuit a scismaticis ul̓ hereticis scidi
q2 non ẽ sapiẽtia ꝯ dñm. xvj. q. vij.
sicut. Qd̃ uero dr̃ in passione dñi.
exiuit in eũ q̇ dr̃ caluarie locus. nõ
q̓ sicut legit̃ i historijs. caluaries ẽ
ꝓp̃e os capitis hũani nudũ inde di
ctus locus ẽ ille mons caluarie siue
caluariũ ubi rei decollabãt̃ et ubi
multa capitũ ossa erãt dispsa. Quia
uero christus i cruce pẽdens ꝓlixe
orauit. decantans enim. x. psalmos
s. Deus de⁹ me⁹ respice in me. usq̃
ad In te dñe speraui. cũ peruenisset
ad locum illũ. In manus tuas dñe.
illo dicto emisit spm̃. iõ et nos post
q̃ recitata ẽ passio ei⁹ oı̃one dicim⁹
ad notandũ q̓ qñ ab inimicis perse
q̇mur semꝑ ad oı̃onem ẽ recurrẽdũ
iste tñ ẽ insolitus mos orandi. nam i
alijs dieb⁹ añ euãgeliũ oı̃ones dicũ
tur et i earũ p̃ncipijs dr̃ Dñs uobis
cũ. q̇ ẽ ꝓprie uox et sacerdotis offici
um qd̃ non fit i istis. q2 sacerdos et
domin⁹ nr̃ occiditur. ¶ Orauit aũt
christ⁹ ꝓ trib⁹. primo ꝓ se dicens
pater clarifica filiũ tuũ. scd̃o ꝓ suis
dicens. pater quos dedisti mihi ꝓ
eis rogo. tercio ꝓ illis q̇ in eũ credi
turi erãt dicens. pater nõ tm̃ ꝓ illis
rogo. sed ꝓ illis q̇ credituri sũt i me
et ex hoc uidetur q̓ non debem⁹ ro
gare ꝓ eis quos scim⁹ non esse sal
uandos. nec pro illis q̇ in inferno re
mãserũt. nec pro iuda q̇ desperaui

sed oramus pro nobis et omni gradu ecclesie et p neophitis et pro gētilibus. p iudeis. pro hereticis. et scismaticis. ut xps grām suam in eis fundat et ad fidem ouertat. Xpūs eni orauit pro inimicis et amicis. ideo ecclesia statim similit̄ orat p omnib9 Sane ecclesia p his orans flectit genua in orationibus ut p bitum corporis deuotō et mentis humilitatē ośdat insinuans etiā q in nomine ihesu omne genu flectēdum est. qm omēs nationes sibi genua curuāt. nisi qn pro iudeis orat. qz enim illi illusierūt dño flexis genibus dicentes. pphetisa nobis xpe quis ē q te percussit. et ideo i detestatō huius illusionis ecclesia pro eis orās genua nō flectit ut uitet opera simulata. ppterea quia eo cecitas nulla poterat oratione depelli donec plenitudo gentium subintrauerit ideo non est pro ipsis uehementer orandū nec genua flectēda. est tn̄ ut cūq orādū quia futurum est ut qui est exaltat9 in cruce omnia trahit ad se. sed et in orationibus pro iudeis et paganis non respondetur amen. ut qdaz dixerūt. et hoc iō qz cum illi sint ex collegiū siue corp9 ecclesie iudeis. populus non ośdit affectū suū ad eos iuxta illō apli. ad corint. Quid mihi de his qui foris sunt iudicare. extra de sacra vnct. c. i. per amen autem effectus exprimitur. Preterea licet pro illis oretur ut corū duricies conuertatur qz tamen hoc implere non poterit uiq circa finem seculi. apostolo testante q dicit. donec plenitudo gentium introierit et omnis israhel saluus fiet. iō ad orationes pro illis non respondet amē. verūtamen recte intuenti nihil inē est quo ad hoc inter illas et alias orationes. pmo ita respondetur ad illas amen. sicut et ad alias orationes p aliis stantibus qō sic ostendit pro quolibet statu bis pfertur oramus. sed q sub primo oremus aū flectamus genua dr̄ non ē oīo sed abcratio ut orem9 siue pfatio seu monitō exprimens quid siue pro quo sine sit in sequenti oratione orādū. vn̄ sub tono prefatōis non orōnis dr̄. iōq pro nullo statu post prefatō rnder amen. sicut nūq fit post aliquā pfationem. licet etiā ibi ponat p xpm dnm nrm. sicut patet in cottidiana misse prefatione. qō aūt scdo orem9 dr̄ oratio. ē et rnderi debet amen. p iudeis et paganis sicut et pro aliis. Cōsequenter sacerdos post orationes crucē uelatā baiolat ad dexterū cornu altaris ibiq crucem sup humeros tenens i psonam xpi iudeis ipproperat beneficia dñi. d. popule meus quid feci tibi. In qbusdam tamen ecclesiis duo presbiteri baiolant illam ad notandum q in xpi passione due fuerūt nature diuinitas uidelicet et humanitas q dicitur popule meus quid feci tibi aut in quo contristaui te responde mihi quia eduxi te de terra egipti et c. ad diuinitatem refertur quod uero sequitur. parasti saluatori tuo crucem ad humanitatem et sic ō aliis sequētibus uerbis. Cantat autē sacerdos quasi hebraice i psonam saluatoris. acoliti cantant grece. agyos otheos. quasi in psonam grecorum. Chorus respondet. sanctus sanctus. in psona latinorum. sicq tribus linguis laudatur deus. s. hebraica que propt legem omnium linguarū est mr̄. greca q doctrix est. et latina que imperatrix est. propter romani dominiū imperii et papatus. qz eni hebraica nūc silet a laude der ponit pro illa popule meus. qō qz cantat i psona eni loquentis hebreis. iō itelligitur dictū hebraice. et nō q ō tres illusores xpi tres pmittūtur adorationes ut. j. dicetur. tres uero antiphone. s.

populę meus quia eduxi te et quid
ultra rc. parū aut nihil sensibus dif
ferentes uerbis et modulatōe consi
miles triplicem tituli scripturā sig
nificant q̄ scriptus fuit trib⁹ liguis
s. hebraice. grece et latine. Jhesus na
zarenus rex iudeoꝝ. Utrū principiū
scriptū libri fuit tribus liguis igno
ratur. sed de hac clausula rex iudeo
rū. cōstat ꝙ q2 negauerūt iudei dicē
tes. noli scribere rex iudeoꝝ sed q2
ipe dixit rex sū iudeorum. iō illud in
istis antiphonis astruitur ab effec
tu. sed quia tāꝙ rex eoꝝ eduxit eos
de egipto et duxit eos ꝑ desertum
et introduxit in terrā bonam. Item
ꝙ in titulo scriptum fuit ihesus in
singulis antiphonis concluditur sal
uator ꝙ ibi nazarenus ad singula re
spondetur agyos sanctus. fit q2 ti
tulus tribus linguis scriptus fuit.
ideo duabus liguis respondetur. s.
greca et latina. q̄ xp̄m adorant. he
braica uero contradicit et adhuc
blasphemat predictas. et nota ꝙ an
tiphona. populę meus. est michee.
vj. c. principiū antiphone. q2 eduxi
te. nume. xiiij. c. et medium. s. māna
rc. est ysa. xvj. c. et Josue. vj. c. ubi
etiam ē finis ipsi⁹. s. introduxit.
Notādum ꝙ iudei tres accusatōes
ō xp̄m ꝓposuerūt. s. ꝙ tributū ne
gasset. ꝙ seipm regē fecisset. et ꝙ se
filiū dei dixisset. ō quas tres i eius
ꝑsonam excusatōes dicūtur. s. popu
le me⁹. ubi xp̄s eis exprobat tria bn̄
ficia sua. s. liberatōꝫ de egipto. reg
numi deserto et introductoꝫ i terrā
optimam. q̄si diceret tu accusas me
de nugatione tributi poti⁹ deberes
grās agere q2 te liberaui a tributo
siue a seruitute egipti. tu accusas me
q2 regem me dixi. potius deberes
grās agere quia te rexi in deserto et
regaliter paui. Item accusas me q̇a
filiū dei me dixi potius deberes gra
cias agere q2 terram manantem lac

et mel contuli tibi. ¶ Deinde crux
denudatur i signū ꝙ peruersi iudei
saluatorem denudarunt et fit denu
datio inter tres uices. ad notādū ꝙ
illi ter xp̄o i passione illuserunt. pri
mo qn̄ in atrio principis uelata fa
cie eius colaphis eū cedebāt ad qō
designandū in principio reuelatōis
ipsius crucis non oñditur facies cru
cifixi. Scd̄o an̄ pretoriū qn̄ eo tradi
to ad crucifigendū milites plectētes
coronam spineam illudebant ei flex
is genibus dicentes. aue rex iudeoꝝ
ad qō repn̄tandum in secūda reuela
tione discooperitur caput et facies
crucifixi. et scias ꝙ corona fuit de
iuncis marinis sicut eam uidimus i
thesauris regis francoꝝ quoꝝ acies
non minus spine dicunt̄ sūt ⁊ acute
Tercio qn̄ ei in cruce pendente trās
euntes dicebant. vach qui destruis
templum dei. et quia quando hec il
lusio fiebat xp̄s totus nudatus in
cruce pendebat. ideo in tercia reue
latione totus nudus ostēditur cru
cifixus. et etiam ad significandum
ꝙ omnia que in lege ⁊ prophetis
obscura fuerant. in passione aperta
⁊ manifesta sunt. ¶ Reuelatur ergo
crux post orationes. ad notandum
ꝙ oratio a xp̄i passione quam i cru
ce sustinuit habet effectum et exem
plar. ipse enim in cruce pēdens pro
amicis et inimicis orauit. ¶ Sane a
dextra parte crux incipit reuelari.
quia christus crucifixus uera fide
adoratus extitit ab apostolis ⁊ dis
cipulis iudeis qui tunc in dextera
orant. et qm̄ hec fides ꝑ illos deuo
te publicata et i medio gētium pro
ducta ē. iō ob hoc significandum an̄
mediū altar͛ per sacerdotem dedu
citur. ¶ Rursus quia xp̄s nunc sup
ecclesiam quiescit et usqꝫ in finē se
culi quiescit. ideo ad hoc significan
dum et figurandum. subsequenter
crux super altare ponitur per quod

ecclesia gentium designatur. deniq̧ quia in fine seculi fides in cordibus gentiũ refrigescet. et teste ysa. s rcit quis israbel q̄ salue fient suscipiet et communis iudeis et gentilib⁹ habebitur merito ad hoc significãdũ. in fine misse crux de altari deponit et i communi loco collocatur. Crux quoq̧ reuelata et etiã uexilla ecclie in q̇busdam locis dirigunt in altũ ad uictoriam xp̄i designandum. ad huc crucem baiolantes antiphonas canẽtes crucem illo deferũt ut grece et latine rñdeatur. et deuote adoretur q: dñs crucifixus trãsiuit a pfidia iudeoꝝ ad cõfessionem et deuotõꝫ gentiũ et significat apostolos et canentes. i. totis uiribus obprobrium cõfitentes et p̄dicãtes. Item et crucem baiolando nũc eunt nũc et fessi subsistũt. q: et illi persecutionum pondere fessi aliquãtulum q̇euerunt. ¶ Subsequenter ipa crux denudata salutatur et adoratur. q̇a eum cui iudei p̄fidi illuserunt. christiani reuerenter salutando et deuote osculando uenerant. et dum adoratur canitur in quibusdaꝫ ecclesijs Rnsorium. Ecce quomodo moritur p̄sie. lvij. c. ⁊ antiphona. sicut moyses. Jo. iij. c. Et est sciendum q̧ contra p̄missas tres illusiones ter illũ adoramus dicentes. agyos. q̄si ter honorantes illum ter illusum propter nos et quia illi illudendo genua flectebant. ideo et nos illum adorãdo genua flectimus ad terram et ante ulam prosternimus ut qḋ illi superbe illudendo fecerunt. nos hũiliter et uere facimus et mentis hũilitatem per habitum corporis ostendamus. et quia sicut humiliatus est pati pro nobis usq̧ ad mortẽ mortem autem crucis. sic et nos ei⁹ mortis imitatores humiliari oportet. de modo prostrationis ait Augꝰ. quisquis sic humiliatur ut genua figat adhuc habet ut amplius humilietur q̇squis uero sic humiliat ut i terra hereat uenter eius ultra qḋ humilietur non habet. nudis etiã pedibus adorat ut oms̄ p̄prias affectõs sibi nudas ac notas esse mõstremus. et ut cũ afflictio p nobis nos affligi oñdamus. ¶ Salutatur autẽ crux q: p eam salus hominibus reformatur. postea adoratur. i. cũ reuerẽtia osculatur. solus eni deus adorãdus est cetera ut crux cã illius ueneranda sũt. Ceterũ expositio illoꝝ uerborũ agyos ⁊c̄. ibidem seq̇tur. nã agyos grece dr̄ sanctus latine ab a qḋ ẽ sine et gy qḋ est terra quasi celestis sine terra. In canone tñ Isido. xxiiij. q. iij. quidam. v. sed tangis. habet q̧ agyos grece dr̄ uas latine. otheos uero grece dicitur deus latine. yschiros grece fortis latine. athanatos grece imortalis latine. ab a qḋ est sine et thanatos qḋ ẽ mortale. eleyson i. miserere. ymas. i. nobis. ¶ De p̄fundo crucis misterio dictũ ẽ in p̄hemio. v. ptis. et hic aliqua p̄strin gamus. fuerũt autem in dñica cruce ligna q̄tuor. s. stipes siue lignũ erectum. lignum transuersũ. trunc⁹ suppositus. et titulus supra scriptus. fuerunt et claui q̄tuor. q̇bus et manus et pedes confixi sunt. ⁊ fuit et lãcea qua latus apertum est. et corona spinea capiti circumposita. que omnia possũt in sp̄uali cruce assignari. Quatuor enim crucis ligna sunt q̄tuor mentis uirtutes. s. fides. spes. p̄seuerantia paciẽtia. de quibus ait ap̄ls. ut comprehendatis cum omnibus sanctis que sit longitudo latitudo et sublimitas et p̄funditas. longitudo crucis ẽ perseuerantia de q̄ dñs inquit. qui p̄seuerauerit usq̧ in finem hic saluus erit. latitudo crucis est paciẽtia de q̄ ueritas ait. in paciẽtia via possidebitis aias vias. p̄funditas eius est fides ḋ q̄ ap̄ls. fides ẽ

ſubſtantia ſperandarum rerum argumentum non apparentium. ſublimitas uero eſt de qua ps̃. in uerbo tuo ſup ſperaui. habuit ergo crux xp̄i unũ lignum erectũ i lõgitudinẽ alterũ tranſuerſũ in latitudinem q̃ſi in modũ potentie ſeu martelli. que duo ſignificata ſũt p illa duo ligna q̃ mulier paupercula in ſarepta collegit. ſtipes uero erectus habuit trũcum ſuppoſitum et titulũ ſupra ſcp̄tum. qꝛ pſeuerantia de fide pcedit ad ſpem quaſi ſtipes erect᷒. De trũco ſuppoſito ad titulũ ſupra ſcp̄tũ qđ btũs Io. intelligens ait. Credo ꝙ redemptoꝛ meus uiuit ⁊ i no. ⁊c. repoſita ẽ hec ſpes mea i ſinu meo. niſi eni crux habeat fundamẽtũ fidei et titulũ ſpei pfecto ſuppliciũ ẽ ſolũmodo et nõ meritum. Qꝫ autem paciẽtia ſpectat ad crucem apparet ex eo ꝙ pacient̃ i aduerſis tribulationib᷒ ſuſtinet cruciatũ. vñ Ja. tribulatio paciẽtiam opatur. De pſeuerãtia quoqꝫ legitur. Eſto fidelis uſqꝫ ad mortem et dabo tibi coronã uite. etiam ſm apl̃m non coronabit̃ niſi qui legitime certauerit. perſeuerantia igit̃ q̃ coronat certamẽ habꝫ ut merito ſpectet ad crucem. In his ergo duobus lignis duos pedes et duas manus quatuoꝛ clauis debet affigere xp̄ianus. q̃tuoꝛ claui ſunt quatuoꝛ pncipales uirtutes. iuſticia. fortitudo. temperantia et prudentia. pedes ſũt ment] affectus. ꝺ quibus in cantic]. laui pedes meos quõ inquinabo illos. et dñs inquit apoſtolis. qui lotus eſt non indiget niſi ut pedes lauet et eſt mund᷒ totus. et iterũ. excutite puluerem ꝺ pedibus vr̃is. Duo ergo pedes ſunt duo mentis affectus. ſ. timoꝛ ⁊ amoꝛ pes timoꝛis clauo foꝛtitudinis debꝫ configi ne timidus propter aduerſa ſuccumbat. vnde ps̃. Confige timore tuo. c. m. a. ti. e. t. timui. Dum enim in petro metus clauo fortitudinis affixus non extitit ad uocem ancille xp̄m negauit. cum uero confixus extitit ante reges et p̃ſides nomen dñi predicauit pes amoꝛis ſiue appetitus clauo iuſticie debet configi. i. ne cupidus ad illicita deſideria euagetur. ſi eni appetitus fuerit confixus tunc ſpiritus concupiſcit aduerſus carnem. ſi uero non fuerit confixus tunc caro aduerſus ſpm̃ concupiſcit. Sic itaqꝫ xp̄ian᷒ pedes ſuos cruci debet affigere ne uel timidus ſuccũbat uel cupidus euagetur. Alij tamẽ dicunt ꝙ xp̄s tribus dumtaxat fuit clauis affixus ſignantibus tres cruciatus quos in cruce ſuſtinuit. uidelicet paſſionẽ in coꝛpoꝛe. paſſionem in mente. et paſſionem in coꝛde. ambo eni pedes uno clauo affixi ſunt ita ꝙ dexter fuit ſupra ſiniſtrũ. ad ſignificandũ ꝙ ſpirituales affectiones per pedem dextrum ſignificate ſupereſſe et dominari debent terrenis per ſiniſtrum ſignificatis. Lancea uero qua latus eſt uulneratũ caritas eſt de qua ſpõſa in canticis. uulnerata ſũ caritate. Lateri quidem coꝛ contiguũ eſt cuius beneficia diligimus quod ideo uulnerandũ eſt ut exeat non ſolum ad amicos uerũ etiã ad inimicos. vnde dñs ait. Diligite inimicos ueſtros et benefacite his qui uos oderunt. et oꝛate pro perſequentibus ⁊ calũniantibus uos. coꝛona uero ſpinea eſt penitentia circũponenda capiti. id eſt menti. de qua ps̃. conuerſus ſũ in. ca. m. dũ configit̃ ſpina. Hec coꝛona de tribus ſpinis cõplectitur. ſcilicet. contritione. confeſſione. ⁊ ſatiſfactione. Pꝛima pungit coꝛ per doloꝛẽ. propter uanã cogitationem. Secunda pungit os per pudorem propter uanã locutionẽ. Tercia manum per laboꝛem propt̃ iniquã operationem. manus eni opera ſũt

vnde ps. Benedictus dominus deus me. q do. m. m. ad prelium rc. et Salomon in puerb. dedit ei linum: et lanum et operata est consilio manu um suarum. Sunt igitur due manus duo operu genera. videlicet opus voluntatis et necessitatis. man9 opis voluntarij configi debet clauo pui dente ne curua faciat opera tenebrarum. dum eni in paulo clauo pruden tie confixus non fuit saulus ecclesia persequbatur. cum vero in paulo co fixa fuit ipe p ecclesia passus e. manus vero operis necessarij clauo te perantie ne nimis lapsa ad supflua extendatur necessaria opa sunt naturalia ut dormire comedere. r similia. et nota vsus o cruce. Pes cedrus est truncus cipressus oliua supmu. palmaq transuersu sunt i cruce xpi lignum. ¶ Osculata et adorata cruce duo presbiteri deferunt ad altare corpus dni quod pdie fuerat consecratum et recoditum. sacerdos vero induta casula illo super altare dispo nit iux latus calic in quo sit vinum et aque mixtum non sactificatu qsi ipso facto dicatur. hoc est illo corp9 de quo sanguis et aqua fluxerunt. vtrum aut ex contactu hostie vinu consecret. dictu e in ti. precedenti. quo facto incipit mox Oremus pre ceptis salutaribus. pficies domicaz oratione. et illam. libera nos qs. in quo repntatur antiq apsloz celebra di missam cosuetudo. prius eni lec tione premissa dicebat solumodo verba illa. hoc e corp9 rc. hic e sag. me. s ipi postmodu dnica oionem addiderut. et ita illo mo hac die celebrat illo mo de quo dictu e i pn. iiij. ptis. ex qbus colligitur q sola oio dnica no sufficit ad eucharistia cosecranda siquide sacerdos alio te pore dices. p oia secula seculoz. ele uat calicem cu corpore dni. et post ea dicens. pceptis rc. calicem depo situm iterum cooperit. in quo illo nobis significatur q de cruce depo situ corpus dni sepelit. ¶ Duo autem presbiteri qui hodie corpus ad altare deferunt repntant Joseph et Nicodemum q corpus dni tulerunt ad sepulchz. tres pmissi canonis ar ticuli. s. precepti. pi nr. et libera nos quesumus. super depositu calice p feruntur quia diebus sequentibus dns occultatur. et oratio ipa. libera nos. alta voce sicut et dnica oratio pfertur. put dictu est i quarta pte. sub ti. de silentio post oionem dni cam. Nec est ptereundu q hac die quando particula hostie in calice mittitur non dicuntur verba illa. fi at commixtio. quia ibi de sanguine mentio fit sed in calice sanguis non est nec hodie consecratur et fracta hostia no dicatur. pax dni sit. eo q oscula circustantiu non sequuntur. oratio quoq illa. Dne ihesu xpe fili dei rc. et illa. Corpus tuum dne ob mittuntur quia ibi mentio de sanguine fit. obmittuntur etia illi versus Quid retribua rc. illa quoq. placet tibi. obmittitur quia ibi continet. presta ut hoc sacrificiu quod oculis tue rc. hac etia die sacrificiu non offertur sacramentalit sed sumitur altera die oblatu. Agnus dei non dicitur. q non videtur esse inuocandus q cernitur in agone deficere. et cum silentio sacerdos comunicat. vnde post coionem non cantatur quia nobis sumentibus sanguis ille que sumimus de ore nro p nobis ad dominu clamat. nos eni sumus terra illa q aperuit os suu. et bibit sanguinem abel. i. xpi que effudit caym. i. iudaicus populus. vn factus est vagus et pfugus sup terra mx illud. disperde illos in veritate tua. et factus est maledictus illa maledictone sanguis eius super nos et sup filios nros. et rursus postcoio q iubilum

et leticiam designat non dicitur q2 ecclesia illa die plorat. ¶ Sed queri tur q̄re xp̄s uoluit pati sex̄ feria. ri deo ut dies q̄ crucifixus ē coaptare tur sexte ferie p̄me creationis. et sex te etate huius mundi. Siquidē in sexta feria p̄mus homo. s. adam cre atus est ad imaginem dei. et ex late re eius dormientis sūpta costa femi na fabricata. et in sexta etate filius dei ut hominē ad imaginē dei crea tum redimeret in carne apparuit q̇ in sexta feria dormiens in cruce sāg uinē et aquā de latere suo unde sāc tam ecclesiā consecrare emisit. ideo ergo in sex̄ feria pati uoluit. q2 cum tali die adam peccauit illa etiā die hominē redimere uoluit. de hoc dic tū est sub ti. de natali. Et nota q xp̄s completis. xxxij. annis et mensi bus tribus. uel s̄m Crisosto. xxxiij. et dimidio est crucifixus. eadē die q̄ conceptus est a uirgine. s. in sexta fe ria que fuit. vj. kl̄. aprilis. d̓ quo di cetur i septima p̄te sub festo annūc tiationis. ¶ Queritur etiā cum de morte sanctoꝝ cū gaudio festa i ec clesia celebrent̄ quia preciosa ē i cō spectu dei mors sanctoꝝ eius. Qua re ecclesia hodie de morte dn̄i cum gaudio similit̄ nō solēnisat. uidetur eni q multomag̃ deberet letari et festū de illo celebrare cū mors ipius sit preciosissima et mors mortis. et est nostra redemptio. et quia apos tolus gloriando ait. in cruce domi ni nostri ihesu christi. Rn̄deo ipse pro peccatis nostris mortuus est. si cut dicit dominus per ysaiam. prop ter scelus populi mei percussi eum. et ideo debet homo erubescere non gaudere cum et sol sensibilis erubes cens radios suos retrouertit. q2 ob scuratus est et petre scisse sunt. meri to ergo omnis homo in hac die tris ticiam pretendit ne esse durior lapi dibus uideatur. preterea ipse domi nus tristis fuit. vnde tristis est ani ma mea usq̄ ad mortem. et etiam beata uirgo. unde et tuam ipsius animam pertrāsibit gladius. ⁊ ap̄li. de conse. di. uj. sabbato. merito hac die ecclesia est in artissimo ieiunio ⁊ silentio et tristicia ꝯpassionis. d̓ hoc dictum est sub festo circumcisionis. ¶ Rursus hunc diem celebramus cum maiori tristicia et abstinentia. passiones uero sanctorun cum gau dio. quia sancti post martirium sta tim celos ascenderunt. christus ue ro ad infernū descendit sed quoniā tartara cōfregit et inde sāctoꝝ aīas eduxit et tercia die surrexit. ideo tūc. s. die resurrectōis maxie letamur Hinc ē q passiones patrū ueter̃ tes tamēti q2 ad iferos descēderūt non celebram⁹ p̄terq̄ inocētiū ex eo q i ipsis singl'is xp̄s occisus ē et macha be. put in. vij. p̄te sub eorum festo dicet̄. et hoc etiam dictū est i p̄ma p̄te. sub ti. de pictur̃. ¶ Et ē notan dū q xp̄s passione sua redemit non tm̄ illos qui tunc erāt i limbo infer ni. q̇ loc⁹ dicebat̄ sinus abrahe ubi lazarus erat. s3 etiā oēs futuros qui sācta morte uitā erāt finituri. unde Osee ulti. ero mors tua o mors mor sus tu⁹ ero ifer. s3 nec oēs q̇ in infer no erant inde extraxit. ¶ Item q̄ri tur q̄re ecclesia nō cōsecrat hac die corpus dn̄i cū dn̄s dixit. hoc facite i meā cōmemoratōꝫ. ⁊ i gabiloneñ. cō cilio. de conse. di. i. uisu. dicit̄ nulla dies excipit̄ qua non p uiuētib⁹ de precet̄. p̄terea cū xp̄s immolat⁹ hac die et sabbato q̇euit in sepulchro et discipuli totam noctē sequētē usq̄ i diluculo i tristicia trāsegerūt. rōna bile uideretur ut hac die corp⁹ dn̄i cōficeretur. et inde usq̄ ad p̄mā sab bati iugi silētio cōsopiti a sacri alta ris misterio uacaret̄. Rn̄deo ab hoc m'tiplex rō reddi pōt. Prima ē. dn̄s noster pridie q̄ pateretur accipiens

calicem et panem benedixit. dedit
q discipulis dicens. hoc est corpus
meũ. hic ē calix meus. et tunc immo
latus ē in manibus suis. de q̄ immo
latõe subiũxit. hoc facite i meã com
memorationem. illa agitur die. s. fe
ria. v. non est obmittenda cũ sit sir
miter iniũcta. sex feria ē dies scḋa q̄
uelut i monumento q̇escit sabbatũ
tercia qua uelut a morte resurgit. re
surrexit enim ante diē triduũ ergo
dñi mortis quod pfici nequnt eo re
spectu q ipe a iudeis est trucidatus
eo transponitur q ipse suis manib⁹
immolat᷑. cuius quoq; rei illḋ mag
num est inditium q in nocte cene
luminaribus extinctis uigilias cele
bramus. sicq; fit ut i quinta feria q̄
si. vj. in duplum manna colligatur.
quoniam in hac die quasi in sabba
to non inuenitur. Secunda rõ ē q̇a
ecclesia corpus illud quod flagellis
et spinis et cõtumelijs ista die reue
ra affectum est non debet missarum
solennijs celebrari. qm̃ ueniente ueri
tate debet cessare figura. Tercio q̇a
oblata est hostia de manibus xpi ꝛ
nostris. non ergo sacrificent amici
dum trucidant inimici. sed tamen
quia semper indigemus communio
ne et semper est tempus communi
candi. sacerdos ipm corpus recipit
in hostia a die antecedenti reserua
ta. Quarta ratio est quoniam hac
die uelum templi scissum est et cor
nua altaris transuersata sunt. et ita
non habemus ubi corpus domini
conficiatur. Quinta est quia. s. reces
sit et sublatus est uerus sacerdos. i.
christus sponsus ecclesie. descendit
enim ad inferos. Sextam rõnem po
nit Inno. papa. de conse. di. v. sab
bato. dicens q ideo in die parasce
ue et in sabbato sancto sacramentũ
non celebrat᷑ quia cõstat apostolos
istis duobus diebus in merore et
tristicijs fuisse et se propter metum
iudeorum occultasse. missa enim que
in ipo sabbato celebrat᷑ non ad ipm
sabbatum sed ad diem ptinet sub
sequentem ut infra dicetur. Septi
ma quia moyses ait. uos tacebitis.
et alijs scilicet. christus pugnabit p
uobis. torcular enim calcauit solus
cum igitur hac die non sit corpus
domini conficiendum ad hanc diē
reseruandum est. ¶ Hec sexta feria
et ab ista omnes alie sexte ferie pri
uilegiate sunt propter christi passio
nem sicut et a sequenti dominica
omnes alie dominice propter eius
resurrectionem. Sunt autem huius
modi. vj. ferie sex priuilegiata. scili
cet christi immolatio. inferni spolia
tio. mortis conculcatio. humani ge
neris redemptio. paradisi apertio.
et scripturarum manifestatio. In pa
rasceue uno solo cibo uescimur qa
christus ea die unum scilicet latronē
sibi incorporauit dicens. hodie me
cum eris in paradiso. unde ipse dix
it. singulariter sum ego donec trans
eam.

¶ De sabbato sancto pasce.

SEquitur uidere de sabba
to sancto pasce. Sane
sicut deus in operib⁹ crea
tionis mundi scilicet sex diebus cõ
pletis in septima requieuit ab om
ni opere quod patrarat. sic et in sex
ta etate recreationis operibus con
sumatis iuxta quod dominus i cru
ce pendens dixit. Consumatum est.
In septima etate requieuit cum eni
anima eius passibilitatem corporis
exuit quodammodo requieuit. Et
preterea in sepulchro dormiuit. iõq;
dies ista sabbatum appellatur. q̇ḋ
requies interpretatur. ut dictum est
in pħemio scḋe partis quod anto
nomatice sabbatũ dicit᷑. eo q ut p̄
missum est significat requiem xpi

ab opere recreatõis in fine.vs. etatis uel propter requiem christi in cuius morte sctificati sumus. dicitur etiã sãctũ ꝑpter baptismũ q̃d fit in die ista in q̃ noua ecclesie ꝓles sacrificatur. ¶ Hec aũt dies sicut ꝑcedens nullũ habet officiũ diuinum in quo constat apl̃os fugisse et in merore fuisse.de conse.di.iij.sabbato. nam officiũ quod cantatur est noctis dici dñice.de conse.di.i.i ieiunijs. lxxv. di.ꝙ a prĩbus.s.ð resurrectione nõ de sabbato sicut et cõtingit in sabbatis q̃tuor tpm q̃d apparet ex eo q2 dicitur i cerei bñdictione. hec est nox. et in collecta misse. Deus qui hanc sacratissimã noctem. vnde antiquitus totum officiũ de nocte dicebat et adhuc i plerisq3 locis fit. primo ad notandũ ꝙ cathecumini quoꝝ ẽ ipm officiũ consepulti cum xpo ꝑ baptismũ resurgent cũ ipso. Scðo ꝑpter uisitationem mulierũ ad sepulchꝝ dñi mane uenientium. Tercio q2 dñs de nocte resurrexit secundũ hieronimũ. Greg. ⁊ Ambro. et iõ q2 nox illa tanto lumie illustrata ẽ ex dñi resurrectõe. merito tũc uigilare debem⁹ ⁊ laudes deo canere. traditio quoq3 iudeoꝝ est xpm media nocte uenturũ in cuius angelus transiuit media nocte ꝑcucienda ꝑmogenita egiptiorũ.⁊ dñs transiuit ꝓtegendo populũ suũ et Iero.reor inquit traditionem apl̃icam ꝑmansisse in die uigiliarũ pasce añ noctis mediũ dimitteř populos expectãtes xp̃i aduentũ resurgenti saluatori occurrãt.et postq3 temp⁹ transierit securitate ꝑsumpta festiuũ cũctos agere diẽ.Sed q2 q̃d ꝓ deuotione fuerat institutum i minus honestas actiones q̃bus nox facultatẽ ꝑbet cõuersum est.institutum fuit ut officium ipius noctis de die celebraretur de hoc tactum est in ꝓhemio.iuj.ꝑtis.et in.v.parte sub ti.ð nocturnis

Aug.tamen dicit dñm in diluculo resurrexisse et ipsum per.lx. horas mortuũ siue i sepulchro extitisse cui eccl̃ia cõsentire uidetur que ꝓ resurrectione matutinũ eadem celebrat hora. ¶ Silet ergo ecclesia usq3 i horam decimam et tunc cõgregať ad officiũ celebrandum quando resurrectio appropinquatur.uideliz circa uesperam noctis que lucessit in ꝑma sabbati.et quam ꝑ totam noctẽ usq3 ad diei claritatem continuat ⁊ illud impleatur.nox illumiatõ mea i delicijs meis et nox sicut dies illuminabitur.tribus autem de causis dicitur hec dies illuminata . primo quia refulget in delicijs nr̃is ꝑpter redemptionem seu resurrectionem animarum que licet sit in die parasceue morte domini recuperata eius tamen gaudium et leticia ẽ ad hãc noctem translata propter rationem positam sub quinta feria cene domini.ubi agitur de olei consecratione. Secundo propter resurrectionez corporum que domino resurgenti prima sabbati speratur futura ideoq3 uigilamus et resurgenti uigilando concinimus. Tercio per baptismi sacramentum quod hodie celebratur quoniam ab illis causis sumpsit exordium et illarum nobis tribuit fructum. Celebratur enim hac die cathecuminorum officium ut ipsi christo consepulti per baptismum in morte cum eo resurgant. ¶ Hec ergo nox pasca dicitur.quod transitus interpretatur qua transiuit dominus de mundo ad patrem.ð morte ad uitam transimus et nos. pasca enim nostrum immolatus ẽ xp̃s de hoste ad patrem.de tenebris ad lucem.de reatu ad graciam.de pena ad gloriam.de pugna ad uictoriam Hec nox siue pasca in qua resurrexit dominus.xvij. luna mensis ꝑmi id est aprilis qui est primus apud

hebreos qui computant menses se
cundum lune cursu. ideo q̇dē i men
se pma resurrexit q: ipse ē pricipiū.
Item ideo i luna. xvij. ut ꝑ obserua
tionem decalogi perduceret nos ad
eternam reqem sabbati sui. surrexit
igitur cum luna alta petit. ad desig
nandū ꝙ ecclesia petere debet alta
uirtutū et scandere ad templa celo
rū. Item in tercia ebdomada lune
surrexit per quod terciam tempus
s. grē aduenisse significauit. et inde
est ꝙ cum semper in lunatione apri
lis et in plenilunio hanc solennitatē
ex iussu domini celebremus quan
doq; in nostro aprili et quandoq; i
marcio eam solennisamus. sed cum
post duodecim lunationes constitu
imus innuitur ꝙ per decem legis et
duo caritatis precepta ad resurrec
tionis gloriam peruenimus. Si uero
eam post tredecim lunationes ob
seruauimus innuitur ꝙ per decalo
gum et trinitatem perueniamus ad
gloriam eternitatis. adhuc ideo hec
nox in plenilunio celebratur. quoni
am lune iubar luminis a sole mutat'
luna est ecclesia. sol christus qui dū
occidit occiditur sed cuius occasu
ecclesia gracia de plenitudine illus
tratur. item hec nox in qua christus
resurrexit equinoxio transacto quā
do scilicet dies incipiunt crescere et
esse maiores noctibus celebratur.
Primo quia post ignorantiam pro
longatur de deo scientia et ibi ha
bundauit iniq̇tas et superhabunda
uerit grā. Secundo q: uirtutes ī no
bis crescere et uicia superare debent.
Tercio q: ꝑ eius resurrectionem te
nebre mortis cepere minui et dies
uite incipit augeri. Quarto q: per
ipm q̇ ē lumen de lumine ꝑuenitur
ad diem lucis eterne. Item hec nox
celebrat' i uere qñ post hyemis aspe
ritatem flores uernāt et uolucres iubi
lant q: pulsio ꝓ fidei gelu mundus

floruit pulchritudine uirtutum. et in
omnē terram exiuit sonus eoꝝ. hec
nox ē utrinsq; diei cōis. s. sabbati p̄
cedentis et dñice sequentis. nam usq;
nūc dies precedebant noctē nūc ecō
uerso fit. conditor eni temporis fecit
ut a pncipio dies nālis p̄cederet no
ctem sm qḋ dicit scriptura. fiat lux
et facta ē lux. et ea p̄cedente ꝑ supe
rius emisperium ab oriente in occi
dentem factū ē mane. precessit ergo
dies noctem in signum ꝙ homo si
ue adam transiturus erat ḋ luce uir
tutum in tenebras uicioꝝ. siue ꝙ ho
mo a die paradisi descēderet ad noc
tem inferni. Sed in resurrectionis
nocte artificialiter fecit dominus
ut nox reciprocando precederet diē
in signum reparationis secūdi ade.
qui nos per suam resurrectionem ḋ
peccatorum tenebris reparauit ad
lucem. vnde apostolus. Nox preces
sit dies autem appropinquabit.
Seriatim huius diei officium perse
quentes dicemus. Primo per quem
quomodo et quare agni ḋ cera hac
die fiant. Secundo de benedictione
cerei. Tercio de lectionibus et trac
tibus. Quarto ḋ benedictione bap
tismi siue fontium ubi etiam agitur
de cereis cathecuminorum. Quinto
de baptismo ubi agitur de uestib'
quas neophiti octaua die deponūt
et de patrinis. Sexto de confirmati
one. Septimo de missa.

¶ Per quem. quomodo et quare
agni de cera fiant. Rubrica.

IN primis itaq; hac die
acoliti ecclesie romane fa
ciunt agnos ḋ cera noua
bñdicta uel de cera cerei pascalis an
ni precedentis admixto crismate q̇
in sabbato in albis in ecclesia per
dñm papā distribuūtur pplo. agni
isti significāt agnū illū immaculatū

q̇ tollit peccata mundi. cera significat eius humanitatem sicut beatus Grego. dicit mel in cera diuinitas i hũanitate. apis q̇dã q̇ opatur ceraz cũ melle nulla resoluit libidine. et btã uirgo eũ q̇ est deus et hõ concipit sine uirili semine in cera admiscetur. oleũ seu crisma q2 dñs nr̃ plenus ẽ misericordia q̇ per oleũ designatur. in octaua distribuũtur q2 in octaua resurrectõis dñs suis premia distribuit. Rursus agnus i agno cereo prefiguratus et i pasca imolatus ad memoriam reducitur cui beatus Greg. oleũ infundi instituit qñ pascalis agni misteria reseruauit. hij etiã cerei agni figurãt agnos nouellos ỏ q̇bus ecclĩa cantat in sabbato in albis. et iõ qñq3 i illo sabbato fiũt qỏ etiã usus apl̃. cua docet qm̃ i dñica tũc sequẽti dño papa uolẽte mẽsam itrare et agnos cereos capellanis et familiaribus suis distribuere uolente unus acolitus solẽniter portãs ⁊ pñtãs sibi agnos ipsos dicit ter alta uoce. dñe dne isti sũt agni nouelli q̇ annũctiauerũt alleluia mõ uenerũt ad fõtes ⁊c̃. hij agni a fulgore et tẽpestate fideles et credẽtes defẽdũt ppt̃ uirtutẽ cõsecrtõis et bñdictõis. ¶ Sane ẜm quorũdã ecclĩarũ ɔsuetudinẽ cereus distribuit in octaua pasce populo ad suffumigãdas domus. ad significandu q2 ultia resurrectõe xp̃s fidelibus in ꝑmo tribuetur ad qỏ expressius significãdũ romana ecclĩa fecit agnos. s̃. dictos.

¶ De benedictione cerei. Rñca.

SEcundo loco pascalis cereus bñdicet. Lirca quod sciẽdũ ẽ q2 in principio officij totus in ecclĩa debet ignis extingui et nouus ỏ lapide ꝑcusso cũ calibe ul̃ ex cristallo soli obiecta debet elici ⁊ ỏ fermẽto foueri. Ignis uetus ueterem significat legem cui9 figure i morte christi cõplete fuere et ideo uelut extincte cessare debuerũt sed de lapide. i. de xp̃o q̇ ẽ lapis angularis q̇ uerbere crucis ꝑcussus spm sãctũ nobis effudit. ul̃ ỏ cristallo inter solẽ et lunam mediãte. i. de xp̃o q̇ fuit mediator inter deum et hominẽ q̇ sicut ipse testat̃ ignem in terram mittere uenit. nouus ignis elicitur dũ p eius passionẽ uel resurrectõz sp̃s sactus nobis effũdit̃ cui prebet alimenta fermentũ. i. xp̃s q̇ ẽ uitis uera cristallus quoq3 ꝑlucida est xp̃i humanitas resurrectõe splendidissima. adhuc nouus iõ bñdicit̃ ut sicut ille q̇ ẽ lumen indeficiens illuminans omnem hominem uenientem in hunc mundum. igne illuminauit moysen ita illuminet sensus ⁊ corda nostra ut ex his tenebris ad lumen et uitam eternam mereamur peruenire nec est usna religio solenni processione ad huius ignis benedictionem exire in quo meminisse debemus exeunỏ nobis esse ad illũ quem iudei extra castra eiecerunt. Exeamus inquit apostolus ad cum extra castra improperium eius portantes et benedicimus illum cum cruce et aqua ut nos in passionis eius per quem spiritum sanctum accipimus lotos esse significemus. Rursus extinctis ecclesie luminarib9 et igne de petra cum calibe excusso ignis aqua aspergitur benedicta q̇a extinctis apostolis qui lux mundi a christo dicti sunt de christo petra excussus est ignis caritas cum calibe lancee uulnerantis dum sanguis et aqua de eius corpore sacro emanauerunt a quibus efficiciam habẽt sacramenta quibus mediantibus in amorem domini inflãmamur aqua grã ꝑfusi. ¶ Et attẽde q2 sicut i his sigulis dieb9. s. cena dñi. pasceue et in sabbato sancto ignis extinguitur

ſicut uolunt quidam ut etiam in eis nouus ignis in memoriã paſſionis ut prediximus attendatur. ¶ Subſequenter bñdicitur cereus ex inſtitutione zozimi et thodori pmi pape ſed beatus ambroſius benedictionẽ dictauit q̄ſq̄ auguſti. et pe. diacon⁹ caſſineñ. monachus alias bñdictiões dictauerũt q̄ in uſu non ſunt benedicitur autem ideo qm̄ ex ſimplici ſui natura abſq̄ bñdictione nõ põt tráſire ad ſignificationẽ miſterij colũne ignis de qua iam dicetur. Bñdicitur etiam propt̃ gloriã reſurrectõis ei⁹ quem et pr̃ benedixit. et q2 per ipm̄ ipſe chriſtus uiſibiliter ad memoriam reducitur. Bñdicitur q̇dem etiã pñte epiſcopo uel ſacerdote a diacono q̇ eſt minoris ordinis q2 chriſtus reſurgens a mortuis primum marie magdalene ſe manifeſtans uoluit p debiliorem ſexum gloriam ſue reſurrectionis apoſtolis nũciari. et ſicut noſtre mortis initiũ per mulierẽ in mundum intrauerat ita et reparationis initium p mulierem nũciaret̃. adhuc diaconus benedicens cereũ ſignificat euangelij predicatorẽ qui xp̄m pro nobis paſſionis uiolentia corporaliter extinctũ debet laudem benedictionibus predicãdo reſurrectionis luminoſa gr̃a reddere illuſtratã q̄ dalmatica induitur qm̄ debet eſſe celeſti conuerſatõe adornat⁹ quam dalmatica ipſa deſignat.

Porro cereus ſup colũnam illuminatus ſignificat pmo columnã ignis q̄ precedebat ĩ nocte populũ iſrahel. extinctus uero ſignificat colũnã nubis q̄ p̄cedebat ĩ die pma quidem de nocte illuminãs et ſcõa ĩ die refrigerans in qua ſpũs ſãctus ſignificabatur tenuit q̇dem in nobis colũna nubis figuram humanitatis et colũna ignis figuram diuinitatis. Recte autem cereus columnã ſignificat. nã illa preceſſit populum ad mare rubrum in quo baptiſati ſunt. iſte uero precedit neophitos ad baptiſmũ Item illa preceſſit populum uſq̄ ad terrã pmiſſionis iſte uero precedit ſeptem diebus neophitos ad fõtes et dñs nos p̄cedit ut paret nobiſ uiam uſq̄ ad priam q̄ poſt finẽ huius uite eue ſeptinario reuoluitur nobiſ pmittitur. ¶ Et nõ. q̄ nec in ſcõa manſione colũna preceſſit populũ ſed in tercia. prima manſio fuit ĩ remathe. ſcõa in zegor. tercia ĩ ethan. remathe interpretatur commotio tinee. zegor tabernaculũ. ethan firmũ uel perfectũ uel ſigna eius. Hee tres manſiones his tribus diebus domini coaptantur. ſ. diebus paſſioniſ ſepulture et reſurrectõis. nam in die paſſionis fuit dominus quaſi remathe. i. ĩ cõmotione iudeorũ q̇ ad modum tinee ueſtẽ inconſutilem dñi. i. eccleſie unitatẽ. imo et ipſũ demoliri nixi ſunt. ſed de hac manſione q̄ſi exiuit cum obijt et uenit in zegor. i. in tabernacula cum in ſepulchro latuit et tamq̄ fortis miles fortem diabolum ligando uaſa eius deripi. tabernacula enim militantium ſũt ſed de hac manſione exiuit cum ſurrexit et intrauit in ethan. quod interpretatur firmum ſeu perfectum ſeu ſigna eius que ipſe reſurgens a mortuis iam non moritur et mors illi ultra non dominabitur. tunc ſignaculum ſuia fuit cum ipſe eis glorioſus apparuit et eos tamq̄ columna ignis illuminauit. ¶ Secundo cereus ſuper columnam ſignificat chriſtũ qui nos in huius mundi nocte illuminat et in die a uitiorum incentiuo refrigerat ut premiſſum eſt recte quidem cereus xp̄m ſignificat ppt̃ tria que in eo ſunt. lichinum namq̄ aiam. cera corpus ⁊ lumẽ diuinitatẽ ſignificat. Tercio cereus renouat⁹ ⁊ illuminat⁹ poſt benedictionẽ ſignificat nouam xp̄i doctrinam que eſt

in nouo testamento qui ait. Manda tum nouum do uobis. uel graciam nouam qua nox dominica singulariter illustrata est uidelicet xpi resurrectionem qui resurgens a mortuis apparuit in carne gloriosus et splendore diuinitatis illuminatus. huius enim cerei ceram apes mater sine concubitu eduxit ei christi carnem uirgo maria concepit et peperit et i carne deum quasi in cerea mel pferens inuiolata permansit. ¶ Incipit autem cerei benedictio. Exultet iam angelica turba. de hoc enim est exultatio qz extraxit suos de inferno et de eius uictoria. ascendit enim super occasum dominus nomen illi. et primo salutat populum dicens. Dominus uobiscum. ut illū reddat beniuolum et attentum. ceterum lumen cerei seu eius signatio duplex est. significat enim spiritum sanctum quo xps plenus fuit et gloriam resurrectionis eius sm primum misterium i quibusdam ecclesijs cereus a principio benedictionis attenditur quia christus ab initio sue conceptionis spū sancto fuit impletus. et vba benedictionis in hoc confirmare uidētur manifestum. circa principiū dicitur. gaudeat se tellus tantis irradiatam fulgoribus. et post subdit. letetur mf ecclesia tanti luminis adornata fulgoribus. et postea diaconus rogat circumstantes cum eo misericordiā dñi inuocare ad tā mirā hu9 luminisclaritatem qd licet de significato intelligatur sicut de xpo. conueniens tamen uidetur ut et ipsum significans ei aliquo modo put fieri potest rñdeat et eius similitudinē gerat. quantum ad alterū uero misterium uidelicet qz lumē gloriam resurrectōis significat. ¶ In qbusdaz ecclesijs illuminatio cerei usqz post appositionē incensi defertur. infigit enim ipsi cereo diaconus quinqz grana thuris in modum crucis cum dicit. Suscipe sancte pr huius incensi sacrificiū uesptinum. siqdem passio saluatoris reuera fuit sacrificiu uesptinū legis iuxta illud. eleuatio manuum mearū sacrificium uespertinum quia fuit in uespera mundi. i. in sexta etate factum est et in uespera diei q grana thuris designant aromata q mulieres emerunt ut ungerent crucifixum. emerunt enim ad litterā aromata uespe sabbati quia sabbato siluerunt ppter festū sabbati. et ostendit ecclesia se illā deuotōz habere in aromatibus uirtutū. uel. v. grana significāt. v. plagas in cruce receptas post hoc aliquātulū 7 iferi9 fit cerei illuminatio qz post passionem secuta est resurrectōis gloria et lucet cathecuminis ante baptismū et post usqz ad octauas ad notādū qz xps lucet ecclie usqz i diez iudicij. ¶ In cereo etiā affigitur tabula seu carta scpta q significat tabulam in q pilatus scpsit. Ihesus naza. r. iu. qua uidimus psius i capella illustris regis francoz una cum spinea corona et ferro et hasta lancee et cum purpura q xpm induerūt et cum sindone q corp9 fuit iuolutū et spongea et ligno crucis et uno ex clauis et alijs reliquijs multis. et cū cereus christū significet merito in dicta tabula inscribit ānus dñi tūc currēs cū eius incarnatione qz i cereo notat qz xpi est ānus antiquus et magn9 plenus dierū ò quo i. viij. pte sub ti. ò āno solari dicet. iō aūt christus ānus dicit qz sicut i anno dierū hētur multitudo fructuū. ita 7 i christo fuit et ē multitudo omniū bonoz fructuū habet. n. xps suos mēses ut sūt. xij. apli. et suos dies ut sūt oēs fideles. suas horas ut sūt neophiti. scribit etiā i ipsa tabula ānus ab origīe mūdi currēs. ad notādū qz ipse ē alpha et o. scribuntur etiam ibi inditio

uel era et epacta de quibus sub ti.ḋ
anno solari dicetur ad notandum
q̄ hominum actiones et temporum
successiones per dei dispositionē or
dinantur. In quibusdam ecclesijs
additus alter cereus minor primus
maior consecratur in personam xp̄i
dicentis. Ego sum lux mundi. alter
in personam apostolorum. quibus
ipse dominus inquit. uos estis lux
mundi. uterq̄ cereus precedit cathe
cuminos ad baptismum. et aposto
li nos ad terram promissionis. Item
xp̄s per se illuminat ecclesiam. illu
minat etiam illam p̄ apostolos quo
rum precepta diligenter intueri et
obseruare debemus. quod ostendi
tur ex illuminatione aliorum cereoꝝ
qui ab illis duobus illuminantur.
In plerisq̄ uero ecclesijs duo alij
parui cerei accenduntur a maiori et
statuitur unus ab una parte cerei
benedicti. alius ab alia qui signifi
cant sanctos noui et ueteris testamē
toꝝ q̄ per christum illuminati sunt.
et per doctrinam apostolorum ⁊ p
p̄phetarum qui cum christo concor
dant. illi autem et cetera ecclesie lu
minaria ex igne maioris cerei accen
duntur. ad figurandum q̄ ignis spi
ritus sancti a xp̄o p̄cedit. et q̄ non
solum p̄phete et apostoli qui p̄ du
os cereos significantur. uerum etiā
omnes ecclesie fideles a christo illu
minati sunt qui ideo sunt duo. tum
quia apostoli bini ad predicandum
missi sunt. tum quia discipuli et alij
illuminati in christo gemina carita
te seruent. et tam uerbo q̄ exemplo
lucent. Possunt etiam ipsi duo cerei
cathecuminos significare. q̄r lumen
maioris cerei accendunt᷑. q̄m a lumi
ne christi oportet cathecuminos illu
minari. lumen quidem christi est eiꝰ
gloria et doctrina que per sequen
tes lectiones intelliguntur seu insi
nuantur.

¶ De lectionibus et tractibus.

Tercio loco circa lectiones
et circa tractus sciendum
q̄ lectiones q̄ christi glori
am et doctrinam significāt idcirco
carent titulo quia cathecumini dū
non sunt ciues iherusalem et scrip
turas ignorant et nomina ciuium
ihr̄lm ignorant. unde et eis nomina
rentur nomina doctorum ueterꝭ uel
noui testa. forte potius contemnerēt
q̄ ueneraren. carent etiam titulo
quia christus caput nostrum nōdū
redditum est nobis. legunt᷑ quoq̄
sine tono quoniam in eis inspicien
tes et cathecumini simplices instru
untur. ¶ Lectiones autem in q̇bus
dam ecclesijs leguntu᷑ quatuor. in
quibusdam sex. in quibusdam duo
decim. et in quibusdam uigintiq̄
tuor. Qui quatuor legunt ideo faci
unt. quia doctor cathecuminorum
debet esse conuiuator eorum. debet
enim eis parare conuiuiū in mensa
sacre scripture que p̄ mensam que i
tabernaculo dn̄i fuit significatur q̄
quatuor pedes habuit quia sacra
scriptura quatuor modis exponitur
uidelicet. historice. allegorice. tropo
logice et anagogice. quod p̄mo ple
nius dictum est in prohemio huius
libri. Prima lectio In principio crea
uit deus celum et terram. que est
Genes. i. c. historiam monstrat ad
litteram enim facta sunt que ibi di
cuntur de creatione celi et terre et
aliarum rerum. de homine q̇ factus
est ad imaginem et similitudinem
dei ⁊c. et sic de alijs. Secunda lectō
s. factum est in uigilia ⁊c. que est
exo. xiiij. c. pertinet ad allegoriam
Tercia. s. Apprehendent septem mu
lieres ⁊c. que est ysa. iiij. c. ad tropo
logiam. Quarta. i. hec ē. Hereditas
seruorum. que est ibidem. lv. c. ad
anagogem. put. j. patebit. ¶ Uerū

ſi diligenter attendere uolumus pri
ma lectio et ſecunda tam ad p̄mum
q̄ȝ ad ſecundum pedem pertinent.
tercia potius ad ſecundū q̄ȝ ad ter
cium .prima pertinet ad ſecundum
pedem ſicut ad primum. nam que i
ea hiſtorice dicuntur. allegorice ex
ponuntur.uerbi grā. factus eſt ho
mo xp̄a ad imaginem et ſimilitudi
nem dei maſculum.i.xp̄m.feminam
i.eccleſiam.creauit eos uł etiā ꝑtim
ad ſcōm.partim ad terciū refertur.
quia opera ſex dierū coaptant᷑ ope
ribus lucis ſpiritualis qua interius
reformamur et illūinamur. ¶ Nem
pe opus p̄mi diei fuit lux qua ſigni
ficatur illuminatio fidei. Opus ſecū
di diei fuit firmamentum quod di
uidit aquas ſuperiores ab aquis in
ferioribus. hoc eſt fundamentum ſa
cre ſcripture que diuidit aquas ſu
periores. i.angelos.ab aquis inferi
oribus.i.hominibus. qui eo non in
digent. Opus tercie diei fuit ſegre
gatio aquarū ab arida.i. ſegregatio
eorum qui dediti ſunt fluxui carna
liū uoluptatum.et qui quemadmo
dum aque ſe et alios quatiunt ab
his qui ad modū aride ſitiunt fon
tem aque uiue ut poſſint fructificar᷑
dicentes. Sitiuit in te aīa mea ⁊c̄.
Quarte diei opus eſt luminaria et
in firmamento hec luminaria ſunt
doctores qui inherentes firmamen
to ſacre ſcripture inferioribus lumi
ne ſcientie lucent. Quinte diei opus
eſt creatio piſciū et auiū ex aquis.
per que intelliguntur renati ex aq̇a
baptiſmatis quorum quidā benefi
cio baptiſmatis utuntur ad modū
piſciū ut paruuli.quidā uero alijs
gemine caritatis ad inſtar auiū uo
lant ad ſuperiora ut boni adulti.
unde in p̄ma lectione dicebat᷑. Spi
ritus dn̄i ferebatur ſuper aquas.ſ.
baptiſmū. In aquis uero remanent
piſces.i.curioſi.aues uero.i.baptiſa
ti ad celeſtia uolant. Sexte diei opꝰ
eſt creatio aīaliū de terra. ſiquidē
terra caro noſtra eſt ex qua creant᷑
animalia cum ex ea ꝓcedant opera
uiua.et ita interior homo noſter re
formatur ut in eo imago et ſimilitu
do dei reluceat ſecundū ꝙ dictū eſt
ibi.factus eſt homo ad imaginē et
ſimilitudinē noſtrā. Ruſus per pri
mam lectionē inſtruuntur baptiſan
di ne credant machineis qui dicūt
omnia hec uiſibilia a rege tenebraꝝ
fore creata. ¶ Poſt iſtam p̄mā lec
tionem nullū ſequitur canticū. ſunt
enim quatuor cantica ſicut quatuor
lectiones. poſt duas p̄mas ſequitur
unū canticū et poſt ultimā unū duo
cantica ſequuntur poſt p̄mā ergo
non ſequitur canticū quia in ea agi
tur de p̄mo homine qui creatus de
um non laudauit ſed peccauit.et in
eo oīa peccauerunt. ideoqȝ potius
deberet ſequi luctus q̄ȝ canticū. qḋ
eſt exultatio mentis habita de eter
nis. Quia uero p̄mus homo per ob
lectamenta peccati a gloria cecidit
et ad eā redire poſſumus ſi rōne cō
tra peccatū ſteterimus. idcirco orat
ſacerdos poſt lectionem dicens. De
us qui hominē mirabiliter creaſti ⁊
mirabilius reformaſti da nobis cō
tra oblectamenta mundi rōne ꝑſiſte
re ut ad eterna gaudia ꝑuenire me
reamur. et in eo etiam ꝙ ipe dicit.
qui hominē mirabiliter creaſti ⁊ mi
rabilius reformaſti. innuit ꝙ in pre
cedenti lectione hiſtorice agitur de
hominis creatione. et allegorice de
eius redemptione. i. de illo per quē
eſt facta redemptio. ¶ In ſecunda
quoqȝ lectione eſt hiſtorica narratō
ſed ipſa pertinet ad ſecundū pedē
menſe quia quod ibi hiſtorice dici
tur. allegorice intelligitur. nam ſicut
in mari rubro ſubmerſis egiptijs li
berati ſunt hebrei. ita in baptiſmo
ſubmerſis uicijs et peccatis liberat᷑

populus dei. vnde post illam lectionem sequitur canticū leticie et exultationis. videlicet. Cantemus dño. exo. xv. c. i quo exultat populus xp̄ianus qui a spiritualibus egiptijs p baptismum est liberatus sicut iudei a corporalibus. ⁊ ideo sacerdos orat ut dns salutem gentiū operetur in aquis baptismatis misteriū quo ipse prior est populū ab egiptijs liberauit. per egiptios quidem peccatores. per mare rubrū baptismus itelliguntur. ex quibus egiptijs neq; paruus neq; magnus remansit. nec etiā in baptismo magnum uel paruum peccatum remanet. quod in penitētia facile non contingit. Recte igitur subicitur canticū illud. Cantemus domino. quia licet q̄diu homo in peccato est deum laudare non potest. quia non est speciosa laus i ore peccatoris. tamen cū liberatus ē potest cantare domino primū canticū s. de liberatione sua. Tercia lectio ē de ysa. pertinet ad secundū pedem mense. s. ad allegoriā. licet et ad terciū. s. ad tropologiā. utcumq; ualeat coaptari. in ea eni continentur sacramēta xp̄i ⁊ ecclesie. sacramētū xp̄i ibi notatur ubi dicit. Apprehendēt septē mulieres uirū unum. mulieres sunt septem dona spiritus sancti in baptismo collata q̄ apprehēderūt unū uirū. i. xp̄m ut in eo plene q̇escerent quod in alio hoīe facere non poterant uicijs et peccatis impediētibus. Seq̇tur ibi panē nr̄m comedemus. qđ ad ip̄m sp̄m sc̄tū cuius hec dona sūt refert̄. naȝ sp̄m sc̄tū panē suū comedere et uestimēt suis cooperiri nihil aliđ q̄ȝ ipam eq̇litatem p̄ris et filij possidentē nullo idigere. postea subiūgit̄. tātummodo inuocetur nomen tuū sup nos. i. illi in q̇bus erit hitatio tua a nomine tuo xp̄iani dicant̄. aufer obprobriū nr̄m qđ. s. i alijs hoībus passi sum⁹ a quibus sepe per uicia et peccata expulsi sumus. hec ē ergo allegoria. Moraliter aūt per septē mulieres intelliguntur homines septiformi gr̄a repleti. i. sapientes intelligentes cōsulentes fortes scientes pij timorem dñi hn̄tes. q̇ apprehendēt unū uirū i. xp̄m ei per fidem et caritatem adherendo hij dicant q̄ in lectione ipsa seq̇tur. s. panem nr̄m comedem⁹. i. corpus tuū quod est nr̄ panis q̇ nobis ad refectionē datus uestimentis. s. bonoȝ operum contra frigus peccati operiemur. inuocetur tantummodo nomen tuū super nos ut uidelicet a te xp̄iani dicamur. aufer obprobriū nostrū. s. serui diaboli nominemur. in eo uere qđ seq̇tur. si abluerit dñs sordes filiarū syon et lauerit sanguinem iherusalem đ domo eius in sp̄ū iudicij et spiritu ardoris notatur sacramentū ecclesie. p sordes notat leuiora peccata. p sanguinem grauiora. leuiora eni peccata lauat dominus in spiritu iudicij i. leuioris correctionis. grauiora i spiritu ardoris. i. grauioris sanctificationis. notat igitur i hoc effectū baptismi quia dominus tam grauiora peccata q̄ȝ leuiora tollit per baptismum. ¶ post hanc lectionē seq̇tur canticū quod est p̄mū canticū sinagoge. s. facta est uinea dilectio mea. ysa. v. c. uinea eni ad litterā sinagoga est. sepes circa ea sunt obſuātie legalis. turris in ea est templū torcular holocausti. et in eis sacramēta ecclesie nihilominus itelligunt̄. vinea eni ē ecclesia q̄ facta est in cornu illo. s. de quo scriptū ē. Erexit cornu salutis nobis. hoc ē xp̄s. ⁊ uinea facta est in loco uberiori. xp̄s ē locus uber de quo dictū ē. mons dei mōs pinguis. Circa hācuineā sepes ē diuina protectio. fossa timor domini. turris ip̄e xp̄s de quo dictū ē. Esto nobis domine turris fortitudinis.

torcular crux christi de quo scriptū est. torcular calcaui solus. et quia in lectione et cantico exprimuntur sacramenta ecclesie idcirco sacerdos orat dicens. ¶ Deus qui nos ad celebrandum pascale sacramētū utriusq̧ testamēti paginis instruis utriusq̧ testamenti dicitur utrūq̧ testamentū et subdit. da nobis intelligere misericordiam tuam ut perceptione presentiū munerū firma est expectatio futurorum misericordia dñi quam nos intelligere optat ē remissio peccatorum in baptismo. presentia igit̄ munera spiritualia dona sunt que ī presenti recipimus. ¶ Quarta lectio est. Hec est hereditas seruorum domini iusticia eorum apud me dicit dominus. et pertinet ad quartū pedem. s. ad anagogem. Nempe sicut ex predictis patet. in pⁱma lectione instruitur homo de sua formatione. in scđa et tercia de reformatione que sit in baptismo per ihesum christum. unde iam non restat nisi q̧ instruatur cathecuminus ō uita beata et de bonis moribus p̲ quos ad eam uenitur que in hac quarta lectione docentur. Siquidem uita eterna est hereditas que seruis dñi debetur et iusticia eorum est apud deum esse. nam meritis eorū iuste debentur ut apud eum eternaliter quiescant. ea uero que sequūtur ad bonos mores pertinent ad illō. Audite audientes me et comedite bonum et in grassitudine delectabitur aīa uestra. per bona intelligit ipsū xpm uel uerbū eius quo omnia reficiuntur. u de notans delicias aīe ñ carnis. dixit delectabitur ī grassitudine aīa uīa. Hāc lectōz sequūt̄ duo cantica ī q̇busdā ecc̄lijs. in ea enim agitur de hereditate eterna q̄ erit in duobus. i. in gl̄a aīe et corporꝫ. sed cōuenientior ē rō q̄ in ea agitur de duobus. s. de moribus bonis ꝛ uita beata ut dictum est. Primum canticum ē. attende celū. qō est deutro. xxxij. ad bonos mores ptinet. unde uerba cantici huiusmōi ūbis lectōes in plerisq̧ respondent. in lectōe ūo dicitur. etiam uobiscū pactū sempiternū misericordes dauid fidelis. et in cantico dr̄. deus fideli. et absq̧ ulla iniquitate. et ibi dicitur. qūo descendit ymber et nix de celo et illuc ultra non reuertitur sed iebriat terram et germinare eam facit hic dicitur. quasi ymber super herbam et nix super fenum ꝛc̄. quia bona opera que facimus sunt ad dei gloriam referenda. idcirco circa finem lectionis dr̄. date magnificentiā deo uestro. ¶ Attendens uero sacerdos cathecuminorum animos esse deuotos ꝛ ad baptisandum esse paratos orat q̧ dñs quos aqua baptismatꝫ abluit continua ꝓtectione tueatur postea sequitur canticū in p̲sona cathecuminoꝝ respondentiū se affectare baptismū ut per hoc ad uisionem dei perueniant. unde cantatur Sicut ceruus desiderat ad fontes aq̄rū ita desiderat aīa mea ad te deus. Super quo dicit augustinus q̧ hoc in p̲sona cathecuminorum dicitur desiderantium ad fontem baptismi peruenire sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum uenire. post exponit desideriū suum cathecuminis dicens. Sitiuit a. m. a. d. f. ui. q. ue. ap. a. fa. dñi. quasi dicat. si non ī ingressu si ī ꝓgressu saciabo in ꝓuētu. hoc desideriū cōfirmat sacerdos orans et dicens ut desiderijs celestibus accensi fontē uite sitiamus.

Qui aūt sex lectiones legūt hoc faciūt q̄ p̲ xpi passionē et resurrectōz mūdus. vj. diebus p̲fectus redemptus et repatus ē. uel ꝓpter senariū numerū q̇ perfectus ē. uel q̄ cathecumini ad. vj. opa misericordie inuitāt̄ ¶ Nunc tāgamꝰ ꝯsuetudinē

ecclesiarum duodecim lectiones legentium. quod faciũt in honorem duodecim apostolorum a q̇bus post xp̄m oīs doctrina xp̄ianitatis processit a q̄ cathecumini illuminãtur. et hij q̄nq; legunt. vj. grece et. vj. latine. q: xp̄s a iudeis ad gentes translat⁹ est. greca enim et latina līgua sunt principaliores inter alias et per eas apte totum genus omniũ gentium reparatarũ per xp̄m intelligimus. uerũ et si p̄missi legant. xij. lectiones non tñ cantant nisi q̄tuor cantica predicta. post quartam nãq; lectionẽ cantant p̄mũ canticũ. post. viij. scd̄m. post. xi. tercium. post. xij. quartum. Prima lectio ē. In principio creauit deus celum et terram. in q̄ homo ad ymaginem dei factus docet᷑. sed hec ymago pene amissa per peccatũ restauratur per baptismũ. Unde seq̄t᷑ scd̄a lectio. Noe uero cum esset ⁊c̄. que ē Genes. v. in fi. ⁊. vj. vij. ⁊. viij. c. in q̄ ondītur q̄ oīa pierũt in diluuio exceptis his q̇ in archa saluati sunt. diluuiũ est baptismus. archa ē ecclesia. oīa enim qui ex ecclesiam baptisantur piunt. et illi soli q̇ sũt i ecclesia merito saluantur. et q: post baptismũ debet esse patus ad temptationem. idcirco seq̄t᷑ tercia lectio. Temptauit deus abraham. q̄ ē Genes. xxij. c. in q̄ ysaac legit᷑ a pr̄e oblatus et aries pro eo imolatus. et ita dei filius pro nobis oblatus ē sed nõ eius diuinitas immo eius corpus pro nobis ē imolatũ. et q: in passione domini maiorem efficaciã baptismus recipit. idcirco q̄rta lectio. s. Factũ est in uigilia matutina. in q̄ ostẽdit᷑ q̄ i mari rubro submersi sũt egiptij et liberati hebrei. Sacerdos eni est moyses. baptismus mare. cereus columna ignis. cathecumini egiptij. baptisati hebrei. tres p̄me lectiones sũpte sũt d̄ geñ. quarta de exo. sũptum qd̄ est canticũ uictorie. Quīta lectio est. Hec est hereditas. sũpta de ysa. in q̄ agitur de baptismo ibi. Sicientes uenite ad aquas. ubi inuitant᷑ ad baptismũ. Sexta lectio est. Audi israhel. sũpta d̄ baruch. c. iij. sed cõuenĩẽtius dr̄ sũpta d̄ Jeremia q: q̇cquid scripsit baruch ab ore Jere. sumpsit. i ea agitur de xp̄i resurrectione q̄ in baptismi immersione significatur ibi post hec in terra uisus ē et cũ hominib⁹ cõuersatus est. Septima ē. Facta ē super me man⁹ domini. sũpta de ezechieli. xxvij. c. in q̄ agitur de generali resurrectõe cuius cã precessit resurrectio xp̄i ibi. ossa arida reuiuiscũt. Octaua ē. Apprehẽderũt septẽ mulieres uirũ unũ. sũpta de ysa. i q̄ xp̄s et eccl̄ie sac̄mentũ exp̄mit᷑ et etiã baptismus ibi. cum abluerit dñs sordes ⁊c̄. postq̄ seq̄t᷑ canticũ ysa. i psonas eccl̄ie uidelicz. Uinea facta ē. Nona ē. Dixit dñs ad moysen. exo. xij. c. i q̄ sub figura agni imolati xp̄i passio pro nobis imolati exp̄mitur. Decima ē. Factũ ē uerbum dñi. q̇ est Jone. iij. c. Sub figura eni Jone i mari piecti ⁊ a cete absorbti et tercia die euomiti significãtur passio. sepultura et resurrectio xp̄i. Undecima. Scripsit moyses. ⁊ ē deutro. xxxi. c. in fi. quam seq̄t᷑ suũ canticum. attende celũ. in quo p̄mittuntur premia renatis q̇bus in lectionibus lex dñi preponitur. Duodecima ē. Nabucdonosor. dañ. iij. c. in q̄ figurate ostẽditur q̄ sicut angelus in camino ignis flãmam extixit. ita spũs sanctus per baptismũ flãmã peccati extīguit. und̄ cathecuini baptismũ desiderãtes cãtãt cãticũ. Sicut ceruus desiderat ad fõtes aq̄rũ. qd̄ sũptũ ē d̄ psalmista. ad orõnẽ aũt q̄ post hãc lectõz seq̄tur non dr̄ flectamus genua. in detestatõz ei⁹ q̄ nabuchodonosor rex in contẽptum dei coegit pp̄lm genua flectere ante statuam auream quam erexerat.

Romani uero dicuntur legere uigin
tiquatuor lectiones. duodecī grece
et duodecim latine propter causam
scriptā sub sabbato q̄rte ebdomate
aduentus. primo legūt. xij. grece iux
ta translationem septuaginta inter
pretum que est autentica apud gre
cos. postea. xij. latine iuxta nr̄am et
ut significent cathecuminos funda
ri supra fundamentum apostolorū
et ꝓphetarū. postea descendūt ad
baptismum cum cātico. debent enī
esse fontes in ecclesia et non alibi.
quia mater est ex qua noua progeni
es generatur. ¶ Quicunq; ergo nu
merus fuerit ī lectionibus. quatuor
tm̄ sunt cantica. est autem canticum
sanctorum intercessio facta ꝓ cathe
cuminis ut ecclesie iungantur sicut
et cantus post baptismum est graci
arum actio de coniunctis et inter
cessio ut perseuerent. ideo autem cā
tica cantant᷑ quia cathecumini quo
rum est huius diei officium futuri
sunt in ꝓximo de cetu centumq̄dra
gita q̄tuor miliū cātantiū cāticū no
uum. cantantur. etiam ꝓpter futurā
renouationem in uerā innocentiam
q̄si iam factum sit qđ cito uenturū
sit. ex ꝑsona enim eoꝝ cātores canti
ca canunt q̄ ceteri cantari neq̄unt q̄
si maculati iterū post baptismū. uo
cant aūt cantica q: cantantur. uel
quia liber unde excerpta sunt canti
ca siue carmina uocantur. de ꝑmo
scriptum est. nunc cecinit moyses ⁊
filij israhel carmen hoc domino. de
scđo. sic cantabo dilecto meo canti
cū patruel᷑ mei. de tercio sic scꝑsit
moyses canticū. de quarto et đ om
nibus ita dicit Aug᷑. in ꝑfatōe cāti
ci. sicut ceruus. iđ q̄tuor cantica di
cunt᷑ q: scripture de q̇bus cathecu
mini instruuntur q̄tuor habēt intel
lectus. primū canticū habet intellec
tum historicū. Scđm allegoricū. Ter
cium moralem. Quartū anagogicū.

quorum unumquodq; subditur lec
tioni in eodem dogmate consistēti.
ac ideo ultimis q̄tuor lectionib᷒ q̄
de bonis moribus et celesti patria
disputant cōiunguntur duo cantica
q̄ de eadem materia loquuntur ut
ꝑmissum est. ¶ Illud quoq; nota
bile est ꝙ q̄ñocumq; fuerunt lectio
nes semper orationes sequentes ad
lectiones et tractus respiciunt ꝑce
dentes. et est preposterus ordo. a. l᷒
enim primo sacerdos orat. secundo
legit lectionem. et exinde succinit cā
tor. hic uero primo legitur ut neo
phitis doctrina fidei preponatur.
Secundo cantatur in persona illoꝝ
ut recognoscatur quanta sit deuotō
et hilaritas baptisandorum. q̄ cog
nita sacerdos orat confidenter ut
eoꝝ deuotio nō deficiat sed incremē
ta suscipiat. et sicut in lectionib᷒ ti
tuli supprimūtur sic eadē rōne ora
tionibus dn̄s uobiscum subtrahit᷑.
Et nota ꝙ in hoc officio lectiones
sūt q̄si spes magistroꝝ. cantica q̄si
beniuolentia auditorum. oīo sacer
dotis et rn̄sio populi. s. amen. sunt
quasi confirmationes beniuolentie
precedentis. Item hodie in lectioni
bus et letanijs senes precedunt ⁊ iu
uenes subsequuntur. ut. ĩ. dicetur.

¶ De benedictione baptismi seu
fontium ubi etiam agitur de cereis
cathecuminorum. Rubrica.

Quarto loco de bñdictione
fontium seu baptismi dic
turi premittimus. ꝙ ideo
fit hac die baptismus quia in eo cō
sepulti sumus xp̄o et propter hoc
baptisandus ter immergitur prout
infra dicetur. Secundo ideo q: bap
tismus partim a passione et partim
a resurrectione uim suam accipit. a
passione ablutionem a peccatī. a re
surrectione gracie inouatiōꝫ. Tercia

ratio quia sicut dominus tunc libe
rauit antiquos patres a carcere in
fernali. unde psa. Habitantibus i re
gione umbre mortis lux orta est eis.
ita et hac die liberarentur a peccato
originali. in fontium benedictione
et in cathecuminorum immersione
quidam utuntur simplicibus et li
neis indumentis ppter rõnem scrip
tam in pma parte sub ti. de altaris
dedicatione. de letania que in bene
dictione baptismi dicit j. dicet.
In benedictione baptismi sunt sex.
quoniam sacerdos orat aqua manu
tangit. uocem mutat. cereus immer
gitur et alij cerei illuminantur isuf
flat sacerdos et crisma miscet. Pri
mo ergo orat deum patrem et per
ihesum xpm implorat spm sanctum
ut in fontes descendat. ideoq; i mo
dum orationis legit. s; ante oia ab
astantibus sibi captat beniuolenti
am salutando eos dicens. Dominus
uobiscum. et illi rñdent. et cum spũ
tuo. quasi diceret dominus sit tecũ
in tanto sacramento perficiẽdo q a
sine eo nil potes. post sacerdos allo
quitur dñm quasi longe positũ ro
gans ut uelit adesse pñs. Omnipo
tens sempiterne de⁹ adesto magne
pietatis tue misterijs adesto sacra
mentis etc. Sed quia uidetur sacer
doti q insufficiẽs sit et indignus ad
inuocandũ tam magnũ dñm ideo
iterũ circũstantes monet et uocem
mutans dicit. Sursũ corda. et ipi re
spondent. habemus ad dñm. Iterũ
qr dñs dicit adhuc te loquente. ecce
assum. intelligẽs iam dñm esse presẽ
tem monet alios secum grãs ei age
re dicens. Gracias agamus domino
deo nostro. et ipi rñdent. dignum et
iustum est. postea sacerdos domi
no tamq; presenti familiarit loquẽs
dicit. Uere dignum et iustũ ẽ equũ
etc. et postea addit. Qui inuisibili
potentia tua sacramentorum mira

biliter operaris effectũ. postea po
nit duo in quibus significatum est
baptismũ. primum in exordio mun
di nascentis. Scdm in purgatione
mundi nocentis. Primũ est cũ dicit
deus cuius spũs ferebatur sup aqs
ut iam tunc inter ipsa pmordia mũ
di uirtutem sctificatõis aquarum
natura conciperet. i. conceptura sig
nificaret. Scdm cum subiũgit. deus
qui nocentis mundi crimina p aqs
abluens regenerationis spẽm i ipsa
diluuij effusione signasti ut unius
eiusdemq; elementi misterio et finis
esset uitijs et origo uirtutib⁹. respi
ce in faciem ecclesie tue etc. et termi
nat hanc orationem. ut tue maiesta
tis imperio sumat unigeniti tui gra
ciam de spiritu sancto. ¶ Deinde
ter tangit aquam manu. primo di
uidens aquam in modum crucis p
quam ut premissum est baptismus
maxime efficaciam recipit ut aqua
spiritu sancto fecundetur et spũs im
mundus expellatur. De fecundatõe
dicit. Qui hanc aquam regeneran
dis hominibus preparatam archa
na sui luminis admixtione fecũdet
etc. De expulsione demonis dicit.
procul ergo iubente te dñe omnis
spũs imũdus abscedat etc. usq; ibi.
non inficiendo corrumpat. Secũdo
aquam manu tangit ut eam per in
uocationem sancte trinitatis muni
at ne hostis ab illa expulsus redeũ
di habeat potestatem. unde tangen
do dicit. sit hec innocẽs et scta cre
atura libera ab omni impugnatõis
incursu etc. q ex adiectiuis ibi positis
conuicitur qr fons uiuus ad prẽm.
aqua regenerans ad filiũ. unda pu
rificans ad spm sanctum refertur.
Tercio aquam tangit cum cã in qtu
or pcit partes ut iam dicet. trinus
igitur aque tactus trinam sancte tri
nitatis operationẽ figurat. Hac
oratione finita bñdicit aquã dicẽs.

vnde benedico te creatura aque p deum uiuū ₇c. ubi tñ utitur uerbo pme persone.d. Benedico te.q pmo utebatur uerbo scōe dirigens smonem ad deum.uel tercio loquens d ipo uel de re benedicenda .utitur ergo nunc uerbo pme psone ut se ostēdat hoc facere misterio qd dñs facit auctoritate et sicut in baptismo dñi affuit trinitas ita et i nr̄o baptismo eā adēe oñdit.piēz adēe oñdit cū dicit. Bñdico te creaturā p deū ₇c.et filiū cū dicit. Benedico te per ihesum christum et per spm̄ sanctū. s.circa finem cum dicit. Descendat in hanc plenitudinem fontis uirt⁹ spūs sancti. ¶ Sed nō q in benedictione que est per patrem ponunt quinq miracula in aqua facta ante aduentum christi et i benedictione que fit per filium. alia quinq miracula in aqua facta post aduentum que licet non omnino eodem ordine facta sint quin opponuntur tam quantum ad misterium rōnabiliter ordinantur et posteriora congrue p oribus coaptantur. priora hoc ordine ponuntur. primo qui te separauit uerbo ab arida. Scōo cuius spiritus ferebatur super terrā. tercio q te de paradiso manare precepit. qrto qui te in deserto amaram suauitatem indita fecit esse potabilem. quinto et siciente populo d petra pduxit. posteriora sic ponūtur. primo q te in chana galilee mutauit in uinū. scōo q pedibus super te ambulauit. tercio qui in te a iohanne baptisatus ē. quarto q te una cum sanguine de latere suo pduxit. quinto q te in oīes gentes a discipulis baptisare pcepit. In omnibus enim his baptismus exp̄mit et posteriora priorib⁹ p antithesim rūdēt. ibi nanq in pmo miraculo aquam. s. baptismi uerbo sepato ab arida accedente uerbo terrenitatem peccatorum a nobis separat et hec in primo. similiter in baptismo aq̄ mutatur in uinū q₂ tristicia peccatorum expulsa mens nr̄a q̄dam spūali leticia inebriatur. q per uinū intelligit vnde uinū letificat cor hois. aqua i uinū mutari est timorem dei de peccatis conuerti in exultatōe mentis. item ibi dr̄ in secūdo miraculo.cui⁹ spūs sanctus ferebatur super aquas et hic similiter in scōo dr̄. qui pedibus super te ambulauit.et hec duo bene conueniunt quia in baptismo sicut in alijs indiuisibilis est opatio patris et filij et spūs sancti.et utrobiq dicitur sup. quia gracia que cōuertitur de supernis est.et ut notet q dominus potentiam suam non allegauit. Item ibi dicitur in tercio. q te de paradiso ₇c. hic.qui i te a iohāne baptisatus est.quia gracia de paradiso manans aquis in baptismo est infusa. vnde de baptismi gracia ecclesia pfluens in quatuor partes orbis dilatata est. quod quodāmodo factū ē qn̄ domin⁹ baptisat⁹ est a iohanne. q₂ tūc oīs aque vim regeneratiuā susceperūt. Rursus ibi dr̄ in quarto. qui te i deserto amaram suauitatē indita fecit potabilē hic dicitur. qui te una cū sanguine de latere suo pduxit. quia in gentilitate q pri⁹ erat a dño deserta aq̄ baptismi reficiendi mentes et sanādi habet effectum. dulcorata autem fuit aqua quia per passionem cruc maxime baptism⁹ recipit efficaciaz. vnde in cruce de latere domini aq̄ pfluxit. Item etiam ibi in quīta dr̄ et siciente populo de petra pduxit. hic uero dr̄. qui in te omnes gētes per discipulos baptisare pcepit. q baptism⁹ a petra xp̄o originem hn̄s populū eū desiderantem reficit. nō eni pdest baptismus nisi sicienti eū i. desideranti uel in se uel in alio. vñ discipulis preceptū est ut baptisarēt

omnes gentes in nomine patris et filij et spiritus sancti. sicut in ulti. Math. dicitur. Hic est notandũ ꝙ ubi dicitur. q̇ te de paradiso ma nare et totam terrã rigare precepit ibi sacerdos aquam manu in q̃tuor partes effudit ut oñdatur ꝙ gracia baptismi in q̃tuor ptes orbis sit di latata. Ceterũ sacerdos ipe sepe uo cem mutat. in p̄mis eni orat deũ ut digneẽ mũdare mẽtez eiꝰ ad suscipi endũ spm̃ scm̃ et depcatur eiꝰ aduẽ tũ et iõ uoce humili. s. in modũ ora tionis legit q̇ uocis humiliatio ẽ ad spũs sãcti aduentũ et ad eiꝰ dignã receptionẽ mentis p̄paratio. Postea uero indicans se illũ habere legit in modũ p̄fationis agens grãs qꝛ tam magnus hospes dignatus ẽ ad tam humile hospiciũ descendere et reco lens miracula iam p aquã facta. de inde post bñdictõz q̇ fit per filiũ q̇ terminatur. in nomine pr̃is et filij ꝛ spũs sancti mutat uocẽ iterato. cũ eni usq̧ tũc in modũ p̄fationis can tauerit. postea legit in modũ lectõis uoce. s. humiliori q̇ uocis humiliatõ est signũ humilitatis. humilitas eni nr̃a p baptismi regeneratõz ad alta poloꝝ redditur. dicit ergo sacerdos hec nobis p̄cepta seruãtibus ꝛc̃. q̃si diceret. nõ audirẽ tãtam et tam altã rem. s. spm̃ scm̃ ut i creaturã aq̃ des cendat inuocare nisi tu p̄cepisti nob̃ baptisma exercerẽ. et addit sacerdos Tu deꝰ oipotens clemẽs adesto tu benignꝰ aspira. ubi illõ orat ut sicut i predictis miraculose i aq̃ opatus ẽ. ita mõ faciat uidelꝫ ut pr̃ter nõlem emẽdationez quã possunt aq̃ adhi bere corporibus sũt etiam purificã dis mentibus efficaces. post hoc al ta uoce clamat sacerdos. Descẽdat i hãc plenitudinẽ fontis uirtus spũs sancti tui. iõ alta uoce ut altũ mẽtis desideriũ designet. et tunc deponiẽ cereus in aquam q̇ cerei immersio est spiritus sancti aduentus seu mis sio qua in aqua baptismi in specie columbe descendit. Scd̃o ideo cere us in aqua deponitur qm̃ corpus xp̄i per ceram significatur in baptis mo aquas sãctificauit et uim rege neratiuam illis contulit. Tercio bap tismus cerei remissionem peccatoꝝ significat quã p xp̄i mortem conse cuti sumus. Habent quoq̧ neophi ti cereos suos extictos q̇ ꝛ si plures sint p uno reputantur. et in q̇bus dam ecclesijs statim cũ cathecumi ni baptisati sunt illuminãtur. in q̇ busdam uero differtur eoꝝ illuiatõ usq̧ ad agnus dei qđ cantaẽ in leta nia. et in q̇busdam etiã usq̧ ad mis sam qñ uidelicet alij cerei ecclie illu minanẽ. Sane cerei q̇ statĩ post bap tismũ accẽdunẽ significãt ꝙ p tur bationẽ peccatoꝝ committatur illu minatio grãrũ q̇ differũt usq̧ ad ag nus dei significat ꝙ p agnum q̇ tol lit peccata et in tenebras mũdi rena ti et fideles illuminãtur. q̇ uero dif ferũt usq̧ ad missã iõ faciũt qꝛ mis sa illa ad noctẽ ptinet resurrectõnis dñice ut sicut nox illa irradiata fuit splẽdore dñice resurrectõis ita et a lumine nr̃o irradieẽ ꝛ ut neophitos nr̃os xp̄o cõsurrexisse significemꝰ. ꝛ ppter eandẽ cãm alij cerei ecclie ad missã illuminanẽ et s̃m hoc cerei ca thecuminoꝝ sũt sine lumie usq̧ dũ alij cerei ecclesie illuminẽtur. ad no tandũ ꝙ postq̃ spũs sãctus purga uerit corda eoꝝ et eos ĩtroduxerit i societatem et unitatẽ ecclie tũc illu minabit corda eoꝝ. De cereis etiam neophitoꝝ diceẽ i ti. đ. vij. diebus post pascha. post ĩmersionẽ cerei in q̇busdã ecclesijs sacerdos insufflat i aquã dicẽs. q̇ totã huius aquã sub stantiã regenerandi fecũdet effectu. primo ut sicut in exorcismo cathecu mini spũs ĩmundus ĩsufflatur ut ab homine recedat. ut. j. dicetur. ita et

in exorcismo aqua ut ab ea expella
tur et adimpleatur qđ dñs inquit.
nūc pricipes mūdi huiꝰ eiciētur fo
ras. scđo ut intelligat sathanas quā
tus habeat et tam leuiter uidelicet
p suauem exsufflatōꝫ pōt expelli. ter
cio ut sacerdos oñdat q̄si ignomia
diabolus dignus sit ab aquis expel
li. insufflat aūt sacerdos ter qꝛ spūs
sanctus tria opatur in baptismo. a
uicijs purgat. uirtutibus ornat et
tandē premio eterno coronat eos in
q̇bus fit hec inflatio ut dicet ubi đ
immundi spūs expulsione agetur.
post exsufflationem munitur aqua
iterato crucis signaculo per inuoca
tionem sancte trinitatis ne habeat
potestatem diabolus ad eam ampli
us redeūdi. postremo fit admixtio
crismatis in aqua sicut dictum est.
unde dicitur in Burcardo. liiij. bene
dicimus fontes baptismatis oleo
unctionis. et Aug. xi. di. ecclesiastica
rum. eisdem uerbis utens subicit ꝙ
hoc magis tacite siue sine scriptura
ac mistica rōne introductum est q̄ꝫ
per aliquam scripturā. p huiusmōi
ergo admixtionem unio xp̄i et eccle
sie significatur. nam crisma est xp̄s
aqua populus. et dicitur sanctifice
tur fons iste. ex quibus đbis ad q̇d
fiet admixtio satꝭ datur intelligi. Et
nō q̄tuor esse genera sacre aq̄ bn̄die
te. put in. iiij. pte dictū est ubi agit̄
de aque benedicte aspersione.

De baptismo ubi etiā agitur de
uestibus quas neophiti quarto die
deponunt et de patrinis. Rica.

Quinto loco est de baptis
mo dicēdum. đ scrutinijs
uero q̄ precedunt baptis
mum solennem et đ multis ad bap
tismū ptinentibus dictū est sub q̄r
ta feria tercie ebdomade quadrage
sime. primo est notandum ꝙ bap
tismus grece interpretatur unctio la
tine uel lotio. baptismus quidem p
aquam confertur ut res inuisibilis
per illud uisibile elementum confe
ratur super quo spūs sanctus in p̄n
cipio ferebatur. sicut enim aq̄ corpꝰ
uisibiliter purgat exterius. ita latēt
baptismus animam. unde August.
i. q. i. detrahe. aqua corpus tangit
et mentem abluit. Et est notandum
ꝙ pagani siue gentiles circa fontes
templa sua facere solebant. uel saltē
ibi semper purificari credebant et
inde delubra aquam habebant per
cuius aspersionem uocabantur pu
rificantia et ita quodammodo figu
raliter ad baptismum tendebant.
nos uero ab eorū consuetudine bap
tisma non sūpsimus. immo a tribus
que in ueteri testamento fuerunt. s.
a cathecismo. i. diluuio et a mari ru
bro et a iordane que baptismi figu
ra fuerunt. Baptismū dominus isti
tuit cum de latere suo sanguinem ⁊
aquam produxit quem postea q̄si
lege edictali sanxiuit dicens. nisi qs
renatus fuerit ex aqua et spū scō nō
introibit in regnum celorum. et ipse
dominus baptisatus est in sua passi
one. unde inquit baptismo habeo
baptisari quo coartor usqꝫ dū perfi
ciatur. fieri debet baptismꝰ i aqua
qꝛ illa copiosa inuenit̄ et hāc spūs i
p̄ncipio legit̄ fouisse et qꝛ sordes ab
luit. sitim opprimit. ymaginē reddit.
sicut cātat̄ đ narcisco ignē extiguit
sic i baptismo a peccatoꝝ sorde la
uamur. a fōte uite potamur ymagieꝫ
pditā restauramꝰ. vn̄ ignis penaꝝ ex
tiguit̄. debꝫ aūt aq̄ esse uiua ⁊ pura
posset tn̄ fieri etiā i resoluta siue a
niue siue a glacie siue a lacrimis ter
re siue etiā ex īstitutōe victoris pape
i. i mari siue i flumine siue in lacu si
ue in fontibus. non aūt licꝫ baptisa
ri in aq̄ cōdita ut in ceruisia uel me
done. nec etiam in aliquo liquore

ut in vino uel oleo. sed si ali⁹ liquor aque admisceat̃ bene fit baptism⁹ dum tñ aq̃ preualeat. cottidie enim mari nouus liquor uel sputũ uł̃ vrina additur et tñ ibi baptisat̃. aliq̃ tñ ꝯdicunt hoc notant de conse. di. iiij. c. i. x. i. q. i. detrahe. ¶ Porro, tñ ſm canonicã traditõz de conse. di. iiij. duo. et. c. se. solenne baptisma in duobus dũtaxat sabbatis celebrat̃ uidelicet in isto et penthe. quare in isto p̃missum ē. in scd̃o q2 spiritus sanctus in die penthe. donat̃ nobis ꝑ quem facta ē remissio peccatorũ ut dicetur ibi. alio uero tp̃e non licz baptisare nisi necessitatis cã que est quadruplex. de conse. di. iiij. hij q̃. et. c. se. scd̃a est gentiliũ persecutio. tercia naufragium. quarta egritudo. potest tamen egritudo hic large accipi ꝓ infirmitate nature que facile dissolui potest ita quia nescim⁹ diē neqꝫ horam. et ob hanc causam singulis diebus et horis fit baptismus non solennis. v. di. baptisari. ¶ Solennitas tamen baptismi saltem in paucis ad p̃missos duos dies ꝓpt̃ similitudinem et memoriam reseruatur. Greci uero baptismum celebrare solent in epiphania. pro eo q͂ tunc dominus fuit baptisatus. ꝓut sub festo dictum est. celebrari etiaz debet baptismus solennis hora nona. ut dicet̃ sub sabbato pẽthe. Sciendum autem ē q͂ baptisandus cum primo ad ecclesiaz uenit p̃usq̃ꝫ immergatur interrogatur utrum abrenunctiet diabolo ⁊c̃. quod poti⁹ usu q̃ꝫ per aliquam scripturam itroductum est. ſm Augustĩ. xi. di. ecclesiasticarum. et ecclesia respondet. abrenunctio. et iterũ utꝝ credat in patrem et filium et spm̃ sanctum. et respondet ipa. credo. In his autem diebus de uita et fide instruit̃. ꝺ uita cũ docet̃ abrenũctiare diabolo ⁊ oibus pompis siue operibus eius.

de fide cũ docetur credere in trinitatem. et ꝓpter hoc due fiunt consequenter unctiones. s. in scapulis et in pectore. iõ aũt fit huiusmõi interrogatio et r̃nsio ut uacua domus a prisco hitatore defta fide ornet̃ et dei hitatio p̃paret̃. Augꝰ. e. di. i. dicit q͂ etiã fiunt hec iuxta saluatoris imꝑium qui ad patrem in celum ascensurus discipulis suis id est apostolis dixit. Euntes docete omnes gentes baptisantes eos in nomine patris et filij et spiritus sancti. interrogat etiam si credat in sanctam ecclesiam remissionem peccatorum et carnis resurrectionem. non tamen ſm ipsum Augusti. eodem modo ĩterrogamus ut quomodo in deum credimus sic et in sanctam ecclesiaz et catholicam credamus. sed propterea sancta ecclesia et catholica est quia recte creditur in deum non ergo diximus ut in ecclesiam quasi in deum crederetis sed ut in ecclesia sancta et catholica conuersantes in deum crederetis etiam resurrectionem carnis que futura est. innuit ergo Augꝰ. ex p̃missis uerbis q͂ p̃positioni repetitur dum dicitur. in sanctam ecclesiam. et sensus mutatur. ꝺ quo dictum est. sub quarta parte sub ti. de simbolo. planior tamen intellectus est ut ipsa prepositio premittatur nec repetatur ut sit sensus credo ecclesiam sanctam catholicaz i. fidem catholicam tenentem esse sanctam. i. iustam et bonam. uel ecclesiam sanctam. i. esse sanctificatam et firmatã et sẽp ꝑseueraturam. ita q͂ nũq̃ꝫ deficiet. uel credo sanctam et catholicã eccl̃iam esse unam et in unitate cõsistere. patrin⁹ aũt ꝓ baptisãdo iterrogat̃ ut iã dicet̃. post interrogatõz et r̃nsionẽ sacerdos ter i faciẽ baptisãdi exsufflat. ad notãdũ q͂ seua potestas. i. malign⁹ spũs ab eo exsufflatur. i. exsufflãdo expellit̃

seu in proximo expellendo significatur ut per ministerium sacerdotis misteriū spiritui sancto cedat fugiens spūs malignus. Hinc etiā ait Aug⁹. e. dis. sicut nosti. ergo paruuli exsufflantur et exorcisantur. i. increpantur seu adiurantur ut expellatur ab eis diaboli potestas inimica que decipit hominem ut possideat homines. hec aūt exsufflatio siue exorcisatio et si non prosit aliqd ad uitam qr adhuc i eis mors manet. prodest tñ ut inimic⁹ minus ei nocere pōt. adest eni spiritus non solū uerbis q̄ dicūtur in nomine suo uerū etiam significationibus q̄ fiunt in honore suo. ¶ Et est notādum q exorcismus grece latine dr̄ adiuratio ut est illud. exi ab eo immundus spūs. Cathecism⁹ āt ꝛ exorcismus neophitorum sunt. precedunt enim baptismū et magis debēt dici sacramētalia q̄ sacramenta. i. ad sacramentum ptinentia uel preludia noui baptismi. sine eis tamen pōt esse baptismus. Cathecismus uero grece latine dr̄ instructio. inde cathecisare. i. instruere in simbolo et fidei rudimentis. inde etiam dr̄ cathecuminus grece qđ ē latine audiēs uel instructus. qr adhuc doctrinā fidei audit nondū tñ baptisatus ē. licet sit in fide instructus. q̄ et cōpetens uocat. e. di. simbolū. xxxiiij. di. audire. palea ē q̄ post fidei instructōꝫ et post acceptā penitētiaꝫ competit grām xpi recipiēdū. neophitus uero grece latine dr̄ nouell⁹ ꝛ rudus uel nup renatus interpretatur. ¶ Hoc quoq3 sciēdū ē q sicut sūt septē dona baptismi. xxx. q. i. c. i. primū est salis collatio. dat eni sm̄ Rabanū de conse. dis. iiij. ex hinc. et. c. se. et Bedam sal bñdictum in os baptisādi ut per sal typicum. i. figuratiuum sapiētie sale conditus iniqtatis fetore careat. i. carere significetur ne a uermibus peccatoꝝ ultra putrefiat sed magis illesus seruetur ad maiorem grām percipiendaꝫ. sal quoq3 significat prima fidei documenta sine quoꝝ condimento insulsus ē omnia homo. de quo et de sale dictū ē in prima pte sub ti. de conse. alta. ꝛ eccle. Secundum est aurium et narū cū sputo linitio quod fit primo exēplo christi qui lutum cum sputo faciēs mutum et surdum sanauit et oculos ceci nati liniuit exspuens liguaꝫ ei⁹ tetigit et digitos in eius auribus iponēs dixit. effeta quod est aperire. xxiiij. q. iij. §. ia ita scđa. sm̄ Rabanum eadem dist]. aut baptismum. et. c. postea tangūt. ꝛ. c. i. ꝛ. c. propter. hoc sacrāmētū io agit ut per saluā typicā. i. figuratiuā sapiētie dei et per sacerdotis tactū sapiētia ꝛ ūtutis diuine salutē eiusdē cathecumini operetur ut apiant ei aures ad capiēdū odorē naticie dei ut apiātur ei aures ad audiēdū mandata dei. ut apiant ei sēsus i intimo cordis ad rñdēdū sacerdoti ū articulis fidei iterrogāti. digiti g° q̄ i aures mittunt ūba siue dona spūs scti sūt. Tercio per h° q aures saliua tāgunt significat ꝛ petit q doctrina q̄ ū ore altissimi fluxit per aures ei⁹ itret eiq3 suaue redoleat. saliua nēpe xpi. i. dulcedo ūboꝝ ex ore ei⁹ defluētiū ꝛ ipa xpi diuinitas nos sanat. Quarto etiā nares tāgunt ut diuinā suscipiāt ūtutē per quā bonū a malo discernāt odorē ꝛ sanā doctrinā separe ualeāt a fetore heretice prauitatis. vñ i ecclesiastico dr̄. Nasus tuus sicut turris libani q̄ respicit ō damascū. Quito ad notādū q quādiu sputū narib⁹ trahet i fide precepti manere deb3 et aures et ūbis euāgelicis pateāt ꝛ uarias et inutiles fabulas a se repellant. Sexto sm̄ Ambro. e. di. ppt. propter glām siue dignitatem muneris ꝛ operis non tangit os cum saliua sed nares ut bonuꝫ odorē accipiant pietatis eterne.

Tercium et quartum est in pectore et inter scapulas cum oleo facta. de quibus dictum est in pma pte sub ti. de conse. Quintum est baptismi absolutio. e. di. uenit. Circa qd notandum qp trina fit immersio seu lotio in baptismo in nomine trinitatis. s. in nomine pris et filij et spiritus sancti. e. di. postq̃p. et. c. de trini. et. c. se. quia etiam in fine trinitatis baptismus fit in qua trina imersione triduana dñi sepultura significatur fuit tribus noctibus in corde terre. trina quoqp fit immersio qr i baptismo a triplici peccato. s. cogitationis. locutionis et opatois mundamur. et a triplici transgressione legis. s. legis nature. legis mosaice. et legis euangelice. non igit debet qs tm semel immergi p eo qp xps semel mortuus est. e. di. psbiter. debet tm semel baptisari tm. quia tm xpus semel mortuus e et sepultus et resurrexit. q tria in baptismo significat. et licet trina fit imersio tn unu est baptisma. e. di. eode. Item quia tm una est fides idcirco unum debet esse sacrametu eius. iux illd. una fides unu baptisma. immersio etia fit in modu crucis. qr qui baptisat mundo crucifigitur et cruce xpi affigit. Trina quoqp ab aqua eductio triduani temporis exprimit resurrectione. si tamen qs ita eger sit ut no possit ter sine lesione immergi. sufficit illu aqua aspergi ut pbatur multipliciter i canone Cipriani. e. di. ne qcqp. et nota. e. di. si quis autem. Licet qdam illud intelligant de aque benedicte aspersione. sed et si magna corporis pars pter caput infundit. uel saltem caput baptisatus quis reputatur et non aliter. licet quidam etiam si sup pedem aqua ceciderit reputent baptisatum. pueris baptisatis nomen imponitur in baptismo qd n. de est quia baptism9 e uicar9 circumcisionis in qua nomina pueris imponuntur. hebrei eo qp tepore circumcisionis abrahe nomen fuit immutatum. cum enim prius dicebatur abram. postea uocatus fuit abrahaz. sed si baptisato obliuione nomen no imponit uel forte errore masculo nomen femine uel econuerso imponitur tenet quide baptism9 nec iterabitur. xxix. q. i. § . i. ff. de cotrahen. empti. inuentionibus. C. de testi. si in nomine. et nomen in confirmatione frontis denuo imponet ex de sacra. non. ite. c. i. Sexta est in uertice. i. in summitate capitis sup cerebrum cum crismate facta pmixtio. de quo in pma pte sub ti. de cose. dictum est. Septima est in frote crismatio. de qua infra dicetur.

Datur autem in quibusdam locis baptisatis candida uestis in signu sacerdotij. et quedam rotunda mitra in signum corone regni uite qa ipe est membrum xpi qui est rex et sacerdos. omnes enim uere xpiani reges et sacerdotes dicuntur. unde pe. apls ait ex de sacra vnctj. Uos estis genus electu regale sacerdotiu reges qr seipsos et alios regunt. sacerdotes qr seipos dño offerut. iux illd apli. obsecro uos p misericordiam dei ut exhibeatj corpora vra rc. Scdo crismale seu uestis candida q sup caput baptisati ponitur significat fm Rabanu. ea. di. post baptismu. et. c. se. iteriorj et exteriorj hois castitate et inocetiam et puritate xpianam qua post ablutas ueteres maculas studiose suar debz. iux illud. omni tpe uestimeta tua sit cadida. Tercio renati albis induutur uestibus ad designadu misteriu eccle resurgetis. Designat eni p hoc corporu et aiaru futura resurrectio gloriosa et etia resurrectio a peccatis atqp angelic9 nitor. recte ergo baptisati albis utut uestib9 ut quoz prime

natiuitatis faciem uetusti errorum pā
nus fascıauit babitos scoo regenera
tionis preferat glorie indumentum.
unde uestis ipsa duplex est quasi in
modum cappe manicate q2 sācti du
plicia.s.beatitudinem et gloriā pos
sidebunt.ipse aūt uestes sunt stole
albe de quibus dicitur.Et date sūt
illis singule stole. Stole eni baptis
mi.palme uero triūphum insinuāt.
Quarto bec alba uestis corpus. ipe
uero ablatus aiam significat. In p
uincia narboñ.bec alba uestis linea
in sui summitate cum filo rubeo sua
persuitur aut alia uarietate insignit
quādam quodāmodo pretendens
coronam.nempe alba uestis innocē
tie stolam q̄ nobis in baptismo red
ditur significat rubea fimbria que
supersuitur christi passione per quā
baptismi sacramentum impletur de
signat.coronam pretendit in signū
corone regni ut premissum est. Rur
sus ideo crismale candidum filo ru
beo insignitum baptisatis datur ut
sint solliciti seruare candorem uir
tutum quam in baptismo per passi
onem domini rubricatū receperunt
iuxta illud.Quare rubeum est uesti
mentum tuum. vnde in apocalip.
Beatus qui custodit uestimenta ne
nudus ambulet.Sane albati seu ne
ophiti huiusmodi albam uestem p
septem dies portant quia hoc tem
pore quod septem diebus agitur ī
nocentiam per bona opera exercere
oportet.iuxta illud qđ ait salomon.
omni tempore uestimenta tua cādi
da sint et oleum de capite tuo non
deficiat. In octaua uero die illa3 de
ponunt quia in etate quam dies oc
taua significat ab omni opere uite
pñtis cessabimus.tunc eni aduenīēt
in ueritate oīs figura cessabit.q̄ per
cādidā uestē īnuitur.nam tūc erim⁹
utroq3 bomine.i.aīa et corpore glo
riosi.Rursus bec uestis candida cor
pus significat qđ omni tempore ui
te nře qđ p septenariū agit᷑ mundū
seruare conuenit.ī fine uero uite nře
illud deponimus aliud gloriosum
sumpturi qđ erit ī octaua etate. me
rito ergo illam septem diebus serua
mus et in octaua deponimus. unde
Salo.da partem septenam et octa
uam.Seruatur quoq3 bec alba ues
tis de sabbato in sabbatum qñ in
sabbato sancto uel penthe. baptisa
ti sunt. ad notandum q3 si mundici
am corporis seruauerimus de sabba
to peccatoris transituri sum⁹ depo
sitis corporibus ,ad sabbatū eterni
tatis et exuit᷑ ī alio sabbato ad notā
dum q3 aīa illi⁹ de corpore exiēs sab
batum.i.requiem inuenit si eius ues
tis fuerit alba. pari quoq3 rōne cō
firmati siue in fronte crismati usq3
ad septimam diem lauari nō debēt.
cum enim ecclesia tanto tempore ce
lebret aduentum spiritus sancti sup
apłos merito unusquisq3 spm̄ sanc
tū accipiens tāto tpe celebrare deb3
illius aduentum in se singulos dies
p sīgulis donis celebrando.bec aūt
uestis uni īposita alteri pōt īponi si
necesse fuerit put iam ō pāno quo
caput ɔfirmati alligat᷑ dicet᷑.q̄uis
meli⁹ sit nouā hīc. In q̇busdā eti
am locis baptisatis dant᷑ calciamēta
q̄ sūt dñice mortis īsignia ut exēplo
ei⁹ q̇ p nobis passus mortuus ē car
nē suā uicijs ⁊ ɔcupiscēcijs mortifi
cet baptisat⁹. Dat᷑ quoq3 cādela il
lūinata ī manu baptisati ut cū dñs
ad nuptias uenit sit sēp pat⁹ ei ī au
la celesti occurrere cū lūinarijs ūtu
tū ⁊ bonoꝝ opeꝝ.ō cereis etiā neo
phitoꝝ.s̄.dictū ē. ¶ Sane legit᷑ in
canone greg.e.di.neq3 absit q3 iude
is baptisādis.xl.dieꝝ abstinētia idi
cēda ē.et si postq3 baptisati sūt apo
statauerit cogēdi sūt fidē suarī filij
quos circūciderūt ab eoꝝ ɔsortio se
pent᷑.serui uero eoꝝ circūcisi ab eis

pro iniuria corporis sui liberati tra
dantur.e.di.plerisqꝫ. et ex̄ ꝺ bapti.
maiores.et in concilio agathenen̄.e.
di.iudei.statutū ē ꝙ iudei baptisā
di qui ꝺ facilꝫ ad uomitum redeūt
ix.menses sint prius int̄ cathecumi
nos.Eger quoqꝫ sicut ait.ea.di. nec
quicq̄ꝫ.baptisari pōt.mortuus uero
non.nec eucharistia sibi dari sicut
legitur in Burcardo.li.iiij.c. cauen
dum ē.et in li.v.c.idem placuit. sꝫ
sicut in.e.li.iiij.c.subito. legit̄ subi
to obtumescens sic si tn̄ uolūtatꝫ p̄
terite testimoniū ꝺbis habꝫ aut pn̄
tis ānuit i suo nutu.xxv.q.vij.is q̇.
pregnans uero mulier si baptiset̄ n̄
intelligitur ꝭm Isido.e.di.q̇ in ma
ternis.et.c.baptisata.partus bapti
satus i uentre qꝛ q̇ adhuc nat⁹ ꝭm
adam non ē ꝭm xp̄m regenerari nō
pōt nec dici regeneratio in eo pōt i
quo generatio nō p̄cessit. baptisan
dus ergo est q̇ ex baptisato nascit̄.
⸿ Tenendū quoqꝫ ē ꝙ discipuli et
apl̄i baptisati fuerit.e.di.qn. et. c.
se.et no.i.c.aliud.q̇ etiā alios bapti
sabāt.put dicet̄ sub penthe.qꝺ de
Jo spēalit̄ Jero.ꝺ peni.di.ij. si eni i
p̄n.attestat̄ et augꝫ.de pau.de cōse.
di.iiij.si eos.Item statutum est i cō
cilio carthaginen̄.ea. dis. mulier.ꝙ
mulier quamuis docta baptisare n̄
presumat nisi necessitate urgente.
Rursus in concilio lugdunen̄.e. di.
si quis de alio.statutum ē ut qui p̄
terqꝫ in mortis necessitate cū ueteri
crismate baptisauerit deponatur.
In concilio plerden̄.de conse. distꝫ.
iiij.omnis presbiter.statutum est ut
omnis presbiter qui fontem lapide
um habere non potest uas cōueniēs
ad hoc solū officiū habeat.quod ex
tra ecclesiam non deportetur. debꝫ
ergo fons esse lapideus nam et si ꝺ
silice aqua in baptismi presagium
emanauit.sed et xp̄s q̇ est fons uiu⁹
est lapis angularis ⁊ petra. ⸿ Hoc
quoqꝫ notandum est ꝙ per circum
cisionem delebatur olim originale
et nūc p baptismū.e.di. ex quo.ex̄
e.maiores.put sub ti.de circūcisiōe
dictū ē.ideo autem originale pecca
tum oībus nocet.qꝛ qn̄ adam pe
cauit nondū aliq̇s ex eo fuerat ma
terialiter p̄seminatus.e.di. q̄ris. et
xxxiij.q.ij.§.i. Ipsum autem ori
ginale peccatum in ipsa anime infu
sione contrahitur.quia tūc tres pri
cipales uires anime debilitant. hoc
nota eadem distꝫ.non ex quo. i p̄n.
sed originale peccatum contrahitur
solum ex carnis corruptione quare
imputatur anime.Rndeo quia ani
ma condelectatur carni uel melius
ut ibidem q̄dam retributio notetur
anima enim primi hominis prius
peccando carnem ipsam corrumpit
unde modo corruptio carnis ani
mas corrumpit.hoc nota.eadeꝫ di.
s.non sanctificatus. ⸿ Circa bap
tismi formaꝫ notandum est ꝙ sicut
ait Allexander papa tercius. extra
de baptis.c.i. si quis puerum ter
in aqua immerserit in nomine pa
tris et filij et spiritus sancti amen.
et non dixerit.ego baptiso te in no
mine patris et filij et spiritus sanc
ti.non est puer baptisatus. sed et si
immerserit ter puerum nihil dicens
baptisatus non est.uerum tempore
apostolorum baptisando nihil ali
ud dicebatur nisi baptiso te in no
mine trinitatis. de consecra. distꝫ.
iij.in sindo.et ita explicite dicebat̄
uel etiam implicite.utpote in nomi
ne domini nostri ihesu xp̄i. ⁊ bapti
sabantur in stagnis et fluminibus
Sed btūs Clemens.ij. a beato pe.
ex ipi⁹ doctrina unctōꝫ olei crismatꝫ
addidit postea Leo papa Damasi
et ambro.exorcismos et bn̄dictōs ⁊
ceteras solēnitates adiecerunt.
Baptismi aūt forma nō uiciat̄ si q̇d
in ea superflue ponit̄.hoc nō.e.di.

sanctificatur. ut si dicat baptiso te
in nomine patris et filij et spiritus
sancti et diaboli. uel arma uirūq ca
no. uel si quid pretermittitur forme
uel si dicatur. arma uirūq cano. et
ego baptiso te rc. si uero aliquid in
terponat ut si dicat. ego baptiso te
et deus ē in nomine pris et filij et
spiritus sancti. dicunt quidā non es
se baptisatū. alij uero contradicūt.
si autem uerborū ordo forme mute
tur ut sic dicit. baptiso te in nomine
patris et filij rc. dicunt nō esse bap
tisatum. quia ordo uerborū ē de for
ma. si uero mora naturalis et cōpen
diosa interponatur puta respirādo
tussiendo uel screando non obest.
¶ Ceterū forma pnunciari pōt lit
teraliter. uulgariter. grece. latine et
armenice. hoc legit et no. ea. di. mu
lieri. et. c. se. idem eni sunt effectus
licet uoces non sint eadē ꝭm aristo.
unde grecus huc ueniens baptisat i
greca ligua et ecōuerso. qꝛ apli loq
bantur uarijs liguis. Hinc ē ꝙ si qs
dicit. baptiso te in nomine genitoꝝ
et nati sine geniti et sancti flaminis
baptisatus est. bn̄ eni fit baptismus
sub noibus sinonimis. Sed si dicat
mergo te in nomine pris rc. non est
baptismus qꝛ illud uerbū mergo n̄
est sinonimū cū illo uerbo baptiso
non fit eni baptismus si dicat. bap
tiso te in nomine triū psonarū uel i
nomine trinitatꝭ. uel in no. xpi. uel si
baptisauerit i tribus principijs. aut
in filijs aut in tribus paraclitis. uel
si obmittatur aliquid de tribus p
sonis puta spūs sancti uel filij uel
patris. sed etiam si diceretur. in no
mine paternitatis et filiatōis rc. nō
esset baptismus. Item si obmittere
tur hoc pronomen ego. dicēdo. bap
tiso rc. tenet qd est qꝛ pronomen il
lud subintelligitur unde non deest.
Sed etiam ꝭm Zachariam papam
e. di. retulerunt. si sacerdos simplici

tate ductus non intendens errorem
introducere dixerit. baptiso te in
nomine patria et filia et spirit⁹ sāc
ta. baptismus non uiciatur. si uero
dubitatur de aliquo utrū sit bapti
satus uel non. statuit Allexander pa
pa. iij. extra ō baptismo. c. i. ꝙ bap
tisetur sub hac forma. si es baptisa
tus non te baptiso. sed si nondum
baptisatus es ego baptiso te in noīe
patris et filij et spiritus sācti amen.
adhuc si infans non potest nasci sꝫ
solū caput illud baptisetur priusq
moriatur. ff. de rel. et sūp. fune. l. cū
in diuersis. sed si mater i partu mo
ritur incidatur et infans uiuus ō uē
tre extrahatur et baptiset. ¶ Circa
patrinos qui in baptismo et confir
marione necessarij sunt dicendū est
ꝙ ubi infans fari uel credere nescit
patrinus interrogatur et respondet
pro eo et in eius fide et professione
baptisandus saluat. quod etiā ꝭm
Isido. ea. di. paruuli. et. c. se. in egro
to. muto et surdo baptisandis con
tingit. nam etiam legimus cyrophe
nissam mulierem uenisse ad ihesum
et rogasse pro filia spiritum immun
dum habente et illam ad preces ma
tris saluatam fuisse. Augustin⁹ quo
q eadem dis. nihil. et. c. se. asserit
ubi responsio ipsius patrini ad cele
britatem. id est ad solennitatem p
tinet sacramenti. quasi diceret. non
ad necessitatem. paruulum eni non
fides illa que in credentium uolun
tate consistit sed fidei sacramentū
fidelem facit. Unde fidelis uocatur
non rem ipsam mente abnuendo id
est profitendo. sed ipsius rei sacra
mentum recipiendo sicut ergo par
uuli alieno errore damnati fuerant.
sic ex aliena professione posse salua
ri necesse. eadem di. illud. et. c. se. et
c. queris. et cum illi ad intelligibilē
etatem peruenerint debent pīini insi
nuare illis pfessiōꝫ quā p eis fecerūt

¶ Porro sacerdos baptisans et episcopus confirmans se illis obligant quod de eis curã specialem gerant. quia cũ ipse non omnibus potest curam specialem impendere idcirco patrino cõmittit qui se pro illo fideiussorem constituit quod renatum docebit orationẽ dominicã et simbolũ fidei que quilibet xpianus adultus scire tenetur. uel i ligua latina uel materna. et si patrinus filiolum docerẽ neglexerit grauissime peccat. ¶ Item iuxta auctoritatem Leonis pape. c. di. et plures. unus tñ debet esse i baptismo. et unus in confirmatione patrinus siue uir siue mulier. et hoc ppt pericula que consueuerunt contigere i coniunctionibus matrimonialibus. In quibusdam tamen ecclesijs contraria cõsuetudine hoc derogatum esse uidetur. et hoc ideo quoniam si ueniat in dubium de aliquo utrũ sit baptisatus uel non quando plures sunt patrini et testes baptismi tanto fortius dubiũ excludetur. et tanto plures ad instruendũ filiolum se constituunt debitores. Item sm canonem. c. di. in cathecismo et baptismo et in confirmatione unus et idem patrinus sufficere potest ubi necessitas cogit alis singulos singuli suscipiant. Uerum baptisatis seu cõfirmatis patrinorũ perfidia cui nõ consentiunt non obest. Cum igitur patrinus filiolum instruere teneatur et in fide ipsius baptisandus saluetur nullus debet patrinus effici nisi sciat dominicã orationem et simbolũ ea. di. non li. et. c. se. in quibus ipse tenetur instruere filiolum cũ sit fideiussor fidei illius. et eum debet custodire pro posse ne a fide et iusticia deuiet. castitatem custodiat. iusticiã diligat et teneat caritatem. utpote responsurus in die iudicij de omni excessu illius. Sunt autem quatuor genera personarũ quas ecclesia non suscipit in patrinos. primum genus est monachus. abbas. abbatissa. monialis et huiusmodi. Secundũ genus sunt infideles. Tercium illi qui nondum sunt confirmati. e. di. i baptismo. qui alios non possunt tenere in baptismo uel in confirmatione. nõ enim uere debet uocari fidelis. unde nec ueri testes esse possunt. ij. q. vij. non potest. et. c. se. Quartum genus est uir et uxor simul. xxx. q. iiij. quod uidetur nisi prius ambo uotum emiserint castitatis. si ambo enim eundẽ puerũ de fonte leuarent. spirituales patres eiusdem fierent. vnde ulterius carnaliter commisceri non debent. nec etiam ut aiunt quidã aliquis de sacro fonte leuari debet aliquos de sua consanguinitate. presertim filiũ proprium uel filiam uel uxoris uel econuerso. ex de cognati. spi. c. ij. et c. iiij. quia caritatis dilectio per baptismum ppagari debet. Baptismi solẽnitate completa itur ad fontes cũ triplici letania et inde quia añ baptismũ et post letanie circa baptisterium peraguntur. pro eo quod in apoca. legitur. yris erat in circuitu sedis. yris ut ait Beda que fit sole irradiante nubes et que post diluuiũ fuit propiciationis indiciũ significat intercessiones sanctorum. sedes ecclesiam significat. nubes sunt uiri sancti. iuxta illud ysa. Qui sunt illi qui ut nubes uolant. qui ante aduentum christi et post deuotissime pro ecclesia orauerunt et orant. fit autem hec letania circa fontes usque ad sancte Jo. bap. ora pro nobis. eo quod ipse primus inuenit uel docuit baptisma. Deinde similiter cum trina letania reditur usque ad omnes sancti orate pro nobis. ad ostendendum quod ipsi orant pro filio baptisato qui mortuus fuerat et reuixit. perierat et inuentus est. ut in uera fide trinitatis percipiet sacramento baptismi. uel ut deum quem

confessus est diligat toto corde tota
mente et totis uiribus. ¶ Sane agū
tur in quibusdam ecclesijs septene
letanie ante baptismū. quia oramus
sanctos intercedere ꝓ nobis ut sp̄s
sanctus cuius gracia septiformis est
ueniat super aquam baptismi. In
alija aguntur q̄ dum cathecumini
baptisantur ut deus custodire dig
netur quinq̄ sensus corporꝫ eorꝫ ne
per eos illecebris secularibus inci
tari purificationem in baptismo ac
ceptam amittant. Trine etiam qn̄q̄
post baptismum aguntur ut credu
litatem trinitatis in qua baptisati
sunt. et quam ꝓfessi sunt toto cor
de tota mente totisq̄ uiribus dili
gant. ¶ Quidam etiam cantant le
taniam in eundo ad fontes. ad fon
tes propter spem. et idem redeūdo
propter rem. et ad notandū q̄ sanc
ti orant pro baptisandis ut sacramē
tum uera fide percipiant et ꝓ bap
tisatis ut in sacramento uere fidei p̱
cepto confirmentur. In fine letanie
fiant iuxta apostolum petitiones
ut propicius esto. parce nobis dñe.
et obsecrationes ut. per natiuitatē
tuam libera nos domine. et postula
tiones ut peccatores te rogamus
audi nos. Quid significet cantus
post baptismum dictum est supra.
ubi de canticis agitur. Ceterum in
quibusdam ecclesijs in lectionibus
et letanijs senes precedunt et iuue
nes subsequuntur. uel quia senex ser
uus. s. eleazar adduxit rebeccam ut
ysaac iuuenis apprehenderet eam.
uel q̄ꝛ i baptismo iuuenescit ecclesia
et renouatur ut aquila iuuent⁹ nr̄a.
Rursus in quibusdam ecclesijs dū
xij. lectiones leguntur letanie dicūt̄
et earum duodenarius numer⁹ per
tres q̄ternarios clericorꝫ ipletur q̄
bus orat̄ i baptisādis doctrina ca
piat aplorꝫ fide trinitatis et q̄tuor
uirtutibus predictorum.

¶ De confirmatione. Rubrica.

Sexto loco de confirmatio
ne dicamus. siquidē post
baptismū sequitur sp̄uale
signaculum. s. confirmatio quo per
fectio fiat quando ad inuocationē
ep̄i sp̄us sanct⁹ infunditur. ea. dis.
accepisti. ¶ Baptisatus aūt confir
mari non potest nisi demū post sep
tem dies post baptismū propt̄ sep
tem dona sp̄us sancti que recipit in
baptismo. nam ꝓ singulis donis de
cet dies sigulos celebrari. alij dicūt
q̄ stati post baptismū est confirma
tio inchoanda ꝑpter rōnem scrip
tam sub quinta feria cene dñi. ubi
agitur de olei consectione. nam et
Cle. papa p̄mus. statuit ut baptisa
tus q̄ cici⁹ fieri possit cōfirmet̄ q̄a
non ē ꝑfect⁹ xp̄ianus q̄ hoc non ne
cessitate sed i curia aut uolūtate ob
mittit. Hec frōtis crismatio confir
matio dr̄. q̄ꝛ p̱ eam spirit⁹ sanctus
datur ad augmētū et robur. ex̄ de
sa. unct. c. i. unde cum ceteras uncti
ones simplex sacerdos ualeat exhi
bere hanc non nisi summ⁹ sacerdos
i. episcopus debet conferre. q̄a de
solis aplis legitur quorū uicarij sūt
ep̄i q̄ per man⁹ impositionē spiritū
sctm̄ dabant. quēadmoduꝫ actuum
aplorꝫ lectio manifestat. cū audissēt
inq̄t apl̄i q̄ erāt iherosolimis q̄a re
cepisset samaria v̄bū dei miserūt ad
eos. pe. et Jo. qui cum uenissēt ora
uerunt pro ipsis ut acciperent sp̄m
sanctum. nondū eni in quamq̄ illo
rū uenerat. sed baptisati tm̄ erant i
nomine domini ihesu. tunc impo
nebant manus super illos et accipi
ebant spiritū sanctum cuius aduen
tus per misterium unctionis desig
natur. quia columba in qua spirit⁹
sanctus super christū in baptismo
descendit ad uesperum in cathecis
mo reuertens ramum retulit oliue

virentis cuius utiq; sacramentum
dauid pphetą preconiens exhilarā
dam faciem predicauit in oleo. Ar
naldiste tamen perfidi heretici dicē
tes manuum impositionem suis cō
solamentū fieri posse a quolibz ho
mine bono. Obiciunt ad hoc qd p̄
missū est de eo quod legitur in acti
bus apostolorum q; ananius saulo
et simeon ꝛ lucius cyreneī. ꝛ manaē
barnabe et saulo manꝰ imposuerūt
qui tn̄ nec apostoli nec epi fuisse le
guntur. Et ex eo qd predicitur mise
runt ad eos. pe. et Johannem. appa
ret q; episcopi debent illuc ire ubi
sunt quibus sit necesse manus impo
ni cumq; illuc uenerint orent p eis
dicentes. Emitte in eis septiformem
spiritum sanctum ꝛc. non enim dis
cipuli dabant spiritum sanctū sed
orabant ut ueniret in eos quibꝰ ma
nus imponebant. hoc ergo agit epi
scopalis confirmatio baptisato q;
tutor pupillo. quid eni prodest am
plam hereditatem filio relinquere
nisi ipse uel lex aut preses illi proui
deat de tutore. paraclitus quidem ē
eius consolator in christo custos et
tutor qui suadente diabolo posset.
sicut et pupillus suaz perdere facul
tatem id est baptismi utilitatem si
tunc non haberet tutorem. ¶ In
confirmatione ergo totius christia
ne religionis misterium plenitudo
completur. in baptismo namq; per
spiritum sanctum dat remissio pec
catorum. hic autem ipse spiritus in
nuitur ut ueniat in domum ipsam
quam sanctificauit descendere ꝛ ha
bitare dignetur. et ad episcopi inuo
cationem infunditur. cað. dist]. acce
pisti. vnde vrbanus papa inquit p
manus episcopalis impositionē spi
ritus sanctus datur ex quo cor fide
le ad prudentiam et constantiā dila
tatur ut quis plenus sit christianus
. Bis ergo inungitur crismate bap
tisatus scilicet in uertice ꝛ in fronte
nam et ipsis apostolis bis fuit datꝰ
spiritus sanctus. primo in terra qn̄
christus exsufflauit in eos dicens. ac
cipite spiritum sanctum. Secundo i
celo in die penthe. sed et ipi aposto
li receperunt spiritum sanctū i bap
tismo. non enim credendum est ip
sos non fuisse baptisatos qui alios
baptisabant ut premissum est. Hec
ergo duplex baptisatorum unctio
significat q; spiritus sanctus bis da
tus est apostolis. semel in terra ad
dilectionem proximi. et semel de ce
lo ad dilectionem dei. Unde ad no
tandum pulchritudinem donorum
spiritus sancti que in confirmatōne
conferuntur. dicitur. Emitte in eum
spiritum sapientie et intellectus ꝛc.
hee sunt uestes quibus induuntur
filij regis de quibus dictum ē. De
dit eis potestatez filios dei fieri his
qui credunt in nomine eius. et de q̇
bus dicit apostolꝰ. Quotquot bap
tisati estis christū induitis. non eni
habet christum pro indumento qui
donis spiritus sancti quibus xp̄us
ab ipsa conceptione ornatꝰ fuit nō
est ornatus. Differt autem hec unc
tio que fit in fronte per episcopum
ab illa que fit in cerebro siue in uer
tice per sacerdotem. primo q̇a s̄m
Rabanum de conse. dist]. v. nouissi
me. in illa signatur super baptisatū
spiritus sancti descensio ad habita
tionem deo consecrandam. in hac
uero signatur ut eiusdem spiritꝰ sāc
ti septiformis gracia cum omni ple
nitudine sanctitatis scientie et uirtu
tis uenire in nomine declaretur. Se
cundo differunt quia per illam que
fit in uertice anima christi desponsa
tur. per istam uero ditatur ꝛ dotat.
Item per illam ostenduntur uulne
ra esse sancta. per hanc plenitudo
graciarum confertur. quod ex vbis
utriusq; unctionis potest perpēdi.

Jn collatione enim illius unctionis dicit sacerdos. Deus omnipotens pater domini nostri ihesu xpi qui te regenerauit ex aqua et spiritu sancto quiqz tibi dedit remissionem omnium peccatorum ipse te liniat crismate salutis in uitam eternam. his uerbis que est salutatio in uitaz eternam. per hanc unctionem obtineri ostenditur sed hec uerba transcēdit episcopus in unctione confirmationis dicens. Emitte in eum septiformem spiritum sanctum tuum paraclitum de celis spiritum sapientie ꝛ intellectus. spiritum concilij et fortitudinis. spiritum scientie et pietatis. et imple eum spiritu timoris domini et consigna eum signaculo sancte crucis. propiciatus in uitam eternā consigna inqz ut spiritum sanctum non amittat. ¶ Jn concilio thole. de conse. di. v. dictum. et. c. se. dicitur. ꝙ nullus debet bis confirmari sicut nec rebaptisari. ¶ Post orationem quam communiter dicit epūs super omnes confirmandos si plures sint singulariter cuilibet frontē linit in modum crucis crismate cū pollice dicens cuilibet. Jn nomine patris et filij et spiritus sancti pax tibi. que salutatio fit ad nouum hominem qui dignus est salutari ppt̄ uite nouitatem. et qui secundū deū creatus est in iusticia et sanctitate ꝛ ueritate. interim enim cum erat uetus non erat saluandus sed tantum erat pro eo orandum. ¶ Jdeo autē fit in modum crucis et cum crismate et sicut omnia crismata cum crucis figura perficiuntur. de conse. di. v. nunquid. ut appareat ꝙ est illius per cuius crucem redemptus est. sine quo signaculo non oportet nos ante deum presentari. quod fit cum pollice quia ille i consecratione pōtificis est ad hoc specialiter consecᵲtus. uel quia omne datū optimum descendit a patre luminum. ideo in fronte quia ibi melius et citi⁹ uidetur ut sic exterminator angelus uidens eum hoc signo munitum ad se non pertinere pertranseat sicut pertransiuit. domos hebreorum in egipto ubi uidit utrumqz postem linitum sanguine agni ꝛ excussit ṗmogenita egiptiorum in domibus ubi hoc signum non erat. quid enim est sanguis agni nisi fides passionis xpi uterqz postis hoc sanguine linit' cū fidem passionis in corpore et mēte gestamus. in corpore per misterium in mente per efficaciam. ideoqz fit in fronte quia perfectorum est non in occulto sed in manifesto christi nomen semper habere. Hinc est ꝙ iohannes apostolus ait. Uidi supra montem syon agnum stantem et cū eo quadragintaquatuor milia habē tes nomen eius et nomen patris ei⁹ scriptum in frontib⁹ suis. stante enī et in monte et cum agno stare perfectorum est et perfectio datur in confirmatione ut premissum ē. Melius quoqz in fronte insignit' i quo summus pontifex laminam auream figebat in scriptum erat ineffabile nomen domini et ut baptisatus liber confiteatur quod credit. ex̄ de sacra unct. quia corde creditur ad iusticiam ore autem confessio fit ad salutem memor eius quod domin⁹ ait. Qui me confessus fuerit coram hominibus ꝛc. ¶ Subsequenter episcopus confirmatum percutit in facie. primo ut tenacius memorie teneat se hoc sacramentum recepisse. Secundo quia hoc sacramentum datur baptisato ad robur fidei ut permissum est. ut uidelicet sit ita fortis in fide. in baptismo suscepta ꝙ ulterius coram quocunqz confiteri nomen christi non erubescat. Tercio hec percussio representat manuum impositionem quoniā apostoli

per manus impositionem confirma
bant. Quarto ad terrendum malig
num spiritum ut fugiat et ne redire
audeat sicut fecit beatus Benedict⁹
liberans per alapam monachum q₂
maligno spiritu uexabatur. ut legit
in dialogo Grego. li. ij. c. xxxij. Duo
ergo facit episcopus. primo quia
eum ungit in fronte. Secundum q̇a
ipsum percutit in facie. unctio signi
ficat augmentum gracie quantum
ad actus audaces aggrediendi ea q̄
pertinent ad fidem. percussio uero
fit ne ulterius confundatur aut ti
meat confiteri nomen christi. quasi
diceret episcopus confirmato ea ita
sis fortis ut quicunq̧ si te repercus
serit uel quocunq̧ alio modo tibi
confusionem fecerit pro eo ꝙ xpi fi
dem confiteris tu in his omnibus
non erubescas. percussi enim in fa
cie erubescere solent. similiter etiam
fit alicui et propter eandem causaꝫ
militibus nouis fieri potest confir
matio in campo melius tñ fit in ec
clesia aut in atrio ecclesie. in Burcar
do li. iiij. c episcopus. ¶ In conci
lio Aurelianeñ. de consecra. distinc.
v. ut ieiunij. statutum est ut sacram̄
tum confirmationis a ieiunis et iu
uenibus perfecte etatis puta duode
cim uel quindecim annoꝝ seu adul
tis monitis prius peccata confiteri
conferatur. hodie tamen q̄ꜯ cici⁹ po
test hoc fiat ut premissum est.
Crismato autem alio panno albo
frons circumcingitur ne recens unc
tio defluat aut deleatur. et septima
die deponitur sicut supra. ubi agit
de baptismo dictum est et in conci
lijs Beluaceñ. de consecra. dist. iiij.
si quis noluerit. Dicitur ꝙ pannus
crismalis quo caput pueri in fronte
per episcopum uel uertice per p̄sbi
terum crismati circumcingitur po
test iterum super alium baptisatuꝫ
imponi. Item non confirmatus non
potest alium tenere in baptismo uel
in confirmatione nec uir et uxor uel
consanguineus uel etiam plures te
neant confirmandum prout in bap
tismo dictum est.

¶ De missa Rubrica.

SEptimo loco de missa hu
ius diei dicendum est in
qua quidem plura sunt
notabilia. primo ꝙ ante missam al
taria cooperiuntur quod fit q₂ iam
ecclesis incipit resurrectionis prelu
dia celebrare. magna enim pars hu
ius officij pertiñet ad illam. et in re
surrectione christus qui per altare
significatur stola corporis indutus
est. Item ministri altaris preciosis
et splendidis sunt uestibus decora
ti. ad significandum ꝙ neophiti sūt
indumentis uirtutum ornati. Item
ideo missam nō cantatur solito mo
re quia in ea non dicitur introitus.
quia est caput misse co ꝙ ille qui
est caput et principium nostrū sub
tractus est et in sepulchro silet et
nocte resurrectionis licet resurrexis
set tamen a suis nesciebatur. vnde
cum maria magdalena inuenit mo
numentum uacuum credidit eum
esse sublatum. hac enim die et in ui
gilia penthecost. seruam⁹ antiquū
ecclesie morem qui fuit ante papam
Celestinum secundum quem introi
tus in missa non dicebatur. sed a
kirieleyson incipiebatur. Incipit er
go a kirieleyson officium quod est
quedam uox leticie. de hoc ꝙ neo
phiti sunt renati rogat ecclesia ut
dominus eos in nouitate conserua
re dignetur. Omnia enim que dicū
tur usq̧ ad euangelium ad eos refe
runtur. ¶ Sequitur Gloria in excel
sis deo. quod ideo cantatur q₂ pax
data est renatis que ab angelis nūc
tiata est in nocte natiuitatis. cum

ergo ipsi renouati gracia dei sit ꝓpos
sunt cantare cum angelis. Secundo
ideo quoniam angeli qui primo illō
nato domino cantauerunt pro rena
tis in baptismo gloriantur. Tercio
quia resurrectio christi proxima est
ideo dicitur hic angelicus cantus ⁊
cum ipsis angelis chorus exultat p
sonanti melodia et cāpane sine sig
na etiam concrepant que hactenus
fuere muta. ¶ Collecta etiam de re
natis manifesta est que est. Deus q̇
hanc sacratissimam noctem glorie
dominice resurrectionis illastras cō
serua innoua familie tue progenie
spiritum adoptionis quem dedisti
⁊c. cui premittitur dominus uobis
cum. et non pax uobis. ut iam dice
tur. ¶ Similiter epistola refert ad
eos uidelicet. si consurrexistis cum
christo que sursum sunt querite ubi
christus est in dexteram dei sedens
ad Colocen℞. iij. c. quasi diceret. re
surrexistis in baptismo a peccatis si
cut christus resurrexit ab omnibus
infirmitatibus suis. Sed ad quid de
bent laborare resurgentes et nisi ea
que sursum sūt obtineant. ideo adi
cite que sursum sunt sapite nō que
super terram id est celestia non ter
rena uobis sapiant. et additur mor
tui enim estis et uita uestra abscon
dita est cum christo in deo. mortui
enim estis peccato. et mortui estis
uobis ut iam non uobis sed domi
no uiuatis. sicut dicit apostolus. vi
uo ego iam non ego sed uiuit in me
christus. vita autem nostra abscon
dita est in deo. ideo quia nondum
apparet ꝙ futuri estis sed cum ap
paruerit christus uita apparebitis
cum christo in gloria. Ecce ad quid
debeant tendere neophiti. scilicȝ ut
sint et appareant cum christo ī glo
ria ad quam representandam minis
tri altaris solnnnes uestes induunt
uel ut renatorum stolam innocentie
demonstrent. In epistola uero bap
tisati instruuntur. ¶ Post epistolaȝ
sequitur alleluia. quod est uox ange
lica siue canticum angelorum. sicut
ostendit Johannes in apocalip. di
cens. Quasi uocem turbarum mul
tarum in celo dicentium alleluia. q̄ꝛ
angeli gloriantur propter baptisa
tos a diaboli seruitute ereptos et
ad fidem conuersos. et dicitur alle
luia sine graduali ad significādum
ꝙ caput nostrum quiescit. ubi eni
est quies ibi non est motus. ubi au
tem non est motus ibi non est ascē
sus de gradu ī gradum quod signi
ficat graduale. Ideo autem gradua
le non dicitur quia baptisati nōdū
per opera in uirtutibus gradum fe
cerunt. Dicitur autem tractus qui
significat pacientiam per quam ex
pectare debent gloriam sempiternā
quam sequens sabbatum in albis
representat. In quo sabbato non cā
tatur graduale quia ibi non est ne
cessarium bonum opus uel tractus
quia nec pacientia sed duplex alle
luia ꝓ duplici gloria scilicet anime
et corporis. De hoc sub ti. de septē
diebus post pascha dicetur. et pre
ter morem ante tractum ponitur al
leluia. quod est quedam uox leticie
ad notandum leticiam neophitoꝝ
quam habent de spirituali nouita
te. sed quia graues sunt labores uie
sequitur tractus qui dicitur a trahē
do. Ad idem tamen inuitantur neo
phiti in uersu alleluia. et intractu ui
delicet ad laudem dei. nam alleluia
sonat laudate dominum. et in uersu
alleluia dicitur. Confitemini domi
no. id est laudate dominum. et addi
tur causa quoniam bonus est in se
et in nobis cum quibus misericor
diter et benigne egit dimittēdo pec
cata in baptismo. et cantatur tono
resurrectionis. scilicet octauo. sed q̄ꝛ
effectus benignitatis posset esse ad

tempus ideo subditur. Quoniam in seculum misericordia eius. ad idem etiam inuitantur in tractu. scilicet Laudate dominum omnes gentes etc. quoniam confirmata ē etc. reuera firmatur misericordia que durat in eternum. sicut in uersu alleluia est dictum. Hec autem duo. scilicet misericordia et ueritas. in psalmis iūguntur ut nec misericordia iniusta nec ueritas nimis austera credatur. lxv. dis. disciplina. xxiij. q. iiij. non est iniusta. quare duplices laudes non dicuntur. et quare tractus. et q̄re sub humiliori lingua dicitur. subti. de septem diebus post pasca dicetur. Secundo ideo alleluia prius q̄ tractus dicitur quia hebrea ligua est mater et nobilissima omnium ligwarum propter auctoritatem diuine scripture. latina uero inferior q̄si filia. preterea alleluia significat iudeos p̄us conuersos. tractus gentiles postea credentes. Tercio dicitur primo alleluia. in memoriam prioris status. ad idem sequitur tractus in memoriam sequentis. precedit etiam alleluia propter gaudium reuertentium de captiuitate babilonica. In aliis uero diebus graduale precedit alleluia propter profectum proficiētium. Deinde sequitur euangelium. Uespere autem sabbati que lucescit prima sabbati. Mathe. xxviij. c. in quo de solicitudine mulierum circa domini sepulchrum et ō ministerio angelorum. et de resurrectione saluatoris agitur usq̄ nunc enim fuit sacrificium neophitorum. sed de hinc resurrectio ad memoriam reuocatur.

¶ Et nota q̄ uespere sabbati hic accipitur pro nocte et est sensus. uespere sabbati. i. in nocte sabbati. sed quis credi possit q̄ uenissēt mulieres in principio noctis uel in medio. idcirco adiunctum est. que lucescit in p̄ma sabbati. i. q̄ pertinet ad lucem primi sabbati. lucesserat enim iam quando uenerat maria magdalena et altera maria uidere sepulchꝝ etc. ante euangeliū non portatur lumen. nec etiam in q̇busdam ecclesiis candelabra cum luminaria stant ad missā super altare. p̄mo q̇a ille q̇ est uerum lumen nondum nobis redditus est quoniam eius resurrectio nōdū erat manifesta imo credebant adhuc in sepulchro latere. Secundo quia mulieres non deū sed solummodo mortalem esse credentes occulte sine lumine ibāt ad sepulchrum ut ungerent corpus ihesu. Tercio ad notandum cecitatem cordis ignorantium ipsum resurgere posse. Incensum tamen fertur in signum q̄ mulieres tulerunt aromata ut ungerent ihesum. Rursus accensa luminaria non feruntur sed incensum sic. ad notandum q̄ tunc orationis affectio q̄ per incensum exp̄mitur animis infirmorum non deerat sed ueritatis. lux que per accensa luminaria designatur eis certitudinaliter non clarebat propter domini sepulturam. ¶ Post euangeliū non dicitur Credo. ut per hoc infirmorꝝ animorū dubitatō denotetur. Quedā tñ ecclesie dicūt hac die credo. et p totam sequentem ebdomadā quo renati assueuerāt se in deū tendere et ea q̄ de xp̄o dicta sūt in euāgelio firmissime credere. Offertoriū quoq̄ non dr̄ in quo significantur p̄mo silentia mulierū q̄ territe q̄si cū silētio recesserūt a monumento ad q̄d iuerant ut xp̄o ungentum offerrēt. Scd̄o q̄ ipse uenientes iux̄ legis mādatum ungere corpus ihesu latenter uenerunt ad sepulchꝝ et ō illō in silentio steterunt timentes r̄ndere angelo uel custodientibus sepulchrū. ergo earū more cantores silent. Tercio q: nondum surrexit q̇ det nobis quod offerre possumus. cātant aūt

Sanctus ſanctus ſanctus quod eſt
angelorum canticum. quia angeli tā
q̄ nihil timentes in ſepulturam do
mini et eius reſurrectione quam nō
tacuerunt ſuum habuerunt miſteri
um. ¶ In canone etiam. ſ. infra acti
onem fit mentio de renatis. Agnus
dei non cantatur. tum quia nondū
ſurrexit q̄ ipſi ſcirent qui in die re
ſurrectionis dixit diſcipulis pax uo
bis. tum quia diſcipuli tunc deſpe
rauerant nec credebant eum eſſe de
um qui redimeret iſrahel. unde cle
ophas dixit. non ſperabamus q̄ ip
ſe eſſet redempturus iſrahel. quaſi
diceret. iam no ſperamus immo de
ſperamus. ſed et mulieres que uene
runt ad monumentū credentes cor
pus ſublatum eſſe non credebāt q̄
ipſe peccata mundi tollere poſſet.
unde et maria magdalena que fuit
magis ſolicita audiuit a domino.
noli me tangere nondum enim aſcē
di ad patrem meum ſubaudi in cor
de tuo. i. nondum credis me eſſe eq̄
lem patri ergo non credis me tolle
re poſſe peccata mundi. ¶ In qui
buſdam tamen eccleſijs dicitur ter
agnus dei. ſine dona nobis pacem.
non datur etiam pax in deteſtatiōz
oſculi iude prodicionis. et quia xp̄s
qui eſt uera pax noſtra nondum pa
cem nunciauit quia nonduz ſurrex
it qui in die reſurrectionis apoſto
lis ait. pax uobis. unde forte hic mo
dus ſalutationis. ſcilz pax uobis. ab
epiſcopo in principio huius miſſe
non dicitur ſed differtur ut nouam
ſalutationem in die reſurrectionis
ſue populus affectuoſius ampleca
tur. In quibuſdam tamen eccleſijs
pax datur eo q̄ gloria in excelſis cā
tatur. ¶ Poſtcommunio etiam nō
cantatur. primo ad notandum q̄ ñ
erant tunc qui in xp̄i fide communi
carent. Secundo quia baptiſati nō
dum communicauerunt. ſed in die

paſche communicare debent. Ter
cio quia nondum ſurrexit qui nob
dat q̄ communicemus. Quarto q̄a
ueſpere que ſequuntur uicem obti
nent poſtcommunionis. Quinto q̄r
omnes tacuerunt in xp̄i comprehen
ſione et crucifixione ideo cantores
tacent. Cantoribus ergo tacentibus
ſacerdos ſuum implet officium q̄a
apoſtolis de reſurrectione dubitan
tibus et mulieribus timentibus et
nil dicentibus xp̄s ipſe per ſuaz glo
rioſam apparitionem quibus uolu
it fecit ſe manifeſtum. Conſequent
intercenandū. i. dum ſacerdos com
municat adiciuntur breuiſſime ueſ
pere. ſ. Laudate dominum omnes
gentes. que quaſi non ſunt ueſpere
quia ſabbatum eterne quietis qd
per hoc ſabbatum figuratur nullaz
habet ueſperam. fit etiam officium
breue ꝓpter ipſos neophitos q̄bus
omnia debent breuiter cantari. max
ime primo die ne generetur eis faſti
dium ex ꝓlixitate. unde ſub una col
lecta miſſa et ueſpere clauduntur ne
forte ſi finita miſſa dicerentur ueſ
pere neophitis non auditis ueſpis
recederent credentes habere licenti
am abeundi. unde ideo totum offi
cium ſub una oratione completur
quoniam ſacramentum baptiſmi in
xp̄i paſſione ↄſumatur. uel ideo dies
hec in miſſa non in ueſpera termina
tur ut xp̄s qui nos morte redemit
ſine fine laudetur qui eſt in ſecula
benedictus. In quibuſdam autem
eccleſijs cantatur pſalmus. Laudate
dominum. ſine gloria. quia filius q̄
eſt tercia perſona in trinitate nōdū
ſcitur nobis eſſe redditus. Rurſus i
uitantur neophiti ad laudem dn̄i p
pſ. illū. Laudate. et ipſi ſe laudare
ꝓmident dicentes q̄ſi unus homo p
ſe uel p alios. Magnificat aīa mea
dn̄m. Hoc ſabbatum ꝓuilegiatum
eſt q̄r ī eo fiūt ordines. cathecumini

post baptisantur. cereus benedicit et plures lectiones leguntur

¶ De sancto die pasche. Rica.

Sequitur uidere de festo paschali de quo primo aliqua generalia premittemus Consequenter uero de nocturno huius diei officio. Postmodum de diurno aliqua presupponemus. ¶ Siquidem tempus pascale significat tempus illud quod erit post diem iudicij. quando uidelicet ad patriam uite quam per adam amisimus deo propiciante regrediemur quam consideratione potest dici hoc tempus regressionis quod tamen incipit in octaua In hac autem die resurrexit dominus que est mundi prima et rediens ad caput est in octaua ut dicetur in prohemio. vij. partis. de qua dicetur in paralipomenon inti. psalmorum. quam. viij. sicut. vij. mundi etates precedunt quarum sex sunt uiuentium. et septem dormientium. et sicut septem dies nostre recreationis hanc diem precedunt. sic quoque. vij. dominice circumdederunt usque ad letare ihrlm. precesserunt quasi interposita dominice passionis memoria. Hec dominica octaue etatis representatiua sequitur in qua etiam representatur quod sicut octaua est eadem cum prima sic restituetur homo in idipsum et ad id fuerat conditus immo supra prime originis reparabitur dignitatem et consequetur corporis et anime felicissimam immortalitatem. Qualiter dominus tribus diebus et tribus noctibus et qua hora resurrexit et qua hora debet dici officium matutinum. et quare hac die pasca celebratur. dictum est sub quinta feria cene domini. et sub sabbato sancto. Sane pasca grecum nomen est quod hebraice dicitur phase. quod latine transitus interpretatur secundum Bedam. non ergo dicitur pasca a passione exeo quia passim grece dicitur pati latine sed dicitur a transitu. et hoc primo secundum historiam ex eo quod exterminator angelus uidens sanguinem in frontibus israhelitarum pertransijt nec eos percussit. Tunc etiam populus ex egipto transiuit. i. exiuit. terciaque die mare rubrum pertransiuit. secundo secundum allegoriam quia ecclesia in hoc tempore transit per baptismum ab infidelitate ad fidem. Tercio secundum tropologiam quoniam hoc tempore transimus per contritionem et confessionem de uicijs ad uirtutes. ut. j. dicetur. Quarto secundum anagogem. quia nunc christus a mortalitate transijt ad immortalitatem et faciet nos etiam transire. unde in euangelio. cum uidisset ihesus. inquit quia uenit hora ut de hoc mundo transiret ad patrem etc. Nominamus autem hanc diem greco et non hebraico uocabulo. licet lingua hebrea dignior sit tanquam mater. primo ne in hoc uideamur iudaisare. Secundo ne imitemur in hoc quosdam hereticos dicentes euangelium sine ceremonialibus non sufficere ad salutem. Item utimur greco et non latino uocabulo propter auctoritatem quoniam greca lingua antiquitus rome et in ytalia tante fuit auctoritatis ut non solum dies solennes grecis nominibus nuncuparentur. ut pasca. penthecostes. ypapanti et ephi. uerum etiam dignitates ut apostolicus. patriarcha. archiepiscopus. episcopus et huiusmodi. Isidorus. tamen dicit quod pasce uocabulum non grecum sed hebreum est. et Inno. iij. dicit in quodam sermone quod pasca hebraice dicitur a phase quod est transitus. grece uero a phasim quod est passio. Augustinus. dicit quod hoc nomen pasca per diuinam dispositionem compactum est ex hoc nomine greco passie. quod passio interpretatur. et ex hoc nomine hebreo phase quod transitus interpretatur. nam hec duo nomina conueniunt in hoc nomine pasca tam secundum significationem quam secundum uocem. secundum significationem enim quoniam in passione christi fa

ĩt eius transitus. unde merito h̃ no
men habet intellectũ utriusq̃ nomi
nis. et est latinũ ut sic ex duab⁹ lĩg
uis fiat tercia. s. latina. et est h̃ nomẽ
pasca p̃me declinatiõis et neutri ge
neris qδ solũ in tribus grecis nomi
nibus inuenit᷑. s. pasca. manna et mã
mona. uel ẽ tercie declinatõis ut di
catur pascat̄. sicut dr̃ fantasmatis.
uocat᷑ aũt pasca ipsa dies resurrecti
onis et etiam temp⁹ a dñica i ramis
palmarũ usq̃ ad octauã pasce. q: in
dñica ipsa inducebat᷑ agnus et i q̇n
ta feria imolari debebat. uerumtñ
ƀm uulgi cõsuetudinem domica i ra
mis palmarum dr̃ pasca flondum.
feria sexta pħaſe hodierne uero di
es pasca. olim tamẽ ꝓprie dicebat᷑
pasca dies illa i q̄ agnus imolabat᷑
¶ Solennitas pasce anthonomati
ce dr̃ solennitas solennitatũ eo ꝙ ce
teras solennitates hui⁹ solẽnitatis
nobilitas antecedit et oĩs dies do
minici sũt octaue hui⁹ festi. ut dice
tur i ꝓhemio. vij. ptis. et in ea oĩa
leticie insignia ꝑponũt᷑. Templum
quoq̃ mundat᷑ et ornat᷑ i parietibus
q: in eis cortine et pallia extendũt᷑.
et in choro dorsalia et tapeta exten
duntur et banchalia disponũt᷑. uela
men etiã qδ erat ante crucẽ uel i al
tũ dirigitur uel remouetur. uł retro
altare ponit᷑ ad notãdũ ꝙ p̃us oc
culta mõ sũt manifesta. altar᷑ quoq̃
suis ornamẽt̄ decorat᷑ ut i q̇busdã
ecclesijs uexillis q̄ significãt uictori
am ihesu xp̄i crucib⁹ et alijs δ quo
et de uelaminib⁹ triũ coloꝝ q̄ hac
die in tribus lectõibus δ altari rmo
uẽt᷑. et δ triplici ornatu mãlis tẽpli
dictũ ẽ in. i. pte sub tr. de picturis.
Ministri quoq̃ ad decorẽ hui⁹ solẽ
nitatis se balneis p̄lauant. barbas᷑ ⁊
coronas tondunt. capillos deponũt
uestes siue cappas nigras deponũt
et albas induũt. q̄ licet ad decorem
fiant. ad spũalem quoq̃ hominem

referuntur. non enim lauamur ad
uoluptatem sed ad significationem
ut scilicet per exteriorem lotionem
corporis interiorem anime debere
fieri ostendamus. barbas ⁊ coronas
tondere est superfluitates et uicia
deponere. capillos super aures ton
dere est quinq̃ sensus corporis ad
seruiendum deo. expeditos habere
nigras uestes siue cappas exuere ẽ
asperitatem penitencie deponere. al
bas siue suppellicia induere est sto
lam immortalitatis firmiter expec
tare. uel per uestem albam significa
mus innocentie stolam renatorum.
uel per hoc representamus hodier
nam apparitionem angelorum qui
in uestibus albis apparuerunt.
In ha sancta die nil qδ a sacerdote
non sit benedictum comedere debe
mus quia inimicus nr̃ nunc nos ma
gis satagit supplantare. unde in q̇
busdam locis quecunq̃ comedi de
bẽt ad eccłiam portãt᷑ et i atrio uel
in uestibulo eccłie cũ cruce et aqua
bñdicta et i uestib⁹ sacr̄ a sacerdote
benedicũt᷑. Hinc ẽ ꝙ hodie agn⁹ a
sacerdote benedicit᷑ ad rep̄setãdũ
ꝙ deus ꝑ Moysen et populũ agnũ
ↄmedi iussit i figurã ihesu xp̄i cui⁹
sãguine oĩa p̃mogenita sibi de mũ
do redemit et ãgelo i nocte illa oĩa
primogenita in egipto percucienti
populum suum seruauit agni sang
uine prenotatum. Agnus autem ƀm
romanũ ordinẽ nõ ad altar᷑ sʒ ad mẽ
sã bñdicit᷑. In q̇busdã etiã loc̄ bñdr̃
lac ⁊ mel i mẽoriã ei⁹ ꝙ dñs inq̇t pii
b⁹ nr̃is abrahã ysaac ⁊ iacob. intro
ducã uos i terrã fluẽtẽ lac ⁊ mel.
Null⁹ dʒ ẽt nũq̃ aliq̇d ↄmeder᷑ nisi
p̃us saltẽ signo cruc̄ facto. vñ legit᷑
i dialogo Greḡ pape li. c. iiij. ꝙ cũ
q̄dã mõialis iret ꝑ ortũ lactucã sine
bñdictõe ↄmedit ⁊ sit᷑ demonẽ q̇ su
ꝑ eã erat suscepit q̇ illã uexauit. nos
q°q̃ uidim⁹ puellã a duob⁹ spiritib⁹

immundis et malignis triennio uexatam. cūq; a quocam pitro uolente illos cū exorcismis et abiuratōibus ab būano corpore pellere. iterrogarent qliter corp⁹ mulieris itrasient rñderūt q; sedebāt in quodā malo granato q; ipa puella comederat q̇ tandē uirtute adiuratōꝫ nobis pñtibus ab humano corpore recesserūt. In q̇busdam quoq; locis hac die in aleis i natali p̄lati cum suis clericis ludū uel in claustris uel i domibus epalibus ita ut etiā descendant ad ludū pile uel etiā ad coreas et cant⁹ qd̓ uocatur libertas decembrica q̇a antiq̇tus cōsuetudo fuit aput gentiles q; hoc mense serui. pastores ⁊ ancille q̄dam libertate fruerēt et cuꝫ dñis suis dñarent. et cū eis facerēt festa et cōuiuia post collectas messes landabilius tñ est a talib⁹ abstinere In plerisq; etiā regionib⁹ mulieres scd̓a die post pasca uerberant maritos suos. die uero tercia mariti uxores suas. sicut ⁊ antiq̇tus licebat seruis dños saltē in crimine adulterij accusare impune. xij. q. ij. qd̓nē. hoc aūt fit ad notandū q; dñt se inuicē corrigere. alter ab altero hoc tpe exigat debitū thori. statutū ē enim de conse. di. ij. ois homo. xxxiij. q. iiij. c. i. q; cū hac die cōmunicare debeāt tribus p̄cedētib⁹ et trib⁹ uł. v. uel septē sequētibus dieb⁹ ab āplexib⁹ uacēt qd̓ sūptū ē a dauid q̇ cū pueri suis acceptur⁹ panes p̄positōis ait ad abimalech sacerdotē. cōtinuim⁹ ad heri et nudius terci⁹ de cō. di. ij. trib⁹. x. q. i. hāc cōsuetudinē. ¶ His tribus dieb⁹ primus solennis ē feriādū. in sequētibus uero licꝫ uiris ruralia opa q̄ magis sūt necessaria exercere. sꝫ feminis n licꝫ nere nūq̄; autē coreas ducere. q: f̄m Greg. meli⁹ ē fodere et arare q̄; coreas ducer̄. ide ē q; hij singuli dies p̄pa hñt misona ceteri uero i q̇busdaꝫ ecclijs mutua. in alijs tamen habent etiam usq; in quintam feriam p̄pria. ¶ Fiunt quoq; apud quosdam hoc tpe aq̄rum dimersiones ne q: homines uigilauerunt in. xl. in his sanctis dieb⁹ dormire uelint. ¶ Hoc quoq; notādum est q; pasca nr̄m semper debꝫ fieri in die dñico sicut statuit pius papa ꝰ cōse. di. iij. nosce. et. c. se. et etia victor papa q̇ p̄pt̄ h̓ ꝯsiliū palestinū cōuocauit. licꝫ eni p̄us coꝛeꝫ die celebraret q: tñ qd̓ ide dubitabāt āgel⁹ dñi ad corroborandos illoꝝ aioa appuit i hitu pastoralis herme doctoꝛi pcipiēs ut pasca sēp die dñico ab oibus celebraret. dñs in uere surrexit i die. vj. kł. aplis. nam pass⁹ ē. viij. kł. aplis uidelꝫ i die tali i q̄ū cōcept⁹ ē siue i q̇li annūciatio uirgini facta ē. put dcm̄ ē sub ti. de pasceue. ¶ Celebrari ēt debꝫ pasca i lunatōe aplis qm̄ i exo. p̄cepit dñs q; mēsis ille p̄m⁹ hēret et agn⁹ die xiiij. imolaretur. vñ victor papa de cōse. di. iij. celebritatē. dicit q; pasca debꝫ celebrari post. xiiij. diē lunationis aplis q̇ ē p̄mus mēsis f̄m hebreos usq; i. xxi. diē eiusdē mēs. i. lunationis. loq̇t̄. n. ibi ꝺ mēse lunari nō ꝺ solari qm̄ i illa lunatōe ē sēp pasca usq; i. xxi diē. ⁊ usq; ponit̄ ibi iclusiue qm̄ icludit̄ ipa. xxi dies. uult g° dicere victor papa q; pasca ñ dꝫ ce j. xiiij. diē lunatois apł. nec p⁹. xxi. diē illi⁹. si. n. xiiij. diei lunatōis ē i die dñica ibi ē pasca iudeoꝝ. ⁊ dñica sequenti est pascha nr̄m. s. xxi. die. et hec lunatō q̄ñq; icipit a marcio qꝰ plene i fi. viij. ptis dicet̄. Ecclia tn āntiq̇t⁹ celebrat pasca cū iudeis. xiiij. luna p̄mi mēs q°cūq; die occurreret quē ritū sci p̄rēs i nicena sinodo p̄hibuerūt ꝯstituētes ñ solū lunā pascalē ⁊ mēs iq̇rere. sꝫ ēt diē dñice rsurrectōis obs̓uar̄. et iō extēderūt pasca a. xiiij. luna usq; ad uicesimāp̄mā. ut dictum est ut sic et dies dominicus

non obmitteretur et in die resurrec
tóis dñi pasca celebraret᷑ ꝛ hoc plu
rib⁹ ꝺ causis. primo ne eccl̃is uidea
tur iudaisare et figurꝭ iudaicis adhe
rere. et i tpib⁹ ꝛ annis cõsidere. scḋo
qꝛ die dñica datũ fuit mãna a dño
ꝑ qḋ significat᷑ eucharistia. i. panis
ãgeloꝝ hñs i se omne delectamẽtũ ꝛ
suauitatẽ oĩs saporꝭ. vñ exo. xvij. die
sexto parẽt qḋ iferãt ut sit duplũ q̃
iferre solebãt ꝑ sigulos dies. et hec
ẽ dies ueneris et ita die dñica datu
ẽ mãna. Tercio qꝛ ꝑceptũ ẽ comede
re agnũ cũ lactucꝭ agrestib⁹ et i azi
mis sinceritatꝭ et ueritatis. i. cũ puro
affectu et puro intellectu hoc ẽ i ue
ritate. Xpũs ꝟo morte nr̃aꝫ destrux
it moriẽdo et uitã nr̃am resurgẽdo
reparauit. et ita patꝫ ꝙ i die resurre
ctõis debem⁹ comedere agnũ quia
tũc icipit ueritas uite nr̃e. Quarto
nõ celebram⁹ pasca nr̃m cũ iudeis q̃
illõ celebrãt. xiiij. luna. qꝛ q̃uis tunc
imolatus fuerit agnus. tñ incipit ei⁹
imolatio in sequẽti die. qꝛ tũc ẽ tps
luctus nec ẽ temp⁹ solẽnisandi. ꝛ iõ
eccl̃ia dimittit hoc usq; ad tempus
solẽnitatis qꝛ debet fieri cũ solẽnita
te sicut dictũ ẽ. Quito quia cũ xpo
uult ecclesia celebrare pasca suũ.
Triplex enim pasca fecerunt iudei.
primũ i rematbe qḋ iterptat᷑ cõmo
tio tinee. per hoc significat᷑ ꝑmum
pasca. i. spũalis transitus ꝺ uicijs ad
uirtutes. ꝑ tineã eni intelligit᷑ qꝛ si
cut tinea cõsumit pannũ ipceptibi
lit᷑ sic peccatũ aĩam. qñ aũt peccatũ
cõmouet᷑ i nobis siue ãmouet᷑ ꝑ pe
nitentiã fit iste trãsitus. Scḋm pas
ca factũ fuit in sina. qḋ iterptat᷑ mẽ
sa ꝑ qḋ significat᷑ scḋm pasca spũa
le. i. transitus de uirtute ad uirtutẽ
ꝑ qḋ restituitur homini sua mẽsura
attingendi celestia. iste trãsit⁹ fit qñ
trãsim⁹ de uirtute i uirtutem. tunc
eni accedit ad mẽsuram suã hõ qñ
factus est ut sit socius angelorum.

primum pascha christus non potu
it celebrare qꝛ peccatũ nõ fecit nec
inuẽtus ẽ dol⁹ in oꝛe ei⁹. neq; scḋm
qꝛ datus fuit ei spũs. s. nõ ad mẽsu
rã a tpe sue natiuitatꝭ. Terciũ pasca
factũ fuit i galilea. qḋ iterptat᷑ reue
latio. istud pasca fit a nobis qñ trã
sim⁹ ꝺ mũdo ad prẽm. siue ꝺ mũdo
ad celũ. et reuelabũt᷑ nobis oĩa que
modo credim⁹. hoc pasca celebrauit
xp̃s ꝑ resurrectõꝫ suã qḋ nos celebra
mus semꝑ post. xiiij. lunã ꝑmi mẽsis
post eq̃noxiũ uernal᷑. qñ dies incipi
unt maiores ẽe noctib⁹. ꝑut dictũ ẽ
sub sabbato scõ. Sext cã ẽ qꝛ de pri
mo pasca uel scḋo nõ ẽ gaudiũ mul
tũ. sꝫ ꝺ tercio. vñ. ij. Re. xvij. e. ñ glo
riet᷑ accictus eq̃ sicut discictus. Sep
timo qꝛ ex iussione ãgeli monemur
pasca i dñica celebrare ut ꝑmissũ ẽ.
Quare hec ꝛ cetera festa saluatoꝛ ꝑ
ter natale mutabilia sint dictũ ẽ sub
natali. qñ aũt debeat pasca ãnũctia
ri dictũ ẽ sub epiphania. porro con
siderãde sũt q̃dam hui⁹ pascalia tẽ
poris uarietates. sunt enim i eo tres
septimane quasi proprijs uocabulis
nuncupate. prima est paschalis. se
cunda in albis. tercia expectatiões
prima dicitur sanctificata propter
iustificationem anime. unde et quia
homines per baptismum sanctifica
ti per totam septimanam illam ues
tem quam in baptismo susceperũt
deportant q̃ significat ꝑmam inno
centie stolam. Secunda dicitur in al
bis ꝑmo quia baptisati in sabbato
sancto deponũt in sabbato in albis
albas stolas seu uestes quas in bap
tismo susceperunt. per albas q̃dem
innuitur quales in presenti uita de
beant esse. s. mundi et qualia deniq;
sint corpora recepturi quia sancti
btitudinẽ ꝛ gloriã possidebũt ꝑut
dictũ ẽ sub sabbato scõ. Scḋo qꝛ hꝰ
tpe illi q̃ baptisati sũt i sabbato scõ
ab epis ꝯfirmati alias albas stolas

portare usq ad aliud sabbatum so
lent. cõmuniter tñ prior septimana
uocatur in albis ꝓpter angelos q̇ in
resurrectõe dñi in albis apparuerũt
ut pmissũ ẽ. et q2 olim baptisati illis
dieb⁹ candidis uestibus utebantur
usq ad sabbatũ i albis. et ꝓpter p
missas etiam cãs dr̃ sabbatũ i albis
uel q2 mos fuit antiq̃tus ut in ipso
sabbato uestes ex toto deponerent
et albas induerent qḋ non fit i sab
bato sancto. Tercia septimana. s. q̃
est post ascensionẽ dr̃ expectationis
qm̃ repñtat illud tẽpus quo apl̃i ex
pectauerunt aduentũ spũs sancti q̇
bus dñs dixit. manete in hac ciuita
te et expectate usq dum induamini
uirtute ex alto. Prima aũt septima
na non pretendit nisi usq ad sabba
tum in albis exclusiue. et sic pascha
sex dies solũ habet ꝓ octauis. septi
mana uero in albis incipit sabbato
in albis et terminatur in alio sabba
to et sic durat p octo dies. Octaua
uero ascensionis cum deberet termi
nari in quita feria añ penthe. ꝓten
ditur usq ad penthe. q2 licet duo
dies q̇ supersũt octaue ascensionis
possint inofficiari ad missã ꝛ dñica
añcedenti. tñ ad nocturnas non ha
berẽt inuitatoriũ uel lectiones uel
rñsoria nisi ab ascẽsione dñi accipe
rent. unde illi. x. dies ꝓ una octaua
reputantur. nec mirũ cũ ꝛ totũ tem
pus paschale ꝓ una reputer̃ octaua
et similit̃ a natiuitate usq ad octa
uam epiphanie. ȯ hoc dicet̃ sub dñi
ca post ascẽsionem. Temp⁹ aũt pas
chale usq ad penthe. uocat̃ quinq̃
gesima q2 cõtinet quinq̃ginta dies
p qḋ tẽp⁹ iubilei significat̃ ut dice
tur sub penthe. ¶ Duas eni q̃dra
gesimas celebramus cui numero ad
dit̃ decim⁹ numer⁹ ꝛ fit quiq̃gena
ri⁹. primũ aũt pascha i q̃ labores et
miserie hui⁹ tpis significãt. unḋ tũc
ieiunam⁹ ꝛ cãtica leticie subticem⁹.
Scḋam post pascha que significat
statũ eterne felicitatꝭ et i ea tps glie
nr̃e post hãc uitã repñtam⁹. tũc eni
a b omni labore q̇escem⁹ ꝛ i dei lau
de erimus q̃re tunc cantica leticie
multiplicam⁹ et ianua penitentib⁹
apitur. q2 nullius peccatũ impropũ
erit. totũ eni erit absorbtũ a gloria
ꝓut i collecta hui⁹ diei habꝫ et dic
tũ ẽ i ꝓhemio hui⁹ partꝭ. nec ieiuna
mus nec genua flectim⁹. imo stãtes
oram⁹. tũ q2 ñ erit ꝓ quo flectãt̃ sꝫ
dom⁹ de glĩa replebit̃. tũ etiã ut li
bertatẽ quã nob dñs resurgẽdo acq̇
siuit ꝓfiteamur. tũ q2 mulieres ad
monumẽtũ uenientes nõ flexerũt ge
nua sꝫ erecte ispexerũt i sepulchro si
cut dicit Ambro. i fi. luce. tũ q2 fm
eũ i his quinq̃gita dieb⁹ q̇bus dñs
nobiscũ fuit gaudẽdũ ẽ et iugis fes
tiuitas ẽ i eis tãq̃ sit dies dominica
lxxv. di. scire. tũ ẽt q2 hoc tps pasca
le significat octauã resurrectõis i q̃
nec ieiunabit̃ nec genua flectẽt sꝫ p
fectũ gaudiũ oĩb⁹ erit. In festiuitati
bus etiã btẽ Marie et dieb⁹ dñicis
et festiuis et i diebus penthe. nisi in
pñtia corporis ꝛ sãguinis xp̃i genua
flectãda nõ sũt. ȯ hoc in. v. pte sub
ti. de pĩma. dictũ ẽ. et sub sabbato
p⁹ penthe. dicetur. Genua eni in ec
clesia flectere cordis contritionẽ sig
nificat. ¶ Et est notandũ q2 i genu
flexionibus utendum est oratõe dñi
ca uel oratione quam scripsit Augꝰ.
seu approbauit. s. de⁹ ꝓpicius esto
mihi peccatori ul̃ peccatrici. ul̃ illa
quã qḋ sãct⁹ heremita ꝯposuit ꝛ uo
cuit. Taidẽ meretricẽ docẽs illã cot
tidie genu flecter̃ ꝛ i terrã discũbere
oculos sursũ ñ attollere et dicere. q̇
me plasmasti miserer̃ mei de⁹. Cete
rũ festiuitas pascal̃ ebdomadaris ẽ
ꝓut i ti. se. dicet̃. i pascali septiana
salutar̃ nos iuicẽ h̃ mõ debem⁹. s. rsur
rexit dñs. ꝛ dꝫ rñder̃ deo grãs. ul̃ ꝛ ap
paruit Simoni. ꝛ postea debem⁹ dare

osculum ad inuicem in signum pacis et caritatis usq3 tamen hoc non habet. Romanus tamen pontifex hac die missam celebraturus Cardinales prelatos. notarios et familiares suos hoc modo salutat et osculatur et etiam oms pmissi se inuicē hoc mō salutant et osculantur. salutans enī dicit. surrexit dn̄s uere. salutatus et osculatus rn̄det. ⁊ apparuit simoni.

SEquitur uidere ꝺ diurno officio huius diei. Incipit aūt ecclia inuitatoriū. Alleluia. surrexit dn̄s uere. quinti toni ppt .v. appitiones dn̄i ī illa die que dicta sūt i. iiij. pte sub ti. ꝺ salutatōe ad ppl'm. uel ppter. v. sēsuū repatōꝫ q̄ fit p resurrectōꝫ. In q̄busdā tn̄ ecclesijs dr̄ inuitatoriū cū triplici all'a. et septimi toni ppt q̄etē q̄ dat̄ i resurrectōe. apo. xiiij. ammodo iam dicit spūs ut reqescāt a laborib⁹ suis. et indigem⁹ inuitatorio q: uie syon lugent eo q̄ nō sint q̄ ueniāt ad solēnitatem. ¶ ymnus aūt nō dr̄ in quibusdā ecclijs q: i resurrectōe nō cātabim⁹ ymnos huiusmōi. s3 i plateis ihr'lm cātabim⁹ all'a. ut hētur. c. pe. tobie. s3 loco ymni cātat̄ all'a. ppter spem quā hēmus ꝺ gl'iosa resurrectione. alie uero eccl'ie cātāt ymnū q: semp laudādus ē de⁹. et cantāt illū ad terciā sub duplici cātu. uidelicꝫ unū uersū sub uno cātu et aliū versū eiusdē ymni sub alio. et unū altiori uoce q̄ aliū. ad significādū duplicem stolā gl'ie quaꝫ xp̄s assūpsit. s. corporis et aīe. ¶ Quia uero uirtute trinitatis ī q̄ est pfectio facta ē resurrectio iō dicūt̄ tres lectōes. tū q: soror nr̄a puula ē et ubera nō habet tū q: baptisati nō īdigēt labore q̄si mō geniti īfantes. de hac i sequenti trac. dicet̄. ¶ hac etiā die ⁊ h' tpe cātant̄ tres psalmi cū trib⁹ antiph. obseruat̄ aūt iō iste trinari⁹ numerus primo q: ptitur hominibus ppter pcedēs ieiuniū attritis. scđo ne neophiti mltitudine oneret̄ ut pmissū ē. Tercio ppt triduanā dn̄i sepulturā q̄ p̄cessit dn̄icā resurrectōꝫ. Quarto ad notādū q̄ tria q̄ dn̄s ſm lucā pmisit in h' seculo pficere. s. demōes eicere. sanitatē pficere. et tercia die ꝯsumari in resurrectōe cōsumata sūt Primū opat⁹ ē dn̄s cū fecit ut relicta creatura rediremus ad creatorē. Scđm cum per fidem nos sibi tāq̄ membra capiti uniuit ut de ei⁹ spū uiuerem⁹. Terciū cum i hoc ꝯfirmauit nos ne laberemur. uel ꝯsumatō ē nr̄a resurrectio. hec etiam in nr̄a cōuersione apparēt. eiciūtur enim a nobis demones p exorcismos. sanamur p cathecismū et consumamur per baptismū et cōfirmatōꝫ. primū notatur in p̄mo psalmo et sua antiphona ubi dr̄. et cōsiliū meū nō est cum impijs. in quo psalmo ōndit̄ quid uitari debeat quis ad hoc ut sit beatus. s. non ire in cōsilio impiorum et quid facere debeat. s. habere uoluntatem dn̄i in corde. et in eadem die et nocte meditari. primus ergo psalmus cū antiphona sua mōstrat impios. i. demones eici a consilio filij dei. in hac demonū eiectōne fit q̄ dn̄s in euangel'. Jo. dicit. Nūc iudiciū ē mundi. nunc p̄nceps huius mūdi eicietur foras. hoc iudiciū est discretio q̄ fideles p fidem sepant̄ ab impijs demonibus quod iudicium factum est i multis milibus credentium. sed in hoc iudicio impij in impietate perseuerantes nō resurgunt. sed hij qui per fidem xp̄o uniūtur. et hoc ſm qđ nō. in. ij. psalmo et sua antiphona. ubi dicit̄. postulaui patrem meum alleluia. dedit mihi gentes alleluia. in hereditateꝫ sibi all'a. hoc factū ē cū fideles p fidē ei tāq̄ capiti uniti sūt ut p ipm ad modum hereditatis fructificent;

vnde in psal. irridendo dicit. Quare fremuerunt gentes. 7c. dicentes. Dirūpamus uincula eorū et ꝓiciamus a nobis iugū ipoꝝ. stulte dicunt. q̇ bitat in celis irridebit eos 7c. 7 xp̄s dicit. Ego aūt cōstitut⁹ sū rex ab eo qui dicit. postula a me dabo tibi gētes hereditatē tuam 7c. et aduerte qꝛ in antiphona. dr̃ dedi. et in psal. dabo. ut in antipho. ondat̃ ipletū esse qḋ in psalmo ē ꝓmissū. Terciū notat̃ i tercio psalmo et in sua antipho. in quo tāgitur cōsumatio quā dn̄s ꝓmisit se ꝑfecturū. in tercia die ubi dr̃. ego dormiui et somnū cepi 7c. hoc eni licet de passione 7 morte et resurrectione saluatoris intelligat̃ moraliter tn̄ cōuenienter intelligit̃ de eo q̇ diu in peccato dormiuit. et tandē ꝑ dei adiutoriū surrexit. Quīto etiā pōt dici ꝙ qꝛ ꝑ opa istorum triū dierū fiunt cathecumini mēbra xp̄i. s. ꝑ exorcisationē ꝑ abrenūciationem diaboli per fidē q̄ unitas i eis ꝑficitur. et ꝑ impositionem manus ep̄orum siue resurrectionē dn̄i q̇ est iustificatio nr̃a. ideo ꝓpter hāc iustificatōꝫ canimus tres antiphonas i nocte resurrectōis prima disiūgit nos ab impijs. scd̄a cōiūgit nos capiti xp̄o. tercia facit nos resurgere ꝓpter iustificationē. Sexto etiā pōt dici ꝙ ꝑ tres psalmos tria tēpora significātur. tres antiphone cātant̃ in q̇bus pr̄iarche ꝓpheta 7 apl̄i significantur. tres lectiones legūtur qꝛ lex psalmi et ꝓphete resurrectōnem dn̄i ꝯfitent̃. Tria rn̄soria subsequūtur. qꝛ tres ordines. s. noe. Job. 7 daniel. xp̄i resurrectōe saluāt̃. singulis rn̄sorijs glīa pr̄i subiūgit̃ i q̇busdā ecclījs. qꝛ trinitas ab oīb⁹ ordib⁹ collaudat̃. In q̇b⁹dā vo n̄ nisi vnū glīa trib⁹ rn̄sorija ꝯm generalē ꝯsuetudinē cōtinuat̃ ad notādū ꝙ i trinitate vnū deū glorificam⁹. Septimo ternariū in oībus frequentam⁹ ꝓpt̄ sacramentum baptismi in trium personarū nomine celebrati. Octauo paucitate utimur lectionū ꝓpt̄ paucitatem q̄ tūc aderat p̄dicatoꝝ. nā apl̄i erant i numero pauci metu iudeoꝝ muti ḋ morte dn̄i. mesti ḋ audita resurrectōe q̄si deliri q̄ paucitate uolunt uti usqꝫ in penthe. qn̄ facti sūt predicatores numero plures et spū sancto feruentiores. ut iam dicetur. Alij uero solennitatem potius attēdentes integrum et solennem seruāt numerū quia et si apostoli muti fuerunt tamen alloquiū angelorum et frequens uisitatio domini non defuerunt quare in sequenti ebdomada cantatur tantū una antipho. cuꝫ tribus psalmis ut in se. ti. dicetur.

¶ Sane tercio R̄nsorio cum gloria patri decantato cū cereis et solenni ꝓcessione de choro ad aliquē locū tendimus ubi sepulchrum imaginariū coaptatur et ubi introducuntur ꝑsone sub formis et hitu mulierū et duoꝝ discipuloꝝ. s. Jo. et petri qui ad sepulchꝝ xp̄i q̄rentes. uenerūt 7 quedā alie ꝑsone i ꝑsonis et forma angelorū q̇ xp̄m a mortuis resurrexisse dixerūt in ꝑsonis quoꝝ recte cātari pōt illa scd̄a rn̄soꝛij p̄ma ꝑticula. nolite timere 7c. usqꝫ ad fineꝫ rn̄sorij. tunc redeunt ad choꝝ q̄si fratribus referentes q̄ uiderunt et audierūt. et unus redit cici⁹ alio sicut Johannes cucurrit cici⁹ petro. i ꝑsonis quoꝝ cōuenient cantatur illud rn̄soriū. Congratulamini. sine uersu. si q̇ aūt habēt uersus de hac rep̄ntatione cōpositos licꝫ nō autēticos nō iprobam⁹. tūc chorus audita resurrectōe ꝓrūpit i uocē altissone cātās Te deū lau. q̇dā uero hāc p̄ntatōnē faciūt anq̄ꝫ matutinū inchoēt. sꝫ hic ē prior loc⁹ eo ꝙ te deū laudam⁹ exp̄mit horā quā dn̄s resurrexit. q̇daꝫ etiā eā faciūt ad missā cū dr̃ sequentia illa. victime pascali lau. cū dicit̃

versus. dic nobis. et sequentes.
Adhuc in die resurrectionem nr̃am
representamus qua xp̄o consurrexi
mus. et ideo de die dicimus. Hec di
es quam fecit dominus ꝛc̃. et i noc
te sepulturam qua ei consepulti su
mus. et ideo illud nõ dicim⁹ ĩ noc
te. unde dicit apostolus. consepulti
sumus cuꝫ illo qui baptismũ in mor
te. trina etenim immersio in aq̃ bap
tismi triduanã domini sepultura m
representat. Ille quidẽ consepultus
est xp̄o qui peccare quiescit. ille cõ
surrexit cum xp̄o qui celestibus intẽ
dit. Et aduerte quia in duabus pre
cedentibus noctibus triduanaꝫ do
mini sepulturam representamus se
cundum ꝙ dominus latuit in sepul
chro. unde tunc alleluia nõ diximꝰ.
In hac uero nocte sepulturaꝫ domi
ni representamus in eo ꝙ christo cõ
sepulti sumus. sed propterea allelu
ia cantamus ꝙ christo consepeliri
gaudium est nobis. ❡ Ad primam
uero non dicitur ymnus propter rõ
nem in sexta parte sub ti. de noctur
nis assignata. nec q̃cumq; uult. qui
dam tñ dicũt psalmũ. Cõfitemini. si
cut et i se. ti. dicet᷑. nõ fiũt eciaꝫ peti
tiones. obsecrationes et postulatõẽs
quia dicit dñs. In die illa nõ rogabi
tis me quicq̃ꝫ. et q̃ cũ glorificati re
surrexim⁹ nõ ĩdigebim⁹ istis. nõ gͦ
dicũt᷑ p̃ces. q̃ ubi nõ erit miseria ñ
erit petẽda misericordia. ubi nõ erit
temptatio nõ erit dicẽdũ. libera nos
a malo. nõ dr̃ etiã capitulũ qd̃ ẽ re
fectio ne post lõgã psalmodiã bõ te
dio afficiat᷑. ꝯfortat eni fessos sicut
electuariũ mẽbra. tũ q̃ ibi nullũ erit
tediũ. tũ q̃ in hoc officio breuis est
psalmodia. ꝛ qm̃ caplm̃ i horis nõ
dr̃. io nec rñsoriũ debꝫ dici qd̃ rñdet
caplo siue lectõi. in missa tñ dr̃ q̃ rñ
det eple. ꝛ i laudib⁹ q̃ rñdet lectõi
bus ꝛ dr̃ tũc caplm̃. xp̄s resurgẽs. ad
Ro. vj. c. ĩ uesperis in se. ti. dicetur.

❡ De diurno officio huius diei ꝶ.

Nunc de diurno officio ui
deamus et q̃dem hac die
fit statio apud sanctã Ma
riam maiorem. quia cũ btũs Greg.
hac die ibi celebraret et pax domini
pnunciaret. angelus dñi alta uoce
rñdit. et cum spũ tuo. et propt̃ hoc
cũ papa ibi hac die celebrans dicit
pax domini. in testimonium huius
miraculi nil sibi respondetur. Ceterꝫ
ante missam fit pcessio qd̃ ex euãge
lij auctoritate extrahitur eo ꝙ ange
li dicunt mulieribus. Ite dicite disci
pulis quia precedet uos in galileaꝫ.
et dominus ad eas. nunciate fratri
bus meis ut eant in galileam ibi me
uidebitis. hoc ergo significat pces
sionem apostolorũ ut uiderẽt dñm
i galileaꝫ euntiũ. Rursus galilea trãs
migratõ ĩterp̃tatur. i galileã ire fuit
ĩ iudeis ad gẽtes trãsire. ĩ q̃ trãsmi
gratione postea dixit. Eũtes docete
oẽs gẽtes baptisãtes eos i nomine
p̃ris ꝛ filij ꝛ sp̃us sc̃ti. In significa
tionẽ ergo hui⁹ trãsmigratõis hodie
solennẽ agim⁹ pcessiõꝫ. siue in signũ
ꝙ nos oportꝫ ĩ uicijs transmigrare
ad v̓tutes. siue pficisci ĩ v̓tute i uir
tutẽ ad hᷓ ut uidere dñm mereamur
qd̃ fit spẽalit̃ i baptismo ꝛ i signifi
catõꝫ baptismi nos ꝛ loca nr̃a aq̃ bñ
dicta aspgim⁹ cãtãtes. vidi aquam.
Alijs uero tp̃ibus cãtat᷑. asp̃ges. ve
rũtñ nec hodie nec penthe. aq̃ bñdi
citur q̃ latius psecuti fuimus i. iiij.
pte sub ti. de aq̃ bñdicte asp̃sione.
Ab hac pcessione oẽs pcessiones
dñicales p annũ originẽ traxerũt ut
uideam⁹ dñm i galileã. i. i trãsmigra
tõe ĩ uicijs ad v̓tutes. dies. n. dñica
est dies resurrectionis. natiuitatis
et spiritus sancti missionis. et i om
nib⁹ ĩ nouo dũtaxat ẽ testõ cãtãdũ
de pcessione dictũ est in quarta p
te sub ti. ĩ accessu põtificꝭ ad altare.

Sed ad quid fuit dictum apostolis ut irent in galileam ad uidendū dominum ꝓut legitur. iij. Math. cum eadem die eum uiderunt in ihrlm. Rndeo hoc dicitur maxime ꝓpter allegoriam licet ad litteram factum sit. allegorice enim transmigratio illa significat transmigrationem ꝺ iudeis ad gentes in qua maxime uidetur xp̄s quia in hoc maxime apparet xp̄i deitas ꝙ totus mundus ad predicationem famuloꝝ xp̄i credidit. dixerunt enim apostoli iudeis. quia uerbum dei repulistis et uos indignos fecistis uite eterne ecce cōuertimur ad gentes. in hac ꝓcessione ꝓcedunt luminaria ut illud euangeliū impleatur in nobis. Sint lumbi uestri precincti et lucerne ardentes in manibus uestris. crux enim ꝑcedit ut carnem nostrā crucifigam⁹ cum uicijs et cōcupiscentijs. ⁊ post cruces et uexilla que sunt uictorie ihesu christi insignia sequuntur sacerdotes dealbati exultantes in laudes resurrectionis qui ꝓcedunt cū tacite populi sequentis expectatōe per distinctas et morosas expectationes ut corporaliter illꝺ ꝓpheticū quod tunc cantatur impleri uideatur cum iocunditate exhibitis et cū gaudio deducemini nam et montes et colles exilient expectantes uos cū gaudio. Item in ea maior sacerdos precedit. quia dixit dominus precedam uos ī galileam. Item ī ea nihil resonet qꝺ sit ueteris historie sed ea solum cantantur que gloriam personent euangelij inter que illud ꝑserti in quibusdam ecclesijs admittitur uirtute magna reddebant apostoli testimoniū resurrectionis ihesu. qa sicut diximus in galilea transmigratio est apostolorum predicatio. cū autem uentum est ad mediū templi utriusqꝫ sexus populo circumstāte totis uiribus chorus in uocem exultationis erūpit ante. sedit angelus. que exprimit ꝙ apostoli docuerūt aut docere debuerunt. s. xp̄m uiuere et est totis uiribus concinnendum et in auditum circūstantiū efferēdū quia quem queritis uiuit ⁊ uita hominū cum eo surrexit. uel hodierna ꝓcessio illꝺ nobis recolit ꝙ rex glorie cum exercitu redemptori de īfernalibus claustris ad celestia regna migrauit. Post ꝓcessionem seqtur missa et incipit. precentor loco magni ꝑcentoris. i. xp̄i. Resurrexi et adhuc tecum sū. postqꝫ cantat chorus ad significandum ꝙ ad xp̄i similitudinem alij sancti qui erant in pr̄ia deū laudabunt. quod uero sequit̄. et adhuc tecum sū. in hoc notatur eternitas in qua sēper est cū patre. Cantamus ergo hac die in persona xp̄i. resurrexi ⁊c̄. sed tunc illud dicetur in persona nostra quando resurgentes transibimus de hac mortalitate ad immortalitatem. quod significatur in hoc quod dicetur in euāgelio. et transiens ministrabit eis. ministrauit eni nobis cibū spiritualem seipsū sicut iudeis dedit māna in deserto. potest etiā dici ꝙ dominus per ora ꝓphetarū dirigens sermonē ad patreꝫ ait. Resurrexi ⁊ adhuc tecū ⁊c̄. in quo tria notat. s. suā gloriosam resurrectionem. et patris in passione ꝓtectionē. et cognitionē eius ꝑ sciētie sue dilatationem per orbem resurrectōꝫ eius notat cū dicit. resurrexi et adhuc tecū sum ⁊c̄. quasi diceret non est ita sicut iude⁹ cogitauit ꝙ a te omnino sū derelictus et abiectus tāqꝫ īmundus. unde deridendo dicebat iudeus. Si filius dei est liberet eū. quasi diceret. non liberabit eum quia de eo nō curat. ꝓtectionē patris in passione notat cū dicit. posuisti super me manum tuam. quasi diceret. ꝓtexisti me nō ꝫ passione. sed ab eo quod iudei

intendebant uidelicet ab extinctione nominis mei ad quem intendebant. unde dicebant. si dimittimus eum sic omnes credent in eum. sed in hoc q me occiderunt hoc quod ipsi timebant consecutum est. Nam ego qui sum granū frumenti cadēs in terram multum fructū attuli. tā de isto q̄ de illo. Primo laudandus est pater. unde post utrūq cantatur alleluia. scientia patris dilatationē notat cum dicit. mirabilis facta est etc. quasi diceret. ex hoc cognitō tua pater non tantū ad iudeos sed etiā ad gentes dilatata est. nam prius in gente tantum iudeorum cognoscebatur iux illud. Notus in iudea deus. et quia ab utroq populo cognoscerit. ab utroq tibi laus offeretur. et idcirco duplex alleluia sequit. Et ad id pertinet uersus. Domine probasti me etc. sessionem meam. i. humilitatem i passione. et resurrectōz meā. i. gliam meā in resurrectōe. In q̇busdā tn̄ ecclesijs tacet ūbum illō. sessionē et solū dr̄ resurrectionem meam. potest tn̄ utrūq dici p qd duplex xpi natiuitas designatur. Sequitur ymnus trinitatis. s. Gloria pri. q̇ in precedentibus diebus intermissus fuit propter ignominiam illatā trinitati in tercia psona. s. in filio. nunc autē q: sublata est ignominia illa ymnus cantatur. Hec etiā in q̇busdā ecclesijs p cereos repn̄tatur ubi tres cerei an̄ altare ardere consueuerūt. sz in tribus diebus an̄ pasca nō ardēt nisi duo in signum q tercia psona sublata ē. hac uero die terci⁹ cereus reaccēditur in signū q ipsi xpi psona gloriose reddit nobis. Post hoc dr̄ collecta in q̄ ondītur quis sit resurrectōis et mortis effectus. quoniam aptio ianue regni celestij est effectus. Qualiter aūt illā ianuam intrare debeamus. dr̄ in epl̄a q̄ est pma ad corinth. v. c. s. Expurgate uetus

fermentum. i. abicite uetustatem a nobis. et hoc est ire in galileam. h ē de uicijs ad uirtutem et de uirtute i uirtutez sicut estis azimi. i. esse debetis uel estis per baptismum. quare etenim pasca nr̄m imolatus est xps quasi diceret coctus est agnus ꝛ paratus itaq epulemur. et determiat quis sit agnus cū dicit. Christus autem et est pasca nr̄m. i. pascalis et festum pascale. Alia etiam rōne ipe est pasca q: p ipsum et ab ipo ꝛ ad ipm est nobis transitus predictus. non in fermento ueteri neq i fermēto malicie. i. male uoluntatis et neq̄cie. i. praue intelligentie. nequaq̄. n. est q̇ de celo male intelligit. sed i azimis sinceritatis et ueritat. i. in accēso affectu et purificato intellectu. uel in sinceritate caritatis et puritate fidei. sed etiam plus dicit ueritas q̄ fides. comprehendit enim sapientiam et intelligentiam. sed uidetur lr̄e epistole in se contraria. Si enim sumus azimi. i. sine fermēto quomodo expurgabimus uetus fermentū: quomodo etiā dr̄. ut sitis noua cōspersio. uidet enim dicere ut sitis azimi. sicut estis azimi. nam noua cōspersio nil aliud ē q̄ farina aq̄ ospersa. i. pasca nondū fermētata. ¶ Sed est notādū q duob⁹ modis dr̄ q̇s peccare. s. peccato ppo. uel peccato alieno cui cōsētit. Erāt eni illi q̇bus loq̄bat apl's azimi. i. sine proprij peccati fermento sz erāt alieno peccato infecti dū nō reprehēdebāt illū eū possent q̇ pri suo ppriā nouercam abstulerat q̇ inter eos erat. unde dicit eis. Expurgate uetus fermentū i. abicite illum a nobis p excommunicatōz ut sitis noua cōspersio. i. sine fermento alieno peccati. ¶ Seq̄tur graduale quo utitur ecclesia propter nos q̇ non hēmus adhuc nisi resurrectionem aie et expectam⁹ resurrectionem corporis. s. Hec dies quam

fecit dominus exultemus ⁊ letemur in ea. quis exultando et letādo itur in paradisum. sed cū labore ⁊ angustia et cuꝫ maxima afflictione itur in infernū. qꝛ non est pax impijs dicit dn̄s sed bonis est iocūditas pax et quies maxima ꝓpter spem gloriose resurrectionis. cantatur autē graduale licet sit luctus laborātiū ꝓpter baptisatos q̇ arripuerunt laborem milicie ut perueniant ad alleluia eterne leticie. grandis enī labor eis superest ut partem habeant i secunda resurrectione. Et est sciendum ꝙ est dies temporis. unde hodie si uocem eiꝰ audieritis. i. si in tempore quo uiuitis. et est dies eternitatis. unde melior est dies una in atrijs tuis super milia. hanc diem hodierna festiuitas inchoat et ideo recte demōstratiue dicitur. hec dies quam ⁊c̄. ⁊ hodie surrexit dominus. sed hec dies dum est in aurora uel in ascensu uocatur dies salutis et gracie. cum fuerit in meridie uocabitur dies eternitatis et glorie. hec declinium non sentit et ideo solennitas ista uesperum non habet ut dicitur in. c. te. Postmodum sequitur alleluia cantꝰ quidem angelicus. s. pasca nostrum immolatus ē xp̄s. i. corinth. v. c. q̇a ipse ē panis angelorꝫ. in quem desiderant angeli ꝑspicere etiā in quātū ē homo q̄si diceret. laudate dn̄m deū qꝛ pasca nr̄m imolatus ē xp̄s. deinde seq̇tur euangeliū Marci. xvj. c. q̇ habet figurā leonis qꝛ et xp̄s fuit leo i resurgendo. et qꝛ ꝯm ordinē legūť euangelia ꝓut in se. ti. dicetur. est autē euāgeliū. Maria magdalena maria iacobi et salomee. e. aro. ⁊c̄. similiter oportet nos emeř aromata bone uolūtatis. Isayas uenite ⁊ absqꝫ argento et absqꝫ ulla cōmutatione emite uinū et lac. i. aromata uirtutū q̇bus ungiť deꝰ qꝛ delicie sūt ei esse cū filijs hominū. et sequitur ibi

cum angelus apparuit mulieribus in uestibus albis. sꝫ i euāgel. Math. qꝺ legiť in uigilia dr̄ ꝙ aspectꝰ eiꝰ erat sicut fulgur. et uestimēta eiꝰ sicut nix. et ꝑ hoc notatur sicut dicit Greg. ꝙ dn̄s in iudicio terribilis apparebit reprobis ⁊ blādus iustis una facie. hoc enī erit ex diuersitate cōsciētiarū. qꝛ ergo blandus apparebit iustus iō ne nimis de resurrectione exultemus. Seq̇tur in offertorio. terra tremuit et q̇euit. in postcōione q̄ sicut et alleluia sumiť de ep̄la hortatur eccl̄ia filios suos ut cū fide ueniant ad cōionē. d. pasca nr̄m ⁊c̄. autē q̇dam ꝙ illud qꝺ dr̄ in introitu resurrexi uox ē sponsi ad sponsā eam de morte sua in p̄nti tp̄e cōsolantis cui sponsa rn̄det. posuisti ⁊c̄. uel est uox generis hūani qꝺ in adam cecidit et ꝑ xp̄m resurrexit. cetera sunt concentus angelorum et hominum de xp̄i resurrectione gaudentium.

De septem diebꝰ post pasca. R.

Hec prima septimana pascalis temporis licet communiter uocetur septimana i albis. tamen sequens magis ꝓp̄e uocatur i albis ꝓpť cās in p̄ce. ti. positas. et hec ē cōis huic tp̄e et p̄cedēti est autem tota ꝺ septuagesima que terminatur i sabbato in albis. inde est ꝙ tractus in sabbato paschali et graduale ꝑ totam ipsā ebdomadaꝫ dr̄ ꝙ laborem significat. all'a uero ⁊ cetera cantica leticie cantantur. ut dictum ē sub dn̄ica septuagesime. ⁊ hoc ꝓpter tp̄a regressionis qꝺ incipit ꝯm quosdam in pasca. ꝓut ibi dictū ē. isti ergo septē dies cōputāť cū septuagesima qꝛ hec septimana ē septima a quadragesima per quam idem significatur qꝺ per septuagesimam in cuius septima de cade filij israhel acceperūt licētiā redeūdi

et iam quasi liberi erant. ideoq; di|bus istis cantica leticie inclamantur. porro oms isti dies septē sūt q̄si una dies dñica. unde semp cantat' i eis hec dies quā fecit ꝛc̄. et in prefatōe dr̄. te q̇ȯ omni tpe sȝ in hoc potis. die glo. p̄. ꝛc̄. et in eis sēper agit' ḋ resurrectōe. ad oñdendū ꝙ p. vij. do|na spūs s. uenit' ad uerā resurrectōȝ uel potius q꞉ in tota uita ista q̇ per septē dies currit debemus anhelare ad gliam resurrectōis quātū possu|mus. sic et pasca in ueteri testō per septē dies celebrabat' ꝛ cenophegia i. fixio tabnaculoꝝ. quecūq; eni hac die facim⁹ iō facere debemus ut in celo tabernacula nr̄a figam⁹ q̇ȯ erit p gliam imortalitatꝭ ut ille q̇ cruci fixus ē oñdat nobis suā deitatē cū dicit i officio nocturno. Ego sū qui sū. et cū dicit se esse illū q̇ dixit moy|si qui est misit me ad uos. exo. iij. Si q̇dem pasca ē ebdomadaria festiui|tas q꞉ q̄libet die ebdomade mutāt' officia. In ueteri eni testō tres habu|erūt ebdomadarias festiuitates. s. pasca et penthe. q̄s etiā nos hēmus licet ad aliud q̄͞ȝ illi habuerūt et ce|nophegiam quā nō hēmus nisi q̇ȯ ammodo ut dicet' in p̄hemio septi|me ptis. Quidā uero scp̄serūt ꝙ fes|tum penthe. nō fuit i ueteri testō fes|tum ebdomadale et ꝙ i nouo testō habȝ septē officia ꝓpter septē spus sci dona. nō q꞉ sit testū ebdomada|le q꞉ tres ultimi dies nō hn̄t oiā ꝓ|p̄a officia. ad h̄ notādū ꝙ cū i vrbe romana esset magna aeris pestilētia btūs Greg꜒. in tpe pascali ordinauit ut imago btē v̄ginis q̇ i ecclia sācte marie maioꝝ h̄uatur quam beatus Lucas pinxisse dr̄ et eidē uirgini si|milima p̄hibet' ꝓcessionalit' porta|ret' et dū añ ꝓcessionē reuerēt por|taret' ecce tota aeris infectio et tur|bulētia cedebāt imagini fugiēs ac si eam ferre nō possȝ sic ꝙ post imagi|nem mira serenitas remanebat. tunc aūt iux̄ imaginē audite dicūt' tres uoces angeloꝝ canentiū. Regina ce|li letare alla q꞉ quē meruisti portar' alla resurrexit sicut dixit alla. statiq; btūs Greg꜒. adiūxit. Ora pro nobis deū alla. q̇ antiphona iō h̄ tpe fre|quētat'. et tūc Greg꜒. uidit supra cas|trū crescentij angelū dñi q̇ gladiū cruentatum tergēs i uagina repone|bat. intellexit g° Greg̅. ꝙ pestis illa cessasset. q̇ȯ et factū ē. unde castꝝ il|lud exinde castrū sācti āgeli uocatū est. premissa imago in ecclia btē ma|rie maio. i urbe super limē baptiste|rij seruat' quā romani reginā uocāt per hos aūt septem dies tres tm̄ di|cunt' psalmos sicut in dñica resurre|ctionis. in hoc tm̄ iterest s̄m aliquas ecclias. q꞉ tūc dicūt' cum trib⁹ anti|phonis. in his uero dieb⁹ cū una so|la. ¶ Siq̇dem iō tres psalmi p hos septē dies baptismales dicūt'. q꞉ q̇ p̄ ui. e baptisātur septē spūs s. dona suscipiūt q̇ p hos septē dies signifi|cātur. suscipiūt etiā tres uirtutes. s. fidē. spem et caritatem. q̇ per tres psalmos itelligūtur. q̇ nobiscū usq; in finē manere debēt. canim⁹ g° tres psalmos ut recolam⁹ nos hec tria habere. antiphona uero una ē a q° hec oiā sūt. Rursus uero quia ut p|misū ē hec tota ebdomada est q̄si una dies dñica. inde ē ꝙ p oms hos septem dies canim⁹ psalmos ḋ noc|turno dñice diei uel eis adiacentes quedam tñ ecclesie p̄termittūt psal|mos maiores et laboriosos. s. Cōfite|bor. et diligā te. q꞉ neophitis omia breuia debet ꝓponi ꝛ soror nr̄a par|uula ē et ubera nō habet. ꝛ apls. lac dedi uobis potū non escam. xxxv. q. v. q̇ȯ scripsi. ex̄ de pen. et re. his qui. sed numerū supplemus p illos duos. cum inuocarem. uerba mea. ꝛ ita. xviij. psalmos p̄ficim⁹ usq; i sex|tam feriā. In sabbato aūt sumimus

tres de adiacentibus quos in die dominica ad p̄mam cantare solem⁹.s. Dñs regit me. Dñi est terra.⁊ Iudica.sed et illos duos. Deus deus respice.et ad te dñe leuaui.ꝓpter cāz predictā p̄termittimus. In sequēti uero tpe multiplicandi sūt psalmi sicut et boni mores q̇ ꝑ psalmos intelliguntur ꝑ quos ad gloriā ꝑuenitur quā ꝑ totum tēpus istud figuramus. ❡ In quibusdam tñ ecclesijs non dicūt nisi tres psalmos usq; ad penthe.et hoc ex institutōe alicuini ꝓut dicetur sub dñica de trinitate. sed hoc non bene fit hodie. primo q: cā quare illud institutū fuit hodie cessat.Scđo quia ɔ̄ canonē Grego. faciūt.ꝓut dictū est in.v.parte sub ti. de nocturnis. Tercio q: inter canonicos regulares ⁊ alios clericos q̇ usurpato nomine seculares dicūt nulla debet esse quo ad hoc differētia. nam et ipsi magna ex ꝑte antiq̇tus regulares fuerūt.xij. q.i. q̇a.et c.scimus.et.c.se.et.c.certe. ex̄ de uita et honest.cleri.qm̄. et certum ē ꝙ canonici regulares i octaua resurrectionis dicunt in nocturnis nouem lectiones cum nouē rñsorijs.Et etiā ecclesia romana q̇ eni dicunt ꝙ omnia facilia debēt esse eo tpe ꝓpter neophitos illam facilitatem nimis extendunt.nam due tm̄ sūt ebdoma de neophitoꝝ.s. in pasca ⁊ penthe. et ꝓpterea cōcludit eis in ascēsione ubi sūt nouem rñsoria et nouē psalmi cū suis antipho. nulla eni ē sufficiens rō q̄re in sequenti die post ascensionem dicam⁹ tm̄ tres psalmos cū una antipho. de hoc etiā dictū ē in p̄cedenti ti. Nempe ꝓm romanū ordinē in omnibus dñicis nouē lectiones dicūtur.de conse.dis.i.i die. licet Maguntinum cōciliū a pascha usq; ad penthe. tres tm̄ instituerit esse legendas. ut seruiciū matutinū in die cantetur. quia in futuro trinitas comprehendetur et a sanctis in luce domino seruiatur. ❡ Ad p̄mā autem dicunt quidam ꝙ per totaz ebdomadam totum psalmū. confitemini ⁊c. in quo precipue de xp̄i resurrectione agitur. Alij uero solum v̄sum Hec dies ⁊c. quem in p̄ma et in alijs horis ꝓ caplo dicunt. quia uitam illam figuramus in qua doctrina nulli necessaria erit. sed omēs docti gratulabimur et exultabimus psalmus uero. Quicunq; uult ⁊c. toto isto tempore non dr̄ qm̄ ad fidem ꝑtinet.hoc eni tēpus significat octauā etatem.ubi non erit fides q̄ euacuabit.sed res q̄ cōprehendetur non erit figura sed ueritas.In q̇busdam tñ ecclesijs aliter obꝯuat̄.quia ubi fides nō est supedificari ñ pōt. xxiij.q.i.ubi sana.i.q.i.cū pau. minus tamen simbolum.s. Credo i deum.ob eandem cām subticetur ad p̄mam.nam cum uenerit quod perfectum est euacuabitur qđ ex parte est. unde in condensis.i. in condensitatibus populi usq; ad cornu altaris.i. ad cōronem non dr̄ capitulu; neq; preces.ut dictū est i ti.p̄ce. Uespertinum officium est huius festiuitatis claritate illustratum. non enim per. Deus in adiutoriū meum intende.quoniam in illa uita non sicut hic adiutorio indigebimus s; ꝑ kirieleyson inchoatur. q̇a uesꝑtina hora sabbati pascalis baptisma fuit per kirieleyson inchoatum et in trinitatis nomine celebratū. ⁊ ꝓpterea in eadem hora et in eisdem uerbis per totam ebdomadam hanc i festiue regenerationis iocunditatez sancta trinitas adoratur. uel per kirieleyson incipitur ut quasi non existens per se officium misse officio cōtinuetur.na; ut in ti.p̄ce. dixim⁹ dies hec uesperā non habet q: declinū eternitatis nō agnouit.tres psalmos sub uno all'a.i.gaudio cātant̄.

in quibusdam ecclesijs. quia per fidem trinitatis ad unum eternitatis gaudium peruenitur. uel hij tres psalmi resurrectioni que tercia die facta est conueniūt ihesu xpi. ¶ Pro capitulo sequitur. Hec dies. sicut in alijs horis. qr ibi nō erit necessaria doctrina. sed exultatio. uel ut notatur solicitudo baptisatorum adhuc peregrinantiū et laborantiū. qr non dū habent gaudiū nisi spei. quo peruenitur ad alleluia rei. proinde ymno. sequitur alleluia qđ ē pprius illorū ciuiū ymnus. ¶ Sane descēdim⁹ processionaliter ad fontes cū cereo per totam ebdomadam cantantes cāticum exultationis. et populus sequitur. s. uiri per se et mulieres per se. qđ fit in memoria ei⁹ qđ hebrei pharaone et suis in mari rubro submersis fecerūt qui in grarum actiones ob submersione hostiū p totā ebdomadam redibant ad mare uiri per se et mulieres per se cantantes illud canticum moysi. Cantemus domino. Siquidem hostes nostri sunt demones. mare rubrum est baptismus in quo submerguntur omnes hostes i. uicia et peccata et demones. et ideo etiam ē qđ neophiti baptisati i sabbato sancto precedente suo lumine s. xpo. redeunt ad fontem baptismi. his septē diebus grās agentes qa inimici eoꝝ submersi sūt. s. uicia et peccata. et tūc circa fontes cantant psalmi. Laudate pueri. s. nouit baptisati. et In exitu israhel de egipto. qr p baptismū de tenebris peccati eximus. duo ergo psal. circa fontes cantant. qr p geminam dilectionez ad fontem uite ptingit qui baptisatis et in baptismo conueniūt baptisatis ut Laudate pueri dnm ⁊c. et ē āmonitio laudis ad neophitos qui facti sūt pueri. i. a uicijs puri. p qb⁹ mater ecclia iubilat ad fōtes in laudem eius grē per quez meruit qđ in cantico a moris audiuit. fons ortoꝝ puteus aquarū uiuentium. postea transitur ad aliquod oratoriū cum psalmo. In exitu israhel. qui conuenit baptismo cuz dr. Quid est tibi mare qđ fugisti. et fit statio ad crucifixum. et redduntur ei grates. qr ipse est qui baptisat. unde in euangelio. super quem uideritis spiritum descendentem ⁊c. hic ē q baptisat. et salutatur quia per crucē et in cruce nati sumus aiarum nrarū redēptionem. Rursus per hos septem dies baptismales neophiti cottidie ad ecclesiam ducuntur. sicut enim filij israhel licet transissent mare rubrum in quo baptisati sunt non tamen peruenerunt ad terram pmissionis nisi sub ducibus domino illos pascente ex manna et columna ignis eos precedente. sic et ipsi bis septez diebus sub ducibus. i. presbiteris patrinis et matrinis ducuntur ad ecclesiam et pascunt corpore dni. ⁊ cerei precedunt eos et sic tandem i sabbato quasi perueniunt ad terrā pmissionis. cereos autem aliquos i sabbato sancto dū baptisarēt habuerūt p hāc ebdomadā i qbusdā locis ad missas et uesperas accendūt. et in sabbato i albis. et in sequenti dnica illos accensos offerūt sacerdoti. Siquidē luminaria accensa bona opera sūt. quibus toto tpe pntis uite q per septēnariū ducitur lucere debēt offerūtur sacerdoti qa post hanc uitam ad summū sacerdotem i. ad xpm cū luminarib⁹ bonorum operū ueniūt. iux illō. Uenictes aūt uenict cū ex. por. ma. su. ¶ potest etiā dici qđ pcessiones uespertinales hui⁹ ebdomade reuersiōz significāt ob captiuitate babilonie. Hec ē enim ebdomada reuertentiū q in fine sue captiuitatis reuertūt ad deū. et uespere trina statione cōplent sicut et baptismus i trinitatis noie celebrat

qui uero fontes non habent non exeant. sed quicq psalmos cótinue dicant et post collectam diei de cruce collectā adiūgant. eedem uespe cottidie repetuntur. qr p una et eadem die tota hec ebdomada reputatur. ¶ In q̇busdam etiā ecclesijs in his septem dieb⁹ qñ descendit ad fontes antefert q̇daz serpens imaginarius super uirgam et candela nouo lumine accēsa sup caput serpentis retorta affigit ex q̇ cereus pascalis et oīs alie candele ecclesie accedūt. Circa qd sciendū ē q sicut legitur Numeri.xxi.c. Moyses i deserto erexit sup palum serpentē eneum ut q̇ p cussi erant a serpentibus p illius sanarentur aspectū. in quo xpi passio pfigurata fuit. vñ et dñs ait i euangelio Io. sicut moyses exaltauit serpentem in deserto ita ꝛ exaltari oportet filiū hominis. ideo ergo serpens imaginarius fert ꝛ aspicitur ut xpi passio memoretur. et p hoc a uulneribus peccatorū sanemur. Nam serpens in palo ē xps in patibulo. Itez ideo in benedictione baptismi ꝛ cū ad fontes descēdit quia baptism⁹ a xpi passione uirtutem accepit. in quo etiā a peccatis sanamur et mūdamur. fit hoc in uesperis qm ipse xps fuit sacrificium uespertinū. vñ ps. Eleuatio ma. me. sa. uesp. ignis nouus ex silice excussus. Xpus pass⁹ qui ē lumen de lumine ex quo cetere candele in ecclesia illuminantur. qr ipse illuminat omnem hominem uenientē in hūc mundū. candela i capite serpentis retorta ē spinea corona in capite xpi posita. In cōpletorio uero in q̇busdā locis pteriitti tur psalm⁹. Qui hitat. sicut i pmo ps. Quicūq. ¶ In his aūt sex diebus dr ad missā rñsoriū. et alla. put s. dicitur. et dicet pmo rñsorium et post seqtur alla. ꝛ hoc triplici ex cā. Pmo. q2 eni in laborib⁹ uite pñtis exultandum est. iuxta illud. hilarem datorem diligit deus. xxiij. q. vj. § . ex his. iō nunc post graduale et uersum. conuenienter seqtur alleluia qd ē uox leticie. sz rñsoriū actiuaz alleluia uero contemplatiuam uitā significat. Rñsoriū eni significat actionē quā sancti exercebunt in resurrectione corporum q̄ erit i omni leticia prout uerba responsorij huis tpis declarant. que omnia siue uers⁹ eoꝝ excepto eo q̇ cantatur in tercia feria put ibi dicetur. sunt de psalmo. cxvij. Confitemini domino. q̇ psalmus sonat confessionem laudis et est de eterna leticia. quia igitur omnis illa laus confessionis siue actio ad gaudiū et dei glorificationē tendit. merito ab alleluia concludēdum est. et quoniam eadem actio nihil aliud est q̄ laus dei. ideo ad hoc ostēdendū post hos sex dies cōtinue canitur sine responsorijs alla. Tercio ideo in his sex diebus h fit. quia senarius numerus ad opera sicut septēnarius ad requiem refert. qui enim uult peruenire ad requiē oportet eum pmo toto tempore psentis uite bene operari. ¶ Circa h sciendum est q ecclesia his diebus sanctorum actum in corpore cum fine leticie recolit. sic incipiens actū ut pertingat ad quietem pmus dies mandat. septimus requiem gestat. octauus glorificat. Nempe respōsorium illam actionem significat quā sancti in resurrectione corporum exercebunt. anime quippe sanctorum ante resurrectionem corporum in q̇ete sunt. Sed dum illa recipient in actione erunt. et tunc sic erit actio ut non desinat quies. In quiete quidem erunt quia non laborabūt nec cogitationibus fluctuabūt. nec erit etiam in quiete illa segnicies desidiosa. sed sic ab huius uite operibus i fine quiescēt. ut i alterius uite actōe

gaudeant. hec autem actio ideo no bis p numerū senariū in memoriaȝ reducitur. q2 sicut septenari9 nume rus requiem ita senari9 opa mīsorioȝ significat. per mīsoria eni intelligim9 factoȝ actiones que erūt cū omni leticia. ut tā dictū ē. Et nota q2 p̄dic ti uersus q̄ canunt bis sex dieb9 cū mīsorijs dicūtr eo ordine quo posi ti sūt in psalmo. Cōfitemini. ut sup̄ ti sūt. exceptis duobus q̄ in qbusdā ecclijs p̄postere ponunt. nam in v. feria dicunt uersu. Benedictus q̄ uenit i noie dñi zc. q̄ ibi ponit ulti mo. et i feria sex uersum. lapidē quē reprobauerūt edificātes zc. et h̄ iō q2 in illo plenius agit de passione saluatorj. q̄ i aliqs ōibus ibi positis et iō merito illa die cantat i q̄ pass9 fuit. nec ē obmittendū q2 i qbusdā ecclijs in bis septe diebus quo in al bis supplicijs incipiunt mīsorij hec dies. et in alios quosdā tropos retro altare qō repn̄tat sepulchz p eo q2 corpus ihesu i eo sacmentalit̄ collocat et cōsecratur gerētes typū duoȝ angeloȝ qui stantes in sepul chro xp̄m resurrexisse retulerūt. uer ba eni illa. hec dies zc. ad resurrecti onis diē ptinere noscuntur. Rursus cātando post altare repn̄tant aplos et mulieres timentes et xp̄m ie iur rexisse dicere publice formidantes. fit autem hoc ad laudes. ad terciaȝ et ad uesperas. primo eni q2 in his tribus specialit̄ bonis xp̄i passio est expleta. nam mane captus et illus9 in tercia flagellatus z ligno crucifix us. in uespis de cruce depositus et sepultus ē. Scdo in signu q2 resurre ctio trib9 uicibus nūciata ē. pmo fm marcū et math. p unū angelū q̄ fm Aug. stabat i monumēto nō di recte sz quasi ad hostiū. scdo p du os angelos q̄ fm Jo. stabāt intus. tercio p ipsū xp̄m iux monumētuȝ. fit etiā hoc in qbusdam ecclijs ad

missam. eo q2 illa in altari celebrat super qō xp̄i corp9 cōsecratur. Ideo aūt a pasca usqz ad octaūā p̄ the. cantt alla. fere in oib9 antiph. et mīsorijs nocturnalib9 et i offeren dis. et postcōionib9 ut celebratio tē poris post resurrectōj reducat nob̄ ad memoriā uitā cōtēplatiuā sicut temp9 qō ē añ pasca reducit ad acti uam. tempus eni ante pasca qō i te iunijs et oronib9 agimus significat erūnas huius uite et tribulatōȝ cap tiuitatis i q̄ dū sumus cātica leticie subticem9. Tempus ƀo post pasca significat btitudinem et ppetuā ex ultatōȝ in q̄ post resurrectoȝ erimus et iō relaxatis ieiunijs canemo alla. qō iterpretat̄ laudate dñm frequen tamus ō quo dictū ē in p̄hemio hu ius ptis. ¶ Illud tñ notādū ē q2 in quibusdam ecclijs in hac ebdoma da alla cantat̄ i missa sine finali me lodia. et ƀsus et antiphō. sine neu ma. sed in sequētibus cantat̄ cū illa et hoc iō q2 in hac cantam9 p dño nr̄o qui in aīa et corpoře p resurrec tione iam factus ē gloriosus. ac illa finalis melodia expectatōȝ nraȝ sig nificat. uel etiā factoȝ scoȝ stole ex pectatōȝ. Tercio ergo q2 hēmus qō optam9. paruuli naqz plorāt cū pa nem non habēt. sz cū habēt qō desi derāt tacent. ita et qsi nos ploram9 alio tpe q2 non hēmus qō desidera mus. et sancti qsi in desiderio sūt ex pectatōis. In qbusdam etiā ecclijs in magnis solennitatib9 tacetur illa melodia in signū q2 sācti p quibus celebram9 certi sūt q2 scoȝam stolam quā expectant amittere nō possunt. iubilus qdem diuersa notat ut dic tum est sub natali. ¶ Porro i ultio octo dieb9 cantatur p memoria ne ophitorum et singulis diebus figu la denotata sunt officia qō non sūt i toto tpe usqz ad penthe. et in pmo die. s. in sabbato sancto et i octaua

duplices laudes ponuntur. in p̄mo enim dr̄ alleluia confitemini. et tractus. laudate dn̄m om̄s gentes. In octaua uero dr̄ duplex all'a. qd̄ id̄ fit qz p̄ma uita nr̄a que fuit an̄ peccatum beata fuit sed non sempiterna. sed uita q̄ erit in septima q̄etis erit beata et sempiterna. quia g° prima uita fuit bt̄a idcirco cantat' p̄mo alleluia quod ē uox angelica i lingua hebraica, qz dignior ē. sed qz nō fuit sempiterna. id̄ humilion ligua latina cantatur tractus. laudate. quia uero uita q̄ erit i septima etate erit beata et sēpiterna. id̄ in sabbato i albis q̄ est dies septimus duplex all'a cantatur ꝓpter duplicē stolam ut ibi dicetur. nam uita illa q̄ in septima q̄etis dabit' non tolletur in octaua etate q̄ p octauū officiū intelligitur. sed potius cōsumabitur.

Circa cantica leticie notandū ē q̄ q̄tuor sūt status ecclesie. prim° ē culpe. scd̄us culpe et pene. terci° pene sed g̃re. quartus g̃re et glorie. Primum rep̄ntat ecclesia in septuagesima. ideoq̧ subticet. Te deum laudamus. ꝛ alleluia. qz nō ē speciosa laus i ore peccatoris. et gloria in excelsis deo. quia positus est inter deum et homines paries inimiciciarū. Scd̄m rep̄ntat in aduentu. ideoq̧ et supradicta cantica subticent' preter all'a. qz lex data deum intelligere docuit et laudare. Tercium rep̄ntat i estiuo tp̄e id̄q̧ ꝓpter g̃am acceptatā in festiuis ista cantatur. sed ꝓpter penam ista in ferialibus subticentur preter alleluia quod etiam cottidie frequentat quia spes de resurrectōe futura non infirmatur. Quartū rep̄ntat inter octauas pasce et pēthe. ideoq̧ supradicta cantica leticie frequentant' et multiplicant'. qz tamē nondū hēmus gloriā quam expectamus. ideo te deum laudam°. et g̃lia in ex. in ferialibus subticemus. et in dominicis in quibus quasi duplicē resurrectōz rep̄ntamus. et etiā i festis sāctorum in missa duo all'a cātam° sed in ferialibus unū ut iam dicet'. nec te moueat q̄ nō rectū sed p̄postero ordinē eccl'ia rep̄ntat eo q̄ erūt nouissimi p̄mi et p̄mi nouissimi. sic ergo uarietas dierū. et statuū humanoꝝ uarietatē inducit officioꝝ. Querendū tn̄ ē quare diuina officia ita distinguūtur ut alia celebrent' cum solo r̄n̄sorio. alia cū solo alleluia. et hec qn̄q̧ cū simplici all'a. qn̄q̧ cum duplici. alia simul cū r̄n̄sorio et tractu. et alia cū all'a et tractu. dici pōt q̄ dies ieiunioꝝ q̄bus r̄n̄soriū sine all'a canit' recolūt actus eoꝝ q̄ p̄sbiteris grauia cōfitent'. ut ab illis consiliū accipiant penitēdi. ipi g° dies agunt' cū solo r̄n̄sorio p qd̄ uita actiua intelligit' q̄ in labore ducitur sine alleluia qd̄ ē canticū leticie. q̄a ecclesia dolet ꝓ talib° tāq̧ ꝓ membris uulneratis et nondū sanatis. ex eo eni q̄ all'a dimittit' robur ecc'ie monstratur quē habz de suis uulneribus nōdū sanatis. ꝓpterea id̄ tūc nō dr̄ all'a. qz non ē pulchra laus in ore peccatorū. In dieb° uo ꝓfestis que sūt ab octaua pasce usq̧ ad octauaz penth. simplex all'a sine r̄n̄sorio canitur. Primo qz dies illi uitā cōtemplatiuā significāt q̄ erit post resurrectōz in q̄ responsio non erit quia penitēcie actus ibi supfluus erit. sz tm̄ all'a canetur de pcepta imortalitate. Secūdo qz tūc ꝓ illis canim° q̄ iam sūt in patria ad quos iā nō ptinet actio laboriosa quaz r̄n̄soriū notat. sz sūt i dei contēplatōe et exultatione q̄ itelligit'. Tercio qz an̄ resurrectōz corpoꝝ nr̄oꝝ aīa sine corpore deū laudabit. Quarto qz sācti ante diē generalis resurrectōis siplicē tm̄ recipiūt stolā. s. aīe. Rursus in p̄uatis ferijs g̃lia in ex. ꝛc. ꝛ duplex all'a nō dr̄. qz nōdū hēmus pfectā iusticiam

nec gloriam quaꝫ expectamus. ſꝫ qꝛ
ecclia iam p̄mā habꝫ reſurrectōꝫ. iō
alio tp̄e ſemp allā canit p̄terq̄ i ſep
tuageſima ut dictū ē i ꝓhemio hu°
ptis et ſub ti. de tp̄e aduētus. In oc
tauis ṽo paſce et i ſabbato in albis
duplex allā dr̄. qꝛ tūc tp̄s reſurrecti
onis repn̄tamus et i reqe q̄ erit i re
ſurrectōe duplicē ſtolam. ſ. aīe ꝛ cor
poris ꝑcipiem°. qꝛ erim° utroq̄ ho
mine idē in aīa et i corpore glorioſi.
erimus eni icorruptōis glīa ueſtiti.
In dn̄icis quoq̄ que ſūt ab octaua
paſce uſq̄ ad octauā pēthe duplex
alleluia dr̄. tum quia in reſurrectio
ne quam ipi dies glorificantur cor
pus ſimul cum aīs laudabit deum.
tum quia duo ſunt unū letari debꝫ
anima in die ſempiterna vnum de
percepta leticia aliud de p̄cipienda
reſurrectione. tum quia reſurrectio
dn̄i que facta i die dominica eſt cā
noſtre reſurrectionis future. et ideo
in omnibus dominicis q̄ſi octauaꝫ
dominice reſurrectionis repreſenta
mus. in ferialibus unū quoniam an̄
reſurrectionem anima una dumtax
at fruitur beatitudine. ¶ Rurſ° iō
uſq̄ ad octauas penthe. qꝛ i octaua
etate i q̄ erit corpoꝝ reſurrectio eri
mus utroq̄ hoie glorioſi. In oibus
quoq̄ feſtiuitatibus illo tp̄e occur
rentibus duplex allā dr̄. et h̄ p̄mo
ꝓpter reqem et fruitōꝫ. ſcd̄o qꝛ illi
iam ḋ duob° gaudēt. ſ. de eterna q̄e
te et diuina uiſione. tercio qꝛ dū iā
habeāt glīam aīe ſecuri ſūt ḋ gloria
corporis. quarto tūc vnū allā canit̄
qꝛ qeſcūt. aliud qꝛ deū uident. Sex
uero dies paſcales uidelꝫ iter ſabba
tū ſc̄tū et ſabbatū i albis et dn̄ici
dies atq̄ feſtiui quos celebram° ab
octauis pēthe. uſq̄ i ſeptuageſimā i
q̄bus reſponſoriū ꝛ allā canit̄ reco
lūt actus eoꝝ q̄ elemoſinas largien
do ifirmos uiſitādo et ſolū q̄ bona
ſūt operādo perſeuerantiā habēdo

in ſanctitate quam in baptiſmo re
ceperūt ſine dubio ad ɔtēplationē
dei ꝑueniūt. idē ē q̄ poſt rn̄ſoriū. qḋ
uitā actiuā ſignificat ſeq̄t̄ allā qḋ
ſignificat ɔtēplatiuā. ſꝫ vnū tm̄ ſine
ſiplex allā dicet̄ ꝓpt cāſ ſupra dic
tas p̄us an̄ dr̄ rn̄ſoriū. et poſtea ſeq̄
tur allā. put. ē. dictū ē. Dn̄ici autē
dies ꝛ feſtiui a ſeptuageſima uſq̄ in
paſca quoꝝ rn̄ſorijs nō allā ſꝫ trac
tus ſubdit recolūt eos q̄ ſūt i bonis
opib°. ſꝫ uidētes laborē uite timēt ca
ſū nam temptatōib° tōdn̄tur ſine q̄
bus hec uita n̄ dr̄. Int̄ rn̄ſoriū. n. et
allā tract° ē medi° q̄ neq̄ i tāta leti
cia ē ſicut allā. neq̄ i tāto ope ut rn̄
ſoriū. In ſabbato ṽo ſcō gaudētes ꝑ
neophitis nr̄is qꝛ ab omni peccato
liberati ſūt canim° allā. ſꝫ qꝛ eoſ tra
hētos uarijs uidem° laboribus trac
tū adicim° ꝑ quē labores itelligūt̄.
ḋ q° dictū ē ſub ti. ḋ ſeptuageſima.
ꝛ i ꝓhemio hui° ꝑtiꝫ quō officia iſto
rū. vij. dieꝝ et officia dn̄icaꝝ q̄ ſūt
int̄ paſca et pen. adaptēt̄. vij. donis
ſpūſ. ſ. ſub uigilia aſceſiōis ꝛ ſub ſab
bato i albis dicet̄. ¶ Circa euange
lia q̄ h̄ tp̄e legūt̄ ſciēdū ē q̄ oia ꝑti
nēt ad reſurrectōꝫ et iux̄ ordinē ſcp̄
torū ponūt̄. Math. eni primo ſcp̄ſit
Scd̄o marcus. Tercio lucas. vltimo
Ioh. vn̄ p̄mo ponit̄ euāgeliū math.
in uigilia paſce. in ip̄o uero die paſ
ce euangeliū marci. in ſcd̄a ꝛ tercia
feria euāgeliū luce. in q̄rta et in qui
ta feria et in ſabbato euageliū Ioh.
In ſex̄ feria interponit̄ euāgelium
math. ſane i euāgelijs uigilie et diei
tm̄ agitur de annunciatōe reſurrec
tionis facta ꝑ angelū. in alijs ḋ ui
ſione. ɔueniebat. n. ut p̄us ānūctia
ret̄ dn̄i r̄ſurrectō et poſtra ad maio
rē fidē faciēdā corꝑalit̄ ip̄e ab oīb°
uideret̄. tria ṽo Io. euāgelia oio pre
poſter̄ poita ſūt. p̄mū nāq̄ fuit qḋ
legit̄ i ſabbatū. poſtea qḋ legit̄ i una
feria. ꝛ aliq̄nto tp̄e p° qḋ i. iiij. feria

legitur.nam maria magdalena cum uenisset ad monumentū et nō inuenisset corpus dñi sublatū credidit ꝛ cucurrit et nūciauit pe.et Joh.qui cucurrerūt ad monumentū et Jo.ꝑcurrit sed nō stati itroiuit.ꝛ postea Jo.introiuit. et cū non in uenissent redierūt ad ꝓpria hoc legitur i sabbato illis recedentibus maria remansit ad monumentum et inclinans se in monumentum uidit unū angelū sedentē ad caput. aliuz ad pedes q̇ dixerunt. mulier quid ploras.q̇ dixit.qꝛ tulerunt dñm meum et nescio ubi posuerūt eum.et tunc conuersa retrorsum uidit ihesum q̇ dixit ei. mulier quid ploras quem q̄ris.ꝛ illa respiciens et ortulanum eum esse credens dixit.Dñe si tu sustulisti eū dicito mihi et ego eum tollam.hoc legitur in.v.feria aliquanto tempoꝛ post.pe. iuit piscatu cū sex aliis ad mare tiberiadis ubi dñs apparuit eis in littore. et hoc legit̄ in. iiij. feria.Sed q̄re hec oia lo.utio in q̄rta feria cantatur hoc qḋ cantabit sāctis in die iudicij.uenite bndicti pris mei ꝛc. et in euangelio qḋ eadē die legitur.dr̄ ꝙ dñs apparuit discipulis in littore maris et hoc bene conuenit.nam per littus maris ut dicit btūs Gregꝰ.super illum locum finis intelligitur mundi i quo dñs apparebit iuxta gloriosus. et tunc pe. trahet ad littus rethe plenum magnis piscibus centumquadragīta tribus nec tñ scindetur rethe.per petrum itelligitur ordo sanctoꝝ ꝑlatorum q̇ de fluctu huius seculi ad littus stabilitatis eterne ducent eos q̇ ꝑ ipos cōuersi sūt.sed hoc attribuitur soli pe. ꝓpter unitatem ecclie.sed quar̄ legit in sabbato in albis euāgelium qḋ tūc legitur. Rndeo ꝙ officiū illius sabbati cū officio ꝑcedentis sabbati sācti in multis cōuenit. nam in ꝑcedenti sabbato duplex laus cantatur sicut et in hoc et etiaz lectioni cōuenit. qꝛ i lectōe ꝑcedētis sabbati dr̄.q̄ sursu sūt sapite.non q̄ sup terram.et in lectione sequētis dr̄.deponentes omēz dolū ꝛc.et ita tāq̄ lapides uiui edificamini ꝛc.ꝛ nihil aliud eē q̄ q̄ sursū sūt sapere conueniebat igit̄ ut euāgeliū cōueniret euāgelio qḋ fit i coꝝ ꝑncipiis.nā in euāgelio ꝑcedentis sabbati dr̄. Uespere autē sabbati q̄ lucescit in ꝑma sabbati. i.diluculo.uenit maria magḋ. et in euāglio sequēti dr̄.una sabbati maria mag.uenit ad monumētū cū adhuc tenebre essent.qḋ idez ē.Jn hoc tñ uidetur differētia qꝛ dr̄ ibi ꝙ uenit ma.magda.et altera maria.hic ñ fit mentio nisi ḋ maria mag.sꝫ ut ait Augꝰ.in li.de cōcor. euāgelistarū.iō Jo.solā mariam mag.nominat quia fuit ceteris feruētioꝛ.nec tam iō ceteras nō excludit. euāgeliū vo math. legit̄ in sex feria qꝛ dñs ꝑ passionē meruit sibi dari ptātem in celo ꝛ in terra.uel potius dataz notificari.et qꝛ dñs in sex̄ feria passus ē idcirco legitur euangel̄.Math.i sex̄ feria in qua dñs ait discipulis.data ē mihi ois ptās in celo et in terra. vñ aplꝰ xp̄s factꝰ ē ꝑ nobis obediēs patri usq̄ ad mortē mortē āt cruc̄.ꝓpt qḋ et deꝰ ꝛc.ubi gͦ poneret̄ euāgeliū i quͦ agit̄ a Jo.de pma uisione dñi q̄ fcā fuit ma.mag.nisi i.v.feria. Jn ꝑma.n.die ñ poterat poni ꝑdictis ḋ cāis.nec i scḋa.nec i tercia nec i q̄rta nec i sex̄ nec i sabbato.vñ restat ꝙ i v.ferꝰ.necessario poni debuerit.aūt q̇dā ꝙ licꝫ i scḋa feria legat̄ euāgel̄. ḋ apparitōe dñi fcā discipulis eūtibꝰ i emaus.nō tñ fcā fuit i ea die sꝫ i ꝑcedēti.Decē eteni appitōs pꝰ xp̄i ṙsurrectōꝫ i euāgeliis iueniūt̄ ad fidē nr̄aꝫ ɔfirmādā.qñq̄ i ꝑma die ꝛ qñq̄ postea.sꝫ i aplo dr̄ ꝙ i die resurrectōis appꝛuit Jac.ꝛ qn gētis filꝰ frībꝰ ꝛ sic qḋ dicūt i ipa ēt die ꝑmo

apparuit matri ut dictuz est in.iiij. parte sub ti. de accessu pontificis ad altare. et Ja. qui uotum uouerat nõ comedere sed et ioseph qui pro eo tenebatur in carcere. ¶ Uerũ quia de uisione angelorum et de maria magdalena euangeliste discordare uidentur. ideo aliqua super hoc ꝑter propositum dicamus. ¶ Nam mathe. dicit ꝙ mulieres uiderũt angelum sedentem super lapidem qui tũ erat extra monumentũ. ¶ Mar. dicit ꝙ introeuntes ipse in monumẽtum uiderunt eum sedentem a dextris. ¶ Joban. dicit ꝙ maria magdalena uidit duos angelos unũ ad caput alium ad pedes sedentes.
Lucas dicit ꝙ duo angeli stantes dixerunt marie magdalene et alijs cur queritis uiuentem ꝛc. Johãnes dicit solam unam uenisse. s. mariam magdalenam. Math. duas. s. eam et aliã n. Mar. tres. s. eam et mariá matrem Jaco. mi. et ma. filiam salo. q̃ fuit mater filioꝝ zebe. s. Jaco. mi. et Joh. euangeliste. ſm Crisos. tñ salome filia fuit. Luc. plures dicit eni erat autem maria magdalena et Johanna et ma. Jaco. mi. subaudi matˀ et cetere q̃ cũ ipsis erant et alie uenerunt quas non numerant euãgeliste. ecclesia tamen tres marias repsentat. Rursus math. dicit ꝙ mulieres certificate ꝑ angeluz inter quas erat ꝑcipue maria magdalena denũctiauerunt apostolis dñm resurrexisse. et Jo. dicit ꝙ maria mag. nũctiauit. pe. et Jo. eũ sublatũ fuisse.
Uera quidem sunt omnia q̃ dicunt euãgeliste in his. et nõ sũt aduersa. sꝫ ꝙ unus minˀ dicit alius supplet. uerum est enim sicut narrat Math. ꝙ ꝑmo uiderunt angelũ sedentẽ super lapidẽ quem reuoluerat ab hostio monumẽti q̃ et dixit eis eum resurrexisse. et adiecit uenite ꝛ uidete locum ubi posuerũt eũ. et tunc ipse surgens precessit eas in monumentum et sedit in dextris. sicut narrat Mar. post mariá magdalená uidit unũ ad caput et aliũ ad pedes sedẽtes sicut dicit Jo. q̃ dixerũt ei. mulier q̃d ploras. et nũctiauerũt eũ ſurrexisse. ꝛ tũc surrexerũt ipi ut apparerẽt ei stãtes sicut dicit Lu. ut i hoc ꝙ surrexerunt dñm surrexisse ostẽderent. et cũ starent dixerũt ei et alijs cur q̃ritis uiuentẽ cũ mortuis. i. eũ q̃ resurrexit. cur q̃ritis in sepulchro qd ẽ locus mortuoꝝ. Ambro. dicit duas fuisse marias mag. una q̃ ſm Math. sciuit dñm resurrexisse. Alia q̃ ſm Jo. nesciuit. sꝫ corpus sublatũ credidit. Aug]. ꝺo ꝺ cõcor. euãgelis. sic soluit. dicit eni ꝙ cũ maria mag. cũ alijs ueniret dicedo. q̃s reuoluet nobis lapide ab hostio monumẽti. cũ adhuc aliquãtulũ lõge essꝫ uidit lapidẽ reuolutũ. et stati cucurrit ad pe. et Jo. et significauit eis corpus dñi fuisse sublatũ q̃ uenictes inuenerũt monumẽtũ uacuũ et credẽtes ꝙ fuisset sublatũ redierũt. Maria aũt aduũxit se alijs ꝛ ꝑpius accedẽs cuꝫ eis uidit angelũ sedẽtẽ sup lapidem sicut dicit math. ꝛc. sicut superiˀ dicta sũt. ¶ Zacharias qui cõposuit unũ euãgeliũ ex q̃tuor sic soluit. dicit eni ꝙ ma. mag. ꝛ alie uenerũt ad monumtũ ꝛ uiderũt angelũ sedentẽ sup lapidẽ. sicut dicit math. et post i monumẽto sicut dicit mar. et inde duos stãtes unũ ad caput alium ad pedes sicut Lu. dicit. i. illũ ꝑorẽ eũ alio uel eo disparẽte alios duos qui dixerũt. cur q̃ritis uiuẽtẽ cũ mortuis ꝛ significauerũt eũ resurrexisse. alie crediderũt ꝟbis eoꝝ maria remãsit icredula. vñ alie nũctiauerũt discipulis dñm ꝛsurrexisse. illa nũctiauit pe. ꝛ Jo. eũ sublatũ fuisse q̃ pˀ aduẽtũ ꝛ recessũ eoꝝ sola remãsit ad monumẽtũ. q̃ iclinãs se i monumẽtũ uidit duos angelos sedẽtes unũ ad caput

et alium ad pedes sicut dicit Johan.
qui dixerunt ei. Mulier qd ploras:
et illa rndit. Quia tulerūt dnm me
um et nescio ubi posuerūt eum. et
conuersa uidit dnm qui dixit ei. mu
lier quid ploras. quem queris. et il
la putans eum ortulanum esse dixit
Dne si sustulisti illum dicito mihi et
ego eū tollā. et tunc dns eam ex no
mine nominauit et ipsa tunc eum
cognouit. et post plures locutiones
angelorum tunc primo credidit et uo
luit pcidere ad pedes dni. et domi
nus dixit ei. Noli me tangere nōdū
eni ascendi ad prēm meū. subintelli
gitur in corde tuo q̄si diceret. Quē
queritis tāq̄ȝ mortuū. non credis pa
tri esse eq̄lem. et adiecit dns. Uade
et dic fribus meis. ascendo ad prēm
meū et prēm uestrū etc. i. in proximo
est ut ascendam. et ipa cepit ire iam
certificata et inuentis alijs mulieri
bus iuit pariter cum eis hoc nuncti
are apostolis. et in illa uia apparuit
eis dominus dicens. Auete. que ac
cesserunt et tenuerunt pedes eius.
Predictum autem modum loquen
di in quo quasi generaliter dictum
est q mulieres iuerunt nunctiar do
minum resurrexisse. cum tamen ma
ria quia erat una de illis tunc incre
dula fuit sepe in scripturis inuenim⁹
sicut et dominus dicit discipulis. et
me scitis. et uiam meam scitis. cum
tamen quidam essent inter eos qui
hec nescirent. unde dominus. tanto
tempore uobiscum sum et non cog
nouistis me etc. sed illud primo dic
tum est scientibus istud ignoranti
bus. ita etiam dicitur q dominus
in ascensione apparuit discipulis et
exprobrauit incredulitatem et durici
am cordis eorum. quia his qui uide
rant eum resurrexisse nō crediderūt
cum tamen aliqui inter eos fuerant
qui crediderant. sicut petrus et alij
plures. sed illud primo dictum est ō

incredulis. Hec opinio uidetur pro
babilior q̄ȝ secunda. et quod dixit
Ambro. non est credendum quod
dixerit asserendo. sed aliorum opio
nem referendo. Licet ipse eam argu
mentis probare uideatur quib⁹ iux
predictam opinionem leuiter rnde
tur. et fere totum quod ipe inducit
per interemptionem soluitur uerū
quod ipse dicit q una maria fuit
sm Mathe. que sciuit dnm resurrex
isse hoc est falsum. quia alijs credē
tibus uerbis angeli ipsa remansit in
credula. Aug. uero non sic fuisse di
cit ut narrat. sed narrat ita potissi
me fuisse. vn probabiliori sententie
non preiudicat.

De secunda feria post pasca. R.

Quia per gliaȝ resurrectōis impleuit dns q̄ pmisit in ueteri testō. ut uidelicet in
troduceret nos i terrā fluētem lac et
mel. io dicit ecclia in introitib⁹ scde
ferie. Introduxit nos dns i terrā flu
entē lac et mel. exo. xiij. qr xpa iā in
troductus ē et ecclia triūphans i re
ecclesia uero militās in spe. Epla
sumitur de actibus apostolorum. x.
c. stans petrus in medio etc. et inten
dit probare passionem christi et re
surrectionem. unde dicit huic oms
prophete testimonium perhibent.
Euāgeliū. Duo ex discipulis. lu.
xxiiij. c. concordat eple ō apparitōe
dni discipulis eūtib⁹ in emaus. ibi
eni hētur q cognouerūt eū i fracti
one panis. qd ē fractio panis nisi ex
positio scripture. ibi eni cognoscit
dns. Rnso. uero concor. cum in
troitu. dicat nunc israhel. Alla
Nonne cor nostrum erat ardēs etc.
est ō scripturaruȝ expositōe. in alijs
ecclesijs dr alleluia. Angelus dni.
Math. ul. c. Offertoriū. angelus dni
etc. est de testimonio apostolorum.

postcõmunio. surrexit domin⁹
rc. Lu.ul.c. est de apparitione que
facta est petro. multiplicat ergo ap
paritiones ut dictum est ad confir
mandum fidem. ¶ Sane ex hodier
no euangelio sumitur alleluia. Non
ne. et offerenda. angelus domini. ex
eo ꝙ ibi dicitur mulieres uisiones
angelorum uidisse qui dicunt eum
uiuere. similiter et communio. Sur
rexit dominus. ex eo ꝙ ibi dicit̃ sur
rexit dominus uere et apparuit si
moni. Ad pietatem ergo pertinet hͦ
officium in quo continet̃ rememo
ratio scripturarum. et per pietatem
accedit ad mansuetudinem. mãsue
tis autem terra promittitur illa ꝺ q̃
dicitur. Beati mites quoniam ipsi
possidebunt terram. scilicet terram
fluentem lac et mel. unde in introi
tu. scilicet. Introduxit nos domin⁹
in terram fluentem lac et mel. ꝛ sũt
hec uerba moysi populum post esũ
agni de egipto ducentis. introduxit
inꝗ̃ spe. sed in illaꝫ postea introdu
cet re. quam Caleph dedit axe filie
sue irrigatam. irriguo superiori ꝛ in
feriori. et irriguum inferius timor ẽ.
superius amor. Caleph etenim qui
quasi cor interpretat̃ dat anime de
uotionem cum timore parit̃ ꝛ amo
re. ¶ In hac secunda feria fit in vr
be statio apud sãctũ petrum ꝓpter
hoc ꝙ in euangelio habet̃. et appa
ruit Simoni. et qꝛ ibidem dr̃. Nõne
cor nr̃m ardens erat in nobis. quia
ipse pre ceteris magis arsit dominũ
diligendo. hac die pisces uiuos in
spicimus recolẽtes cũ gaudio ꝙ do
min⁹ ad ꝓbatõꝫ resurrectõis partẽ
piscis assi comedit. Et in tercia feria
ad fontes imus. ut ibi dicetur. ꝛ mu
lieres uerberant uiros. etiam in his
tribus diebus est feriandum. prout
sub pascha dictum est.

¶ De tercia feria post pascha. R.

In tercia feria ostendit̃ ꝑ
qꝺ habeat̃ hẽditas celes
tis pãie. Ostẽso uero ĩ secũ
da feria ꝙ ĩ terram fluẽtẽ lac ꝛ mel
iam ĩtroduxit nos de⁹ ĩ spe ꝛ postea
ĩtroducit in re oñdit ꝑ qꝺ hẽatur.
qꝛ ꝑ diuinam scientiã siue cognitõꝫ
domini nostri. unde hec tota feria
est ꝺ cognitione siue sapientia dei.
ꝛ inde introit⁹ ẽ. Aqua sapiẽtie rc.
Eccle. xv. c. ꝛ ẽ septimi toni. qꝛ ĩ sep
tem donis spũs sãcti ẽ ista sapiẽtia.
¶ In epl̃a. Surgẽs paul⁹. a c. xiij. c.
oñditur passio xp̃i et resurrectio ꝑ
quã hec sapiẽtia hẽtur. q̇ eni uetaꝫ
fidẽ habet. ꝺ his habꝫ saporem dei.
hec aũt ꝯgnitõ ẽ dies quã fecit dñs
de graduali g⁹ patꝫ et nõ ꝙ cũ oĩa
graduales uers⁹ hui⁹ ebdomade su
mãt̃ ꝺ psalmo. cxxvij. s. cõfitemini.
q̇ ẽ non⁹ post. dixit dña. hodiernus
sumat̃ de psalmo. cvj. s. cõfitemini.
q̇ ẽ decim⁹ ĩ matutinali. cantate. eo
ꝙ iste psalm⁹ exhortat̃ fideles ad
laudes dei q̇ ꝑ sapiẽtiã sui redemit
et liberauit eos de ꝗdruplici tẽpta
tione. qꝛ liberauit eos ꝺ necessitati
tibus eorum. i. ab infidelitate. et qꝛ
liberauit eos ꝺ necessitatib⁹ eorum
id est a praua consuetudine. etiaꝫ li
berauit eos tedio bone actionis. et
eduxit eos a ꝺsucijs heretice ĩpug
nationis. All̃a ẽ. surrexit dñs ꝛ appa
ruit mulierib⁹. uel ƒm alias eccl̃ias
oportuit qꝺ sumit̃ de euãgelio. In
alijs ẽt dr̃ surrexit dñs uere. lu. ul. c.
In euãgel. ꝺo. stetit ihe. rc. lu. xxiiij.
c. oñdit dñs et ꝓbat resurrectõꝫ suã
discipulis suis ꝑ quatuor. Primo ꝑ
cõsuetũ modũ loquẽdi cũ dixit. pax
uobis. loq̇batur eni eis sepe ꝺ pace
ꝛ amator pacis erat. vñ ĩpe domin⁹
inquit. in me pacem habebitis. ĩ mũ
do autem pressuram. pacem relin
quo uobis. pacẽ meã do uobis. Se
cũdo ꝑ hͦ ꝙ oñdit se palpabilẽ. Ter
cio qꝛ cũ eis ꝯmedit. Quarto qꝛ eis

sensū apperuit scripturarum. Et qꝛ hanc sapientiam dominus dedit per se et per apostolos. ideo dr̄ in offertorio. intonuit de celo dn̄s. i. ꝺ apostolis ut oēs crederent in illū. hec eni inquit Jo. scripta sunt ut credatis et credentes uitam eternā habeatis. ¶ In postcommunione q̄ ē ad collo. iij. c. inuitamur ad hanc sapientiam si consurrexistis cum xp̄o que sursum sunt sapite ecce de sapiētia. et quia de sapientia habetur in hac secunda feria. ideo fit statio ad sanctum paulum qui fuit sapiētior omnibus apostolis. seu cui domin⁹ singulariter aperuit intelligentiam scripturarum de quibus legitur in euangelio et introitu. unde ipse dicit. non a me nec ab homine accepi euangelium meū sed per relationez domini mei ihesu christi. uel qꝛ per eum maxime adimpletum est qꝺ in euangelio legitur. scilicet. oportuit predicare penitentiam in omnes gētes. ideoqꝫ et eius predicatio legit i hodierna lectione act. aposto. hac die uiri uerberant mulieres ꝑut sub pasca dictū est. hac etiam die ad fōtes imus ꝑ eo ꝙ hodie in introitu uiri beati aqua sapientie potati referuntur et in offertorio fontes aq̄ꝝ apparuisse memorentur.

¶ De quarta feria post pasca. ℞.

Ostenso in tercia feria ꝺ celesti patria et ꝑ qꝺ habeatur. ostenso etiam in scḋa feria ꝙ in terraz fluentem lac ⁊ mel ꝛc. introducimur. ideo nunc in hac q̄rta feria inuitamur ad illam. vnꝺ introitus ē. uenite bn̄dicti pr̄is mei ꝛc. Math. xxv. c. qꝛ uero dicit dn̄s penitētiā agite appropinq̄bit enim regnū celoꝝ. Et qꝛ ibi non intraut nisi purificati per penitentiam. ideo btūs pe. in ep̄la aperiēs act. iij. inuitat iudeos ad penitentiā. iō aūt ad penitētiā inuitat̄ homo ut de filio diaboli fiat fili⁹ dei. et hec mutatio dextre excelsi ꝑpt qꝺ i ꝛn̄sorio hr̄ dextera dn̄i fecit uirtutem. ¶ Seqt̄ alia ꝺ resurrectōe. surrexit dn̄s ꝛc. ⁊ i alijs eccl̄ijs ē. xp̄s resurgēs ꝛc. sēp eni i his diebus aliq̄ de resurrectōe dicūt̄. in alijs eni dr̄. cū sederit. mathe. xxv. c. ¶ Quia uero hec mutatio fit etiā qn̄ homines fiūt filij dei ꝑpt p̄dicatōꝫ. iō i euāgelio. manifestauit se ihes⁹. Jo. xxi. c. dicit dn̄s. mittite i dextrā nauigij rethe. hoc facit q̇ tm̄ p̄dicat ꝑpt deū. ⁊ tūc trahūt̄ magni pisces. postea dedit eis piscē assū. piscis assus. i. xp̄s pass⁹ hec erit refectio i pr̄is cū comedem⁹ panē āgeloꝝ ꝺ q° in offertorio. portas celi ꝛc. postcōio ē. xp̄s ꝛsurgēs. Ro. vj. c. Et qꝛ b tūs Lauren. fuit vn⁹ ꝺ magnis piscib⁹ et fuit assat⁹ ꝑ xp̄o. iō fit statio ad beatū lauren.

¶ De quinta feria post pasca. ℞.

Quinta feria ē ꝺ conuersione gētiū ꝑpt passiōꝫ et resurrectōꝫ. vn̄ itroit⁹ ē. victricē manū tuā laudauerūt pariter xp̄iani qꝛ sapiētia aꝑuit os mutoꝝ vn̄ Jsa. xxv. c. tūc claud⁹ saltet sicut ceru⁹ ⁊ apiētur ligue mutoꝝ qꝺ factū ē qn̄ xp̄s demones eiciebat et faciebat hoīes mutos loq̇. vn̄ i euāgelio. erat ihesus eiciēs demoniū ⁊ illꝺ erat mutū. ¶ In ep̄la ꝺo. āgel⁹ dn̄i. act. viij. c. significat̄ ꝯuersio ista gētiū. vn̄ dr̄ ibi ꝺ eunucho q̇ ꝯuers⁹ ē a philippo q̇ iterp̄tat̄ os lāpadis siue os illumināa qꝛ qn̄qꝫ ꝑ scpturaꝝ inspectōꝫ uel p̄dicatōꝫ ꝯuertit̄ hō ut gētiles q̇ significāt̄ ꝑ eunuchū. qn̄qꝫ ꝺo ꝑ ispiratōꝫ ꝯuertit̄ ad dn̄m ut hēt̄ i euāgel. ꝙ appuit marie magdalene. ¶ Quia ꝺo per ꝯuersionē gētiū fact⁹ ē christ⁹ lapis angularis.

ideo in uersu responsorij habetur
lapidem quem reprobauerunt edi
ficantes ꝛc. et quia uero conuersio
fit per penitentiam. ideo sequitur
alleluia. Math. xxvj. In die resurrec
tionis mee dicit dominus precedaꝫ
uos in galileam. id est i transmigra
tione de uicijs ad uirtutes. ¶ Euā
gelium. maria stabat. Jo. xx. c. est de
apparitione domini marie magda
lene in specie ortulani siue peregrini
quia peregrinus est deus homini q̄
diu est in peccato. ¶ In offertorio
in die solennitatis. exodi. iij. et. xiij.
c. similiter promittitur conuertenti
bus uera beatitudo. ¶ In postcō
munione uero populus ꝛc. i. Re. ij. c.
ad laudandam inuitamur. et fit sta
tio ad sanctos apostolos. quia in
philippo qui interpretatur os lam
padis intelliguntur omnes aposto
li per quorum predicationem con
uersio gentium facta est. Item quia
fratres domini de quibus in euāge
lio legitur sūt apostoli per quos os
muti apertum est et diserte lingue
infantium. ideo statio fit ibi ꝛc.

¶ De sex̄ feria post pascha. Rica.

SExta feria est de instituti
one baptismi. unde intro
itus ē. Introduxit eos do
minus. s. de egipto. i. ꝺ tenebris pec
cati. et inimicos eorum operuit ma
re. i. baptismus. et subicitur ibi ter
alleluia ꝓpter liberationem ab hos
tibus et donū gr̄e. ¶ Postmodum
sequitur ep̄la. Christus semel. i. pe.
iij. c. in qua btūs pe. agit de baptis
mo et de archa noe sicut in diluuio
per archam salue facte sunt anime.
licet pauce. s. viij. similiter et in bap
tismo quia sicut in aquis diluuij q̄
inundauerunt totuꝫ mundum. mū
dus a peccatis purgatus est. et per
archam anime salue facte sunt ita ꝛ
in aquis baptismi i quo omnis pec
cata mundata sunt per ecclesiā sal
uati sumus. ¶ Sequitur graduale.
Hec dies quam fecit dominus. ṽsus
Benedictus qui uenit in nomine do
mini. est enim homo qui consecrat
baptisma. sed deus est qui inuisibi
liter baptisat. unde sequitur Deus
dominus illuxit nobis. s. per illumi
nationem baptismi et ꝑ illuminati
onē legis dn̄i. alleluia ē. Angelus do
mini. cū duplici uersu. sicut i die pas
ce in quibusdam ecclesijs. quia in
hac die agitur de institutione bap
tismi. unus uersus est propter resur
rectionem in corpore. alius ꝓpt sto
lam anime quam in baptismo susci
piunt baptisati. ¶ Euangelium ue
ro est de institutione baptismi s̄m
Mathe. ulti. c. vndeci discipuli abie
runt in montē quem cōstituit illis
ihesus. et seq̄tur ibi. Euntes docete
omnes gentes baptisantes eos i no
mine p̄ris ꝛc. et qꝛ in memoria debe
mus habeꝛ istū diē ꝓpt istitutionē
baptismi. iō seq̄tur in offertorꝫ. erit
nobis memoriaꝉ dies ista ꝛc. exodi.
xij. et. xiij. c. memorialis quiꝺ debet
esse dies i q̄ ꝺ uicijs ad uirtutes trā
sim⁹. hec eni dixit moyses in die pas
ce. ¶ Postcōio ē. data ē mihi oīs
p̄tās. math. ul. c. qꝛ uero btā uirgo
crediꝉ iterfuisse in institutōe baptis
mi. qꝛ ut ihesus ait hoc apud naza
reth i domo ei⁹ actū ē. ideo hac die
fit statio in ecclesia eius.

¶ De sabbato in albis. Rica.

SEquitur de sabbato in al
bis in quo est introitus.
Eduxit dn̄s populū suū in
exultatōe hoc maxime i extremo sab
bato fieri intelligimus qn̄ erit uex
sabbatū. sꝫ ne iudei credāt h̄ dictū
esse ꝺ se. seq̄ꝉ i ep̄la bti pe. i. ij. c. frēs
deponētes omēꝫ maliciā ꝛ dolū ꝛc.

¶ Sequit duplex alleluia sine graduali. primo quia nunc terminatur septuagesima. postq̃ sequitur octaua resurrectionis quando habebit duplex stola anime. s. et corporis et cessabit labor operis de quo dictũ est in pҏhemio huius partis. et sub ti. de septem diebus post pasca. et in quarta parte sub ti. de alleluia. Secundo quia in die iudicij plenũ erit gaudium pro dominica et nostra resurrectõe. Tercio geminatur alla quia tunc erit leticia sempiterna. qr enim erit leticia unum alleluia. quia sempiterna scõm concinit alleluia. Quarto qr in octaua resurrectionis omnis solicitudo deponetur quod significatur in hac octaua die in q̃ uestis candida siue crismale deponitur. ideo in albis non cantatur graduale. sed duplex alleluia. quia tũc erimus in albis. Item quantum ad resurrectionem domini non debet graduale cantari neq̃ quantum ad baptisatos. et ideo cantatur unum alleluia pro baptisatis. s. Laudate pueri dominum. et aliud de resurrectione domini. s. Hec dies quam fecit dominus. propterea ideo post alleluia, hec dies sequitur alla. Lau. pueri. quia de leticia aiarum transient ad gloriam incorruptibilem corporum. Euangelium uero. una sabbati. Jo. xx. c. est d̃ duobus discipulis qui currebant ad monumentum pe. i. et Jo. qui significent duos populos. cucurrit tamen cicius Johã. i. iudaicus populus quia habebãt prophetas. s. Jere. psa. et alios qui de passione domini loquuntur. sed pe. cicius intrauit. i. gentilis populus. non tamen intrauerunt iudei i multitudine. qui eñ credit intrat. sicut dixit Aug. Et attende quia epistola et euangelium huius sabbati concordant cum epistola et euangelio sabbati sancti. put dictum est sub ti. de septem diebus post pascha. In offertorio uero de illuminatione post baptismũ aguntur grates. benedictus qui uenit. rc. ¶ Postcommunio est. omnes qui in xp̃o baptisati estis xp̃m induistis. Gal. iij. Die ista fit statio ad ecclesiam beati Jo. in laterano. quia ibi enim in pcedenti sabbato baptisati sunt pueri. et in octaua die in lege circumcidebantur. ideo recte hac die ipi conueniunt ut hoc spũaliter agatur in baptisatis. et hoc est quod dicitur in epl̃a. Deponentes omnem malicíam et omnem dolum. rc. q̃si modo geniti infantes ne per fenestras quinq̃ sensuum intret mors. ¶ Dicitur autẽ ad horas capitulũ. Xp̃us resurgens. Ro. vj. c. et illud. Expurgate uetus. rc. ad Corinthi. v. c. et illud. Xp̃s pass⁹ est. i. pe. ij. ¶ Quia uero in tota septuagesima q̃ usq̃ ad hanc diem ptenditur penitentiam egimus. ideo ecclesia hodie celebrat in albis ut magis ac mag̃ albi simus sicut dominus ait in euangelio. Math. iij. Agite penitentiam appropinquabit enim regnum celorum. Quare hoc sabbatum dicitur in albis dictum est sub pasca. Hac die dominus papa distribuit agn⁹ dei. alicui etiam distribuitur cereus paschalis. de quo dictum est sub sabbato sancto.

¶ Alia expositio dictorum septem dierum. Rubrica.

Potest etiam aliter dici q̃ ideo in premissis septem diebus baptismalia celebrantur officia. uel quia baptisati sapientia septiformi docentur. uel quia ipsorum temporis uniuersitas dierũ septennario uoluit quib⁹ q̃a fides spes et caritas. precipue sunt necessaria. iõ trib⁹ psalmis utimur

in nocturnis. Singulorum autem di
erum sic possumus septem spiritib⁹
et beatitudinibus coaptare. officiū
quidem dominice resurrectionis p̱
tinet ad timorem quo timemus ter
ribilem sententiam iudicis. cum enī
dicet pater rex et iudeorum omniū.
Resurrexi et adhuc tecum sum. i. in
sugillationem inimicorum dicentiū
Quando morietur et peribit nomē
eius. tunc magnus erit timor et tre
mor. unde et in offertorio. terra tre
muit ꝛc. spūs timoris ut fundamen
tum ponitur. Sed quare ea timore
incipientes in sapientia terminam⁹
cum psa. ceperit a sapientia et descē
derit ad timorem. Rndeo psa. salua
torem descripsit qui carnem assumē
do descendit. nos uero de terrenis
ad celestia tendere conamur. ꝛ ideo
gradus ascendendo cōnumerare de
bemus. ut a timore ad sapientiā p̱
uenire possumus. ¶ In secunda fe
ria legitur euangelium de duobus
discipulis euntibus in emaus. q̇bus
domin⁹ apparuit ꝛ scripturas moy
si et omnium prophetarum aperuit
Et attende ꝙ licet hodie legatͬ euā
gelium de apparitione domini. non
tamen hodie sed heri apparitio fu
it. Ad pietatem ergo pertinet hoc
officium in quo continetur rememo
ratio scripturarū. et accedit ad man
suetudinem. prout ibi dictum est.
¶ In tercia feria legitur euangeliū
Stetit ihesus. ubi multipharie suam
resurrectionem probat. s. per uisum
et tactum et per gustum. etiam et p̱
auditum. cum scripturas etiā expo
nit qd̄ pertinet ad scientiam. unde
in introitu. Aqua sapientie ꝛc. Bea
ti uiri potati. referuntur in offerto
rio. Intonuit. fontes aquarū apuis
se memorantur. In postcommunio
ne. si consurrexistis que sursum sūt
querere et sapere iubentur. Et ī euā
gelio sensus ad intelligendum scrip
turas discipulis aperitur scriptura
rum quippe intelligentia et scientia
lamenti et luctus est cā effectiua. q̇a
enim legit in scripturis prophetas
et eorum dominum occisos quoq⁹
modo dolore mordetur. p̱ quanto
quis peccata sua intelligit tanto in
luctum et penitentie lamentum ꝓrū
pit. licet igitur his diebus sit gaudi
is uacandum. tamen ineptam letici
am remoueamus. nec carnes agni si
ne lactucis agrestibus comedam⁹.
qꝛ btī qui lugent. ¶ In quarta fe
ria legitur euangeliū de discipulis
piscantibus quos dn̄s inuitauit ad
prandium et dedit eis panem ꝛ pis
cem assum. i. xp̄m cognoscere deū ꝛ
hominem passum. q̇ quidem ē satu
ritas. de qua dicitͬ. Beati q̇ esuriunt
et sitiunt iusticiam quoniam ip̄i sa
turabūtur. Qꝫ g⁹ dr̄ ibi uenite prā
dete. hoc est quod cantatur in itro
itu. Uenite benedicti pr̄is mei perci
pite regnum. hoc enim regnū e prā
dium eternū ubi erūt pisces magni.
sed unus super prunas non passiōis
sꝫ amoris. Rationabiliter aūt in fe
ria. iiij. nobis a xp̄o regnum ꝓmitti
tur. qꝛ in quarta etate regnauerūt.
Da. et salo. in quorum manib⁹ xp̄i
regnum speciali⁹ et pleni⁹ significa
tur. Et qꝛ pe. supradictū rethe trax
it in terrā. ip̄i enim commissa est ec
clesia ip̄i sp̄aliter dictum est. pasce
oues meas. iō pro epistola sumitur
eius p̄dicatio. de actꝫ. aposto. Ad sa
turitatem quoqꝫ pertinet offerēda.
portas celi aperuit. s. prophetas q̇
predixerunt angelos quia nunctia
uerunt mariam que genuit. aposto
los qui predicauerunt. doctores q̇
exposuerunt. per hos omnes pluit
dominus manna in ore egentiū ani
marum. i. dei uerbum uel corporis
sacramentum ut non deficerent in
uia tendentes ad pr̄iam ubi come
dent panē angeloꝝ. ūsus gradualis

Dextera domini fecit uirtutem. congruit illi uerbo euangelij Mittite in dextram nauigij rethe. et est sensus dextera domini fecit uirtutem. quia potentia uerbi mihi uniti fecit me uincere mortem. ideoq; dextera domini exaltauit me. i. laudabilem me fecit. et repetit. Dextera domini fecit uirtutem. ut ostendat resurrectionis qualitatem. s. eternam. vnde sequitur. non moriar sed uiuam. iux͞ quem sensum capimus cum aplo in all'a et cõmunione. xps resurgens. et pertinet hoc ad fortitudinē. Et q̄a beatus Lauren. fuit piscis assus tortis in esurie. et esuriens in fortitudine. ideo fit ibi statio. ¶ Officium quinte ferie pertinet ad consilium et misericordiam. Magnum enim fuit consilium peccatricis pedes lauātis cum lacrimis ut misericordiam consequeretur. put in euangelio dicitur. ¶ Officiū sexte ferie pertinet ad mundiciam cordis et corporis in baptisato. nam de quo ibi agitur lauātur corpus et aïa. et quia mundis cordibus uisio dei pmittitur. ut ibi Beati mundo corde qm̄ ipi deū uidebunt. et p mundiciā ad intellectū peruenitur. ideo recte in euangelio dr̄ q transmigrantes deū uidebūt. ¶ In sabbato legitur euangelium in quo dr̄ q licet Jo. precurrerit tn̄ pe. sequens citius in monumentum intrauit. et postea Jo. bij put dictū est ibi. sunt duo populi. Petrus significat gentes que posterius uenerunt ad noticiam passionis. Sed tamen p̄mitus crediderunt Jo. sinagogam q̄ in lege et pphetis p̄us audiuit domini passionem. sed nonaū credere in mortuū noluit. credet autem cum israbel saluus fiet. De his duobus populis credentibus et nō credentibus loquit̄ pe. in epl'a. deponentes ⁊c̄. De credentibus dr̄ in introitu. Eduxit dn̄s popu. s. in ex. Eduxit enim domin' israbel ď egipto cum auro et argento. sed illis in deserto murmurantibus et iō pereūtibus eduxit eos. qui non murmurauerunt de deserto in terram pmissionis. et ppter eosdem dimittimus graduale et duplicatur alleluia. q̄a tunc neophiti laborant. nunc deum uoce et opere laudant. ad eosdem ptinet alleluia. Laudate pueri dn̄m. totus enim ille psalmus ad lectionē dirigitur gentium qđ ex eius illo fine probatur. qui hitare facit sterilē in domo. eiusdem pueris conuenit quod canitur offertorī. Benedictus qui uenit in nomine domini. Hunc enim uersiculum cantauerunt pueri occurrentes domino ad passionem uenienti quod sequitur. Bn̄diximº uobis de do. domini. adiecit mater ecclesia dicens pueris. Bn̄diximus uobis. i. significauimus uos baptismo. nos qui sumus familia dni. q̄a deus dn̄s illuxit nobis. Sequēs uersus. hec est dies ad gaudiuz spectat credentium. ille alius. lapidem quē reprobauerunt. ad sugillationē pertinet iudeorū ad eosdem credentes pertinet. postcōmunio. Omnes qui in xpo ⁊c̄. pertinet igitur officium istud ad pacificos qui filij dei uocabuntur. Dedit enim dominus his q̄ credunt in nomine eius filios dei fieri quibus datur sapientia p̄rai.

¶ De p̄ma dn̄ica post pasca. Rica.

IN octaua pasche incipit tempº regressionis seu reconciliationis. put dictū est in phemio huius partis. ¶ Sane in hac die dn̄ica in q̄busdā ecclesijs fiūt octaue pasce et dicūt̄ rīsoria de die dn̄ica et introitus. Resurrexi. et graduale. qđ relictū erat resumunt hītes respectū ad generalem resurrectionem ad cuius gloriam p

gradus ascendit. Christi enim resur
rectio in octaua etate facta est. sz cũ
pascalis solennitas significet illam
octauam que sequitur septẽnarium
huius uite. Queritur quare habet
octauas cum etiam eius solennitas
ptendatur. non tantum per octo
dies sed etiam usq ad diem pẽthc.
Ratio q: resurrectio futura signifi
cata est per circumcisionem que oc
taua die mandata est. cuius uere cir
cumcisionis octo sunt beatitudines
quarum octaua redit ad p̃mam. et
ideo ad rep̃sentandum has beatitu
dines solennibus. viij. dierum offici
is celebramus octauas dominice re
surrectionis que est causa et signum
nostre future circũcisionis. has bea
titudines coaptat Augusti. in libro
de doctrina christiana. septem spiri
tibus obmittens ultimam quia re
dit ad p̃mam. Gradatim enim a ti
more peruenitur ad sapientiam. vn
de inicium sapientie timor domini.
de hoc dicetur in p̃hemio septime
partis. ¶ Quia ergo nouiter bap
tisati sunt pueri et quia multos no
uellos i quadragesima genuit eccle
sia. et q: in illo tp̃e fuerũt apl̃i pue
ri p̃pter qd̃ dñs fuit cum eis q̃dra
ginta diebus post pasca instruens
eos in fide ut possent omnino fieri
sp̃ũales. et ut urerent̃ igne sp̃ũs sc̃i.
p̃pter istas tres cãs siue nouitates
instruit nos eccl̃ia in fide i hoc tp̃e.
et iõ in p̃ma quindena legũt̃ apoc.
et act. aposto. i q̃bus libris h̃etur ŏ
vij. signaculis uidelz. de incarnatõe.
natiuitate ꝛc̃. q̃ xp̃s solus aperuit
q̃ sũt maxima p̃ncipia fidei nr̃e.
postmodũ in alia quidena cantat̃ i
rñsorijs de psalmis. et in lectõib' le
gunt̃ ep̃le canonice usq ad ascẽsio
nem dñi ut sup̃ fidẽ edificent̃ bo
na op̃a. psalm' eni ꝛ ep̃le bona op̃a
designant. ¶ Et attende q ante re
surrectõz lex et p̃phete legebant̃.

post resurrectionem uero apocalip.
et ep̃le canonice. q̃ sunt apl̃orũ sc̃p
ta legunt̃ et cantibus iubilant̃. lex
enim et p̃phete xp̃i passionem ꝛ re
surrectionem p̃dixerũt. sed apostoli
iam factã annũctiauerunt et testifi
cati sunt. ideoq rñsoriũ illud canta
tur. virtute magna reddebant apl̃i
testimonium resurrectionis. Ratio
nabiliter quoq legit̃ apoca. et cani
tur eo q in eo uisio xp̃i et angeloꝝ
collocutio memoratur. In illa enim
uita quam pascale significat temp'
anime uisione trinitatis et angelorũ
consorcio gratulabuntur. Legit̃ aũt
apocalip. cuz historia. Dign' es do
mine. alleluia incipit. ego sum uitis.
¶ Quod autem in quodam rñso
rio dicitur. decantabit populus is
rahel alleluia et uniuersa multitudo
ia. canebat legitime et dauid cum
cantoribus citharam percuciebat i
domo domini. illud respicit q i do
mo saul destructo. i. mortis impio.
archa id est humanitas saluatoris
in qua sunt manna id est uerbum.
et tabule testamenti. id est thesauri
sapientie et scientie dei absconditi i
iherusalem ducitur et in tabernacu
lo collocat̃ ut eterna pacis uisione
fruatur et ad patris equalitatez glo
riosius exhibeatur. ¶ Cum autem
superioris temporib' infantie salua
toris paulum dixerimus esse legen
dum. nunc uero scripta ceterorum
apostolorum patet q toto tempore
siue ante passionem siue postea quo
domini presentia memorat̃ ŏgrue
precones noui testamenti loquunt̃
ut quasi ab uberibus sponsi filij cõ
solationis lacte potentur. Hec nãq
scripture sunt ubera de quibus dici
tur. Meliora sunt ubera tua uino. de
quibus nos sic reficiat deus cuius
misericordie plena est terra ut om
nes de ipsius plenitudine accipia
mus. Et nota q secũdũ romanum

ordinem leguntur. sz. lectiones in dominicis a pasca usq; ad penthe. prout dictum est sub ti. de septem diebus post pasca. Propter nouitatem autem triplicem que dicta est incipit introitus. Quasi modo geniti infantes &c. i. pe. ij. c. ⸿ In epistola uero in fide instruitur que icipit omne quod natum est ex deo uicit mundum &c. Jo. v. c. ostendit fidez per testimonium in celo et in terra et in conscientia. In terra eñ dicit. tres sunt q̇ testimonium perhibent in terra. spiritus. aqua et sanguis. qz enim clamore magno domin⁹ emisit spiritum. et q ex eo iam mortuo exiuit sanguis et aqua. indiciũ fuit humanitatis. et hij tres unum sunt i. vnum significant. Tres ꝑhibent testimonium in celo. pater in uoce uerbum in carne. spiritus in columba. et hij tres vnum sunt. ⸿ De testimonio conscientie sequitur i epl'a Qui credit in filium dei iaz in se testimonium dei habet. i. hoc dictat ei conscientia. ⸿ Sequitur duplex alleluia. in dominicis enim et festiuis diebus ab hac die usq; ad octauam penthe. canitur duplex alleluia. de quo dictum est sub ti de septem diebus post pasca. et sub sabbato in albis. et sub septuagesima. ꝑmum alleluia est. post dies. viij. Jo. xx. c. Euangelium. Cum esset sero. Jo. xx. c. est de duabus apparitionibus. Prima omnibus apostolis i ipo die pasche excepto thoma. alia octaua die presente thoma qui uidit et credidit et tetigit ⁊ dixit dominus meus et deus meus. aliud uidit aliud credidit. uidit humanitatem et credidit deitatem. et congruit factum interpretationi nominis. Thomas enim interpretatur abissus. nam ꝓfunde intellexit. qui ex eis que exterius uidit deitatẽ intima penetrauit postmodum inuitauit nos in euangelio. beatus Jo. ad credendum ab utili ⁊ honesto. utile est enim nobis credere. unde dixit. multa signa fecit ihesus que non sunt scripta in libro hoc. Postcommunio est. Mitte manum &c. Jo. xx. c.

⸿ De scda dñica post pasca. R.

Sequitur de scda dominica post pasca. quia enim per xpi resurrectionem illuxit deus nobis. non tantum paruulis sed etiam perfectis. ideo hec dominica de pastoribus est qui debent plene imitari christum. unde introitus est. Misericordia domini plena est terra. ea enim non tantum paruuli sz ⁊ magni repleti sunt. et ideo sicut antecedens dominica fuit de paruulis sic ista est de ꝑfectis. unde sequitur. uerbo domini celi. i. apostoli firmati sunt. ⸿ Et qr pe. loquitur ad pastores in epl'a. Xpa passus est pro nobis &c. i. pe. ij. c. ió nunc fiunt sinodi et fit statio apud sanctum petrum. In fine enim dicitur. conuersi enim estis ad pastorẽ et episcopum animarum uestrarũ. ⸿ Duo alleluia dicuntur. primum s. cognouerunt discipuli &c. est d̓ resurrectione. In alijs tamen ecclesijs dicitur. Surrexit dominus. Mathe. ulti. c. Aliud. s. Ego sum pastor bonus &c. Joh. x. c. est de prelatĩ. Euangelium uero. ego sum pastor bon⁹. Jo. x. est de bonis et mercenarijs. ⸿ Offertorium est. Deus deus meus ad te de luce uigilo. quia prelati semper debent uigilare. vnde in canticĩ cantico. dicitur. Inuenerunt me uigiles qui custodiunt ciuitatem. ⸿ Postcommunio similiter est de prelatis. ego sum pastor bonus.

⸿ De dominica tercia post pascha
⸿ Rubrica.

IN precedentibus duabus dominicis ostensum est ꝙ parui et magni per xpi resurrectionem pleni sūt misericordia domini. parui cum dicitur in introitu precedentis dominice misericordia domini plena est terra. magni cum dr ibidem. uerbo domini celi firmati sunt. In hac uero tercia et ĩ sequentibus duabus dominicis añ ascensionem. hortatur hos ecclesia ad iubilum et exultationem ꝑpter xpi resurrectionem et ascensionem. unde introitus huius dominice incipit. Iubilate deo omnis terra ꝛc. Et ibi seq̇tur all'a. q2 iubilus ē. exultacio mentis hita de eternis. soli aūt deo iubilādū ē. Seq̇r ps. Dicite nomini eius. i. hilari operatõe ipm laudate. Et seq̇tur similit ibi unū all'a q2 una radice ortum habent. oia talia i. a caritate. Seq̇tur date gloriā laudi eius. et ibidem et ĩ fine seq̇tur triplex all'a. q2 a potentia pr̄is et sapiētia filij et benignitate spūs sancti ꝓcessit ꝙ nos liberauit ꝑ passionē et resurrectionem suā. et iō laudandus est de9. Licet aūt sit exultatio tñ incutit timor ne spes sine timore luxuriet in ꝑsumptione. vñ seq̇r v'sus. Dicite deo q̃ꝫ terribilia sūt opa tua dñe. debet enim timere nou9 populus q2 iudei excecati sūt. qui erant populus pecularis domini q̇ licet apposuissent custodes. tamen dixerūt. uenerunt discipuli ei9 et furati sunt eum. et hoc ē qđ dicit ps. Mentient tibi. i. ad honorē tuū q2 ex hꝫ magis confusi sūt inimici tui. i. iudei. et seq̇tur ibi. In multitudine uirtutis tue. q̄si. di. licet uidissent multa miracula. uidelicet solem obscuratū et petras scissas. in hoc est etiā multitudo uirtutis dei ꝙ mendacia inimicorum uertit ĩ suū honorem.

In epistola uero monet pe. baptisatos ut ambulēt ĩ nouitate uite. abstinentes a carnalib9 desiderijs dicēs. Obsecro uos fratres tanq̃ꝫ aduenas et peregrinos abstinere uos a carnalibus desiderijs. i. pe. ij. c. et concordat cum introitu. quia gustato spū desipit omnis caro. Quedam ecclesie dicunt alleluia Xpūs resurgens. Ro. vj. c. ❡ Euangelium est de resurrectione. Modicum et non uidebitis me. modicū. i. a morte usq̃ꝫ ad resurrectõꝫ. iterum modicum et uidebitis me post resurrectionam et modicū q2 uado ad prēm. Jo. xvj. c.

❡ De dñica q̄rta post pascha. R.

IN quarta etiam dñica inuitauit ad iubilum. et specialit inuitant ad hoc gētes. unde introitus sumptus ē ꝯ ps. inuitate ad cantum q̇ incipit. Cantate domino canticum nouum q̇a mirabilia fecit domin9. Bernardus inquit. Tria fecit dominus mirabilia in incarnatione sua. primum ꝙ mater esset uirgo. Secundum ꝙ deus fieret homo. Tercium ꝙ predicta potest credere carnalis homo. Sequitur ibi. ante conspectum gentium reuelauit iusticiā suā. i. filium suū. Seq̇ tur uers9. saluauit sibi dexterā ei9 ꝛc. ❡ Et q2 ꝑ fidem uniti sūt duo populi. s. gentilis et iudaicus. iō in oratione hētur. Deus qui fidelium mētes uni9 efficis uolūtatis ꝛc. Rursus q2 ista dñica quarta appꝛopinquat ascensioni. iō dicit euangeliū. uado ad eum q̇ me misit ꝛ nemo ex uobis ꝛc. Jo. xvj. et post. expedit uobis ut ego uadam ꝛc. Ostēditur enim cā iubili. s. ascensio. huic cōsonat ꝑncipiū epistole ubi Ja. i. c. Omne datū optimū et omne donū ꝑfectū desursū ē descendēs a pře luminū. ❡ Seq̇tur in euangelio. Cum uenerit paclitus. arguet mūdum de peccato. i. de infidelitate. fides eni

peccatum excludit. vnde arguere ḋ
hoc peccato ē arguere de omni pec
cato et de iudicio et de iusticia di
cit ergo de peccato .s. quod habēt.
de iusticia quam non habent. s. sāc
torum. quia uado ad patrem. i. in
cordibus sanctorum hominum pro
ducendo eos ad patrem. per cogni
tionem dei bonā et extollendo eos
ad patris conformitatem. et tamen
uolunt homines sanctis assimulare
de iudicio ꝙ non timent quia prin
ceps mundi huius iam iudicatus ē.
et adhuc sequuntur damnatum et
sufficeret de duobus arguere. s. de
fide quam non habent ⁊ habeꝛ pos
sent si uellent. et de iusticia siue de
bona uita in qua non imitantur sāc
tos. et ideo adiecit uerbum timoris
scilicet de iudicio. ꝙ dominus tales
subire. Sequitur ibi. et quecumqꝫ
audiet loquetur. et huic concordat
finis epistole. Suscipite cum man
suetudine insitum uerbum ⁊c̃. Si
enim spiritus sanctus audit que lo
quitur multofortius debet homo
audire et expectare donec deus i ip
so loquatur. quia qui de seipso loq̊
tur mendaciū loquitur.

¶ De dominica rogationum. R.

Quinto loco sequitur ḋ do
minica rogationum i qua
instructos ꝑ quatuor do
minicas quasi armatos quatuor car
dinalibus uirtutibus monet annūc
tiare alijs ut qui audit dicat ueni ⁊
cortina cortinam trahat. extra de sa
cra uncti. c. unico. dicens in introi
tu qui est ysa. xliiij. c. ſm aliam trās
lationem uocem iocunditatis. i. nouū
testamentū in quo ꝓmissa reddunꝛ
non terrorē. sicut uetus lex fuit anū
ctiate ⁊c̃. ¶ Hec aūt dn̄ica dꝛ roga
tionū ꝓpter ꝓpinquā ascensionem
dn̄i quam qꝛ nos sequi nō possumꝰ

Ideo in oratione docemur petere
duo que petenda sunt. s. ut cognos
camus et faciamus. dicit eni oratio.
Largire quesumus dn̄e supplicibꝰ
tuis. semꝑ spm̄ cogitandi que recta
sunt ꝓpicius et agendi ⁊c̃. vn̄ i ep̄la
redarguit btūs Ja. eos q̇ uolūt cog
noscere et non facere dicēs. Estote
factores ḋbi et nō auditores tm̄ ⁊c̃.
Ja. i. c. Quelꝫ eccl̄ie dicūt all'a. nōne
cor nr̄m ardens ⁊c̃. Lu. ul. c. et usqꝫ
modo ⁊c̃. Jo. xvj. c. In euangelio ue
ro Amen dico uobis ⁊c̃. Jo. xvj. c.
on̄dit q̇d debeamꝰ petere. s. eterna
dicens. usqꝫ modo nō petistis q̇cq̄.
qui eni petit tꝑalia nil petit. qm̄ in
eis q̇ non quiescunt q̇es esse nō pōt
vn̄ sequitur. petite et accipietis. q̇a
dextera domini semper aperta est.

¶ De rogationibus. Rubrica.

In tribus diebus an̄ festū
ascensionis dn̄i fiūt roga
tiones que dicūꝛ letanie.
Letania aūt grece apud nos suppli
catio seu rogatio ē. In qua ecclesia
sancta deum rogat ut qui destruxit
cōsilium achitofel. destruat consili
um eoꝝ qui uolunt uiuere super pa
cem eius. tūc etiā supplicamus deo
ut nos a morte subitanea et ab om
ni infirmitate defendat. rogamꝰ ue
ro sanctos ut ꝓ nobis apud deū in
tercedant. et denominatur greco le
tania uocabulo. ꝓpter auctoritatē
lingue grece. put dictū est sub pasca.
¶ Est autem duplex letania. s. ma
ior et minor. Maior est in festo bea
ti Marci. que inuenta fuit a beato
Greg. ꝓpter pestem inguinariā seu
inflaturam inguinū. cuius institutio
nis cās pau. montis cassini monach
us longobardorū historiographus.
ita describit dicens. ꝙ si tpe pela
gij pape tanta fuit inundatio aq̄rū
per ytaliam ꝙ aque ascēdebāt uiqꝫ

ad superiores fenestras templi Ne
ronis quod erat rome nec aque in
trabant templum. tunc per tibrum
effluxit multitudo serpentum inter
quos fuit maximus draco ex quoꝝ
flatibus aer est corruptus et inde
emersit pestis inguinaria quia ho
mines passim et subito moriebant᷑
et cum pene totus romanus popu
lus deleretur. pelagius papa omni
bus ieiuniū et ꝓcessionē indixit. Sꝫ
in ipa ꝓcessione ipe cum. lxx. alijs
expirauit cui substitutus est Greg᷑.
ṗmus et magnus dictus ē et hāc le
taniam ubiqꝫ terrarū seruari prece
pit. ideoqꝫ hec letania dr̄ gregoria
na uel romana. ¶ Uocant᷑ aūt cru
ces nigre qm̄ in signū meroris ex tā
ta hominū strage et in signū penitē
cie homines nigris uestibus indue
bantur. et cruces ꝛ altaria nigris ue
labant᷑. ¶ Tercio etiā modo dr̄ ꝓ
cessio septiformis ex eo ꝙ btūs Gre
go. septeno ordine iri in ea i maiori
bus eccl'ijs ordinauit. In ṗmo ordi
ne sūt clerici. in scdo religiosi. in ter
cio sācte moniales. in q̄rto pueri. in
q̇nto laici ꝑfecte etat᷑. i sexto uidue
et ꝯtinētes. in septimo cōiugati. In
alijs ṽo eccl'ijs qꝛ nō possum⁹ i nu
mero ꝑsonarum supplem⁹ in nume
ro letaniarū. nam septies letaniā di
cere debemus ṗusqꝫ insignia depo
namus. Contigisse aūt dr̄ romanis
ṗmissa inguinaria pest᷑. ꝓ eo ꝙ cum
in q̇dragesima continent᷑ uixissēt et
in pasca corp⁹ dñi recepissent. post
modū ludis. cōmessatōib⁹ et luxu
rie frena laxarūt. Fuit q̇dem tā seua
hec pestis ut ubiqꝫ homines subito
ꝑimerent. ita ꝙ sicut dr̄ cū aliquis
sternutabat se spm̄ emittebat. unde
cū aliquis sternutabat audiēs stati
accurrēs dicebat. deus te adiuuet. ꝛ
ab inde ut dicit hec adhuc cōsuetu
do seruatur ut audiens aliquē ster
nutantē stati dicat. de⁹ te adiuuet.

Rursus ut fertur cum tunc aliquis
occitabat frequēt᷑ subito spm̄ emit
tebat. unde cū aliquis se uelle occi
tare sentiebat. cōtinuo signum cru
cis sibi imṗmere festinabat. que cō
suetudo similit᷑ usqꝫ hodie obs᷑uat᷑
Minor uero letania q̄ et rogatōes ꝛ
ꝓcessiones uocat᷑ fit trib⁹ dieb⁹ an̄
ascensionem que sicut legitur i Bur
cardo. li. xiij. c. exigentibus. inuenta
est apud viennam a btō Mamerto
epo vienen̄. q̇ ꝓpter pestem lupoꝝ
et aliarū ferarum i gallija homines
acriter perimentiū. et propt᷑ ꝑiculo
sos terremotos illic crebro cōtingē
tes indixit populis ieiuniūꝫ tridua
num et letanias instituit. cessāte ue
ro illa persecutione ieiuniū illō i cō
suetudinem annue obseruatōis de
uenit. et sicut q̇dam referūt fuit per
ecclesiā confirmatum ut uniuersali
ter obs᷑uet᷑. Dicit᷑ ergo hec letania
minor. qꝛ a minori. s. a simplici epo
et in minori loco. s. in vienna inuen
ta ē. Illa uero dicitur maior. quia in
maiori loco. s. rome. et a maiori. s. a
magno Gre. et pro magno ꝛ grauis
simo morbo inuenta ē. Minor tamē
antiquior ē tempore. nam instituta
fuit tpe Zenonis impatoris. Maior
uero tpe Mauricucij impator᷑. Fiūt
etiam letanie propt᷑ plures alias cās
Unde liberius papa statuit ut pro
guerra. ꝓ fama. ꝓ pestilētia. et hu
iusmōi aduersitatibus iminentibus
semp letania fiat. ut sic ista per sup
plicatōes. orōnes et ieiunia effugia
mus. qꝛ ergo hoc tpe maxime bella
emergere solent. et fructus terre q̇
adhuc in teneritate uel flore sūt plu
rib⁹ modis facile corrūpi solēt. ꝛ iō
hoc tpe fiūt letanie ut rogem⁹ deuꝫ
ꝙ talia a nobis auertat et ab aeris
intemperie. et a beluis et ab hosti
bus xpiane religionis nos eripiat ꝛ
defendat. super hoc ṗiocinia sanc
toꝝ specialit᷑ et generalit᷑ iplorātes.

et ideo rogationes uocantur. Dicun
tur etiam pcessiones quia tunc ec
clesia pcessionem facit generalem.
¶ Et est notandum q rogam⁹ sāc
tos ppter nr̄am inopiam. ppter eo
rū gloriam. et ppter dei reuerentiā
Quando aūt letania p imminenti
bus periculis in penitentiali et flebi
li habitu facimus illaz ultimā pces
sionem mulierum plangentiū post
dn̄m qn̄ ducebatur ad crucem rep
sentamus. ¶ plangentes. iu x̄ man
datum dn̄i super uos et super filios
uestros. fiunt etiam hoc tp̄e letanie
qr xp̄o ascendente qui dixit. petite
et accipietis. confidentius ecclesia
petit. ieiunat enī tunc et orat ut pa
rum habeat de carne ppter carnis
macerationem. et acquirat sibi alas
per oīonem que est ala qua anima
uolat in celum ut sic xp̄m ascenden
tem libere sequi ualeat qui ascēdit
pandens iter ante nos et uolauit su
per pennas uentorum. et hec est cā
q̄re ultimam letaniam siue ultimū
ieiuniū ascensioni continuat. ut uide
licet ppter orationes et ieiunia de
posita mole carnis xp̄m ascendētez
seq̇ possum⁹. ¶ In letanijs ergo fit
pcessio et cantat̄ in q̇busdam eccle
sijs in principio pcessionis. Exurge
dn̄e ꝛc̄. frequentandū etiam esset a
pueris dicendū illud canticū angeli
cū. Sancte deus sancte fortis sancte
immortalis miserere nobis. Nam si
cut Joh. damascenus refert in libro
tercio. cuz apud constantinopolim
ppter quandam tribulationem fie
rent letanie. quidam puer ī medio
populi raptus est in celū et hoc cā
ticum ibidem edoctus. deinde ad
populum rediens illud in conspec
tu omnis populi decantauit ꝛ mox
omnis tribulatio cessauit. quod cā
ticum calcedonensis sinodus appro
bauit. Huius ergo canti laus ꝛ auc
toritas colligitur. Primo ex eo q an

gelus illud docuit. Secundo ex eo
q ad eius prolationem illa tribulatō
cessauit. Tercio ex eo q tm̄ conciliū
approbauit. Quarto ex eo p demo
nes illud ualde timent. ¶ Ceterum
in pcessione ipsa p̄cedūt crux ꝛ cap
sa reliq̇arū sanctorū ut uexillo cruc̄
et oīonibus sanctoruz demones ex
pellant̄. ut dictū ē in. iiij. pte in ti. ō
accessu pon. ad al. Portant̄ etiā uex
illa ad repn̄tandū uictoriaz resurrec
tionis et ascēsionis xp̄i q̇ cum mag
na p̄da celos ascendit. unde uexillū
per aera incendens ē xp̄s in celuz as
cendens. et sicut uexillum in pcessi
one ipsa multitudo fideliū seq̇tur.
sic et xp̄m ascendentem magna sāc
toꝝ collectio comitat̄. portant̄ etiā
uexilla ad imitatōz eius quod dr̄ in
ysa. xi. c. Et leuabit dn̄s in signum ī
nationes et cōgregabit pfugos isra
hel et disp̄sos iuda. colleget a q̈tu
or plagis terre. ¶ Qz uero cruces
et uexilla portant̄ a cōstantino sūp
sit ecclesia qui cū in somnijs crucis
signum uidisset eiq dictum fuisset.
vinces in hoc signo. iussit crucem in
uexillis bellicis insigniri. Qz in leta
nijs crux maior a crucis baiulo ō al
tari sumitur recolit q de xp̄i hume
ris tulit eam simon chananeus. In
quibusdam locis fit letania p cam
pos ut etiam a segetibus demones
expellant̄. uel potius ut a dn̄o con
seruentur. Cantus aūt in pcessione
q̇d significet dictū ē in p̄cedenti ti.
de ac. pon. ad al. ¶ Consueuit quo
q q̇dam draco cū cauda longa erec
ta inflata duobus p̄mis diebus an̄
crucē et uexilla p̄cedere. ultimo uero
die q̈si retro aspiciēs cauda uacua
atq depressa retro sequit̄. Nempe
draco iste significat diabolū qui p
tria tp̄a. s. ante legem et sub lege. et
tp̄e gr̄e. que p hos tres dies signifi
cant̄. homines fefellit et nūc fefelle
re cupit. In duobus primis tp̄ibus

regnauit et quasi dominus orbis fu it cauda longa. i. potent. et inflata i. superbe incedens. unde xps illum mundi principem uocat. et Job. ait in apocalip. Draco de celo cadens trahit secum terciā ptem stellarū. i. hominū. et dn̄s i euangelio. uidebaz sathanam tam҄ fulgur cedentez de celo. In cuius rei figuram duob' di ebus modo predicto p̄cedit. In tpe uero gr̄e p̄ xp̄m uictus est et data ē apostolis eiciendi spiritus immun dos potestas. propter quod tercia die draco quasi potestate propter fidei dilatationem amissa. post cru cem sequitur cauda uacua et demis sa et non longa quia non audet ita potenter regnare ut prius. Sed per suggestiones et latenter homines se ducit quos uidit pigros in bonis operibus et remissos nec uiam uite sectantes quasi fur retro aspiciens si quis oberret et a rectitudine firei cidat quem ad se quasi caudaz tra bat et sibi incorporet sicut et in de serto filios israhel infirmos et debi les et qui aberrantes remanebant ultimi hostes post tergum uenie͂tes necabant. ¶ In letanijs debemus secundum aurelianum concilium ie iunare et faltez cibis quadragesima libus et cappis nigris in signum pe nitentie uti. nec debet quis uti ues te solenni p̄pter quod uocantur p̄ cessiones nigre. non tamen debent cruces nigre uocari. de conse. dist. iij. rogationes. In letanijs quoq҄ debent omnes a finalibus operib' uacare. s. uiri et mulieres. serui et an cille. de conse. dist. iij. rogationes. et donec terminentur p̄cessioni ad esse. ut sicut omnes peccauerunt. sic et omnes pro uenia supplicent. om nes ad deum corda cum manibus eleuent. id est studiū orationis eri gant. ¶ Post processionem cantat̄ missa in aliqua ecclesia. et ē introit'.

Exaudiuit ꝛc. Rememorat enī eccle sia preterita dei beneficia ad maio rem spem et dei largitas inuocatur ut per hoc conitiat futura. ex eo enī ꝙ multociens exaudiuit perpendit̄ ꝙ adhuc exaudiet. exaudiuit inq҄ ō templo sancto suo. s. per grām. et quia non potest huiusmodi esse ex auditio sine dilectione. Sequit̄ uer sus. diligam te ꝛc. Iterum quia non exaudiuntur nisi per confessionem ideo dicit Ja. i epistola. Confiteni ni alterutrum peccata uestra. que ē Ja. ulti. c. et ut maior spes habeatur adhibet exemplum de helia. qui pe tijt ut non plueret et non pluit an nis tribus et mensibus sex. et postea ꝙ plueret et pluit. si enim helias so lus exauditus est multofortius tota ecclesia exaudietur. manus enim do mini non est abreuiata. Seq̄t̄ unū alleluia. Confitemini, sed cum in di ebus antecedentibus duplex alla cantetur quare in his diebus unicū tantum dicitur. Item cum in alijs ie iunijs non dicatur alleluia. quare i hoc dicitur. Ad p̄mum dicimus ꝙ sicut sepe dictum est duplex allelu ia cantatur in antecedentibus die bus propter duplicem stolam que habebitur in resurrectōe cōi aīe. ui delicet et corporis. Officium autem paschale quod hoc significat finitū est. et ideo remota causa remouetur effectus. i. q. vij. necessarium. et. c. se quen. extra de ap. cum cessante. Ad secundum dicimus ꝙ ideo in alijs ieiunijs non cantatur alleluia quod est canticum leticie quia fiunt pro peccatis propter quod dicuntur ie iunia meroris. hoc autem ieiunium et ieiunium penthecost. sunt exulta tionis. quia non fiunt pro peccatis sed ut potestas diaboli remoueat̄ et pestis. et ideo in eis alla cantat̄. propterea in hoc ieiunio dr̄ allelu ia p̄pt̄ gaudiū ascēsiōis qd̄ iminet.

¶ In euangelio uero. Si quis vum ꝛc. Lu. xxi. c. ostenditur ꝙ debem⁹ petere perseueranter ꝑ amicuȝ q̇ dicit amico. amice accomoda mihi panes tres ꝛc. si pseuerauerit pulsans ꝓpter improbitatem eius surget et dabit ei. per hoc habet̃ ꝙ etiã existens in peccato mortali si perseuerãter pecierit exaudietur ꝓpter improbitatem. Allegorice amic⁹ nr̃ est xp̄s a q° intellectus theoricus petit tres panes. s. fidem. spem et caritatem. qꝛ amicus. i. intellectus practic⁹. s. rō inferior, uenit de uia. i. de consideratione tp̄alium. Sequitur. et nō habeo quid ponam ante illũ. qꝛ nō inuenit in talibus spũalem refectionem. et sic petit superior intellectus ꝓ inferiori uel ꝓ tota anima. nō eni potest habere anima uel rō inferior aliquam refectionem spũalem nisi ab intellectu superiori cuius est contemplari celestia. Sequitur postea ibidem. nunquid si petierit panem i. caritatem. lapidem dabit ei. i. idurationem. quod est contrarium caritati. i. nunquid dabit contrarium, q. d. non. Similiter si petierit piscẽ i. fidem qui mittitur in aquis baptismi nunquid ꝓ pisce dabit ei serpentem. i. infidelitatem. a qua ē omnis uis peccandi. q. d. non. Aut si petierit ouum. i. spem. quia in ouo est spes pulli. nunquid porriget ei scorpionem. i. desperationem. que retro ⁊ occulte pungit sicut scorpio desperantiũ enim est retro abire. q. d. non. Uel per panem intelligũtur omnia que hominis uictui sũt necessaria. ut cibus et potus. per ouum oĩa genera fetuũ aĩalium et fructuũ per piscem oĩa genera natalũ. Postcõmunio. petite et ac. sumpta ē de euangelio. ¶ Ad horas dr̃ capitulum. Confitemini. et illud. Heli. homo erat. et illō. si quis errauerit. que sunt Ja. v. c. ¶ In festo autem beati marci dicunt quidam ep̄lam Qui timet deum. que est Ecclesiast. xv. c. Alij dicunt. Similitudo uult⁹ que est ezech. i. c. ¶ Euãgeliũ. Ego sum uitis. quod est Jo. xv. c. Alij uero dicunt. Designauit. ¶ Secunda quoq; die rogationum est idem officium quod in p̄ma. nisi quia in q̇busdam ecclesijs euangeliũ. de Mathe. legitur. in quo est eadē sñia ꝛc.

¶ De uigilia ascensionis. Rrica.

Quia uero ieiunium ō quo premissum est non sufficit sine operib⁹ misericordie ideo, in uigilia ascen. que est tercia dies rogationum ecclesia monet ad opera misericordie dicens in introitu qui est in quibusdam ecclijs. Misericordia domini ꝛc. Dicit eni Grego. Si uis orationem tuam ad celũ uolare. fac ei duas alas. scilicet ieiuniũ et elemosinam. cum bonis eni desiderijs uolamus ad celum. unde de dño dicitur. Eleuatis manibus ferebatur in celum. In alijs tamen ecclesijs dicitur. Omnes gentes. Epistola uero que est in quibusdaȝ ecclesijs multitudinis non uidetur cõcordare. ymo uidet̃ ꝑposteratio. qꝛ post ascensionē dñi facta est ut multitudinis credentiũ essȝ cor unũ et una anima. sed hoc fit duabus ō causis. Prima ut epistola consonet euangelio. Subleuatis oculis ꝛc. Jo. xvij. c. in quo dicit domin⁹. pat clarifica. id est manifesta filium tuum. et postea rogat dicens. rogo ut unũ sint sicut ego et tu unũ sumus. ex̃. de sũ. tri. c. ij. hec autem unitas oñdit̃ in ep̄la. alia cã est qꝛ quãdo ex uero corde dant̃ elemosine oĩa reputant̃ communia. sicut dicit ap̄ls de mãna. ꝙ q̇ plus collegit nō plus habundauit. et qui minus nō habuit min⁹. q̇ nō diues ē ꝓpter hoc nō

debet amplius comedere sed alijs
distribuere. et hoc dr̄ in epistola. et
erant illis omnia cōmunia. Ideo au
tem p̄dictum euangelium dr̄ hodie
quia qui passurus orauit hominib⁹
innotuit cum ascendit. uel qr i fine
concluditur. ego ad te uenio. i quo
rogat ꝓ his quos dedit ei pater ut
sint in patre unū. cum omnia sint in
fide et caritate vnum. i. concordia
uniti uicissim. unde precedit episto
la. Multitudinis credentium. Hila
rius uero sic exponit. vnum sumus
s. non tm̄ uoluntate sed etiam natu
ra sic et ipi unū sunt. s. unitate spūs
et gr̄a spūs sancti. In alijs tamen ec
clesijs dr̄ epistola. Unicuiq; uestrū.
ad ephe. iiij. c.   Offerto. est. Uiri
galilei. act⁹. i. c. ¶ Postcommunio
e. t. non uos. Jo. xiiij. c. In alijs uero
ecclesijs dr̄. petite. Math. vij. c.
Quia ergo in hoc officio de elemo
sina et operibus misericordie agit̄.
ideo in qbusdam locis ut p̄mittas
sibi alas acq̇rant elemosinarum lar
gitioni intendunt. quam tn̄ usq; in
festuȝ ascensionis deferūt quasi tūc
post xp̄m in celum aduolent. et ut
tanc liberius uacare possint. Quidā
tn̄ nō incongrue supra dicta officia
pascalis ebdomade per septem do
na spūs sancti ad eos referūt q̇ sūt
in baptismo renati ut renatus affla
tus spiritu sapientie sancto dicat.
Resurrexi. ꝑ quid resurrexit. euageli
um declarat. s. p̄ resurrectionē domi
ni quid inde acq̇sierit spūs instruit
intellectus dicens. Introduxit nos i
terram. s. ecclesiam. et adhuc addit.
spūs consilij. aq̄ sapientie potauit
eos. Quid inde quoq; acq̇rere de
beat spūs idicat fortitudinis dicēs.
Uenite benedicti pr̄is mei. q̄ ex his
collatis bn̄ficijs deū laudare debe
at spūs scientie docet dicēs. Uictri
cem ꝛc. Quid resurrectio renatis at
tulerit indicat spirit⁹ pietatis dicēs

Eduxit eos domin⁹ in spe. et adhuc
spūs timoris adiungit dicēs. Edux
it dominus populum suum ꝓ bene
ficija in baptismo collatis homini
bus angeli gratulāt̄. homines deo
confitentur. et ad xp̄i preconia sein
uicem exhortantur. gr̄as agunt. iubi
lant beneficia. et beneficiorum cās
rememorant et ad maiora confiden
ter aspirant. et circa hoc cetere par
tes officiorum subscripte ebdoma
de uersant̄. et idem est q̄ hic muta
tur ordo donorum. ¶ Et attēde q̄
per officia huius ebdomade ad q
tuor introitus quater et ad tres ter
ponit̄ alleluia. quia sancta trinitas
a quatuor mundi partibus collau
datur. de christi resurrectione et ho
minum redemptione. In prima do
minica quasi modo geniti. baptisa
ti monentur a matre tāq; infantes
innocent̄ uiuere et lac sancte scrip
ture concupiscere ut pascale sacm̄ē
tum ꝑ xp̄i resurrectōȝ acq̇situm mo
ribus et uita teneant mundum uin
cant ut cū xp̄o triumphent et letici
am in corpore et in aīa simul obtine
ant. ꝑpter quam leticiam alleluia
duplicatur quia mortem euaserunt
et spem uite habere meruerunt. uel
ꝑpt̄ actōȝ et cōtemplatōȝ. uel ꝑpt̄
gaudiū p̄dicatoꝝ et cōuersoꝝ. In se
cūda ꝺo dn̄ica. s. misericordia dn̄i.
baptisati iā istructi xp̄i mīⁱcordiaȝ
intonāt ꝛ trinitatē predicāt. nam in
misericordia spm̄. i ꝺbo filiū. i deo
prēm ānūctiant. p̄ponūt uero spm̄
ꝑ quē sūt sctificati. deinde filiū per
quē redēpti. deīde prēm cui recōcili
ant̄. et qr trinitatē cōcinūt. iō ter iu
bilāt all'a. ¶ In tercia dn̄ica. s. Iubi
late. baptisati ad laudem dei totuȝ
mundū inuitant et trinitatem p̄so
nant cū ibi i deo prēm et i nomine
filiū. in laudem spm̄ sc̄tū accipiūt
et qr ꝑ duo p̄cepta caritatis firmā
ur in fide trinitatis. ideo p⁹us bis.

deinde ter concinunt alleluia. In q̄rta dominica.s. Cantate. rursus baptisati ad dei laudem gentes conuersas inuitant et trinitatem cōmemorant dum ibi in domino patrem. per mirabilia filium. per iusticiam itelligunt spiritum sanctum. et q2 fidem trinitatis gentes a quatuor mundi partibus acceperunt. ideo trinitatē sub quarto alleluia concludunt. In quinta dominica.s. Uocem iocunditatis. rursus baptisati liberatorem suum gentibus suis annunctiauerūt annunctiant qui trinitatem per ter positum concinunt alleluia. et sicut ibi continetur instantia predicantiū sic in officio. Exaudiuit de templo sancto suo sollicitudo se ab errore conuertentium et in officio uigilie. Omnes gentes applausua in celum intelliguntur ascensorum.

¶ De festo ascensionis domini. R.

In festo ascensionis domini quod celebratur die q̄dragesima post pasca q̄a xp̄s die quadragesima post resurrectionem celos ascendit fit processio solennis. Precepit enim domin' discipulis suis ut precederent in montem oliueti ut uiderent ip̄m ascendere et fecerunt ei ꝓcessionem et ipse eleuatis manibus ferebatur in celū. de hoc dcm̄ ē i. iiij pte sub ti. de accessu ponti. ad altare. hec processio significat ascensum de uirtute in uirtutem et cantat' rn̄soriū de ascensione. ut inuitemur ad ascendendū p' dn̄m. de bethania aūt q̄ interptat' obedientia. de q̄ eduxit ap̄los. ascēdit dn̄s p qd̄ significat' ꝙ sine obedientia nullus pōt ascēdere i celum. vn̄ q̄dam cantāt in ꝓcessione rn̄soria ptinētia ad ipam eductionē ut eduxit dn̄s. Q2 uero ascendit de mōte oliueti significat ꝙ per opa misericordie oportet nos ascendere. Cum igitur hac die ꝓcessionem rōnabiliter agamus. nihilominus et h̄ rōnabilius est qd̄ non celebretur an̄ q̄ꝫ tercia dicatur. sed ea cantata licꝫ in die pasce et ceteris dn̄icis alit' fiant. et in pascali processione et i dominicalibus aqua benedicitur i memoriam et uenerationem baptismatis. ideoq̄ꝫ precedunt terciam i qua spiritus sanctus super discipulos ascendit ut sicut prius baptisamur et postea spiritum sanctum accipim' sic aqua benedicta prius nos ⁊ loca nr̄a aspergimus et postmodum aduentus spiritus sancti memoriale. i. terciam decantamus. ¶ Cur autꝫ in dominicis diebus baptismatis memoria remouet' superi' enotatur In hac uero tercia die cantata ꝓcessio celebratur similiter et om̄ēs alie q̄ sine aq̄ benedictōne celebrantur. tum ut misse cōiungantur offō. tū q2 nullus eam seq̄tur. nisi sanctificatus sp̄ū scō. De hoc etiā sub dn̄ica in ramis palmarum dictuꝫ est. facta ꝓcessione cantatur antipho. O rex glorie. ꝓpter illud. non uos reliquā orphanos. Sequitur introitus. Uiri galilei quid admiramini aspiciētes in celum. Immotq̄ enim oculis aspiciebāt ⁊ diuti' aspexissent nisi āgeli eis iutimassent ꝙ recederēt dicentes Hic ihesus q̄ assūptus ē a uobis in celū sic ueniet quēadmodū uidistis eū ascēdentē i celū. i. sic ueniet ad iudiciū i nube. nubes significat gr̄am q2 sine nube ⁊ sine gr̄a nl'lus pōt ascēdere. etiā xp̄s ꝫm ꝙ hō. et h̄ significabat nubes i q̄ ascēdit. q2 uo de ascēsione dn̄i ē ieffabile gaudiū. id seq̄tur ṽsus. Om̄s gentes plaudite manibus. Seq̄tur ep̄la. primū q̄deꝫ sermonē ⁊c. actq̄ .i.c. i q̄ h̄etur de ascensione. postea seq̄t' duplex all'a. q̄a dn̄s ascēdit i duplici stola. et ita eadē rōne cātant' duo all'a i ascēsione

que durant usq; ad penthe. qua et
in tempore pascali. primum all'a est
Ascendit deus in iubilatione. i. in
gaudio ineffabili antiquorum patꝝ
qui cum eo ascendebant et aposto
lorum et angeloꝝ dicentium. Quis
est iste rex glorie. ysa. quis est iste q̇
uenit de edom. Sequitur. et domi
nus in uoce tube. i. in uoce horribili
quia de uoce loquitur angeloꝝ uel
dominus per angelos cum dicebat
ap'lis. sicut ueniet ⁊c. uel quia inuita
bat ad nuptias eternas sicut ⁊ tuba
solebat antiquitus inuitare ad nup
tias temporales. Secundum alleluia
est. Ascendens x̄ps in altum. aliqui
tamen dicūt. non uos. Johā. xiiij. c.
Seq̇tur euangeliū marci. Rugiē
tes. ui. c. Recumbentibus undecim
discipulis ⁊c. ubi seq̇t. et exprobra
uit. ecce rugitus in fine h̄etur ꝺ ascē
sione. dn̄s q̇dem ihesus postq; locu
tus est eis assūptus ē in celū. Po
test etiam dici ꝙ eoꝝ q̄ hac die cā
tantur q̇dam sūt ascensionis pacte
narratio. ut illꝺ qꝺ narrat Jo. post
passionem ⁊c. et illꝺ. ascendit deus
⁊c. Quedā sūt cōsolatio sponsi ad
sponsam ut illud. non turbetur cor
uestrū neq; formidet. et illꝺ. temp⁹
est ut reuertar. et illꝺ. si non abiero
paclitus. Quedam sūt cōgratulatio
sponse ad sponsū ut illud. R̄n. Exal
tare dn̄e. et illud ponis nubem. In
narratione spes concipit̄. in cōsola
tōe erigitur. i. gratificatione certifi
catur uel delectat̄. simılit̄ i diurno
narratur ascensio in ep'la ⁊ euāgelio
ubi dr̄ ꝙ dn̄s assūptus ē i celū et se
det ad dextram dei i eq̇litate p̄ris.
et in all'a. dn̄s in sina. cōsolat̄ spon
sus. In alio all'a. non uos reliquam.
ꝯgratulatur sponsa. ¶ In offerēda
narratur p̄fecta esse ascēsio ⁊ in cōio
ne dicēs. psallite deo q̇ ascendit su
per. c. ce. ad orientem. hoc ē usq; ad
uerbū sibi p̄sonalit̄ unitum qꝺ non
dicitur ortum uel oriturum. s; oriēs
q: semper filius a patre p̄cedit. uel
super. c. ce. ad oriētem. hoc ē sup fir
mamentū celi ad oriētalem plagam
Qꝺ aūt cantatur in introitu et of
fertorio. uiri galilei. sumitur i ep'la i
q̄ clausula p̄cutit̄ ab angelis eoꝝ su
perbia q̇ transsixerūt et eoꝝ mūda
na sapientia. q̇ non cognouerūt. et
eoꝝ pigricia q̇ talenta sibi cōmissa
cum lucro debito nō reportauerūt
et sollicitatur eoꝝ desideriū q̇ adue
tum dn̄i diutius expectauerūt. hoc
eni officiū totum consistit in sollici
tudine et gaudio. Hoc eni festū ha
bet. x. dies p̄ octauis. ut dictum est
sub ti. de sancta pasca. Hac die fiūt
in q̇busdam p̄tibus elemosine gene
rales. ut dictū ē in p̄cedenti ti. et ti.
de rogationibus. Dicit̄ aūt hac die
ad horas cap'l'm. primum q̇dem. et
illꝺ. Cum intuerentur. et illud. Uiri
galilei. que sūt act̄. i. c.

¶ De dn̄ica post ascensionem. R.

N Unc consequent̄ dicendū
est de dn̄ica post ascensiōꝫ
Siq̇dem ablato a se spon
so magis deuota ē eccl'ia. vn̄ orat in
hac dn̄ica in introitu. Exaudi dn̄e
uocem meam qua clamaui ad te. Et
sequitur ibi. uultum tuum dn̄e req̇
ram. q. d. desiderio ⁊ cogitatione se
quar te. quia sum filia aquile. Seq̇t̄
epistola. Estote ⁊c. i. pe. iiij. in qua
habetur ꝙ unusquisq; sicut accepit
graciam illam in alterutrum admi
nistret. et de commissione. talenti. ⁊
ꝙ mutua caritate p̄sectemur eos. et
et sint hospitales inuicem sine mur
muratione ⁊c. sic enim adaptat no
bis pennas uirtutum quibus uola
re possumus ad celum post x̄pm. qı
bonis operibus scilicet caritate et
misericordia q̄si ꝺ mōte oliueti ascē
dim⁹. Seq̇t̄ duplex all'a. vnum est

in quibusdam ecclesijs. Domin' in sina sancto. sed quid est hoc quod dicit. dominus autem non ascēdit de monte sina. sed de monte oliueti de bethania sicut habetur lu. ul. Ad quod dicendum ꝙ de sina. in sancto ascendit quantum ad interp̄tationem. sina enim interp̄tat̄ mandatum. ascendit enim de sancto mādato quod ē. Ite ⁊ predicate euāgelium omni creature. uel mandatum sanctum est. negociamini dū uenio. ipe eniȝ est homo peregre ꝓficiscēs qui uocauit seruos suos ⁊c̄. uel de sancto mandato ascendit. quia per impletionem mandatorum dei ascēdit xp̄s inquantū homo et alij post ipm. ¶ Euangelium uero est de ꝓmissione spūs sancti. Cum uenerit paraclitus qui a patre procedit spiritus ueritatis ⁊c̄. Jo. x. c. alia patēt.

¶ Ricardus episcopus Cremoñ. dixit in mitrali ꝙ apostoli post primam unctionem quam in xp̄i morte susceperant insufflante illo et dicente. Accipite spm̄ sanctum. Secūdam expectabant quam ꝓmiserat dominus dicens. Si abiero mittam paraclitum ad uos. expectantes g' decantant in introitu. Exaudi. qui uersus de psalmo. xvij. s. Dominus illuminatio. assumitur. cuius titul' est in fine psalmus dauid p̄usꝗ liniretur. agitur enim ibi de unctōe dauid que fuit triplex. Primo eni unctus est in signum regis futuri. Secundo in regem super tribum iuda Tercio super totū israhel. nos quoꝗ idem cantamus. quia unctionem terciam expectamus. Prima eni unctio est in baptismo. Secunda in cōfirmatione aut in penitencie cōfessione. Tercia erit in resurrectione. uel p̄ma fuit in apostolis. scd̄a i iudeis tercia in gentibus. ¶ Et quoniam apl̄i ut diximus erant expectantes in templo et orantes laudantes et benedicentes deum. Idcirco in nr̄a expectatione in epl̄a. estote prudentes. inuitamur ad orationes. ⁊ i offerenda. Lauda aīa mea dominum. ꝓuocamur ad laudes. quis autem fuerit effectus illius apostolice unctionis euangeliū declarat. cum uenerit ubi dr̄. uos testimoniū perhibebitis quia ab inicio mecum estis. In quibusdā tamen ecclesijs ē offer. Ascēdit deus. et postcommunio. pat̄ cū essem. ¶ Et attende ꝙ ob p̄missam cām. s. quoniā apostoli expectabāt indui uirtute ex alto. hec ebdomada dr̄ expectationis. in qua solent q̄dam ieiunare et orationi uacare. usꝗ ad penthe. eo ꝙ apostoli ieiunasse leguntur per hoc tempus. Sȝ magister Gilbert' ꝓbat ieiunā dū non esse. q2 ē ī pascali tp̄e. et ī quinq̄gesima pēth. ¶ Jero. quoꝗ Ambro. et Aug. lxxvj. di. scire. ⁊. e. oportet. aiūt int̄ pasca ⁊ pēth. nō esse necessitate ieiunia īdicēda. uolūtate eniȝ oī tp̄e a cibis ꝑcipiēdis possumus abstinere. sȝ ex necessitate nō oportȝ vn̄ Amb'. ꝑ hos q̄nq̄ginta dies ieiuniū nescit eccl̄ia sicut ipa dn̄ica dn̄s resurrexit. sūt eni om̄s hij dies uelud pasca et i dn̄ica celebrādi i q̄bus sicut ait Beda. maiorib' epl̄is et ymnis celestib' ē uacādū ob reuerentiā dn̄ice resurrectōis. et ob memoriā dn̄ici cōuictus cū discipulis. ob spem gl̄ie imortalitat̄. uerūtn̄ ab hac auctoritate penitētes excludūt̄ Sȝ et Gre. letanias excipit. ⁊ etiā cōciliū aurelian̄. ī cō. di. iij. rogatōes. illō tn̄ uolūtariū ē. ¶ Illō etiā nōbile ē ꝙ octauā ascēsiōis q̄ deberet in v. feria termiari. ulteri' oportȝ ꝓrogari. licȝ. n. officiū dn̄ice i. v. feria repetat̄. tn̄ i nocturnis officijs sexte ferie et sabbati inuitatorium et rn̄soria de ascensione cantantur. uerū tamen nocturnales psalmos dicim' cum tribus lectionibus. et te deum

laudamus obmittimus. ¶ Prorogatur ergo octaua cum et apostoli essent laudantes deum. de hoc dictum est sub pasca. Nec uacat a misterio quoniam apostoli expectātes per obseruationem .x. preceptorum paraclitum misterium denarij accipere meruerunt. et nos etiam expectantes ob eandem obseruationem denarium uite percipiemus eterne. In his decem diebus legendi sunt actus apostolorum quos qui sequitur spiritum sanctum accipiet et denarium promerebitur.

¶ De uigilia penthe. Rubrica.

Sequitur de uigilia penthecostē. in qua sicut in uigilia pasche celebratur baptisma quia iste due festiuitates sunt maiores et magis necessarie inter omnes. ¶ In uigilia enim pasche celebratur baptismus quia in passione christi omnes baptisamur. quia redimimur et iustificamur. nihil enim nasci nobis profuit nisi redimi profuisset. Item redimi nihil profuisset nisi paraclitus mitteretur. et ideo in uigilia penthecostē. celebratur baptismus. quia tunc per spiritum sanctum mundamur et sanctificamur. quoniam dominus in celum ascendens discipulis promisit dicens. Johannes quidem baptisauit aq̄ uos autem baptisabimini spiritu sancto non post multos dies .i. post decem dies quod et factū est. propter hoc ergo ecclesia in decima die post ascentionem celebrat baptismum ad notandum quod nostri neophiti baptisantur in spū sancto quemadmodū et illi. ¶ Baptisantur etiā hodie solēniter. tū ad hoc ut post pascha nati uel necessitatibus īpediti baptisentur. tū quia pe. hodie tria milia hominū baptisauit. tum quia dei filius in dei digito fortem deuicit. ideoque opus p idem misterium repñtatur digito uiuenti et filio resurgenti. tū quia baptismi regeneratio ppa est spūs sanctio patio. tū quia sicut hodie descendit ī aplos quē descensū baptismū appellauerat dicēs. Uos aūt baptisabimini spū sancto. sic ī baptismate descendit licz inuisibilit in baptisatos. ¶ Sed cū spūs sanctus die dominica et hora tercia missus fuerit in discipulos. qre baptismus fit ī sabbato et hora. ix. Uidetur eni quod deberet potius hora tercia celebrari. Rñdeo q̄uis baptisma fiat in sabbato tñ ad illō baptisma ptinet qō apli acceperūt in die penthe. et q̄uis illō eadē die uel hora nō celebretur ppter uliq̄s fluctuantes mūdi occasiones. Tum ppter sacramentū qō in se cōtinet imitando xpi mortē et eius resurrectōz. ne mēbra caput pcedant. debemus illō baptisma eadē diei et dationē spūs .s. eidem hore deputare In baptismo eni non tm̄ repñtatur sepultura saluatoris. sz etiā mors xpi. p quā baptismus plenaz recipit efficaciam. et ipe hora. ix. emisit spm̄. Centurio quoque sicut ex actis. aplo. hētur eadē hora audiuit ab angelo. Audite sūt orones tue. et eadē hora a btō pe. baptisatus ē. et hora. ix. angelus dñi uenit ad eū nūcians ei ut mitteret ad pe. q eū baptisaret. xxvj. di. deinde. ij. q. vij. nō ois. Inde gº mos inoleuit ut hora. ix. fiat baptismus solennis. alie etiam sūt huius hore prerogatiue. put dictū ē in. v. pte. sub ti. de nona. Ideo autem spūs sanctus datus est discipulis hora tercia. quia fidez sacte trinitatis pdicaturi erāt. ¶ Hoc sabbatū intitulatur sabbatū. xij. lectionū. quia ī pmitiua ecclesia. xij. lectōes legebantur. ut dictū est sub q̄rta feria tercie dñice aduētus. Officiū aūt huius diei fere idē ē ī pluribus ecclesijs cum officio sabbati

paschalis et lectiones leguntur ante baptismum ad instructionem baptisandorum. et leguntur sine titulo. ꝑut ibidem dictum est. Ueruntamē quedam lectiones ibi leguntur que non hic et quedam ibi que hic preꝑostere tamen ibi est enim ꝑma lectio. In principio. hic uero est prima. Temptauit. Item ibi ꝑus legit̃. Apprehendent septem mulieres ꝛc̃. et postea. scripsit moyses ꝛc̃. hic uero econuerso. Circa quod notandum ē ꝙ duo fuerunt patres unus ſm carnem. s. adam. qui ꝑpter inobedientiam deo displicuit. et in quo omnes peccauerunt et mortui sunt. Alt̃ ſm spiritum. s. abraham qui ꝑpter obedientiam placuit deo et eius imitatores liberati sunt et uiuūt. De primo agitur in uigilia pasce. unde tūc ꝑmo legitur In principio ꝛc̃. ubi describitur dignitas hominis ꝑ quo omnia facta sunt ut causa eius miserabilior appareat. et inde est ꝙ non sequitur ibi canticum quia non bene nobis cantauit immo per eū nascimur ad luctum. Adicitur tamē lectio. factum est in sexta uigilia ꝛc̃. in qua per figuram maris rubri agit̃ de baptismo in egiptijs spūalibus sub meisis ueri filij israhel liberati sunt. vnde sequitur ibi canticū uictorie seu leticie. s. Cantemus domino. Sed quia imitatores ade ad hoc ut liberentur. Primū instruendi sūt in fide et postea in moribus. idcirco ꝑmo legitur ibi lectio illa. Apprehendent. in qua de fide agitur et in qua xp̃s a septiformi gr̃a spiritus sancti apprehensus ostenditur. et postea illa. scripsit moyses. in q̃ agitur de moribus. In hac autem uigilia agitur de patre spirituali. s. Abraham. unde legit̃ tunc ꝑma lectio. Temptauit deus abraham. et post eam dr̃ canticum leticie. quia nobis bene cantauit et per eius fidem ad

gaudium ꝑperamus. vnde dictum est ei. In semine tuo benedicentur omnes. Aiunt tamen quidam nullū tractum sequi debere quia post ꝑmissionem sibi factam nullum cecinit canticum Abra. quia nullum socium cum quo cantaret habebat solus dei cultor et peregrinus ī terra aliena. hec autem lectio bene cōgruit huic diei. quia in effusionem spiritus sancti data est gentibus benedictio de qua dixit dominus ad abraham. In semine tuo benedicentur ꝛc̃. huic etiam rōni congruit oratio Deus qui abrahe ꝛc̃. Secunda lectō est. Scripsit moyses. que datam legem declarat que hodie data et nouam significat que in cordibus fidelīū diffusa est. unde canticum sequitur in quo eterna leticia repromittitur. Sed quia ueri abrahe filij bonos habuerunt mores anteq̃ꝫ septem mulieres apprehenderunt uirū unū. i. anteq̃ꝫ xp̃s septiformi gracia spiritus sancti repletus nasceretur. et postea in nouo testamēto ꝑ baptismum xp̄o coniuncti sunt. iō postea legitur lectio. Apprehendent septem mulieres uirum vnum. que septem dona spūs sancti ꝑnunciat q̄ bonis moribus quemlibet uirum informāt. vnde sequitur canticum quia bonos mores gaudium comitatur. Quarta lectio. s. Audi israhel uirtutes que dona comitantur. insinuat ut sapientiam. prudentiam. lumen et pacem. unde canticum seq̄t quia ꝑ his et in his eternaliter gratulabimur. Prima quidem resonat historiam. Secunda allegoriam. Tercia tropologiam. Quarta uero anagogem. Prima ergo lectio est. Temptauit deus abraham. sed quid pertinet modo dicere de immolatione ysaac. Magis enim pertineret ad uigiliam pasche. Rndeo dr̃ propter promissiones que sunt ibi uidelcet.

Multiplicabo semen tuum sicut stellas celi. baptisati enim sunt stelle et iterum. in semine tuo baptisent̃ omnes gentes. hoc enim conuenit baptisatis qui sunt uerũ semen. i. ueri filij abrahe. In lectione uero Apprehẽdent septem mulieres ꝛc̃. per septem mulieres significant̃ septem dona spũs sancti que dantur ĩ baptismo. alia patent. postea fit processio ad fontes sicut et in uigilia pasce et cantatur missa sine introitu. quia ecclesia non habet adhuc spm̃ sanctũ saltem in tanta plenitudine in quanta expectat eum in crastino qui est principium et finis omnis boni. In uigilijs ergo pasce et penthe. icipit missa a kirieleyson. sine introitu. ꝑ ut dictum est ibi. et dicitur. gloria ĩ excelsis deo. et hoc more apostoloꝝ qui etiam ꝓusq̃ꝫ spiritum sanctum acciperent. erant iugiter in templo laudantes et benedicentes dominũ. Rursus quia angeli gaudent de renatis. iõ subiungitur. gloria in excelsis. postea sequitur epistola de actibus apostolorum. Cum appollo ꝛc̃. in qua habetur ꝙ pau. baptisabat baptisatos a iohanne. i. q. i. dedit. quoniam in spm̃ sanctum non credebant. dixerunt enim. sed neqꝫ si spũs sanctus est audiuimus. postmodum sequitur unũ all'a. s. Cõfitemini. in grãrũ actione ꝑ baptisatis qui ab omni peccato liberati sũt. Dr̃ g° hodie all'a. nec dr̃ flectamus genua. q2 hoc est ieiuniũ exultatõis ꝛ leticie ꝓpter resurrectõꝫ et ascensionem. ¶ Seq̃tur tractus. sꝫ q̃re hoc cũ spũs sanctus oĩa faciat leuia. Ad hoc dicendũ ẽ ꝙ hoc fit ꝓpter baptisatos q̇ multos tractus miseriarũ passuri sũt si uixerit. ¶ Postmodũ seq̃tur euãgeliũ Jo. xiiij. c. õ ꝓmissione spũs sancti. si diligitis me mãdata mea ßuate ꝛc̃. Credo in unũ deũ. nõ est etiam obmittendũ. quia cum simbolum hoc cerinatum sit a simbolo apl'oꝝ fidem quam hẽbant insinuat. ¶ Offerenda. Emitte. manifeste ad opationem spũs sancti ꝑtinet. q2 ꝑ eum renouatur facies terre ex delicto ade maledicta. ꝑ eũ dominus bñdicitur. ꝑ eum celũ sicut pellis extenditur. i. scriptura ut quasi nihil lateat explanatur. similiter et cõio. Ultimo ꝛc̃. Jo. vij. c. ad eandẽ ꝑtinet spũs sancti operationem q̇ facit flumina uelud aq̇ uiue de uentre credentis exire. i. affluentiam salutaris doctrine. et ẽ ut quibusdam placet hec missa ꝑ bñdicamus dño concludenda. ¶ In uesperis hijs psalmi ßm quarũdam ecclesiarũ consuetudinem concinnuntur. s. Laudate pueri. Laudate dñm oĩs gentes. Lauda aia mea dñm. Laudate dñm qm̃ bonus ẽ psalmus. Lauda ihr'l'm dominum. eo ꝙ in his psalmis laudes dei mag' resonare uidẽt. ubi eni spiritus spirat organũ ad laudes iuitat.

¶ De die sancto penthecostes. Ru.

Penthecostes sicut pascha apud hebreos celebre festum erat qđ post. v. decades pasce celebratur. unde et uocabulum sũpsit. nam penthe. dicitur a pentha qđ ẽ quinqꝫ. et costes qđ est decem. uocatur eni pen. quinq̃gesimus dies a pasca ꝓut iaꝫ dicet̃. Inter hoc festũ et aduentum dñi cãtatur alleluia et g'l'ia in excelsis deo. ꝓut dictum est in ꝓhemio huius ꝑtis. et sub ti. õ septem diebus post pasca. Idcirco aũt all'a frequenter cantatur per totam ebdomadam penthe. q2 per dies penthe. ecclesia ꝑ baptismum deo populos congregat. et iõ saluti eoꝝ congaudẽs quousqꝫ albis utunt̃ uestibus. ymnum laudis decantant. tũc etiam stantes oramus in signũ liberatõis eorũdẽ.

quia per dona spiritus sancti ꝺ mor
te ad uitam resuscitari meruerunt.
Hac enim die missus est in aposto
los in liguis igneis. Sane octaua
penth.a quibusdam celebratur q̇a
sicut in septennario ebdomadarum
qui p̄cedit intelligitur perfectio bo
noꝝ operum septiformis spūs.ita ī
octaua intelligitur consumatio p̄mi
orum quoꝝ utrūq; appropiatur spi
ritui sancto.licet tota trinitas utrū
q; operetur. qm̄ indiuisibilia sunt
opera trinitatis.de conse. di. iij.c.
si.Sed quia spiritus est amor p̄ris
et filij.et ex solo amore hoc dat et
dabit nobis dn̄s. Idcirco spiritui
sancto ascribitur. alij uero non cele
brant octauam penthe. Nam cū so
lum septem sint dona spūs sancti.
solum septem diebus fieri deb; fes
tum penthe. et iō clemens papa di
cit in sua epistola decr̄. ex̄ de fer.
capellanus.q; hoc festū caret octa
uis.Sed pari rōe nec pasca deberet
octauam habere nisi solū unū diem
ꝑpter unitatem. ℭ Rursus hoc fes
tum septem diebus agitur ꝑpter p̄
sentis uite septennarium.uel ꝑpter
aiarum sabbatismum. uel q2 p sep
tem dona spūs sancti corporibus et
aiabus plena gaudia conferunt̄.vn̄
septem ultimi psalmi a laudibus in
titulant̄.q2 p septiformis grē opati
onem gaudia conferunt̄ eterna. de
hoc dicet̄ sub dn̄ica p̄ma post pen
the.vtrum penthe. sit ebdomada
festiuitas.dictū ē sub ti. de septem
diebus post pasca. ℭ In nocte pē
the.legunt̄ tres lectiones et dicunt̄
tres psalmi cum tribus antiphonis
sicut fit in nocte pasce. ad notandū
unū esse opus totius sancte trinita
tis in potentia miraculorum. Qui
dam tamen nouem legunt lectiones
sicut fit in alijs dominicis. sed tam̄
canonicū ē tres dūtaxat legere ꝑpt
sacramentū baptismi in triū ꝑsona

rum nomine celebrati.uel ob tridu
anam domini sepulturam cui sum⁹
in baptismo consepulti. ℭ Rursus
ideo tres psalmi cu; tribus āٙtipho
nis dicuntur quia spūs sanctus tria
circa apostolos operatus est. Nam
ueteres innouauit. innouatos cōfir
mauit.et confirmatos ad alios con
uertendos misit. Ad p̄mum ꝑtinet
quod dr̄ in p̄ma antiphona.Factus
est repente de celo sonus. Ad secun
dum qꝺ dr̄ in secunda.Confirma h̄
deus.Ad terciū qꝺ dr̄ tercia. Emit
te spm̄ tuum.eoru; eni misterio doc
ti sūt alij et spū sancto inter⁹ recre
ati. et q2 in ipis apostolis duo ope
ratur spūs sanctus.s. remissionem
peccatorum.et operatione; miracu
lorum ₇c.idcirco ille antiphone ter
minantur p duplex all'a. Uerū si di
ligent̄ attendere uolum⁹ et cōferre
psalmos et antiphonas q̄ dicūt̄ in
pasca cū his que dicūtur i penthe.
alia rō inuenitur. Nam ibi.ī.ebdo
madam fit uariatio psalmoꝝ. anti
phonarum et tonoꝝ. Hic aūt nec ī
ipa die nec ī alijs fit uariatio.et om
nes ille antiphone sūt uni⁹ toni.s.
octaui.et eiusdem differentie.Ratio
autem est quia quasi duplex baptis
ma legimus apostolorum. Primum
quo perceperunt remissionem pec
catorum. Nam eos baptisatos esse
xp̄i baptismo ambigendum nō est.
ut dictum est sub ti.ꝺ uigilia pasce.
Scꝺm qꝺ receperunt ad robur uir
tutum et ad operationem miraculo
rum et ad repulsionem illecebrarū
omniū secularium.Primo baptisat⁹
fuerat petrus.cum ad uocem ancil
le xp̄m negauit.Secundo baptisat⁹
fuit in die penthecost̄. cum coram
regibus et principibus non timuit
predicare uerbu; dei.In p̄mo ergo
multa instabilitas et uarietas fuit
circa discipulos.In secundo unifor
mitas et stabilitas. In hunc etiam

modum in ecclesia dei, duo sunt ge
nera bonorum. s. actiuorum et con
templatiuorum. Actiua uita cōsistit
in bonis operibus. i. in administra
tione exteriorum in qua constituti
ab amore temporaliū non omnino
separantur. licet amorem dei amori
temporaliū preferant. Contemplati
ua consistit in dilectione dei et con
templatione. Hee due uite per mari
am et martham significate sunt. ex̄
de renunc̄. nisi. marie pars dicta ē
optima. iuxta illud. maria optimam
partem elegit ₰c. Non tamen repre
benditur pars marthe quia et ipsa
actiua uita bona est que hic inchoa
tur et terminatur. Contemplatiua
uero optima est que inchoatur hic
et in futuro consumatur. In illa tñ
est multa uarietas et ista uniformi
tas prout in hac uita esse potest. an
tiphone ergo cum psalmis que can
tantur in pasca pertinent ad uitam
actiuam. et idcirco in eis est uarie
tas. Antiphone uero et psalmi que
cantantur in penthe. pertinent ad
contemplatiuam uitam. et ideo i eis
est uniformitas. In p̄ma enim anti
phona que in pasca cantatur. dicit'
Et consilium meum non est cum im
pijs. hic dicitur. Factus est repente
de celo sonus ₰c. spūs seu uent⁹ ue
niens solet puluerē a facie terre de
icere. Magna enim differentia est in
ter donū spūs sancti quo separant'
fideles ab impijs. et donū quo ois
puluis terrenarū cogitationū a pec
tore humano tollitur. illud ad acti
uam uitam pertinet. hoc ad cōtem
platiuam. In secūda ibi dr̄. Postula
ui patrem meum ₰c. hic uero dicit'.
Confirma hoc deus ₰c. Ad oēs q̀
dem fideles pertinet esse de heredi
tate dñi sed ad paucos ptinet esse a
terrenis cogitatōibus sepatos. et in
hoc cōfirmatos ne ad terrena rede
ant. Sed p cōuersatōē esse in ihrlm

celesti. et ibi all'a cantare nō cessent
quod hic petitur. In tercia ibi dr̄.
Ego dormiui et somnum cepi ₰c.
hic dr̄. Emitte spm̄ tuum et creabū
tur ₰c. Omnes fideles a uicijs resur
gunt uel resurrexerint sicut christus
a mortuis resurrexit qđ ibi dr̄. hic
uero paucis renouatur facies terre
i. rō anime. qđ fit ab omni puluere
terrenorum desideriorum immunis
Ibi ergo hoc est in uita actiua que
ibi ostenditur ē inchoatio. hic aūt
hoc est in contemplatiua que hic
ostenditur est perfectio ₇ consuma
tio ibi uarietas hic uniformitas. et
propterea ibi uariantur antiphone
et psalmi. hic non propter hanc cō
firmationem et uniformitatem no
tandum antiphone sunt octaui to
ni et eiusdem differentie. quia octo
sunt beatitudines quarum octaua
redit ad caput. nam in p̄ma dicitur
Beati pauperes spiritu quoniā ₰c.
et in octaua. Beati qui persecutionē
paciuntur propter iusticiam quia
ipsorum est regnum celorum. prop
ter hanc eandem consumationem
notandum in quibusdam ecclesijs
celebratur octaua penthe. per hos
quoq; septem dies tres quottidie
leguntur lectiones ut. vij. fratres
tres procurent sorores. id est septē
dona spiritus sancti per illos signi
ficata tres uirtutes. s. fidem spem et
caritatem. prout Grego. proseq̄tur
in moralibus. Horum enim dierum
officia septem donis spiritus sancti
adaptantur. hesternum igitur ₇ ho
diernum pertinent ad sapientiam ₇
intellectum ut ex operibus patet.
¶ Per totam etiam septimanā sūt
solennitates seruande. dr̄ enim. glīa
in excel. alleluia. credo. ite missa est.
te deū lau. put in sequenti ti. dicet'
Dr̄ etiā ad horas caplm̄. Dū cōple
rent'. act̄. ij. et illō. Spūs dñi. Sapiē
tie. i. c. et illō. Caritas dei. Ro. v. c.

¶ Sequitur uidere de officio misse et quidem in die penth. celebratur festum de aduentu spūs sancti. Uisibiliter enim descendit tunc in discipulos et hoc miraculum et argumētum qđ non potuerunt calumniari iudei. Resurrectionem enim et ascēsionem calumniabantur. sed hoc ñ potuerunt facere de aduentu spūs sancti. quia ex omni natione q̄ sub celo est conuenerant ad diem festū et tunc descendit spūs sanctus uisibiliter in discipulos sicut xp̄s pmiserat et loquebentur omnibus linguis coram oībus. et iō incipit introitus. sapientie. i. c. Spiritus domini repleuit orbem terrarū. i. ecclesiam. q̄ dr̄ orbis terrarum. sicut enim ex̄ orbem terrarū nihil uiuit ad lr̄am. sic ex̄ ecclesiam nihil uiuit spūaliter

¶ Sequitur. et hoc quod cōtinet omnia. i. spūs sanctus cuius bonitati omnia subsistunt. hebet scientiaꝫ uocis. i. linguarum et ita potuit dare et dedit apostolis. unde confusi sunt inimici xp̄i. et iō sequitur uersus. Exurgat deus et dissipentur inimici eius. per spm̄ enim sanctum omnes demones compelluntur et eiciuntur. Rursus impleuit orbē terrarum dū apostolos inebriauit quorum sonus in omnem terram exiuit de quo sono dicitur in epistola. Factus est repente de celo son⁹. et qm̄ orbis terre per quatuor climata separatur ideo quatuor in introitu alleluia concinuntur. Duplex uero alleluia quod post epistolam canitur significat duplicandam leticiam. ul' spm̄ sanctum bis apostolis fuisse datum. s. de terra ⁊ de celo. uel eos spiritu et mente psallentes. uel duorū populoꝝ conuersionem. Et hoc qđ continet oīa scientiā habet uocis. i. nouit qua mente quisqꝫ loquebatur uel habet scientiā oīm per que et đ quibus pōt uox humana uariari. ul' scientiam uocis. i. uocem scientie habet. i. facit nos habere ut que in ipso inspirante apl̄i pferrent cum intelligentia pnunctiarent. Et nota ꝙ spūs sanctus pacl̄itus dr̄ qđ v̄bum grece latine sonat aduocatus quod nomen filio et spūi sancto ascribit'. unde dominus in euangelio. Rogabo patrem meum et aliū pacl̄itum dabit uobis. et Jo. in euangelio. Aduocatum hēmus apud prēm ihesū xp̄m iustum. dr̄ etiam pacl̄itus consolator. nam pacl̄itus dicit' latine consolatio. ¶ postmodū sequit' alleluia de act̄. apostoloꝝ. ij. c. Dum complerentur dies penthe. dies. s. l. a resurrectione. sicut enim quinq̄gesima die pasca fiebant penthe. iudeoꝝ ita et nr̄m fit. Et sicut populus israhel quinq̄gesima die ab immolatōne agni pascalis siue a pasca quod celebrauerunt in ramatha. uenerunt ad montem dei oreb. uel coreb. uel sinoy. quod idem est. et tūc legem acceperunt. ita ⁊ die quiquagesima a resurrectione domini dat⁹ est spūs sanctus discipulis in superiori cenaculo illius aduentum expectantibus. precipitur enim leuitici xxiij. ut in die penthe. offerantur noui panes. s. ppositionis. đ nouis frugibus. per quod significatur ꝙ debemus deo grās agere. ex eo ꝙ eodem die dedit nouam legem p spm̄ sanctum. In que die data est lex netus. s. quinq̄gesima die a pasca đ quo dicetur in phemio septime ptī de dono cuius debemus laudar' deum. quod est. offerre paneꝫ nouū qr etiam lex uetus spūaliter intellecta noua ē. Et attendendum qm̄ agnus immolatus est. xiiij. die aplis. lex uero data est. iiij. die mensis tercij. Dr̄ tn̄ esse data tercia die. iā enī ut iquit scriptura aduenerat tercia dies et mane inclamauerat et ceperunt audiri tonitrua. Die namqꝫ

tercia descendit dominus noster su
per montem ad dandam legem. et
moyses ascendit ad deum et descen
dens narrauit omnia plebi. manenqꝫ
rursus ascendens duas tabulas scrip
tas accepit. et caue ut i secunda mē
se triginta dumtaxat computes dies
secundum lunam ergo. xvj. in mense primo
xxx. in secundo. et quatuor in tercio
faciunt quinquaginta. ¶ Rursus i
quinquagesimo anno erat iubileus
annus qui interpretatur remissionis
annus. quia septennis annorum eb
domatibus in. xl. et. ix. annis. texit
in quo clangebant tube et omnia
debita remittebantur. serui manu
mittebantur et libertas concessa cō
firmabatur. antique possessiones ali
enate omnibus restituebantur. ut
dictum est sub dominica quinquagesi
me. ¶ Similiter in diebus penthe.
hunc numerū post dñi resurrectiōꝫ
obseruamus suscipientes aduenientē
in nos spūs sancti grām per quem
efficimur filij dei et uirtutū posses
sio nobis restituitur et remissa cul
pa et totius debiti cirographo eua
cuato ab omni seruitutis nexu liberi
efficimur. lxxv. dis. hunc numerum.
Preterea iste numerꝰ quinquagesimꝰ
resultat ex septennario numero du
cto in seipo superaddita unitate. Sep
tem enī sūt ebdomade a pasca usqꝫ
ad penth. et ita cōpetent quinquage
sima die a pasca est penth. in quo da
tur spūs sanctus cuiꝰ dona sūt sep
tem q dant ab uno. Judei enī septē
nariū numerū non sine figura i oibꝰ
obseruant. put dictū ē sub quiquage
sima. ascensio aūt facta fuit quadraga
sima die q ē numerus penitentie. et
hoc cōpetens fuit. qꝛ ꝑ penitentiaꝫ
hō fit similis deo et hoc est ascēder.
¶ Sed uidetur ꝙ sicut iudei ab im
molatōe agni tipici. xl. dies cōputā
do ibi faciebant suū penthe. ita et
nos quinquaginta dies ab imolatōne
agni deberemus cōputare. et sic de
beremus nrm penthe. facere in die
ueneris anteqꝫ modo facimus qd
docet computatio. Ad hoc dicimꝰ
ꝙ non faciebāt cōputatōꝫ ab imola
tione agni sed a sequenti dnica. vñ
legitur leui. xxiij. numerabis ab al
tera die sabbati. i. a dominica q est
altera dies post sabbatū numerabi
tis dico septē ebdomadas usqꝫ ad
alteram diem septime ebdomade.
hoc dixit spūs sanctus ꝑ moysen in
nuens per hoc penthe. xpianorū qd
semper est in die dominica. ¶ Di
cit ergo lucas de hac die. Dum cō
plerentur dies penth. erant omnes
discipuli parit in eodem loco. i. in
consona et concordi unitate. et fac
tus est repente de celo sonus. quia
existentibus in penitentia que ē an
nus iubileus et completio penthe.
et existentibus in unitate dat spūs
sanctus repente quia nescit tarda
habere rerum molimina spiritus sā
cti gracia. In igne autem descendit
quia sicut ignis illuminat et inflam
mat. ita spūs sanctus illuminat ad
cognitionem dei et inflammat ad
amorem dei. apparuit ergo in ling
uis igneis ut facundi essent in oi ge
nere linguarum. Et quia ipa lingua
q de occulto sue bonitatis uerbum
ꝓtulit in uterū uirginis et ꝓfert uer
bum in corde hominis. mathe. x. c.
Uos non estis q loquimini sed spiritꝰ
pris vri q loquitur in uobis. ipe enim
quos replet eloquētes facit. ¶ Seq
tur. Quasi aduenientis spūs uehemē
tis. hoc aūt dicit ꝙ nihil potuit resi
stere spiritui scō nec aplis. vñ dns i
euangelio mathe. Ego dabo uobis
os et sapientiam cui nō potuerūt re
sistere et cōtradicere oms aduersa
rij nri. Et de btō Stepha. scriptum
est in act. ꝙ non poterāt resistere sa
pientie et spiritui q loquebat. Quia
uero in epla dr. Et factus ē repente

ſonus tanq̃ aduenientis ſpiritus ue
bementis ⁊c. ideo ad hoc repreſen
tandum in nonnullis eccleſijs clan
guntur tube cũ ſequentia dr̃. Uenit
enim ſpũs ſanctus in ſpũ uebemen
ti quia uentus uebemens ꝓicit pul
uerem a facie terre ſic ſpũs ſanctus
eicit a corde hominis omnem terre
nitatem. Tubis quidem utebantur
antiq̃ ut legitur in numerꝭ. ad multi
tudinem congregandam ad dimicã
dum et ad cõgratulandũ in diebus
feſtiuis cũ diuerſitate tñ ſonoꝝ uſ⁹
fuit tante uirtutis in iubilo ut ad
crepitum ſiue ſonum earum corrue
rent muri iberico. ¶ Hee ſiquidem
ſunt duo teſtamenta uel predicato
res. quibus ad ꝓcinctum fidei po
pulus euocatur ad penitentiam et
lacrimabilem compunctionem exci
tatur ad laudes domino exbibẽdas
inuitatur. et ad montem ſyon et ad
ciuitatem ſanctã iberuſalem et mul
torum milium angelorum frequenti
am et ad futuruꝫ dei iudiciũ ꝓuoca
tur. Et uide quia in aduerſis et pro
ſperis tubis clangitur quia omne tẽ
pus conuenit uerbo dei. unde. Bene
dicam dominum in omni tempore
ſemper laus eius in ore meo. ¶ De
organis dictum eſt in quarta parte
ſub ti. de ſanctus. ¶ Tunc etiam ex
alto ignis ꝓicitur quia ſpiritus ſan
ctus deſcendit in diſcipulos in igne
is linguis. et etiaꝫ flores uarij ad de
notandum gaudium et diuerſitatẽ
linguarum et uirtutum. Columbe
etiam per eccleſiam dimittuntur in
quo ipſa ſpiritus ſãcti miſſio deſig
natur. Poſt epl̃am dr̃ graduale i q̇
buſdã eccl̃ijs q: feſtũ paſce termina
tũ eſt. Tum in q̇buſdam alijs dr̃ du
plex all̃a q: ſpũs ſanctus datus eſt
gemine ſtole. ¶ Euãgeliũ. Si q̇s di
ligit me. Jo. xiiij. c. manifeſte ẽ ꝺ ſpi
ritu ſãcto. Poſtcõio ẽ. Factus eſt.
actꝭ. ij. c. Quare hoc feſtũ celebratᷣ

a iudeis et quare a xp̃ianis. dicetur
in ꝓhemio ſeptime partis.

¶ De ſecunda feria. Rubrica.

Sequitur ſc̃da feria in qua
oſtenditᷣ ꝙ non tm̃modo
data ẽ lex iudeis ſed etiaꝫ
gentibus. unde introitus ẽ. Cibauit
eos ex adipe frumenti. i. de intelligẽ
tia ſpũali. et de petra melle. i. melli
flua doctrina xp̃i que eſt petra ſatu
rabit eos. ⁊ h̃ hẽtur i epl̃a. Aperiens
pe. actꝭ. x. c. In qua hẽtur ꝙ adhuc
loquente pe. deſcendit ſpũs ſanct⁹.
uel frumentum xp̃s ẽ cuius adeps ẽ
ſpũs ſanctus quo fideles ſatiantur
cum ſpũ ſancto replemur. qui etiaꝫ
ſatiantur melle de petra. i. doctrina
de xp̃o ꝓcedente in quo ſũt omnes
theſauri ſapientie et ſciẽtie dei. Hic
aũt ꝓpter ꝓmiſſiones q̃ ibi continẽ
tur concinitur quater all̃a. ſicut et i
feria tercia et ſabbato exponetur.
de hoc dictũ ẽ in tercia dñica poſt
paſca. ¶ Alleluia ẽ. Spũs dñi. ſpiẽ
tie. i. c. aliud alleluia. Loquebantur
actꝭ. ij. c. ¶ Euangeliũ uero. Jo. iij.
c. non uidetur conuenire ſpũi ſãcto
ſed concordat epl̃e. ibi enim oñditᷣ
ꝙ non tm̃ iudeis ſed etiã gentibus
data eſt lex dicens. Sic deus dilexit
mundum. ſupple nõ tm̃ iudeos ut
filiũ ſuum unigenitum daret. et po
ſtea ſequitur. ut q̇ credit in illũ non
pereat. et nota terribile uerbum ꝙ
q̇ non credit in eum iam iudicatus
eſt. Propterea per hoc ꝙ de dilecti
one mentio fit ſpiritus ſanctus qui
amor eſt ſatis exp̃mitur. ¶ Poſtcõ
munio eſt. Spiritus ſanctus. Johã.
xiiij. c. ¶ Et eſt ſciendum ꝙ per to
tam hanc ſeptimanam in miſſa ſunt
ſolennitates ſeruande ut Gloria in
ex. Credo. Ite miſſa eſt. et Te deum
laudamus. ⁊ all̃a. ut baptiſatorum
ſaluti congaudeamus. et ut future

leticie plenitudinem figuramus. Postremo notandum ꝙ dominus non predicauit gentibus per se sed per apostolos. Unde ite baptisate eos in nomine patris et filij et spiritus sancti. sicut ysaac iuniori filio suo ꝑcepit de offerendo sibi cibos ut benedictionem acciperet. sed per operationem rebecce ꝑmatum benedictionis accepit. et quia hec facta dei occulto iudicio sunt. ideo officium huius ferie scđe pertinet ad concilium quod est donum spūs sancti.

¶ De tercia feria. Rubrica.

SEquitur tercia feria et q̇a spūs sanctus non dat̃ nisi per ministros. ideo i tercia feria dicitur introitus in ꝑsona prelatorum. accipite iocunditatem glorie nostre in quo quia per geminam dilectionem ad fidem pertingimus trinitatis. ideo quinquies cōcinimus alleluia. et est sensus. Accipite iocunditatem glorie. i. spiritū sanctum qui uos glorificabit et clarificabit ut quisqꝫ de se dicer̃ possit quod dr̃ in communione. Spiritus a patre ꝓcedit ille me clarificabit. ¶ Sequitur epistola. Cum audissent apostoli. actꝫ. viij. c. ubi sequit̃ Tunc imponebant manus super illos et accipiebant spiritum sanctū. quia in impositione manus accipiebant spiritum sanctum. ¶ Euangelium Jo. x. c. concordat epistole ubi dicitur. Qui non intrat per ostium ꝛc. non enim intrat in ecclesiam qui non intrat per eos qui sunt ostium s. per xp̄m et apostolos. nam heretici non dant spiritum sanctum nisi inquantum conueniunt cum ecclesia. et quoniam apostoli et eorum successores patriarchas ī spiritu fortitudinis sunt agressi et agrediunt̃. ideo officium hodiernum pertinet ad fortitudinem que est donum spiritus sancti. ¶ Rursus spiritus santus ostiarius est qui per ostium introducit ad patrem. quod etiam in offertorio canitur. portas celi. id ē apostolorum scripturas aperiret. ¶ Postcommunio est. Spiritus q̇ a patre. Jo. ix. c.

¶ De quarta feria. Rubrica.

SEquitur quarta feria in q̄ fiunt ieiunia quatuor temporum. Apostoli namqꝫ nobis exemplum ieiunandi hoc tēpore reliquerunt qui post susceptū spm̄ sanctum sicut mentes auerterāt a ceteris mundi illecebris. sic et ab epistolarum appetitu. licet enim q̄ꝫ diu cum illis fuit xp̄s non ieiunarēt post ablationem tamen eis spontaneis se subdidere ieiunijs. Sponso enim ablato eis ieiunādū erat sicut dominus ꝑdixerat. qn̄ sponsus auferetur ab eis tunc ieiunabant. Unde repleti spū sancto sponte ieiunare ceperunt. quo circa in ꝑcedenti secūda feria quidam estiualem incboāt quadragesimam. Alij uero sani⁹ hodiernum ieiunium autumāt esse huius temporis quadragesime initiū cui quidam terminum statuunt in festiuitate sancti iohannis siue sex habeat ebdomadas siue non. Tercij festiuitatem sācti includūt et eo usqꝫ ieiunantes sine termino prefixo ꝓcedunt donec senarium compleāt numerum. Hanc quadragesimaꝫ ꝓbat Jero. non esse necessitatꝫ sed uoluntatis dicens. Nos unam facim⁹ quadragesimam illi tres quasi tres passi fuerint saluatores non ꝙ ꝑ totum annum ieiunare non liceat excepto penthe. sed quia aliud est necessitate aliud uoluntate munus offerre. Sed hoc dixit Jero. contra montanum hereticum q̇ apud suos

tribus quadragesimis statuit ieiu
nandum. et dr̃ hoc ieiunium estatis
quod est ieiunium exultationis. in
quo genua non flectimus pmo can
tica leticie dicimus ut dictum ē sub
quarta feria tercie ebdomade aduē
tus. Hoc autem ieiunium statutum
est ab ecclesia in tali tpe. quia qui ī
se sentit talem gr̃am sancti spiritus
leuiter et cum gaudio ieiunat. et eti
am super ieiunantes descendit spūs
sanctus uisibiliter. et ideo incipit in
troitus. Deus cum egredieris ī con
spectu populi tui rc̃. Egredietur au
tem dominus quando aliq° signo
uisibili uenit ad auxilium hominū.
egressus uero est cum dedit nobis
filium suum qui uenit pandēs iter
ante nos ut di. Michael egressus est
etiam per spiritum sanctum. missio
nem quando uisibiliter descendit
super apostolos. et q̇a per hec dissi
pati sunt inimici. ideo sequitur uer
siculus. Exurgat deus et dissipent̃
inimici eius. ¶ Sequitur in q̇busdam lectio de proua. sapientie. s. Di
ligite iusticiam qui iudicatis terrā.
ubi ostenditur qualit̃ poterit habe
ri spūs sanctus. ibi spūs. s. discipli
ne effugiet fictū. i. q. iij. saluator. et i
fine dr̃. spūs domini repleuit orbem
terrarum rc̃. ¶ postmodū sequit̃
ep̃la. Stans pe. rc̃. act. ij. c. i q̄ ondi
tur q̧ sup ieiunantē descendit spūs
sanctus. et ibi seq̇tur. Non isti sunt
ebrij sicut uos dicitis cum sit hora
tercia diei. sed hoc est qd̓ dixit dn̄s
per pphetam Johel. Effundā ď spū
meo super omnē carnem et ppheti
sabūt filij uestri et filie vr̃e rc̃. In
alijs uero ecclījs dr̃. i. lectio. Stans
pe. et postmodū ep̃la. per manus
aūt. act. v. c. Due igit̃ lectiones le
guntur quia duo populi ad fidem
conuertunt̃. uel qr ordinādi in utri
usq̧ testō. pagina imbuūtur. Se
q̇tur all̃a qr est ieiuniū exultationis
ut dictum est. et dicunt quidam. pa
ter cum essem. Jo. xviij. c. ¶ Seq̇t̃
euangeliū Jo. vj. c. Nemo uenit ad
me nisi pr̄ qui misit me traxerit eū
s. per spm̄ sanctum. et post sequit̃.
patres uestri māducauerūt manna
et mortui sunt. qui manducat ex h̄
pane uiuet ineternum. quia egressū
est coram xp̄ianis manna spūale si
cut ante coram iudeis. Sed mandu
cantes corporale mortui sūt. qui ue
ro manducauerit spūale non morie
tur morte. s. incredulitatis seu iehē
nali. Unde patet q̧ elegātius egres
sus ē dominus coram nouo populo
q̄ coram ueteri. Communio est. pa
cem rc̃. et est Jo. xiiij. c. Et atten
de q̧ officium huius quarte ferie p
dicat scientiam que est donum spi
ritus sancti. qui usq̧ adeo sanctos
illuminat q̧ de quinq̧ libris moysi
paucisq̧ pphetarū scripturis libro
rum copia creuit qd̓ mistice innuit
nobis euangelium de quinq̧ pani
bus et duobus piscibus qd̓ hodie ī
quibusdam ecclesijs legitur.

¶ De quinta feria. Rubrica.

SEquitur quinta feria que
sm̄ aliq̄s ecclesias non ha
bet introitū ppūm. Sz qr
dn̄s descendit in die dn̄ica p missio
nem spūs sancti. et. v. feria ascendit
in celū. iō diei dn̄ice et. v. ferie cōis
est introitus. A dn̄ica ergo mutuat
nec habz ppūm ut a sabbato ī sab
batū. vij. dūtaxat sunt officia. vij.
donis spūs sancti deputata. q̇dā tn̄
et huic officio mutuato non incon
grue donū ascribunt huiusmodi as
scriptōes non a sabbato sz a dn̄ica
facere incipiētes. In dn̄ica eteni po
nūt spm̄ sapientie. In scd̓a feria itel
lectus. In. iij. cōcilij. In. iiij. fortitu
dinis. et i hac quita spm̄ scientie. q̇
dat scrutandi pfunda. sicut cantat̃

in allelnia. Spiritus omnia rc. In quibusdam uero ecclesiis cantatur introitus qui in sequenti feria dr. s. Repleatur os meum laude tua. Alique uero ecclesie habent ꝓpium officium. s. Deus patrum nostroꝝ da nobis spm̄ gracie rc. in quo ecclia orat filiis dari spm̄ sanctum ad remissionem peccatorū et ad faciēda miracula. Et quia per spm̄ sanctum fiūt miracula. iō habetur in epistola. Philippus rc. que est act. viij. c. ꝙ phi. multos claudos sanauit et spūs immundos eiecit et factū est gaudium magnum i illa ciuitate. s. samarie. Et qꝛ per spm̄ sanctū omia ista fiunt. iō sequitur euangeliū lu. ix. c. Conuocatis ihesus. xij. discipulis suis dedit eis ptātem super oia demonia. et post. Non feretis uirgā neqꝫ peram. q̄ fieri non possūt nisi spūs sancti habundantia habeat.

De sexta feria. Rubrica.

Sexta feria est introitus. Repleatur os meū laude ut possim cantare alleluia quia qui gaudet ore et corde pōt ieiunare ieiunio exultationis. et quis est dies ueneris in qua passus ē dominus et dies spūs sancti. iō dicit petrus in epistola. Aperiens. act. ij. que in quibusdam ecclesiis legitur ꝙ xp̄s suscitatus est spū sancto. vn̄ ibi habetur. suscitauit ihesum solutis doloribus inferni sicut scriptum est. Non dabis sanctum tuum uidere corruptionem. in quo significata est illa spiritus sancti operatio q̄ sinagoga nunc mortua pietate resurget postq̄ꝫ plenitudo gentium eadē introierit pietatem. predicat ergo hᵉ officium pietatem. Posset etiam ptinere ad spm̄ timoris ꝓ eo qȯ dr̄ in euangelio. Et repleti sunt timore et extasi rc. In quibusdam eccliis legitur lectio. Exultate filie syon. que ē Johelis. ij. c. et quia per spm̄ sanctū fiunt miracula. Sequitur euangelium. Factum est. Lu. v. c. de paralitico sanato. et quia propter hoc debet laudari dominus. Sequitur offertorium. Lauda anima mea dominum. Cōmunio. Spiritus ubi uult spirat. Jo. iij.

De sabbato. Rubrica.

In sabbato est introitus. Caritas dei diffusa est in cordibus nostris. ad Ro. v. c. et competit spiritui sancto qui est caritas et etiam diei sabbati q̇a in sabbato future quietiam maxie diffundetur. ut qui igniculus est in syon caminus sit in iherusalem. et sequitur uersus. Domine deus salutꝭ mee. in die clamaui et nocte coram te. Ille enim in quo diffusa est spūs sancti gracia laudet deū in ꝓsperis et aduersis. Sequitur epistola. Justificati rc. ad Roma. v. c. in qua habetur de huius diffusione. Quia enim caritas dei diffusa est non permittit eam paulus. intra fines terre promissionis tantum coartari. ymo ostendit ꝙ non tm̄ iudeis. uerū etiā gentibus datus est spiritus sanctus dicēs ipis iudeis. Uobis oportebat primum predicari. ſꝫ qꝛ repulistis uerbum dei et uos indignos fecistis uite eterne. ecce conuertimur ad gētes. extra. de renunc. nisi. §. ꝓpter. In aliis uero ecclesiis dicitur epla. Conuenit uniuersa ciuitas rc. act. xiij. Quia gᵒ gentibꝰ datus ē spiritus sāctꝰ. iō seqꝛ alla. laudate. d. o. gē. In hᵉ eni ieiunio nō tacēt cantica leticie ꝓpt reuerentiā festi. nec hin vicen. cōciliū. lxxvi. di. ȯ ieiunio. de con. di. iij. qm̄ genua flectimꝰ. ſꝫ stātes oramꝰ ꝓpt neophitos gaudētes ꝙ a peccatꝭ surrexerūt. In aliis uero

ecclesiis dicitur. Repleti sunt omnes. act.ij.c. et spūs domini ornauit celos. Job.xxvij.c. ¶ Postea sequitur euangelium. Surgens ihesus. lu.iiij. c. de socru petri saluata que significat sinagogam que sanata est a pe. ab infidelitate et perfectius per fidem ipsius sanabitur ī futuro. et sic conuenit cum epistola. ¶ Fiunt autem hac die ordines quia super ordinandos descendit spūs sanctus ⁊ etiam super ieiunantes et iō dicunt quatuor lectiones ante lectionē danielis. ꝓut dictum est sub quarta feria. tercie ebdomade aduent⁹. prima est de principio libri sapientie. in qua ostenditur quibus datur spiritus sanctus et q̇bus non. s. illis q̇ sentiūt de dño in bonitate et in simplicitate cordis q̄runt illū. In aliis uero ecclesiis p̄ma est ꝺ Johele. iij. c. Effundam de spū meo sup omnē carnem. qr sicut spūs sanctus super apl̄os descendit uisibilit. ita super ordinandos descendit inuisibiliter Secunda est. Locutus est. q̄ est leui. xxiij.c. Tercia est. Dixit moyses. q̄ est ī deutro. xxvj.c. Quarta est. Dixit dn̄s ad moysen. que est leui. xxi. c. ¶ Offertorium est. Introiuit dominus. ¶ Postcommunio uero. nō uos relinquam ⁊c. et de effusione spūs sancti loq̇tur. ¶ Potest etiam dici ꝙ hoc officiū figurat duoꝝ cōcordiam populorum. iudei uidelicꝫ et gentilis. Hij sunt duo ceci de quibus dicitur in euangelio ꝙ sunt illuminati a christo. de qua concordia loq̇tur paulus in ep̄la ad iudeos ⁊ gētiles dicens. Justificati ex fide pacē habeamus ad deum per. d.n. ihesū xp̄m. Sed quia pax aut concordia uera non fit nisi per caritatem. ideo precinitur in introitu. Caritas dei diffusa est. in quo ter ponitur all'a quoniam ad fidem trinitatis peruenitur per obsequia caritatis. Lectiones etiam ad ieiunium pertinentes attestantur operationem et graciaꝫ spiritus sancti ut p̄ma. Effundam ꝺ spū meo. et secunda. Locutus ē. ubi dicitur. numerabitis septem ebdomadas usqꝫ ad alteram diem expletionis ebdomade. vij. presentem intelligit festiuitatem que olim dicebatur festiuitas ebdomadarum. et quia postq̄ꝫ gentes intrauerunt reliquie saluabuntur. ideo nunc flentibus et sponsum expectantibus dicit dominus in postcommunione. Non uos relinquam orphanos. q̇s igitur hec concordia fiet īminente die iudicij qui etiam electis erit cā timoris. iō hoc officiū ꝑtinet ad timorem. uel quia timor introducit caritatem licet caritas foris mittat timorem. de peni. dis. ij. sicut ceca.

¶ Et attende quia ꝭm Augustinū in ordine officiorum istorum descēdendo computamus. In ordine uero pascalium ascendendo. quia per hoc descensus spūs sancti ad nos ꝑ illa nr̄ ad ipsum significatur ascēsus

¶ Et caue qr preter p̄missa officia ad ieiuniū pertinentia q̇ in quarta et in sexta feria ⁊ in hoc sabbato exposuimus. Alie quidem lectiones ⁊ euāgelia ī eisdeꝫ dieb⁹ īueniūtur q̇ forte solēnitati mag̃ appropinq̄re uidēt. sꝫ tn̄ hec ⁊ illa gr̄aꝫ spūs sācti ꝑsonāt et opatōꝫ. vn̄ q̇dam hodie nō incōgrue duas missas celebrant. unā i tercio ꝺ festo. cū glo. ī ex. ⁊ credo. Aliā in nona ꝺ ieiunio sine glia in ex. in q̄ sūt clerici ordināḋi q̇ merito in hac ebdomada ordinētur ut sācti spūs dona ꝑcipere mereāt. Et memēto ꝙ ī hac die terminat q̄dragesima. et iō hodie frequētat ⁊ cantat ꝑ graduali all'a. nec flectunt genua. ꝑtinet. n. ad octauā. Generale q̇deꝫ ē ꝙ quotiēs in die de tp̄e gr̄ema laudis assumit. aut dies ad octauā refert genua nō flectimus sed

in orationibus stantes collatam no
bis gr̄am et conferendam gloriam
ꝓfitemur. ut cum olim essemus ser
ui curui nunc fracto iugo incedam⁹
erecti in dominicis diebus. in sācto
rum natalicijs et pascbalibus incli
nare. tamen capita possum⁹ ut mu
lieres deuotas ad monumentum ue
nientes imitemur.

¶De die dominica sancte trinita tis. Rubrica.

In plerisq̧ locis in octaua
penthecost. fit festum sā
cte trinitatis. Postq̄ enim
celebrata est festiuitas patris in na
tiuitate quia natiuitas dicitur festi
uitas patris. et postq̄ celebratum ē
festum filij in pascba et festum spi
ritus sancti in missione ipsius meri
to in octaua penthecost. fit festum
eorum simul festum sancte trinitat
ut ostendatur ꝙ tres persone sunt
unus deus. et hec est ꝑma causa q̄
re celebratur festum trium persona
rum diuinarum simul. Secunda cā
est quia ad inuocationem sancte tri
nitatis datur in baptismo spiritus
sanctus ut premissum est. Tercia cā
est ut ostendat ecclesia filijs suis il
lum a quo sunt omnia bona cuius
babet ymaginem et cuius debet ba
bere similitudinem. uidelicet dei et
sancte trinitatis quam semper lau
dare debemus. ¶ Et quia tota in
tentio est laudare ipsum. ideo in q̇
busdam ecclesijs singulis antipho
nis laudum preponitur uersiculus
qui laborem significat ad ostenden
dum ꝙ toto labore totoq̧ nisu de
bemus nos uertere ad laudandum
deum et sanctam trinitatem. et eo
dem modo fit in quibusdam eccle
sijs in festo beate marie in antipho
nis laudum p eo qꝛ ip̄a se totā uer
tit in laudem dei. unde tunc in euā
gelio dicitur. Maria autem conser
uabat omnia uerba bec. conferens
in corde suo. et quia ipsa priuilegia
ta fuit in uirginitate. ipsa enim uir
go uirginum. in antipbonis quoq̧
de beato Laurentio et ꝺ beato pau
lo. et de beato Stepbano. preponū
tur quidam uersus antiphonis ad
maiorem laborem notandum quē
in suis martirijs sustinuerunt. Bea
tus enim laurentius grauius ceteris
passus est. unde beatus Sixtus di
cit ei. Maiora tibi debentur pro xp̄i
fide certamina. Beatus uero paulus
plus ceteris laborauit predicando.
et beatus stephanus pro christi fide
primus martir extitit. Sed bec est
differentia quia in nocturnalibus
antipbonis tantum de beato laurē
tio premittitur. quia passio sua de
nocte consumata ē. unde dixit. mea
uox obscurum non babet. et iterū.
Non est inuenta in me iniquitas.
et ita apparet ꝙ totum fuit sacrifi
cium laudis. unde semper dicebat.
Gracias ego tibi domine. Mane ue
ro corpus eius conditum fuit. et
ideo tantum nocturnalibus et non
laudum antiphonis uersiculi prepo
nuntur. ¶Rursus quia uersus la
borem et boni operis fructum sig
nificant prout tactum est in probe
mio quinte partis. ¶ Merito in di
ctorum sanctorum natalicijs specia
liter premittuntur antiphonis. ad
notandum ꝙ ipsi excellentius labo
res et bonorum operum fructus su
is natalicijs et martirijs premiserūt
¶Item in quibusdam ecclesijs an
tiphone ꝺ martirio bti pe. ꝑpostere
ꝑponūt̄ ꝟsiculis. iō qꝛ ip̄e peciit ut
i cruce caput suū ad terrā ꝟterēt̄. bij
āt ꝟs⁹ tropi uocāt̄ q̄si laudes ad an
tiphōas ꝯuertibiles. tropos. n. gre
ce ꝯuersio dr̄ latine. qꝛ g⁹ semꝑ sāc
tā trinitatē laudat̄ dēm⁹ iō ad missā
dr̄ itroitus Bn̄dicta sit sc̄a trinitas

quem alchuinus sumpsit ō thobia. xij. ¶ Postmodum sequitur episto la de apocalip. Uidi ostium apertū in celo et in circuitu sedis. i. ecclesia que est sedes dñi mare uitreum. id ē baptismum in quo submerguntur egiptij. i. omnis peccata. Et nota q̄ dr̄ mare uitreum. ꝓpter corporꝭ fra gilitatem et perspicuitatem quam recepit in baptismo et est in circui tu quia ad ecclesiam uenire nō pos sumus nisi ꝑ baptismum. ¶ Seq̄t simile cristallo. quia qui ṗus erant aque fluxibiles fiunt per graciam ī baptismo acceptam firmi sicut cris tallus que fit ex aqua congelata et diuturno gelu in naturam lapidis consolidata. Et hec est una causa q̄ re in hac die legitur hec ep̄la. quia ī eo dr̄ de baptismo in quo per inuo cationem trinitatis dantur septem dona spūs sancti. Secunda rō est q̇a in ea inuitamur ad laudes trinitatꝭ. cum ibi sequitur q̄ animalia plena oculis ante et retro. i. prelati dabāt gloriam et honorem et benedictio nem sedenti super thronum uiuenti in secula seculorum. sedens autem super thronum est deus ut trinitatꝭ. unde sequitur. Et ꝓcidebant uigin tiquatuor seniores ī facies suas mit tentes coronas ante eum. hoc signi ficat q̄ omnia bona nr̄a debem⁹ at tribuere ei. atq̄ omne illud ex quo meremur coronam. Sequitur. et nō habebant requiem dicentia. sanct⁹ sanctus sanctus. et ideo in introitu et in alijs officijs totiens repetitur Benedicta sit sancta trinitas. et ꝓp ter hoc responsorium siue etiaʒ gra duale quod respondet epistole est. Benedictus es domine qui intueris abissos. Dani. iij. c. v̄sus. Benedicite deum celi. thobie. xij. c. ¶ Et allelu ia. Benedictus es domine. ¶ Offer to. Be nedictus es domine ꝛc. postcōio. ¶ Benedicimus deum ce

li ꝛc. thobie. xij. c. ¶ Euangelium ē Erat homo ex phariseis nichodem⁹ in quo habetur de baptismo qui in inuocatione sancte trinitatis sancti ficat baptisatos. ¶ In alijs uero ec clesijs dicitur epistola. Gaudete ꝑ fecti. que est. ij. ad corinth. ul. c. et in alijs dicit̄. Uidi ostium. que ē apo calip. iiij. et euangelium. Cum uene rit paraclitus. Jo. xiiij. c. ¶ Scien dum est q̄ historias de sancta trini tate. et de inuentione sancti stepha ni. composuit sanctus stepha. laudi ceñ. ¶ Rursus cum Atilla. rex. qui christianos persecutus est fere om nis uolumina xp̄iane religionis de struxisset. Alchuinus magister karo li et Lodouici filij eius rogatu Boni facij archiepiscopi maguntini mul ta de ecclesiasticis officijs conscrip sit. unde et maguntino conci. de cō se. distꝭ. v. in die approbante institu it q̄ a festo pasce usq̄ ad dominicā istam tres tantum dicerentur lectio nes. et hac die de trinitate cantari usq̄ ad dominicam sequentem. et tunc incipere. Domine in tua mise ricordia ꝛc. et composuit officiū ō trinitate. uidelicet. responsorium. an tiphonas. missam. et sequentiam. que omnia obtulit Allexandro pa pe. Ille uero respondit non esse cele brandum festum de trinitate sicut nec de unitate. Nam singulis dieb⁹ fit festum trinitatis et unitatis. q̇a semper dicitur. gloria patri et filio et spiritui sancto. et premissas histo rias et officium non admisit. extra de fe. c. ij. Uerum superueniente he resi arriana fere fuit fides trinitatis extincta. sed Hilarius Eusebius et Ambrosius restituerunt. Consensit igitur eadem de causa Grego. mag nus ut de trinitate speciali cantare mus et ecclesias in ipsius honorem edificaremus. Exinde ergo est q̄ de historia trinitatis inuenit̄ uaria

consuetudo. Alij nam qꝫ non utunt
ea sequentes i probationem Allexā.
pape. Sed in qualibꝫ dominica ab
octaua penthe. usqꝫ ad aduentum
cantant in nocturnis nonum respō
sorium de trinitate nisi festum ali
quod impediat ut eam confiteant
per quam saluantur. et in missa alle
luia eam hilariter profitentes ut di
ctum est sub quarta parte sub ti. de
alleluia. Alij uero utuntur ea cantan
tes eam i hac pma dominica sequē
tes pmam institutionem alcbuini.
Alij ponunt eam in fine tempor de
clinationis. s. in ultima dominica ui
delicet ante dominicam de aduētu
sequentes ultimam approbationem
Ere. Romani ergo nunqꝫ de trinita
te celebrant festum. nec etiam hos
octauas faciunt. sed in pma domini
ca post penthe. incipiunt historiam
preparate seu Deus omnium. Alij
uero celebrant hodie de octaua. s. ō
spū sancto. et ponunt eandem epis
tolam. et idem quod pdiximus. euā
gelium propter baptismatis sacramē
tum ceteris obseruatis sicut in die
penthe. Celebrant autem octauam
ad insinuandum perfectionem uel
consumationem operum sancti spi
ritus. per septem enim dies opatio
gre septiformis. In octaua uero con
sumatio declarat et qm octaua re
dit ad caput. iō omnia sicut in die
festo a uespera i uespam in ipis ues
peris et tribus nocturnalibus psal
mos obsuāt. De his octauis Augl.
dicit. celebrationem octauarū feria
rum noui hominis celebramus. bap
tismus neophitorum. licet in sabba
to pagatur. ad illum tamen baptis
mum ptinet quem apli susceperūt i
die penthe. cuius octaua dies ē do
minica sequens. Qui uero ponunt
historiam. preparate seu. deus om
nium. melius faciunt. quia romanaz
sequuntur ecclesiam nre peregrina
tionis recolentes et percurrentes hi
storiam. Nam per septuagesimam
significamus expulsionem generis
humani de piis paradisi. per qua
dragesimam seruitutem populi sub
pharaone. per pasca immolationez
agni. per quadraginta dies pascales
quadraginta annos in deserto. per
rogationes terre pmissionis ingres
sionem. per septem dies penthe. in
quibus septem dona diuidunt ter
re date diuisionem per tempus qō
ab hodie sequitur significamus po
puli afflictionem et gubernationem
factam per iudices et reges. ideoqꝫ
sequuntur quatuor libri regum pro
ut in sequenti ti. dicetur.

¶ De prima dominica post penth.
Rubrica.

Hic dicendum restat de pri
ma dominica post penth.
que est una de principali
bus dominic et incipit hic quartū
tempus. s. peregrinationis quia su
mus in uia ueniendi ad patriam. sꝫ
quia hostes habemus pusqꝫ illuc p
ueniamus. s. carnem mundum et di
abolum. et ideo legitur de libris re
gum. in quibus agit de bellis et de
uictorijs ut inuitemur ad pugnan
dum fortiter contra hostes ut uicto
riam habeamus sicut iudei de phili
steis et tandem gloriemur i celis q̇a
non est nobis tantum lucta aduersꝰ
carnem sed etiam aduersus aereas
ptātes. unde pmo dicimus i uespis
Benedictus dñs deus meus rc. ꝛ hi
storia est. Deꝰ omniū. seu ꝓm roma
nam. preparate. Sed quia bellū si
ne discretōe nō bñ gerit. iō sequēti
tpe subiūgunt libri salomonis. Itez
qr insurgūt uicia ꝫ q̄ necessaria est
paciencia. iō subsequent subiūgit
historia de Job. recte gº inuitamur
ad pugnam qr postqꝫ digni sumus

in numero iustorum haberi p librū numeri iam perlectum et in statu p fectionis ꝛ per nouaȝ legeȝ.s.deutro nomij.in quo habetur. Diliges do minum deum tuum ex toto corde tuo.et ex tota anima tua. et sumus sub ihesu p librum Josue.et sub iu dicibus.i.sub prelatis per librum iu dicum.et sumus sine acceptione p sonaruȝ per librum Ruth.qui fuit mo abitis.Restat tamen pugnare quia tūc magis temptat diabolus. et sic ordinantur libri regum in quibus tractatur de bellis ipsorum ad alios libros. adaptantur etiam et aliq̄ p me quatuor dominice q̄tuor libris regum.put dicetur sub. iiij. et sub vij.et sub.xv.dominicis.Leguntur autem in tali tempore et post missi onem spūs sancti et post festum tri nitatis. quia quando accepim⁹ gra ciam spūs sancti et ex tunc sumus similes deo. et per hoc filij sumus summi regis. et per consequens su mus reges. unde in apocalip. fecit nos reges et sacerdotes deo et pri suo ꝛc.pe.in canonica.Uos estis ge nus electum regale sacerdocij ꝛc.ex tra de sacra uncti. ergo cum sumus reges et habeamus aduersarios nō restat nisi ut regnum nostrum defē damus. quia ex hoc nobis inuidet diabolus quia ad illud regnum su mus assumpti unde fuit ipse deiect⁹ et ideo nobis grauis imminet pug na. ¶ Nempe ostenditur nobis da uid in exemplum qui uicit per hu militatem et per iocunditatem men tis et unctus fuit ter. primo a samu ele in bethleem.in signum regni.Se cundo super domum Juda in regeȝ tribus iuda. a uiris iuda in ebron. Tercio iterum et in confirmatione regni super totum israhel. similiter nos si bene pugnabimus ter iunge mur. primo in baptismo in signum regni. Secundo in confirmatione.

Tercio in paradiso quando regnuȝ nr̄m confirmabitur. Saul etiam no bis p̄ponitur in exemplum qui per inobedientiam amisit regnū. unde non simus inobedientes sicut ipse fuit ne pdamus regnum eternū. David autem fuit humilis in omni bus operibus suis qd̄ patet.q2 cum laudaret coram archa domini indu tus ephot lineo depositis regalib⁹ uestibus.despexit eum michol.filia saul dicens ei.q nudatus fuerat si cut unus de scurrq. et ille respondit Laudam et uilior fiam ante dn̄m qui elegit me ꝛc. Item quando ue nit ad eum Nathan propheta et re darguit eum de peccato suo publi ce penituit. Item iocunditatem mē tis habuit et omnia bona a se facta ad deū retulit.unde de eo cantat ec clesia.preualuit dauid in philisteū in funda et lapide in nomine domi ni ecce exultatio in deo. Non enim confidebat in se. funda dauid est p̄ dicatio per quam fundam predica tionis eicitur diabolus de cordibus hominum cum per duram repreben sionem incutitur timor et concipit penitentia.lapis uero dura reprehē sio est. ¶ Quia ergo huiusmodi ui ctoria habetur per humilitatem. iō ad missam incipit introitus. Domi ne in tuā misericordia speraui.ecce humilitas dauid.exultauit cor meū ecce mētis iocūditas.p hec duo uin cūtur pugna.et q2 ille solū uincit q̄ nihil sibi sȝ oīa bona sua deo attri buit ꝛ sperat ī eo.iō bn̄ seq̄tur oīo. Deus in te sperantiū fortitudo ꝛc. Postea seq̄t epl'a ď caritate. De⁹ ca ritas ē ꝛc.i.Jo.iiij.c.q2 p caritatem reges sum⁹ ꝛ p eā facim⁹ bona opa meritoria regni p q̄ regnū nr̄m defē dimus et cōseruamus. vn̄ seq̄tur in hoc apparuit caritas dei ꝛc.post de us caritas ē ꝛc.ibi etiam ostēditur q diligere debemus deū et proximum

In euangelio autem. Homo qui
dam erat diues. lu. xvj. c. ostenditur
q̄ non debemus diligere diuicias
per diuitem qui induebatur purpu
ra et bisso et per penam eius ut eni
dr̄ eccle. v. c. Qui amat diuicias fru
ctum non capiet ex eis qui amat. s.
amore libidinoso nāli uero uel cari
tatiuo potest quia diuites cū iusti
cia et bonis operibus non abicim⁹.
xxx. di. hoc scripsimus. Habet enim
in euangelio de mendico lazaro in
cuius persona incipit graduale. ego
dixi domine miserere mei. Et seqr̄
uersus de operib⁹ misericordie. Bea
tus qui intelligit super egenum et
pauperem. i. intelligit et precogitat
illud quod est in egeno et paupere
s. egestas et paupertas ut ei subue
niat. Dicit enim greg. q̄ debemus
eos uocare patronos et amicos nos
tros quia etiam fratres nostri sunt.
et sic facere nobis amicos de mam
mona iniquitatis et de male acqui
sitis. ut cum defecerimus per mortē
recipient nos in eterna tabernacula
hoc non fecit diues ille epulo et q̄a
in aliquo noluit pauperi subuenire
iō cum eo districtissime fecit dn̄s ut
non posset habere guttam aq̄ ad re
frigerium ligue. et iō sequitur allelu
ia. Deus iustus iudex for. et pa. rc̄.
¶ Postea sequitur offertoriū in p̄
sona medici. s. Intende uoci orōnis
mee. ¶ Et q̄r nō obliuiscit̄ de⁹ ora
tiones pauperū. Seq̄tur postcōio.
narrabo oīa mirabilia tua. ps̄. di rc̄.
In q̄busdā tn̄ ecclijs legitur hodie
euangeliū. Estote misericordes. qd̄
est lu. vj. c. ¶ Et ē sciendū q̄ vrba
nus papa. iiij. statuit fieri festum de
corpore xp̄i quinta feria post hanc
dominicam concedēs magnam in
dulgentiam clericis officiantibus q̄
populis conuenientibus ad diuina
prout in officio super hoc ordina
to habetur.

¶ De secunda dominica post pen
thecosten. Rubrica.

Dictum est q̄ in p̄ma causa
qua defendimus regnum
nr̄m est caritas que dila
tatur per considerationem eternarū
nuptiarum de quibus in apoc. Bea
tus qui uocatus est ad cenam nupti
arum agni. unde in hac secunda do
minica habetur de huiusmodi cena
in euangelio. lu. xix. c. Homo quidā
fecit cenam magnam ⁊ uocauit mul
tos et misit seruos suos hora cene
dicere inuitatis ut uenirent rc̄. Ho
ra cene ē ex quo porta paradisi ap
ta est per ipsum. Sequitur. et cepe
runt omnes se simul excusare. nam
p̄mus dixit. Uillam emi et necesse
habeo uidere illam. Secundus dix
it. Iuga boum emi et eo p̄bare illa.
Tercius uero dixit. Uxorem duxi et
ideo non possum uenire. Dn̄s uero
dixit ad seruū suum. Uade et cōpel
le intrare ut domus mea impleatur
Multos eni compellit intrare p̄ tri
bulationes. Illi ergo qui uocati fue
rant non uenerunt. quia auari qui
p̄ p̄mum se excusantē. supbi ⁊ gulo
si q̄ p̄ secūdū. ⁊ luxuriosi q̄ per terci
um intelligūtur. hac cena se reddūt
indignos. vn̄. v. Uilla boues uxor ce
nam clausere uocatis. Mūdus cura
caro celū clausere renatis. Et q̄r in
hoc isti se reddūt indignos iō dn̄s
alios uocat. ¶ Quia v̄o p̄ cōsidera
tionē hui⁹ cene dilatat̄ caritas. Et
q̄r dn̄s p̄tegit hn̄tes caritatē. iō inci
pit introitus. Factus ē dn̄s p̄tector
meus et eduxit me ī latitudinē cari
tatis. Seq̄r v̄sus d̄ caritate. Diligā
te dn̄e fortitudo mea rc̄. firmamētū
meū rc̄. In orōne uero petit carita
tē sācti nōis tui rc̄. In ep̄la. Noli
te mirari. i. ioh. iij. c. hr̄ d̄ uita eter
na p̄ cuius intuitū amor ocipit̄. et
sequitur in fine de caritate. filioli

non diligamus uerbo neq ligua. sz opere et caritate. Hec est lingua dolosa. quia dicunt amatores mundi rogo te habe me excusatum. dicunt etiam bonis et sanctis uiris. rogate p nobis. et tamen uere non curant. ¶ Et attende q duo pmi excusant se. per primum enim superbi intelliguntur. per secundum omnes q delectantur in quinq sensibus corporis. per tercium uero luxuriosi qui se excusant quia non habent cor. sicut habetur in Osee. iiij. fornicatio. vinum et ebrietas auferunt cor. Magis enim absorbet hominez fornicatio q superbia uel auaricia. quia ergo ut dictum est ligua talium excusantium se dicitur lingua dolosa. iō ecclesia a lingua dolosa petit se liberari in responsorio. Ad dominum cum tribularer clamaui. in. v. Dñe libera me rc. Et quia perfectus est qui non peccat in lingua. ideo secūdo tono cantatur. ¶ postmodum sequitur alleluia similiter de caritate. Diligaz te dñe fortitudo mea rc. ¶ Quia uero consideratione uite eterne concipitur caritas uisa cena petit conuerti in offertorio. conuertere domine. Et quia ibi cantabimus uocaliter ut ait Cassiodorus super psalmum. omnis spūs laudet dominum. non erit ibi tm̄ cena sed maxima solennitas. unde in trenis pmo. Uie syon lugent eo q non sint qui ueniant ad solennitatem. Ideo in postcommunione pmittit se cantaturum ibi domino dicens. Cantabo domino quia bona tribuit mihi et psallam rc.

¶ De dominica tercia. R.

TErcia dominica quare inflāmamur ad defendēdū regnum nostrum est consideratio beniuolentie dei qua nos custodiuit et diligenter querit. iō in euangelio huius tercie dominice Erant appropinquantes. Lu. xv. c. habetur. Quis ex uobis homo hñs centum oues. i. angelos. homines. et si perdiderit unam. s. hominem. nonne relinquit nonagintanouem in deserto. i. in celo. et uadit querere perditaz rc. Aut que mulier habēs dragmas decem. angelos et homines. et perdit unam. s. hominem. in quo ymaginem suā depinxerat. nonne accendit lucernam. i. naturam humanam in qua lumē deitatis posuit uniendo se ei. et querit diligent donec inueniat. et cum inuenerit cōuocat amicas et uicinas dicens eis. Congratulamini mihi quia inueni dragmam quam perdideram. Ita dico uobis gaudium est in celis an. dei su. uno pec. pe. agē. Ecce quanta est beniuolentia dei erga nos. ista beniuolentia accendit in nobis caritatem. ¶ Quia uero ad nuptias eternas nō intrant superbi neq luxuriosi neq auari ut pmissum est. iō introitus huius dominice ē. Respice in me rc. et dicit. uide humilitatē meam contra superbiam. et laborē meum contra luxuriam. quia inops et pauper sum ego. contra auariciā. ¶ Et propter predicta monet nos pe. ad humilitatem dicens in epla i. ui. c. Humiliamini sub potenti manu dei ut uos exaltet rc. Et post sequitur ibi. Sobrij estote et uigilate in orationibus. qm̄ ad. v. di. tā. leo ru. cir. q. quem de. ¶ Et quia tantam curam habet dominus de nobis. iō in graduali inuitat nos ecclesia dicens. Iacta cogitatum tuum i domino et ipse te enutriet. vsus est Dum clamarem ad dominum exaudiuit uocem meam rc. alleluia est. Domine refugium meum. Offerto. est. Sperent in te omnes qui nouerunt rc. q2 de sperātibus in se habz

curam. Quia uero dominus non inuenitur nisi quis peniteat. Cum vo quis penitet ad dominum clamat. ideo sequitur postcommunio. Clamabo. ¶ Rursus hoc officium est de penitente. sicut apparet ex ipsa communione. et ex euangelio. ubi p dauid intelligitur quilibet penitens ibi dr̄. gaudium est in celo sup uno pec. pe. agē. &c. et ex introitu et alijs et iō cantatur circa festū sancti Io. bap. qui legitur populum ad penitentiam prouocasse.

¶ De dominica quarta. Rubrica.

Quarta causa qua defendimus regnum nr̄m sūt opera misericordie. unde in euangelio Lu. vj. c. quod legitur in hac quarta dominica dr̄ in quibusdam ecclesijs. Estote misericordes sicut et pater uester misericors est. et post sequitur. Mensuram bonam et confertam et coagitatam et supeffluentē dabunt in sinum uestrū. ¶ Quia uero nō potest homo opera misericordie facere nisi prius illuminetur a deo. ideo incipit introitus Dn̄s illuminatio mea. qꝛ p opa misericordie ē ecclesia terribilis ut castroꝝ acies ordinata. sicut dr̄ in canticꝭ can. Seq̇tur v̄sus. Si exurgāt aduersū me castra non timebit cor meum. et si exurgat i me &c. ¶ Et postea petat in collecta misericordiā et gr̄am dandi elemosinas cū dicat. ꝓtector in te sperantiū deus &c. ¶ In ep̄la uero. Existimo. q̄ ē ad Ro. viij. c. ōnditur p̄mium ubi dicit apostolus. sunt condigne passiones huius tp̄is ad futuraꝫ gl̄iam que reuelabitur in nobis. et post seq̇tur. Et ōis creatura ingemiscit expectās reuelationem filiorum dei. Et ut hāc gloriam ecclesia possit adipisci. petit in rn̄sorio ueniam de peccatis. Propicius esto peccatis nostris domine &c. ¶ Sequitur alleluia. In te dn̄e speraui. quia in se sperantibꝰ ꝓpicius est. unde ps̄. Quoniam i me sperauit liberabo eum. Adaptant̄ etiā iste quatuor libris regum sic. In primo enī libro habet̄ qūo dauid vnctus fuit. unde in p̄ma dominica incipit introitus. Dn̄e in misericordia tua speraui. et in rn̄sorio habet̄. Et unxit me unctione misericodie sue. et oleo exultationis. unde seq̇tur in introitu. Exultauit cor meum in salutari tuo. et ita ostendit se unctum oleo leticie per misericordiam dei. In secundo libro habetur quomodo liberatus fuit ab inimicis et unctus bis ut haberet latitudinem regni. unde in secunda dominica incipit introitus. Factus ē dn̄s ꝓtector meus et eduxit me in latitudinē ut late regnarem. In tercio libro habetur qūo mortuus fuit. unde i tercia dn̄ica utitur ecclesia uoce decedentiū dicens. Respice in me et miserer̄ mei. et in uersu. In te dn̄e speraui. In quarto libro habetur de ꝓphetꝭ qui illuminati sūt a deo ut uiderent uentura. et iō in quarta dn̄ica dr̄ in introitu. Dn̄s illuminatio mea.

¶ De quinta dominica post penthecostꝭ. Rubrica.

Quinta causa qua defendimus et obtineamus regnū nostrum est pax cum inimicis ecclesie et aduers̄. ad quam inuitat nos beatus petrus in epistola huius quinte dominice. Omnes unanimes. i. pe. iij. c. dicens. et nō reddētes malum pro malo &c. unde i euāgelio habetur de rethe petri. ſꝫ multi sunt qui rumpunt rethe beati petri. id est concordiam et unitatem fraternam. et ideo in persona tollerantium incipit introitus. Exaudi

domine uocem meam qua clamaui ad te ꝛc. uersus est. Dominus illuminatio mea ꝛc. Illuminatus enim a deo saluatur ab hostibus q: spe rat in eo. ¶ Pro predicta autem pace cum inimicis ecclesie impetrāda orat ecclesia in collecta dicens. Da nobis quesumus domine ut et mūdi cursus ꝛc. In aliquibus tamē ecclesijs dr. Deus qui diligentibus te ꝛc. ¶ Sequitur euangelium. lu. v. c. Cum plurime turbe irruerent in ihesum ꝛc. ubi sequitur. Preceptor per totam noctem laborātes nihil cepimus. Tales q̄ laborant in nocte ꝛ nihil capiūt sunt qui pro terrenis predicant. Sequitur. in uerbo tuo autē laxabo rethe. hoc facit q̄ habet sciētiam et uitam. talis enim concludit multitudinem pisciū copiosam. vñ in principio tot capti sūt boni et mali q rethe rūpitur. per qđ significatur q ecclesie unitas in hac uita rūpitur a quibusdam. sed post resurrectionem capti sūt multi et tñ nō est scissum rethe. per qđ significantur boni q̄ non scindunt unitatē ecclesie. Et ideo in offerto. dicit ecclesia se laudare deum q̄ quantū ad bonos filios dedit eis intellectum ut non rumpant rethe. i. unitatem ecclesie. Benedicam dñm qui mihi tribuit intellectum. ¶ In postcōione uero dicit ecclesia se optare unitatem ꝛ hāc petere a dño. vnam inq̄t petij a domino. Licet enim plura petat quotidie tamen dr unū petere quia ad unū finem. i. ad habendum deū omnia petenda petit. et hoc est quod ibi sequitur. Hanc requiram ut inhabitem in domo domini omnibꝰ diebus uite mee. hoc ideo dr quia tunc legitur paralipomenon. id est uerba dierum. qui habet eandem materiam cum libro regum. ꝛ significat q qui in diebus suis bene rex it se habebit dies eternitatis. ¶ Et attēte q hoc officium cantatur circa festū beati Jacobi. qui sicut dr in euāgelio. Relictis rethibus secutus est dominum. et factus est piscator hominum. id est supplantator te et nomine uiciorum.

¶ De sexta dñica post penthe. ꝛc.

Quia uero non ualent omia predicta nisi fiat etiā plena iusticia fidei et in nouitate uite. ideo in hac sex dominica legitur secundus liber paralipomenon. ubi habetur q confortauit dominus salomonem. per quod significatur q dominus spūaliter suos confortat dando eis fortitudinem. ideo dicitur in officio huius dominice. Dominus fortitudo plebis sue et protector ꝛc. uersus est. Ad te domine leuaui animam meam. q: ab ipso est omnis fortitudo. et tunc bñ regimus regnum nostrū qđ maxime fit si tendat homo ad promissiones dei. unde dr in oratione. Deus qui diligentibus te bona inuisibilia preparasti ꝛc. In epl'a āt. Quicūq̄ baptizati sumus ꝛc. ad Ro. vj. c. hortatur nos paulus ut in nouitate uite ābulemus. aliter enī nihil ualent alia. et ut hoc possimus orat ecclesia in rñsorio. Conuertere domine aliquātulū ꝛc. Ille uero q̄ ambulat i nouitate uite pparat se ad laudandū deū in pñti et i futuro. vñ seq̄tur alla. Te decet ymnus deꝰ in syon. Ad hanc oīonē uel pfectōz hortamur i euāgelio math. v. c. Nisi habūdauerit iusticia via ꝛc. et seq̄tur ibi. Si offers munus tuum ante altare ꝛc. Et q̄a nō potest homo hoc facere sine auxilio dei. ideo orat in offertorio. perfice gressus meos in semitis tuis ꝛc. Et quia talis potest offerre. ideo sequitur in postcommunione. Tollite hostias ꝛc.

¶ De. vij. dñica post penthe. R.

SEquitur septima dñica in
q̄ legunt̃ libri Salomonis
ut pabole. ecce cãtica libri
sapientie quẽ philo. cõposuit et ec
clesiasticus. ihesus filius Sirach edi
dit et tñ salomoni attribuitur. Hij
libri qui sũt de opibus sapientie sa
lomonis legunt̃ a kl̃. augusti usq̧
ad kl̃. septembris. q2 mensis iste cali
dus ẽ et estũ significat uiciorum in
quo nos oportet sapienter regere si
cut in medio nationis praue et per
uerse. Uel q̇a mensis iste. s. augustus
sextus est. unde sextilis ante augu
stum cesarem uocabat̃. et uerus nr̃
salomon in. vj. etate uenit qui fecit
utraq̧ unũ q̄ fuit dei uirtus et dei
sapientia q̇ docuit nos sapienter ui
uere et docere. Hic ẽ xp̃s rex regum
qui septem panib⁹ et piscibus ut le
gitur in euãgelio hodierno satiauit
eos q̇ de longo uenerant et eum tri
duo sustinuerũt. Rursus in hac dñi
ca ĩcipit ecclesia parabola salomo
nis. Post festũ eni trinitatis legit̃ li
ber regum. qm̃ homo qñ trinitatis
similitudinem habet fit rex et sacer
dos. unde p̄ponunt̃ ei exempla de
regibus et sacerdotibus sicut sub p̄
ma dñica dictũ ẽ. Postea vo sequũ
tur libri doctrinales. preponũt̃ eni
exempla doctrinis. q2 plus mouent
facta q̃ dicta. act]. i. Cepit ihesus fa
cere et docere. et sic ordinãtur libri
ad seinuicem ut p̄cedant libri exẽpla
res regũ et paralipomenõ. et sequũ
tur libri doctrinales salomonis que
doctrina est refectio spũalis. d̄ qua
hẽtur in euãgelio huius. vij. dñice.
de hoc dicet̃ sub dñica. xi. et. xij.
Et q2 huic doctrine bonis opibus
rñdere debem⁹ ĩcipit introit⁹. Om̃s
gentes plaudite maibus. Et beatus
pau. inuitat nos in epl̃a ad Ro. vj.
c. ut rñdeamus illi doctrine seruien
do deo dicens. Humanum dico pp̄t
infirmitatem carnis nr̃e. Unde in q̇
busdam ecclesijs seq̇tur Rnsorium.
Beata gens cuius est dñs deus eoꝝ.
i. que deũ habet p̄ domino ei soli
seruiendo. et seq̇tur uersus. Uerbo
dñi. i. doctrina dñi celi firmati sunt.
i. maiores sicut apostoli et alij san
cti. ¶ Seq̇tur in q̇busdam ecclesiis
all'a. attendite popule me⁹ legẽ me
am. lex est illa refectio. illa autem re
fectio oñditur in euangelio Marci
viii. Cum turba plurima rc̃. Et est
notandum q̧ ibi dr̃ q̧ quidam de
longe uenerũt. s. illi qui de peccatis
enormibus redierunt et penituerũt.
qui enim in peccato mortali est non
habet quod manducet. Erant autẽ
quatuor milia. s. habentes quatuor
cardinales uirtutes et comederunt
et saturati sunt. quia lex domini sati
at. et remanserunt septem sporte. s.
predicatores. s. habentes septem do
na spiritus sancti et reficientes ali
os. In aliis uero ecclesiis legit̃ euan
geliũ. Attendite a falsis pphet].
Quis uero habens doctrinaʒ uidit
in quanto periculo sit constitutus.
uidet enim se esse in fornace babilo
nis. ideo in offerto. Sic holocaustũ
rc̃. Danielis. iii. c. petit se liberari. ꝛ
utitur uoce triũ puerorum. In post
cõione uero. Inclinã aurem meã rc̃.
petit liberationem accelerari.

¶ De octaua dñica post penth. R.

SEquitur octaua dominica
in q̄ docet nos ecclesia ui
tare omnem uanitatẽ. hic
eni debet esse effectus doctrine in
nobis. q2 in doctrina docet nos fie
ri spũales et remoueri a corporalib⁹
desideriis ad similitudinẽ btẽ uirgi
nis cuius festũ instat. unde introit⁹
incipit. Suscepimus deus misericor
diam tuã. i. filium tuum ihesũ xp̃m

nobis ex misericordia datum in me dio templi tui.i. in communi eccle sia tua.secundum nomen tuū deus. deus enim ubiqȝ nominatur sic et tua in fines terre.i.ubiqȝ. Templū etiam est btā uirgo in q̄ uere susce pimus dei misericordiam.Unde ex ea eius festū rōnabiliter presens can tamus officium cum sit templū dñi et sacrarium spūs sancti. ¶ Sequi tur epistola ad Ro. viij.c. Debito res sumus non carni ut ṡm carnem uiuamus ⁊c. in qua docemur cōcul a re omnem carnalitatem. et ad oñ dendum ꝙ hoc possumus. Sequit̄ non enim accepistis spm̄ seruitutis iterum in timore. sed accepistis spi ritum adoptionis filioꝝ quo gusta to desipit omnis caro. ¶ Sed quia non possunt hec fieri nisi dñs ꝑte gat.ideo orat i graduali. Esto mihi in deum ꝑtectorem. Rursus q: non pōt haber̄ hec omnia nisi q̄ gaudet in domino iō sequitur alla. Exulta te deo adiutori nr̄o. gaudium enim spūale excludit omnem carnalitatē. ¶ Quia uero quidam sunt uite ca sti et humiles.sed ficte ab his docꝫ caueri in euangelio.math.vij.c. At tendite a falsis ꝓphetis q̄ pretēdūt castitatem et sūt luxuriosi. uel ꝓpt̄ humanaꝫ laudē sūt caste sicut fatue uirgines q̄bus dr̄. Amē dico uobis nescio uos.Sed dn̄a hūiles resaluat Unde seq̄tur offerto. Populū humi lem saluū facies dn̄e et oculos sup bonum humiliabis. ¶ Quia uero ꝑ delicias spūales omnia conculcam⁹ iō dr̄ in postcommunione. gustate et uidete qm̄ suauis est dominus.

¶ De.ix.dn̄ica post pentbe. Rica.

Ostmodum sequit̄ nona dominica in q̄ legit̄ liber sapientie. Sapientia autē est cogitare de celestibus et leuare

corda illa. unde mouet nos ad hoc maxime ꝑpt̄ festū assūptōis beate uirginis quod instat quando. s. as sumpta est in celum. Et quia homo se super se leuare non potest nisi do minus tribuat.ideo dicitur in itroi tu. Ecce deus adiuuat me et domi nus susceptor est anime mee.i.susū captor. sicut enim itur ad celestia n̄ passibus corporis sed assimulatione mentis ad deum in quo uitantur omnia mala. de quibus sequitur in epistola.i.ad corinthi.x.c. Non si mus concupiscentes maloꝝ ⁊c. Postea sequitur ibi. fidelis deus q̄ non patietur uos temptari super id quod potestis.sed faciet cū tempta tione puentum ut possitis sustiner̄ ꝑua tamen timorem incutit dicēdo Qui stare se putat uideat ne cadat. ¶ In graduali uero qui sursum ra pitur reddat gracias deo dicēs. Do mine dominus noster ꝙ̄ admirabile est nomen tuum in uniuersa terra. Quoniam eleuata est magnificētia tua super celos.non tantum in x̄po et beata uirgine.i.super celos mate riales et spiritualeꝫ.uerum etiam in sanctis super celos materiales.

In euangelio.lu.xvj.c. monet ut si non possumus per nos uolare ad celū faciamus nobis amicos de mā mona iniquitatis.i.de diuicijs ineq̄ liter possessis dicens. Homo q̄dam habebat uillicum ⁊c. homo iste sci uit sic per prudentiaꝫ carnis dispo nere ꝙ āmotus a uillicatione fuit receptus in domibus domini. et h̄ per iniquitatem fraudis. Si ergo il le laudatur per iniquitateꝫ fraudis ꝙ sciuit sibi in futurum prouidere multomagis laudabit domin⁹ eos qui dant elemosinas.quod est pru dentia spiritus ō quo dicit aposto lus. Est uita et pax quia homo sibi prouidet in futuro. ¶ Postea seq̄t̄ quia filij huius seculi prudentiores

sunt filii lucis in generatione sua. i. in his que pertinent ad generatio nem suam. i. circa temporalia. Et ego dico uobis facite uobis amicos de mammona iniquitatis ut cum de feceritis. s. moriendo. recipiant uos in eterna tabernacula que sunt sua. unde. Beati pauperes spiritu quoni am ipsorum est regnum celorum. et quia non tantum p elemosinas sed etiam p orones uolamus ad celestia ideo est alleluia. Domine deus salu tis mee in die clamaui et nocte corā te. Quia uero hec tabernacula per opera iusticie habentur. Sequitur offerto. Justicia domini recte letifi cantes corda zc. Quo autem ordi ne hec fiant ostenditur in postcom munione. Primum querite regnum dei. Mathe. vi. c.

¶ De decima dominica post pen thecosti. Rubrica.

In dominica decima legit' ecclesiasticus qui incipit. Omnis sapientia a domi no deo est. ubi ostenditur ꝙ non so lum sapientia. sed etiam omnia bo na sunt a deo. et ideo ab eo sulūmo do sunt petenda ꝛ ad eum debem⁹ clamare. et ideo incipit introitus. Dum clamarem ad dominum exau diuit uocem meam. ¶ Et quia de bemus ipsum solum orare. sequitur uersus. Exaudi deus orationem me am. et oratio in quibusdaꝫ ecclesiis pateant aures misericordie tue do mine precibus supplicantium. in q̃ collecta patet quis rogans dignus sit exaudiri. unde sequitur. Et ut pe entibus desiderata concedas fac eos que tibi sunt placita postular'. Et ostendit in epistola. Scitis quo niam zc. i. ad corinth. xii. c. ꝙ omia bona sunt a deo. et ideo ei sunt ex hibende grarū actiones. unde enu meratis omnibus donis dicit. Hec autem omnia operatur unus atqꝫ idem spūs diuidens singul' prout uult. Sed quia bonum cito amittit' quod non a largiente custoditur. si cut dicit Gregi. ideo sequitur rñsoriū. Custodi me domine ut pupillā ocu li. ¶ Item quia ad illū confugere debemus a quo omnia bona habe mus. Seq̇tur alleluia. Domine refu gium factus es nobis. In aliis eccle siis dicitur alleluia. Te decet. Euangeliū uero quod est in q̇bus dam ecclesiis. Cum appropinq̃ret. Lu. xix. c. est de simoniacis. qui iniu riantur spiritu sancto. s. in hoc ꝙ uē dunt ea que ipse dat gratis. uel ad uoluntatem suam tribuūt ac si ab illis essent illa bona et nō a spiritu sancto. Et nota ꝙ hoc euangeliū in quo ihrl'm destructio predicatur in augusto legit' quia p̈us a Nabuch odonosor. postmodū a romanis in hoc mense destructa fuisse inuenit'. In aliis ecclesiis legitur. Dixit ihe sus ad quosdam. Seq̇tur offer. Ad te dñe leuaui aiam meam. q. d. non ad simoniacos. non ad prelatos pra uos. non ad quosdam fatuos. et si mulatos religiosos. qui faciunt se a simplicibus adorari. sed a te a quo omnia bona sunt. Et quia tunc ac ceptat de⁹ omnia opera nostra quā do speramus in ipso deo. ideo seq̇t' postcommunio. Acceptabis zc.

¶ De. xi. dñica post penthe. Rica.

In undecima dominica in cipit ecclesia legere Job. qui similiter est liber exē plaris. sed est exemplum perfectio nis. id est perfecte sapientie. q̃ non habetur nisi per predicatam refectio nem doctrine spūalis. Nam refectō facit spiritualiter fortes. et iā post libros Salomo. legitur liber Job.

In ordine autem biblie omnes exemplares. s. Ruth. Job. Thobias. Judith et hester. precedunt libros doctrinales salo. propter predictam rõnem de quo etiam dicet sub dominica. xv. ꝛ quia unanimitas facit fortes et pacientes sicut fuit iob. et concordes sicut fuerũt filij iob. qui faciebant conuiuia ꝑ domos unusquisqꝫ in die suo. iõ incipit introit᷒ Deus in loco sancto suo. i. in humilibus. Jsayas. Super quez requiescet spũs meus nisi humilem et q̇etum et trementem ꝰmones meos et si deus est cum eis nullus potest eis preualere. Deus enim hitare facit uni᷒ moris in domo. i. concordes et unanimes q̈les fuerunt filij iob. qui dabant sibi inuicem comedere. unde ẽ uersus. Exurgat deus et dissipentur inimici eius. qꝛ fortitudo nr̃a nihil ualet nisi dominus nobiscũ coopeꝛ̃ ꝑmo principalit̃ opetur. ¶ In ep̃la Notum uobis facio euangeliũ. que est. i. corinth. xv. c. ostendit beatus paulus humilitatem. unde sequitur ibi. Quia non sum dignus uocari apostolus. et propter hanc humilitatem raptus fuit usqꝫ ad tercium celum. ¶ In responsorio quoqꝫ sequitur uox humilium. In deo sperauit cor meum et adiutus sum. et in uersu. Ad te domine leuaui animaz meam. et quia ex tali spe sequit̃ exultatio. ideo i quibusdam ecclesijs est alleluia. Uenite exultemus domino. ¶ Euangelium uero est õ humilitate et eius affectu. Duo homines ascendebant ꝛc̃. Lu. xviij. c. unde sequitur. phariseus dicebat. Domine non sũ sicut ceteri homines ꝛc̃. ecce superbia sequitur. publicanus dicebat. Deus ꝓpicius esto mihi peccatori. ecce humilitas. et iõ abijt iustificatus in domum suam ab illo.

Quia uero humilitatem sequit̃ exultatio. qui enim se humiliat exaltabitur. Ideo sequitur offerto. Exaltabo te domine qm̃ suscepisti me. i. sursum cepisti. q. d. exaltabo te qm̃ exaltasti me. ¶ Postcommunio est Honora dñm de tua substantia ꝛc̃. ꝓuer. iij. c. hoc ad lr̃am facit humilis. dat enim libenter pauperibus ꝛ hoc est honorare dominũ quia ipse precepit ut detur pauperibus. uel honora dominũ ꝛc̃. i. oĩa bona tua deo attribue. et hoc est ꝓprium humiliũ. Hec postcommunio cõgrue hoc tempore canitur quando frugibus horrea. et uino cellaria plena redundat q̊bus deuote dñs honorat̃

¶ De. xij. dñica post per. the. ᷒rica.

Uodecima dominica ẽ de oratione et quasi exp̃mit Job orans et sedens i sterq̇linio conquerendo de falsis amicis. Legitur enim iob in duab᷒ dñicis. Job quidem in sterquilinio moraliter est anima in mortali peccato et fetido in quo dum residet non restat nisi orare deum ut ipsum ab eo eripiat. unde incipit introitus. De᷒ in adiu. me. intende. do. ad adiuuã. me festi. cõ. et re. qui que. animam meam. ¶ In offerto. autem ostenditur efficatia oỡnis. et totũ offertorium est oỡo moysi sumpta de exodi. quãdo rogauit ꝓ filijs israhel qui fecerunt sibi uitulum conflatilẽ et incipit. precatus est moy. in conspectu domini dei sui ꝛc̃. qui moyses seipsum exposuit ꝓ salute populi dicens domino. Aut dimitte eis hanc noxiaz aut dele me ꝛc̃. xlv. di. disciplina. et reducit ad memoriam merita patrum. Memento inquit Abraham ysaac et iacob ꝛc̃. et placatus factus est dominus de malignitate quaz dixit facere populo suo et ex hoc probatur qꝫ sanctorum merita nobis prosunt. Et nota qꝫ i hoc

offertorio fit uerborum geminatio de quo dictum est sub secunda dominica post epiphaniam. ¶ In epistola fiduciam talem habemus per xp̄m ad deum. ij. ad corinthi. iij. c. ostendit apostolus ꝙ oratio sua et aliorum bonorum prelatorum noui testi maiorem habet efficaciam ꝙ̄ habuit in ueteri testamento. ꝙ etiā moyses orauit cum fiducia confisꝰ de meritis patrum. sed ne inuidiat̄ hoc ex arrogantia facere subdit. nō ꝙ sufficientes simus cogitare aliq̄d a nobis quasi ex nobis sed sufficiētia nostra ex deo est cuius ministri sumus. ¶ In euangelio uero ostenditur ꝙ multum ualet oratio p̄latorum quod est in quibusdam ecclesiis. Dum transiret ihesus per medios fines decapoleos. et adducūt ei surdum et mutum et sanauit eū dominus. Multi sunt surdi qui nolunt audire uerbum dei et multi muti q̇ nolunt loqui et possunt. similit̄ debent prelati per predicationem adducere ad dominum in confessione et oratio saluabit eos. ¶ Unde in persona surdi et muti cantat̄ i graduali. Benedicam dominum in omni tempore. uersus est. In domino laudabitur anima mea. ¶ In alleluia uero monet ad hanc laudem. Uenite exultemus domino ⁊c. ¶ De offertorio supra dictū est. ¶ Post communio uero est. De fructu operum tuorum satiabitur terra. id est predicatores quos dominus replet prius bonis et ipsi repleti alios replent. ¶ In aliis uero ecclesiis dicitur euangelium. Exiens ihesus de finibus tyri. quod est Marci. vi. c. potest autem dici secundum. Sicardum episcopum cremonień. in mitrali ꝙ salomone mortuo regnum diuiditur. et ideo mensis septēbris historia bipartitur. prima pars in una historia consolidatur. alia uariatur quia regnum iuda in dauid familia stabilitur. sed regnum israhel a pluribus occupatur. Unde et historia de his iustis qui gentibus intermixti fuerant compilatur ut de iob. thobia iudith. et hester. cum in p̄ma septembris ebdomada legat̄ iob. quem ipse scripsit cum responsorio. Si bona. In secunda liber thobie quem ipse composuit. In tercia Judith. quem Achior edidit. In q̄rta hester. quem mardocheus uł potius Esdra. composuit. Sed ⁊ liber esdre. post hec opera recitatur. et cum his cantatur responsoriū. peto Adonay domine. His temporibus prophetizauit Helias qui gessit typum xp̄i. Sic mortuo Constantino ecclesia separatur. una pars est catholica. alia per multa scismata separata. a quibus ecclesia catholica multa aduersa pro domino tollerauit. sicut illi quorum opera hoc tp̄e leguntur. Inter catholicos quidam sunt perfecti. quidam imperfecti. ꝑfecti sunt predicatores. ministri et cooperatores dei quod dicitur in epistola. Fiduciam. Hij adducunt imꝑfectos et alienos. surdos et mutos ad gloriam ihesu xp̄i. sicut legitur ī euangelio. Uox itaqꝫ perfectorum ē in introitu. Deus in adiutoriū meū intende. qui adiutorium dei implorant ut hereticis ualeant resistere et eos ad dei graciam reducere. Aut ē uox imperfectorum proficientium q̇ ut proficiant dei implorant auxiliū ¶ In graduali. Benedicam. et alleluia. Domine refugium. uox siq̇dem est perfectorum gracias agentium. de illis se a persecutione aliquotiēs trahentibus et istis proficientibus Et quia moyses fuit unus eorum q̇ se obtulerunt pro peccatis subditorum. ideo in offertorio cantat̄. Precatus est moyses. hij perfecti sunt illa terra que satiata fructu operum

domini donis uidelicet spiritus sancti pducit fenum iumentis. id est doctrinam hominibus. unde cōmunio est. De fructu &c. Et attende q recte de iob et moyse cantatur quoniam contemperanei reperiuntur. per quorum exemplum ad pacientiam et mansuetudinem inuitamur.

De tredecima dominica post pē thecostē. Rubrica.

In tredecima dominica legitur liber thobie. p quē figuratur genus humanū cecum factum per peccatum primi parentis quod nō potuit sanari nisi amaritudine passionis que p fel significata est. xps uero per piscem quia piscis assus est xps passus. Cecum quidam erat genus humanum quia habitantibus i regione umbre mortis lux orta est eis. petit g° ut ueniat dominus sicut promisit. Dominica enim ista est de promissionibus. unde dicit in introitu. Respice domine in testamentum tuum. & in promissione tua. ut sicut promisisti ueniat filius tuus. et hoc est quod sequitur. et animas pauperum tuorum ne obliuiscaris in finem. & hoc est quod dixit Thobias filio suo. Memento fili quoniam pauperem uitam gerimus. habebis multa bona si timueris deum. unde sequitur oratio. Omnipotens sempiterne deus de cuius munere uenit &c. et rogat ut possit currere ecclesia ad ueras promissiones. Epl'a. Abrahe facte sunt promissiones & semini ei' &c. Galath. iij. c. ubi agitur de promissionibus. et sequitur ibi. Quid igitur lex dicit apostolus si non potest sanare genus humanum cecum sicut thobiam. et sequitur respōsio Lex quidem propter transgressores posita est. supple sicut pedagogus.

Sequitur responsorium. Respice domine in testamentum tuum. ubi ostenditur uehemens effectus orationis. In alleluia. Quoniam de' magnus &c. ostenditur quis est qui potest illuminare. In euangelio ostenditur q lex non potest sanare et incipit in quibusdam ecclesijs. Beati oculi qui uident que uos uidetis. multi prophete et multi reges &c. Lu. x. c. ubi habetur q sacerdos et leuita pertransierunt hominem q incidit in latrones. Sacerdos in q & leuita ueteris testamenti. sed solus samaritanus. s. christus q est custos noster ipsum sanauit. et quia non sanat quoniam neminem ad perfectionem ducit. sed solus deus i quo sperandum est. ideo sequitur offertorium. In te domine speraui. Quomodo autem sanauit illum cecum potest. quia per panem angelorum qui factus est lac hominum. i. per filium dei incarnatum. et ideo sequitur in postcōmunione. panem angelorum manducauit homo. alie ecclesie dicunt. panem de celo &c. sapientie. xvj. c.

De. xiiij. dñica post penthe. R.

In dominica. xiiij. legit' liber iudicum. et cantatur q̄ño uictoris data est i manu femine. et monet nos ecclesia ad sanctimoniam siue ad continentiaz exemplo iudith. sicut enim Judith interfecit holofernem. qui interp̄tatur eneruans uitulū saginatum. sic monet ecclesia ut interficiamus holofernem. i. diabolum. qui eneruat et interficit lasciuos mundi. quod fit per sanctimoniam abscindendo ei caput. nā caput diaboli ē luxuria quia q̄si p̄mo ꝺ ea incipit homines temptare. et ideo dominus dicit in Lu. Sint lumbi uri precincti. hoc est

pręcingetis nos contra primum ui
ciū.exo.xij.in commestione agni re
nes uestros accingetis. Alio tamen
modo superbia ē iniciū omnis pec
cati.quia uero fragiles sumus et ef
feminati. unde interficere non pos
sumus holofernem nisi adiutorio
dei.ideo dicit ī introitu. Protector
noster aspice deus et respice in faci
em xpi tui ¶ Sequitur in q̇busdaȝ
ecclesijs epistola. ad galathas.v.c.
Spiritu ambulate et desideria car
nis non perficietis.Caro enim cōcu
piscit aduersus spiritum.et spiritus
aduersus carnem.et sequitur. mani
festa autem sunt opera carnis et no
minat ea.Item alibi dicit.si conten
ditis nonne carnales estis. hoc di
cit quia contendimus de carnalib⁹
et post.fructus autem spiritus san
cti sunt longanimitas.pax.paciētia
rc.deuincere igitur holofernem in
nobis ē facere ista duo.per hec quo
q̄ uicia interficimus in nobis q̄ gu
stamus spiritum sanctum. quo gu
stato desipit omnis caro. ¶ Sȝ q̇a
non potest sanari ī nobis carnalitas
nisi a domino quia est sicut lepra.
ideo in quibusdam ecclesijs seq̇tur
euangelium . Dum iret ihesus. Lu.
xvij.c.de leprosis. qui uenerunt ad
dominum et dixit. Ite et ostendite
uos sacerdotibus. ipsis tamen p̄us
sanatis.per quod significatur q̄ pri
us peccator a domino sanatur. et
postea iniungitur ei penitentia a sa
cerdote et absoluitur. quod signifi
catum est per hoc q̄ discipuli dn̄i
instita lazari soluerunt.et tamē p̄us
ipse erat resuscitatus a domino.Re
diit autem unus ad eum flexis geni
bus gracias agens.per quod signifi
catur q̄ unitas ecclesie reddit graci
as deo.unde unus sanabatur in pis
cina.Jo.v.et ideo in rns.in gracia
rum actiones dicit ecclesia.Bonum
est confiteri domino. ¶ Et etiam
in all'a. quod est in quibusdam ec
clesijs. Confitemini domino et inuo
cate nomen eius. Et quia hoc non
sufficit nisi et dominus nos custodi
at.ideo sequitur in offerto. Immit
tit angelus domini in circuitu timē
tium eum quia custodit nos domi
nus per angelos. ¶ Sequitur. Gu
state et uidete.quid autem gustare
debemus. ostenditur in postcōmu
nione scilicet panem q̇ saginat ani
mam non corpus.unde est offerto.
in quibusdam ecclesijs. Panis quē
ego dedero caro mea est pro seculi
uita.

¶ De.xv.dn̄ica post penthe.R.

Dominica decima quita ha
bet eandem intentionem
cū precedenti. et iō in qui
busdam ecclesijs in his duabus do
minicis legitur liber Judith.et itro
itus est. Inclina aurem tuam dn̄e.
uersus ē.Letifica animam serui tui
q̄m ad te leuaui aiam meam. q.d.
non ad carnalia desideria. In epi
stola que ē ad galath. vj. c. monet
nos ut non simus uitulus saginatus
sed sim⁹ spūales.unde dicit ibi pau
lus.Si spiritu uiuim⁹ spiritu et am
bulemus. quia qui seminat in spiri
tu ō spū metet uitā eternā. qui uero
in carne metet corruptioneȝ. ¶ Se
quitur responsor.Bonum est confi
dere in dn̄o q̄ȝ confidere in homine
q̇ dat uictoriam ī manu femine.q̄ñ
facit hominem uincere in carne.Et
qȝ hoc facit q̇ p̄parat cor suū ad ser
uiendū deo. ¶ Seq̇tur all'a.paratū
cor meū de⁹ rc. ¶ In euāgelio. Ne
mo pōt duob⁹ dominis s̄uire.qd ē
Math.vj.c.docemur ne s̄uiam⁹ uē
tri.et post. Nolite soliciti esse dicen
tes.q̇d mādacabimus aut q̇d bibe
mus rc.Sȝ p̄mū q̄rite regnū rc. No
lite soliciti esse. scilicet solicitudine

suffocationis. solicitudine autem prouidentie soliciti esse debemus. ¶ In offerto.uero monemur ut ser uiamus domino et non uentri. Ex pectans expectaui dominū ut refice ret me. Quis autem sit iste cibus quo anima debet refici. ostendit i post communione que est in quibusdam ecclesijs. Qui manducat meam car nem per fidem.s.nam ut dicit Aug. Crede et manducasti ꝛc. ¶ Queri tur autem quare ecclesia post libros salo. legat librum iob. et postea li brum Thobie et Iudith. cum alio modo ordinentur i biblia. sicut enī dictum est sub septima dominica p cedunt libri exemplares. et postea doctrinales. quia magis monent fa cta q̄ dicta. et ad ultimum ponunt libri machabeorum. qui sunt libri exemplares. Ad quod dicitur q̄ doctrinam peruenitur ad perfecto paciencie que magis fuit in iob. un de postea sequitur Thobias. quis magnum etiam pacientie signū fuit in thobia qui amisit multa et filiū et tempus ꝛ oculos. qui maxime ab homine diliguntur ex eo q̄ oculi sūt principium cognitionis ad quā na tus est homo. et quia etiam plus ua let exemplum femine et magis eru bescentiam incutit. ideo liber Iu dith. de quo habetur de uictoria in manu femine. post predictos ab ec clesia ordinatur. ultimo uero liber machabeorum legitur quia ibi ha betur exemplū de confirmatione iu sticie. machabei enim passi sūt mar tirium p lege defendenda et custo dienda ab ātiocho fidei inimico.

¶ De dñica. xvi. post penthe. R.

In decimasexta dominica elgit et cantat ecclesia de machabeis. ut dicitur in sequenti. qui multa passi sūt ab an thiocho ꝛ septem populis. et ibi ha betur q̄ templum quod pollutum fuerat illis populis ab istis macha beis purificatum fuit. et per hō sig nificatur q̄ anima que templū dei est polluta et septem capitalibus ui cijs non potest mundari nisi purifi cetur a peccato quod est eam resus citari de morte peccati. unde babe tur in euangelio de resuscitatione fi lij uidue. et incipit introitus. Mise rere mei domine. scilicet ut resuscites me. uersus est. Inclina domine aurē tuam. ¶ In epistola uero apostolus inuitat nos ad pacientiam dicens. Obsecro uos ne deficiatis in tribu lationibus ꝛc. que est ad ephesios iij.c. sic eni uincunt inimici a mach abeis. i. a sanctis. ¶ Sequitur gra duale. Timebunt gentes. quia sicut postq̄ illi uicerunt inimicos suos emundauerunt templum et reedifi cauerunt timuerunt gentes in circu itu. sic et postq̄ homo uicit diabo et mundauerit se per confessionem et reedificauerit templum dei in se timent demones. unde sequitur uer sus. Quoniam edificauit dominus syon. ¶ Sed quia non potest fieri nisi a domino q̄ homo liberetur a uicijs ideo sequitur alleluia. Redēp tionem misit dominus populo suo ꝛc. ¶ Euangelium est in quibusdā ecclesijs. Ibat ihesus in ciuitatem que uocabatur naym ꝛc. Luce. vij. c. et post. Accessit ihesus et tetigit lectulum et dixit. Adolescens tibi dico surge. et surrexit et dedit illū matri sue. Nempe tangit dominus lectulum ubi erat mortuus quando infirmitate uel aliquo flagello tan git corpus hominis i quo iacet mor tuus spiritus hominis. id est anima et sic excitatur a somno mortis. un de ecclesiastic. xxi. c. Infirmitas gra uis sobriam reddit animam. ¶ Se quitur offertorium quasi in uoce

machabeorum. Domine in auxiliū meum respice ꝛc. Sequitur postcō munio. Domine memorabor iusticie tue solius. iusticie mꝫ. quia omnis qui uenit ad te non eicietur foras. ¶ potest et aliter dici ꝙ Josia defuncto iherusalem destruitur populus captiuatur et ꝑmitur. ideoꝙ in hoc mense octobri machabeorū historia legitur et cantatur. Adaperiat ꝛc. qꝛ a suis aduersarijs ad modum ꝑmebantur quorum ꝑmam ꝑtem Simon pontifex edidit. aliam filius eius Jo. posteriorem quidem uidens agrestis. sed eruditus. Hij captiui militantem designant ecclesiam in qua sunt ducea et satellites doctores et discipuli. perfecti ꝛ imperfecti doctorea uidua significat euangelica quia uidua est militana cum sponso triumphanti non est cuius filius moritur cum discipuli pro quouis crimine ab ecclesie corpore separantur resuscitantur cum illis gracia infunditur. Hec igitur orat in euangelio pro filij resurrectione. id est gracie infusione. et hortatur in epistola ne deficiant in tribulationibus. et huius rei grā flectit genua sua hec eadem orat in introitu. Miserere. et in offertorio. Domine. Graduale. Respice. id quod dicitur in euangelio. Accepit aūt oēs timor. ¶ postcōio. Dn̄e memorabor. grāꝛuꝫ est actio. uel hic mensis octobris ut quidam aiūt designat octauam. sicut ergo iudei finitis ꝑlijs et templo restaurato in ymnis et confessionibus dn̄o bn̄dicebant. sic ꝛ i octaua magne festiuitatis sancti festiuius exultabunt.

¶ De dn̄ica. xvij. post penthe. R.

IN dn̄ica. xvij. agitꝛ ō nuptije eternis. qꝛ ꝯsideratōe nupitarum illarū libenter patimur tribulationes sicut ꝛ machabei fecerant. Sunt autem quatuor dn̄ice in quibus agit ecclesia de machabeis consideratio enim illa tribulationes leues facit. ꝛ ꝑpter illas nuptias pena qualibet sustinetꝛ. De his nuptiis dicitur in euangelio. ꝙ hac die in quibusdam ecclesijs legitur. Cum inuitatus fueris ad nuptias recumbe in nouissimo loco ꝛc. Omnes inuitati sumus ad nuptias eternas et si ī nouissimo loco nos ponim⁹ hic ut simus humiles exaltabimur ī paradiso et econtra. unde statim subiungitur. Ego autem dico uobis qꝛ omnis qui se exaltat humiliabitur ꝛc. unde incipit introitus. Justus es domine. s. in hoc iudicio. et rectum iudicium tuum. Huic enim iudicio concordat ecclesia seu consentit ꝙ deus exaltat humiles et superbos deꝑmit dicens. Justus ea domine ꝛc. ¶ In epistola. Obsecro uos. q̄ est ad ephe. iiij. c. inuitat nos ad humilitatem ut dicatur. amice ascēde superius ubi dicitur. ut digne. i. in humilitate ambuletis uocatione q̄ uocati estis. s. ad nuptias. hoc enim est nouissimum locum tenere. ad h̄ idem monet in graduali. Beata gēs cuius est dn̄s deus eorum ꝛc. superbi faciunt se dominos. humilium uero deus est dominus. unde uers⁹ Uerbo domino celi. id est humiles firmati. id est sanctificati sūt. ¶ Debemus ergo esse humiles. quia nihil habemus nisi a deo. et ideo sequitꝛ in quibusdam ecclesijs all'a. Qui timent deum sperant in eum. quasi d. non in se. ¶ postea seq̄tꝛ euangelium de nuptijs sicut dictum ē. In alijs uero eccl'ijs legitꝛ. Cū intraret ihesus in domū. lu. xiiij. c. ¶ Notādū āt ꝙ añꝙ i ipo euāgelio dicatꝛ ō nuptijs habetꝛ quomō sanauit ydropicū. per quem intelligitur omnis amator mūdi. ꝑus. n. oportꝫ ꝙ sitis

mundi facietur quia qui biberit ex aqua sitiet iterum. Jo. iiij. quamdiu enim homo erit ydropicus in illis nuptiis non poterit satiari. ¶ In offertorio similiter inuitamur ad humilitatem. unde ibi habetur oratio Danielis. Oraui ad deum meum etc. Danielis. ix. c. et propter hanc humilitatem meruit audire archangelum qui certificauit eum de incarnatione christi. satis autem congrue fit ibi mentio de angelo. quoniam hoc officium circa dedicationem beati michaelis cantatur. In postcommunione habetur de humilibus et superbis. vouete et reddite domino deo uestro omnes qui i circuitu eius offertis munera. id est humiles. qui tribuitis omnia bona deo terribili et ei qui aufert spiritum principum id est superbia eorum. ecce quia superbos humiliat.

¶ De quarta feria quatuor temporum septembris. Rubrica.

In quarta feria legitur euangelium. Respondens unus de turba. math. ix. c. de surdo et muto quem apostoli curare non poterant. eo quod illud genus demonij non eicitur nisi in oratione et ieiunio quod bene huic diei conuenit. Hodie namque ieiunium est quatuor temporum. ideo namque due lectiones leguntur ut ordinandi in duobus preceptis caritatis. uel duabus legibus instruantur. Primo de calcatore vue. s. Ecce dies amos in fine tempori conuenit. Secunda uidelicet congregatus uehemen. viij. c. congruit ordinandis. quibus dicitur in introitu. Exultate deo. qui meditari promittunt. In offerto. Meditabor. Communio est. Comedite pinguia. et sumitur de lectione. ij.

¶ De. vj. feria quatuor temporum septembris.

Ferie sexte officium penitentiam exprimit ordinandorum. unde in euangelio. factum est. peccata paralitico dimittuntur. et in lectione conuertere. Osee. ultimo. c. ad conuersationem instruuntur. et in introitu. letetur ad querendum dominum inuitantur. Graduale. et postcommunio sunt orationes electorum. Offerenda consolatio eorundem. ¶ In alijs tamen ecclesijs dicitur euangelium. Rogabat ihesum. Lu. vij. c.

¶ De sabbato quatuor temporum septembris. Rubrica.

Sabbati quoque officium ad doctrinam ipsorum ordinandorum fit ne sint steriles ut fici arbor infructuosa. de qua loquitur euangelium. Arborem fici etc. lu. xiij. c. ne uita illorum sit terrenis implicata sicut mulier incuruata In epistola uero. Tabernaculum factum est etc. que est ad hebreos ix. c. ubi de primo et secundo agitur tabernaculo. monentur ut sic seruiant tabernaculis ecclesie militantis ut domino presententur in tabernaculo triumphantis. ¶ In lectionibus uero quare hoc septembris ieiunium inducitur causa institutionis et eius utilitas intimatur. quarum prima est. x. die. Leuitici. xxiij. c. Secunda est. xv. die. que est ibidem. Tercia est. domine dominus noster Mathe. ultimo. c. Quarta est. Factum est uerbum. Zacharie. viij. Quinta est Angelus domini. danielis. iij. c. Cetera sunt ordinandorum exhortationes. orationes et consolationes. Communio. s. mense. vij. de leuitici lectione sumitur. Merito autem in hoc mense fit clericorum ordinatio. quoniam et in hoc mense fiebat tabernaculorum celebratio. ¶ Ordinati uero sunt ecclesie

miniſtri in dei tabernaculo per ſepti
formem graciam in ſeptem gradibꝰ
conſtituti. Unde et beatum petrum
legitur ordinationem feciſſe in ſep
tembri ſex epiſcoporum. decē pſbi
terorum et ſeptem diaconorum. Et
celebratur ordinatio in tercia ebdo
mada quia in tempore tercio. ſ. grē
fuit ab apoſtolis inſtituta. olim tū
alia rō fuit a ſapientibus aſſignata
nam olim inſtituta fuere ieiunia in
pma ebdomada marcij. in ſecunda
Junij. in tercia ſeptembris. in quar
ta decembris. ut cōicarentur initia
theſere decadis ihesu xpi. Cum eni
quis ordinatur quodammodo ut
xpo attineat generatur. prima ergo
perſona prime theſere decadis eſt
Abraham a quo ſumitur ordinatio
pme ebdomade marcij. prima pſo
na ſecunde theſere decadis ē dauid
a quo ſumitur ordinatio ſecūde ſep
timane iunij. Initium tercie eſt Je
conia. a quo ſumitur ordinatio ter
cie ſeptimane ſeptembris. demum
eſt xps in quarto loco a quo ſumit̄
ordinatio quarte ſeptimane, ſeptē
bris. Sumuntur autem potius ab
his perſonis ꝙ ab alijs ordinatōes
uel quia fuerunt in genelogia maio
re. uel ꝓpter nominū interptatōnes
Dr̄ eni abraham pr̄ multarū gentiū
Dauid fortis. Jeconia ꝑparatio dn̄i
ſic et illi q̄ ordinant̄ debent eſſe for
tes ꝑparati ad euāgelium xpi. uel ſi
cut a pſona in perſonam ſunt. xiiij.
generationes. ſic ab ordinatione in
ordinationem ſeptimane q̄tuordeci
inueniuntur ut ordinandi pati ſūt
in decalogi et in euangelij diſcipli
na. Nunc autem ieiunia ex cauſis p̄
miſſis aliter ordinantur. ut dictū eſt
ſub quarta feria tercie ebdomade
aduentus. Et memento ꝙ apoſtoli
uſqꝫ ad Simplicium papam. in de
cembri ſemper ordines celebrabāt
ut ordinandos coaptarent genera
tioni ihesu xpi. Simplicius uero ad
didit ordines in februario tribuen
dos ut ordinandos uicinius incor
poraret corpori, ihesu chriſti. uide d̄
hoc in prohemio ſecunde parti.
Sed ſi ut premiſſum eſt ieiunia con
ſtituta ſunt in predictis ſeptimanis
pro his qui ad ordinationem acce
dunt nunquid commutari poſſunt
quando nullus tunc ordinatur cer
te non niſi neceſſitate urgente. de q̄
in prohemio ſecunde partis dictū
eſt. Cum enim ſit una eccleſia omni
no debet in actionibus eſſe concor
dia. que non eſſet ſi in tam generali
ieiunio alij pranderent alij ieiuna
rent. preterea licet alicubi non fiat
ordinatio. fit tamen alibi pro q̄bus
ieiunare et orare debemus ut digni
ad ordinationem perueniant. oīes
enim fratres ſumus et unanimes in
domo domini ſumus.

¶ De. xviij. dominica poſt pen
thecoſt. Rubrica.

D Ictum eſt i precedenti do
minica ꝙ debet homo ſe
ponere in nouiſſimo loco
ut ponatur in primo ſicut ſunt pre
lati. unde i hac. xviij. dominica agi
tur de prelatis qui ſunt in primo lo
co. unde euangelium in quibuſdam
eccleſiis. Super cathedram moyſi
&c. ¶ Introitus uero qui ſumitur
eccleſiaſti. xxxvi. c. incipit. Da pacē
domine ſuſtinentibus te ut ꝓphete
tui. i. prelati fideles inueniant̄. ſup
plendum eſt nō infideles ſicut ſcri
be et phariſei. uerſus eſt. Letatus
ſum in his que dicta ſunt mihi in
domum domini ibimus. id eſt ibi
mus ad nuptias. et de hoc letatus
ſū ꝙ inuitati ſumꝰ ad nuptias in q̄
bus erit eterna pax. ¶ In alijs vo
eccliis v̄ſus ē. Bonum eſt. preterea
ſcripſerunt quidam ꝙ ideo dicitur

introitus. quia tali die Zacharias papa fecit pacem cū longobardis. ¶ In epistola apostolus agit gr̄as de ephesijs. quia habent fidem ueram de istis nuptijs dicens. Gratias ago semp deo meo ꝑ uobis ⁊c. i. ad corinth. i. c. ¶ In responsorio uero. Letatus sum ⁊c. ostendit gaudium de p̄dictis nuptijs. et iō ꝓpt̄ predictas nuptias i alleluia. Laudate dominum omnes gentes. hortat̄ ad laudem. ¶ Euangelium in quibusdaȝ ecclesijs. Accesserunt ad ihesum. quod est mathe. xxij. c. de scribis ⁊ phariseis qui infideles fuerūt unde temptauerunt dominum dicētes. Quod est mandatum magnum ⁊c. dixit dominus. Diliges dominū deum tuum ⁊c. Et postea rep̄hēdit eos de infidelitate quia non credebant ip̄m esse deum dicens. Quid uobis uidetur de christo cuius filiꝰ sit. dicūt ei. dauid. et dixit eis. Quomodo ergo dauid in spiritu uocat eum dn̄m dicēs. Dixit do. dn̄o meo se. a dex. meis ⁊c. ¶ Prelati non debent esse tales. id est infideles. sed sicut moyses. de quo habetur in offertorio. Sanctificauit moyses altar̄ domino ⁊c. debent prelati offerre se totos in censum et postea multas hostias. vnde sequitur postcommunio. Tollite hostias. loquitur eni. de prelatis.

¶ De. xix. dn̄ica post penthe. R.

Ec. xix. dominica respondet precedenti in qua dictum est. Da paceȝ domine sustinentibus te ut ꝓphete tui i. p̄lati fideles inueniantur. Rndet inq̄ȝ. si faciant. quod habetur in euāgelio quod legitur in hac dominica in quibusdam ecclesijs. s. Ascendēs ihesus ⁊c. quod est mathe. ix. c. in quo habetur ꝙ adduxerunt ad dominum paraliticum. ihesus autem uidens fidem illorum qui offerebāt ⁊c. paralitici sunt qui i delicijs carnis sunt. qui ita dissoluti sunt ꝙ non possunt opera bona facere. et merito fidei prelatorum sanantur. ⁊ ideo bonum est habere bonos p̄latos. Quidam autem de scribis dixit intra se. hic blasphemat qui peccata dimittit. Ihesus autem uidens cogitationes eorum dixit. ut sciant ꝙ filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata dixit paralitico. Tolle grabatum tuum ⁊ ambula. ¶ Et quia solus deus est qui sanat paralisim. ideo incipit introitus. Salus populi ego sum ⁊c. uersus est. Attendite popule meus legem meam. subaudi per quam sanātur paralitici. ¶ In epistola monet apostolus paraliticos ut erigantur corporaliter a paralisi ad bona opera dicens. Renouamini in spiritu mentis uestre et induite nouum hominem ⁊c. ephes̄. iiij. c. ¶ Seq̄t etiam graduale in uoce paralitici. Dirigatur oratio mea sicut incensū ⁊c. uersus est. Eleuatio manuum meorum ⁊c. iam iste leuatur ad bona opera. ¶ Alleluia uero dicitur in uoce paralitici sanati. scilicet. Dextera domini fecit uirtutem. subaudi quia sanauit me. sed quia non sufficit sanare nisi quia dominus custodiat. ¶ Sequitur offertorium. Si ambulauero in medio tribulationis. ubicūq̄ȝ eni ābulant sanati a domino custodiat eos quātū in se est.

¶ Dn̄ica. xx. post penthe. Rica.

IN dominica. xx. incipit ecclesia legere. xij. ꝓphetas et danielem. et cantat de Isaia. Daniele et Ieremia. non tamē legitur ysa. et Ieremia. quia in alijs t̄pibus plenius legunt̄. de Isa. eni legitur in aduētu. de Iere. i passione.

¶ Queritur autem quare legit ec
clesia pphetas post librum macha
beorum cum in biblia pponantur.
Ad qđ dicimus ꝙ biblia preponit
oīs libros exemplares eo ꝙ magis
mouent exempla ꝙ̄ doctrina pter li
brum machabeoꝝ quē ultimo po
nit. et ppter prefectam iusticiam et
ppter tempus quia ultimo tempo
re fuerunt. Ecclesia etiam legit ulti
mo librum ezechielis. quia i eo agi
tur de templo celesti. in quo est cō
firmatio et finis omniū. Duodecim
uero pphetas legit ppter fundam̄
tum fidei. quod semp necessariū ē
quantumcunꝙ homo sit perfectus
et uide quod dictum est sub dñica
xv. ¶ Incipit autem ecclesia legere
ezechielem in principio nouembris.
In matutinali huius dominice offō
pmum responsorium est in quibus
dam ecclesijs de ysa. s. Uidi domi
num sedentem super solium excelsū
Uidit enim ysa. quomodo thronus
dei angeli sunt et sancti in eccle
sia triūphante et militante. in q̇bus
per graciam sedit ille qui est pmus
et nouissimus. quia ergo ezechiel ui
dit templum celeste i quo fiūt nup
tie eterne. ideo i euangelio misse qđ
in quibusdam ecclesijs i hac dñica
dr̄. et est math. xxij. c. habetur de il
lis nuptijs. Simile est regnum celo
rum homini regi qui fecit nuptias
et misit seruos suos. s. hora cene di
cere inuitatis omnia parata sūt ue
nite ad nuptias. Illi uero contemp
serūt uenire ad nuptias. Hij sunt iu
dei qui contempserunt uenire. ꝛ mi
sit tūc s̄uos suos dicēs. Ite ad exitꝰ
uiarum et conuocate omnes et im
plete sunt nuptie discumbentiū. et
uidit rex quendam non habentem
uestem nuptialem et dixit ei. amice
quomodo huc intrasti non habens
uestem nuptialem et tradidit eum
ministris suis ut pcicerent eum in te
nebras exteriores. ¶ Huic autem iu
dicio quo dominus eos contempse
runt uenire ad nuptias ammouit a
nuptijs et omnes alios uocauit. cō
gaudet ecclesia in introitu dicens.
Omnia que fecisti nobis domine i
uero iudicio fecisti. In epistola uō
monet nos apostolus ut caute ābu
lemus ad has nuptias quia sine ue
ste nuptiali pcitur in tenebras ex
teriores dicens. Uidete autem quo
modo caute ambulemꝰ ꝛc̄. que est
ephē. v. c. ꝛ dissuadet a contrario di
cens. et nolite inebriari uino in quo
est luxuria. ne sitis in nuptijs diabo
li sed impleamini spū sancto. ¶ Sꝫ
quia cibum illarum nuptiarum nō
potest nisi dare solus deus. seq̇tur
in responsorio .; Oculi omnium in te
sperant domine. et tu das escam il
lorum. id est cibum nuptiarum eter
natum in tempore oportuno. ¶ Et
quia de nuptijs illis non potest co
medere qui est in peccato mortali.
Sequitur in quibusdam ecclesijs al
leluia. De profundis. id est de pec
cato clamaui ad te domine ut me
eruas a peccato et ita peto nuptijs
interesse. ¶ In offertorio uero ostē
ditur quid sit interesse nuptijs. s.
habere memoriam de eternis dicēs
Super flumina babilonis. scilicet
delicias seculi. illic sedimus et fleui
mus dum recordaremur in syon. id
est tui. o ecclesia triumphans.
In postcommunione uero petit ut
detur ei interesse nuptijs illis dicēs
Memento uerbi seruo tuo in quo
mihi spem dedisti ꝛc̄. quasi diceret.
Memor esto quia promisisti. q̇ eni
promittit et non dat uidetur esse
oblitus. et nota ꝙ tres nuptie legū
tur in euangelio. De primis dicitur
ꝙ simile est regnum celorum homi
ni regi qui fecit nuptias filio suo.
Hic est filius christus qui huma
nam naturaꝫ sibi copulauit. ubi fuit

thalamum uirginis. vnde tanq̃ spõ sus pcedẽs de thalamo suo ad nuptias homines sub lege per pphetas inuitauit. De secundis dr̃. Uos similes hominibus expectantibus dñm suum quando reuertatur a nuptijs. hic est dominus xp̃s et uerus homo qui ascendens angelicam naturam sibi copulauit ad has nuptias gentes per apostolos conuocauit. De tercijs uero dr̃. Uirgines que ꝑparate erant intrauerunt ad nuptias hic sponsus est xp̃s qui ecclesiam post iudicium sibi copulabit et in thalamo glorificabit ad has per prelatos ecclesie quottidie inuitamur. De p̃mis solennizat ecclesia in xp̃i natiuitate. De secundis in ascensione. De tercijs in resurrectione. quoniam in nostra resurrectione xp̃s sponsaȝ assumet. et de babilonia mundi introducet in cellarium padisi. de quib⁹ nuptijs hic potest intelligi. cum eni intrasset homo non habens uestem nuptialem eiectus est in tenebras exteriores. ceteri qui nuptialiter sunt induti cum domino epulati. hij sũt lapides uiui e quibus edificantur muri ihrl̃m. ¶ potest etiam alit̃ dici ꝙ post reuersionem a captiuitate iherusalem reedificatur ⁊ templum restauratur per zachariam et p aggeum. esdram et malchiam. p quos aduentus domini pnunctiatur. iðq; in hoc mense nouembris usq; ad aduentum domini cantatur historia õ pphetis. Uidi dominum. legunt ur libri Ezechielis. Danielis. et. xij. prophetarum. Captiuitas illa corporalis nostram spũalez significat a captiuitate reuersio est peccatorum remissio. rex itaq; pphetarum uolens supernam iherusalem restaurare filio nuptias celebrauit. Et sicut legitur in euangelio multos ad celeste prandium inuitauit. hij qui intrauerunt sunt lapides uiui de quibus p̃missum est. Ne igitur ad captiuitatem similem reuertamur et a nuptiis excludamur monet nos paulus ĩ epistola p̃cedenti. Uidete quomodo caute ambuletis non quasi insipientes. Introitus. Omnia que fecisti. uox est danielis captiuitatem p̃teritam recolentis et eam suis meritis dei iudicio ascribentis. similiter in offertorio. Sup flumina babilonis. captiuitatem illam ploramus. sed ĩ graduali. Oculi omnium. gr̃as agimus. In postcommunione. memento uerbi. postulamus ut nuptias pmissas in spe percipiamus in re.

¶ De dñica. xxi. post penht. R.

IN precedenti dominica instructi sumus et ammoniti ut caute cam⁹ ad nuptias que celebrantur in templo qð scripsit ezechiel. Sȝ quia de his nuptijs maxime inuidet nobis diabol⁹ p eo ꝙ de illis eiectus fuit. ideo in hac. xxi. dominica agit ecclesia õ bello contra diabolum. et de armatura nostra contra eum. Si enim pugnauerimus intererimus eternis nuptiis. si tamen habuerimus uestẽ nuptialem que est caritas. aliter nõ. vñ quia cinis et cilicium sunt arma penitentie. ideo in introitu utit̃ ecclesia uoce mardochei in cilicio et cinere existentis dicens de eo. In uoluntate tua domine uniuersa sunt posita. et non est qui resistat uoluntati tue. hester. iij. c. Sequitur. quoniam dominus uniuersorum tu es. et ideo beati qui tibi seruiũt. q₂ tu liberas eos de manu diaboli. et adiuuas eos in bello contra diabolũ sicut in hac oratione liberasti mardocheum de manu aamam et suspẽsus est in patibulo quod parauerat mardocheo. ¶ In epistola monet apl̃s armari õ diabolum armatura

oci dicens. Confortamini in domino et in potentia uirtutis eius rc. que est ad ephes.vj.c.et post.quoniam non est nobis colluctatio spūalia nequicia in celestibus in omnibus sumentes scutum fidei rc. ¶ Sz q̇a etiam bene armati non possunt per se resistere nisi deus adiuuet.¶ Sequitur responsorium. Domine refugium factus es nobis rc.quia si lassamur uel sautiamur in hoc bello n̄ est refugium nisi ad ipsum.unde sequitur in quibusdam ecclesijs alleluia.Lauda anima mea dominum. quia uero saucisti in hoc bello nō sanantur nisi a domino.et multi ab eo sanantur.Ideo in quibusdam ecclesijs sequitur euangelium ꝺ saluatione filij reguli.Erat quidam regulus cuius filius infirmabat rc. qꝺ est Jo.iiij.c. ¶ per istum regulum intelliguntur reges.s. prelati qui reges sunt et debent esse humiles et ita sunt reguli.unde exaudiuntur licet habeant paruam fidem ꝓ sanatione filiorum. Credebat enim iste regulus ꝙ dominus poterat sanare filium suum. sed non credebat ꝙ esset deus quia credebat ꝙ non posset sanare nisi presens. humilitas gº ualde necessaria ē prelatis ¶ Quia uero per pacientiam maxime uincitur diabolus preponitur in offertorio iob.in exemplum.unde in sapiētia.melior est paciens uiro forti.et q̇ dominatur animo suo expugnatione urbium.et incipit.Uir erat in terra hus noīe iob rc.In uersibus autem huius offerto.fit sepe uerborum repeticio. de quo dictum est sub dominica secunda post octauā epiphanie.Sed quia nihil ualet pacientia nisi homo speret in domino ¶ Sequitur postcommunio. In salutare tuū anima mea sperauit rc. quia spes pacientiam operatur.

¶ De dn̄ica.xxij.post penthe.R.

Dictum est ꝙ nullus pōt interesse eternis nuptijs nisi habeat uestem nuptialē que est caritas.et ideo in hac uicesimasecunda dominica monemur et inuitamur ad habendam caritatem non ut tantum bene faciamus ꝓximo.sed dimittamus iniurias nobis ab eo factas. Unde in quibusdam ecclesijs euangelium est de seruo q̇ debebat decem milia talenta. cum quo posuit dominus rōnem. et ille dixit.pacientiam habe in me et omnia reddam tibi. et misertus dominus eius dimisit ei rc.et incipit. Simile est regnum celorum homini regi.qui uoluit rōnem ponere cū seruis suis.quod est mathe.xviij.c.Si quidem in die iudicij ponit dominus rōnem nobiscum et nullus poterit computare cum eo quia ꝺ tempore quomodo reddet homo rationem qꝺ tam bonum est.et ꝙ ī quolibet momento eius potest homo fieri filius dei.et ideo incipit introitus.Si iniquitates obs.do. do. q̇s susti.q.d.nullus.et hoc est pacientiam habe in me rc. et sequit' uersus De ꝓfundis clamaui ad te domine rc. ¶ In epistola. Confitebimur rc.ad philipen.c.i.inuitat nos apostolus ad perfectam caritatem ut dimittamus fratri ut de' dimittat nobis.quia sicut habetur ī fine euāgelij.sic et pater meus celestis faciet uobis.si non remiseritis unusq̇sꝙ fratri suo de cordibus uestris.dicit igitur apostolus in epistola.fratres.Confidimus.i. confidentiaz talem habemus.et postea seq̇tur. Obsecro autem uos ut caritas via magis ac magis habundet. ui sitis sinceres et sitis sine offensa. et tunc est unitas in ecclesia quando non offēdimus ꝓpter iniurias.sz dimittim'

Unde sequitur responsorium. Ecce
q̄ bonum et q̄ iocundum habitare
fratres in unū. Sed quoniam illos
qui irascuntur seruat dominus per
caritatem dum penitent. iō sequitur
alle uia. Qui sanat contritos corde
et a .con.eorum. ¶ In p̄misso uero
euangelio monemur ad perfectam
caritatem ut caute ambulemus ad
nuptias cum ueste nuptiali. Et q̇a
perfecta caritas non tantum impen
dit beneficia et dimittit iniurias.s;
etiam orat pro inimicis.ideo sequi
tur in offerto. oratio hester ad as
suerum regem quod interpretatur
beatitudo.i.ad xp̄m. et incipit. Re
cordare domine ꝛc̄.hester. xiiij.c. ī
quo offerto. rogat ꝑ reconciliatio
ne peccatorum. et quia de hac recō
ciliatione gaudent angeli Sequitur
in quibusdam ecclesijs postcōmu
nio. Dico uobis ꝛc̄.Lu.xv.c.

¶ De.xxiij.dn̄ica post penthe. R.

IN tribus dominicis ulti
mis.s. xxij.xxiiij.et.xxv.ē
idē officium.et i eis ostē
dit ecclesia se habere uestem nuptia
lem.i.caritatem. quia orat ꝑ iudeis
ut conuertantur quod fiet in fine
mundi quando uenient ad fidem
nr̄am. quod figuratum est ī ioseph
qui noluit longo tempore se mani
festare fratribus suis.postea uo ad
ultimum se manifestauit eis et peti
erunt ueniam ab eo.et dixit eis. No
lite timere ego pascā uos.et inebri
atus est cum eis que inebriatio sig
nificat leticiam omniū in illa cōuer
sione iudeorum. hoc autem erit in
fine peregrinationis nostre.et iō de
huiusmodi cōuersione agitur in fi
ne temporis peregrinationis. In q̄
tuor enim partes diuisū ē temp⁹ an
ni.put dictū est in p̄hemio huius
partis. et per has tres dominicas
agitur de hac conuersione quis ad
fidem trinitatis conuertentur.
In hac ergo.xxiij. dominica. introi
tus est de conuersione iudeorū a p
missione dn̄i.Ipse nāq; dicit per Je
remiam.xxix.c.Ego cogito cogitati
ones pacis et non afflictionis quia
ad hoc tendunt mala que uobis in
fero ut reconciliem uos mihi. ¶ Et
q; tp̄e Henrici.iij. impatoris Bruno
tullensis.epūs qui de multis sanctis
cantus composuit.factus papa per
Henricum.iij.imperatorem et uoca
tus Leo.x.dum romam p papatu
ueniret audiuit uoces angelorum ca
nentiū et dicentiū.dicit dominus
ego cogito cogitationes pacis ꝛc̄.
Ipse uero cogitans q; non haberet
canonicum ingressum renunctiauit.
et iterum a romanis eligitur et uitā
cum multis miraculis finiuit. ¶ In
graduali uero agit dauid gracias ō
sua liberatione et captiuitate sp̄uali
de corporali dicens. Liberasti nos
ex affligentibus nos ꝛc̄. ¶ In v̄su
uero p̄mittit laudem bonoꝝ opeꝝ
dicens. In deo laudabimur tota die
ꝛc̄.ꝛ quia solus deus est q̇ sanat.iō
in quibusdam ecclesijs sequitur al
leluia. Qui sanat contritos corde.
¶ In offer.uero petit ueniam sicut
fratres ioseph dicens. De p̄fundis
clamaui ad te dn̄e ꝛc̄.Et q: ioseph
i.xp̄s r̄ndit.nolite timere ego pascā
uos.iō quia ita liberalis est dn̄s et
ita cito dimittit. ¶ Seq̇tur postcō
munio. Amen dico uobis quicquid
orantes petitis credite quia accipie
tis.et fiet uobis. Mathe.xviij.c.
Quis uero non intrabunt ad nupti
as nisi q̇ hēbant similitudinem dei.
iō in euangelio. Abeūtes ꝛc̄.math.
xxij.c.qd̄ legitur in q̇busdā ecclijs.
dr̄. Reddite ergo q̄ sūt cesaris cesa
ri et que sunt dei deo. s.ymaginem
suam similitudine sua insignitā.q̇a
omnia ad sibi similis conuertūtur.

¶ In epistola quoq;. Fratres. imita
tores ꝛc. ad philipenſ. iij. c. monet
nos apostolus ut reddam⁹ eo ꝑma
gnem suam. et post seq̇tur. Cōuer
satio nr̄a in celis ē. q. d. In hoc debe
tis me imitari non illos quoꝝ uentꝰ
deus est qui sunt inimici cruc̄ xp̄i.
¶ Imitamur autem deū et aposto
lum in humilitate. mansuetudi ne.
caritate et sanctimonia. et post sal
uatorem expectamus dn̄m ihesum
christū q̇ reformabit corpus humi
litatis nr̄e configuratū corpori clari
tatis sue. si enim habuerimus simili
tudinem dei in aiabus nostris in fu
turo non habebimus illam similitu
dinem in animabus tantum. ſ3 etiā
in corporibus. quia ut dicit aposto
lus similes erimus christo.

¶ De. xxiiij. dn̄ica post penthe. R.

In uicesimaquarta dn̄ica
similiter agitur de uocati
one ꝛ conuersatione iude
orum. Unde incipit in q̇busdam ec
clesijs euangeliū. Math. ix. c. Loquē
te ihesu ad turbas. ecce princeps
archisinagogus uenit ad eum ꝛ dix
it ei. Filia mea defuncta ē. sed ueni
et pone manū tuam super eam et ui
uet. Dum autem iret post eū. ecce
mulier emoroissa dicebat. Si tetige
ro fimbriam uestimenti eius salua
ero. et sanata est a dn̄o. postea r̄sus
citauit dn̄s filiam archisinagogi.
Allegorice archisinagog⁹ iste signi
ficat moysen uel aliquē ꝺ ꝓphetis.
uel etiam ap̄lis q̇ rogauit dn̄m ꝑ si
nagoga et sanat eam q2 non cesset
corrigere ut sanet ipsos iudeos per
uarias tribulationes et ſuitutes. ſ3
eoꝝ sanitas fiet in fine mūdi. Muli
er uero paciens fluxū sanguinis est
gentilitas q̄ dixit. Si tetigero fimbri
am uestimēti eius. i. si minima p̄cep
ta seruauero salua ero. per fluxum
sanguinis peccatum intelligitur. po
stea uero saluabitur sinagoga quod
significatur per filiam patri postmo
dū suscitata. Itē3 ꝑ patrim interpre
tatur illuminans siue illuminatus i
telliguntur prelati. Prelatus enim a
dn̄o alios illuminat. et talis debet
orare ꝑ subditis suis sicut ista ꝑ fi
lia sua. sicut et orat apostolus i epi
stola huius dn̄ice que ē ad coloceſ.
i. c. non cessamus inq̄ fr̄es orantes
ꝑ uobis. ¶ In q̇busdam tamen ec
clesiis dr̄ hac die euangeliū. Cū ui
deritis abhominationem. mathei.
xxiiij. c. Et attende ꝙ hec dn̄ica pro
p̄um cātuale n̄ h3 officiū. q2. n. ue xa
baſ ecclesia ꝑsecutio nibus nti xp̄i
iō sua continet organa. uel iō quia
precedens officium huic euangelio
rectissime coaptatur. ut q̇s hec dn̄i
ca sepius superhabundat. idcirco
ꝓprio uacat officio.

¶ De. xxv. dn̄ica post penthe. R.

In uicesimaquinta dn̄ica
agitur de illuminatōe iu
deorum. unde dr̄ in q̇b uſ
dam ecclesiia in epistola. que est de
Ieremia. xxiii. c. Ecce dies ueniūt di
cit dominus et suscitabo germē iu
stum ꝛc. et post seq̇tur. In dieb⁹ il
lis saluabitur iuda. et post. non di
cemus amplius uiuit dominus. qui
eduxit filios israhel de terra aquilo
nis. et ꝺ cunctis terris q̇bus ꝓicerā
eos. in q̇bus uerbis p̄cedens cantu
ale officiū cōcordat. nam i introitu
dicit dn̄s. Ego cogito ꝛc. dr̄. et r̄du
cam captiuitatē uiam ꝺ cūctis loc̄.
Soluti ergo illa q̄ nūc tenenſ capti
uitate in graduali. Liberasti nos.
grarū referūt actionem. ¶ Offeren
da. De ꝓfundis. adhuc porrigunt
orationem q̇ sue petitōis in postcōio
ne. amen dico. recipiūt sāctificatōē3.
¶ Euāgeliū uero ē ꝺ resurrectione

quaз fecit ioseph fratribus suis qñ
recepit eos ad conuiuiũ. uidens ihe
sus quia multitudo maxima ueni
ad eum ꝛc. quinq; panes sunt spũa
lis intelligentia quinq; librorum moy
si quos modo habẽt nec eis possũt
satiari. quia eos frangendo ꝑ spũa
lem intelligentiam non manducãt
sed eos dominus saturabit. Duo ue
ro pisces sunt psalmus et euangeliũ
Tunc enim reficiet eos dominus in
telligentia legis et psalmorum euan
gelij. In quibusdam tamen ecclesijs
dr̃ euangelium. Cum subleuassз ihe
sus oculos. Jo. vj. c. Rursus in hac
ultima dominica ceteras concludẽ
te recte ponit' officiũ quod ad utrũ
q; domini pertinere posset aduẽtũ.
ut dictum Jeremie ꝓpheticum. Ec
ce dies ueniũt et suscitabo ꝛc. Ecce
ꝑmus aduentus. In diebus illis sal
uabitur iuda. ecce secundus. Sed in
euangelio recte legitur ð. v. panib⁹
quia post. v. milia annorum datus
est nobis. In ꝑmo aduentu panis
angelorum. ab hinc etiam quinq; dñi
ce computantur usq; ad illum diẽ ĩ
quo panis ortus in ꝑsepio predica
bitur. Quidam tamen hanc ep̃lam
et euangeliũ ponũt cum officio tri
nitatis. Infra ebdomadam uero fit
sicut in ceteris feriatis. et congrue
circa festum beati andree hoc euan
geliũ legitur. qm̃ in eo de ipso con
tinetur. Quedam ecclesie faciunt in
hac dominica festũ de trinitate. alij
uero in octaua penthe. ubi de hoc
dictum est.

Illud postremo notandũ
est q; nocturnales lectões
a ꝑma dñica post penth.
usq; ad aduentum dñi q̇dam non
in subtiliter referũt ad illam tempo
ris seriem q̃ fuit a dauid usq; ad ad
uentũ dñi. Sз ad illam congrue re
ferri possunt q̃ a ꝑmitiua cepit ec

clesia. sicut enim Sauli successit Da
uid. Unde ꝑmo legitur de ꝑmis li
bris regum. sic demonũ cultui cult⁹
unius dei. et sicut regnũ dauid per
roboam et ieroboam. ĩ scissuras di
uiditur. ut legitur in libris sequenti
tibus. sic ecclesiam scindit heretico
rũ insania. Deinde sequũtur libri sa
lomonis. quia post pugnas hereti
corum claruerunt in ecclesia sanctorũ
doctorum ingenia. Postmodum se
q̇tur liber Job. ubi agitur de perse
cutionibus et consolationibus eius
quia quantumuis in pace floreat
ecclesia. temptationes tamen nõ de
sunt spũalium aduersariorum quo
rũ quanto est occultior pugna tan
to difficilior est. sed gloriosior erit
acq̇sita uictoria. ¶ Rursus illõ quo
q; dicendum ẽ q; singulos menses
preteritis possumus adaptare tem
poribus. nam per ianuarium ĩ quo
nouus annus inchoatur tempus a
diluuio intelligitur ubi mundus re
nouatur. Per februarium in quo al
leluia deponitur illud tempus imi
tur in quo uniuersitas linguarum
confunditur. Per marcium in quo
quadragesima sepius celebratur. il
lud tempus accipitur i quo dei po
pulus in egipto affligitur. Per apri
lem ubi pasca celebratur uel obſua
tur illud tempus ostẽditur in quo
populus a pharaone liberatur. Per
maium in quo de penth. solenniзat'
illud tempus recolitur ĩ quo popu
lus in terra ꝓmissionis gratulabit'.
Junius et Julius in quibus historia
regum legitur. regnum saulis et da
uid commemorant. Augustus in q⁹
liber sapientie recitatur regnum sa
pientis Salo. insinuat. Reliq̇ q̃tuor
menses, regna principalia notant ba
bilonicum. qð est in oriente. persarum
qð est in meridie. Grecorum quod
est in aq̇lone. Romanorum qð est ĩ
occidente. Igitur historia iob que

legitur in septembri per duas ebdomadas regnum exprimit orientis. vñ ibi dr̃. erat uir ille magnus int̃ omnes orientales. et legitur per duas ebdomadas. quia regnum illud durabit per duas annuales ebdomadas. i. per bis septingentos annos. Tot enim anni inueniuntur a tempore nini. a quo regnum babilonie incepit usq3 ad Cyrum regem persarum in quo defecit. In reliqua parte septembris regnum persarũ innuit̃ quo circa due historie leguntur. eo q nunc de persis nunc de medis reges assumebantur. historia machabeorum. que legitur in octobri. grecorum significat regnum. sub quibus machabei fuerunt afflicti. per nouẽbrẽ et decẽbrem. in quibus prophetie leguntur regnum romanorum. in quo xpi religio uiget accipitur. prophete maxime de xpo loquunt̃ cuius natiuitas est in fine anni. sic regnũ romanorum in fine mundi.

Explicit liber sextus. Incipit septimus de sanctorum festiuitatibus. Rc.

Postq3 de diuinis officijs in genere atq3 dñica et de festiuitatibus ad dñm pertinentibus in specie premisimus. utile ẽ ut de officijs festiuitatũ sanctorum aliqua i hac septima parte subiciamus.

Sane ecclesia sanctorum festa multis de causis celebrat. primo ut eius uicem rependamus. q2 ipsi iam celebrant festũ de nobis. qm̃ gaudiũ ẽ in celo angelis dei et aĩabus sanctis super uno peccatore penitentiã agẽte. l. di. quia tua. Scdo quia eos honorando rem nr̃am agimus. nam eorũ festiuitas nr̃a ẽ. vñ apls. oĩa nr̃a sũt nos aũt xpi. caritas enim omnia communia facit. Tercio ut habeamus eos intercessores p nobis. vñ legitur in tercio regum. i. c. q Bersabee q interpretatur puteus sacietatis. i. ecclesia triumphans ĩpetrauit filio suo regnũ. Quarto ut eos imitemur. per eorũ enĩ exempla ad eorũ imitationem prouocamur. Quito augmentum nr̃e securitatis et ad spei subleuationez. Si homines mortales nobis similes potuerũt ita p sua merita sublimari et nos similit̃ poterimus. qm̃ manus dñi non est abreuiata. Sexto propter honorẽ diuine maiestatis. quoniam illos honorando ab eis honoramus et mirabilem predicamus qui ipsos sanctificauit. Septimo ut uisa eorũ pulchritudine et mundicia confundat̃ homo de peccatis suis et terrena contemnat sicut et ipsi fecerũt. Octaua et principalis causa est. quia sanctorũ dies et anniuersaria in eorum honore nobis ad memoriaz reducitur propter nr̃am utilitatem. qm̃ in eis honoramus deum. Ipsa namq3 cũ sint perfecte beati oronibus nostris non indigent. quia omnia eis ad uotum succedunt. primo iniuriam facit martiri. q pro martire orat. extra de cele. mis. cum marte. § . pe. Job. etiam dam. in li. iiij. c. vij. ponit alias rõnes quare sancti et parit̃ eorũ corpora siue reliquie debeant honorari. quarũ quedam sumũtur quantum ad eorũ dignitatem. et quedaz ad corporum ipsorum preciositatem. dignitas quadruplex est quoniam sunt amici dei. filij dei. heredes dei. et duces nr̃i. De primo Jo. xiij. Iam non dico uos seruos rc. De secundo Jo. i. Dedit eis potestatẽ filios dei fieri. De tercio. Ro. viij. Si aũt filij et heredes. De quarto ita dicit. Si q̇s multũ laborat ducem inuenire q eũ alicui regi mortali adducat et p eo ad ipm v̇bũ facit quanto magis

duces generis humani qui ꝓ nobis ad deum interpellationes faciunt honorandi sunt. templa illis erigendo et eorum memoriam uenerando quantum ad corporum ipsorū uero ꝑciositatem manifestandam. ponit etiā idem q̄tuor rōnes. Nam ipsa sanctoꝝ corpora fuerūt ꝓmptuaria dei. templū xp̄i alabastrū spiritualis ungenti. fontes diuini. et Augꝰ. addit quintum. s. organum spūs sācti ℂ Circa pmum dicit. hij enim sunt ꝓmptuaria dei cenacula spūs sācti. De secundo qm̄ p intellectum in corporibus eorum hitauit deus. unde apl's. Nescitis qm̄ corpora uestra ꝛc. deus sūt spūs est. Honorande ergo sunt animata dei templa homo q̇dem delectatur in edificatione murorū. deus uero in conuersione sanctorum. unde ps̄. Domine dilexi decorem domus tue. decorē. s. quā ꝑstat diuersitas nō marmoreū sed graciarū. Circa tercium dicit. si enim ex rupe aqua manauit in heremo. et ex maxilla asini sampsoni sicienti. nequaq̄ꝫ incredibile est ex martirum reliquijs ungentum bn̄ olens emanare sicientibus dei et sanctoꝝ uirtutem. Circa quartum dicit. isti enim uiuentes cum libera presentia deo assistunt. et fontes nobis salutares dn̄ator xp̄s sāctoꝝ suoꝝ ꝑbuit reliquias multiformia bn̄ficia irrigentes. Circa quītū dicit Augꝰ. in libro ꝺ ciuitate dei. non sunt cōtēpnanda ſꝫ plurimū reuerēda sāctorū corpora. q̇bus dū adhuc uiuerent spūs sanctus quasi q̇busdam organis ad omne bonū usus ē. unde apostolus. An experimentum q̄ritis eius q̇ in me loq̇tur xp̄s. Item ambrosiꝰ in ameron. hoc ē ꝑciosissimū ꝙ hō diuine uocis fit organū et corporalibus labijs celeste exp̄mit oraculum ℂ Est aūt q̄druplex differētia sanctorum noui testi quos per anni circulum colimus. sunt enim apl̄i. martires. confessores. et uirgines. et hij ſm Rabanum p q̄tuor mundi ptes significantur. per orientem apl̄i. p meridiem martires. per aq̇lonē cōfessores. per occidentem uirgines. Licet aūt festiuitates sanctorum celebrande sint et ī eoꝝ memoriā altaria cōstruenda. nulli tn̄ eorum uł etiam angelis. sed soli deo sacrificare debemus. Nemo eni antistitum in locis sanctorū corporū assistēs altaris aliqn̄ dixit. offerimus tibi petre et paule. aut cipriane. sed qꝺ offert q̇ sanctos coronauit. offertur apud eorum memorias quos coronauit. ex ipsorum locorum amore maior affectus assurget ad augēdam caritatem in illis quod imitari possimus et in illum quo adiuuāte possumus nec eni ipi sancti uel āgeli exhiberi sibi uolunt quod uni deo p latriam exhiberi nolunt. Unde pau. et Barnabas. cum q̇dam miraculis p eos factis cōmoti. ipis tanq̄ꝫ dn̄is imolare uoluissent concissis uestibꝰ consitentes se homines mortales et nō deos esse. hoc fieri uetuerūt. et sicut in apocalip. legitur. angelus Job ipsum ī uisione adorare uolentem prohibuit dicens. Uide ne feceris. fratꝰ enim tuus et conseruus fratrū tuoꝝ sum deū adora. Jam eni xp̄s erat super angelos exaltatus. antea uero leguntur angeli adorari. ut dictū ē in iiij. pte. sub q̄rta pticula canonis. sup uerbo ſuitutis. et mardocheus noluit amam adorare. qm̄ ille diuinam sibi uoluit adoratōꝫ impendi. honorandi sūt ergo sci ꝓpter imitationem. non adorādi ꝓpt religionē honorandi sūt caritate. nō ſuitute. ut dictū ē sub dicto ūbo ſuitutis. Tribus sūt ꝺ causis sāctos rogamꝰ put dictū ē in ꝑcedenti pte. sub ti. de rogationibus. Et nota ꝙ stando sanctos rogare debemus. ut dictum

est in prohemio quinte partis ubi
de responsorio agitur. ¶ Porro die
rum alij sunt pfesti alij festiui siue
solennes. pfesti sunt qui nulla speci
ali celebritate insigniti sunt quasi p
cul a festo. ¶ Et nota hebrei aliter
denominant dies septimane. et alit
gentiles et eorum presbiteri. et alit
xpiani. Hebrei denominant alios di
es a sabbato qui apud omnes pre
cipuus habetur. unde diem sequen
tem post sabbatum uocant. pmum
sabbati. aliam secundam sabbati. et
sic de reliquis. septimam uero diez
uocant simpliciter sabbatum et qn
qz sabbatum sabbatorum. sextam
feriaz uocāt parasceue. a para qd ē
pre. et sceuem quod est structio qsi
pstructio seu preparatio. quia tunc
iudei preparant cibaria ad op9 sab
bati iuxta qd eis preceptum fuerat
de manna. s. sexta die colligatis ex
eo duplum. qm in sabbato non lice
bat eos cibum preparare sicut nec
manna colligere. Nos uero hoc no
men qd est commune cuilibz sexte
ferie que ē pxime an̄ pasca. p eo qz
tūc pparatus ē cib9 siue māna. quo
et militans ecclesia modo et trium
phans i futura requie pfruetur. Et
nō qz pasceue est nomen grecū. sz iu
dei ppter uarias captiuitates inter
grecos dispsi quedaz uocabula gre
cis sūpserūt. ut pasceue et sinagoga
et alia qdam. Gentilis aūt tam vul
gus qz pharisei denoīant dies a pla
netis. Unde fm eos pma dies dr di
es solis. scda dies lune &c. q noīa sa
cra scriptura nō recipit. licet hodie
uulgari usu teneant. d hoc dicetur i
parte octaua. ubi agit d septimana
Nempe uulgus iō eos sic denomia
bat qr solē. lunam. martem et alios
planetas a quibus dies denoīabat de
os esse credebant. pharisei uero iō
qa hec sunt nomina planetarum ex
quorum motibus et naturis omnia
sui uegetationez fm illos trahunt.
Xpiani uero duos dies tanqz ppis
designant nominibus. Nam sabba
tum simpliciter sabbatum uocant.
ppter auctoritatem hebraica sermo
nis qz sequentem diem dn̄icā uocāt
ppter sui pmatum. de quo iam di
cetur. uel qa sic in apocalip. uocat
ubi dr Joh. dn̄ica die post missarū
solennia descendit in defossū sepul
ture sue locum. Posset etiam dies
dominca prima feria appellari. diē
uero post dominicam sequentem
appellabant secundam feriam aliā
terciaz feriam. et sic de alijs diebus
usque in sabbatū. interpretatur eni
feria quasi dies solennis a feriando
dicta. Unde pma dies septimane so
lennis ē. uocatur ergo feria a ferian
do quia toto tempore a uicijs feria
mus. i. uacare debemus. non qz sit a
necessarijs uite operibus ferianda.
uel dicitur a fando. id est loquēdo.
quoniam sicut legitur in Genesi. do
minus dixit et facta sunt. Siquidez
btūs Siluester nolēs imitare iudeos
q dicūt pma sabbati &c. Nec genti
les q dicunt dies solis dies lune &c.
adinuenit hoc nomē feria. In fine
tn̄ septimane fuauit sabbati ppter
premissam rōnem. uel ppter figurā
quia sabbatum interpretatur reqes
quia tunc dominus reqeuit ab om
ni opere quod patrarat. unde et nos
per totam ebdomadam. i. p totum
tempus uite nr̄e quod percurritur
per spacium septem dierum dēmus
laborare et niti summo conamine
ut ad reqem et btitudinem puenia
mus. Dies g° triplicit denoiantur.
primo fm se ut dies lune dies mar
tis &c. Scdo iux usum ecclie ut pma
feria scda feria &c. Tercio fm men
ses. et hoc etiam triplicit. pmo mo
do kal. pdie. kal. iij. kal. Secundo
modo Idus. pridie idus. iij. idus.
Tercio modo. nonas. pdie nonas.

iij.nonas. Dominica uero dies pri matum obtinet. et magis est int ali os dies quia xps annunciatus fuit et resurrexit. et in apostolos spiritū sanctum misit et deus mundum. id est celum et terram in illa fecit ⁊ in eodez quoqꝫ die ut dr̄ mundus dis soluetur. dicitur ergo dominica ꝑpter gaudium dominice resurrectōis quod in eo celebramus. ¶ Licet au tem q̇dam dominice omnibus aliis sunt superiores. uidelicet pascha et penthe. et hoc ꝑpter resurrectionē et spūs sancti missionem tamen et quinqꝫ alie p̄ncipales dicuntur ⁊ so lennes in quibus officia mutantur. s. dominica p̄ma de aduentu domi ni. dominica ī octauis pasce. domi ca in octauis penth. dominica que cantatur. letare iherusalem. et dñica in ramis palmarum. Addunt etiaz q̇dam sextam. s. qua cantatur. Inuo cauit me. Quedam etiam alie domi nice dicuntur p̄uilegiate quibus ui delicet sunt appropate. Et nota ꝙ sunt quidam dies p̄uilegiate ī tem pore q̄dragesime. uidelicet quatuor quarte ferie. s. quarta feria in capi te ieiuniorum. et quarta feria seq̄uē tis ebdomade. et quarta feria que est post letare iherusalem. et quar ta feria ante cenam domini. Item q̄ tuor sabbata. uidelicet sabbatum p̄ oris ebdomade quando ordines ce lebrantur. et sabbatū quarte. ⁊ sab batum quite. et sabbatum ī uigilia pasce. Itez tres dies dominice. s. In uocauit me. et letare ihr̄l'm. ⁊ dñica in ramis palmarū. Item una quita feria. s. cena dñi. Item una sex̄ feria s. in pasceue. Item tota una septima na. s. ultima que maior dr̄. ꝑut sub dñica de ramis palmarū dictum ē. de q̇bus p̄uilegiis in suis locis dic tum est. ¶ Et nō ꝙ pasca et penth. sūt ebdomadarie festiuitates. ut di ctum est in tercia parte sub ti. ꝺ sep

tem diebus post pascha et penthe. ¶ Incipit aūt dies nālis ꝯm egip tos ab occasu solis siue in principio noctis. et durat usqꝫ ad uesperaz se quentis diei. iux̄ illud. Et factū est uespere et mane dies unus. ꝯm per sas et grecos. et ꝯm cōmunem uulgi usū. Incipit mane ab ortu solis. ꝯm romanos a media nocte. ꝯm atheni ens. et ꝯm arabes. et astronoicos a sexta diei hora quos ī oīs uarie imi tamur. qm̄ quo ad celebrationez di uinorum officioꝝ incipit dies ī ues peris. iux̄ illud. A uespere in uesꝑaz celebrabitis sabbata uřa. ex̄ de fer. c. i. Quo ad treuge obꝯuationem ī ortu solis. extra de treu. et pac. c. i. ff. de iu. moī. quo ad contractus in cipit dies et finit in media nocte q° ad esum carniū. post cenam usqꝫ ad diluculum. de con. dist. iii. de esu. quo ad iudicium incipit mane ⁊ ter minatur sero. In fine diei ante noc tis tenebras. de offi. dele. consuluit. et in auten. de iud. §. sedebūt. Com putatio autem egiptiorum uera ui det cū contineat ortum et occasum signorū. potest tn̄ dici ꝙ ꝯm ecclesi am incipit media nocte. quia tunc uerus sol. scilicet xps ortus est iux ta illud. Dum medium silentiū ⁊c. uel uerius in uesperis ut p̄missum ē quia nox precessit dies autem appro pinquabit. Licet autem naturaliter dies precedant noctes. tamen in no cte pascali fit econuerso. ut dictum est in sexta parte sub ti. de sabbato sancto. ¶ Solennes uero seu festi ui dies sunt in quibus a quolibet opere seruili in honorem dei et san ctorum abstinendum est et diuinis laudibus insistendum. ¶ Et est no tandum ꝙ solennitas est communi ter instituta celebritas pro aliqua prerogatiua. et dr̄ a solon quod est commune. uel a soluto. i. firmo atqꝫ solido. qz ob religionem mutari nō

debet. uel dicitur solennitas ex eo
quod fieri solet in anno. Celebritas ue
ro uocatur quia ibi non terrena. sed
celestia aguntur. ¶ Solennitas autem
alia est festiuitatum. alia sanctorum
alia letaniarum. alia ieiuniorum. de
quarum singulis uideamus. Solen
nitas festiuitatum que est mors san
ctorum pluribus nominibus desig
natur. Uocatur enim festiuitas festum
celebritas. natiuitas natalis uel na
tale. siue natalicium. transitus seu exi
tus. obitus. passio. assumptio. depo
sitio. obdormitio. Festiuitas dicta
est a festis diebus quasi festiditas.
eo quod in eis sola diuina res agitur. qui
bus contrarij sunt fasti. in his fatur
dicitur quoque festiuitas quasi facti nati
uitas. Natiuitas dicitur proprie festum illi
us natiuitatis. que est in carne et in
mundo. et secundum hoc dicitur tantum
christi natiuitas. et beate Marie et bea
ti iohannis baptiste. quorum tantum
natiuitates in ecclesia celebrantur.
Quare sancti dicantur in morte nas
ci. iam sequitur et dicetur ubi de octa
ua agetur. de celebritate iam dictum
est. Natalis uero uel natale uel nata
licium dicitur migratio sanctorum ab hoc
seculo. quia tunc nascuntur deo et
celo ad gloriam ea natiuitate que ten
dit ad uitam eternam. indifferenter
tamen ista accipiuntur. Transitus dicitur
festum de morte sanctorum quoniam
anime illorum a corporibus exeuntes per
ignota sibi et diuersa loca transeunt.
xuj. q. ij. tempus. ut per celum aereum
et ethereum et cristallum. ut tandem
perueniant ad empirreum. Et nota
maius est festum transitus alicuius
sancti quam aliquid aliud de illo. ut di
cetur sub festo assumptionis. Obi
tus dicitur quia tunc angeli ueniunt
obuiam anime. ut legitur de beato
martino. Passio dicitur quia tunc marie
corpus patitur. et etiam anima quando
per uiolentiam ab inuicem separatur

et obitus uniuscuiusque potest passio
nominari. quia sine amaritudine et
sine uiolentia quadam nulla anima de
corpore tollitur. Assumptio proprie
dicitur transitus beate marie. Depositio
proprie dicitur depositio beati Io. euange.
qui ut premissum est locum sepul
ture uiuus intrauit. et ita seipsum de
posuit. Obdormitio uero dicitur mors
sanctorum quasi requies. Nam si
cut quis post somnum integer et ua
lidior fit. sic sancti sine difficultate
resurgunt in corporibus glorificatis
quasi a somno euigilantes. unde do
minus de lazaro mortuo dixit. Laza
rus amicus noster dormit. xiij. q. ij. unde
apostolus. Nolumus uos ignorare de dor
mientibus etc. ¶ Sequitur de stati
onibus uidere. Statio autem secundum Isido.
est obseruatio statutorum dierum uel tem
porum dierum. ut quarte et sexte ferie
ieiunium ex ueteri lege preceptum. de qua
statione in euangelio. Ieiuno bis in
sabbato. i. in quarta et sexta sabbati tem
porum. s. que legalibus ac propheticis insti
tutionibus determinatis temporibus
statuta sunt ut ieiunium mensis quarti
quinti. septimi et decimi. uel sicut in
euangelio dicitur. Dies illi in quibus ob
latus est sponsus. Statio quoque uo
catur processio ad aliquam ecclesiam. ad
exsoluendum ibi gratias deo facta. et
dicitur statio quia tunc stantes orare et
deo gratias persoluere non flexis geni
bus debemus. nec ieiunamus tunc
nec in eis supplicationis uoces fiunt.
que omnia cum uestibus humilitatis in le
tanijs fiunt. Uidentur autem stationes a
ueteri lege initium habuisse. quoniam tunc
populus iudeorum et etiam multi gentiles
conueniebant in magnis solennitatibus
s. in pasca et penthe. ut ibi orarent in
templo et deo gratias persoluerent et offe
rebant. quod adhuc obseruat ecclesia. pre
serti ytalie ubi in ebdomadibus pasce
et penthe. populus de opidis et uillis
adiacentibus ciuitatibus conuenit ad

ecclesiam epalem. Alie stationes a romanis habuerunt inicium. quia eas maxime frequentant qui cum i tercessionibus sanctorum quorum suffragia implorabant pericula eua sissent cum processione ueniebãt ad ecclesiam illius sancti cuius patroci nio erant liberati laudes deo cũ gra ciarum actionibus persoluentes. Isi do. dicit in. vj. ethimologi. ꝙ statio ex militari exemplo nomen accepit pro eo ꝙ nulla leticia castris obue niente stationem contristatio mili tum rescindit. Sunt autem due spe cies stationum. alie nanqꝫ sunt gene rales. alie particulares. Generales sunt que in predictis duabus septi manis ad matricem ecclesiam fiunt particulares que ĩ diuersis ecclesijs fiunt pro predicta causa. fiunt quã doqꝫ obseruationis causa nulla alia causa intercedente. ut cum in festo alicuius sancti ad eius ecclesiam ua dit processio a maiori ecclesia. fiũt ẽt cum ĩ festis diebus ad diuersa al taria cum processione ob sanctorũ uenerationem uenimus. Institutio ergo stationum ex predictis liquet. hoc tamen addito quoniam sicut rõni pro uitandis suis periculis sta tuerunt suas stationes in urbe. sic ꝛ alij in suis ciuitatibus ob causas si miles stationes instituerunt. In die bus autem stationum uoces seu cã tica leticie cantantur. uidelicet rñso ria uel antiphone uel aliquid huius modi. Quandoqꝫ etiam tunc missa celebratur in ecclesia ad quã uadũt et quandoqꝫ non. sed post stationeꝫ finita redeunt. Et nota ꝙ populus ꝑmo conuenit in una ecclesia uicina illi in qua debet esse statio. ut dictũ est in quarta parte sub ti. ꝺ oꝛone. Nempe btũs Grego. qui stationes in ordine ordinauit. xx. omelias euã gelij diuerso tempore in illis dicen das declarauit. als uero stomacho lacescente alijs pnunciandas com misit. ¶ De solennitate letaniarum in. vj. pte sub ti. de rogationibus di ctum est. Nota tamen ꝙ stationes fiũt ꝓpter preterita pericula. Leta nie uero que rogationes uel suppli cationes interꝑtantur. fiũt ꝓ pericu lis euitandis ut premissum est.

De solennitate ieiuniorũ ꝛ de uigili is sãctoꝝ. dictũ ẽ in sex pte sub. iiij. feria quarte dñice de aduentu.

Hoc etiam nota ꝙ natale dñi festũ est pr̃is. quia per eum filius innotu it mundo. In hoc enim apparuit ca ritas dei ꝙ nobis dedit filium suũ. sicut dixit btũs Jo. festum tamẽ pa tris filij est ꝛ spiritus sancti. In hoc enim ꝙ dr̃ uerbum intelligitur pi uerbi et etiam alia rõne. quia. s. filiꝰ patrem manifestauit mundo. Pasca uero est festum filij. quia tũc xp̃s a mortuis resurrexit et uerus deus ap paruit. Et nota ꝙ solennitas pasce anthonomatice dicitur solennitas solennitatum. sicut dr̃ sancta sancto rum et cãtica canticorum. eo ꝙ alia sancta et alia cantica excedunt. inde ẽ ꝙ omnes dies dominicos recipro camus. i. oĩs dies dñice sũt octaua huius festi. Dr̃ etiam festiuitas festi uitatũ. Tum qꝛ ꝑma est omniũ festi uitatũ. tum qa oĩs hec dñica com municare debẽt. In quibusdam tñ locis quodlibet magnũ festũ pasca uocat᷑. q̃si trãsitus qꝛ ꝺ diuicijs ad ꝟtutes trãsire dẽmus. Penthe. est fe stũ spũs sãcti. et q̃libꝫ istarũ solẽni tatũ est solennitas totius trinitatis qm̃ indiuisa sũt opera trinitatꝭ. licet ut ꝑmissũ est quelibet istarũ magis uni q̃ alteri appropet᷑. ¶ Non ẽ eti aꝫ ignorãdũ ꝙ pp̃la israhelitic⁹ tres pricipal͛r celebrat solẽnitates. Primũ erat phase siue dies azimoꝝ qꝺ est pasca. qꝛ tũc de⁹ eos liberauit a po testate pharaonis ꝺ ꝟuitute egipcij ꝛ a ꝑcussione ãgeli liniti postib⁹ de

ſanguine agni immolati. Non enim
fuit dom⁹ alicuius egiptij. ubi mor
tui non iacerent nisi domus iudeo
rum ubi nullus mortuus eſt. Secun
dum erat penthe. quia tunc accepe
runt legem. ut dictum eſt i ſexta p
te ſub ipſo feſto. Tercium cenophe
gia in ſeptembri qḋ ex greco interp̄
tatur dedicatio ſiue fixio taberna
culorum. populus enim iſrahelitic⁹
xl. annis in tabernaculis habitauit.
in cuius rei memoriam iudei hoc fe
ſtum celebrant quaſi in tabernacul̄
degentes. ceno enim grece taberna
culum dr̄. Hec feſta que ſeptem die
bus ↄtelebantur precipua diceban
tur et ſabbatum qḋ interueniebat
dicebatur ſabbatum ſabbatorū. i.
ſabbatum ſanctorum. Uerum et ſu
peraddiderunt et alia feſta ob euē
tus uarios et encenia quod celebra
bant hebrei in hyeme. ſcilicet in oc
tobri. et uocabant encenia nouam
dedicationem templi. cenon enī gre
ce dicitur nouum latine. Unde quā
docunqꝫ aliquod nouum fuerat de
dicatum encenia uocatur. nam et ſi
quis noua tunica induitur enceniar̄
dicitur. nos autem duo illorum ſer
uamus. ſcilicet paſca et penthe. ſed
alia rōne ꝙ̄ illi. Ipſi enim celebrant
paſca quia tunc ab egipciaca ſerui
tute liberati ſunt. nos uero qꝛ tunc
per chriſtum redempti ſumus. illi
celebrant penthe. quia tunc ſuſcepe
runt legem. nos uero quia tunc ſpi
ritum ſanctum accepimus. Item illi
ſuſceperunt legeꝫ i tabulis lapideis
ad duriciam cordis notandum extrī
ſecus ſcriptam quoniaꝫ uſqꝫ ad ſpū
alem littere intellectum non pertin
gebant. ſed ſpūs ſanctus datus eſt
lxxij. diſcipulis in corde digito dei
ſpūalem intelligentiam eis dictāte.
Cenophegia etiā quodāmodo cele
bram⁹ in aſcēſione dn̄i. qꝛ per tab̄
naculū intelligimus corpus dn̄i in

quo ſub humanitate diuinitas latu
it iuxta illud ps̄. In ſole poſuit tab̄
naculū ſuum. hoc itaqꝫ tabernaculū
xp̄s in mortali carne non fiebat qm̄
exultauit ut gigas ad currendam ui
am diſcurrens de loco in locum ut
ſuſceptū miſteriū adimpleret. ſꝫ tūc
fixit et ſtabiliuit tabernaculum. id
eſt corpus ſuum cū aſſumptus ē in
celum ſedens ibi ad dextraꝫ dei pa
tris et requieſcens in patrimoniali
bus patris bonis donec ponat ini
micos ſuos ſcabellum pedum. t. hec
itaqꝫ tria feſta recte ī euangelio ſpū
aliter celebramus. nam iuxta pſal.
Xpūs captiuam duxit captiuitateꝫ
quando in paſca reſurgens. uictos
ſuos eduxit de lacu in quo nō erat
aqua. aſcendit in altum cum in aſcē
ſione exaltatus eſt ſuper celos celo
rum ad orientem. dedit dona homi
nibus cum in penthe. effudit de ſpi
ritu ſancto ſuper omnem carnem.
Quarta uero feria poſt dominicaꝫ
de paſſione eſt de encenijs. ꝑut ibi
dictum eſt in ſexta parte. Erāt quo
qꝫ alie quatuor ſolennitates non ta
men ita ſolennes ſicut precedentes
uidelicet ſabbatum. feſtum clango
ris. feſtum propiciationis. ⁊ neome
nia. ſiquidem apud hebreos neome
nia dicta eſt. quia ſecundum lunarē
curſum menſes ſupputabantur. me
ne grece luna uocatur. inde neome
nia. id eſt noua luna. Apud nos ue
ro neomenie ſunt. kalende enī erant
apud hebreos ipſi dies kalendarū
ex legali inſtitutione ſolennes.
Sane Conſtantinus imperator par
tes tranſmarinas petens inuenit eu
ſebium ceſarieñ. epiſcopum uirū ſā
ctiſſimum cui dixit. pete a me. unde
eccl̄ia tua ditet̄. ille ṽo rn̄dit. eccl̄ia
mea ſatis habūdat in diuicijs. ſꝫ ro
go te ut mittas ꝑ ꝑtes mūdi ⁊ noīa
ſcōꝝ ⁊ tp̄a paſſionū et ſub qḃ⁹ ⁊ q̄
liter et ī qb⁹ locꝭ paſſi ſūt reſcribas.

quod factum est. Et refert Eusebi⁹
ꝙ quolibet anni die plus ꝙ̄ quinq̄
miliũ sanctorum festa concurrũt. ex
cepta die kal. ianuarij. quo intende
bant gentiles epulis et solennitati
bus non ad martirisandum sãctos
et Jero. dicit idem in epistola que
suo kal. preponitur. unde Gregꝭ. di
cit. totus mundus plenus est sãctis
et similiter Haymo dixit de angelis
ꝙ si quis creaturas spũales videre
posset uideret eos ebulire in aere si
cut minimas athamos in solis splẽ
dore. Et nota ꝙ nullus asscribẽdus
seu annumerandus est cathalago si
ue numero sanctorum nisi ꝑ roma
num pontificem. et nisi facta prius
clara fide de illius uita et miraculis
ex. de re. et ue. sanc. c. i. ex. de testa.
uenerabili. dicitur autem cathalog⁹
uniuersalis s̃mo. a catha quod est
uniuersale. et logos quod est s̃mo.
Et letania siue kalendarium in q̇b⁹
enumerantur sancti per romanam
ecclesiam approbati dicuntur uni
uersalis sermo. ¶ Ceterum secun
dum decretum concilij affricã. ꝺ cõ
se. di. i. placet nulla memoria marti
rum ꝓbabiliter siue solenniter acci
piatur. nisi aut ubi corpus martirꝭ.
aut certe reliquie sunt. aut ubi fuit
origo habitationis uel possessionis
illius. Nam altaria que per somnia
et inanes quasi reuelationes quorũ
libet hominum ubicunq̄ constituũ
tur omnino reprobantur. Item sta
tutum est in concilio aurelianeñ. de
con. di. iij. epũs. ꝙ episcopus si i in
firmitate non fuerit impeditus ec
clesie cui fuerit ꝑrimus. puta epis
copali die dñica deesse non debet.
¶ Que aũt festiuitates celebrande
sint patet ex concilio lauduñ. ꝺ cõ.
di. iij. c. i. ex. de fer. c. fi. in q° sic sta
tutum ẽ. Dies dominici feriandi sũt
a uespera in uesperam. Item festum
natalis domini. sancti Steph. sancti
Johannis euangeliste. Innocentum
sancti Siluestri. Circũcisi. Theopha
nie. siue Epipha. pasca cũ tota ṗce
denti et sequenti ebdomatibus. ro
gationes cum tribus diebus. Ascen
sio dñi. penthe. cũ duobus dieb⁹ se
quentibus. sancti Jo. bap. xij. aplo
rum. sãcti Lauren. Festiuitas beate
marie. omnes dies dñice. Dedicatõ
sancti micha. Dedicatio cuiuslibet
oratorij. Festum omniũ sãctoꝝ. sãcti
Martini. Ille festiuitates. s. sanctoꝝ
canonizatorum q̄s singuli episcopi
in suis ecclesijs cũ clero et populo
decreuerint celebrandas. Reliquis
uero festiuitatibus q̄ per annũ sũt
non sunt populi cogendi ad cele
brandum siue feriandum nec prohi
bendi. Quot psalmos. quot respon
soria. quot lectiones. et quare in fe
stis dicantur. dictum est in sexta p
te sub ti. de nocturnis. ¶ Quedã
autem festa dicũtur in totum dupli
cia. quedã simplicit duplicia. et q̄
dam semiduplicia dicuntur. q̄dam
duplicia in quibusdam ecclesiis ꝑ
eo ꝙ responsoria tam maiora ꝙ̄ bre
uiora. et uersus a duobus cantant.
Et quia oĩa incipienda a duobus i
cipiuntur. et qꝛ antiphone in matu
tinis et uespis duplãtur. Dicũt eni
cõplete et añ psalmũ et post sicut ẽ
festũ natalis dñi. sci Stepha. ꝓtho
martirꝭ. sci Jo. euãge. Circũcisio dñi
Epipha. Purifica. Annũcꝭ. Resurre
ctio. Ascẽsio. pẽth. sci Jo. bap. aplo
rũ pe. et pau. sci Lauren. Assũptõis
btẽ marie ꝟginis. natiuitatꝭ eiusdẽ.
et dedicatõis basilice. premissa q̇dẽ
sũt maiora duplicia festa. Maiora ãt
duplicia festa sũt. scða ⁊ tercia feria
ĩ. octauas resurrectõis. Item scða et
tercia feria. ĩ. octauas penth. Cõme
moratio sci pau. apli. Octaue aploꝝ
pe. et pau. qð et Assũptõis. ⁊ quod
libꝫ festũ. unaqueq̄ ecclia duplex or
dinauerit celebrari. Semiduplicia

autem festa sunt in quibus ꝓmissa omnino non obseruantur. sed tantum tercium. sextum et ultimum responsoria cantantur a duobus nec incipitur a duobus nec duplant᷑ antiphone. licet uersus et responsoria a duobus dicantur et sunt hec semiduplicia sanctorum. Andree. Nicolai. Lucie. Thome apostoli. Innocētum. Octaua epiphanie. Agnetis. Conuersio sācti pauli. Agathe. Mathie. Cathedra sancti petri. Gregorij. augustini. Jero. ambrosij. Philippi et Jacobi. Marcij euangeliste Inuentionis sancte crucis. Reuelationis sancti michaelis. Octaua ascensionis. Johannis ante portaꝫ latinā. Barnabe apostoli. Octaua sancti Johannis bap. Marie magdalene. Jacobi apostoli. pe. aduincula. Octaua sācti laurentij. Bartholomei. Decollatio sancti Johannis bap. Octaua natiuitatis btē marie. Exaltatio sancte crucis. Mathei. Luce. Simonis et iude. Martini. Cecilie. katherine. et alie ꝭm consuetudineꝫ cuiuscūqꝫ ecclesie. ¶ Sane iō hec uarietas circa festa seruatur. qm̄ sicut ꝭm apostolum stella differt in claritate a stella. sic etiam erit resurrectio mortuorum. Cum ergo ꝭm beatum Dionisium ecclesiastica ierarchia repn̄tet aliqualiter in suis actionibus seu ordinationibus celestē ierarchiam in qua sancti ꝭm diuersitatem meritorum suorum disponunt᷑. iō ad hoc representandū uarietas diuersorum officiorum in nr̄a ecclesia reperitur. ¶ Que igitur festa in totum duplicia q̄ simplicit̄ duplicia et que semiduplicia dici debeāt liq̇do patet ꝭm misticum intellectū. Nam ꝭm sanctos uisio dei erit primū omniū btōꝝ. q̄ q̇dem uisio erit maior uel minor in oīb⁹ ꝭm ꝙ hic positi magꝭ uel minus in caritate. q̄ est radix omniū meritoꝝ ꝓfecerūt.

Ueruntamen sunt quedaꝫ specialia merita secundum que aliqua specialia premia habentibus alia merita in futura gloria conferentur. Unde speciale premiū supra essentiale reddetur martiribus. doctoribus ⁊ uirginibus. quod premium aureola dicitur. ita ꝙ quantum ad hoc aliqui sancti duplex habebunt premiū. s. essentiale quod dicitur dei uisio. et accidentale. s. aureolam. et secundū hoc festa sanctorum possunt dici maiora uel minora. s. in quibus premiorum rōnes magis uel minus reperiri possunt. Quia igitur btā uirgo inter omnes sanctos sublimiori premio potitur quantum ad premium essentiale. et rōnes etiam accidētalium premiorum sibi competunt. ideo eius festum totum duplex dr̄ esse. sic est etiam i festiuitatibus ad honorem xp̄i statutis. Quia uero post eos angeli secundum obtinēt locum. et post illos apostoli. ⁊ martires. et post ipsos alij. Ideo secundum eorum plura uel pauciora essētialia et accidentalia premia ipsorū festum. uel totum duplex. uel semiduplex. uel simplex. debet ab ecclesia militante. que uestigia triūphantis imitatur conformiter celebrari. ¶ Quandoqꝫ uero alia consideratione dicuntur festa duplicia. quando uidelicet eadem die duo festa cōcurrunt. et tunc minus cedit maiori. Nam die illa de festo excellentiori officium celebratur. et de minori fit solūmodo cōmemoratio. et illi⁹ officiū ad diem sequentē reseruat᷑. sicut fit ꝺ btīs pe. ⁊ pau. Si g°. eadē die plura festa cōcurrāt et oīa sūt martires illi⁹ q̇ int̄ eos maiorꝭ erit noīs officiū celebretur. Si uero alt̄ cōfessor et alt⁹ martir uel martires. si confessor maioris sit nominis q̄ꝫ martir. uel ꝓuilegiat⁹. ut btūs martinus. et cuius generaliter officium

instituit ecclesia dicendum est officium de confessore. et commemoratio facienda est de martire. sin autẽ celebrandum est de martire. Item si festum andree ueniret in pma dominica in aduẽtu. fiet in secunda feria. Idem etiam dicimus de quolibz festo apostolorum martirũ si occurrit in pmissis dominicis puilegiatis. Item si festum habens uigiliam cõtingit in feria secunda celebrat officium de uigilia et ieiunat in sabba antecedenti. ex de obs. ieiu. c. i. Si autem in quacunqz alia dñica a puilegiatis. i. qbus historie appropate inueniũtur euenerit festũ apostoli uel alicuius pcipui martiris. uel alterius sancti q ppum habeat officiũ. Attendendũ est utrũ sequens ebdomada singuli dies ipsius ppum habeant officium. qd si habent fiet officium de dominica. et festum sancti fiet in secunda feria. si uero non habet fiet officium de festo in dominica. et officium dominice fiet in secũda feria. et sic dominica quandoqz cedit festo quãdoqz econuerso.

Circa uigilias sanctorum qre sic uocantur et unde ortum habuerũt. dictum est in sex parte. sub quarta feria tercie ebdomade aduentus.

Porro circa festa que in septuagesima seu in tempore passionis siue an illud occurrunt sicut est festum sancte Agathe. katherine. sancti petri. sancti mathie. Annunctiatõis domini. festum sancti grego. festum etiaz patroni cuiuslibet ecclesie si acciderit. uel anniuersarium illius uel pasca alicuius annotiuum. generalit dicimus qp cantica laudis. s. Te deum laudamus. Gloria in ex. deo. et Ite missa est. in illis debent cantari et omnia que cantarentur in illis si in alijs temporibus contingerent pret allelu͡ia. quoniam festa huiusmodi ad tempus pasce pertinere noscũt.

¶ Sed quare non dicitur tunc alleluia sicut alia cantica leticie. Rndeo quia illud est magis canticum leticie qp alia que sunt magis obsecrationes seu grãarum actiones qp cantica leticie. Licet et in illis sit aliq leticia psertim in cãtu. si uero opponatur qp gloria in ex. quod est ppium natalis domini. et Ite missa est. qd est laus seu canticum resurrectionis et Te deum laudamus. quod significat leticiam p dragma inuenta. non debeant in festo ãnunctiationis domini cantari. pro eo qp pmissa in aduentu domini nondum sua tempora habebant. quia dominus nondũ eã in rebus humanis fuerat prosecutus. Rndent q solennizare contẽdunt qp hoc festum est omnium festorum xpi. quasi fons et origo seu initium. quoniam et si natale domini uel passio uel inuentio dragme nondum erant in re uel in tempore habebantur tamen in spe quoniam in spe eorum prodigia precedebant. Annotiuum pasca uocatur. quãdo aliquis diem quo baptisatus est celebrat annuatim. quod forte sumit a gentilibus qui diez in quo ad miseriam nascebantur nataliciam obseruabant in qua celebratione officiũ pasce debet cantari preter alleluia. si in tempore quadragesime contingat. ¶ Et nota qp hec tria. s. Te deũ laudam⁹. glo. i ex. et Ite missa est. se se cõcomitãt et ẽ rõ. nam glo. in ex. significat illd in effabile gaudiũ qd angel⁹ pastorib⁹ nũctiauit dicẽs. annũctio uobis gaudiũ magnũ qz natus ẽ nobis hodie saluator. Ite missa ẽ. qd ẽ dictũ. ite ad ppa missa ẽ ɔsumata. designat accessũ pastorũ ad locũ natiuitatis xpi dicẽtiũ adinicẽ post angelicã ãnunctiatõz. Trãseamus usqz ad bethleem et uideam⁹ hoc uerbũ qd factũ ẽ. Quia g° post annunctiationam angelus secutus.

est pastorum accessus. Ideo merito
quando sacerdos dicit glo. in ex. in
quo predictum representat. debet
etiam dici. Ite missa est. similiter qñ
hec duo dicuntur uel obmittũtur.
Te deum laudamus. ad nocturnas
dicitur uel obmittitur. quoniaꝫ ibi
gaudium et laudes celi et terre crea
toris et creature capitis et ministro
rum designantur. sicut et in glã in
excel. celi et terre creator et creatu
ra caput et membra. cum laude et
gaudio nominantur. ꝑmo fere oĩa q̃
ibi implicite continentur hic explici
te ponuntur. merito igitur quando
illud dicitur hoc non debet obmit
ti. uerũtamen non semper premissa
se concomitantur. nam in festo ca
thedre bti pe. etiam si occurrat in
quadragesima quedam ecclesie di
cunt. Te deum laudamus. ceterꝭ lau
dibus taciꝭ. quia hoc cantico uti
solemus ad intronisandos episco
pos in sedes suas. et beatus petrus
eadem die fuit in cathedra antioce
na intronisatus. Item in cena dom
ni dicitur. gloria in ex. et Ite missa
est. si episcopus assit et crismatis ce
lebret officium. Et in sabbato san
cto dr̃ glĩa in ex. sed non Ite missa
est. In ipsis tñ diebus nõ dr̃. Te de
um laudamus. Item in die natiuita
tis dr̃ gloria in ex. in ꝓma missa. sꝫ
ite missa est non dr̃. ne populus licẽ
ciatum se credens non audito matu
tino discedat. Et ꝓpter hoc etiam
q̇dam tunc reseruãt finalẽ collectaꝫ
ꝓme misse donec matutine explean
tur concludentes postea missã sub
bñdicamus. sed alia rõ ponitur in
iij. pte sub ti. ꝺ oratione nouissima.
Secũdam etiam missã eodem modo
finiũt. In q̇busdam tamen ecclesijs
dr̃ tunc. ecce completa sũt omnia.
nec datur populo licencia recedẽdi
ut sciat se terciam missam audire ĩ
qua demũ dr̃. Ite missa est. In eccle

sijs autem in quibus fit officiũ am
brosianũ i tempore q̃dragesime nul
lius sancti festiuitas celebratˀ. sꝫ tm̃
cõmemoratio fit. Et idipm antiqua
decreta in alijs ecclesijs seruari iu
bebant et antiq̃tus cõmunitˀ sic fie
bat. In illis quoqꝫ ecclesijs ꝑus san
ctificatur q̃ꝫ euangeliũ legatur uꝉ cã
tetur. xxiii. q. iii. non oportet. c. i. et
se. ¶ De officio festorum que tpe
aduentus occurrũt. dictum est ĩ tex
parte in ti. de tempore aduentꝰ. De
festis uero a resurrectõe usqꝫ ad oc
tauam penth. hec regula generalitˀ ĩ
q̇busdam ecclesijs fuatˀ qꝫ in oĩbus
sãctoꝝ festis canitur historia. Btũs
uir. hoc in apostolis. martiribus. cõ
fessorIbꝰ. uirginibus. hoc in uno et
in pluribus frequentantur. Uir enĩ
iste btũs xp̃s ẽ ꝫm regulaꝫ Tyconij
caput et membra. Hic ẽ enim mar
tir ꝺ quo dr̃ in antiphona. filie ihe
rusalem. quem ꝫm caput coronauit
dñs stola immortalitatꝭ. in hoc tpe
solennitatis et leticie et ꝫm mẽbra.
postea coronauit i illo tempore qꝺ
per istud significatur. qꝺ erit eterni
tatꝭ ꝛ glĩe. hic ẽ enim q̇ loq̃tur in of
ficio qꝺ hoc tpe frequẽtatˀ. s. Pro
texisti me deꝰ. hic ẽ uitis uera. ꝛ san
cti sũt palmites sicut dr̃ i euangelio
Ego sũ uitis uera. Jo. xv. c. qꝺ simi
litˀ hꝭ tpe frequẽtatˀ. et ꝫm ꝓmissa pa
tet qꝫ etiã in festis duoꝝ uel pluriũ
scõꝝ dꝫ dici in ꝓdicta ãtiphona. fi
lie ihrlm uenite ꝛ uidete martirẽ. s.
xp̃m. et nõ martires et alia i plurali
sicut faciũt q̇daꝫ. ¶ frequẽtamus
aũt hꝭ tpe in festiuitatibꝰ scõꝝ ꝓdẽp
titatẽ officioꝝ eo qꝫ in suo significa
to idẽ erit denariꝰ oĩm. et qꝛ tũc glo
rificati erimus unũ cũ xp̃o hoc tpe
glorificato. ¶ Sꝫ q̃ritur q̃re in tpe
pascali nõ celebramꝰ festa sãctoꝝ q̇
cũ xp̃o surrexerũt uel cum eo celos
ascẽderunt. debemus enim de illoꝝ
glorificatione gaudeꝛ ꝛ solennizare

sicut et de aliis sanctis cum certi simus eos celos ascendisse. Respondeo ideo non solennizamus quoniam ad inferos descenderunt. solennizamus enim sanctorum natalicia. quando videlicet celo nati sunt ut premissum est. non quando inferno. de quo dictum est in sexta parte de parasceue. ¶ Potest etiam dici q de glorificatione sanctorum in anima in pasca. vel saltem in ascensione festare deberemus sed non possumus propter auctoritatem officiorum illorum dierum. Obumbraretur enim solennitas illorum auctoritate maioris solennitatis. quoniam adueniente principe cessant magistratus. et ideo statutum fuit ut per alia tempora anni diebus quibus eis dedicate fuerint ecclesie festa illorum celebrentur. ¶ Uel secundum Bedam in dedicatione ecclesie in qua nouem lectiones dicuntur fit festum de illis sicut et festum sancti Johannis bap. fit ad finem augusti. qui tamen circa pasca mortuus fuit. et festum beati Jaco. compostelle in iulio. qui tamen fuit tempore pascali occisus. Beatus quoque petrus apostolus fuit incarceratus hoc tempore. Facta est enim predictorum festorum mutatio. quia tanta erat festiuitas principis omnium q non poterant tunc celebrare solennitates satellitum. iuxta illud. cede maiori. Uerumtamen festa sanctorum veteris testamenti. ut abraham ysaac. dauid. daniel. et aliorum per greciam. et apud venetias coli et ibi habere ecclesias de machabeis dicitur. prout sub ipso dicetur. ¶ Circa octauas notandum est q octauum diem leuiticus liber insinuat dicens. dies octauus erit celeberrimus atque sanctissimus. ¶ Sane octaue sanctorum ideo celebrantur quia sicut primus dies significat natiuitatem eorum scilicet qualiter nascuntur celo. et insocietate angelorum. et sanctorum pariter quoniam anime eorum a corporibus separantur. ita in octauis recolentes resurrectionem corporum congratulamur resurrectioni eorum. ¶ Et attende q quorundam sanctorum celebrantur octaue. ne hoc misterium lateat. non autem omnium ne vilescat. si enim non valemus omnia festa celebrare sanctorum quanto minus octauas eorum. Si igitur aliorum sanctorum octaue solennes sunt. quanto magis sancti sanctorum. scilicet domini natiuitatis octaua solennis erit. Uidetur autem q natiuitas domini non habet octauam. quia illa tendebat ad mortem. Obitus enim sanctorum ideo habent octauas. quia tunc ipsi nascuntur ea natiuitate que est ad vitam eternam. post illam natiuitatem enim que est in morte speranda est gloria resurrectionis. que datur in octaua non post natiuitatem que est ad mortem. Secundum hoc etiam videtur q natiuitas beate marie. natiuitatis beati iohannis bap. non habent octauam. nec etiam resurrectio domini in qua dominus recepit stolam corporis que generaliter omnibus fidelibus dabitur in octaua. iam enim ipsa resurrectio domini facta erat in re. ¶ Quia igitur diuerse ecclesie in diuersis festiuitatibus octauas celebrant. ideo ne illas reprehendere videamur dicimus q duplex est octaua. scilicet reuerentie siue venerationis. siue deuotionis et institutionis. Octaua reuerentie est festiuitatum pasce. penth. natiuitatis beate virginis marie. et beati iohannis bap. celebrantur enim octaue eorum pro sola deuotione. non pro alio misterio. Octaua etiam deuotionis est in sanctis patronis ecclesiarum. et in sancto nicolao. et maria magdalena et similibus qui octauas non habent. sed quedam ecclesie ob deuotionem

eas faciunt. Octaua uero institutio
nis quadripartita est. quia est oc
taua significationis. suppletionis.
alterius negocij significationis. et
future glorificatõnis. ¶ Octaua sig
nificationis est. ut octaue sanctorũ
uigilias habentiũ. et festa dedicati
onis ecclesie quod fit in signum qḋ
dedicabitur ecclesia .i. extrema et
plenissima dedicatione dedicabit᷑.
tunc ꝑma copulabit᷑ xp̄o. Dedicari
enim est copulari. et octaue martiꝝ
quia ipi per ea que passi sunt. et ex
eo ꝙ hanc uitam pro nihilo habue
runt. ostenderunt ꝙ erat uita imor
talis. unde octaue innocentum pos
sunt dici octaue significationis. q̇a
per eas resurrectio nostra significat᷑
prout sub festo illo dicetur. et etiaꝫ
octaua beatorum Pe. et Pau. ⁊ quo
rundam sanctorum. que significant
stolam secundam. s. glorificationeꝫ
quam in octaua etate habituri sũt.
¶ Sed quare ob similem etiã cãm
non obseruatur seu celebratur octa
ua passionis domini. sicut eñi xp̄us
qui est sol iusticie natus est nõ ꝓpt᷑
se. sed ut lex nostris mentibus q̇ era
mus in tenebris appareret. sicut eti
am baptisatus non propter se sed
ut nostra peccata lauaret. sic mortu
us est non propter se. sꝫ ut nos mo
reremur peccato. ꝑ quod nos libe
ret a morte. Rn̄deo ideo quia super
ueniens festum leticie obumbrat et
abolet commemorationem tristicie
propterea licet reddatur rõ quare
premisse octaue fiant. non tamen us
quequaqꝫ in similibus exigitur ꝙ
octaue fiant. nam xp̄s fuit circumci
sus carnaliter ut circũcidamur spũa
liter. ieiunauit ut ieiunemus. pedes
lauit ut lauemus. Nec tamen octa
uam istorum aut similium celebra
mus. sed et octaue sanctorũ ob cau
sam dissimilem celebrantur ut pre
missum est. ¶ Rursus dissimilem

habet causam octaua pascalis solen
nitatis cui non fit octaue misteriũ.
Octaua tamen additur propter oc
to beatitudines que in illa solenni
octaua percipiuntur. ꝑut dictum ē
ibi. et etiam octaua penthe. que et
ideo celebratur ut operum sãcti spi
ritus consumatio declaretur. Est
enim omnium octãuarum rõ gene
ralis. q̄z. s. octaua reddit ad caput
quod et de beatitudinibus ī libro
de doctrina xp̄iana asserit August.
Idemqꝫ dies ꝑmus est et octauus
s. dominicus. et ideo resurrectio do
mini dr̄ facta in octaua. i. in die do
minica. Idcirco igitur obseruat᷑ ce
lebritas octauarum ut reuertamur
ad ꝑmum innocentie statum ī cuꝰ
innocentie recordatione in octaua
die circumcisio agebatur ut mens
circumcisa fieret ab omni carnali
cogitatione ¶ Octaua suppletõnis
est octaua natiuitatis domini. quia
in ea supplemus quod minus fac
tum est in festo natiuitatis. quia eñi
in natiuitate multum actum est de
partu. et parum de parturiente. iō
in octaua plenius agitur de partu
riente. qḋ apparet in responsorijs
et ī antiphonis laudum. et ī diurno
officio ipius octaue. et ob similem
etiam causaꝫ celebratur octaua epi
phanie. ¶ Octaua alterius rei sig
nificationis est. similiter octaua na
tiuitatis. ꝑut ibi dictum est. Et oc
taua agnetis. In ea enim representa
tur ꝙ beata Agnes octaua die uisa
est gloriosa a quibusdam fidelibus
prout sub illo festo dicetur. ¶ Oc
taua future glorificationis ē ut oc
taua obitus cuiuslibet sancti ¶ Itē
nota ꝙ tm̄ btũs Stephanus et Lau
rentius habent inter martires octa
uas institutionis. solus uero btũs
Martinus inter confessores. ¶ De
octauis pasce ⁊ ascẽsionis et natalis
dictũ est in. vj. parte sub ti. ḋ pasca.

¶ Licet autem regulariter in octauis festiuitatum fiat in missa officium sicut in ipsis festiuitatibus. pro eo quia octaua eadem dies cum ipso festo censetur. hoc tamen fallit in octauis apostolorum petri et pauli in quibus dicitur officium de martiribus. licet enim una et eadē die passi fuerint. non tamen eadem die de utroque in ecclesia solennizatur. put sub eorum festa dicetur. ideoque utriusque officium nequit in octaua fieri cum unam diem dumtaxat ambo habeant pro octaua. oportuit ergo quod in eorum octaua aliquod commune officium inueniretur. et ideo quia eorum martirium maxime fuit meriti. officium dicitur de martiribus quamuis et de utriusque precipuis actibus mentio in ipso officio habeatur. Fallit etiam hoc in octauis beati Laurentij. in quo tria precipue valde cōmendabilia fuerunt. uidelicet pietas in elemosinis. firma stabilitas in fidei confessione. et martiriū speciale. de primo agitur in uigilia. de secundo in festo. et ideo de tercio agi oportuit in octaua. Uerum licet ecclesiastica officia ab aduentu domini quod est tēpus renouationis inchoari in prohemio. vj. partis diximus. in hac tamen parte simplicius incedentes. Kalendarium prosequimur a mense ianuarij inchoando de aliquibus anni festiuitatibus feriatim aliquā specialia apponētes uidelicet. ¶ De sanctis fabiano et sebastiano. ¶ De sancta agnete. ¶ De conuersione sancti pauli. ¶ De sancto Juliano. ¶ De sancta agatha. ¶ De purificatione btē marie. ¶ De cathedra sci petri. ¶ De annūctiatione btē marie. ¶ De sanctis philippo et iacobo. ¶ De inuentione sce crucis. ¶ De reuelatione sancti michael. ¶ De sanctis geruasio et prothasio. ¶ De sancto Jo. bap. ¶ De sāctis pe. et pau. De festo septem fratrū. ¶ De scō iacobo apło. ¶ De septem dormiētibus. ¶ De uincula sci pe. ¶ De machabeis. ¶ De inuentione sci stephani. ¶ De transfiguratione dñi. ¶ De sancto laurentio. ¶ De assumptione btē marie De scō bartholomeo. ¶ De decollatione sci Jo. ¶ De sanctis felice et adaucto. ¶ De natiuitate btē marie. ¶ De exaltatione scē cruci. De sancto matheo apło. ¶ De sanctis mauricio et socijs suis. ¶ De btō luca. ¶ De simone et iuda. De festo oīm scōrum. ¶ De officio mortuorum. ¶ De scis quatuor coronatis. ¶ De sācto martino. ¶ De sācto andrea. ¶ De scō nicolao. ¶ De uenerabili beda presbitero. ¶ De sancto thoma apło. ¶ De festis scōrum stephani. Johā. euange. De innocentibus. ¶ De apostolis ¶ De euangelistis. ¶ De martiribus. ¶ De confessoribus. De uirginibus. ¶ De officio festi dedicationis ecclesie.

In festo btōrum fabiani et sebastiani. duplex collecta in quibusdam ecclesijs dicitur. et in solito more utraque una per dominum nrm terminatur. Cum quia ipso unico dei filio ihesu xpo mediante ambo ad palmā xpi martirij peruenerunt. Cum etiam quia licet diuersis passi fuerunt temporibus. ecclesia tamen propter ingentia utriusque martiria utrique pariter et principaliter solennizat et utramque collectam eodem fine concludit.

Festum btē Agnetis caret octauis. s. institutiōnis. habet tamen octauam alterius negocij significationis. ut iam dictū est in prohemio. quod ergo dicitur in kalendario agnetis. secundo nō dicitur propter h'

ꝙ illud sit festum octauarum eius
dem nec in ecclesia pronunctiatur
nec in kalendario scribitur octaua.
sed est alia solennitas de eadem re
petita ꝓpter miraculum quoddaꝫ.
quod in octaua die post eius obi
tum contingit ad tumulum illius
parentibus suis plorantibus. intel
ligitur ergo agnetꝭ secundo .s. festo.
unde melius diceretur secundo ag
netis. de hoc etiam dictum est sub
quarta parte sub simbolo. Quia ue
ro prefecti filius eam adamauit. iõ
recte in eiꝰ festo cantaẗ introitus.
Me expectauerunt peccatores.

COnuersio sācti pauli apo
stoli facta est eodem anno
quo xp̄s passus est. et ste
phanus lapidatus anno quidem n̄
naturali sed emergenti. Nam xp̄ūs
passus est octaua kal. aprilis. Ste
phanus eodem anno tercia die au
gusti lapidatus est. paulus uero oc
ua kalendis februarij conuersus ē.
Eius aūt conuersio potius q̄ȝ alioꝝ
sanctorum celebratur triplici rōne.
primo ꝓpter exemplum. ne quisq̄ȝ
quantumcunq̄ȝ peccator desperet
de uenia quando tm̄ in culpa cōspi
cit postmodum talem fuisse in gr̄a.
Secundo ꝓpter gaudium. sicut enī
ecclesia magnam habuit tristiciam
in eius persecutione ita maximam
habuit leticiam de eius conuersiōe.
Tercio ꝓpter miraculum quod do
minus in eo ostendit dum de seuis
simo persecutore fecit fidelissimum
p̄dicatorem. In hoc festo dr̄ episto
la. Saulus adhuc. que ē actꝫ .ix. c. et
euangeliū. Dixit simon petrus ad
ihesum. quod est math. xix. c. dr̄ et
ad horas capl̄m. Erat quidam disci
pulus. actꝫ .ix. c.

IUlianus iste cuius festum
fit .v. kal. februarij. fuit
episcopus cemonenꝭ. qui simon ille
fuisse dr̄ quem dominus a lepra mū
dauit. et q̄ deum ad cōuiuium inui
tauit. Hic etiam dr̄ esse ille Iulianꝰ
qui ab itinerantibus ꝓ inueniendo
bono hospicio inuocatur. eo ꝙ in
domo eius fuit dominus hospitatꝰ
Alij dicunt ꝙ est ille q̇ patrem et
matrem occidit de quo seq̇tur. fu
it quoq̄ȝ et alius Iulianus de alma
nia q̇ desiderio martirij se ultro per
sequentibus offerebat. unde Crispi
nus consularꝭ eum iussit occidi. q̇ḋ
ipse iulianus audiens statim foras
ꝓsilijt. et querenti sponte ītrepidus
se opponens ꝓtinus ictum feriētis
excepit. Fuit insuper alius iulianus
frater bti Iuliani qui tēpla ydoloꝝ
ꝑmissu Theodosij imperatoris una
cum fr̄e destruebant. ad cuius ūbū
homo unius super plaustrū mortu
um se fingens mortuus ē. Fuit etiaꝫ
quartus iulianus q̇ utrūq̄ȝ parētem
nescius occidit. sed post multaꝫ pe
nitentiam sub sp̄e medici leprosi re
cepit in domo sua angelū a quo au
dire meruit ꝙ dn̄s suā penitentiam
acceptasset. Fuit etiā q̇ntus iulianꝰ
non sanctus sꝫ apostata sceleratissi
mus. p̄mo enī monachus fuit. dein
de impator romanus. ut diceẗ sub
festo inuentionis sancte crucis.

BEata agatha post multa
tormenta in carcere mor
tua est. ad cuius caput in
tumulo posita ē uisibiliẗ tabula ꝑ
angeli ministeriū in q̄ scriptū erat.
Mentem sanctam. spontaneā. hono
rem deo. et p̄rie liberationem. iōq̄ȝ
cōsuetudo inoleuit cū tabula eius
ymaginē cōtinente fieri ꝓcessioneꝫ.

INter cunctos sanctos glo
riosa dei genitrix uirgo sē
per Maria p̄matum obti
net. utpote que est sanctis dignior

et excellentior universis. ex̄ de pe
ni. et remiss. noua. in cuius honorem
ecclesia in quatuor anni temporibus
solennes celebrat festiuitates. uide
licet. Annunciationem. assumptio
nem. natiuitatem et purificationem
Omni enim tempore ipsam i memo
ria habere debemus. que omni tem
pore ad filium suum p nobis pecca
toribus intercedit. q̄rum due sūt si
bi et domino nr̄o communes. s. pu
rificatio et annunciatio. Hec autē
quatuor festiuitates fiunt s̄m qua
tuor bñdictiones qua in ipsius uir
ginis salutatione continent. prima
est. aue maria gracia plena. que pri
me festiuitati competit. s. annunci
ationi. quando uidelicet eam ange
lus salutauit et de spū sancto cōce
pit facta gracia plena. Secunda est
dominus tecum. que cōpetit assūp
tiōi. quando uidelicz assumpta est
in celum. quia tunc fuit cum domi
no suo. i. filio ut est dominus. ante
enim non uiderat eum dominū ita
manifeste in se. Tercia benedictio ē.
benedicta tu in mulieribus. que cō
petit natiuitati. quia tunc nata est
mulier in utero sanctificata. nulla
enim alia mulier fuit in utero sancti
ficata. et iō dicta ē castrū ppter sin
gularitatem. quia nunq̄ demones
castrum illud fregerunt. Quarta be
nedictio est. benedictus fructus uē
tris tui. que congruit quarte festi
uitati. s. purificationi. q2 tunc obtu
lit illū bñdictum fructum ī templo
Quidam etiam faciūt quintū festū
s. de conceptione btē marie dicētes
q sicut celebratur de morte scōrum
non ppter mortem. sz q2 tūc recep
ti sūt in nuptijs eternis. similit pōt
celebrare festum de conceptione. nō
quia sit concepta quia in peccato ē
concepta sed quia mater domini ē
concepta asserentes hoc fuisse reue
latum cuidam abbati in naufragio

constituto. quod tamen non est au
tenticum. unde non ē approbandū
cum concepta fuerit in peccato. s. p
concubitū maris et femine. de con.
di. iiij. firmissime. Uerūtamen licet
fuerit concepta in peccato dimissū
est et illud originale peccatum. et sā
ctificata fuit in utero sicut et Jere
mias et sanctus iohannes bap. q̄re
merito natiuitas eius et bti iohan
nis bap. celebrantur. natiuitas dico
ex utero. quando uidelicet ī lucem
seu in mūdum pdierūt. Sed natiui
tas eorum in utero. s. quando ifuse
sunt aīe in corporibus eorum nō ce
lebratur ut p̄missum est. Sextum et
festum est festiuitas parientis. s. fe
stum natalis. sed quoniam tunc est
etiam simul festum filij quod ple
num exigit officium. iō non solenni
zatur de illa, nisi usq̄ in octauas. tūc
uero sicut iam dictum est in probe
mio. Septimum quoq̄ festum ē be
ate marie ad martires. de quo sub
festo omnium sanctorum dicetur.
Quia uero festum purificatōis s̄m
huius septime partis diuisionem ī
ordine temporis alia festa uirginis
p̄cedit. idcirco hic de illo dicam⁹.
Est aūt hodie duplex festū. primū
quo ad partum quod dr̄ festū ypa
panti. i. obuiatio. quia in illa solen
nitate anna pphetissa. et simeon ob
uiauerunt btē marie uenienti filiū
suum xpm in templū offerre. ypa
pontos enim grece dr̄ obuiatio la
tine. ab ypo quod est ire. et anti qđ
est ꝯ. aduentus domini in templū
significat aduentum eius in ecclīa ⁊
in mente cuiuslibet fidelis aīe. que
est templum spūale. Hunc aduētū
p̄dixit dominus per Malachiam p
phetam. iij. Ecce ego mitto angelū
ante faciem tuam q̇ preparabit uiā
ante faciem meam. et statim uenit
ad templum sanctum suum ⁊c̄. uel
dr̄ ypapanti. i. presentatio ex eo q

christus in templum est presentat⁹. Secundo quo ad parientem. et dicitur festum purificationis. quia btā uirgo licet purificatione non indigeret nec legi purificationis obnoxia teneretur. quia nullo modo imūda fuit nec peperit concepto semine. tamen uoluit facere ſm preceptum legis. Dicitur enim leuitici. xij. Mulier si suscepto semine peperit masculum immunda erit septem diebus. immunda quidem erat a consortio hominum. et ab ingressu tēpli. expletis uero septez diebus mūda efficiebatur quo ad consortium hominum. adhuc tamen usq͛ ad diem tricesimūtercium quo ad tēpli ingressum imunda erat donec purgaretur iuxta ritum menstrui flux⁹. sed completis quadraginta diebus in die quadragesima templum intrabat et puerum cum muneribus offerebat. Si autem feminam peperisset tempus duplicabatur. et quo ad consortium et quo ad ingressum sicut et duplicatur quo ad corporis formationem. nam in quadraginta diebus corpus masculi organizatur et perficitur. et in q̄dragesima aīa infunditur ut sepius. Corpus uero femine octuaginta diebus perficit͛ et in octogesimo anima inspiratur ut sepius. sic ergo si masculum peperat. xl. si femine. lxxx. diebus a die natiuitatis partus a templi arcebatur ingressu. hodie tū statim ingredi non ꝓhibetur. ne sibi pena ī culpam uertatur. v. di. ꝰ. hec et si. x. c. se. ex̄. de puri. post par. eo. ti. Uerū tamen mulier dū sentit sibi imminere dolores partus non intret ecclesiam. uel saltē caueat ne polluat illam. sacerdos autem mulierē uicinam ptui sepe moneat q͛ cōfiteat͛. ita q͛ cū dolor partus urgebit eam sit pata accipere eucharistiā. nam inhonestū est q͛ tempore ptus psbit͛ diu cum ea moretur. Est autem triplex rō quare p̄cipit dn̄s die q̄dragesimo puerū in templum offerri. Primo ad notandū q͛ sicut die quadragesimo in māle templū ducitur sic in q̄dragesimo a conceptione ut sepius aīa infunditur in corpus tanq͛ in suū templum. put in historia scolastica dr̄. q̄uis phisici dicāt q͛ in q̄dragesimo sexto corp⁹ pficitur Scd̄o ut aīa que in die q̄dragesima corpori infusa ab ipo corpore maculatur in die q̄dragesima templū ingrediens p oblatas expietur. Tercio ad insinuandū q͛ illi merentur celeste templum ingredi q̄. x. p̄cepta decalogi cum fide q̄tuor euangelistarū obſuauerunt. transactis g͛⁰ purificationis diebus pariens ingrediebatur templū offerēs filiū uel filiaz et munera p se. s. p peccato pullū columbe siue turturem. Pro filio uero uel filia offerebat agnū agniculū in holocaustum que agnum habere neq̄bat offerebat duas turtures aut duos pullos colūbarum. alterum in holocaustū p ptu. alterū uero p se. s. peccato suo. unde in euangelio dr̄ ut offerent par turturū rc. ſm legis cōsuetudinem. i. sicut lex exigere uidebatur. Mulieres igit͛ i hoc btām ỽginem imitantur. cū in q̇busdā locis post ptum transactis. xl. diebus ecclesiam ingrediūtur significantes q͛ si uirginez ipam fuerint imitate post uitam p̄ntem ingredientur cū ea eternam. ¶ Celebratur ergo hoc festum die q̄dragesima a natiuitate dn̄i. qꝛ btā uirgo die q̄dragesima a natiuitate xp̄i ad templū ueniēs ipsū ſm legem p̄ntauit. ¶ Rursus h͛ festum sequitur post festiuitates natalis domini. circumcisionis. et epiphanie. rōne misterij. sicut et rōne misterij uoluit dominus in templū p̄ntari. et hoc dupliciter. Primum misterium est. nascitur enim primo

deus per fidem in homine et sequit circumcisio. quia quando fides in homine est purificatur homo. unde in act. Fide purificans corda eorū. q̇ uero habent bonam fidē reliquūt omnia mala opera. et tunc apparet deus sed tunc facienda est penitentia ut in nobis maneat sicut in templo suo. et tunc fit ibi oblatio et offertur ei par turturum. i. mundiciā mentis et corporis quod non pōt fieri nisi in iugi luctu. sicut turt gemit p cantu. et duos pullos columbarum. i. geminam simplicitatem sm misterium. quia in templū uenit in hac die ut notetur aduentus eius in mentem cuiuslibet fidelis aie. siue in ecclesiam in quam semper paratus est intrare. unde in in introitu dr. Suscepimus deus misericordiam tuam in medio templi tui. qr xp̄s est lignum uite in medio paradisi paratus equalit omnibus subuenire et bona sua largiri sm nomē tuum deus ita et laus tua 7c. q. d. sicut cr casti omnes et recreasti. ita et laudandus es per totum mundū Hoc etiam expositum ē in sexta parte sub octaua dominica post pētb. Ut aūt ueniat in mentem nr̄am hortatur ecclesia filios suos ut occurrant. unde dicit in principio matutinalis officij. s. i inuitatorio. Ecce aduenit ad templū scm̄ suum dominator dominus. gaude et letare syon occurrens deo tuo. s. p fidem et per bona opa. et pp̄ter hoc festū illō dr ypapanti. i. obuiatio. qr si uolumus q̄ iste ueniet i mentē nr̄am. accipiemus in mentem nr̄am eī similitudinem. vñ dicit in rn̄sorio p̄mo. Adorna thalamum tuū syon. s. uirtutib' purifica te. et suscipe. s. uirtutes. et sic ueniet i te. ¶ Ep̄la uero ē. Ecce ego mitto angelum. que ē malachie ul. c. et euangeliū. postq̄ ipleti sūt dies. Lu. ij. c. Et postcommunio.

Responsum accepit simeon. Lu. ij. c. ¶ Et nota q̄ tp̄e Iustiniani imperatoris fuit magna mortalitas apud constantinopolim. et iō tunc constituta est solennitas purificationis marie in reuerentiam eius ob causas p̄missas. ¶ Solet aūt queri cum adhuc pullulent infinite hereses quomodo fit uerū quod in nono rn̄sorio. s. q̄ beata uirgo omnes hereses interemit. Ad hoc dicimus q̄ hoc fecit quātum in se fuit. quia ipa ostendit eam uisibilem qui uisibilis fuit. primo enim non poterat inueniri qn̄ q̇dam ipsam querebāt in delicijs carnis. quidam in diuitijs. quidam in libris philozophorū. et non erat ibi. unde in canticis. q̄siui et non inueni eum. Modo uero n̄ potest aliquis errare in uia nisi uelit. Unde manifeste habetur in ysa. hec erit recta uia. ut etiam stult' nō erret per eam et que erit illa uia. ecce dabo in syon salutem et in iherusalem gloriam meam. Dr hodie capitulum. Ecce ego mitto. malach. iij. c. et illud. Eradicaui. eccle. xxiiij. c. et illud. Quasi cedrus. quod est ibidem. ¶ Fit autem hac die pcessio generalis que significat pcessionem illam quā btā uirgo a ioseph ad templū fecerūt. qui in pcessione ante cancellos cantant. Responsum accepit 7c. significant pp̄hetas. natiuitatem domini et misericordiam pnūctiantes melodia rn̄dentium et gaudiū hanc dei misericordiā suscipientiū. ¶ Tenentes igit cādelas i manibus dicamus. Suscepim' deus misericordiā tuā 7c. Qd uero cātatur in ipa pcessione et in euangelio Accepit enim simeon in ulnas suas oñdit q̄ debemus eū non tm̄ corde sed etiam brachijs portare. unde in canticꝫ. Pone me ut signaculū super brachiū tuū. et ut sigillū sup cor tuum. ad corinth. Empti eni estꝫ p̄cio

magno glorificate et portate deum
in corpore uestro. Debemus q̇dem
portare non tantum deitatem uel
humanitatem. sed utrunq; sicut fe
cit simeon. quod significatur ꝑ can
delam quam ferimus in ꝓcessione
per ceram enim pꝰ apes opere uirgi
nali cum melle ꝓductam. nulla eni
libidine resoluuntur humanitas si
ue caro xp̄i ex uirgine sumpta. per
lumen deitas quia deus nr̄ ignis cō
sumens est. Deutro. iiij. per licbinū
in cera anima candidissima. uel dei
tas in carne latēs. uel ƀm alios mor
talitas intelligitur. uel per lumen pr̄
per ceram filius. per licbinium spūs
sanctus. ¶ Rursus candela in manū
accensa est fides cum bona operati
one. nam sicut candela sine lumine
mortua dicitur. et lumen per se abs
q; candela non lucet sed mortuum
esse uidetur. sic et operatio sine fide
et fides sine operatione mortua esse
dr̄. licbinus sub cera occultatus re
cta intentio ē. unde Grego. sic fiat
opus in publico ut tn̄ intentio ma
neat in occulto. Candele autem be
nedicuntur ut eas digne ferāt om̄s.
Sunt multi hn̄tes intus tenebras. li
cet extra lucere uideantur. digne fe
rentes sūt qui sicut extra lucent per
lumen quod ip̄i ferūt in manibus.
ita lucēt interius ꝑ uerā fidem. et in
hoc est festiuitas et gaudiū magnū
Portantꝰ itaq; in ꝓcessione cerei ar
dentes ꝓpt̄ sex cās. Primo ut unus
q̇sq; se illuminet et opa sua lumina
patefacta alijs insinuet. Scđo ut ri
tū gentiliū in melius cōmutet reli
gio xp̄iana. Romani nāq; die quito
i quītū annū in kl̄. februarij. ad ho
norem februe matris marti. q̇ ut pu
tabant erat deus belli lustrabāt ur
bem tota nocte cū cereisq; facibus
accēsis ut filius eius eis uictoriā de
hostibus cōcederet. cuius matrem
tam solenniter honorabant q; festū

aburbale dicebatur. Ipsi etiam in
mense februarij sacrificabāt februo
.i. plutoni cum ceteris dijs inferna
libus ꝓ aiabus antecessorum suorū
ut ꝓpiciarentur ipsorum. eis solen
nes hostias offerentes et tota noc
te eorum laudibus cum cereis faci
bus accēsis uigilātes. Mulieres quo
q; romanoꝝ his diebus festū lumi
nū exercebant. gentiles nāq; pro eo
q; dicitur pluto deus infernalis cō
cupiscens ꝓserpinam speciosissimā
eam in principio huius mēsis rapu
it. deamq; fecit quam ceres eius ma
ter et parentes facibus accensis per
siluas de nocte in ethna monte ceci
lie multo tempore quesierūt. ꝓut
poetarum fabule fingunt. Idcirco
et ipse in principio mensis februarij
in memoriam huius rei de nocte ur
bem lustrabant ambiēdo ipsā cum
facibus ardentibus. ydolatre enim
sicut legitur in libro sapientie. ob
scura sacrificia faciebant. Nos igitꝰ
lustrandi mores Sergius papa mu
tans in melius. statuit festū purifi
cationis in honorem matris dn̄i in
eodem mense et tunc ꝓcessiones fie
ri ut plebs uniuersa portans cereos
ardentes in manibus ꝑ ecclesias ꝓ
cederet in memoriam celestis regni
quando om̄s electi lucentibus bo
norū actuū lampadibus obuiā spō
so uenientes.. mox cū eo ad nupti as
supne ciuitatis itrabūt. Tercio ut ꝑ
hoc prudentes uirgines imitemur.
q̄rū btā uirgo ē caput ut accensa in
nobis lāpade castitatis et bonorum
operū cū eis in tēplū glorie ad uerū
sponsū ingredi mereamur. Quarto
qr lumen qđ ē ad reuelatōꝫ gentiū.
sicut dixit simeon hac die ꝓ nobis
ē pūtatū. hec ergo ꝓcessio significat
illā simeonis. Quito ad notādū di
uinitatem et hūanitatem xp̄i ut pre
missū ē. Sexto ad ondendū ꝟginis
puritatē. ne q̇s audiēs eius purifica

tionem crescere posset eam purifica
tione indiguisse. portamus ergo cā
delas accensas q̄si ipso facto dicat
ecclesia uirgo btā purificatōe nō idi
get. sed tota rutilans tota splēdens
et ꝑpter cās p̄dictas candelaria nū
cupantur. ¶ Hoc festū caret octa
uis qm̄ licet xp̄s legaliter fuerit pn̄
tatus in templo. nullus tn̄ doctor
nos coartat ꝙ infantes die. xl. nati
uitatis eorū pn̄tent in templo. vn̄
sicut pn̄tatio puerorum ad templum
ſm ueterē ritū deficit. qꝛ hodie fit
in baptismo. ita et epipantis. In oc
tauis eni sicut ꝑ p̄mum diem recoli
mus qḋ factū ē ita ꝑ octauam rē ꝑ
q̄ factū est. De festis annūctiatōnis.
assumptionis. et natiuitatis. in suis
locis dicetur.

¶ De cathedra sancti petri.

DE cathedra sācti petri ec
clesia solennizat qn̄ uide
licet apud anthiochiā ca
thedrali honore sublimatus esse ꝑ
hibet᷑. quā sublimatōꝫ dicūt q̄dam
factā esse a theophilo principe an
thioceñ. cuius filiū defūctū post an
nos. xiiij. pe. suscitauit. et ipsū ꝛ po
pulum ciuitatis cōuertit. ꝑpter qḋ
ibi ecclesiā cōstruxerūt. in cuiꝰ me
dio excelsā cathedraꝫ collocauerūt
et pe. ut ab oībus audiri et uideri
posset exaltauerūt in qua sedit sep
tem annis. De hoc igitur honoꝛe so
lennisat ecclesia. qꝛ tunc prelati ec
clesie ceperūt loco prestare et hono
re sublimari. Tunc eni cōpletū est
illud psalmiste. Exaltent eū i ecclis
plebis ꝛc. ¶ Et nota ꝙ exaltatꝰ est
tripliciter. et iō triplex festū celebrat᷑
Primo exaltatus est in ecclesia mili
tantiū eidem presidendo. et eam in
fide et moribus laudabilit᷑ regēdo
ad quod pertinet hodierna festiui
tas ut premissū ē. Secundo i ecclis
malignantium ipsam. s. dissipando
et ad fidem conuertendo. ad quod
pertinet scđm festū quod dr̄ uicula
tunc eni ecclesiam malignantiū dis
sipauit. et plures ad fidem cōuertit
Tercio in ecclesia triumphantium i
eam. s. introeundo feliciter. ad qḋ ꝑ
tinet terciū festum. s. passionis eiꝰ.
¶ Rursus fit ei festum triplex ꝑp
ter alias quinqꝫ rōnes. Primo ꝑpt
p̄uilegium. fuit enim pre alijs p̄uile
giatus et ideo magis honoratus in
auctoritate. nam fuit princeps apo
stolorum et claues regni celorum ac
cepit. fuit etiam feruentior in chri
sti amore et efficatior in uirtute. naꝫ
ad eius umbram sanabantur ifirmi
Secundo propter officium prelatio
nis super uniuersam ecclesiā qḋ ha
buit que in tres mundi ꝑtes. s. asiaꝫ
affricam. et europam diffusa est. iō
ecclesia ter in anno ꝑ eo solēnizat.
Tercio propter beneficiū quia ipse
qui potestatem ligandi atqꝫ soluen
di habuit liberat nos a tribus gene
ribus peccatorum. s. cogitatōis. lo
cutionis. et operationis. uel quia in
deum. in proximum et in nos pecca
mus. uel hoc beneficium potest esse
triplex bonum. quod uirtute claui
um peccator in ecclesia conseq̄tur.
Primum ē absolutōis a reatu osten
sio. Secundum est pena purgatorij
in temporalem cōmutatio. Terciū
pene temporalis super partem re
laxatio. Quarto propter debitum
quia scilicet tripliciter pauit et pas
cit nos. scilicet uerbo. exemplo. et
temporali subsidio ¶ Quinto ꝑp
ter exemplum ut scilicet nullus de
speret. etiam si tercio christum ne
gauerit sicut ille si tamen uelit cum
eo deum corde ore et opere confite
ri. ¶ Nec est pretermittendum q̄a
hoc festum de incathedratione san
cti petri olim festum beati pe. epu
larum dicebatur. fuit enim mos gē
tilium secūdū magistrū iohannem

heletb. annis singulis in mẽse febru
arij hac die uinum et epulas offerre
deo supra sepulchra parentum mor
tí forte propter illud. thobie. iiij.
panem tuum et uinum tuum super
sepulturam iusti constitue. quas de
nocte demones consumebant. ipsi
tamen ab animab⁹ circa sepulch ra
oberrantibus quas umbras uoca
bant uastari putabant. quod sancti
patres extirpare uolentes. festũ ꝺ i
cathedratione sancti petri tam ꝺ il
la que rome ꝙ etiam de illa que an
thiochie fuit facta. statuerunt fieri
illo die quo talia a gentibus fie
bant. Unde ab illis epulis festum
consueuit appellari festum beati pe
tri epularum. Hac tamen die non
dicitur in quibusdam ecclesijs nisi
una collecta. et de illa in cathedrati
one que fuit anthiochie facta.
Dicitur autem epistola. Petrus apo
stolus seruus. que est. i. pe. i. et euan
gelium. Uenit ihesus in partes. ma
the. xvj. c. ¶ Tractus est. Tu es pe.
mathe. xvj. c. ¶ Ad horas dicitur
capitulum. petrus apostolus. i. pe.
i. c. ¶ In festo sancti mathie apo
stoli dicitur epistola. Exurgens pe
trus in medio. act. i. c. et euãgelium
Confitebor tibi pater.

¶ De annũctiatione ꝟginis marie.

Festũ annunctiationis btẽ
marie est qm̃ angel⁹ ei bo
nos rumores nũctiauit et
ipsa saluatorem concepit. tunc aũt
impleti sũt ꝓphetie. unde ecclesia
legit et cantat ꝺ ꝓphetij. q̃re itroit⁹
est. Rorate celi desuper et nubes. i.
ꝑdicatores pluãt. i. annũctiẽt iustũ
i. xp̃m. q2 anthonomatice dr̃ iustus
xp̃s. aperiatur terra. i. btã ui rgo. Ape
riantur in ꝙ per consensum. et ger
minet. i. concipiet saluatorem. id est
christum. de hoc dictum est sub pri
ma parte dominica de aduentu.
Epistola est. Egredietur uirga. ysa.
xi. c. Alie tamen ecclesie dicunt. Lo
cutus est dominus ad achas. que ẽ
eiusdem. vij. c. ¶ Euangelium est.
Missus est gabriel. Lu. i. c. et qꝺ ibi
dicitur. Et hic mensis ꝛc. sic exponi
tur. hic mensis. s. martius in quo be
ata uirgo concepit. est sextus illi. i.
a conceptione illius. s. elisabeth. q̃
uocatur sterilis. quia illa concepit
iohannem baptistam octauo kalẽ.
octobris. ¶ Dicitur etiam per ho
ras capitulum. In diebus illis notũ
faciet deus. Iere. xxx. c. Competit
aũt hoc festum tempore ueris. nam
tempore ueris deus fact⁹ ẽ homo ꝛ
oia facta sunt noua. Hoc aũt festum
est de domino et de btã maria. q̃re
eadem prefatio dicitur in natali et
in annunctiatione domini. De ãnũ
ctiatione domini consueuit opponi
ꝙ gloria in ex. et Ite missa est. et Te
deum laudamus. in ea cantari non
debeant. de quo dictũ est in ꝓhe
mio huius partis. ¶ Si hoc festũ
fuerit in dñica passionis. uel oliuaꝝ
ad scdam feriam trãsmutabit̃. Hoc
eni generale est in ꝑuilegiis dñicis.
Si aũt in triduo añ pasca occurrerit
in sabbato añ palmas ƀm quosdaꝫ
anticipabitur. Quidam uero illud
transferunt usꝙ ad octauas. similit̃
si fuerit in die pasce nõ cõgrue po
terit. j. ebdomadã celebrari. i q° hi
storia ꝺ aduentu cõpulata cãtat̃. vñ
melius ẽ si ad scdam feriã post oc
tauas trãsferat̃. ¶ In hac die ut dr̃
per diuersa temporum circula deus
multa opatus ẽ. q̃ q̃dã sic egregijs
ꝟsib⁹ ꝑstrixit. Salue festa dies que
uulnera nr̃a coherces. Angelus est
missus ẽ pass⁹ ꝛ i cruce xp̃s. Est adã
factus et i codeꝫ tp̃e lapsus. Ob me
ritũ decime cadit abel fr̃is ab ense.
Offert melchisedech ysaac supponi
tur aris. Est decollat⁹ xp̃i baptista

beatus. Est petrus erectus. Ja. sub
herode peremptus. Corpora sancto
rum cum christo multa resurgunt.
Latro p xp̄m tā dulce suscipit amē.

¶ De sanctis apostolis philippo
et Jacobo.

PAschale tempus sicut sa
pe dictum est octauam
significat etatem ubi bo
num quod erit singulorum ī dispa
ri caritate erit omnium. q2 unusq̄sq
ꝗ diebus alterius gaudebit ut de
suo et bonum omnium erit singulo
rum. Ut ergo tempus pascale con
cordaret solennitatibus que infra
illud eueniunt. presertim cum apo
stoli in ecclesia ꝑmitius non haba
rent particulares solennitates sta
tutum fuit ut in kal. may. celebrare
tur solennitas ad honorem omniū
apostolorum ut dies uarij non ui
derentur diuidere quos una digni
tas at apostolatus in celesti gloria
fecit esse sublimes. quod festū greci
celebrare dicuntur. In festo aposto
lorum petri et pauli. Hac etiam die
festum est apostolorum philippi et
Jacobi. qui forte die ista passi sūt.
¶ Sane iacobus iste dictus est mi
nor ad differentiam iacobi compo
stelle. siue zebedei. qui dictus ē ma
ior. non etate sed uocatione. sicut
contingit ī episcopis qui loco apo
stolorum sunt. quoniam qui ꝑmo
consecratus est alios quantumlibet
maiores antecedit. xvij. di. ꝗ. fi. Pri
mo enim a domino uocatus est et
ꝑmo ei adhesit et sibi magis fuit fa
miliaris. In secretis enim illum uo
cabat. s. quando transfiguratus est.
et quando suscitauit mortuum in
domo. Dictus est etiam ille iacob9
alphei. q2 fuit filius alphei. Dictus
est etiam fr̄ domini ꝰm carnem. de
con. di. i. iacobi. q2 dr̄ fuisse cōsimi

lis ei facie. uel q2 erat filius alphei
fr̄is ioseph uiri btē marie et marie
sororis eius. q̇. n. ex utraqꝫ pte con
iungebantur apud iudeos fratres
uocabātur. ihesus enī putabat' fili9
ioseph. Uel dr̄ frater dn̄i. i. cōsobri
nus. q̇a filius sororis btē marie quē
morem tusci ꝰuant. Sz et ioseph dr̄
cognatus dn̄i. uel q2 pater putatiu9
uel q2 cognatu dn̄i ex pte matris. s.
btē marie. ¶ Ad clariorem aūt pre
missoꝝ euidentiā notandū ē. ꝙ Jo
achim pi btē marie accepit uxorem
nomine annam. que habuit sororez
nomine ymeriam. hec autez ymeria
genuit elisabeth et eliud. Elisabeth
genuit Johannem bap. De eliud na
tus est emineud. De emineud nat9
est sanctus Seruacius. cuius corp9
in opido Traiecti super flumen mo
asi in episcopatu Leodieñ. Anna au
tem tres uiros dr̄ habuisse. Joachi.
Cleopham frēm ioseph. et salome.
De ꝑmo habuit filiam. s. mariam
matrem dn̄i. quā dedit ioseph nup
tui. q̄ genuit xp̄m. Generatio ipius
ioseph et marie posita ē in. vj. pte
sub festo natalis domini. Primo au
tem uiro defūcto. ꝯ scd̄o similit' ge
nuit aliā filiā noīe mariam. quaz al
pheo postmodū ī cōiugē dedit. hec
āt maria genuit ex alpheo q̄tuor fi
lios. s. Ja. minorē. Joseph iustū. q̇ et
barsabas dict9. Simeonē et Judaz.
Ex tercio uiro scd̄o mortuo genuit
aliā similit' filiā noīe mariam. et Ze
bedeo ī cōiugē tradidit ex q° duos
filios habuit. s. Ja. maiorē. ⁊ Jo. euā
gelistā. Porro iacob9 iste merito sue
ꝓfessionis cognoiat9 ē iustus. ex ute
ro. n. dr̄ sāct9 fuisse. ipe. n. a pe. ⁊ ia
co. et Jo. aplis ordinat9 ē ꝑm9 ihero
solimitanoꝝ epa. lxvj. d. pono. Ipe
ēt una cū basilio epo cesarieñ. addi
dit nob ī sc̄ptis missa celebratōz. de
cō. di. i. iacobi. Ipe quoqꝫ tradidit
ꝑm9 celebrasse missā p9 pasca dn̄i in

ibrlm.et Pe.pmus in ātiochia.iste
uinū uel siceram nō bibit. nullā car
nem cōmedit.nūq̄ tōsus nūq̄ unc
tus.nūq̄ balneo usus est. et in tātū
genubus terre desixus orabat ut ei⁹
genua camelorum excedere duriciā
crederentur. Iste precipitatus est a
iudeis de pinnaculo templi cū no
men christi predicaret et cum parti
cis fullonum interfectus. Fullo enī
est qui lineos pannos candificat.
Quidam autem dixerunt ppt̄ pec
catum interfectionis eius iudeos de
structos fuisse per Titum et Uespa
sianum.et ita nō attribuunt destru
ctionem illam morti christi. ¶ In
hoc festo dicunt quedā ecclesie in
troitum. Exclamauerunt. ·neemie.
ix.c.Epistolam.Stabunt iusti. que
est sapientie.v.c.Euangelium. Non
turbetur cor uestrum. quod est Jo.
xiiij.c. ¶ Dicitur etiam ad horas
capitulum.Stabunt iusti.sapientie
v.c.et illud. Nos insensati. quod ē
ibidem.et illud. Non esurient.apo
calip.vij.c.

¶ De inuentione sancte crucis.

In sancta cruce domini se
cunda spes habetur.sicut
enim btā uirgo portauit
dominum.ita ꝛ sancta crux suo mo
do et sicut dat dominus aquis bap
tismalibus sanctificare et alijs sacra
mentis. ita per tactū dominice car
nis sanctificatum fuit illud lignum
ut nos suo modo sanctificare possit
et quia ita crux saluat per talem ef
fectum quem habet.ideo de eo can
tatur.O crux splendor ꝛc̄. que sola
fuisti digna.fuisti scilicet dignitate
tibi data.portare talentum mundi
ꝛc̄.¶Et quia finis crucis est gloria.
ideo in fine plurium antiphonarū
de cruce dicitur all'a. Dr̄ autem per
horas capitulum.Mihi autē absit.
Gal.ul.c. ¶ Fit autem duplex festū
de cruce uidelicet exultationis.de
quo suo loco dicetur. et inuentiōis
quia inuenta fuit crux tempore eu
sebij pape a beata Helena matre cō
stantini mediante iuda qui tunc iu
deus erat. Unde in canone ipsius
eusebij.de con.di.iij.cruc] ita legit'
crux domini nostri ihesu christi q̄
nuper nobis gubernacula sancte ro
mane ecclesie tenentibus.quinto no
nas may.inuenta est in predicto ka
leñ.die inuentionis festum uobis
solenniter celebrare mandamus.est
autem maius hoc festum q̄ festum
exaltationis crucis . prout ibi dice
tur. ¶ Legitur autem de predicto
iuda q̄ conuersus ad fidem factus
est postmodum episcopus ierroso
lomitanus.et mutato nomine uoca
tus est quiriacus.de quo dicitur di
abolus sic prophetisasse.iudas chri
stum morti tradidit.sed iste iudas
illum mortuum exaltauit et artes
magicas detexit.sed iulianus famili
aris et amicus meus cito rex erit q̄
me de isto uindicabit. quod factū
est.xj.q.iij.Julianus.i. et.ii. Nam
iulianus monachus ab ordine apo
statans acquisiuit per nephas con
sulatum romanum. et deinde fact⁹
imperator et christianorum persecu
tor illum diuersis penis afflixit et
interfici iussit. Legitur quoq̄ q̄ q̄
dam miles nomine quiriacus hunc
iulianum postea interfecit. De isto
iuliano legitur q̄ adhuc apud con
stantinopolim de tumba sua fetor
intollerabilis progreditur. Si que
ratur quare sit festum de cruce in q̄
christus fuit dehonestatus et flagel
latus.et non de asina in qua fuit
ualde honoratus.nec etiam de alijs
q̄ ipse tetigit. Rñderi pōt q̄ laus ꝛ
honor sup asinā ipens⁹ trāsitori⁹ et
mūdan⁹ fuit.nec ide salus nr̄a pdi
it de quo curandum nō ē. preterea

per alia que ipse tetigit non legūt
miracula et sanitates fieri nec per il
la redempti sumus. de bonitatis
uero in cruce facta nostra redēptio
fuit. ¶ Dicitur hodie introitus. Nos
autem. Gal. ul. c. et legitur epistola
Confido de uobis in domino. gal.
v. c. pro eo q ibi dicitur. Mihi autē
absit gloriari nisi in cruce domini
nostri ihesu christi. Alij dicūt. hoc
sentite. ad philipeñ. ij. ¶ Euangeli
um est. Simile est regnum celorum
thesauro abscondito in agro &c. qz
crux domini ad litteram inuenta est
in agro. uel aliter in agro ecclesie in
uenitur crux domini que dicitur the
saurus. quia emptum est per eam
nobis regnum celorum qui uidit
hunc thesaurum in ecclesia uadit &
uendit omnia que habet. id ē om
nes transitorias delectationes. et
emit agrum istum ut sit de eccl'ia.
alij dicunt. Erat homo ex phariseis
Jo. iij. c. ¶ Et est notandum q fe
stum crucis fit semper cū festo mar
tirum. quia crux significat martiri
um. et ideo in festiuitatibus sancte
crucis leguntur in quibusdam eccle
sijs sex lectiones de martiribus et
officia commiscent. De signo crucis
dictum est in phemio quinte ptis.

¶ De reuelatione sancti michael.

Ecclesia facit festum ð an
gelis duplici ratione. Pri
ma est quia nobis mini
strant. omnes enim sunt admini
stratorij spiritus. id est in ministeri
um missi propter eos qui heredita
tem capiunt salutis. sicut habetur i
epistola ad hebreos. Secunda ratio
est quia pugnant pro nobis contra
angelos malos. nec permittunt nos
temptari supra id quod possimus.
De hac pugna dicitur in apocalip.
factum est prelium in celo. hoc bel
lum erit maxime tempore ātichristi
et in morte martirum fuit et etiam
semper est. et eiectus est draco. id ē
diabolus. de celo id est ð celestib9
hominibus. et deiectus i corda ma
lorum hominum. Huius autem bel
li princeps est beatissimus michael
et ideo fit ei festum licet sit de ulti
ma ierarchia de inferiori scilicet or
dine. Sunt enim nouem ordines an
gelorum. prout tactum est in quar
ta parte sub ti. de prefatione. qui
quamuis omnes mittantur quoni
am ut premissum est sunt admini
stratorij spiritus. et in psal. vj. habe
tur. q missus est ad eum unus ð se
raphin. raro tamen mittuntur. vnō
Daniel. Milia milium ministrabant
ei. eorum uero qui mittuntur prin
ceps est michael. qui fuit princeps
ecclesie iudeorum. ut habetur i Da
niele. modo uero est princeps eccle
sie christianorum. In iudeis fuit eni
aliquando ecclesia que nunc est in
christianis. Hoc festum quod est
commemoratū uictorie sancti mich
aelis inde originem sumpsit. quia
barbari depopularentur Apuliam
christiam triduano ieiunio indicto
sancti michaelis auxilium implora
uerunt. per cuius uisibile patrocini
um fuge terga dederunt et christia
ni uictoriam habuerunt. Uocatur
etiam festum reuelationis. quia in
monte gargano reuelatus est ut se
quitur Sane Michael. Gabriel &
Raphael. nomina personalia sunt
angelorum. Alia uero sunt ordinū.
ut dictum est in quarta parte sub
ti. de prefatione. ¶ Sed cum hoc
festum sit commune omnium ange
lorum quare specialiter denomina
tur festum sancti michaelis et non
gabrielis. uel raphaelis. Respondeo
Michael est qui missus in egiptum
fecit illas famosas plages. qui diui
sit mare rubrum. q eduxit populū

p deftū ⁊ eduxit in terrā pmissiōis. ipse est prepositus paradisi ⁊ custos et est susceptor animarum et princeps ecclesie. et ideo magis eum uenerare debemus. Secunda rō est. qꝛ ipsemet fundauit ecclesiam ⁊ consecrauit altare. unde dicit. Stetit angelus iuxta aram templi ⁊c. hoc fuit in monte gargano. postea uero reuelauit hoc hominibus per episcopum regionis illius. Tercia rō ē ut homines uenerantes angelos perueniant ad consortium angelorum. et ea de causa in diebus dominicis et festiuis solennitatibus nouem psalmi nouem lectiones et responsoria cantantur. ut per cantum istoꝝ ad consortium perueniamus nouem ordinum angelorum quorum pprium est deo cantare. ¶ Congaudendo autem angelis dicit ecclesia ī introitu. Benedicite dominum omnes angeli eius. quia angeli laudabunt et nos similiter deū laudare debemꝰ. unde uersus sequitur. Benedic anima mea dominum. ¶ Epistola uero de apocalip. i. c. sumitur. Significauit deus q̄ oportet fieri cito ⁊c. Sequitur ibi Jo. vij. ecclesijs. per septem ecclesias uel per septem spiritus quantum ad intelligentiam q̄ ad hanc diem pertinet uniuersitas angelorum intelligitur. per septem enim dies currit uita patris. ¶ Sequitur responsorium. Benedicite. et uersus. Benedic. ratione qua supra Alleluia ē. In conspectu angelorum psallam tibi. hoc autem ideo dicit ecclesia qꝛ parati sunt angeli deferre deo orōnes nostras. semper enim nobis astāt ⁊ aspiciūt nos ⁊ auscultant. unde in canticis. qui habitas in ortis amici. id est angeli auscultant te. Ber. istos. scilicet bonos. cōpassio illos. scilicet malos. passio. s. inuidie cogit ut in nos semper aspiciant. ¶ Sequitur euangelium. Accesserunt ⁊c. Mathe. xviij. c. in quo precipitur uitari scandalum. quia ibi fit mentio de angelis. Amen dico uobis quia angeli eorum in celis semper uident faciem patris mei q̇ in celis est. ¶ Qꝛ uero parati sunt deferre orationes nostras. in offertorio ostenditur. Stetit angelus iuxta aram templi. apocalip. viij. c. et data sunt ei incensa multa. id ē orationes. incense igne caritatis. et ascendit fumus aromatum. id est oratio in conspectu dei de manu angeli. ¶ In postcommunione uero placuit ecclesie sicut prius benedicere. Unde dicitur in quibusdam ecclesiis. Benedicite angeli dominum ⁊c. ¶ Sane ꝙ michael legitur cū dracone pugnasse. intelligitur allegorice michael. id est christus. historice uero quia michael et aliorum angelorum eius ministerio diabolus describitur in ecclesia propter laicos esse depulsus. ¶ In hoc festo dicitur capitulum. Significauit. et illō. Btūs qui legit. et illud. Job. vij. q̄ sunt apocalip. i. c.

¶ De sanctis Geruasio ⁊ pthasio.

In festo sanctorum Geruasij et prothasij. cantatur ex institutione Greg. introitus. Loquetur dominus pacē in populo suo. ex eo ꝙ tali die pāx inter romanum imperatorem. ⁊ agisulphum regem longobardorum extitit reformata. quem regem Celdonia eius uxor christianissima. cui grego. librum dialogorum scripsit ad fidem conuertit. officia nanqꝫ sanctorum partim conueniunt ipis sanctis. partim his euentibus que in ipsorum euenere diebus.

¶ De sancto Johanne baptista.

Quia inter natos mulierum non surrexit maior iohanne baptista. merito ecclia celebrat festum de illo. et facit ei duplex festum. s. natiuitatis et decollationis. Natiuitatis ppter quatuor. primo propter historiam. quoniam dicit dominus de eo per angelum sicut in euangelio habetur. Et multi in natiuitate eius gaudebunt. qd etiam ppter sarracenos dictum est qui hoc festum celebrare dicuntur. Secundo ppter allegoriam, et misterium. qz per iohannem figuratus ē ortus grē. quem nobis attulit xps. Ipsum enim iohn. precessit in ānūciatiōne. in natiuitate. in predicatione. in passione. et in ad inferos descensione. Tercio quia sicut btā uirgo sanctificata fuit in utero matris ita et ipse. Quarto quia ipse pmus annunctiauit gaudia eterna. et iō dicitur lucifer et turtur. unde uox turturis audita est in terra nostra. et Job. xxxviij. c. Nūquid duces luciferum in tempore suo et eius natiuitas fuit per gabrielem nunctiata. ideo autem iohannes dictus ē lucifer quia obtulit nouum tempus. et deinde est qꝫ in qbusdam ecclesijs habet missam in mane qz natiuitas fuit quasi aurora. Natiuitas uero xpi fuit quasi ortus solis. uel ideo dr missa in ortu diei quia legitur in euangelio lu. qꝫ ipse fuit sanctificatus et spū sancto repletus in utero matris. quare merito laudandus est eius creator in exordio diei qui illū dignatus est honorare in utero matris. Habet etiam aliam ppām missam sicut et alij sancti que dicitur circa terciam. uel pma missa est de uigilia euangeliste. uel alia dr quia ipse fuit martir et precursor. unde illa missa est unius martiris. et est introitus. Iustus ut palma florebit De ipso nanqꝫ pphetisauerūt ysa. et Jeremias. Jeremias ipso uite actu quia fuit ei similis. ysa. ut in epistola habetur hodierna. Audite insule et attendite populi de longe. ysa. xlix. c. ibi etiam sequitur. Unde sumitur introitus. De uentre etc. Sequitur etiam ibi. Posuit os meum ut gladium acutum. gladius acutus est lingua predicatoris. quoniaz abscindit superflua. Sequitur. posuit me quasi sagittam electam. sagitta electa est predicator qui facit quod docet. Sagitta acuta fuit Jeremias cum dixit. Genimina uiperarum qs docebit uos fugere ab ira uentura.

¶ Responsum ē. Priusqꝫ te formarem etc. Jere. i. c. et est de natiuitate eius. ¶ Alleluia est. Tu puer. Lu. i. c. et illud. Inē natos etc. math. xi. c.

¶ Euāgel. ē. Elisabeth ipletū. lu. i. c. Dicitur autem hac die capitulū. Audite insule. ysa. xlix. c. et illō priusqꝫ te formarem. Jere. c. i. et illud. Reges uidebunt. ysa. xlix. c. Porro in uigilia beati iohannis baptiste ieiunamus quasi compacientes ei qui in deserto ieiunauit et asperā uitam duxit. et uigilia ipsa plenum habet officium. quia post iohannis decollationem. christus crucifixus fuit et agnum commedit. Fuit enim iohannes quasi lapis angularis. id est uetus et nouum testamentum coniungens. Unde tunc magis solēnizamus propter misterium qꝫ ppter personam ipsam. et quoniam ipse fuit medius inter utrunqꝫ testamtum. quia fuit finis ueteris et initiū noui testamenti. nam et lex et prophete usqꝫ ad iohannem uidelicet inclusiue de ueteri et partim de nouo testamento. Hinc est qꝫ huius diei officium partim de ueteri et partim de nouo testamento. In hac autem die. iohānes euāgelista obijt. sꝫ eius festum translatum est. prout sub eius festo dicetur. Festū aūt

decollationis non ita solennizat ec
clesia sicut istud. put ibi dicetur.
fuit ergo ut premissum est in utero
sanctificatus. sicut et Iere. unde 7 ð
iere. legitur hac die quod pbatur
per illud quod dr in euangelio. Et
repleta est spiritu sancto elizabeth.
et exultauit in gaudio infans in ute
ro meo. sed quo genere sanctificati
onis non legimus. Dicunt tamen q̇
dam ꝙ ab omni peccato mundat⁹
est. sed in glosa super illo loco Tu
uis a me baptizari. i. ab originali
peccato mundari. dr in persona ge
neralis hominis loquebatur. fuit
tamen in peccato originali concep
tus. similiter et beata uirgo ð quo
et quare eius natiuitas celebretur.
sub purificatione dictum est. pau.
historiographus romane ecclie dia
conus cassiñ. monachus. quadam
die cum uellet pascalem ceream cō
secrare rauce facte sunt fauces eius
cum prius uocales essent ut ergo uox
sibi restitueretur compofuit in ho
norem bti Ioh. ymnum. Ut queant
laxis. in cuius principio petit uocis
restitutionem quam obtinuit. sicut
et merito sancti Ioh. restaurata est
zacharie. ¶ In hoc festo non canta
tur frequent alleluia. sicut fit in fe
stiuitatibus pe. et pau. et aliorum i
quorum ultimis nocturnis psonatur.
Ratio ē quia ipse figurat legem. et
qr natale huius fuit ante xpi resur
rectionem et ante gaudiū. Quidaꝫ
tamen faciunt officiū sine alleluia.
in inicio noctis ppter figuraꝫ legis.
et postea iterant officium cum alle
luia in medio noctis terminantes il
lud in principio lucis in memoriaꝫ
antique obseruationis. de q̄ et q̄re in
hoc festo nocturni cantant. in ini
tio noctis. dictū in .v. pte sub ti. de
nocturnis. ¶ Nota ꝙ antiq̇tus so
let una q̄dragesima celebrari. ante
hoc festū et alia ante natale dñi. sꝫ

postea propter fragilitatem homi
num redactū fuit ad tres septima
nas ante natale. et tres ante hoc fe
stum. unde phibitum est i decretis.
xxxiij. q. iiij. non oportet. et. c. se. ne
in illis tribus septimanis nuptie fi
ant. sed et hoc abolitum est. put di
ctum est in pma parte sub ti. de sac
mentis. ¶ Fiunt autem tria specia
lia in hoc festo. In uigilia nāq3 in q̇
busdam partibus et antiqua obs
uatione colligunt homines et pueri
ossa et quedam alia immunda 7 in
simul cremant ut exinde fumus in
aerem producatur. ferunt etiam
brandas siue faces et cum illis circu
eunt arua. Tercium est quia rotam
uoluunt q̇ immunda cremant et fu
mum in altum pduci faciunt hñt
hoc a gentibus. antiquitus enī dra
cones hoc tempore ad libidinē pp
ter calorem excitati. uolando per ae
rem frequenter in puteos et fontes
spermatabant. ex quo interficieban
tur aque. et tunc erat annus letalis
ex aeris et aquarum corruptione. qr
quicunq3 inde bibebant morieban
tur aut grauem morbum paciebāt
quod attendentes philosophi ignē
iusserunt frequenter et passim circa
puteos et fontes fieri et immunda
et quecunq3 immundum redderent
fumum ibi cremari. Nanq3 per ta
lem fumum sciebant posse fugari
dracones. et quia talia hoc tēpore
maxime fiebant. ideo hoc adhuc
ab aliquibus obseruatur. Sunt enī
dracones animalia. unde in psalmo
Laudate dominum de terra draco
nes. non trachones. i. meatus terre.
prout quidam dixerunt. que q̇dem
animalia in aere uolant. in aquis na
tant. per terram ābulāt. nil imundū
sustinēt. 7 fugiūt ppter fumū olfe
tū. sicut elephātes ppē grumētū su
um. Est etiā alia rō quare ossa aīaliū
comburuntur. uidelicꝫ i memoriam

ꝙ ossa Johannis baptiste a gentili
bus in ciuitate sebaste cōbusta fue
runt. uel potest hoc referri ad no
uum testamentum. Abiciunt enim
pueri uetera et cōburunt ad signifi
candum ꝙ adueniēte noua lege ue
tus testamentum debet cessare. Di
ctum est enim uetustissima ueterū
nucōmodetis et nouis superuenien
tibus uetera ꝓicietis. Ferunt quo
ꝙ brande seu faces ardentes. et fiūt
igues qui significant sanctum iohā
nem. qui fuit lumen et lucerna ar
dens ꝑcedens et precursor uere lu
cis que illuminat omnem hominē
uenientem in hunc mundum. unde
dr̄. Et lucerna ardens et lucēs ante
dominum. qui uiam domini prepa
rauit in heremo. ¶ Rota in quibus
dam locis uoluitur. ad significandū
ꝙ sicut sol ad altiora sui circuli per
uenit nec altius potest ꝓgredi. sed
tunc sol descendit in circulo. sic et
fama iohannis. qui putabatur xp̄s
descendit ſm ꝙ ipse testimonium
perhibet dicens. Me oportet minui
illum autem crescere. quod dicunt
quidam dictum esse eo ꝙ tunc dies
incipiant minui et in natiuitate xp̄i
crescere. Sed quia ante festum sācti
iohannis decrescunt et ante natale
domini crescunt. intelligendum est
de natiuitate in matre. quando. s.
conceptus ē uterq;. quoniam Johā
nes conceptus fuit decrescentibus
diebus. ut in septembri. et xp̄s i cres
centibus ut in aprili. uel de morte
utriusq;. nam corpus christi exalta
tum est in cruce. corpus iohannis
capite minoratum.

De petro et paulo questio
est. utrum eadem die pas
si sunt. nam Henricus soli
tarius uelle uidetur ꝙ eadem die
anno reuoluto paulus passus sit. Sz
Pelagius et Nicolaus pape et Am
brosius. et alij sancti patres uolunt
ꝙ eadē die ⁊ hora. sub Nerone im
peratore. uidelicet anno. xiiij. impij
eius alioquin false essent historie ō
illis scripte. Sed tamen in diuersis
locis licet in urbe. et diuersas penas
passi sunt. quia Pe. in urbe crucifix⁹
est. Pau. uero quia sicut legitur in
actibus apostolorum ciuis roman⁹
erat. q̄uis natione Tharsens̄. esset
ex̄ muros urbis decollatus que pe
na honestius uidebatur. et de ipso
lac ꝓ sanguine legitur ꝓfluxisse. Ue
rum ꝑcedente tempore. cum Con
stantinus imperator in honorē utri
usq; ecclesias construxisset et roma
nus pontifex uellet eorum corpora
separare et dubitaretur que cuius
ossa forent diuinitus responsum est.
Maiora ossa sunt predicatoris. Mi
nora piscatoris. et sic ab inuicem se
parata sunt. in ꝓprijs ecclesijs col
locata. postmodum uero Siluester
papa uolens ecclesias ipsas consec̄
re. tam parua q̄ magna ossa eq̄ lan
ce cum summa reuerentia pondera
uit et unam medietatem in una ec
clesia et aliam in alia ecclesia collo
cauit. Unde quidam faciunt festum
de hac diuisione ossium i nonis. uel
viij. idus iulij. quia die tali facta fu
it. alij illud faciunt. xv. uel. xvj. die
eiusdem mensis. alij uero dicunt ꝙ
festum diuisionis petri et pauli. qd̄
celebratur die illa sit ꝓpter illaz di
uisionem que facta ē in ihr̄lm post
xij. annos quando sepati sunt ad ꝑ
dicandum gentibus. in quo festo
cantant illam magnam sequentiaz.
Celi enarrant gloriam. et euangeliū
ascensionis. Recumbentibus ⁊c. in
cipientes ibi in fine. Dominus qui
dem ihesus postq; ⁊c. ¶ Licet sūt
eorum festa eadem die celebranda
concurrant. Btūs tamen Grego. in
stituit ut tantum officium beati pe
tri ipsa die celebraretur. tum quia

tali die ecclesia beati petri fuit de
dicata. tum quia ipse prior fuit cō
uersione tum quia maior fuit digni
tate. quoniam romane ecclīe tenue
rat pmatum. et dr̄ in missa introit⁹
Nunc scio. act. xij. c. Collecta cōmu
nis utriqꝫ. Deus q̇ hodiernam dié.
quare non fit commemoratio ꝺ be
ato paulo. ¶ Epistola. Misit hero
des. que est ibidem. alleluia. Tu es
pe. Math. xvj. c. ¶ Euangelium. Ue
nit ihesus in partes. quod est ibidē
ubi dr̄. Quem dicunt homines esse
filium hominis. sed ꝫm Jeremiam ī
hebreo dr̄ filiū ade. ¶ Per horas
uero dicitur capitulum. Misit hero
des rex manus. act. xij. c. et magn⁹
angelus domini. et illud. et pe. ad
se reuersus. que sunt ibidem. Se
quenti uero die festum de btō pau
lo. et dicitur ī missa introitus. Scio
cui. ij. ad thimo. ij. c. et collecta. De
us q̇ multitudinez. Gradulale. Qui
operatus est petro. Galath. i. c. uer
sus est. Gracia dei. i. corinth. xv. c.
Epistola. Notum uobis facio. Ga
lath. i. c. alleluia. Tu es uas. act. ix.
c. Euangelium. Dixit simon petrus
Math. xix. c. In alijs ecclesiis dicit.
Hoc est preceptum. Jo. xv. c. Cōmu
nio. amen dico uobis. math. xix. c.
Item in nocturnali officio bti pauli
quidam uersiculi premittunt anti
phonis laudum. ut dictum est i. vj.
parte sub trinitate. et dr̄ capitulū.
Bonum certamen. ii. ad thimo. iiii.
c. In octauis uero apostolorum dr̄
illud. Confitebor tibi domine rex.
eccle. ul. c. Uerum in uigilia dr̄ itroi
tus. Dicit dominus. Job. ul. et epi
stola. Petrus et iohannes. act. iii. c.
Euangelium. Dixit ihesus simoni
petro. Jo. ul. c. ¶ Habet aūt hoc fe
stum tria. s. ieiuniū. solennitatem. ꝛ
octauam. Jeiuniū q̇a si uo lum⁹ con
regnare oportet nos et com pati in
die festi de eorum glorificatioe gau
demus. In octaua de eorum futura
beatitudine in corpore et anima iaꝫ
certi letamur. et eterne glorificatōis
meritum expectamus. de hac octa
ua dictum est in phemio huius p
tis. ¶ Et nota ꝙ Leo papa. ii. orās
p neapolitanis fecit illam collectā.
Deus cuius dextera beatū petrum
ꝛc. perfectis uero per eum muris ci
uitatis. leo mane iponens seras por
tis orans fecit illam collectam. De⁹
qui beato petro collatis clauibus
ꝛc. ¶ In festo magdalene dicitur
epistola. Mulierem fortem quis in
ueniet. que est in parabolis ulti. c.
Euāgeliū. Rogabat ihesū. Lu. vii. c.

¶ De Septem fratribus.

Circa festum fratrum notā
dum est tres fuisse mrēs
quarum quelibet septeꝫ
fratres habuit filios. et post passio
nes eorum passe sunt uidelicet ma
ter machabeorum cuius nomen ig
noratur. et felicitas mater istorum
septem fratrum. et simphoriana sa
piens mulier que sancta fuit.

Jacobus maior filius Ze
bedei. frater Johānis euā
geliste missus est ad predi
candum hispanis. sed cum non pos
set nisi unum principem ibi conuer
tere redijt iherosolimis. sed tandem
ab herode decollatus. et in hispani
am reportatus quos uiuus conuer
tere nequiuit. mortuus diuino mi
raculo conuertit. Fit autem eius fe
stum octaua kalēn. augusti. pro eo
ꝙ tali die fuit apud compostellam
translatus. non ꝙ tunc obierit. q̇a
occisus est ab herode in diebus azi
morum. uidelicet octaua kalēn. apri
lis. in annunciatione domini. s. cir
ca pasca. ut legitur in epistola hu⁹
diei. Misit herodes ꝛc. et ita tunc

propter dies ipsos festum non ha
buit. In kalen. uero ianuarij fuit se
pultus quia ab augusto usq; tunc se
pulchri eius fabrica fuit protelata.
Uel ideo fit octaua kalen. augusti h'
festum. quoniam hac die dedicata
est sibi ecclesia in cōpostella. Quare
dictus sit maior dictum ē sub festo
apostolorū philippi et Jacobi. Hoc
autem festum non habet uigiliam
uel ieiuniū m. put dictum est in .vj.
parte sub quarta feria tercie ebdo
made aduentus. ¶ Hac die dicunt
quedam ecclesie epistolam. Jam nō
estis. ephes. ij. c. alie. Benedictus de
us et pater. ephe. i. et euangeliū. Ac
cessit ad ihesum. math. xx. c.

Nunc sub festo septem dor
mientium dicendum est.
sex eorū potentes fuerūt
in epheso. tempore quo Decius ce
sar persecutus est ecclesiam dei qui
ꝗcito audierunt persecutionem fu
gierunt in montem et latuerunt in
spelunca quadam. et secum magnā
pecuniam portauerunt sed parum
cibi. quorum nomina sūt. Maximia
nus. Marcus. Martinianus. Dioni
sius. Johannes. Serapion. ⁊ Constā
tinus. hij cum essent in spelunca p̄
ma die comederunt quicquid ha
buerunt comestioni aptum et dix
erunt seruienti suo. Cras emes no
bis cibos quia parum hodie come
dimus. et postea dormierunt. Tan
dem Decius quesiuit eos. nam au
diuit eos esse christianos. sed dictū
est sibi eos aufugisse in alias regio
nes uel in monte latuisse. quod au
diēs fecit ostia spelunce lapidibus
obstrui. post multum uero tempo
ris uidelicet circiter trecentos ānos
quidam uoluit stabulum cōtra spe
luncam facere. et fecit magnum ig
nem in quo soluti sunt lapides qui
erant in ostio spelunce. et statim in
spelunca refulsit splendor ignis. et
uigilati sunt septem dormientes. et
sex qui potentes erant dixerunt sep
timo qui erat seruus eorum. dies ē
uade nobis emere cibos. putabant
enim se per unam noctem tantum
dormiuisse. Juit ergo ille ad ciuita
tem et uenit ad maccella miratus
ultra modum quia cruces uidebat
per uicos et in triuijs et in quadru
uijs. Cumq; carnes emens obtulissz
monetam quam habebat non cog
nouerunt eam carnifices et dixerūt
Unde habes istos nummos. qui ait
ex meo proprio labore. et illi. Unde
es tu. qui ait. de patria ista. tunc il
li. Qui sunt parentes tui. ille ait. isti
et isti. et nō cognouerunt carnifices
aliquos eorum quos ipse nomina
bat. a longo enim tempore eorū no
mina cum illis erant sepulta. Iterū
illi dixerunt. sub quo imperatore
fuit illa moneta. ait ille. sub Decio.
Tunc illi ammirati sunt. tum ppt
monetam. tum propter ea que refe
rebat estimantes eum insanum esse
ligauerunt eum ⁊ duxerunt eum añ
pontificem ciuitatis. cui diligenter
inquirenti quis ille esset. et unde. ⁊
ubi hanc inuenisset monetam. et d̄
alijs que ipse retulerat carnificibus
omnia prout contigerant reuelauit.
Tunc episcopus ueniens cū uniuer
so populo ciuitatis ad speluncam
inuenit eos sex qui remanserant ite
rum dormientes et euigilatos secū
in ciuitatem adduxit et singula scis
citatus ab eis inuentū ē eos in spe
lunca fuisse per annos fere trecētos.
Preterea inuente sunt plumbee ta
bule in ipsa spelunca. quas illi im
posuerant ibi qui mandato Decij
obdurauerunt os spelunce. Impera
tores erant tunc. Honorius et Arch
adius. qui cum prius dubitarent d̄
resurrectione. hoc uiso firmius cre
diderunt. Fuerunt autem cum epo

predicti septez iuuenes per aliquos
dies. et postea mortui sunt libera
morte. Unde dicti sunt martires. q̄r
tamdiu in spelunca manserunt.

Festum beati petri aduin
cula taliter s̄m Bedam in
stitutum fuit. Thosobia
uxor Theodosii. ii. imperatoris ihe
rosolimam p̄ficiscens uidit in allex
andria festum celebrari in kal. au
gusti ad honorem cesaris augusti
de triumpho habito de cleopatra
regina egipti et marcoanthonio ui
ro eius. unde uehementer doluit ꝙ
damnato et gentili tantus honor
exhiberetur. ueniens autem iheroso
limam cathenas quibus petrus sub
herode fuit alligatus acquisiuit et
romam rediens eas apostolico pre
sentauit. qui alias cathenas quibus
sub Nerone fuerat alligatus appor
tari precepit que se tangentes usq;
adeo sunt miraculose coniuncte ac
si semper fuissent eedem. Theodosi
us igitur ad honorem beati petri
ecclesiam edificauit et ibi cathenas
imposuit. que dedicata est in kal.
augusti ut solennitas piscatoris ob
fuscaret solennitatem imperatoris.
et cathena petri extingueret torquē
augusti. Secunda causa institutōis
huius festi est propter memoriam
liberationis beati petri per angelū
facte a carcere siue uinculis quibus
per herodem agrippam tenebatur
prout in epistola legitur hodierna.
et s̄m hoc uidetur ꝙ deberet uoca
ri hoc festum a uinculis. Tercia cau
sa est. quia cum quirinus tribunus
filiam haberet gutturosam illa ad
mandatum sancti allexandri pape
qui sextus fuit a beato petro. quesi
uit bogas siue uincula quibus bea
tus petrus fuit uinculatus rome sub
nerone quibus osculatis liberata ē.
et quirinus cum sua familia bapti
satus est. tunc dictus allexander pa
pa hoc festum in kalen. augusti cele
brandum instituit. et in honorem
beati petri ecclesiam in urbe fabri
cauit ubi uincula ipsa reposuit et
ad uincula nominauit. et kalen. au
gusti dedicauit. in q̄ festiuitate po
pulus illic ipsa uincula hodie oscu
latur. Quarta causa potest esse. q̇a
dominus petrum a uinculis miracu
lose absoluit. et eidem ligandi atq;
soluendi potestatem dedit. nos aūt
uinculis peccatorum ligati tenemur
et absolui indigemus. Ideo igitur
in solennitate ipsa que dicitur ad
uincula ipsum honoramus. ut sicut
ipse a uinculis absolui p̄meruit. et
absoluendi potestatez accepit a do
mino. sic et ipse nos a peccatorum
nexibus absolui obtineat. Hac die
dr̄ epistola. Misit herodes. act. xii.
c. Euangelium. Uenit ihesus in par
tes. Math. xvi. c.

Machabei isti sunt illi ō q̇
bus fuit iudas machabeus
de quibus in. ii. machabe
orum. et cum ecclesia occidentalis
nullius alterius sancti ueteris testa
menti festum celebret. prout dictū
est in prohemio huius partis. Isto
rum tamen et innocentum recolit.
istorum quidem propter quatuor.
Primo quia passi sunt propter legis
obseruationem. quia uidelicet car
nes porcinas contra legem comede
re noluerūt. Secundo propter mar
tirii prerogatiuam. prout legitur in
historia scolastica. quia enim man
data supplicia super sanctos ueteris
testamenti pertulerunt. ideo in hoc
priuilegiati sunt ut eorum passio ce
lebratur. Tercio quia ipsi fuerunt
septem fratres et numerus septēna
rius est numerus vniuersitatis. Un
de in eis significantur omnes mar
tires ueteris testamenti celebritate

digni. et omnibus illis in istis reuerentia exhibetur. Quarto quia ipsi ostenduntur in exemplum martiribus noui testamenti. ut sicut illi p legia mosayce obseruatione passi sunt. ita et nos maxime si necesse fuerit parati simus pro euangelica. et scdm hoc magis celebratur hoc festū propter significatum q̄ propter significans. Quidam uero dixerunt q illi machabei sunt illi septem frēs q̄ fuerunt filij felicitatis.

Beati Stephani pthomartiris inuentio facta fuit ī illa qua celebratur eius passio. et passus est die illa qua eius inuentio celebratur. scilicet in augusto. sed festa per ecclesiam quatuor de causis translata sunt. Primo q̇a cum beatus Stephanus fuit pthomartir. et martirium sanctorum sit eorum natale in celis merito statim post natale domini natale prothomartiris stephani celebratur. Secūdo ppter dignitatem. dignius nāq3 est festum quod est de morte q̄ aliud. et ideo competenter tanq̄ dignius post natiuitatem collocatum est. Tercio quia officium passionis eius concordat officio natalis domini. Unde illud. Heri natus est christus in terris et hodie stephanus nascitur in celis. Quarto quia i eius inuentione maxima multitudo hominum uenit qui uidentes miracula plurima que fecit deus in illius inuentione maiori cultu diem illum celebrauerunt annuatim q̄ etiam diem mortis illius. ¶ Statuerunt ergo sancti patres ut festum passionis eius transferretur ad hanc diez inuentionis. et ad festum inuentionis festum passionis. quia festum passionis maiori cultu dignum est ut populus hunc diem qui natale domini sequitur. feruentiori cultu celebret q̄ diem eiusdem festi i augusto. Alia etiam ratio reddet̄ sub ipso festo.

Sequitur de festo transfigurationis domini. quod est in die festi beati Sixti. non quia tali die transfiguratio facta sit. sed quia tunc ab apostolis qui secum fuerunt in monte fuit manifestata et publicata et p̄ predicata. Preceperat enim ne alicui dicerent donec a mortuis resurrexissz. illi autem usq3 ad hanc diem semp hoc tacuerunt ¶ transfigurationem enim constat factam fuisse circa pricipium ueris eo scilicet die quo dicitur euangelium de transfiguratione. scilicet secunda ebdomada quadragesime. ¶ Et nota q in quibusdam locis hac die conficitur sanguis christi de nouo uino si inueniri possit. aut saltim aliquantulum de matura uua in calice eliquatur. Benedicuntur etiam racemi ex quibus populus communicat. et est ratio hec. In die enim cene dixit ihesus discipulis. Amen dico uobis. āmodo non bibam de hoc genimine uitis donec bibam illud nouum in regno patris mei. quia ergo q dixit nouum. et etiam transfiguratio ptinet ad illam gloriosam innouationem quam christus habuit post resurrectionem. et quam fideles post resurrectionem sunt habituri. ideo in hoc festo sanguis christi ex nouo uino conficitur. et propter hoc etiam hac die noue uue benedicuntur Lucianus papa statuit ut p̄me fruges et fabe super altare bn̄dicātur.

Beatus Laurentius quia post beatum Stephanū inter alios martires p̄matum obtinet. uigiliam habet non quia maiorem penaz sustinuerat q̄

alij. nam multi tantam penam susti
nuerunt. sicut btūs Uincentius et
sāct⁹ Grego. et alij quidam. sꝫ ꝑpt
officium predicationis et propter
martirij locum quia rome. et prop
ter bonam administrationem the
saurorum ecclesie. Unde incipit in
troitus in uigilia ipsius. Dispersit
dedit pauperibus. In die uero ha
bet proprium officium uidelicꝫ. Cō
fessio et pulchritudo ꝛc. et hoc ideo
dicitur quia propter confessionem
fidei fuit assatus et exaltatus. et ap
paruit eius sanctitas cum nō timue
runt sic tormentari pro xp̄o. Quia
uero ipse in tormentis positus ubi
labat. ac domino laudes cantabat.
ideo sequitur uersus. Cantate dn̄o
canticum nouum. In collecta uero
illa. Da nobis quesumus domine
ꝛc. orat ecclesia se sic liberari ꝑ do
minum ab igne uiciorum. et ip̄a ui
cia in se extingui sicut beatus Lau
rentius fuit liberatus ab igne torm̄
torum. unde ipse dicebat tiranno.
Disce miser quanta est uirt⁹ domi
ni. nam carbones isti non dolorem
sed refrigerium mihi prestant.
In epistola uero. Qui parce ꝛc. ij.
corinth. ix. c. agitur de largitate ele
mosinarum facienda pauperibus.
quod preceptum strennue impleuit
beatus laurentius qui thesauros ec
clesie dedit pauperibus. et ut eum
in hoc imitemur dicit. Justicia eius
manet in seculum seculi. Responsori
um de passione eius est. eo ꝙ igne
ꝓbatus fuit sicut aurum in fornace
probatur. et hoc est ꝙ dicit. Proba
sti cor meum. et visi. noct. quia ad
litteram de nocte fuit assatus et a
domino uisibiliter uisitatus. ꝛ iō di
cebat. nox obscurum non habet. sꝫ
omnia in luce clarescunt. uersus est.
Igne me examinasti et non est inuē
ta in me iniquitas. i. inequalitas. qꝛ
semper et perfecte in fide constans

fuit. uel non fuit inuenta in eo iniq̄
tas. s. peccati. Alleluia est de nobili
ministerio eius. Et quia erat preci
puus minister ideo in uirtute domi
ni precipue operabatur. Leuita in
quit laurentius bonum opus opē
ratus est qui per signum crucis ce
cos illuminauit. Leuita idem est ꝙ
assumptus uel offerens. quia ad lit
teram assumptus fuit ad ministeri
um diuinum. unde legitur ip̄m dix
isse btō Sixto. Quo progrederis si
ne filio pater nunquid degenerem
me probasti experire utrum ꝓdone
um ministrum elegeris cui commi
sisti dominici sanguinis obsecratio
nem. Item fuit leuita. i. seipsum offe
rens. unde ipse in tormentis posit⁹
dicebat. Ego me obtuli hostiaꝫ deo
in odorem suauitatis. et ideo de eo
in nocturnali officio cantat ecclesia
Meruit esse hostia beatus laurētius
qui dum assaretur dominum nō ne
gauit. et ideo inuentus est sacrificiū
laudis. et quia deus laudandus est
de tanta pacientia concessa martiri
ideo predicta sub alleluia cantatur
¶ In euangelio uero. Nisi granum
frumenti. quod est. xij. agit domin⁹
de ministris suis et de premio ipso
rum dicens ꝓmo de opere ipsorum.
Qui mihi ministrat me sequatur. ꝛ
post de ꝓmo adiungit dicens. ꝛ ubi
sum ego illic et minister meus erit.
Si quis mihi ministrauerit honori
ficabit eum pater meus ꝛc. Cū igit̄
inter ministros precipuus fuerit be
atus laurentius. ideo istud euange
lium in eius festiuitate cātatur.
Sed quia ꝓuilegiatum ministerium
est predicatio et confessio nominis
domini coram regibus et principi
bus ideo sequitur offertorium. Con
fessio et pulchritudo ꝛc. ¶ In post
communione quoqꝫ agitur ꝺ mini
stris et merito ipsorum. Qui mihi
ministrat ꝛc. ¶ Ad horas dicitur

capitulum. Qui parce. ij. corint. ix.
c. ¶ Et nota ꝙ iste sanctus ꝓpt
tres prerogatiuas supra i principio
positas in tribus priuilegiatus est.
Primo quoniam ipse solus int mar
tires habet ieiunium institutionis.
Secundo in octauis quoniam iste
tantum et beatus Stephanus octa
uas habent inter martires sicut be
atus martinus int confessores. De
hac octaua dictum est in fine ꝓhe
mij huius partis. Tercio in regressi
bus antiphonarum. In hoc enim fe
sto quidam uersiculi premittuntur
antiphonis. ut dictum est in sexta
parte sub dominica ỏ trinitate. Be
atus laurentius fuit archidyaconus
rome. post quem nullus dicitur ibi
archidyaconus fuisse.

IEronimus dixit quomo
do beata maria assump
ta fuerit siue in corpore
siue extra corpus nescio deus scit.
Augustinus uero dicit ꝙ in corpo
re. ueritas tamen est ꝙ ꝑmo assūp
ta est in anima. utrum uero corpus
in terra remansit incertum habet.
et melius est pie dubitare q̃ aliq̇d
circa hoc temere diffinire. pie tamē
credendum est eam totaliter fuisse
assumptam. Uerum quedam religi
osissima mulier Elisabeth nomine
de partibus Saxonie asseruit sibi re
uelatum fuisse ꝙ post quadraginta
dies post assumptionem anime as
sumptum fuit corpus. et inde com
posuit quendam tractum qui tam
non est autenticus. ¶ Refert Ephi
rius ꝙ beata uirgo quando christū
concepit erat annorum. xiiij. et i de
cimoquinto anno peperit et cū eo
mansit annis. xxxiij. ⁊ pᵒ mortē xpi
superuixit ānis. xxiiij. et ſm hoc tem
pus obitus sui erat annorum. lxxij.
Probabilius ut uidetur dicunt alij
quia. xij. annis filio superuixit. ⁊ sic
sexagenaria est assumpta cum apo
stoli totidem annis predicauerunt i
Judea et circa partes illas. In h
festo dicuntur quedam que i eccle
siarum dedicationibꝰ dicuntur. q̇a
ad eam pertinent. Cantatur etiam
de libro canticorum. Osculetur me
osculo ⁊c. Responsorium enim. āti
phone et lectiones inde sumuntur.
qui liber est de amoribus. quia in
carne manens maiorem habuit di
lectionem q̃ aliqua creatura in car
ne uiuens excepto xp̄o. et ideo ꝓp
ter excellentem caritatem quam ha
buit in terris meruit ascendere sup
angelos. In carne enim preter carnē
uiuere non terrena sed celestis uita
est. et competit hoc festum estiuo
tempori quia per calorem ignis ca
ritas ascendit. Rursus legitur et
cantatur de cantico amoris eo ꝙ be
ata uirgo figuram tenet ecclesie. si
cut enim mater est et uirgo et spon
sa. sic et ecclesia mater sanctorū no
men tenet uirginitatis et spōse. uir
ginitatis inq̃ mentis et fidei que ꝓ
ualet uirginitati carnis. sponse q̇a
ipsa est sponsa christi. unde aposto
lus. Despondi uos uni uiro uirginē
castam exhibere christo. Est autem
ut dicunt quidam cantici legenda
medietas usq̃ ad octauas. Alia uo
medietas usq̃ ad natiuitatem eius
dem uirginis reseruetur. hinc ergo
congrue accedit ꝙ circa festū istud
libri salomonis legantur. et premit
tuntur antiphonis quidam uersicu
li. ut dictum est in sexta parte sub
dominica de trinitate. In calce
doneñ. concilio quod beatus Leo
celebrauit. statutum fuit ꝙ uirgo
maria mater dei appellaretur. Alij
tamen dicunt ꝙ in ephesino iussu
Celestini pape primo celebrato.
Item nota ꝙ ille sermo Jeroni. Co
git. me o paula et eustochium. qui
a quibusdam in ecclesiis i hoc festo

legitur non debet legi nisi i refecto
rio uel capitulo quia ad hoc factus
fuit. ¶ Dicitur autem ad horas ca
pitulum. In omnibus requiem. Ec
cle. xxiiij. c. ¶ In uigilia assumptõis
dicitur epistola. Ab initio. ecclesia.
xxiiij. c. Alie ecclesie dicunt. Ego q̃
si. que est ibidem. ¶ Euangelium ẽ
Exurgens maria. lu. i. c. alie ecclesie
dicunt. Loquente ihesu. xi. c. ¶ Of
fertorium. Oratio mea munda. Job
xvj. c. ¶ Ceterum in missa diei legi
tur epistola. In omnibus requiem
7c. In omnibus enim quesiuit uitaz
eternam et ideo habuit illam. Seq
tur. et qui creauit me requieuit i ta
bernaculo. id est in utero meo. Et
quia dominus iu utero beate uirgi
nis requieuit. ideo ipse dedit illi su
um tabernaculum. id est celum. et si
cut ipsa domino fecit thronũ gran
dem. Unde ipsa dicit. Magnificat
anima mea dominum. et. iij. R. x.
Thronum fecit rex salomon de ebo
re grandem. ita ei fecit domin⁹ thro
num grandem in celo quando exal
tauit eam super angelos. ¶ Euan
gelium legitur de Martha 7 Maria
f. Intrauit ihesus. lu. x. quod prima
facie pertinere non uidetur. tamen
bene pertinens est ſm allegoriam.
Intrauit enim ihesus in quoddam
castellum. id est in beatam uirgine3
que dicitur castellum que est terri
bilis demonibus. 7 bene se muniuit
contra diabolum et uicia. Diminu
tiue autem dicitur castellum ꝑpter
humilitatem. et dicitur quoddam
ꝑpter singularitatem. quia nec pri
ma similis uisa est nec habere seq̃n
tem. et martha id est actiua uita re
cepit eum. diligentissime eni nutri
uit puerum suum et tulit in egiptũ
et prius se probauit in actiua uita.
eundo ad elisabeth et seruiendo ei.
et sicut ipsa fuit martha in actiua ui
ta. ita et fuit maria magdalena i cõ
templatiua. Unde in euangelio hẽt
Maria conseruabat oia uerba hec
conferens in corde suo. Hee autem
due sorores significant uitaz actiuã
et uitam contemplatiuam que ple
ne fuerant in beata uirgine. p quas
ipsa sublimiter honorabiliter atq̧
delectabiliter in seipsã recepit xp̄m.
¶ Illud autem notandum est q̧ q̃
tuor sunt euangelia de beata uirgi
ne. Unum est. Missus est. quod de
bet dici nisi in aduentu domini. et i
annunctiatione eius. alia tria pos
sunt cantari quotiens de ipsa pecu
liaris missa cantatur tanq̧ commu
nia. que sunt ista. Extollens uocem
quedam mulier 7c. aliud. Abijt ma
ria in montana 7c. aliud. Stabat ãn
crucem 7c. ¶ Item nota q̧ hoc fe
stum habet ieiunium et octauas q̃d
non habet aliud festum. Hoc enim
festum maius est omnibus alijs q̃
fiunt de illa. similiter et de quolib3
sancto maius festum est transitus. il
lius q̧ aliud de illo. quia ꝺ miseria
transit ad uitam. excepto de Johan
ne baptista. ¶ Quare autem her
be colligantur et benedicantur in h̃
festo ipsa legenda indicat. q̇a beata
maria comparatur rose et lilio. unde
sicut spina rosam genuit ita iudea
mariam. Officium beate uirginis
debet quottidie. sed in sabbato so
lenniter dici. prout dictum est in sex
ta parte sub ti. de tempore aduẽt⁹.
In quibusdam tamen ecclesijs non
dicitur a quinta feria cene domini
usq̧ ad octauas penthe. dicentes q̧
tunc in ecclesia omnia breuia esse
debent. Legitur tamen q̧ cum qui
dam sacerdos aliam forte missam
nesciens omni die missam de beata
uirgine celebraret. episcopus eũ ab
officio suspendit. sed uirgo beata
ipsi episcopo ex hoc grauissime cõ
minata est. et ideo ipse suspensionẽ
huiusmodi relaxauit.

B Eatus Bartbolomeus pri
mo predicauit ut dixit be
atus theodorus.abbas i
ligdonia.postes in India. deinde i
albania ciuitate armenie. ubi p̄mo
excoriatus.et postea decollatus est
deinde translatus dicitur Beneuen
ti q̄uis hodie rome esse dicatur.
Quidam autem celebrant festum
excoriationis. et quidam decollati
onis.sicut dictum est in sexta parte
sub quarta feria tercie ebdomade
aduentus. ¶ Et nota q̄ inquirenti
bus beatum bartbolomeum demō
ita ipsum descripsit dicens. Capilli
eius nigri et crispi. caro candida.
oculi grandes.nares coeq̄les et di
recte.barba prolixa habens paucos
canos.stature equalis collobio al
bo.clauato purpura uestit̄ pallio
albo quod p singulos angulos ha
bet gemmas purpureas.

F Estum decollationis bt̄i
Jobannis celebrat eccl̄ia.
quia p ueritate mortuus
est.sed non sic solenniter sicut festū
natiuitatis eius eo q̄ descendit ad
inferos sicut dicit Grego. super il
lum. Tu es qui uenturus es an aliū
expectamus.fuit autem decollatus
in tempore pascali per berodem re
gem anno.xxxij.a natiuitate domi
ni.s.anno precedente passione do
mini.et ipse in anno.xxx. cepit p̄di
care et ita hoc festum est de decol
latione. ¶ Et nota q̄ tres fuerunt
berodes quos eorum infamis cru
delitas fecit famosos. Primus dict᷒
est berodes ascolonita sub quo na
tus est dominus a quo innocentes
occisi sunt. Secundus antipas qui
iobannez decollauit. Tercius agrip
pa qui iacobum occidit et petrum
incarcerauit.unde uersus. Ascoloni
ta necat pueros antipa.Jo.agrippa
iaco.claudens in carcere petrū.

Sane decollato Jo. discipuli ei᷒ cū
sepelierunt in sebasta urbe palesti
ne.et caput in iherusalem būatum
est iuxta berodis habitaculum et
ubi corpus sepultum iacebat multa
deus miracula operabatur. unde
multitudo magna xp̄ianorum illuc
confluebat.quod uidens Julianus
apostata iussu eius gentiles ad de
decus sancti iobannis confregerūt
mausoleum et ossa eius per agros
sparserunt. Sed cum xp̄iani illuc ue
nirent et miracula non cessarent.ite
rum gentiles ossa collegerunt et cō
busserunt. Sed digitus ille quo do
minum ad iordanem uenienrez mō
strauit dicens. Ecce agnus dei ꝛc̄.
non potuit comburi. multi tamen
christiani monachi a iherosolimis
qui intererant cum gentilibus ossa
colligentibus quod occultare pote
rant reseruauerunt. tuleruntq̄ ossa
ad philippum iherosolomitanum
episcopum qui misit ea per Julianū
diaconum anastasio allexādrie epo
q̄ post Theophilus urbis eiusdez
episcopus in templo Serapis repo
suit.et basilicam in honorem eius
consecrauit. Unde hoc festum ē de
collatione et cōbustione ossium est
ſm magistrū Gilbertum quod ce
lebrat ecclesia quasi p iam mortuo
ſm martirium quia in suis ossibus
quodammodo passus ē. Alij dicūt
q̄ beata Teda digitum beati Jo. q̄
cōburi non potuit ē ultra marinis
partibus afferens in morianam ubi
ad honorem beati Jo. fundauit ec
clesiam et hoc die dedicata est ei ec
clesia.quodq̄ statutum fuit a dn̄o
papa.ut hec dies ad honorem bt̄i
Jo.per totū mundū semper celebrs
baberetur.et ſm hoc uidetur q̄ de
bet dici festū dedicatōis. Rurs᷒
btūs.Jo.caput suū quod in ihr̄lm
fuerat humatum reuelauit duobus
monachis orītalibus q̄ ihr̄lm ado

rare uenerant qui iuxta herodis ha
bitaculũ illó. v. kal̃. marcij inuene
rũt. sed post ab alijs platũ ẽ i emis
sam ciuitatem et in quodam specu
ignobiliter reconditũ donec denuo
marcello p̄sbitero fuit reuelatũ. ꝛ p
eiusdem urbis epm. iiii. kl̃. septem
bris reuelatũ. ex quo tpe cepit in ea
dez urbe decollatio celebrari ea die
ut arbitror q̄ caput est reuelatũ. et
ita hoc festuz pōt dici reuelationis
Hoc ergo festũ pōt esse de decolla
tione uel de collectione ossiũ. uel ꝺ
dedicatione ecclesie ad honorem il
lius uel de reuelatione. ❡ Hac die
dicũt q̊dam eplam: Expectatio. p
uerbior. x. c. et euãgeliũ. Misit hero
des. Marci. vj. c. et alĩa. erat lucer
na. Jo. v. c.

De sanctis felice et adaucto.

Sciendũ ẽ ꝙ cum btũs fe
lix traheret ad mortez p
noie xp̄i. q̊dam repente se
in medio ptulit dicens. ego sũ xp̄i
anus. dixerũt carnifices. ergo uenies
et tu. Cum aũt nomen illius ignora
retur uocatus est adauctus q̄si btó
felici audacter associatus. sicut ꝛ be
atus Jo. allexandrinus epũs ob exi
miã in pauperes xp̄i pietatẽ Jo. ele
mosinarius dictus ẽ. cuius festũ. ix.
kaleñ. februarij celebratur.

❡ De natiuitate beate Marie.

Festũ natiuitatis btẽ Ma
rie qñ uidelicet i mundo
nata ẽ. ideo celebratur q̊a
fuit in utero sanctificata iux̃ illud
psalmiste. Sãctificauit tabernaculũ
suũ altissimus. In hoc festo legitur
genelogia saluatoris. pmo ipius be
ate uirginis. qr de eadem fuerũt ge
nelogia. unde legit̃ euangeliũ Ma
thei. i. c. Liber generationis. ꝺ qua
dictũ est in. vj. parte sub natali. et

sub festo apostolorum Philippi et
Jacobi. et epistola. Ego quasi. eccle
siasti. xxiiii. c. alie ecclesie dicũt. Do
minus possedit me. puerb. viii. Cã
tatur etiam historia de laudibus ip
sius uirginis. In quibusdam tamen
ecclesiis leguntur cantica cant. corũ
que magis pertinent ad festũ assũp
tionis. put ibi dictum est. ❡ Dici
tur etiam ad horas capitulũ ego q̄
si uitis. eccle. xxiiii. c. ❡. Sane hoc
festum olim non celebrabatur. sed
quidam uir religiosus pluribus an
nis audiuit angelos in hac nocte so
lennizantes in celis cui causam que
renti reuelatum est angelos gaudere
quoniam beata uirgo nata fuit in
illa nocte. quod apostolicus autẽti
cauit et festum celebrari precepit ut
in solennizando celesti curie confir
memur. ❡ Non aũt habz h̃ festum
ieiunium institutóis. potest tamen
habere deuotionis. Olim etiam nõ
habuit octauam. sed Innocẽtius
papa. iiii. eam instituit. uacante eñi
romana ecclesia per obitum Gregi.
pape. ix. cardinalibus concordare
nequeuntibus. romani post plures
dies eis inclusis mltiplices molesti
as inferebant. ppter qȯ dicti cardi
nales regine celi uouerunt ꝙ si eius
meritis concordarent et abire libe
re possent octauam sue natiuitatis
diu neglectam celebrandam de cete
ro statuerent. Sicqꝫ in celestinũ pa
pam conuenerũt et liberati sunt. sꝫ
qr idem Celestinus uixit solũ. xviii.
diebus non potuit uotum implere
qȯ postmodũ dictus Inno. eiꝰ suc
cessor ipleuit. et nõ ꝙ eccl̃ia tres na
tiuitates solẽnizat. s. Jo. bap. btẽ ma
rie. et xp̄i. siq̄dem Jo. fuit lucifer qr
sicut lucifer p̄cedit solẽ sic ipe xp̄m
primus eni aperte p̄dicauit. maria
fuit aurora. natiuitas xp̄i ortꝰ solis.
q̊a in eo splendor pris appuit. pre
dicte aũt tres natiuitates designãt

tres spirituales natiuitates. nam re
nascimur cum iohanne in aqua. cũ
maria in penitentia. et cum christo
in gloria. ¶ Cum igitur oporteat
ꝙ contricio, precedat natiuitatem
baptismi in adultis et natiuitatem
glorie similiter ideo merito ille due
uigilias habent sed cum penitentia
tota sit pro uigilia non oportuit ꝙ
ipsa uigiliam haberet. et ideo hoc
festum uigiliam siue ieiunium non
habet. Et est sciendum ꝙ beatus
Fulbertus episcopus cardinalis fe
cit illa tria respõsoria. Stirps yesse.
Solem iusticie. et Chorus noue ihe
rusalem.

¶ De exaltatione sãcte crucis.

EXaltatio sancte crucis di
citur quia Cosdroes rex p
sarum iherosolimam uenit
et lignum dominicum inde secum
tulit et facta domo celi simili in ea
dem sedem sibi fecit et lignũ a dex
tris posuit loco filij. gallum uero a
sinistris loco spiritus sancti. et ipse
stans in medio se deum uocari ius
sit. quod audiens. Eraclius impera
tor romanus aciem mouit cõtra dã
nubium qui fluuius est persarum.
non hunc qui in Sueuia nascitur. sꝫ
aliam eiusdem nominis inde uicto
filio Cosdroe singulari certamine
crucem domini tulit. et cum appro
pinquaret in magna pompa iheru
salem porte ciuitatis per angelum
clause sunt ne intraret. qui cum ue
hementer admiraret audita ẽ uox
de celo dicens. Regem regum non
sic intrasse iherusalem phaleratum
quando p omnibus pati uenit. sed
humilem super asinam sedentem. et
statĩ recognoscens elationem suam
de equo descendit et hũiliatus est
ualde et porte ei sponte aperte sũt
et nudis pedibus ciuitatem itrauit.

et in eius introitu multi diuersorũ
morborum generibus detenti cura
ti sunt per crucem. et imperator ipe
in has deuotissimas crucis prorũ
pit laudes dicens. O crux splendidi
or cunctis astris mũdi celebrior ho
minibus ꝛc. ¶ Ille ergo exaltauit
et exaltationis diem in futurũ epis
copis sibi consentientibus ĩ suo im
perio statuit esse solennem. Sergius
uero papa longis post temporibus
in sacrario beati petri inuenit cap
sam argenteam et in ea crucem ex
salutiferi ligni magna portione cõ
positã lapidibus preciosis adorna
tam que posita in basilica saluato
ris adoratur a populo in die exalta
tionis. ¶ Est autem maius festum
inuentionis ꝙ̃ exaltationis propter
auctoritatem instituentis. nam illõ
a papa .s. Eusebio. istud ab impera
tore statutum est. ¶ In hoc festo
dicitur epistola que dr̃ ĩ ramis pal
marum. quia in ea agitur de exalta
tione sancte crucis. alij legunt illam
Xpũs factus est. ad philipeñ. ij. c.
¶ Legitur etiam in quibusdam ec
clesijs euangelium in quo fit mẽtio
de aduentu christi et fulgore. sicut
fulgor exit ꝛc. quod et dici consue
uit tempore aduentus. In alijs uero
dr̃ euangeliũ de Nicodemo. quod
q̇dam dicunt in festo inuentõis san
cte crucis. ibi enĩ dr̃. Sicut moyses
exaltauit serpentem in heremo ita
exaltari oportet filiũ hominis. Cõ
muniter tamen dicitur ꝙ melius est
euangelium. Nunc iudicium est mũ
di. Jo. xij. c. in quo dicitur. Cum ex
altatus fuero a terra omnia traham
ad meipsum ¶ prefatio uero illa
dicitur que ante pasca per quideci
dies. seu in quibusdam ecclesijs p
quinq̃ dr̃. uel ut alij uolũt illa que
dr̃ in tp̃e pascali. ¶ Dicitur etiam
ad horas capitulũ. Christus factus
est p nobis. ad philipeñ. ij. c.

¶ De festo sancti Mathei apostoli et euangeliste.

Beatus matheus leuita fuit. erat autem hebreus iõ hebraice scripsit hebreis ĩ iudea. sed postea liber eius fuit trãslatus in grecum. deinde in latinum Et nota quod euangelium quod ipse proprijs manibus anno domini .xl. scripsit cum ossibus beate barnabe repertum est. quod quidem euangelium beatus barnabas secum ferebat et super egros illud ponens tam fide quam merito beati mathei cõtinuo liberabat. Matheus uero edidit aquileie euangelium. anno domini .xliiii. ¶ Dicitur hodie epistola. Unicuique uestrum. ephes .iiii.c. Alii uero dicunt. Similitudo uultus ezech .i.c. ¶ Euangelium est. Dum transiret ihesus. Mathei .ix.c. ¶ In uigilia uero est euangelium. Uidit deus publicanum. Lu .v.c. ¶ Predicauit autem sub Gayo caliguia imperatore qui sic dictus est. quoniam natus est in expeditione et coopertus est caligis. Johannes autem scripsit sub Numa. Marcus sub Nerone. De Luca incertum est. quidam tamen dicunt quod sub nerone.

¶ De sancto mauricio et sociorũ.

Cum galli exercuissent exercitum in romanos. Dux egipti collegit exercitũ in quo fuit beatus Mauricius qui sub se habebat legionem in qua erant sex milia sexcenti et sexaginta sex. Cum ergo essent in exercitu tirannus uoluit eos cogere adorare ydola quod noluerunt. et propterea decimam partem accepit tirannus et interfecit. quod uidens beatus Mauritius conuertit sermonem ad socios orãs ut uiriliter starent. et sic ab eo confortati passi sunt martirium. Fuerũt autem baptisati antequam romam uenirent. ¶ Et nota quod dicitur de mauricio et thebea legione. quia inueniuntur plures thebe. una in egipto ubi sunt mauri. altera in grecia ubi sunt thebani. alia in India ubi sũt thebaite. Isti socij maurícij erant de egipto.

De festo sancti Luce euãgeliste.

Lucas syrus fuit natione et anthiocenus patriarcha et predicauit in bithinia ubi suam mortem non martirio finiuit. Fuit etiam pictor et medicus. et secundum Jeronimum fuit discipulus apostolorum et non domini. Uenit enim ad fidem post domini resurrectionem ut legitur in glo. super exo. Licet quidam dicunt quod fuerat de septuaginta duobus discipulis domini et scripsit euangelium in achaia. uixit autẽ octuaginta quatuor annis. Ipse euãgelium et actus apostolorum composuit. Fuit discipulus beati pauli a quo didicit quod docuit. sicut et beatus marcus a beato petro. In prologo tamen euangelii sui inuenitur quod ipse didicit multa a quibusdam qui in principio cum domino fuerunt. Sed beatus paulus non fuit a principio cum domino. ergo nõ didicit ab eo quod docuit. Solutio. quedam didicit ab eo. et quedam ab aliis. sed maxime a beato paulo Creditur tamen quod ipse ad beatam uirginem tanquam ad archam testamẽti recurrens ab eadem multis certificatus fuit. precipue de his que sibi soli constabant. sicut de angelica annunctiatione et christi natiuitate et huiusmodi. de quibus solus lucas agit.

¶ De festo apostolorum Simonis et Jude.

IAcobus frater domini. et
Simon et Judas ⁊ ioseph
qui et barsabas et etiam
iustus cognominatus est ne ꝓpter
iniusticiaꝫ ab apl'atu fuisse reproba
tus credatur fratres fuerunt filij
marie cleophe que alpheo nupta
fuit. Simon autem iste dictus est ze
lotes. dictus est et simon chanane'
a chana uico galilee quod ideꝫ est.
Chana enim zelus interpretat̃. ha
buit enim magnum zelum animaꝝ
Judas etiam multipliciter cognomi
natus est. dictus est enim iudas ia
cobi. supple frater ut premissum est
dictus est etiam thadeus a tarcha
quod est regia uestis. et deus. uel
thadeus interpretatur apprehendēs
principem. ipse enim fuit uestis re
gia per ornamenta uirtutum per q̄s
apprehendit principem christum.
dictus est etiam lebeus quod sonat
cor uel corcul'. id est cordis cultor.
Inter premissum Joseph et Mathi
am sortes iacte sunt. et de Simone
dicitur ꝙ crucifixus mortuus est.
Alij tamen dicunt ꝙ non est iste. ſꝫ
Simon qui fuit filius Cleophe cru
cifixus est. Iste simon predicauit in
egipto. postea uero uenit in ieru
salem. et ibi fuit episcopus post be
atum Jacobum minorem. qui dict'
est frater domini et ibi crucifixus
est. Uixit autem centum uiginti an
nis. et suscitauit anteq̄ȝ moreretur
xxx. mortuos. Unde in eius legenda
inuenitur terdenos mortuos mer
sos fluctibus humane uite reddidit
usibus. Filium enim hospitis suum
mersum fluctibus suscitauit. Mor
tuus autem est in bothero. non in
postophoro. Postophorum ut q̄
dam uolunt est porticus templi. in
quo iacebant custodes templi. Ju
das autem predicauit apud persas
et medos. et mortuus est apud ar
menos.

De festo omnium sanctorum.

CUm singula ydola roma
norum rome templū ha
bere non possent. roma
ni unum templum in honorem Cy
belles matris deorum et omnium
deorum ipsorum fecerunt quod di
ctum est pantheon. a pan quod est
totum. et theos deus. Successu ue
ro temporum. Bonifacius papa pe
tijt a Phoca cesare imperatore con
stantinopolitano. qui ꝑerat roma
nis templum illud sibi dari quo ob
tento abiectis inde ydolis dedica
uit illud. iiij. idus may. ad honoreꝫ
beate Marie uirginis. et omnium
martirum. et dictum est festum illō
beate marie ad martires. nondum
enim fiebant festa de confessoribus
sed solum de martiribus. unde tūc
institutum fuit festum beati ioban
nis ante portam latinam occasione
martirij. quod quantum in se fuit
sustinuit. Statuit ergo idem papa
ut singulis annis illa die celebraret̃
festum de martiribus sicut in kalē.
eiusdem mensis celebrabatur festū
apostolorum. et in honore btē ma
rie et omnium martirum cantauit
ibi. Terribilis est locus iste ⁊c̃. qō
tantum in dedicatione ecclesie solet
dici. Uerum Grego. iiij. hoc festū
martirū transtulit ad kaleñ. nouem
bris ut tunc collectis terre frugib'
cōuenienter ad hoc festum possent
copiosius uictualia inueniri. institu
ens tūc fieri festum non solū aplōꝝ
et martirum. sed etiam trinitatis et
angelorum et cōfessoꝝ. et generalit̃
omniū sanctorū et sanctarū et etiaꝫ
electorū ut patꝫ i ymno et illi' offi
ciū ordinauit. Institutū fuit aūt
hoc festū quatuor de causis. Primo
ꝓpter ꝑmissam templi dedicatōeꝫ.
Scdō ꝓpter obmissoꝝ festorū sup
pletionem. Non enī ꝓpter ipsorum

multitudinem de omnibus specialiter festare ualemus. Tercio propter negligentiarū in festis que celebramus commissarum expiationem. et hec rō tangitur in sermone que hac die in ecclesia recitatur. ubi ita dicitur. Decretum est ut die ista omnium sanctorum memoria habeatur. ut quicquid humana fragilitas ꝑ ignorantiam aut negligentiam uel per occupationem rei secularis in solennitatibus sanctorum minꝰ per egisset in hac sancta obseruatione ꝑsoluatur. Quarto propter faciliorē orationum nostrarum impetrationem. facilius enim quod petimꝰ obtinebimus si simul omnes intercedant pro nobis. quia impossibile ē multitudinem non exaudiri. Unde in oratione hodierna dicitur. Multiplicatis intercessoribus largiaris.

¶ Quare autem festa sanctorum celebrentur. dictum est in ꝓhēmio huius partis. Hoc festum habet ieiunium institutionis. nec debet ꝗs comedere illa die usq; in uesperas. nec ieiunium debet mutari ut quidam faciunt propter sanctum Quintinum. quia uero hoc festum omnium sanctorum est generale. ideo uariatur illius officium prout habet uarietas omnium sanctorum. ꝑma enim antiphona et ꝑma lectio. et ꝑmum responsorium de trinitate cātatur. quia festum est trinitatis. Secundo loco cantatur de beata maria. Tercio de angelis. Quarto ð ꝓphetis. Quinto de apostolis. Sexto de martiribus. Septimo de confessoribus. Octauo de uirginibus. Nono de illis omnibus simul.

Auctoritas autem illius officij obſuatur in lectionibus. nam in ꝗbusdam ecclesijs in hoc festo maior in ecclesia etiam si epūs est presens fuerit lectionem legit de trinitate. s. ꝑmam. uel decanus uel saltē sacerdos et sic fit descensus per personas in legendo usq; ad pueros. Octauam nanq; lectionem ð uirginibus legit unus ex pueris. nam semper nonam lectionem maioris est legere. Octauum etiam responsorium dicunt ð uirginibus. scilicet. Audiui uocem. quod cantatur a quinq; pueris coram altari beate marie uirginis. si fuerint ibi. candelas in manibus tenentibus ad representandum quinq; prudentum uirginum lampadas ornatas accensas habētium. ¶ Dicitur etiam capitulum. Uidi turbā. apocalip. vij. c. ¶ Ad missam uero dicitur epistola. Ecce ego iohānes. que est apocalip. v. c. Alleluia. O ꝗ; gloriosum. apocalip. vij. c. ¶ Euangelium. Uidens ihesus turbas. Mathei. v. c. ¶ In uigilia uero dicitur epistola. Ecce ego iohannes. apocalipſ. v. c. ¶ Euangelium. Descēdēs ihesus. Lu. vij. c.

¶ De officio mortuorum.

Hoc loco de officio mortuorum dicendum est. et qñq; uocatur agēda ab ago agis. quia inter ceteras sui significationes. agere idem est ꝙ celebrare. Inde ergo officium ordinatum ad celebrem defunctoꝝ memoriā agenda uocatur. quandoq; etiam uocantur exequie. ab exequor exequeris. qꝛ intͤ alias sui significationes exeqͣ idem ē ꝙ ex͞ alis sequi. Officiū ergo seu obseq̇um i sepulturis mortuoꝝ exequie uocantͬ. qꝛ celebratur dum mortui ex͞ uiuos sepeliēdi ferūtͬ. uel qꝛ ex͞ horas canonicas spēales ⁊ singulares habꝫ obſuantias. ¶ Sane hͦ officiū cōtinuatͬ festo oīm sanctoꝝ et sunt tres dies continui tribꝰ ministerijs deputati. Naꝫ uigilis omniū scōrum dies est afflictōis. solēnitas dies exultatōis. Hodie uͦo est dies

orationis. In primo nos ieiunando affligimus p̄ntis uite miseriaȝ recolentes. In secundo btitudini sāctorū congaudemus grarum actiones dn̄o referentes. In tercio ꝓ his qui in purgatorio detinentur oram⁹ eis modo penam minorem modo plenam absolutōȝ orōnibus impetrantes. siq̄dem commemoratio omniū fideliū defunctorum cōstituta est fieri ab ecclesia tali die ut generalib⁹ beneficijs adiuuentur. quia specialia habere non ualent. de con. dis. i. uisū. sicut et de festo omnium sāctorum premissum est. Sicut enim petrus damianus ait. Sanctus odilo comperiēs qd apud uulcanum ecciliе crebre uoces ⁊ ululatus demonū audiebantur plangentium ꝓ eo ꝙ anime defunctorum per elemosinas et orationes de eorum manibus eripiebantur. Ordinauit in suis monasterijs ut post festum omnium sanctorum fieret commemoratio defūctorum quod fuit postmodū a tota ecclesia approbatum. ¶ Primo ergo uideamus a quibus institutum fuit officium mortuorum. Secundo ubi habuit initium. Tercio de modo celebrandi illud. Quarto ō modo sepeliendi. Fuit autem p̄mo institutum ab apostolis sed non ab origine. ut testat᷑ Isidorus in libro de ecclesiasticis officijs. fuit adauctū et ex maxima parte ordinatum. vn̄ ipsum cōmendat btūs Augustinus in encheridon. dicens eum fuisse secundum in ecclesiasticis beneficijs post apostolos. ¶ Hoc officiū initum habuit in ueteri lege. nam sicut ait Ambrosius. xij. q. ij. q2 mortuo Iacob. ioseph et alij fr̄es sui in multis egiptijs attulerunt eum cū ebron. sed p̄us fleuerunt. xl. diebus in egipto. et postea fleuerunt eum septem diebus in zab. Genes. l. c. Item legitur in Deutrono. ¶ ul. c. ꝙ mortuo moyse fleuit ppl̄s israbel xxx. diebus. ⁊ similit᷑ fecerūt ō aarō et de maria. Item dicit salomon. luctus filij sapientis mortui. vij. diebus. luctus stulti filij sempitern⁹. iō quia in eternū punietur. ¶ Nota autem ꝙ quidaȝ faciunt memoriam ꝓ defunctis die tercia seu per tres dies repn̄tantes triduanaȝ dn̄i sepulturā. seu respectū hn̄tes ad resurrectōȝ xp̄i. q̄ die tercia resurrexit resurrectionem cū xp̄o mortuis peroptantes seu ad trinitatem. uel ꝙ uiuentes triplicit᷑ peccauerūt. uidelicet cogitatōe. v̄bo. et ope. remittat᷑ eisdem. Alij uero faciunt missā celebrari. vij. diebus seu p. vij. dies. et utrūꝙ ondit᷑ i libro Nume. xlix. c. ubi dr̄. ꝙ q̄ tetigerit cadauer mortui hoīs imundus erit. vij. dieb⁹. vn̄ aspgat᷑ aq̄ trib⁹ diebus. et. vii. et sic mūdabit᷑. ō cō. di. i. aq̄. ¶ Sane immundus ꝑpter cadauer mortui hominis significat pollutam aiam ꝑpter mortua opa. celebrant ergo per septem dies. Primo ut defunct⁹ ad sabbatum eterne q̄etis cicius ualeat peruenire. Scd̄o ut ei remittant᷑ oīa peccata que cōmisit in uita. q̄ p septem dies ducit᷑. Tercio ꝑpt᷑ septenariū aīe et corporis. aīa eni tres habȝ uires. s. rōnabilitateȝ. cōcupiscibilitatē. et irascibilitatem. Corp⁹ uero ɔstat ex q̄tuor elemētis ut ergo peccata q̄ homo p hoc septenariū fuit i hac uita q̄ p. vii. dies ducitur cōmisit deleātur. septēnariū mortuis celebrat᷑. Quarto sicut filii iacob defūcti fleuerūt p. vii. dies ut p̄missū ē. ita ei ecclīa ꝓ suis defūctis celebrat officiū. vii. dieb⁹. Qui dā āt faciūt nouēdiale. i. officiū. ix. dieꝝ. ut p hoc officiū mortuoꝝ aīe a penis liberate. nouē āgeloꝝ ordinib⁹ associent᷑. Hoc tn̄ a q̄busdā n̄ approbat᷑ ne gētiles imitari uideamur. a q̄b⁹ hoc sūptum esse uidet᷑. q̄. ix. diebus

lugebant mortuos ſuos et in nono
die cineres eorum piramidibus uel
in buſtis recondebant. Alij uero ce
lebrari faciunt pro defunctis. xxx.
dies uel triceſimo die. Primo quia
filij iſrahel tot dieb⁹ fleuerũt moy
ſen et aaron. ut premiſſum eſt. Se
cundo ideo quia ter decem faciũt
triginta. per ter enim trinitatem. ꝑ
decem decalogum intelligimus.
Tricenarium ergo mortuis facim⁹
ut quod in obſeruatione decalogi
ſeu preceptorum chriſti ⁊ contra tri
nitatem peccauerunt eis dei miſeri
cordia condonetur. Tercio quia nu
merus lune triginta diebus perfici
tur. ideo triceſima die uel triginta
diebus fit mortuis officium ut ope
ra eorum coram deo plena eſſe in
telligantur. Quidam quoqꝫ quater
decies celebrant ſiue quadragenari
um faciunt. ut ꝙ illi in doctrina q̄
tuor euangeliorum et in decem pre
ceptis legis peccauerunt ſibi condo
netur. Rurſus qui diem quadra
geſimum ſeruant. repreſentant do
minicam ſepulturam optantes mor
tuis gloriam habere cum chriſto q̇
quadraginta horis iacuit in ſepul
chro. computata hora in qua emiſit
ſpiritum. et ultima hora noctis do
minice in qua reſurrexit ſm Augu.
repreſentat etiam quia ut premiſſũ
eſt mortuo Jacob. filij eius luxerũt
quadraginta diebus. Alij quinqua
genarium faciunt. quoniam ſicut
Beda et Gregorius dicunt in glo.
ſuper locum illum. ubi habetur ꝙ
abraham queſiuit a domino nolen
te ſubuertere ſodomam ſi quinqua
ginta fuerint ibi nunq̇d deſtrues
eos. et ridit dominus non quiqua
genarius numerus perfectus ē. ⁊ ſig
nificat annum iubileum. i. octauam
etatem in qua erit remiſſio et plena
libertas ut ergo aie defunctorũ ple
nariam libertatem peccatorum ſuo
rum remiſſionem adipiſcantur qui
quaginta diebus pro illis celebrãt
officium. Nonnulli etiam celebrant
centeſimum diem ut mortui tranſe
ant a leua in dexteram. a malicia in
triumphum. a terra in celum. a mi
ſeria in gloriam. a morte in uitam.
optant enim illis eternam beatitu
dinem q̄ per centenariũ ultra quez
non eſt numerus deſignatur.
Quidam uero anniuerſariũ obſuãt
triplici de cauſa. Primo ut defũcti
de annis calamitatis perueniant ad
annos eternitatis ſiue ad uitaz eter
nam q̄ ſine fine eſt. et q̄ſi annus i ſe
reuoluitur. uel quia ibi ē ꝑdempti
tas et nulla reperitur uarietas. Se
cũdo quia ſicut ſanctorum anniuer
ſariũ ad ipoꝝ honorē et nr̄am utili
tatē celebram⁹. ꝑut dictũ ē in ꝓhe
mio hui⁹ ptis. et ſic ãniuerſariũ de
fũctoꝝ ad ipoꝝ utilitatē ⁊ nr̄az de
uotõz. Tercio dies anniuerſarii pro
defunctis iõ repetitur. qm̄ ſm aug.
q̄liter fit eis in alia uita neſcimus
et melius ut eis ſupſit bn̄ficiũ nr̄m
q̄ꝫ deſit. xiii. q. ii. non extimemus.
Anniuerſariũ aũt ſi contigerit i die
dn̄ica uel in aliq̄ celebrari ſolennita
te nõ debet mutari ad ſequentē diē
ꝑut fit in feſtis ſcõrum. ſꝫ fiat i die
p̄cedenti ut cicius occurrat̃ penis
defũctoꝝ q̄s in purgatorio ſuſtinēt
defũcti eni nr̄o indigēt auxilio ⁊ bn̄
ficio. ſꝫ non ſãcti. Die q̇deꝫ feſti
uo ãniuerſarium celebrari nõ debet
nec miſſa ꝑ defũctis dici niſi corp⁹
pn̄s fuerit tũc ſic. q2 oi tpe põt miſ
ſa ꝑ defũctis celebrari cadauere pn̄
te niſi in paſcene. Tũc eni nõ debet
corpus itumulari nec miſſa ꝑ eo cã
tari. q2 tũc corpus xp̄i imolari non
debꝫ. ſꝫ uſqꝫ i craſtinũ reſuet̃. ⁊ tũc
ſ. in ſabbato põt miſſa ꝑ illo cãtari
et corp⁹ ſepeliri. ſilr̃ ſi q̇s i die paſce
moriat̃ corpus eius uſqꝫ in craſtinũ
reſeruetur ſup terram et tunc cum

celebrationes misse sepeliatur. Non
enim debet corpus sepeliri absq̧
missa quamuis contrarium fiat in
plerisq̧ locis. ¶ Licet autē ſm
Gabilonen̄. concilium de con. di.
i.uisum. quottidie sit ꝑ defunctis
orandum et sacrificandum. In pre
missis tamen diebus hoc specialit̄
agitur ab amicis. siquidem aliqui
omni tempore festiuis diebus dum
taxat exceptis generaliter orant ꝑ
defunctis in officio uespertinali et
matutinali. Alij missam quottidie
ꝑ eis celebrant. Alij i mensis initio
nouem psalmos et nouem lectiones
et nouem responsoria cantant. Et q̇
dem sancta et salubris est cogitatō
ꝑ defunctis exorare ut a peccatꝭ sol
uantur. ¶ In q̇busdam locis non
dr̄ in ecclesia officium mortuorum
a quinta feria cene domini usq̧ ad
octauas penthe. dicentes ꝙ omnia
officia illius temporis debent esse
breuia nec in dominicis dieb⁹.
Legitur autem ꝙ q̇dam abbas pro
hibuit monachos suos celebrare
dominicis diebus ꝑ defunctis. sed
mortui ꝓpter hoc durissimis uerbe
ribus eum afflixerunt. et ideo ꝓhi
bitionē huiusmodi reuocauit.
Et nota ꝙ suffragia que fiunt in ec
clesiis pro defunctis ualde bonis
actiones sunt graciarum. Ille enim
anime que sunt perfecte bone stati
cum egrediuntur a corporibus euo
lant ad celos nec subsidijs nostris
egent. ex̄ de cele. mis. cū marthe. ad
fi. xiij. q. ij. tempus. Pro ualde malis
fiunt qualescunq̧ consolationes ui
uorum. eis enim subsidia nr̄a nō ꝓ
sunt. quoniam anime illorum stati
descendunt ad infernum. Pro me
diocriter bonis qui. s. sunt i purga
torio sunt expiationes. Pro medio
criter malis qui. s. sunt i inferno sūt
ꝓpiciationes siue penarum mitiga
tiones. Nam ſm Augusti. quibus
prosunt aut prosunt ut sit plenā re
missio. aut certe ut tollerabilior sit
damnatio. xiij. q. ij. tempus. ad fi.
Quidam tamen ꝑ eodem sumunt
mediocriter bonos et mediocriter
malos quos uocant non ualde bo
nos qui uidelicet intrant purgatori
um qui uiuentes iniūctam peniten
tiam non perfecerunt. quibus ꝓsūt
elemosine. orationes. ieiunia. ⁊ sacri
ficia que pro eis fiunt. Nam ut di
cunt eis q̇ sunt in inferno nihil pro
sunt. ¶ Illud etiam nota ꝙ ſm Je
ro. de con. di. v. mediocriter. cum ꝑ
cunctis animabus psalmus uel mis
sa dicitur non minus q̄ꝫ si pro quo
libet diceretur accipitur. ¶ Circa
hoc tamen dici potest ꝙ si suffra
gia fiunt in speciali magis ꝓsunt il
lis ꝑ q̇bus specialiter fiunt. q̄ꝫ aliis
si fiunt in genere seu in cōmuni ma
gis ꝓsunt illis qui plus meruerunt
in hac uita ut sibi ꝓdessent. ut i. d.
c. non extimemus. ⁊. c. tempus. si in
equali uel maiori necessitate existūt
¶ Licet igitur ſm augusti. xiij. q.
ij. non extimemus. non ꝓsunt om
nibus pro q̇bus fiunt. quia tamen
nescimus ꝑ q̇bus ꝓsint uel non. ꝑ
omnibus facienda sunt ne aliquis
pretermittatur. Melius nanq̧ super
erunt eis quibus nec obsunt nec ꝓ
sunt q̄ꝫ desint eis quibus prosunt.
et ideo dies anniuersarij fit ut pre
missum est. ¶ Sed nunquid suffra
gia eius qui propter mortale pecca
tum in caritate non est. prosunt ei
qui in caritate decessit. Rndeo opa
sacramentalia ut missa. officiū mor
tuorum. collecte et similia per talē
facta bene ualent sed et defuncto ꝓ
sunt. ex̄ de cleri. ex. mi. c. fi. tum q̄a
illa a deo non operante efficatiam
habent. tum quia ille non proprio
nomine sed quasi sindicus omniū
uidelicet totius ecclesie nomine hoc
agit ſm ea q̄ dicta sūt in prohemio

quarte partis. Si uero tanq̃ ꝓuata
persona alia suffragia facit aut hoc
agit alio nomine aut suo ꝓprio. si
alieno ut q̊a defuncti seu alterius in
caritate existentis iussu de illius bo
nis elemosinam tanq̃ minister pro
eo facit tunc q̊dem illi ꝓdest qm̃ is
intelligitur facere cuius mandato
facit. ex̃ de sen. ex. mulieres. ut qui
mandat solui ipse soluere uidet᷑. ff.
de solu. q̊ mandato. Hoc ē ꝙ pegri
nationis uotum ab uno emissũ alt᷑
eius iussu exequi potest. ex̃ ꝺ uoto.
licet. Idemq̃ est si duo quoꝝ alter
in caritate est alter non ꝓ defũcto
psalteriũ legunt. et si elemosina da
tur iusto ut oret pro defuncto. His
etenim casibus ꝓdest defuncto rõ
ne caritatis hominis iusti adiuncti.
ff. ꝙ cum fa. tu. l. i. §. i. ꝺ elect. illa.
ꝺ. ex̃. de offõ dele. cum super. Si aũt
suo ꝓuato nomine et de ꝓꝓo quis
ꝓ illo elemosinam dat uel orat uel
ieiunat uel aliter se affligit quasi cõ
muniter dicunt theologi ꝙ talia in
nullo prosunt ei. nam legitur Io. ix.
Scimus q̊a peccatores deus non ex
audit. sed illud ceci et non euangeli
ste fuit uerbum. et psa. i. c. cum mul
tiplicaueritis oĩones non exaudiaꝫ.
manus enim uestre sanguine. i. pec
catis plene sunt. ꝑmo ẜm Augusti.
iij. q. vij. in grauibus. Dum is qui
displicet ad intercedendum mittit᷑
irati iudicis animus ad deteriora
ꝓuocatur. Deus enim iniquoꝝ do
na non respicit. et iustorum solus
orationes exaudit. Item dominus
per Amos prophetam. Uota pigui
um terre. i. peccatorum non recipiã
xxiiij. q. i. odi. ❡ Utrum cuꝫ pauci
sine crimine uiuant. de peni. di. ij. si
enim. in prin. l. di. quia tua. talis sẽ
tentia que misericordiam et tot suf
fragia defunctis adimit et uiuorũ
caritatem ad illos refrigescer᷑ facit
nimis dura. et ideo non sequenda

uidetur. l. di. ponderet. extra de re
nuncti. nisi. §. i. ❡ Si enim omnium
quos conscientia culpe arguit suf
fragia condemnamus illi paucorũ
suffragijs iuuabuntur. ❡ Dicendum
ergo uidetur ꝙ q̃q̃ suffragia eius
qui et si non in caritate. in fide. tam̃
est illi qui in caritate decessit nõ ꝓ
sunt ex merito uite agentis. quia ta
men illa fiunt ẜm doctrinam eccl̃ie
et per eum qui in fide est. et ꝓ eo q̊
talia recipere meruit beneficia ubi
deficit caritas agentis supplet me
ritum fidei. et caritas ecclesie talia
dictantis ac defuncti capacis susci
pientis. nec non et liberalitas dei
miserentis q̊ ẜm Ambro. de pe. dis.
i. quantumlibet. beneficia nõ reuo
cat. ꝑmo cumulos liberalitatis am
plificat et sua liberalitate opus ab
alio factum perinde reputat ac si ꝑ
illum ꝓ quo fit factum esset. nam
ẜm iura aliquo alienum debitũ ex
soluere ipse debitor liberatur. ff. de
pig. act. solutum. §. solutã. et si ẜuo
legata sit libertas si ticio decẽ ꝓsti
terit quocunq̃ illa decem prestante
liber est. ff. de sta. bo. are tusa. sed ⁊
per eum qui capax non est alteri le
gatum et hereditas acquiri potest.
ff. ad trebelli. cogi. §. hij. qui. ff. si
quis aliquem testari prohi. l. l. §. sꝫ
si legatum. Et is qui ob crimen ꝓ
alijs postulare ꝓhibetur ꝓ se et ꝓ
his quorum curam gerit admittit᷑.
iij. q. vij. §. tria. et ẜm augustinum
i. q. i. si fuerit. q̃q̃ in lapideo canali
nil generetur tamen aqua inde tran
siens terram fecundat. et Iero. ꝺ pe.
di. i. potest fieri. et di. iij. pium. Si
quando uideris inter multa opera
peccatorum q̃q̃ aliqua facere que
iusta sunt non est tam iniustus deꝰ
ut ꝓpter multa mala paucorum bo
norum obliuiscatur. ❡ Sane defũc
ti sciunt suffragia que ꝓ eis fiunt
tribus modis. ẜm augusti. xiij. q. ij.

fatendum.Primo per diuinam reue
lationem. quando scilicet deus eis
reuelat. Secundo per bonorum an
gelorum manifestationeꝫ.angeli eni
ꝗ hic semper nobiscũ sũt et omnes
actus nr̃os considerant q̃si in instã
ti possunt ad eos descendere et eis
ꝓtinus nunciare. Tercio per aiarũ
hinc exeuntiũ intimationem. Quar
to per experientiam cũ uidelicꝫ se a
penis sentiunt releuare. ¶ Sciendũ
autem ꝙ defuncti ualde mali nesci
unt quid a uiuis agitur nisi q̃tenus
eis scire ꝑmittitur. similiter nec me
diocriter boni adhuc in igne pur
gatorij constituti ꝗ nondum dei ui
sione fruuntur nisi quatenus per ali
quem de premissis modis permitti
tur eis scire. Sed ualde boni ꝗ iam
eo fruuntur bene sciũt quid hic agi
tur. iuxta illud Grego. Quid est ꝙ
nesciant ꝗ uidentem omnia uidẽt.
Alij tamen dicunt eis scire omnia
que eis necessaria sunt et non alia.
unde ysa. ex persona populi afflicti
ait. Abraham pater uester nesciuit
de hoc. xiij. q. ij. ꝯ mortuis. Et utrũ
mortuis cura sit de uiuis. augusti.
late ꝓsequitur in libro de cura pro
mortuis habenda. ¶ Adhuc sicut
augusti. xiii. q. ii. fatẽdum sit. Mul
ti aliquos ex mortuis uel in somnis
uel alio quocunqꝫ modo uiuis ap
parere credunt. et ubi eorum in hu
mata iacerent corpora atqꝫ ut eis
sepulchra fierent et alia huiusmodi
innumera sepe admonuisse et illa
uera repertum esse in dialogo Gre.
et in aliis plerisqꝫ in scriptis auten
ticis reperitur. Uerũtamen ut idem
augusti. in premisso libro ait. Quã
uis mortui talia in somnis indicare
uel petere uideantur non ideo pu
tandum est eos ista sentire. nam et
uiuentes plerumqꝫ apparent ĩ som
nis dormientibus dum ipsi se nesci
unt apparere. et ab eis qui hoc som
niauerunt audisse dicẽtibus ꝙ eos
in somnis agentes aliquid uel loq̄n
tes uiderunt. unde ut dicit creden
dum est ꝙ hee sunt angelice opera
tiones per dispensationem ꝓuid en
tie dei ad qualecunqꝫ solatiũ uiuo
rum. Concilium etiam anquiri tañ.
xxvj. q. v. episcopi. in pri. ait ꝙ ple
riqꝫ demonum illusionibus et fan
tasmatibus sepe seducuntur. ¶ Of
ficium mortuorum imitatur omni
no triduanam xp̄i sepulturam. sicut
enim in illo triduo ita et in hoc of
ficio omnia laudis cantica subtice
mus et solennitates quaslibet sub
trahimus. nam in missa benedictio
nes ab episcopo non petimus nec ĩ
agenda dicimus. Domine labia. m.
ape. Deus in adiutorium meũ intẽ.
Benedicamus. nec inuitatoriũ. nisi
corpus presens sit. et etiam in uigi
lijs nec gloria patri ad responsoria
uel in fine psalmorum nec ad lectio
nes benedictionem petimus uel da
mus nec dicimus. Tu autem. uel. deo
gr̃as. nec in missa alleluia. nec gl'ia
in ex. nec ite missa est. nam in uete
ri lege prohibitum fuit oleum leti
cie et thus suauitatis ꝓ peccato of
ferri. mora etenim est uindicta pec
cati. unde. ubi peccatum ibi tenebre
nec debet esse leticia nec canticorũ
leticie decantatio ubi est luctus et
contristatio mẽtis ac exeq̇e ꝓ mor
tuis celebrantur cũ luctu ¶ Rursus
laudes supp̄rimimus qꝛ quo mortui
transeunt ignorantes nescimus. vñ
laudare dñm debeamus de iusticia
uel de misericordia gaudiũ reprimi
mus quia triste in hunc mundũ in
tramus et tristiores eximus. non g°
sequentia debet dici que ẽ canticũ
exultationis. ¶ Adhuc licet ĩ missa
ꝓ uiuis debeant omnes thurificari
ad designandum ꝙ illorum oronẽs
ad celestia diriguntur. In missa tam̃
ꝓ defunctis nõ debꝫ thus ꝑ chori ũ

portarinec offerri.i.altare thurifica
ri.sed circa corpus tantum quia h̄
in lege ꝓhibitum fuit ut iā premis
sum est. Nullus ergo in hoc officio
thurificatur ad notandum ꝙ mor
tui nil ammodo suis ualēt orōnibꝰ
ꝓmereri.unde ps̄. Non mortui lau
dabunt te domine.Ipsa autē defūc
torum corpora thurificantur et aq̄
benedicta aspguntur non ut eorum
peccata tollantur que tunc ꝑ taliā
tolli nequeunt sed ut omnis immū
dorum spirituum presentia arceat᷑.
et fiunt etiam in signum societatis
et communionis sacramentorū quā
nobiscum dum uixerūt habuerunt.
unde et Dionisius tradit ꝙ antiq̄
tus uiui mortuos osculabantur in
signum unitatis quam cū ipsis ha
buerunt.ꝓsunt etiam hec et similia
inquantum per talia ipsi deo reue
rentia exhibetur. ¶ Quare autem
duplex uersus ponitur i introitu ꝓ
defunctis.s.Te decet.et Exaudi ora
tionem meam ⁊c̄. dictum est in sex
ta pte sub sabbato tercie ebdoma
de quadragesime. ¶ Item i missa
pro defunctis non debet intermis
ceri oratio pro uiuis. prout dictum
est in quarta parte sub ti.de oratio
ne ¶ Pax etiam triplici rōne nō da
tur.Primo quia hoc officium ut iā
dictum est triduanam christi sepul
turam uestigio sequitur ubi pax nō
datur propter iude osculū detestan
dum.Secundo quia non communi
camus mortuis qui uia non nobis
respondent.nos sumus enim in sex̄
etate.illi in septima. Inde est ꝙ cor
pus nunq̄ debet esse in ecclesia q̄
diu missa de die celebratur. ꝑmo si
ꝓus esset ibi debet asportari extra
ecclesiam in uestibulo ecclesie quā
tacunq̄ auctoritate uiuens fulgeret
et postea ad missam de mortuis re
portari.Tercio qm̄ sicut ex multis
granis simul collectis unus panis
conficitur et ex multis racemis u
num elicatur.sic ex multis fidelibꝰ
quoꝝ q̇dam boni q̇dam mali sunt
una ecclesia construitur et coaduna
tur. Quia ergo de mortuo homine
nescimus adhuc ut cum sit ipse de
conformitate ecclesie et pacem ha
beat cum suo creatore et reconcilia
tionem iō pacem ad missam nō da
mus nec aliquas laudes pro mortu
is referimus quia nō est unde agen
dum sit. non enim adhuc apparet
eorum req̄es.Quarta etiam rō posi
ta est in quarta parte ubi agitur de
osculo pacis. ¶ Illud quoq̄ notan
dum est ꝙ officium mortuorum in
cipit a uesperis. postea sequunt᷑ ui
gilie q̄rum tria sunt genera. In qui
busdam ecclesijs leguntur nouem
lectiones de Iob. incipiunt. Parce
mihi domine ⁊c̄. In alijs legunt de
libro sapientie. et incipit. Melius ē
⁊c̄.In alijs uero de quodam sermo
ne Aug.sed undecunq̄ sumant᷑ ab
solute sine Iube domine bn̄dicere.
et sine Tu autem.Uel alibi incipiūt
et finiūtur prout in exequijs quas
in dicto triduo pro christo celebra
mus fuatur. ¶ Ueruntamen in q̇bus
dam ecclesijs loco Tu aūt domine.
terminantur. Beati mortui qui in do
mino moriūtur.q̄ uerba sūt ȯ apo.
xiiij.c. ¶ Frequentatur autem in h̄
officio psalmus. Te decet. qm̄ ibi
agitur de reditu filiorum israhel ȯ
captiuitate in terram promissionis
sic et defūcti ȯ captiuitatis miseris
ad uitam proficiscūtur eternā. Dici
tur etiam psalmus. Domine ne i fu
rore tuo.qui cum sit sextus in ordi
ne psalterij. tamen pro octaua inti
tulatur.q̄si in sex etatibus ꝑ hunc
psalmū deū rogātes ut septime eta
tis possumus tormēta euadere ⁊ ad
octauā glīe peruenire. ¶ Officium
mortuoꝝ non habet secūdas u espe
ras.ut dictum est in.vj.pte sub ti .ȯ

uesperis. ¶ In concilio tholetañ. xxvj.q.v.quicunq;. statutum est q sacerdos missam defunctorum celebrans ut eius inimicus mortem incurrat deponatur et tam ipse q̄ eū ad hoc incitans exilio perpetuo puniatur. ¶ Nunc uidendū est q̄liter corpus sepeliendum sit et quidem quando homo uidet̃ agere in extremis debet poni ad terram supra cineres uel ad minus supra paleas. p quod innuitur q cinis est et in cinerem reuertitur. et fit hoc exēplo bti Martini qui ut in se alijs dare exēplum in cinere iacens uitam finiuit et si moriens litteratus sit legi debz passio domini uel saltem ps illius ante eum ut sic ad maiorem cōpunctionē moueatur. et debet esse crux erecta ad pedes ut moriens eaz cernens magis conterat̃ et ɔuertat̃. Debet etiam supinus iacere ut sēp erecta facie aspiciat celum exemplo bti martini et ꝑusq; expiret eius animā domino cōmendet. postq; uero expirauerit campane debent pulsari. put dictum est in pte pma ubi agitur de campanis. Deide corpus nisi uiuens nouiter inunct⁹ fuerit debet lauari ad significandum q si aia per confessionem et contritionem a culpa mundata sit utrūq; s. aia et corpus eternā glorificatōz et claritatem in die iudicij consequet̃ quodq; illi ſm Jo. uere in dño moriūtur et bti sūt q̇ nullam secū portant maculam sed in hoc mūdo p penitentiam derelinquūt. sed cum de hac lectione neq; in ueteri testō s. Leuitici. x. c. neq; in nouo. s. act. v. c. nil agatur. si obmitteretur ñ multum ut aiūt q̇dam curandū esset. et Aug. dicit in libro ꝺ cura p mortuis agēda corpori humano qꝺ post mortem impendit̃ non ē salut̃ ꝑsidiū sz hūanitatis officiū. Uerūtamē cū maria magdalena unxerit dñm ante passionem. Math. xxvj. c. fecit enim morituro qꝺ non potuissz facere mortuo. Marci. xiiij. c. preuenit inq̇t ungere corpus meū in sepulturam. ex hoc pbari potest corpora defūctorū lauanda esse. Nam sicut Jero. ait in originali sup illꝺ. math. vj. c. unge caput tuū. In alijs partibus ungentis p balneis utebantur Canon tholetañ. concilij. xiij. q. ij. q̄ diuina statuit. q q̇ diuina uocatione ab hac uita recedunt cum psalmis tm̄modo et psallentiū uocibus ad sepulchꝝ deferant̃. Debet āt defunctus portari a consimilibus sue pfessionis. ut si fuerit diaconus a diaconibus. si sacerdos a sacerdotibus si sint ibi. aliter non est uis. q̇a necessitas legi non subiacet. de cō. di. i. sicut. ex̃. de obs. ieiu. c. ij. clericus a clericis. catholicus a catholicis. Si uero fuerit de aliq̄ frnitate deportaretur ab illis q̇ sūt eiusdem frnitatis. Mulieribus uero non licz corpora ferre ne cogantur corpora lasciuiam incitantia denudare qꝺ facile contingere posset. Dū aūt de domo ad ecclesiā seu sepulturā portat̃ ſm quorundam locoꝝ morez ter in uia pausatur. primo ad significādū q ipse i hac uita existens ut posset digne dño pñtari et cū alijs sāctis ppetua q̇ete pfrui. In tribus spetialiter seipsū excitauit. uidelicet i dilectōe dei. i caritate pximi. et in custodia sui. siue q in fide sācte trinitatis uixit atq; uitam finiuit. Secūdo ad repñtandum q dñs in triduo in uentre terr̃ pausauit. Tercio tres pause fiūt in uia ut p tres dietas psalmodie q̄ tunc dr̃ trina fiat ei absolutio a delictis trib⁹ modis. s. cogitatōe. uerbo. et opere cōmissis exo. iij. Uiam triū dierū ibimus in solitudine. deinde ponit̃ i spelūca in q̄ in q̇busdam locis ponitur aq̄ bñdicta et prune cum thure. Aqua

benedicta ne demones qui multū eā timent ad corpus accedant. Solent namq̧ deseuire in corporis mortuorꝫ ut quod nequerunt i uita saltem post mortem agant. Thus uero ibi ponitur ꝑpter fetorem corporis remouendum. seu ut defunctꝰ creatori suo acceptabile bonorum operū odorem intelligatur obtulisse. seu ad ostendendū ꝙ defunctis ꝓsit auxilium orōnis. Carbones in testimoniū ꝙ terra illa ad communes usus amplius redigi nō potest. plus enim durat sub terra ꝙ̃ aliud. Hedera quoq̧ uel laurus ⁊ huiusmodi q̄ semꝑ ꝟuant uirorem ī sacrophago corpori substernuntur ad significādum ꝙ q̄ moriūtur in christo uiuere non desinent. nam licet mundo moriantur ſm corpus. tñ ſm aīam uiuūt et reuiuiscunt deo. Alia tñ consideratione habebant in funeribus antiq̄ cipressos. q̄a uidelicꝫ sicut cipressus cesa non iterū surculescit. sꝫ tota moritur. ita homo mortuus n̄ reuiuiscit. fiūt etiam hec non q2 cadaueribus insit sensus sed in figurā uidelicet uel ad resurrectōꝫ sperandam uel ad dei misericordiam seu beniuolentiam ꝓuocandā cui talia pietatis officia placent. Debet aūt q̄s sic sepeliri ut caput ad occidentem posito pedes dirigat ad orientem in quo q̄si ipsa positione orat et innuit ꝙ promotus ē ut de occasu festinet ad ortum. de mundo ad seculū. Et in quocunq̧ loco ex̄ cimiterium christianus sepeliatur semꝑ crux capiti illius apponi debet. ad notandū illū christianū fuisse. quia hoc signū diabolus ualde ueretur et timet accedere ad locū crucis signaculo insignitū. Debēt quoq̧ fideles christiani sepeliri induti sudariis prout prouīcialea obſuāt. qd̄ sumūt ex euāgelio i quo legitur d̄ sudario et sindone christi. quidā uero cilicio insuuntur ut hac ueste insignia penitentie repñtent. nam cinis et ciliciū arma sunt penitentiū. nec debent indui uestibus communibꝰ prout in ytalia fit. et ut q̄daꝫ dicūt debent habeꝛ caligas circa tibias et subtalares in pedibus ut ꝑ hoc ipsos esse patos ad iudiciū repñtetur. Clerici uero si sūt ordinati illis indumentis induti sint. q̄ requirūt ordines quos habēt. si uero nō hñt ordines sacros more laicorum sepeliantur. Uerūtamen licet in alijs ordinibus propter paupratem hoc sepius obmittatur. in sacerdote tamē et episcopo nullomodo pretermittendum ē. uestes enim sacerdotales uirtutes significant cum q̄bus pre ceteris sunt domino pñtandi. Euticianus papa statuit ut nullus martires sepeliat sine dalmatica aut collobio purpurato. ¶ Circa hoc aūt considerandum ē utrū christus uestitus fuerit post resurrectionem. ⁊ utrū celum uestibus ascenderit. et utꝝ duobus discipulis euntibus in emaus et ceteris mulieribus et discipulis uestitus apparuit. siq̄dem angeli leguntur uestiti apparuisse. iux̄ illud. Joh. uidit āgelos sedētes in albis. et alibi. Ecce duo uiri astiterūt iux̄ illos uestiti uestibus q̄ et dixerūt. Hic ihesus q̄ assūptus est a uobis in celū sic ueniet quemadmodum uidistis eū euntem in celum. Nempe christus uestitus ascēdit in celū. iux̄ illud. Quis ē ille q̄ uenit d̄ edon tinctis uestibus d̄ bostra. Iteꝫ angeli dixerūt. Quare rubrum ē indumentū tuum. ¶ Queritur etiam utrū homines erūt nudi post diem iudicij an uestiti. ⁊ uidatur ꝙ uestiti. nam semꝑ āgeli apparere solent uestiti. et xp̄s etiam post resurrectōnem cū ueste apparuit. et in transfiguratione uestitus fuit. Unde et apparebant uestimēta eius alba sicut

nix. Econtra uidetur q̧ nudi erunt
quia habet auctoritas q̧ in eadem
forma erimus in q̄ fuit adam p̄usq̧
peccaret et etiam i meliori. sed tunc
fuit nudus ergo similit̄ nudi erim⁹.
Solutio. nil diffinimus de ueste sed
hoc solū dicimus q̧ ibi nō erit dif
formitas nec ulla aduersitas uel in
firmitas et erimus uestiti et ornati
uestimentis uirtutū. Quis aūt et in
quo loco sepeliri debet et utrū loc⁹
sepulture aliq̇d conferat. dictū ē in
prima p̄te ubi de cimiterio agitur.
¶ Illud autem nō q̧ q̇a scriptum
est Leuitici. xxi. c. pontifex ad omēz
mortuum etiā pr̄em uel matrem nō
ingredietur neq̧ egredietur de sanc
tis. hic est q̧ romanus pontifex ad
nullius defūcti domum accedit.
Item q̇a ibidem dr̄ q̧ sacerdotes n̄
radent caput non barbam nec i cri
nibus suis faciēt inscissuram iō q̇ ō
carorum morte tristātur. barbaz nu
triūt nec crines p̄scidunt et etiaz ni
gris uestibus ornantur. ut p̄ nigre
dinem et dolorez cōsepulti mortuo
uideatur. ¶ Hinc etiā q̄ri pōt utr̄
uoces mortuorū loquātur. et uidet̄
q̧ sic. iuxta illud pphete. Exultatō
nes dei in gutture eorum. Hormista
papa. l. dis. si quia diaconus. dicit
q̧ illi q̇bus cū falsa misericordia in
dulserimus añ tribunal xp̄i contra
nos faciēt q̄onem. et Aug. xiii. q. ii.
fatendum. dicat. q̧ defūcti q̇ nesci
unt q̄ hic fiunt dū hic aguntur. po
stea audiendo ab his q̇ moriendo
hinc recedunt. Sz ap̄ls contradicer̄
uidetur dicēs. q̧ tunc lingue cessa
būt. et p̄s. non mortui laudabūt te.
Et nota q̧ s̄m Aug. q̧ tempus qđ
inter hoīs mortē et ultimā resurrec
tionem interpositū ē aīabus abdi
tis. i. nobis occult̄. receptacul̄ con
tinet. Postremo nō s̄m mgr̄m Jo.
beleth. q̧ antiq̇ solebāt dicer̄ q̧ q̄n
in h̄ūanis fūt corporibus uocantur
aīe in infernis manes. q̄n uero celos
ascēdebāt sp̄ūs. q̄n aūt recens erant
sepulchra siue q̄n sp̄ūs circa sepultu
ras errabāt umbraz uocabāt. unde
p̄s. nam ⁊ si ābulauero ī medio um
bre mortis ⁊c̄. et iō tunc panē et ui
num ponebāt supra sepulchra mor
tuor̄. ut dictū ē sub cathedra petri
¶ In missa p̄ mortuis dr̄ q̄nq̧ epi
stola. Uir fortissimus. machabe. xii.
c. q̄nq̧. Nolum⁹ uos ignorare ō dor
miētibus. thessalo. iiii. c. q̄nq̧. Audi
ui uocē. apoc. xiiii. c. q̄nq̧. Ecce mi
steriū uobis. i. corint. xv. c. ¶ Dr̄ ēt
q̄nq̧ euangeliū. Amen amē dico uo
bis. q̇a uenit. Johā. v. c. q̄nq̧. Dixit
martha. Jo. xi. c. q̄nq̧. Sicut eni pr̄
suscitat. Jo. v. c. q̄nq̧. Omne qđ dat
mihi pr̄. Jo. vj. c. q̄nq̧. Ego sum pa
nis. quod est ibidem.

¶ De q̄tuor coronatis martiribus.

DE q̄tuor coronatis hic no
tabiliter reperit̄ q̧ q̇nq̧
fuerūt q̇ uenerant ad con
stituendū templū Diocletiani cog
nito q̧ essent xp̄iani martirio sunt
coronati quorum nomina quia nō
fuerunt idcirco in collecta ponūt̄.
¶ Post duos uero annos alij q̄tu
or martiriū susceperūt quor̄ corpo
ra sepulta sūt iuxta corpora p̄dicto
rū q̇nq̧ quor̄ noīa fuerūt ignota.
ideo statuit melchiades papa ut di
es eorum sub nominibus p̄dictor̄
quinq̧ celebris haberet̄. et sic uoca
tum est festum quatuor coronator̄
postea uero fuerūt cuidam religio
so eorū noīa reuelata. s. Seueri. Se
uereni. Carpophori. et uictorini. no
men tamen festi propterea mutatū
non est nec etiam dies in kalenda
rio.

¶ De beato Martino episcopo et
confessore.

DE beato martino sciendū
est q̄ᵭ dr̄ par aplis non
ꝑpter suscitatōȝ mortuoꝝ
quorūdā ut ꝗdam putant cū idem
multi alij fecerūt martires et confes
sores. uel ꝑpter multitudinē mira
culoꝝ. sed spēaliter ꝑpter unū mi
raculū. Cū eni essꝫ thoroñ. archieps
uenit ad eū ꝗdaȝ paup̲ et inops tu
nicam ab eo petens et ipse cōcessit.
iussit ergo ꝓcuratori suo ut emeret.
ille uero iuit ad forū et tardus redi
it tunicam uilē portans q̄ fere penu
la q̄si pene nulla poterat dici. uir sā
ctus mōstrari sibi fecit. erat aūt bre
uis forte usq̄ ad genua manice usq̄
ad cubitū extrahens ergo suā pau
peri dedit et ipse paupis īduit. nec
multo post preparat se ad celebran
dam missam et stans añ altare sicut
mos ē in prefatōe leuauit manꝰ ad
dn̄m manicis laxis retro labentibꝰ.
licꝫ nec grossa eius brachia nec mul
tū carnosa essent. et cū prefata penu
la nō nisi ad cubitū ꝓtenderetur re
manserūt eadē brachia nuda. tūc ue
nerūt miraculose aurei torques ipa
q̄ decenter op̲auerūt et globus ig
neus apparuit sup̲ caput eius. p̲ qᵭ
demōstratū ē spm̄ sanctū sup̲ eū des
cendisse ad robur sicut sup̲ aplos ī
penthe. unde ꝑpter hoc non īmeri
to dictus ē par aplis. est etiam par
eis ī officio. ¶ Cōsiderandū aūt ē
q̄ ipse solꝰ inter cōfessores instituti
onis habꝫ octauas. sicut btūs laurē
tius int̄ martires. Ille eni dixit. Ig
ne me examinasti et nō ē inuēta in
me iniq̄tas. et martinꝰ ī agone mor
tis dixit demoni astāti. nil īuenies
ī me cruēta bestia ecce q̄ūo ꝯcordāt
ille ꝑpollēs martir q̄rep̲ oībus alijs
octauas ⁊ uigiliā hꝫ iste cōfessor ex
cellēs. q̄re p̲ oībus octauā habet.
Cappam eiꝰ reges francoꝝ cōsueue
rūt portare ī prelijs. ut dictū ē in se
cūda p̲te ubi agit̄ ᵭ sacerdote.

Fortunatus poeta uir uita egregiꝰ ⁊
ingenio p̲clarus ᵭ ytalia thoroñ. ue
niēs gesta bti Martini cōscp̲sit tp̲e
Io. pape. iij.

¶ De beato Andrea apostolo.

BEatus andreas niger fuit
colore. barba ꝓlixa. statu
re mediocris. hoc iō dici
mus ut sciatur q̄lis ī ecclia debꝫ de
pingi qᵭ ᵭ unoquoq̄ aploꝝ ⁊ alio
rū multorū scōꝝ sciēdum ē. predica
uit aūt in achaia et athenis ⁊ circa
p̲tes illas. ¶ Excellētia fuit ualde me
riti nec sine cā btūs Greg. adeo fuit
sibi deuotꝰ q̄ sibi fecit ꝓp̱um offi
ciū et monasteriū cōdidit ⁊ ibidem
monachus extitit. uigiliā ex īstitutō
ne nō habꝫ. q̄r ē in tp̲e ieiunioꝝ q̄re
nō fuit necesse īstitui ei uigiliā. ⁊ idē
est ᵭ btō thoma aplo. ¶ Sane ossa
eius ac bti Luce euāgeliste tp̲e Con
stātini. ij. imp̲atoris translata sunt
apud cōstātinopolī. ¶ Hac die dr̄
epla. Corde credit̄ ad iusticiā ¶ Ro.
x. et euāgeliū. Ambulans ihesus
iux̄ mare. math. iiij. c. postcōio. Ue
nite ad me. q̄ ē ibidem. ¶ In uigilia
uero ē introitꝰ. Dn̄s secꝰ mare. ma
the. iiij. et euāgeliū. Stabat Io. ⁊ ex
discipulis. Io. i. c. ¶ postcōio. Dixit
andreas. Io. i. c.

¶ De beato Nicolao.

LEgit̄ q̄ cū in q̄dam ecclia
q̄ dr̄ crux subiecta mona
sterio btē marie de carita
te nōdū historia bti nicolai cātaret̄
frēs eiusdē loci p̲orem suū ut eā sibi
cantare liceret instant̄ rogauerunt.
ille uero hoc p̲cise negauit dicēs in
cōgruū fore p̲stinū morē nouitatibꝰ
īmutare. Illis uero instātibus indig
natus rn̄dit. recedite a me q̄r noua
cātica ymo ioculatoria q̄dā in mea

ecclesia non cantabuntur. Aduenē te aūt eiusdem sancti festiuitate fratres cum q̄dam animi tristicia matutinales uigilias pegerūt. Cūq3 omnes in lectis fere cepissēt. ecce btūs Nicolaus ꝑori uisibiliter terribilis apparuit quem a lecto extrahēs ꝑ capillos dormitorij pauimēto allisit et incipiens. O pastor eterne ꝑ sigulas uocū differētias uirgis q̄s i manū tenebat grauissimos ictus sup dorsū illius ingeminans ꝑ ordinem morose cantando ātiphonā ipam ad finem ꝑduxit. oībus g° illius clamoribus excitatis semiuiuus ad lectū deportatur. q̇ tādem ad se rediēs dixit. Ite et historiā nouā scī Nicolai decantate. Tempore henrici quarti impatoris ossa sancti nicolai apud urbem barentem. translata sūt.

De uenerabili Beda presbitero.

Beda uenerabilis pī ⁊ monachus egregi⁹ expositor claruit in anglia circa annū dñi. cccccc. lxxxvij. q̇ licet in sanctoꝝ cathologo cōputetur. non tamē ab ecclīa sāctus sed uenerabilis appellatur duplici rōne. Primo q3 cū pre nimia senectute ei⁹ oculi caligarēt faciebat se duci per uillas et castra ubiq3 uerbū dñi ꝑdicādo. Cunq3 q̄dam uice per quandam uallem magnis lapidibus plenā transiret q̇dam ex doctoribus derisorie dixit ei q3 ibi erat magnus populus congregatus expectās eius ꝑdicationez auide et silenter. et tunc incepit ille predicare feruent. et cū in se cōclusisset. ꝑ omnia secula seculoꝝ. mox oīs lapides alta uoce clamasse dicūtur amen uenerabilis pī. et ideo uenerabilis pī appellatur. Alij uero asserūt q3 angeli rñderūt. bene dixisti uenerabilis pater. Scda cā est q̇a post eius mortem clericus sibi q̇dā deuotus quendam uersum edere cupiebat. quem i illius tumulo sculpi facere intendebat incipiēs sic. Hac sūt in fossa uolens uersū terminare bede sācti ossa. S3 q̇a talem finem uersus cōgruitas non paciebatur ⁊ sedula mente reuolueret nec cōgruū finem uideret. dū q̄dam nocte multū super hoc cogitasset mane ad tumulū ꝑperās manibus āgelicis taliter uersū scriptū reperit finitū. Hac sūt in fossa bede uenerabilis ossa. Eius aūt corpus apud ianuaz deuotione congrua dr̄ coli.

De sācto Thoma apostolo.

Historia seu legenda de sancto thoma aplo si q̇d ex ea in rñsorijs uel antiphonis sūptū reperitur inter apocrisa deputatur. In ipso aūt festo legitur ad missā euāgeliū. Thomas unus ex xij. Jo. xx. c.

De sanctis Stephano. Johanne euāgelista. et Innocentibus.

Post dñi natiuitatem seq̄nti die fit festū ꝺ obitū btī Stephani ꝓthomartiris. et tñ ipse fuit passus i augusto. q̄re hoc festū fiat sub festo inuentionis eius. dictū est. ¶ Queritur q̄re hec tria festa uidelicet sanctoꝝ Stephani. Johānis. et Innocentū. immediate post festū natiuitatis dñi ordināntur. Rndeo ꝑmo ut xp̄o capiti ⁊ spōso oīs sui comites adiūgant. natus enim xp̄s sponsus ecclīe i hūc mundū tres sibi comites adiūxit. ꝺ quibus dr̄ in canticis. Dilectus meus candidus et rubicūdus elect⁹ ex milibus. Candidus quātum ad Joh. euangelistam preciosū uirginem et confessorem. Rubicundus quantū ad Stephanū prothomartirem. Ele

ctus ex milibus quantum ad mag
nam turbã innocentũ. Scđo ut sic
ecclis omniũ martirũ genera quoꝝ
q̇dam martirij xp̄i natiuitas cã fuit
insimul adunaret. Triplex ē eni mar
tiriũ. p̄mum uolũtate et ope. tale fu
it martiriũ bti stephani. et hoc est
dignissimũ i genere. hoc aũt dicim⁹
q: aliq̃ circũstãtia facere possz ꝙ ali
q̇s cõfessor aliquo martire dignior
esset. et iõ festũ eius precedit alia et
cõtinuatur festo dñice natiuitatis.
Unde in ipso festo legit̃. Mortem
quã saluator dignatus ē ꝑ oib⁹ pa
ti. hanc ille p̄mus pre oibus reddi
dit saluatori. et iterũ. xp̄s heri nat⁹
ē i terris ut hodie nasceret̃ stepha
nus i celis. ¶ In festo bti stephani
introitus ē. Eteni sederũt p̄ncipes
et aduersũ me loq̇bant̃. in q° ostẽ
dunt̃ insidie p̄ncipũ iudeoꝝ beato
stephano insidiãtiũ. ¶ Ep̄la ē. act.
vj. c. Stephanus plenus gr̃a et for
titudine. q̃ sicut dicit Aug. in s̄mo
ne huius diei. cum plurimũ habeat
admiratõis in ipsa specie non min⁹
continet in ministerio dignitatis in
q̃ narrat̃ tam passio ipsius q̃ꝫ passi
onis cã et meritum seu remuneratio
et hec etiam insinuantur et repñsen
tantur in responsorio quod ē. Sede
runt principes. et in alleluia qđ est.
Uideo celos aptos. act. viij. c. et in
offertorio. et in postcõioe. Uideo ce
los. act. vij. c. Et in nocturnali etiaꝫ
offõ idem repetitur ut oñdatur ꝙ
sepe et sepius cõsiliati sunt p̄ncipes
sacerdotum in mortẽ eius. ¶ Euã
gelium est. Ecce ego mitto ad uos.
math. x. c. et sequitur. Iherusalem
iherusalem q̃ occidis ꝓphetas et la
pidas eos ꝛc̃. stephanus enim fuit
lapidatus. dicitur etiam ibi. a sang
uine abel iusti. sicut enim fuit pro
thomartir in ueteri testõ sic iste in
nouo. ¶ Historiam sancti stephani
composuit Alcuin⁹ karoli magister

et cappellanus nocturnales ãtipho
nas de psalmis q̇bus attitulantur
accepit. cetere de actibus ap̄lorum.
antiphonas etiam laudũ q̇dam uer
sus premittuntur. put dictũ ē i. vj.
parte sub dñica de trinitate. ¶ Fre
quentatur aũt in uersiculis alleluia.
uel ꝓpter solennitatẽ dñice natiui
tatis. uel ꝓpter gaudiũ de cõsortio
stephani angelice cõionis. Dr̃ enim
illud capitulũ. Stephanus plenus
gr̃a. et illud. Surrexerũt q̇dam. que
sũt act. vj. c. et illud. Cũ esꝫ stepha
nus. act. vij. c. ¶ Secundũ martiri
um est uolũtate et non ope q̃le fuit
martiriũ bti Io. euangeliste. q̃ mar
tir fuit sicut patet i illa ãtiphona.
In feruentis olei doliũ missus. Ioh.
ap̄s diuina se ꝓtegẽte gr̃a illesꝰ exi
uit ut sicut non senserit carnis estũ.
q: uirgo fuit mente et corpore. sic
nec estũ feruentis olei sentit. In na
tali aũt ei⁹ canit̃ i q̇busdã locq̃ una
missa in exordio lucis ad notandũ
ꝙ ipse accepto lumine hui⁹ mundi
sacrificiũ uirginitatis semꝑ obtulit
deo. quia enim non poterat habere
uigiliam ꝓpter festũ bti stephani
statutum fuit ut duas missas habe
ret in missa de btõ Ioh. Ep̄la. Qui
timet deum. eccle. xv. c. ¶ Euãgeli
um est. Dixit ihesus petro. Io. ui. c.
et canitur alleluia. Ualde ꝛc̃. et qđ
ibi dr̃. Qui pectus dñi ꝛc̃. sumitur
Io. ul. c. Introitus ē. In medio eccle
sie. eccle. xv. c. et rñsoriũ. Exijt s̄mo
ꝛc̃. Io. ul. c. Item alleluia. Hic ē dis
cipulus. Io. ul. c. ¶ Cõmunio. Exi
it s̄mo. que est ibidem. Dr̃ etiã ad
horas capitulum. Libauit. ecclesi.
xvj. c. et illud. Benedictus deus et
pater. ephes. i. c. et illud. Qui timet
dominum. eccle. xv. c. ¶ Et nota ꝙ
btũs Io. euangelista i festo bti Io.
baptiste obijt. Sed q: non poterat
tunc eius festum fieri translatum ē
ad terciam diem natalis dñi ut oms

comites suos haberent sponsus ut
premissũ est. et festũ btĩ Jo. bap. in
suo die remansit nec mirũ q̇a dies
illa ab angelis gaudio natiuitatis p̄
cursoris autenticata fuit. Nec ẽ dog
matisandũ q̄ euãgelista baptiste tã
q̄̃ maiori cesserit p̄ eo q̄ legit̃. Inẽ
natos mulierũ nõ surrexit maior io
hanne bap. nam nõ deb; esse ꝺ ipso
rũ maioritate disputandũ diuinit⁹
ẽ ostẽsum. Cũ eni duo magistri quo
rũ unus baptistã alt̃ p̄ferebat euan
gelistã solennẽ ad h̃ indixissent dis
putatõ; et q̇libet ualde sollicite in
uestigasset auctoritates et rõnes ef
ficaces q̇bus suũ Jo. p̄ferre posset.
tandem die disputatõis adueniẽte
q̇libet sanctoꝝ emulatori suo appa
ruit dicens. Bene cõcordes sumus ĩ
celis de nobis nõ disputetis in ter
ris. tũc illi sibi adinuicem ꝛ oĩ ꝑplo
uisionem publicauerũt et dñm bñ
dixerũt. ¶ Uel iõ fuit ad terciũ diẽ
post dñi natiuitatẽ translatũ q̇a for
te illa die dedicata ẽ ei basilica. uel
q̄ forte ea die rediȷ̃t ꝺ pathmos in
sula. uel insulat⁹ ẽ. fuit eni p̄iarcha
ephesinus. ¶ Aiũt q̇dam q̄ beat⁹
Jo. cũ post celebrata; missã descen
disset ĩ tumulum euanuit ab oculis
circũstantiũ et cũ terra ibi scaturiat
ꝺ p̄fundo addunt eum uiuere ꝛ ter
ram eius ãbelitu statuere. aliȷ̃ ĩ celũ
translatũ. ¶ Igit̃ ꝑtim ex euange
lio ꝑtim ex ei⁹ tribulatõe hodierna
copulat̃ historia ĩ cuius ultio rñso
rio. s. In medio ecclie. qꝺ sumit̃ ꝺ li
bro sapie. ĩ quo agitur de spũ itelle
ctus neuma iubilatur q̄ ꝑ spũm in
tellectus. fuit ꝺ ineffabili uerbo. s. ꝺ
deo uero locutus. ¶ Terciũ marti
riũ ẽ opere et non uolũtate. q̄le fuit
martiriũ Innocentũ qꝺ sicut terciũ
locũ obtinet in dignitate ita et iter
festa martirum. ¶ Sed quare festũ
innocentum celebratur ante festum
stelle. i. epiphanie. cũ mortui fuerit
post apparitionẽ stelle. quando. s.
herodes uidit q̄ illusus esset a ma
gis. Rndetur q̄ hero des audiuit tu
moribus de x̄po nato turbatus est
ualde timens amittere regnũ unde
cogitauit facere interfici om̃es pue
ros et sic x̄ps non euaderet sed fuit
impeditus tunc qm̃ augustus cesar
mandauit ei q̄ ad eũ ueniret Aristo
bolo et Allexandro filiȷ̃s ipsius he
rodis rñsurus coram eo. Et q̄ non
fuit ausus ire iuit. postmodũ ꝺo re
uersus reuoluto anno q̈rto die post
natale dñi fecit om̃s pueros iterfici
a bimatu. i. biẽnio et infra. bimatos
enim grece d̃r latine biennium.
Queritur quare in festiuitate inno
centum in missa. Gl̃a in ex. deo. et
all̃a et alia cantica leticie non cantã
tur. Dicunt magistri iõ; q̇a mortui
fuit ante dñi passionẽ ꝛ sic ad iferos
descenderũt. Sed pari rõne et in fe
sto btĩ Jo. bap. subticere deberent.
Dicendum ẽ hoc iõ contingit. quia
auctor officiȷ̃ uoluit nos coniũgi in
hac festiuitate animis deuotarũ mu
lierũ de morte innocentum plangẽ
tiũ et dolentiũ. unde cã tristicie eaꝝ
illa dimittimus. ꝛ iõ legit̃ ꝑphetia
Jere. xxxi. c. de innocentibus. Uox ĩ
rama audita est. que ad litteram ꝺ
beniamitis exponitur. q̇ interfecti
sunt p̄pter uxorem leui. quam op
presserant et rachel fuit mater beni
amin. uel ꝑ rachel q̇ interp̄tat̃ o uis
uel uidens intelligitur eccl̃ia q̇ p lo
rat filios suos. s. triplices. primi sũt
martires cõsiderãs eos sibi esse sub
tractos et nõ uult consolari in p̄n̄ti
sed omnẽ cõsolatõ; trãsferret ĩ futu
rũ q̇a sũt. s. p̄ñtes. Secundos filios
luget eccl̃ia q̇a fere ad ꝑtũ ueniũt ĩ
quibus patitur abortum. Terciȷ̃ ue
ro sunt qui iam renati in baptismo
erãt. s; ꝑ peccata; retrocedunt. hos ꝛ
illos luget ecclesia q̇a non sunt. id ẽ
quia damnati sunt. et iõ quia luget

ecclesia cantica leticie subticent. potest esse alia rō. nam cantica leticie ꝓpͤe post uictoriam cantari debent. Unde ezechie dictū est. Dispone domui tue ꝛc̄. qꝛ post uictoriam bitam non cecinit cantica leticie. ſꝫ innocentes nō habuerūt uictoriam non enim ē uictoria ubi pugna non est. Media rō melior est. q̇dam tam̄ pro all'a cantant in missa. Laus tibi Aly. Cantemus epa. ¶ Et dr̄ ep'la Uidi supra montē. apoc. xiiii. ¶ Et euangeliū. Angelus dn̄i appuit. mathe. xii. c. ¶ Si aūt festū illō in dn̄ica contingat nullū canticum leticie subticetur ꝓpter gaudiū resurrectōnis. In octauis quoqꝫ eoꝝ cantica leticie cantātur. ꝑ significatōe gaudij qō accepturi sunt i octaua. i. in resurrectōne. qꝛ licet ad inferos descēderūt. resurgent tn̄ nobiscū in gloria. Octaue enī festiuitatū celebrāt in memoriā, generalis resurrectōnis quam significāt. ¶ Rursus qꝛ hac die tristiciam mulierū repn̄tamꝰ. in multis ecclesijs diaconi non utunt dalmaticis. nec subdiaconi subtilibus. i. tunicellis. ad nōndū ꝙ innocentes stati in morte ꝑmam stolam non receperūt sed ad infernū descēderūt. de hoc in tercia parte dictū est sub ti. de colonbus. ¶ In hoc festo dr̄ caplm illō. Uidi supra mōtem. apoc. xiiii. c. et illud. Hij sūt q̇ cū mulieribus. et illud. hij empti sūt. q̄ sūt ibideme. ¶ Et aduerte ꝙ ātiphone nocturnales ꝺ psalmis sumuntur. cetera de ep'la uel euāgelio ¶ Qꝫ autē dicūtur centūq̄dragita q̄tuor milia. finitū ponit ꝑ īfinito qō etiā dr̄. Uidi sup altare dei aīas interfectoꝝ: sic ē accipiēdū. Job. uidit aīas īterfectoꝝ sub altar̄. i. hūiliatos capiti suo uel i absconso. qꝛ nemo pcipit hic qūo ibi sit. ¶ Sed q̄re solennizat ecclesia et morte innocentum qui non habuerūt uoluntatem paciendi. uidet̄ ꝙ eadem rōne si aliq̄s tirānus interficeret tot pueros deberet eccl'ia similiter solēnizare ꝑ illis qō uerū nō ē. Rnderi pōt ꝙ h̄ festū ꝓpter tria celebrādū ē: licet uolūtatem nō habuerūt paciēdi primo qꝛ xp̄s in eis q̄rebat̄ et occidebatur. Scd̄o qꝛ xp̄s in eis celabatur diabolo et herodi. Tercio quia nomen domini non loquendo sed moriendo confessi sunt. qꝛ ꝑ xp̄o ꝛ uice xp̄i occisi sūt. Erant autem innocentes quia circūcisi. nam circūcisio erat tunc remediū contra originale peccatum licet ita non sufficiens sicut nūc baptismus ē. ¶ Illō āt sciēdum ē ꝙ in q̇busdā ecclesijs in die natalis dn̄i. diaconi uespis finitꝭ in honorē bti stephani q̇ eximiꝰ diaconus fuit i tripudio ꝯueniētes cātāt antiphonā ꝺ scō stephano. et sacerdos dicit collectā. Nocturnos aūt et officiū crastinū celebrant etiā benedictōes sup lectōes dant' qō tam̄ facere non debēt. et eodem mō faciunt sacerdotes i festo bti stephani in uespis in honorē scī Jo. qꝛ ip̄e sacerdos fuit. et pueri in festo sancti iohannis in honorem innocentū. Subdiaconi uero faciūt festū in q̇busdā ecclesijs i festo circūcisiōis. ut ibi dictū ē. In alijs i epiphania. et in alijs octauis epiphanie. qō uocāt festū stultoꝝ. qꝛ. n. ordo ille āti q̇tus icertꝰ erat. nā i canonibꝰ anti q̇s. ex̄ ꝺ eta. et q̄li. a multꝭ. qn̄qꝫ uocat̄ sacer ꝛ qn̄qꝫ non. iō subdiaconi certā ad festandū n̄ habēt diē. ꝛ eorum festū officio celebrat̄ confuso.

¶ De apostolis.

Apostolus grece interpretatur missus latine. ide apostoli dicti sūt quia a xp̄o missi fuerūt euāgelizare ꝑ uniuersū orbem. ¶ Sane eccl'ia i cōmani de

aplis solennizat et canit in matutinis. Ecce mitto uos rc. qz oms electi sūt simul a dño post smonem ad eos factū in monte. sicut habetur i Matheo et in Marco. qp uidelicz electi sūt. xij. ¶ De qbusdā tñ facit ecclesia officiū ppum sicut de beato petro pter puilegiū dignitatꝫ. de btō paulo q̄uis nō sit d. xij. ppt puilegiū pdicatōis. de btō Jo. pter puilegiū amoris sue uirginitatis. et de btō andrea pter puilegiū crucis. quā ita ardēter pdicauit concupiuit et habuit. Per horas caplm illud. Jam nō estis. ephes. ij. c. et illō Nō uos me elegistis. qd ē ibidē. et illō. Btūs uir q suffert. Ja. i. c. ꝛ illō. Magnificauit eū i timore inimicoꝝ eccle. xlv. c. et illō. Statuit illi dns testm̄ sepiternū. ibidē. et illud. In fide et lenitate illi' sāctū fecit illū. ibidem. et illud. Ibāt apli gaudentes. act. v. et illō. Nam quos presciuit ꝛ predestinauit cōformes. Ro. viij. c. et illō. Corpora scōꝝ i pace. ecclesi. xliiij. c. et illud. Non esuriēt neqꝫ sitiēt āplius. apoc. vij. c. et illō. Nos insensati uitā illoꝝ. sap. v. c. et illud Ipo sūmo āgulari lapide xpo ihesu ephe. ij. c. ¶ Habēt aūt uigilias et octauas qz si cōpatimur et cōregnabimus. De hoc dictū ē in q̄rta pte sub. iiij. feria tercie ebdomade aduētus. Instātia tñ ē de btō Jo. euangelista quo ad ieiuniū qd cōtingit. tū quia ut dicūt q̄dam non fuit martir nisi animo. tum propter festum btī Stephani quod est in uigilia festi ei'. ¶ In uigilijs apostoloꝝ dr̄ epistola. Benedictio domini super caput. puerbi. xv. c. et ecclesiast. xliv. c. Item illa. per manus autem. act. v. c. ¶ Euangeliū. Ego sum uitis. Jo. xv. ¶ In festis uero aploꝝ dicitur epla. Jam non estis hospites et aduene. ephe. v. c. Item. Hij sūt uiri eccle. xliiij. c. Item illa. Scimus quoniam diligentibus deum. Ro. viij. Item illa. Benedictus deus et pat̄ domini nostri. ephe. i. Itez illa. Spectaculum facti sumus. ad corinthi. iiij. c. Item illa. Unicuiqꝫ uestrū. ad ephe. iiij. Itez alleluia. Ego uos elegi. Jo. xv. Item illud. Uenite ad me omnes q laboratis. mathe. xi. c. Euangelium uero. hoc est preceptum. Jo. xv. c. et illud. hoc mando uobis quod est ibidem. Item illud Ecce ego mitto uos. math. x. c. Itez illud. facta est contentio. Lu. xxij. c. illud. Designauit dominus. Lu. xv. c. et illud. Ego sum uitis uera. Jo. xv. c. Item illud. dixit simon pe. math. xix. c. ¶ Postcommunio est. Amen dico uobis qp uos qui reli. mathe. xix. c. Item illa. Uos qui secuti. que est ibidem ¶ Et nota qp tres apli leguntur tm̄ uiui fuisse rome. s. petrus. paulus et Jo. et tres euāgeliste. s. Jo. marcus. et lucas. Notandū est etiam aplos siue xp̄i discipulos non io tm̄ fuisse passos. qz predicabāt de christo. sꝫ q̄a ipsū deificatū aiebant sine romanoꝝ auctoritate qd ipsi phibuerāt Ecclesia oli statuit fieri cōiter festum de omnibus apostolis in kal. may. ut dictū ē in sex pte sub festo aploꝝ philippi ꝛ Jacobi.

¶ De euangelistis.

Post aplos ecclia ueneratr̄ etiā euāgelistas q n tm̄ pdicauerunt sed etiā euangelia scripserunt. Legitr̄ enim i Genes. iij. c. qp fluuius egrediebatr̄ de loco uoluptatꝭ ad irrigādū padisū q diuiditur i q̄tuor capita. s. phisō geon. tigri ꝛ eufraten. ¶ Sane allegorice fluui' ille euāgelica pdicatio ē q a xpo pcedit a q' generalitr̄ ois uoluptas emanat. Uenite inquit ad me omnes qui laboratis et onerati estis et ego reficiā uos. ꝛ inuenietis

requiem aiabus uestris .iugū enim
meum suaue est et onus meum leue
gustate et uidete qm̄ suauis est dn̄s
btūs uir qui sperat in eo. ¶ Recte
autem hec predicatio fluuio cōpa
ratur. tum qꝛ reficit abluit et fecun
dat. tum quia fluuius dr̄ aqua flu
ens. et ut Salo. ait. Aqua ꝓfunda
uerba ex ore uiri et torrens inundās
est fons sapientie qui tam longe la
teqꝫ diffluxit. ut mundum repleue
rit uniuersum. iuxta illud. Euntes i
uniuersum mundum ꝛc. quapropt
in omnem terram exiuit sonus eoꝝ
et in fines orbis terre uerba eorum
hoc irrigat paradisum. i. fecundat
ecclesiam iuxta quod dicit aposto
lus. Ego plātaui appollo rigauit de
us autem incrementum dedit. Hic
est enim fons ortorum puteus aqꝝ
uiuentium que fluunt impetu d̄ li
bano. ¶ fluuius aūt iste in q̄tuor
capita diuidit̄. q̇a p̄dicatio ihesu
xp̄i in q̄tuor euangelia deriuatur.
Nam licet scripserūt multa euāge
lia. qꝛ Luca testāte multi conati sūt
ordinare narratōꝫ rerū q̄ in nobis
completa sūt tamen non nisi q̄tuor
recepta sūt ab ecclīa uidelicet. Ma
thei. Marce. Luce et Johannis. qd̓
utiqꝫ factum ē q̄druplici rōne. p̄mo
ad oñdendū duoꝝ testōꝝ cōcordiā
sicut enim in ueteri testō unus fuit
legislator. s. moyses. ꝛ q̄tuor maioꝛs
ꝓphete. ysaias. Jeremias. Ezechiel.
et Daniel. et. xii. minores ꝓphete ꝛ
mlti sapiētes. s. Job. Daniel. Salo. ꝛ
ihesꝰ syrach. ita et i nouo testō unꝰ
fuit legislator. s. xp̄s. et q̄tuor euāge
liste. et. xii. aplī. et alij multi docto
res ut Jero. Aug. Ambꝰ. et Grego.
ut per hoc oñdat̄ q̇a rota cōtinet̄ i
medio rote et duo cherubi sese reci
piūt uersis uultibus in ꝓpiciatoriū
Scd̄o pro ministerio q̄drige amina
dab. de q̄ sponsa dicit in cātic. Aia
mea turbata est ꝓpter q̄drigas ami
nadab. aminadab eni īterp̄tat̄ spō
taneus dn̄i. Hic ē xp̄s q̇ factus hō
oblatus est quia ipe uoluit. Huius
q̄driga euangelica doctrina ꝑ quā
eius fama per mundū uehit̄ uniuer
sum cuiꝰ quatuor rote sūt dicti qua
tuor euangeliste ꝓpt̄ hāc quadrigā
sponsa. i. ecclesia salubri dolore tur
batur ad penitentiam. Tercio ad de
signandū liberatōꝫ generis humani
a morte q̄drifica. i. a transgressione
q̄druplici. Prima transgressio fuit
mandati in paradiso. Scd̄a legis na
turalis. Tercia legis scripte. Quar
ta euangelij. uel potius peccatum
fragilitatis. per impotentiā simpli
citatis. per ignorantiam securitatis
per negligentiā et malignitatis per
inuidiā. His eni q̄tuor modis pec
candi aia moritur et sepatur a deo.
Quarto ꝓ ministerio forme q̄drige
sicut enim i ceteras formas quadra
tū sic iter ceteras doctrinas euāgeli
um solidius et stabilius ꝑseuerat.
Nam illd̓ undiqꝫ stat ꝛ id̓ legit̄ apo
calip. xxi. c. ꝙ ciuitas i quadro po
sita ē. et illd̓ ꝓpt̄ stabilitatē appella
tur eternū. ꝑ cuius grām hō q̄drat̄
in moribꝰ ꝛ in uirtutibus solidat̄.
¶ Ceteꝝ istoꝝ potius q̄ aliorum
euāgelia recepta sunt. tū qꝛ ipsi dili
gētius ꝛ aptius historiā euāgelicam
descp̄serūt. tum qꝛ licꝫ aliqū uaria
seu diuersa. nūq̄ tñ ꝯtra seu diuersa
scp̄serūt. tū qꝛ isti quatuor aialiū fi
guras i uisione Jo. ꝛ ezech. p̄figura
ti fuerūt. ezech. i. c. Mathēꝰ ꝑ hoīe
eo ꝙ eiꝰ intētio p̄cipue circa scribē
dā xp̄i hūanitatē v̓sat̄. vñ eiꝰ liber
ab hūana xp̄i natiuitate sumit exor
dium. Liber inquit generationis ie
su xp̄i ꝛc. Marcus per leonē i deserto
rugientem. eo ꝙ eius intentio preci
pue circa describendam resurrectōꝫ
cōsistit. unde eius euangeliū antono
matice in die resurrectōis legitur.
Dicitur enim ꝙ leo rugitu maximo

tercio die suos excitat catulos. ita ⁊
deus pr̄ immensa potentia sua filiū
suū tercia die suscitauit. Unde et
marcus ab exclamatione incipit. s.
a predicatōe Johānis in de̅s̅to cla
mantis et dicentis. Uox clamantis
in de̅s̅to. Et scias q̄ marcus fuit lō
go naso. subducto sup̄cilio. pulcher
oculis caluus barba p̄lixa habitu
dinis optime etatis medie canos
asp̄sus. Lucas per uitulū eo q̄ p̄ci
pue circa scribendam xp̄i passionez
eius intentio uersatur in q̄ xp̄ūs se
obtulit hostiā deo p̄ri. idem ipse sa
cerdos ē hostis. uitulus enī erat ho
stia sacerdotalis. unde a sacerdotio
incipit dicens. Fuit in diebus hero
dis regis iudee sacerdos q̄daz ⁊c̄.
Jo. per aq̄lam. q₂ ceteris cū domio
gradientibus ipse in celū ad descri
bendū xp̄i diuinitatē uolauit dicēs.
In principio erat uerbum. De hoc
dictū ē in p̄ma parte sub ti. ō pictu
ris. Hec siq̄dem q̄tuor principales
intentōes designate sunt p̄ figuras
illoꝝ q̄tuor aīaliū. quorum quodli
bet s̄m uisionem ezechielis quatuor
habet facies. qm̄ om̄es de singulis
agunt. licet q̄dam p̄ncipalius de q̄
busdam. preb̄tim cū om̄ea agant de
christo cui quatuor ille figure cōue
niūt. Fuit nanq₃ homo nascendo. ui
tulus moriendo. leo resurgēdo. aq̄
la ascendendo. Que ut melius itel
ligas. ymagina aliquod animal ha
bens caput q̄dratum et in qualib₃
sup̄ficie ymagina unā faciem uideli
cet a p̄te anteriori faciem hominis.
a dextris faciem leonis. a sinistris
faciem uituli. a p̄te posteriori faciez
aq̄le. quia uero facies aq̄le sup alias
eminebat p̄p̄t lōgi colli p̄ductōnē
iō dr̄ q̄ erat desup. quodlibet etiaz
hoꝝ hēbat q̄tuor alas. de pe. di. ii.
pennata. Finge enī quodlibet aīal
q̄si quadratū. in q̄drato sunt q̄tuor
anguli et in quolibet angulo erat

una ala. ¶ Porro hij q̄tuor signifi
cati sunt per predicta q̄tuor flumi
na. per phison Jo. p̄ geon Mathe.
per tigri Marcus. p̄ eufratem lucas
Sicut enim clare p̄bat Inno. iij. de
euangelistis in s̄mone. Sunt etiā sig
nificati. per q̄tuor annulos arche. q̄
aurei et rotundi erant. in auro clari
tas. in rotūditate q̄ initio caret et
fine designatur eternitas. Ipsi enim
eternā christi claritatem et claram
eternitatem describūt. per duos an
nulos a sinistris duo euangeliste. s.
Matheus et Johannes. qui ab ipso
christo fuerūt edocti significantur.
Quidam tn̄ p̄ duos annulos a sini
stris math. ⁊ Jo. q̄ adhuc passibili ⁊
mortali adheserūt accipiūt. p̄ duos
a dextris Marcū et Lucam. q̄ post
ascēsionē etiā facto immortali et im
passibili adheserūt accipiūt. per si
nistrā enī mortalitas. p̄ dexterā im
mortalitas designatur. s̄m illud. Le
ua eius sub capiti meo ⁊ dexterā ei⁹
amplexabit̄ me. Et p̄pter hāc cām
in picturis eccl̄iarū paulus ad dex
terā petrus ad sinistram statuūtur
saluatoris. et in bulla papali caput
pauli a dextris cruc̄. et caput petri
a sinistris. ¶ Sane in q̄busdam ec
clesijs āntiphona ad magnificat i eo
rū officio ē. Ecce ego Jo. uidi ostiū
apt̄ū i celo ⁊c̄. apoc. iiii. Per horas
aūt dr̄ capl̄m. In medio eccl̄ie ape
ruit os ei⁹. eccle. xv. c. et illud. Ciba
uit illū dn̄s pane uite ⁊ itellect⁹. ibi
dem. et illō. Jocūditatē et exultatōz
thesauri. qō ē ibidem. Omnia misso
ria sūpta sūt de ezechi. Primum est
de uisione dei. s. Uidi cōiunctos ⁊c̄.
In laudibus uero habetur de mini
sterio predicationis eorum. dilecti
de deo et hoībus ⁊c̄. eccle. lxv. c. In
troitus misse prope est. Os iusti me
ditabitur sapientiam. Tam Jo. euā
gelista habet introitum p̄p̄um p̄p
ter p̄uilegium amoris et dignitatis.

uidelicet. In medio ecclesie aperuit
os eius &c. quia ipse nõ tm̃ fuit euã
gelista sed etiam pphèta. quod pa
tet in pncipio libri apocalip. ubi di
citur. Btũs qui legit et q̇ audit uer
uerba pphetie huius et seruat ea q̄
in ea scripta sunt &c. ¶ Nõndũ tñ
est q̄ iste introitus ppter puilegiũ
predicatõis secundario cõpetit. Au
gusti. Grego. et alijs expositoribus
¶ Epl'a in q̇busdam ecclesiis est d̄
figura q̄tuor aialiũ. Ecce ego Io. ui
di ostiũ apertum. apocalip. iiii. c.
Alie ecclesie dicunt illã. ezech. i. c.
Similitudo uultus &c. ¶ Rñsoriũ
est. Beatus uir q̇ timet dominũ &c.
uersus ẽ. Potens in terra erit semẽ
eius &c. qd̄ intelligitur d̄ semine uer
bi dei et bonorũ opibus. seq̄tur.
Generatio rectorũ bñdicetur. quia
euangeliste generãt filios dei q̇ be
nedicuntur. ¶ All'a in q̇busdã ec
clesijs est. ad syon dicet. ecce ego as
sum et ihr'm euãgelistã dabo. ysa.
xli. c. ¶ In aliis uero ecclesiis dr̄ al
leluia. Btũs uir. ¶ Euãgeliũ ẽ. De
signauit dñs et alios septuaginta
duos discipulos. Lu. x. c. et seq̄tur.
Et dicebat illis. Messis quidẽ mul
ta. operarij uero pauci. xx. di. in no
uo. ¶ Offertorium est. posuisti do
mine super caput &c. ¶ Postcom
munio est. Magna est gloria eius in
salutari &c.

¶ De martiribus.

Martir grece dr̄ testis la
tine. martires enim testes
sũt q̄ xp̄s passus ẽ p oib⁹
et ipi p xp̄o. ¶ Sane solus beatus
laurentius int̄ martires uigiliã ha
bet & octauã. put sub eius festo dic
tũ ẽ. Oñs enim martires singulares
hñt cõia officia except̄. Stephano.
Laurentio. Io. bap. et aliis q̇busdã
et est introitus ad missam. Gl'ia et
honore coronasti eũ dñe. uel. Sapiẽ
tiã sanctorum. eccle. xliiii. c. uel. Iu
dicabũt sãcti. sapien. iii. c. uel. Sacer
dotes dei. Danielis. iii. uel. Letabit̄
iustus. ¶ Hij tñ in pascali tpe hñt
aliud officiũ eo q̄ in illo tpe opor
tet q̄ frequent̄ repetat̄ all'a. ppter
gaudiũ resurrectõis. et tũc ẽ itroit⁹.
Protexisti me a conuentu malignan
tiũ &c. et q̇a corona debet̄ eis tãq̄
uictoribus. id̄ sepe fit mẽtio d̄ coro
na. unde stepha. interp̄tat̄ corona
tus. ¶ Epistola uero q̄ñq̄ dr̄ pro
uno martire. Iustus cor suũ. ecclesi.
xxxix. c. q̄ñq̄ illa. Btũs homo q̇ iue
nit sapiẽtiã. puerb. iii. c. q̄ñq̄. Iusto
rũ aĩe. sap. iii. c. q̄ñq̄ illa. Iustus si
morte p̄occu. q̄ est ibidem. iiii. c.
q̄ñq̄ illa. Btũs uir q̇ in sapientia. ec
cle. xiiii. c. et. xv. q̄ñq̄ illa. Benedict⁹
deus et pr̄. ad corint. i. c. q̄ñq̄ illa.
Memor esto. ii. ad thimo. ii. c. q̄ñq̄
illa. Nemo militans. q̄ ẽ ibidẽ. q̄ñq̄
illa. Btũs uir q̇ inuentus ẽ. eccle. xxxi.
c. q̄ñq̄ illa. Bñdictio dñi sup caput
puerb. xv. c. q̄ñq̄. Stabũt iusti. sap.
v. c. ¶ Euangeliũ uo dr̄. q̄ñq̄. Si qs
uult p⁹ me uenire. math. xvi. c. q̄ñq̄
illd̄. Si q̇s uenit ad me. lu. xiiii. q̄ñq̄
illd̄. Nisi granũ. Io. xii. c. q̄ñq̄ illud
Nolite arbitrari. math. x. q̄ñq̄ illd̄
Nihil optũ. qd̄ ẽ ibidẽ. q̄ñq̄ illud.
Si q̇s uenit ad me & nõ odit. lu. xiiii.
¶ Pro pluribus uero martiribus
dr̄ q̄ñq̄ epl'a. Ligua sapiẽtiũ. puer.
xv. c. q̄ñq̄ illa. Bñdict⁹ de⁹ & pr̄ dñi
nr̄i ihesu xp̄i. i. pe. i. c. quandoq̄. Iu
storũ aĩe. sap. iii. c. quandoq̄. Reme
moramini p̄stinos dies. hebre. x. c.
quandoq̄. Sãcti p fidem. hebre. xi.
c. quandoq̄. Expectatio iustorum
leticia. puer. xi. c. quãdoq̄. Hii sũt
uiri. eccle. xliiii. c. q̄ñq̄. absterget de
us. apo. vii. q̄ñq̄. Reddz. de⁹. sap. x.
c. q̄ñq̄. Iusti ãt ippetuũ ui. sap. v. c.
q̄ñq̄. Quis nos sepabit a caritate
xp̄i. ad Ro. viii. c. All'a est. hii sunt
due oliue. apoc. xi. c. ¶ Euãgel'. uo

quandoqꝫ dicitur. Cum audieritis
prelia. Lu. xxi. c. quandoqꝫ. Descen
dens ihesus de monte. Lu. vj. c. qñ
qꝫ. Uidens ihesus turbas. Math. v.
quandoqꝫ. Egrediente ihesu d' tem
plo. math. xiiij. c. quandoqꝫ. Atten
dite a fermento pharisecorum. luce
xij. c. quandoqꝫ illud. Sedente ihe
su super montem. math. xxiiij. c. qñ
qꝫ illud. ve uobis qui edificatis. lu.
xij. c. quandoqꝫ illud. Qui uos au
dit. lu. x. quandoqꝫ illud. Cõfitebor
tibi pater. mathei. xi. c. ¶ Dicitur
postcommunio. Amen dico uobis
quod uni. math. v. c. quandoqꝫ. Et
si coram hominibus. sapientie. iij.
c. quandoqꝫ. Dico autem uobis. ma
thei. x. c. quandoqꝫ. Signa autem.
marci ul. c. et quandoqꝫ. Multitudo
lu. vj. c. ¶ In nocturnali uero offõ
pmum responsorium est. Iste sãct⁹
p lege dei sui certauit usqꝫ ad mor
tem ꝛc. et est quinti toni. quia petu
lantia quinqꝫ sensuum fuit mactata
in eis. In tempore uero pascali pri
mum responsorium est. Beatus uir
qui metuit dominum. et est octaui
toni propter octauam que signifi
cat gloriam resurrectionis. quia san
cti martires in tollerandis torm̃tis
se habuerunt constanter. et constã
tia a solo deo est ideo illud respon
sorium. O ueneranda martirum ꝛc.
cantatur pro eis. et est quinti toni.
quia martires quinqꝫ sensus deo
immolauerunt. De martiribus etiã
cantatur illud responsorium. Fulge
bunt iusti et tanqꝫ scintille in arun
dineto discurrent uidi. na. et reg. in
eternum ꝛc. sapientie. iij. c. Iusti ful
gebunt in futuro diuersis btitudi
nibus. pus tamen in hoc seculo dis
current. i. per diuersas mundi ptes
cursitando diuina uerba aliis annũ
ciabunt. et hoc faciunt more scin
tillarum discurrentium per arundi
netum. sicut enim scintille uel fauil

le ignis arundinetum. i. materiam
fragilem arundinum atterunt et an
nihilant sicut et sancti sua predica
tione ignita. i. diuina igne accẽsa ui
cia que respectu fortium uirtutum
fragilia sunt destruent iudicabunt
i. dominabunt. nationes. i. illos q̇ i
peccatis permanserunt. ꝛ regnabũt
ineternum. i. in eternitate cum deo
recipient immortalitatem et impas
sibilitatem ceterasqꝫ uirtutes.
Rursus in uerbis exp̃mitur stola car
nis quam sancti recipient. que con
sistit in quatuor. s. in claritate. subti
litate. agilitate. et impassibilitate.
nam fulgebunt clari et tanqꝫ scitille
subtiles in arundineto discurrent
agiles et regnabit dominus eorum
imperpetuum et ipsi cum domino
impassibiles. nam absterget deus
omnem lacrimam ab oculis sancto
rum ꝛc. pmo exultabunt in gloria ꝛ
leta. in cubilibus suis. quod ad sto
lam spũs refertur quam etiam reci
piunt sancti. ¶ Et nota arundine
tum est locus i quo sunt multi arũ
dinea siue canne sicut in paludibus
flante autem austro ex assidua con
fricatione arundinum ignis accẽdi
tur scintille undiqꝫ aduolant et ac
cenditur arũdinetum. quod allego
rice contingit i sanctis. ¶ De mar
tiribus etiam cantatur. Circuierũt
in melotis. q. d. in petra. melota. te. ẽ
uestis facta de pilis uel de pelle cu
iusdam animalis quod melota uo
catur siue taxus. est enim habitus
necessarius ad exercicia operis.
Per horas etiam dr̃ capitulum illd.
Beatus uir qui suffert. Ja. i. c. et illd
Beatus uir qui inuentus est sine. ec
cle. xxxi. c. et illud. Btũs uir qui i sa
pientia morabitur. eccle. xiiij. et illd
Iustorum anime. sapientie. v. c. et il
lud. Iusti autem. ibidem. et illd. Sã
cti per fidem. hebre. xi. c. et illd. Po
tuit enĩ transgredi et ñ ẽ trãsgress⁹.

ecclesias.xxxi.c. ꝛ illud. Corona aurea super caput eius. ecclesiasti. xlv. c. ꝛ illud. Stolam iocunditatis induit ibidem. ibi tamen dicitur stola glorie. ꝛ illud. Sancti ludibria ꝛ uerbera. hebre. xi. c. ꝛ illud. Tan͞q aurum in fornace. sapiē. iij. c. ꝛ illud. Hij sūt qui uenerunt de tribulatione. sapiē. vij. c. ꝛ illud. Non esuriunt neq̄ sitient. ibidem. et illud. Iusti tulerunt spolia impiorum. sapiē. x. c. ꝛ illō. In bonis iustorum exaltabitur ciuitas. prouer. xi. c. ¶ Illud etiam sciendū est q̄ ecclesia celebrat festum quorūdam martirum ueteris testamenti ꝑ ut dictum ē de festo machabeorum.

¶ De confessoribus.

Confessores dicūtur laudatores. licet autē tam martires q̄ uirgines q̄ etiā oīs sancti ueri sunt xp̄i confessores. martires tamen quia in irascibili uincūt transcendunt ꝛ superlucrantur speciale uocabulū martirū. ꝛ uirgines q̄ uincunt in cōcupiscibili nomen uirginum. ꝛ doctores quia alios superāt in rationabili doctorum. Et hinc ē q̄ martires ꝛ uirgines ꝛ doctores aureola decorabuntur. ¶ Sane cōfessores distinguuntur in ep̄os et p̄sbiteros. De episcopis dicitur introit᷒ ¶ Statuit. eccle. xlv. c. et epistola. Ecce sacerdos magnus. ecclesias. xliiij. ipsi enim sunt magni sacerdotes. ꝛ illud de episcopis dicitur. Inueni dauid seruum meum oleo sancto meo unxi eum. quia non tantum uncti fuerūt in baptismo ꝛ in cōfirmatione ꝛ ordinatione in presbiteros. sed etiam in consecratione in ep̄os. ut habeāt misericordiā superfluētē. ꝛ officia illa que incipiunt sacerdotes proprie cōpetunt ep̄is. cetera sūt cōmunia. ꝛ plura sunt responsoria octaui toni. q̄ afflixerūt ꝛ crucifixerūt carnē suā cum uicijs ꝛ concupiscentijs propt̄ octauam resurrectionis. ¶ Rursus de confessoribus dicitur quandoq̄ ep̄la. Dilectus deo. eccle. xlv. c. Quādoq̄. Testificor corā deo. ad thimoteū. iij. q̄nq̄. Plures facti sunt sacerdotes. ad hebre. c. vij. q̄nq̄. Dedit dominus cōfessionem. eccle. xlvij. c. quādoq̄. Iustus cor suum. que ē ecclesi. xxxix. c. quādoq̄. Sapientia laudabit animā. eccle. xxiiii. c. quādoq̄. Iustum deduxit dominus. sapien. x. c. q̄nq̄. Doctrinis uarijs. ad hebre. xiii. c. q̄nq̄ illō. Ego enim iā delibor. Allīa. Iustus germinabit. psa. xxxv. c. ¶ Euangeliū uero dicit̄ quādoq̄. Sint lumbi uestri precincti. Lu. xii. quandoq̄. Uigilate. Mathei. xxiiii. quandoq̄. Homo peregre. Mathei xxv. quādoq̄. Uidete ꝛ uigilate. Mathei. xiii. c. quandoq̄. Homo q̄dam nobilis. Lu. xix. quandoq̄. Nemo accendat lucernam. Lu. xi. quādoq̄. Uos estis sal terre. Mathei. v. c. quādoq̄. Nolite timere pusill᷒ grex. Luce. xii. c. ¶ Postcōio ē. Quinq̄ talenta. Mathei. xxv. c. ꝛ. q̄nq̄. Fidelis seruus. Math. xxiiii. c. ꝛ lu. xii. c. ¶ Per horas uero dicit̄ capl̄m illud. Ecce sacerdos. eccle. xliiii. c. ꝛ illud. Benedictionem omniū gentiū. qō ē ibidē ꝛ illud. Cognouit enim. ibidē. ꝛ illō Iustū deduxit. sapien. x. c. ꝛ illō. Iustus cor suum. eccle. xxxix. c. ꝛ illud Magnificauit eū in conspectu. regū xlv. c. sed qō ibi dr̄ magnificauit. dicitur ibi glorificauit ¶ ꝛ illud. Labia sacerdotis custodiunt. Malach. ii. ꝛ illud. Nō ē inuētus similis illi. eccle. xliiii. c. ꝛ illud. Fūgi sacerdocio ꝛ habere laudē. eccle. xlv. c. ꝛ illud. Talis decebat̄ ut esset nobis pontifex. ibidē. ꝛ illud. Collaudabūt multi sapiētiam eius, ꝛ usq̄ in seculum nō recedet memoria eius. ecclesi. xxxix. c. ꝛ illud Honestauit illū in laboribus. sapiē. x. c. ꝛ illō. Custodiuit illum ab inimicꝭ

quod ē ibidē. ¶ Illud aūt notādū ē
ꝙ si plura festa in eadē die cōcurrāt
illius qui inter eos maioris erit no
minis officiū celebret᷑. de hoc dictū
ē in prohemio huius partis.

¶ De uirginibus.

Officiū matutinale maxima
ex parte sumit᷑ ex psalmo
epythalamico. s. Eructauit
cor meū. in quo agitur de laudibus
spōsi ⁊ sponse. Uirgines enim sunt
sponse xp̄i que sequuntur agnū quo
cunqꝫ ierit in corpore ⁊ in aīa. ꝓpt
integritatē corpis ⁊ aīe ¶ Notadū
aūt ē ꝙ illud responsoriū qđ ē ꝺ spō
so. s. Audiui uocē de celo ⁊c. quod ī
quibusdaꝫ ecclesiis dr̄. ē primi toni.
quia unicus ē sponsus aiarum xp̄i. ⁊
sumitur de matheo. xxv. Illud uero
quod ē ꝺ cōtemptu mūdi. s. Regnuꝫ
mundi ⁊ omnē ornatū seculi cōtēpsi
⁊c. ē quinti toni. qꝛ ibi oñdit᷑ cōcul
catio quinqꝫ sensuū. De uirginibus
etiā cantat᷑ illud. Fulcite me floribꝰ
can. ij. c. qđ expositū ē in quīta pte
sub ti. ꝺ sexta. ¶ In quibus ecclīis
dicunt uersiculum de uirginibꝰ illuꝫ
Elegit eā deus ⁊ preelegit eā. Sꝫ aliꝫ
rectius considerantes ꝙ sola beata
uirgo maria preelecta ē in honorem
eius tm̄ dicunt illū. pro aliis uirgini
bus dicunt. Elegit eā deus ⁊ dilexit
eā. ¶ Per horas etiā dicit᷑ capitulū
illud. Qui gloriat᷑. i. corinth. ij. et. i.
corinth. x. c. et illud. Emulor enīꝫ. i.
corinth. xi. ⁊ illud. Sapientia uincit
sapiē. vii. ⁊ illud. Memorati sūt dñe
misericordie tue. eccle. li. et illud. Li
berasti me a perditione. ibidē. ⁊ illō
Accinxit fortitudine lūbos suos. ꝓ
uer. xxxi. ¶ In officio misse si sit uir
go ⁊ martir ꝓpriū officiū ē. Loque
bar de testimoniis tuis in cōspectu
regū ⁊c. Alia cōia sunt excepto ꝙ de
beata agatha dr̄ introitus. Gaudea
mus oēs ī dño. pro ea ꝙ ipa excellē
ter letissima uenit ad passionē sicut
de ea scriptum ē. agatha letissima ⁊
glorianter ibat ad carcerem. iō eius
leticie nostrā leticiā sociamꝰ ⁊ cū ea
in domino congaudeamꝰ. ¶ De be
ata etiaꝫ agneta officium misse ē. Me
expectauerunt. Ratio quare potest
ex eius legenda haberi. ¶ Et nota
de uirginibus dicit᷑ qñqꝫ ep̄la. Cōfi
tebor tibi domine. ecclesi. li. c. quan
doqꝫ. Qui gloriatur. ii. ad corinth.
x. quandoqꝫ. Dñe deus meus exalta
sti. eccle. li. quandoqꝫ. Sapientia lau
dabit animā suā. sapien. xxiiii. qñqꝫ
Sapientia uincit maliciā. sapiē. vij.
quandoqꝫ de uirginibus. i. ad corin
the. vii. quandoqꝫ. Dñs possedit me
prouer. viii. ¶ Alleluia et postcōio
Quinqꝫ prudentes. mathei. xxv. c.
¶ Euangelium quandoqꝫ dicitur.
Simile ē regnuꝫ celorū thezauro ab.
mathei. xxiii. c. quandoqꝫ. Simile ē
regnum decem uirginibus. mathei
xxv.

¶ De festo ⁊ officio dedicationis
ecclīe.

Quoniaꝫ in prima parte di
ctum ē qualiter ecclesia de
dicanda sit. restat in hoc
aliqua de officio qđ in festo dedica
tionis ecclesiarū dicitur subiciamus
Festū ergo illud solemniter ab eccle
sia celebratur. de quo in Johāne ha
betur. Facta sūt encenia. i. festa dedi
cationis in hierosolimis. ⁊ ihesꝰ am
bulabat in templo ī porticu salomo
nis ad confirmationē illius festiuita
tis. de conse. di. i. solemnitates. Et
dicitur porticus salomonis. qꝛ salo
mon solebat ibi orare ⁊ ibi orauit ī
die dedicationis. ¶ Hoc etiā festuꝫ
in ueteri testamēto fiebat. Unde legi
tur primo libro machabeorū. c. iiii.
Elegit iudas machabeus sacerdotes
sine macula et mundauerūt sancta.
Ecclesia enī militans potest mūdari

ſed non triumphans. Aug. dicit in omelia ſuper predicto uerbo. Facta ſunt encenia. illũ diem quo templuꝫ didicatũ ē iudei ſolemniter celebrãt. Celebrauerũt aũt iudei encenia octo diebus quare uideť ꝙ nos ſimiliter feſtũ dedicatõnis debemus octo diebus ſolemnizare .ut in predicto. c. ſolemnitates. ꝟ. i. Sed mirum ē quare octo diebus celebrauerũt encenia cũ paſca ⁊ cenophegiã non celebrauerĩt niſi per ſeptẽ dies tm̃. ut de cõſe. di. i. ꝟ. i. Ad hoc ē reſponſio. qꝛ hec feſtiuitas ſpecialiť ſignificat eternam dedicatõnem in qua eccleſia. ſ. anima ſancta ita deo dedicabitur. i. copulabitur et non poſſet ad alios uſus trãſferri qȯ erit in octaua reſurrectionis. ⁊ in nouo teſtamento non habet hoc feſtuꝫ octauas. ¶ Hec eccleſia conſtruitur ĩ baptiſma et ĩ doctrina. ⁊ in penitentia. hic enĩ audiť ſecuris ⁊ omnis generis ferramentũ. i. oĩa genera flagellorũ diſciplinaruꝫ. ſ. in hac eccleſia militante que ꝑ tabernaculum moyſi ſignificatur. Tabernacula eniꝫ militantiũ ſunt. Templum uero illȯ ſalomonis ſignificat eccleſiã triumphanteꝫ in qua hec nõ audiuntur. ¶ In matutinali officio dicuntur illi pſalmi in quibꝰ fit mẽtio de portis que ſpecialiter ſunt timor ⁊ amor ſicut habetur in illo pſ̃. Domini ē terra. ibi. attolite portas principes ueſtras ⁊c̃. Iteꝫ illi in quibus fit mentio de altari ſicut in pſalmo illo. Iudica me deus ⁊ diſcerne ⁊c̃. Item illi in quibus fit mentio ȯ ciuitate ut ſunt illi. Deus nr̃ refugiũ ⁊c̃. magnus dñs noſter ⁊c̃. Item illi ĩ quibus fit mentio de atriis ⁊ ȯ portis ut ſunt illi. Quã dilecta tabernacula ⁊c̃. Fundamenta eius in montibus. ⁊c̃. ¶ Sed queritur quare tũc dicitur pſalmus ille. Domine deꝰ ſalutis mee ⁊c̃. Ad quod quidaꝫ dixerũt ꝙ iȯ. qꝛ ibi fit mentio de ſepulchris. ſed hec rõ non ualet. qꝛ ibi nõ fit mentio de talibus ſepulchris in quibus habitant ſiue ſepeliunť corpora fideliũ iuxta eccleſiam. ſed de ſepulcris malorũ. Unde dicimus ꝙ ille dicitur pſalmus eo ꝙ ē pſalmus penitentialis ⁊ ſpecialiter ibi de oȯne habetur que in eccleſia facienda ē. Uñ ibi diciť. Intret oratio mea ĩ cõſpectu tuo. Dicit aũt dñs de eccleſia. Domus mea domus oȯnis uocabitur. ¶ Octauus uero pſalmus ē. Qui habitat in adiutorio altiſſimi. i. in eccleſia. qꝛ ibi dicitur. altiſſimuꝫ poſuiſti refugiũ tuũ. qꝛ ſuper omnes mõtes ĩ uertice montiuꝫ fundata ē eccleſia. Ultima ṽo antiphona. ſ. ad magnificat in ueſperiſ ē. Pax eterna quia ad hoc celebratur dedicatõ ut dedicemur ⁊ habeamus illam paceꝫ eternam. ¶ Per horaſ aũt diciť capituluꝫ illud. Uidi ciuitatem. apoc. xxi. c. ⁊ illud. Ecce tabernaculum. qȯ ē ibidẽ. ⁊ illȯ. Unuſquiſqꝫ ꝓpriã mercedeꝫ. i. corinth. iij. ⁊ illud. Fũdamẽtũ aliud nemo põt ponere. corinth. iij. c. ¶ Sane huic feſto competit ꝙ Iacob uidit ſcalã ⁊ angelos aſcendẽtes ⁊ deſcendentes. i. totam eccleſiaꝫ uidit una uiſione. et erexit lapideꝫ. i. xp̄m qui eſt lapis in ſũmo. ⁊ ē lapis angularis ⁊ fundamentum qui omnia ſuſtinet. Erexit inquã in tituluꝫ preconialem. memorialem. ⁊ triumphalem fundens oleũ deſuper. Siquidem iacob. i. prelatus fundit oleum ſuper lapidem. i. xp̄m ad oſtendẽdũ eius cariſmata ⁊ idem prophetauit iacob dicens. Terribilis ē locus iſte non eſt hic aliud niſi domus dei et porta celi. uere dominus eſt in loco iſto ⁊ ego neſciebam. Terribilis eſt enim eccleſia demonibus propť dei ſimilitudinem quam habet. ⁊ propter hoc ad miſſam eſt introitus. Terribilis eſt locus iſte. geneſ. xxviii. c. Sequitur. ⁊ uocabitur aula dei. hoc

exposuit beatus Grego. de suo p eo
q ibi paratus ẽ deus exaudire. sicut
dixit dominus salomoni. iij. Reguz
xiii. Exaudiui orationẽ tuã ꝛc. Qua
re autem terribilis sit ostenditur in
uersiculo. Dñs regnauit decorem in
duit. s. in membris suis. ꝛ iõ terribi
lis ẽ ecclesia demonibus. In conse
cratione uero altaris ẽ introitus. Di
cit dominus sermones mei. ysa. lix.
c. ꝛ. lvi. ¶ Epistola sumitur de apo
calip. xxi. Uidi ciuitatem sanctaz ihe
rusalẽ ꝛc. Responsoriũ ẽ. Locus iste
s. ecclesia materialis sanctus ẽ qꝛ san
ctificata ẽ ad hoc ut ibi dñs exaudi
at preces. ꝛ ideo prestat orantibus
sanctitatem. Salomon enim orauit
ut dominus orantes ibi exaudiret. ꝛ
dominus dixit. exaudita ẽ oratõ tua
hoc etiam significatum ẽ. iij. Reguz
viii. c. ubi salomon de dedicatõne tẽ
pli ait. Quicunqꝫ orauerit in loco
isto exaudies in loco tabernaculi tui
in celo ꝛ cũ exaudieris propiti⁹ eris
¶ Alleluia ẽ in quibusdam ecclesiis
O q̃ȝ metuendus est. genes. xxviii. c.
¶ Euangelium uero ẽ. Egressus ihe
sus. Lu. xix. c. eo q ibi habetur. Ho
die salus domui huic facta ẽ. In q̇
busdam tñ ecclesiis legitur euãgeliũ
de matheo in quo habetur. Et non
poterunt subuertere domũ illã. Fun
data enim erat supra firmam petrã
¶ Sequitur offertoriũ ꝺ uerbis da
uid in paralipomenon. i. ult. c. Uel
scđm alios sũt uerba salomois. Do
mine deus i simplicitate cordis mei
letus obtuli uniuersa hec. Obtulerit
enim sacra in estimabilia que signifi
cant bonas operationes siue cogita
tiones ꝛ bona desideria q̃ inestima
bilia sunt ꝛ numero ꝛ precio. Se
quitur postcõio. Domus mea ꝛc.
ysa. lvi. ꝛ mathei. vii. c. ¶ Nota q
si festum dedicationis ecclesie occur
rerit in passione dñi fit in sequenti
ebdomada. si uero in festo ascensio
nis ꝛ de ascensione fiet officiũ ꝛ offi
cium dedicationis differetur. ¶ Salo
mon enim dedicauit templum duo
decima die mensis ꝛ decima die mẽ
sis occurrebat cenophegia. celebra
uit autem dedicationem templi per
septem dies et prorogauit cenophe
giam usqꝫ post dedicationez.

¶ Finit liber septimus. Incipit
octauus de computo ꝛ kalendario
ꝛ pertinentibus ad illa. Pulcher
rimus est enim liber iste ꝛ clericis ꝛ
laicis necessarius ualde.



Uoniam sicut ait beat⁹
aug. xxxviii. di. q̃ ipsis.
Sacerdotes computuz
scire tenẽtur. alioquin
vix in eis nomen sacer
dotis constabit sub quo uerbo noti
ciam cursus temporis lune ac kalen
darii intelligim⁹. quoniaz computus
ẽ scientia certificandi tempus scđm
solis ꝛ lune progressum. idcirco ad
simplicium sacerdotum instructõnẽ
in hac octaua ꝛ finali parte de hoc
aliqua claro compendio perstringe
mus prout ad usum ecclesie dinosci
tur pertinere. Dicitur autez compu
tus a computo computas. qꝛ in ipo
computando procedimus. nõ quis
in ipso computare doceamur. Et ẽ
duplex computus. s. astronomicus
seu philosophicus. ꝛ uulgaris seu ec
clesiasticus. sed de astronomico nil
ad presens. Uulgaris computus est
scientia distinguendi tempus certa
ratione. siue scientia temporis discre
tiua scđm ecclesie usum. Temp⁹ ue
ro prout hic sumitur ẽ scđm Tuliuz
quedam q̃titas anni mensurni diur
ni seu alterius spacii. Uel tempus ẽ
mora motus rerum uariabilium cu
ius partes decem esse dicuntur. s. an
nus. mensis. septimana. dies. q̃drãs

hora.punctum.momentum.untia.⁊
athamus. ¶ Annus continet .xij.
menses ⁊ .lij. septimanas ⁊ dieȝ unaȝ
⁊ trecētos sexagintaquinqȝ dies ⁊ sex
horas ¶ Mensis continet quatuor
septimanas uł pauloplus. ¶ Septi
mana .vij. dies. ¶ Dies quatuor q̄
drantes. ¶ Quadrans sex horas.
¶ Hora quatuor puncta. ¶ Pūctū
decem mométa. ¶ Momentuȝ .xij.
untias. ¶ Untia .xlvii. athamos
¶ Athamus indiuisibilis ē. nā tha
mos grece diuisio dicitur. vnō atha
mos grece indiuisibilis latine. Annū
ergo solaris fere duodecima ps men
sis ē ¶ Septimana uero ē fere quarta
pars mensis. ¶ Dies naturalis septia
para septimane. Quadrans quarta
pars diei naturalis. Hora sexta para
quadrantis. Punctum quarta pars
hore. Momentum decima para pū
cti. Untia duodecima pars momen
ti. Athamus .xlvii. pa untie. ¶ Est
⁊ alia temporis diuisio .s. per euum
per etatem. per seculum. per lustruȝ
per olimpiadeȝ. ⁊ per indictioné. de
quibus infra dicetur. ¶ Ceterū tria
sunt tempora annorum. siue triplex
ē annus .s. solaris. lunaris. ⁊ magnus
de quibus preuidimus in hac octa
ua parte tractare. que duas pricipa
liter habȝ partes. in quarum prima
agiť de anno solari ⁊ de magno. In
secunda uero de lunari.

Prima ps de anno solari incipit.

In hac prima huius operꝭ
parte de āno solari tractat
Que ī quatuor subdiuidi
tur particulas. In quaruȝ prima agi
tur. ¶ Quid sit annꝰ. ¶ De initio
anni. ¶ De multiplici anno. ¶ De
duodecim signis. ¶ De bisexto
¶ De quatuor anni tpibus. ¶ De
diuisa illoꝝ. ¶ De solsticiis. ¶ De
equinoctijs. ¶ De magno anno.
¶ De era. ¶ De olipiade. ¶ De
lustro. ¶ De etate. ¶ De seculo.
¶ De euo. ¶ In secunda parte agi
tur de mēse. ¶ De kalendis. ¶ De
nonis. ¶ De ydibus. ¶ Unde ⁊ q̄
liter dies denominentur. ¶ De die
bus egipciacis ⁊ canicularibꝰ. ¶ In
tercia agiť. ¶ De septimana. ¶ Et
que sit littera kalendarū cuiuslibet
mensis. ¶ In qua die septimane q̊
libet mensis incipiat. ¶ Et de litte
ris dominicalibus. ¶ De regulari
bus solaribus. ¶ De occurrentibꝰ
¶ Et de indictione. ¶ In quarta
agiť de die. ¶ De mométo. Et
de hora.

¶ Quid sit annus solaris.

Annus ē solis anfractus cū
peractis tricentis sexagita
quinqȝ diebus ad eadeȝ lo
ca siderum redit. Dicitur ergo ánus
quia mensibus in se recurrentibus
uoluitur. ab an quod ē circum et eo
is quasi circulariter rediés. Unde et
annus dicitur quasi annulus .i. circu
lus eo ꝙ in se redit. vnde Uirgilius
Atqȝ in se sua per uestigia uoluiť an
nus. ⁊ ob hoc ante inuentas litteras
sic apud egiptios annus indicabať
pingebant enim draconem caudam
suam mordentem quia in se recurrit
⁊ sic adhuc a quibusdam figuratur
Alij annum ab innouatione dicunt.
semper eniȝ renouatur. ¶ Annus sē
cundū diuersos diuersa habȝ initia
qm̄ arabes ⁊ egiptij illum inchoant
post solsticium estiuale .s. a septēbri
pro eo ꝙ legiť arbores in principio
mundi fructū habuisse. quia ergo hꝰ
in septembri contingit putant tunc
mundum factum fuisse. ideoqȝ ibi in
cipiant annuȝ. ¶ Numa uero pom
pilius ⁊ romani annum a ianuario i
ceperunt. pro eo ꝙ tunc uel paulo
ante sol nobis incipit appropinqua
re. ¶ Iudei a martio inceperunt ꝙ

in eo conditus est mundus . ⁊ ideo dicitur ꝙ decimaoctaua dies eius ē ꝑmus dies seculi quos omnes quo ad aliqua computiste imitantur. ipi nanqꝫ a septembri incipiunt . regulares. lunares. ⁊ ēbolismos. ⁊ epactas ⁊ omnes annos lunares . A ianuario uero incipiunt aureum numerum. et quasdā litteras dominicales . a martio regulares solares concurrentes ⁊ quasdam litteras dominicales . ꝑut in scđa parte apparebit. Sane q̇daꝫ moderni ob reuerentiam saluatoris computant annos a natiuitate eius. Alii uero ab eius incarnatōne. i. a cōceptōne beate marie quādo illa dixit. Ecce ancilla domini ⁊c̄. stati enīꝫ fuit xp̄us homo et plenus sp̄ū sācto Annorū alius ē naturalis . alius usualis. alius legitimus. alius emergēs. alius solaris. alius magnus. alius olipias . alius lustralis. alius indictōnalis. alius iubileus. alius benignitatis alius eternitatis ⁊ glorie. ¶ Annus naturalis est cum luna soli opponit̄ unde sol eclipsiꝫ patitur . ¶ Usualis siue temporalis qui scđm usū hominū sumit initiū . uidelicet a ianuario usqꝫ ad sequenteꝫ ianuarium. ¶ Legitimus siue cerimonialis est qui cōputatur secūdū lunationes ab aprili usqꝫ ad aprilem . Aprilis enim est ꝑmus mēsis apud hebreos. ¶ Emergēs ē in quo aliqđ magnū iudeis uł aliis contingit a quo facto in illius memoriā annuꝫ incipiunt computare . s. a quouis die . ¶ Annus solaris est spaciuꝫ in quo circuit sol. xij. signa zodiaci quem circulum facit ut ꝑmissum est in tricentis. lxv. diebus. et fere sex horis. fere dixi ꝑpter quedam momenta que adiciuntur sicut infra dicetur . Hee autem sex hore ď quarto in quartum annum faciunt unum diem naturalem bisextilem ⁊ annus iste communis ē omnibus gētibus . ⁊ incipit qualibet die ⁊ qualibet die finitur trāsactis predictis diebus. ⁊ iste potest etiam dici naturalis. ¶ Signa uero predicta sunt ista Aries . Thaur⁹. Gemini. Cācer. Leo Uirgo. Libra. Scorpio. Sagittarius Capricornus. Aquarius ⁊ piscis. uniuersus. Hec sunt signa poli que semper sunt uia soli. Est aries thaurus gemini cācer leo uirgo . Libraqꝫ scorpio chyron capricornus urnula pisces. ¶ Et nota ꝙ celi habitatō stat circulorum distincta zonis. Zone autem ipse sunt quinqꝫ que ideo zone uel circuli appellantur quia in circūductione spere existunt. ¶ Zodiac⁹ autē circulus est qui ex linearū q̇nqꝫ angulis ex una linea constat . ¶ Rursus zodia grece dicitur animal siue signum latine. inde zodiacus dicitur animal seu signifer circulus ex eo ꝙ in medio firmamenti sunt. xii. signa per transuersuꝫ posita equaliter per circulum distincta. que formis ⁊ nominibus animaliuꝫ designatur quia sol intrans in illa ꝑprietates animalium quodammō sortitur . uel castelle in signis disposite sunt animaliuꝫ in figuris . ¶ Signum autem dicit̄ duodecima pars zodiaci . Sol q̇deꝫ intrat in aliquod de predictis signis quolibet mense in. xv. kalendas s̄m ecclesiam . Unde intrat in ariete. xv. kalendas aprilis. In aprili intrat in thauruꝫ . xv. kalendas may . ⁊ sic per ordinē mensium ⁊ signorum. ¶ Primum igitur signuꝫ ē aries in quo sol dicitur esse factus in quo signo ē sol circa principia ueris sic dictuꝫ . quia sicut aries ē animal retro debile habēs aliquid ante roboris. sic postrema solis illo tempore debilia sūt frigore eius fortitudinem minuentem anteriora uero que estateꝫ respiciūt aliquid fortitudinis. i. caloris habēt uel sicut aries in hieme cubat in latere sinistro . in uere autem incipit cubare in dextro. sic sol ante illud tp̄s

moratur in sinistro latere firmamen
ti.s.in meridie. Tunc uero intrat la
tus dextrum.s.uersus aquilonē. An
tiqui hoc signum propter amorē io
uem uocauerunt in cuius capite que
simulacra faciunt arietis cornua tin
gunt. Scdm signum est thaurus
sic dictum. qz sicut thaurus fortior
ē ariete. sic fortioris ē efficacie sol in
illo tempore quo ad nos ꝙ in prece
denti. uerūtamen ante est efficatior
ꝙ post. sicut thaurus ante fortior ē
ꝙ retro. Antiqui ideo thaurū inter
sidera in honorē iouis collocauerūt
quia ille fabulose fingitur in bouem
conuersus quando europā trāsuexit
¶ Tercium gemini sic dictum. quia
illo tempore uis solis geminatur. in
cipit enim esse calidus ꝛ siccus effe
ctiue. Uel quia tunc precipue rea ge
minantur. i. multiplicātur. aues enim
ꝛ animalia uetus producunt. uł ꝑp
ter geminos siue duos gradꝰ quibꝰ
sub illo signo magis ꝙ sub alio sol
eleuatur a terra. ¶ Antiqui autē hoc
signum gemini uocauerunt propter
castorem ꝛ pollucē quos post mor
tem inter notissima sidera constitue
runt. ¶ Quartum cancer sic dictū
quia cancer est animal retrogradū
et sol tunc retrograditur discedens
a nobis cum prius appropinquaue
rit nobis. ¶ Quintum leo sic dictū
quia leo ē animal crudele et semper
febricitans. sic ꝛ tempus illud crude
le ꝛ generās febres. ¶ Rursus quia
hercules leonem fortissimum in gre
cia occidit. ideo propter suam uirtu
tem hunc inter. xii. signa statuerunt
¶ Sextū uirgo quia sicut uirgo ni
hil generat. sic tempus illud sterile
nihil noui generat. generata tamen
maturescere facit. est enim tempus
canicularum dierum. ¶ Septimum
libra sic dictum ob equalitate mensꝭ
ipsius quia sole ibi existente dies et
nox equiponderata est. quoniā tunc
est equinoctiū autumnale. ¶ Octa
uum est scorpio. sicut enim scorpio
uenenosus est ꝛ pungit. sic ꝛ tempus
illud morbosum est propter inequa
litatem aeris. est enim mane frigus
pugnans. ꝛ in meridie calor urens.
¶ Nonum sagittarius sic dictū. qz
uenatio q̄ per sagittarios fit plerūqꝫ
tunc exercetur. uel propter fulgura
que tunc sepe cadunt que ytalici sa
gittas uocant. ¶ Decimum capcor
nus. sicut enim capricornus inarup
titur montibus siue in excelsis preci
piis pascis. sic sol tunc est in altissi
mo gradu uersus meridiem. uł sicut
capricornus montes solet ascendere
sic sol tunc ad nos ascendere incipit
Rursus antiqui capricorni figuram
inter sidera finxerunt propter caprā
iouis nutricem cuius posteriorem ꝑ
tem corporis in piscis effigiem for
mauerūt ut pluuias designarent q̄s
plerunqꝫ idem mensis in extremis so
let habere. ¶ Undecimū est aqua
rius sic dictū quia tempus illud aq̄s
ꝛ uentis habundat. ¶ Duodecimū
est piscis. quia sicut piscis ē animal
aquaticum. sic ꝛ tempus illud prop
ter multas pluuias aquaticum ē. uel
quia tunc aquis resolutis est tempꝰ
piscationis. ¶ Uerum licet sicut pa
tet ex premissis signa equalia sint se
cundum astronomicos ecclesia tamē
illa nō ponit equalia. nam quādoqꝫ
plures dies sunt in uno signo ꝙ in
alio. cum unus mensis plures dies
habeat ꝙ alius. vnde plures erunt
gradus unius ꝙ alterius signi. Gra
dus autem dicitur spacium quo sol
motu suo transit ī zodiaco die natu
rali. Ex iam dictis facile scire potest
in quotu gradu alicuius signi sit sol
quocūqꝫ die. ¶ Porro dies bisextił
de qua dictū ē dicitur bisextilis. uł
ſm philosophos quasi ex bisse mo
mentorū collecta. quod sic poterat
cōprehendi. Sol enim in quolibet

signo morat̃ .xxx. diebus. ⁊.xxx.tri centibus borarũ.⁊.xxx. bisse momẽ torũ. ⁊ triens ẽ tercia para alicuius rei cõstantis ex tribus ptibus. Bisse uero sũt due partes sed multiplicat duodecies triginta diebus habem⁹ ccclx.dies.xxx.trientia borarũ cõsti tuũt.x.boras q̃ multiplicate duode cies faciũt.v.dies .xxx.bisse momen torũ continet.xx.mométa ⁊ ita duo puncta.sed multiplicatis duodecies duobus punctis habemus.vi.borast ex bisse momentorũ collectas q̃ de quarto in quartũ annum constituũt unum diem que dicitur bisextilis. ¶ Rursus scõm Isidoꝝ p singulos annos crescit quarta pars assis .ac ubi quarto anno assis completa fue rit bisextũ unum facit .⁊ ideo per q̃ tuor annos unus dies bisextilis ad iectus est . Dictus aũt ẽ scõm euz bi sextus.quia bis sexies ductus assem faciet quod ẽ unus dies . In quo lo co kalendarii poni debeat biis uersi bus continetur. Bisextum sexte mar tis tenuere kalende . Posteriore die celebrantur festa mathie .hoc est di cere ꝙ in illa littera ubi dicitur in kalendario .vi. kalendas martii de bet poni dies bisextilis . et tunc sta mus siue sedemus duobus dieb⁹ su per illa littera ⁊ festũ sancti mathie quod deberet illa die celebrari cele bratur tantuz in sequenti die.ita ta men ꝙ inter ipsum festum ⁊ uigiliaz nullum sit medium .ex̃ de uer.signi. quesiuit.non interest tamen utrũ ip sum festum in.i.uel.in.ij.dierum p̃ dictarum duarum celebretur .sed re gionis in hoc consuetudo seruetur. Isidorus dicit ꝙ a.vi.nonas martij usq; in diem kalendaꝝ ianuarii lune cursu bisextus apponit̃ atq; inde de trabitur . ¶ Si autem uolumus scire quando sit annus bisextilis debem⁹ diuidere annos dñi per q̃tuoꝛ quoti ens possumus ¶ ⁊ si nullus supauerit tũc erimus in anno bisextili. si autez aliquis remanserit tũc nõ erit bisex tus. vnde uersus . Anni diuisi dñi p quatuor eque . Monstrant bisextuz que ratione scias. Hoc autem ueruz ẽ scõm illos qui diuidunt annos dñi incipiendo a natiuitate uel a ianua rio. et non scõm illos qui incipiunt ab incarnatione . Alia etiam doctri na ad inueniendum bisextum pone tur infra ubi de concurrentibus age tur. ¶ Tempora siue partes anni so laris sunt quatuoꝛ .s.uer.estas.autũ nus.⁊ hyems.ut dictum ẽ in.vi.pte sub quarta feria t̃cie ebdomade ad uentus ¶ Dicta autem sunt tpa a cõ munionis temperamento eo ꝙ inui cem se humore siccitate calore et fri gore contemperent ¶ hec ⁊ curricula dicuntur qꝛ nõ stant sed currũt. Uer dictũ ẽ quia uiret ¶ Estas dicitur ab estu.i.calore.inde estas quasi usta ⁊ arida. ¶ Autumnus a tempestate uo catur qñ ⁊ folia cadũt et omnia ma turescunt . Hyems dicit̃ rõe emispe rij. qꝛ tunc sol uoluitur circulo bre uiori. Unde ⁊ hoc tpus bruma dici tur q̃si brachi.i.breuis. uł a cibo qꝛ tũc maior ẽ uescendi appetitus. Eda citas eni grece bruma appellat̃. Prin cipia aũt partiũ anni scõm ecclesiaz hiis uersibus continent̃. Festum cle mentis hyems caput est orientis. Ce dit hyems retro cathedrato symone petro. Uer fugat urbanus estatẽ sim phorianus. Id tibi qđ restat autum ni tpa prestat. Hoc est dicere. festuz clementis quod est.viii.kalẽdas de cembris est principiuz hyemis ⁊ du rat usq; ad festum cathedre sãcti pe tri.tunc incipit uer.et illud festum ẽ viii.kalendas martij. Et uer durat usq; ad festuz sancti urbani .quod ẽ viii. kalenđ.iunij .tunc incipit estas ⁊ durat usq; ad festum simphoriani quod est.viii.kalendas septembris tũc incipit autũnus ⁊ durat usq; ad

festum clementis in quo incipit hyems. ¶ In hijs quatuor partib⁹ anni triduana ieiunia celebramus. ⁊ iō ieiunia quatuor temporū appellant. ¶ Jeiuniū ueris ē in prima septimana quadragesime. s. in quarta feria post cineres. Jeiunium estatis est in prima die mercurij post penthecos. Jeiunium autumni est in tercia die mercurii septembris. s. in quarta feria post festum sancte crucis. Jeiunium hyemis est in quarta feria post festum beate lucie prout ibi dictum est. vnde uersus. Uult crux lucia cines carismata dia. Ut det uota pia quarta sequens feria. Fiunt autem hec ieiunia in quarta feria quia i q̄rta feria xp̄us a iuda traditus est. ⁊ i sexta feria quia in eo crucifixus est. ⁊ in sabbato quia apostolorum tristiciam de nece saluatoris representamus. nam si compatimur ⁊ conregnabimus. ꝺ conse. di. iii. ieiunia. ⁊. c. sabbato. ¶ Aduentus autem domini quando celebretur dictum ē i sexta parte sub ti. de aduentu. ¶ Adhuc in anno solari contingunt duo solsticia. ⁊ duo equinoctia. Solsticia in estate ⁊ in hyeme. Equinoctia in uere ⁊ in autumno. Est autem solsticium maxima inequalitas diei et noctis siue ingressus solis in capcornū uel cancrum. ⁊ dicitur solsticiū q̄si solis statio. eo ꝙ tunc sole stante crescunt dies uel noctes. Equinoctiū est maxima diei ⁊ noctis equalitas. q̄ tunc equali spacio horaruꝫ consistant siue ingressus solis in arietem uel libram. Ubi autem sit locus solsticiorum ⁊ equinoctiorū hiis uersibus continetur. Solsticium decimo xp̄m prestat atqꝫ iohannem. Equa crucis festum dat tempora martis ⁊ ydus. Hoc ē dicere ꝙ solsticiū hyemale ē ante natiuitatē xp̄i decē diebus uidelicꝫ. xviii. kal. ianuarii quo tp̄e sol incipit altiores circulos petere. Et solsticiū estiuale ē ante natiuitatē Jo. bap. totidem diebus uidelicet. viii. kalendas Julij. quo tp̄e incipit sol ad inferiores circulos remeare. Unde estiualis solsticii dies maximus. sicut ⁊ hyemalis dies minim⁹ inuenitur. sed scđm egiptios hyemale ē. xij. kalenđ ianuarii. scđm grecos ix. kalenđ. Julii. Estiuale uero ē ſm egiptios. xii. kal. iulii. ſm grecos. ix. kalenđ. septē. in festo crucis. Uel secunduꝫ alios. xii. kalēđ. octobris est equinoctium autumnale. ⁊ ubi dicitur in kal. p̄dus martii. uel ſm alios xii. kal. aprilis ē equinoctium uernale. ¶ Olim enim annus in duas partes tantuꝫ diuidebatur. s. in estiuale ⁊ hyemale solsticiuꝫ ⁊ in duo emisperia. ¶ Magnus autem annus cōpletur reuersis planetis omnibus ad loca sue creatōnis qđ fit annis nō paucioribus. ccccc. xxx. ¶ Mundan⁹ uero ānus erit omnibus stellis ad prima loca reuersis quod fit demuꝫ p⁹ quindecim milia annorū. Magister dicit in historia super genesis. ubi agit de ebrietate noe. ꝙ magnus annus impletur per circula sexcentorū annoruꝫ. ¶ Era que utuntur hispani singulorum annorum est constituta a cesare augusto quando ad p̄mū censum orbem descripsit. dicta est autem era ab ere. ex eo ꝙ omnia orbis es reddere professus est reipublice romanoruꝫ. prius autem fuerūt indictiones ⁊ postea ere. ¶ Olimpias cōstituta ē apud grecos in Elide ciuitate eliis agentibus agonem. et quinquennale certamē quatuor mediis annis uacantibus. ⁊ ob hoc tēpus elidii certaminis olimpiadē uocauerunt quadriēnio in una olimpiade supputato. ¶ Lustruꝫ ē penthesim. i. quinquennium qđ quinto anno dicitur condi ꝑpter olimpiades a romanis. nondum eni erant consules neqꝫ ere. quinquennale q̇đ ē tpus

ideo sic uocatuʒ ē qꝛ censum ꝑ quinquenniū in republica paracto urbs romana lustrabat᷑. ¶ Apud eosdē romanus ē annus indictionalis qui ter quinos continet annos ut infra dicet᷑ ꝛ premissū. ē. ¶ Apud hebreos ē annus iubileus. i. remissionis q̄ septenis completis annorū ebdomadibus celebratur. de quo dictum est in. vj. parte sub ti. quinquagesime. ¶ Apud xp̄ianos ē annus benignitatis ꝛ grē in quo xp̄us uenit et nos sola benignitate redemit. ¶ Apud sanctos cōprehensores ē annus eternitatis ꝛ glorie in quo exultabūt sācti in gloria sine fine. ¶ Rursus secula generationibus constant sic dicta quia sequuntur. abeuntib⁹ eniʒ alijs alij succedunt. Hoc tempus quidā quinquagesimū annū dicūt. quē hebrei iubileum uocant. ut iam dictuʒ est. Et ob hanc causam hebreus ꝓpter uxoreʒ ꝛ liberos amans dominū suum aure pertusa seruitio subiugatus seruire iubetur in seculuʒ. i. usqꝫ ad annū quinquagesimum. ¶ Etas autem plerunqꝫ dicitur pro uno anno ꝛ pro septem ꝛ pro centum et ꝓ quouis tempore. Unde ꝛ etas ē q̄d de multis seculis instruitur. et inde dicta ē etas quasi euitas quia sit silitudo eui. naʒ euum ē etas perpetua cuius neqꝫ initium neqꝫ finis noscit᷑. Deriuatum ē autem euum ab eonas quod apud grecos aliquando ꝓ seculo. ꝛ aliquando ponitur pro eterno. Proprie uero etas duobus modis dicitur uidelicet hominis. sicut infantia. iuuentus. senectus. aut mūdi cuius prima etas ē ab adam usqꝫ ad noe. scd̄a a noe usqꝫ ad abraham tercia ab abraham usqꝫ ad dauid. ꝛ quarta a dauid usqꝫ ad transmigrationē iude in babiloniaʒ. quinta de iuda usqꝫ ad aduentuʒ saluatoris in carne. sexta que nūc agitur usqꝫ quo mūdus iste finiatur. Quot aūt sunt anni ab origine mundi dictū ē i. vj. parte sub ti. de. lxx.

¶ Incipit scd̄a pars ꝛ p̄mo d̄ mēse.

Dicto de anno sequit᷑ uidere de mense. Est aūt mensis spaciuʒ tp̄is quo a phebo phebe recedens eidē cōpleto suo circulo sociatur. uel dicit᷑ mensis a mensurando. eo ꝙ annus per mēses mensuratur. uel a mente q̄d est defectus. eo ꝙ luna singulis mēsib⁹ uisu deficit ab humano. Uel scd̄m Isidorum a mene grece q̄d est luna latine apud grecos eniʒ menses legitimi nō ex solis circulo sed ex lune cursu connumerantur. q̄d ē de noua ad nouā Diuidit᷑ autē annus per. xii. menses quia sol peragrando zodiacum. xii. circuit regiones signorū. ꝛ i bis. xi. mensibus cōmoratur. Romulus tñ uoluit tm̄ decem esse menses in āno incipiens a martio quem marti deo belli quem patrem suū esse putabat dedicauit. Unde Ouidius in primo festoꝝ. Tēꝑa dirigeret cū conditor vrbis in annum. Instituit menses quinqꝫ bis esse suos. Sed numa pōpilius uidēs ꝙ ānus nō bene. x. mensib⁹ ꝯplebat᷑ superaddit duos p̄ncipio s. ianuariū ꝛ februariū. ¶ Januari⁹ dr̄ a ianua. lxxxvi di. ieiuniū. qꝛ sicut ꝑ ianuā intramus domū ita ꝑ ianuariū itramus annū. est eni limes anni Uel dr̄ a iano deo q̄ ab antiq̄s dicebat᷑ principium ꝛ finis oīm reꝝ. Ei eni fuit a gentilib⁹ ille mensis cōsecratus. Uñ ꝛ ideʒ ianus bifrons pingit᷑ ut āni introitus ꝛ exitus demōstret᷑ de quo dictū ē in. v. parte sub ti. de circūcisione. ¶ Februarius dr̄ a febribus q̄ tūc de facili cōtingūt. vl̄ a februis. i. a purgatōibus. Sūt aūt februe oblatōnes facte ꝓ mortuis. Romani eni illo mēse memoriā aiaꝝ habebant ꝛ eas purgabant celebrādo exeq̄as mortuoꝝ. Ul̄ ƀm Isidorū dr̄

a febru.i. a plutone cui eo mense sacrificabatur. ¶ Martius dicitur a marte patre romuli. uel qꝛ eo tempe cũcta animantia agũtur ad mareꝫ ꝛ ad concubendi uoluntatem. Appellat' etiam quandoqꝫ mensis nouoꝝ. qꝛ est anni initium. ꝛ quãdoqꝫ nouum uer quia in eo uiridantibus fructib⁹ nobis trãsactorũ probatur occasus ¶ Aprilis dicitur quasi aperilis. qꝛ terra aperitur ad germinandum flores aperiuntur ꝛ arbores incipiunt pollulare. uel aprilis pro uenere dicitur qꝛ afroidis grece dicitur latine uenus. ¶ Maius a maioribus natu dicitur qui erant principes reipublice. uł a maya matre mercurii. ¶ Junius a iunioribus dicitur. erãt enim olim maiores. s. seniores qui appellabantur patres ꝛ hij in ciuitate semp remanebant urbis regimini consulẽtes. erant ꝛ minores q̇ ibant ad pugnandũ pro republica. ꝛ iõ maius a maiorib⁹ iunius a iunioribus nomẽ acceperũt ꝛ in illorũ honorẽ instituti sunt. uel dicit' a iunone. ¶ Julius dicit' a iulio cesare qꝛ tũc natus fuit uel qꝛ tunc ab hostib⁹ triumphauit uicit enim Cleopatrã reginã egipti cum anthonio uiro suo bello nauali Julius tñ prius quintilis dicebatur eo ꝙ ẽ quintus a martio qui ſm romulũ principiũ erat anni. ¶ Augustus ẽ dictus ab Octauiano augusto qui tũc natus fuit. uel qꝛ tũc hostes superauit. prius tamen dicebat' sextilis eo ꝙ sextus ẽ a martio. ¶ September nomen habꝫ a numero ꝛ imbre. qꝛ septim⁹ ẽ a martio ꝛ imbres habet. sic ꝛ October Nouẽber atqꝫ decẽber. ex numero ꝛ imbribus uocabula acceperũt. quẽ numerum decurrentem decẽbris finit ꝑ eo ꝙ denarius numerus precedentes numeros clausit. Quot sũt dies quilibꝫ mẽsis hẽat hiis uersib⁹ ꝯtinet'. Junius aplis septemqꝫ nouem. trigenos

plus unũ reliqui sed hꝫ febru⁹ octo ugienos. Cui si bisextus fuerit super addit' unus. Hoc ẽ dicere ꝙ Junius aprilis september et nouember hñt xxx. dies. Reliqui aũt menses habẽt xxxi. Sed februarius tñ hꝫ. xxviii. ꝛ qñ ẽ bisextus. xxix. ¶ Sciendũ autẽ ẽ ꝙ cuilibet mẽsi primo dati fuerũt xxx. dies qui multiplicati duodecies constituunt tricentos sexaginta dies De quinqꝫ uero residuis datus ẽ un⁹ ianuario eo ꝙ ẽ principiũ anni ꝛ etiam ratõne ipius numeri quia impar numerus mundus ẽ. ꝛ numero deus impari gaudet. xxxii. q. i. nuptie. Secundus datus ẽ martio propt' eãdeꝫ imparitateꝫ. tercius maio. quartus iulio. quintus octobri. Cesar autem augustus uolens suum mensem esse equalem mensi iulii abstulit februario unam diem qꝛ erat mensis tristicie atqꝫ luct⁹ ꝛ attribuit eã augusto ꝛ ita remanserũt februario tñ. xxix. ꝛ augusto. xxxi. demum astrologi romani abstulerũt aliã diẽ februario ꝛ addiderũt decembri ad hoc ut finis principio responderet. ꝛ sic februario remanserunt tñ. xxviii. ꝛ decembri. xxxi. Ueruntamen ad quandam compensationem una dies uidelicet bisextilis est de quarto in quartum annum februario restituta. ¶ Qua uero die uel qua feria quilibet mensis intrat iam sub titulo de septimana dicetur. ¶ Sane in quolibet mẽse sunt tres dies celebres qui soli ꝓpriis nominibus nominãtur ꝛ ab eis ceteri denominãtur scilicet kalende none. ꝛ ydus. quos romani propter dies festos uel propter officia magistratuum instituerunt. hijs enim diebus in urbibus conueniebant. ƀ cõse. di. i. si quis etiam extra. kalende sũt primi dies mensis ꝛ dicũtur q̄si colende. qꝛ tũc semper erat festũ Junionis. vñ Ouidius. Uendicat ausonias saturnia iuno kalẽdas. uł qꝛ tũ

a romano populo principia mensiū
celebrant. sicut fit ab hebreis. xxvi.
q. ult. non licet. ꝛ. c. se. vn̄ Ouidius
Salue festa dies meliorq; reuertere
semper. A populo rerum digna po
tente coli. Uel dicuntur a kalo qḋ ē
uoco. primo nanq; die mensis preco
de more populū ad nundinas uoca
bat clamans totiens kalo quot dies
erant usq; ad nonas. ꝛ ideo dicitur
pluraliter kalende a pluribus uoca
tionibus. vel a kalo quod ē bonuз
omne per totum mensem habenduз
xxvi. q. ult. non obseruetis. tunc eniз
sibi mutuo encenia transmittebant.
¶ None uero sunt quatuor uel sex
dies in quolibз mense qui sequuntur
post kalendas. Et dicuntur a nūdi
nis quasi nundine. quia tunc roma
ni nundinas colebant. Ideo autē in
aliquo mense erant none siue incho
atio nundinarum in die quinta ꝛ in
aliquo die septima ne predones cer
tum tempus ad insidiandum merca
toribus haberent. Uel dicuntur no
ne a nonis quia ille dies nonus erat
ante ydus. Uel a non quia tunc nul
lum fiebat festum. vnde Ouidius
Nonaruз tutela deus erat. ¶ Idus
uero sunt octo dies qui sequuntur
post nonas. Est auteз ydus semper
in. xiii. uel. xv. die scḋm q; none pre
cedunt. Si eni mensis habet q̄tuor
nonas. ydus ē in. xiii. die. Si aūt sex
nonas. ydus ē in. xv. Qḋ aūt conci
lium anthiocen̄. xviii. di. propter. di
cit q; ydus ē die. x. hoc alia conside
ratione dicit. ꝛ dicūtur ydus quasi
diuisio quia tunc fiebat diuisio nū
dinarū. uel q: ydibus fit diuisio mē
sis. Dicitur etiam ydus ab yduo. as.
i. separo as. vnde uidua dicitur q̄si
ydua. i. diuisa. Plerıq; latinoruз pu
tant ydus dici ab edendo. eo q; hii
dies apud ueteres epularum essent.
¶ Dies aūt qui sequūtur statiз post
kalendas ita denominantur. Si eniз est
mensis q̇ habeat. iiii. nonas debem⁹
dicere i kalendario stati p⁹ kal. iiii.
nonas i tercio. iii. nonas i q̄rto p̄die
nonas. i q̇nto v̇o nonas dicimus ut
pз in ianuario ꝛ similibus. Si uero ē
mensis qui hз sex nonas debem⁹ di
cere stati p⁹ kalenḋ. vi. nonas. in ter
cio die quīto nonas. in q̄rto. iiii. no
nas. in quinto. iii. nonas. in sexto pri
die nonas. in septimo nonas ut pз i
martio ꝛ similibus. Dies aūt qui se
quuntur post nonas ita denominan
tur. in quolibet mēse. viii. ydus. vii.
ydus. vi. ydus. v. ydus. iiii. ydus. iii.
ydus. pridie ydus. ꝛ ydus. sicut hec
apparēt in kalendario manifeste. Di
es uero qui sequūtur post ydus de
nominantur a kalendis mens̄ sequē
tis hoc modo. Januarius habз. xxxi.
dies de istis accipe unā pro kalēdis
ꝛ. viii. pro ydibus. ꝛ. iiii. pro nonis
ꝛ sic remanent tātū xviii. adde ergo
istis. xviii. diebus kalendas siue diē
kalendaꝝ sequentis mēsis ꝛ sic erūt
xix. Unde i mense ianuario debem⁹
dicere statim post ydus. xix. kalenḋ
februarii in sequenti die. xviii. kalē.
et sic per ordinem usq; ad fineз men
sis semper minuēdo. ¶ Nota tn̄ q;
dicitur pridie ydus et pridie nonas
ꝛ pridie kalen. ꝛ non secundo. quia
secundus dicitur a sequor. sз illa di
es non sequitur sed precedit. Et ex
ponitur hec p̄positio pre. i. ante. uel
p̄us. unde pridie q̄si p̄ori die. siue p̄
i. ante diē. ꝛ cū dicitur. iiii. nonas itel
ligitur q̄rto die an̄ nonas. ꝛ sic ḋ aliis
¶ Quot aūt dies denominentur a no
nis quot ab ydibus. ꝛ quot a kalē.
oīm mensiū hiis uersib⁹ ꝯtinentur. Sex
nonas maius october iulius ꝛ mars
Quatuor ac reliq̇ tenet ydus q̇libet
octo. Janus ꝛ augustus denas no
naq; decēber. Julius october mars
maius epta decēq;. Junius ap̄lis sep
tēber ꝛ ipse nouember. Ter senas r̄
tinent februsq; bis octo kalē. Hoc ē

dicere ꝙ maius october ⁊ Julius et martius habent dies .vj. pro nonis sed reliqui menses hñt tm̄ q̄tuor. Et quilibet mensis hꝫ octo dies ꝑ ydibus. Itē ꝙ ianuarius augustus ⁊ december hñt .xix. dies pro kalen. Julius uero martius october ⁊ maius habent .xvii. Junius aūt aprilis septēber ⁊ nouēber hñt .xviij. Februarius hꝫ .xvi. ⁊ si fuerit bisextus supadditur et unus. ❡ Illud aūt notandū ꝙ in quolibꝫ mense sunt duo dies egipciaci .i. ab egipcijs deprehēsi. In egipto enī erant quidā astrologi q̄ q̄sdā cōstellationes nociuas humanis actibus in illis diebus inuenerunt. idꝗꝫ illas notas esse hominibus uoluerūt tñ illarum constellationū puncta scire propter errorem nr̄i cōputi nō ualemus. uel forte inuenerunt illos dies bene constellatos et iō eos in kalendario notauerūt ut in illis dieb⁹ potius q̄ꝫ in aliis illis actibus insistatur quorum errorem ne ecclīa sequi uideatur a talibus cauetur. Uel dicūtur egipciaci scd̄m quosdā . q: dn̄s ī illis diebus percussit egiptū nouem plagis. Quotus aūt sit dies egipciacus a princip⁹ uel a fine mēsis hijs uersibus continetur. Augurior decies audito lumine clangor. Linquit olēs abies coluit colus excute gallū. ❡ In hijs uersibus sunt .xij. dictiones .xij. mensibus seruientes . prima primo. scd̄a scd̄o. ⁊ sic per ordinem sumpto initio a ianuario. ita ꝙ quota erit prima littera p̄me sillabe alicuius istarum dictōnum in alphabeto totus erit dies egipciacus in illo mense cui seruit illa dictio computādo a mensis principio uersus finem Item quota erit prima littera secunde sillabe in alphabeto totus erit dies egipciacus in illo mense cui seruit illa dictio computando a fine uers⁹ principium. uerbi gracia. augurior ē prima dictō ⁊ seruit primo mensi. s. ianuario. au. ē prima sillaba ⁊. a. ē p̄ma littera ipsius sillabe ⁊ ē prima in alphabeto. ergo dies prima ianuarij est egipciaca. Item gu. est secūda sillaba ⁊. g. ē prima littera ipsius sillabe ⁊. g. ē septima in alphabeto. ergo septimus dies ianuarii numerādo a fine uersus principium est egipciaca et sic in aliis. hoc obseruato ꝙ. h. in hoc loco pro littera non ponatur. Quilibet aūt premissorū dierꝫ ꝓpter unicam horam sui denominatur egipciacus. ❡ De diebus uero felicibus uel infelicibus quos quidam astrologi notauerūt in presenti opusculo non agitur quia ecclesia prohibet fideꝫ talibus adhibere. xxvi. q. ult. nō obseruetis. ⁊. c. qui estimaret ⁊. c. se. ❡ In quibusdam quoꝗꝫ mēsibus sunt quidam dies qui caniculares dicūtur a cane uel canicula stella sita in fronte leonis ⁊ ante genua thauri que estiuis mensibus ē in medio centro celi ⁊ dū sol ad eam ascē derit coniuncta cum sole uel ei proxima duplicatur calor ipsius ex quo dissoluuntur corpora ⁊ uaporantur Unde uocatur canis . quia corpora morbis afficit. Et sunt septuaginta duo dies in quibus propter temporis debilitatē ⁊ caloris solis intemperiem malum ē minui sanguineꝫ ⁊ potionari. Quando autem illi dies incipiant ⁊ finiantur hijs uersibus continetur. Incipiunt iulii pridie ydus caniculares. Et nonas septembris fine resultant. Scd̄m aliquos uero incipiunt xiiii. kalendas augusti.

❡ De septimana.

SEquitur d̄ septimana. Nā pe continet septimana septem dies naturales quorū repetitōne ⁊ mēses ⁊ anni ⁊ secula ꝑagūt. Et hec apud grecos ebdomas sꝫ apud hebreos sabbatum appellat̄

Et dicit septimana a septem et mane quasi septem mane. pars pro toto .s. mane pro toto die. Vel a septem manet quia manet per septem dies. Vel dicitur septimana quasi septem luces. Nam mane lux est secundum Isidorum. Idem etiam spacium uocatur ebdomada ab epta grece quod est septem et deos quod est dies uel modus quod est mensura. et secundum hoc ebdomada est comunius nomen quam septimana. vnde daniel. post septuaginta ebdomadas etc. et sumuntur ibi ebdomade annorum .i. septuagesies septem anni. Septimane autem nequeunt habere certa nomina quia neque habent certa inicia. singulis namque annis uariantur propter annum uel propter duos dies qui quandoque sunt super integras septimanas. Omnes autem dies septimanarum inscribuntur septem primis litteris alphabeti. ¶ Item dies secundum gentiles denominantur a planetis. Primus a sole qui princeps est omnium siderum. sic et idem dies caput est ceterorum dierum. Secundus est a luna que est splendore et magnitudine soli proxima et ex eo mutuat lumen. Tercius a stella martis que uesper uocatur. Quartus a stella mercurij quam quidam candidum circulum dicunt. Quintus a stella iouis quam fetontem aiunt ¶ Sextus a stella veneris quam luciferum asserunt. quia inter cuncta sidera plus lucis affert. Septimus a stella saturni que sexto celo locata. xxx. annis fertur explere cursum suum. de hoc dictum est in prohemio septime partis. ¶ Sed queritur quare dies non ita ordinantur in septimana sicut planete in celo. quoniam in celo. ordinantur secundum hunc uersum. Sol. ue. mer. et luna saturnus iupiter et mars vel sic. Saturnus ioue mars sol cum uene. mercurii luna. Solutio dicimus quod dies in septimana non ordinatur secundum ordinem planetarum. sed secundum regimen eorum in singulis diebus. vnde quia uiderunt philosophi quod sol regnabat prima hora diei dominice. ideo diem illam denominauerunt a sole. Item quia uiderunt quia luna regnabat prima hora secunde ferie. ideo diem illum denominauerunt a luna. et sic de ceteris. sicut patet ex distinctione horarum diei facta inter planetas per ordinem successiue. Rursus a dictis planetis philosophi nomina sumpserunt. eo quod a singulis aliquid in homine esse uoluerunt. ut a saturno candiditatem. a ioue temperantiam. a marte feruorem. a sole spiritum. a uenere uoluptatem. a mercurio eloquentiam. a luna cor. Et quia ordo planetarum ultra numerum septenarium non procedit sed ad primum reuertitur. ideo tantum septem dies in septimana sunt a sapientibus constituti. ¶ Nunc autem uidendum est qua die septimane quilibet mensis intret. de hoc duplex ratio habetur. Prima per hos uersus. Alta doma dominus gratis beat equa gerentes. Contemnit fictos augebit dona fideli. In istis versibus sunt. xij. dictiones. xij. mensibus seruientes. prima primo. secunda secundo. et sic per ordinem sumpto initio a ianuario. ita quod quecumque fuerit initialis littera alicuius istarum dictionum. eadem erit littera kalendarum mensis cui seruit illa dictio. uerbi gratia ¶ Alta est prima dictio et seruit primo mensi .s. ianuario. et .a. est prima littera istius dictionis alta ergo. a. est prima littera ianuarij. Item domat est secunda dictio que seruit secundo mensi .s. febru. et .d. est prima littera istius dictionis. ergo. d. est prima littera febru. et sic de alijs. Item dicit sequens uersus per sillabas quod precedentes per dictiones. A dam de ge bat er go ci fos a dri fex ¶ Habita sunt littera kalendarum facile possumus scire qua feria quilibet mensis intret. Per litteram enim dominicalem illius anni procedendo computando dies per litteras subsequentes

usq; ad litterā que est in Kal' mensis cuius diei introitū scire optas i qua feria occurret in tali feria intrabit ille mensis. Secunda ratio per quam sciri potest qua feria quilibet mēsis intret est per regulares ꝛ concurrentes. Nota ergo ꝙ in anno solari sūt quinquagintadue septimane ꝛ unus dies uel duo si sit bisextus propter quam diem uariantur singulis ānis principia mensium. Si enim hoc anno incipiat ianuarius a die dominico toto illo āno a qua est prima littera ianuarii erit dominicalis. Cum ergo uentum fuerit ad finem anni illud a finali Kalēdarii quod inscribitur illi diei que est ultra itegras septimanas representauit diem dominicum ergo sequens a quod iterum ē iniciale ianuarii. representabit secundam feriam. ꝛ sic toto illo anno erit illa uariatio. eodem modo singulis annis uariantur inicia mensium per diuersas ferias. Et si sit bisextus duplex erit uariatio. prima in Kalēdis ianuarii. secunda in festo sancti mathie. ¶ Ut ergo cōputiste scire possent qua feria quolibȝ anno quilibȝ mensis iciperet. inuenerunt duos numeros. uniȝ inuariabilem qui uocatur regularis solaris ferialis. aliū uariabilem qui uocatur concurrēs. de quibus breuiter est dicendū. ¶ Uidendum ē autem primo quid sit regularis solaris ꝛ unde dicatur. ꝛ unde habeat ortum. ꝛ quot regulares quisq; mensis habeat. ¶ Regularis ē numerus inuariabilis datus mensi qui adiunctus concurrenti declarat qua feria septimane quilibȝ mensis intret cuius fuerit ille regularis. Dicitur autē regularis a regula quia inuariabilis ē sicut regula. iij. di. canō. Solaris dicitur ad differentiaȝ lunaris de quo infra dicetur. Habēt aūt ortum regulares a martio. nā in mēse martij sunt. v. regulares seu. v. pro regulari. Martius enim non habuit initiū in primo anno mūdi seu seculi pmo dicitur mūdus factus fuisse i illo mense in die quo dr̄. xv. Kal. aprilis. Uł ut alii dicunt. viii. Kal. Si enī computes ordine retrogrado dies septimane usq; ad kalēdas martii inuenies ꝙ quinta feria mundus incepit. si tamen ante martium fuit. Et hec ē causa quare martius quinariū numerum habuit pro regulari. Regulares uero alioꝛuȝ mensium sic formantur iungas regulares menses cū diebus eiusdeȝ ꝛ ab illa summa subtrahe septem quotiens poteris et regularem sequentis mensis quod remansit indicabit. uerbi gratia. Martius habet quinq; regulares ꝛ dies eius sunt. xxxi. redige in summam et sūt. xxxvi. subtrahe septē quotiēs poteris ꝛ remanet una dies que datur mensi sequenti pro regulari. Itē aprilis habet. xxx. dies ꝛ unū regularem qui constituit. xxxi. subtrahe septem quotiens poteris ꝛ remanebunt. iij. que dantur maio pro regularibus ꝛ ita de aliis usq; ad martium. ¶ Possumus etiā scire mensium regulares per hos uersus. Est astris clara fulgentibus ara deorū. Grata homis extat gratissima cuiq; fideli. ¶ In istis uersibus sunt. xij. dictiones. xij. mensibus seruientes. prima primo secunda scd̄o. ꝛ sic per ordinē sumpto initio a martio. ita ꝙ quota fuerit littera prima alicuius istarum dictionum in alphabeto tot regulares habet ille mensis cui seruit illa dictō uerbi gratia Est. ē prima dictō ꝛ seruit primo mensi scilicet martio. ꝛ. e. est prima littera istius dictionis est ꝛ est quinta in alphabeto. ergo martius habet quinq; regulares. Item astris ē secunda dictio et seruit scd̄o mense. s. aprili. ꝛ a ē prima lr̄a istius dictioīs que ē etiā pma i alphabeto ergo aplis hȝ unū r̄gularē. ꝛ sic ō aliis

¶ Nūc dicamus de concurrentibꝰ
Dicitur autem concurrens quia sibi
inuicem concurrunt sicut uidebitur
in formatione. uel ideo quia concur
runt cum regularibus ad demōstrā
dum initialem feriaȝ mensium singu
lis annis. Est autem concurrens su
perexcrescentia unius diei uł pluriū
super quinquagitaduas septimanas
anni solaris. ideo dixi uel pluriuȝ qꝛ
in anno bisextili superexcrescūt duo
dies. In aliis uero unus tantū. ⁊ ab
illa superexcrescētia habent originē
concurrentes ¶ Alii uero concurren
tes qui sequuntur post primum for
mant uno addito singulis terminis
siue annis. sic tamen ꝙ septenarium
numerum nō excedunt. quia nō sūt
nisi septem ferie. ⁊ quandocunqȝ est
septimus concurrens illo anno men
ses habent eadeȝ principia que in ꝑ
mo anno mūdi seu seculi habuerūt
quelibet enim feria distat per septe
narium a semetipsa. Concurrentes
etiam in hac linea demonstrantur.
i. ii. iii. iiii. vi. vii. i. ii. iiii. . v. vi. vii.
ii. iii. iiii. v. vii. i. ii. iii. v. vi. vii. i. iii.
iiii. v. vi. ¶ Nam primus annus ci
cli solaris habet unū concurrentem
secundus. duos. tercius tres. q̄rtus
quatuor. quintus sex. propter bisex
tum. sextus septem. septimus unuȝ
quia ultra septenariuȝ non procedi
tur sed reuertitur ad unum. ⁊ ita de
bemus procedere usqȝ ad. xxviii. an
nos tunc reuertimur ad primum an
num cicli ⁊ procedimus sicut prius
¶ Unde transcursus. xxviii. annorū
uocatur ciclus solaris uel concurren
tium. ⁊ dicitur ciclus quasi circulus
per similitudinem ¶ Si autem uolu
mus scire quotus sit annus cicli so
laris debemus diuidere ānos domi
ni per. xxviii. quotiens possumus et
addere illis. ix. anteqȝ diuidamus. qꝛ
quando xpus natus fuit tantum iaȝ
processerat ille ciclus. et quotus an
nus remanserit supra diuisionem an
norum totus erit ciclus. ⁊ si nullus r
manserit tunc sumus in ultimo āno
cicli solaris. Unde uersus. Annis ad
de nouem domini partire per octo.
Uiginti ciclus sic tibi notus erit.
¶ Possumus etiam scire concurren
tes cuiuslibet anni per litteram domi
nicalē illius anni sicut declarant uer
siculi subsequentes. A sex. b. quīqȝ
c. quatuor. e. duo tres. d. primus cō
currēs. f. littera. septimus est. g.
¶ Hoc est dicere ꝙ quando. a. ē lit
tera dominicalis in illo anno sūt sex
pro concurrente. quando. b. quinqȝ
quando. c. quatuor. quando. e. duo
quando. d. tres. quando. f. unus qñ
g. septem. ¶ Inuento autem cōcur
rente debemus iungere cum regula
ribus mensis cuius feriaȝ Kalendaleȝ
i. introitum scire uolumus. ⁊ quota
fuerit illa summa si non trāscendat
septem. tota siue tali feria septima
ne ille mensis intrabit. Si uero trans
cendat. vii. quotum fuerit residuum
tota feria septimane ille mensis itra
bit. Sicut autem concurrentes ita ⁊
dominicales littere uariantur. Naȝ
in primo anno cicli solaris est. f. litte
ra dominicalis. in secundo. e. in ter
cio. d. in quarto. c. in quinto. a. tunc
enim propter bisextum pertransitur
b. quod in hiis uersibus declaratur
Fert ea dux cor amet gens fautor eū
coluit bis ¶ Ars genus est de corde
homo gingnit ferus ensis ¶ Dicta be
ant aque gens fons dat cunctis bo
nus auctor. ¶ In hiis uersibus sunt
xxviii. dictiōnes. xxviii. annis cicli so
laris seruientes. prima primo. scđa
secundo. ⁊ sic per ordinem sūpto ini
tio a primo anno cicli. ita ꝙ q̄cunqȝ
fuerit initialis littera alicui istarum
dictionum eadem erit littera domi
nicalis in illo anno cui seruit illa di
ctio. uerbi gratia. Fert est prima di
ctio ⁊ seruit primo anno cicli solaris

et.f.est pma lra.g.f.est lra dnicalis i pmo ano cicli solarij.⁊ sic ð alijs. Et nõ qꝫ ille ann⁹ ē bisextilis.cui d.f uit aliq dictio desinēs i.t.⁊ ita pm⁹ annus cicli semp est bisextilis cum ei deseruiat dictio desinens in.t.scilicet fert. et ppter hoc pma littera dictionis desinentis in.t. non erit littera dominicalis in illo anno cui seruit illa dictio.nisi.et a loco bisexti ultra.qꝛ littera dominicalis cum bisexto simul mutatur. A kaleñ.uero ianuarij pcedentis ipsum bisextum usqꝫ ad locum bisexti erit littera dominicalis illa que immediate sequitur in kalendario post illam q deberet esse littera dominicalis.vn in pmo anni cicli.f.est littera dominicalis a loco bisexti usqꝫ ad kalendas.ianuarij sequentis. a kaleñ.uero ianuarij pcedentis usqꝫ ad locū bisexti.g.est littera dominicalis.et ita in alijs. annus autem cui fuit illa dictio sciri potest per rõnem superius dictam de ciclo solari. nam rõ littere dominicalis tunc currētis rõne simili incipit et finit᷑. ¶ Nūc aliud ð indictione dicamus. Est autem indictio spacium tpis quo romanus princeps tributum gentib⁹ indicebat. Si autem uolumus scire quota sit indictio debemus addere tres annos annis dñi. et postmodū diuidere ānos domini per.xv.quotiens possumus et quotus annus remanserit facta diuisione tota erit indictio et si nullus superauerit in ultimo anno indictionis sumus.⁊ tūc ad pmam dictionem reuertimur.qꝛ indictio non transcendit.xv.vñ uersus.Si tribus adiunctis dñi diuiseris annos. Per ter quinqꝫ datur idictio certificata. ¶ De indictõe plenius dixim⁹ i speculo iudiciali.i tractatu ð instrumētoꝝ editione.§.i.v. post ānos.et.ī.ubi de ciclis agetur. ¶ De era supra dictum est.

¶ De die. Rubrica.

Licet iam supius in plerisqꝫ locis de die tactū sit.nihilominus hic specialit᷑ dicendum ē qꝫ duplex ē dies.s. nālis et artificialis.siue usualis. Naturalis ē spaciū quo sol ducit᷑ circa totā terram ab oriēte usqꝫ in occidētem s.spaciū diei et noctis qð semp continet.xxiiij.horas. Et dr̄ dies ista a dijs quoꝝ noia romani qbusdaꝫ sideribus sacrauerunt. Unde qlibet dies ab aliquo deo antiqtus uocata ē ut a ioue et alijs.put sub septimana dictū ē. uel a dya qð est duo qa continet duo tpa. noctem.s.et diem usualem. Quando aūt icipiat dictū ē in pẖemio.vij.ptis. ¶ Artificialis ē spaciū quo sol morat᷑ sup nr̄m emisperium.ab ortu solis usqꝫ ad occasū.et hic s̄m solis ascensum et descensū crescit piter et decrescit Dicitur aūt dies a dyan. qð ē claritas.et dr̄ usualis siue artificialis.qꝛ solū hoc temp⁹ aptum ē usibus et artificijs exercendis. Reliq ps diei dr̄ nox.a noceo quia nocet uisui et usui.et iō uocata ē dies a meliori pte sine cōmemoratione noctis.iux illud. Et factum ē uespe et mane dies unus. ¶ Rursus ptes diei sūt tres s̄m Isidoꝝ.s.mane.meridies.et supma. Mane ē lux natura et plena nec iam crepusculū. Meridies dr̄ quasi medi dies.i.medius dies uel qꝛ tūc pori dies est. Suprema est postrema ps diei.Sero dr̄ a clausis seris. Noctis uero ptes sūt septeꝫ.s.uesp. crepusculū.cōticiniū.intempestum. galliciniū. matutinū ⁊ diluculum.. Uesperū dr̄ a uespere occidētali stella.q tenebras sequētes pcedit.et:dicuntur tenebre.q.tenētes umbram Crepusculū dr̄ dubiū lux.s.int̄ lucē et tenebras. Cōticiniū est qñ iaꝫ omnes silēt.Intempestum est medium

noctis tempus quando nil agi pōt et oīa silent q̄si in oportunū. Gallicinū dr̄ ꝓpter gallos lucis prenunctios. Matutinum est inter abscessū tenebrarū et auroꝛe aduentū. Diluculū dr̄ quasi iā incipiens ꝑua diei lux et auroꝛa q̄ solem precedat. Est enim auroꝛa diei clarescentis exoꝛdium. ¶ Et nota ꝙ dies alij sunt siderales in q̇bus sidera mouentur. ⁊ homines a nauigationibus excludūtur. alij preliales de q̇bus in libro Regum q̇bus reges solent ad bella ꝓcedere. alij interscalares. quos scimus. xii. mensibus supesse. alij canicula res. alij solsticiales. alij eq̇noxiales. de q̇bus iam p̄missū ē. alij fasti in q̇bus iura fantur. alij festi. i. festiui. ut dies azimoꝛū. alij ꝓfesti q̄si ꝓcul a festis ut feriales. alij mali. Unde apl's redimentes tēpus q̄m dies mali sūt. q̇a in eis plus solito hoies affliguntur. et econtrario sūt boni. alij egiptiaci de q̇bus p̄missum est. Est etiam dies salutis. in quo dñs uenit ad saluandum. Est etiam dies iudicij. in quo dñs uenit ad iudicādū. q̇ erit bonis dies leticie. malis aūt calamitatis et miserie. ¶ Momentū uero ē minimū atq; angustū temp⁹ a motu siderū. dictū ē eni extremitas hoꝛe in breuibus interuallis cū aliq̇d sibi cedit atq; succedit ẜm Isidoꝝ. ¶ Hoꝛa grecū nomen est et tñ latinū sonat. est eni finis tēpoꝛis. quot aūt hoꝛas continet dies nālis. dictū est in principio huius ꝑtis. ¶ Et nō ꝙ ī mēse ianuarij nox habz. xvj. hoꝛas. dies. viii. In februario nox habet. xiiii. hoꝛas. dies. x. In marcio nox habet. xii. hoꝛas. dies totidē. In apli nox habz. x. dies xiiii. In maio nox habet. viii. dies xvi. In iunio nox hz. vi. hoꝛas. dies xviii. In iulio nox habet. viii. dies xvi. In augusto nox. x. dies. xiiii. In septēbꝛi nox hz. xii. dies totidez. In octobꝛi nox habet. xiiii. dies. x. In nouēbꝛi nox habz. xvi. dies. viii. In decēbꝛi nox habet. viii. dies sex. Astrologus tñ curiosus pōt hoꝛas alit̄ eq̄ri. ẜ p̄missa eq̄tio ꝓ uulgaribus et simplicibus sufficere potest.

¶ Rubrice scd̄e ꝑtis tractātis ð anno lunari.

Seq̇tur scd̄a pars de anno lunari in q̄ agitur. Primo q̇d sit annus lunaris. et quot dies cōtineat. Scd̄o de regularibus lunaribus. Tercio de epacta. Quarto de embolismo. Quinto de aureo numero. Sexto de termino pascali et aliarū mobiliū festiuitatū Septimo de ciclis.

¶ Quid sit annus lunaris et quot dies continet.

Annus lunaris dr̄ tribus modis. Primo modo ān⁹ lunaris ē spaciū quo luna circuit totū zodiacū. quod facit in xxvii. diebus. et ix hoꝛis. Scd̄o modo dr̄ ān⁹ lunaris spaciū quo circuit solē ab una incensione usq; ad aliam. et hoc facit in. xxix. diebus. ⁊ xii. hoꝛis. nam cū luna sepatur a sole ad ꝑagrandū zodiacū. et postea reuertit̄ ad eundē pūctum in quo dimiserat solē. non inuenit illū ibi q̄ sol iam tm̄ ꝓcessit suo motu ꝙ luna laboꝛat recurrere ad eū. siue attingere ipm duobus dieb⁹ et trib⁹ hoꝛis. Tercio dr̄ annus solaris spaciū. xii. lunationū i anno cōi. et. xiii. in embolismali. de q̇bus. j. dicet̄.
Cū ergo lunatio q̄libet constet ex xxix. diebus. et. xii. hoꝛis. q̇a non curat eccl'ia ð minutijs. et ex. xii. hoꝛis p̄cedentis lunatōis. et ex. xii. sequētis cōstituit̄ una dies nālis q̄ semꝑ lunatōi p̄cedenti attribuit̄. ita ꝙ lunatio p̄cedentis mensis semꝑ habeat. xxx. dies. et sequentis. xxix. nisi

aliud sit propter bisextum uel embolismū uel saltum lune. vñ uersus. Luna par mensis nūq̄ tricesima fiet. Impar triceno nūq̄ nisi fine carebit. Tempore bisexti febri tricesima lune ē. Nam iulij luna tūc est uicesima nona. ¶ Par mensis dr̄ q̄ numerādo a ianuario p ordinē cadit in numerū parem ut febru. aplis. iunius. augustus. october. december. quoꝝ lunatio semp ē. xxix. dierū. excepto februario cui⁹ lunatio ē. xxx. qñ est bisextus. Impar vero ē q̄ i numerū iparem. ut ianuari⁹. martius. maius. iulius. septēber ⁊ nouember quoꝝ lunatio semp ē. xxx. dierū excepto iulio q̄ in ultimo āno cicli lunaris ppr̄ saltū lune habꝫ tm̄. xxix. ¶ Ex hiis aūt. xii. lunatōibus cōstituūtur trecēti q̄nquagitaq̄tuor dies in anno lunari. et sic ānus lunaris in xi. diebus exceditur a solari. ex quo excesso oīs uarietas etatis lune consurgit ita q̄ ubicūq̄ fuerit luna prima in pmo anno sit i scōo. xi. ppter quā uarietatē duo numeroꝝ genera sūt inuēta regulares uidelicet ⁊ epacte. de q̄bus breuiter uideam⁹.

¶ De regularibus lunaribus. R.

Nunc uideamus de regularibus. et q̄dem regularis lunaris est numerus inuariabilis datus mensi ad inueniendū in kaleñ. lunam mensiū singuloꝝ Habent autem ortum regulares ab illis quinq̄ diebus q̄ supsūt in āno solari supra trecentos sexagita dies Unde quinq̄ regulares dati sūt septembri. a quo annus lunaris sumit initiū. Regulares uero alioꝝ mensium sic formantur. Junge regulares mensis cum diebus eius. et ab illa summa subtrahe lunationem ei⁹. et residuū qđ remanserit erit regularis illius mensis. uerbi grā. September habet. v. regulares. et dies ei⁹ sunt xxx. q̄ coniuncti regularibus constituunt. xxxv. et lunatio septēbris est tricesima. q̄ subtracta remanēt quinq̄. q̄ sunt regulares sequentis mēsis s. octobris. et sic đ aliis usq̄ ad septembrem. Nam egiptij suū annū incipiūt a septembri. et iđ nos ānum lunarē incipimus a septembri. De regularibus traditur iste v̄sus. Dic e.g. bis. i. k. bis et post manet ordo Quasi dicat. dic. e. bis. q̄ est quita in alphabeto. i. pmis duobus mensibus anni lunaris dant̄ quinq̄ pro regularibus. Item dic bis. g. q̄ est septima in alphabeto. i. tercius et quart⁹ mensis habent septē p regularibus. Item dic bis. i. q̄ est nona i alphabeto. i. quint⁹ et septim⁹ mensis habēt. ix p regularib⁹. Item dic bis. k. que est decima in alphabeto i. sext⁹ et octauus mens. habent. x. p regularib⁹. Et nota q̄ hic fit transitus de quinto ad septimū. et de sexto ad octauum. ut patet informādo ipsos regulares. quia ianuari⁹ ⁊ marti⁹. ix. et febru. et aplis. x. hñt. sꝫ post manet ordo. i. mai⁹. xi. iunius xii. iuli⁹. xiii. augustus. xiiii. habent.

¶ De epacta. Rubrica.

Sequitur de epacta. est autem epacta numerus uariabilis dat⁹ anno ad inueniendum lunam in kaleñ. cuiuslibet mensis. et dr̄ epacta ab epi. quod ē supra et acta. quia est superexcrescentia anni lunaris a solari. ¶ Ideo q̄ annus pmus cicli lunaris nullam habet epactā quia nullus ann⁹ precessit a quo. xi. accepisset. Scōs uero habet. xi. p epacta. q̄ epacta oritur ab illis diebus quibus ann⁹ lunaris exceditur a solari. Tercius annus habet. xxii. q̄a semp adduntur xi. si nō trāscendat. xxx. si uero trans

cendat.xxx.abiectis illis.xxx.residu um erit epacta illius ãni.et iõ i q̄rto anno quia sũma ascendit ad.xxxiij. abiectis.xxx.tres sunt epacte illius anni. Epacte uero grece dicũt latie adiectiones ãnue lunares q̄ p nume rũ vndenariũ usq3 ad tricenariũ in se reuoluuntur q̄s egiptij iõ adiciũt ut lunaris emersio rõni solis coeq̄t. Luna enĩ iux̄ cursũ suũ.xxix semis dies lucere dinoscitur et fiũt in an nũ lunarẽ dies trecenti q̇uquagita q̄tuoꝛ remanẽt ad cursũ ãni solaris dies.xi.quos egiptij adiciũt absq3 bis ñ inuenies lunã quota sit i quo libet anno.mẽse.et die. Epacte om niũ ãnorũ cicli lunaris p hãc tabu lam denotãtur.ita q3 hoc uerbum nulla rñdet pmo ãno ⁊ siguli seq̄ tis numeri rñdent sigulis ãnis cicli usq3 ad.xix.ut nulla.xi.xxii.iii.xiiii. xxv.vi.xvii.xxviii.ix.xx.xii.xxiii. iiii.xv.xxvi.vii.xviii.Sed hoc idem oñditur p hos uersus. Annis adde monos dñi partire p unde. Uiginti lune ciclis et inde patet. Hoc uult dicere quotus sit annus epactalis siue cicli debemus diuidere annos dñi p.xix.quotiẽs possum⁹ et adde unũ.q2 qñ xp̄s natus fuit tñ pces serat ille ciclus et quota fuerit sũm ma q̄ remanserit totus erit ãnus ci cli epactalis.uerbi gr̃a.hoc anno cõ putam⁹ ãnos dñi milleducentos oc tuaginta sex.quoꝝ milleducentisep tuagita tres.sũt recte per.xix.diuisi supsũt.xiii.de p̄dicto numero addi to ergo uno fiũt.xiiii.Unde hoc an no ẽ.xiiii.ãnus cicli lunaris in anno seq̄nti erit.xv.et sic usq3 ad.xix.po stea reddit̃ ad pmũ.et hoc uerũ est s̃m illos q̇ incipiũt cõputare ãnos dñi a natiuitate xp̄i.uel a kl̃.ianua rij.nõ aũt s̃m eos q̇ illos imutant i kal̃.septembꝛis.et faciũt ibi diuisi onem.nam tunc addendi sunt duo anni. ¶ Potest etiam ⁊ alit̃ inueniri epacta ut si sũma que remanet d̃ p̄ missa diuisione ãnorũ dñi p tres iũ cturas pollicis numeremus. Si enĩ numer⁹ finit̃ in pma iũctura.debe mus demere unũ de ip̄o numero.si in scd̃a debemus addere nouẽ.si in tercia debem⁹ addere.xix. et sũma inde pueniẽs ẽ epacta. et h̃ si in tri gĩta nõ trãseat. Si uero trãsierit ab iectis.trigĩta.residuũ ẽ epacta.vnde uersus. Deme unũ post adde nouẽ post dena nouẽq3. ¶ Inuenta igit̃ epacta dẽmus eam iũgere cũ regula ribus mẽsis cui⁹ lunã uolum⁹ inue nire et quota fuerit sũma inde pue niẽs tota erit luna in kl̃.illi⁹ dumo do.xxx.nõ transeat. Si uero trigita trãsierit abiectis.xxx.residuum erit etas lune.et si sũma illa fuerit trigĩ ta in kal̃.mensis tunc luna erit.xxx. Si aũt epacta nulla fuerit. puta in pmo anni cicli lunaris tunc ad inue niẽdum lunã sufficit regularis. Sed qñ epactarũ rõ qñq3 fallit ppt̃ em bolismũ saltũ lune iõ d̃ ip̄o breuit̃ uideamus.

¶ De embolismo. Rubrica.

Circa embolismum siue lu ne saltum notandum est q3 embolismus grece iter pretatur latine superaugmentum seu superexcrescentia ãni solaris su pra lunarẽ. Quia ergo ãnus solaris excedit lunarẽ i.xi.diebus ex illo ex cessu constituuntur.vii. lunatões.i. illis in.xix.annis cicli lunar̄ multi plicatis illis.xi.diebus. Et dicunt̃ lunationes embolismales quarum quelibet est.xxx.dierum et attribu untur septem annis embolismalib⁹ ita q3 in quolibet ciclo lunari sunt septem embolismales et duodecim cõmunes. Appellat̃ aũt ãnus embo lismalis q2 decimaq̄rta luna p̄cedẽ tis pasce usq3 ad decimaq̄rtã seq̄nti

habet.xiij.lunationes siue.xiij.menses lunares.id est trecentosoctuaginta quatuor dies.& iste est annus sancto moysi diuinitus reuelatus. Cōmunis uero habet tantum.xij.lunationes. id est trecentosquinquaginta quatuor dies. quorum dispositiones cōtinet iste uersus. ¶ Cur fles has lacrimas odiosum quere tirannū. In isto uersu sunt septem dictiones septem annis embolismalibus seruiētes. pma primo. secūda secundo. & sic p ordinem. ita q quota est prima lr̄a alicuius istarū dictionū in alphabeto totus annus cicli epactalis erit annus embolismalis. uerbi gratia. Cur est est pma dictio & fuit primo āno embolismali & c. est prima lr̄a illius dictionis q̄ est tertia in alphabeto. ergo tertius ānus cicli lunaris ē embolismalis. & ita d alijs hoc obseruato q hic has debet scribi cū. h. Et dicitur annus cōmunis. q: sepe duo ita cōiunctim incedūt ut inuicē se in paschali solēnitate sequantur. embolismalis uero semp solus est. Ordo autem istorū annorum cōmuniū & embolismaliuz patet in hac linea subsequēti. ¶ Cōmunis cōis embolisma lis. cōmunia cōmunis embolismalis cōmunis embolismalis. cōmunis cōmunis embolismalia. cōmunis cōis embolismalis. cōmunis embolismal' cōmunis cōis embolismal'. Habito aūt anno embolismali possumus scire in quo mense lunatio embolismalis cōtingat p hunc uersum. ¶ Nobil' cibū modo liber habeto coeuū. In isto uersu sunt septē dictiones septez mēsibus seruientes in quib' cōtingūt lunationes embolismales in pfatis septez ānis. prima pmo. scda secūdo. & sic p ordinez. ita q quota erit prima lr̄s alicuius istarū dictionum i alphabeto toto mēse illius anni cui fuit illa dictio ɔtingit lunatō embolismal'. Itē quota erit pma lr̄a secūde sillabe i alphabeto. tota die mensis incipit lunatio embolismalis uerbi gr̄a. Nobilis ē prima dictio & seruit prime lunatiōi que cōtingit i tertio āno cicli lunaris & n. est pma lr̄a huius dictionis & ē. xij. in alphabeto. ergo in. xij. mēse cōtingit lunatio embolismalis. Itē. b. est pma lr̄a secūde sillabe & ē secūda in alphabeto. ergo i secūda die illius mensis īcipit illa lunatio. & sic de alijs. Si autē uelis plenius huius rei ueritatē inquirere recurre ad epactā & regulares illius āni de quo uis scire. & inuenies ita esse. ¶ Nūc uideamus ubi fallit epacta iūcta regularibus pp̄ter embol'. seu saltum lune. Circa qd nota q licet in ciclo lunari sunt septē āni embolismales ut supius dictuz ē. nō tn̄ fallit epacta nisi i trib'. s. viij. xj. & xix. unde uersus. ¶ Octauo undecio postremo fallit epacta. In quo aūt loco uel mense uel in quot locis fallit epacta iuncta regularibus his uersib' denotat'. ¶ Julius undenis cer maius octo uicenis. ¶ Bisextus nisi sit mars peccat in unde tricenis ¶ In totidez maias augustus uero duobus. Hoc est dicere q in octauo anno cicli lunaris fallit epacta cū regularibus i maio & iulio. q: in kalē. mai cū luna deberet esse. xxviij. scdm epactam nō repitur nisi. xxvij. pp̄t embolismū. Item fallit in kalē. iulij eodē anno. q: tunc luna deberet esse xxx. secundū epactam tn̄ nō reperit' nisi. xxix. pp̄ter embol'. ubi credendū est embolismo & non epacte.

Item in. xj. āno fallit epacta. quia in kalē. marcij secundū epactā deberet esse luna. xxix. sed pp̄ter embolismū repitur tm̄. xxviij. Uerūtamen si i illo āno fuerit bisextus tūc corrigitur ille error. qm̄ pp̄ter bisextuz addit' una dies. Itē in. xix. āno fallit epacta i duob' locis. nā secundū epactaz luna deberet esse. xxix. i kalē. mai. s;

propter embolismum non reperit
nisi.xxviij. et in eoden anno fallit in
kalē.augusti. qz secundū epactam lu
na deberet esse.ij. sed ꝓpter saltum
lune ibi tertia inuenitur. qz lunatio
iulij que deberet esse.xxx. in illo an
no est tantum.xxix. ꝛ hoc contingit
ꝓpter errorem nostri cōputi. ꝛ tunc
annus lunaris in.xij.diebus excedit
a solari. De saltu lune traditur iste
uersus. ¶ Luna facit saltum quinti
lis luce suprema. Retrocedit eni lu
na una die sicut diximus ꝓpter er
rorem nostri cōputi. ut in sequenti
anno in kalē.septembris luna rede
at sicut debet.nisi eni saltus lune col
ligeretur cōtingeret error ut i.xiiij.
ciclis diceretur luna prima quando
esset plenilunium. Colligitur aūt sic
iste dies. queibet enim lunatio ad
huc ut lunationes sunt eq̄les hēret
xxix.dies ꝛ dimidiam minus q̄tuor
momētis ꝛ una uncia ꝛ una athamo
Sunt aūt in ciclo ducētetrigitaq̄nq
lunationes. erunt ergo q̄ter tot mo
menta q̄ sunt in uniuerso noningen
taq̄draginta. q̄ diuisa p quadragin
ta cōstituūt uigintitres horas ꝛ dimi
diaz. postea ex ducētistrigintaq̄nq
uncijs cōstituunt.xix.momēta ꝛ re
manent septem uncie. Et ex ducētis
trigintaquinq athamis cōstituunt
quinq uncie. q̄ uncie cū septem pri
oribus faciūt unū momentuz quod
iunctū ad.xix.momenta prehabita
facit dimidiam horam. q̄ iuncta cū
alijs.xxiij.ꝛ dimidiā facit unam diē
q̄ subtrahitur ultimo anno a lunati
one iulij. ꝛ dicit saltus lune. Potest
etiaz facilius hoc modo colligi. An
nus lunaris cōstat ex tricētiquinq̄
gintaq̄tuor diebus minus una hora
ꝛ quarta parte unius hore ꝛ septua
gesimasexta parte quarte uni⁹ hore
ergo in decēnouem annis habentur
decemnouē hore ꝛ decemnouē q̄rte
horarū ꝛ decemnouē octuagintasex
partes q̄rte unius hore. q̄ faciunt in
decemnouē annis q̄rtam partē uni⁹
hore. ꝛ ita erunt uiginti q̄rte horarū
q̄ faciunt quinq horas. que iuncte
decemnouē horis prehabitis faciūt
unam diem. Est igitur salt⁹ lune quī
dam dies collectus in decemnouez
annis ex eo supfluo quod datur lu
nationib⁹. Et dicitur saltus lune nō
q luna magis saliat illa die q̄ alia.
sed qz nos lunam computantes diē
illam super quaz in alijs annis luna
tio dicitur triginta. salim⁹ siue pret
mittimus non cōputantes lunam in
ultimo anno cicli decemnouenales.
nisi uigintinouem. Ideo autem sub
trahitur dies illa a lunatione iulij in
ultimo anno cicli decemnouenalis
quia iulius est ultim⁹ in anno epac
tali inter menses habentes triginta
dies in lunatione. Unde ultimo āno
lunatio iulij non computatur tricesi
ma sed uicesimanona. ꝛ ideo aureus
numer⁹ illius anni.s.decemnouenal
quāuis crescat sequitur sine interual
lo minorem. ꝛ percōsequens in alijs
mensibus sequentib⁹ usq ad ianua
rium. sicut infra dicetur. Salt⁹ ergo
lune facit duas lunatiōes pariter es
se uigintinouē dieruz. ¶ Ad p̄fatos
ergo errores facilius corrigendos i
uentus est aureus numerus. de quo
breuiter est uidendum.

¶ De aureo numero Rica.

Aureus numerus ille ē qui
ponitur i kalendario q̄ in
quolibet mense indicat lu
nam primā ad priuatos errores faci
lius corrigendos inuentus. Et dicit
aureus numerus p similitudinez. q̄a
sicut aurum superat oīa metalla. ita
iste numerus oēs alias rōnes lunares
excellit. quē iulius cesar cuz tante di
ligentia dicit inuenisse. qui incipit s
a quocūq āno cicli lunaris. ubicūq

inuenit lunam primam in primo an
no cicli posuit.i.in Kalendario in la
tere extrinseco iuxta lr̃as feriales.s.
in quolibz mense. ꝛ in secũdo anno
ubicũq̃ inuenit primã posuit.ij.s.in
quolibet mense ꝛ in tertio.iij.et sic
de alijs. Et ideo in kalen. ianuarij
ternarius est numerus. q꞉ ibi luna i
uenitur tertio anno prima.nec ibi ꝺ
bet poni alius numer⁹ q̃ʒ ternarius
q꞉ in nullo anno in kalẽ.ianuarij lu
na est prima.nisi in tertio anno cicli
decẽnouenalis. In quibusdã tamen
kalẽdarijs numeri ipsi designant̃ ꝑ
lr̃as alphabeti.nam ꝑ uno ponitur
ibi.a.ꝑ duobus.b.ꝑ tribus.c.ꝛ sic
de alijs numeris ꝛ lr̃is.ꝛ seriatim us
q̃ʒ ad lr̃am.t.que est.xix.in ordie al
phabeti. ¶ Format̃ aũt aureus nu
merus ab illo ternario q̇ ponitur in
Kalẽ.ianuarij. nam illis trib⁹ addũ
tur.viij.ꝛ cõstituunt.xj.qui numer⁹
debet poni in tercia lr̃a ianuarij. Itẽ
illis.xj.addunt̃.viij.que cõstituunt
xix.qui numerus debʒ poni cum in
teruallo in quinta lr̃a ianuarij. Itẽʒ
illis.xix.addunt̃.viij.ꝛ sic sũt.xxvij.
Sed quia aureus numerus nõ trãsit
xix.ꝛ ideo abiectis.xix.residuũʒ scili
cet.viij.debet poni imediate post
xix.ꝛ sic ꝑ totum Kalendariũ. Patet
ergo ꝙ qñ maior numerus sequitur
minorem.tũc debet inter utrũq̃ nu
merum dimitti una lr̃a.ꝛ qñ minor
sequit̃ maiorẽʒ tunc nulla debet lr̃a
itermitti.unde ṽsus. ¶ Da trib⁹ oc
to cauens superet ꝛ ne dena nouẽq̃.
Maior sit ternus minor aureus esto
secũdus. ¶ Uerũtamen formatio il
la fallit in omni mense cuius lunatõ
est.xxix.dierũ.s.in februario.aprili.
iunio.augusto.octobri.ꝛ decembri.
in quibus post minorẽ numerũʒ ma
ior imediate locatus sequitur circa
principiũ mensis. qꝺ patet hoc ṽsu.
¶ Mensis breuis lune februs ẽ ara
dat cito ganger. In isto ṽsu sunt sex

dictiones sex mensibus deseruientes
quorũ lunatio est.xxix.incipiẽdo in
medio ṽsu ubi dicit.februs.ita ꝙ q̃
cũq̃ fuerit initialis lr̃a alicuius ista
rum dictionũʒ. sup eadem lr̃a in ka
lendario maior numerus sequit̃ mi
norẽ sine spacio. id ẽ nulla lr̃a dimis
sa in illo mense cui fuit illa dictio. ṽ
bi grã.Februs est prima dictio ꝛ ser
uit primo mẽsi cuius lunatio ẽ.xxix.
scilicʒ februs.ꝛ.f.est prima lr̃a.ergo
sup primũ.f.mẽsis februarij maior
numerus sequit̃ minorem imediate
Similiter sup primũ.e.aprilis. ꝛ sic
de alijs. Sed sup primũ.g.decẽbris
maior.s.xiij.sequit̃ imediate mino
rem.s.ij. ꝛ sup eadem lr̃a. q꞉ ibi est
duplex aureus numer⁹. qꝺ designat
geminatio huius lr̃e.g.in hac dictio
ne ganger. ¶ Itẽ fallit in iulio ꝛ reli
quis mẽsibus usq̃ ad ianuariũ. in q̇
bus circa finem numerus.xix.sequi
tur imediate ad.xj.numerum. unde
ṽsus. ¶ Julius ꝛ reliqui qui restant
dena nouẽq̃. Jungunt undeno sic ẽ
ratus aureus ordo. ¶ Itẽʒ sciendũʒ
ẽ ꝙ qñ.xix.imediate sequitur.xj.tũc
octauus q̇ sequit̃ debet tertio loco
poni.unde ṽsus. ¶ Quãdo cõtinu
as undenis dena nouẽq̃. Maiori tri
nus tũc octonarius esto.

¶ De termino paschali ꝛ̃ica.

DE termio paschali triplex
datur ratio. Prima per cla
ues mosaycas. Secunda ꝑ
etatẽʒ lune. Tertia ꝑ tabulas manua
les. de quarũ qualibet uidendum ẽ
Sed primo de clauibus. ꝛ ideo uidẽ
dum ẽ quid sit clauis. ꝛ unde dicat̃
ꝛ unde habeat ortũ. ꝛ ad quid iuen
ta fuerit. ¶ Clauis ẽ numerus uaria
bilis dat⁹ ad inueniendũʒ principia
quinq̃ mobiliũ festiuitatũ. s. septua
gesime. q̃dragesime. paschatis. roga
tionũ. ꝛ pẽthe. ꝛ iõ sũt quinq̃ claues

⁊ quodlibet predictorū festoruȝ ha
bet.xxxv.dies in quibus semꝑ cele
brant᷑. A sede aūt cuiuslibet clauis
numerātur dies.xj.usq̃ ad initiū ip
sorū.xxxv.dierum ꝓut hec infra pa
tebunt.Et dicit᷑ clauis ꝑ similitudi
nem.q2 sicut ꝑ claues ostia reserant᷑
ita ꝑ talem numerū principia dicta
rum festiuitatum nobis denotātur.
¶ Habent auteȝ ortum iste claues
terminorū a.xix.annis cicli lunaris
⁊.vij.diebus septimane.Unde ꝑma
clauis ē.xxvj. Claues aūt aliorūȝ an
norū sic formātur. addam⁹ eni sem
per clauí ꝑcedētis āni.xix. ⁊ summa
inde ꝓueniens erit clauis sequentis
anni.si nō superat q̄dragita. si uero
summa illa superat q̄draginta abie
ctis trigita residuū erit clauis sequē
tis anni.uerbi grā.Clauis primi ani
est.xxvj. cui si iungant᷑.xix.erunt q̄
dragintaquinq̃.unde abiectis trigi
ta remanēt.xv.qui numerus ē clauis
sequētis āni. ⁊ ita formātur usq̃ ad
xix.annos ꝑ ordinē.q2 nō ꝓceditur
ultra decimūnonum numerum.sed
reuertit᷑ ad prioreȝ.Unde ciclus cla
uium aurei numeri ⁊ epactaruȝ non
differunt quātitate. differunt tñ ꝑn
cipio.q2 ciclus epactarū incipit a se
ptembri. cicluȝ aūt aurei numeri et
clauiū possumus scire ꝑ diuisionem
annoru dñi factam superius in ti.de
epacta. ¶ Inuento quotus sit ānus
clauiū.possumus scire q̄ sit clauis il
lius āni ꝑ aliam hāc rationē. Nume
rus eniȝ uie q̇ remanet de diuisionē
annoruȝ dñi numerari debet ꝑ sum
mitates quinq̃ digitorū. inchoādo
a pollice. ⁊ si numerus terminatur ī
pollice debemus addere.xxv. ⁊ sum
ma inde ꝓueniens erit clauis illius
anni. Si uero numerus finit᷑ in indi
ce debemus addere.xiij.Si ī medio
xxxi.Si in ānulari.xix. Si ī auricula
ri.vii.Et si sūma inde ꝓueniēs excel
serit q̄draginta. abiectis trigita q̄d
remāserit erit clauis.que additō his
uersibus cōtinetur. ¶ Uigintiquīq̃
tredeciȝ plus esse tricenos. Unde ui
cena epta digitis ꝑ clauibus apta.
¶ Sedes quidē clauium nunq̃ ine
niunt᷑ in kalendario nisi suꝑ hāc lit
terā.g. prima ergo.g. ianuarii ē cla
uis septuagesime.ultima.g.eiusdem
mensis ē clauis q̄dragesime.Et scōa
g.marcii ē clauis paschatis. Tertia
g.aprilis est clauis rogationū.Ultīa
g.aprilis est clauis pēthe. unde uer
sus. ¶ Ultima.g.prima iam martis
q̃ secūda. Aprilis terna tibi signat
⁊ ultima clauē. ¶ Habito ergo cla
ue āni incipe cōputare a sede clauis
⁊ comple illaȝ in diebus kalēdarii ꝑ
ordinē ꝓcedendo. ⁊ ubi terminabit᷑
ibi erit terminus solēnitatis. ita q̄ ī
ꝓximo die dñico ibi sequēti erit ini
tium solēnitatis cuius ē clauis. sed
rogationes incipiunt in sequēti die
lune. ⁊ si fuerit bisextus cuilibȝ claui
est una dies addenda. ¶ possumus
etiam scire paschales termios ꝑ eta
tem lune. cuius rationem sequimur
iuxta cōsuetudinē iudeorū. de quo
talis datur regula. Accipe lunaȝ que
cūq̃ est in festo epiphanie ⁊ ꝑtice il
lam ꝓcedendo ꝑ dies kalendarii or
dinate usq̃ ad q̄dragita dies. ⁊ si fu
erit bisextus usq̃ ad q̄dragitaunuȝ.
⁊ ī ꝓxima die dñica subsequēti erit
initium septuagesime. unde uersus.
¶ A festo stelle numerādo perfice
lunam. Quadragita dies post sep
tuagesima fiet. Bisextus qñ fuerit su
padditur unus. Si cadat in lucē do
mini tunc sume sequentē. Si cadat ī
feriam septenā sitq̃ bisextus. ¶ Ha
bita ergo septuagesima termios ali
arum mobiliū festiuitatū facile scire
potest. Naȝ a septuagesima usq̃ ad
quadragesimā sunt tres integre sep
timane.a quadragesima usq̃ ad pas
cha sunt sex ītegre septimane. a pas
cha uero usq̃ ad diē lune rogatonū

ſunt quinq̃ ſeptimane ⁊ unus dies
A paſchate uero uſq̃ ad penthe. cõ
putant quinq̃es decez dies. ¶ Ter
minũ quoq̃ paſchalem bis uerſibꝰ
ſcire potes. ¶ Poſt nonas martis
ubi ſit luna noua req̃re. Tertia lux
dñi prima paſcha tenet. ¶ Rurſus
ubicũq̃ poſt. xii. kalẽdas aprilis lu
na. xiiii. reperit in dñica prima paſ
cha celebratur. ¶ Item qualiſcũq̃
luna fuit in kalen. ianuarij. talez fac
eam in feſto ſãcti Benedicti. ſiue. xij.
kalen. aprilis. ⁊ illam cõputes uſq̃
ad uiceſimãquartã. ⁊ ibi erit paſcha
hebreoruz. ¶ Rurſus ab ydus mar
cij uſq̃ ad nonas aprilis ſunt dies
xxix. quocũq̃ ergo illorũ luna fuerit
prima cõputetur uſq̃ ad. xiiij. ⁊ ibi
erit paſcha hebreorũ. ¶ Eſt etiam
alia ratio inueniendi paſcha ꝑ etatẽ
lune. quoniã quando luna currit ꝑ
i. erit paſcha dominica prima poſt
nonas aprilis. qñ currit ꝑ. ij. erit do
minica prima poſt. viij. kalen. aplis
quãdo currit per. iij. erit dominica
prima poſt ydus aprilis. quando ꝑ
iiij. erit dñica prima poſt. iiij. nonas
aprilis. qñ per. v. erit dominica pri
ma poſt. xj. kalen. aprilis. quando ꝑ
vj. erit dñica prima poſt. iiij. ydus a
prilis. quando per. vij. erit domica
prima poſt. iij. kalen. aprilis. qñ ꝑ
viij. erit dñica prima poſt. xiiij. kalẽ
das mai. qñ per. ix. erit dñica prima
poſt. vij. ydus aprilis. quando ꝑ. x.
erit dñica prima poſt. vj. kalẽ. apri
lis. quãdo ꝑ. xj. erit dñica pͥma poſt
xvij. kalẽ. mai. quãdo ꝑ. xij. erit do
minica prima poſt pridie nonas apͥ
lis. quãdo per. xiij. erit domica pͥma
poſt. ix. kalẽ. aprilis. quãdo ꝑ. xiiij.
erit dñica prima poſt. ij. ydus aplis
quando ꝑ. xv. erit dominica prima
poſt kalẽ. aprilis. quãdo ꝑ. xvj. erit
dominica pͥma poſt. xij. kalẽ. aplis.
quando ꝑ. xvij. erit dñica pͥma poſt
v. ydus aplis. qñ ꝑ. xviij. erit dñica
prima poſt. iiij. ydus aplis. qñ per
xix. erit domica prima poſt. xv. kalẽ
das mai. ¶ Tabulas inſuꝑ manua
les nõnullas ad inueniendos paſcha
les terminos cõficere. ſicut Dyoniſi
us. Iſidorus. ⁊ quidã alij quas ad pͥ
ſens duximus dimittendas. ne diffi
cultas ſit nimiuz oneroſa. Ad pͥſens
igitur ſufficiant carmina noſtra ĩfra
ſcripta. ¶ Eſſe grauem nobis bello.
karmen kaueamus. Bellum ſepe ge
rens etiam puto dicit hoſtem. Mox
anime lucrum inuenies cum religio
ſis. ¶ In iſtis uerſibus ſunt. xix. dic
tiones. xix. annis cicli lunaris ſeruiẽ
ter. prima primo. ſecunda ſecundo.
⁊ ſic ꝑ ordinem. ſumpto initio a pri
mo anno cicli. ⁊ quota fuerit prima
littera dictionis in ordine alphabe
ti que nõ deſinat in. m. tota die apri
lis computando a menſis principio
uerſus finem erit terminus paſche
hebreorum. i. luna. xiiij. Et in proxi
ma domica ſubſequenti erit paſcha
noſtruz. Sicut in parte ſexta ſub tra
ctatu de paſcha plene dictum eſt.
Ibi etiam patet quare ſuper. vj. ka
lendas aprilis ſcribitur in kalenda
rio reſurrectio domini. Si uero dic
tio deſinit in. m. quota erit eius pri
ma littera i alphabeto tota die mar
cij computando a menſis fine uer
ſus principium erit terminus paſ
chalis iudeorum. et in primo die
dominico qui poſtea occurrerit de
ſcendendo uerſus finem erit paſcha
noſtrum. hoc cautius obſeruando
quia karmen ⁊ kaueamus i prefatis
uerſibus debent ſcribi per. k. ⁊ ho
ſtem debet ſcribi per. h. que in hoc
loco ꝓ lr̃a reputatur. ¶ Poteſt etiã
⁊ aliter paſcha facile inueniri. pone. n.
i kalẽdario tuo i margie aureũ nume
rũ ſeq̃ntez. uidelicz iuxta. xij. kalẽ. apͥ
lis. pone. xvj. iux̃. xj. kalẽ. pone. v. iu
xta. ix. kal̃. xiii. iux̃. viii. kal̃. ii. iux̃. vj
kalẽ. x. iuxta. iiii. kalẽ. xviii. iuxta. iij.

kalē.vij. Itez iuxta kalē.aprilis.xv.
iuxta.iiij.nonas aprili.iiij. iuxta.ij.
nonas.xij. iuxta nonas.i.iuxta.vj.y
dus.ix.iuxta.v.ydus.xvij.iuxta.iiij.
ydus.vj.iuxta.ij.ydus.xiiij. iuxta y
dus.iij.iuxta.xvij.kalen.mai.xj.iux
ta.xv.kalē.xix.iuxta.xiiij. kalē.viij.
¶ Uolens ergo terminuz pasche in
uenire adde unuz annis domini tūc
currētibus.postea diuide ipsos quo
tiens poteris per.xix. ⁊ si diuisio ꝑ
ficiatur in.xix. ita ꝙ nil supersit.re
curre ad kalendarium tuum.⁊ i die
illa iuxta quaz inuenies scriptū.xix.
erit pascha hebreorum.quod semꝑ
celebrant in.xiiij.luna ⁊ in sequenti
dominica erit pascha nostrum. Si
uero aliquid sumpsit super ultima
xix. puta.v.uel.x. uel.xv.dies. tunc
pascha hebreoruz erit in die illa iux
ta quam scriptuz inuenies.v.uel.x.
uel.xv.⁊ sic de aliis premissis nume
ris ⁊ diebus.⁊ in sequenti doninica
erit pascha nostrum.quod non pōt
esse ante.xj.kalē.aplis.nec post.vij.
kalē.mai.uerbi gratia.Hoc anno cō
putantur anni domini mille ducēti
octuagintasex.quorum mille ducen
tiseptuagintatres sunt recte diuisi ꝑ
xix.supersunt ergo.xiij.de premisso
numero.quibꝫ additur unus ⁊ fiūt
xiiij.ubi ergo iueneris in tuo kalen
dario hunc numeruz ibi erit hoc an
no pascha iudeorum.in sequenti ue
ro anno erit ubi inuenies scriptum
xv.et sic usqꝫ ad.xix. postea uero re
ditur ad primum.et sic perpetuo fi
et. ¶ Per eundem quoqꝫ modum
poteris terminum septuagesime in
uenire. Pone enim in kalendario
tuo in margine iuxta.xvj.kalendas
februarij hunc numerum.viij.Item
in eadem linea pone.xvj.iuxta.xv.
kalendas februarij pone quinqꝫ iux
ta.xiiij.kalendas.xiij. iuxta.xij. kalē
das.ii.iuxta.x. kalend.x. iuxta.viii.
kalendas.xviii. iuxta.vii. kalen.vii.

iuxta quinqꝫ kalendas.xv.iuxta.iiii.
kalend.iiii.iuxta.ii.kalen.xii. Item
iuxta kalen.febru.xix.Itez iuxta.iii.
nonas februa.ix. iuxta nonas.xvii.
iuxta.viii.ydus februa.vi. iuxta.vi.
ydus.xiiii. iuxta.v.ydꝰ.iii. iuxta.iii.
ydus.xi.iuxta ydus.xix. ¶ Diuisis
ergo annis domini per.xix.ut p̄mis
sum est. unde quis numerus supest
super.xix. ⁊ ubi illum in ipso kalen
dario inueneris erit ibi terminus se
ptuagesime. qui semper est in luna
xj.⁊ in sequēti dominica septuagesi
mam celebramus que non potest es
se ante.xv. kalendas februarii nec
post.ix.kalē. marcii. sic nec quadra
gesima potest esse ante.vi..ydus fe
bruarii.nec post.ii.ydus marcii.
Eodem etiam modo terminus pen
thecostes inueniri potest.Pone eniz
in tuo kalendario in margine iuxta
vii. ydus mai. xvi. iuxta sex ydus
quinqꝫ.iuxta.iiij. ydus.xiii. iuxta.iii.
ydus.ii.iuxta ydus decez. Item iux
ta.xvii. kalendas Iunii. xviii. iuxta
xv.kalen.septem.iuxta.xiii.kalend.
xv.iuxta.xii. kalendas.iiii. iuxta.x.
kalendas. xii. iuxta.ix. kalendas.i.
iuxta.vij.kalendas.ix. iuxta quinto
kalendas. xi. iuxta .iiij. kalendas.
vi. iuxta.ii. kalendas.xiiii. ¶ Item
iuxta kalēdas Iunii.iii.iuxta.iii.no
nas.xi.iuxta nonas.xix. iuxta.viii.y
dus.viii. ¶ Diuisis ergo annis do
mini ꝑ.xix.numeruz illum q̇ superit
suꝑ.xix.quere in p̄missis locis kalē
darij.⁊ ubi illū inueneris ibi erit pē
the.hebreorū. quod semꝑ ē in luna
q̄rta. ⁊ in sequēti die dn̄ica erit pen
the.nostrū quod nō potest esse ante
vj.ydus mai.nec post ydus Iunij.si
cut nec rogatōnes esse possunt ante
xj.kalen.mai.nec post.uj.kalendas
Iunij. ¶ Potest etiaz pascha aliter
inueniri ꝑ hanc tabulā.v.xv.xiij.ij.
xxij.x.xxx.xviij. vij.xxvij. xv.iiij.xx
iiij.xij.i.xxj.ix.xxix.xvii.Isti numeri

repſentāt quoſdā dies aprilis ⁊ mar
cij.i quib⁹ cōtingit paſcha hebreoꝝ
computando dies illos a principio
ipſoruꝫ menſium. ita ꝙ ipſi numeri
a uiginti infra reſpondeant aprili a
uigīti ſupra marcio. ¶ Hoc uult di
cere hec tabula ꝙ in primo anno ci
cli lunaris eſt paſcha hebreorum in
quinta die intrantis aprilis. in ſcd̄o
anno eiuſdem cicli eſt quintadecia
die intrantis marcij. ⁊ ſic d̄ alijs. do
nec numeri ipſius tabule complean
tur. Poſtea reditur ad primū annuꝫ
cicli. Qualiter auteꝫ inueniantur āni
cicli dictum eſt ſupra ubi agitur de
epacta. ¶ Quare feſta ſaluatoris
excepto feſto natalis ſint mobilia.
dictum eſt in ſexta parte ſub feſto
natalis. ¶ Ultimo ſecundum Iſido
rum. ꝙ inter latinos ⁊ grecos eſt ua
rietas ſuper termino feſtiuitatis paſ
chalis. quod prouenit quia latini a
iij. nonas marcij uſqꝫ i tertia nonas
aprilis primi menſis lunā requirūt.
⁊ ſi. xv. luna dies dominica peruene
rit. in aliam dominicam paſcham ꝓ
trahunt ut premiſſum eſt. Greci ue
ro obſeruant primam lunam ab oc
taua ydus marcij uſqꝫ in diem nonā
aprilis.

¶ De Ciclis Rica.

Uia in pleriſqꝫ huius ptis
locis de ciclo mētio facta
eſt. ideo de ciclo aliqua di
camus. Notandū eſt ergo ꝙ ciclus
eſt ſpatium aliquorum annorum in
ſe rediens ſecundum aliquos nume
ros. ⁊ dicitur quaſi circulus per du
plicem ſincopaꝫ. Eſt enim ciclus uo
catus eo ꝙ in orbem digeſtus ſit et
quaſi in circuluꝫ diſpoſitum ordinē
complectatur annorum ſine uarieta
te ⁊ ſine arte. Sunt autē ſex cicli. pri
mus ſolaris incipiens in ſexto kalē.
marcij in feſto mathei. cōſtans ex ui
gintiocto annis. cōtinens concurren
tes ⁊ regulares ſolares dominicales
et annos biſextiles ⁊ communes. Se
cundus eſt ciclus decemnouenalis.
conſtans ex. xix. annis. Et incipit a
ianuario continens in ſe aureum nu
merum ⁊ claues terminorum. Ter
tius eſt ciclus lunaris. incipiens ſi
militer a ianuario habens. xix. ānos
Incipit autem quarto anno cicli de
cemnouenalis. hunc inuenerunt ro
mani ut ſcirent qua hora luna a ſo
le accenderetur. ¶ Sed quia proceſ
ſu temporis hec inuentio falſificata
eſt. nihil operamur ſecundum hunc
ciclum. Quartus eſt epactalis inci
piens quinto Kalendas ſeptembris
habens ſimiliter annos decemnouē
continens in ſe regulares lunares et
epacta. et annos communes et em
boliſmales. Quintus eſt ciclus ma
gnus conſtans ex quingentiſtrigin
taduobus annis. Uel ſecundum ali
os quingentiſtriginta annis. ſecun
dum quem formatur tabula Dyoni
ſij. Sextus eſt ciclus indictionalis.
conſtans ex quindecim annis et con
tinens indictiones. Romani enim
quia difficile erat de remotis mun
di partibus uenire ſingulis annis
Romam ad ſoluenda tributa per
eos. prouincijs indicta ſtatuerunt
ꝙ ſaltem ſingulis quinquennijs ſol
uerentur. Ita ꝙ primo quinquen
nio apportarent pro tributo ferruꝫ
pro fabricandis armis. In ſecundo
quinquennio argentum pro ſtipen
dijs militibus erogandis. In tertio
quinquennio aurum. pro ſimula
cris fabricandis. Et ſic ſemper poſt
aurum quod in anno quindecimo
ferebatur incipiebat quinquenniuꝫ
quo ferrum iterum ſoluebatur. Et
ſic erat quaſi quidam circuitus tem
poris. Quia ergo romani ſic fieri
indixerūt. ideo illi anni indictio nū
cupati ſunt. de quo dictuꝫ eſt ſupra

premissum autem spaciū quinq; annorum uocatum est lustruȝ. quia uenientibus nuntijs prouintiaruȝ cum tributo. cum cereis ⁊ alijs pretiosis sumptibus urbem lustrabāt.

¶ Conclusio huius operis. Rica.

NEmo in hoc opere diuina officia sufficient' existimet exposita. ne forte opus extollendo humanum. diuinum improuide extenuet sacramentum. In diuinis nāq; officijs presertim misse tot ⁊ tanta sunt inuoluta misteria. ut nemo nisi p unctionem edoctus ea sufficiat explicare. Quis enim nouit ordinem celi ⁊ ponit rationes eius in terra. Scrutator quippe maiestatis opprimetur a gloria. Ergo uero non preualens lippientibus oculis solem in tota conspicere tanti misterij manifestarem. quasi per speculum in enigmate mihi uisus sum intueri. nec penetrans ad maiora cenaculi. sed pre foribus assidens in uestibulo egi diligenter ut potui. nō sufficienter ut uolui. lviiij. di. si officia. in principio cum in humanis inuentionibus nil sit ex omni parte perfectuȝ. vij. q. i. nihil. Nempe ꝑpter innumeras atq; ineuitabiles negotiorum apostolice sedis iūctas necessitudines cottidie more fluctuum emergentes. que studentis ⁊ ad superiora tendentis obtundunt animum. quasi perplexus atq; uarijs ⁊ ieuitabilibus irretitus nexibus uacare ad plenum nequiui ut uellem. quinimo uix ualui meditata dictare. ne dum concipere meditanda. Nam cuiusq; animus ad plura diuisus fit ꝑfectio ad singula minora. Quocirca non solum benignū sedulo imploro lectorem. uerum etiam liberum desidero correctorem. Enimuero negare nequeo quin plura inserta sint in hoc opusculo que possunt iusto iudicio nulla temeritate culpari. ix. disti. negare. Uerum si quid forte laude dignuȝ reperietur in eo. diuine gratie penitus asscribatur. Nam omne datum optimum ⁊ omne donum perfectum desursum est descendens a patre luminum. i. q. ij. quāpio. Si quid uero indignū insufficientie deputet' humane. Naȝ corpus quod corrūpitur aggrauat animam. ⁊ deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. aut siquidem proprie aut eorum fortassis quorum dicta plerūq; potius recitando q̄ approbando hic introducta nascuntur. Hoc enim tam ex diuersis aliorum libellis ⁊ commentarijs more mellificantis apis quaȝ ex his que mihi diuina gratia propinauit fructuose collegi. ⁊ hanc doctrinam in trino fluentem nectare uelut fauum mellis in diuinis officijs speculari uolentibus diuino suffultus presidio propinaui. hanc soluȝ apud homines ex ingenti perpesso labore mercedē expectans. ut apud misericordissimuȝ iudicem pro peccatis meis deuotas orationes effundant.

¶ Clarissimum atq; sanctum opus intitulatum liber Rationalis diuinorum officiorum. emendatissime impressuȝ Neapoli. Regnante diuo rege Ferdinando inuictissimo. per Mathiam morauum. Sub anno domini Millesimoquadringētesimoseptuagesimooctauo. die. xxviij. mensis Julij. ¶ Finis feliciter.

f.° 332

¶ Registrum foliorum huius libri.

¶ Primũ vacat.
Rubrice.
de scõa dñica.
¶ Incipit rõnale.
maris.

¶ Et resurrectõz.
de quorũ.
ecclesie.
componentes.

¶ Et quid.
igitur.
ut nos.
dicitur.

¶ Sed ꝑpter.
euãgelio.
fidem.
oleum.

¶ Cardinalibus.
anacletus.
custodiunt.
et in albis.

¶ Quia ergo.
sacerdotales.
annis.
est ut sup.

¶ Et ieiunium.
ut põtifices.
bona opa.
lotionem.

¶ A dextris.
suam.
ꝑpter nubem.
in altari.

Propositionis.
ymago.
Felix papa.
mortuorum.

¶ Canticis.
sicut illi.
inclinationes.
impresso.

¶ Uel oratione.
orant.
quandoq̃.
multitudine.

¶ Thelesphori.
quoniam.
predicator.
indignos.

¶ Immo idem.
creatorem.
id est.
¶ Luce.xxij.
multis.

¶ Secundo.
dignum.
cherubin.
ꝑphetam.
nobis.

¶ De quinta.
bibite.
epulemur.
uerbo.

¶ Est õ frumento.
si totum.
de oratione.
et ille cẽturio.

¶ Regeneratõis.
merito.
regnum.
graciam.

¶ Or ꝑticula.
qõ dicendũ
sanguis.
fuit a iosue.

¶ Aurelianensi.
solet.
uesperis.
ideo in.

¶ Rursus.
lectionis.
adorate.
porro.

¶ Notandum.
offeramus.
similes.
populus.

¶ Mea ꝛc.q̃
de quo.
mea.ꝛc.i.aia.
ꝑpter quinq̃.

¶ Deberent.
nouum.
q̃ beatus.
quare.

¶ Rnsorium.
septimanarũ.
indiscretum.
bartholomei.

¶ Solent.
credatur.
ad eternam.
sic iustificaret.

¶ Apud uenerabi
et iudeorum.
nuptie.
inuocauit.

¶ Ille quanto.
pape.de cõse.
tempus.
omnis.

¶ Et matutine.
data est.
in sexta feria.
facere.

¶ De dñica q̃rta.
trinitatis.
nimis.
diurnum.

¶ Sine luctus.
tunc pene.
sinuatur.
dulcedinis.

¶ Dñice.
xp̃s homo.
popule.
substantia.

¶ Si diligenter.
torcular.
Romani.
unde bñdico.

¶ Confessus.
in collatione.
ergo ipsi.
¶ Sanctus.

¶ Intendebant.
et iam.
in q̃busdam.
gaudeant.

¶ In nocturnis.
gradus.
in ꝑcedentibꝰ.
ad supiores.

Multiplicabo.
modum.
tercia.
leticie.

¶ Curam.
de septima.
sunt filijs.
offertorio.

¶ Dei dicẽs.
in epistola.
legitur in.
est i ꝑhemio

¶ Eas faciunt.
q̃ illud.
xp̃s in.
magno.

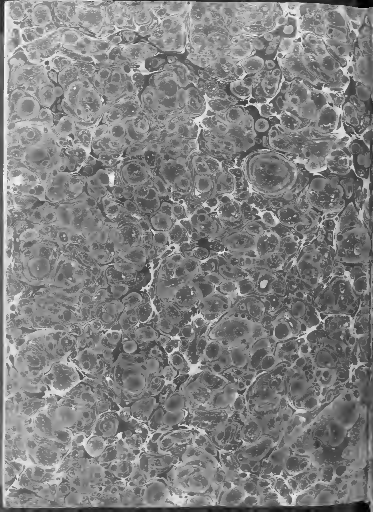
¶ Tali die.
predicti.
alij nam.
legitur non.

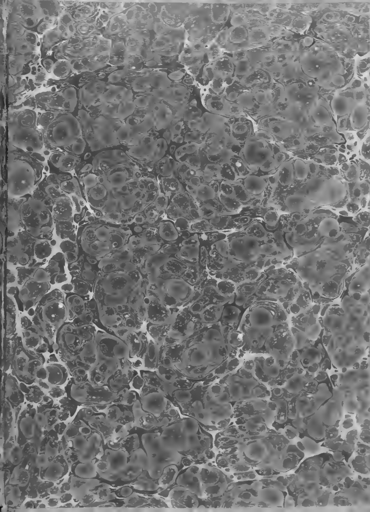
¶ Quarte ꝑtis.
portari.
benedicta.
de btõ mar.

¶ Ecclesiast.
sed non.
hora.
moratur.

¶ Et.f.est.
aliud.
habet.xiij.
inuenit.

Finit.





GUILIELMUS DUR.
RATIONALE
DIV. OFFITIORUM
1498